8
1 E
36

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

47. 7. 26.
47
A
22

Digitized by Google

DE SACRAMENTIS IN GENERE,

Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia ſacramento & ſacrificio, Canonis Miſſę explicatione:

COMMENTARII ET DISPVTATIONES ANALYTICÆ SEBASTIANI EPISCOPI OXOMENSIS:

In quæſtiones Tertiæ partis D. Thom. à LX. ad LXXXIII.

AD PHILIPPVM II. Catholicum Regem Hiſpaniarum.

COM-

SI TAMEN *PATIMVR.*

BVRGIS.
Apud Philippum Iuntam.
1588.

8. 1. E. 36

Summa Priuilegij.

PHILIPPI II. Regis Catholici priuilegio cautum eſt, ne quis intra proximum decennium Commentaria & diſputationes Sebaſtiani Epiſcopi Oxomen. de Sacramentis in genere & de Euchariſtia, ſine ipſius licentia imprimere, aut aliunde importata vendere poſſit, ſub pœna in eodē expreſſa.

Cenſura.

HOc opus de Sacramentis in genere, & eorum præſtantiſſimo Euchariſtia à Sebaſtiano Epiſcopo Oxomenſi compoſitum, quod iuſſu regij ſenatus legi & attentius examinaui, ſuo certe dignum eſt autore, fidei catholicæ conſentaneum, & ſacrę doctrinæ accommodatiſſimum: in quo & patrum elucet autoritas, & Theologorum ſubtilia diſſeruntur, breui ſtilo facundiā retinens, Sacramentariorum noſtri temporis dogmata refellit. quare ob has cauſas dignum cenſeo, quod in publicum exeat, vt reip. fidelium & ſcholę noſtrę ſit emolumento. Dat. Madriti in collegio S. Thomæ Aquinatis 19. Septemb. ann. 1586.

F. Alfonſus de Luna Rector.

Eſta taſſado por los ſeñores del Conſejo del Rey nueſtro ſeñor cada pliego a maraued is.

AD PHILIPPVM II.
Catholicum Regem Hiſpaniarum.
Sebaſtiani Epiſcopi Oxomenſis dedicatio.

DIVINO conſilio factum eſſe exiſtimo, rex catholice, vt quo primùm tẽpore tuo iuſſu & liberalitate ex Salmanticẽſi academia euocatum in regio ſancti Laurentij collegio, Theologiæ doctorem eſſe voluiſti: de diuini verbi incarnatione, & eius ſanctis myſteriis in exordio Theologicæ profeſſionis mihi differendũ eſſet. quamuis enim Theologia, non tantùm diuina, vnde nomen accepit, ſed etiam humana, quæ ad Deum referuntur, ſuo ambitu comprehẽda: tamen incarnationis vim & rationẽ, & myſteria inde exorta, dicendo illuſtrare pro dignitate non poteſt, qui ſacras literas, Apoſtolicas Traditiones, patrum ſcripta, conciliorum decreta, Theologorum diſputationes accuratè nõ peruolutauerit. Apoſtolus Paulus raptus in tertium cælum, vbi arcana Dei viderat, Euangelium ex reuelatione Chriſti didicerat: fatetur tamen ſe nihil aliud ſcire niſi Ieſum Chriſtũ crucifixum, & in eo eſſe theſaurũ ſcientię & ſapientię Dei. Quis ergo tantum ſibi tribuat, vt iis planè & dilucidè, & ad rerum dignitatem accommodatè explicandis, parem facultatem ſe adferre poſſe arbitretur? Quare ne dignitate & præſtantia rerum à docendi munere auocarer, me in ſacrorum librorum lectione, in antiquis Patribus perdiſcendis, in hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cognitione, in hæreſum refutatione, veterum Patrum veſtigiis inſiſtendo, diu multumq; exercui. Ea re effectum eſt, vt ad plurima Theologiæ decreta explicanda, collegerim quædam, nonnulla obſeruauerim, aptiori quadam via & ratione collocauerim multa. Cùm autẽ tua iterum

voluntate & iuſſu, inſtituendū in Philoſophia & Theologia Sereniſſimum Principem Albertū S. R. E. Cardinalem & Archiducem Auſtriæ ſuſcepiſſem, priora illa accuratiùs recenſui, non leui, neq; ſuſpenſa manu, vt breuiùs & apertiùs collocata, faciliùs in animum illius, ad diuina & maxima quæq; excipienda, quaſi à natura conformatum illaberentur. Epiſcopi etiam exercitatio effecit, vt hæc ad vſum cleri, & plebis inſtitutionem, faciliùs exponerentur. Horum omnium ſpecimen tibi maxime & inuictiſſime rex, in catholicæ Eccleſiæ ſacramentis, & eorum præſtantiſſimo Euchariſtia, nunc exhibemus: vt eorum doctrina tuo nomine defenſa ad omnes fideles permanare, & ad eos etiā penetrare poſſit, quos cōſilio & armis à catholicæ fidei impugnatione coërces & reprimis. Vt enim in diuiniſſimum Eccleſiæ ſacramētum, omnis hæreticorum audacia & furor hoc tempore conuertitur, vt eo religionis Chriſtianæ firmamento ablato, omnis Eccleſiaſtica hierarchia auferatur: ſic ſanè oportet firmiſſimam, & catholicam defenſionem eiuſdem ſacramenti, in catholico & potentiſſimo rege collocatā eſſe. Vellem quidem hoc munus litterarium tibi maximè probari: ſed nō tam de munere, quàm de animo offerentis laboro. is æternum deuotus eſt, & erit animo tuo planè regio, & ad tuendam, & amplificandam religionem catholicam, diuina prouidentia nobis conceſſo. Burgis. A D. XI. kalen. April. ann. incarn. 1588.

Ad lectorem.

CONSILII mei rationem, in his Theologicis commentariis & analyticis diſputationibus, candide lector, principiò tibi exponere operæpretium eſſe exiſtimaui. Cum enim viginti & amplius annos, in Theologica profeſsione impendiſſem, & ea, quæ continenti labore congeſſeram, multis profutura eſſe ſperarem, eamq; ſententiam amici doctrina & prudentia excellentes valde probarent, cœpi diligentius illa recognoſcere, examinare, & expendere. Interim autem prodiere eruditiſsima in D. Thom. commentaria, quæ me hoc labore meritò liberare poſſent: ſed cùm aliam viam docendi illi autores ſequerentur, copioſam; abundantem, concertationum & obiectionum plenam, nobis autem alia, & omnino per ſe, & inſtituto D. Thomæ accommodata videretur, in eodem animi propoſito mihi permanendum eſſe exiſtimaui. Primùm igitur catholicas ſententias ad ſua principia reuocaui, nempè ſcripturam diuinam, Traditionem, Conciliorum decreta, Patrum conſenſionem: adiunctis Theologicis rationibus, quæ firmiores eſſe viderentur: deinde ex probabilibus, ea quæ eiſdem principiis magis conſentanea eſſent, delegimus: tandem plenam & abundantem hæreſum refutationem adiecimus. ſententias autem plenas et integras, non minutatim diſſectas, componimus, vt ipſum quaſi corpus doctrinæ, ſuis partibus connexum & cohærens planiùs intelligi poſsit. ea re effectum eſt, vt integras aliquando quæſtiones, aliquando articulos ſingulos eadem explicatione cõiungamus, aliquando etiam antecedat, aliquando conſequatur cõtextum D. Thomæ noſtra explicatio: quòd aliter diſputationem contra hæreticos componere, et diſtinguere apertè non poſſem, vt ſuis locis conſtabit: ſemper autem autoris ſanctiſsimi et doctiſsimi ſententias explicamus, defendimus,

mus & confirmamus. hanc docendi rationem cum D. Thoma conſentire, omnes intelligent, qui præfationem primæ p. Theologiæ expenderint: omnia enim propria ſuis locis componit, aliena reiicit, inutilia et falſa reſecat, obiectiones & argumenta, quæ illuſtrent doctrinam, non quæ perturbent, adiungit. hæc certè in D. Tho. perfecta ſunt, in nobis conatus, & imitatio aliqua, non autē perfectio, reperietur: nō enim noſtra miramur, ſed examinanda doctioribus Theologis proponimus. In Euchariſtia explicanda longiores ſumus, ſed rei magnitudo, & hæreticorum audacia in religionis noſtræ ſumma euertenda, & ſacrificij plenior demonſtratio, abundatiorem doctrinam effecit, quæ ſemper, ſed hoc tempore valde neceſſaria eſt. Tuum erit, lector candide, noſtrum laborem æqui, boniq; conſulere. Vale.

Erratas

Errata operarum ita corrigito.

¶ *In Commentario de Sacramentis in genere Baptiſmo & Confirmatione.*

In Commentario 9.60 corrigantur numeri à.5 ad 15.continentis ſerie numerorum ſeruata.

FOlio.12 columna.3.verſu me.lege e. Et eadem columna verſu mſi.lege ſi fol 19.col.2.verſ. Baptiſmi,Euchaſtiæ l.Eucharistiæ.fol.21.col.1.verſ.Dei.vouum.l.nouum. fol.22 col.1.verſ. ſpiritualı.l ſpecialı.fol.27.col.1.verſ ſacrem.l.faciam. Et col.4.verſ.gratiæ. iohic.l.his. fol.28. col.2.verſ.fert.myniſterium.l.miniſterium fol.29.col.1.verſ tilor.l.tilior. Et col.4. verſ.creatio-nes.propriæ l propriè fol 30 col.3.verſ morte.Cgriſti,l.Chriſti. fol.37.col.2. verſ. ut. eſpbragi. l.ſpbragi.fol.50 col.1.verſ.nqiri.l.quiri.fol.57.col.3.verſ.tantum.abſolutionem.l. ablutionem.& col.4.verſ.cooſirmatlohem.l.confirmationem fol.68.col 4.verſ.cõſtat.loadi.l.laodi fol.78 col. 1.verſ.lumarium.quo peccatum.l.quo voluntario peccatum fol.110.col.4.verſ ractere,& baptiza-to.l.& noo baptizato.fol.114.col.2 verſ.rationibus.incircuncifio.l circũciſio.fol.123.col 3.verſ. teria,conſeccratum,l.conſecratum fo.126.col.1.verſ ipſoa eodem.l.ipſos viciſſim eodem.fol.129. col.2.verſ.ad perfectionem,chriſtiani,l chriſtianiſmi.

¶ *In Commentario de Euchariſtia.*

FOlio.10 columna.1 verſu.quædam,effecit.l efficit fol.16.col.1. verſ.vnde, quidem.l.quidam. fol.28.col.4.verſ.rite verbis,interiecta:ſed l interiecta vlla particula:ſed. fol.29. col.4.verſ. cramenti,Chriſtiani deberet.l Chriſtiani rationem & eſſentiam debere. fol.33.col.3. verſ.1.affir-mant l affirmat.fol.41 col.3.verſ.tium panis,conſecratione.l conſeruatione. fol.53.col.2. verſ. exiſtere & oon.l.exiſtere non.fol 56.col.3.verſ quotidiana,ſtupe.l ſtipe fol.58.col.3.verſ.ligimus l. legimus.f l. 61. col. 4.verſ nationem,l.iunctionem. fol.63.oum.17. inconſiderate repeti-tum eſt argumentum ſeptimum, quod concluſum eſt ſuprà fol. 60. colum.1.& 2.fol. 70. col. 3. verſic. quantitatem, nulla tum. l. tamen: fol. 74. colum. 2. verſic. patiuntur, quę ideo l. quæ ratio fol. 76. colum 1. verſic. sit ſicut, voluiſſet.l.voluiſſet. fol. 110. col.4. verſic. teſnon ſa-crificantes altera l. ſacrificantes vna altera. fol. 115. col.4. verſic. eſt Domini, rationa. l. ora-tione ſol. 118. col.3. verſ. ſacerdotum. l. ſacerdotium. fol.120.col.1.verſ. ſacramentum, perce-ptio.l. præceptio fol.121. col.3. verſ. accedenti. l. accidenti. fol. 133. col. 3. verſ.nempro, re-conciliatione. l.reconciliationem.fol. 134.col. 1. verſic. but vitare. l but pręterea tenemur vitare. fol.147.col.4.in not.marg.dyſias.l.Thyſiae. verſu crificantur,à hlrſthę.l.à Thyeſthæ.fol.148.col.1 verſ.ce vocare Tymiain l.Tymiaſin fol.156.col.1.in not.marg ſenſibilibua l.inſenſibilibus.fo.170 col.1.verſ criſicij.illæ.l.ille.Et col.3.verſ.da eſt,ipſe enim.l.ipſe viuet.Et verſ.intentione. l. intentio-ne operantis.fol.171 col.2.verſ.chus.50.l.500.fol.174.col.3.verſ ſubſtantialiter,aut.l,cur.fol.179 col.1.verſ.eundem,diuinorum.l.diuinorum Et verſ.fine,pripcipio.l.principio. Et col.3.verſ.num, meditatione.l.mediatione.Et col.4.verſ.tinct,ſic,lege continet,reliqua omnia exprimere, & ideo;

E

D. THOMAE AQVINATIS

Tertia pars Theologiæ de Sacramentis, commentariis & diſputationibus analyticis illuſtrata à Sebaſtiano Epiſcopo Oxomenſi.

QVÆSTIO LX.

De Sacramentis, in octo articulos diuiſa.

POST *conſiderationem eorum, quæ pertinent ad myſteria Verbi incarnati, conſiderandum eſt de Eccleſiæ ſacramentis, quæ ab ipſo Verbo incarnato efficaciam habent. Et prima conſideratio erit de ſacramentis in communi. Secunda de vnoquoque ſacramentorũ in ſpeciali.*

Circa primum quinque conſideranda ſunt.

Primò, quid ſit ſacramentum.

Secundò, de neceſſitate ſacramentorum.

Tertiò, de effectibus ſacramentorum.

Quartò, de cauſa eorum.

Quinto, de numero.

Circa primum quæruntur octo.

Primò, Vtrum ſacramentum ſit in genere ſigni.

Secundò, Vtrum omne ſignum rei ſacræ, ſit ſacramentum.

Tertiò, Vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantùm, vel plurium.

Quartò, Vtrum ſacramentum ſit ſignum quod eſt res ſenſibilis.

Quinto, Vtrum ad ſacramentum requiratur determinata res ſenſibilis.

Sexto, Vtrum ad ſacramentum requiratur ſignificatio, quæ eſt per verba.

Septimo, Vtrum requirantur determinata verba.

Octauo, Vtrum illis verbis poſſit aliquid addi vel ſubtrahi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Sacramentũ ſit in genere ſigni.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni. Videtur enim ſacramentũ dici à ſacrando, ſicut medicamentum à medicãdo. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem cauſę, quàm ad rationẽ ſigni. Ergo ſacramentum magis eſt in genere cauſę, quàm in genere ſigni. (4. d. 1. q. 1. ar. 1. q. 1. & ar. 3. ad 1. & ar. 4. q. 1. ad 1.)

¶ 2. Prætérea, ſacramentum videtur aliquid occultum ſignificare, ſecundum illud Tobię 12. Sacramentum Regis abſcondere bonũ eſt. Et Epheſ. 3. Quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo. Sed illud quod eſt abſconditum, videtur eſſe contra rationẽ ſigni. Nam ſignum eſt quod præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionẽ venire, vt patet per † Aug. in 2. de Doct. Chriſtiana. Ergo videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni. (*Lib. 2. ca. 1. circa princ. to. 3.*)

¶ 3. prętérea, iuramentum quandoque ſacramentum nominatur, dicitur enim in † Decr. 22. q. 5. Paruuli qui ſine ætate rationabili ſunt, non cogantur iurare, & qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, nec ad ſacramentum (id eſt iuramentum) accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationẽ ſigni: ergo videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni. (*22. q. 5. cap. Paruuli qui ſine ætate.*)

Li.10 c.15 nõ procul a princ. tom.5.

Sed contra eſt, quod *Auguſt. dicit in 10. de Ciuitate. Dei: Sacrificium viſibile, inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum eſt.

Respondeo dicendum, quod omnia quæ habent ordinem ad vnum aliquid, (licet diuerſimodè) ab illo denominari poſſunt, ſicut à ſanitate, quæ eſt in animali, denominatur ſanum, non ſolùm animal, quod eſt ſanitatis ſubiectũ, ſed dicitur, medicina ſana, inquantum eſt ſanitatis effectiua: diæta verò, inquantum eſt cõſeruatiua eiuſdẽ, & vrina, in quãtum eſt ſignificatiua ipſius. Sic igitur ſacramentum poteſt aliquid dici, vel quia in ſe habet aliquam ſanctitatem occultam, (& ſecundum hoc, ſacramentum idem eſt quod ſacrum ſecretum) vel quia habet aliquem ordinem ad hanc ſanctitatem, vel cauſæ, vel ſigni, vel ſecundum quancunque aliam habitudinem. Specialiter autem nũc loquimur de ſacramentis, ſecundum quod importãt habitudinem ſigni, & ſecundum hoc ſacramentum ponitur in genere ſigni.

Ad primum ergo dicendum, quod quia medicina ſe habet vt cauſa effectiua ſanitatis, inde eſt quod omnia denominata à medicina dicuntur per ordinem ad vnum primum agẽs, & propter hoc medicamentum importat cauſalitatem quandam. Sed ſanctitas, à qua denominatur ſacramentum, non ſignificatur per modum cauſæ efficiẽtis, ſed magis per modum cauſæ formalis vel finalis, & ideò non oportet, quod ſacramẽtum ſemper importet cauſalitatem.

Ad secundum dicendum, od ratio illa procedit, ſecundum quod Sacramentum idem eſt quod ſacrum ſecretum. Dicitur autem non ſolùm Dei ſecretum, ſed etiã Regis, eſſe ſacrum & ſacramentũ, quia ſecundum antiquos, ſancta vel ſacroſancta dicebantur, quęcunque violari non licebat, ſicut etiam muri ciuitatis, & perſonæ in dignitatibus conſtitutæ. Et ideo illa ſecreta ſiue diuina, ſiue humana, quæ non licet violari, quibuſlibet publicãdo, dicuntur ſacra vel ſacramenta.

Ad tertium dicẽdum, quod etiam iuramentum habet quãdam habitudinem ad res ſacras, inquantum ſcilicet eſt quędam cõteſtatio facta per aliquid ſacrum. Et ſecundum hoc dicitur iuramentum eſſe ſacramentum, non eadem ratione, qua nunc loquimur de ſacramentis, non tamen æquiuocè ſumpto nomine ſacramenti, ſed analogicè; ſcilicet ſecundum diuerſam habitudinem ad aliquid vnum, quod eſt res ſacra.

ARTICVLVS II.

Vtrum omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non omne ſignum rei ſacrę ſit ſacramentum. Omnes enim creaturæ ſenſibiles ſunt ſigna rerum ſacrarum, ſecundum illud Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea quę facta ſunt intellecta, cõſpiciuntur. Nec tamen omnes res ſenſibiles poſſunt dici ſacramenta. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

Infra q. 64. art 2. Et 1. 2. q. 161. art. 4. cor & q. 102. ar. 5 co. & 4. di 1. q. 1. ar. 1. quæſt. 1.

¶ 2. Præterea, omnia quę in veteri lege fiebant, Chriſtum figurabãt, qui eſt ſanctus ſanctorum: ſecundũ illud 1. ad Corint. 19. Omnia in figura contingebant illis. & Coloſſ. 2. Quæ ſunt vmbra futurorum,

cor-

corpus autem Chriſti. Nec tamen omnia geſta Patrum veteris teſtamenti, vel etiam omnes cęremonię legis ſunt ſacramenta, ſed quædam ſpecialiter, ſicut in Secunda parte habitum eſt.† Ergo videtur, quod non omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum.

1.2.q.101.ar. 4.

¶ 3. præterea, etiam in nouo Teſtamento multa geruntur in ſignum alicuius rei ſacrę, quæ tamē nō dicuntur ſacramēta, ſicut aſperſio aquæ benedictæ, conſecratio altaris, & ſimilia. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

Sed contra eſt, quod definitio conuertitur cum definito. Sed quidam definiunt ſacramētum per hoc quod eſt ſacræ rei ſignum, & hoc etiam videtur ex autoritate *Auguſt. ſupra inducta. Ergo videtur, quòd omne ſignum rei ſacræ, ſit ſacramentum.

In art prece. arg. Sed con.

Respondeo dicēdum, quod ſigna propriè dantur hominibus, quorum eſt, per nota ad ignota peruenire. Et ideò propriè dicitur ſacramentum, quod eſt ſignum alicuius rei ſacrę ad homines pertinentis, vt ſcilicet propriè dicatur ſacramentum, ſecundum quod nunc de ſacramentis loquimur, quod eſt ſignum rei ſacræ, inquantum eſt ſanctificans homines.

Ad primum ergo dicendum, quod creaturę ſenſibiles ſignificāt aliquid ſacrum, ſcilicet ſapientiam & bonitatem diuinam, inquantum ſunt in ſeipſis ſacra: non autem inquantum nos per ea ſanctificamur. Et ideo non poſſunt dici ſacramēta, ſecundum quod nunc loquimur de ſacramentis.

Ad secundum dicendum, quod quędam ad vetus Teſtamentum pertinentia, ſignificabant ſanctitatē Chriſti ſecundū quod in ſe ſanctus eſt. Quędā verò ſignificabāt ſanctitatē eius, inquantū per ea nos ſanctificamur, ſicut immolatio agni Paſchalis ſignificabat immolationem Chriſti, qua ſanctificati ſumus. Et talia dicuntur propriè veteris legis ſacramenta.

Ad tertium dicēdum, quod res denominantur à fine & cōplemento, diſpoſitio autem non eſt finis neque perfectio. Et ideo quæ ſignificāt diſpoſitionē ad ſanctitatē, non dicuntur ſacramenta (de quibus procedit obiectio) ſed ſolū ea quę ſignificāt perfectionem ſanctitatis humanæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum.

4. di. 1. q. 1. ar 1. q. 1 ad 4. & art. 5. ...

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum nō ſit ſignum, niſi vnius rei. Id enim quo multa ſignificantur, eſt ſignū ambiguum, & per conſequens fallendi occaſio, ſicut patet de nominib. æquiuocis. Sed omnis fallacia deuet remoueri à Chriſtiana religione, ſecundū illud Colo. 2. Videte, ne qui vos ſeducat per philoſophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſit ſignum plurium rerum.

¶ 2. Pręterea: Sicut dictum eſt,† Sacramentum ſignificat rem ſacram, inquantum eſt humanę ſanctificationis cauſa. Sed vna ſola eſt cauſa humanę ſanctificationis, ſcilicet ſanguis Chriſti, ſecundum illud Hebr. vlt. Iesvs vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quòd ſacramentum non ſignificet plura.

art prece.

Ar.praec.ad 3. ¶ 3. pręterea: Dictum eſt, *quod ſacramentum propriè ſignificat ipſum finem ſanctificationis ſed finis ſanctificationis eſt vita æterna, ſecundum illud Romano. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem verò vitam ęternam. Ergo videtur, quod ſacramentum non ſignificet niſi vnã rem, ſcilicet vitam æternam.

Sed contra eſt, quod in ſacramento altaris eſt duplex res ſignificata, ſcilicet corpus Chriſti verum, & myſticum, vt † Auguſt dicit in lib. ſent. Proſperi. *De conſ. diſt. 2. cap. Hoc eſt quod dicimus.*

Respondeo dicendum, quod (ſicut dictum eſt) *ſacramentũ propriè dicitur quod ordinatur ad ſignificandam noſtram ſanctificationẽ. *Ar praec.* In qua tria poſſunt cõſiderari, videlicet ipſa cauſa ſanctificationis noſtrę, quę eſt paſſio Chriſti, & forma noſtrę ſanctificationis, quę cõſiſtit in gratia & virtutib. & vltimus finis ſanctificationis noſtrę, qui eſt vita æterna. Et hęc omnia per ſacramenta ſignificantur. Vndè ſacramentum eſt & ſignum rememoratiuum eius quod præceſſit, ſcilicet paſſionis Chriſti, & demonſtratiuũ eius quod in nobis efficitur per Chriſti paſſionẽ, ſcilicet gratiæ, & prognoſticum, id eſt, pręnuntiatiuum futuræ gloriæ.

Ad primum ergo dicendum, quod tunc eſt ſignum ambiguum, prębens occaſionem fallendi, quando ſignificat multa, quorum vnum non ordinatur ad aliud. Sed quãdo ſignificat multa, ſecundum quod ex eis quodam ordine efficitur vnum, tunc non eſt ſignũ ambiguum, ſed certum, ſicut hoc nomen homo ſignificat animam & corpus, prout ex eis conſtituitur humana natura. Et hoc modo ſacramentum ſignificat tria prædicta, ſecundum quod quodam ordine ſunt vnum. *In cor. ar.*

Ad secundum dicendũ, quod ſacramentum in hoc quod ſignificat rem ſanctificantem, oportet quod ſignificet effectum, qui intelligitur in ipſa cauſa ſanctificante, prout eſt ſanctificans.

Ad tertium dicẽdum, quod ſufficit ad rationem ſacramenti, quod ſignificet perfectionem quæ eſt forma, nec oportet quod ſolum ſignificet perfectionem, quæ eſt finis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſacramentum ſit ſemper aliqua res ſenſibilis.

Ad quartum ſic proceditur, Videtur quod ſacramentum non ſemper ſit aliqua res ſenſibilis. *4. di 1. q. 1. ar. 1. q. 1. & ar. 2. q. 1. & art. 3. cor Et 4. contra g. 56. & Io. 3. 1. cor. 4.* Quia ſecundum Philoſophũ in lib. Priorum, omnis effectus, ſuę cauſę ſignum eſt. Sed ſicut ſunt quidam effectus ſenſibiles, ita etiã ſunt quidam effectus intelligibiles, ſicut ſcientia eſt effectus demonſtrationis. Ergo non omne ſignum eſt ſenſibile. Sufficit autem ad rationem ſacramenti, quod ſit ſignum alicuius rei ſacrę, inquantum per eam homo ſanctificatur, vt dictum eſt. † Non ergo requiritur ad ſacramentum, quòd ſit aliqua res ſenſibilis. *Ar. 2. huius q.*

¶ 2. pręterea, Sacramenta pertinent ad cultum vel regnum Dei. Sed res ſenſibiles non videntur pertinere ad cultũ Dei. Dicitur enim Ioa. 4. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. Et Roma. 14. Non eſt regnum Dei, eſca & potus. Ergo res

go res ſenſibiles non requiruntur ad ſacramentum.

Lib. 2. cap. 19. tom. 1.

¶ 3. Præthereà, Auguſt.* dicit in lib. de Libero arbitrio quod res ſenſibiles ſunt minima bona, ſine quibus homo rectè viuere poteſt. Sed ſacramenta ſunt de neceſsitate ſalutis humanæ (vt infrà patebit*) & ita ſine eis homo rectè viuere non poteſt. Non ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta.

quæſt. 61.

Tract. 80. in Euang. Io. poſt medio tomo 9.

Sed contra eſt, quod † Auguſt. dicit ſuper Io. Accedit verbũ ad elementum, & fit ſacramentum. Et loquitur ibi de elemento ſenſibili, quod eſt aqua. Ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta.

Respondeo dicẽdum, quod ſapientia diuina vnicuique rei prouidet ſecundum ſuum modum, & propter hoc dicitur Sap. 8. quod ſuauiter diſponit omnia. Vnde & Matth. 25. dicitur, quod dedit vnicuique ſecundum propriam virtutem. Eſt autem homini connaturale, vt per ſenſibilia perueniat in cognitionem intelligibilium. Signũ autẽ eſt per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde, cùm res ſacræ, quæ per ſacramenta ſignificantur, ſint quædam ſpiritualia & & intelligibilia bona, quibus homo ſanctificatur, conſequens eſt, vt per aliquas res ſenſibiles ſignificatio ſacramẽti impleatur, ſicut etiã per ſimilitudinem ſenſibilium rerũ in diuina Scriptura res ſpirituales nobis deſcribũtur. Et inde eſt, quod ad ſacramenta requiruntur res ſenſibiles: vt etiam Diony.* probat in 1. cap. Cæleſt. Hierar.

Cap. 1. inter medium & finẽ.

Ad primum ergo dicendũ, quòd vnũquodque præcipuè denominatur & diffinitur ſecundũ id quod cõuenit ei primò & per ſe, nõ autẽ ſecundum id quod conuenit ei per aliud. Effectus autẽ ſenſibilis, per ſe habet, quod ducat in cognitionẽ alterius, quaſi primo & per ſe homini innoteſcẽs, quia omnis noſtra cognitio à ſenſu oritur: effectus autem intelligibiles non habẽt, quòd poſsint ducere in cognitionem alterius, niſi inquãtum ſunt per aliud manifeſtati, id eſt, per aliqua ſenſibilia. Et inde eſt quòd primò & principaliter dicuntur ſigna, quæ ſenſibus offeruntur: ſicut Aug. dicit in 2.* de Doctrina Chriſtiana, vbi dicit, quod ſignum eſt, quod præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Effectus autem intelligibiles non habent rationem ſigni, niſi ſecundũ quod ſunt manifeſtati per aliqua ſigna. Et per hunc etiam modũ, quædã quæ non ſunt ſenſibilia, dicuntur quodãmodo ſacramenta, inquantum ſunt ſignificata per aliqua ſenſibilia, de quibus infrà agetur.*

Lib. 2. de doct. Chriſtia. circa principium lib. to. 3.

Quæſt. 63. art. 1 ad 2.

Ad secundum dicendum, quòd res ſenſibiles, vt in in ſua natura conſiderantur, non pertinent ad cultum vel ad regnum Dei, ſed ſolùm ſecundum quod ſunt ſigna ſpiritualium rerum, in quibus regnũ Dei conſiſtit.

Ad tertium dicendũ, quòd Auguſt. ibi* loquitur de rebus ſenſibilibus, ſecundũ quod ſunt in ſua natura, non autem ſecundum quod aſſumuntur ad ſignificandum ſpiritualia, quæ ſunt maxima bona.

Loco citato in arg 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum requirantur determinatæ res ad ſacramenta.

AD quintũ ſic proceditur. Videtur, quòd non requirã-

determinatæ res ad ſacramēta. Res enim ſenſibiles aſſumuntur in ſacramentis ad ſignificandum, vt dictum eſt. Sed nihil prohibet diuerſis rebus ſenſibilibus idem ſignificari, ſicut in ſacra Scriptura Deus aliquādo metaphoricè ſignificatur per lapidem, quandoque per leonē, quandoque per ſolem, aut aliquid aliud huiuſmodi. Ergo videtur, quòd diuerſæ res poſſint congruere eidem ſacramento. Nō ergo determinatæ res in ſacramentis requiruntur.

art. 3. huius q.

¶ 2. Præterea, Magis eſt neceſſaria ſalus animę, quàm ſalus corporis. Sed in medicinis corporalibus quæ ad ſalutem corporis ordinantur, poteſt vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multò magis in ſacramentis, quæ ſunt medicinæ ſpirituales ad ſalutem animę ordinatę, poterit vna res aſſumi pro alia, quando illa defuerit.

¶ 3. præterea, Non eſt conueniens vt hominis ſalus arctetur per legem diuinam, & pręcipuè per legem Chriſti, qui venit omnes ſaluare. Sed in ſtatu legis naturę non requirebantur in ſacramentis aliquæ res determinatæ, ſed ex voto aſſumebātur, vt patet Gen. 28. vbi Iacob vouit ſe Deo decimas & hoſtias pacificas oblaturum. Ergo videtur, ꝙ non debuerit arctari homo, & præcipuè in noua lege, ad alicuius rei determinatæ vſum in ſacramentis.

Sed contra eſt, quòd Dominus dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnū Dei.

Respondeo dicendum, quod in vſu ſacramentorum duo poſſunt conſiderari, ſcilicet cultus diuinus, & ſanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum, ſecundum autem è conuerſo pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare illud quod eſt in poteſtate alterius, ſed ſolùm id quod eſt in ſua poteſtate. Quia ergo ſanctificatio hominis eſt in poteſtate Dei ſanctificantis, non pertinet ad hominem ſuo iudicio aſſumere res, quibus ſanctificetur, ſed hoc debet eſſe ex diuina inſtitutione determinatum. Et ideo in ſacramētis nouæ Legis, quibus homines ſanctificantur (ſecundum illud 1. ad Cor. 6. Abluti eſtis, ſanctificati eſtis) oportet vti rebus ex diuina inſtitutione determinatis.

Ad primum ergo dicendum, quod & ſi idem poteſt per diuerſa ſigna ſignificari, determinare tamē quo ſigno ſit vtendum ad ſignificandum, pertinet ad ſignificantem. Deus autem eſt qui nobis ſignificat ſpiritualia per res ſenſibiles in ſacramentis, & per verba ſimilitudinaria in ſcripturis. Et ideo ſicut iudicio Spiritus ſancti determinatū eſt, quibus ſimilitudinibus in certis Scripturæ locis res ſpirituales ſignificentur, ita etiam debet eſſe diuina inſtitutione determinatū, quæ res ad ſignificandum aſſumantur in hoc vel in illo ſacramento.

Ad secundum dicendum, quod res ſenſibiles habent naturaliter ſibi inditas virtutes conferentes ad corporalem ſalutem, & ideo non refert, ſi duę earum eandem virtutē habeant, qua quis vtatur. Sed ad ſanctificationem nō ordinantur ex aliqua virtute ſibi naturaliter indita, ſed ſolum ex inſtitutione diuina, & ideo oportuit diuinitus deter-

determinari quib. reb. ſenſibilibus ſit in ſacramentis vtendum.

Lib. 19. ca. 16. & 17. tom. 6.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut Auguſt.* dicit 19. contra Fauſtum, diuerſa ſacramenta diuerſis temporibus congruunt, ſic etiam diuerſis verbis ſignificantur diuerſa tempora, ſcilicet præſens, præteritum & futurum. Et ideo ſicut in ſtatu legis naturæ, homines nulla lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtinctu mouebantur ad Deũ colendum, ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quib. rebus ſenſibilibus ad Dei cultum vterentur. Poſtmodum verò neceſſe fuit etiam exterius legem dari, tum propter obſcurationem legis naturæ, ex peccatis hominum, tum etiam ad expreſsiorem ſignificationem gratiæ Chriſti, per quã humanum genus ſanctificatur. Et ideo etiam neceſſe fuit res determinari, quibus homines vterẽtur in ſacramentis. Nec propter hoc arctatur via ſalutis quia res quarum vſus eſt neceſſarius in ſacramentis, vel communiter habentur, vel paruo ſtudio adhibito haberi poſſunt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in ſignificatione ſacramentorum requirantur verba.

4. diſt. 1. q. 1. ar. 3. & di. 13. q. 1. art. 2. q. 6. ad ſecundum. Et veri. q. 27. art. 4. ad decimum. *Lib. 19. c. 16. circa med. to. 6

AD ſextum ſic proceditur. Videtur quod in ſignificatione ſacramentorum nõ requirantur verba. Dicit enim Auguſt. contra Fauſtum * lib. 19. Quid ſunt aliud quęque corporalia ſacramẽta, niſi quaſi quædam verba viſibilia? Et ſic videtur, quod addere verba rebus ſenſibilibus in ſacramentis, ſit addere verba verbis. Sed hoc eſt ſuperfluũ. Non ergo requiruntur verba cum rebus ſenſibilibus in ſacramentis.

¶ 2. Præterea, Sacramẽtum eſt aliquid vnum. Ex his autem quæ ſunt diuerſorum generum, nõ videtur poſſe aliquid vnum fieri. Cùm igitur res ſenſibiles & verba ſint diuerſorum generum (quia res ſenſibiles ſunt à natura, verba autem à ratione) videtur, quod in ſacramentis non requirantur verba cum rebus ſenſibilibus.

¶ 3. Præterea, Sacramenta nouę Legis ſucceſſerunt ſacramentis veteris Legis, quia illis ablatis iſta ſunt inſtituta, vt Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum.* Sed in Sacramẽtis veteris Legis nõn requirebatur aliqua forma verborum. Ergo nec in Sacramentis nouæ legis. — Lib. 19. c. 16. & 17. in fine tom. 6.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit Epheſi. 5. Chriſtus dilexit Eccleſiã, & tradidit ſemetipſum pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Aug. dicit ſuper Io.* Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. — Tract. 80. in Ioa. post med. tom. 9.

RESPONDEO dicẽdum, quod ſacramenta (ſicut dictum eſt*) adhibẽtur ad hominum ſanctificationem ſicut quædam ſigna. Tripliciter ergo cõſiderari poſſunt, & quolibet modo congruit eis, quod verba rebus ſenſibilibus adiungantur. Primò enim poſſunt cõſiderari ex parte cauſæ ſanctificantis, quæ eſt verbum incarnatum, cui ſacramentum quodammodo conformatur, in hoc quod rei ſenſibili verbum adhibetur ſicut in myſterio Incarnationis carni ſenſibili eſt verbum Dei vnitũ. Secundò poſſunt conſiderari ſacramenta ex parte hominis qui ſanctificatur, qui cõponitur ex anima & corpore, cui proportionatur ſacramẽtalis medicina, quæ per rẽ — Art. 1. ad 3.

 viſibilem

viſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Auguſt.* dicit ſuper illud Ioan. 15. Iã vos mundi eſtis propter ſermonem, &c. vnde eſt iſta tanta virtus aquę, vt corpus tãgat, & cor abluat, niſi faciente verbo, nõ quia dicitur, ſed quia creditur? Tertiò poſſunt conſiderari ex parte ipſius ſignificationis ſacramentalis. Dicit autem Auguſt.* in 2. de Doct. Chriſtiana, quòd verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi, quia verba diuerſimodè formari poſſunt ad ſignificandos diuerſos conceptus mentis, & propter hoc per verba, magis diſtinctè poſſumus exprimere quod mente concipimus. Et ideo ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis, neceſſe fuit, vt ſignificatio rerum ſenſibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare poteſt & ablutionem propter ſuam humiditatem, & refrigerium propter ſuam frigiditatem. Sed cùm dicitur: Ego te baptizo, manifeſtatur quòd aqua vtimur in baptiſmo ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.

Tract. 80. in Ioannem poſt. med. tom. 9.

Lib. 2. cap. 3. circa med. to. 3.

Ad primvm ergo dicendum, quòd res viſibiles ſacramentorum dicuntur verba per quandam ſimilitudinem, inquantum ſcilicet participant quandam vim ſignificandi, quæ principaliter eſt in ipſis verbis, vt dictum eſt.* Et ideo non eſt ſuperflua ingeminatio verborum, cùm in ſacramentis, rebus viſibilibus verba adduntur, quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum eſt.*

In cor. ar.

In cor. art.

Ad secvndvm dicendum, quòd quamuis verba & aliæ res ſenſibiles ſint in diuerſo genere, quantum pertinet ad naturam rei, conueniunt tamen in ratione ſignificandi, quæ perfectius eſt in verbis quàm in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodam modo vnũ in ſacramentis, ſicut ex forma & materia, inquantum ſcilicet per verba perficitur ſignificatio rerũ, vt dictum eſt.* Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipſi actus ſenſibiles, puta ablutio, inunctio, & alia huiuſmodi, quia in his eſt eadẽ ratio ſignificandi & in rebus.

art. 1. ad. 2.

Ad tertivm dicicendum, quòd (ſicut Auguſt.* dicit contra Fauſtum) alia debent eſſe ſacramenta rei præſentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis prænunciaerant Chriſti venturi: & ideo non ita expreſsè ſignificabant Chriſtum, ſicut ſacramenta nouæ Legis, quę ab ipſo Chriſto effluunt, & quandam ſimilitudinẽ ipſius in ſe habent: vt dictum eſt.* Vtebantur tamen in veteri Lege aliquibus verbis, in his, quę ad cultum Dei pertinẽt, tam ſacerdotes, qui erant ſacramentorum illorum miniſtri (ſecundum illud Num. 6. Sic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis eis: Benedicat tibi Dñs, &c.) quàm etiam illi, qui illis ſacramentis vtebãtur: ſecundum illud Deut. 26. Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, &c.

Lib. 19. cap. 6. tom. 6.

In cor. ar.

ARTICVLVS VII.

Vtrum requirantur determinata verba in ſacramentis.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd non requirantur determinata verba in ſacramentis. Vt enim Philoſophus* dicit, voces non ſunt eędem apud omnes. Sed ſalus, quę per ſacramenta quæritur,

Lib. 1. Perihermen. parũ à princ. to. 1.

ritur eſt eadem apud omnes. Ergo non requiruntur aliqua determinata verba in ſacramentis.

¶ 2. Prætereà, verba requiruntur in ſacramentis inqnantum ſunt principaliter ſignificatiua, ſicut dictum eſt.* Sed contingit per diuerſa verba idem ſignificari. Ergo non requirũtur determinata verba in ſacramentis.

Art. praec.

¶ 3. præterea, Corruptio cuiuſlibet rei variat eius ſpeciem. Sed quidam corruptè verba proferunt, nec tamen propter hoc creditur ſacramentorum effectus impediri, alioquin illiterati & balbi, qui iſta ſacramenta conferunt, frequenter defectum in ſacramentis inducerent. Ergo videtur, quod non requirantur in ſacramentis determinata verba.

Sed contra eſt, quòd Dominus determinata verba protulit in conſecratione ſacramenti Euchariſtiæ dicens Matth. 26. Hoc eſt corpus meum. Similiter etiam mandauit diſcipulis, vt ſub determinata forma verborum baptizarent, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

Respondeo dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) in ſacramentis verba ſe habent per modum formæ, res autem ſenſibiles per modum materiæ. In omnibus autem compoſitis ex materia & forma, principium determinationis eſt ex parte formæ, quæ eſt quoddammodo finis & terminus materiæ, & ideo principalius requiritur ad eſſe rei, determinata forma, quã determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt ſit proportionata determinatæ formæ. Cùm igitur in ſacramentis requirantur determinatæ res ſenſibiles, quę ſe habent in ſacramentis ſicut materia, multò magis requiritur in eis determinata forma verborum.

Art praec. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Auguſt.* dicit ſuper Ioã. verbum operatur in ſacramentis, non quia dicitur, id eſt, non ſecundum exteriorem ſonum vocis, ſed quia creditur, id eſt, ſecundum ſenſum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidem ſenſus eſt idem apud omnes, licet non eędem voces ſint quantum ad ſonum. Et ideo cuiuſcunque linguę verbis proferatur talis ſenſus, perficitur ſacramentũ.

Tract. 80. à med. to. 9.

Ad secundum dicendum, quòd licet in qualibet lingua contingat diuerſis vocibus idem ſignificari, ſemper tamẽ aliqua illarum vocum eſt, qua principalius & cõmunius homines illius linguę vtuntur ad hoc ſignificandum, & talis vox aſſumi debet in ſignificatione ſacramenti. Sicut etiam inter res ſenſibiles illa aſſumitur ad ſignificationem ſacramẽti, cuius vſus eſt communior ad actũ, per quem ſacramenti effectus ſignificatur, ſicut aqua communius vtuntur homines ad ablutionem corporalem, per quam ſpiritualis ablutio ſignificatur, & ideo aqua aſſumitur vt materia in baptiſmo.

Ad tertium dicẽdum, quòd ille, qui corruptè profert verba ſacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, non videtur intendere facere quod facit Eccleſia, & ita non videtur perfici ſacramentum. Si autem hoc faciat ex errore vel lapſu linguę, ſi ſit tanta corruptio, quę omnino auferat ſenſum locutionis, non

videtur perfici ſacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte principij dictionis, puta, ſi loco eius quod eſt in nomine Patris, dicat in nomine matris. Si verò non totaliter auferatur ſenſus locutionis per huiuſmodi corruptelam, nihilominus perficitur ſacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte finis, puta, ſi aliquis dicat in nomine patriàs & filiàs. Quamuis enim huiuſmodi verba corruptè prolata, nihil ſignificent ex virtute impoſitionis, accipiuntur tamen vt ſignificantia ex accommodatione vſus. Et ideo licet mutetur ſonus ſenſibilis, remanet tamẽ idem ſenſus. Quod autem dictum eſt* de differentia corruptionis, circa principium vel finem dictionis, rationem habet, quia apud nos variatio dictionis ex parte principij mutat ſignificationem, variatio autem ex parte finis dictionis, vt plurimum mutat conſignificationem, quæ tamen apud Græcos variatur etiam ſecundum principium dictionis in declinationibus verborum. Magis tamẽ videtur attendenda quantitas corruptionis, quia ex vtraque parte poteſt eſſe tam parua, quod nõ aufert ſenſum verborum, & tam magna, quod aufert, ſed vnum horum facilius accidit ex parte principij, & aliud ex parte finis.

In iſtamet ſolutione.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum.

ar. 2. & 4.

AD octauũ ſic proceditur. Videtur, quod nihil liceat addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum. Non enim minoris ſunt neceſſitatis huiuſmodi verba ſacramentalia, quàm verba ſacræ Scripturæ. Sed verbis ſacræ Scripturæ nihil licet addere vel minuere, dicitur enim Deut. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apoc. vlt. Conteſtor omni audienti verba prophetiæ libri huius, ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet ſuper eum Deus plagas ſcriptas in libro iſto, & ſi quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Ergo videtur, quòd neque in formis ſacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

2. Præterea, Verba ſe habẽt in ſacramentis per modum formæ, vt dictum eſt.* Sed in formis qualibet additio vel ſubtractio variat ſpeciem, ſicut & in numeris, vt dicitur 8. Met.* Ergo videtur, quòd ſi aliquid addatur vel ſubtrahatur à forma ſacramenti, non erit idem ſacramentum.

Ar. præc.

li. 8. metaphyſ. tex. 8. 10. 3.

3. Præterea, Sicut ad formam ſacramenti requiritur determinatus numerus dictionũ, ita etiam requiritur determinatus ordo verborũ, & etiã orationis cõtinuitas. Si ergo additio vel ſubtractio non aufert ſacramẽti veritatẽ, videtur, ꝙ pari ratione nec tranſpoſitio verborũ, aut etiã interpollatio pronuntiationis.

SED CONTRA eſt, quod in formis ſacramentorum quædam apponuntur à quibuſdam, quæ ab aliis non apponuntur, ſicut Latini baptizant ſub hac forma: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Græci autem ſub iſta, baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, &c. Et tamẽ vtrique verum conferũt ſacramentum. Ergo in formis ſacramentorum licet

licet aliquid addere vel minuere.

RESPONDEO dicendum, quod circa omnes iſtas mutationes, quæ poſſunt in formis ſacramentorum contingere, duo videntur eſſe conſideranda. Vnum quidem ex parte eius qui profert verba, cuius intentio requiritur ad ſacramentum, vt
Q.64.ar.8.3 infrà dicetur.* Et ideo ſi intendat per huiuſmodi additionẽ vel diminutionem alium ritũ inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici ſacramentũ, quia non videtur, quòd intendat facere id quod facit Eccleſia. Aliud autem eſt conſiderandum ex parte ſignificationis verborum. Cùm enim verba operentur in ſacramentis, quantum ad ſenſum, quem faciunt (vt ſu
Ar. præc. ad 2. & ad 3. prà dictum eſt*) oportet conſiderare vtrum per talem mutationem tollatur debitus ſenſus verborum: quia ſic manifeſtum eſt, quòd tollitur veritas ſacramẽti. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi diminuatur aliquid eorum, quæ ſunt de ſubſtantia formæ ſacramentalis, tollitur debitus ſenſus verborũ: & ideo non perficitur ſacramentum. Vnde Didy-
Li.2.de Spiritu ſancto, paulò a principio. Habetur hic liber in fine operum S. Hiero. * Didym. habet præceptis. mus* dicit in lib. de Spiritu ſancto: Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de* prædictis nominibus prętermittat (ſ. Patris & Filij & Spiritus ſancti) ſine perfectione baptizabit. Si autem ſubtrahatur aliquid quod non ſit de ſubſtantia formę, talis diminutio non tollit debitũ ſenſum verborum, & per conſequens nec ſacramẽti perfectionem. Sicut in forma Euchariſtiæ quæ eſt: Hoc eſt enim corpus meum, ly enim ſublatum, non tollit debitum ſenſum verborum: & ideo non impedit perfectionem ſacramenti: quãuis poſſit contingere, quod ille qui prętermittit, peccet ex negligentia vel cõtemptu. Circa additionem etiã contingit aliquid apponi, quod eſt corruptiuum debiti ſenſus: puta, ſi aliquis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris maioris & Filij minoris, ſicut Arriani baptizabant: & ideo talis additio tollit veritatẽ ſacramenti. Si verò ſit talis additio, quæ non auferat debitum ſenſum, nõ tollitur ſacramẽti veritas. Nec refert vtrùm talis additio fiat in principio, medio vel in fine: vt ſi aliquis dicat: Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, & Filij eius vnigeniti, & Spiritus ſancti paracleti, erit verum baptiſma. Et ſimiliter ſi quis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti, & beata Virgo te adiuuet, erit verum baptiſma. Fortè autem ſi diceret: Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & beatæ virginis Mariæ, non eſſet baptiſmus: quia dicitur 1. ad Cor. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Sed hoc verum eſt, ſi ſic intelligatur in nomine beatæ Virginis baptizari, ſicut in nomine Trinitatis, quo baptiſmus cõſecratur: talis enim ſenſus eſſet contrarius veræ fidei, & per conſequens tolleret veritatem ſacramenti. Si verò ſic intelligatur quod additur (& in nomine beatæ Virginis) non quaſi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptiſmo, ſed vt eius interceſſio proſit baptizato, ad conſeruandam gratiam baptiſmalem, non tollitur perfectio ſacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad verba ſacræ ſcripturæ non licet aliquid apponere, quantum ad ſenſum,

ſenſum: ſed quantum ad expoſitionem ſacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba ſacræ ſcripturæ apponere, ita quod dicantur eſſe de integritate ſacrę Scripturę, quia hoc eſſet vitium falſitatis. Et ſimiliter ſi quis diceret aliquid eſſe de neceſſitate formæ, quod non eſt.

Ad secundum dicendum, quod verba pertinent ad formam ſacramenti ratione ſenſus ſignificati. Et ideò quęcunque fiat additio vel ſubtractio verborum, quę nō addat aliquid aut ſubtrahat debito ſenſui, non tollitur ſpecies ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd ſi ſit tanta interruptio verborum, quod intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur ſenſus ſacramenti, & per conſequens veritas eius: non autem tollitur, quando eſt parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verborum non aufert. Et idem eſt etiam dicendum de tranſpoſitione verborum, quia ſi tollit ſenſum locutionis, non perficitur ſacramentum, ſicut patet de negatione præpoſita vel poſtpoſita ſigno. Si autem ſit talis tranſpoſitio, quæ ſenſum locutionis non variet, non tollitur veritas ſacramenti: quia, ſecundum quod Philoſophus* dicit, nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant.

Li. 1. Periher. c. 1. parum ante finem. to. 1.

Sententiæ & concluſiones. quæſt.

Prima concluſio: D*octrinam de incarnatione ſequitur proximè doctrina de ſacramentis: quia hæc ex illa vim habent.*

Secūda: *Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ: quia ſignificat gratiam formaliter ſanctificantem ſuſcipientes.*

Tertia: *ſignum illud eſt res ſenſibilis conſtans ex forma, ideſt verbis determinatis, & materia, ideſt rebus quæ verbis coniunguntur: quia hæc ſignificationi ſacramenti accommodata ſunt.*

°Prima concluſio, ex principio q. & prooemio huius 3. p.

Secunda Concluſio, ex art. 1. 2. 3.

Tertia concluſio, ex articulis. 4. 5. 6. 7. 8.

COMMENTARIVS.

HACTENVS verbi incarnati myſteria explicata ſunt, deinceps inſtituta ab illo ſacramenta, quibus beneficia illius nobis communicantur, explicāda ſunt: vt religionis Chriſtianæ, quam ſacramentis profitemur, plena ſit & perfecta doctrina. Nam ſacramenta ſunt inſtrumēta, quibus verbi incarnati meritum & redemptio nobis cōmunicatur, & vera iuſtitia, vel incipit, vel augetur, vel amiſſa reparatur, Trident. princ. Seſſ. 7. Quare doctrinam de incarnatione, conſequitur ſacramentorum conſideratio. Ea verò commodè inſtituetur, ſi primū generatim de omnibus, deinde ſpeciatim de ſingulis diſſeruerimus. In generali doctrina de ſacramētis, hæc omnia continentur: definitio communis ſacramenti, neceſſitas, diuiſio & numerus, comparatio, cauſa inſtituens & miniſtra, effecta, gratia & character, de quibus eodē ordine dicendum nobis eſt.

Ratio ordinis.

Doctrinæ diſtributio.

Ad Artic. 1. 2. & 3.

De nominis ſacramenti notione & eius ſignificatione, analogia.

Sacramentum igitur generaliter eſt ſignum rei ſacræ: hac ratione ſacramenta de quibus agimus à cæteris quę eodē nomine continentur, diſtinguuntur: & idcirco ne vocis ignoratio doctrinam perturbet, & hæreticos nouitatis quā veritatis cupidiores delectet,

Varr. lib. 4. de ling. Lat. & Feſt. Pomp.

delectet,breuiter notio nominis diſtinguatur,& vnde in religionis vſum venerit,explicetur. Latinis igitur autoribus & prophanis,dicitur aliquando ſacramentũ,obligatio, numinis cõteſtatione facta,ideſt iuramentũ quo obſtringimur aliquo ſeruitutis vinculo:vnde militum iuramentũ,dictũ eſt ſacramentũ militare,& in iure ſæpè repetitum eſt.Dicitur etiam eiſdem prophanis autoribus,pecunia quã litigatores pendẽte lite,apud Pontificẽ,in loco ſacro pro pignore deponebant,ſacramentum : vnde probata eſt & recepta illa ratio dicendi,cõtẽdere iuſto ſacramẽto.primo modo vſurpauit Tertul.lib.ad martyres,& D.Hie. ad Heliodorũ, ſolẽnem cathecumenorũ fidẽ, datam in baptiſmo ad militiã Chriſtianã, ſacramentum appellauit.Hic eſt vſus ſacramenti antiquus & prophanus à noſtro inſtituto alienus.

Sacramenti ſignificatio profana,iuramentum, pecunia ad litem,ſacra, ſecretum ſacrũ ſignum rei ſacra cuiuſcũque, vel ſanctificans formaliter.

2 Theologis verò Latinis, ex imitatione prę ſertim lat. edit. vulg. ſanctę Scripturæ, ſacramentum æquè patet atq; Græcis myſterium:hoc autẽ dicitur ſacrum ſecretũ, quod ſua celſitate & difficultate vulgarẽ captum ſuperat,& aliqua ex cauſa, Dei aut hominũ voluntate,rerum aut verborũ inuolucris ita contegitur,vt foris prima ſpecie videatur aliquid vulgare,intus tamen habeat aliquid ſanctum & ſingulare,quod vel paucis reueletur,vel fide tãtum pateat. Sic propriè & primo ' de arcanis Dei: & per · analogiã de ſecretis regum & amicorum dicitur,' & aliquando etiã in malam partem.De primo ſunt illa.1.Cor.4. diſpẽſatores myſteriorum, & c. 13. Si nouerim myſteria omnia,vbi D.Aug.lib.de gratia, & lib.arb.cap.17.legit omnia ſacramenta. Epheſ.3.& Coloſſ. 4. Incarnatio Domini myſterium & ſacramentũ dicitur.Ephe.5. Magnum ſacramentum in Chriſto,& Eccleſia.Apoc.1.Sacramẽtum ſeptem ſtellarum.Apoc.17.Beſtiæ & mulieris ſacramentũ.De ſecũdo, ſunt etiam expreſſa teſtimonia.Tob.12.Sacramentum regis abſcondere bonũ eſt.Prou.20.Ei qui reuelat myſteria,ne commiſcearis.Dan.4.dicitur ſacramentũ ſomnij.De tertio,eſt illud.1. Theſſ. 2.Myſterium iam operatur iniquitatis,& Apoc.17.Sacramentum beſtiæ.

Mag. 4. ſent. d. 1.

3 Ab huiuſmodi notione ſacramẽti, paululum deflexa eſt vox ad ſacramenta de quibus agimus à Patribus & Eccleſia Catholica: vt enim ſacramentũ dixerunt vel myſterium,arcanum quoddã, rerum aut verborũ inuolucris cõtectum, ſic deinde quod repreſentat aut figurat aliquid ſacri, ſacramentum appellauerũt. vt Tertul.lib. contra Iudęos,ſecurim Eliſęi,& lib.5.cõtra Marc.quã D.Paulus Gala.4.allegoriã duorum filiorum Abrahę vocat,ipſe ſacramẽtum dicit.Aug.Lignum vitæ in paradyſo, ſacramentũ Chriſti appellat lib. 1. contra aduerſ.Leg.& Prophet.& lib.8.de Gen.ad lit.c.4.& 5.& abſtinentiam Danielis à cibis regiis,& ſignũ crucis,lib. 19. cõtra Fauſtũ. c.14.& lib.2.de peccatorum mer.& remiſſ. cap.26.panis benedictus catechumenorũ, licet non ſit corpus Chriſti,tamen eſt ſacramentum & cæteris cibis ſanctior. Sed hic vſus ſacramenti adhuc latius patet , quàm ſacramẽta de quibus agimus: omnia enim quæ nunc vocamus ſacramentalia , quaſi adiuncta ſacramentis vel aliquo modo ſimilia, vt exorciſmi,inſufflationes catecheſes in baptiſmo,aqua benedicta,ſacramẽta hoc modo vocari poſſunt, quia aliquid ſacrum,vel diuinũ beneficium & reconditũ, licet non ſit res ſacra quæ ponitur in definitione ſacramenti , ſignificant. Sic loquitur D.Aug.lib.4.de Symb.ad cathecum.c.1.& Epiſt.23,Dominicum diem, Sabbathũ Iudæorum,feſtũ Paſchale,ſacramenta vocat. & lib.19.contra Fauſt.cap.11. in nullum nomen religionis ſeu verũ ſeu falſum,poſſunt coagulari homines,niſi aliquo ſignaculorũ vel ſacramentorum conſortio colligẽtur.

4 Ex analogia huius cõmunis ſignificationis,Eccleſia iã inde ab ipſius exortu,ſacramenti nomẽ quod ex vi notationis latius patebat,fecit proprium ſacramentorũ eccleſiaſticorũ.Eſt enim omniũ doctrinarũ communẽ,vocabula plerumq; vulgo & aliis rebus cõmunia,ex vſu & accommodatione,ſibi propria cõſtituere,vt dialectica, propoſitionẽ,ratiocinationẽ,demonſtrationem,elenchum:phyſica,materiã,formam, res naturales,ſic in Theologia ex cõmunibus facta ſunt illa propria,Põtifex,perſona, fides,trinitas,liturgia,Miſſa,Diaconus,Preſbyter,Epiſcopus: quædã etiam excogitauit noua,ſed antiquam & catholicam ſententiam exprimentia:& ideò non ſunt prophanæ nouitates,de quibus Paulus 1. Tim. 6.vt oſtenſum eſt à nobis ſuprà principio doctrinę de incarnatione.Importunè ergo & incõſideratè hęretici Proteſtãtes,nos reprehendunt,quod nomẽ ſacramenti, patẽs ad multa

Brẽt. in obſeſſ. Vvuitemb. & Kemnit in oppugnat. Concil. Trid. Seſſ. 7.

† μυστήριον ἀπὸ τῶ μυεῖν τὸ στόμα.

ad multa alia, ſacramentis Eccleſiaſticis vt proprium accõmodemus: cum hoc liceat omnibus doctrinis & artibus: quare nõ eſt cur Theologiæ non ſit conceſſum. Preſertim cũ hęc accommodatio non ſit dura, ſed analogia nitatur, & verbi Græca notatione, † myſterium enim dicitur ab eo quod eſt os claudere, quòd neſas eſſet ſacras religionis ceremonias in vulgus prodere, quod ſæpè de noſtris ſacramẽtis Dionyſ. in Eccleſ. hier. affirmat. in verbo autẽ ſacramenti, analogiam conſiderant probati & meliores Theologi ad rem ſacram, vt in mille isque ſana dicuntur ad ſanitatẽ animalis. à ſacro enim, vnde ſacramentum, vt à veſte veſtimentum, dicitur ſacramẽtum, iuramentum, pecunia depoſita apud Pontificem, regum & principum arcanũ, omnes cæremoniæ ſacrę, & hęc inſignia Eccleſiæ ſacramenta: ſed propriè hæc ipſa, in quibus eſt analogia ſecundũ habitudinẽ ſigni, vt ſtatim conſtabit. Sacra ſcriptura ſæpè affirmat veteris legis plurima fuiſſe ſigna, eorũ quę ad nouam pertinent: Rom. 4. Abrahã ſignũ accepit circuncisionis, ſignaculũ iuſtę fidei. Heb. 10. Lex habuit vmbrã futurorum bonorũ. Denique omnia in figura contingebant illis. 1. Cor. 10. In nouo etiã teſtamento baptiſmus eſt ſignum regenerationis. Tit. 3. & ſepulturæ Chriſti. Roma. 6. Euchariſtia paſſionis, Luc. 22. 1. Cor. 11. Ex his ergo rectè concluditur, ſacramentũ eſſe ſignum rei ſacræ. Sic vſi ſunt nomine ſacramenti veteres Patres, & omnes Theologi frequẽtiſſimè, vt Tertul. lib. 1. & 4. contra Marc. Cyprianus de ablutione pedum, Lactant. lib. 3. & 4. de ſapient. Hiero. contra Luciſer. Ezech. 44. ad principium, & ad illud, cumque ingredientur portas. Aug. epi. 118. 3. lib. de doct. Chriſtia. c. 19 & alias ſepiſsimè, vt ſpeciatim cõſtabit de ſingulis ſacramentis. Vſus Patrũ hic eſt, & Cõciliorũ, Lugdunen. de ſumm. Trinit. Lateranen. ſub Eugenio in fine, Florẽt. & Trid. Dionyſ. de Eccleſ. & cæleſ. hier. ſæpè vocat Symbola quę nos ſigna, & in Theoria baptiſmi, ſic expreſsit ſacramẽti noſtrã definitionem, ſenſibilia ſacra. intelligibilium ſigna ſunt, & ad ea manuductio & via, intelligibilia autẽ ſacrorũ ſenſibilium principiũ & ſcientia. Gręci pro ſacramento frequẽter dicunt myſteriũ, & cũ agunt de Euchariſtia, addũt epithetũ, tremẽdi, vel abſolutè dicunt myſteria, per excellẽtiam & antonomaſiã, quę explicabitur in doctrina de ſacramentorũ comparatione. aliquãdo pro ſacramento dicunt ſymbolũ, quod eſt nota & ſignũ, & antitypon, quia reſpõdet typo & figurę vet. teſtamenti ex imitatione D. Petri. 1. epi. c. 3. vbi baptiſmũ vocat, antitypon arcę Noe, quod Latinus interpres reddidit, ſimilis formę. Hęc dicta ſint de nominis vſu, & accõmodatione, de ipſa definitione, ſingilatim dicendũ eſt. Eſt autem illa definitio generalis omnium ſacramentorum in natura, lege & Euangelio, ſignum rei ſacræ, erit autẽ alia propria ſacramẽtorũ n. l. Vnde decepti ſunt, qui eidem definitioni addiderũt efficaciã, vt ſit ſignũ efficax rei ſacrę quã ſignificat: quoniã hæc efficacia oſtẽdetur propria ſacramentorũ, n. l. & ideo nõ eſt exprimẽda actu in generali definitione: cũ id quod eſt per ſe inferioris, nullo modo ſuperiori poſsit actu & expręſsè cõuenire, & in omni benè inſtituta doctrina generalia pręcedere oportet. huius igitur generalis definitionis duę ſunt partes, ſignum & res ſacra.

Sacramenti generalis definitio explicatur.

Vgho & Mag. 4. ſent. d. 1.

5 Signũ intelligitur ſenſibile, quod primò & pręcipuè tale eſſe dicitur, quod ſenſibus perceptũ, mentem excitat ad percipiendã rem ſignificatam. Sunt quidẽ ſigna intelligibilia ſpecies & phãtaſmata, ſed hominibus nihil poteſt vt ſignũ proponi, quod nõ oporteat neceſſariò ſenſibile eſſe, & ideo ſacramentũ eſt ſignũ ſenſibile: quia omnis humana cognitio à ſenſu incipit: quare ſacramentum datum hominibus ad ſignificandũ occultam rem ſacram, non poteſt non eſſe ſignũ ſenſibile. Præterea. Omnis cultus exterior eſt interioris ſignũ: quia ille ad Deũ pertinet, hic homines in eandẽ religionẽ connectit, quia ſenſibus ad cognitionẽ perducimur, Chryſoſt. hom. 84. in Matt. ſed omnia ſacramenta pertinẽt ad cultum Dei, vt ſignificetur nos ab illo ſanctificari & in eadẽ religione permanere: ergo ſacramẽta ſunt ſigna. Sic Galat. 5. Circunciſio eſt legis profeſſio & obligatio, & Epheſ. 4. cum actu interno coniungitur externum ſignum his verbis, vna fides, vnum baptiſma. Signum verò & relationem eius ad rẽ ſignificatã & rem relationi ſubiectã comprehendit: ſed in illa definitione, pro re ſubiecta relationi ſignificandi, ideo vſurpatur, quia res naturales ex voluntate Dei inſtituentis, ad hãc ſignificationẽ, quæ fide diuina nobis conſtat, inſtitutæ ſunt.

Ad Arti. 4. & 5. huius q.

Signum ſenſibile. id eſt res naturalis ex voluntate Dei ſubiecta relationi ſignificandi rẽ ſpiritualem latentem: vt ſacramentum nõ ſit ſignũ vt relatio, ſed vt res ſubiecta relationi.

2 Sed cum huiuſmodi ſignum aliud ſit naturale, aliud voluntarium ex inſtitutione volentis,atque id duplex, vel quod habet ſimilitudinem cum re ſignificata,vel quod non habet; ſacramentum erit ſignum ſenſibile ex voluntate Dei inſtitutum,rei quã ſignificat perſimile;& ideo fide diuina eãdem voluntatem patefaciente,percipi poteſt.Effectus ſuam cauſam naturaliter ſignificat, vt veſtigium ſignificat animal cuius eſt,fumus ignem. Signa militaria & ciuilia,quæ plerũque in rep. inſtituta ſunt, ex voluntate inſtituentis ſignificant ſine vlla plerũque ſimilitudine,vt viridis ramus pendens,vinum venale;capita tamẽ papauerum à Tarquinio in horto decuſſa, ſignificauerunt filio eius per quandam ſimilitudinem,Gabiorum primores occidẽdos eſſe.Hoc etiam modo ſacramenta Deus inſtituit, quæ interius latentem rem ſacram ſignificarent;vt ablutio baptiſmi, interius abluentem gratiam à peccatis:euchariſtiæ manducatio & cibus,interiorem cibum & vnionẽ animæ cũ Deo ſignificat. eadem ratio ſimilitudinis in cæteris ſacramentis deprehenditur. Vnde D.Dionyſ. de Eccleſ.hierar.hoc diſtinguit cæleſtem ab Eccleſiaſtica hierarchia, quòd hæc ſignis & ſymbolis ſenſibilibus, illa verò ſpiritualibus cõſtet;quod adeò ſemper fuit receptũ in Eccleſia catholica,vt affirmet D. Aug. epi.23.ad Bonifacium,quod ſi ſacramenta non haberent ſimilitudinem earum rerum quarum ſunt ſacramenta,ſacramẽta omnino non eſſent.Et D.Chryſoſt. hom. 83. in Matth.Rationem à nobis ex natura cognitionis humanæ deſumptã ſic expreſſit,loquens de noſtris ſacramentis: ſi tu incorporeus eſſes,nuda & incorporea Deus tradidiſſet tibi:quoniam verò corpori huic anima coniuncta eſt, in ſenſibilibus intelligibilia tibi tradi voluit: quæ ſententia valde eſt conſentanea cum altera, quam ex D. Dionyſio retulimus.

In omnibus ſacramentis veteribus & recẽtioribus hæc ſimilitudo reperietur ſigni & rei ſignificatæ.

3 Sed præterea obſeruandum eſt, hoc ſignum ſenſibile in pleriſque ſacramentis, vt in omnibus n.l.non eſſe vnam & ſimplicẽ rem, ſed ex duobus conſtitui perfectũ ſignum,quorũ alterum ſunt certa & præſcripta verba,quibus & re altera adiuncta, ſacramentalis actio perficitur. Ex his verò, verba formæ rationem habent, res altera materiæ:quia res determinatur ad ſignificationem congruentem rei ſacræ,ipſis verbis præſcriptis: quod autem determinatur, materiæ, quod determinat,formæ rationem habet.D.Auguſt. Verbum & elementum appellat in baptiſmo, vnde eſt illa vulgata ſententia, accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum: itaque quamuis ipſa nomina materiæ & formæ, ſcholaſtica ſint,& ex conſuetudine Philoſophorum deſumpta, res tamen ſubiecta in ipſis ſacramentis n.l.verè reperitur,& ex ſimilitudine materiæ & formæ naturalis, rectè illis nominibus appellatur. In his igitur pluribus coniunctis eſt vnum ſignum, quod dicimus ſacramẽtum. Vnde illa duo conſtituentia vnum ſignum, vel inter ſe cõferuntur, vel cum ſignificatione, à qua dicuntur eſſe vnum ſignum. Primo modo, alterum eſt vt materia, alterum vt forma, propter rationem explicatam: altero modo, vtrunque eſt vt materia, cuius forma eſt ſignificatio ſacramenti propria. Dico autem ſignificationem propriam ſacramẽti, quia verborum huiuſmodi propria ſignificatio,non pertinet ad formalem ſignificationem ſacramenti,ſed vt res quædam debet accipi,quæ determinatur ad ſignificationem rei ſacræ,quæ ſignificatio eſt formalis ſacramento ex diuina inſtitutione: neque aliter ex cõmuni vſu loquendi, verba illa,ad ſignificãdam rem ſacram & ſanctificantem,accommodari poſſent, vt poſteà conſtabit apertius,cum cauſas inſtitutionis ſacramẽtorum explicauerimus. Itaque tota externa ſacramenti materia,comprehendens verba & elementa, ſignificat non vt voces ex humana inſtitutione, ſed vt res diuinitus,ad repreſentãdum aliquid, vltra vocum vulgarem ſenſum,aſſumptæ, Et idcirco,etiamſi ſacramenta vulgari lingua non adminiſtrentur, quod in catholicis Proteſtantes inconſideratè reprehendunt,tamen vulgaribus etiam hominibus, quibus aliæ linguæ ignotæ ſunt, benè inſtitutis in religione Chriſtiana, ſacramentaliter ſignificant:&nõ benè inſtitutis,etiãſi eruditis in omnibus linguis, nihil omnino ſacramentaliter & Chriſtianè ſignificabunt. verbi gratia, ablutio exterior pueri, adiunctis illis verbis: Ego te baptizo, &c. eruditiſſimo latinæ linguæ infideli,non ſignificant emundationem & ſanctificationem interiorem, quam tamen ſignificant Chriſtiano ignoranti linguam latinam. Porrò in omnibus ſacramentis eſt nota

Florent. Trid. & omnes Theologi.

Significatio qua ratione ſit forma ſacramẽti.

Sacramentorũ ſignificatio, benè inſtitutis in religione.

eſt nota materiæ & formæ diſtinctio, præterquam in matrimonio & pœnitentia:ſed in illo,conſenſus vnius contrahentis,vt determinatur,eſt materia,vt alterum viciſſim determinat, eſt forma, modò exprimatur verbis,vel æquiualētibus ſignis: quia aliter non erit ſignum ſenſibile, & ideo neque ſacramentum: in pœnitentia,materia ſunt peccata confeſſa & contrita, & ſatisfactioni expoſita.quod autem dicitur & vere,ſolo conſenſu fieri matrimonium,non excludit externum ſignum,ſed parentū conſenſum,vel copulam contrahentium. Sed aliquãdo quę non ſunt in materia & forma ſacramenti quia neque ſenſibilia,dicūtur ſacramētum,quatenus ſignis ſenſibilibus ſignificantur,vt Chriſtus in Euchariſtia dicitur ſacramentū,accōmodato per ſynecdochē nomine cōtinentis rei cōtentę. Itaque dicitur ſacramentū quia non per propriam ſpeciē,ſed ſacramētaliter & occultè continetur infra q.73.ar.1.ad tertiū. Vel quia eſt ibi ſacramētaliter vt ſignū & autor gratię, quã in ſuſcipiēte efficit.explicauimus priorem partem definitionis ſacramenti.

Et character etiam dicitur ſacramentum infra q.63.ar.3.ad 2.

4 Altera pars eſt [res ſacra] ea vero nō eſt quęcunque res diuina,ſancta,religioſa,occulta aut Deo dicata : cum huiuſmodi ſignificari poſſit imaginibus, cæremoniis, & ſacrificiis veteribus , æneo ſerpente, manna, tranſitu maris rubri, ingreſſu terræ promiſſæ , quæ tamen conſtat non fuiſſe ſacramenta : quia res ſacra in hac generali definitione ſacramenti, eſt gratia formaliter nos ſanctificans : non quòd omne ſacramentum eam efficiat , cum hoc ſit proprium ſacramentorum nouę legis, ſed quòd omne eã ſignificet:vt ſanctificatio referatur ad rem ſacram ſignificatam non ad ſacramentum vt efficiens,vel inſtrumentum illius:& ideo à ratione ſacramenti excluduntur,ſolennès vaſorum,templorum,altarium, veſtium benedictiones & cōſecrationes:quia licet paſſionem Domini exprimant,non tamen vt immediatè applicatam ad noſtram ſanctificationem, licet eam eminus reſpiciant. Res autem hęc ſacra nō exprimitur definitione ſacramēti,vt cauſa generalis noſtrę ſanctificationis,ſed vt ipſo ſacramēti vſu ſanctificãs,vt ablutio baptiſmi ſignificat gratiam, quę in baptizato recepta formaliter ipſum ſanctificat. Alioquin omnia vetera ſacrificia,quę prenuntiabãt noſtram ſanctificationē per Chriſtū,eſſent ſacramenta,cōtra definitionem Concilij Florent.in doctrina de ſacramentis,quū in veteri lege diſtinguit hæc tria inter ſe,ſacramenta, ſacra,& ſacrificia. Sit itaque,res ſacra,gratia ſanctificans,non ſub ratione communi,& vt in generali cauſa paſſionis Dominicæ conſtituta , ſed quæ actu & vſu ſacramenti,ad alicuius ſanctificationem applicatur. An vero applicetur efficacia ipſius ſacramenti , modò non aſſerimus , ſed quòd ſignificatur ipſo vſu applicata, non determinando an per ipſum effectiue, quod explicabitur in differētia ſacramentorū,veteris & nouæ legis. Explicatur eadem ſententia hac diſtinctione:gratia & ſanctificatio Chriſti, quæ ſacramentis ſignificatur, tribus modis poteſt ſignificari,vel vt eſt in ſe, vel vt generalis cauſa meritoria noſtrę ſanctificationis,vel vt immediatè & formaliter hominē ſanctificans,& ideo dicitur iuſtificans,& gratum faciens : primo modo ſignificauit gratiã Chriſti columba in eius capite apparens cum baptizatus eſt , ſecundo modo omnia vetera & noua ſacramenta repreſentant paſſionem,reſurrectionem,& gloriam Chriſti, quibus nos generaliter ſanctificamur : tertio autem modo gratiam ſacramenta propriè ſignificant:& quamuis altero modo ſignificent,ex hoc tamen tertio præciſe habent ſacramenti rationem, vt ſtatim confirmabitur.

Res ſacra et forma.

5 Explicationē vtriuſq; partis definitionis ſacramēti, confirmatio ſingularū partium cōſequitur. Primo igitur oſtēditur ſacramētū eſſe ſignum ſenſibile, tribus argumētis Theologicis. Primū ſit ex Concil. Florent. in doctrina de ſacramentis.vetera & noua ſacramenta ſignificant gratiã, ſed noua tantùm efficiunt:ergo commune eſt omnibus ſacramētis eſſe ſigna ſenſibilia gratiæ. Secūdū eſt:quia homines ſignis ſenſibilibus in profeſsionē eiuſdem religionis colligantur, ſed ſacramentis colligantur, vt in vet.l.circūciſione,in noua baptiſmo,& ideo qui circunciditur, inquit Paulus ad Galat. debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ:ſacramenta igitur ſunt ſigna ſenſibilia. Tertium eſt: quia quod in omnibus ſingilatim facta inductione ſacramentis reperitur , id eſt in generali definitione ſacramenti conſtituendum : ſi autem ſingula veteris & nouę legis ſacramenta percurras , reperies vnumquodque eſſe ſignum ſenſibile : rectè igi-

ctè igitur generaliter definitur ſacramentum, ſignum ſenſibile.

6 Altera p. definitionis, rei ſacrę, vt ſanctificantis formaliter ſic primo confirmatur. Sacramenta data ſunt nobis poſt lapſum primi hominis, vt mundati à peccato ſanctificemur: ſunt igitur ſigna rei ſacræ ſanctificantis: alioquin non congruerent fini ſuæ inſtitutionis. Secúdò, quia noua ſacramenta efficiunt quod ſignificant, & ratione huius efficaciæ differũt à veteribus, ex doctrina de ſacramentis Concilij Florentini: ſed recta fides docet eá efficere gratiá, vt inſtrumenta, quod ſuo loco conſtabit, ergo ſignificant gratiam. quod ſi in ratione ſignificandi cum veteribus conueniũt, omnium ſanè commune erit, ſignificare gratiam ſanctificantem. Sic de baptiſmo Rom. 6. quod efficiat nos commori peccato, quod eſt ſanctificari: & de Euchariſtia Ioã. 6. Qui máducat me viuet propter me, & 1. Cor. 10. vnum panis & vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane & calice participamus: quibus omnibus ſignificatur gratia vnionis, quam Euchariſtia in nobis efficit.

7 Ex his efficiuntur quędá conſectaria, ad id de quo agimus valdè accommodata. Primùm ſit, quamuis ſacramenta pleraq; vt nouæ legis omnia, multa ſignificent: ea tamen ſola ratione propriè habent rationem ſacramenti, qua ſunt ſigna rei ſacræ ſanctificantis. Prima p. conſectarij conſtat, quia recepta eſt illa ſententia Theologorum, ſacramentum nouę legis eſt ſignum rememoratiuum paſſionis Chriſti præteritæ, demonſtratiuum præſentis gratiæ ſanctificantis, & prognoſticum rei futuræ, vt gloriæ. idem oſtendit D. Paulus in baptiſmo Rom. 6. cum ait; quicunq; in Chriſto Iesv baptizati ſumus in morte ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmũ in mortem. Ecce recordationem mortis Chriſti: deinde, vt ſicut Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris ita & nos ambulemus in nouitate vitę, ecce gratiam præſentem: tandem addit, ſi enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus: ecce gloriam. idem docét Damaſ. 4. lib. de fide c. 4. & Dyoniſ. de Eccleſ. hier. c. 4. & poteſt colligi de Euchariſtia Ioã. 6. & 1. Cor. 10. Altera p. conſectarij conſtat ex præcedentibus, in quibus oſtendimus differentiam illam ſacraméti rei ſacrę, tantum eſſe accipiendam de gratia formaliter ſanctificante.

Sacramentorũ triplex vſus communis.

8 Secundũ conſectarium eſt, ſacramétorũ triplex eſt vſus & vtilitas generalis: primus Dei in nos, ſanctificatio & gratia de qua modò dictũ eſt: alter noſtri in Deũ, ſcilicet, cultus & reuerentia pertinens ad religionem virtutem, quatenus ipſo vſu ſacramenti, profitemur Deum autorem noſtræ ſanctificationis, nos peccatores & egentes diuina gratia, ſubiectos rebus ſenſibilibus ſacramentorum per Deum, &c. Tertius eſt, noſtri inter nos ipſos, quatenus ſacramentorum ſuſceptione, in profeſſionem eiuſdem religionis colligamur, neq; aliter ab alienis diſtingui poſſumus, vt prius explicatum eſt. Tertium conſectarium eſt, ſigna ſenſibilia, quæ in ſacramentis nouæ legis conſtant materia & forma ſolus Deus definire & inſtituere poteſt. ſolus enim Deus ex ſe propria virtute eſt cauſa ſanctificationis: ſolus igitur Deus poteſt ſigna ſanctificationis definire & inſtituere: quoniam vis hæc ſignificandi, rebus ipſis creatis naturaliter ineſſe aut conuenire non poteſt, ſed ſecundum potentiam obedientię, quæ reſpicit primum agens: ergo non poſſunt actu habere vim ſignificandi ſanctificationem, quá propria virtute ſolus Deus efficit, niſi ab ipſo ad ſignificandũ accómodentur.

Ad artic. 1. & 2. q. 64.

Solus Deus autor & inſtitutor Sacramentorum.

Sacramẽta vulgari lingua nõ ſunt adminiſtranda.

Vnde apertiſſimè deprehenditur inconſideratio Proteſtantium, qui ſacramẽta vulgari lingua adminiſtrari volunt, neq; aliter fidelibus ſuſcipientibus ſignificare: quaſi verò hæc ſignificatio in vſu vulgari alicuius linguæ poſita ſit, & non potius in doctrina religionis, per quam etiam ignarus linguæ latinę cognoſcit & credit, ipſam actionem ſacramẽtalem, ſanctificationem interiorẽ ſacramenti cuiuſq; propriá ſignificare. Prætereà, ſacramẽtalis ſignificatio eſt in ſigno ſenſibili ſacraméti: hoc autem ſignum ſenſibile rebus & verbis conſtat in Euangelio: quare ad percipiendam huius ſigni ſignificationem, nihil facit ſola verborum cognitio, vt cõſtat in forma baptiſmi, confirmationis, &c. Quidquod? voces ex humana inſtitutione ſignificant, ſacramenta verò ex diuina, vltra vocum vulgarem intelligentiam: nihil igitur refert ad ſignificationem ſacramenti percipiendam, vocum in quibus adminiſtrátur cognitio: ſed potius catholicæ religionis accurata inſti-

tatio. Deniq;, verba & formæ ſacramentorum non ſignificant ſacramétaliter ex vſu verborũ ſanctificationem, ſed vt res quædam materiam ſacramenti determinantes: verborum igitur ſignificatio percepta, per ſe non facit ad percipiẽdam quam dicimus ſacramentalem ſignificationem, hoc eſt vt ſigni à Deo ſupranaturaliter inſtituti. Dico autem, per ſe non facit, quia quod omnium ſacramentorum ſignificationi ſacramentali conuenit, hîc explicandum eſt, accidit autem quibuſdam ſacramentis, vt aſſumptæ fuerint formæ, quę ex communi vocum impoſitione remiſſionẽ peccatorum, & ex conſequenti gratiam iuſtificantem ſignificent, vt in pœnitentię & extremę vnctionis ſacramentis, vt ex aperta ipſarum formarum ſignificatione, maxima quædam animarum conſolatio in ſuſcipientes deriuetur. Colligamus igitur ex ratione huius conſectarij propoſita, quod ſicut iudicio Spiritus ſancti definitum eſt, quibus ſimilitudinibus in ſancta ſcriptura ſpiritualia ſignificentur: ita oportuit, à Deo inſtitutum eſſe, quæ res aſſumantur ad ſignificandum in ſingulis ſacramentis: quòd hæc ſignificatio nõ conueniat his rebus ex aliqua virtute naturali, ſed solùm ex diuina inſtitutione. Etenim licet ſit in creaturis aptitudo quędam, ad ſignificãdum effectum ſpiritualem: iſta tamen aptitudo ad ſpecialem effectum ſpiritualẽ ſignificandũ, à ſolo Deo poteſt determinari: vt aqua apta eſt ad ſignificãdam mundiciẽ, ſed ſignificare eam quam baptiſmus efficit, ſolus Deus qui per ſe eandem efficit, potuit inſtituere: & ideo ad iſtũ ſpecialẽ effectum ſignificandũ in creatura tantũ eſt potentia obediẽtię. Pręterea, ſignificationem practicam, ideſt rei actu ſanctificãtis ſolus Deus poteſt inſtituere: quare & ſacramenta, quę ſunt ſigna practica hoc modo omnia, reſpectu gratię actu receptę, licet ſolum efficiatur per noua ſacramenta: in omnibus tamẽ aliis recipitur gratia, licet non per ipſa, vt cõſtabit in differẽtia ſacramentorũ v. & n. l. Hęc eſt prima ratio tertij conſect.

13 Altera ratio eſt, quia ſi creatura rationalis, homo vel angelus poſſet definire ſigna ſenſibilia ſacramentorum, quæ ſunt materię & formę illorum, poſſet Deo præſcribere, quibus rebus homo ſanctificari deberet: quod eſt valde abſurdum: cum hęc ſanctificatio non ſit ex aliquo debito creaturæ, ſed ex ſola voluntate & miſericordia Dei. Huiuſmodi rationes concludunt generaliter de omnibus ſacramentis naturę, legis, & Euãgelij, quia omnia ſunt ſigna gratiæ ſanctificantis, ex qua rationes concluſę ſunt. Sed in ſtatu naturæ, illa ſacramenta ex ſpeciali inſtinctu & reuelatione Dei interiori, facta ſaltem primoribus & capitibus familiarum, ſunt inſtituta, & hac ratione Deum autorem habent: ritus enim & ſacramenta legi contentanea eſſe debẽt: in illo verò ſtatu lex ſcripta nõ fuit, aut exterius propoſita, ſed cordibus hominum inſcripta: cum lex naturæ perfectè luceret in cordibus hominum, neq; adhuc eſſet peccatis extincta aut cõtaminata. Poſteà admonitione illa legis naturalis per peccatum contaminata, & in multis excœcatis quodammodo extincta, ne errarent homines in fide & religione, legem & mãdata ſcripta Deus propoſuit per Moyſen. Hac ratione factum eſt, vt quamuis in cultu externo & ſacrificiis Deo offerẽdis, liberior fuerit ante legem populus patriarcharum: tamen ſine diuina reuelatione nihil horum ſtatutum fuiſſe iudicamus. de circuncisione quidem, quæ legem præceſſit; hoc valdè manifeſtum eſt, cum eam Dominus Abrahamo præceperit Geneſ. 17. reliqua verò licet non tam apertè, omnia tamen peculiari inſtinctu Adamo primum, deinde aliis Patribus populi à Deo fuiſſe tradita, & deinde ab eorum filiis frequentata cenſemus. in quo genere, videntur eſſe ſacrificia duorum primorum fratrum, holocauſtum Noe, ſacrificia Iob pro peccatis filiorum & amicorum: vt quemadmodum hæc ſacrificia ſpirituali inſtinctu in certis & definitis rebus inſtituta ſunt, ſic de ſacramentis, quæ in eodem ſtatu naturæ fuerunt, exiſtimamus.

In naturæ.

14 De ſacramentis v. l. res notior eſt, cũ omnia Domino pręcipiente & Moyſe proponente & promulgante, ſint inſtituta, vt conſtat ex ſancta ſcriptura Leuitici. Sunt autem ſpeciales rationes de his veteribus ſacramentis, præter duas illas generales ex ſignificatione ſanctificationis, de omnibus ſacramentis concluſas. Vna ſpecialis ratio eſt, quia vt ſolus Deus reuelare potuit mortem & paſſionem Chriſti futuram, & eius ad noſtram ſanctificationem applicationem: ſic etiam Deum inſtituere fuit neceſſe, quibus actionibus, ſacrificiis, ſacramentis

In lege.

mentis & creaturis, illa omnia ſignificata prædicerentur: quę ratio ex ea parte ſacramentis nouæ legis poteſt accommodari, qua ſunt ſigna mortis Chriſti, ſed præteritæ, vt illa v. l. ſacramenta fuerunt ſigna futuræ. Altera ratio ſpecialis de ſacramentis veteribus eſt, quod haberent illa alium effectum ſupernaturalem, quatenus conferebant mundiciem legalem, quam nulla creatura ex ſua natura conferre poterat: vt autem homo condere non poteſt legem, quæ ſtatuat huiuſmodi immūdiciem, qualis fuit ex partu, ex mortui contactu, ſed ſolus Deus; ita quoque ſolius Dei eſt ſacramenta aut ſacrificia inſtituere, quæ efficiant hominem mundum ab omni legali immundicie.

Hebr. 9. Si enim ſanguis hircorum, &c.

In Euangelio.

15 De ſacramentis deniq; n. l. ipſa à Chriſto qui verus Deus eſt immediatè ipſius ore fuiſſe inſtituta, dubitari nō poteſt: quòd ſententia quorundam Theologorum aſſerentium extremam vnctionem à Iacobo, & alia quędā ab aliis inſtinctu diuino fuiſſe inſtituta ſit planè exploſa, & in Concil. Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. dānata: vt licet expreſſa ſcriptura non commemoret ea eſſe à Chriſto inſtituta, nec tempus aut rationem inſtitutionis deſcribat, certò tamē credamus, Chriſtum immediatè præſcripſiſſe omniū ſacramentorum materias & formas, neque vlli miniſtro eorum inſtitutionem commiſiſſe. Hoc ſignificat illa ſententia Baptiſtæ Ioan. 1. hic eſt qui baptizat, cum Chriſtum demonſtraret. Ideo etiam Paulus 1. Cor. 1. & 3. diligenter admonuit, ne quiſquam baptiſmū Pauli aut alterius miniſtri eſſe diceret, qui ſola Chriſti poteſtate conſtaret. Huius cauſam D. Aug. tract. 5. in Ioannem ſic reddit: poteſtatem baptiſmi ipſe Dominus habiturus erat, & retenturus ſibi, ſiue præſens in terra, ſiue abſens in cœlo, nec Paulo nec Petro traditurus, nec in aliquem tranſlaturus, ne ſeruus in ſeruis ſpem poneret, & nō in Domino: itaq; aliquando Paulus Euangelium meum dicit, baptiſmum aut ſacramentum meum non dicit.

Sacramenta rectè eſſe à Deo in rebus ſenſibilibus inſtituta, variis argumentis oſtenditur, quæ ſumuntur.

Ex Deo.

16 Confirmant prętereà Theologi cōuenientiſſimum fuiſſe ſacramenta à ſolo Deo inſtitui argumentis variis, ſed ſi rectè expendamus, omnia videntur reuocari ad tria capita: aut enim ex Deo, aut ex nobis, aut ex creaturis pro materia illorum inſtitutis deſumuntur. Ex Deo quidem, quia in hac ſacramentorum inſtitutione deprehenditur miſericordia, iuſtitia, ſapiētia, & potentia Dei. Miſericordia, quia in rebus paſſim obuiis & facile parabilibus, conſtituit noſtram ſanctificationē, v. g. aqua, pane, vino, oleo, vt ſicut facile homo labitur in peccatum, ſic etiam facile poſſet in gratiam Dei reſtitui. Iuſtitia, quia homo offendit Deū, & appetiit dignitatē Dei, abutens creatura contra Dei præceptum: quare decebat diuinam iuſtitiam ſic reparari hominem, vt creaturis ad ſuam ſalutem ſubiiceretur. Sapientia, quia corporalem & abiectam creaturā cum diuino opere & admirabili, ſanctificationis hominū, coniunxit: quod in ſacra Euchariſtia ratione realis præſentiæ Chriſti, mirabilius apparet: vt ſicut Chriſtus noſtram ſalutem operatus eſt in ſenſibilibus ſuę carnis rebus, aqua, ſanguine, ſudore & ſimilibus, ſic etiam nobis applicaretur per elemēta ſenſibilia. Potentia, quia in creaturis corporalibus vt primum triūphauit de dæmone, ſic per eaſdem efficit & ſignificat ſanctificationē, quam nec angeli nec homines ex ſe efficere poſſunt. Vnde potētia & ſapientia Dei, in toto opere redēptionis & ſanctificationis noſtrę, mirabiliter elucent, vt explicatū eſt ſupra q. 1. ar. 2. huiuſmodi rationes ex Deo colligūtur.

D. Tho. 4. lib. contra Gent. c. 56.

1. Cor 1. infirma mundi eligit Deus.

Ex homine.

17 Ex homine, illa prima ratio deſumitur: quia cōgruit naturę ipſius vt per ſenſibilia ducatur ad ſpiritualia & intelligibilia, ſic autem deducitur per res ſenſibiles inſtitutas à Deo in ſacramentis, iuxta illud Rom. 1. inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta cōſpiciuntur. Vnde D. Aug. vocat noſtra ſacramēta, verba viſibilia quibus gratia paſſionis Dominicę, nobis annūciatur & accōmodatur: vt baptiſmo intelligimus quo modo Chriſtus purget à peccatis, Euchariſtia quo modo paſcat animas, foueat ad nouam vitam in Chriſto, quo modo vnat; oleo, quo modo roboret, cęteraq; ſupra naturę cōditionem in nobis mirabiliter operetur. Altera ratio eſt, quia his externis ſymbolis ſacramentorum, colligatur primum reſpublica colentium Deū & Eccleſia, charitas ciuium eiuſdē reip. conſeruatur & augetur, fides in Deum profeſſione externa ſignorū exercetur: ſeparatio malorū ab Eccleſia apertè fit, cum à ſacramētorum cōmunione ſeparātur. vnde Aug. ep. 118. c. 1. inquit Chriſtum ſacramentis ſignificatione pręſtātiſſimis, & obſeruatione facillimis, ſocietatē noui populi colligaſſe.

Rom. 10. corde creditur ad iuſtitiam, ore fit confeſſio ad ſalutem.

Ex rebus ſenſibilibus.

18 Reliquę ſunt rationes, ex creaturis deſumptæ, quarũ prima eſt: vt verum vſum creaturarũ ad honorem Dei, homines intelligerent, cum ſæpè ad offenſionem Dei creaturis abutantur: vt maior ſit ars Chriſti ſeruantis homines per creaturas, quam dæmonis per eaſdem perdentis. Sic autem creaturæ quæ vanitati inuitè ſubiiciuntur, vt inquit Paulus Rom. 8. incipiant liberari à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriç filiorum Dei: & quę peccatis noſtris cõtaminatæ, & à naturali cõditione deiectę, naturæ horrore inſito ingemiſcunt, per aſſumptionem ad ſacrum vſum ſacramentorum, intima rurſus naturę inductione lætentur, ſibiq; quodammodo gratulentur. Atq; etiam tũc propriſſimè creaturæ Deũ benedicunt, cum illi exhibentur, nõ ſolùm vt ſupremo conditori, ſed vt redemptori & inſtauratori rerum omniũ: vt ita homo ſimul cum rebus omnibus ſua cauſa inſtitutis, cultũ Deo ſummum exhibeat, quod D. Irenæus lib. 4. c. 32. ſanctè explicat diſſerens de Euchariſtia. Altera ratio colligitur ex fine creationis creaturarum omnium. Si enim hominum gratia conditæ ſunt, cõſentaneum eſt, vt non ſolum nobis ſubſeruiant ad corporis & vitæ communis ſubſidia, ſed multò magis ad animarum ſalutẽ, & ſpiritualia beneficia: vnde etiam creaturarum pręſtantia, dignitas & indita à creatore bonitas oſtẽditur, contra Manichæos & vetuſtiores quoſdam hæreticos, qui corporeas res impiè abominabantur, vt in ſeipſis prophanas, & creatione impuras, cum tamen Deus his voluerit coli, & Chriſtus in ſummo ſuo ſacrificio, & in ſacramentis noſtris vti voluerit. His rationibus effectũ eſt, omnia ſacramenta à ſolo Deo rectè inſtituta eſſe in rebus ſenſibilibus.

Ambr. lib. 5. ep. 21. epiſt. ad Horontianum.

Leo ſerm. 4. de quadrag.

Ad art. 3. & 4. q. 64.

19 Ex quibus apertè efficies, non eſſe in poteſtate totius eccleſiæ, ſummi Põtif. aut concilij generalis, ſacramentum aliquod inſtituere: vel de materia & forma, quæ ſunt partes eſſentiales ſacramentorum nouæ legis aliquid mutare, Chriſtum autem, & vt Deum habuiſſe poteſtatem inſtituendi, quæ dicitur autoritatis, & vt hominem poteſtatem excellentiæ, reliquos homines tantùm habet poteſtatẽ miniſterialẽ, adminiſtrandi ſacramenta à Deo & Chriſto inſtituta. Poteſtatem autoritatis dicimus, quam quis per ſe & propria virtute habet, non ex alio, vnde dicitur autor illius, reliqua eſt in omnibus aliis poteſtas miniſterialis, quæ vel eſt excellentiæ, vel miniſterialis tantùm. Deus tantùm habet poteſtatem autoritatis, quia ſolus eſt prima cauſa, quæ propria virtute operatur, reliqua omnia poteſtatem ab illa deriuant: & quia omnibus vtitur Deus vt miniſtris & inſtrumentis, ideo ab illo deſumunt miniſterij & inſtrumenti poteſtatem. In ſacramentis igitur triplex eſt efficiẽs cauſa, principalis vel prima, miniſterialis ſuprema, & miniſterialis inferior. principalis eſt Deus vnus & trinus, ſupremus miniſter, Chriſtus vt homo, & ſacerdos, & lator nouæ legis, inferior miniſter, eſt homo ſacramenta vice Chriſti diſpenſans. His tribus cauſis reſpondet triplex poteſtas, autoritatis, excellentiæ, miniſterij. Poteſtas autoritatis eſt in Deo propria, natiua, à nullo deriuata, in inſtitutione, confectione, operatione & diſpẽſatione omnium ſacramentorum, immediatè, propriè & per ſe, tam ad ipſa quam ad effectus eorum producendos concurrens. Atq; ideo huic primariæ cauſę ſoli, ſuo iure & propria autoritate, tribuitur inſtitutio, & bonus vſus inſtrumenti cuiuſcunq;, producẽtis effectum ſpiritualem & ſupernaturalem, cuiuſmodi eſt ſacramentum: quoniam Deus ſolus per ſe dat gratiam & iuſtitiam, teſte propheta Pſal. 83. gratiam & gloriam dabit Dominus: & Apoſtolo Rom. 8. Deus eſt qui iuſtificat. Solus enim Deus per ſe illabitur in animam, & internos gratiæ effectus in ea producit: quare cum hæc ſolus Deus efficiat propria autoritate, conficitur ſanè, ab eo tantum inſtitui poſſe inſtrumentum gratiam ſignificans, conferens & iuſtificans. Mera igitur calumnia eſt hæreticorum, qui obiiciunt nos tribuere ſacramentis, & miniſtris eorum in nouo teſtamento, quod ſolius Dei proprium eſt.

Poteſtas autoritatis ad ſacramenta in Deo.

Cauſa efficientes ſacramentorum.

20 Altera poteſtas, quę in Chriſto vt homine, tanquam in ſupremo noui teſtamenti miniſtro reſidet, non eſt ſic natiua, ſed miniſterialis, accepta & à diuinitate dependens: ſed quia eſt inſtrumenti cum verbo Dei perſonaliter cõiuncti, & capitis ſingularis, & reliquæ poteſtati humanæ præſtãs, ideò à Theologis dicitur poteſtas excellentiæ, quam Chriſtus ſæpè vel inſtituturus ſacramentum, vel præcipiens aliquid Apoſtolos de vſu eorum ſolebat commemorare, nomina quidem miſſionis, circa

Poteſtas excellentiæ in Chriſto vt homine.

ſacramentum

ſacramentum pœnitentiæ Ioan. 20. cum inquit, ſicut miſit me viuens pater. circa ſacramentum baptiſmi Matth. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra, euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti. eadem poteſtas, nomine clauium exprimi ſolet, & aliis modis in ſancta ſcriptura. Cùm autem Chriſti paſſio, quæ illi vt homini competit, effecerit noſtram ſalutem & iuſtificationem non tantùm meritoriè, ſed effectiuè, non principaliter, ſed inſtrumentariè, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. 8. artic. 4. ideò poteſtas excellentiæ in his quatuor poſita eſt. Primò quidem quod meritum & virtus paſſionis eius, operatur & applicatur in ſacramentis: ſecundò quòd eius nomine tantum ſacramenta conficiantur à quocunq; miniſtro: tertiò vt idem, qui vt homo ſua paſſione virtutem dedit ſacramentis, poſſit ſacramenta inſtituere: quartò, quia cauſa non pendet ab effectu, ſed contrà, vt ſine ſacramentis potuerit Chriſtus, effectum ſacramentorũ communicare. De primo conſtat, ſacramentis nouæ legis nobis tantùm communicari ea, quæ Chriſtus nobis meruit, gratiam, ſatiſſactionem culpæ & pœnæ, vt licet hæc omnia, ſine meritis noſtris nobis donentur, non tamen ſine debito meritorum & ſatiſſactionis Chriſti: & ideò nobis ſunt gratuita dona, ſed Chriſti meritis comparata: quia de eius gratia omnes accipimus Ioan. 1. & per Chriſtum Deus omnia nobis pretioſa donauit promiſſa. 2. Pet. 1. Nihil itaq; culpę aut pœnę vllo ſacramento remittitur, pro quo Chriſtus pleniſſimè non ſatiſfecerit: & idcircò ſacramenta non habent aliam vim niſi quam Chriſtus meruit, ſed illa meritorum & ſatiſſactionis ſufficientia, ſacramentis ſecundum efficaciam applicatur. De ſecundo manifeſtum eſt, ſacramenta omnia nouæ legis in nomine Chriſti ſanctificari, non id ſignificare quod nomen Chriſti in formis horum ſacramentorum exprimatur, cum potius omnia ferè inuocato nomine Trinitatis conficiãtur: ſed ſignificãt, illius virtute, inſtituto, primario miniſterio, & fide huius nominis, à miniſtris Chriſti ſacramenta diſpenſari, cùm non ſit aliud nomen ſub cęlo in quo oporteat nos ſaluos fieri: & inde effectum eſt, vt nullus vnquam auſus fuerit, ſacramentum ſuum dicere, quod Chriſtus inſtituit, vt ſuprà ex D. Auguſtino obſeruauimus. Tertium quod erat in poteſtate excellentiæ ex pręcedentibus apertè deducitur, cum oſtenderimus eum poſſe ſacramenta inſtituere, qui ſanctificare poteſt: Deus autem poteſt perſe & principaliter, Chriſtus quà homo, vt inſtrumentum coniunctum, interiorem ſanctificationem efficere: Chriſtus igitur & vt Deus per ſe, & vt homo per poteſtatem excellentiæ ſacramenta poteſt inſtituere. Præterea ſi ſacramenta in Eccleſia neceſſaria ſunt, qui Eccleſiam Chriſtianam inſtituit, ſacramenta etiam debet inſtituere: Chriſtus autem fundauit nouum teſtamentum & noſtram Eccleſiam: Chriſtus igitur etiam vt homo ſacramenta inſtituit. Communicaſſe autem Chriſtum effectum ſacramentorum ſine ſacramentis, vt remiſſionem peccatorum & gratiam notiſſimum eſt, ex condonata culpa Magdalenę ſolo verbo, & pœna peccati adulteræ, atque paralytico, & eam poteſtatem habere filium hominis in terra, illo miraculo Iudæis demonſtrat. Hæc diligenter omnes catholici animaduertant, quæ diximus ſoli Chriſto conuenire quà Deus, & quà homo eſt per poteſtatem excellentię; contra hereticos inconſideratè aſſerentes, nos nihil Chriſto tribuere in gratia ſacramentali, & totum quod miniſtris inferioribus aut ſacramentis tribuimus, Chriſto detrahi, cũ tamẽ contrà à nobis effectũ ſit. Sed hîc à Theologis quæritur, an Chriſtus hanc poteſtatem excellentiæ, vlli homini cõmunicauerit, vel cõmunicare potuerit? & quidem nõ communicaſſe certum eſt, quia definitum eſt in Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. omnia immediatè à Chriſto inſtituta contra hæreticos, & quoſdã catholicos, qui confirmationem, & vnctionem, vel ab Eccleſia, vel ab Apoſtolis aſſeruere inſtituta. idem probant Ambr. lib. 4. de ſacramentis c. 4. Cyprian. ſerm. de baptiſmo Chriſti. Aug. tract. 5. in Ioan. & ideò nullus vnquam conatus eſt hominem à peccatis abſoluere ſine ſacramento, neque D. Paulus Corinthium inceſtu commaculatum 1. Corin. 5. à culpa extra ſacramentum abſoluit. eſto tamen non communicauerit Chriſtus poteſtatem inſtituendi ſacramenta: an potuerit communicare? reſpondeo, potuiſſe ab alio inſtitui ſacramenta poteſtate Chriſti accepta, quæ gratiam virtute illius conferrent,

In quibus poſita ſit hæc poteſtas.

Diſputatio de poteſtate excellentię.

rent, vt modò conferunt, vt ſicut aqua benedicta eſt inſtituta, ſic ſacramentum ſanctificans à puro homine inſtitueretur, virtute meritorum Chriſti. Sed quod ex homine inſtituente, & per gratiam ipſius tantam habeat dignitatem & valorem ſacramentũ à puro homine inſtitutum, & equalis virtutis gratia communicetur affirmari non poteſt: quia gratia ſacramentorum Chriſti habet participatam vim valoris infiniti, quatenus eſt à gratia Chriſti & merito, & ſimiliter ſatiſfactionis quæ vis à nulla puri hominis gratia deriuari poteſt, quia requirit ſuppoſitum infinitum, vt diximus de Chriſti ſatiſfactione ſupra q. 1. art. 2. & conſentit 1.2. q. 114. art. 4. itaq; quod Chriſto ratione vnionis conuenit, ratione infiniti ſuppoſiti, ſupremi capitis, ſatiſfactionis generalis, id purò homini communicabile non eſt, non ex defectu potentiæ Chriſti, ſed ex hominis ineptitudine: vt creatio creaturæ non communicatur, non ex defectu Dei, ſed ex imperfectione creaturæ, quæ potẽtiæ infinitę capax nõ eſt. D. Aug. primum ex his duobus, quæ aſſeruimus affirmauit tract. 5. in Ioan. ſecundum fieri poſſe nuſquam affirmauit.

21 Oſtenſum eſt, ſolùm Deum inſtituere ſacramenta poſſe, & Chriſtum inſtituiſſe noua, vt Deum, & vt hominem, nunc explicandum eſt, quid ſit proprium in ſacramentorum Chriſti inſtitutione. cum enim inſtituere ſacramentum, ſit definire quod eſt ipſi eſſentiale, vt ſigno ſenſibili, & hoc in nouo teſtamento conſtet rebus vt materia, & verbis vt forma, vel elemento & verbo, vt loquitur D. Auguſt. hoc ſanè erit proprium ſacramentorum Chriſti, vt eorum eſſentia & ſenſibile ſignum verbis definitis conſtet: quia nullum aliud vel in natura, vel in lege verbis

Art. 6. ad 3. conſtitiſſe certò affirmari poteſt. Quæ autem verba definita ſtatuuntur in quibuſdam cæremoniis Num. 6. & Deut. 26. nõ tribuuntur ſacramentis: vt quamuis in aliis rebus ad cultum Dei pertinentibus verba aliquando definiantur, nunquam tamen in

Ad art. 6. 7. & 8. huius quęſt. conficiendo aliquo ſacramento. Sed illa videntur verba, quibus in ſolemnibus cæremoniis beneprecabantur populo miniſtri, vt modo beneprecamur deſcriptione crucis, & inuocatione diuinæ Trinitatis.

De verbis, quæ ſunt formæ ſacramentorũ nouæ legis.

22 Vt igitur in ſacramentis nouæ legis res & materia cuiuſq; ſacramenti à Chriſto inſtituta eſt, vt ex diuina traditione ſemper Eccleſia catholica docuit, ſic definita & pręſcripta ſunt verba, quę materiæ coniuncta, ſacramenti eſſentiam perficiunt. Cuius rei illa eſt ratio neceſſaria, quod ſic Chriſtus inſtituerit, vt poſteà conſtabit, & quidem nouæ legi congruenter: tum quia expreſſius ſignificari ſanctificationem, nouæ legis proprium eſt: & verba expreſſius quam materia ſignificant: tùm etiam quia ſacramenta nouæ legis efficiũt ſanctificationem quam ſignificant, & efficientia Dei in ſancta ſcriptura, verbis exprimitur, vt dixit Deus fiat lux, & facta eſt. Formam verborum veteres vocare ſolent imprecationem, deprecationem, precem myſticam tam ſuper materiam ſacramenti, quam ſuper ſuſcipientem vt D. Hieron. contra Lucifer. & 58. c. Iſaiæ, & Aug. lib. 5. de bapt. contra Donat. c. 20. audit, inquit, Deus homicidam deprecantem, vel ſuper baptiſmum, vel ſuper oleum, vel ſuper Euchariſtiam, vel ſuper capita eorum quibus manus ſuperimponit. huiuſmodi verò appellationes videntur ex imitatione D. Iacobi exortæ, cum ait c. 5. de extrema vnctione, & oratio vel deprecatio fidei ſaluabit infirmum. vocat orationem fidei, præſcriptam verborum formam, ſecundum ſenſum legitimum verborum, qui fide tenetur. Et D. Auguſt. lib. 3. de baptiſmo contra Donat. c. 16. vnum ex his ſacramentis, quæ impoſitione manuum fiebant, orationem ſuper hominem dicit. Negandum tamen non eſt, formas verborum, ad modũ orationis, vel petitionis & precis cõceptas, vt in ſacra vnctione, cuius verba ſunt deprecatoria, poſſe etiam dici orationes pro hominibus, non tantùm ſuper ſacramenta, vel homines, ſed non in ſenſu hęreticorũ: qui ideò aſſerunt eſſe deprecatorias, quòd non ſint infallibiliter, aut ex opere operato efficaces; ſed ſic vt ad huiuſmodi preces ex inſtitutione Dei neceſſariò ſequatur effectus, in ſuſcipiente ritè diſpoſito. Ex quo valde probabile eſt, id quod Act. 8. dicitur de Apoſtolis [orantibus pro quibuſdam baptizatis, vt acciperent Spiritum ſanctũ,] & ſtatim imponentibus eis manus, intelligendum eſſe, de verbis formæ confirmationis, licet non negauerim intelligi poſſe de aliqua prece, extra ſacramenti ſubſtantiam. D. enim Auguſt. lib. 6. de bapt. contr. *Lib. 6. c. 25. & lib. 3. c. 15.*
Donat, in baptiſmo diſtinguit duo genera

verborum

Artic. 6.

verborum, vnũ quod antecedit vel ſequitur ſacramẽtum, & vocat precem, qua vel ipſa aqua conſecratur ad vſum ſacramenti, vel reliquæ ſolemnitates perficiuntur: alterum eſt quod ad ipſam ſacramenti ſubſtantiam pertinet, ſine quo baptiſmus conſecrari non poteſt, & hoc eleganter appellat verbum Euangelicum, quo ſymbolum vel ſignum, ideſt ſacramentum conſtat. Quocunq; igitur modo appellentur verba præſcripta ſacramentis nouę legis, ſiue abſolutè verbum, ſiue preces myſticæ, orationes, ſiue vt noſter vſus obtinuit forma, illud firmum eſſe oportet in Eccleſia catholica, hæc verba ad eſſentiam ſacramenti pertinere, & ipſi materiæ legitimè coniungenda eſſe, vt conſtet ſacramenti ſubſtantia.

Art. 7. & 8.

Forma ſacramentorum neceſsitas.

23 Verba autem determinata & definita eſſe in formis ſacramentorum, vt eſt in vſu Eccleſiæ catholicæ, in legitimo ſenſu intelligendum eſt, non in numero, ſyllabis, aut idiomate, quantum pertinet ad neceſſitatem ſacramenti: & in ſenſu & idiomate vocum, quantum pertinet ad neceſſitatem præcepti, ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem: neceſſitas ſacramenti, eſt in eſſentialibus materia & forma, neceſſitas præcepti eccleſiaſtici, eſt in verborum integritate. Itaq; vt miniſter ſacramenti rectè ſuo munere fungatur, & non peccet, vtranq; neceſſitatem in adminiſtratione ſacramenti retinere debet, quamuis grauior ſit offenſio in prioris, quam in poſterioris violatione: cum illius violatio tollat ſacramentum, huius non tollat. vt enim contingit in materia ſacramenti plerunq; aliquid eſſe de neceſſitate ſacramenti, vt vinum in Euchariſtia, aliquid de neceſſitate præcepti, vt miſtio aquæ: ſic etiam in verbis, quędam ſunt ex inſtitutione Chriſti de neceſſitate ſacramenti, quædam de neceſſitate præcepti, vt [ego] in forma baptiſmi, & [enim] in forma conſecrationis panis. Sed neceſſitas præcepti ex inſtitutione Eccleſiæ deſcendit, quæ in formis ſacramentorum, ſanctiſſima quædam verba retinenda cenſuit, & linguam & modum præſcribit recitandi formas ſacramentorum, pro temporum & gentium neceſſitate, vt in Eccleſia Latina, Latinè, in Gręca, Grecè proferantur à legitimis miniſtris. Vnde pręcepti huius eccleſiaſtici neceſſitas, non ſolum reſpicit ſenſum, ſed etiam totum verborum complexũ & idioma, adeò vt priuata autoritate nõ poſſis in alia lingua, ſed nec in verbis æquiualentibus aut ſynonimis eiuſdem linguæ ſine peccato ſacramentum aliquod adminiſtrare. Id verò iuſtiſſimè præcepit Eccleſia catholica, ad vnitatẽ & conformitatem miniſterij ſeruandam, ad ſchiſmata tollenda, & ad coërcendam nimiam licentiam fingendi nouas formas, & vitandam mutationem legitimi ſenſus, quę facillime contingeret, ſi liceret vnicuiq;, vel vnum verbum pro altero ſubſtituere. Quare non eſt quòd hęretici conquęrantur, ſe alligari ad præſcripta verba extra neceſſitatem ſacramenti.

De mutatione formæ & integritate.

24 Hęc verò vtraq, neceſſitas, in forma ſacramẽti adſtringit miniſtros ad iſta quinque, primum ne verbum aliquod corrumpant, ſecundò ne detrahãt, tertiò ne addãt, quartò ne tranſponant, quintò ne interpolent, quorum vnumquodq; ſemper infringit pręceptum, nonnunquam autem corrũpit ſenſum legitimũ formæ, & ideò ſacramentum: quod qua ratione contingere poſſit, ſingilatim explicandum eſt. Corruptio igitur verbi alicuius in forma, ſi fiat in principio, ſolet plerunq; ſenſum mutare, vt matris ſi pro patris diceretur in forma baptiſmi: ſi autem fiat in fine, vt patrias, & filias dicatur, pro patris & filij, quamuis ex virtute impoſitionis non ſignificent idem, tamen ex accommodatione vſus, eundem ſenſum reddere videtur. Solent etiam verba corrumpi ex intentione miniſtri, hanc enim oportet eſſe Eccleſiæ & legitimo ſenſui verborũ conformẽ, ſecundũ rectam fidem: quia ſacramẽta conferuntur in fide Eccleſię catholicę & Chriſti, non autem in fide priuatę perſonę miniſtrantis ſacramẽtum: intentio igitur miniſtri repugnans cõtrariè Eccleſię, ſi proferendo formam, dirigatur ad ritum vel errorem Eccleſię contrarium, & eam intentionem ſenſui formę coniungat, eam ſui errori conformiter intelligens, etiam ſi nihil addat, vel detrahat, ſacramentum non perficitur; vt ſi Arrianus proferat baptiſmi formam, intelligens patrem maiorem, filium minorẽ, ſiue id additis verbis exprimat, ſiue occultè ſic formã intelligat, non baptizat Chriſti baptiſmo: quod ſi hęreticus intelligat quidem formã ſacramenti, vt Chriſtus & Eccleſia intelligit, ſed ex deprauata intentione velit inducere ſuum errorem in Eccleſiam, perficit

quidem, ſed peccat ratione intentionis: quia recta fides aut deprauata miniſtri, nihil facit ad eſſentiam ſacramenti, & hoc modo mala intentio non vitiat legitimum ſenſum verborum formæ. De aliis modis variandi formam propoſitis, illa regula generalis ſeruetur: vt ſi mutatio verborum, ſenſum legitimum verborum non mutet, ſacramentum fit: ſi mutet, non fit, ſed interpolatio fit duobus modis, vel interiectis formæ verbis prophanis, vel nihil ad formam pertinentibus, aut tēpore interiecto, quod efficiat ne vna ſit oratio formæ, vt eſſe vnam oportet, ad retinendum ſenſum eundem. quod ſi dubitatio probabilis incidat, an legitimus ſenſus verborum ſeruatus ſit, an legitima materia & forma, remediū in c. maiores de bapt. in omnibus valeat, vt ſub conditione iteretur. Itaq; tollis ſacramentū, ſi dicas in nomine matris, non autē ſi dicas, patrias, ex errore vel lapſu linguę: ſi dicas, vel intelligas in nomine Patris maioris, tollis ſacramentum, non autē ſi dicas in nomine Patris omnipotentis. Tollendo peccas in baptiſmo contra præceptum, ſi dicas baptizo te, contra eſſentiam ſacramenti, ſi tollas aliquod ex his duobus verbis, niſi aliud æquiualens reponas. Tranſponendo peccas in præceptum, ſi dicas, eſt hoc corpus meum. ſi autem dicas meum eſt hoc corpus, non conſecras. Interponendo peccas & corrumpis ſacramentum, ſi in medio curſu interrumpas orationem, interponendo verba, vel prophana, vel ad rem aliam pertinentia: aut ſi nimiam feceris moram, antequam reliqua verba adiungas, ita vt prudens vir nō iudicet vnam & continentem orationem, qualem eſſe oportet formam ſacramenti, ſuæ materiæ prudenter coniunctam: vt cum actio ſacramentalis ſit circa materiam, ſimul verba proferantur, v. g. abluis exterius, ſimul dicas, ego te baptizo. Quamuis enim materia & forma ſint eſſentiales partes ſacramenti, tamen quia forma determinat materiam & actionem circa eam, ad ſacramentalem ſignificationem, non debet ab illa ſeparari, vt intelligantur conſtituere vnum ſignum ſenſibile ad idem ſignificandum. Sic D. Auguſt. tract. 80. in Ioannem quærit vnde vim habeat elementum aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, & reſpondet in illo vno ſacramento, quod in aliis ſimiliter reſpondere poſſumus, hoc

Maior vis ſignificandi ſacramentaliter in forma, quia ad eandem ſignificationem, materiam cui apta coniungitur, determinat.

ex verbo fieri, cur enim diceret Saluator, inquit, vos mundi eſtis propter verbum quod locutus ſum vobis, & non propter aquam aut baptiſmum in quo loti eſtis, niſi quia in ipſa aqua verbum mundat. Nam detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua? & paulò poſt: verbo fidei ergo ſine dubio conſecratur & ipſe baptiſmus, vt mundare poſſit, dicit enim Apoſtolus mundari Eccleſiam lauacro aquæ in verbo vitæ. mundatio igitur nequaquam fluxo & labili elemento tribueretur, niſi adderetur, in verbo. Et Anſelmus Auguſtinum, vt in aliis omnibus imitatus Eph. 5. inquit, verbum baptiſmi eſſe quod per inuocationem diuinitatis profertur ſuper aquam, & conſecrat ſacramentum.

Epheſ. 5.

25 Explicauimus formam ſacramentorum nouæ legis eſſe definita verba, ſecundum legitimum & catholicum Eccleſiæ ſenſum: hanc materiam ſic explicatam, confirmemus ex verbo Dei, praxi & autoritate Patrum. De baptiſmo eſt illud Epheſ. 5. mundans Eccleſiam lauacro aquæ in verbo vitæ: vbi lauacrum aquæ eſt materia, verbum vitæ eſt forma, vt exponit D. Chryſ. omnes ferè Latini & Græci Patres, vno Hieronymo excepto, qui verbum intelligit ſacram ſcripturam. Præterea Marc. vlt. præter lotionem apertè exprimitur diuinæ Trinitatis inuocatio. De Euchariſtia conſtat, non ſolùm Dominum accepiſſe panem & vinum, ſed etiam verba adiunxiſſe, vt referunt tres Euangeliſtæ, Ioanne excepto, & Paulus 1. Corinth. 11. præcepit autem ſacerdotibus vt ſimiliter & ipſi facerent, in ſui commemorationem. Tertium ſacramentum, cuius verba videntur expreſſa in ſancta ſcriptura, eſt vnctio extrema, de qua Iacobus c. 5. inquit, quod fiat in nomine Domini & oratione fidei, quam explicaui paulò ante formam eſſe. De aliis ſacramentis non ſic expreſſum eſt in ſcriptura, ſed de pœnitentia colligitur ex Ioan. vltimo, & Matth. 16. quod remiſſio peccatorum fiat in verbo aliquo ſacerdotis, quia illa autoritas retinendi & remittendi peccata, ſoluendi & ligandi, quod eſt iudicare & ſententiam ferre de peccatis, quomodo ab homine ſine verbo exerceatur, vix poteſt intelligi, cùm & ipſe Chriſtus in huiuſmodi opus ſine ſacramento exercuit in terra, verbis illis ſit vſus, remittuntur

Verba quæ formam ſacramentorum conſtituunt, in quibuſdam ſacramentis exprimit ſcriptura, in quibuſdam colliguntur ex illa neceſſariò: in quibuſdam ex traditione Apoſtolica retinentur.

tuntur tibi peccata tua. Scio Deum inſtituere potuiſſe quod ſolo ſigno externo, vt manuum impoſitione peccata remitterentur, vt remittuntur venialia ſola aſperſione aquæ benedictæ, vt quibuſdam placet, ſine verbis: verùm in nullo alio ſigno tam benè autoritas iuriſdictionis, per quam remittunt ſacerdotes in hoc ſolo ſacramento, potuit exerceri, aut ſignificari, quàm per verbum iudiciorum proprium, Ego te abſoluo: atque ideò aſſerimus quod legitimè colligitur ex ſcriptura, ad hoc etiam ſacramentum verba requiri. Reliquorum trium confirmationis, ordinis, & matrimonij verba, neque ſunt expreſſa in ſcriptura, neque ad ea requiri verba ex eadem ſcriptura colligitur: ſed id accepimus ex Apoſtolica traditione, non quod Apoſtoli inſtituerint, ſed quia accepta à Chriſto, Eccleſiæ tradiderint: vt definitum eſt in Concilio Florent. ſeſſ. vlt. in doctrina de ſacramentis, & in Trident. ſeſſ. 7. Can. 1. de ſacramentis in genere. Formæ autem ſacramentorum, & alia multa, quæ propius eorum adminiſtrationem attingerent, voluntate Patrum noſtrorum non ſunt ſcriptæ, vt myſteria noſtra minus ab alienis intelligerentur, & minus ab infidelibus ad irriſionem impia imitatione traherentur: præſertim cum in verbis magis expreſſa ſit ſignificatio interior & myſtica: & ita quæ in ſcriptura de his continentur niſi fidelibus non patent, quamuis exprimantur. Sic Dionyſius cum multa tradidiſſet de Eccleſiaſtica hierarchia diuinitus, ad finem ſe excuſat, quòd non deſcripſerit verba quibus ſacramenta conficiuntur, his verbis. At verò conficientes conſecrationis preces, fas non eſt ſcripto interpretari, neque eorum arcana in publicum efferre, ſed ſicut noſtra habet traditio, ſecretioribus inſtitutionibus ſunt hauriendæ. ex qua obſeruatione adhuc eſt in more Eccleſiæ catholicæ, vt in Euchariſtiæ adminiſtratione canon minor, & verba conſecrationis ſummiſſa voce proferantur, vt meritò defenditur contra hæreticos in Conc. Trid. ſeſſ. 22. Can. 9. de ſacrificio miſſæ.

Formæ ſacramentorum ex diuina traditione.

26 Neque ideò putandum eſt, illa tria vltima ſacramenta, confirmationem, ordinem & matrimonium, certis verbis non adminiſtrari, quòd actionis nomine ſignificentur: quaſi in actione & non in verbis poſita ſint, vt cum dicitur ordo, manus impoſitio, ſicut & confirmatio, & vnctio, vel chriſmatis conſignatio, vel ſacramentum quod oleo perficitur: & in matrimonio nullis vtitur Eccleſia catholica præſcriptis & definitis verbis: quia & baptiſmus idem eſt quod tinctio, vel ablutio, vel lotio, quo nomine plerunq; exprimitur, ſicut Euchariſtia, fractio panis dici ſolet. Sed reſpondetur, in his actionibus & ipſa verba præſcripta comprehendi, quia ex verbis vt forma, illæ actiones, quæ ſunt veluti materia, & aptæ ad ſignificandum plura, determinantur ad vnam ſignificationem ſacramentalem: cum actiones verbis coniunctæ ſignum ſacramenti ad ſignificandum conſtituantur, vt ſupra explicatum eſt. Ita colligitur ex patribus. Chryſoſt. ad c. 20. Ioan. vocans adminiſtrationem pœnitentiæ, impoſitionem manus ad pœnitentiam, inquit; Spiritum ſanctum cuius eſt ſolius remittere peccata vti ad abſolutionem pœnitentis, non ſolùm manu, ſed & lingua ſacerdotis. D. Ambroſ. 1. Timoth. 4. impoſitionem manuum præſbyterij, quæ D. Paulo ſacros ordines ſignificat, appellat verba myſtica, hoc eſt formam ſacramenti, cùm ait; quibus verbis accipit autoritatem ſacerdos, vt audeat vice Domini ſacrificium Deo offerre. Concilium Mileuit. c. 12. impoſitiones manuum appellat preces, quæ dicuntur. D. Hieron. in cap. 58. Iſaiæ loquens de chirotonia, id eſt ordinatione clericorũ, fit, inquit, & ad imprecationem vocis, & ad impoſitionem manus: idem dicendum eſt de confirmatione. Quamuis enim à Clemente, Fabiano & Melchiade ex profeſſo differentibus de hoc ſacramento, nulla facta ſit verborum & formę, ſed tantum materię mentio, facta tamen eſt ab aliis Patribus & antiquiſſimis, vt à Leone ſerm. 4. de Natiuitate à D. Ambroſ. de his qui myſteriis initiantur c. 7. & lib. 2. de ſacramẽtis c. 7. & lib. 3. c. 2 planè inquit, hoc ſacramentum cõfirmationis dare Spiritum ſanctum per inuocationem ſacerdotis: formam autem ſacramenti & verba, à Patribus vocari precem myſticam, orationem, inuocationẽ ſuprà admonuimus. De ſacramẽto autem matrimonij illud eſt ſpeciale, quod cùm requirat verba vel æquiualentia

Actio ſacramẽtalis verba formæ includit.

χειροτονία.

æquiualentia ſigna ad exprimendum conſenſum mutuum contrahentium, & hactenus debeant eſſe deſinita, vt conſenſum exprimant: Chriſtus tamen aſſumens contractum hominum ad ſacramentalem rationem, ſimul etiam aſſumpſit communem formam verborum, vel ſignorum, quibus apud omnes gentes, ſecundum varias eorum conſuetudines, talis contractus & conſenſus duorum declaratur & perficitur. Vnde deſinitum eſt in Conc. Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrimonij vt hoc ſacramētum perficiatur à Parocho his verbis, ego vos in matrimonium coniungo, in nominē Patris & Filij & Spiritus ſancti, vel aliis verbis, iuxta receptum cuiuſq; prouinciæ ritum.

QVÆSTIO LXI.

De neceſſitate Sacramentorum, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de neceſſitate ſacramentorum.

¶ *Et circa hoc quæruntur quatuor.*

Primò, vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad ſalutem humanam.

Secundò, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu ante peccatum.

Tertiò, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu poſt peccatum ante Chriſtum.

Quartò, vtrum fuerint neceſſaria poſt Chriſti aduentum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ſacramenta ſint neceſſaria ad humanam ſalutem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem. Dicit enim Apoſtolus 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt. Sed vſus ſacramētorum pertinet ad corporalem exercitationem, eo quod ſacramenta perficiuntur in ſignificatione ſenſibilium rerum & verborum, vt dictum eſt: * ergo ſacramenta non ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem.

4. dl. 1. q. 1. ar. 2. q. 1. Et 3. contra. ca. 110. Et lib. 4. a. 55. fi. & c. 56.

* Q. præced. 6. ad 2.

¶ 2. Præterea. 2. ad Corin. 12. Apoſtolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Non autem ſufficeret, ſi ſacramenta eſſent neceſſaria ad ſalutem. Non ſunt ergo ſacramenta ſaluti humanæ neceſſaria.

¶ 3. Præterea, Poſita cauſa ſufficienti, nihil aliud videtur eſſe neceſſarium ad effectum. Sed paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis. Dicit enim Apoſt. ad Rom. 5. Si cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filij eius, multo magis reconciliati ſalui erimus in vita ipſius. Nō ergo requiruntur ſacramēta ad ſalutem humanam.

SED CONTRA eſt, quod Aug. * dicit 19. contra Fauſtum: In nullum nomē religionis ſeu verum, ſeu falſum, coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum ſeu ſacramentorū viſibilium conſortio colligentur. Sed neceſſarium eſt ad humanam ſalutem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo ſacramēta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem.

* Li. 19. c. 11. in fin. to. 6.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem triplici ratione. Quarum prima ſumenda eſt ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium eſt, vt per corporalia & ſenſibilia, in ſpiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autem ad diuinam prouidentiam, vt vnicuiq; rei prouideat ſecundum modū ſuæ cōditionis.

ditionis. Et ideo conuenienter diuina ſapientia homini auxilia ſalutis confert ſub quibuſdam corporalibus & ſenſibilibus ſignis, quæ ſacramenta dicuntur. Secunda ratio ſumenda eſt ex ſtatu hominis, qui peccando ſe ſubdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini abhiberi, vbi patitur morbum. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia ſigna, homini ſpiritualem medicinam adhiberet: nam ſi ſpiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non poſſet, corporalibus deditus. Tertia autem ratio ſumenda eſt ex ſtudio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia verſatur. Ne ergo eſſet homini durum, ſi totaliter à corporalibus actibus abſtraheretur, propoſita ſunt ei corporalia exercitia in ſacramentis, quibus ſalubriter exerceatur ad euitanda ſuperſtitioſa exercitia, quæ conſiſtũt in cultu dæmonum, vel qualitercunq; noxia, quæ conſiſtunt in actibus peccatorum. Sic igitur per ſacramentorum inſtitutionem, homo conuenienter ſuæ naturæ eruditur per ſenſibilia: humiliatur, ſe corporalibus ſubiectũ cognoſcens, dum ſibi per corporalia ſubuenitur: præſeruatur etiam à noxiis actionibus per ſalubria exercitia ſacramentorum.

Ad primvm ergo dicendum, quod corporalis exercitatio, inquãtum eſt corporalis, non multum vtilis eſt. Sed exercitatio per vſum ſacramentorum, non eſt purè corporalis, ſed quodammodo eſt ſpiritualis, ſcilicet per ſignificationem & cauſalitatem.

Ad secvndvm dicẽdum, quòd gratia Dei eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis, ſed Deus dat hominibus gratiam ſecundum modũ eis conuenientem: & ideo neceſſaria ſunt hominibus ſacramenta ad gratiam conſequendam.

Ad tertivm dicendũ, quod paſſio Chriſti eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Nec propter hoc ſequitur, quod ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſſionis Chriſti, & paſſio Chriſti quodammodò applicatur hominibus per ſacramenta, ſecundum illud Rom. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Iesv, in morte ipſius baptizati ſumus.

ARTICVLVS II.

Vtrum etiam antè peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta.

Ad secvndvm ſic procedi tur. Videtur, quod etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta. Quia ſicut dictum eſt,* ſacramenta ſunt neceſſaria homini ad gratiam conſequendam. Sed etiam in ſtatu innocentiæ homo indigebat gratia: ſicut in prima parte habitum eſt.* Ergo etiã in ſtatu illo erant neceſſaria ſacramenta. *4.di.1.q.1.art 1.q.1.* ** Artic.præc. ad 2.* *1.p. q.95.art. 4.ad.1.*

¶ 2. Præterea, Sacramenta ſunt neceſſaria homini ſecundum conditionem humanæ naturæ: ſicut dictum eſt.* Sed eadem eſt natura hominis ante peccatum, & poſt peccatum. Ergo videtur, quòd etiam ante peccatum homo indiguerit ſacramentis. *Ar. præc.*

¶ 3. Præterea, Matrimonium eſt quoddam ſacramentum, ſecundum

dum illud Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & Eccleſia. Sed matrimonium fuit inſtitutũ ante peccatum, vt dicitur Gen. 2. Ergo ſacramenta erant neceſſaria homini ante peccatum.

SED CONTRA eſt, quod medicina non eſt neceſſaria niſi ægroto, ſecundum illud Matth. 9. Non eſt opus ſanis medicus. Sed ſacramenta ſunt quædam ſpirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo nõ fuerunt neceſſaria ante peccatum.

RESPONDEO dicẽdum, quod in ſtatu innocentiæ ante peccatum ſacramẽta neceſſaria non fuerunt. Cuius ratio accipi poteſt ex rectitudine ſtatus illius, in quo ſuperiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens ſuberat Deo, ita mẽti ſuberant inferiores animæ vires, & ipſi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem eſſet, ſi anima perficeretur, vel quantum ad ſciẽtiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale, quod fit in ſacramentis. Et ideo in ſtatu innocentiæ homo ſacramentis non indigebat, non ſolùm in quantum ſacramenta ordinantur ad remediũ peccati, ſed etiam inquantum ipſa ordinantur ad animæ perfectionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo in ſtatu innocentię gratia indigebat, non tamen vt eam conſequeretur per aliqua ſenſibilia ſigna, ſed ſpiritualiter & inuiſibiliter.

AD SECVNDVM dicendum, quod eadem eſt natura hominis ante peccatum & poſt peccatum, non tamen eſt idem naturę ſtatus. Nam poſt peccatum, anima etiam quantum ad ſuperiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad ſui perfectionẽ, quod in illo ſtatu homini neceſſe non erat.

AD TERTIVM dicẽdum, quod matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ, non ſecundum quod eſt ſacramentum, ſed ſecundum quod eſt in officium naturæ: Ex conſequenti tamen aliquid ſignificabat futurum circa Chriſtum & Eccleſiam, ſicut & omnia alia quæ in figura Chriſti præceſſerunt.

ARTICVLVS III.

Vtrùm poſt peccatum ante Chriſtum, ſacramenta debuerint eſſe.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod poſt peccatum ante Chriſtum ſacramenta nõ debuerint eſſe. Dictum * eſt enim, quòd per ſacramẽta paſſio Chriſti hominibus applicatur, & ſic paſſio Chriſti comparatur ad ſacramenta, ſicut cauſa ad effectum. Sed effectus non præcedit cauſam. Ergo ſacramenta non debuerunt eſſe ante Chriſti aduentum. 4. di. 1. q. 1. ar. 2. q. 4. * art. 1. huius quæſ. ad 3.

¶ 2. Præterea, Sacramenta debent eſſe conuenientia ſtatui humani generis, vt patet per † Auguſt. 19. contra Fauſtum. Sed ſtatus humani generis nõ fuit mutatus poſt peccatum, vſque ad reparationẽ factam per Chriſtum. Ergo neq; ſacramẽta debuerunt immutari, vt præter ſacramenta legis naturę, alia ſtatuerentur in lege Moyſi. Lib. 19. ca. 16. & 17. tom. 6.

¶ 3. Præterea, Quantò aliquid eſt magis propinquũ perfecto, tanto magis debet ei aſſimilari. Sed perfectio ſalutis humanę per Chriſtum

ſtũ facta eſt, cui propinquiora fuerunt ſacramẽta veteris legis, quam ea, quæ fuerunt ante legem. Ergo debuerunt eſſe ſimiliora ſacramentis Chriſti. Cuius tamen contrarium apparet, ex eo, quod ſacerdotium Chriſti prædicitur eſſe futurum, ſecundum ordinem Melchiſedech, & non ſecundum ordinem Aaron: vt habetur Heb. 7. Non ergo conuenienter fuerunt diſpoſita ante Chriſtum ſacramenta.

Lib. 19. c. 13. in princ. t. 4. SED CONTRA eſt, quòd *Aug. dicit 19. contra Fauſtum, quod prima ſacramenta quæ celebrabantur & obſeruabantur ex lege, prænuntia erãt Chriſti venturi. Sed neceſſarium erat ad humanam ſalutem, vt aduentus Chriſti prænũciaretur. Ergo neceſſarium erat ante Chriſtum ſacramenta quædam diſponi.

RESPONDEO dicendũ, quod ſacramenta neceſſaria ſunt ad humanam ſalutem, inquantum ſunt quædam ſenſibilia ſigna inuiſibiliũ rerum, quibus homo ſanctificatur. Nullus autem ſanctificari poteſt poſt peccatum, niſi per Chriſtum, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum, qui ex fide eſt IESV Chriſti. Et ideò oportebat ante Chriſti aduentũ eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiuſmodi ſigna dicuntur ſacramẽta. Et ſic patet, quòd ante Chriſti aduentum, neceſſe fuit quædam ſacramenta inſtitui.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod paſſio Chriſti eſt cauſa finalis veterum ſacramentorum, quę ſcilicet ad ipſam ſignificandam ſunt inſtituta. Cauſa autẽ finalis non præcedit tempore, ſed ſolum in intentione agentis. Et ideò non eſt incõueniẽs aliqua ſacramẽta ante Chriſti paſſionem fuiſſe.

AD SECVNDVM dicẽdum, quod ſtatus humani generis poſt peccatum & ante Chriſtum, dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo ſecundum fidei rationem, & ſic ſemper vnus & idem permanſit, quia ſcilicet iuſtificabantur homines per fidem futuri Chriſti aduentus. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum intentionem & remiſſionem peccati, & expreſſæ cognitionis de Chriſto. Nam per incrementa tẽporum & peccatum cœpit in homine magis dominari, in tantum quod ratione hominis per peccatũ obtenebrata, non ſufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturę, ſed neceſſe fuit determinari præcepta in lege ſcripta, & cũ his quædam fidei ſacramẽta. Oportebat etiam, quod per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei, quia, vt Gregor. † dicit Per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmẽtum. *Hom. 16. in Ezech. à med.* Et ideo etiam neceſſe fuit, quod in veteri lege quędam ſacramenta fidei, quam habebant de Chriſto vẽturo, determinarentur. Quę quidem cõparantur ad ſacramenta, quę fuerũt ante legem, ſicut determinatum ad indeterminatum, quia ſcilicet ante legem non fuit determinatè præfixum homini, quibus ſacramentis vteretur, ſicut fuit per legem quòd erat neceſſariũ, & propter obtenebrationẽ legis naturalis, & vt eſſet determinatior fidei ſignificatio.

AD TERTIVM dicicendum, quod ſacramẽtum Melchiſedech,

quod

quod fuit ante Legem, magis aſſimilatur ſacramento nouæ Legis in materia, inquantū, ſcilicet obtulit panem & vinū (vt habetur Gen. 14.) ſicut etiam ſacrificiū nouę legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramenta tamen legis Moſaicæ magis aſsimilantur rei ſignificatæ per ſacramentum; ſcilicet paſſioni Chriſti, vt patet de agno Paſchali, & aliis huiuſmodi. Et hoc ideo, ne propter continuitatem tēporis, ſi permaneret eadem ſacramentorum ſpecies, videretur ſacramenti eiuſdem eſſe continuatio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum poſt Chriſtum debuerint eſſe aliqua ſacramenta.

4. di. 1. q. 1. ar. 2. q. 5. Et di. 2. ar. 4. q. 2. Et 4. con. c. 57.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod poſt Chriſtū non debuerint eſſe aliqua ſacramēta. Veniente enim veritate, debet ceſſare figura. Sed gratia & veritas per IESVM Chriſtum facta eſt, vt dicitur Ioannis primo: cùm igitur ſacramenta ſint veritatis ſigna ſiue figuræ, videtur, quòd poſt Chriſtī paſſionem ſacramenta eſſe non debuerint.

¶ 2. Præterea, ſacramenta in quibuſdam elementis conſiſtunt, vt ex ſupradictis patet. † Sed Apoſt. dicit Gal. 4. Cū eſſemus paruuli, ſub elementis mundi eramus ſeruientes, nunc autem temporis plenitudine veniēte, iam non ſumus paruuli. Ergo videtur, quòd non debeamus Deo ſeruire ſub elementis huius mundi, corporalibus ſacramentis vtendo.

q. præc. ar. 4. & 5.

¶ 3. Præterea, apud Deum non eſt trāſmutatio nec viciſſitudinis obūbratio, vt dicitur Iacob 1. Sed hoc videtur ad quandam mutationē diuinæ volūtatis pertinerē quòd alia ſacramenta nunc hominibus exhibeat ad ſanctificationem tempore gratię, & alia ante Chriſtum. Ergo videtur, quòd poſt Chriſtum non debuerint alia ſacramenta inſtitui.

SED CONTRA eſt, quod * Auguſt. dicit contra Fauſtum 19. quòd ſacramenta veteris legis ſunt ablata, quia impleta: & alia ſunt inſtituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Lib. 19. c. 13. tom. 6.

RESPONDEO dicēdum, quod ſicut antiqui Patres ſaluati ſunt per fidem Chriſti venturi: ita & nos ſaluamur per fidē Chriſti iam nati & paſſi. Sūt autē ſacramenta quædam ſigna proteſtantia fidē, qua homo iuſtificatur. Oportet autē aliis ſignis ſignificari futura, prętėrita, ſeu pręſentia. Vt enim † Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum, eadem res aliter annuntiatur facienda, aliter facta, ſicut ipſa verba, paſſurus, & paſſus, non ſimiliter ſonant. Et ideo oportet quædam alia ſacramenta eſſe in noua lege, quibus ſignificentur ea quæ præceſſerunt in Chriſto, præter ſacramēta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura. Lib 19. cap. 16. tom. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Dionyſ. dicit in 5. cap. Eccleſ. hierar. ſtatus nouę legis medius eſt inter ſtatum veteris Legis, cuius figuræ implentur in noua Lege, & inter ſtatum gloriæ, in quà omnis nudè & perfectè manifeſtabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt ſacramenta. Nūc autem quādiu per ſpeculū & in ænigmate cognoſcimus (vt dicitur 1. ad Cor. 13.) oportet nos per aliqua ſenſibilia ſigna in ſpiritualia deuenire. Cap. 5. Eccleſ. hierar. par. 1. tit. 1. à medio.

Quod

Quod pertinet ad rationem ſacramentorum.

Ad ſecundum dicendū,quod ſacramēta veteris legis Apoſtolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam nec continebant, nec cauſabant. Et ideo vtentes illis ſacramentis,dicit Apoſtolus ſub elementis mundi Deo ſeruiſſe: quia ſcilicet nihil aliud erant,quam elementa huius mundi. Noſtra autem ſacramenta gratiam continent & cauſant:& ideo non eſt de eis ſimilis ratio.

Ad tertium dicēdum, quod ſicut Paterfamilias non ex hoc habere monſtratur mutabilem voluntatem, quod diuerſa præcepta familiæ ſuę proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æſtate: ita non oſtenditur aliqua mutatio eſſe circa Deū, ex hoc,quod alia ſacramenta inſtituit poſt Chriſti aduentum, & alia tempore Legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem ſunt congrua gratiæ præſentialiter demonſtrandæ.

¶*Sententiæ & concluſ.quæſt.*

PRima concluſio ex Articul.1. *Sacramenta ad ſalutem humanam neceſſaria ſunt. Quia congruit naturæ humanæ eruditio per ſenſibilia: reprimitur ſuperbia: præſeruatur à noxiis.*

Secunda, ex art. 2. 3. & 4. *Licet Sacramenta in ſtatu innocentiæ, non fuerint abſolutè neceſſaria: tamē poſt peccatum in natura, lege & Euangelio neceſſaria ſunt: quia in ſtatu innocentiæ, nō fuit neceſſarium remedium quod peccatum deleret: poſt peccatum verò, & hoc remedium, & proteſtatio fidei Chriſti venturi quidē in lege, & qui iam venerit in Euangelio, fuit neceſſaria.*

COMMENTARIVS.

Neceſſitas ſacramentorum.

1 EX hac generalis definitionis ſacramenti explicatione, colliguntur multa: primum ſit de neceſſitate: ſacramenta fuerunt neceſſaria in omni ſtatu, innocētiæ, peccati, legis & gratiæ. Neceſſitas duplex hîc diſtinguitur, finis vel ſimpliciter, cum aliter comparari non poteſt: vel quodammodo, cum aliter commodè finis non comparatur, abſolutè tamē comparari poteſt. altera eſt neceſſitas præcepti, cuius obligatio ſit impoſita de aliqua re, etiam ſi ad finem non eſſet ſimpliciter neceſſaria.

In ſtatu innocentiæ.

Ad artic.2.

In ſtatu igitur innocentię, ex diſtinctione neceſſitas explicatur. Aut enim ſacramentum ſtrictè & propriè accipitur, vt remedium peccati, vt Theologi omnes colligūt cum Mag. princ. 4. ſentent. ex parabola Samaritani Luc.10. cum remedia illa vulnerum, ſacramēta intelligunt: & hac ratione, ille ſtatus non indigebat ſacramentis, cum nullum futurum eſſet peccatum, nec timor peccati, ſi primus parens innocens permanſiſſet. Aut ſacramentum accipitur vt ſignum externum, exprimens vel efficiens augmentum gratiæ, vt per ſe efficit euchariſtia: & ne ſic quidem fuiſſet neceſſarium ſacramentum: quia cum in eo ſtatu anima Deo, & inferiores potentiæ rationi ſuperiori, & animę corpus eſſet omninò ſubiectum, vt inferioribus ad cognitionem ſpiritualem non indigeret homo: huic perfectioni non congrueret ſacramentum in ſigno ſenſibili, ad ſanctificandum ſpiritualiter. Sic D. Thom. & alij pleriq;, qui ſimiliter de ſtatus innocentię perfectione ſentiunt. Sed nihilominus, propter naturalem hominis ex corpore & anima conſtitutionem, cui ſacramenta conſentiunt, in re ſenſibili ſpiritualem ſanctificationem exprimentia, & propter naturale corporis obſequium & miniſterium, quod ad ſalutē animę pertinere poterat, ſicut etiam ex aliis creaturis ſpiritualiter ad gloriā Dei inſtrui poterat homo: vidétur hac ratione fuiſſe in eo ſtatu ſacramenta neceſſaria, non quidē ſimpliciter ad ſalutem, ſed vt commodius ad eandem homo perduceretur. Quæ ſententia conſentit D. Auguſt. lib. 13. de ciuit. c. 20. cum aſſerit, lignum vitę pręter cōmunem vſum, rationem cuiuſdam ſacramenti habuiſſe, his verbis: de ligno autem vitę propterea guſtabatur, ne mors eis vnde-

cumq;

cumq; ſubreperet, tanquam cętera in paradyſo eſſent alimento, & illud ſacramento: vt ſic accipiatur lignum vitæ in paradyſo corporali, ſicut in ſpirituali ſapientia Dei, de qua ſcriptum eſt, lignum vitę eſt omnibus amplectentibus eam. Si auté tertiò ſumatur ſacramentum magis communiter, non ſolùm pro ſigno ſanctificationis, ſed etiam cultus & religionis Dei, gratiarum actionis, agnitionis ſupremi dominij, beneficij creationis, & ſalutis hominis, valdè probabile eſt, huiuſmodi ſacraměta & ſacrificia, in ſtatu innocětiæ futura fuiſſe. Primò, quia congruit naturæ hominis, huiuſmodi ſignis externis, fidem ſuam profiteri, congruenter naturę ſuæ, cum ille pręſertim ſtatus non fuiſſet merè ſpiritualis: atq; vt populus ille in vnam religionem coaleſcere poſſet, vt diſtingueretur à hierarchia cæleſti, quæ ſignis externis non indiget, vt inquit Dyoniſ. c. 1. de Eccleſ. hierar. commodiſſimè etiam gratiarum actiones per oblationes & dedicationes creaturarum fierēt. Sacerdotes præterea & tēpla illi ſtatui concedere nullum abſurdum eſt, cum reſpublicas & ciuitates credamus eo tempore futuras, quia homo fuiſſet etiam tūc animal ſociabile: nec haberet aliam nobiliorē cauſam conſtituendæ reip. & iucundæ ſocietatis, quam profeſſionem religionis & diuini cultus. Hactenus de ſacramentis in ſtatu innocentiæ.

Prouerb. 3.

Ad artic. 3. & 4.

Hominis multiplex ſtatus poſt lapſum primi hominis.

Sacramēta neceſſaria in lege natura in omnibus gētibus, & fœminis Iudæis. 3. p. q. 61 ar. 3. & q. 60 artic. 5. ad 3. alij Theologi. 4. d. 1. Alen. 4. p. q. 1. mēb. & art 2. item D. Tho. infra. q. 70. ar. 2. ad 1. & 2. & art. 4. ad 2.

2 Poſt peccatum autem primi parentis, tres formæ reip. ſpiritualis, quas Theologi ſtatus vocant, diſtinguuntur, vt obſeruauit D. Auguſt. epiſt. 119. ante legem, ſub lege, ſub gratia, quę vulgo dicuntur, lex naturæ, lex Moyſis, lex gratiæ, vel Chriſti, & hæc duo vltima vetus & nouum teſtamentum, ſiue lex vetus & noua. In lege naturę viuebat populus ſine lege ſcripta, & ab alio inſtituta, ex dictamine rationis, adiuto nonnunquam peculiari Dei reuelatione, & interna ſuggeſtione principibus familiarum facta, retenta traditione diuinicultus veri Dei, per manus accepta à maioribus.

3 Sed huius ſtatus duę ſunt partes, vna ab Adam vſq; ad Abrahā, altera ab Abraham vſq; ad Moyſen. Primæ autem partis huius ſtatus, ante circuncilionis inſtitutionem eadem ratio eſt, atq; de gentibus verum Deum colentibus, quę non erant de ſtirpe Abraham, ſiue ante circunciſionem, ſiue poſt circunciſionem & legem ſcriptā, & de fœminis ſtirpis Abraham etiam poſt legem: quia neminem ex his pręceptū circunciſionis obligauit, neq; gentes præcepta legis Moyſis. Quare de his omnibus vna ſententia eſt, fuiſſe neceſſarium ad ſalutem aliquod ſacramentum externum & ſenſibile, quo mundarentur à peccato originali, & fidē mediatoris, quę ſemper fuit omnibus ad ſalutem neceſſaria, iuxta illud Act. 4. non eſt aliud nomē ſub cęlo in quo oporteat nos ſaluos fieri, proteſtarentur: & ita in veram religionem Dei coaleſcerent. Itaq; non aſſerimus fuiſſe illis omnibus vnum aliquod ſacramētum vel ſacrificiū, in determinata aliqua re, aut precepto ſpeciali eos obligari ad huiuſmodi ſacramentum vel ſacrificiū: quia vtrumq; repugnat ſtatui legis naturalis, in quo licet eſſet obligatio proteſtandi fidē veri Dei, iuxta illud Rom. 10. corde creditur ad iuſtitiā, ore autē confeſſio fit ad ſalutē: non tamē erat determinatū ſignū vnum ſenſibile huius proteſtationis, ſed pro gentis cuiuſq; aut familię conſuetudine, inſtitui poterat ex inſtinctu naturali vel interiori Dei ſuggeſtione: & ideo non erat opus omnes gentes aut familias eiſdem hoſtiis aut ſacramentis vti. Inſpirauit autem Deus hanc legem & voluntatem ſuam, de ſacramentis & ſacrificiis, eodem tempore quo ſuggeſſit Adamo de ſemine benedicto, in quo eſſent omnes gentes benedicendæ. Vnde factum eſt, vt Abel & Cain ab initio rerum humanarum ſacrificauerint, ſed nō eodem modo. Hęc Dei voluntas dimanauit ad poſteros & patriarchas per traditionem, vt deprehenditur ex tota hiſtoria in Geneſi deſcripta, vbi deſignatur populus, in quo verus Dei cultus vigebat, & ſeparatur ab aliis, qui tenebris peccatorum eundem obſcurauerant. Sic Dominus Gen. 18. de Abrahamo, ſcio quòd præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini. Sic ergo intelligimus in ſtatu legis naturalis fuiſſe neceſſarium aliquod ſacramentū: quoniam ſigna proteſtātia fidem mediatoris, in hoc etiam ſtatu neceſſariam ad iuſtificationem, & mundationem à peccatis, neceſſaria fuerunt, vt ipſa etiam fides: (quia poſt peccatum nullus ſanctificari poteſt niſi per fidem viuentem Chriſti implicitā, aut explicitam, iuxta illud Rom. 3. quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ,

Legis naturalis & ſcripta diſtinctio, quod in illa nulla eſſet præceptio ſcripta, vt in hac.

Vide 3. p. q. 70 art. vlt.

Fides Chriſti omni tempore neceſſaria præſertim poſt peccatum. 2. 2. q. 2. art. 7.

ſuæ propter remiſſionem præcedentium delictorum, in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tempore, vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum, qui eſt ex fide I E S V Chriſti: ſed ſacramenta ſunt quædam ſenſibilia ſigna, quibus vel vt ſignis vel vt inſtrumentis ſanctificamur, & fidem mediatoris proteſtamur, cum pertineant ad verum Dei cultum: fuerũt igitur neceſſaria ad ſalutem in ſtatu legis naturę, & fœminis Iudęis in lege, vt emũdationẽ à peccatis fideles conſequerẽtur, vel paruuli etiam, Deo vero oblati, per huiuſmodi ſacramenta vel ſacrificia. Confirmatur, quia conſtat in lege naturę fuiſſe ſacerdotes veri Dei, vt conſtat de Melchiſedech: ſacerdos autem aſſumitur ex hominibus ad offerendum Deo pro peccatis: quod ſi oblatio pro peccatis, erat & ſacramentum. De Iob etiam, legimus in lege naturę ſacrificaſſe pro peccatis filiorum, & quod quotidie miſerit ad illos, vt eos ſanctificaret. Gentes etiam quę Deum ignorant offerunt pro peccatis, quod nõ poterant aliunde habere, quàm ex naturæ inſtinctu, & maiorum ſuorum conſuetudine: dæmon autem ſibi hoc arrogabat, quod vero Deo conuenire intelligebat. Denique omnes rationes, quibus congruẽtia ſacramentorum ad alios ſtatus demonſtratur, idem concludunt de ſtatu naturę. Erat enim populus ſaluandus, Eccleſię portio non minima, laborabat eodẽ morbo peccati, confidebat in eodem medico: oportebat igitur habere perſimile medicamentum, eandem inſtructionem, & viam ſalutis: erat religio, cultus Dei externus, in quem populus, vel per reſpublicas vel per familias conueniebat. Denique homo, quia conſtat corpore & anima, vtroque debet Deũ verum in omni ſtatu colere, nempè fide interiori, aliquo ſigno externo manifeſtata, neq; aliter homo ad intelligibilia perueniret niſi per hęc ſenſibilia. Item gentium omnium conſenſu, nõ placatur Deus niſi ſacrificiis, quę diriguntur ad noſtram ſanctificationem, & ideo ſunt ſacramenta. Præterea, ſi ſemper fuit neceſſaria religio, & hæc nõ eſt ſine ſacerdote, neque ſacerdos ſine ſacrificio, ſemper igitur fuerunt ſacrificia & ſacramenta. pleriſque quidem videtur vtrũlibet viſum D. Tho. probabile, ſed mihi videtur tantum probaſſe, in lege naturæ fuiſſe ſacramenta, & illud Greg. lib. 4. Moral. c. 20. Sola fide homines ante circũciſionem Chriſto incorporari, excludit virtutẽ ſacrificij & efficaciã, non autem ſignũ externum: vt dicitur ſolus conſenſus efficere matrimonium, & non excludit ſignũ externum, alioquin non eſſet ſacramentum. Cũ ergo ſcriptura dicit ante Abrahã fuiſſe veram religionem, ſimul intelligit ſacerdotem, ſacrificium & ſacramentum. An fuerit ſacramentum pro peccatis actualibus, poſtea ſuo loco: & an illa ſacramenta in lege naturę ex reuelatione Dei Anaclet. in epiſt. de ordinatione Epiſcoporũ. Poſtremò, hęc ſententia non ſolum eſt recepta recentioribus Theologis, ſed etiam vetuſtis Patribus probata. D. Auguſt. lib. 15. de Ciuit. cap. 17. Scribit quaſi dubitans: vtrum autem aliquod fuerit, vel ſi fuerit, quale fuerit regenerationis ſignum ante diluuium, ſicut Abrahæ eſt circunciſio poſteà imperata, ſacra hiſtoria tacet. Sacrificaſſe tamen Deo etiam illos antiquiſſimos homines, non tacet: quod & in duobus primis fratribus claret, & in ipſo Noe, quod poſtquam egreſſus eſt de arca, hoſtias Deo immolaſſe legitur. Sed ſine dubitatione lib. 5. contra Iulianum Pelagianum, cap. 9. inquit: Non credendum eſt ante datam circunciſionem famulos Dei, (quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi) nullo ſacramento eius opitulatos fuiſſe paruulis ſuis, quanquam quid illud eſſet, aliqua neceſſaria cauſa, ſcriptura latere noluerit. Nam & ſacrificia eorum legimus, quibus vtique ſacrificiis, ſanguis ille figurabatur, qui tollit peccatum mundi. Diuus Gregorius lib. 4. Moral. cap. 20. Expreſſius, inquit, quod apud nos valet baptiſmus, apud antiquos egit vel ſola fides propter paruulos, vel pro adultis virtus ſacrificij, vel pro his qui ex ſtirpe Abrahæ, myſterium circuncisionis. Hæc de ſacramentis in lege naturæ dicta ſint.

q. 61. art. 4. De neceſſitate ſacramentorũ vet.

Poſteà verò diuina ſapientia, vidẽs legẽ naturalẽ inueterata peccandi licẽtia, indies magis ac magis obſcurari & contaminari, vt populus Dei & Eccleſia apertè cõſtitueretur, vt illuſtrior eſſet Dei cultus, vt familia ex qua Chriſtus ſecundũ carnẽ oriturus eſſet, deſignaretur: ſacramẽta quæ in lege naturæ prius erant libera, ad certas materias, miniſtros, tempora, ritus & effectus

determinauit: partim retinens quędã ex lege naturæ, partim noua & plura addens, & ad maioré neceſſitatem in ſpeciali definiens. Relinquens tamen reliquos fideles, extra poſteritatem Abrahæ, in eadem libertate & indifferentia ſacramẽtorum, quam in lege naturę habuerant. Quoniam ſemper in eodem ſtatu permanſerunt, neque totam Dei Eccleſiam lex Moſayca obligauit, licet ad eandem poſſent omnes gentes admitti, vt vſus illius legis & conſuetudo in proſelytis oſtendit, & D. Auguſt. lib. 18. de Ciuit. cap. 47. in hoc ergo populo, & in familia Abrahæ fuiſſe circuncisionis ſacramentum ante legem, & ſub lege plura ſacramenta, dubiũ nõ eſt, cum tot ſint expreſſa & præcepta in lege, de quibus ſtatim apertius. Interim conſtet, ſacramenta in lege naturali & Moſaica, fuiſſe neceſſaria ad ſalutem, quibus ſcilicet, peccatum originale per fidem mediatoris remittebatur, vel in adultis actuale, aliud in lege naturę non videtur fuiſſe neceſſarium, niſi fortè immineret obligatio proteſtandi fidem, & religionem veri Dei. In lege autem Moyſis, conſtat neceſsitas circuncisionis ad ſalutem, ex illo Geneſ. 17. Maſculus cuius pręputij caro circunciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo: cui perſimile eſt quod de baptiſmo dicitur Marc. vltimo: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. De aliis ſacramentis vet. leg. ad expiationem peccatorum, vt erant ſigna ſacrificij Chriſti, iuxta illorum inſtitutionem, reſpõdendum eſt de eorum neceſsitate ad ſalutem, omnia tamen continebantur neceſſitate diuini pręcepti, in lege expreſſi.

Abrogatio ſacramentorum legalium, & praeceptorum.

Diſputatio de abrogatione veterum ſacramentorum.

4 Sed hæc veteris legis ſacramenta, quãuis à Deo inſtituta, tamen abrogata ſunt, ſine vlla diuinę voluntatis mutatione, quia ad tempus inſtituta ſunt, vnde in rebus volitis, mutatio ſequitur, non tamen in voluntate Dei inſtituentis. Itaque vt ante inſtitutionem, erant liberę & non neceſſariæ obſeruationis, poſt inſtitutionem verò neceſſariæ, vt ſunt multa apud nos, ad præcepta Eccleſiaſtica pertinentia: ſic etiam tempore præfinito ad illorum obligationem, obligabant populum Iudaicum, finito verò & abſoluto illo tempore, nulla erat illorum obligatio.

Abrogationis autem illorum, vna eſt generalis cauſa, quia prænuntiabant Chriſtum, & illius myſteria, & ideo aduenĩẽte Chriſto eſſent mendacia & inutilia. Alia enim ratio eſt, de his quæ ad cultum Dei pertinerent, ſed non eſſent futurorum vmbrę, cum hęc in nouo teſtamento retineri poſsint: ex D. Leone Ser. 6. de ieiunio, & 14. de paſſione. Sic D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſt. cap. 13. & 16. docet ſacramenta eſſe quædam verba viſibilia, alia promittentia Chriſtum naſciturũ, paſſurũ, reſurrecturũ: quędam annuntiantia natum, paſſum & reſurrexiſſe, vnde vt mutantur verba ad promiſſionem futuri, & declarationem præteriti, ſic & ſacramenta illa mortem Chriſti vt cauſam finalem reſpiciebant, hæc autem vt efficientem: & idcirco fine adepto, illa ceſſarunt, hęc autem inceperunt, & vim atque cõtinuationem ex merito eiuſdem mortis, cuius inſtrumẽta ſunt, acceperunt. Hæc ratio generalis mutandi & abrogandi vetera ſacramenta multis modis eſt à D. Paulo expreſſa. Primò, quia erant ad infantium in fide pedagogiam inſtituta, & hac re adultis in fide viris inepta, ſic ad Galat. 4. Secũdò, ex eodem cap. quia erant infirma & egena elementa, non conferentia ſuapte vi gratiam ſanantem aut perficientem, vt noſtra: non igitur congruebant populo Dei adulto, viro facto, & omni benedictione ſpirituali per Chriſtum cumulato. Tertiò, ex cap. 7. Hebr. quia vet. leg. mãdata erant infirma, nondum ſanctorum via propalata, & impoſita tantum vſque ad tempus correctionis, quæ non potuerunt iuxta conſcientiam perfectum facere quenquam, ex c. 9. Hebræo. Quartò erant vetera ſacramenta & pręcepta ex cap. 15. Act. grauia, ſeruilia, duræ ceruicis populo impoſita: ergo filiis liberis, & per Chriſtum iam factis hæredibus, nullo modo imponenda. Denique, erant vmbræ Hebræo. 10. quæ cedunt corpori quod eſt Chriſtus: erant exemplaria cæleſtium Heb. 9. Ergo per cæleſtia quæ Chriſtus attulit, abroganda: erant parabola temporis inſtantis, & ideo in temporum plenitudine ad finem perducta. Itaque exiſtẽte noua lege, nouo teſtamento, nouo legiſlatore, nouo ſacerdotio, nouis ſacramentis, vetera ad interitum ſeneſcẽtia, ſunt perducta; vt omnibus ſacramentis atque cultu non ſolum Iudaico, ſed etiam legis naturæ, imple-

tis &

tis & reſoluentibus ſe in noſtra, nec populo Iudaico, nec vlli familiæ gentium, liceat colere Deum aliis ſacramentis, aut ſacrificio, quàm his quæ à Chriſto inſtituta ſunt.

Tempus abrogationis.

5 Quod ſi quæras, quando & quo temporis momento, vetera ſacramenta ceſſarint: breuiter reſpondeo, quando impleta ſunt, & perdiderunt ſignificationem, noſtra autem virtutem ſanctificandi inſtrumentariam acceperunt, & à lege vet. & peccato liberati ſumus. D. Auguſt. epiſt. 19. Quando venit fides quæ prioribus ſacramentis prænunciata eſt, amiſerunt vetera vitam officij ſui. Sed quia legalia ſacramenta ad prȩſentiam Chriſti, vel nouorum inſtitutionem, non ſtatim ceſſarũt, quia nondum habebant mendacem ſignificationem de morte Chriſti futura, & ideo obligationẽ inducebant, neq; noſtra habebãt completã ſignificationẽ aut vim & effectum, ſicut poſt mortem Chriſti: idcirco ante paſſionem non erant in præcepto, ſed in conſilio: cum verò noua integram ſignificationem & efficaciã ex morte Chriſti, vt illius inſtrumenta adepta ſunt, vetera mortua ſunt, & effecta inutilia. Quod exactius intelligetur ex diſtinctione trium temporum, probata non ſolùm Auguſtino, ſed etiam Concilio Florentino. Primum ante paſſionem Chriſti, habebat legalia viua, ſignificatiua, obligantia. Secundum interiectum inter paſſionẽ conſummatam, & ſufficientem promulgationem Euangelij, habebat mortua, ſine neceſſitate obligationis, honorificè tamen ſepelienda, non contumelioſè & ſubitò, ne putarentur à Deo nõ inſtituta. Tertium tempus poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, perſeuerans vſque ad finem mundi, abominatur legalia vt mortiſera, & omnibus modis Chriſto & noſtræ ſaluti aduerſa & repugnantia.

Aug. in Pſal. 39. Hieron. in Epiſt. ad Aug. 2 & 11 in cap. 2. Galat.

Epiſt. ad Hier.

6 De numero ſacramentorum conſequẽter dicendum eſt in triplici illo ſtatu, in quo neceſſaria diximus ſacramenta, nempè naturæ poſt peccatum, legis & gratię. Et quidem numerus ſacramentorum in ſtatu legis naturalis, nulla ratione conſtare poteſt nobis: cum illa ſacramenta fuerint liberæ inſtitutionis hominum, ex inſtinctu Dei & determinatione rationis, quæ potuit iuxta familiarum, & gentis cuiuſque conſuetudinem, varia eſſe: vt ex ſancta ſcriptura colligimus, Abelis & Caini, Melchiſedech, & Iob, diuerſa fuiſſe ſacrificia, quæ etiam rationem ſacramenti habere potuerunt. Numerus etiã ſacramentorum vete. leg. quamuis in ſancta ſcriptura expreſsus, quia tamẽ non exprimitur ſub ratione ſacramenti quod definiuimus, eſt adhuc incertus & in controuerſia Theologorum. Sed illud receptum eſt, ſacrificiis purgatoriis, purificatoriis, hoſtiis pro peccato, ſacerdotum, Pontificumque conſecrationibus, ordinationibus & ad has adiunctis ſacrificiis, luſtrationibus variis, ablutionibus in lege præſcriptis, raſuris pilorum, ſiue ad leuitas & ordinem ſacerdotalem, ſiue ad plebem communiter pertinerẽt; his inquam omnibus, & multis ſimilibus rationem ſacramenti conuenire. Hæc ſunt illa tam multa ſacramenta quibus aſſerit D. Auguſt. lib. de vera religione, cap. 17. populum Iudaicum oneratum fuiſſe, antequam noſtra ſalubriora & pauciora inſtituta eſſent. Pro baptiſmo enim habuerunt tantũ circunciſionem, ex Auguſtino lib. 2. de nupt. & concup. cap. 2. vt ſignificat D. Paulus Coloſſ. 2. cum ait, in quo & circunciſi eſtis circunciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo. Pro noſtra Euchariſtia videtur fuiſſe eſus panum propoſitionis & agni, pro ſacris ordinibus conſecratio & vnctio ſacerdotum, pro noſtro matrimonio, nullum planè ſacramentum habuiſſe videntur: quia illorum coniugium erat tantum in officium naturæ, & non ad gratiam ſignificandam. ſimilirer pro extrema vnctione nullum omnino ſacramentum habuiſſe videntur, nec etiam aliquod reſpondẽs noſtrę cõfirmationi: quia in Euãgelio vtimur vnctione ad immediatum cæli ingreſſum, & confirmatione ad perfectæ gratię receptionẽ: & illud beneficium olim in, lege expectari nõ potuit, neque ad perfectã gratiam lex potuit adducere, niſi fortè vnctio vetus, vnctionem cõfirmationis adũbrauit. Illa verò numeroſa ſacramenta, quæ diximus, reſpondent ſacramento pœnitentiæ, quamuis ſimul eſſent ſacramenta & ſacrificia.

Numerus ſacramentorum vet. leg.

D. Tho q. 102. 1. 2.

7 De agno Paſchali & panibus propoſitionis, controuerſia eſt, fuerint ne ſacramẽta, ſed nobis videtur valde probabile, fuiſſe ſacramenta: de agno quidem paſchali, non quidem quòd fuerit ad memo-

Agnus Paſchalis an ſacramẽtum.

D. Tho. eadem q art. 3.

riam præteriti beneficij inſtitutus, neque quod pręſignificauerit non tātùm Euchariſtiam, ſed etiam paſſionē Domini, tā expreſsè, vt Paulus propter hanc ſignificationem dicat 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatū eſſe Chriſtum:(ſic enim manna, tranſitus maris Rubri, diluuium Noe, ſacramēta eſſent, cū pręfigurauerint Euchariſtiam & baptiſmum noſtrum) ſed quòd veriſimile eſt, in illo fuiſſe ſignificationem refectionis animarum per gratiam ſanctificantem, & vnionis fidelis populi inter ſe: cuius vnionis ſigna fuerunt, comedere in vna domo, vicinos conuocare cùm opus eſſet, excludere incircuncisos: vt explicat D. Auguſt. ſententia 1. lib. 21. Sentent. Vt enim ratio ſacramenti poſita eſt generaliter, in ſignificanda gratia ſanctificante, etſi hæc ſignificatio deſit, etiamſi ſignificetur gratia Chriſti aut paſsio, ſacramentum non ſit, quia neque ratio & definitio ſacramenti: ſic etiam ad rationem ſacramenti non requiritur, illam gratiam eſſe primā & ſanantem à peccato, ſed ſatis eſt ſignificari gratiam ſanctificantem, ſiue ea ſit prima, ſiue augens primam. Quoniam ex noſtris ſacramentis, quæ omnium ſunt perfectiſſima, ſolùm baptiſmus & pœnitentia, primā gratiam conferunt, & ſanant à peccato per ſe, cætera per ſe augent, ex accidenti autem conferunt primam gratiam. Hoc gratię augmentum, agno Paſchali ſignificatum fuiſſe in vet. leg. ex eo coniicitur, quòd ad illius eſum tantùm admittebantur mundi: & hæc mundicies ſignificata eſt agno immaculato, ſuccinctis renibus, panibus azimis, lactucis agreſtibus.

Panes propoſitionis an ſacramentum. D. Thom. ibi.

8 Perſimile ſacramentum fuiſſe ſacerdotibus, panes propoſitionis, colligitur ex 1. Reg. 21 c. vt eorum manducatio non ſignificaret gratiam ſanantem, remiſsionē peccatorum, aut primam iuſtificationem ſed tandem ex aliis ſacramentis & ſacrificiis præſupponebat: cū lex ad illorū eſum neminem niſi mundum admitteret, & augentem ſignificabant.

Numerus ſacramentorum n. l. ad q. 65. art. 1. & 2.

9 Reliquus eſt numerus ſacramentorum nouę leg. is conſenſu Eccleſię Catholicę, Patrum Conciliorū definitionibus, praxi & vſu notiſſimus eſt, & probatus. Sacrę verò ſcripturæ teſtimonia quędā, de quibuſdā ſunt magis expreſſa, quędam verò minus expreſſa, quę ſupra citauimus differentes de materia & forma, omnia verò habemus ex diuina & apoſtolica traditione. Vnde poſt Conc. Florent. in doctrina de ſacramētis, Seſſ. vltima, definiuit Trident. Seſſ. 7. Can. 1. de ſacramentis in genere, anathema fore, qui plura aut pauciora quā ſeptē dixerit eſſe ſacramenta à Chriſto Domino inſtituta, baptiſmū, ſcilicet, confirmationē, euchariſtiam, pœnitentiam, extremam vnctionē, ordinem, & matrimonium. Quod ſi generalem illam ſacramenti definitionē, eiſdem accommodaueris, eundē numerū euidenter concludes. Sic denique ſentit Eccleſia Romana, omniū Eccleſiarum magiſtra & mater: & perpetui anathematis vinculo innodatur à Lucio 111. cap. ad abolendā, de heret. quicunque aliter ſentit aut docet de ſacramentis, eccleſię, quā ſacroſancta Eccleſia Romana prędicat, & obſeruat. Hęretici autē, hunc ſeptenarium numerum negantes, quòd nomine ſacramentis nouę legis, hic numerus non ſit expreſſus in ſancta ſcriptura, ſed pauciora eſſe, nō vident, eadē quę illi ſtatuunt ſacramenta, nec ſic nomine ſacramenti expreſſa eſſe: quare vel ipſorū argumentum nihil efficit cōtra ſeptenarium numerū, vel quem volunt numerū, conſtanter & neceſſariò non concludunt. Multo melius eſſet, in ſcripturis inueſtigare, quęnam cæremoniæ & ſigna ſenſibilia externa ſignificantia & conferētia gratiam, in illis cōtinerentur, vt ſtatim concluderēt, tot eſſe ſacramenta, quot huiuſmodi ſigna eſſent: reperiſſent autem ſeptem tantùm, nō quidem in hunc numerum redacta propter doctrinæ commoditatē, vt articuli fidei, ſed quia re vera, nec plura ſint, nec pauciora. Sic ergo concludamus: ſeptem tantū ſunt ſigna externa quæ ſignificant, & conferunt gratiam: ſeptem igitur tantùm ſunt ſacramenta nouę legis: hoc enim poſitū eſt, eſſe ſacramentum nouę legis, quod nō ſolùm ſignificat, ſed etiā efficit gratiam ſanctificantē, cū noua à veteribus, ex hac efficacia gratię diſtinximus. Antecedens inductione conſtat: ceremonia baptiſmi cōfert gratiā, quia regenerat animā Ioa. 3. Cęremonia cōfirmationis dat gratiā, quia dat Spiritū ſanctū. Act. 8. 17. & 19. Cęremonia Euchariſtię confert gratiam, quia dat vitā, & Chriſto incorporat, Ioan. 6. 1. Cor. 10. & 11. Cęremonia pœnitentię dat gratiam, quia remittit quęuis peccata. Ioan. 20. Cęremonia ordinis dat gratiā, quia Paulus hoc aſſirmat de ordinatione

Disputatio de numero ſacramentorum contra Hęreticos.

Concluditur ex ſcriptura ſacramenta n. l. ſeptem tantū eſſe.

tione Timothei. 1.Timot.4.& 2.Timot.1. Cæremonia coniunctionis maris & fœminæ,quę appellatur matrimonium dat gratiam,quia ex illa datur poſſeſsio vaſis ſui in ſanctificatione & honore,& nõ in affectu concupiſcentię, quẽadmodum gẽtes quæ ignorant Deum.1.Theſſal.4. Cęremonia extremę vnctionis dat gratiã, quia ſaluat infirmum,& quęcunque peccata remittit, Iacobi vlt. quare ſi externi ritus tot ſunt gratiam conferentes,non plures neq; pauciores,erunt igitur ſeptem tantùm ſacramenta.ſenſus autem teſtimoniorum quæ ex ſcriptura adduximus, licet repugnantibus hæreticis,examinabitur à nobis in ſingulis ſacramentis.

Reſpõſio ad aduerſarios aſſerentes, quod veteres Patres, & Auguſt. non agnouerunt ſeptem tantũ eſſe ſacramẽta n.10.

10 Neque concedendum eſt aduerſariis, veteres Patres Eccleſiæ hunc numerum ignoraſſe,quòd illum ſuis ſcriptis non expreſſerint,& his quę de ſacramentis ſcripſerunt.Primùm quòd nullus negauerit ſeptem tantùm eſſe,& pro opportunitate tẽporis & tractationis,hęc aut illa expreſſerunt.Deinde,non eſt aduerſariorum veteribus prę̃ſcribere,quibus locis,hæc aut illa tractanda ſint, cùm nemo eorum ſit qui non habere potuerit graues cauſas,cur huius aut alterius ſacramenti non meminerit.Sæpè maieſtas rei,ſæpè imbecillitas eorum ad quos ſcribitur, ſæpè conditio aduerſariorum contra quos agitur, ſæpè rei per ſe perſpicuitas, ſæpè idẽ argumentum ab aliis explicatum, & alia huiuſmodi faciunt, tum in cæteris ſcriptoribus, tum in ipſis euangeliorum autoribus ſacris, vt aliquid ibi non ſcribatur, vbi maximè congruum eſſe videbatur. Impium ſanè eſſet, Ioannem reprehendere,quòd nihil de natiuitate Chriſti ſecundum carnem, & omnes euangeliſtas, quod nihil de infantia, nihil ferè de adoleſcentia & pueritia ſcripſerint,& ipſum etiam Ioannem quòd nihil de Euchariſtiæ inſtitutione, cum reliquam partem cœnæ vltimæ in qua inſtituta fuit, & ipſam præparationem per ablutionem pedum, ſolus ſcripſerit. Patres etiam illi antiquiores, Iuſtinus, Tertulianus,Irenæus, non ſcripſerunt ex profeſſo de ſacramentis: & Dionyſius in lib. de Eccleſiaſt.Hierarc.non agit ſpecialiter de ſacramentis, ſed de actionibus & officiis ſacris atque hierarchiis antiſtitum, quæ vel in ſacramentis, vel in precibus, vel in ſepultura Chriſtianorum, vel in cõſecratione monachorum, aut aliis ritibus ſpectantur: & quia in matrimonio, ritus ſolennes non ſunt pontificum aut ſacerdotum proprij, de hoc ſacramento nihil loquutus eſt. Ambroſius inſcripſit quidem librum de ſacramentis, ſed non diſſeruit ex profeſſo de omnibus, ſed de his tantùm quibus fideles initiantur, cùm ad religionem admittuntur. eadem ratio eſt de libris catecheticis, Cyrilli Hieroſol. Auguſtini, in quibus proinde non oportuit diſputari de matrimonio, ſacerdotio,& extrema vnctione, congruenter autem ſuæ inſtitutioni, meminerunt baptiſmi, confirmationis, & euchaſtiæ. Auguſtinus autem, quem aduerſarij nobis præcipuè opponunt, interdum ait pauca eſſe ſacramenta, vt lib.3.de Doctrina Chriſtiana, cap.9. Epiſto. ad Ianuarium, & ſæpè contra Manichæos, & in his præſertim epiſto.numerat tria,aquam, panem vinum, oleum. & lib. 19. contra Fauſtum.cap.14.appellans baptiſmũ Chriſti, euchariſtiam Chriſti,ſignum Chriſti, ſed lib. de Doctrina Chriſtiana, duo,lib. de catechizandis rudibus vnum, quia eorum mentio, non autem aliorum, eſſet ſuo propoſito accommodata. Addit tamen ſæpè aliquid,vnde plura eſſe ſacramẽta intelligi poſſit, cuiuſmodi eſt illud epi.118.[& ſi quid aliud in ſcripturis canonicis cõmendatur] Conc.1. in Pſalm. 103. reſpice inquit ad munus ſacramentorum Eccleſiæ, in baptiſmo, in euchariſtia, & in cæteris ſanctis ſacramentis. lib. 2. aduerſus Creſcon.cap. 4. quibus ſacramentis eum baptiſmum nos inter magna coniungimus,lib. 2.contra Epiſt.Parmen.cap. 10.generaliter inquit, omnia ſacramenta proſunt dignè ſuſcipientibus. qui igitur hæc omnia affirmauit, quomodo potuit exiſtimare duo tantum eſſe ſacramenta nouæ legis, baptiſmũ & euchariſtiam, vt aduerſarij volunt.

D. Aug. ſententia.

11 Sed propiùs iam accedamus, ad exactius colligẽdam diui Auguſtini & aliorum Patrum ſententiam, oſtendentes omnia ſeptem ſacramenta ab illis agnita fuiſſe, in ratione ſacramenti propria, de qua agimus, & non tantùm in illa ampliori ſignificatione, qua omnia myſteria, ſacramenta eſſe dicuntur. Argumentum autem firmiſsimum eſt, quod ab eiſdem ſingula illorum ſeptem, in eadem

ſacramenti ratione ponatur, qua ipſe baptiſmus, de quo tamen nulla controuerſia eſt. Primùm in his, de quibus eſt controuerſia, confirmatio dicitur ſacramentum ab Auguſtino lib. 3. contra Donatiſt. cap. 16. & lib. 5. cap. 9. & lib. 2. contra epi. Petiliani. cap. 104. confertur cum baptiſmo his verbis. Sacramentum chriſmatis in genere viſibilium ſignaculorum, eſt ſacroſanctum, ſicut baptiſmus. eodem modo Cyprian. lib. 2. Epiſt. 1. confert baptiſmum confirmationi, & vtrumque ſacramentum appellat. Secundò, ordinationem eſſe ſacramentum docet Auguſt. lib. 2. cótra epi. Parm. cap. 13. & lib. 1. contra Donatiſt. de baptiſmo, cap. 1. baptiſmo confert his verbis: vtrumque ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque homini datur, illud cum baptizatur, hoc cum ordinatur. Tertiò, matrimonium eſſe ſacramentum, non primum Gregorius Papa dixit (vt Caluinus fingit) ſed ante eum pluribus locis diuus Auguſt. præſertim, lib. de bono coniugij. cap. 5. 15. 18. & cap. 24. comparat ordinationi quam prius cum baptiſmo contulerat. vt oſtendimus, inquit, bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis eſt: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in ſanctitate ſacramenti eſt, quod manet in coniugatis, licet proles non ſequatur: ſicut ſacramentum ordinationis manet in ordinatis, licet plebem, propter quam congregandam ordinati ſunt, non congregent. Quartò confert ſacramentum pœnitentiæ Auguſt. cum baptiſmo lib. 1. de adult. coniug. cap. 26. & 28. cum inquit, eadem eſt cauſa baptiſmi & reconciliationis, ſine quibus ſacramentis homines credunt ſe non debere exire de corpore. Ambroſ. etiam lib. 1. de pœnitent. cap. 7. baptiſmi inquit, & pœnitentiæ idem eſt miniſterium, idem nomẽ in vtroque operatur remiſſionem peccatorum. Vltimo, vnctionem eſſe ſacramentum facile poſſet probari, ex Auguſt. lib. de viſitation. infirm. ſi is liber eſſet Auguſtini cap. 4. ſed melius ex Innocentio Primo, æquali Auguſtini Epiſt. 1. cap. 8. Beda. 9. Lucæ & Iacobi 5. Cyrillo lib. 2. in Leuit. & Chryſoſto. lib. 3. de ſacerd. vbi etiam baptiſmo comparatur, cum ait non tantùm in baptiſmo remittunt ſacerdotes peccata, ſed etiam poſtea in vnctione iuxta illud Iacobi, infirmatur quis in vobis, &c. Eandem etiam Proſper euchariſtiæ in effectu coniungit de prædict. part. 2. cap. 29. dicens, anima ſacramento farris & olei vnctione munita, ſecura expectatur. eſt igitur antiqua & recepta patribus de ſeptenario ſacramentorum numero ſententia.

12 Poſteriores Theologi, aut nondum excitatis, aut ignoratis, aut contemptis hæreticorum contentionibus, de numero non litigant, ſed definiti numeri cauſas & rationes inueſtigant. Eas verò ex effectis, quæ ex ſimilitudine vitæ noſtræ naturalis, ad ſpiritualem transferuntur, hoc modo colligunt. Homo enim ad vitam naturalem rectè tranſigendam in repub. primùm generatione editur in lucẽ, deinde augetur & perficitur, Tertiò aliitur, Quartò ſi in morbum incidit curatur: Quinto, reficiuntur vires ex ægritudine debilitatæ: deinceps vt viuat in repub. magiſtratus neceſſarius eſt, tandem vt legitima ſoboles procreetur. Ex horum analogia quinque ſunt ſacramenta quæ priuatum cuiuſque bonum reſpiciunt, baptiſmus enim regenerat, confirmatio auget, & ideo Luc. 24. dicitur virtus, vel vis ex alto, euchariſtia ſpiritum paſcit & reficit: pœnitentia ſanitatem amiſſam reſtituit, vnctio reliquias morbi tollit, & vires ſpirituales ex ægritudine labefactatas reficit, ordo magiſtratum & poteſtatem Eccleſiaſticam inſtituit: Matrimonium ex maris & fœminæ caſta coniunctione, ad cultum Dei & humani generis conſeruationem filios procreat.

Tria priora ex his ſacramentis, in primitiua Eccleſia ſimul conferebantur, vt conſtat ex toto opere D. Ambroſij de ſacramentis.

13 Comparatio horum ſacramentorum ex his conſtat, & ratio ordinis. ſimpliciter omnibus præſtat euchariſtia, quia eſt finis aliorum & finis præſtat omnibus quæ ad finem ſunt. Cæteris enim omnibus Deo & Chriſto vnimur, ſed euchariſtia perfectiſsima vnione, quæ ſuo loco explicabitur. Preterea, cætera ſacramenta tantùm continent gratiam inſtrumentaliter, euchariſtia autorem gratiæ reipſa continet. ex cęteris. neceſſitate excellit baptiſmus, ſine quo reipſa ſuſcepto paruuli ſalutem conſequi non poſſunt, & adulti ſine eo vel reipſa vel voto ſi ſacraméti ſuſceptioné neceſſitas excludat. Ex cæteris quò vnũquodq; ordine prius eſt, vt ſunt à nobis

Sacramentorũ inter ipſa comparatio.

à nobis deſcripta, eò in vita ſpirituali magis neceſſarium eſt, ſed dignitate præſtat baptiſmo confirmatio, quia illius perfectio: deinde ſi peccata ſint, pœnitentia ad remiſſionem ſimpliciter neceſſaria eſt reipſa, vel voto, ſi actu ſuſcipi non poſſit: eius comes vnctio eſt ad delendas peccati reliquias: ordo matrimonio præſtat, dignitate miniſtri omnibus aliis confirmatio & ordo: ſignificatione matrimonium, Epheſ. 5. magnum ſacramentum dicitur. Ordo perfectione præſtat confirmationi, pœnitentia & vnctio inferiores ſunt: quia non per ſe ad vitam Chriſtianam pertinent, ſed ex accidenti, ſi contingat peccato infectam eſſe, ſed pœnitentia eſt magis neceſſaria, vnctio autem perfectior, ſicut confirmatio baptiſmo. Sic eſt definitum in Trident. Seſſ. 7. can. 3. de ſacramentis in genere, nouæ legis ſacramenta non eſſe æqualia, vt volunt aduerſarij: quia negant in euchariſtia reipſa Chriſtũ contineri, & omnia eſſe teſtimonia gratiæ & remiſſionis peccatorum, per fidem acceptæ ſpecialem, quam ipſi confrinxerunt, vt ſuo loco oſtendetur, & ſtatim refutabitur illa ſententia, ſacramenta eſſe huiuſmodi ſigna remiſſionis peccatorum per fidem acceptæ.

14 Definitio ſacramenti hactenus conſtituta, quatenus in ratione ſacramenti ponit gratiam, vt ſanctificantem ipſos ſuſcipientes, cuius ſignum ſit externum & viſibile, excludit à ratione ſacramenti omnia ſigna legis naturæ, vet. & nouę commemoratiua ſiue prognoſtica gratię, non tamen vt ſanctificantis ipſum ſuſcipiẽtes, vt matrimonium in lege naturę & vet. & præterea in illa, ſacrificia Abelis & Caini, in hac æneum ſerpentem, Manna, aquam de petra, tranſitum maris Rubri; & in lege noua, aquam benedictam, lotionem pedum, (quę olim ex imitatione Domini, ſolebat antecedere ſumptionem euchariſtiæ) verba illa Domini, Remittuntur tibi peccata tua: quia nihil horum ſignificauit, aut ſignificat gratiam habitualem, vt ſanctificantem ſuſcipientes, quod oſtendimus eſſe de ratione ſacramenti, etiamſi alia myſteria, vel gratiam, non tamen vt ſanctificantem, ſignificet. Quomodo à Patribus aliquando aqua benedicta dicitur ſacramentum, generali ſignificatione ſacramenti & non propria, vt ab Alexandro de conſecrat. diſt. 3. cap. aquam, & lotio pedum dicitur myſterium à D. Ambroſ. lib. 3. de ſacramentis, cap. 1. quia denotat ſanctitatem baptiſmo prius effectam, & admonet, quanta requiratur puritas ad euchariſtiæ ſuſceptionem: vnde Dominus qui lotus eſt ſcilicet baptiſmo, vt ait, Auguſt. Epiſt. 108. non indiget, niſi vt pedes lauet, id eſt, amplius ab effectibus cõcupiſcentiæ purgetur, quod efficit vſus deuotus boni viri in multis cæremoniis Eccleſiaſticis. Eodem ſenſu dicitur ſacramentum eadem ablutio, à Cypriano in Sermone de eadem ablutione. Significabat etiam dantis humilitatem, & non ſuſcipientis, & ſi ſuſcipientis, tamen ante vſum ſacramenti, quod tamen ipſo vſu, debet ſuſcipientem ſanctificare. Aqua verò benedicta ſignificat, & efficit, vt quibuſdam placet, ex opere operato remiſſionem venialium, & amotionem malignitatum ſpiritualium, ſed non gratiam iuſtificantem, vt ſanctificantem ſuſcipientes, & ideo licet eſſet in vete. lege, non eſſet ſacramentum, cum hæc ſit ratio communis omnium ſacramentorum vt ſuprà oſtendimus: & inſtituta eſt vel ab Apoſtolis, vel ab Alexandro Primo, non à Deo, vt omnia ſacramenta leg. vet. & nouæ. Idẽ dicendum eſt de omnibus ſacramentalibus, quæ vel antecedunt, vel ſequuntur ſolennem ſacramenti ſuſceptionem, quibus ſuſcipientes præparantur, & aſſiſtentes etiam percipiunt dignitatem ſacramenti, & ad eius deuotionem excitantur. Illa vero verba Domini [remittuntur tibi peccata] non habere materiam, neque occultam ſignificationem gratiæ, qualis eſt ſacramentalis: ſed ex cõmuni vocum ſignificatione, voluntatem & potentiam Chriſti expreſſerunt ad ſanctificandum. Et cum ſacramentum nouæ legis, ſit cęremonia à Deo inſtituta in Dei cultum, conſiſtens in coniunctione materiæ & formæ, conſtat illa verba non fuiſſe ſacramẽtum, licet fuerint inſtrumentum Chriſti ſanctificantis.

De effectu bñ aquæ inf q. 87. art. 3 Can. relect. de ſacra ment p 1 ad 6. Petr. Sot. cont. Brent confeſ. de cõſec. aqua. Alan. cap. Dial. lib. 1. c. 3.

15 His explicatis de natura, numero, & comparatione ſacramentorum, refutanda eſt definitio ſacramenti, excogitata ab aduerſariis, ad refellenda multa quæ Eccleſia catholica de ſacramentis docet. Quã uis igitur diuerſis verbis, eodem tamen ſenſu ſacramentum nouæ legis definiunt, ritum,

Diſputatio de ratione ſacramenti contra hæreticos.

Luth. de capt. Bab. confeſſio Aug. Kemnit. Calu.

ritum, ſymbolum, ſignaculum aut ſigillum externum, quo Deus obſignat remiſſionem peccatorum promiſſam his, qui in fide ſacramentum ſuſcipiunt: vt ſit ſacramentum, vt ſigillum diplomati appenſum, per quod firmatur fides, quam prius de verbo habemus. Itaque in omni ſacramento debet eſſe expreſſum verbum promiſſionis de remiſſione peccatorum, cuius promiſſionis, ſacramentum ſit ſigillum & ſignum externum, ipſa verò remiſſio non accipiatur ex vi ſacramenti, ſed ex vi fidei, quam illi affirmant per ſe iuſtificare, vel ante ſacramentum vel in ipſo ſacramento: vt per ſacramentum non applicetur, neque ſignificetur gratia, ſed promiſſionem offerri per ſacramentũ, & vt fidem ſic promiſſioné fide accipi, & intelligẽtia apprehendi. Et ideo nullam neque in noſtris, neque in veteribus eſſe gratiæ ſignificationem aut efficientiam, ſed hanc pertinere ad fidem, qua apprehẽdimus verbum promiſsionis: ita vt fide accipiamus remiſſionem peccatorũ promiſſam, & ſacramentum non ſignificet aut efficiat gratiam vel remiſſionem illam, ſed tantùm ſit ſignum promiſſionis externũ, quo renouatur aut excitatur memoria, & firmatur fides quã prius ex verbo habuimus: vt ſigillum appenſum diplomati regio, de promiſſione diplomatis nos admonet, & eandem ſignificat, non tamen rem, cuius eſt promiſsio diplomate expreſſa.

16 Sic ergo aduerſarij, rationem ſacramenti nouæ legis conſtituunt, in ſpeciali verbo promiſsionis de remiſſione peccatorum, vt ſacramentum ſit nudum ſignaculum teſtificans apud conſcientiam hominis, ſe iam ante fuiſſe filium Dei, aut nũc per ſolam fidem fieri: primum quidẽ aſſerit Caluinus, alterum Lutherus & Proteſtantes. Sed Caluini error & impietas maior; finxit enim promiſsionem illam non eſſe remiſſionis peccatorum, vel gratiæ cuiuſcunque pręſentis, ſed generalis beneuolentiæ Dei remittentis peccata propter Chriſtum, non quidem tempore ſuſcepti ſacramenti, ſed ab æterno per diuinam electionem, & prædeſtinationem; & ideo remiſſionem illam promiſſam non applicari cuiquam in ſacramento, ſed ante ſacramentum ſuſceptum, per fidem aut ſuam, aut ſuæ familiæ, & applicari tantùm electis, qua ratione dicit ſacramentum, ſigillum aut appendicem certam electionis aut prædeſtinationis. Reprobis autem, ſiue infantibus ſiue adultis, neque in ſacramentis, neque extra ſacramenta vult remitti peccata: & idcirco audet Caluinus aſſerere, infantes decedentes cũ baptiſmo poſſe damnari, quòd ſint reprobi, & ſine baptiſmo poſſe ſaluari, quòd ſint electi. Ex hac verò certitudine huius ſigilli & appendicis, colligit errorem de prę́ſumptione prædeſtinationis, & certitudine gratiæ iuſtificantis.

17 In hac definitione aduerſariorum, quædam ſunt communia, quædam propria huius aut illius, quæ ſingillatim refellenda ſunt. Ex cõmmunibus quędã ſunt aliena à doctrina ſacramẽtorũ, quędã ſunt propria illius. Aliena duo ſunt, primũ iuſtificationẽ nos apprehẽdere ſola fide, alterũ iuſtificationem eſſe peccatorum remiſsionem, ſine interiori ſanctificatione, innouatione & gratiæ formaliter iuſtificantis infuſſione. Contra hos errores, in doctrina de gratia diſſerendum eſt, & definitum eſt oppoſitum in Trident. Conc. Seſſ. 6. cap. 7. & 8. & can. 9. & 11. Pertinent verò ad hanc doctrinam de ſacramentis, quæ omnes Proteſtantes aſſerunt, ſacramentum eſſe ſignum promiſsionis ſpecialiter factæ, de remiſsione peccatorum: & eam remiſsionem ſacramẽtum neque ſignificare, in ipſo aut per ipſum efficiendam, ſed tantum teſtificari de promiſſione illa ſpeciali. Tẽdunt autem omnia iſta, ad extollendam fidem illam ſpecialem iuſtificantem, quam fingunt, & eneruandam efficaciam ſacramentorum nouę legis, & imminuendum numerum illum ſeptenarium ſacramentorum, quem ſupra euidenter ex verbo Dei collegimus. Faciunt enim ſacramenta, ſigna promiſſionis, quam dicunt nobis applicari & apprehendi fide illa iuſtificante, ſacramenta verò neque ſigna gratiæ cenſentur ab illis, ſed illius promiſsionis: & tollunt multa ſacramenta, vt ordinem, matrimonium, confirmationem, quia promiſsionem illam ſpecialem non habent, quam tamen volunt eſſe de ratione ſacramenti.

18 Nobis autem, antequam cominus cõgrediamur, ponendum eſt, verbum omne inſtitutionis ſacramentorum, continere quidem apertam ſignificationem diuinæ

volun-

voluntatis, de hominum ſanctificatione: & quia hæc voluntas ſemper ſigno ſacramentali ritè adminiſtrato, coniuncta eſt, implicitè quidem includit promiſsionem, non ex verbo alio ſpeciali promittentis, ſed ex ipſo ſigno, in talem finem ſanctificationis hominum, inſtituto. Quoniam hæc inſtitutio comprehendit duo, externi ſigni in certa re de ſignationem, & collationem poteſtatis miniſtro ad applicandum ſignum illud inſtitutum, in præſcriptam ſignificationem, & efficatiam in ſacramentis nouæ legis. Vnde non eſt inſupèr neceſſaria verbalis illa & ſpecialis promiſsio: cum ipſa ſigna diuinitus inſtituta, apertam Dei voluntatem oſtendant, & idcircò rectè dicuntur, ſigna ſacramentalia, verba quædam viſibilia. Si quæ autē verba ſunt ante vel poſt ſacramentorum inſtitutionem, quæ in futuro tempore promiſsionem implendam exprimant, ea potius effectum ſacramenti declarant & virtutē, quàm nouam & ſpecialem illam promiſsionem, ſacramentis ipſis non implendam, ſed potius fide illa iuſtificante apprehenſam, & ſacramentis vt ſignis externis obſignandam, vt aduerſarij volunt. Sic accipienda ſunt illa de baptiſmo, Marc. vltimo: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: de euchariſtia iuxta quorundam & verā ſententiam, illud Ioann. 6. Qui manducat meā carnem & bibit meū ſanguinem, in me manet & ego in eo: de pœnitentia, Ioannis, 20. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. de vnctione, illud Iacob vlti. oratio fidei ſaluabit infirmū, & ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei.

Argumenta cōtra Proteſtantes de ratione ſacramenti.

19 His poſitis contra illam promiſſionem, quam dicunt eſſe de ratione ſacramenti, argumentum illis firmum eſſe debet: quòd ſacra ſcriptura, hoc verbum promiſsionis non refert ad propriam rationem ſacramenti: & tamen illis verbum Dei, ſolùm eſt in ſcriptura: vt nouum igitur reiiciendum eſt. Secundò, euchariſtia quę omnibus aduerſariis eſt ſacramentū, nó habet annexū verbum promiſſionis, cū omnes illi, Ioan. 6. cap. in quo videtur eſſe illa promiſsio de vnione cum Chriſto per hoc ſacramentum efficienda, nolint intelligi de hoc ſacramento. Tertiò, multa habēt illam promiſsionē adiunctam, quę tamen nullus in ſacramētis numerauit, vt cōſtat de eleemoſyna Luc. 11. Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis: de iniurię remiſsione Luc. 6. Dimittite & dimittetur vobis: denique auditio verbi Dei, & alia multa habent illam promiſsionem, quæ nullus aduerſarius fatebitur eſſe ſacramenta: illa igitur promiſſio non eſt de ratione ſacramenti. Hæc argumenta plurimum valere debent contra hos Proteſtantes, ſi ſibi conſtare velint. Sed concludamus etiam ex dogmatis catholicis, quæ ſupra ſunt à nobis ex verbo Dei expreſſo collecta. Sit igitur quartum argumentum. Si verbum illud promiſsionis ſpecialis, eſſet de ratione ſacramenti, illa tria non eſſent ſacramenta, confirmatio, ordo, matrimonium, cum non habeant adiunctū hoc verbum promiſſionis: ſed verbo Dei ſunt in ſacramentis numerata: nō eſt igitur illud verbū de ratione ſacramēti. Quintò, illo verbo promiſsionis ſacramentū neq; cōficitur, neq; cōfertur, cùm ante preceſſerit: ergo nō eſt illud verbum de ratione ſacramēti: cū ſupra oſtēderimus verbis cōfici ſacramēta, quę ſint à Deo inſtituta ad eſſentiā ſacramēti. Sextò, hæc aduerſariorū definitio tollit efficaciam & ſignificationē gratiæ de ſacramentis, & illam tribuit fidei ſuę ſpeciali, non igitur explicat rationē ſacramenti: cum ſupra oſtenderimus, omne ſacramentum, eſſe ſignū gratiæ ſanctificantis, & ſacramentū n. l. non ſolùm ſignificare eandē, ſed etiam efficere, vt ſtatim apertius & latius oſtēdetur. Quinetiā ne verbū quidem, tātum abeſt, vt promiſſorium, ad baptiſmum requiritur inſtituendum, quia ex ſententia D. Aug. epi. 108. & Bedę in homil. de Epiphania, facto & nō verbis Dn̄s baptiſmum inſtituit: neque videtur baptiſmus niti illo verbo Ioan. 3. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, ſed illo potius baptizantes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, cū ex illo pręcepto, baptiſmus ad regenerationē adminiſtretur. Hec dicta ſint contra illud verbū promiſſionis, quod aduerſarij fingunt eſſe de ratione ſacramenti. Alterū deinde aſſertum ab his, nempe ſacramentum eſſe ſigillum teſtificans apud conſcientiam, ſe eſſe Filium Dei, aut nunc fieri cùm ſuſcipit ſacramētum, refutandum eſt. Primò quidem, quia paruuli ſacramēti nō eſſent capaces, cùm huiuſmodi conſcientiæ teſtimonium habere non poſſint. Quod enim quidam ex illis affirmant, eſſe internos quoſdam

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

motus in paruulis,quibus excitantur interius ad excipienda dona Dei, per ſimiles iis quos legimus Baptiſtam habuiſſe in vtero matris, figmentum planè eſt, & anilis fabula. Secundò, ſi ſacramentum ſit fœderis & diuinarum promiſſionum ſigillum, erit certa & infallibilis gratia in recipientibus ſine exceptione indiſpoſitionis:fuerit ſemper homo iuſtus ante ſuſceptum ſacramentum,& in ipſa ſuſceptione neceſſe eſt habeat conſcientiam, intelligentiam,fidem,& memoriam promiſſionis;oportebit Deum cuique hominum venienti ad ſacramẽtum per verbum ſuum expreſsè promiſiſſe ſalutem & gratiam,ne ſit ſacramentum falſi obſignatio & conteſtatio: erit verbum Dei præterea minus clarum,quàm ſacramentum,cum hoc de illo nobis teſtificetur:denique oportebit ſacramentum dare fidem verbo Dei, cùm tamen conſtet homines accedere ad ſacramentum, quia credũt verbo Dei, de effectu ſacramenti quod recipiunt. Prætereà, licet hoc ipſum quod eſt obſignare Dei dona, ſit aliquid conferre, & eam vim aduerſarij ſacramentis concedant, tamen ſanctificationis & gratiæ nihil volunt per illa conferri, & ideo pro nouis ſacramentis vetera nobis exhibent vacua & egena, contra verbum Dei, vt ſuprà oſtendimus. ſic ait Caluinus baptiſmo nihil noui doni cæleſtis infanti donari à Deo, ſed ſanctificationem in vtero matris, ex vi prædeſtinationis factam, ſanciri & confirmari: quæ ratio ſacramentorum nouę legis,ſi vera eſt,ſequitur contra Caluinum & alios, nihil ſignificatum per euchariſtiam nobis exhiberi, vt illos ſentire ſuo loco de Euchariſtia docebimus. Concludamus igitur, ſi aliquid exhibent ſacramenta, vt de euchariſtia illi fatentur, perit Caluini doctrina de baptiſmo, & ſanctificatione infantum in vteris matrum, ſi nihil exhibent ſua vi & & energia, ſed exhibita alterius vi obſignant: perit doctrina illorum de euchariſtiæ efficacia: quare non poſſunt ſibi conſtare.

Hæretici non ſibi conſtant.

Sigillũ & ſignaculum apud veteres.

20 Fatemur quidem Theologos veteres vſos fuiſſe, ſigilli & ſignaculi nomine, in exprimenda ratione ſacramenti, ſed alio ſenſu atque aduerſarij. Sigilli enim duplex eſt vſus in literis humanis, vnus ad occultandum res ſecretas, ſacras & myſticas, quæ vulgo videri non debent: alter ad faciendam fidem rei cui apponitur, vt in diplomate regio: primo modo quædam ſacramenta veteres appellant ſigilla, altero modo aduerſarij omnia ſacramenta promiſſionis diuinæ de remiſſine peccatorum: quæ vides quam longè diuerſa ſint. Primus vſus eſt etiam in ſancta ſcriptura, Apocalyp.5. ſignaculum,& ſigilla ſeptem ſignant librum. Tertul. de pœnitentia, lauacrum baptiſmi vocat fidei obſignationem. Baſilius lib. 3. contra Eunom. idem ſacramentum vocat fidei ſigillum. D.Auguſt.lib.16.contra Fauſtum, cap. 11. ſacramenta viſibilia cuiuſque religionis, ſignacula vocat, & ab omnibus Theologis eodem ſenſu dicitur ſigillum confeſsionis. Dicuntur etiam à veteribus Theologis, quædam ſacramenta,ſigna, ſigilla, ſignacula, ſymbola,propter characterem nobis impreſſum, ex imitatione diui Pauli,Ephe.4.cum ait, nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis, in quem locum D.Hieron.Symbolum ait Spiritus ſancti in die baptiſmi accepiſtis: nouum ſignaculum habere cœpiſtis: ſic ſæpè D. Auguſt. diſputans contra Donatiſtas,de charactere ordinis,& baptiſmi.

Sigillum de ſacramẽtis catholici.

25 Eodem ſenſu ſigilli, vt occludentis rem ſecretam, dicitur, Romano. 4. Circunciſio ſignaculum iuſtitiæ, non autem promiſsionis aut pacti de remiſsione peccati, vt volunt aduerſarij, licet alia ratione dicatur ſignum fœderis initi cum populo Dei, Gen.17.quia vt ait Orig. claudit & velat iuſtitiam fidei, donec in Aduentu Chriſti patefiat, quomodo verè iuſtificetur filius Abrahæ, qui eſt ex ſemine promiſsionis. Prætereà non ſequitur circunciſionem fuiſſe omnibus, quod fuit Abrahæ, de quo loquitur D.Paulus, ſicut baptiſmus non fuit omnibus quod Chriſto: inquit autem Paulus fuiſſe circunciſionem ipſi Abrahæ ſignaculum iuſtitiæ fidei in præputio, & ideo non habuit in illo primarium & proprium vſum quem in cæteris: cùm ipſe prius fuerit iuſtificatus, vt inquit Auguſtinus lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſt. cap. 24. contra autem fuit in Iſaac, quia in eo præceſſit ſignaculum, & ſecuta eſt fidei iuſtitia. Sic etiam cap. 3. eiuſdem lib. docet, Cornelium prius iuſtificatum, deinde

de baptizatum, cum tamen baptiſmus nō ſemper inueniat, per ſe autem ſemper efficiat iuſtos.

Non igitur eo loco oſtendit Paulus, quæ ſit vis & ratio ſacramenti circunciſionis in ſuſcipientibus, ſed cauſas explicat, cur ille primus accepit hoc ſacramentum, vt idem poſsit appellari, pater & fundator circuncifionis, ſicut dicitur, pater credentium in præputio. Poſtremò, quis nō videat manifeſtum paralogiſmum, cum id quod ſpeciatim de vno ſacramento dicitur, id aſſeritur omnium commune: oportuiſſet enim prius oſtendere, id quod de illo dicitur, non eſſe illius proprium, ſed omnium commune: nos autem oſtendimus ſignaculum dici de circunciſione ſpirituali quadam ratione; non ergo debet transferri ad communem rationem ſacramentorum, quod fecerunt aduerſarij.

QVÆSTIO LXII.

De principali effectu ſacramentorum qui eſt gratia, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu ſacramentorum. Et primò de effectu eorum principali, qui eſt gratia. Secundò de effectu ſecundario, qui eſt character.

Circa primum quęruntur ſex.

Primò, Vtrum ſacramenta nouæ Legis ſint cauſa gratiæ.

Secundò, Vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum.

Tertiò, Vtrum ſacramenta contineant gratiam.

Quartò, Vtrum ſit in eis aliqua virtus ad cauſandum gratiam.

Quinto, Vtrum talis virtus in ſacramentis deriuetur à paßione Christi.

Sextò, Vtrum ſacramenta veteris legis, gratiam cauſarent.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Sacramenta ſint cauſa gratiæ.

AD primum ſic proceditur, Videtur, quòd ſacramenta non ſint cauſa gratiæ. Non enim idem videtur eſſe ſignum & cauſa, eo quòd ratio ſigni videtur magis effectui competere. Sed ſacramentum eſt ſignum gratiæ. Non igitur eſt cauſa eius. *Inf. ar. 6 & q. 64. art. 1. & 3 & q. 4. art. 1. & 4. diſt. 1. q. 1. & ar. 4. q. 1. & ar. 5. q. 1. & 4. cont. ca. 57. & 7. prin. & col. 2. in princ. & veri. q. 27. ar. 4. & quol. 12. ar. 15.*

¶ 2. Præterea, Nullum corporale agere poteſt in rem ſpiritualem, eo quod agens honorabilius eſt patiente, vt Auguſt. * dicit 12. ſuper Geneſ. ad literam. Sed ſubiectum gratiæ eſt mens hominis, quę eſt res ſpiritualis. Non ergo ſacramenta poſſunt gratiam cauſare. ** Lib. 12. c. 16. in me. to. 3.*

3. Præterea, Illud quod eſt proprium Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed cauſare gratiā, eſt proprium Dei, ſecundum illud Pſalm. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cum ergo ſacramenta conſiſtant in quibuſdam verbis & rebus creatis, non videtur, quòd poſſint gratiam cauſare.

SED CONTRA eſt, quod * Auguſt. dicit ſupra Ioan. quòd aqua baptiſmalis corpus tangit, & cor abluit. Sed cor non abluitur niſi per gratiam. Ergo cauſat gratiam, & pari ratione alia Eccleſiæ ſacramenta. *† Tract. 80. à med. to. 9.*

RESPONDEO dicēdum, quòd neceſſe eſt dicere ſacramenta nouæ Legis, per aliquem modum gratiam cauſare. Manifeſtum eſt enim quòd per ſacramenta nouæ Legis, homo Chriſto incorporatur: ſicut de baptiſmo dicit Apoſtolus ad Galat. 3. Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.

duiſtis non autem efficitur homo membrum Chriſti, niſi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quod non ſunt cauſa gratiæ aliquid operando, ſed quia Deus ſacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo qui afferens denarium plumbeum accipit centum libras ex Regis ordinatione, non quòd denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, ſed hoc operatur ſola voluntas Regis. Vnde & † Bernardus dicit in quodam ſermone de Cœna Domini, ſicut inueſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per annulum, ſic diuiſiones gratiarum diuerſæ, ſunt traditæ ſacramentis.:

Bernardus in ſer. de cœna, ante med. illius.

Sed ſi quis rectè conſideret iſte modus non tranſcendit rationem ſigni. Nam denarius plumbeus, non eſt niſi quoddam ſignum regiæ ordinationis de hoc, quod pecunia recipiatur ab iſto. Similiter liber eſt quoddam ſignum, quo deſignatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur, ſacramenta nouæ legis nihil plus eſſent, quàm ſigna gratiæ: cùm tamen ex multis ſanctorum auctoritatibus habeatur, quod ſacramenta nouæ Legis non ſolum ſignificant, ſed cauſant gratiam.

Et ideo aliter dicendum, quod duplex eſt cauſa agens principalis & inſtrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem ſuæ formæ, cui aſſimilatur effectus: ſicut ignis ſuo calore calefacit. Et hoc modo nihil poteſt cauſare gratiam, niſi Deus: quia gratia nihil eſt aliud, quam quædam participata ſimilitudo diuinæ naturæ, ſecundum illud ſecundæ Pet. primo, Magna nobis & prętioſa promiſſa donauit, vt diuinæ ſimus conſortes naturæ. Cauſa verò inſtrumentalis non agit per virtutem ſuę formæ, ſed ſolum per motum, quo mouetur à principali agente. Vnde effectus non aſſimilatur inſtrumento, ſed principali agenti: ſicut lectus non aſſimilatur ſecuri, ſed arti, quæ eſt in mente artificis. Et hoc modo ſacramenta nouæ Legis gratiam cauſant. Adhibentur enim, ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis cauſandam. Vnde † Auguſt. dicit, 19. contra Fauſtum. Hęc omnia, ſcilicet ſacramentalia, fiunt & tranſeunt: virtus tamen, ſcilicet Dei, quæ per iſta operatur, iugiter manet. Hoc autem propriè dicitur inſtrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

Ca. 19. in prin to. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cauſa principalis non propriè poteſt dici ſignum effectus, licet occulti, etiam ſi ipſa ſit ſenſibilis & manifeſta. Sed cauſa inſtrumentalis, ſi ſit manifeſta, poteſt dici ſignum effectus occulti: eo quòd non ſolùm eſt cauſa, ſed etiam quodammodo effectus, inquantũ mouetur à principali agente. Et ſecundum hoc, ſacramenta nouæ Legis, ſimul ſunt cauſæ & ſigna: & inde eſt quòd ſicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiam patet, quòd habent perfectè rationem ſacramenti, inquantum ordinantur ad aliquid ſacrum non ſolum per modum ſigni, ſed etiam per modum cauſæ.

AD

Ad secvndvm dicendū, quòd inſtrumētum habet duas actiones. Vnam inſtrumentalem, ſecundum quam operatur non in virtute propria, ſed in virtute principalis agentis. Aliam autē habet actionē propriam, quę competit ſibi ſecundum propriam formam, ſicut ſecuri cōpetit ſcindere ratione ſuæ acuitatis, facere autem lectum, inquantū eſt inſtrumentum artis. Non autē perficit inſtrumētalem actionem, niſi exercēdo actionem propriam: ſcindendo enim facit lectum. Et ſimiliter ſacramenta corporalia, per propriam operationem, quam exercent circa corpus: quod tangunt, efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animam: ſicut aqua baptiſmi abluēdo corpus ſecundum propriam virtutem: abluit animam, inquantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ, nam ex anima & corpore vnum fit. Et hoc eſt quod Augu. dicit, quòd corpus tangit, & cor abluit.

Loco citato in arg. ad oppoſi.

Ad tertivm dicendum, quòd ratio illa procedit de eo quod eſt cauſa gratię per modū principalis agētis. Hoc enim eſt propriū Dei, vt dictū eſt.*

In cor. ar.

ARTICVLVS II.

Vtrū gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiā virtutum & donorum.

Inf. q. 72. art. 7. ad ſecundū. Et 4. di. 7. q. 2. art. 2. q. 3. & diſ. 17. q. 1. ar. 4. q. 5.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod gratia ſacramētalis nō addat aliquid ſuper gratiā virtutū & donorū. Per gratiam enim virtutū & donorū perficitur anima ſufficienter, & quantū ad eſſentiam animæ & quantū ad potētias eius, vt patet ex his quę in * Secunda parte dicta ſunt. Sed gratia ordinatur ad animę perfectionem. Ergo gratia ſacramentalis non poteſt aliquid addere ſuper gratiam virtutum & donorum.

**1. 2. q. 110. art. 3. & 4.*

¶ 2. preterea, Defectus animę ex peccatis cauſantur. Sed omnia peccata ſufficiēter excludūtur per gratiā virtutū & donorū: quia nullū eſt peccatū, quod non cōtrarietur alicui virtuti. Gratia ergo ſacramētalis, cū ordinetur ad defectus animę tollēdos, nō poteſt aliquid addere ſuper gratiam virtutum & donorū.

¶ 3. preterea, Omnis additio vel ſubtractio in formis, variat ſpeciē, vt dicitur 8. Metaphy. Si ergo gratia ſacramentalis addat aliquid ſuper gratiam virtutum & donorum, ſequitur, quod æquiuocè dicatur gratia. Et ſic nihil certum nobis oſtenditur, ex hoc, quod ſacramenta dicuntur gratiam cauſare.

Lib. 8. tex. 10. to. 3.

Sed contra eſt, quod ſi gratia ſacramentalis non addit aliquid ſuper gratiā donorum & virtutū, fruſtrà ſacramenta habentibus, & dona & virtutes conferrētur. In operibus autem Dei nihil eſt fruſtrà. Ergo videtur, quod gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum.

Respondeo dicēdum, quòd (ſicut in ſecūda parte dictum eſt) gratia ſecundum ſe cōſiderata, perficit eſſentiam animæ, inquantum participat quādam ſimilitudinem diuini eſſe. Et ſicut ab eſſentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes & dona, quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad ſuos actus. Ordinantur autem ſacramenta ad quoſdā ſpeciales effectus neceſſarios in vita Chriſtiana, ſicut baptiſmus ordinatur ad quandam ſpiritualē regenerationem, qua homo mo-

1. 2. q. 110. ar. 3. & 4.

mo moritur vitiis,& fit membrum Chriſti,qui quidē effectus eſt aliquid ſpeciale prçter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio eſt in aliis ſacramētis.Sicut igitur virtutes & dona addunt ſuper gratiā communiter dictam,quādam perfectionem determinatè ordinatam ad proprios actus potentiarum,ita gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam communiter dictam,& ſuper virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti finem.Et per hunc modum gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam virtutum & donorū.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia virtutum & donorum ſufficienter perficit eſſentiam & potentias animæ, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ.Sed quantū ad quoſdam effectus ſpeciales, qui requiruntur in vita Chriſtiana, requiritur ſacramentalis gratia.

Ad secundum dicendū,quod per virtutes & dona excluduntur, ſufficienter vitia & peccata,quantum ad præſens & futurum,inquātum,ſcilicet, impeditur homo per virtutes, & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ tranſeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remediū ſpecialiter per ſacramenta.

Ad tertium dicēdum, quod ratio ſacramentalis gratiæ ſe habet ad gratiam communiter dictam, ſicut ratio ſpeciei ad genus. Vnde ſicut non æquiuocè dicitur animal communiter dictum, & pro homine ſumptum, ita non æquiuocè dicitur gratia communiter ſumpta, & gratia ſacramentalis.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſacramenta nouæ legis contineant gratiam.

AD tertium ſic proceditur. Videtur,quod ſacramēta nouę Legis non contineant gratiā: contentum enim videtur eſſe in continente. Sed gratia non eſt in ſacramēto,neque ſicut in ſubiecto,(quia ſubiectum gratię non eſt corpus, ſed ſpiritus) neq; ſicut in vaſe,quia vas eſt locus mobilis, vt dicitur in 4.†Phyſic. Eſſe autem in loco, non conuenit accidenti. Ergo videtur, quod ſacramenta nouæ legis non contineant gratiam. *4.di. 2. ar. 4. q.4. Et ver. q. 27. artic 7.* *Lib. 4. tex. 41 tom. 2.*

¶ 2. Præterea, Sacramenta ordinātur ad hoc, quod homines per ea gratiam conſequantur. Sed gratia cū ſit accidēs, nō poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum. Ergo pro nihilo eſſet gratia in ſacramentis.

¶ 3. Præterea, Spirituale non continetur à corporali, etiam ſi in eo ſit, non enim anima continetur à corpore, ſed potius continet corpus. Ergo videtur, quod gratia, cū ſit quiddam ſpirituale, non contineatur in ſacramento corporali.

Sed contra eſt, quod * Hugo de ſancto Victore dicit, quòd ſacramentum ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam continet. *Lib. de ſacramen. p. 19. c. 1.*

Respondeo dicendum, quòd multipliciter aliquid dicitur eſſe in alio, inter quos duplici modo gratia eſt in ſacramētis. Vno modo ſicut in ſigno, nā ſacramentū eſt ſignū gratię. Alio modo ſicut in cauſa, nā ſicut dictū eſt,† Sacramentū nouę legis eſt inſtrumentalis gratiæ cauſa. Vnde gratia eſt in ſacramento nouæ legis, non quidem ſecundū ſimilitudinē ſpeciei, ſicut effectus *art. præc.*

effectus eſt in cauſa vniuoca, neque etiam ſecundum aliquam formam propriam & permanentem & proportionatam ad talem effectum, ſicut ſunt effectus in cauſis non vniuocis, puta, res generatæ in ſole. Sed ſecundum quandam inſtrumẽtalem virtutem, quæ eſt fluens & incompleta in eſſe naturæ, vt infrà dicetur. †

Artic ſeq.

Ad primum ergo dicendum, quod gratia non dicitur eſſe in ſacramento ſicut in ſubiecto, neque ſicut in vaſe, prout vas eſt locus quidam, ſed prout vas dicitur inſtrumentum alicuius operis faciendi, ſecundum quod dicitur Ezech. 9. Vnuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

Ad secundum dicendũ, quòd quãuis accidens non tranſeat à ſubiecto in ſubiectum, tranſit tamen à cauſa per inſtrumentũ aliqualiter in ſubiectũ, non vt eodem modo ſit in eis, ſed in vnoquoque ſecundum propriam rationem.

Ad tertium dicẽdum, quòd ſpirituale exiſtens perfectè in aliquo, continet ipſum, & nõ continetur ab eo. Sed gratia eſt in ſacramẽto ſecundum eſſe fluens & incompletum. Et ideo nõ inconueniẽter ſacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in ſacramentis ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua.

Inf. q. 78. ar. 4. & 4. diſt. 1. q. 1. ar. 4. q. 2, & di. 8. q. 2. art. 3. Et quo. 12. art. 15.

Ad quartum ſic proceditur, Videtur quod in ſacramẽtis non ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua. Virtus enim gratiæ cauſatiua, eſt virtus ſpiritualis. Sed in corpore nõ poteſt eſſe virtus ſpiritualis, neque ita, quod ſit propria ei (quia virtus fluit ab eſſentia rei & ita nõ poteſt eam trãſcendere) neque ita, quod recipiat eã ab alio, quia quod recipitur ab aliquo, eſt in eo per modũ recipientis. Ergo in ſacramentis non poteſt eſſe aliqua virtus gratiæ cauſatiua.

¶ 2. Prçterea, Omne quod eſt, reducitur ad aliquod genus entis, & ad aliquẽ gradũ boni. Sed non eſt dare in quo genere entis ſit talis virtus (vt patet diſcurrẽti per ſingula) nec etiam poteſt reduci ad aliquẽ gradũ bonorum, neq; enim eſt inter minima bona, quia ſacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis: neque etiã inter media bona cuiuſmodi ſunt potentiæ animę, quę ſunt quędã potentię naturales: neque etiam inter maxima bona quia nec eſt gratia nec virtus mentis. Ergo videtur, quòd in ſacramẽtis nulla ſit virtus, gratię cauſatiua.

¶ 3. Prçterea, Si talis virtus eſt in ſacramẽtis, non cauſatur in eis, niſi per creationem à Deo. Sed inconueniẽs videtur, quod tã nobilis creatura, ſtatim eſſe deſinat, ſacramẽto perfecto. Ergo videtur, quod nulla virtus ſit in ſacramentis ad gratiam cauſandam.

¶ 4. Prçterea. Idẽ non poteſt eſſe in diuerſis. Sed ad ſacramenta concurrunt diuerſa, ſcilicet, verba, & res. Vnius autẽ ſacramenti non poteſt eſſe niſi virtus vna. Ergo videtur ꝙ in ſacramẽtis nulla ſit virtus.

Sed contra eſt, quòd † Aug. dicit ſuper Ioã. Vnde rãta vis aquæ vt corpus tangat, & cor abluat? Et Beda* dicit, quod Dominus tactu ſuę mundiſſimę carnis vim regeneratiuam contulit aquis.

† Aug. tract. 80. in Ioã. poſt med. to. 9.

** In hom. Euã. quod canitur in oct. Epiph. id habetur. In homiliario totius anni inuenies.*

Reſpondeo dicendum, quòd illi, qui ponunt quod ſacramẽta nõ cauſant gratiam niſi per quandam con-

concomitantiam, ponunt quod in ſacramẽto nõ ſit aliqua virtus, quę operetur ad ſacramẽti effectũ, eſt tamen virtus diuina ſacramento aſſiſtens, quæ ſacramentalem effectũ operatur. Sed ponendo quod ſacramentum eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ, neceſſe eſt ſimul ponere, quod in ſacramẽto ſit quędam virtus inſtrumentalis, ad inducendum ſacramẽtalem effectũ. Et hęc quidem virtus proportionatur inſtrumento. Vnde comparatur ad virtutem abſolutã & perfectam alicuius rei, ſicut comparatur inſtrumẽtum ad agens principale. Inſtrumẽtum enim (vt dictum eſt*) non operatur, niſi in quantum eſt motum à principali agente, quod per ſe operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & completum eſſe in natura, virtus autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiẽs ex vno in aliud, & incompletum: ſicut & motus eſt actus imperfectus, ab agente in patiens.

Art. 1. huius quæſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus ſpiritualis non poteſt eſſe in re corporea per modum virtutis permanentis & completæ, ſicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore eſſe virtutẽ ſpiritualem inſtrumentaliter, inquantũ ſcilicet corpus poteſt moueri ab aliqua ſubſtantia ſpirituali, ad aliquem effectum ſpiritualẽ inducendum. Sicut & in ipſa voce ſenſibili eſt quędam vis ſpiritualis ad excitandum intellectũ hominis, inquãtum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis ſpiritualis eſt in ſacramentis, inquantum ordinãtur à Deo ad effectum ſpiritualẽ.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſicut motus, eo quod eſt actus imperfectus, non propriè eſt in aliquo genere, ſed reducitur ad genus actus perfecti (ſicut alteratio ad qualitatem) ita virtus inſtrumentalis non eſt, propriè loquẽdo, in aliquo genere, ſed reducitur ad genus & ſpeciem virtutis perfectæ.

AD TERTIVM dicẽdum, quod ſicut virtus inſtrumentalis acquiritur inſtrumento, ex hoc ipſo, quod mouetur ab agente principali: ita & ſacramentum conſequitur ſpiritualem virtutem ex benedictione Chriſti, & applicatione miniſtri ad vſum ſacramenti. Vnde Auguſtinus dicit in quodam ſermone de Epiphania: Nec mirum quod aquam, hoc eſt, ſubſtantiam corporalem, ad purificandam animam dicimus peruenire, peruenit planè & penetrat conſcientiæ vniuerſa latibula: quãuis enim ipſa ſit ſubtilis & tenuis, benedictione tamen Chriſti facta ſubtilior, occultans vitæ cauſas, ad ſecreta mentis ſubtili rore pertranſit.

AD QVARTVM dicendũ, quòd ſicut eadem vis principalis agẽtis, inſtrumẽtaliter inuenitur in omnibus inſtrumentis ordinatis ad effectum, prout ſunt quodam ordine vnum; ita etiã eadem vis ſacramentalis inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum ſacramentum.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſacramenta nouæ Legis habeant virtutem ex paſſione Chriſti.

Inf q. 84. art. 2. & 4. diſt. 2. q. 1. art 4. q. 3 & diſt. 5. q. 2. art. 2. q. 1.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta nouæ Legis non habeant virtutem ex paſſione Chriſti. Virtus enim ſacramentorum eſt ad gratiam cauſandam in anima, per quam ſpiritualiter viuit. Sed ſicut† Auguſt. dicit

†Tract. 19. à medio & 23. ante mediũ. to. 9.

dicit ſuper Ioan. Verbũ prout erat in principio apud Deum, viuificat animas, ſecundum autem quod eſt caro factum, viuificat corpora. Cũ igitur paſsio Chriſti pertineat ad verbum, ſecundum quod eſt caro factum; videtur, quòd non poſsit cauſare virtutem ſacramentorum.

¶ 2. Præterea, Virtus ſacramentorum videtur ex fide dependere, quia ſicut dicit * Aug. ſuper Ioan. Verbum Dei perficit ſacramentum, non quia dicitur, ſed quia creditur. Sed fides noſtra non ſolùm reſpicit paſsionem Chriſti, ſed etiã alia myſteria humanitatis ipſius, & principalius etiam diuinitatẽ eius. Ergo videtur, quod ſacramẽta non habeant ſpecialiter virtutem à paſſione Chriſti.

Tracta. 80. in Euang. Ioan. poſt med. to. 9.

¶ 3. Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iuſtificationẽ, ſecundum illud 1. Corin. 6. Abluti eſtis, & iuſtificati eſtis. Sed iuſtificatio attribuitur reſurrectioni, ſecundũ illud Rom. 4. reſurrexit propter iuſtificationẽ noſtram. Ergo videtur, quod ſacramẽta magis habeant virtutẽ à reſurrectione Chriſti, quàm ab eius paſsione.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Rom. 5. In ſimilitudinem prævaricationis Adæ,* &c. dicit gloſ. ex latere Chriſti dormientis in cruce fluxerunt ſacramenta, per quæ ſaluata eſt Eccleſia. Sic ergo ſacramenta videntur habere virtutem ex paſſione Chriſti.

Gloſ. ordin. ſuper illud: Qui eſt factus forma futuri ſacris.

Respondeo dicẽdum, quod (ſicut dictũ eſt*) ſacramẽtum operatur ad gratiam cauſandam per modũ inſtrumẽti. Eſt autẽ duplex inſtrumentũ, vnum quidem ſeparatũ, vt baculus: aliud autem coniunctũ, vt manus. Per inſtrumẽtum autẽ coniunctũ mouetur inſtrumentũ ſeparatũ, ſicut baculus per manũ. Principalis autẽ cauſa efficiens gratiæ, eſt ipſe Deus, ad quem comparatur humanitas Chriſti, ſicut inſtrumentũ coniunctum, ſacramentũ autem ſicut inſtrumentũ ſeparatum: & ideo oportet, quod virtus ſalutifera, à diuinitate Chriſti, per eius humanitatẽ, in ipſa ſacramẽta deriuetur. Gratia autẽ ſacramentalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollẽdos defectus præteritorũ peccatorum, inquantũ tranſeunt actu, & remanent reatu, & iterũ ad perficiendã animam in his quæ pertinent ad cultũ Dei, ſecundũ religionẽ vitæ Chriſtianæ. Manifeſtũ eſt autem ex his quæ ſuprà dicta ſunt,* quòd Chriſtus liberauit nos à peccatis noſtris, præcipuè per ſuam paſsionem, non ſolum efficienter & meritoriè, ſed etiam ſatiſfactoriè. Similiter etiam per ſuam paſsionem initiauit ritum Chriſtianæ religionis, offerẽs ſeipſum oblationẽ & hoſtiã Deo, vt dicitur Eph 5. Vnde manifeſtum eſt quod ſacramenta Eccleſiæ ſpecialiter habent virtutem ex paſſione Chriſti, cuius virtus quodãmodo nobis copulatur per ſuſceptionẽ ſacramentorum. In cuius ſignũ de latere Chriſti pendẽtis in cruce, fluxerunt aqua & ſanguis, quorũ vnũ pertinet ad baptiſmũ, aliud ad Euchariſtiam, quæ ſunt potiſsima ſacramenta.

Ar. 1. huius q.

q. 48. & 49.

Ad primum ergo dicendum, quod verbũ prout erat in principio apud Deum viuificat animas, ſicut agẽs principale, caro tamẽ eius & myſteria in ea perpetrata, operãtur inſtrumẽtaliter ad animæ vitã. Ad vitam autem corporis non ſolùm

inſtrumentaliter , ſed etiam per quandam exemplaritatem,vt ſupra dictum eſt. *

q.56 art.1.

Ad secvndvm dicendũ,quòd per fidem Chriſtus habitat in nobis(vt dicitur Ephe.3.) & ideo virtus Chriſti copulatur nobis per fidem. Virtus autem remiſſiua peccatorum,ſpeciali quodã modo pertinet ad paſſionem ipſius Chriſti: & ideo per fidẽ paſſionis eius, ſpecialiter homines liberantur à peccatis,ſecundum illud Rom.3. Quẽ propoſuit Deus propitiatorẽ per fidẽ in ſanguine ipſius. Et ideo virtus ſacramentorum,quę ordinatur ad tollenda peccata, pręcipuè eſt ex fide paſſionis Chriſti.

Ad tertivm dicẽdum,quod iuſtificatio attribuitur reſurrectioni ratione termini ad quem,qui eſt nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen paſsioni ratione termini à quo,ſcilicet quantum ad dimiſſionem culpæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm ſacramenta ᵇveteris legis gratiam cauſarunt.

1.2.q.103.ar. 2. & q.107. art.1.ad 3. & 4.di.1.q.1.ar. 5 q.1. *ᵇ Art.præc.*

AD ſextum ſic proceditur. Videtur,quod etiã ſacramenta veteris legis,gratiã cauſarũt. Quia (ſicut dictũ eſt*) ſacramẽta nouæ legis habẽt efficaciam ex fide paſſionis Chriſti: ſed fides paſsionis Chriſti fuit in veteri lege , ſicut & in noua, habemus enim eundem Spiritum fidei, vt habetur 2. ad Corint.4. Sicut ergo ſacramẽta nouæ legis conferunt gratiã, ita etiã ſacramenta veteris legis gratiam conferebant.

¶2. Præterea, Sanctificatio nõ fit niſi per gratiam. Sed per ſacramenta veteris legis, homines ſanctificabantur, dicitur enim Leuitici.8. Cumq; ſanctificaſſet Moyſes Aaron & filios eius in veſtitu ſuo, &c. Ergo videtur quod ſacramẽta veteris legis gratiam conferebant.

¶3. Præterea, Sicut Beda* dicit in homilia Circuncifionis : Idem ſalutiferæ curationis auxilium, circuncifio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptiſmus agere reuelatę tempore gratiæ conſueuit. Sed baptiſmus nunc conferr gratiam. Ergo circuncifio gratiam conferebat. Et pari ratione alia ſacramenta legalia: quia ſicut baptiſmus eſt ianua ſacramentorum nouæ legis, ita & circũciſio erat ianua ſacramentorum veteris legis. Propter quod & Apoſt. dicit Galat.5. Teſtificor omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.

Inter principiũ & medium illius. In homiliario totius anni eam inuenies.

Sed contra eſt, quod Gala.4. dicitur: Conuertimini iterum ad infirma & egena elementa. Gloſ.* id eſt, ad legẽ, quæ dicitur infirma, quia perfectè non iuſtificat. Sed gratia perfectè iuſtificat. Ergo ſacramenta veteris legis gratiam non conferebant.

Gloſ. ordinaria ibid.

Respondeo dicẽdum, quòd non poteſt dici, quod ſacramenta veteris legis conferrent gratiam iuſtificantem per ſeipſa, id eſt, propria virtute: quia ſic non fuiſſet neceſſaria paſſio Chriſti, ſecundũ illud Galat.2. Si ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt. Sed nec poteſt dici, quod ex paſſione Chriſti virtutẽ haberent conferendi gratiã iuſtificãdi. Sicut enim ex prędictis pater, * virtus paſsionis Chriſti copulatur nobis per fidem & ſacramenta, differenter tamen. Nam continuatio, quę eſt per fidẽ, fit per actum animæ: continuatio, autem

art præced.

autem quæ eſt per ſacramenta, ſit per vſum exteriorū rerū. Nihil autē prohibet id quod eſt poſteriꝰ tēpore, antequam ſit, mouere ſecundum quod præcedit in actu animę, ſicut finis qui eſt poſterior tempore, mouet agentem, ſecundum quod eſt apprehenſus & deſideratus ab ipſo. Sed illud quod nondum eſt in rerum natura, non mouet ſecundum vſum exteriorum rerum. Vnde cauſa efficiens non poteſt eſſe poſterior in eſſe, ordine durationis, ſicut cauſa finalis. Sic ergo manifeſtum eſt, quòd à paſsione Chriſti, quæ eſt cauſa humanæ iuſtificationis conuenienter deriuatur virtus iuſtificatiua ad ſacramēta nouæ legis, non autem ad ſacramenta veteris legis, & tamen per fidem paſsionis Chriſti iuſtificabantur antiqui Patres, ſicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quędam illius fidei proteſtationes, inquantum ſignificabant paſſionem Chriſti & effectus eius. Sic ergo patet, quod ſacramenta veteris legis, nō habebant in ſe aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iuſtificantem, ſed ſolùm ſignificabant fidem per quam iuſtificabantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod antiqui Patres habebant fidem de paſſione Chriſti futura, quę ſecundum quod erat in apprehenſione animæ, poterat iuſtificare. Sed nos habemus fidem de paſſione Chriſti præcedenti, quæ poteſt iuſtificare etiam ſecundum realē vſum ſacramentalium rerum, vt dictum eſt.† *In cor. art.*

AD SECVNDVM dicendū, quod illa ſanctificatio erat figuralis, per hoc enim ſanctificari dicebantur, quod applicabantur cultui diuino ſecundum ritū veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum paſſionem Chriſti.

AD TERTIVM dicendum, quod de circūciſione multiplex fuit opinio, quidam enim dixerunt quod per circunciſionem non cōferebatur gratia, ſed ſolū auferebatur peccatum. Sed hoc nō poteſt eſſe, quia homo nō iuſtificatur à peccato, niſi per gratiā, ſecundū illud Rom. 3 Iuſtificati gratis per gratiā ipſius. Et ideo alij dixerunt, quod per circunciſionem conferebatur gratia, quantū ad effectus remotiuos culpę, ſed nō quantū ad effectus poſitiuos gratię. Sed hoc etiā videtur eſſe falſum, quia per circunciſionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quę eſt vltimus effectus poſitiuus gratię. Et pręrea, ſecundū ordinē cauſę formalis, priores ſunt naturaliter effectus poſitiui, quā priuatiui, licet ſecundū ordinē cauſæ materialis, ſit è conuerſo, forma enim non excludit priuationem, niſi informādo ſubiectum. Et ideo alij dicunt, quod circunciſio conferebat gratiam, etiam quātum ad aliquē effectum poſitiuū, qui eſt facere dignū vita ęterna, nō tamē quantū ad hoc quod eſt reprimere concupiſcentiā impellentē ad peccandum. Quod & aliquando mihi viſum eſt, ſed diligentius conſiderāti apparet hoc etiam non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & mereri vitā æternā. Et ideo melius dicēdum videtur, quòd circunciſio ſicut & alia ſacramēta veteris legis, erat ſolùm ſignum fidei iuſtificātis. Vnde Apoſt. dicit Ro. 4. quod Abrahā accepit ſignū cir-

circuncisionis,ſignaculum iuſtitiæ fidei Et ideo in circũciſione conferebatur gratia, inquantum erat ſignum paſſionis Chriſti futuræ, vt q.70.art.4. infra patebit. *

Sententiæ & concluſiones.quæſt.

PRima concluſio: *Ex art. 1. 3. 4. & 6. Sacramenta noua, ſunt inſtrumenta gratiæ ſanctificantis: non autem vetera. ratio primi: quia ipſo motu actionis ſacramẽtalis, gratiam inducũt. Ratio ſecundi: quia Chriſti paſſio communicat ſacramentis hanc vim inſtrumentariam, & ideo nouis tantum non veteribus, ex art. 5.*

Secunda: *Gratia ſacramentalis eſt quæ formaliter ſanctificans, habet coniunctum diuinum auxilium, ad propriũ ſacramenti effectum: quia ſacramenti cuiuſque eſt proprius effectus, ad vitam ſpiritualem.*

COMMENTARIVS.

De ſacramẽtis nouæ legis. 1 DIſſeruimus de generali ſacramẽtorum definitione, neceſſitate, numero, comparatione, cauſis inſtituentibus, & miniſtris generaliter, refutatis opinionibus aduerſariorum & Proteſtãtium: deinceps de ſacramentis nouę legis ſpeciatim diſſerendum eſt: primũ quidem de omnibus in genere, deinde de ſingulis in ſpecie.

2 Sacramentum igitur nouę legis eſt ſignum efficax gratię ſanctificantis. Signum quidem eſſe gratię ſanctificantis, commune eſt ſacramentis nouis cum veteribus, cum hoc ſit idem, atque ſignum eſſe rei ſacrę, quę fuit generalis ſacramenti definitio, principio huius doctrinę propoſita. Differẽtia autem eſſentialis ſacramentorũ nouę legis, qua diſtinguntur à veteribus, eſt Ad art. 1. 3. & 4. efficacia gratię: de qua efficacia, eſt hęc ſentẽtia catholica, recepta ſemper ab omnibus Patribus & Theologis. Sacramenta n.l. gratiã quam ſignificant, efficiunt & cõtinent inſtrumentaliter ex opere operato. Senſus illius eſt, Deus principalis & prima gratię ſanctificantis cauſa, vtitur humanitate Chriſti Domini, vt inſtrumento coniuncto, ad eam infundendam animis noſtris, ſacramentis autẽ à ſe inſtitutis, vt inſtrumẽtis ſeparatis ad eiuſdẽ gratię infuſionem: & cũ ratio inſtrumenti poſita ſit in motu paſſiuo, quẽ inſtrumentum recipit à principali agente, & quo, exercendo propriam actionem, euehitur ad attingendam actionem & effectum principalis agẽtis, & defert ipſius vim & efficacitatem, vt oſtendimus ſup. q. 8. art. 4. ſacramentum non dicitur continere gratiam, ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, vt cauſa vniuoca, neque ſecundum formam excellentiorem ad agẽdum, vt cauſa ęquiuoca, neque ſtabiliter & permanenter, vt formam ſibi inhęrentem, quam immittat in ſubiectũ recipiens ſacramentũ, neq; ſicut locus aut vas continet corpus, ſed virtute inſtrumẽtali, quã habet cum mouetur à principali agẽte, vt omnis effectus dicitur eſſe in virtute & vi ſuę cauſę. Vt igitur Chriſtus humanitate ſibi cõiuncta, & inſtrumẽtis ſeparatis, vſus eſt, ad quaſuis qualitates ſiue corporales ſiue ſpirituales inducendas, ſic modò ſacramentis vtitur ad infundendã gratiam ſanctificantem. Tactu fimbrię vt inſtrumenti ſeparati, exiuit virtus de corpore Chriſti vt inſtrumento coniuncto, & de diuinitate vt principali cauſa, ad ſanandã hemorrouſam. Luc. 8. Tactu ſui corporis filium vnicũ matri ſuę reſuſcitauit, Luc. 7. Manu impoſita filię principis ſynagogę, & verbo ad vitã eã reuocauit, Matth. 9. luto & lotione, cęco reſtituit viſum. Ioã. 9. Verbo operatorio remiſit pœnam peccati mulieri adulterę. Ioan. 8. & Paralytico eodem inſtrumento remiſit peccatũ. Organo vocis & flatus, dedit Apoſtolis Spiritum ſanctũ. Ioan. vlt.

De ratione inſtrumenti ſupr. q. 13. in diſputatione de miraculis.

Humanitas Chriſti, inſtrumentum verbi diuini coniunctum.

3 Itaque quod nulla creatura vel per ſe ipſam, vel mota ab alia poteſt efficere, nẽpè ſupranaturalem effectum, & multo minus ſpiritualem. & omnium maximũ gratiam iuſtificantem: id mota à Deo efficere poteſt. Imò verò ſæpè vtitur Deus ad huiuſmodi effectus, his rebus, quę minimè aptę ſunt ſecũdum ſuam naturam, illis effectibus inducendis, & plerunque contrariis, vt vis illius euidentius demonſtretur. Sic aqua lepram mundauit, luto dedit viſum: in ſacramentis verò ſimilitudinẽ quidẽ voluit eſſe in rebus & materia, cum

Hugo de S. Victo lib. 1 p. 9. cap. 3.

cum effectibus quos efficiunt quamuis ex ſe nullam haberent efficaciam, & ea tota deriuetur à Deo per humanitatem aſſumptam. verbi gratia, ablutio baptiſmi per aquam, dum actionē naturalem abluēdi corpus peragit, vt eſt inſtituta, mota & applicata à Deo, fit verè inſtrumentalis cauſa gratię & remiſsionis peccatorum.

Sacramenta inſtrumenta gratiæ ſeparata.

Sic omnes ſancti conſentientes, hanc ſacramentorum nouæ legis efficaciam explicant. D. Auguſt. Tractat. 80. in Ioann. eam aquę vim eſſe ait, vt corpus tangat, & cor abluat. lib. 19. contra Fauſtum. cap. 11. ſacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & cap. 17. eiuſdem lib. inquit, aqua & omnis illa actio corporalis, quæ agitur tum cum baptizamus, fit & tranſit: virtus tamen quæ per iſta operatur, iugiter manet, & donum ſpirituale æternum eſt. Eandem vim Chryſoſto. & Beda agnoſcunt in tertium cap. Lucæ docentes, eam virtutem ex Chriſti carne baptiſmum conſecutum eſſe, vt eius aqua Chriſto pariat animas. Gregor. de conſecrat. diſt. 4. cap. per aquam, illa aqua ſanat animam, quę habet gratiam Chriſti. D. Ambroſ. lib 2. de Pœniten. cap. 4. Cyrillus elegantiſsimè lib. 2. in Ioan. cap. 42. quemadmodum viribus, inquit, ignis, intenſius aqua calefacta, non aliter vrit quàm ipſe ignis: ſic Spiritus ſancti operatione aqua, qua baptizati corpus aſpergitur, reformatur ad diuinam virtutem, & potentiam. Dominus etiam Ioan. 3. vtranque cauſam complectitur, cum inquit, illud totum vndè renaſci nos oportet eſſe aquam & ſpiritum, Paulus etiam, Epheſ. 5. Coniungit Chriſtum, lauacrum aquæ, & verbum vitę, ad emundationem Eccleſiæ. Ex cuius imitatione D. Auguſt. Tractat. 80. in Ioann. totum ſacramentum appellat, aquam, verbum, & quod creditur, ideſt ſecundum legitimum ſenſum formæ, quem recta fides docet, vel ſecundum virtutem Dei, quæ fide tantum percipitur. His enim omnibus coniunctis, vnus & idem effectus ab omnibus ſimul perficitur, vt in naturalibus ſol & homo hominem generat.

Virtus ſacramenti effectiua gratiæ, non eſt manens aut permanens niſi in habituali.

4 Conſtet igitur, ipſam rei ſenſibilis ſacramenti naturā, quatenus eleuatur à Deo ſupra naturę terminos, ad diuinum effectum gratiæ ſanctificantis, eſſe & dici virtutem ſacramenti, non quidem qualitatem corporalem, quę nihil ad hunc effectum prodeſſet, neque ſpiritualem, quæ nulla illis imprimitur, ſed ipſum tantum moueri, & applicari à Chriſto, ad talem gratiæ effectum. Idem intelligendum eſt de aliis inſtrumentis, aſſumptis à Deo ad miracula efficienda, de reliquiis ſanctorum, veſtibus, quibus plerunque miraquędam Deus operatur. Horum enim natura, vt mota à Deo, fit inſtrumentum ſupernaturalis effectus, & non per aliquam virtutem inhærentem, operatiuam aut medica, ad ſanitatē efficiendā, ſupernaturaliter, & miraculoſe. Sed excipere oportet ſacrē Euchariſtiam, in qua realiter exiſtens corpus Chriſti, habet inhærentē vim viuificatiuam, per immanentem ſpiritum, de qua virtute, eſt illud Ioā. 6. Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquā. Vnde, cum hoc ſacramentum actu non ſanctificat, quia non ſumitur, habet tamen vim operandi & ſanctificandi, cum cętera non habeant, niſi ipſo vſu & applicatione.

In ſacramento eſt gratia inſtrumentaliter, ideſt, in motu paſſiuo vt in inſtrumento.

5 Explicauimus quid ſit gratiam efficere & continere inſtrumentaliter, quid autem ſit ex opere operato, nunc explicandum eſt. Hoc igitur verbum [opus operatum] licet ignotum veteribus Patribus, licet barbarum, nec Grammaticæ congruens, cum paſsiuè ſumatur, vſurpatum eſt ab hinc quadringentis prope annis ab Innocentio Tertio, lib. 3. de myſterio Miſſę, & quia habet apertum ſenſum in ſancta ſcriptura & Patribus. deinceps ab omnibus Theologis & Concil. Trident. vſurpatum eſt. Habet autem hūc ſenſum, quod efficacia ſacramenti nouę legis, non pendet ex fide, deuotione aut merito ſuſcipientis aut conferentis ſacramentum, tanquam cooperantibus inſtrumentaliter ad inducendam gratiam. ſed ex ipſa inſtitutione & motione Dei: vt ipſum opus effectum à miniſtro in re ſenſibili, vt ablutio in aqua, ſit tantùm efficax gratiæ inſtrumentum, quatenus mouetur à principali agente, atque ita idē eſt ex opere operato, atq; ex vi & efficacia actionis ſacramentalis. Quamuis autem nihil ſuſcipientis aut conferentis miniſtri, ad hāc efficaciā ſacramēti propriā (cum alia ſit miniſtri propria) inſtrumentaliter concurrat, nō tamen hæc vis operis operati, excludit diſpoſitionem neceſſariam ſuſcipiētis, imò

Ex opere operato, excludit bonitatem operantis, non tamen diſpoſitionem neceſſariā ſuſcipientis.

Seſſ. 7. Can. 8. de ſac. in genere.

verò requirit in adultis. Diſtinguitur igitur hæc ſacramentorum efficacia, ab humanis operibus, quæ valorem conſequuntur ex hominis deuotione, vt ieiuniū, eleemoſyna. Diſpoſitiones autem illas requiri teſtatur ſcriptura. Fidē, Marc. vltimo, & Acto. 8. Pœnitentiam, Act. 2. inuocationē nominis Domini, Act. 22. examen conſciētiæ, 1. Cor. 11. & ſic de aliis. Has verò dicimus cauſas diſponentes, paſſiuas & materiales, ad effectum ſacramenti recipiendum, non tamen meritorias aut efficiuas, quæ ſuo concurſu vim, efficaciam & valorem ipſi ſacramento tribuant. In hominem autem ſic affectum & diſpoſitum, & non efficacia diſpoſitionum, ſacramentum inducit ſuum effectum. Olim quidē fides ſacramentis proteſtata perfecta, ante Euangelium iuſtificabat, nunc autem ſacramēta applicant efficaciā paſsionis Chriſti ex ſe vt inſtrumenta & non cooperāte fide, ſed diſponente. Quod ſi fides perfecta iuſtificat ſine ſacramento re ipſa ſuſcepto, non tamen ſine voto ſacramenti: Sacramento autem operante, non concurrit fides ſuſcipientis, vt cooperans ſacramēto ſed tantū vt diſpoſitio ad effectū ſacramēti. Sic D. Aug. lib. 4. cōtra Creſco. c. 16. docet, non eorū meritis à quibus miniſtratur, nec eorum quibus miniſtratur, cōſtare baptiſmum, ſed propria veritate atque ſanctitate, propter eum à quo inſtitutus eſt: & valde ſignificanter, lib. 4. contra Donatiſt. cap. 24. dicens, ſacramentum ipſum per ſeipſum in paruulis valere plurimum. & lib. 1. de peccat. mer. & remiſ. totum hoc inquit fit in paruulis, vi ſacramenti & diuinæ gratiæ, hoc eſt, quod nos dicimus, ex opere operato.

Diſpoſitiones ſuſcipientis ſacramentum.

6 Ex hac ſententiæ propoſitæ explicatione conſtat, nullam nos efficientiam detrahere, de meritis & ſatisfactione atque inſtitutione Chriſti (quod nobis aduerſarij obiiciunt) cum tribuimus ſacramentis efficientiam ex opere operato: cum hoc totum ſit cauſæ inſtrumentalis, cui proinde nos præponimus cauſam efficientem principalem, & miniſterialem coniunctam humanitatis Chriſti: & effectus ſacramenti non reſpondet inſtrumento, ſed principali agenti, à quo eſt inſtrumenti virtus, cū proponat agens principale producere effectum ſimilem exemplari, quod in mente defixit, vt conſtat in omni artifice vten ti inſtrumentis: & idcirco per gratiam Deo dicitur homo perſimilis, iuxta illud 2. Petri, 1. vt efficiamur diuinæ naturę conſortes.

7 Explicata ſententia ſingilatim à nobis confirmanda eſt, & primùm quidem ſacramenta nouæ legis eſſe cauſam gratiæ ſanctificantis. ſic ex ſancta ſcriptura cō cludamus. Ad Roma. 6. & ad Galat. 3. teſtatur Paulus baptiſmo nobis applicari Chriſtum, & mortem eius, & ad Coloſſ. 2. Cōſepeliri Chriſto in baptiſmo, nos induere Chriſtum: vnde euidenter concluditur. Induere Chriſtum incorporari Chriſto participem eſſe mortis, ſepulturæ, & reſurrectionis eſt ſumma gratia: ſed hoc efficitur ſacramento baptiſmi: ſacramentum igitur confert gratiam: ſed hoc effici ex ſuo opere inſtrumentaliter Petrus expreſſit Act. 2. dicens: Baptizetur vnuſquiſque veſtrum, in remiſsionē peccatorum. Ecce remiſsio peccatorū, quę nō eſt ſine gratia, ipſius ſacramenti effectus eſt, quòd verò ipſa actio exterior ſacramētalis, vt ablutio aquæ in baptiſmo, id operetur, explicat Ananias Paulo Act. 22. cum ait, baptizare & ablue peccata tua. Et ad Epheſ. 5. idem expreſsit Paulus, mundans Eccleſiam lauacro aquæ in verbo vitæ: explicat enim actionem, inſtrumētum & effectum. Cauſa etiam inſtrumentalis particula [per] declaratur ad Tit. 3. cum inquit, ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis. Sic & Petrus 1. Pet. 3. Octo animę ſaluæ factæ ſunt in arca per aquam, & quod nos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma. Quod ſi regeneratio, renouatio, ſalus & ablutio peccatorum, à gratia proueniunt, & illa omnia à baptiſmo, dubitari non poteſt ſacramentum eſſe cauſam gratię. Cū autem principalis cauſę nō poſſint eſſe ſacramenta ipſius gratiæ, vt conſtat, reliquum eſt ſane, vt ſint inſtrumēta gratiæ: & idcirco in omnibus in his ferè locis, ad eundem effectū coniungitur ſacramentum cum principali agēte, ſicuti Dñs Ioann. 3. regenerationē attribuit aquę & Spiritui ſancto dicēs, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non poteſt videre regnum Dei. Cùm verò idem effectus multis tribuitur cauſis ſibi inuicem cohærentibus, ſicuti vni negari nō poteſt, ſic neque alteri: quare ſi gratia renouationis &

Cōfirmatio de efficacię ſacramentorum nouæ legis.

nis & regenerationis eſt effectus ſpiritus, erit etiã aquæ. Regenerationis etiam propria notio idem cõfirmat; vt enim vita naturalis generationis naturalis terminus eſt, & generationis cauſę ſunt ſemen, calor & humor natiuus in vtero matris: ſic baptiſmus eſt Eccleſię vterus, in quo regeneramur in vitam ſpiritualem, vt obſeruauerunt Ambroſ. lib. 2. de ſacramentis, cap. 6. & Leo Primus, ſerm. 4. de Natiuitate Domini, haſtenus de baptiſmo.

8 De confirmatione eſt illud Act. 8. vbi vidit Simon Magus, quòd per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus. De Euchariſtia eſt illud Ioan. 6. Qui mãducat me, viuet propter me, &c. Qui manducat meam carnem in me manet, & ego in eo: &c. caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus: quod Cyrillus accommodatiſsimè explicat lib. 10. in Ioan. cap. 3. illud etiam eſt apertiſsimum. 1. Cor. 10. Vbi fractio panis, & ſumptio calicis, appellatur communicatio corporis & ſanguinis Domini, quæ eſt ſumma gratia vnionis cuiuſque membri cum Chriſto capite, vnio etiam mẽbrorum inter ſe, illis verbis exprimitur: vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane participamus. De ordine eſt illud 1. Timot. 4. vbi inquit gratiam datam cum impoſitione manuum presbyterij. idem colligitur 2. Timot. 1. De pœnitentia expreſſum eſt Ioan. 20. quod remittat quæcunque peccata. De vnctione, Iacobi vltimo dicitur: quod ſaluat infirmum, & dimittit peccata. De Matrimonio idem etiã concluditur, quia per illud datur poſſeſsio vaſis ſui, in ſanctificatione & honore, & non in affectu concupiſcentiæ, quemadmodum gentes quæ ignorant Deum. 1. Theſſ. 4.

Concilia de efficacia ſacramẽtorum. n. 9.

9 Deinde ſcripturis conſentienter definitum eſt à Conciliis, ſacramenta nouæ legis gratiam conferre, & non tantùm ſignificare, vt vetera. ſic in Florent. in doctrina de ſacramẽtis, Seſſ. vltima. & Trident. Seſſ. 7. Can. 6. & 8. de ſacramentis in genere: & ſanctorum adducta in pręcedentibus teſtimonia idem apertè confirmant: & quæ ab illis de figuris quorundam ſacramentorũ põderata ſunt in vet. leg. D. Ambroſ. lib. 1. de ſacramentis, aquæ Iordanis mundanti leprã Naaman Syri, confert Baptiſmum. Perſimilis eſt etiam aquæ probaticæ piſcinæ, quæ ex opere operato ſanabat languores omnes: vt obſeruauit Chryſoſt. homil. 25. in Ioan. Emiſſen. Serm. de S. Blandina, D. Auguſt. ſerm. de ſancto Stephano, & Laurentio. Sic etiam Dominus, Ioann. 6. Confert Manna cum ſacra Euchariſtia, & Coloſſ. 2. Confertur baptiſmus circunciſioni, & D. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. confert myniſterium ſacerdotis in ſacramento Pœnitentiæ, cum ſacerdote vet. leg. mũdante leprã. In his autem omnibus comparationibus concluditur, multo perfectius noſtris ſacramẽtis effici in anima, quod veteribus in corpore: & quę erat olim iuſtificatio carnis & purificatio per illa vetera ſacramẽta, quaſi ex opere operato: hæc per noſtra ſacramẽta eſt iuſtificatio ſpiritus & innouatio, vt colligitur ex D. Pau. Heb. 9.

10 Sunt etiam alia multa Patrum teſtimonia in eandem ſententiam, Cyp. in ſerm. de bap. Chriſti, Nazian. oratione in ſancta Lumina vel ſanctũ baptiſma, Chryſ. hom. 25. in Ioan. & hom. de Reſurrect. ad finẽ, Cyr. lib. 2. in Ioan. c. 24. Ambr. lib. 1. de ſacramẽ. c. 5. de baptiſmo: & lib. 4. c. 2. de Eucha. & lib. de iis qui myſt. init. c. 9. Auguſt. lib. 19 cõtra Fauſt. c. 16. & tract. 84. in Ioã. alij verò Patres exponentes citata ſcripturę teſtimonia.

11 Per fidem verò nos effici mẽbra Chriſti dubitari non poteſt, ſed per informem quodãmodo & imperfectè, cùm per eã à Chriſto nõ deriuetur vita gratię ſed principiũ, quod eſt credere 3. p. q. 8. art. 3. ad 2. per fidẽ autem formatã ſimpliciter & perfectè; quatenus per eã applicatur nobis fructus paſsionis Chriſti. S. S. E. Roma. 3. Quẽ propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine eius; ſic autẽ nobis applicatur paſsio Chriſti, non ſolùm ſecundum intellectum, ſed etiã ſecũdum affectum, ſed in hac fide continẽtur ſacramenta in re vel in voto, ead. p. q. 49. ar. 1. ad 5. & q. 69. art. 4. ad videmus aliquãdo fidei, aliquando ſacramẽtis tribuitur iuſtificatio, ad Rom. 3. 4. & 5. fidei, ſed c. 6. tribuitur baptiſmo, nulla facta fidei mentione, ſimiliter in Act. inquit Petrus: Baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ in remiſsionem peccatorum, & c. 15. dicitur fides corda purificare, & ad Tit. de Eccleſia mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ: quare iuſtus non ſolùm ex fide viuit, ſed etiam ex ſacramentis, quod ſi hæc duo inter ſe conferas, fides à ſa-

cramento perficitur & accipit vim iuſtificandi, vt cum pœnitentia ex attrito facit contritum per ſe, vel aliud ſacramentum ex accidẽti, & cum baptiſmus paruulo fidem viuentem inſundit, quæ formaliter iuſtificat, vt ſacramentum inſtrumentaliter. Cum verò iuſtificatur quis ſine ſacramento, vt Cornelius, non tamen ſine ſacramẽti voto: & deinde ipſo ſacramento amplius iuſtificatur, & cum eadem contritione qua quis ſine ſacramento in re iuſtificatur, ipſo ſacramento ſuſcepto amplius iuſtificaretur: & ſi eſſet adultus ipſo baptiſmo omniũ peccatorum pœnę remittũtur, quòd rarò per contritionem ſine ſacramẽto reipſa ſuſcepto.

Sacramenta n.l. præſtantiora veteribus & nunquam mutanda.

12 Quare verè & catholicè aſſerimus, noſtra ſacramenta veteribus abrogatis excellẽtiora eſſe, & nunquam mutanda: contra aduerſarios, prẹſertim Caluinũ, qui ęqualia conſtituunt noua ſacramẽta veteribus, aſſerentes non eſſe quod ex Euãgelio, vllam ſacramentis noſtris pręrogatiuã vendicemus: cùm tamẽ oſtenderimus in his eſſe efficaciam inſtrumẽtalẽ ſanctificandi, in illis nõ fuiſſe niſi ſignificationẽ tantùm. Pręterea, ſi teſtamentum nouũ veteri pręſtat, ſicut perfectum imperfecto, res ipſa promiſſa, etiam nudę promiſsioni pręſtat: & ſacramentis applicatur nobis hęc perfectio olim adũbrata, quia applicatur inſtrumentariè virtus meritorũ Chriſti, quam vetera omnia adumbrarunt: quis nõ videt perfectiora eſſe oportere noſtra ſacramẽta veteribus? ad Heb. 1. Chriſtus dicitur melioris teſtamẽti ſponſor. & c. 8. melioris teſtamenti mediator, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitũ eſt. 2. Cor. 3. antitheſi miniſteriorum vtriuſque teſtamenti, idem apertius exprimitur. appellatur enim miniſterium vet. teſtamenti, literę, dãnationis, mortis: noui autẽ, ſpiritus, & vitæ: quem locum eleganter pro excellentia noſtrorum ſacramẽtorum explicauit Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. In eiuſdẽ excellentię confirmationẽ multa Dionyſ. c. 5. de cæleſt. hier. docens ſtatum n.l. medium eſſe inter veterẽ leg. in qua tantùm fuerunt vmbræ, & cæleſtẽ patriam, vbi nulla erunt ſymbola: & ideo dicitur Euangelium, imago cęleſtiũ Heb. 10. ſed vetus lex vmbra tãtùm, vt explicauit D. Tho. 1. 2. q. 103. art. 3. multa etiã in hãc ſententiã D. Aug. conc. 1. in Pſal. 103 lib. 3. de Doct. Chriſt. c. 19. epiſt. ad Ianuar. lib. 19. contra Fauſt. c. 13. Vbi ait prima ſacramenta ablata ſunt, quia impleta ſunt, & alia inſtituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora. & ſuper tit. Pſal. 73. inquit, ſacramẽta v. & n.t. nõ ſunt eadẽ, quia alia ſunt ſacramenta dantia ſalutẽ, alia promittẽtia tantùm Saluatorẽ, & illa ſalubriora, fœliciora, faciliora. Denique vetera ſacramẽta non ſolùm fuerũt figurę Chriſti, ſed etiã noſtrorum, in quibus proinde eſt veritas, iuxta illud Ioan. 1. Gratia & veritas per IESVM Chriſtũ facta eſt, de quo Auguſt. epi. 86. & lib. 1. cont. aduerſ. l. cap. 18. Hęc igitur ſententia conuincit, noſtra ſacramẽta mutanda non eſſe, ſed terminatũ iri ad ipſam veritatẽ aſpectabilẽ in cęlo, cõtra Cataphrygas, Manichęũ, Montanum, Priſcillã, & alios qui ſibi reſtaurationẽ noſtrorũ ſacramentorũ, ex promiſſo Spiritu ſancto ſuperbè vendicabant, vt colligitur ex D. Aug. lib. 32. contra Fauſt. c. 17.

De hac diſtinctione vtriuſque teſt. diximus Reg. 2 ſcriptura.

13 Reſtat oſtendendũ ſacramenta n.l. cõferre gratiã ex opere operato, eo ſenſu quẽ ſupra explicauimus: id verò perſpicitur primò, in baptiſmo collato paruulis, morionibus & ſtupidis, ſine vlla ſuſcipientis cooperatione & diſpoſitione, cũ eos ſanctificari & ad ęternã vitã admitti recta fides doceat vt in doctrina de baptiſmo conſtabit. Vnde elegantiſſimè in hunc ſenſum D. Aug. lib. 1. de peccat. mer. & remiſſ. c. 18. totum, hoc, inquit, in paruulis fit vi ſacramenti & diuinę gratię. Idẽ eſt enim [ex vi ſacramenti] atque quod nos dicimus, ex opere operato. Secundò idem conſtat, cum ſuſcipiẽtis ſacramentum fides non eſt magna, deuotio lãgueſcit, & contrititio de peccatis inſufficiens exiſtit: huic enim pœnitentiæ ſacramento diſpoſitio illa perficitur, vt fiat de attrito contritus, & gratiã conſequatur, vt eſt cõmunis & recepta Theologorũ ſententia. Tertiò, idẽ opus operatũ confirmatur, in habentibus ęqualem diſpoſitionem ad quoduis ſacramentũ ſuſcipiendum, vt ęqualis v.g. ſit pluriũ de peccatis cõtritio: ſuſcipienti enim ſacramentũ maior gratia cõfertur, quã habenti ſacramentum in voto, non certè ob aliam cauſam, quam ex vi ſacramenti, quę poſita ſubiecti diſpoſitione in adultis, maiorẽ gratiã tribuit, quã ipſi ſine ſuſceptione ſacramenti aſſequerẽtur. Idẽ eſt de gratia, quã quis aſſequitur actibus virtutũ, vel ſacramentis: hęc enim eſt vberior & perfectior, vt conſtabit infra ex diſtin-

Diſputotio de ſacramẽtorum efficientia.

diſtinctione gratiæ ſacramentalis à gratia virtutum & donorũ. Hoc autẽ magis glorioſum eſt Deo & redemptori, quã noſtris operationibus & diſpoſitionibus gratię infuſionem tribuere: quia id totum quod inſtrumentis conceditur, cedit in gloriã & dignitatẽ principalis agentis, quod tantam virtutẽ inſtrumentis à ſe inſtitutis cõmunicauit. Quod ſanè ſi pro ſua dignitate expẽdatur, multũ conuincit hęreticos, qui alias etiam in hac pręcipuè materia, volũt videri ij, quibus diuinus honor cordi, & curę ſit.

14 Sed de modo & ratione cauſę, qua ſacramenta n.l. efficiũt gratiã, grauior & ſubtilor reſtat diſputatio catholicorum inter ipſos: de hęreticis autẽ qui omnẽ cauſę rationẽ, eiſdem ſacramentis negant, explorata vera ſententia, & magis cõſentanea verbo Dei, cõmodius differemus. Eſt autẽ ratio dubitandi ex ipſa gratię dignitate & excellentia: quia cum ea nos efficiat diuinæ naturę conſortes. 2. Pet. 1. atque ita Deiformes, & non educatur de potentia naturali ſubiecti, ſupra omnem vim naturę exiſtens, ſed ex nihilo producatur, creationis autẽ & productionis ex nihilo, nulla creatura inſtrumentũ eſſe poſſit, meritò dubitatur, qua ratione ſacramentum, cũ ſit aliquid creatũ & effectum, gratię producẽdę cauſa, aut inſtrumentũ eſſe poſsit. Omnes quidẽ Theologi ſcholaſtici conſentiẽtes, aſſeruerunt cum Magiſtro ſent. princip. 4. ſent. ſacramenta n.l. efficere gratiã quã ſignificãt, ſed modũ efficiendi gratiã, qui verè cauſę rationẽ haberet, nõ omnes attigerũt, vnus D. Tho. ſpiritu, ingenio, eruditione patrũ, pręſertim D. Aug. longè omnibus antecellens, idipſum attigit, quod poſtea Florẽt. Cõc. & Tridẽt. definierũt, & quod nõ ſolùm verbis, ſed reipſa ſit ſupra modũ ſigni, & propriè habeat rationem cauſę efficientis. Omniũ igitur ſententias Theologorũ, eorũ etiã qui ſunt de familia D. Th. ad quinque reuocamus. Prima aſſerit, ſacramenta n.l. non producere gratiam immediatè, vt calor calorem, ſed diſpoſitiuè, quia vim habet efficiendi in anima quandam diſpoſitionem, quam ſtatim gratia cõſequitur, hanc diſpoſitionẽ dicunt eſſe, vel characterẽ, vel quendã decorem, quẽ ornatũ vocant, gratię ſuſcipiendę accommodatã diſpoſitionem: efficere pręterea ſacramenta, vt tollantur gratię impedimẽta, fomitẽ concupiſcentię, & reliquias peccatorũ imminuẽdo, & vtraq; ratione dici ſacramenta n.l. gratiam efficere. Sed hęc ſentẽtia facilè reiicitur. Primò quia verã rationem cauſę non tribuit ſacramentis ad gratiã: Secundò, quia characterẽ non ſemper comitatur gratia, vt conſtat in eo qui exiſtẽs in peccato mortali baptizatur: & ornatus ille res ficta eſt, ſcripturę & Eccleſiæ ignota. Tertiò, quia redit eadem dubitatio de charactere & illo ornatu, quomodo cũ ſit ſpiritualis, à ſacramẽtis producatur. Deniq; remouere impedimentũ gratiæ licet ſit aliquid, non tamẽ eſt efficere gratiam, niſi fortè ex accidenti: ſacramentum autẽ n.l. verè & per ſe efficit gratiam.

Quomodo ſacramenta ſint cauſa gratiæ inſtrumẽta.

Prima ſentẽtia autores ſunt Alexã. 4. p. q. 8. mem 3. art. 5. ſ. 1. 2 & 3. & alij Theolog. 4. d. 1. Albert. art. 5. ad argumẽta. D. Th q. 1. Palud. Cap. Ferrar. 4. lib. contra gẽt. c. 57.

15 Altera ſententia dicit ſacramenta conferre gratiam, quia Deus ſacramentis aſſiſtens ex pacto & inſtitutione infundit gratiam: ſicut quidam Philoſophi remouẽtes efficientiam à cauſis ſecundis, Deum ad pręſentiam earum dixerant omnia efficere: & ſicut ſigna maleficorum, cauſę dici poſſunt eorũ effectuũ, quos dęmõ ipſis aſſiſtẽs operatur. Sed hęc ſentẽtia ab omnibus reiicitur, quia nihil amplius tribuit nouis quam veteribus ſacramentis, nempè quod ſint gratiæ ſanctificantis ſigna.

Secunda ſententia autores ead. d. 1. Bonau. Ricar ar 4. q. 2. Scot. Duran. q. 4. Gabr. Marſil. q. 2.

Tertia ſententia facit ſacramenta cauſas morales gratię, non habentes actionem aliquã gratiæ productiuam: vt pecunia eſt cauſa moralis redemptionis captiui, & meritum eſt cauſa mercedis, & conſilium ſeu perſuaſio eſt cauſa rei gerendæ. Sed etiam hęc ſententia tollit veram rationẽ cauſę efficientis: cùm hęc omnia tantùm ſint occaſiones, quibus excitatur vera cauſa, vt agat & producat effectum: vt ex conſilio ſequitur occiſio, & ex pecunia redemptio: quo genere cauſę Chriſti paſsio meruit & procurauit noſtrã redemptionem, & pręterea inſtrumentaliter, vt oſtẽdimus ſupra q. 8.

Tertia ſententia autor Canus relect. de ſacramentis p. 4. refellitur à Soto.

16 Quarta ſentẽtia reiectis omnibus precedentibus, affirmat ſacramenta nos efficere gratos Deo, gratiam tamen quæ infunditur, & qua ſumus formaliter grati Deo, non efficere: ſicuti apud nos fit homo homini charus & gratus, ſine noua alicuius qualitatis productione. itaque ſacramentis detrahit efficientiam qualitatis & gratię, quæ producitur in ſuſcipiente, & tribuit efficientiam grati hominis. Quod ſi hæc ſententia præceſiſſet Viennenſe Cõcilium, quod probabilius eſſe definiuit

Quarta ſententia, autor Domi. Sot.

per baptiſmum infundi gratiam, virtutes & dona, & Tridentinum, quod ad repellendam iuſtitiam imputatiuam hæreticorum definiuit Seſſ. 6. cap. 7. & Can. 11. Neminem iuſtificari etiam paruulum, niſi per iuſtitiam, verè animæ inhærentem, quæ ſit cauſa formalis iuſtificationis, videri poſset probabilis: vt fuit etiam ante illa concilia probabile, gratiam non eſſe habitum vel qualitatem infuſam: ſed poſt illa concilia aſſerere, effici hominem per ſacramenta gratum; & non attingere ipſius gratiæ, per quam formaliter eſt gratus, infuſionem, minus ſolidum eſt, & nimis ſubtile, & definitionibus Conciliorum non admodum conſentaneum. Sic ergo contra hanc ſententiam concludimus: ſacramenta ſecundum eam non attingunt formam, per quam homo ſit gratus, neque aliquam diſpoſitionem ad eam formam: ergo non poſſunt eſſe verè & propriè cauſæ, cur homo ſit gratus Deo. Quod ſi quis dicat, eſſe cauſas diſpoſitiuas, is non tribuit ſacramentis rationẽ cauſæ efficiẽtis ſed materialis, quod eſt alienum à ratione inſtrumenti, quod in genere cauſæ efficientis continetur. Quod verò Patres non meminerint gratiæ huius, quatenus qualitas dicitur, nihil adiuuat hanc ſententiam, quia neque etiam aſſeruerunt ſacramenta efficere homines gratos Deo: id tamen aſſeruerunt, quod cum vtroque parem vim habet, nempè ſacramenta iuſtificare, abluere animam, & ſanare à peccatis, remittere peccata, dare vitam, incorporare Chriſto, paſcere & purgare animam. Denique hæc ſententia de gratia, quòd ſit qualitas & forma iuſtificatis inhærens, ex verbo Dei & Patribus collecta eſt, & à poſterioribus Conciliis explicata: oportuit igitur poſt hanc Cõciliorum explicationem, efficientiam gratiæ ſacramentis tribuere conformiter ad eam, cùm verum vero neceſſariò conſentire debeat.

17. Quinta ſententia quæ planè eſt D. Thomæ affirmat ſacramenta eſſe cauſas gratiæ iuſtificantis, quę verè & propriè ipſius gratiæ productionem attingant: cuius explicatio eſt: in gratiæ infuſione duo ſunt, ipſa gratiæ ſuſceptio ſecundum potentiam obedientialem, cum naturalis vis non poſſit eſſe ad donum ſupernaturale: & qualitatis ſuſceptæ & infuſæ ex nihilo productio. Primum ſacramenta inſtrumentaliter attingunt, quatenus actione ſacramentali affecto corpore, anima afficitur ad excipiendam gratiam quę infunditur: & huius mutationis animæ ad recipiendam gratiam immutato corpore, res creata & producta inſtrumentum eſſe poteſt: illud verò ſecundum Deus efficit immediatè, & nullum aſſumit inſtrumentum, quia creationis & productionis ex nihilo nullum poteſt eſſe.

Sent. D. Th.

18 Gratiam vero creari aut concreari plerique Theologi negant, quòd fiat in ſubiecto, & creatio omne ſubiectum excludat, & quia eius deſitio non ſit annihilatio. Sic Caiet. ſupra quæſt. 8. artic. 1. & quæſt. 62. art. 1. cum creationi & conſeruationi opponatur annihilatio. vocat autem gratiæ productionem mutationem in ordine gratuitorum. Quidam cõproductionem vocant, ſicuti accidentis in ſubiecto: creatio autem tribuitur gratiæ in ſcriptura ſacra, ſecundum analogiam, vt ſicut creatio tribuit nouum eſſe, ſic gratia diuinam innouationem. ſic exponit D. Thom. 1. 2. quæſt. 110. art. 2. ad 3. Paulum Epheſ. 2. 2. Corinth. 5. Galat. 6. Sed quicquid ſit de ratione creationis, aut concreationis propriæ ſumptæ, certum eſt gratiam, cùm qualitas ſit, non fieri ex aliquo vt materia, & ideo ex nihilo: neque anima ſubiectum in quo illius, habet vim inſitam & naturalem ad eam excipiendam, ſed id accipit ſupernaturaliter ex dono Dei. An verò D. Thom. priorem ſententiam 4. ſentent. hic retractauerit, negant Palud. Capreol. Ferrarien. affirmant Caiet. Càn. Sot. & verè affirmant, vt deducit Caiet. neque aliter hæc doctrina cõſentire poteſt, cũ art. 2. quæſt. 3 huius 3. p. Itaque ſacramentum non imprimit diſpoſitionem aliquam gratiæ, ſed motum à Deo principali agente, attingendo ſua actione naturali corpus ſuſcipientis ſacramentum, mouet & immutat animam, vt gratiam, effectam à Deo, recipiat. Hoc eſt quod volunt Patres, cùm dicunt in aqua baptiſmi eſſe vim regeneratiuam, & quod apertius D. Auguſt. de baptiſmo, eam eſſe vim aquæ, vt corpus tangat & cor abluat: denique omnia illa teſtimonia ſacræ ſcripturæ, & primùm, quæ ſupra citauimus, ad oſtendendum ſacramenta nouæ legis eſſe cauſas inſtrumentales

gratię,

gratiæ, hanc noſtram explicationem, quę diui Thomæ eſt, planè confirmant: & ratione ſic confirmari poteſt. quia hęc ſententia tribuit ſacramentis veram efficientiam inſtrumentalem, nempè quod mota à Deo principali agente, ſua actione eleuentur ad productionem effectus principali agenti conformis, vt ſupra explicauimus, quæſt. 13. de miraculis, eſt igitur hęc ſententia vera.

19 Quamuis autem antiqua concilia tribuerint ſacramentis nouæ legis, efficientiam gratiæ, ſolùm tamen Tridentinum expreſsit hanc efficientiam eſſe inſtrumentalem, cùm ait Seſſ. 6. cap. 7. Baptiſmum eſſe cauſam inſtrumentalem noſtræ iuſtificationis, & hanc definit eſſe per infuſionem gratiæ, qua formaliter iuſti ſumus, & ita concedit apertè baptiſmo gratiæ efficientiam inſtrumentalem. quod autem definit de baptiſmo, de cæteris etiam ſacramentis noſtris aſſerendum eſt, quia omnia iuſtificant vel infundendo primam gratiam, vel perficiendo pręexiſtentem. (3. p. 4. 62. art. 3. 4.) Non igitur tribuimus aliquam virtutem permanentem ſacramentis (excepta Euchariſtia) gratię productiuam, ſed ipſe motus vt eſt à principali agente dicitur, & eſt virtus inſtrumentalis, à qua dicitur à quibuſdam motus ille virtuoſus, quia per eũ eleuatur ad inducendum effectum principalis agentis: & ratione huius motus, dicuntur ſacramenta continere gratiam, & habere virtutem gratiæ cauſatiuam. Quãuis enim virtus ſpiritualis in corpore non poſsit eſſe permanenter & complete, cùm neque ab eo poſſit eſſe, ſupra illius vim, & naturam exiſtens, neque in eo recipi, quia oportet eſſe ad modum recipientis corporei: poteſt tamen eſſe virtus ſpiritualis inſtrumentalis, hoc eſt quatenus corpus ab aliqua ſubſtantia ſpirituali moueri poteſt, ad effectum ſpiritualem inducendum: vt in voce ſenſibili eſt vis ſpiritualis, ad excitandum intellectum alterius, quatenus procedit à conceptione noſtri intellectus. Vnde hæc virtus inſtrumentalis, acquiritur inſtrumento, ex hoc ipſo quod mouetur à principali agente: & ſimiliter ſacramentum, ex benedictione Chriſti, & applicatione miniſtri ad vſum & adminiſtrationem ſacramenti, conſequitur virtutem ſpiritualem, quatenus ex motu principalis agentis, ad effectum ſpiritualem eleuatur. Vnde Diuus Auguſt. (In ſermo. de Epyph.) nec mirum quod aquam, hoc eſt ſubſtantiam corporalem ad purificandam animam peruenire dicimus: peruenit planè & penetrat conſcientiæ vniuerſa latibula. Quamuis enim ipſa ſit ſubtilis & tenuis, benedictione tamen Chriſti facta ſubtilior, occultans vitæ cauſas, ad ſecreta mẽtis ſubtiliora pertranſit. quæ omnia tantùm continent, vim inſtrumentalem eſſe in aqua baptiſmi dimanantem à principali agente Chriſto, ad animæ regenerationem.

20 Sacramentũ quidẽ ex materia naturali & actione externa eſt res ſenſibilis: ſi verò conſideretur ex inſtituente, principali agẽte, effectu, habet virtutem ſupranaturalem & ſpiritualem, ſed inſtrumentalem, quatenus eleuatur à Deo ad ſupernaturalem effectum gratię ſpiritualis ipſo motu, non autem ſacramento impreſſa aliqua vi permanenti. Vnde ſicut effectus in cauſa continetur virtute, ſic ſacramenta dicuntur gratiam continere inſtrumentaliter, cùm ſint ad eam inducendam, vt cauſa ad producendum ſuum effectum inſtrumentalis.

21 Dicitur autem hæc virtus cauſatiua gratiæ dimanare ex paſsione Chriſti, quatenus in ea complete meruit Chriſtus omnia pertinentia ad noſtram ſalutem: & (3. p. q. 62. art. 5.) hoc meritum, nobis per ſacramenta applicatur ſecundum efficaciam. fuit etiam paſsio Chriſti, cauſa coniuncta inſtrumentalis iuſtitiæ & gratiæ, quam ſacramenta conferunt, & pleniſsima etiam ſatisfactio, quæ omnia per ſacramenta nobis communicantur, vt ipſi etiam mereri & ſatisfacere poſſimus. Fluxus autem aquæ & ſanguinis ex latere Chriſti mortui in cruce, meritorius eſſe non potuit, cùm morte ſit omne meritum completũ, neque ſatiſfactorius, fuit tamen inſtrumentalis ad vitam animæ, quæ nobis per ſacramenta communicatur, ſicuti ſepultura, reſurrectio, & omnis operatio Chriſti, vt oſtendimus ſupra queſt. 8. in diſputatione de efficacia operationum Chriſti ad noſtram ſalutem. Significauit etiam fluxus ille ſanguinis & aquæ, quæ ſpecialiter pertinent ad duo potiſſima ſacramenta, baptiſmum & euchariſtiam: nam aqua eſt propria materia baptiſmi, & vino debet permiſceri in calice, quia coniuncta ſanguini licet

cet per ſe, fluxit ex latere Chriſti, inquit Conc. Florent. de Euchariſtia in doctrina de ſacrament. Seſſ. vltima. Ex paſſione

Ad art. 5.

Sacramenta qua ratione ex paſſione & ex latere Domini prodierint.

Chriſti omnia ſacramenta ſuam habere virtutem ad ſanctificandum, tanquam ex complemento totius meriti, & actione perfectiſsima, quæ profecta ſit ab eximia charitate, vt oſtendit Paulus ad Roma. 5. cum ait, commendat autem Deus ſuam charitatem in nobis, quod cum adhuc peccatores eſſemus, pro nobis mortuus eſt. Dixi autem ex latere Chriſti mortui exiſſe aquam & ſanguinem, quia ſic expreſſum eſt Ioan. 19. vt refutetur error aſſerentium neque effluxiſſe aquã, ſed flegma, neque ex Chriſto mortuo, & mortuum dixiſſe Euangeliſtam per recapitulationem. Sed hic error iam pridem damnatus eſt ab Innocentio Tertio, cap. in quadam de celeb. miſſ. & in Clement. de ſumm. Trinit. & fide Catho. Aug. autẽ frequenter illud vſurpat, ſacramenta fluxiſſe de latere Domini, Tractat. 15. in Ioannem. Pſalm. 138. & ſententia. 328. in libro excerptarum Proſperi, non ob aliã cauſam, quàm quod ſanguis ille in ſacrificiũ per paſſionem & mortẽ tũ effuſus, vim viuificatiuam omnibus Eccleſiæ ſacramẽtis dederit: ita vt non ſolùm à Deo ipſo, ſed ab hoc inſtrumento diuinitati coniuncto, ad effectus ſupernaturales moueãtur, complete quidem & perfectè, tanquam termino omnis meriti, ſed ab aliis omnibus Chriſti actionibus meritoriè etiam atque effectiuè, vt mediis ad eundem terminum & complementum, à ſanguine autem & aqua lateris effectiue tantum, cum morte eſſet finitum Chriſti meritum.

Ad Artic. 2.

22 Poſtquam oſtendimus ſacramenta nouæ legis efficere gratiam ſanctificantem inſtrumentaliter, explicandum eſt quid nam ſit hæc gratia ſacramentalis, id

Gratia ſacramentalis qua ratione diverſa ab alia gratia gratum faciẽte.

eſt, effecta per ſacramenta, & qua ratione differat à gratia virtutum & donorum, id eſt gratia quam conſequuntur virtutes & dona in potentiis, ad operandum conformiter ad ipſam gratiam: vtrum ſcilicet, ſit eadem ſecundum ſpeciem, vel potius, hoc quod eſt eſſe à ſacramentis effectam, addat aliquid præter virtutes & dona, quæ omnem gratiam iuſtificantem conſequuntur.

Ad art. 2.

Eſt igitur vtriuſque gratię conſenſio, quia vtraque perfectè hominem iuſtificat & reddit gratum Deo, efficiens conſortem diuinæ naturæ, ſiue ſanet & mundet à peccato, & ideo ſit prima, ſiue prę exiſtentem ſanitatem animæ & gratiam augeat: vtraque enim eſt habitus animę inhærens, vt definitum eſt contra iuſtitiam imputatiuam in Trident. Seſſ. 6. cap. 7. & Can. 11. Hæc ſunt de vtraque gratia certa fidei dogmata: ſecundum verò meliorem Theologorum ſententiam vtraque eſt in eſſentia animæ, & eandem in potentiis cõſequuntur virtutes & dona Spiritus ſancti, vt eliciantur operationes gratiæ inhęrenti conſentaneæ. Differentia autem vtriuſque gratiæ generalis eſt, quod ea quę dicitur eſſe virtutum & donorum, nihil amplius continet, aut certè non tam copioſe quàm gratia ſacramentalis, quæ amplius aliquid continet: id verò eſt, auxilium ad ſpeciales quoſdam effectus, ad ſalutem & iuſtitiam hominis pertinentes, vt ſuſcipiens ſacramentum, recipiat & aſſequatur ſacramenti finem, cuius gratiã inſtitutum eſt. Id autem auxilium, non habitum gratiæ diuerſum eſſe volumus, ſed diuinum auxilium actuale, extenſiuum gratię habitualis ad effectum proprium ſacramenti: atque ideò vtraque in ratione gratiæ habitualis conſentit, ſed ex hoc auxilio addito ſacramentali, diſtinctio ſpecifica poteſt inter vtranque conſtitui, vt ſit huius auxilij additio, quaſi differẽtia gratiam ſacramentalem conſequens. Vnde quamuis gratia extra ſacramentum collata, per votum tamen ſacramenti, habeat ratione eius aliquid huius auxilij, id tamen copioſius donatur ſuſcipiẽti actu ſacramẽtum. Si enim ſacramenta nouę leg. gratiã conferunt ex opere operato, & habent ſpeciales effectus, quibus inter ſe diſtingũtur, vt baptiſmus regenerat, Euchariſtia paſcit & reficit, neceſſe eſt aſſerere ipſam gratiam, ſacramenti vi collatam, ad huiuſmodi effectum inducendum eſſe accommodatam: eam vero accommodationem Theologi exprimunt per huiuſmodi auxilium, quo gratiam ſacramentalem à gratia quæ non confertur virtute ſacramentorum, diſtingunt, & eam vocant donorum & virtutum, quia nihil aliud habet adiunctum ad rectè operandum, quam virtutes & dona in potentiis: cũ præterea gratia ſacramentalis habeat adiunctum illud auxilium ſpeciale. Dici etiam poteſt

virtutum

virtutum & donorum, quia talem gratiam merentur iuſtificati, cum actibus meritoriis virtutum, augmentum gratiæ merentur.

23 Exemplis erit hęc differentia notiſſima. Ad confeſſionem fidei & conſtantiã operantur fides & fortitudo, datæ homini extra ſacramenta: hoc tamen animi robur, excellentius confertur ſacramento confirmationis, ad hunc effectum peculiariter inſtituto. Sic etiam anima paſcitur & reficitur verbo Dei & contemplatione, ſed excellentius ſacra Euchariſtia, ad eum finem inſtituta. Idem de fide coniugali & caſtitate, reſpectu gratiæ quam matrimonium cõfert, dicendũ eſt. Quare vt generaliter diſtinximus gratiam ſacramentalem per huiuſmodi auxilium, à gratia virtutũ, ſic & gratias ſingulorum ſacramentorum inter ſe diſtinguere oportet: vt licet omnis gratia ſacramentalis iuſtificãs, habitus ſit, adiuncto auxilio Dei ad ſpeciales quoſdã ſalutis noſtræ effectus: habeat tamẽ cuiuſque ſacramenti gratia, ad propriũ effectũ ſpeciale auxilium, determinatũ ad eundẽ effectum: quia aliter gratiæ ſacramentales non diſtinguerentur inter ſe, vt oportet diſtingui, quia ipſa ſacramenta diſtinguntur, & ad effectus ſpeciales efficacia ſunt.

24 Ex hac generali differentia vtriuſque gratiæ, aliæ ſpeciales conſequuntur. Primò quidem quia gratia virtutum id propriè agit in anima & eius facultatibus, vt homo iuſtè & ſanctè operetur: ſed gratia ſacramentalis non ſolùm hoc pręſtat, ſed prætereà fert ſecum ſingulare auxiliũ, contra naturæ languorem & imbecillitatem ex originali peccato contractam: & ideo hæc gratia vim habet peculiarem in peccata pręterita & eorum cauſas, cùm virtutes quoad pręſens & futurum tantùm, propriè peccatum excludant. Hinc ſunt duo ſacramenta baptiſmus & confirmatio, ad reatum pręteritorũ peccatorũ ſoluendum baptiſmus, & ad roborãdas debilitatas animę vires confirmatio: ad reſtaurandã defectionem caloris ſpiritualis animæ ex peccatis contractam, Euchariſtię alimentum, & ſimiliter in aliis ſacramentis. quorum ſingula non ſolùm bonos & ſanctos reddunt ſuſcipientes, ſed etiam ſingularem aliquam vim, in pręcedentem naturę aut perſonę morbum exercent. cuius rei ignoratione Lutherus impiè aſſeruit, quod vera pœnitentia non eſt niſi noua vita, non aliã agnoſcens interiorem animæ innouationem, nec aliam morum conformationem quàm Philoſophi, qui nihil pręterita curauerunt, pręſertim ad reſarciendam Dei offenſam. Secundò poteſt colligi alia differentia ſpecialis vtriuſque gratię, quòd gratia quæ ſacramentis comparatur certior eſt, quanquam de nulla gratia (ſit certitudo excludens omnem dubitationem etiam moralem) ſed certior dicatur ſecundum Chriſtianas coniecturas probabiles, & maiorem in nobis ſpem ſalutis excitet: quia in operibus iuſtiſsimorum etiam hominum ij poſſint eſſe defectus, vt aut non omnino, aut raro augmentum gratiæ mereantur: quos tamen defectus & imperfectiones ita ſupplet ſacramentum, vt cum mediocri & ſufficienti diſpoſitione, ex opere operato ampliſſimam gratiam conferat. Sic etiã imperfecta cõtritio quę ſatis eſt ad ſacramentum, nõ ſatis eſt per ſe extra ſacramentũ, quia ſine ſacramento perfecta non eſt: nec ea deuotio extra ſacramentum ſemper meretur in iuſtis gratiam, quę tamen ſacramento coniuncta, reddit ſuſcipientem idoneum, ad recipiendam gratiam ſacramenti. Ex quibus omnibus in promptu eſt deuotis mentibus cogitare, quid quantumque operetur Deus in nobis per ſacramenta, quatenus paſsionis Chriſti inſtrumenta efficacia ſunt. quod autem hoc aut non credatur ab hęreticis, aut non intelligatur à populo, aut non amplius diligatur ab his qui intelligunt, vehemẽter dolendum eſt, & vt ſecus fiat, ſummopere laborandum.

Diſputatio cõtra hęreticos de vſu & effectu ſacramentorũ

25 Reliquum eſt vt firmiter conſtituta veritate de partibus eſſentialibus ſacramentorum nouæ legis, & eorum efficacia ad ſanctificandum, repugnantes aduerſariorum errores refellamus. Veteres enim & recentes hęretici, volunt non eſſe ſacramentorum formis pręſcripta & certa verba, neque determinatas materias, quibus Deus colatur, & homines ſanctificentur. Primò igitur obiiciunt non debere hominem inferioribus alligari, & ſubiici ad colendum Deum, cum ſit contra naturam ſuperiora inferioribus ſubiici. Secũdò, quia hic cultus per creaturas eſt gentilium idololatrarum, cùm pręceptum ſit, Deuter. 12. populo Dei, ne in colendo Deo gentes imitetur. Tertiò, quia per huiuſmo-

Porphyrius apud Euſeb. de prępa. lib. 3. c. 5. Aug. lib. 2. retract. c. 4. Brens in conf. Vuirtẽb. c. de baptiſmo aliiheret. apud Irẽ. lib. 1. c. 18

iuſmodi cultum videtur ſignificare, quòd Deus indigeat aliquibus creaturis. Quartò, quia ſeruile & Iudaicum eſt, & libertati Chriſtianæ repugnans in cultu Dei alligari ad creaturas. Denique confirmant hæc omnia ex illo 1. Timoth. 4. corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt his argumentis, hæretici tollunt de ſacramentis noſtris determinatas materias & formas. Efficaciam verò ſacramentorum ad ſanctificandum impugnant, æquantes noſtra ſacramenta veteribus, vt non ſint magis efficacia, vt illi loquuntur, quam baptiſmus Ioannis, Ezechiæ vmbra, vellus Gedeonis, & conſimiles aliæ figuræ: & ſint noſtra ſacramenta verba tantùm quædam viſibilia, quibus inſtituimur & admonemur de Chriſto, & beneficiis mortis eius: & hac ratione non eſſe ſacramenta noſtra magis efficacia, quam Euangelij prædicationem, & vulgari lingua eſſe adminiſtranda, vt omnes inſtruantur, ſicuti prædicatione Euangelij.

Reſponſio ad argumenta hæc.

26 Præterea Proteſtãtes aſſerunt ſignis ſacramẽtorum, excitari fidem, quæ per ſe & nõ per ſacramenta iuſtitiam & gratiã Dei apprehendat: & ideò in ſigno ſacramenti eſſe vim prędicationis ad fidem excitandam, non tamen vim gratiæ effectiuam. Verũ error huiuſmodi de fide illa ſpeciali iuſtificante, damnatur in Trident. Seſſ. 6. cap. 9. Sed quia nos ſupra ex verbo Dei expreſſo, cultum Dei, in his ſacramentis, & noſtram ſanctificationem poſitam eſſe oſtendimus, facilè & apertè has obiectiones refutabimus. Primò igitur, creaturæ ſenſibiles & corporales tribus modis conſiderari poſſunt, vel ſecundum ſe, vel reſpectu hominum, vel reſpectu Dei: ſecundum ſe nullus homo illis ſubiici poteſt, niſi nefando ſcelere adorationis & abuſus, quo gentiles idololatræ, & peccatores ſe illis ſubiiciunt, & ideo reprehenduntur grauiter à Diuo Paulo Roma. 1. ſed reſpectu hominum & Dei, homines variis modis eiſdem creaturis ſubiiciũtur: vel quia ſunt Dei flagella, quibus nos punit: vel quia imponuntur ſub præcepto, ad exercitium religionis vel alicuius virtutis, vt obedientiæ, patientiæ, inſtructionis: vel quia ſunt ſigna gratiæ & diuinorum beneficiorum, vt à Deo præſcripta, vel à ratione humana inuenta: his autem tribus modis homo non ſubiicitur creaturis, ſed Deo in illis & per illas: alioquin tolleretur omnis externus cultus, tam in lege naturæ quàm veteri & noſtra, & perirent cum precibus publicis, ſacrificia & ſacramenta omnia, atque ipſius corporis noſtri cum anima in ſeruiendo Deo ſancta ſocietas: qua re nihil poteſt excogitari abſurdius aut indignius.

27 Vnde ſemper à Deo pręſcriptum eſt quomodo rebus externis colendus eſſet, vel generaliter, vt de proteſtatione veræ religionis in lege naturæ, vel ſpecialiter, vt in paradyſo fuit lignum vitæ, & arbor ſciẽtiæ, exercitatio obedientiæ: in lege veteri fuit quidẽ iuſta & legitima inſtitutio creaturarum ad cultum Dei, ſed numeroſitate, infirmitate, obſcuritate ſignificationis, oneris & faſtidij plena, & ideo a D. Paulo Coloſſ. 2. Galat. 4. dicitur ſeruitus ſub elementis, atque legis pædagogia, & à D. Auguſt. lib. 3. de Doctrina Chriſtiana, cap. 9. ſeruitus ſub ſignis, quia ſciebat populus in illis Deum coli, quorum tamen ſignificationem plerique diſtinctè non nouerant. Qua ratione hæc ſeruitus à ſeruitute gentilium differt, quod illa ad Deũ, hęc ad creaturã terminaretur. Poſtremò autẽ ſeruitus erga creatures in noua leg. pręcepta à Deo & neceſſaria, & facilior, efficacior, numero & obſeruatione leuior & ſuauior, & ideo nõ dicitur propriè ſeruitus, ſed iugum ſuaue & gratiſsimum religionis obſequium. Itaque liberi ſumus, non ſolùm prę gentilibus, qui ſeruierunt potius creaturæ quàm creatori, ſed prę Iudæis qui ſignorum pleriſque incognitorum, ſemper autem inefficacium, multitudine premebantur. ſed ſignis omnibus ſenſibilibus in cultu religionis & cæteris ſtudiis carere, omnino fieri non poteſt: hoc enim eſſet hominem in æterna beatitudine collocare: qua Deum facie ad faciem intueatur, & ad rerum ſpiritualium intelligentiam nullis indigeat ſignis externis.

28 Sic igitur ad primam obiectionem reſpondetur, ſeruitutem creaturarum propriè eſſe cùm ad creaturas cultus ipſe terminatur, quæ idololatrię eſt, qualis fuit in gentibus: ſeruitus autem Iudæorum fuit iuſta, quia pręcepta à Deo, ſed importabilis, vt inquit Petrus Acto. 15. Chriſtianorum autem ſubiectio ad elementa ſenſibilia, eſt quidem aliqua ſeruitus reſpecta vitæ innocentis ante peccatum, & future

futuræ quæ erit in cælo: ſed tamen in ſumma paucitate, efficacia & apertiſsima ſignificatione ſignorum, eſt quæ in hac vita cogitari poteſt liberrima, & humanę naturæ congruens & accommodatiſſima: cum mediocri talium ſignorum exercitio recreetur & adiuuetur, vt multorum in efficacium pondere deprimitur.

29 Ad ſecundam obiectionem, reſpondetur ex Auguſt. lib. 1. contra aduerſ. leg. cap. 18. dæmonem illa exigere à gentibus ſibi exhiberi, quia ſcit Deo verò deberi. Sic enim vult falſus deus adorari ab eis quos decipit, ſicut verus Deus honoratur ab his quibus conſulit: & quia vera religio falſam anteceſſit, & falſa veram imitatur, ideo à veris cultoribns, falſi pleraque acceperunt: quare peccatum non eſt in materia cultus, ſed quia quod eſt veri Dei, falſo deo tribuitur. Inſtinctus etiam naturalis admonet illa Deo deberi, deceptio tamen eſt in veri Dei cognitione. ad illud autem Deuter. 21. reſpondetur, materiam quandam ſacramenti & ſacrificij legitimam gentes habuiſſe, vt pecora, panes, vinum, quandam illigitimam, vt filiorum immolationem, ſanguinis humani effuſionem: ab hac cauendum pręcipit Dominus, non ab illa in veri Dei cultu. ſic olim Chriſtianis obiiciebatur quod Cererem & Bachum colerent, propter ſacramentum panis & vini, inquit Auguſt. lib. 20. contra Fauſt. cap. 13. & quod Saturnum colerent, propter Sabbathi obſeruationem: & ſemper ſuperſticioſi cultores creaturarum ſe defendebant, ex eo quod eſſet aliquid ſimile in ſacramentis noſtris, de quo D. Auguſt. epiſt. 118. cap. 7. concludens non eſſe poſitam ſuperſtitionem in vſu iſtarum rerum, ſed in modo, ratione & fine & intentione vtentium: ſicut aliter nauta obſeruat ventos & tempora, aliter planetarius: & eiſdem rebus Chriſtianus ad ſignificationem, gentilis ad ſuperſtitionem vtitur. Vnde Paulus 1. Corint. 10. non reprehēdit gētiles, quòd immolent ea quæ nos, ſed quia dæmonibus & non Deo immolant.

30 Ad tertium reſpondetur, ex Irenęo lib. 4. cap. 32. illa non aſſumi propter Dei indigentiam, ſed propter noſtrum obſequium; nec quia illis delectetur Deus, ſed quia in illis eſt ſpiritualium magis accommodata ſignificatio. Similiter ſono, ſitu, & numero verborum in formis ſacramentorum non delectatur Deus, ſed quia inſtituta ad ſignificandum accommodatiſsimè.

31 Ad quartum, Iudæorum ſeruitus non fuit poſita in eo quòd ſigna eſſent externa, ſed quòd multa, infirma & obſcura, & quia ipſi carnales mentem ſupra ſigna non erigebant, ſicuti Prophetæ & viri religioſi ſeruitute illa non premebantur, myſteria occulta intelligentes. quare nos qui pauca ſigna, expreſſa & efficacia habemus, nulla ſeruitute premi poſſumus. Vnde D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum, cap. 17. populus inquit, Iudaicus in eis qui intelligebant quò hæc pertinerent, erat liber, ſed ſeruus in eis qui hæc nō intelligebant.

32 Ad quintum, D. Paulus, aut loquitur de exercitatione corporis ad ſanitatem, vt volunt Græci, aut ſi loquitur de exercitatione in ſignis, intelligit de his, qui ſpiritualem ſignificationem non nouerunt vt carnales Iudæi: non autem de vſu ſacramentorum nouę legis, quem falſo dictas corporalem, cum ſignificatione & cauſalitate ſit omnino ſpiritualis vt inquit, D. Tho. 3. p. q. 61. art. 1.

33 Ad alias obiectiones contra efficaciam noſtrorum ſacramentorum, aſſerentes nihil amplius efficere quàm Euangelij prædicationem, ex verbo Dei expreſſo reſpōſio deducitur: quia D. Paulus Rom. 1. cum aſſeruiſſet Euangelium eſſe virtutē Dei, ſubiungit: in eo enim reuelatur iuſtitia Dei ex fide in fidem, hoc eſt, Euangelium ſignificat & annuntiat, qua ratione iuſtitiam comparare poſſumus: ipſa vero annuntiatio non habet virtutem iuſtificandi. & ideo prædicatio mittit nos ad ſacramēta, vt ſanctificemur, proponit & demonſtrat, ſed non pręſtat, dicitur autem ex fide veteri, ad fidem Euangelij progreſſio fieri. Vnde diuus Anſelmus Euangelium intelligit res contentas in Euangelio, mortem, redemptionem Chriſti, & ſacramenta quibus communicatur. Cōueniunt quidē Euangelium & ſacramentum in ſignificando myſteria Chriſti, & & ideo ſacramentum dicitur à D. Augu. tract. 80. in Ioan. & lib. 19. cōtra. Fauſt. c. 6. quoddã quaſi viſibile verbum, ſed in operatione ſanctificandi, habet præterea ſacramentum efficaciã inſtrumentalem. Idem con-

cõfirmat praxis Apoſtolorum, cũ Act.2. cap. compuncti Iudæi prædicatione Euã gelij mittutur ad baptiſmum. Dicũt enim ad Petrum & Apoſtolos, quid faciemus viri fratres, hęc eſt vis Euangelij. Reſpondit Petrus: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in remiſsionẽ peccatorum, & accipietis Spiritũ ſanctum. Hęc eſt virtus ſacramentorum. Act.8. Cùm Eunuchus credidiſſet Philippo euãgelizanti, licet, inquit Philippus tibi baptizari. Conſtat pręterea ſacramẽta iis ſæpè miniſtrari vtiliter, quibus prędicatio eſſet inutilis, vt baptiſmum paruulis & amentibus.

34 Vnde quod Auguſt. Verbum ſacramentale, appellat verbum quod prędicamus, ſermonem Chriſti, verbum fidei, verbum vitæ, tract.80. in Ioan. non ſignificat ſacramenti non eſſe aliam vim, quam prædicationis, vt volunt aduerſarij, ſed intelligit formas ſacramentorum quę nobis exprimunt Chriſti efficaciam per ſacramenta, & ideo vim quandam prędicationis habent in ſignificando, ſed pręterea efficiũt ſanctificationem. Quod verò addit Augu. [verbũ mundat non quia dicitur, ſed quia creditur] non ſignificat fidem, vel ſuſcipientis, vt conſtat de baptiſmo paruulorũ, vel miniſtri, vt conſtat de hæretico baptizante ſecundum ſenſum Eccleſię catholicę, cùm fides etiam in adulto ſuſcipiente ſit tantùm diſpoſitio, non verò inſtrumẽtum gratię vt ſacramentum: ſed ſignificat ſpiritualem benedictionem & vim ſanctificandi non eſſe in ſono verborum formę ſacramẽti, ſed in virtute diuina, quam per fidem credimus verbis formæ ſacramenti ineſſe: & ideo forma aut verbũ formę, non mundat quia dicitur & profertur, ſed quia vis latens Spiritus ſancti ineſt, quæ creditur per fidem. Quę explicatio propoſito Auguſtini & verbis ſequentibus valdè conſentit, ſubiungit enim: [Nã in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens, aliud virtus manens] Illud verò Epheſ.5. Mundãs eam lauacro aquæ in verbo vitæ, quod referunt Proteſtantes ad fidem vt obiectũ, & ideo mundationem fidei tribuunt, non ſacramento: Chryſoſt. de forma ſacramẽti intelligit, Hieron. de ſacra ſcriptura, ſed quod dicatur, vt de annunciatione Euangelij dictum eſt.

QVÆSTIO LXIII.

De effectu ſacramẽtorum, qui eſt character in ſex articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de alio effectu ſacramentorum, qui eſt character.

Et circa hoc quęruntur ſex.

Primò vtrum ex ſacramentis cauſetur character aliquis in anima.

Secundò, quid ſit ille character.

Tertiò, cuius ſit character.

Quartò, in quo ſit ſicut in ſubiecto.

Quintò, vtrum inſit indelebiliter.

Sextò, vtrum omnia ſacramenta imprimant characterem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſacramentum imprimat aliquem characterem in anima.

AD primum ſic proceditur. 4 d.4.q.1.art. 4.q.1 c.
Videtur, quòd ſacramẽtum nõ imprimat aliquem characterẽ in anima. character enim ſignificare videtur quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed diſtinctio membrorũ Chriſti ab aliis, fit per ęternam prędeſtinationem, quæ non ponit aliquid in prædeſtinato, ſed ſolum in Deo prædeſtinante, vt in prima parte * habitum eſt. Dicitur, 1 p.q.23.art. 3.
enim 2.Timoth.2. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, nouit Dominus qui ſunt eius. Ergo ſacramenta non imprimunt charecterem in anima.

¶ 2. Præterea, Character ſignũ eſt diſtinctiuũ; ſignũ autẽ (vt Auguſtinus dicit in 2. * de Doctrina Chri- Lib. 2. circa
ſtiana) eſt quòd præter ſpeciem, princ. to.3.
quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Nihil autem eſt in anima, quod aliquã ſpe-

ſpeciem ſenſibus ingerat. Ergo videtur quod in anima nō imprimatur aliquis character per ſacramenta.

¶ 3. Præterea, Sicut per ſacramenta nouę legis diſtinguitur fidelis ab infideli, ita etiam per ſacramenta veteris legis. Sed ſacramēta veteris legis non imprimebant aliquem characterem in anima, vnde & dicuntur iuſtitiæ carnis, ſecundū Apoſt. ad Hebr. 9. Ergo videtur quòd neque ſacramenta nouę legis imprimunt characterem.

Sed contra eſt quod Apoſt. dicit 2. ad Corint. 1. Qui vnxit nos, Deus eſt, & qui ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris. Sed nihil aliud importat character quàm quādam ſignationem. Ergo videtur quod Deus per ſacramenta nobis ſuum characterem imprimat.

Respondeo dicendū, quod ſicut ex prædictis * patet, ſacramenta nouę legis, ad duo ordinantur, videlicet ad remedium contra peccata, & ad perficiendum animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, ſecundum ritum Chriſtianæ vitæ. Quicunque autem ad aliquid certū deputatur, conſueuit ad illud conſignari, ſicut milites qui aſcribebātur ad militiam antiquitus, ſolebāt quibuſdam characteribus corporalibus inſigniri, eo quod deputabantur ad aliquid corporale. Et ideo cum homines per ſacramēta deputentur ad aliquid ſpirituale pertinens ad cultum Dei, cōſequens eſt quòd per ea fideles aliquo ſpirituali charactere inſigniantur. Vnde Auguſt. † dicit in 2. contra Parmenianū. Si militię characterē in corpore ſuo, non militans pauidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit, nūquid homine liberato atq; correcto, character ille repetitur, ac nō potius agnitus approbatur? an fortè minus hæret ſacramēta Chriſtiana, quam corporalis hæc nota?

q. 62. ar. 5.

Contra epiſtol. Parme. lib. 2. c. 13. parum à medio. to. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod fideles Chriſti ad præmium quidem futuræ gloriæ deputantur ſignaculo prædeſtinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes pręſenti Eccleſiæ deputantur quodam ſpirituali ſignaculo eis inſignito, quē character nuncupatur.

Ad secundum dicendū, quod character animæ impreſſus, habet rationem ſigni inquantum per ſenſibile ſacramētum imprimitur, per hoc enim ſcitur aliquis eſſe baptiſmali charactere inſignitus, quod eſt ablutus aqua ſenſibili. Nihilominus tamen character vel ſignaculū dici poteſt per quandam ſimilitudinem, omne quod configurat alicui, vel diſtinguit ab alio, etiam ſi non ſit ſenſibile, ſicut Chriſtus dicitur figura, vel character paternæ ſubſtantiæ, ſecundum Apoſtolū, Heb. primo.

Ad tertium dicendū, quod ſicut ſupra dictum eſt, * ſacramenta veteris legis non habebant in ſe ſpiritualem virtutem, ad aliquē ſpiritualem effectum operantem. Et ideo in illis ſacramentis non requirebatur aliquis ſpiritualis character, ſed ſufficiebat ibi corporalis circuncisio, quam Apoſtolus ſignaculum nominat Rom. 4.

q. 62. ar. 6.

E ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrùm character ſit ſpiritualis poteſtas.

4.diſt.4.q.2. art.1.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod character non ſit ſpiritualis poteſtas. Character enim idē videtur eſſe quod figura, vnde Heb.1. vbi dicitur. Figura ſubſtantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura eſt in quarta ſpecie qualitatis, & ita differt à poteſtate, quæ eſt in ſecunda ſpecie qualitatis. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas.

c.2.eccle.hier. part.3. parum ante medium.

¶ 2. Preterea, Dion.* dicit.2.c. Eccle. hier. quod diuina beatitudo accedētem ad beatitudinem in ſui participationem recipit, & proprio ſuo lumine, quaſi quodā ſigno, ipſi tradit ſuam participationē. Et ſic videtur quod character ſit quoddā lumē. Sed lumen ad tertiam ſpeciē qualitatis videtur pertinere. Non ergo character eſt poteſtas, quę videtur ad ſecundam ſpeciem qualitatis pertinere.

¶ 3. Præterea, A quibuſdā character ſic definitur. Character eſt ſignum ſanctū communionis fidei, & ſanctæ ordinationis, datum à hierarcha. Signum autē eſt in genere relationis, non autem in genere poteſtatis. Non ergo character eſt ſpiritualis poteſtas.

li.5.meta.tex. 17.to.3.

¶ 4. Preterea, Poteſtas habet rationē cauſę & principij, vt patet 5. Meta.* Sed ſignū, quod ponitur in definitione characteris, magis pertinet ad rationē effectus. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas.

li.2.eth.c.5.in prin.to.5.

ar.5. huius q.

SED CONTRA eſt, quod * Philoſ. dicit in 2. Ethic. Tria ſunt in anima, potentia, habitus & paſſio. Sed character non eſt paſſio, quia paſſio cito tranſit, character autem indelebilis eſt, vt infra dicetur * Similiter etiam non eſt habitus, quia nullus habitus eſt, qui ſe poſſit ad benè & malè habere: character autem ad vtrunq; ſe habet, vtuntur enim eo quidam benè, alij verò malè: Quod in habitibus non cōtingit, nā habitu virtutis, nullus vtitur malè; & habitu malitiæ, nullus bene. Ergo relinquitur quòd character ſit potentia.

ar. preced.

c.2.eccle.hier. part.3.parum ante medium.

RESPONDEO dicēdum, quod ſicut dictū eſt, * ſacramenta nouæ legis, characterē imprimūt, inquātum per ea deputantur homines ad cultū Dei, ſecundū ritum Chriſtianę religionis. Vnde Dion.* in 2.ca. Eccl. hierar. cū dixiſſet, quod Deus in quodā ſigno tradit ſui participationē accedenti ad baptiſmū, ſubiūgit, Perficiēs eum diuinū, & communicatorem diuinorū. Diuinus aūtē cultus conſiſtit vel in recipiēdo aliqua diuina, vel in tradendo aliis. Ad vtrunq; autem horū requiritur quædam potētia: nā ad tradendum aliquid aliis, requiritur potētia actiua, ad recipiendū autem requiritur potentia paſſiua. Et ideo character importat quandam potentiam ſpiritualem, ordinatam ad ea quæ ſunt diuini cultus. Sciendū tamen, quod hæc ſpiritualis potentia eſt inſtrumentalis, ſicut etiam ſupra dictum eſt * de virtute, quę eſt in ſacramentis. Habere enim ſacramenti characterē competit miniſtris Dei. miniſter autē habet per ſe modū inſtrumēti, vt Philoſ.* dicit in 1. Polit. Et ideo ſicut virtus, quę eſt in ſacramētis, non eſt in genere per ſe, ſed per reductionem, eo quod eſt quiddam fluens & incompletum, ita etiam character non propriè eſt in genere vel ſpecie, ſed reducitur ad ſecūdam ſpeciem qualitatis.

q.prec. art.4.

lib.1.c.3. aliquantulum à prin.to.5.

AD

Ad primvm ergo dicendum, quod figura eſt quædam terminatio quantitatis. vnde propriè loquẽdo, non eſt niſi in rebus corporeis, in ſpiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel ſpecie, niſi per id quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non poteſt eſſe in quarta ſpecie qualitatis, licet hoc quidam poſuerint.

Ad secvndvm dicendum, quod in tertia ſpecie qualitatis nõ ſunt niſi ſenſibiles paſſiones vel ſenſibiles qualitates. Character autẽ non eſt lumen ſenſibile, & ideo nõ eſt in tertia ſpecie qualitatis, vt quidam dixerunt.

Ad tertivm dicẽdum, quod relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet quod ſuper aliquid fundetur. Relatio autem huius ſigni quod eſt character, non poteſt fundari immediatè ſuper eſſentiã animæ, quia ſic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideo oportet aliquid poni in anima, ſuper quod fundetur talis relatio, & hoc eſt eſſentia characteris. Vnde non oportebit quòd ſit in genere relationis, ſicut quidam poſuerunt.

Ad qvartvm dicendũ, quod character habet rationem ſigni per comparationem ad ſacramentum ſenſibile, à quo imprimitur, ſed ſecundum ſe conſideratus, habet rationem principij, per modum iam dictum.* In cor. art. & ar. præc.

ARTICVLVS III.

Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti.

4. diſt. 4. q. 1. art. 2. & ar. 3. q. 5.

Ad tertivm ſic procedit. Videtur, quod character ſacramentalis nõ ſit character Chriſti. Dicitur enim Epheſ. 4. Nolite contriſtare Spiritum ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis. Sed conſignatio importatur in nomine characteris. Ergo character ſacramentalis, magis debet attribui Spiritui ſancto quàm Chriſto.

¶ 2. Præterea, Character habet rationem ſigni. Eſt autem ſignum gratiæ, quæ per ſacramentum confertur, gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. Vnde dicitur in Pſalm. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur, quòd character ſacramentalis non debeat ſpecialiter attribui Chriſto.

¶ 3. Præterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris diſtinguatur. Sed diſtinctio ſanctorum ab aliis, fit per charitatem, quæ ſola diſtinguit inter filios regni & filios perditionis: vt Auguſt.* dicit 15. de Trinitate. vnde & ipſi perditionis filij characterem beſtiæ habere dicuntur, vt patet Apocal. 13. Charitas autem non attribuitur Chriſto, ſed magis Spiritui ſancto: ſecũdum illud Rom. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Vel etiam Patri, ſecundum illud 2. ad Corinth. vlt. Gratia Domini noſtri Iesv Chriſti, & Charitas Dei. Ergo videtur, quod character ſacramentalis, non ſit attribuendus Chriſto. Lib. 15 ca. 18. to. 3. in princ.

Sed contra eſt, quod quidã ſic definiunt characterẽ. Character eſt diſtinctio à charactere æterno impreſſa animæ rationali, ſecundũ imaginem conſignans Trinitatem creatam. Trinitati creanti & recreanti, & diſtinguens à non configuratis

guratis ſecundum ſtatum fidei. Sed character æternus eſt ipſe Chriſtus, ſecundum illud Hebr. 1. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ & figura vel character ſubſtantiæ eius. Ergo videtur, quod character ſit propriè attribuendus Chriſto.

Artic. 1 huius quæſt.

RESPONDEO dicẽdum, quod (ſicut ex ſupradictis patet*) character propriè eſt ſignaculũ quoddã, quo aliquid inſignitur, vt ordinatũ in aliquem finem: ſicut charactere inſignitur denarius ad vſum cõmutationum, & milites charactere inſigniuntur, quaſi ad militiam deputati. Homo autẽ fidelis ad duo deputatur. Primò quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ: & ad hoc inſignitur ſignaculo gratiæ, ſecũdum illud Ezech. 9. Signa Thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium. Et Apocal. 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusq; ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Secundò autem deputatur quiſque fidelis ad recipiendum, vel tradendum aliis, ea quæ pertinent ad cultum Dei, & ad hoc propriè deputatur character ſacramentalis. Totus autem ritus Chriſtianæ religionis deriuatur à ſacerdotio Chriſti. Et ideo manifeſtum eſt, quod character ſacramentalis ſpecialiter eſt character Chriſti, cuius ſacerdotio configurantur fideles ſecundum ſacramentales characteres, qui nihil aliud ſunt, quàm quædã participationes ſacerdotij Chriſti, ab ipſo Chriſto deriuatæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apoſtolus ibi loquitur de cõſignatione, ſecundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quę fit per gratiam, quæ Spiritui ſancto attribuitur, inquantum ex amore procedit, quod Deus nobis aliquid gratis largiatur, quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem ſanctus amor eſt, vnde & 1. ad Cor. 12. dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.

AD SECVNDVM dicendum, quod character ſacramẽtalis eſt res reſpectu ſacramenti exterioris, & eſt ſacramentum reſpectu vltimi effectus. Et ideo dupliciter poteſt aliquid characteri attribui. Vno modo ſecundũ rationẽ ſacramenti, & hoc modo eſt ſignũ inuiſibilis gratiæ, quæ in ſacramento confertur. Alio modo ſecundum propriam rationem characteris, & hoc modo eſt ſignum configuratiuum alicui principali, apud quem reſidet autoritas eius ad quod aliquis deputatur, ſicut milites qui deputantur ad pugnam, inſigniuntur ſigno ducis, quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum Chriſtianum, cuius autor eſt Chriſtus, characterẽ accipiũt, quo Chriſto configurantur. Vnde propriè eſt character Chriſti.

AD TERTIVM dicendũ, quod charactere diſtinguitur aliquis ab alio, per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit, ſicut dictum eſt* de charactere militari, quo in ordine ad pugnam, diſtinguitur miles regis à milite hoſtis. Et ſimiliter character fidelium eſt, quo diſtinguũtur fideles Chriſti à ſeruis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præſentis Eccleſiæ. Quorum primum fit per charitatem & gratiam, vt obiectio procedit, ſecundũ autẽ fit per characterem ſacramentalem.

Artic. 1. huius quæſt.

Vnde

Vnde & character beſtiæ intelligi poteſt per oppoſitum, vel obſtinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel profeſſio illiciti cultus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm character ſit in potentiis animæ ſicut in ſubiecto.

4. diſt. 4. q. 1. ar. 2. cor. et ar. 3. q. 3.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod character nõ ſit in potẽtiis animę ſicut in ſubiecto. Character enim dicitur eſſe diſpoſitio ad gratiã. Sed gratia eſt in eſſentia animæ, ſicut in ſubiecto, vt in ſecunda parte dictum eſt.* Ergo videtur, quòd character ſit in eſſentia animæ, non autem in potentiis.

1. 2. q. 110. art. 4.

¶ 2. Præterea, Potentia animæ nõ videtur eſſe ſubiectum alicuius niſi habitus, vel diſpoſitionis. Sed character (vt dictum eſt*) nõ eſt habitus, vel diſpoſitio, ſed magis potẽtia, cuius ſubiectum non eſt niſi eſſentia animæ. Ergo videtur, quòd character nõ ſit, ſicut in ſubiecto, in potentia animę, ſed magis in eſſentia ipſius.

Artic. 2 huius quæſt.

¶ 3. Præterea, Potentiæ animę rationalis diſtinguũtur per cognitiuas & appetitiuas. Sed non poteſt dici, quod character ſit tantùm in potentia cognitiua, neq; etiam tantùm in potentia appetitiua (quia nõ ordinatur, neque ad cognoſcẽdum tantùm, neque ad appetendum) ſimiliter etiam non poteſt dici quod ſit in vtraque, quia idem accidens non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. Ergo videtur, quòd character non ſit in potentia animæ ſicut in ſubiecto, ſed magis in eſſentia.

SED CONTRA eſt, quod (ſicut in præmiſſa definitione * characteris continetur) character imprimitur animæ rationali ſecundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur ſecundum potẽtias. Ergo character in potentiis animæ exiſtit.

Ar. præcedenti in arg. ſed contra.

RESPONDEO dicendũ, quod (ſicut dictum eſt *) character eſt quoddam ſignaculum, quo anima inſignitur ad ſuſcipiẽdum, vel aliis tradendum ea quæ ſunt diuini cultus. Diuinus autẽ cultus in quibuſdam actibus conſiſtit. Ad actus autem propriè ordinantur potentiæ animæ, ſicut eſſentia ordinatur ad eſſe. Et ideo character non eſt ſicut in ſubiecto in eſſentia animę, ſed in eius potentia.

Ar. præcedenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſubiectum alicui accidenti attribuitur ſecundum rationẽ eius ad quod propinquè diſponit, non autem ſecundum rationem eius, ad quod diſponit remotè vel indirectè. Character autem directè quidem & propinquè diſponit animã ad ea, quæ ſunt diuini cultus exequenda, & quia hæc idoneè non fiũt ſine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioan. 4. Eos qui adorant Deum, in ſpiritu & veritate adorare oportet) ex conſequenti diuina largitas recipientibus characterẽ, largitur gratiam, per quam dignè impleant ea, ad quæ deputantur. Et ideo characteri magis eſt attribuendum ſubiectum, ſecundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quàm ſecundum rationem gratiæ.

AD SECVNDVM dicendũ, quod eſſentia animæ eſt ſubiectum potentiæ naturalis, quæ ex principiis eſſentiæ procedit. Talis autẽ potentia non eſt character, ſed eſt quædã ſpiri-

ſpiritualis potentia, ab extrinſeco adueniens. Vnde ſicut eſſentia animæ, per quam eſt naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima ſpiritualiter viuit, ita potentia naturalis animæ perficitur per ſpiritualem potentiam, quæ eſt character. Habitus enim & diſpoſitio pertinent ad potentiam animæ, eo quod ordinantur ad actus, quorum potentiæ ſunt principia. Et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur, eſt potentiæ tribuendum.

In cor. ar. AD TERTIVM dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) character ordinatur ad ea, quæ ſunt diuini cultus. Qui quidem eſt quædam fidei proteſtatio per exteriora ſigna. Et ideo oportet, quod character ſit in cognitiua potẽtia animæ, in qua eſt fides.

ARTICVLVS V.

Vtrùm character inſit animæ indelebiliter.

4. diſt. 4. q. 1. ar. 3 q. 4. Et Rom. 7. col. 2. AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod character non inſit animæ indelebiliter. Quantò enim aliquod accidens eſt perfectius, tãtò firmius inhæret. Sed gratia eſt perfectior, quàm character: quia character ordinatur ad gratiã ſicut ad vlteriorem finem. Gratia autem amittitur per peccatũ. Ergo multò magis character.

¶ 2. Præterea, Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, ſicut dictum eſt.* Sed aliqui à cultu diuino tranſeunt ad cõtrarium cultũ, per apoſtaſiã à fide. Ergo videtur, quod tales amittant characterẽ ſacramentalem. *ar. 1. & 2. huius quæſt.*

¶ 3. Præterea, Ceſſante fine, ceſſare debet & id quod eſt ad finẽ; alioquin fruſtrà remaneret, ſicut poſt reſurrectionẽ non erit matrimoniũ, quia ceſſabit generatio, ad quam ordinatur matrimoniũ. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, nõ remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, ſed totum in nuda veritate. Ergo character ſacramentalis nõ manet in perpetuum in anima, & ita non ineſt indelebiliter.

SED CONTRA eſt, quod Aug. *dicit ſecundo cõtra Parmenianũ: Non minus hærẽt ſacramẽta Chriſtiana, quàm corporalis nota militię. Sed character militaris non repetitur, ſed agnitus approbatur in eo, qui veniam meretur ab imperatore poſt culpam. Ergo nec character ſacramentalis deleri poteſt. *Lib. 2. c. 13. à me. 10. 7.*

RESPONDEO dicẽdum, quod (ſicut dictum eſt†) character ſacramẽtalis eſt quędam participatio ſacerdotij Chriſti in fidelibus eius, vt ſcilicet ſicut Chriſtus habet plenam ſpiritualis ſacerdotij poteſtatẽ, ita fideles eius ei configurentur in hoc, quod participant aliquã ſpiritualem poteſtatẽ reſpectu ſacramentorum, & eorum quæ pertinẽt ad diuinum cultũ. Et propter hoc etiam Chriſto non cõpetit habere characterẽ, ſed poteſtas ſacerdotij eius cõparatur ad characterem, ſicut id quod eſt plenũ & perfectũ ad aliquam ſui participationẽ. Sacerdotium autem Chriſti eſt æternum, ſecundũ illud Pſal. 109. Tu es ſacerdos in æternũ, ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Et inde eſt, quod omnis ſanctificatio, quæ fit per ſacerdotium eius, eſt perpetua, re cõſecrata manẽte. Quod patet etiam in rebus inanimatis, nã Eccleſię vel altaris manet conſecratio ſemper, niſi deſtruatur. Cùm igitur anima ſit ſubiectum characteris ſecũdum intelle- *Art. 3. huius quæſt.*

intellectiuam partem, in qua eſt fides (vt dictum eſt*) manifeſtũ eſt, quod ſicut intellectus perpetuus eſt & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

Art. præc. ad 3. arg.

Ad primum ergo dicendum, quod aliter eſt in anima gratia, & aliter character. Nam gratia, eſt in anima ſicut quædam forma habens eſſe completum in ea, character autem eſt in anima, ſicut quædam virtus inſtrumẽtalis, vt ſuprà † dictum eſt. Forma autem completa eſt in ſubiecto, ſecundum conditionem ſubiecti, & quia anima eſt mutabilis ſecundum liberum arbitrium, quandiu eſt in ſtatu viæ, cõſequens eſt, quod gratia inſit animæ mutabiliter. Sed virtus inſtrumentalis magis attenditur ſecundum conditionẽ principalis agentis, & ideo character indelebiliter ineſt animæ, non propter ſui perfectionem, ſed propter perfectionem ſacerdotij Chriſti, à quo deriuatur character, ſicut quædã inſtrumentalis virtus.

† Art. 2.

Ad secundum dicendum, quod ſicut * Auguſt. dicit ibidem. Nec ipſos apoſtatas videmus carere baptiſmate, quibus vtiq; per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe iudicatur. Et huius ratio eſt, quia character eſt virtus inſtrumentalis, vt † dictum eſt. Ratio autem inſtrumenti conſiſtit in hoc quòd ab alio moueatur, non autem in hoc quòd ipſum ſe moueat, quod pertinet ad voluntatem. Et ideo quantumcunq; voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatẽ principalis mouẽtis.

Li. 2. cõtra Donat. parum à princ. tom. 7.

In ſolutione præc.

Ad tertium dicẽdum, quod quamuis poſt hanc vitam nõ remaneat exterior cultus, remanet tamen finis illius cultus. Et ideo poſt hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris caracter remanet in militibus poſt adeptam victoriam, & in his qui vicerunt, ad gloriam, & in his qui ſunt victi, ad pœnam.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character.

Ad sextum ſic proceditur. Videtur, quod per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character, per omnia enim ſacramenta nouæ legis fit aliquis particeps ſacerdotij Chriſti. Sed character ſacramentalis nihil eſt aliud, quàm participatio ſacerdotij Chriſti, * vt dictum eſt. Ergo videtur, quòd per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character.

Inf. q. 72. art. 5. Et 4. diſt. 4. q. 1. ar. 4. q. 1. & 3. & q. 3. art. 2. q. 3. Et di. 7. q. 2. ar. 1. q. 1. & q. 3. ar. 3. q. 3. & diſt. 23. q. 1. art. 2. q. 3

** Ar. 3. & 5. huius quæſt.*

¶ 2. Præterea, Character ſe habet ad animam in qua eſt, ſicut conſecratio ad res conſecratas. Sed per quodlibet ſacramentum nouæ legis homo recipit gratiam ſanctificantem, * vt ſuprà dictum eſt. Ergo videtur, quòd per quodlibet ſacramentum nouæ legis, imprimatur character.

** quæſt. præc. art. 1.*

¶ 3. Præterea, Character eſt res & ſacramentum. In quolibet autem ſacramento nouæ legis eſt aliquid quod eſt res tantùm, & aliquid quod eſt ſacramentum tantũ, & aliquid quod eſt res & ſacramentum. Ergo per quodlibet ſacramentum nouæ legis imprimitur character.

Sed contra eſt, quod ſacramẽta, in quibus imprimitur charac-

ſter, non reiterantur, eo quod character eſt indelebilis, † vt dictum eſt. Quædam autem ſacramenta iterantur, ſicut patet de pœnitentia & matrimonio. Ergo nõ omnia ſacramenta imprimunt characterem.

Art. præc.

RESPONDEO dicẽdum, quod (* ſicut ſuprà dictum eſt) ſacramẽta nouæ legis ad duo ordinantur, ſcilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Eſt autem omnibus ſacramentis commune, quòd per ea exhibetur aliquod remediũ contra peccatũ, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia ſacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum, ſicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato, nõ autem per hoc ſacramentum, exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, ſed reſtituitur in ſtatum priſtinum. Pertinet autem aliquod ſacramentum ad diuinum cultum tripliciter, vno modo per modum ipſius actionis, alio modo per modũ agentis, tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipſius actionis pertinet ad diuinum cultum Euchariſtia, in qua principaliter diuinus cultus conſiſtit, inquantum eſt Eccleſiæ ſacrificium. Et per hoc idem ſacramentum nõ imprimitur homini character, quia per hoc ſacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiẽdum in ſacramentis, cùm potius ſit finis & conſummatio omnium ſacramentorũ, vt † Dionyſ. dicit 3. ca. Eccleſ. hierar. Continet tamẽ in ſeipſo Chriſtum, in quo non eſt character, ſed tota ſacerdotij plenitudo.

Quæſt. 62. ar. 2. & 5.

Ca. 3. eccleſiaſ. hier. circa principium.

Sed ad agentes in ſacramentis, pertinet ſacramentũ ordinis, quia per hoc ſacramentum deputantur homines ad ſacramenta aliis tradenda. Sed ad recipientes pertinet ſacramentum baptiſmi, quia per ipſum homo accipit poteſtatem recipiendi alia Eccleſię ſacramenta. Vnde Baptiſmus dicitur eſſe ianua omnium ſacramẽtorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio, vt infrà ſuo loco dicetur. † Et ideo per hæc tria ſacramenta character imprimitur, ſcilicet per Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem.

Q. 72. art. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per omnia ſacramenta fit homo particeps ſacerdotij Chriſti, vt pote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia ſacramenta aliquis deputatur ad agendũ aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultũ ſacerdotij Chriſti. Quod quidẽ exigitur ad hoc quod ſacramentũ characterẽ imprimat.

AD SECVNDVM dicendum, quod per omnia ſacramenta ſanctificatur homo, ſecundum quod ſanctitas importat mũdiciem à peccato, quæ fit per gratiam. Sed ſpecialiter per quædam ſacramenta, quæ characterem imprimũt, homo ſanctificatur quadam conſecratione, vt pote deputatus ad diuinum cultũ. Sicut etiã res inanimatæ ſanctificari dicuntur, in quantum diuino cultui deputantur.

AD TERTIVM dicendũ, quod licet character ſit res & ſacramentum, non tamen oportet, omne id quod eſt res & ſacramentum, eſſe characterem. Quid autem ſit res & ſacramentum, in aliis ſacramentis infra * dicetur.

In materia cuiuſque in ſpeciali.

Sententiæ & concluſ. quæſt.

PRima cõcluſio, ex ar. 1. 2. & 3. *Character alter effectus* [1] *quorundam ſacramentorum, eſt poteſtas* [2] *ſpiritualis: qua ad diuinum cultum conſignamur: de ſa* [3] *cerdotio Christi aliquid participantes.*

Ratio primi: quia ſacramentis Deo mancipamur ad aliquod munus ſpirituale, quod eſt charactere deſignari.

Ratio ſecundi: quia ad Deum colendum, vel recipientes, vel conferentes diuina, charactere potentes efficimur.

Ratio tertij: quia vetus Dei cultus à ſacerdotio Chriſti deriuatur, vt ab exemplari effectiuè, & meritoriè: & character eſt poteſtas ad diuinum cultum, conſtituens ſacerdotes, vel ad offerẽdum ſpirituales hoſtias tantùm, vel prætereà ſenſibilem, manifeſtam, & incruentam in miſſa.

¶ Secunda concluſio. *Character* [1] *in intellectu, perpetuus* [2] *manet & indelebilis:* [3] *ad recipiendũ quidem per baptiſmum & confirmationem, ad conferẽdum per ordinem, ex art. 4. 5. & 6.*

Ratio primi: quia fides eſt in intellectu, & diuinus cultus cuius gratia eſt character, eſt fidei quædam proteſtatio.

Ratio ſecundi: quia ſacerdotium Chriſti, cuius quędam participatio eſt character, æternum eſt.

Ratio tertij: quia tribus tantùm ſacramentis, baptiſmo, confirmatione & ordine, plenè & perfectè ad Dei cultum conſignamur.

COMMENTARIVS.

Guillel. Alan. de ſacramentis in genere à c. 43. ad c. 48.

1 DE effectu communi omnium ſacramentorum nouę legis dictum eſt, reſtat dicendum de quorundam proprio: vt enim omnibus ſacramentis nouæ legis ſanctificamur, recipientes primã gratiam, vel ipſius augmentum: ſic tribus ſacramentis, baptiſmo confirmatione, & ordine, charactere inſignimur indelebili, & ideò tria ſacramenta iterari & repeti in eodem non poſſunt. Dicitur autem in ſancta ſcriptura character, impreſſa ab alio ſpecies & imago, vt Hebr. 1. dicitur filius character Patris, quẽ reddit noſter interpres, figuram ſcilicet impreſſam ex ſimilitudine ſigni & notæ, quę per inuſtionem ferri pecori imprimitur. Eodem ſenſu dicitur character beſtiæ Apoc. 13. & 16. vt enim pecus charactere ferri inuſto, firmam & indelebilem notam poſſeſſoris ſui gerit: ſic Chriſtus in tribus illis ſacramentis ſuſcipientes deſignat, vt ipſi in quibuſdam actibus configurentur, ad illum pertinere dignoſcantur, & ab hoſtibus & aliis fidelibus, non conſignatis ad huiuſmodi miniſteria, diſtinguantur. Græci patres vocant characterem vt Latini, ſed prętereà, eſphragidem, id eſt ſignum impreſſum: verbo quidẽ ſphragizo vtitur Ioan. c. 3. cum ait hũc pater ſignauit Deus, &, qui recipit eius teſtimonium, is obſignauit quòd Deus verax ſit, & Paulus Eph. 1. obſignati eſtis ſpiritu.

Plin. lib. 35. c. 6. de terra Lĕmia, nec niſi ſignata vendebatur, vnde & ſphragidẽ appellauere.

σφραγίζω.

2 Huiuſmodi igitur characteris impreſſi ouibus Chriſti, vt ad quædam miniſteria ſpecialiter conſignentur, & ab infidelibus diſtinguantur, expreſſa aſſertio eſt in Patribus & cõciliis plenariis. Dyoniſ. c. 2. Eccleſ. hier. inquit baptizatum ſacramento ſphragidẽ, id eſt, notam & characterem accipit, quam ſuſceptam, ſignificat baptizati & ſpõſoris deſcriptio in monumentis ſacris & codicibus. Eiuſdem characteris meminit ſæpè D. Aug. Naziãz. oratione de baptiſmo, Damaſc. lib. 4. c. 10. de fide, & alij plerịq; citati à Thoma Vvaldenſ. de ſacramentis c. 109. Huius conſignationis mentio eſt in ſancta ſcriptura ſed aliquando eſt cõſignatio gratiæ infuſæ, vt Epheſ. 4. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum in quo ſignati eſtis in die redemptionis: aliquando videtur eſſe propria huius characteris, vt 2. Corinth. 1. vnxit nos Deus, qui & ſignauit nos. Hic enim diſtinguitur conſignatio, quæ propria eſt characteris, ab vnctione ſpiritus, quę gratię propria eſt. in quem ſenſum inquit Epiph. lib. 1. hęreſi. 8. baptiſmus & circuncidit nos à peccatis, & obſignat nos in nomen Dei. Damaſc. lib. eod. 4. c. 5. per baptiſmum, inquit, accipimus primitias ſpi-

Characteris aſſertio ex patrib. & concil.

 ritus,

ritus,& deinde ſignaculum, & tutelam & ſanctificationem. Cyril. Hieroſ.catech.17. ſub finem. Ambroſ.lib.1.de Spiritu ſancto c.6.& pleriq; alij ad eũdem locum D. Pauli 2.Cor.1.

3 Quamuis autem poſſet aliquis, ipſam ſuſceptionem ſacramenti, cõſignationem intelligere,& non manentem ex ſuſceptione baptiſmi characterẽ,animę impreſſum: tamen patres videntur ſic diſtinxiſſe,& ex illis plenaria concilia difiniuiſſe, vt Florẽt. ſeſſ.vltima in doctrina de ſacramentis, Trident.ſeſſ.7.de ſacramentis in genere Ca.9. & Innocent. III. in c. Maiores de bapt. inquit ſacramentalem operationem in quibuſdam imprimere characterem,etiã quibus non confertur gratia.quę ſententia ſępè à D. Auguſtino repetita eſt,cum affirmat characterem dominicum inueniri in ſceleratiſſimis,& nõ deleri per peccatum, neq; per hæreſim.

4 Vnde ſecũdum fidem catholicam his conciliis expreſſam,& patribus & ſcripturæ congruentem,aſſerendum eſt,characterem eſſe aliam rem ab ipſa ſacramenti receptione,quam hæretici volunt eſſe characterem,& externam tantùm fidei profeſſionem;& ita character eſſet effectus omnium ſacramentorum.deindè aſſerendum eſt, eſſe aliud,quam gratiam ſacramentis collatam,cum permaneat in peccatoribus & hæreticis, in quibus gratia eſſe nòn poteſt. Quid autem ſit, ad controuerſiam theologorum ſcholaſticã pertinet: de qua hæc nobis certa ſententia eſt:character eſt poteſtas indelebilis,qua ad ſpecialia quædam religionis miniſteria conſignamur, & deputamur. Primò aſſerimus eſſe qualitatem permanentem in ſpecie potentiæ & poteſtatis,& non tantùm reſpectum rationis & cogitationis,per quem mens hominis diſtinguit recipientes hæc ſacramenta, ab his qui non receperunt, non quidem ex qualitate, quæ inſit homini, ſed ex actu tranſeunti,ex quo ratio fundat illam diſtinctionem. Id autem oſtenditur primò, quia Deus ſolet miniſtris,quos inſtituit, talem qualitatem permanentem imprimere:qua muneri ſuo congruenter accommodẽtur, & non tantùm ſola nominatione externa eligere, vt ſæculi principes;ſic de gratia & virtutibus definitũ eſt in Viennenſi Conc. & in Tridẽt.ſeſſ.6.c.7.& Can.11. Ergo nõ minus probabile eſt, Deum ſic inſtituere miniſtros ad ſpecialia munera religionis, per qualitatem verè infuſam & permanentem. Idem confirmant illa vocabula impreſſionis & inhæſionis,quę ab Auguſtino & conciliis in hac re vſurpantur: quia non poſſunt relationibus rationis verè attribui & propriè. Secundò hæc videtur eſſe intentio concilij Tridentini in refellendis hæreticis, qui ſe veritati characteris oppoſuerunt. Hi enim non videntur aliud negaſſe, quam huiuſmodi qualitatem inhęrentem, cum diſcrimen baptizati & non baptizati, ordinati & nõ ordinati reſpectu præcedentium actionum ſacramentalium,& ideò ſecundum relationem rationis, non negauerint. Solẽt autẽ hæretici,in omnibus ſacramẽtis, ſtudioſè negare habitus huiuſmodi permanẽtes gratiarum & virtutum, vt hac ratione,inſtrumenta Dei magis inania & inefficacia reddant:ſic pro vera remiſſione,dicunt non imputari peccatum,pro vera iuſtitia, imputationem iuſtitiæ Chriſti, conſiſtentem in quadam relatione rationis,inducunt, & pro vera qualitate characteris,relationem illam rationis.

Diſputatio de eſſentia characteris, cum catholicis & hęreticis.

An character ſit poteſtas animæ impreſſa.

5 Ex cuius qualitatis permanentis ignoratione,ortus eſt grauis ille aduerſariorum error,non minus poſſe deponi,aut abdicari magiſtratum ſacrum, quam prophanũ: & ſimul cum amiſſa officij executione,pro reip. aut principum voluntate,poteſtatem etiam omnẽ amitti. Vnde creditur ortum eſſe ſchiſma Donatiſtarum,putantiũ ſimul cũ gratia amiſſa,tolli ius & poteſtatẽ ad ſacramenta adminiſtranda. In D. Auguſtino characterem eſſe permanentẽ qualitatem, oſtendunt illæ rationes dicendi,quibus vtitur lib.2.cont.epiſt.Parm.c.13.ep.44.lib.6. cont. Donatiſt. c. 1. in ſerm. de geſtis cum Emerito Donatiſta. epiſt. 50. ad Bonifac. tract.6.in Ioan.lib.1.cont.Creſcon.Grãm. c.30.ſunt autem hæ, characterem inhærere,infigi,permanere,portari, imprimi, ſignari,dari,accipi:non corrumpi,nõ deſtrui, non reſcindi,non violari,non detrahi, non deleri,non amitti, & alia his ſimilia. Non eſſe autem characterẽ gratiam ſacramenti,confirmant illa teſtimonia, quæ docent eum eſſe,dari & recipi ſine charitate, permanere in ſceleratiſſimis & apoſtatis, quę affirmat Auguſt.tract.5. in epiſt.can.Ioan. lib.2.cont.Parmen.c.13. Sed dicitur character aliquando ſanctitas ſacramenti, quia effecta eſt per ſacramentum ſanctum, &

per

per conſecrationem eius cui datur chara-
cter. De ſacramento autem baptiſmi & or-
dinis, imprimentibus characterem, extat
elegantiſſimum teſtimonium lib. 1. contra
Donatiſt. c. 1. Et mirandum eſt non conſi-
deraſſe aduerſarios, hunc permanentem
characterem, attribui non omnibus ſacra-
mentis, ſed tribus tantùm: quod ſi chara-
cter eſſet relatio illa rationis, omnibus ſa-
cramentis conueniret, vt oſtenſum eſt.
Neq; etiam animaduertunt, hæc omnia à
patribus affirmari, non tanquã dubia & in-
certa, ſed tanquam recepta & probata ſem
per in Eccleſia catholica.

q. 63. artic. 1. & 2. 6 Oſtendimus characterem eſſe qualita
tem permanentem, in ſuſcipiente illa tria
ſacramenta, baptiſmum, confirmationem,
ordinem: eſſe poteſtatem, nunc oſtenden-
dum eſt. Charactere enim ſacramẽtorum
deputantur homines ad cultum Dei ſecun
dum ritum Chriſtianæ religionis: ſicut in
omnibus rebuſp. qui ad munus aliquod de
putantur, ſigno aliquo conſignari ſolent, &
in omni militia benè inſtituta: & ſacramen
tis perficitur anima ad cultũ Dei, & ideò
in ſacramentis cultum eſſe poſitum oſten-
dimus principio huius doctrinæ de ſacra-
mentis: ſed qui deputantur ad aliquod mi-
niſterium, poteſtate deputantur, vel reci-
piẽdo, vel tradendo aliis diuina: character
igitur erit huiuſmodi poteſtas. Sic characte
re baptiſmi idoneus efficitur homo ad re-
liqua ſacramenta recipienda, & ſi baptiza-
tus non ſit, characterem cõfirmationis aut
Art. 4. ordinis non recipiet. Cum autem potẽtia
ſit proximum operandi principium, & cha
racter ſit poteſtas, congruenter & accom-
modatè in potentia conſtituitur, vt ex vtra
que perfecta operatio prodire poſſit: &
quia character pertinet ad cultum Dei, &
is cultus eſt quædam fidei Chriſtianæ pro-
feſſio, & fides eſt in intellectu, rectè chara-
cter dicitur eſſe in intellectiua potentia, tã
quam in ſubiecto. neq; enim poteſt eſſe in
potentia organica, cum ſit ſpiritualis pote-
ſtas: & intellectualis partis ſuperioris, duæ
tantùm ſunt potentiæ intellectus & volun-
tas: quare cum non pertineat ad appeten-
dum, ſed ad exercendũ cultum, proteſtan-
tem fidẽ Chriſtianam, meritò collocatur
in intellectu, quod eſt fidei ſubiectum.

Artic. 3. 7 Hæc poteſtas characteris in intellectu
exiſtẽs, fundat relationem ſigni, à quo, qui
charactere notantur, dicuntur conſignati:
& ea ratione character definiri ſolet, ſignũ
ſanctæ communionis fidei, & ſanctæ ordi-
nationis datum à hierarcha, vt in militia
character imperatoris, cõſignat & deputat
milites, ad propria munera: vt igitur gratia
nos conſignat ad beatitudinem, ſic chara-
cter ad munus aliquod religionis & diuini
cultus. cum autem omnis huiuſmodi cul-
tus à ſacerdotio Chriſti deriuetur, efficitur
neceſſariò, charactere fideles participes fie
ri ſacerdotij Chriſti, & eidem configurari:
per characterem quidem baptiſmi & con-
firmationis, deputantur ad cultũ Dei in pro
teſtatione & defenſione fidei, & reddũtur
idonei ad offerendum ſpirituales hoſtias,
vt cõtriti cordis, & gratiarum actionis, iux-
ta illud 1. Pet. 2. quod dicitur de omnibus
fidelibus, vos autem genus electum, rega-
le ſacerdotium, gens ſancta, populus acqui
ſitionis, vt virtutes annuntietis eius, qui de
tenebris vos vocauit in admirabile lumen
ſuum: per characterem autem ordinis con
figuramur Chriſto ſacerdoti, ad cultũ Dei
publicum & miniſterium, vt tandem per
ſacerdotium offeramus Deo verum & pro
pitiatorium ſacrificium pro populo. Rectè
igitur, qui characterem ſacramentorum,
Chriſti characterẽ appellauerũt, non quia
illi inſit, qui nullo huiuſmodi charactere
indiguit, neq; quod ſit ab eo tãtùm vt cau
ſa principali & autore ſacramentorum: ſed
quòd Chriſto vt exẽplari nos configurat,
& conformes reddit, nos deputando ad
cultum Chriſtianũ, qui à ſacerdotio Chri-
ſti omnino deriuatur. Vnde ſicut Chriſtus
habet plenam ſpiritualis & Chriſtiani ſacer
dotij poteſtatem, ita fideles per characterẽ
ſacramentorum, participant aliquam ſpiri-
tualem poteſtatem reſpectu ſacramento-
rum, & eorum quę ad diuinum cultũ per-
tinent: vt poteſtas Chriſti ſit plena & perfe
cta, characteris autẽ ſit quædam illius par-
ticipatio, & ideò in Chriſto habente pleni
tudinem ſacerdotalis poteſtatis, character,
cùm ſit illius participatio, eſſe non poteſt.

8 Ex his efficitur ratio ad concludendũ,
characterem eſſe indelebilem: ſacerdotiũ
enim Chriſti, cui charactere cõfiguramur,
æternum eſt, ſicut ſcriptum eſt, tu es ſacer
dos in æternum ſecundum ordinem Mel-
chiſedech, Pſalm. 109. & Heb. 7. ſed omnis
ſanctificatio & conſecratio deriuatur à ſa-
cerdotio Chriſti, & charactere conſecra-
mur in Dei cultũ: omnis ergo conſecratio
& cha-

& character æterna ſint oportet,vt manen
te re conſecrata deleri non poſſit conſe-
cratio aut character.cùm autem character
ſit in potentia intellectiua,quæ immortalis
eſt & æterna,ſi ex ſe deleri non poteſt, vt
oſtenſum eſt,omninò æterna erit, cùm ne
que ſubiectū deleri poſſit. itaq; impreſſus
character animæ,conſeruatur & permanet
ad omnem æternitatē,ſiue in corpore, ſiue
extra corpus,ſiue in cælo, ſiue in inferno,
vel ad gloriam,vel ad teſtimonium contē-
ptus & ignominiam: neque ad eius acce-
ptionem vel retētionem poteſt aliquis vllū
ponere obicem,modo verum ſacramentū
ſuſcipiatur,& ſuſcipiens intendat ſacramē-
tum Eccleſię recipere.ſicut etiam militaris
character,adepta victoria remanet in mili-
tibus,in his quidem qui vicerunt ad gloriā,
& in victis ad pœnam.

Characteris munera.

9 Ex his colliguntur munera & effecta
characteris. Primùm enim eſt diſcrimen
ſpirituale, quo ab infidelibus diſtingua-
mur, & Chriſto atque fidelibus conſocie-
mur in anima.Secundò, per characterē eſt
in nobis legitima poteſtas accipiendi & cō
ferendi ſacramenta & quædam ſpiritualia,
& ideò pertinet character ad inſtrumēta-
lem vim miniſtrorum. Tertiò, character
hominem irreuocabiliter diuino cultui de
dicat,non omninò,vt monachos religionis
certæ profeſſio,ſed determinatè ad quædā
religionis officia. Ex primo munere dici-
tur à vetuſtis theologis character,ſigillū &
ſignaculū: ex altero,dicitur ius & poteſtas
accipiēdi & dādi ſacramēta & ſacra: ex ter-
tio dicitur ſanctitas ſacramentalis, & homi
nis conſecratio,non qua fit bonus,ſed qua
diuino cultui mācipatur.Ex hoc verò ſecū
do,orta eſt illa diſtinctio Theologorum in
ſacramentis imprimentibus characterem:
vt ſit ſacramentū tantùm, res & ſacramen-
tum,res tantùm.ſacramentum tantùm, eſt
ſignum externum ſenſibile gratiæ efficax:
res & ſacramentum, eſt effectum interius
à ſigno externo, quod effectum prætereà
aliud ſignificet:quale eſt character, quod
ſignificat adiunctam gratiam, niſi obicem
in ſubiecto inueniat. itaq; cum dicitur ſa-
cramentum & res,illa additio,[& res] mi-
nuit rationem ſacramenti, quod per ſe eſt
ſignum ſenſibile, vt ſuo locu oſtendimus,
cum dicatur ſacramentum,quod in anima
latens ſenſibus non patet, ex eo tantùm,
quòd aliud ſignificat.Res tantùm, dicitur
effectus ſacramenti,qui nihil amplius ſigni
ficat,vt gratia in baptiſmo;valet eadem di-
ſtinctio in aliis ſacramentis, vt ſuo loco
oſtendetur.

10 Cùm autem ex primo effectu chara-
cteris conſtet,nos per eum in familiā Chri
ſti cooptari,& ouili eius contineri, & ipſe
character perpetuò animæ inſit indelebi-
lis,efficitur neceſſariò, vt ex manente in
nobis charactere,perpetuū habeat Eccle-
ſia catholica in omnes baptizatos ius, vt
nullis peccatis contaminati, & ab Eccleſia
ſeparati,vt ſchiſmatici & hæreti & apoſta-
tæ, poſſint ſe ab Eccleſiæ legibus & pœnis
in libertatem æthnicam vēdicare, & omni
nò eluere baptiſmum: vt conatum ferunt
Iulianum apoſtatam, referente Nazianz.
oratione prima in eum. Multo etiā minus
qui in infantia baptizati ſunt, poſſunt cùm
adoleuerint,pro arbitrio, aut retinere reli-
gionis Chriſtianæ ſtatum, in quem aliena
opera inſerti ſunt,aut eundem,ſi ita velint
& proteſtentur,penitus abdicare:vt defini
tum eſt in Concil.Trident.ſeſſ.7.Can.14.
de bapt.

Sacramēta imprimentia characterem.

11 Hunc characterem,cuius naturam &
munera explicauimus,tria ſacramenta im
primunt, ad proprios effectus accōmoda-
tè,baptiſmus,confirmatio,ordo: quoniam
licet omnia ſacramenta ſint medicamenta
quædam peccatorum, quatenus gratiam
cōferunt,qua ſanctificati mūdamur à pec-
catis,ſint etiam quidam cultus Dei,quate-
nus illorum vſu,noſtram indigentiam, &
redemptoris beneficia ad noſtrā ſalutem
proteſtamur:tamen quædam prætereà ſpe
cialiter ad diuinum cultum ſunt inſtituta,
quoddam etiam ad delendum peccatum,
vt pœnitentia,quæ hominem in priſtinum
ſtatum diuinæ amicitiæ reuocat, & nihil
amplius confert ad diuinum cultum dire-
ctò & ſpecialiter pertinens, vt ea ſacra-
menta quæ imprimūt characterem. Cùm
autem ad hunc ſpecialem cultum, perti-
neat aliqua actio,in qua præcipuè is cultus
poſitus eſt,deinde agens & recipiens,& ip-
ſa actio cultus,pręcipuè ſit in oblatione Eu
chariſtiæ in qua Chriſtus realiter contine-
tur,& in eo plenitudo ſacerdotij, ipſa Eu-
chariſtia non imprimit characterem, cùm
non referatur ad aliam actionem, finis exi
ſtens & conſummatio omnium ad cultum
Dei pertinentium.in agentibus verò & pa
tientibus neceſſarius eſt character, vt illi
ad conſe-

ad conferendum ſacramenta ſint idonei, & deputati, hi autem ad recipiendum & participandum, donec ipſa Euchariſtia perficiantur.

12 Ad recipiendum igitur cætera ſacramenta, character baptiſmi pertinet, & ideò vocatur baptiſmus, ianua ſacramentorum & Eccleſiæ, & prima fidei & religionis Chriſtianæ profeſſio: & ipſius charactere ab infidelibus diſtinguimur, & vitam ſpiritualẽ regenerationẽ baptiſmi exordimur. character verò confirmationis ad idẽ quodammodo pertinet, quatenus perductos ſpiritualiter ad virilem ætatem, munit & conſignat ad pugnam cõtra viſibiles fidei hoſtes, & à paruulis in fide diſtinguit: vt ſicut baptizatus profitetur fidem ſuſceptione aliorum ſacramentorum, & contra inuiſibiles hoſtes religionis noſtræ pugnat: ſic cõfirmatus fidem publicè, contra viſibiles & manifeſtos fidei hoſtes, profitetur. Pro charactere autem baptiſmi nos diſtinguente ab infidelibus, videtur fuiſſe in vet. lege externa nota circunciſionis, cùm nullum ſacramẽtum vet. legis characterem imprimeret. Character deniq; ordinis, miniſtros ad conferẽdum aliis ſacramenta, & ad cultum Dei ſpecialem & publicum conſecrat, & ab aliis fidelibus, qui in his miniſtris non numerantur, diſtinguit. Vnde in his tribus ſacramentis baptiſmo, confirmatione, & ordine, Eccleſia catholica ſemper docuit imprimi characterem, non autem in aliis: vt quemadmodũ in militia vnus exercitus diſtinguitur propria nota ab alio, & in eodem exercitu, equites à peditibus, & duces ab aliis militibus: ſic etiam in religione Chriſtiana tres eſſent characteres, qui proportione eiſdem reſponderent.

13 Ex his autem characteribus, vt effectis natura poſterioribus cùm perpetuò maneant, probant patres, tria illa ſacramenta, baptiſmum, confirmationem & ordinem, in eodem ſuſcipiente iterari non poſſe, cætera verò poſſe: quia non imprimant characterem: licet enim per ea aliquem effectum ſacerdotij Chriſti recipiamus, non tamen conſecramur ad agendũ vel recipiendum aliquid, quòd ad cultum ſacerdotij Chriſti pertineat. Patrum de hac re teſtimonia pleriq; collegerũt, ſed præcipuè Thom. Vvalden. de ſacramẽtis c. 110. atque ita definitum eſt in concilio Florẽt. ſeſſ. vlt. in doctrina de ſacramẽtis, & in Trident. ſeſſ. 7. can. 9. de ſacramentis in genere: ſi quis dixerit in tribus ſacramentis, baptiſmo, ſcilicet, confirmatione & ordine nõ imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddã ſpirituale & indelebile, vnde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.

QVÆSTIO LXIIII.

De cauſa Sacramentorum, in decem articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de cauſis ſacramentorum, ſiue per autoritatem, ſiue per miniſterium.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

Primò, Vtrum ſolus Deus interius operetur in ſacramentis.

Secundò, Vtrum inſtitutio ſacacramentorum ſit ſolùm à Deo.

Tertiò, de poteſtate, quam Chriſtus habuit in ſacramentis.

Quartò, Vtrum illam poteſtatem potuerit aliis communicare.

Quintò, Vtrũ poteſtas miniſterij in ſacramentis, conueniat malis.

Sextò, Vtrum mali peccent diſpenſando ſacramenta.

Septimò, Vtrum angeli poſſint eſſe miniſtri ſacramentorum.

Octauò, Vtrum intentio miniſtri requiratur in ſacramentis.

Nonò, Vtrum requiratur ibi recta fides, ita ſcilicet, quod infidelis non poſſit tradere ſacramenta.

Decimò, Vtrum requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS I.

Vtrùm ſolus Deus operetur interius ad effectum ſacramenti.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod nõ ſolus Deꝰ, ſed etiam miniſter interius operetur ad effectum ſacramẽti. Interior enim ſacramenti effectus eſt, vt homo Infr. art. 5. Et 4. diſt. 5. q. 2. ar. 2. q. 2.

mo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiã. Sed ad miniſtros Eccleſiæ pertinet purgare, illuminare & perficere, vt patet per Dionyſ.* in 5. ca. Eccl. hierar. Ergo videtur, quòd nõ ſolus Deus, ſed etiã miniſtri Eccleſiæ interius operentur ad ſacramenti effectum. c.5. 1.par. per totum.

¶ 2. Prçterea, In collatione ſacramentorum quædam orationum ſuffragia proponuntur. Sed orationes iuſtorum ſunt magis apud Deũ exaudibiles, quàm quorumcũque, ſecundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor eſt, & volũtatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur, quod maiorem effectum ſacramenti cõſequatur ille, qui recipit ipſum à bono miniſtro. Sic ergo & miniſter aliquid operatur ad interiorem effectum, & non ſolus Deus.

¶ 3. Præterea, Dignior eſt homo, quam res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit, vt Auguſt.* dicit ſuper Ioan. Ergo homo aliquid operatur ad interiorẽ effectum ſacramenti, & non ſolus Deus. Tract. 80 in Ioã. poſt. to 9.

Sed contra eſt, quod dicitur Rom. 8. Deus eſt qui iuſtificat. Cũ ergo interior effectus omnium ſacramentorum ſit iuſtificatio, videtur, quod ſolus Deus operetur interiorem effectum ſacramenti.

Respondeo dicendum, quod operari aliquem effectum, contingit dupliciter, vno modo per modũ principalis agentis, alio modo per modum inſtrumenti. Primo igitur modo ſolus Deus operatur interiorẽ effectũ ſacramenti: tum quia ſolus Deus illabitur animç, in qua ſacramẽti effectus exiſtit, nõ autẽ poteſt aliquid immediatè operari, vbi non eſt. Tum quia gratia quæ eſt interior ſacramenti effectus, eſt à ſolo Deo, vt in ſecunda parte dictum eſt.* Character etiam, qui eſt interior quorũdam ſacramentorũ effectus, eſt virtus inſtrumentalis, quæ manat à principali agente, quod eſt Deus. Secundo autem modo homo poteſt operari ad interiorem effectum ſacramenti, inquãtum operatur per modum miniſtri, nam eadẽ ratio eſt miniſtri & inſtrumenti, vtriuſque enim actio exterius adhibetur, ſed ſortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod eſt Deus. 1. 2. q. 112 ar. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod purgatio, ſecundũ quod attribuitur miniſtris Eccleſiæ, non eſt à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare inquantum, vel immundos eiiciũt à cœtu fidelium, vel eos ſacris admonitionibus diſponũt ad ſacramentorum receptionem. Similiter etiam ſacerdotes illuminare dicuntur ſacrũ populum, non quidẽ gratiam infundendo, ſed ſacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Dionyſ.* ibidem. * Loco citato in arg. 1.

Ad secundum dicendum, quod orationes quæ dicuntur in ſacramentorum collatione proponũtur Deo nõ ex parte ſingularis perſonæ, ſed ex parte totius Eccleſiæ, cuius preces ſunt apud Deum exaudibiles, ſecundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet, quin deuotio viri iuſti, ad hoc aliquid operetur. Illi tamẽ quod eſt ſacramenti effectus non impetratur oratione Eccleſiæ, vel miniſtri, ſed ex merito paſſionis Chriſti, cuius virtus operatur in ſacramentis,

[q.62.ar.5.] cramentis,vt dictũ eſt.* Vnde effectus ſacramenti non datur melior per meliorem miniſtrum. Aliquid tamen annexum impetrari poteſt recipienti ſacramentum,per deuotionem miniſtri. Nec tamen miniſter illud operatur, ſed impetrat operandum à Deo.

AD TERTIVM dicendum,quod res inanimatę non operãtur aliquid ad interiorem effectum, niſi inſtrumentaliter vt dictum eſt *. [In cor. ar.] Et ſimiliter homines non operantur ad ſacramentorũ interiorem effectum, niſi per modum miniſterij, vt dictum eſt.* [Ibid.]

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſacramenta ſint ſolùm ex inſtitutione diuina.

[4. diſt. 3. q. 1. ar. 2. q. 2. cor. & diſt. 5. q. 1. ar. 1.]

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur,quod ſacramenta non ſint ſolùm ex inſtitutione diuina. Ea enim quæ ſunt diuinitus inſtituta, traduntur nobis in ſacra ſcriptura. Sed quædam aguntur in ſacramentis de quibus nulla fit mentio in ſacra ſcriptura, puta, de chriſmate,quo homines confirmãtur,& oleo, quo ſacerdotes inungũtur: & de multis aliis tam verbis, quã factis, quibus vtimur in ſacramentis. Non ergo ſacramenta ſunt ſolùm ex inſtitutione diuina.

¶ 2. Præterea,Sacramẽta ſunt quædam ſigna. Res autem ſenſibiles naturaliter quædam ſignificãt, nec poteſt dici quod Deus quibuſdam ſignificationibus delectetur, & non aliis,quia ipſe omnia quę fecit approbat. Hoc autem proprium videtur eſſe dæmonum, vt quibuſdam ſignis ad aliquid alliciantur, dicit enim Auguſt.* [Lib. 21. ca. 6. parum ante med. to. 5.] 21. de Ciuitate Dei. Illiciuntur dæmones ad inhabitandum per creaturas, quas non ipſi,ſed Deus cõdidit, delectabilibus pro ſua diuerſitate diuerſis, nõ vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis. Nõ ergo videtur, quod ſacramenta indigeant eſſe ex inſtitutione diuina.

¶ 3. Præterea, Apoſtoli vicem Dei geſſerunt in terris: vnde Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti, id eſt, ac ſi ipſe Chriſtus donaſſet. Sic ergo videtur,quod Apoſtoli & eorum ſucceſſores poſſint noua ſacramenta inſtituere.

SED CONTRA eſt,quod ille inſtituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem,ſicut patet de inſtitutoribus legum. Sed virtus ſacramenti eſt à ſolo Deo,vt patet † ex prædictis. [Art. præc. & q. 62. art. 1. & 5.] Ergo ſolus Deus poteſt inſtituere ſacramentum.

RESPONDEO dicẽdum,quod (ſicut ex ſupradictis patet †) [art. præc.] ſacramenta inſtrumentaliter operantur ad ſpirituales effectus. Inſtrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem reſpectu ſacramenti eſt duplex,ſcilicet inſtituens ſacramentum, & vtẽs ſacramẽto inſtituto,applicando ſcilicet ipſum ad inducendum effectũ. Virtus autẽ ſacramenti non poteſt eſſe ab eo,qui vtitur ſacramento, quia non operatur niſi per modum miniſterij. Vnde relinquitur, quod virtus ſacramẽti ſit ab eo, qui inſtituit ſacramentum. Cùm igitur virtus ſacramenti ſit à ſolo Deo,conſequẽs eſt,quod ſolus Deus ſit ſacramẽtorum inſtitutor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa, quę aguntur in ſacramen

tis

tis per homines inſtituta, non ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſed ad quandam ſolennitatem, quæ adhibetur ſacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui ſacramenta ſuſcipiunt. Ea verò quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus & homo. Et licet nō ſint omnia tradita in ſcripturis, habet tamē ea Eccleſia ex familiari Apoſtolorum traditione, ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 11. Cętera cùm venero diſponam.

Ad secundum dicendū, quod res ſenſibiles aptitudinem quandā habent ad ſignificādum ſpirituales effectus ex ſui natura, ſed iſta aptitudo determinatur ad ſpecialem ſignificationem ex inſtitutione diuina. Et hoc eſt quod Hug. de ſancto Vict. dicit, quod ſacramētum ex inſtitutione ſignificat. Prælegit tamē Deus quaſdam res aliis ad ſignificationes ſacramentales, non quia ad eas cōtrahatur eius effectus, ſed vt ſit conuenientior ſignificatio.

lib. 1. de ſacr. part. 9. c. 2.

Ad tertium dicendū, quod Apoſtoli & eorū ſucceſſores, ſunt vicarij Dei, quantum ad regimen Eccleſiæ conſtitutæ per fidem & fidei ſacramenta. Vnde ſicut non licet eis conſtituere aliam Eccleſiā, ita non licet eis tradere aliam fidē, neq; inſtituere alia ſacramenta, ſed per ſacramenta, quæ de latere Chriſti pendentis in cruce fluxerūt, dicitur eſſe fabricata Eccleſia Chriſti.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Chriſtus, ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum ſacramentorum.

Infra art. 4. et. Et 4. di. 5. q. 1. ar. 2. & q. 2. ar. 2. q. 2.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus, ſecundū quod homo, habuerit poteſtatē operādi interiorem effectū ſacramentorum. Dicit enim Ioā. Baptiſta, vt habetur Ioā. 1. Qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritū deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Sed baptizare in Spiritu ſancto, eſt interius gratiam Spiritus ſancti conferre, Spiritus ſanctus autem deſcendit ſuper Chriſtum, inquantum homo, non inquantum Deus, quia ſic ipſe dat Spiritum ſanctum. Ergo videtur, quod Chriſtus ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem interiorem effectum ſacramētorum cauſandi.

¶ 2. Præterea, Matth. 9. Dominus dicit. Sciatis quia Filius hominis habet poteſtatē in terra dimittendi peccata, Sed remiſſio peccatorū eſt interior effectus ſacramenti. Ergo videtur, quod Chriſtus, ſecundum quod homo, interiorem effectum ſacramētorum operetur.

¶ 3. Præterea, Inſtitutio ſacramentorum pertinet ad eum, qui tāquam principale agens operatur ad interiorem ſacramenti effectū. Manifeſtum eſt autem, quòd Chriſtus ſacramenta inſtituit. Ergo ipſe eſt qui interius operatur ſacramentorum effectum.

¶ 4. Præterea, Nullus poteſt ſine ſacramento effectum ſacramenti cōferre, niſi propria virtute ſacramenti effectum operetur. Sed Chriſtus ſine ſacramento contulit ſacramenti effectum, vt patet in Magdalena, cui dixit: Dimittūtur tibi peccata. Ergo videtur, quòd Chriſtus ſecundum quod homo, operetur interiorem ſacramenti effectum.

¶ 5. Pręterea, Illud in cuius virtute

tute ſacramentũ operetur, eſt principale agens ad interiorem effectum. Sed ſacramenta habent virtutem ex paſſione Chriſti & inuocatione nominis eius, ſecundum illud 1. ad Corinth. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Ergo Chriſtus inquantum homo, operatur interiorem effectum ſacramenti.

SED CONTRA eſt, quod Aug. * dicit, quod in ſacramentis diuina virtus ſecretius operatur ſalutem. Diuina autem virtus eſt Chriſti, ſecundum quod eſt Deus, non autem ſecundum quod eſt homo. Ergo Chriſtus non operatur interiorem ſacramenti effectum, ſecundum quod eſt homo, ſed ſecũdum quod eſt Deus.

Habetur 1. q. 1. c. Multi ſecu lariũ: à me. illius ſimile habet Aug. li. 5. contra Donat. ca. 10. à med. tom. 7.

RESPONDEO dicendũ, quod interiorem ſacramentorum effectum operatur Chriſtus, & ſecundum quod eſt Deus, & ſecundum quod eſt homo, aliter tamen & aliter. Nam ſecũdum quod eſt Deus, operatur in ſacramentis per autoritatem; ſecundum autem quod eſt homo, operatur ad interiores effectus ſacramentorum meritoriè & efficienter, ſed inſtrumentaliter. Dictũ eſt * enim quod paſſio Chriſti, quæ competiit ei ſecundum humanam naturam cauſa eſt noſtræ iuſtificationis, & meritoriè & effectiuè, non quidem per modum principalis agentis, ſiue per autoritatem, ſed per modum inſtrumenti, inquantum humanitas eſt inſtrumẽtum diuinitatis eius, vt ſuprà dictũ eſt. * Sed tamen quia eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati in perſona, habet quandam principalitatem & cauſalitatẽ reſpectu inſtrumentorum extrinſecorum, qui ſunt miniſtri Eccleſiæ, vt ex ſupradictis patet. † Et ideo ſicut Chriſtus inquantum Deus, habet poteſtatem autoritatis in ſacramentis, ita inquantum homo, habet poteſtatem miniſterij principalis, ſiue poteſtatem excellentiæ. Quæ quidem conſiſtit in quatuor. Primò quidem in hoc quod meritum & virtus paſſionis eius operatur in ſacramentis, vt ſuprà dictum eſt. † Et quia virtus paſſionis copulatur nobis per fidem (ſecundũ illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius) quam fidẽ per inuocationem nominis Chriſti proteſtamur, ideo ſecundò ad poteſtatem excellẽtiæ, quam Chriſtus habet in ſacramẽtis, pertinet quod in eius nomine ſacramenta ſanctificantur. Et quia ex eius inſtitutione ſacramenta virtutem obtinent, inde eſt quod tertiò ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe qui dedit virtutem ſacramentis, potuit inſtituere ſacramenta. Et quia cauſa non dependet ab effectu, ſed potius è conuerſo, ideo quartò ad excellẽtiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe potuit effectum ſacramentorum ſine exteriori ſacramento conferre.

q. 48. & 49.

q. 13. artic. 2. & 3.

ar. 1. huius q.

q. 62. ar. 5.

Et per hoc patet reſponſio AD OBIECTA, vtraq; enim pars obiectionum, ſecũdum aliquid vera eſt, vt dictum eſt. †

In cor. ar.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm Chriſtus poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramentis, potuerit miniſtris communicare.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus poteſtatem

4. diſ. 5. q. 1. ar. 2. & ar. 3. q. 1. & 2.

poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramentis, non potuerit miniſtris communicare. Vt enim argumentatur Auguſt. * contra Max. Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longè fuit à Chriſto, in quo fuit ſumma plenitudo charitatis. Ergo cùm Chriſtus non communicauerit ſuam poteſtatem miniſtris, videtur, quod non potuerit communicare.

*li.3.cõt.Maxi.ca.7.ad fi. tom.6.

¶ 2. Præterea, Super illud Ioã. 14. Maiora horũ faciet, dicit Aug. † Prorſus maius hoc eſſe dixerim, ſcilicet, vt ex impio iuſtus fiat, quã creare cælum & terram. Sed Chriſtus non potuit communicare diſcipulis, quod crearent cælum & terram. Ergo neque quod iuſtificarent impium. Cùm igitur iuſtificatio impij fiat per poteſtatẽ Chriſti, quam habet in ſacramentis, videtur, quòd poteſtatem ſuam, quam in ſacramẽtis habuit, non potuerit miniſtris communicare.

Tract. 72. in Ioan. poſt me. to. 9.

¶ 3. Præterea, Chriſto, inquantum eſt caput Eccleſiæ competit, vt ab ipſo gratia deriuetur ad alios, ſecundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit aliis communicabile, quia ſic Eccleſia eſſet monſtroſa, multa capita habens. Ergo videtur, quod Chriſtus poteſtatẽ ſuam nõ potuerit miniſtris cõmunicare.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Ioan. 1. Ego neſciebam eum, dicit Auguſt. * quod nõ nouerat poteſtatem baptiſmi, ipſum Dominũ habiturum, & ſibi retenturum. Hoc autem non ignoraſſet Ioannes, ſi talis poteſtas communicabilis non eſſet. Potuit ergo ſuam poteſtatem Chriſtus miniſtris communicare.

Tractat. 5. in Euang. Ioan. non multũ ante me. tom. 9.

Respondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt. † Chriſtus in ſacramentis habuit duplicem poteſtatẽ. Vnam autoritatis, quę competit ei ſecundum quod Deus & talis poteſtas nulli creaturæ potuit communicari, ſicut nec diuina eſſentia. Aliam poteſtatem habuit excellentiæ, quæ competit ei ſecundũ quod homo. Et talem poteſtatem potuit miniſtris communicare, dando ſcilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad ſacramentorum effectus, vt ad inuocationem nominum ipſorũ, ſanctificarentur ſacramenta, & vt ipſi poſſent ſacramenta inſtituere, & ſine ritu ſacramentorum effectũ ſacramentorum conferre ſolo imperio. Poteſt enim inſtrumentum coniunctum quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem ſuam inſtrumento ſeparato tribuere, ſicut manus baculo.

ar. præce.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non ex inuidia prætermiſit poteſtatem excellentiæ Eccleſiæ miniſtris communicare, ſed propter fidelium vtilitatem, ne in homine ſpem ponerent, & ne eſſent diuerſa ſacramenta. Ex quibus diuiſio in Eccleſia oriretur: ſicut apud illos, qui dicebant, Ego ſum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, vt dicitur 1. ad Corinth. 1.

Ad secundum dicendum, quod obiectio illa procedit de poteſtate autoritatis, quæ conuenit Chriſto ſecundum quod eſt Deus, licet & poteſtas excellentiæ poſſit autoritas nominari, per comparationem ad alios miniſtros. Vnde ſuper illud 1. ad Corint. 1. Diuiſus eſt Chriſtus, dicit gloſ. † quòd potuit eis dare autoritatem baptiſmi, quibus contulit miniſterium.

Gloſ. ord. ibid.

Ad

Ad tertium dicendũ, quod ad hoc inconueniens euitandum, ne ſcilicet multa capita in Eccleſia eſſent. Chriſtus noluit poteſtatem ſuæ excellentiæ miniſtris communicare. Si tamen communicaſſet, ipſe eſſet caput principaliter, alij verò ſecundariò.

ARTICVLVS V.

Vtrùm per malos miniſtros ſacramenta conferri poſſint.

Infr. art. 9. co. Et 4 d. 5. q. 2. ar. 2. & di. 7. q. 1. ar. 1 q. 1. 2. & d. 24 q. 3 arti 3. q. 1. ad 3. Et 4 contra. ca 76.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur, quod per malos miniſtros ſacramenta conferri non poſſint. Sacramenta enim nouæ legis, ordinantur ad emundationem culpæ, & collationem gratiæ. Sed mali, cũ ſint immundi, non poſſunt alios à peccato mundare (ſecũdum illud Eccleſ. 34. Ab immundo quis mundabitur?) & etiam cum gratiã non habeant, non videtur, quòd gratiam conferre poſſint, quia nullus dat quod non habet. Non ergo videtur, quod per malos ſacramenta cõferri poſſint.

¶ 2. Præterea, Tota virtus ſacramentorum deriuatur à Chriſto, vt dictum eſt.† (ar. 3. huius q.) Sed mali ſunt præciſi à Chriſto, quia non habent charitatem, per quam membra capiti vniuntur, ſecundum illud 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ergo videtur, quòd per malos ſacramenta conferri non poſſint.

¶ 3. Præterea, Si deſit aliquid horum, quod debitum eſt eſſe in ſacramentis, non perficitur ſacramẽtum, ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Sed debitus miniſter ſacramẽti eſt ille, qui caret macula peccati, ſecundum illud Leuit. 21. Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Ergo videtur, quod ſi miniſter ſit malus, nihil efficiatur in ſacramento.

Sed contra eſt, quod Aug.* dicit ſuper illud Ioã. 1. Super quẽ videris Spiritum, &c. (Trac. 5. in Ioã. circa med. to. 9) Quid in Chriſto non nouerat Ioannes? poteſtatẽ baptiſmi, ipſum Dominum habiturum & ſibi retenturum, ſed miniſterium planè rrã ſiturum in bonos & malos, quid tibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt dominus?

Respondeo dicendum, quod ſicut dictum eſt† miniſtri Eccleſiæ (ar. 1 & 3. huius q.) inſtrumẽtaliter operantur in ſacramentis, eo quod quodammodo eadem ratio eſt miniſtri & inſtrumenti. Sicut autem ſupra dictum eſt, † inſtrumentum non agit ſecũdum (q. 62. artic 1. & 3.) propriam formam, aut virtutẽ, ſed ſecundum virtutem eius, à quo mouetur. Et ideo accidit inſtrumento inquantum eſt inſtrumentum, qualemcunq; formam, vel virtutem habear, præter id quod exigitur ad rationem inſtrumenti, ſicut quod corpus medici (quod eſt inſtrumẽtum animæ habentis artem) ſit ſanũ vel infirmum, & ſicut quod fiſtula per quam tranſit aqua, ſit argentea, vel plumbea. Vnde miniſtri Eccleſiæ poſſunt ſacramenta cõferre, etiam ſi ſint mali.

Ad primvm ergo dicendum, quod miniſtri Eccleſiæ neq; à peccatis mundant homines ad ſacramenta accedentes, neque gratiam conferunt ſua virtute: ſed hoc facit Chriſtus ſua poteſtate per eos, ſicut per quædam inſtrumenta. Et ideo effectus conſequitur, in ſuſcipientibus ſacramenta, non ſecundũ

ſimilitudinē miniſtrorū, ſed ſecundum configurationem ad Chriſtū.

Ad secundum dicendum, quod per charitatem mēbra Chriſti vniuntur ſuo capiti, vt ab eo vitā recipiant: quia vt dicitur 1. Ioan. 3. Qui non diligit, manet in morte. Poteſt autem aliquis operari per inſtrumentum carens vita, & à ſe ſeparatum, quantū ad corporis vnionem, dummodo ſit coniunctum per quandā motionem, aliter enim operatur artifex per manum, & aliter per ſecurim. Sic igitur Chriſtus operatur in ſacramentis & per bonos, tanquam per membra viuētia, & per malos, tanquam per inſtrumenta carentia vita.

Ad tertium dicendū, quod aliquid eſt debitū eſſe in ſacramento dupliciter. Vno modo ſicut exiſtēs de neceſſitate ſacramēti, quod quidā ſi deſit, non perficitur ſacramētum, ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Alio modo eſt aliquid debitū eſſe in ſacramēto ſecundum quandā decentiam, & hoc modo debitū eſt, vt miniſtri ſacramentorum ſint boni.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm mali miniſtrantes ſacramenta, peccent.

4. diſt. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. co. & di. 19 q. 2. ar. 2 co. Et d. 24. q. 1 art. 2. q. 1. & art. 3. q. 2. & 5.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur, quod mali miniſtrātes ſacramenta, non peccent. Sicut enim miniſtratur Deo in ſacramētis, ita per opera charitatis, vnde dicitur Hebr. vlt. beneficentiæ & cōmunionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Sed mali non peccant ſi miniſtrent Deo in operibus charitatis, quinimo hoc eſt eis conſulendum, ſecundum illud Daniel. 4. Conſiliū meū tibi placeat, peccata tua eleemoſynis redime. Ergo videtur, quod mali non peccent ſacramenta miniſtrando.

¶ 2. Præterea, Quicunque cōmunicat alicui in peccato, etiā ipſe eſt reus peccati, ſecundum illud Rom. 1. Digni ſunt morte, non ſolùm qui peccata faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Sed ſi mali miniſtri peccent, ſacramenta miniſtrando, illi qui ab eis ſacramenta recipiunt, eis in peccato cōmunicant. Ergo etiam ipſi peccarent, quod videtur inconueniens.

¶ 3. Præterea, Nullus videtur eſſe perplexus, quia ſic homo cogetur deſperare, quaſi non potens peccatum euadere. Sed ſi mali peccarent, ſacramenta tradēdo, eſſent perplexi, quia etiam quandoq; peccarent, ſi ſacramenta non traderēt, puta, cum eis ex officio incumbit neceſſitas (dicitur enim 1. Cor. 9. Væ mihi, ſi non euangelizauero, neceſſitas enim mihi incumbit) quandoq; etiam propter periculum, ſicut ſi puer in periculo mortis exiſtens, offeratur alicui peccatori baptizandus. Ergo videtur, quod mali nō peccent, ſacramēta miniſtrādo.

Sed contra eſt, quod Dion. dicit 1. c. Eccleſ. Hierar.† quod malis nō eſt fas nec tangere ſymbola, ideſt ſacramētalia ſigna. Et in epiſ. ad Demophilum * dicit, Talis, ſcilicet peccator, audax videtur, ſacerdotalibus manum apponens, & nō timet neque verecundatur, diuina præter diuinitatē exequens, & Deū putans ignorare, quę ipſe in ſemetipſo cognouit, & decipere exiſtimat falſo nomine Patrem ab ipſo appellatum, & audeat immundas infamias

c. 1. eccle. hier. declinando ad fin.

* Eſt epiſt. 8. q. Incipit Hebræorū tradit hiſt. parum ante med.

infamias (non dicam orationes) ſuper diuina ſigna Chriſti formiter enuntiare.

Respondeo dicendum, quod aliquis in agendo peccat ex hoc quod operatur non ſecundum quod oportet, vt patet per philoſophum in li. 5, Eth.† Dictum* eſt autẽ conueniens eſſe, vt ſacramentorũ miniſtri ſint iuſti, quia miniſtri debent Dño conformari, ſecundũ illud Leuit. 19. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum, & Eccleſiaſtici 10. Secundũ iudicem populi, ſic & miniſtri eius. Et ideo nõ eſt dubiũ, quin mali exhibentes ſe miniſtros Dei & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiã Dei, & contaminationẽ ſacramentorum, quantum eſt ex parte ipſius peccatoris (licet ſacramenta ſecundum ſeipſa incontaminabilia ſint) conſequẽs eſt, quòd tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.

Ex lib. 2. ethi. c. 3. & 6. habetur poteſt Et lib. 3. c. 7. to. 5. *ar. præ. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod opera charitatis non ſunt aliqua conſecratione ſanctificata, ſed ipſa pertinent ad iuſtitiæ ſanctitatem, ſic vt quædam iuſtitiæ partes, & ideo homo qui ſe exhibet Deo miniſtrum in operibus charitatis, ſi ſit iuſtus, amplius ſanctificatur, ſiuerò ſit peccator, per hoc ad ſanctitatem diſponitur. Sed ſacramenta in ſeipſis ſanctificationem quandã habent per myſticam conſecrationẽ. & ideo præexigitur in miniſtro ſanctitas iuſtitiæ, vt congruat ſuo miniſterio. Et ideo incongruè agit & peccat ſi in peccato exiſtens ad tale miniſterium accedat.

Ad secundum dicendum, quod ille qui ad ſacramenta accedit, ſuſcipit ſacramenta à miniſtro Eccleſiæ, non inquantum eſt talis perſona, ſed inquãtum eſt miniſter Eccleſiæ. Et ideo quãdiu ab Eccleſia toleratur in miniſterio, ille qui ab eo ſuſcipit ſacramentũ, non cõmunicat peccato eius, ſed communicat Eccleſiæ, quæ eum tanquam miniſtrum exhibet. Si verò ab Eccleſia non toleratur (puta, cùm degradatur, vel excommunicatur, vel ſuſpenditur) peccat qui ab eo accipit ſacramẽtum, quia communicat peccato ipſius.

Ad tertium dicendũ, quòd ille qui eſt in peccato mortali, non eſt perplexus ſimpliciter, ſi ex officio ei incumbat ſacramenta diſpẽſare, quia poteſt pœnitere de peccato, & licitè miniſtrare. Non eſt autem incõuueniens, quod ſit perplexus ſuppoſito quodã, ſcilicet, quod velit remanere in peccato. In articulo tamen neceſſitatis non peccaret baptizãdo, in caſu in quo etiam poſſet laicus baptizare, ſic enim patet, quod nõ exhiberet ſe miniſtrũ Eccleſiæ, ſed ſubueniret neceſſitatem patienti. Secus eſt autẽ in aliis ſacramentis, quæ non ſunt tantę neceſſitatis, ſicut baptiſmus, vt infra patebit.* q. 67. artic. 3. & 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm angeli poſſint ſacramenta miniſtrare.

Ad septimvm ſic proceditur. Videtur, quod angeli poſſint ſacramenta miniſtrare. Quicquid enim poteſt miniſter inferior, poteſt & ſuperior, ſicut quicquid poteſt diaconus, poteſt ſacerdos, ſed nõ conuertitur. Sed angeli ſunt ſuperiores miniſtri in ordine hierarchico, quam etiam quicunq; homines, vt patet per Dion. in lib. Cæle. hier. Ergo cũ homines poſſint mi-

4. diſt. 5. q. 2. art. 3.

ca. 9. Cæl. hier. parum ante med.

niſtrare in ſacramentis, videtur, quòd multo magis angeli.

¶ 2. Præterea, Homines ſancti aſſimilantur angelis in cælo, vt dicitur Matth.22. Sed aliqui ſancti in cælo exiſtentes poſſent miniſtrare in ſacramētis, quia character ſacramentalis eſt indelebilis, vt dictum eſt.† Ergo videtur, quod etiā angeli poſſint in ſacramētis miniſtrare. q.pra.ar.5.

¶ 3. Pręterea, Sicut ſupra dictū eſt,* diabolus eſt caput malorū, & mali ſunt mēbra eius. Sed per malos poſſunt miniſtrari ſacramenta. Ergo videtur, quòd etiam per dæmones. q.8 artic.7.

Sed contra eſt quod dicitur Heb.5. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, non ſunt ex hominibus. Ergo ipſi non conſtituuntur miniſtri in his quæ ſunt ad Deum, id eſt, in ſacramentis.

Respondeo dicendū, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) tota virtus ſacramentorū à paſſione Chriſti deriuatur, quæ eſt Chriſti, ſecundum quod eſt homo, cui in natura conformantur homines, non autem angeli, ſed potius ſecundum paſſionē dicitur modicò ab angelis minoratus, vt patet Heb.2. Et ideo ad homines pertinet diſpenſare ſacramēta, & in eis miniſtrare, non autem ad angelos. Sciendum tamen, quòd ſicut Deus virtutem ſuam non alligauit ſacramentis, quin poſſit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre, ita etiam virtutem ſuam non alligauit Eccleſiæ miniſtris, quin etiam angelis poſſit virtutem tribuere miniſtrādi in ſacramentis. Et quia boni angeli ſunt nūtij veritatis, ſi aliquod ſacramentale miniſterium à bonis angelis perficeretur, eſſet ratū habendū, quia deberet conſtare hoc fieri volūtate diuina, ſicut quædam tēpla dicūtur angelico miniſterio conſecrata. Si verò dęmones, qui ſunt ſpiritus mēdacij, aliquod ſacramētale miniſterium exhiberent, non eſſet ratū habendum. q.prae.ar.3.

Ad primum ergo dicendum, quod illud quod faciūt homines inferiori modo, ſcilicet, per ſenſibilia ſacramenta, quę ſunt proportionata naturæ ipſorum, faciunt angeli tanquam ſuperiores miniſtri ſuperiori modo, ſcilicet, inuiſibiliter purgādo, illuminādo, & perficiēdo.

Ad secundum dicendum, quod ſancti, qui ſunt in cęlo, ſunt ſimiles angelis quantum ad participationem gloriæ, nō autē quantum ad conditionē naturę, & per conſequēs neque quantū ad ſacramenta.

Ad tertium dicendū, quod mali homines non habēt, quod poſſint miniſtrare in ſacramentis ex hoc, quod per malitiam ſunt membra diaboli. Et ideo non ſequitur quòd diabolus, qui eſt eorū caput, magis hoc poſſit.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm intētio miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti.

Ad octavvm ſic proceditur. Videtur, quod intentio miniſtri, non requiratur ad perfectionem ſacramēti. Miniſter enim in ſacramento inſtrumētaliter operatur. Sed actio non perficitur ſecūdum intentionem inſtrumenti, ſed ſecundum intentionem principalis agētis. Ergo intētio miniſtri nō requiritur ad perfectionē ſacramēti. Sup.q.60.ar.1 cor. & 1 e.d. 6.q.1 artic.4. q.1.& diſt.7. q.1 ar.1.q.1. ad 1 & d.8. q.2.ar.4.q.3. ad 1.& d.30. q.1 artic.3.ad 3.q.63.art.3 & 4.

¶ 2. Pręterea, Nō poteſt homini eſſe nota intētio alterius. Si igitur

tur intentio miniſtri requiratur ad perfectionē ſacramēti, non poſſet homini ad ſacramētum accedenti eſſe notū, quòd ſacramentū ſuſcepiſſet. Et ita nō poſſet habere certitudinē ſalutis, pręcipuè cum quędam ſacramenta ſint de neceſſitate ſalutis, vt infra dicetur.†

q.65.artic.3. & 4.

¶ 3. Præterea, Intentio hominis nō poteſt eſſe ad id, circa quod non eſt attētus. Sed aliquādo illi qui in ſacramētis miniſtrant, nō attendūt ad ea quę dicūt, vel faciunt, alia cogitantes. Ergo ſecundum hoc non perficeretur ſacramētum, propter intentionis defectum.

Sed contra eſt, quod ea quæ ſunt pręter intentionē, ſunt caſualia. Quod non eſt dicendum de operatione ſacramentorū. Ergo ſacramēta requirūt intentionē miniſtri.

Respondeo dicendum, quod quando aliquid ſe habet ad multa, oportet quod per aliquid determinetur ad vnum, ſi illud effici debeat. Ea verò quę in ſacramētis aguntur, poſſunt diuerſimodè agi, ſicut ablutio aquę, quę fit in baptiſmo, poteſt ordinari & ad munditiā corporalē, & ad ſanitatē corporalem, & ad ludū, & ad multa alia huiuſmodi. Et ideo oportet, quod determinetur ad vnū, id eſt ad ſacramentalē effectū per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in ſacramentis dicuntur, puta, cum dicit: Ego te baptizo in nomine Patris, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod inſtrumentū inanimatum nō habet aliquā intentionem reſpectu effectus, ſed loco intētionis eſt motus, quo mouetur à principali agente. Sed inſtrumentū animatū (ſicut eſt miniſter) non ſolū mouetur, ſed etiam quodāmodo mouet ſeipſum, inquantū ſua voluntate mouet mēbra ad operandū. Et ideo requiritur eius intētio, qua ſe ſubiiciat principali agēti, vt ſcilicet intēdat facere quòd facit Chriſtus & Eccleſia.

Ad secundum dicendū, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidā enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in miniſtro, quę ſi deſit, nō perficitur ſacramentum, ſed hunc defectū in pueris (qui non habent intentionē accedēdi ad ſacramentū) ſupplet Chriſtus, qui interius baptizat, in adultis autē, qui intendunt ſacramentū ſuſcipere, ſupplet illū defectum fides & deuotio. Sed hoc ſatis poſſet dici quantū ad vltimum effectū, qui eſt iuſtificatio à peccatis, ſed quantū ad effectum, qui eſt res & ſacramentū, ſcilicet, quantū ad characterē, non videtur, quòd per deuotionē accedētis poſſit ſuppleri: quia character nunquā imprimitur niſi per ſacramentū. Et ideo alij melius dicunt, quod miniſter ſacramenti agit in perſona totius Eccleſię, cuius eſt miniſter. In verbis autē quę profert, exprimitur intētio Eccleſię, quę ſufficit ad perfectionē ſacramenti, niſi contrariū exterius exprimatur ex parte miniſtri, vel recipientis ſacramentum.

Ad tertium dicendū, quod licet ille, qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionē habitualem, quæ ſufficit ad perfectionē ſacramenti, puta, cùm ſacerdos accedēs ad baptizandum, intēdit facere circa baptizandū quod facit Eccleſia. Vnde ſi poſtea in ipſo exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur ſacramentū. Quāuis ſtudioſè curare

debeat ſacramenti miniſter, vt etiã actualem intentionẽ adhibeat. Sed hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate, quia præter intentionem, cùm homo vult multũ intendere, incipit alia cogitare, ſecundum illud Pſal. 39. Cor meum dereliquit me.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramenti.

4. diſt. 6. q. 1. ar. 3. q. 2.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, quod fides miniſtri ſit de neceſſitate ſacramenti. Sicut enim dictum eſt,* intentio miniſtri eſt neceſſaria ad ſacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit, vt Aug.† dicit cõtra Iulianũ. Ergo ſi deſit vera fides in miniſtro, non perficitur ſacramentum.

** art. præc.*

† Id habet Aug. in præf. Pſa. 31. non longè ante med. tom. 8.

¶ 2. Præterea, Si miniſter Eccleſiæ veram fidem nõ habeat, videtur eſſe hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non poſſunt ſacramenta conferre, dicit enim Cyprianus in epiſtola* cõtra hęreticos. Omnia quęcunq; faciũt hęretici, carnalia ſunt, & inania, & falſa, ita vt nihil eorũ, quę illi geſſerint, à nobis probari debeat. & Leo Papa dicit in epiſtola ad Leonẽ Auguſtum, Manifeſtũ eſt per crudeliſſimam & inſaniſſimam veſaniam, in Alexãdrina ſede omne cęleſtiũ ſacramentorum lumen extinctũ. Interceptae ſt ſacrificij oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & patricidalibus manibus impiorum, omnia ſe ſubtraxere myſteria. Ergo vera fides miniſtri eſt de neceſſitate ſacramenti.

** Li. 1. epiſt. 12. non remotè à ſi incipit. (circa finem) in concil.*

Leo in epiſt. 75 quæ incipit, Literas clementiæ tuæ, à medio.

¶ 3. Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videntur eſſe per excommunicationem ab Eccleſia ſeparati: dicitur enim in ſecunda Canonica Ioã. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domũ, nec Aue dixeritis ei, & ad Tit. 3. Hęreticũ hominẽ poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Sed excõmunicatis non videtur poſſe conferre Eccleſiæ ſacramẽtum, cùm ab Eccleſia ſit ſeparatus, ad cuius miniſterium pertinet ſacramentorum diſpenſatio. Ergo videtur, quòd vera fides miniſtri, ſit de neceſſitate ſacramenti.

§ SED CONTRA eſt, quod Aug. *dicit contra Petilianum Donatiſtam: Mementote, ſacramẽtis Dei nihil obeſſe mores malorum hominum, quòd illa, vel non ſint, vel minus ſancta ſint.

** li. 1. ca. 47. circa finem to. 7.*

RESPONDEO dicendũ, quod ſicut ſuprà dictum eſt, † quia miniſter in ſacramentis inſtrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, ſed in virtute Chriſti. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis, charitas, ita & fides. Vnde ſicut non requiritur ad perfectionẽ ſacramẽti quòd miniſter ſit in charitate, ſed poſſunt etiam peccatores ſacramenta cõferre, vt ſuprà dictum eſt:* ita non requiritur ad perfectionem ſacramenti fides eius, ſed infidelis poteſt verum ſacramẽtum præbere, dummodo cętera adſint, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti.

† art. 5. huius q. & q. 62. ar. 1. & 2.

** ar. 5. & 6. huius q.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod poteſt contingere quod aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & non circa veritatem ſacramenti, quod exhibet, puta, ſi aliquis credat iuramentum eſſe in omni caſu illicitum, & tamẽ credat baptiſmum efficaciam habere ad ſalutem,

tem,& ſic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi ſacramentum. Si verò patiatur fidei defectũ, circa ipſum ſacramentũ, quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum ſequi interiorem effectum, nõ tamen ignorat, quod Eccleſia catholica intendit per huiuſmodi, quę exterius aguntur, præbere ſacramẽtum. Vnde non obſtante infidelitate, poteſt intendere & facere, id quod facit Eccleſia licet æſtimet id nihil eſſe. Et talis intentio ſufficit ad ſacramentũ, quia ſicut ſuprà dictum eſt, † miniſter ſacramenti agit in perſona totius Eccleſię, ex cuius fide ſuppletur, id quod deeſt fidei miniſtri.

art. 8. huius q.

Ad secundvm dicendum, quod hæreticorum quidam in collatione ſacramentorum, formam Eccleſiæ non ſeruant, & tales neq; ſacramentum conferunt, neq; rem ſacramenti. Quidam verò ſeruant eccleſiæ formam, & tales conferunt quidem ſacramentum, ſed non conferunt rem ſacramenti. Et hoc dico, ſi ſunt manifeſtè ab eccleſia præciſi, quia ex hoc ipſo quod aliquis accipit ſacramẽta ab eis, peccat, & per hoc impeditur ne effectum ſacramenti conſequatur. Vnde Auguſt. * dicit in lib. de fide ad Petrum, Firmiſſimè tene & nullatenus dubites, extra eccleſiam baptizatis, ſi ad Eccleſiam non redierint, baptiſmo cumulari perniciẽ. Et per hunc modum dicit Leo Papa, † in ſede Alexandrina omne ſacramentorum lumen eſſe extinctũ, ſcilicet quantum ad rem ſacramenti, non autem quantum ad ipſum ſacramẽtum. Cyprianus * autem nullo modo ſacramentũ conferre hæreticos poſſe, credebat, ſed in hoc eius ſententia non tenetur. Vide Auguſt. † dicit martyrem Cyprianum, qui apud hæreticos, vel ſchiſmaticos datũ baptiſmum nolebat cognoſcere, tanta merita vſque ad triumphum martyrij ſecuta ſunt, vt charitatis, qua excellebat, luce obũbratio illa fugaretur, & ſi quid purgandum erat, paſſionis falce tolleretur.

ca. 36. vſque ad med. tom. 3.

epiſt. 79. à medio illius

Epiſt. vlt. li. 1. epiſt.

Ex ep. 48 ante ſuẽ habetur to. 2. expreſſiꝰ. li. 1. contra Donat. c. 18 to. 7. & in fine li. 2. dit Creſc. to. 7.

Ad tertivm dicendũ, quòd poteſtas miniſtrandi ſacramenta, pertinet ad ſpiritualem characterem, qui indelebilis eſt, vt ex ſuprà dictis patet. * Et ideo per hoc, quod aliquis ab eccleſia ſuſpenditur, vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit poteſtatem conferendi ſacramentum, ſed licẽtiam vtendi hac poteſtate. Et ideo ſacramentum quidem confert, ſed tamẽ peccat conferẽdo, & ſimiliter ille, qui ab eo accipit ſacramentum. Et ſic non percipit rem ſacramẽti, niſi fortè per ignorantiam excuſetur.

q. præc. ar. 5.

ARTICVLVS X.

Vtrùm intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti.

Infr. q. 74. ar. 2. ad 2. Et 4. d. 6. q. 1. ar. 2. q. 2. & di. 11. q. 2. ar. 1. q. 3. ad 1. & d. 10. quæſt. 1. ar. 3. ad 3. ar. 4. & 9.

Ad decimvm ſic proceditur. Videtur, quod intẽtio recta miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti. Intentio enim miniſtri debet conformari intentioni Eccleſiæ, vt ex dictis patet. * Sed intentio Eccleſiæ ſemper eſt recta. Ergo de neceſſitate ad ſacramenti perfectionẽ requiritur intentio recta miniſtri.

¶ 2. Prꝗterea, Peruerſa intẽtio deterior eſſe videtur, quam intẽtio ioco ſa. Sed intentio iocoſa tollit ſacramentũ, puta, ſi aliquis nõ ſeriò, ſed ludò aliquem baptizaret. Ergo multo magis peruerſa intẽtio aufert

ſacramentum, puta, ſi aliquis aliquem baptizaret, vt poſtmodum eũ occideret.

¶ 3. Præterea, Peruerſa intẽtio facit totũ opus vitioſum, ſecũdum illud Luc. 12. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Sed ſacramenta Chriſti non poſſunt inquinari per malos homines, ſicut Aug. dicit cõtra Petilianum.* Ergo videtur, quod ſi ſit peruerſa intentio miniſtri, non ſit ibi verum ſacramentum.

Id tract. li. 1. cõtra Petil. per 8. vel 9. c. & li. 3 cõt. Creſ. c. 5. 6. 7. & 7.

SED CONTRA eſt, quod peruerſa intẽtio pertinet ad malitiã miniſtri, ſed malitia miniſtri non tollit ſacramentum. Ergo nec peruerſa intentio.

RESPONDEO dicendum, quod intẽtio miniſtri poteſt peruerti dupliciter. Vno modo reſpectu ipſius ſacramẽti, puta, cùm aliquis nõ intendit ſacramentũ conferre, ſed deriſoriè aliquid agere. Et talis peruerſitas tollit veritatẽ ſacramenti, præcipuè quãdo intẽtionem ſuã exteriꝰ manifeſtat. Alio modo poteſt peruerti intẽtio miniſtri, quantum ad id, quod ſequitur ſacramentum, puta, ſi ſacerdos intendat aliquã fœminã baptizare, vt abutatur ea, vel ſi intendat conficere corpus Chriſti, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia prius nõ dependet à poſteriori, inde eſt quod talis intentionis peruerſitas veritatem Sacramenti non tollit, ſed ipſe miniſter ex tali intẽtione grauiter peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Eccleſiæ intentio recta eſt, & quantum ad ſacramenti perfectionem, & quantũ ad ſacramẽti vſum, ſed prima rectitudo perficit ſacramentum, ſecunda operatur ad meritũ. Et ideo miniſter qui conformat intentionem ſuam Eccleſię, quantũ ad primam rectitudinem, non autẽ quantum ad ſecũdam, perficit quidem ſacramenrum, ſed non eſt ſibi ad meritum.

AD SECVNDVM dicendũ, quod intẽtio ludicra, vel iocoſa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur ſacramentum, & ideo non eſt ſimilis ratio.

AD TERTIVM dicendum, quod peruerſa intentio peruertit opus intendentis, nõ autem opus alterius. Et ideo ex peruerſa intentione miniſtri, peruertitur quod id agit in ſacramentis, in quãtum eſt opus eius, non in quantum eſt opus Chriſti, cuius eſt miniſter. Et eſt ſimile, ſi miniſter alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemoſynam, quam Dominus recta intentione mandaret.

Sententiæ & concluſ. quæſt.

PRima concluſio. [1] *Solus Deus ex ſe, vt autor, ſacramẽta inſtituere poteſt:* [2] *Chriſtus verò, vt homo, habet in illa poteſtatẽ excellẽtiæ. ex art. 1. 2. 3. & 4.*

Ratio primi: quia ſolus Deus virtutem ſanctificãdi, cuius inſtrumẽta ſunt ſacramẽta, poteſt inſtituere.

Ratio ſecundi: quia Chriſtus humanitate, vt inſtrumẽto diuinæ perſonę verbi hypoſtaticè cõiuncto, noſtram ſalutẽ perfecit meritoriè & effectiuè: & vt cęteris inſtrumentis ex ea coniunctione excellit: ſic etiã vt homo habet poteſtatem excellẽtiæ: quam licet potuerit miniſtris à ſe inſtitutis cõmunicare: non tamẽ communicauit.

Secunda concluſio. [1] *Inſtrumẽtalem vim habent iidem miniſtri, ſiue mali,* [1] *ſiue boni ſint:* [2] *eſſentialia ſacramentorũ perficientes, cũ recta Eccleſiæ intentione.*

Ratio

Ratio primi:quia ſacramentis neceſſariò adiungitur miniſter homo ad homines:quare non angelus.

Ratio ſecundi: quia vt miniſter agit,ex virtute principalis agentis: ſic etiã ex virtute illius participata non propriç bonitatis, aut fidei,ſacramentũ adminiſtrat. virtus autẽ illius intentionem illi congruentẽ, quæ eſt Eccleſiæ requirit, vt idẽ ſit effectus principalis agentis & miniſtri.malitia quidem peccatorem conſtituit,quia poteſtate ſibi tradita ad ſanctè miniſtrãdum abutitur, ſed efficientiam ſacramenti imminuere non poteſt.

De prima cõcluſione diſputatũ eſt ſupra q.61.de ſecunda verò nunc diſputabitur.

COMMENTARIVS.

De miniſtro ſacramentorũ ex lege [illegible].

1 AD perfectionem huius doctrinç generalis de ſacramẽtis,ſupereſt diſſerendum de miniſtro:cùm enim ſacramenta in coniunctione materiæ & formæ perficiantur,&rebus inanimis cõſtent,nó poſſunt noſtris vſibus accómodari,niſi per externos miniſtros & viſibiles. Voluit autem Chriſtus ſacramentorũ autor,miniſtros ſui cultus & ſacramentorũ homines eſſe non angelos, quòd effecta ſacramẽtorum à redẽptione ipſius deriuata, ad homines pertineant non ad angelos.ſic ad Heb.5. ex hominibus aſſumitur pontifex:& in Eccleſia viſibili,quamuis inuiſibiliter &ſpiritualiter ſanctificata, miniſtros eſſe oportet viſibiles,& Chriſto primo pontifici, vt homines homini congruẽtes & accómodati. in quo eſt maxima humanç naturç dignitas & prçrogatiua,quod homo homini in omni officio religionis & ſacramentorũ ſub Chriſto ſubſeruiat.ſed quãuis hoc ſit ordinariç poteſtatis & legis,dubiũ tamen nó eſt poſſe aliquando Deũ,angelorum miniſterio,ſacramenta adminiſtrare , ſicuti dicitur templa quçdã conſecraſſe:& hçc ſacramenta à bonis angelis adminiſtrata,rata habẽda eſſent, non autẽ à malis . quòd illi veritatis & veri cultus Dei nuntij ſint,hi autẽ omnem veritatem & cultum Dei peruertant.

Aug. lib. [illegible] de doct. christ.

2 Homo igitur ordinarius eſt ſacramentorũ miniſter,nó angelus,& eũ miniſtrum diuerſum eſſe à ſuſcipiẽte,vt nullus ſibi ipſi ſacramentum adminiſtrare poſſit, excepta Euchariſtia & matrimonio, inſtitutũ eſt à Chriſto , & vſu Eccleſiç catholicç ſemper retẽtum.Primò quidẽ,vt in rebus ſacris ad animç medicinã,& cultum Dei pertinentibus,& ex cõſequenti in peccatorũ ſuorum iudicio,remediorũ vſu & applicatione , fidelis alieno potius quã ſuo arbitrio nitatur. Secũdò,quia hoc pertinet ad decorẽ & ordinẽ Eccleſiç,ne promiſcuè pro cuiuſq; voluntate ſacramẽta adminiſtrentur, & ne id quiſquã faciat ſine vocatione, & ſine externa & viſibili conſecratione , ſine qua nulla eruditio, nulla in huiuſmodi rebus tractandis dexteritas,aut prudẽtia , nulla ſanctitas valere debet. Chriſtus enim vitæ noſtræ exemplum,vt ad hoc concludendũ inquit Paulus Heb.5.non clarificauit ſemetipſum vt fieret Pótifex,quãto minus miniſtri, niſi vocati tanquã Aaron. De miniſtris autem Chriſti expreſſa ſunt illa.2.Cor.3. qui idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti , & 1. Cor. 4. ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Dei,&c.vnde cõſtat miniſtrũ nó eſſe ſacramenti legitimũ,qui charactere conſecrationis nó inſtituitur.Sed quia ab hac lege miniſtrũ ſacramenti diſtinguẽte ab ipſo ſuſcipiẽte,excepimus duo ſacramẽta matrimonium & Euchariſtiam,obſeruandũ eſt, miniſtrũ ſacramenti quendã eſſe legitimũ, ordinariũ & ex officio, quendam autẽ aliquando eſſe poſſe ex neceſſitate,vel volũtate,ſed in adminiſtratione tantùm baptiſmi,qui à quouis mortalrũ, vel propter extremam neceſſitatẽ piè,vel citra neceſſitatẽ voluntariè licet illicitè miniſtrari poteſt, & vtroq; modo eſt integrum ſacramentũ, nec vllo modo in ſubſtantialibus poſtea corrigendum.

Miniſtrum ſacramẽti eſſe diuerſum à ſuſcipiente.

3 Nũc agimus de miniſtro ordinario,legitimo & ex officio, in quo aſſerimus neceſſariã eſſe vocationem & conſecrationẽ, vt poſſit omnia ſacramenta alteri adminiſtrare:& ſine huiuſmodi miniſtro,nunquã quinq; ſacramẽta,exceptis matrimonio & baptiſmo,ſacramẽti rationẽ habuerũt aut habere poſſunt:de baptiſmo quidẽ cõſtat, ſacramentũ eſſe,etiãſi à non conſecrato & deputato miniſtro cõficiatur,vt cõtingit in extrema neceſſitate piè à quocunq; adminiſtrari , & voluntariè poſſe adminiſtrari

Trident. ſeſſ. 7. c. 10. [illegible] non omnes Chriſtianos in ſacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, [illegible]

licet

licet illicitè à miniſtro non conſecrato, vt oſtendetur in doctrina de baptiſmo, quòd ſit ſacramentum ſimpliciter neceſſariũ paruulis ad ſalutem,& adultis voto aut reipſa, ſi adſit qui poſſit miniſtrare in recepta forma Eccleſiæ catholicæ. itaq; ordinaria poteſtas miniſtri, ex charactere cõſecrationis oritur, cũ character ſit huiuſmodi poteſtas, vt paulò ante diximus: extraordinaria, verò oritur ex neceſſitate. Olim etiã ante Concilium Tridentinum, ſine miniſtro ſacramẽtum matrimonij à contrahentibus adminiſtrari poterat, ſola conſenſus expreſſione ſenſibili, ſed à concilio Tridentino definitum eſt ſeſſ.24.c.1. decreti de reformatione matrimonij, neminem contrahere poſſe matrimoniũ, niſi præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius parochi, vel ordinarij licentia. ſed hoc decretum non inſtituit nouum miniſtrum ſacramẽti huius, vt ſacramentum eſt, ſed vt contractus, quẽ pro vtilitate fidelium, in his quæ ad matrimonij ſacramentũ recipiendum, videntur magis conducere, Eccleſia moderari & mutare poteſt: ipſum verò ſacramentũ in eſſentialibus & miniſtro ad neceſſitatem ſacramenti pertinente, ſolus Chriſtus inſtituere poteſt, quia hoc pertinet ad poteſtatẽ excellentiæ, de qua ſuprà diximus.

Excipiuntur matrimonij & Euchariſtia miniſtri.

4 Quare concludamus, duo ſacramenta matrimonium, & Euchariſtiam, ſuſcipientes conficere poſſe, illud quidem contrahẽtes, quatenus pertinet ad neceſſitatem ſacramenti, non indigentes alio miniſtro, quamuis ſacerdos ad firmitatẽ contractus, poſt concilium Tridentinũ ſit neceſſarius: Euchariſtiã verò, ſacerdos qui cõficit, ſuſcipere poteſt & tenetur, vt ſuo loco explicabitur: alij verò ſuſcipientes non ſacerdotes, à ſacerdote tantùm legitimè ſuſcipiũt, etiamſi non ſit idem ſacerdos, qui confecit Euchariſtiam, & conſecrauit: & tunc miniſter aliis adminiſtrans, diſtinguitur ab eo qui ſacramentum perfecit: quia Euchariſtiæ ſacramentum vnum ex omnibus, non ipſo vſu conſiſtit, ſed ipſa conſecratione perfectum eſt, ante vſum & ſumptionem. Reliqua quinq; ſacramenta, exceptis matrimonio & Euchariſtia, ſemper habent diſtinctum à ſuſcipiente miniſtrũ, de neceſſitate ſacramenti: & ſolus ex omnibus ſeptẽ baptiſmus, habet miniſtrum legitimũ conſecratum, & non conſecratum miniſtrum, tempore neceſſitatis. Oſtendimus in omnibus ſacramẽtis, eſſe neceſſarium miniſtrũ, qui materiam ſacramenti formę coniũgat, ſiue is miniſter diſtinguatur à ſuſcipiẽte: ſiue non diſtinguatur: & omnem legitimum miniſtrum conſecratione & vocatione cõſtitui, quia conſecratione recipitur character, qui eſt poteſtas ſpiritualis adminiſtrãdi ſacramenta: deinceps de exercitio huius poteſtatis dicendum eſt accommodatè, ſi prius tamen ex præcedentibus, vim, efficaciamq; huius miniſterij colligamus, & aduerſariorum errores refutauerimus.

Diſputatio de efficacia miniſtri ſacramentorum nouæ legis, an ſit inſtrumentalis ad effectum ſacramenti.

5 Conſectarium ergo ex præcedentibus efficitur, vis & efficacia miniſtri ſacramentorum nouæ legis non tantùm ſita eſt in applicatione materiæ & formæ ſacramenti, ſed etiam attingit inſtrumentaliter interiorem effectum gratiæ ſanctificantis, vel characteris, & remiſſionis peccatorũ, &c. vt ſicut inſtrumentaliter diximus ſacramẽtum concurrere ad interiorem effectum: ſic etiam dicamus miniſtrum concurrere eodem momento, ſed prius natura, propius & immediatius ipſum ſacramentum, miniſtrum verò quatenus ſacramentũ conficit & adminiſtrat. Sed quia Euchariſtia habet vſum diſtinctum, & ſacramenti ſumptionem, ab ipſius ſacramenti perfectione & conſecratione, ideo plerunq; alium numero diſtinctum habet miniſtrum conſecrationis, à miniſtro diſpenſationis. De miniſtro autem cõſecrationis certũ eſt, quòd ad futurum omnem effectum ſacramenti interiorem concurrat, cũ miniſterio illius, ſit in hoc ſacramento permanens gratia, à qua deriuatur, quæ ſuſcipientes, ſacramentum ſanctificat: de miniſtro tamen diſpenſationis non eadem pleriſq; videtur ratio, quaſi is non concurrat ad interiorem effectum ſuſcipientis, cum illi Euchariſtiam diſpenſat. mihi tamen concurrere videtur, quatenus eſt miniſter ſumptionis ſacramenti, qua ſumptione ſuſcipiens ſanctificatur: & ſacra ſcriptura, Patres & Concilia indiſtinctè loquuntur de omni miniſtro ſacramenti, vt ſtatim conſtabit: & certum eſt eum qui diſpenſat aliis Euchariſtiam, miniſtrum eſſe legitimum ſacramẽti, licet is non cõſecrauerit, quia per characterem ſuæ cõſecrationis, poteſtatẽ habet diſpenſandi populo ſacramenta Chriſti. Probatur igitur hęc efficacia inſtrumentalis miniſtri ad interiorem effectum ſacramenti. Primò, quia de miniſtris pœnitentiæ inquit

Miniſtri efficacia ad interiorem effectũ ſacramenti.

tiæ inquit

tiæ inquit Dominus Ioan. 20. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. quamuis autem hoc non ſit expreſſum, intelligitur tamen datam eſſe hanc poteſtatem hominibus vt miniſtris ſacramenti pœnitentiæ: quia ſine ſacramētis remittere peccata aut ſanctificare, pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolius Chriſti propriam eſſe oſtendimus. Præterea dubitari non poteſt an ſacerdos efficiat corporalem Chriſti præſentiam in Euchariſtia, cùm Chriſtus id eum facere iubeat, vel in inungēdo ſaluet infirmum, vel an baptizādo regeneret, cùm hæc in ſcriptura & Patribus expreſſa ſint de ſacramētorum miniſtris. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdotio, non ſolùm cum nos regenerāt ſacerdotes, ſed poſtea etiā condonandorum nobis peccatorum poteſtatem obtinent. D Aug. q. 84 in Leuit. aduertendum eſt, inquit, quoties dicitur ego Dominus qui ſanctifico eum, loqui de ſacerdote, cum hoc etiam Moyſi dixerit, & ſanctificabis eum. quomodo ergo & Moyſes ſanctificat, & Dominus? non enim Moyſes pro Domino: ſed Moyſes viſibilibus ſacramentis per miniſterium ſuum, Dominus autem inuiſibili gratia per ſpiritum ſuū. ſimiliter loquuntur alij Patres.

6 Vnde factum eſt vt in Conc. Conſtāt. contra Vvicleffum, in Florent. ad inſtructionem Armenorum, in Tridentino propter hæreticos huius temporis definiatur, ſacramenta omnia perfici & operari ſuos effectus per miniſtros, & ideò meritò deſeritur magiter ſentent. à ſcholis catholicis, quatenus putauit ſacerdotem abſoluētem nō remittere peccata, ſed remiſſa declarare. Vt igitur diximus ſacramentalem actionem vi principalis agentis, ad infuſionem gratiæ inſtrumentariam eleuari, ſic de miniſtri actione ſentiendum eſt: vt eius operatio externa & corporalis, vt ablutio, vnctio, locutio, non ex ſua vi, ſed eleuata vt inſtrumētum Dei, efficiat in nobis iuſtitiam, gratiam, remiſſionem, & alia ſacramentorum effecta, quæ ſine miniſtro non conferuntur: & vt illa ſacramentorum efficientia ad gratiam, catholica eſt, ſic hæc de miniſtris, & vtraq; eodem modo quo ſupra diximus, aſſerit miniſtrum gratiam efficere. atq; id nō ſolùm verum eſt de miniſtris conſecratis, ſed etiam de non conſecratis, vt de mulieribus & laicis, cum vel baptizant, vel matrimoniū contrahunt: quia nō ſunt inſtrumenta gratiæ niſi per adminiſtrationem ſacramētorum: ſed hæc ab illis collata vera ſunt ſacramenta, & conferunt gratiam per ſe: ergo & miniſtri, qui ea ſacramenta adminiſtrant.

7 Ad diluendas verò obiectiones, deſumptas ex ſcripturis & Patribus non exactè ponderatis, duo obſeruanda ſunt. Vnū eſt, cum in ſcripturis, vel Theologis hęc inſtrumentaria efficientia gratiæ & interioris effectus miniſtris negatur, tantùm ſignificatur miniſtros propria virtute & naturali cauſalitate, nō poſſe iuſtitiam gratiamq́ conferre. vt cùm dicitur ad Rom. 8. Deus eſt qui iuſtificat, Mar. 2. nemo poteſt remittere peccata niſi ſolus Deus, Aug. lib. 3. contra Creſcon. c. 11. ſi miniſter, inquit, iuſtificat impium, conſequens eſt vt credamus in eum. et paulò poſt, ſi miniſter non audet dicere crede in me, neq; audeat dicere iuſtificaris à me. ſignificat ergo in his & ſimilibus, externam actionem ſacerdotis, aut hominis, non poſſe natiua virtute attingere & producere talē effectū. quod etiam affirmari poteſt de ipſa materia & forma ſacramentorum, cum omnia ſint inſtrumenta gratiæ. quare ſi omnibus addatur [miniſterialiter] vel [inſtrumētaliter,] nullum erit periculum falſę ſententiæ. Vnde D. Tho. inquit, quamquam Deus ſolus ad interiorem effectum ſacramenti operetur, miniſterialiter tamen homo ad idem operari poteſt. id verò ſic eſt intelligendū, miniſter interius operatur ad gratiæ productionem: neq; enim pars iuſtificationis Deo, pars homini eſt attribuenda: ſed totū opus principali cauſæ, & totum miniſtro, licet naturali actione homo tantùm agat externè, Deus vero internè.

Obſeruanda in patribus de eadem efficacia.

3 p. q. 67. arti. 3. ad 1.

8 Alterum obſeruandū eſt, quod in ſcriptura & patribus, effectus aliquis attribui ſolet principalibus cauſis, cum termino excluſiuo, [tantùm vel ſolùm] aut cùm expreſſa negatione miniſtri, vel cuiuſcumq; ſecundariæ cauſæ: ad ſignificandam excellentiam principalis cauſæ in operatione, & quod ſecundariæ cauſę non habent vim niſi à principali. ſic Rom. 9. non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei. 1. Corinth. 15. non ego ſed gratia Dei mecum, Marc. 13. non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus ſanctus qui loquitur in vobis. hoc explicatum eſt Act. 3. cū Petrus inquit ſanato claudo, nos quid intuemini

tuemini quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus filium ſuum IESVM ſuſcitauit à mortuis, & in fide nominis eius, confirmauit hoc nomen eius. eodem ſenſu catholicè ſacerdos dicere poteſt, ego non remiſi huic peccata, ſed Deus. Contrà verò nunquam reperies, effectum cauſæ ſecundariæ attributum, cum termino excluſiuo cauſę principalis, vt obſeruauit D. Auguſt. in Enchirid. c. 32. aſſerens piè dici non poſſe, non eſt miſerentis Dei, ſed volentis hominis. ſimiliter illæ voces eſſent blaſphemæ: non eſt Chriſtus ſed ſacerdos qui conficit, aut conſecrat ſacramenta: non eſt Deus, ſed confeſſarius qui remittit peccata: non eſt ſpiritus, ſed aqua quæ regenerat.

9 Cuius obſeruationis ratio eſt, quia ſi cauſam cauſæ comparemus, inſtrumentalis nihil perſe eſt, iuxta illud 1. Corinth. 3. neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. ſi autem effectum conſideremus, is quidem totus tribuitur & principali, & inſtrumentali ac miniſteriali cauſæ, ſed cuiq; in ſuo genere. ita Deus, Moyſes, oleum, ſimul ſanctificabant Aaronē: Aqua, verbū, ſpiritus, ſacerdos, ſimul regenerāt hominem. Quia verò miniſtri non niſi per ſacramenta interiorē effectū operantur perſe, illę propoſitiones, ego te abſoluo, ego te baptizo, ſic exponi ſolēt perſe & ex vi ſacramenti, vel ego tibi ſacramentū abſolutionis, vel remiſſionis impendo, ego ſacramentum ablutionis confero: modò intelligatur, quod etſi per ſacramentum, tamen verè miniſter interiorem effectum operatur ſimul cum ſacramento, perſe & propriè: cùm poſſit effectus ex indiſpoſitione recipientis, vel alia ex cauſa & accidentariò impediri. Sed hęc intelligentia tollit illam difficultatem, quæ aliàs eſſet, de veritate harum propoſitionum & ſimilium, cùm non eſt dignus, vel non indiget abſolutione, is qui ſacramentum recipit, propter remiſſum antè peccatum. Neceſſitatem miniſtri & efficaciam in ſacramentorum adminiſtratione oſtendimus, qualitates neceſſarias adminiſtrandum deinceps oſtendamus. Vt eſt materia & forma ad eſſentiam ſacramenti neceſſaria, vt alterutra deficiente ſacramentum perfici non poſſit, ſic poſita poteſtate legitimi miniſtri, ad vſum & adminiſtrationem ſacramenti legitimam, quid nam ſimpliciter neceſſarium ſit hac ſententia comprehendimus.

D. Th. infr q. 84. ar. 3. & 5.

10 Miniſter ſacramentorum nouæ legis de neceſſitate ſacramenti tenetur habere intentionem, ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia: cæteræ verò qualitates, vt fides recta, ſanctitas, deuotio, & aliæ huiuſmodi, vtiles quidem ſunt, vt dignè & ſanctè ſacramentum adminiſtretur: ſed non ſunt ſimpliciter neceſſariæ ad eſſentiam ſacramenti. Explicetur primum cōcluſio, deinde confirmabitur. In miniſtro, vt in omni inſtrumento tria qualitatum genera diſtingui poſſunt, quædam enim qualitates ſunt omninò neceſſariæ, ſine quibus inſtrumentum vim ſuam exercere non poteſt, vt ſerram eſſe ferream & dentatam: quædam ſunt omninò accidentariæ, quæ nihil faciunt ad vſum inſtrumenti, vt ſerram eſſe inauratam: quædam ſunt mediæ his interiectæ, ad commodius operandum, licet nō neceſſariò requiſitæ, vt ſerram eſſe acutam. ſimiliter in ſacramentorum miniſtro, ad neceſſitatem ſacramenti, tantùm eſt neceſſaria illa intentio: ætas verò, ſanitas, &c. ſunt omninò accidentariæ qualitates, quę neque ad ſimpliciter adminiſtrandum ſacramentum, neque ad melius requiruntur. mediæ ſunt illæ qualitates, ſine quibus quidem eſſet verū ſacramentū, ſed ſanctè & dignè non adminiſtraretur, vt ſanctitas, recta fides, deuotio, eruditio ſacra, &c.

Diſputatio de intentione miniſtri. an ſit ea neceſſaria ad eſſentiā ſacramenti.

3. p. q. 64. art. 8.

Theologi 4. d. 6. ſed apertius Ricar. Scotus.

11 Deinde intentio explicanda eſt & diſtinguenda. intentio nihil aliud eſt quàm actus voluntatis, mouentis ſe in aliquem finem: & diſtinguitur triplex, habitualis, virtualis, actualis. habitualis intentio eſt inclinatio per habitum ad aliquem finem vel actum: & per eam eſt aliquis quodammodo diſpoſitus, ad ſacramentum adminiſtrandum, cùm ſe obtulerit occaſio: eſtq; in dormiente & indifferens ad omnia ſacramenta, neque actu mouet hominem ad opus peculiare alicuius ſacramenti. Virtualis intentio eſt, quæ ex præcedenti actuali, non interrupta per actum contrarium, ordinat & dirigit conſequētes actus, vt intentio finis manet virtualiter in electione medij ad finem accommodati. hanc dicimus eſſe in miniſtro cum mens eius euagatur, eo tempore quo exercet ſacramentalem operationem, quia virtute præcedentis actualis intentionis circa particularem actum manet, licet in ipſo execu-

executionis momento miniſter animum non applicet. Actualis intentio eſt preſens animi applicatio, & attentio ad propoſitũ opus. Sententia igitur propoſita, quòd ſit neceſſaria intẽtio in ſacramenti miniſtro, ſic eſt accipienda; vt habitualis non ſufficiat, quia nimis generalis eſt: actualis non ſit neceſſaria, quia vix eſt in hominis poteſtate habere ſemper animum attentum: virtualis itaq; ſufficiat & requiratur, quamuis melior ſit actualis. Hanc virtualem, D.Tho. habitualem vocat. ex actuali enim intentione relinquitur in phãtaſia, vel appetitu diſpoſitio, per quã non manente actuali intentione, virtute tamen illius, tota actio perficitur. an verò actualis illa intentio, multo vel pauco tempore anteceſſerit, vt in ea fundetur quæ dicta eſt virtualis, moraliter & prudenter iudicandum eſt. Hæc eſt ſententiæ propoſitæ explicatio, confirmatio ſingulis partibus eſt accommodanda.

Actualis intentio eſt melior, non in actu ſignato, ſed in exercito, id eſt, non habendo in mente illud, intendo hoc facere, ſed exequendo ſingula quæ decet reuerentia.

12 Intentionem igitur eſſe neceſſariam in miniſtro, ex verbis Domini colligitur cùm præcipit miniſtris ſacramẽta miniſtrare, dicens, ite baptizate, facite in mei memoriam, remittite peccata: hæc enim, niſi adſit intentio cõformis Chriſto præcipiẽti, miniſtri exequi nõ poſſunt, cùm exequãtur quod Chriſtus præcepit, & operẽtur ex directione talis mãdati. Deinde, voluit Chriſtus actionem ſacramentalem eſſe humanam, id eſt, iudicio ſuſceptam & deliberatam, non temerariam, fortuitam & coactã: debet igitur eſſe ſecundum propoſitum & intentionem. Præterea, ſacramenti opus externum perſe indifferens eſt ad plures vſus & effectus, vt ablutio externa baptiſmi, ad mundiciem corporis, ad refrigerationem, ad ſanitatem, & ad plura alia: ſed intentione miniſtri contrahitur & determinatur, ad vnum ſpirituale effectum ſacramenti proprium: eſt igitur intentio neceſſaria vt ſit determinata actio ſacramentalis. ſi verba quidem formæ, materiæ ſacramenti conferantur, eſt in illis maior determinatio, ſed non omninò perfecta & conſummata ad ſpecialem ſacramenti operationem, niſi intentione miniſtri determinetur. Vnde miniſtri intentio, eſt illud mediũ per quod miniſter mouetur à Chriſto ad opus ſacramentale, & effectum principalis agentis producendum: & ideò quoties miniſter cum hac intentione operatur, toties à Deo inſtrumentaliter mouetur: qui verò caret hac intẽtione, licet actũ externũ exequatur, non eſt tamen inſtrumentum Dei, quia caret medio quo applicetur virtus Dei, cauſæ ſecundariæ.

Ex D. Th. ar. 8 citato ad omnes reſpon. omnibus argumentorum.

13 Hęc doctrina de neceſſitate intentionis miniſtri, videtur olim coniuncta fuiſſe cum neceſſitate fidei miniſtri: quia videtur aliquando à patribus in hoc propoſito, intentio nomine fidei comprehendi: vt à Cypriano de cœna Domini cum ait: à Domino dictum eſt, hæc eſt caro mea, & hic eſt ſanguis meus, quotieſcunq; his verbis & hac fide actum eſt, ſimul & medicamentum, & holocauſtum fit. certè D. Auguſt. epiſt 23. fidem pro intẽtione videtur vſurpare, & lib.7. contra Donatiſtas, appellans eius cõtrarium, fallacem & ſimulatam operationem in ſacramentis. c.53. Non tollit neceſſitatem intẽtionis, in miniſtris, quod ea intentio nobis non poſſit conſtare, & ideò incerti eſſemus de ſacramentis ad ſalutem neceſſariis, quia non requiritur in nobis certitudo de his rebus, quæ tollat omnino dubitationem, qualis eſt fidei certitudo: ſed ſatis eſt ea quæ dicitur coniecturalis aut moralis, neque aliam tenetur quis habere, etiam de pertinentibus ad ſalutem. Vnde ſi miniſter non exprimat cõtrariam ſententiam, certi eſſe debemus de ſacramẽto collato inquit D.Thom.3.part.q.64.artic.8.ad 2. vt rectè expendit Caietan. contra reprehendentes eam reſponſionem, vt Adrianum 4.q.3. de baptiſmo, & Guillel. anglum de ſacramentis in genere c.55.

14 Oſtendimus intentionem in miniſtro eſſe neceſſariam, nunc verò confirmandum eſt circa illud eſſe debere, quod Eccleſia catholica, vel Chriſtus intendit, nempè vt intendat miniſter & velit facere, quod intendit Eccleſia facere ſed quià hæc intentio eſt valde confuſa & implicita, diſtinguere oportet, quid nam ſit quod Eccleſia velit facere, ne forte in ſpeciali, intentio miniſtri repugnet Eccleſiæ. Debet igitur miniſter intendere, actum externũ ſacramenti rite peragere: neq; oportet vt intendat effectum ipſius ſacramenti. Ratio primi eſt, quia eſt miniſter ſacramenti: & ideò intendat eſt neceſſe actum externum ſacramenti, vt principali agenti, cuius eſt miniſter, congruere poſſit. Vnde excluduntur omnes actiones circa ſacramenta non intentæ, aut non volitæ,

De quo ſit intentio.

volitæ, vt dormientis, ebrij, phrenetici & ſimilium, & eorum qui coactione & vi externa, vel vſu vel caſu aliquo proferrent formam ſacramentorum ſuper legitimam materiam, aliter quàm vellent aut intéderent ipſi: quia actio miniſtri debet eſſe humanus & deliberatus actus, ad perficiendam externam actionem ſacramenti. dico autem [actionem ſacramenti] quia non ſatis eſt intendere actionem externam, ſed vt ſacraméti propriam: alioquin ſatis eſſet, ſi intenderetur naturalis actio, vt ablutio, ad mūdiciem vel ſanitatem corporis: cùm tamen in his nihil ſacramentale ſit intentum. eadem ratione irriſoria, mimica aut iocularis actio externa eſſe poteſt intenta, & tamen non ſatis eſt ad eſſentiam ſacramenti: quia non intenditur actio ſacramentalis, hoc eſt cæremonia religionis, à vulgari & populari actione diſtincta. Nihil igitur aliud eſt, id velle efficere in ſacramenti adminiſtratione quod Eccleſia intendit, quàm velle efficere actionem ſacramétalem à Chriſto inſtitutam, in ſignum populo Dei, diſtinctam proinde ab aliis naturalibus aut humanis actionibus, & multò magis à iocoſis, & ridiculis: quamuis olim dubitauerit D. Auguſt. lib. 7. de baptiſm. c. 53. an in actione ludicra verum ſit ſacramentum.

D.Th.3.p.q. 64. artic. 10. ad 2.

15. Sed quia miniſter ſacramenti, aſſumitur à principali agente, vt verum ſacramentum adminiſtret, formam materiæ coniungendo, accommodatè ad virtutem principalis agentis ſibi communicatam, & in hac nihil eſt ludicrum aut iocoſum, nihil eſt cur nos dubitemus, dirigi oportere intentionem miniſtri ad ſacramentum religionis perficiendum, licet de inſtitutore, effectu & aliis non rectè ſentiat. Sed intentio ludicra aut iocoſa dupliciter eſſe poteſt, vel relata ad ipſum ſacramétum, vel ad finem & motiuum adminiſtrationis. Primo modo intenderet quis, non quidé facere quod Eccleſia facit, ſed ſimilem actionem aliam iocoſè & delectationis cauſa: & ideò non eſſet ſacramentum. Altero modo intenderet aliquis facere quod facit Eccleſia, ſed gratia delectationis, & hæc intentio non tollit veritatem ſacramenti, ſicut neque ſi fuiſſet intentio auara, aut aliquo malo fine vitioſa. Recta enim intentio poteſt eſſe & quantum ad ſacramenti perfectionem, & quantum ad ſacramenti vſum, prima rectitudo perficit ſacramentum, ſecunda operatur ad meritum: & ideò miniſter qui intendit, quod Eccleſia vult, efficere, habet primam rectitudinem, & verum ſacramentum confert, qui autem non habet ſecundum, nó adminiſtrat meritoriè. Vnde peruerſa intentio contraria ſecūdæ rectitudini, vitiat opus eius in quantum eſt eius, nó autem in quantum eſt principalis agentis, cuius virtute eſt ſacramenti miniſter, ex D.Thom.3.p.q.64. art.10. ad 2. & 3. Non eſſe autem dirigendam miniſtri intentionem ad effectum perſe baptiſmi neceſſariò, quamuis eſſet religioſa & pia intentio: conſtat ex eo, quod ſacramentum nouæ legis ritè adminiſtratum, effectum conſequitur in ſuſcipiente, etiamſi effectum miniſter non intendat, cùm immediatè operetur ad confectionem ſacramenti, quod ex opere operato niſi impediatur ex indiſpoſitione ſuſcipiẽtis, inducit ſuum effectum, ad quem non immediatè operatur miniſter, ſed mediante ſacramento. Vnde quamuis hæc miniſtri generalis intentio neceſſaria ad eſſentiam ſacramenti, ſit generalis, indeterminata atque confuſa, reſpectu effectus, finis aut virtutis, quę omnia & ſimilia in hac intentione includuntur, & non diſtinguntur: in illa tamen includitur, non tãtum ſubſtantia actus, ſed modus & reſpectus, quo determinetur ad cófectionem ſacramenti & ritus Chriſtiani: quod intelligitur cùm miniſter intendit facere quod Eccleſia facere ſolet, vel quia Chriſtus tale inſtituit, vel quia Apoſtoli eo ſunt vſi, vel quia Epiſcopi. his enim omnibus tantùm determinatur, & exprimitur modus, quo illa actio externa ſit ſacramentalis, & vt talis ſit intenta: & hoc ſatis eſt generaliter intendi à miniſtro. Habemus huius doctrinæ illuſtre exemplum de puero Athanaſio, baptizãte aliquot æquales ſuos ad imitationem Epiſcopi Alexandrini. interrogatus enim cur & quo animo fecerit, reſpondit ſe ad imitationem Epiſcopi feciſſe, cum alterius rei ſenſum nó habuerit: habitus eſt autem ille baptiſmus ratus & perfectus.

Niceph. lib. 9 c. vlt. & lib. 8. c. 44.

16 Hic eſt conſenſus Eccleſiæ catholicæ & omnium Theologorum, quem ſecuta ſunt duo Concilia, Florentinum & Tridentinum, illud in doctrina de ſacramentis, hoc autem ſeſſ. 7. de ſacramentis in genere Can. 11. vt ſcilicet, miniſter intendere

tendere debeat, ſeu velle id facere, quod intendit Eccleſia facere: quia vt inquit D. Thom. ſe ſubiicit principali agenti hac intentione, in qua ſubiectione conſiſtit ratio inſtrumenti. Cùm autem hæc intentio ſit practica, nempè ad perficiendam actionem ſacramentalem, quicquid præterea miniſter ſpeculatiuè intendat, verũ ſacramentum perficitur. vt ſi intendat virum non fœminam baptizare, vel Epiſcopus hos aut illos non ordinare: quia ſi administratione ipſa ſacramenti, velit ſingulare ſubiectũ ſibi propoſitum, vel omnia propoſita baptizare vel ordinare, ſacramẽtum perficitur: quia intentio dirigitur ad actionem ſacramentalem ſuſcipienti accommodatam, quam ſatis eſſe oſtẽdimus ad eſſentiam ſacramenti ex parte miniſtri. In matrimonio autem error perſonæ vitiat matrimonium, quia perficitur conſenſu, quem oportet ad certam & ſingularem perſonam determinari.

3. p. q. 64. ar. 9. ad 1.

17 Quod ſi dubitet quiſpiam, an hæc intentio generalis ſatis ſit ad veritatem ſacramenti, etiamſi miniſter non verè ſentiat de Eccleſia, cui conformem habet intentionem, vt ſi baptiſta Caluinianus intendat quidem quod Eccleſia intendit, ſed adiungit præterea, hanc eccleſiam eſſe Geneuenſem, non autem Romanam. Reſpondeo, hæreſim miniſtri, modò non ſit circa ipſum ſacramentum, licet ſit circa effectum ſacramẽti, vel aliquid aliud non tollere veritatem ſacramenti. itaque ſi intendit conferre ſacramentum Eccleſiæ, etiamſi de effectu, & de Eccleſia ipſa male ſentiat, verum ſacramentum adminiſtrabit: quia ſunt eſſentialia ſacramenti, debita materia & forma, & intentio ſufficiens, & hæreſis circa alia, vt ſtatim oſtẽdetur, non poteſt ſacramenrum vitiare.

Guil. Anglus de ſacramentis in genere. c. 54.

Diſputatio an fides recta miniſtri ſit neceſſaria.

Simile eſt quod inquit Auguſt. Epiſt. 23. eos qui ea intentione paruulos baptiſmo offerunt, vt temporalem ſanitatem recipiant, vel retineant, non propter hanc intentionem efficere, vt illi non regenerentur: quia celebrantur per eos nihilominus neceſſaria miniſteria.

Fides recta nõ eſt in miniſtro neceſſaria ad veritatẽ ſacramenti.

3. p. q. 64. art. 9. & 10. atque etiam art. 5.

18 Oſtendimus intentionem in miniſtro ſacramenti neceſſariam eſſe, & qualis & cuius obiecti eſſe oporteret ad neceſſitatem ſacramenti: deinceps ad perfectã confirmationem ſententiæ propoſitę, oſtẽdendum eſt, neque ſanctitatem, neque rectam fidem miniſtri ad veritatem ſacramenti neceſſariam eſſe, ſed potius perfectum eſſe ſacramẽtum, etiamſi à malo miniſtro fideli, vel infideli, hæretico, excommunicato aut degradato conferatur. Primum autem proponemus argumenta cõmunia, quæ concludunt non requiri ad veritatem ſacramenti, fidem rectam ſanctitatem aut bonos mores miniſtri, ſed ſacramentum verum permanere, ſi cætera neceſſaria adſint, nempè materia, forma, intentio faciendi quod Eccleſia fieri vult, in miniſtro habente legitimam poteſtatẽ, ideſt, characterem & poteſtatem adminiſtrandi neceſſariam: excepto baptiſmo, quem omnes conferre poſſunt: licet non debeant niſi in articulo neceſsitatis, qui nõ ſunt ſacerdotes.

19 Primum argumentum eſt ex D. Auguſt. lib. 6. contra Donatiſtas. cap. 25. Sacramenta habẽt vim, vt ſupra oſtendimus, ex opere operato, quod Auguſtino eſt ex vi verbi, hoc eſt formæ, vel ex ipſo opere, quomodocunque affectus ſit miniſter. qui eſt operans actionem ſacramentalem: ſed fides & ſanctitas ſunt operantis: ergo non requiruntur ad veritatem ſacramenti. itaque ſi habere vim ex opere operato, eſt non pendere virtutem ſacramenti ex virtute, meritis aut diſpoſitione operantis miniſtri, non poſſunt requiri neceſſariò ad veritatem ſacramenti, ſanctitas aut recta fides miniſtri. Confirmatur hęc ratio ex eodẽ Aug. lib. 5. contra eoſdẽ. cap. 20. quia ſi virtus miniſtri ad veritatem & eſſentiam ſacramẽti pertineret, maior virtus & fides maius & perfectius ſacramentum conferret, & minor minus: quod ſi verum eſſet, iam ſacramenta & dona Dei non penderent ex Chriſto aut eius inſtitutione, ſed ex differentia humanorum meritorum: & miniſter non induceret effectum ſacramenti ex virtute principalis agentis, ſed ex propria.

20 Vnde efficitur ſecundum argumentum. miniſter vel inſtrumentum non agit ex propria virtute, ſed ex vi & efficacia principalis agentis: & ideò accidentarium eſt inſtrumento qualemcumque formam aut perfectionem habere. præter eam qua propriè inſtrumentum ſit, & eleuatur ad effectum principalis agentis: ſed miniſter ſacramentorum, eſt tãtum inſtrumentum Dei, ad eorum adminiſtrationem & con-

 fectionem:

fectionem: ergo non agit ex vlla ſua virtute, ſed ex motione principalis cauſę: ne ſpes in homine & non in Deo collocetur, aut poteſtas ſacramentorum nõ tam Chriſti, quam miniſtri eſſe videatur. Vnde Corinthiorum ſchiſmata orta ſunt, quæ Paulus repręhendit principio prioris epiſt. ad eoſdem. celebris inde orta eſt Auguſtini ſententia, Tract.5. in Ioannem, ſic comprehẽſa: frater quid tibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt Dominus? multa alia in hãc ſententiam ſcribit cõtra. Petil. lib.1. cap.3. & lib.2. cap.6. Confirmatio huius argumenti, eſt illa ratio D. Thom.4. contra Gent. cap.77. ea quæ in adminiſtratione ſacramentorum fiunt, excedunt virtutem humanam, & vi diuina, atque ſupernaturali conficiuntur: cùm ergo nulla humana virtute fiant, neque malitia humana impediri poſſunt.

21 Tertium argumentum ſit ex eodem D. Thom. per habitus virtutis aut vitij fit, vt benè vel malè operemur, per poteſtatem autem aut impotentiam vt ſimpliciter operemur aut non: cùm hoc ſit proprium potentiæ habilem quempiam ad operandum conſtituere: virtus igitur poteſt efficere, vt miniſter ſacramenti bene operetur, ſed quia miniſter eſt, operari poteſt: & quia prius non pendet à poſteriori; poſſe conficere verum ſacramentum non erit à virtute, cùm prius ſit operari, quàm benè operari. Confirmatur quia poteſtas & conſecratio miniſtrorum, cum detur & communicetur ſimpliciter, & ſine vlla peccati exceptione, æterna eſt in illis, & non poteſt ſuſpendi aut deleri, per quancunque hominis malitiam. Vnde efficitur, quod cùm Dei vis & poteſtas non immutetur, ſemper idem facit per quemcunquè miniſtrum, modò habeat poteſtatem & qualitatem miniſtro neceſſariã vt miniſter eſt, quæ ſola intentio eſt, vt oſtendimus. Reliquæ autẽ qualitates, quæ inſunt homini, non quatenus miniſter, ſed quia homo, vel quia bonus homo, vel quia membrum Eccleſiæ eſt, extra rationem inſtrumenti ſunt, & idcirco ad bonã actionem, & bonum vſum miniſterij, vtiles eſſe poſſunt, ad veritatem ſacramenti, quod à miniſtro vt miniſter eſt tantum pẽdet, nullo modo requiruntur. Exempla Auguſtini ſunt, quemadmodum aqua qua irrigatur hortus, ſiue tranſeat per canales aureos, plumbeos vel lapideos, eandem vim humectationis, areſcenti terræ impertit, & quemadmodum arboribus nihil obeſt eorũ improbitas, quorum manibus ſatæ ſunt: ita nihil vitij contrahunt illi qui malorum hominum miniſterio, Chriſto inſiti ſunt, & in illo ſanctificantur. Vnde frequenter illud repetit, non minus valuiſſe ſacramenta Iudæ quam Ioannis, lib.3. contra Creſcon. cap.7. Thomas etiã Vvalden. lib. de ſacramẽtis oſtẽdit omnia dona quæ hominibus donantur non ſua ſed aliorum & Eccleſię cauſa, non pendere ex meritis humanis, vt patet de dono miraculorum, ſanationum, prophetiarum, exorciſmorum: vnde concludit illam elegantem ſententiam, miniſter ſacramenta diſpenſans nõ paſcit plebem moribus, ſed ritibus. Vndè vt Deus poſt datam creaturis primam vim multiplicationis, cum eiſdem concurrit ad omnes effectus naturales, nullus hominum ſceleribus obſtantibus: ita ſemper ſuum propoſitum de ſacramentorum effectibus producendis, retinet, nulla hominum miniſtrantium malitia impeditus. Sic colliges ex D. Baſilio in opere ſextæ diei, Chryſoſt. in ſerm. de prodit. Iudæ, Damaſ. lib.4. de fide. c.14.

22 Poſtremò, certa ſunt in hac re teſtimonia traditionis Eccleſiaſticæ, & conciliorum. De traditione Eccleſiaſtica quæ ſacramenta adminiſtrata ab hæreticis vera eſſe agnoſcit, teſtis eſt D. Auguſt. lib.2. de baptiſmo, cap.7. quam, inquit, conſuetudinem tota Eccleſia obſeruatam, ex apoſtolica Traditione venientem, credimus per Agrippinum primùm corrumpi cœpiſſe. In eandem ſententiam citat ſæpè D. Auguſt. catholicum totius orbis Concilium, celebratum poſt paſsionem Cypriani paulò antequam Auguſtinus ipſe natus eſſet, vt ſcribit lib.2. contra Donat. c.3.4. & 9. cui cedere oportet omnia priora cõcilia prouincialia, nedum homines ſingulares vel ſanctiſsimos. Huic concilio plenario aſſerit lib.6. de baptiſmo, cap.39. Deum reuelaſſe hanc veritatem, de integritate ſacramentorum apud hæreticos: & ideo paſſim vrget hoc Concilium lib.1. contra Parmen. cap.13. lib.1. contra Donatiſt. cap.17. & lib.6. cap.1.7. & 13. tanquam certiſsimum ad omnes controuerſias iudicium. Quod autem fuerit illud plenarium Concilium nunquam exprimit, ſed

cu

ſed cùm aliud nõ fuerit præter Nicænum, quod hanc cauſam tractauerit ante Augustini tempora, non videtur dubitandum, canonem olim in Nicęno Concilio de hac re exteriſſe, qui tamen nunc non habetur. Allegat etiam D. Auguſt. contra Parmenianum Concilium prouinciale Carthaginenſe, poſt obitum Cypriani coactum pręſidente Grato Epiſcopo, cui dicitur Cyprianũ pro ſua humilitatę, ſi interfuiſſet conſenſurum. Ex quo Cõcilio multa ſunt relata in diſt. 4. de conſecr. ſicut ex libris Auguſtini Optati, Iſidori, multorũque ſanctiſsimorum pontificum. Adeò vt tandẽ non ſolùm de hęreticorum baptiſmo quin integer eſſet, nemo catholicus dubitaret: ſed etiam fidem miniſtri tam minimè requiri ad neceſſitatem ſacramenti credęrit, vt baptiſmus à Iudęo miniſtratus probaretur eadem d. cap. à quodam, & à pagano c. Romanus, & à quibuſcunque hæreticis, modò eſſentialia ſacramenti ſeruarent c. ſi quis: licet ipſe Auguſt. lib. 7. contra Donatiſt. cap. 53. dubitauerit, an ſacramentum datum à non baptizato valeret: quòd eo tempore nihil eſſet definitum in Concilio plenario, nec quicquam cœptum tractari in nationali vel regionali: adeò receptum fuit in veteri Eccleſia, vt doctiſsimi quique omnia referrent ad iudicium Conciliorum.

23 Exceperunt vetera cõcilia ab hac definitione vniuerſali, Cataphrygas & Paulianiſtas, quia formã baptiſmi non ſeruauerunt. Quare hoc fuit ſemper catholicæ Ecclesiæ iudicium, integritatem & veritatem ſacramenti, non tolli per hæreſim, aut maliciam miniſtri, modò is legitimam haberet poteſtatem adminiſtrandi cum debita intentione, & adhiberet neceſſariã materiam & formam ſacramenti. itaque poſitam & conſtitutam veritatem ſacramenti non vitiaret vlla malicia, aut error, etiamſi de recta intelligentia Sacramenti aut effectus illius eſſet: ſic Arrianorum Sabellianorum & conſimilium baptiſmum, etiam de Trinitate, in cuius nomine baptiſmus perficitur, pernicioſe ſentientium, probauit Eccleſia catholica. legendus Auguſt. de hæreſ. 44. hæreſi. lib. 2. contra Epiſt. Parmen. cap. 13. lib. 1. contra Donatiſt. cap. 17. & lib. 2. cap. 3. & alias ſæpiſsimè.

D. Thom. inf. q. 66. art. 9.

24 Quod autem inquit Athanaſ. ſerm. 3. contra Arrianos, eum tantùm dare verum baptiſmum, qui rectam fidem habeat: de quibuſdam Arrianis eſt intelligendũ, qui ſuam hæreſim permiſcentes formæ ſacramenti, non ſeruabant legitimam formam, & ideo neque verum baptiſmum conferebant: dicentes in creatore & creatura, non autem in patre & filio. vt ſi Caluiniſtę in forma aliquid ex ſua hęreſi adiungerent, non conſecrarent, dicentes hoc eſt figuratè vel tropice corpus meum. Similiter explicandus Ambroſ. lib. de his qui myſter. initiantur cap. 4. & Leo Primus, epiſt. 77. canon Baſilij 47. ſunt etiam de hac re alia decreta vt Apoſt. can. 47. Carthaginen. 1. cap. 1. Toletan. tertium. Nicęnum cap. 19. Arelaten. cap. 16. & 17. Laodicen. Can. 7. 8. Conſtantien. Seſſ. 8. contra Vvicleffi. art. 4. Trident. Seſſ. 7. Can. 4. de baptiſmo.

25 Ex hac doctrina de ſacramentis hæreticorum, aliorumque malorũm colligitur: Nullum ſacramẽtum ab eiſdem collatum ſi characterem imprimat iterari poſſe, vt baptiſmum, confirmationem, ordinem: quia licet in aliis ſacramentis & in his etiam, cùm ab hæreticis conferuntur, plerumque non conſequatur gratia & ſanctificatio in adultis, character tamen ſemper imprimitur: & ideo ad hunc effectum diſtinguendum, facta eſt olim celebris queſt. de charactere ſacramentorum. Itaque rectè adnotauit D. Auguſt. lib. 6. de baptiſmo, cap. 1. errorem aſſerentium, ſacramentum adminiſtratum ab hæreticis non eſſe verum ſacramentum, quod non diſtinxerint autores huius erroris, inter ſacramentum & ſacramenti effectum: & inter characterem qui eſt effectus indifferens bonis & malis, & remiſsionem peccatorum & ſanctificationẽ quæ ſemper eſt bonorũ. Vnde quæ à D. Auguſt. & aliis Patribus dicuntur de integro baptiſmo hereticorum; eadem dici poſſunt de aliis ſacramentis. verè enim Euchariſtiam, cõfirmationem, ordinem, & alia ſacramenta conficere poſſunt: & planè falluntur, qui putant confirmationem collatam olim ab hæreticis, iteratam fuiſſe in Eccleſia Catholica: cum in Cõcilio Tarraconen. antiquiſſimo, cap. 6. de hoc etiam ſacramento non repetendo ſit definitum: & eadem doctrina eſt Patrum & omnium Theologorum, de ba-

Nullum ſacramentum collatum ab hæreticis, ſi imprimit characterẽ, iterari poteſt.

priſmo hæreticorum, atque de aliis ſacramentis. Deceptionis occaſio fuit ex vſu antiquæ Eccleſiæ, in qua redeuntes ab hæreſi per manus impoſitionem admittebantur, & cum hæc cæremonia eſſet plerunque confirmationis, vt cõſtat ex D. Iuſtino in reſponſione ad 14 q. Gẽtilium, exiſtimauerunt, illos omnes etiam ab hæreticis cõfirmatos, in Eccleſia catholica iterum confirmari. Sed certè illa cæremonia impoſitionis manuum, non fuit tantùm confirmationis ſacramenti, ſed plerũque reconciliationis & pœnitentiæ, vt ſuo loco latius oſtendemus.

Sacramẽta hæreticorum quãuis ſint ſalutaria ſuſcipientibus.

26 Cauendus hîc etiam eſt error eorũ, qui exiſtimant quidem hæreticorum ſacramenta perfecta eſſe & integra, ſed nunquã habere ſalutarem effectum, quòd ab hæreticis adminiſtrentur: & ideo aſſerunt infantes ab hæreticis baptizatos, ſi diſceſſerint antequam in Eccleſia Catholica per cõfirmationem recipiantur, omnino perire. Contraria tamen ſententia eſt vera, & ab Auguſt. contra Donatiſtas ſæpè cõprobata, vt lib. 7. c. 52. cum ait, baptizatũ ab hæreticis in neceſsitate remiſsionẽ peccatorum & ſalutẽ aſſequi. Quod etiam de ſacramento pœnitentiæ in eadẽ neceſsitate intelligẽdum eſt, de quo etiã legenda eſt Epiſt. 23. ad Bonifaciũ. Argumentum firmiſsimum pro hac ſententia eſt, quòd ſacramentũ nouæ legis nunquã poteſt carere ſuo fructu, niſi ſit impedimentũ vel obex in ſuſcipiẽte, ſed infantes nullo modo obicem ponunt: & adulti contriti in extrema neceſſitate non videntur etiam ponere: ergo cũ ſacramento conſecuntur etiam ſalutarem illius effectũ. quare neque hæretici neque alij mali miniſtri: poſſunt impedire effectũ ſacramenti, niſi peccatum ſit in ſuſcipiẽte. Quę doctrina eſt plena cõſolationis, cùm videamus nihil poſſe impedire ſacramentorum effectum, ſi nos ipſi nobis non defuerimus. Vnde quæ Auguſt. & alij aſſerunt, hæreticorum baptiſmum, verum ſacramentum eſſe extra Eccleſiam, ſed non eſſe vtile extra Eccleſiam, intelligenda ſunt de his qui voluntariè & extra neceſsitatem, & ſacramenta non omnino neceſſaria accipiunt in ſchiſmate vel hæreſi, quia eo modo ponunt obicem ſacramento: quod ſi eſſet ad ſalutem neceſſarium, & in articulo neceſsitatis, etiam extra Eccleſiam ſuum haberet effectum.

24. q. 1. cap. Si quem forté.

Diſputatio de accipientibus ſacramenta à malis miniſtris, an ſemper peccẽt 3. p. q. 64. art. 6.

27 Sed quoniam cautum eſſe oportet in accipiendo vel petendo ſacramentum ab hæreticis, ne committatur peccatum, & accipienti ſacramentum non ſit ſalutare: obſeruandæ ſunt huiuſmodi miniſtri diſtinctiones, miniſter enim vel eſt ex officio, vt prælatus, parochus, vel ex commiſsione & delegatus. Deinde miniſter vel publicè ſe exhibet Eccleſiæ, & ſacramentorum miniſtrum, vel non: prætereà, vel toleratur ab Eccleſia, hoc eſt iuxta definitionem Concilij Conſtantien. non eſt nominatim excommunicatus, nec manifeſtus clerici percuſſor: vel eſt præciſus, quia vel publicè hæreticus vel apoſtata: aut degradatus, vel ſuſpenſus. Sacramenta autem quæ ab his adminiſtrari poſſunt, vel ſunt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, vt baptiſmus, vel non neceſſaria. Ab eo igitur qui ſe exhibet Eccleſiæ miniſtrum ex officio vel commiſſione, & ab Eccleſia toleratur, licet accipere & exigere ſacramẽtum etiam extra neceſſitatem, etiãſi noueris illum reum eſſe peccati mortalis: quia à miniſtro legitimo iuſtè petitur debita actio, præſertim parato, vt ab vſurario parato licet accipere vſuras. In articulo autem neceſſitatis, licet à quocunque habente poteſtatem adminiſtrandi, petere ſacramentum neceſſarium ad ſalutem. In articulo mortis quæ eſt neceſſitas extrema nulli dubium eſt, baptiſmum ſine peccato recipi, à malo miniſtro etiam excommunicato, vel pręciſo, ideſt hæretico, vel apoſtata, cùm in eodem articulo etiã infidelis ſit miniſter, ſed in eodem articulo definiuit Trident. Seſſ. 14. cap. 7. omnem ſacerdotẽ abſoluere poſſe ab omni peccato, & cenſura: hunc ſacerdotem omnes intelligunt etiam excommunicatum, ſuſpenſum, degradatum, & irregularem: quidam excipiunt hæreticum, vel apoſtatam, vt Silueſt. Sot. 4. diſt. 18. queſt. & art. 4. Sed certè Concilium loquitur generaliter de quocunque ſacerdote, & ideo, non eſt cur aliquis excipiatur. Qui verò miniſtrat ſacramentum baptiſmi in eodem articulo neceſſitatis, in quo poſſet Laicus miniſtrare, etiamſi contaminatus mortali peccato, excommunicatus, hæreticus &c. non peccat, quia non ex officio, ſed ex neceſsitate adminiſtrat: in qua quicunque alius multis peccatis contaminatus adminiſtrans non peccaret. Extra articulum

Excommunicatus, Degradatus, Suſpenſus, quia nõ amittit characterẽ, ideo neque poteſtatem adminiſtrandi ſacramẽta, ſed facultatem vtendi ſua poteſtate.

ticulum

ticulum verò neceſſitatis, non petitur neque datur à malo miniſtro ſacramentum ſine peccato: quia miniſter huiuſmodi per ſpecialem conſecrationem deputatur ad ſanctè adminiſtrandum ſacramenta: & qui petit ſciens illum exiſtere in peccato, ſine vlla vrgente neceſſitate, communicat peccato illius.

Hæreſes, de ſacramento a malis miniſtris adminiſtrato refelluntur.

28 Supereſt ad perfectionem huius doctrinæ de miniſtris ſacramentorum, vt refellamus argumenta hæreticorum, aſſerentium, ab hæreticis non conferri vera ſacramenta, vt diximus receptum eſſe & definitũ ab Eccleſia catholica. Fuit enim error Agrippini, quem diuus Cyprianus ſine pertinacia ſecutus eſt, & hos Concilium quodam Africanum præſente & definiente D. Cypriano, rectam fidem eſſe neceſſariam ad ſacramentorum adminiſtrationem: & ideo hæreticos, nullum verum ſacramentum conferre: vnde baptizatos ab hæreticis rebaptizabant. tempore autem diui Auguſtini effecit hic error immane ſchiſma, cum primum inceptus à ſanctis Epiſcopis Agrippino & Cypriano, deinde ſuffultus eſſet aliquot Numidiæ & Africæ Prouincialibus Conciliis. His omnibus reſpondet D. Auguſt. lib. 3. de Baptiſmo, & contra autores ſchiſmatis & Donatiſtas & eundem errorem ſupra vigintiquinque libros. Sed illo tertio libro tã modeſtè ſatisfacit rationibus ſancti Cypriani & ſuorum, vt & illius perſonam, atque mentem non obſtinatè errantem mirum in modum colat, & errorem ipſum ne illi imputetur in peccatum ſæpè inclinet: quod idem fecit D. Baſil. Epiſt. 1. ad Amphiloch. ſentiens Cyprianum & Firmilianum, quos honoris cauſa ſuos appellat, non negaſſe poteſtatem hæreticorum omnium circa ſacramenta, ſed eorum qui non eſſent ordinati, vt contingit in ſchiſmate inueterato nõ ordinari. Qui tamen error etiam foret in baptiſmo, niſi fortè intelligat, tales ex officio baptizare non poſſe. Poſtea verò cum à plenario Cõcilio definitum eſſet, vera eſſe ſacramenta data ab hæreticis, Epiſcopi illi Africani, & Orientales, qui fuerant in eo errore, ſuas ſententias retractarunt, vt ſcribit D. Auguſt. lib. 3. contra Creſcon. cap. 1. & ſequent. Euſeb. lib. 7. hiſtor. cap. 4. Nicephor. lib. 6. cap. 7. Hierony. contra Luciſer, Vicent. Lirinen. An verò diuus Cyprianus ſeipſum correxerit, dubitat D. Aug lib. 2. cõtra Donatiſt. cap. 7. & epiſt. 48. ad Vincent. & Dionyſ. Alexand. apud Euſeb. non excipit ab eá retractatione Cyprianum, & Beda planè affirmat lib. 8. qq. quæſt. 5. Secuti ſunt deinceps Donatiſtæ, qui omnes manifeſtos peccatores à ſacramentorum adminiſtratione arcebant: Huſſitę occultos etiam reiiciebãt, tandem Vvicleffus etiam præſcitos, quacunque etiam pollerent preſente ſanctitate, & iuſtitia, aſſerens huiuſmodi priuatos eſſe omni poteſtate & iuriſdictione Eccleſiaſtica & ciuili, his gradibus ad ſummã iſtam inſaniam ventum eſt.

29 Sed operæ pretium fuerit, eorum omnium argumenta ſingulatim refellere. Primum erat, non eſt ſacramentum nouę legis, niſi gratiam conferat: ſed hęreticorum ſacramenta non conferunt gratiam, quia dicitur ad Epheſ. 4. vna fides & vnũ baptiſma: quare ſi non ſit vna fides, neque vnus baptiſmus erit: ergo non ſunt ſacramenta hæreticorum. Reſpondeo, propoſitionem per ſe eſſe veram, ſed illam efficaciam aliquando impediri ex indiſpoſitione ſuſcipientis ſacramentum: & aliud eſt ſacramentum per ſe, aliud ſacramenti effectum, cùm poſſit prius eſſe ſine poſteriori. Deinde aſſumptio eſt falſa, quia baptiſmus ab hæretico adminiſtratus, infantem regenerabit, & pœnitentia ex ſententia multorum in articulo neceſſitatis iuſtificabit, vt ſuprà oſtenſum eſt.

30 Alterum argumentum eſt: qui ipſe non habet gratiam, alteri dare non poteſt: ergo neque hereticus ſacramentum conferens gratiam. Sic Chriſtus Ioan. 20. conferens poteſtatem remittendi peccata, dedit etiam Apoſtolis Spiritum ſanctum. Reſpondeo, inſtrumentum ſæpè efficere quod non habet, quia agit ex virtute principalis agentis, quod poteſt per malum miniſtrum gratiam conferre. Dominus autem contulit Spiritum ſanctum Ioann. 20. cum illa poteſtate, vt eam ab illo pendere pręcipuè & primò intelligeretur, à quocunque homine adminiſtretur: non autem vt gratiam Spiritus ſancti neceſſariam eſſe ſignificaret in miniſtro. Sic intelligendum eſt illud Eccleſiaſtici, 34. ab immundo quis emũdabitur, nempe operibus propriis immundi; & ab immundicie profectis: non autem operibus quę miniſteria-

liter exequitur, & ideo pertinent ad virtutem principalis agentis: ſic miniſter ſacramenti, quia non ſuum opus, ſed Dei exercet, quamuis ipſe ſit immundus, mundare poteſt. Ipſa verò immundi adminiſtratio, reprehenditur à Deo, quia malè vtitur data ſibi poteſtate, & quantum in ſe eſt, pollueret ſacramenta, ſi pollui poſſent. In hũc ſenſum accipienda ſunt illa, Exod. 19. Sacerdotes qui accedunt ad Dominum Deũ ſanctificentur, ne fortè derelinquat eos Dominus. Leuit. 22. Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra, ad ea quę conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt immundicia, peribit coram Domino. Iſai. 52. Mundamini qui fertis vaſa Domini, Iſai. vltimo. Facinoroſus qui ſacrificat in vitulum, quaſi canem occidat, & qui coquit ſimilaginem, quaſi ſanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quaſi blaſphemus. Quibus teſtimoniis Donatiſtæ abutebantur ad confirmationem ſui erroris.

31 Tertium argumentum eſt: quia extra Eccleſiam nihil eſt Chriſtianum, nullum ſacrificium, nullum ſacramentum: quare hæretici non baptizant, nec vllum ſacramentum verum conſerunt. Reſpondeo, extra Eccleſiam eſſe veram ſcripturam in Iudæis, eſſe Symbolum fidei in hæreticis plerũque, eſſe ieiunium & alia bona opera, licet non meritoria neque ſalutifera: & ſacramenta rite ſecundum eſſentialia collata ab hæreticis & malis miniſtris, non ſunt extra Eccleſiam, cum ſint vera ſacramenta, & ideo Eccleſiæ, & ipſam adminiſtrationem, quatenus ratam habet Eccleſia, non poſſumus dicere eſſe extra Eccleſiã, licet miniſter ſit extra eam.

32 Ex his alia conſimilia argumenta refutari poſſunt: quare credamus vera ſacramenta à malis miniſtris non contaminari, & plerunque habere ſalutarem effectum, vt explicauimus: quamuis adminiſtrantes grauiter peccent, indignè tractantes diuina myſteria, quæ malis vt ait Dionyſ. cap. 1. de Eccleſ. hierar. neque fas eſt attingere: quia vt inquit D. Auguſt. Tractat. 5. in Ioannem: Iuſtos oportet eſſe tanti iudicis miniſtros: ſi autem noluerint eſſe iuſti, &c. ſecurum tamen me fecit magiſter meus, de quo ſpiritus eius dixit, hic eſt qui baptizat. Hæc de miniſtris ſacramentorum.

33 De ſuſcipientibus autem, illud generaliter tradi poteſt, intentionem ſuſcipiendi ſacramentum verum, adeò eſſe neceſſariam, vt ex defectu illius, nullum ſit futurum ſacramentum, extra Euchariſtiam quæ ſine vſu eſt ipſa conſecratione perfecta. Reliquę autem qualitates ſuſcipientis efficiunt, vt quiſque magis vel minus vtiliter ſuſcipiat. Affectus verò & voluntas peccati mortalis, efficit ne vllum ſacramentum ſanctificare ſuſcipientem poſſit, quamuis characterem imprimere poſſit. De aliis præparationibus ad ſingula ſacramenta accommodatis, propriis locis ſpecialiter commodius diſſeretur. *3. p. q. 68. ar. 7. de bapt. & idem eſt de aliis ſacramentis.*

QVÆSTIO LXV.

De numero ſacramẽtorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de numero ſacramentorum.

Et circa hoc quęruntur quatuor.

Primò, Vtrum ſint ſeptem ſacramenta.

Secundò, de ordine eorum ad inuicem.

Tertiò, de comparatione eorum.

Quartò, vtrum omnia ſint de neceſſitate ſalutis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum debeant eſſe ſeptem ſacramenta Eccleſiæ.

AD primũ ſic proceditur. Videtur, quod non debeant eſſe ſeptem ſacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina & ex virtute paſsionis Chriſti. Sed vna eſt virtus diuina, & vna Chriſti paſſio, vna enim oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos, vt dicitur Hebræo. 10. Ergo non debuit eſſe niſi vnum ſacramentum. *4. d. 2. q. 1. art. 2. & 4. cō. cap. 58. & 59. co. prim.*

¶ 2. Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati.

ti. Hic autem eſt duplex, ſcilicet pœna & culpa, ergo ſufficeret eſſe duo ſacramenta.

¶3. Prætereà, Sacramenta pertinent ad actiones Eccleſiaſticæ
Cap. 2. Eccle. Hier. par. 3. hierarchiæ, vt per Dionyſ.† patet. Sed, ſicut ipſe dicit, tres ſunt actiones hierarchicę, ſcilicet, purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo nõ debent eſſe niſi tria ſacramenta.

Lib. 19. ca. 13. à med. to. 6. ¶4. Prætereà, Auguſt.* dicit, 19. contra Fauſtum, Sacramenta nouæ legis ſunt numero pauciora, quàm ſacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod ſacramentum, quod reſponderet confirmationi & extremevnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter ſacramenta nouæ legis.

¶5. Prætereà, Luxuria non eſt grauius inter cætera peccata, vt patet ex his quę in ſecunda parte di-
2. 2. q. 154. a. 3. ar. 3. cta ſunt.† Sed contra alia peccata non inſtituitur aliquod ſacramentum. Ergo neque contra luxuriã debuit inſtitui ſacramentum matrimonij.

6. SED CONTRA videtur, quod ſint plura ſacramenta. Sacramenta enim dicuntur quaſi quędam ſacra ſigna. Sed multæ alię ſanctificationes fiunt in Eccleſia ſecundũ ſenſibilia ſigna, ſicut aqua benedicta, conſecratio altaris, & alia huiuſmodi. Ergo ſunt plura ſacramẽta, quàm ſeptem.

Lib. 1. de ſacram. par. 12. cap. 10. ¶7. Prætereà, Hugo† de ſancto Victore dicit, quod ſacramenta veteris legis fuerunt oblationes decimæ & ſacrificia. Sed ſacrificium Eccleſiæ eſt vnum ſacramentum, quod dicitur Euchariſtia. Ergo etiam oblationes & decimę debent dici ſacramenta.

¶8. Prætereà, Tria ſunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptiſmus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet eſſe aliud præter ſeptẽ, quod ordinetur contra veniale.

RESPONDEO dicẽdum, quod *q. 61. art. 3. & q. 63. ar. 1.* (ſicut ſuprà† dictum eſt) ſacramenta Eccleſiæ ordinãtur ad duo, ſcilicet ad perficiendum hominem, in his quę pertinent ad cultum Dei ſecundum religionem Chriſtianę vitæ, & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur ſeptem ſacramenta. Vita enim ſpiritualis conformitatem aliquã habet ad vitam corporalem, ſicut & cætera corporalia conformitatem quandam ſpiritualium habẽt. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quantum ad perſonam propriam alio modo per reſpectum ad totã communitatem ſocietatis, in qua viuit, quia homo naturaliter eſt animal ſociale. Reſpectu autẽ ſui ipſius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per ſe, adquirendo ſcilicet, aliquã vitæ perfectionem, Alio modo per accidens, ſcilicet remouendo impedimenta vitæ, puta, ægritudines, vel aliquid huiuſmodi. Per ſe autẽ perficitur corporalis vita tripliciter. Primò quidem per generationem, per quam homo incipit eſſe & viuere. Et loco huius in ſpirituali vita eſt baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio, ſecundum illud ad Tit. 3. per lauacrum regenerationis, &c. Secundò, per augmẽtum, quo aliquis perducitur ad perfectã quantitatem & virtutẽ. Et loco huius in ſpirituali vita, eſt cõfirmatio,

in qua datur Spiritus ſanctus: ad robur. Vnde dicitur diſcipulis, iã baptizatis, Luc. vltimo. Sedete in ciuitate, quoadusq; induamini virvirtute ex alto. Tertiò, per nutritionem, qua conſeruatur in homine vita & virtus. Et loco huius in vita ſpirituali eſt Euchariſtia, vnde dicitur Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem ſufficeret homini, ſi haberet & corporaliter & ſpiritualiter impaſſibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & ſpiritualem, ſcilicet peccatũ, ideo neceſſaria eſt homini curatio ab infirmitate. Quæ quidem eſt duplex, vna quidem eſt ſanatio quæ ſanitatem reſtituit. Et loco huius in ſpirituali vita eſt pœnitentia, ſecũdum illud Pſalm. 40. Sana animam meam quia peccaui tibi. Alia autem eſt reſtitutio valetudinis priſtinæ per conuenientem diætam & exercicium. Et loco huius in ſpirituali vita eſt extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam, vnde dicitur Iac. 5. Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Perficitur autẽ homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quod accipit poteſtatem regẽdi multitudinem & exercẽdi actus publicos. Et loco huius in ſpirituali vita eſt ſacramentum ordinis, ſecũdum illud Heb. 7. quod ſacerdotes hoſtias offerunt non ſolũ pro ſe, ſed etiam pro populo. Secundò, quãtum ad naturalem propagationem; quod fit per matrimonium tam in corporali, quam in ſpirituali vita, eò quòd non eſt ſolum ſacramentum, ſed naturæ officiũ. Ex his etiam patet ſacramentorũ numerus, ſecundum quod ordinantur contra defectum peccati. Nã baptiſmus ordinatur contra carentiam vitæ ſpiritualis. Confirmatio, contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur. Euchariſtia contra labilitatem animi ad peccandum, pœnitentia contra actuale peccatum poſt baptiſmum commiſſum. Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quę ſcilicet non ſunt ſufficienter per pœnitentiam ſublatæ, aut ex negligẽtia, aut ex ignorantia. Ordo contra diſſolutionẽ multitudinis. Matrimonium in remedium contra concupiſcentiam perſonalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam verò accipiunt numerum ſacramentorum per quãdam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatũ, dicentes, quod fidei reſpondet baptiſmus, & ordinatur contra culpam originalem: ſpei Extrema vnctio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati Euchariſtia, & ordinatur cõtra pœnalitatem malitiæ: prudẽtię Ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iuſtitiæ Pœnitentia, & ordinatur cõtra peccatum mortale: tẽperantiæ Matrimonium, & ordinatur cõtra concupiſcentiam: fortitudini Confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod idem agens principale vtitur diuerſis inſtrumentis ad diuerſos effectus, ſecundum congruentiam operum. Et ſimiliter virtus diuina & paſſio Chriſti operantur in nobis

in nobis per diuerſa ſacramenta, quaſi per diuerſa inſtrumenta.

Ad secundum dicendũ, quod culpa & pœna diuerſitatem habẽt & ſecundum ſpeciem, inquantum ſunt diuerſæ ſpecies culparum & pœnarum, & ſecundum diuerſos hominum ſtatus & habitudines. Et ſecundum hoc oportuit multiplicari ſacramenta, vt ex dictis *patet.

In cor. art.

Ad tertium dicẽdum, quod in actionibus hierarchicis conſiderantur, & agentes, & recipientes, & actiones. Agentes autem ſunt miniſtri Eccleſiæ: ad quos pertinet ordinis ſacramentum. Recipiẽtes autem ſunt illi qui ad ſacramẽtum accedunt, qui producũtur per matrimonium. Actiones autẽ ſunt purgatio illuminatio & perfectio. Sed ſola purgatio non poteſt eſſe ſacramentum nouę legis, quod gratiam confert: ſed pertinet ad quædam ſacramẽtalia, quæ ſunt catechiſmus, & exorciſmus. Purgatio autem & illuminatio ſimul, ſecundum Dionyſ.* pertinent ad baptiſmum: & propter recidium, ſecundariò pertinent ad pœnitentiam & extremam vnctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidẽ (quę eſt quaſi perfectio formalis) pertinet ad confirmationẽ: quãtum autem ad conſecutionem finis, pertinet ad Euchariſtiam.

Cap. 5. Eccleſ. hier. part. 1. circa finem.

Ad quartum dicendũ, quòd in ſacramento confirmationis dãtur plenitudo Spiritus ſancti ad robur: in extrema autẽ vnctione pręparatur homo, vt recipiat immediatè gloriam. Quorum neutrũ cõpetit veteri teſtamento: & ideo nihil potuit his ſacramentis in veteri lege reſpõdere. Nihilominus tamen ſacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuerſitatẽ ſacrificiorũ & cęremoniarũ.

Ad quintum dicendũ, quòd contra concupiſcentiam venereorũ oportuit ſpecialiter remedium adhiberi per aliquod ſacramentũ. Primò quidẽ, quia per huiuſmodi concupiſcentiam non ſolum vitiatur perſona, ſed etiam natura. Secundò, propter vehementiam eius, qua rationem abſorbet.

Ad sextum dicendum, quod aqua benedicta & aliæ conſecrationes non dicũtur ſacramẽta: quia non perducunt ad ſacramenti effectum, qui eſt gratiæ cõſecutio. Sed ſunt diſpoſitiones quędã ad ſacramenta, vel remouendo prohibens, ſicut aqua benedicta ordinatur cõtra inſidias dęmonum, & cõtra peccata venialia, vel etiã idoneitatẽ quandam faciendo ad ſacramenti perfectionem & perceptionem, ſicut conſecratur altare & vaſa, propter reuerentiam Euchariſtiæ.

Ad septimum dicendũ, quod oblationes & decimæ erant tam in lege naturę, quam in lege Moyſi ordinatę, non ſolum in ſubſidium miniſtrorum & pauperum, ſed etiam in figuram, & ideo erant ſacramẽta: nunc autem non remanſerunt inquantum ſunt figuralia, & ideo non ſunt ſacramenta.

Ad octavum dicendũ, quod ad deletionem venialis peccati nõ requiritur infuſio gratiæ. Vnde cum in quolibet ſacramento nouę legis gratia infundatur, nullũ ſacramentũ nouę legis inſtituitur directè cõtra veniale, quod tollitur per quædã ſacramẽtalia, puta per aquã benedictam, & alia huiuſmodi. Quidã tamen dicunt extremam vnctio-

nem contra veniale peccatũ ordinari, ſed de hoc ſuo loco * dicetur.

Non compleuit morte praeuentus.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſacramenta conuenienter ordinentur ſecundum modum prædictum.

4. diſt. 2. q. 1. art. 3. & d. 7. q. 1. art. 1. q. 3. & Ephe. 5. ſ.
**Art. praec.*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter ſacramenta ordinentur ſecundum modum prædictum. † Vt enim Apoſtolus dicit 1. Corinthio. 15. Prius eſt quod eſt animale, deinde quod ſpiritale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ eſt animalis: per baptiſmum autem generatur homo ſecunda generatione, quæ eſt ſpiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptiſmum.

¶ 2. Præterea, Per ſacramẽtum ordinis aliquis accipit poteſtatem agendi actiones ſacramentales. Sed agens eſt prior ſua actione. Ergo ordo debet pręcedere & baptiſmum & alia ſacramenta.

¶ 3. Prætereà Euchariſtia eſt ſpirituale nutrimentum, Confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem eſt cauſa augmenti, & per conſequens prius eo. Ergo Euchariſtia eſt prior cõfirmatione.

¶ 4. Prætereà, Pœnitentia præparat hominem ad Euchariſtiam. Sed diſpoſitio præcedit perfectionem. Ergo Pœnitentia debet præcedere Euchariſtiam.

¶ 5. Prætereà, Quod eſt propinquius fini vltimo, eſt poſterius. Sed Extremavnctio inter omnia ſacramenta propinquior eſt vltimo fini beatitudinis, ergo debet habere vltimum locum inter ſacramenta.

IN CONTRARIVM eſt, quod communiter ordinantur ab omnibus ſacramenta, ſicut prius dictũ eſt. *

Articul. praec.

RESPONDEO dicendum, quòd ratio ordinis ſacramentorum apparet ex his quæ ſupra † dicta ſunt. Nã ſicut vnum eſt prius quam multitudo, ita ſacramenta quæ ordinãtur ad perfectionem vnius perſonæ naturaliter, præcedunt ea, quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimo inter ſacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen poſt ordinem, eò quod minus participat de ratione ſpiritualis vitæ, ad quam ordinantur ſacramenta. Inter ea verò, quę ordinantur ad perfectionẽ vnius perſonæ, naturaliter ſunt priora illa, quę per ſe ordinantur ad perfectionem ſpiritualis vitę, quàm illa quæ ordinantur per accidens, ſcilicet, ad remouendum accidens nociuum ſuperueniens: cuiuſmodi ſunt pœnitentia & extremavnctio. Poſterior tamen eſt naturaliter extremavnctio, quæ conſummat ſanationem, pœnitentia quæ inchoat. Inter alia verò tria manifeſtum eſt, quod baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio, eſt prius, & deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis, & poſt modum Euchariſtia quę ordinatur ad perfectionem finis.

Art. praec.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod matrimonium, ſecundũ quod ordinatur ad animalem vitam, eſt naturæ officium, ſed ſecundum quod habet aliquid ſpiritualitatis, eſt ſacramentum. Et quia minimum habet de ſpiritualitate, vltimo

vltimo ponitur inter ſacramenta.

Ad secvndvm dicendum, quòd ad hoc quod aliquid ſit agēs, præſupponitur quod ſit in ſe perfe ctū, & ideo priora ſunt ſacramenta, quibus aliquis in ſeipſo perficitur, quam ſacramentum ordinis, quo aliquis conſtituitur perfector aliorum.

Ad tertivm dicendū, quod nutrimentum & præcedit augmentum, ſicut cauſa eius, & ſubſequitur augmentum ſicut conſeruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo poteſt Euchariſtia præmitti confirmationi, vt Diony. † facit in lib. de Eccleſ. hier. & poteſt poſtponi, ſicut Magiſter * facit in quarto ſententiarum.

† q. cap. 3. agit de Euchar. ſed cap. 4. de Confir.
* Vbi de Cōfir. tract. in d. 7. de Euchar. vero diſt. 8.

Ad qvartvm dicendū, quod ratio illa rectè procederet, ſi pœnitentia ex neceſsitate requireretur vt præparatoria ad Euchariſtiam. Sed hoc non eſt verum, nam ſi aliquis eſſet ſine peccato mortali, nō indigeret pœnitentia ad ſumptionem Euchariſtiæ. Et ſic patet quòd per accidens pœnitentia præparat ad Euchariſtiam, ſcilicet ſuppoſito peccato, vnde dicitur 2. Paral. vlt. Tu Domine iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis.

Ad qvintvm dicēdum, quòd extrema vnctio propter rationem inductam, † eſt vltimū inter ſacramenta, quæ ordinātur ad perfectionem vnius perſonæ.

† In argu.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſacramentum Euchariſtiæ ſit potiſſimum inter ſacramenta.

4. d. 7. q. 1. art. 1. q. 3. ar. 2. & d. 8. q. 1. ar. 1. q.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod ſacramentum Euchariſtię non ſit potiſſimum inter ſacramenta. Bonum enim commune potius eſt, quā bonum vnius, vt dicitur 1. Ethic.* Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune ſpeciei humanæ, per viam generationis, ſacramentum autem Euchariſtiæ ordinatur ad bonum proprium ſumentis. Ergo non eſt potiſſimum ſacramentorum.

1. & 4. cont. c. 74. col. 2 & 4. cor. q. 27. art. 4. cor.
* Lib. 1 Ethic. c. 2. in fin. to. 3

¶2. Præterea, Digniora ſacramenta eſſe videntur, quæ per maiorem miniſtrum conferuntur. Sed ſacramentum Confirmationis & ſacramentum Ordinis non conferuntur niſi per Epiſcopum, qui eſt maior miniſter, quàm ſimplex ſacerdos, per quem confertur Euchariſtiæ ſacramentum. Ergo illa ſacramenta ſunt potiora.

¶3. Prætereà, Sacramenta tanto ſunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædā ſacramenta imprimunt characterem (ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo) quod non facit Euchariſtia. Ergo illa ſacramēta ſunt potiora.

¶4. Præterea illud videtur eſſe potius, ex quo alia dependent: & nō è conuerſo. Sed ex baptiſmo depēdet Euchariſtia, non enim poteſt aliquis Euchariſtiam accipere, niſi fuerit baptizatus. Ergo baptiſmus eſt potior Euchariſtia.

Sed contra eſt, quod Dionyſ.* dicit 3. cap. Eccleſ. hierarch. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, niſi per diuiniſsimam Euchariſtiam. Ergo hoc ſacramentum eſt potiſſimum omnium aliorum.

* Cap. 3. Eccleſ. hier. non remote à princ.

Respondeo dicēdum, quòd ſimpliciter loquendo, ſacramentū Euchariſtiæ eſt potiſſimum inter alia

alia ſacramenta. Quod quidem tripliciter apparet: primò quidem, ex eo quòd in eo continetur: nam in ſacramento Euchariſtiæ continetur ipſe Chriſtus ſubſtantialiter, in aliis autem ſacramentis continetur quædam virtus inſtrumentalis participata à Chriſto, vt ex ſuprà dictis * patet. Semper autem quod eſt per eſſentiam, potius eſt eo quod eſt per participationem. Secundò, hoc apparet ex ordine ſacramentorum adinuicem: nam omnia alia ſacramenta ordinari videntur ad hoc ſacramentum, ſicut ad finem. Manifeſtum eſt enim quod ſacramentum ordinis ordinatur ad Euchariſtię conſecrationem. Sacramentum verò baptiſmi ordinatur ad Euchariſtiæ receptionem. In quo etiã perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur ſe ſubtrahere à tali ſacramento. Per pœnitentia etiam & extremam vnctionem præparatur homo ad dignè ſumendum corpus Chriſti. Matrimonium etiam ſaltẽ ſua ſignificatione attingit hoc ſacramentum, inquãtum ſignificat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ: cuius vnitas per ſacramentum Euchariſtiæ figuratur: vnde & Apoſtolus dicit Epheſ. 5. Sacramẽtum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Tertiò, hoc apparet ex ritu ſacramentorum. Nam ferè omnia ſacramenta in Euchariſtia conſumãtur: vt Dionyſ.† dicit 3. cap. Eccleſ. hierar. ſicut patet quod ordinati communicant, & etiam baptizati, ſi ſint adulti. Aliorum autem ſacramentorũ cõparatio adinuicem, poteſt eſſe multiplex. Nam in via neceſſitatis, baptiſmus eſt potiſſimum ſacramẽtum. In via autem perfectionis ſacramentum ordinis. Medio autem modo ſe habet ſacramentum confirmationis. Sacramentum verò pœnitentiæ & extremę vnctionis ſunt inferioris gradus à prædictis ſacramentis: quia ſicut dictum eſt, * ordinantur ad vitam Chriſtianã, non per ſe, ſed quaſi per accidens, ſcilicet in remedium ſuperuenientis defectus. Inter quæ tamen, extrema vnctio comparatur ad pœnitentiam, ſicut confirmatio ad baptiſmum: ita ſcilicet quòd pœnitẽtia eſt maioris neceſſitatis, ſed extrema vnctio eſt maioris perfectionis.

* Quæſt. 62. art. 3 & 4.

† Cap. 3. Eccle. Hier. circa prin.

* Art. 1. huius quæſt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd matrimonium ordinatur ad commune bonũ corporaliter. Sed bonũ commune ſpirituale totius Eccleſiæ, continetur ſubſtantialiter in ipſo Euchariſtiæ ſacramẽto.

Ad secvndvm dicendũ, quod per ordinem & confirmationem deputantur fideles Chriſti ad aliqua ſpecialia officia, quę pertinent ad officium principis. Et ideo tradere huiuſmodi ſacramenta, pertinet ad ſolũ Epiſcopũ, qui eſt quaſi princeps in Eccleſia. Per ſacramẽtum verò Euchariſtiæ non deputatur homo ad aliquod officium, ſed magis hoc ſacramentum eſt finis omnium officiorum, vt dictum eſt. *

* In cor. art.

Ad tertivm dicendum, quod character ſacramentalis (ſicut ſuprà† dictũ eſt) eſt quædã participatio ſacerdotij Chriſti. Vnde ſacramentum quod ipſum Chriſtum cõiungit homini, eſt dignius ſacramento, quod imprimit Chriſti characterem.

† q. 63. art. 3.

Ad

AD QVARTVM dicendũ, quòd ratio illa procedit ex parte neceſſitatis: ſicut enim baptiſmus, cùm ſit maximæ neceſsitatis eſt potiſsimum ſacramentorum, ſic ordo & confirmatio habent quandam excellentiam ratione miniſterij, & matrimonium ratione ſignificationis. Nihil enim prohibet aliquid eſſe ſecundum quid dignius, quod tamen non eſt dignius ſimpliciter.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnia ſacramenta ſint de neceſſitate ſalutis.

4.diſt.7.q.1. art.1.q.2.& q.3.art.1.q.1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd omnia ſacramenta ſint de neceſſitate ſalutis. Illud enim quod nõ eſt neceſſarium, videtur eſſe ſuperfluum. Sed nullum ſacramentum eſt ſuperfluum: quia Deus nihil facit fruſtra. Ergo omnia ſacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis.

¶2. Præterea, Sicut de baptiſmo dicitur, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poteſt introire in regnum Dei, ita de Euchariſtia dicitur Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo ſicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ita & Euchariſtia.

¶3. Præterea: Sine ſacramento baptiſmi poteſt aliquis ſaluus fieri, dummodo non contemptus religionis, ſed neceſſitas ſacramentũ excludit; vt infrà * dicetur. Sed in quolibet ſacramẽto cõtemptus religionis impedit hominis ſalutem. Ergo pari ratione omnia ſacramenta ſunt de neceſſitate ſalutis.

q.68.art.1.& 2.

SED CONTRA eſt, quod pueri ſaluantur per ſolum baptiſmum, ſine alijs ſacramentis.

RESPONDEO dicẽdum, quòd neceſſarium reſpectu finis (de quo nõ loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, ſine quo non poteſt haberi finis: ſicut cibus eſt neceſſarius vitæ humanæ. Et hoc eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem.

Alio modo dicitur eſſe neceſſarium id, ſine quo non habetur finis ita conuenienter, ſicut equus neceſſarius eſt ad iter. Hoc autem non eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem. Primo igitur modo neceſſitatis ſunt tria ſacramenta neceſſaria, duo quidem perſonæ ſingulari: baptiſmus quidem ſimpliciter & abſolutè, pœnitentia autem ſuppoſito peccato mortali poſt baptiſmum. Sacramentum autem ordinis eſt neceſſarium Eccleſiæ: quia vbi nõ eſt gubernator, populus corruet, vt dicitur Prouerb.11. Sed ſecundo modo ſunt neceſſaria alia ſacramenta: nam confirmatio quodã modo perficit baptiſmum, extrema vnctio pœnitentiam, matrimonium verò Eccleſiæ multitudinẽ per propagationem conſeruat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ad hoc quòd aliquid non ſit ſuperfluum, ſufficit quòd ſit neceſſarium primo vel ſecundo modo, & ſic ſunt neceſſaria omnia ſacramẽta, ſicut dictum eſt.* In cor. art.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd illud verbum Domini eſt intelligendum de ſpirituali mãducatione, & non de ſola ſacramentali, vt Auguſt.* exponit ſuper Ioan. Tract. 26. & 27. in. 9.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd licet omnium ſacramentorum cõtemptus, ſit ſaluti contrarius, Non tamen eſt contemptus ſacramenti, ex

ti, ex hoc quod aliqui non curat accipere ſacramentum, quod non eſt de neceſsitate ſalutis, alioquin omnes qui nō accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimoniū contemnerent huiuſmodi ſacramenta.

Sententiæ & concluſiones quæſt.

PRima concluſio: *Septem tātum ſunt ſacramenta nouæ legis, baptiſmus, confirmatio, euchariſtia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, matrimoniū: eodem quo propoſuimus ordine, legitimè diſpoſita. ex art. 1. & 2.*

Ratio primi, *quia his ſeptem ſacramētis, & Deus perfectè colitur, & peccata remittuntur.*

Ratio ſecundi: *Quia prioribus quinque ſacramentis ad ſpiritualem vitam, priuata quælibet perſona perfectè dirigitur: duobus poſterioribus toti Eccleſiæ perfectè conſuluit Dominus.*

Secunda concluſio: *Ex his ſeptem ſacramētis euchariſtia cæteris dignitate & abſolutè præſtat: baptiſmus neceſſitate eminet, ex reliquis ordo perfectione præſtat, baptiſmo cōfirmatio, vnctio pœnitentiæ, ſed excellit neceſſitate, matrimonium denique vltimū locum occupat. Concluſionis rationes manifeſtæ ſunt, & in promptu apud D. Thom.*

Cæterùm ſacramenta, dignitate & perfectione eſſe inæqualia, definitum eſt in Trident. Seſſ. 7. Can. 3. & Euchariſtiam omnium eſſe perfectiſſimū Seſſ. 13. cap. 3. baptiſmum neceſſitate cæteris præſtare ead. Seſſ. 7. Can. 5. de bapt. ex reliquis verò illud præſtantius eſt, quod præſtantiorem effectum ſuſcipientibus confert. Proteſtantes contendunt ſacramenta omnia paria eſſe perfectione, tum quòd ab omnibus tollunt efficaciam conferendi gratiam, decernentes tantùm eſſe quaſdam fidei externas proteſtationes, & ſigna fidei per ſe iuſtificantis: quam opinionem ſupra q. 62. ex verbo Dei refutauimus: tū etiam quòd in Euchariſtia, negant Chriſtum verè & ſubſtantialiter contineri: quem errorem refellemus, infra q. 76. nihil igitur mirum eſt Proteſtantes in æqualitatem ſacramentorum negare, qui negauerint efficaciam & veritatem: ſic enim error errorem procreat. Si quid autem præterea obſeruandum eſt, id ſupra q. 61. n. 9. & 13. obſeruauimus: quare dicendum reſtat de his quæ cuiuſque ſacramenti propria ſunt.

QVÆSTIO LXVI.

De pertinentibus ad ſacramentum Baptiſmi, in duodecim articulos diuiſa.

D*Einde conſiderādum eſt de ſingulis ſacramentis in ſpeciali. Et primò, de Baptiſmo. Secundò, de Confirmatione. Tertiò, de Euchariſtia. Quartò de Pœnitentia. Quintò, de extrema Vnctione. Sextò, de Ordine. Septimò, de Matrimonio.*

Circa primum occurrit duplex conſideratio.

Prima, de ipſo baptiſmo. Secunda, de præparatoriis ad Baptiſmum.

Circa primum quatuor conſideranda occurrunt. Primò, de his quæ pertinent ad ſacramentum Baptiſmi. Secundò, de miniſtro huius ſacramenti. Tertiò, de recipientibus hoc ſacramentum. Quartò, de effectu huius ſacramenti.

Circa primū quærūtur duodecim.

Primò, quid ſit baptiſmus, vtrum ſcilicet ſit ablutio.

Secdūò, de inſtitutione huius ſacramēti,

Tertiò, vtrum aqua ſit propria materia huius ſacramenti.

Quartò, vtrū requiratur aqua ſimplex.

Quintò, vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti: Ego te baptizo in nomine Patris & filij & Spiritusſancti.

Sextò,

Sexto, vtrum ſub hac forma poſsit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Chriſti.

Septimo, vtrum immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

Octauo, vtrũ requiratur trina immerſio.

Nono, vtrum baptiſmus poſsit iterari.

Decimo, de ritu baptiſmi.

Vndecimo, de diſtinctione baptiſmatum.

Duodecimo, de comparatione baptiſmatum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm baptiſmus ſit ipſa ablutio.

[illegible] 4. [illegible] c. 60.

AD primũ ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus non ſit ipſa ablutio. Ablutio enim corporalis tranſit. Baptiſmus autem permanet. Ergo baptiſmus non eſt ipſa ablutio, ſed potius regeneratio & ſigillum, & cuſtodia, & illuminatio, vt Dam. * dicit in 4. lib.

**Lib. 4. c. 10. circa med.*

** Hug. lib. 2. de ſacr. in par. 6. c. 2. in prin.*

¶ 2. Præterea, Hug. de ſancto Victor. * dicit, quòd baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei. Aqua autem non eſt ipſa ablutio, ſed ablutio eſt quidã vſus aquæ, Ergo, &c.

Tract. 80. in Ioan. poſt med. to. 9.

¶ 3. Præterea, Auguſtinus dicit * ſuper Ioann. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Elementum autem eſt ipſa aqua in ſacramento baptiſmi: ergo baptiſmus eſt ipſa aqua, non autem ablutio.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Eccleſ. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuũ quid proficit lauatio eius? Videtur, ergo quod baptiſmus ſit ipſa ablutio ſiue lauatio.

RESPONDEO dicẽdum, quòd in ſacramento baptiſmi eſt tria cõſiderare, aliquid ſcilicet quod eſt ſacramẽtum tantũ, aliquid autem quod eſt res & ſacramentũ, aliquid verò quod eſt res tantũ. Sacramentum tantùm eſt aliquid viſibile exterius exiſtens, quod ſcilicet eſt ſignũ interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem ſacramenti. Exterius autem ſuppoſitum ſenſui, eſt & ipſa aqua, & eius vſus, qui eſt ablutio. Quidam ergo exiſtimauerunt, quod ipſa aqua ſit ſacramentum, quod quidem ſonare videntur verba Hug. * de ſancto Vict. Nam ipſe in communi definitione ſacramenti dicit, quòd eſt materiale elementum, & in definitione baptiſmi dicit, quod eſt aqua. Sed hoc non videtur eſſe verum. Cùm enim ſacramenta nouæ legis ſanctificationem quandam operentur, ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio. In aqua autem non perficitur ſanctificatio, ſed eſt ibi quædam ſanctificationis virtus inſtrumentalis, non permanens, ſed fluẽs in hominem, qui eſt veræ ſanctificationis ſubiectũ. Et ideo ſacramentum non perficitur in ipſa aqua, ſed in applicatione aquæ ad hominem, quæ eſt ablutio. Et ideo Magiſter * in 4. di. 3. ſentẽtiarum dicit, quod baptiſmus eſt ablutio corporis exterior, facta ſub forma præſcripta verborũ. Res autem & ſacramentum, eſt character baptiſmalis, qui eſt res ſignificata per exteriorẽ ablutionem, & eſt ſignum ſacramentale interioris iuſtificationis, quæ eſt res tantũ huius ſacramenti: ſcilicet ſignificata & non ſignificans.

Poſita in arg. 2. & loco ibi citato.

Lib. 4. cap. 12 in princ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod id quod eſt ſacramentũ tantũ in baptiſmo, tranſit: permanet autẽ & id quod eſt ſacramentũ & res ſcilicet

licet character,&id quod eſt res tã tũ, ſcilicet interior iuſtificatio,ſed character permanet indelebiliter (vt ſupra* dictũ eſt,)iuſtificatio autẽ permanet, ſed amiſſibiliter. Damaſc. † autem baptiſmum definiuit, non quantum ad id quod exterius agitur, quod eſt ſacramentum tantùm,ſed quantum ad id quod eſt interius. Vnde poſuit duo pertinentia ad characterem, ſcilicet,ſigillũ & cuſtodiam, inquantum ipſe character (qui ſigillum dicitur) quantum eſt de ſe,cuſtodit animã in bono. Duo etiam poſuit pertinentia ad vltimam rem ſacramenti, ſcilicet regenerationẽ(quæ ad hoc pertinet, quòd per baptiſmum homo inchoat nouam vitam iuſtitię)& illuminationẽ,quę pertinet ſpecialiter ad fidem,per quam homo ſpiritualem vitam accipit:ſecundũ illud Abac. 2. Iuſtus ex fide viuit. Baptiſmus autem eſt quædam fidei proteſtatio,vnde dicitur fidei ſacramentum. Et ſimiliter Dion. baptiſmum definiuit per ordinem ad alia ſacramenta,dicens † 2.c.Eccleſ.hierar. quòd eſt quoddam principium ſanctiſſimorũ mandatorũ ſacræ actionis,ad eorum ſuſceptiuam opportunitatem,formans noſtros animales habitus. Et iterũ * in ordine ad cæleſtem gloriam(quæ eſt vltimus finis ſacramentorum)cùm ſubdit,ad ſuper cęleſtis quietis anagogen,noſtrum iter faciens. Et iterum quantum ad principium ſpiritualis vitę, per hoc quod ſubdit, † Sacræ & diuiniſſimæ noſtræ regenerationis traditio.

q. 63. art. 5.

† Loco citato in art.

Cap. 2. Eccle. Hierar. nõ procul à prin.

** Eodem loco nunc dicto.*

† Eod. c. prædicto, parum à prin.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſicut dictum eſt,* opinionem Hug.de ſanct.Vict. in hac parte ſequi non oportet. Poteſt tamen verificari, vt baptiſmus dicatur eſſe aqua : quia aqua eſt materiale baptiſmi principium,& ſic erit prædicatio per cauſam.

In cor. art.

AD TERTIVM dicendũ, quod accedente verbo ad elementum fit ſacramentum, non quidem in ipſo elemento,ſed in homine, cui adhibetur elementum per vſum ablutionis. Et hoc etiam ſignat verbũ, quod accedit ad elementum, cum dicitur, Ego te baptizo,&c.

COMMENTARIVS.

Ratio ordinis.

GEneralem ſacramentorum doctrinam, & diſtributionem, ſpecialis & propria cuiuſque ſacramenti ſequitur, & primum baptiſmi. Tum quod ſit fidei & religionis totius profeſsio, cùm in aliis ſacramentis ſpecialis cuiuſdã dogmatis,vt in Euchariſtia, exiſtentiæ Chriſti ſub accidentibus panis & vini ad cibum & refectionem animæ ſpiritualem,propria cõtineatur profeſsio: fides autem eſt prima virtus Theologica,& aliarum radix & firmamentum:erit igitur baptiſmus, quo in cœtum fidelium admittimur, omnium ſacramentorum primum. Tum etiam quòd ad cætera ſacramenta, quibus noſtra ſalus perficitur,admitti nõ poteſt, niſi is qui prius baptiſmo tinctus fuerit.

Diuiſio.

1 Sunt vero huius doctrinæ duæ primæ partes,vna de ipſo baptiſmo,altera de adiunctis.in ipſo conſiderantur eſſentia,inſtitutio,partes eſſentiæ, miniſter, ſuſcipiens, effectus:in adiunctis, duplex præparatio, quæ baptiſmum anteceſſit, quæ cum illo coniuncta eſt. de quibus eodem ordine diſſeremus.

Articul. propoſitum.

Primùm verò eſſentia baptiſmi definitione comprehendenda eſt:& cum genus ex præcedenti diſputatione,de numero ſacramentorum,omnino conſtet,nempè ſacramentum nouæ legis,vel gratiæ efficax, illud tantum reſtat quod differentiam cõſtituere poſſit,& baptiſmũ ab aliis ſacramẽtis diſtinguere,id verò vel à materia & forma,vel ab effectu proprio colligi poteſt:& ideo veteres Patres & Theologi, varias

definitiones

Explicatio. defininitiones aut deſcriptiones baptiſmi conſtituerunt, & quidem ſacræ ſcripturæ congruenter. D. quidem Dionyſ. 2. cap. de Eccleſ. hierarc. ex adiuncta quadã baptiſmi proprietate, quòd ſit principium & via ad cætera ſacramenta, cùm ſit prima fidei & religionis Chriſtianæ externa profeſſio, inquit baptiſmum eſſe quoddam principium, ſanctiſſimorum mandatorum ſacræ actionis, ad eorum ſuſceptiuam opportunitatem, formans noſtros animales habitus, ad ſupercæleſtis quietis deductionem, viã præparans, ſacræ noſtrę regenerationis donatio. hęc Dionyſius, addito etiã fine omnis gratiæ ſacramẽtalis, & effectu proprio baptiſmi, regeneratione & cõmuni. gratia enim quæ ſacramẽtis cõfertur, nos ad cæleſtem patriam deducit, & ſacramẽti baptiſmi proprium effectum eſſe regenerationẽ conſtabit, infr. q. 69. ar. 1. D. autẽ Greg. Nazian. oratione de baptiſmo, ex diuerſis effectibus & beneficiis, quæ per baptiſmum nobis communicantur, varias appellationes baptiſmo tribuit: vnde & variæ deſcriptiones componi poſſunt.

2 Appellationes ſunt, donum & gratia, quia ſine vllo debito iis qui nihil prius contulerunt, donatur. Baptiſmus quia peccatum in aqua ſepelitur, & aqua mundatur. Vnctio, quia ſacer & regius, ſacerdotij & regni ſpiritualis Chriſti participes nos efficiens, cùm ſacerdotibus & regibus vnctio cõpetat. Illuminatio, quia ſplẽdor & claritas, per fidem mentis tenebras depellens. Indumentũ, quia peccatorũ velamẽn eſt, & vera expurgatio. Sigillũ, quia per eum charactere conſignati, cuius nam domini ſimus, cognoſcimur: & ab inſidiis tuti conſeruamur, vt in ſanctitate perſeueremus. D. Damaſc. lib. 4. de fide, cap. 10. ex eadem Gregorij oratione, eadem effecta baptiſmi breuius ſic comprehendit: per baptiſmum, inquit, primitias ſpiritus accipimus, ac regeneratio alterius vitæ principium, ſignaculum vel ſigillum, præſidiũ & illuminatio efficitur. Vt enim generatione naturali inquit D. Diony. cap. 2. de Eccleſ. Hierarc. eſſe primum accipimus, deinde ad operationem progredimur: ſic baptiſmo iterum gignimur in ſpirituales Dei filios, & ad operationes conſimiles deducimur.

3 Hæc autem omnia ex ſancta ſcriptura eruuntur. regeneratio enim Ioan. 3. à Domino annuntiatur Nicodemo ad ſalutem neceſſaria, ex aqua & Spiritu ſancto, ideſt ex baptiſmo Chriſti: & D. Paulus baptiſmo tinctos, conſignatos & illuminatos vocat: *Hebr. 6.* vnde & Cyrilli Hieroſol. Catecheſes illuminatorum dictæ ſunt. cætera autem nomina ex regenerationis gratia & effectibus, de quibus infra q. 69. deducta ſunt.

4 Ex Patribus & Theologis Latinis, quidam baptiſmum definiunt, aquam diluendis criminibus ſanctificatam per verbum Dei, vt Vgho lib. 2. de ſacram. p. 6. cap. 2. & ſanè videtur ita definiſſe, ex imitatione D. Auguſtini, Tract. 80. in Ioã. cum inquit, accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum: cùm ipſa aqua ſit elementum & materia baptiſmi. Quidam autem baptiſmum definiunt, ablutionem corporis exteriorem, factam ſub præſcripta verborum forma. horum princeps eſt Magiſter Sentent. diſt. 3. 4. lib. quem plerique Theologi ſequũtur. Vnde exiſtit dubitatio, vtra ex his definitionibus aptior ſit, & præceptis definiendi magis accommodata, quæ aquam, an quæ ablutionem aſſumit. De cęteris enim definitionis partibus, nulla dubitatio eſt. itaque non eſt dubitatio de tota definitione, aut eſſentia baptiſmi, neque de genere, cum ex pręcedentibus conſtet genus eſſe ſacramentum: neque de tota differẽtia, quæ materiam & formam comprehendit: ſed de parte illius, nempè materia. niſi quis fortè dicat definiri ſacramentum baptiſmi, & de genere dubitationem proponi, ſit ne ablutio an aqua: cùm genus ſumatur ex materia, differẽtia ex forma. ſed hæc Dialectica ſunt, & à ſententia Theologica videntur aliena, cùm tantum quæſtio ſit, vtrum proprius & exactius dicatur baptiſmus ablutio, an aqua.

5 Sententia D. Thomæ & omniũ Theologorum eſt: in ſacramento baptiſmi, ſacramentum tantùm eſt ablutio, non aqua, ſacramentum & res eſt character, res tantùm eſt gratia regenerans aut iuſtificans ſuſcipientem. *Concluſio.* Explicatio ſumitur ex diſtinctione eorum, quæ reperiuntur in ſacramentis characterem imprimentibus. hæc autem ſunt tria, ſacramentum tantùm, ſignum externum ſenſibile, quod ſignificat, & non ſignificatur, in quo poſita eſt ratio generalis ſacramenti: res autem ſignificata eſt effectus in ſuſcipiente, qui nihil amplius ſignificat: res denique & ſacramentũ,

eſt character, quatenus & ſignificat intelligenti per fidem, conſignationem cum Chriſto, & eſt ſacramenti tãtum effectus proprius. Reperitur etiam eadem in Euchariſtia diſtinctio, licet alio modo infra quæſt.73.arti. 1.ad 2.

Probatio concluſionis.

Sententia igitur propoſita affirmat, in baptiſmo ſacramentum tantùm, eſſe abſolutionem, non aquam. Confirmatio manifeſta eſt ex verbo & forma huius ſacramenti, & præcepto Domini, Matth. & Marc. vltimo: ite inquit, & docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Cùm enim baptizo, ſit idem quod tingo & abluo, baptizare erit idem quod lauare: quare ſi baptiſmus regenerat ex verbis Domini, Ioan. 3. idque efficit lauando, vt forma præſcribit: certè lauatio ſacramentum perficiet, non aqua per ſe, vt à lauatione diſtinguitur. ex quibus hanc rationem Theologicam D. Thom. concludit.

6 Illud eſt ſacramentum tantũm in baptiſmo, in quo ſuſcipientis ſanctificatio perficitur: quia ſacramenta nouæ legis, vim habẽt ſanctiſicandi: ſed in ablutione, & nõ in aqua ſanctificatio perficitur: quia ſacramentum habet vim ſanctificandi inſtrumentalem tranſeuntem, dum mouetur & fit, non autem permanentem in ipſa materia ſacramenti, ſupra quæſt. 62. art. 3. & 4. Aqua autem eſt permanens materia, mouetur autem ad ſacramenti effectum, ipſa ablutione: hæc igitur efficiet ſanctificationem non aqua. conſentit & naturalis ratio, quę motum in mobili & ſuſcipienti conſtituit, & ideo vt ſuſcipiens ſacramentum ſanctificetur, ei debet accommodari: aqua verò ablutione accommodatur iuxta formam præſcriptam: eſt ergo ablutio ſacramentum tantũm baptiſmi, non aqua. Vnde ſi quis vere dicit ablutionem eſſe baptiſmum, vel intelligit ſacramentalem, vel determinatam præſcriptis à Domino verbis. Quamuis autem exiſtimem, omnes qui baptiſmum definierunt, aquam diluendis criminibus ſanctificatam per verbum Dei, in eadem omnino fuiſſe ſententia: quia cum abluitur ſuſcipiens ſanctificandi vim accipit ex verbo Dei, & ſola ablutione perfici poteſt baptiſmus, iuxta præſcriptam formam, & præceptum Domini vt baptizẽtur, ideſt, abluãtur, dicente miniſtro: Ego te baptizo, id eſt abluo: exactiorem tamen & magis propriam exiſtimo rationem dicendi, quam D. Thom. probat, vt baptiſmus dicatur ablutio, non aqua. poteſt etiam vtraque dici materia, ſed illa proxima, hæc remota, vt in pœnitentia peccatum, & actus pœnitentis.

7 Sed teſtimonium D. Thomæ in argumento ſed contrà, ad eiuſdem ſententiæ confirmationem, deſumptum ex cap. 34. Eccleſiaſtici, vbi legitur, qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? quaſi ſignificetur, baptiſmum ablutionem eſſe, non aquam, valde improprium eſt, & à propoſito alienũ.

Locus Eccleſiaſtici 34. qui baptizatur à mortuo, &c. explicatur.

Non enim ſecundum literalem ſenſum, de baptiſmi ſacramento loquitur Spiritus ſanctus, cùm tamen is ſenſus tantùm ſumendus ſit ad dogmata fidei confirmanda: ſed de baptiſmo veteris legis, quo ablui pręcipitur, qui cadauer aliquod contigiſſet, Numer. 19. itaque ſenſus literalis eſt deſumptus ex huiuſmodi pręcepto, & ad morum informationem ex ſimilitudine traductus. Sic enim integra ſententia habet vltra eã quę à D. Tho. adducta eſt: ſic homo qui ieiunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? orationem illius quis exaudiet? q.d. quemadmodum ſi quis iuxta legem lauetur quia cadauer contigit, & iterum idem contigerit, nihil eius lotio prodeſt: ſic homo qui propter peccata ieiunio ſe affligit, ſi iterũ eadem repetit, nihil illa afflictio, quę hic dicitur humiliatio, prodeſt, nec illius orationẽ Deus exaudit. Etenim baptizari à mortuo, idem eſt quod propter mortuum, quod ſcilicet, quis cõtigerit: ſimiliter ieiunare in peccatis, eſt propter peccata ieiuniis ſeipſum affligere. Simili phraſi legimus Pſal. 108. Genua mea infirmata ſunt à ieiunio, & caro mea immutata eſt propter oleum, & alibi, humiliaui in ieiunio animam meã.

8 Olim autem Donatiſtę baptiſmum hęreticorum, quaſi inutilem improbantes, hoc teſtimonio Eccleſiaſtici abuſi ſunt, intelligẽtes mortuum eſſe, qui peccatis mortalibus implicaretur: & ita baptizari à mortuo idem eſſe quod baptizari à peccatore; quaſi ex ſentẽtia illius teſtimonij improbetur baptiſmus collatus à quocunque peccatore, & ideo ab hæretico. Ad eundem errorem ſtabiliendum eodem teſtimonio vtitur D. Cyprianus epiſt. 71. & Epiſcopi ab eodem coacti in Concilio Africano.

Nullus

Nullus autem eorum legit in eodem teſtimonio illa verba, [& iterum tangit mortuum,] quæ tamen leguntur in Græcis & Latinis noſtræ editionis vulgatę exemplaribus: Ex quibus certè deprehendi poſſet, illo teſtimonio nihil de noſtro baptiſmo ſcriptum eſſe. D. etiam Auguſt. lib. 1. contra lit. Petil. cap. 11. & lib. 2. contra Creſconium. cap. 24. 25. & 27. cùm non legiſſet illa verba quæ nos legimus, intelligit quidem teſtimonium de baptiſmo, ſed docet baptizatum ab impiis, non baptizari à mortuo, ſed à Chriſto, qui nunquam moritur, & ſolus baptizat in Spiritu ſancto, vt Ioannes olim in aqua tantũ. Illos verò à mortuis baptizari, qui ritu Gẽtilium, à ſacerdotibus idololatris baptizarentur. Admonet tamen eodem cap. 27. diligenter inſpiciendos eſſe codices antiquos, præſertim Græcos, ne fortè ipſa verba aliter conſcripta, ex præcedentibus & conſequentibus alium ſenſum præ ſe ferre videãtur: quod veriſsimè admonuit, vt ex Latinis & Græcis exemplaribus ſuprà oſtendimus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paſsionem.

4. d. 1. art. 5. & dist. 8. q. 1. art. 3. q. 5. ad 4. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paſſionem. Cauſa enim præcedit effectum. Sed paſsio Chriſti operatur in ſacramentis nouæ legis. Ergo paſſio Chriſti præcedit inſtitutionem ſacramentorum nouæ legis, & præcipuè inſtitutionem baptiſmi: cum Apoſtolus dicat. Rom. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto IESV, in morte ipſius baptizati ſumus. &c.

¶ 2. Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habẽt ex mandato Chriſti. Sed Chriſtus mandatum baptizandi, dedit diſcipulis poſt paſsionem & reſurrectionem ſuam, dicens: Eũtes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur, quod poſt paſsionem Chriſti, baptiſmus fuerit inſtitutus.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis (vt ſuprà *dictum eſt) & ita videtur quòd ex quo baptiſmus inſtitutus fuit, homines obligarẽtur ad baptiſmum. Sed ante paſſionem Chriſti, homines non obligabãtur ad baptiſmũ: quia adhuc circunciſio ſuam virtutem habebat, in cuius locũ ſucceſſit baptiſmus. ergo videtur, quod baptiſmus non fuerit inſtitutus ante paſſionem Chriſti. Q. præc. ar. 4.

SED CONTRA eſt, quod Aug. *dicit in quodam ſermone de Epiphania, Ex quo Chriſtus aquis immergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Chriſti paſſionem. Ergo videtur, quod baptiſmus ante Chriſti paſſionem fuerit inſtitutus. In ſer. 1. Dñicæ inf. oct. Epiphã. à me. & eſt in ordin. 36 de te.

RESPONDEO dicẽdum, quòd (ſicut dictũm eſt ſuprà*) ſacramẽta ex ſui inſtitutione habent, quòd conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod ſacramentum inſtitui, quando accipit virtutem pro ducendi ſuum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptiſmus, quãdo Chriſtus eſt baptizatus. Vnde tunc verè baptiſmus inſtitutus fuit, quãtum ad ipſum ſacramẽtũ. Q. 62. art. 1.

¶ Sed neceſsitas vtendi hoc ſacramento, indicta fuit hominibus poſt paſsionem & reſurrectionem, tum quia in paſſione Chriſti terminata ſunt figuralia ſacramenta, quibus ſuccedit baptiſmus & alia ſacramenta nouæ legis, tum etiam, quia per baptiſmum configuratur homo paſſioni & reſurrectioni Chriſti, in-

ſti,inquantum moritur peccato,& incipit nouã iuſtitiæ vitam. Et ideo oportuit Chriſtum prius pati & reſurgere, quàm hominibus indiceretur neceſſitas ſe configurandi morti & reſurrectioni eius.

Ad primvm ergo dicendum, quòd etiam ante paſſionem Chriſti baptiſmus habebat efficaciam à Chriſti paſſione,inquantum eam præfigurabat. Aliter tamen quã ſacramenta veteris legis: nam illa erant figuræ tantùm:baptiſmus autem ab ipſo Chriſto virtutem habebat iuſtificandi, per cuius virtutem ipſa etiã paſſio ſalutifera fuit.

Ad secvndvm dicendum, quòd homines non debebant multiplicibus figuris arctari per Chriſtum, qui venerat ſua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante paſſionem ſuam baptiſmum inſtitutum nõ poſuit ſub præcepto, ſed voluit ad eius exercitium homines aſſuefieri, & præcipuè in populo Iudæorum, apud quem omnia facta figuralia erant: vt Auguſt.* dicit contra Fauſtum. Poſt paſſionẽ verò & reſurrectionem, non ſolũ Iudæis, ſed etiam Gentilibus ſub præcepto neceſſitatem baptiſmi impoſuit dicens: Euntes docete omnes Gentes.

Lib 4.c.2. circa me præcipuè tom.6.

Ad tertivm dicendũ, quod ſacramenta non ſunt obligatoria, niſi quando ſub præcepto ponuntur. Quod quidem nõ fuit ante paſſionem,vt dictum eſt.* Quod enim Dominus ante paſſionem Nicodemo dixit, Ioan.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poteſt introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum reſpicere, quàm ad præſens tempus.

In cor.art.

COMMENTARIVS.

1 De tempore inſtitutionis baptiſmi, eſt hæc ſententia, melioribus probata Theologis. Baptiſmus ante paſſionẽ, cùm Dominus à Ioanne Pręcurſore in Iordane baptizatus eſt, inſtitutus: poſt reſurrectionem fuit in pręcepto. Accipiendum eſt ex pręcedentibus, omnia ſacramenta Eccleſię Catholicæ à Chriſto Domino fuiſſe inſtituta: vt ex verbo Domini quęſt.60.oſtenſum eſt: hic autem primò de tempore inſtitutionis baptiſmi, deinde de pręcepto diſſerendum eſt. In Iordane igitur inſtitutum baptiſmum, hæc ratio cõcludit. Sacramenta nouę legis tũc inſtituũtur, cùm vim inſtrumentalem ſanctificandi accipiunt: baptiſmus autem eam vim accepit, cùm aqua tinctus eſt Dominus in Iordane, tunc igitur inſtitutus. Propoſitio conſtat ex differetia propria ſacramentorum nouę legis, cùm ea ſint ad ſanctificandum inſtrumentaliter, infixa ab inſtituente efficacia. Præceſſit enim baptiſmum in veteri populo circuncíſio, vt vmbra veritatem: & ideo ſignificabat internam cordis circunciſionem, per infuſam ſanctificantem gratiam, quã ſacramentalis baptiſmi ablutio perfectè efficit. Sic ſcriptum eſt Rom.15. Dico enim Chriſtũ Iesvm miniſtrum fuiſſe circunciſionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones Patrum. Coloſ.2. in quo circunciſi eſtis circunciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circunciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo, in quo reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitauit illum à mortuis. Philip.3. Nos enim ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo, & gloriamur in Chriſto Iesv, & non in carne fiduciam habentes.

Conclusio. *Probatio.*

2 Itaque efficacia baptiſmi, quam ex inſtituente Chriſto accepit, pręſtitit nobis, quod vetus circunciſio adumbrauerat: & completa eſt plenè illa Domini promiſſio Deuter.30. ſcripta: circuncidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui, vt diligas Dominum Deum. Conſtet igitur, tunc inſtitutum baptiſmum, cùm vim ſanctificandi accepit, vt veritas vmbram perficeret: non quidem verbis inſtitutionem ſignificantibus, ſed facto ipſam efficiente & probante. Sic in Iordane corpore Chriſti aquam contingẽte eam vim accepiſſe,

Baptiſmus eſt veritas circunciſionis veteris.

accepiſſe, Patribus probatum eſt, vt Aug. ſerm.36.tom.10. Bedæ, Vghoni, & Theologis ſequentibus Magiſtrũ 4.diſt.3. quòd enim, quidam ex illis dubitẽt, quidam partem aliquam baptiſmi, non totum ſacramentum in Iordane dicunt inſtitutum, nulla firma ratione nititur. Et certè cum Dominus à Ioanne tingeretur, vt cæteris præiret ad exemplum, & baptiſmum populo probaret, non de baptiſmo Ioannis quo tingebatur, ſed de baptiſmo ſuo conſideraſſe videtur: cùm Spiritus ſancti in columba repręſentatio, & vox Patris de cælo eũ Filium compellantis, Trinitatem diuinam, in cuius nomine baptiſmus inſtitueretur, expreſſerint. Quaſi diceret, hac forma & aqua naturali Spiritus ſancti gratiam in baptizatos infundẽdam, quamuis de hac re, ſicut & de multis ad ſacramenta pertinentibus, nihil ab Euangeliſtis ſcriptum legamus, quæ tamen diuina Traditione in Eccleſia Catholica retinemus. Sit igitur fidei catholicę dogma, baptiſmum noſtrũ, à Domino ante paſſionem inſtitutum, licet quando ſit inſtitutus non conſtet ex verbo Dei: Patribus autem probari in Iordane ſuiſſe inſtitutum, vt explicauimus.

Apoſtolos baptiſmo Chriſti ſub forma Trinitatis baptizaſſe.

3 Vnde quod legimus Ioan 4. diſcipulos Chriſti plures baptizaſſe, quam Ioannes de Chriſti baptiſmo proculdubio eſt intelligendum, & de forma ab illo præſcripta, licet ſancta ſcriptura id non expreſſerit: quia Ioan. 1. inquit præcurſor Domini, qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit ſuper quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. ſed cap.4. ſcribit, Audierunt Phariſæi, quòd Iesvs plures diſcipulos facit, & baptizat quàm Ioannes: quanquam Iesvs non baptizaret, ſed diſcipuli eius. baptiſmus ergo, quo baptizabant Chriſti diſcipuli, fuit baptiſmus à Chriſto inſtitutus, nempè qui conferebat ſpiritum ſanctificantem: & idcirco efficitur, eum inſtitutum principio prædicationis Domini, & in Iordane cum à pręcurſore tingeretur: ſic enim Patrum ſententia cum Euangelio Ioannis omnino conſentire videtur. Quin etiam oſtendemus quæſt. 68. Apoſtolos Chriſti, baptiſmo eiuſdem tinctos fuiſſe: & id quidem valdè probabile eſt contingiſſe, cum primùm à Domino vocati ſunt. Quamuis enim virtus & efficacia ſacramentorum nouæ legis à paſſione Chriſti perfecta ſit & conſummata: meruit tamen Chriſtus pluribus actionibus, à prima ſtatim conceptione vt hominis, redemptionem & ſanctificationem hominis, ſacramentis à ſe inſtitutis perficiciendam, vel alia quacunque ratione ex autoritate & poteſtate excellentiæ, de qua ſupra dictum eſt: quare potuerunt baptiſmo Chriſti, ante eius paſſionem, plures ſanctificari. De præcepto baptiſmi, expreſſa ſententia eſt Matt. & Marc. vlt. quam cõſtat Dominum poſt reſurrectionem, & Aſcenſioni proximum protuliſſe. De abrogatione autem veterũ ſacramentorum dictum eſt ſup. q. 62.

ARTICVLVS III.

Vtrum aqua ſit propria materia baptiſmi.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quòd aqua non ſit propria materia baptiſmi. Baptiſmus enim ſecundum Dionyſ.* & Damaſ.† habet vim illuminatiuã. Sed illuminatio maximè competit igni. Ergo baptiſmus magis debet fieri in igne quàm in aqua: pręſertim cùm Ioan. Baptiſta prænuntians Chriſti baptiſmum, dicat: Ille vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

4.d.3.ar.3 q. 1. & d. 17 q. 3. ar. 4. q. 3. & 4. con. c. 59. & quol. 2. ar. 10. & & lo 3 co. 4.

** Dam. lib. 4. cap. 10. circa med.*

† Dionyſ c. 2. Eccleſ. hier.

¶ 2. Prętereà, In baptiſmo ſignificatur ablutio peccatorum. Sed multa alia ſunt ablutiua, quã aqua: ſicut vinum, & oleum, & huiuſmodi alia. Ergo etiam in his poteſt fieri baptiſmus. Non ergo aqua eſt propria materia baptiſmi.

¶ 3. Prætereà, Sacramenta Eccleſiæ fluxerunt de latere Chriſti, pendentis in cruce: vt ſupra * dictũ eſt. Sed inde fluxit non ſolum aqua, ſed etiam ſanguis. Ergo videtur quod etiam in ſanguine poſsit fieri baptiſmus. Qui etiam videtur magis conuenire cum cauſa & effectu baptiſmi: quia dicitur Apo-

** q. 62. ar. 5.*

calyp. 1. Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

¶4. Præterea, Sicut Augu. * & Beda dicunt, † Chriſtus tactu ſuæ mundiſſimę carnis vim regeneratiuam & purgatiuam cõtulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Chriſtus tetigit ſua carne. Ergo videtur, quod non in omni aqua poſſit fieri baptiſmus, & ita aqua, inquantum huiuſmodi, non eſt propria materia baptiſmi.

*Serm. 36. de tempore circa princ. tom. 10. † Gloſſ. ordin. ſuper illud Luc. 3. Ieſu baptizato, ex Beda, cap. 10. in Luc. to. 2. & in homil. Enar. quod cant. in oct. Epiph.

¶5. Præterea, Si aqua ſecundũ ſe eſſet propria baptiſmi materia, nõ oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quod in ea baptiſmus fieret. Sed in ſolenni baptiſmo, aqua, in qua debet celebrari baptiſmus, exorcizatur & benedicitur. ergo videtur quod aqua ſecunſe nõ ſit propria baptiſmi materia.

Sed contra eſt, quòd Dñs dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poteſt introire in regnum Dei.

Respondeo dicẽdum, quod ex inſtitutione diuina, aqua eſt propria materia baptiſmi. Et hoc conuenienter. Primò quidem, quantũ ad ipſam rationẽ baptiſmi, qui eſt regeneratio in ſpiritualem vitam: quod maximè congruit aquæ. Vnde & ſemina, ex quibus generantur omnia viuentia, ſcilicet plantæ & animalia, humida ſunt, & ad aquam pertinent. Propter quod quidam Philoſophi * poſuerunt aquam omnium rerum principium.

* Vide iter in 1. Phyſic.

Secundò, quantum ad effectus baptiſmi, quibus competunt aquæ proprietates, quæ ſua humiditate lauat: ex quo conueniens eſt ad ſignificãdam & cauſandã ablutionẽ peccatorũ. Sua frigiditate etiã temperat ſuperfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam concupiſcentiam fomitis. Sua diaphanitate eſt luminis ſuſceptiua, vnde competit baptiſmo inquantum eſt fidei ſacramentũ. Tertiò, quia conuenit ad repræſentandum myſteria Chriſti quibus iuſtificamur. Vt enim dicit Chryſ. * ſuper illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. ſicut in quodam ſepulchro, in aqua ſubmergẽtibus nobis capita, vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, & deinde nouus ſurſus aſcendit.

Homil. 24. in Ioann. à med. tom. 3.

Quarto, quia ratione ſuę cõmunitatis & abundantię eſt conueniens materia neceſſitati hui⁹ ſacramẽti. Poteſt enim vbiq; de facili haberi.

Ad primum ergo dicendũ, quòd illuminatio pertinet ad ignẽ actiuè. Ille autẽ qui baptizatur, non efficitur illuminans, ſed illuminatus per fidẽ, quę eſt ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Et ideo magis cõpetit aqua baptiſmo, quã ignis. Quod autẽ dicitur: Baptizauit vos in Spiritu ſancto & igni, poteſt per ignẽ (vt Hier. * dicit) intelligi Spiritus ſanctus, qui ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit: vt dicitur Act. 2. Vel per ignẽ poteſt intelligi tribulatio: vt Chryſ. * dicit ſuper Matt. Quia tribulatio peccata purgat, & concupiſcentiam diminuit. Vel quia vt Hila. * dicit ſuper Matt. Baptizatis in Spiritu ſancto, reliquũ eſt conſũmari igne iudicij.

* Super iſtud verbum Mat. 3 to. 9. Et Beda ſuper Luc. cap. 9.
* Hom. 3. in opere imperfec. to. 2.

Hila. cano. 2. in Matth. poſt medium.

Ad secundum dicendũ, quòd vinum & oleum non communiter aſſumuntur ad vſum ablutionis, ſicut aqua. Nec etiam ita perfectè abluũt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio, quantum ad odorem, quod non contingit de

aqua

aqua.Illa etiã non ita communiter & abundanter habẽtur, ſicut aqua.

Ad tertivm dicẽdum, quod ex latere Chriſti fluxit aqua ad abluendum, ſanguis autem ad redimendum. Et ideo ſanguis competit ſacramento Euchariſtiæ: aqua autem ſacramento Baptiſmi, qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute ſanguinis Chriſti.

Ad qvartvm dicendũ, quòd virtus Chriſti deriuata eſt ad omnẽ aquam, nõ propter continuitatem loci ſed propter ſimilitudinem ſpeciei. Vnde dicit Aug.* in quodã ſermone Epiphaniæ. Quæ de Saluatoris baptiſmate benedictio fluxit, tã quam fluuius ſpiritalis, omnium gurgitum tractus, vniuerſorũ fontium venas impleuit.

In ſerm. 1. De tempore infra oct. Epiph. à med. to. 10.

Ad qvintvm dicendũ, quòd illa benedictio, quæ adhibetur aquę, non eſt de neceſſitate baptiſmi, ſed pertinet ad quandam ſolennitatem, per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur aſtutia dęmonis, ne impediat baptiſmi effectum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm ad baptiſmum requiratur aqua ſimplex.

4. di. 3. ar. 3. q. 2. & 4. c. 58.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd ad baptiſmũ non requiratur aqua ſimplex. Aqua enim quæ apud nos eſt, nõ eſt aqua pura: quod præcipuè apparet de aqua maris, in qua plurimũ admiſcetur de terreſtri, vt patet per Philo. in lib. Meteor.* Et tamen in tali aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo non requiritur aqua ſimplex, & pura ad baptiſmum.

Li. 2. c. 3. m. 2

¶2. Præterea, In ſolẽni celebratione baptiſmi, aquæ infunditur chriſma. Sed hoc videtur impedire puritatem & ſimplicitatẽ aquę. Ergo aqua pura & ſimplex non requiritur ad baptiſmum.

¶3. Præterea. Aqua fluens de latere Chriſti pendentis in Cruce, fuit ſignũ baptiſmi: vt dictum eſt.* Sed aqua illa non videtur fuiſſe aqua pura, eò quod in corpore mixto (cuiuſmodi fuit corpus Chriſti) non ſunt elementa in actu. Ergo videtur, quod nõ requiratur aqua pura vel ſimplex ad baptiſmum.

art. præc. ad 3. q. 1. ar. 3.

¶4. Præterea, Lixiuium non videtur eſſe aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, ſcilicet calefaciendi & deſiccãdi, & tamen in lixiuio videtur poſſe fieri baptiſmus: ſicut & in aquis balneorũ, quę tranſeũt per venas ſulphureas, ſicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quod aqua ſimplex non requiratur ad baptiſmũ.

¶5. Præterea, Aqua roſacea fit per ſublimationem a roſis, ſicut etiam aquæ Alchimicæ generãtur per ſublimationẽ ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, poteſt fieri baptiſmus, & in aquis pluuialibus, quæ per ſublimationem vaporum generãtur. Cùm igitur huiuſmodi aquæ non ſint puræ & ſimplices, videtur quod aqua pura & ſimplex non requiratur ad baptiſmum.

Sed contra eſt, quod propria materia baptiſmi eſt aqua, vt dictum eſt.* Sed ſpeciem aquæ nõ habet niſi aqua ſimplex. Ergo aqua pura & ſimplex de neceſſitate requiritur ad baptiſmum.

art. præc.

Respondeo dicendum, quòd aqua ſuam puritatem & ſimplicitatem poteſt amittere dupliciter. Vno modo per mixtionẽ alterius corporis, alio modo per alteratio-

nem,

nem. Vtrunque autem horũ contingit fieri dupliciter ſcilicet per artẽ & per naturã. Ars autem deficit ab operatione naturæ, quia natura dat formam ſubſtantialem, quod ars facere non poteſt. Sed omnes formæ artificiales ſunt accidentales, niſi fortè apponendo proprium agens ad propriam materiam, ſicut ignẽ combuſtibili: per quem modum à quibuſdam quædam animalia per putrefactionem generantur. Quæcunque igitur transmutatio circa aquam facta eſt per artem, ſiue commiſcendo, ſiue alterando, non transmutatur ſpecies aquæ. Vnde in tali aqua poteſt fieri baptiſmus, niſi fortè aqua admiſceatur per artẽ in tã parua quantitate alicui corpori, quod compoſitum magis ſit aliud quàm aqua, ſicut lutum magis eſt terra quàm aqua, & vinum lymphatum magis eſt vinũ quam aqua. Sed transmutatio, quæ fit à natura, quandoque quidem ſpeciem aquæ ſoluit, & hoc fit quãdo aqua efficitur per naturam de ſubſtantia alicuius corporis mixti, ſicut aqua conuerſa in liquorem vuæ, eſt vinum: vnde non habet ſpeciẽ aquæ. Aliquando autem fit per naturam transmutatio aquę ſine ſolutione ſpeciei: & hoc tam per alterationem (ſicut patet de aqua calefacta à ſole) quam etiam per mixtionem, ſicut patet de aqua fluminis, turbida ex permiſtione terreſtrium partium. Sic ergo dicendum eſt, quod in qualibet aqua qualitercunque transmutata, dummodo non ſoluatur ſpecies aquæ, poteſt fieri baptiſmus; ſi verò ſoluatur ſpecies aquæ, non poteſt fieri baptiſmus.

Ad primum ergo dicendum, quod transmutatio facta in aqua maris, & etiam in aliis aquis, quæ penes nos ſunt, non eſt tãta, quod ſoluat ſpeciem aquæ. Et ideo in huiuſmodi aquis poteſt fieri baptiſmus.

Ad secundum dicendum, quod admixtio chriſmatis, nõ ſoluit ſpeciem aquę, ſicut nec etiam aqua decoctionis carniũ, aut aliorum huiuſmodi. Niſi fortè ſit facta tanta reſolutio corporum lixatorum in aqua, quòd liquor plus habeat de aliena ſubſtantia, quàm de aqua, quod ex ſpiſſitudine perſpici poteſt. Si tamen ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, poteſt in ea fieri baptiſmus: ſicut & in aqua, quæ exprimitur ex luto, licet in luto baptiſmus fieri non poſſit.

b Ad tertium dicendum, quod aqua fluens de latere Chriſti pendentis in cruce, non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerũt. In tali enim humore non poſſet fieri baptiſmus, ſicut nec in ſanguine animalis, aut in vino, aut quocunq; licore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculosè egrediens à corpore mortuo, ſicut & ſanguis, ad comprobandam veritatem Dominici corporis, contra Manichæorum errorẽ. vt ſcilicet per aquam, (quæ eſt vnum quatuor elementorum) oſtenderetur corpus Chriſti verè fuiſſe compoſitum ex quatuor elementis: per ſanguinẽ verò oſtenderetur eſſe compoſitũ ex quatuor humoribus.

Ad quartum dicendum, quod in lixiuio, & in aquis ſulphureorum balneorum, poteſt fieri baptiſmus, quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturam aliquibus corporibus mixtis, ſed ſolũ altera-

alterationem quandam recipiunt, ex hoc quod tranſeunt per aliqua corpora.

Ad qvintvm dicendũ, quod aqua roſacea eſt liquor roſæ reſolutus. Vnde in ea non poteſt fieri baptiſmus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, ſicut nec in vino. Nec eſt eadem ratio de aquis pluuialibus, quę generantur ex maiori parte ex ſublimatione vaporũ reſolutorum ex aquis. Minimum autem eſt ibi de liquoribus corporum mixtorum, qui tamen per huiuſmodi ſublimationem virtute naturæ, quæ eſt fortior arte, reſoluuntur in veram aquam, quod ars facere non poteſt. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis mixti, quod de aquis roſaceis & aquis alchimicis dici non poteſt.

ARTICVLVS V.

Vtrùm hæc ſit conueniens forma baptiſmi: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Inf. q. 84. art. 3. co. & 4. d. 3. ar 2. q. 3. & 2. co. 1. lec. 2. col. 3.

AD quintum ſic proceditur. Videtur quod hæc non ſit conueniens forma baptiſmi. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quam miniſtro. Sed in ſacramento miniſter agit vt inſtrumentũ (vt ſupra dictum eſt*) principale autem agens in baptiſmo eſt Chriſtus, ſecundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum deſcendentem & manentem, hic eſt qui baptizat. Inconuenienter ergo miniſter dicit, Ego te baptizo, præſertim quia in hoc quod dicitur, Baptizo, intelligitur ego, & ſic videtur ſuperfluè apponi.

* Quæſt. 64. art. [illegible]

¶ 2. Prętereà, Nõ oportet quod ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mẽtionem, ſicut ille qui docet, non oportet quod dicat: Ego vos doceo. Dominus autem ſimul tradidit pręceptũ baptizandi & docẽdi, dicẽs, Matt. vlt. Euntes docete omnes Gentes, &c. Ergo non oportet quod in forma baptiſmi fiat mentio de actu baptiſmi.

¶ 3. Prætereà, Ille qui baptizatur, quandoque non intelligit verba, puta, ſi ſit ſurdus aut puer. Fruſtra autem ad talem ſermo dirigitur, ſecũdum illud Eccleſ. 32. Vbi non eſt auditus, nõ effundas ſermonem. Ergo inconueniẽter dicitur: Ego te baptizo, ſermone directo ad eum, qui baptizatur.

¶ 4. Prætereà, Contingit ſimul plures baptizari & à pluribus ſicut Apoſtoli baptizauerũt vna die tria millia, & alia die quinq; millia, vt dicitur, Act. 2. & 4. Nõ ergo debet forma baptiſmi determinari in ſingulari numero, vt dicatur: Ego te baptizo, ſed poteſt dici, nos vos baptizamus.

¶ 5. Prętereà, Baptiſmus virtutem habet à paſſione Chriſti. Sed per formã baptiſmus ſanctificatur. Ergo videtur, quod in forma baptiſmi debeat fieri mentio de paſſione Chriſti.

¶ 6. Prætereà, Nomẽ deſignat proprietatẽ rei. Sed tres ſunt proprietates perſonales diuinarũ perſonarum, vt in prima parte dictum eſt.* Non ergo debet dici, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſed in nominibus. 1. p. q. 32. art. 3.

¶ 7. Prætereà, Perſona Patris non ſolum ſignificatur nomine Patris, ſed etiam nomine Innaſcibilis

& Genitoris. Filius etiã ſignificatur nomine Verbi, & Imaginis, & Geniti. Spiritus etiã ſanctus poteſt ſignificari nomine Doni, & Amoris procedẽtis. Ergo videtur, quod etiam his nominibus vtendo, perficiatur baptiſmus.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit, Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Respondeo dicẽdum, quòd baptiſmus per ſuam formam cõſecratur, ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ & Auguſt.* dicit in lib. de vnico baptiſmo, quod baptiſmus verbis Euangelicis conſecratur. Et ideo oportet, quod in forma baptiſmi exprimatur cauſa baptiſmi. Eſt autem eius duplex cauſa. Vna quidem principalis, à qua virtutem habet, quę eſt ſancta Trinitas. Alia autem inſtrumentalis, ſcilicet miniſter, qui tradit exterius ſacramẽtum. Et ideo oportet in forma baptiſmi, de vtraque fieri mentionẽ. Miniſter autem tangitur, cum dicitur: Ego te baptizo. Cauſa autem principalis, cùm dicitur: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Vnde hæc eſt conueniens forma baptiſmi: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Libro. 6. de baptiſ. contra Donatiſt. c. 25 to. 7. & li. 4. c. 25. refertur de conſe. diſt. 4 c. Satis oſtendimus.

Ad primum ergo dicendum, quòd actio attribuitur inſtrumento ſicut immediatè agenti, attribuitur autem huiuſmodi actio principali agenti, ſicut in cuius virtute inſtrumentum agit. Et ideo in forma baptiſmi conuenienter ſignificatur miniſter, vt exercens actum baptiſmi, per hoc quod dicitur: Ego te baptizo: ſicut & ipſe Dñs baptizandi actum attribuit miniſtris, dicens: Baptizantes eos, &c. Cauſa autem principalis ſignificatur vt in cuius virtute ſacramentum agitur, per hoc quod dicitur: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: nõ enim Chriſtus baptizat ſine Patre & Spiritu ſancto. Græci autem non attribuunt actum baptiſmi miniſtris, ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptiſmi baptizantibus attribuebant, dicẽtes: Ego ſum Pauli, & ego Cephæ. Et ideo dicũt, Baptizetur ſeruus Chriſti, talis, in nomine Patris, &c. Et quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur ſacramẽtum. Quod autẽ additur: Ego, in forma noſtra, non eſt de ſubſtantia formæ, ſed ponitur ad maiorẽ expreſsionem intentionis.

Ad secundum dicendũ, quod quia ablutio hominis in aqua, propter multa fieri poteſt, oportet quod determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidẽ nõ fit per hoc quod dicitur: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: quia omnia in tali nomine facere debemus: vt habetur Coloſ. 3. Et ideo ſi non exprimatur actus baptiſmi vel per modũ noſtrum, vel per modũ Græcorum, nõ perficitur ſacramẽtum, ſecundum illam Dec. Alex. * 3. Si quis puerum ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen: & non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amẽ, non eſt puer baptizatus.

In Decre. libi 3. ti. 42. de baptiſmo & eius effectu, c. 2.

Ad tertium dicẽdum, quòd verba quæ proferuntur in formis ſacramentorum, non pronuntiãtur

ſolùm

ſolū cauſa ſignificandi, ſed etiam cauſa efficiendi, inquantum habēt efficaciam ab illo verbo, per quod facta ſunt omnia. Et ideo conuenienter diriguntur non ſolum ad homines non intelligētes, ſed etiā ad creaturas inſenſibiles, vt cùm dicitur: Exorcizo te creatura ſalis.

AD QVARTVM dicendū, quod plures ſimul non poſſunt vnum baptizare, quia actus multiplicatur ſecundum multiplicationem agentium, ſi perfectè ab vnoquoque agatur. Et ſic ſi conuenirent duo, quorum vnus eſſet mutus, qui non poſſet proferre verba, & alius carens manibus, qui non poſſet exercere actū: non poſſent ambo ſimul baptizare, vno dicēte verba, & alio exercente actum. Poſſunt autem (ſi neceſſitas exigit) plures ſimul baptizari, quia nullus eorum reciperet niſi vnū baptiſmum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formæ, quia vos nihil aliud eſt, quam te, & te. Quod autem dicitur, nos, non eſt idem dicere, quod ego, & ego, ſed ego & tu, & ſic iā mutaretur forma. Similiter autē mutaretur, ſi diceretur: Ego baptizo me. Et ideo nullus poteſt baptibare ſeipſum: propter quod & Chriſtus à Ioanne voluit baptizari, vt dicitur extra de baptiſmo [a] & eius effectu, c. Debitū.

In Decre. lib. 3. tit. 42. c. 4 Debitum.

AD QVINTVM dicēdum, quòd paſſio Chriſti, etſi ſit principalis cauſa reſpectu miniſtri: eſt tamen cauſa inſtrumentalis reſpectu ſanctæ Trinitatis. Et ideo potius cōmemoratur Trinitas quam paſsio Chriſti.

AD SEXTVM dicendum, quod etſi ſint tria nomina perſonalia triū perſonarum, eſt tamen nomen vnū eſſentiale. Virtus autē diuina, quæ operatur in baptiſmo, ad eſſentiā pertinet, & ideo dicitur in nomine, & non, in nominibus.

AD SEPTIMVM dicendū, quod ſicut aqua ſumitur ad baptiſmum, quia eius vſus eſt communior ad abluendum, ita ad ſignificandum tres perſonas, in forma baptiſmi aſſumuntur illa nomina, quibus cōmunius conſueuetūt nominari perſonæ in illa lingua. Nec in aliis nominibus perficitur ſacramentum.

COMMENTARIVS.

1 DE eſſentialibus partibus baptiſmi, deinde de ritibus & cæremoniis adminiſtrationis dicendum eſt: de illis autē, hęc eſt certa & firma ſententia. Aqua naturalis ſimpliciter & abſolutè ſpeciem & naturam aquæ retinens, eſt baptiſmi materia: forma verò eſt illa: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Concluſio.*

aquā naturalem dicimus, quę verè & propriè aqua dicitur, vt diſtinguatur ab ea quæ æquiuocè aqua dicitur, cùm ſit potius ſuccus de herbis aut aliis corporibus expreſſus, à quibus & nomen accipit: vt aqua roſacea, & ſimiles: cuius generis ſunt lachrymæ, & alię defluxiones, ex humoribus & partibus corporis. Retinet verò hęc aqua naturalis ſuam ſpeciem, etiamſi externis qualitatibus variè afficiatur, vt calore, ſapore, colore, modò non ſit facta tanta alteratio, vt in aliam naturam commutetur. an verò ſecundum naturam, aquę differāt ſpecie, ad baptiſmū nihil refert: cū omnis aqua naturalis, ſit eius materia. Sic aqua per cineres tranſmiſſa, quæ lexiuium dicitur, vel per ſulfureos meatus, aut alterius metalli, vel parum permiſta cum alio corpore, vt aqua in qua caro ſit decocta, & nō ſit ſucco carnis admodū commiſta, aqua etiam parumper puluere conſperſa, vel de corporibus humidis expreſſa, vt de luto, vera eſt & naturalis aqua. imo verò aqua naturaliter fit ex vaporibus, quæ vi caloris educuntur, & in nubem, deinde in aquā cōuertūtur. De aqua verò quę ex latere Chriſti, pendentis in cruce defluxit, dictum eſt ſupra quæſt. 62. nu. 3. *Explicatio.*

Confirmatio.

2 Concluſionis probatio, eſt verbũ Dei expreſſum, Matth. vltimo: baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, cùm baptizari ſit aqua ablui, Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, Act. 8. inquit Eunuchus ad Philippũ, ecce aqua, quis prohibet me baptizari. & deinde, deſcenderunt vterque in aquam Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum: cum autem aſcendiſſet de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum. Hinc eſt quod Apoſtoli ſignificantes hoc ſacramentum, ſemper aquã nominant, quaſi ex parte totum intelligentes, vt Epheſ. 5. de Eccleſia mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ, quod Patres de materia & forma huius ſacramenti intelligunt. ad Titum 3. dicitur baptiſmus, lauacrum regenerationis & renouationis. Ioannes etiam 1. Epiſt. cap. 5. aquam vocat ſcribens, tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Concil. Florent. Seſſ. vltima, in doctrina de ſacramentis, materia inquit, huius ſacramenti baptiſmi eſt aqua vera & naturalis, nec refert frigida ſit aut calida. Tridentinum Seſſ. 7. Can. 2. Si quis dixerit aquam veram & naturalem, non eſſe de neceſſitate baptiſmi, atque ideo verba illa Domini noſtri IESV Chriſti: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, ad metaphoram aliquam detorſerit anathema ſit. Subiiciuntur anathemati huius canonis Proteſtantes, qui contemnentes omnium Patrum conſenſum, qui aquam naturalem non metaphoricam, nempè ſolam innouationem internam, vel non imputationem peccatorum, vt illi loquuntur, intelligunt, negant illis verbis materiam baptiſmi neceſſariam contineri. Patrum teſtimonia in expoſitione eiuſdem teſtimonij Ioan. 3. manifeſta ſunt. Conſtans etiam ſententia eſt veterum omnium, aquis olim adumbratam fuiſſe noſtrum baptiſmum, in natura & lege, vt aquis diluuij. 1. Pet. 3. Aquis maris rubri. 1 Cor. 10. & aliis multis, quæ colligit primò Tertul. lib. de baptiſmo, cap. 4. & ſequẽtibus, deinde alij Patres, ſed vberius D. Hieron. Epi. ad Oceanum. Sunt etiam aliquot Patrum teſtim. de conſec. diſt. 4. cap. filius, & cap. non dubito. Accedant his propheticę promiſsiones de baptiſmo, nomine aquę propoſitæ Iſai. 12. Ezech. 36. & 47. Zachar. 13. & 14. eſt ergo catholicum dogma, quod omnes Theologi conſtanter docent. 4. Sentent. d. 3. aquam naturalem tantùm eſſe propriam baptiſmi materiam.

Contra errorẽ Proteſtantium de materia baptiſmi.

3 Sed de forma animaduertendum eſt, ad eſſentiam illius pertinere expreſſionẽ vnius eſſentiæ diuinæ, & trium perſonarum nominibus propriis & relatiuis, ſignificantibus relatiuam earum inter ſe diſtinctionem, atque etiam miniſtri baptizantis cum propria actione, & ſuſcipientis baptiſmum. Diuina eſſentia in illa voce [nomine] intelligitur: quia nomen eſt idem quod virtus & potẽtia, quæ cùm ſit abſoluta, in tribus perſonis diuinis vna eſt & ſimpliciſsima, & diuinę eſſentiæ omnino eadem, vt 1. par. oſtenſum eſt. Tres verò diuinæ perſonæ, propriis nominibus Patris, & Filij, & Spiritus ſancti ſignificantur. Vnde hac fidei confeſsione Arrius confunditur, qui Filio diuinam Patris eſſentiam negauit, & Arrianorum baptiſmus inanis oſtenditur, qui in filio minore & non æquali, ſe credebant baptizare. oportet autem miniſtrum ſacramenti, eundem ſenſum retinere in eſſentialibus ſacramenti, quem Eccleſia catholica docet, cùm ſit illius miniſter, neque aliter verus eſt Chriſti, cuius ſponſa eſt Eccleſia catholica, miniſter, neque principali agẽti, à quo vim habet, conformis. Qui verò [in nominibus] diceret, plures eſſentias in diuinam Trinitatem induceret. Non autem qui diceret in nomine Patris, & in nomine Filij, & in nomine Spiritus ſancti, quia ſic eadem potentia ſingulatim perſonis tribuitur.

Forma baptiſmi catholica explicatio.

4 Sic intelligunt veteres Patres formam baptiſmi, de vnitate diuinæ eſſentiæ, & trium perſonarum diſtinctione contra Arrianos & Sabellianos diſputantes: vt Hilarius lib. 2. de Trinita. Athanaſius diſputatione contra Arrium habita in Concilio Nicæno, Vigilius Martyr, Fulgentius, Auguſt. de Eccleſ. dogm. cap. 52. baptiſma vnum eſt, inquit, ſed in Eccleſia vbi vna fides eſt, vbi in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti datur. lib. poſteriore cõtra Fulgent. Donatiſtã, ſcribit de babaptiſmate: illud eſt vnũ quod verũ, illud verũ quod Chriſti, illud Chriſti, quod Patris & Filij, & Spiritus ſancti, hoc eſt verũ, hoc ſalubre, huic nullũ eſt cõparandũ: hoc qui non accipit, ipſe ſibi & vitæ meritũ clauſit, & mortis aditum patefecit. Itaque vt eſt

Contra Arrianos & Sabellianos, varet ea di explicatio.

vna

vna fides vnitatis & Trinitatis diuinæ catholica: ſic vna debet eſſe intelligentia formæ baptiſmi, qua fidem catholicam profitemur: cùm ſit baptiſmus ingreſſus & ianua ad cætera ſacramenta in Eccleſia catholica percipiendum: & ideo qui baptizatur, eandem fidem profitetur, cuius primum caput & articulus eſt de eadem diuinitate & Trinitate in ſenſu catholico, in quo eſt veræ fidei profeſsio, & non in verbis tantùm. Hoc ſignificauit Apoſtolus, vnitatem fidei cum vnitate baptiſmi coniungens, cùm ſcribit, vna fides, vnum baptiſma, vt baptiſmi vnitas, non tantùm iterationem eiuſdem ſacramenti excludat, ſed etiam vnius fidei catholicæ profeſſionem repreſentet, & contineat. Vnde D. Hieron. ad illud Matth. vltimo, [baptizantes eos] primùm, inquit, docent omnes gentes, deinde doctas intingunt aqua: non enim poteſt fieri, vt corpus baptiſmi recipiat ſacramẽtum, niſi antè anima fidei ſuſceperit vnitatem. Baptizatur autem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt quorum vna eſt diuinitas, vna ſit largitio, nomenque Trinitatis vnus Deus. conſentit etiam quod ſcribit contra Arrianos de eadem forma in comment. ad Epheſ. 4. conſentiunt & alij Patres Græci ad eundem locum Matthei, & præterea Chryſo. hom. 16. ad Rom. Iſichius in 14. Leuit. Didimus lib. 2. de Spiritù ſancto, Baſilius, lib. 3. contra Eunom. Athanaſius ſerm. 3. contra Arrian. Origen. lib. 3. Periarch. Cyprianus in Epiſt. ad Iubaian. Tertul. lib. de baptiſmo, Iuſtinus Apolog. 2. Irenæus, lib. 3. cap. 19. Dionyſ. Areopa. lib. de Eccleſ. hierarc. cap. 2. Clemens Rom. lib. 3. conſtit. cap. 15. & lib. 7. cap. 23. & Can. Apoſt. 48. aut 40. ſecundum veriorem computationem. Denique Concilium Florent. Seſſ. vlt. in Doctrina de ſacramentis, & Trident. Seſſ. 7. de baptiſmo, Can. 4.

Contra Proteſtantes de profeſsione fidei per baptiſmũ, & de eius forma.

5 Quod ſi baptiſmus eſt veræ & Catholicæ fidei profeſsio, & fides docet ſalutẽ & iuſtificationem noſtram, in vera pœnitentia in adultis poſt lapſum, & ſemper in mandatorum obſeruatione & obedientia, vt in paruulis in legitima baptiſmi ſuſceptione poſitam eſſe, vt illa verba Domini, Matth. vlt. oſtendunt, ea ratione cum baptiſmi præcepto ſic coniuncta: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis: certè Proteſtantes expreſſo Dei verbo repugnant, docentes baptiſmum & cætera ſacramenta, eſſe fidei ſuæ ſpecialis, quæ non habet adiunctã charitatem, & ideo neque veram pœnitentiam, neque obſeruationem decalogi, proteſtationes quaſdam: de quo etiam diſputauimus ſupra quæſt. 62. & eſt definitum contra eos Seſſ. 7. Concil. Trident. Can. 6. de ſacramen. in genere. Illud etiam valde impiè & impudenter docent: formã & eſſentiam baptiſmi non cõſiſtere in determinatis & certis verbis & ſyllabis; vt magicum aliquid. neceſſe eſt enim externam fidei profeſsionem ore & verbis fieri, ſicut ſcriptum eſt, Rom. 10. corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Vt autem certa eſt & definita fidei, quam exterius profitemur, ſentẽtia: ſic neceſſe eſt certa eſſe & præſcripta verba, ſecundum legitimũ & catholicum ſenſum, ad ſinceram & ſanam eiuſdem fidei profeſſionem.

6 Quod qui non videt in verbis Domini & ſententia eorum cõtineri, vt ex Patribus & Conciliis oſtẽdimus, hic profectò, ſuo vitio & malo, vel in meridiana luce caligat, vel ſuo iudicio ſubuerſus, vniuerſalẽ totius Eccleſię, & Dñi ſententiam contemnit. Neque animaduertunt, dęmonem hominibus ſpecie pietatis ſępiſsimè imponere, vt in idololatria, reſponſis, prędictionibus futurorũ ambiguis, & ſimilibus, & cęte, magica multa certis & pręſcriptis verbis alligaſſe. Itaque vt certę ſunt ſententię, ſic certis verbis, pręſertim de rebus diuinis & ſupernaturalibus, neceſſariò ſunt exprimendę: & ideo ſi diuinam ſententiam retinere velis, certa etiã verba retinẽda ſunt, quæ eandem ſententiam exprimant: quod Dominus voluit, cùm verba pręſcripſit, ſententiis congruentia, in formis ſacramentorum. Quare omnes hæretici veteres & recentes, ſenſum formæ baptiſmi & aliorum ſacramentorum, quouis modo non retinentes, ſpeciem tantùm & non veritatem ſacramentorum habent: quia diuinam inſtitutionem & ſententiam inuertunt: qui verò verbis immutatis, ſententiam non mutant, vt oſtendimus ſupra quæſt. 61. hi grauiter peccãt, contra Eccleſiæ pręceptum, quæ docta ab Spiritu ſancto, ver-

ſto, verba congruentia diuinis ſententiis, formis ſacramentorum accómodauit, vt omnem errandi occaſionem præcideret.

7 Eundem ſenſum formę propoſitæ, cóprehendit forma quę Grecis in vſu eſt, de qua ſic legimus in Concil. Florẽt. Seſſ. vlt. in doctrina de ſacramento baptiſmi, poſt deſcriptá formã baptiſmi receptam in Eccleſia Latina. [Nó tamen negamus quin & per illa verba, baptizetur talis ſeruus Chriſti, in nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, vel baptizetur manibus meis talis, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, verum perficiatur baptiſma: quoniam cum principalis cauſa ex qua baptiſmus virtutem habet, ſit ſancta Trinitas, inſtrumentalis autem ſit miniſter, qui tradit exterius ſacramentum, ſi exprimitur actus, qui per ipſum exercetur miniſtrum, cum ſanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur ſacramétum.] Itaque vtriuſque formę verbis, eſſentiam baptiſmi conſtare, conciliũ affirmat: licet ex præcepto Eccleſiæ, cuius violatio mortifera eſt, Latinus ſacerdos Latinam formam, Gręcus, Gręcam vſurpare teneatur. Quod autem videtur forma Gręca, perſonam miniſtri baptizantis non exprimere, non tollit veritatem ſacramenti: non enim excludit, quod baptiſmum irritum redderet, ſed includit, in verbo [baptizetur,] à proferente enim formã miniſtro, procuIdubio baptizari ſignificatur. Sed ideo propriis & conceptis verbis, miniſter non exprimitur à Gręcis, vt à Latinis, ne quis exiſtimaret, in nomine miniſtri ſacramentum perfici, quod licet ab Apoſtolo repręhenſum ſit. 1. Corinh. 2. tamen videturis error inualuiſſe apud pleroſque: atque ideo neceſſe fuit, non tam apertè miniſtrum in forma baptiſmi proponi.

Diſputatio vtrũ in forma baptiſmi, pro relatiuis nominibus liceat alia ſubſtituere.

8 An verò liceat, in eadem forma pro nominibus relatiuis diuinarum perſonarum, notionalia ſubſtituere, id eſt genitorem, genitum & ab vtroque procedentem, pro Patre, Filio, & Spiritu ſancto, negat D. Tho. ad 7. & omnes ferè Theologi 4 ſent. d. 3. dubitauit q 1. Palud. ſine vlla tamen dubitatione affirmauit doctiſsimus Caiet. Primo quia ſi retineatur idem ſenſus Catholicus formæ, quacunque lingua, verum eſt ſacramentum, vt Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum reſpondet, de cóſec. diſt. 4. cap. à quoddam: ſed nominibus notionalibus retinetur, vt conſtat: erit ergo verum ſacramentum. Eodem pertinet Ambroſ. lib. 1. de Spiritu ſancto, cap. 3. ſubſtituens alia nomina pro illis relatiuis. Secundò, quia pauló ante citauimus decretum Florent. in quo formam baptiſmi eſſentialem, conſtituit in diuinæ Trinitatis inuocatione, nihil pręſcribens de his aut illis nominibus, modò diuina Trinitas inuocetur. Nominibus autem notionalibus nos eandem inuocare, nulli dubium eſſe poteſt: quare, vt eſſet verum ſacramentũ, ſi quis pro Patre aliud nomen, quod quidem in aliquo idiomate Patrem non formaliter, quia non eſſet relatiuum, ſed materialiter ſignificaret, & pro filio IESVM Chriſtum, pro Spiritu ſancto Paracletum ſubſtitueret: ita etiam verum ſacramentum conficitur, ſi pro relatiuis, notionalia nomina collocemus. Videtur enim Dominus illis nominibus relatiuis non alligaſſe formaliter baptiſmi formam, ſed materialiter tantùm; ut tantùm præcepta ſit diuinarum perſonarum diſtincta & expreſſa inuocatio, non autem aliquorum nominum pręciſſa profeſsio.

9 His certe argumentis probabilis efficitur Caietani ſententia: ſed quia in hoc ſacramento, omnibus ad ſalutẽ neceſſario, voluit Dominus materiam & formam verbis communibus & popularibus proponi, & re maximè obuia, aquá ſcilicet ſimplici & naturali, etiamſi aliis rebus ablutio perfici poſſet. & ideo etiamſi ablutio maneat, ſi ex aqua non fiat, ſacramentum non eſt, quod etiam valet in materia Euchariſtiæ, ideo non videtur manere inſtitutio Domini, quę nomina relatiua perſonarũ expreſſit in forma baptiſmi, & ea re neque baptiſmus, ſi pro illis alia ſubſtituantur. Nihil verò refert eodem modò ſignificent in aliquo idiomate, modo relatiua ſint, & habeantur in communi & populari vſu. Hoc certè voluit D. Thom. ad 7. cum ait, [ad ſignificandum tres perſonas in forma baptiſmi aſſumũtur illa nomina, quibus cómunius conſueuerunt nominari perſonæ in illa lingua, nec in aliis nominibus perficitur ſacramentum] hoc eſt non manet veritas ſacramenti, deficiente forma eſſentiali, quam Deus inſtituit. & cum hęc iſtitutio voluntaria ſit, non ex rationibus, ſed ex voluntate Chriſti, verbis inſtitutionis expreſſa, expendenda eſt. Quare

Reſponſio ad quæſtionem.

D. Tho.

D. Thomam, Caiet. ſententiæ conſentire, vt de perfectione præcepti Eccleſiaſtici preſcribentis nomina illa relatiua loquatur, non de perfectione eſſentiali ſacramenti, valdè inconſideratè aſſeritur, quod & ipſe Caiet. exiſtimauit: cùm perfectionem ſacramenti, ſemper intelligat eſſentialem ex vi inſtitutionis diuinæ, quam neque Eccleſia mutare poteſt, non autem perfectionem ex precepto Eccleſiaſtico inſtitutam. Ex his apertè argumenta Caiet. refelluntur. Vnde ſi quis fortè pro relatiuis nominibus diuinarum perſonarum, alia ſubſtitueret in forma baptiſmi, dubitatio probabilis oriretur, an verum ſit ſacramentum, & ideò ſub conditione iterandum eſſet.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in nomine Chriſti poßit dari baptiſmus.

4. diſ. 3. ar. 1. q. 2. ad 3. Et 1. ar. 1. lec. 2. col. 4.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur quod in nomine Chriſti poſsit dari baptiſm*. Sicut enim vna eſt fides, ita eſt vnũ baptiſma, vt dicitur Epheſ. 4. Sed Acto. 8. dicitur, quod in nomine Chriſti baptizabantur viri & mulieres. Ergo etiam nunc poteſt dari baptiſmus in nomine Chriſti.

Lib. 1. c. 3. ante med. to. 3.

¶ 2. Præterea, Ambro.* dicit: Si Chriſtũ dicas, & Patrẽ, à quo vnctus eſt, & ipſum, qui vnctus eſt Filium, & Spiritum ſanctum, quo vnctus eſt, deſignaſti. Sed in nomine Trinitatis poteſt fieri baptiſmus. Ergo & in nomine Chriſti.

De conſe. d. 4. c. à quodã Iudæo.

¶ 3. Preterea, Nicolaus Papa* ad conſulta Bulgarorũ reſpondẽs, dicit: Qui in nomine ſanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti (ſicut in Act. Apoſtolorũ legitur) baptizati ſunt (vnũ quippe idẽque eſt, vt ſanctus ait Ambro.*) rebaptizari non debent. Rebaptizarẽtur autem, ſi in hac forma baptizati, ſacramentum baptiſmi non recipetent. Ergo poteſt cõferri baptiſmus in nomine Chriſti ſub hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti.

Lib. 1. de Spiritu ſancto, c. 3. ante med. to. 2.

SED CONTRA eſt, quod Pelagius Papa* ſcribit Gaudẽtio Epiſcopo: Si hi qui in locis dilectionis tuę vicinis commorari dicuntur, ſe ſolummodo in nomine Domini baptizatos fuiſſe confitentur, ſine cuiuſcunq; dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicã venientes, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Dydimus etiam dicit* in libro de Spiritu ſancto: Licet quis poſsit exiſtere ſaxeĩ (vt ita dicam) cordis, & penitus mẽtis alienæ, qui ita baptizare conetur, vt vnum de præceptis nominibus (ſcilicet triũ perſonarum) pretermittat, tamen ſine perfectione baptizabit.

*De conſe. diſ. 4. c. 30. ſi re vera.

In lib. 2. paulo à prin. habetur hic liber, in ſi. ne operũ Hier.

RESPONDEO dicẽdum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt*) ſacramẽta habẽt efficaciam ab inſtitutione Chriſti. Et ideo ſi pretermittatur aliquid eorum, quę Chriſtus inſtituit circa aliquod ſacramentum, efficacia caret, niſi ex ſpeciali diſpẽſatione eius, qui virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Chriſtus autem inſtituit ſacramentũ baptiſmi dari, cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid deſit ad plenã inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptiſmi. Nec obſtat quod in nomine vnius perſonæ intelligitur alia (ſicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quod ille qui nominat vnam ſolam perſonã, poteſt habere rectam fidẽ de trib. quia ſicut ad ſacramentum requiritur materia ſenſibilis, ita & forma ſenſibilis. Vnde non ſufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem ſacramenti, niſi ſenſibilib. verb. Trinitas exprimatur. Vnde &

Ar. 2. huius q.

de & in baptiſmo Chriſti (vbi fuit origo ſanctificationis noſtri baptiſmi) affuit Trinitas in ſenſibilib. ſignis, ſcilicet, Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus ſanctus in columba.

Ad primum ergo dicendū, quòd ex ſpeciali Chriſti reuelatione Apoſtoli, in primitiua Eccleſia in nomine Chriſti baptizabanr, vt nomen Chriſti (quod erat odioſum Iudęis & Gētilib.) honorabile redderetur, per hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus ſanctus dabatur in baptiſmo.

Ad secundum dicendū, quòd Ambroſ.* aſſignat rationem, quare conuenienter talis diſpenſatio fieri potuit in primitiua Eccleſia: quia ſcilicet, in nomine Chriſti, tota Trinitas intelligitur. Et ideo ſeruabatur ad minus integritate intelligibili, forma, quā Chriſtus tradidit in Euangelio.

Loco citat. in arg. 2.

Ad tertium dicēdum, quòd Nicolaus * Papa dictum ſuum confirmat ex duobus præmiſſis. Et ideo eius reſponſio patet ex primis duabus ſolutionibus.

Loco citat. in arg. 3.

COMMENTARIVS.

1 Dubitatio exorta de forma baptiſmi, hoc articulo illuſtratur. dubitandi occaſio ex verbis ſanctę ſcripturę Act. 8. nata eſt, vbi multi dicūtur baptizati in nomine Chriſti: quaſi non eſſet in forma baptiſmi trium perſonarum diuinarū diſtincta inuocatio, ſed Chriſti tātùm. ſententia D. Thomæ eſt: Baptiſmus efficax non eſt, niſi tres diuinæ perſonæ ſenſibilibus verbis exprimantur: niſi ex diſpenſatione Chriſti, qui ſacramentis virtutem ſuam non alligauit. Ratio primi eſt, quia ſic Chriſtus inſtituit Matt. vltimo, & ex inſtitutione ſacramenta efficaciam habēt: quare mutata inſtitutione, non manet efficacia. Ratio ſecundi: quia in primitiua Eccleſia oportuit nomen Chriſti, Iudæis & gentibus pleriſq; deteſtabile, glorioſum & amabile effici: id verò effectū eſt, quòd baptiſmo in nomine Chriſti adminiſtrato, Spiritus ſanctus baptizatis ſenſibiliter infunderetur.

2 De primo autē nulla dubitatio eſt, & art. precedenti de eo diſputatum eſt: de ſecundò, id eſt, diſpenſatione adminiſtrandi ſacramentum in nomine Chriſti, ſine inuocatione diuinę Trinitatis, grauis eſt & antiqua controuerſia: tum quòd de illa diſpenſatione ex verbo Dei expreſſo, aut cócilij plenarij decreto, non conſtat: tum etiā quod decreta Summorum Pontificum irritum eſſe decernunt baptiſmum, ſine diuinæ Trinitatis inuocatione. vnus autem Nicolaus Primus ad conſulta Bulgarorum cap. 104, & refertur de conſecr. d. 4. cap. à quoddam Iudęo, videtur aſſerere in nomine Chriſti, eſſe verum ſacramentum baptiſmi Bulgaris adminiſtratū, vbi de baptizatis à Iudęo inquit. Hi profectò ſi in nomine S. Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſunt: vnum quippe idēque eſt, vt ſanctus exponit Ambroſius, cóſtat eos non eſſe denuò baptizandos. Sed certè huic decreto repugnat alterum Pelagij Papę decretum ead. d. 4. cap. ſi reuera, ad Gaudentium Epiſcopum: Si re vera inquit, hi de hæreticis qui in locis ſuę dilectioni vicinis commorari dicuntur, ſolum modo ſe in nomine Domini baptizatos fuiſſe forſitan confitentur, ſine cuiuſquam dubitationis ambiguo, eos ad Catholicam fidem venientes, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis. ex Theologis verò quidam priori decreto adhærentes, vt Caieta. cenſent verum, & olim & nunc baptiſmum conferri in nomine Chriſti, cum Nicolai illud decretum octingentis poſt Apoſtolos annis, editum ſit: vt non fuerit illa primitiuę Eccleſiæ conceſſa diſpenſatio baptizandi in nomine Chriſti, ſed præceptio generalis Eccleſiæ: & quocunque modo diuina Trinitas inuocetur, ſiue explicitè, ſiue implicitè, vt in nomine Chriſti intelligitur, pater vngens filius vnctus, & in quo ſit vnctio Spiritus ſanctus, verus ſit baptiſmus. Audax proculdubio ſententia, & de ſacramento maximè neceſſario, & quæ Chriſti inſtitutioni, ſanctis Patribus, & Conciliis omnino repugnet: cum in omnibus his, adminiſtratio

De baptiſmo in nomine Chriſti.

ſtratio baptiſmi cũ expreſſa diuinę Trinitatis inuocatione nominibꝰ relatis p̄cepta ſit.

3 Quare duo de huiuſmodi controuerſia mihi affirmanda videntur: & baptiſmum ex inſtitutione Chriſti, Patrum explicatione, praxi & vſu Eccleſiæ catholicæ ratum eſſe & efficax noſtrę ſalutis inſtrumentum eſſe, non poſſe, niſi tres diuinę perſonæ nominibus relatiuis exprimantur: & incertum eſſe baptiſmum in nomine Chriſti, ſine inuocatione Trinitatis expreſſa, vnquã fuiſſe adminiſtratũ in Eccleſia Catholica. prior pars huius ſententię art. 5. demonſtrata eſt, ex ſancta ſcriptura, Patribus & Conciliis, & vſum eidem congruentem, oſtendunt in Græca & Latina Eccleſia, receptæ baptiſmi formę, quas eodem art. 5. propoſuimus. poſterior p. eiuſdem ſententiæ ex ſanctorum Patrum teſtimoniis colligenda eſt. quamuis enim Act. 8. & 19. ſcriptum ſit, plures in nomine Chriſti baptizatos, & id aliqui recẽtiores, pręſertim Theologi ſcholaſtici, de baptiſmo intelligunt cum inuocatione Chriſti, & non Trinitatis: veteres tamen Patres, ex quibus vetuſtatis & vſus antiqui Eccleſiæ, iudicium ſumendum eſt, non eum vocant baptiſmum in nominę Chriſtri, ſed cui Chriſtus vim ſuam interius abluendi & regenerandi contulerit, cùm expreſſa diuinæ Trinitatis inuocatione. vt enim baptiſmus Ioannis dictus eſt, quem ille adminiſtrauit, ſine ſpiritus innouantis infuſione: ſic baptiſmus Chriſti, quẽ ipſe inſtituit, Matt. vltimo, cùm efficientia regenerandi & interius innouandi. Ita ſane baptiſmum in nomine Chriſti explicat D. Baſil. de Spiritu ſancto ad Amphilochium c. 12. quem videtur, vt in pleriſq;, imitatus D. Ambroſ. de Spiritu ſancto c. 3. licet explicet, quomodo in nomine Chriſti, quodammodo Pater & Spiritus ſanctus intelligantur. apertius Theophil. Luc. 24. Deniq; veteribus Patribus idem eſt baptiſmus in nomine Chriſti, atque baptiſmus Chriſti, de quo Ioannes c. 1. hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. D. Auguſt. lib. 6. contra Donatiſt. c. 25. [quis neſciat, inquit, nõ eſſe baptiſmum Chriſti ſi verba Euangelica, quibus ſymbolum cõſtat, illi defuerint.] ideſt inuocatio Trinitatis expreſſa. & paulò infra; nam in multis idolorum ſacrilegis ſacris baptizari homines perhibentur; ſed baptiſmum Chriſti, ideſt verbis euangelicis conſecratum vbiq; eundem eſſe, nec hominum quorumlibet, & qualibet peruerſitate violari. lib. contra Fulgent. Donatiſt. c. 3. illud baptiſma Chriſti, aſſerit eſſe, quod eſt Patris & Filij & Spiritus ſancti, hoc eſſe verum, & ſalubre, huic nullum comparandũ. D. Damaſc. lib. 4. de fide c. 10. in Chriſto, inquit, baptizari, ſignificat, credentes in eũ ablui. Deniq; baptiſmũ Chriſti, in nomine Chriſti, vel in nomine Dñi, cũ ſic Chriſtũ appellauerint Apoſtoli, idem valere exiſtimo, atq; in morte Chriſti Baptizari, ſed cũ expreſſa Trinitatis diuinę inuocatione. ſic enim Apoſtolus Ro. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto IESV, in morte ipſius baptizati ſumus. Hęc eſt ſententia Catechiſmi Romani, & ideò cæteris præferenda.

Baptiſmum in nomine Chriſti ſine diuina Trinitatis expreſſione nullũ eſſe, nec fuiſſe olim, probabile cenſet Cathecliſmus Rom. de baptiſmo c. 14.

4 De Nicolai primi ſententia in c. à quodam Iudæo citato, libentèr aliorum ſententiam audirem; quia videtur apertè probare baptiſmũ in nomine Chriſti tantùm, ideſt, ſinę inuocatione diuinę Trinitatis. D. Tho. ad 3. ad ſpecialẽ Dñi reuelationem illius baptiſmi adminiſtrationẽ refert: vt prius retulerat baptiſmũ Apoſtolorum in reſpõſione ad primum: ſed profectò ſi nõ eſt certa illa reuelatio Apoſtolis facta, vt ex veteribus Patribus deduximus, neq; erit omninò firma hæc Nicolai, quę ad illã refertur. quare libentius affirmarẽ non excludi à Nicolao inuocationẽ Trinitatis, ſed pro filio ſubſtitui Chriſtũ, & coniungi Patri & Spiritui ſancto in forma baptiſmi. itaq; illa excluſio, in nomine Chriſti tantùm, nõ excludat alias diuinę Trinitatis perſonas ab eadẽ forma, ſed pro filio Chriſtũ collocet: vt ita cõcepta ſit, ego te baptizo in nomine Patris & Chriſti, & Spiritus ſancti, & rationem D. Ambr. eò pertinere, vt ſicut ex Filio Pater intelligitur, & ex vtroq; vt principio, Spiritus ſanctus, ſic ex Chriſto, vngens Pater, & in quo eſt vnctio Spiritus ſanctus. neq; hãc Nicolai ſententiã rectè dices, nõ eſſe omninò certã, quòd in cõcilio nõ ſit lata: ſemper enim in fide & moribus certa & firma docet ſum. Põt. pręſertim rogatus à fidelibus, vt hic Nicolaus à Bulgaris.

Explicatur c. à quodam Iudæo de cõſ. d. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm immerſio in aqua, ſit de neceſſitate baptiſmi.

4. d. 3. arti. 4. q. 1.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quod immerſio in aqua, ſit de neceſsitate baptiſmi.

1 Vt enim

Vt enim dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed apud multos communis modus baptizandi eſt per immerſionem. Ergo videtur, quod non poſſit eſſe baptiſmus ſine immerſione.

¶ 2. Præterea, Apoſtolus dicit Rom. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto IESV, in morte ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. Sed hoc fit per immerſionem, dicit enim Chryſoſt. † ſuper illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c. Sicut in quodã ſepulchro in aqua ſubmergentibus nobis capita vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, deinde nouus rurſus aſcẽdit. Ergo videtur quod immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

Hom. 24. in Ioannem, poſt med. tom 3.

¶ 3. Præterea, Si ſine immerſione totius corporis poſſet fieri baptiſmus, ſequeretur quod pari ratione ſufficeret, quanlibet partẽ aqua perfundi. Sed hoc videtur inconueniens, quia originale peccatum, contra quod pręcipuè datur baptiſmus, non eſt in vna tantùm corporis parte. Ergo videtur, quod requiratur immerſio ad baptiſmum, & nõ ſufficiat ſola aſperſio.

SED CONTRA eſt, quod Heb. 10. dicitur: Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

RESPONDEO dicendum, quod aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi, ad vſum ablutionis corporalis, per quam ſignificatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autẽ fieri poteſt per aquã, nõ ſolùm per modum immerſionis, ſed etiã per modũ aſperſionis, vel effuſionis. Et ideo quãuis tutius ſit baptizare per modũ immerſionis (quia hoc habet cõmunior vſus) poteſt tamẽ fieri baptiſmus per modũ aſperſionis, vel etiam per modũ effuſionis: ſecundũ illud Ezech. 36. Effundã ſuper vos aquã mundam: ſicut beatus Laurentius legitur baptizaſſe. Et pręcipuè propter neceſſitatẽ: vel quia eſt magna multitudo baptizandorũ: vt patet Act. 2. & 4. vbi dicitur, quod crediderunt vna die tria milia, & alia die 5. milia. Quandoq; autẽ poteſt imminere neceſſitas propter paucitatẽ aquę: vel propter debilitatẽ miniſtri, qui nõ poteſt ſuſtentare baptizandũ, vel propter debilitatẽ baptizandi, cui poſſet imminere periculũ mortis ex immerſione. Et ideo dicendum eſt, quòd immerſio non eſt de neceſſitate baptiſmi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ea quæ ſunt per accidens, non variant ſubſtantiã rei. Per ſe autem requiritur ad baptiſmũ corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptiſmus lauacrũ nominatur, ſecundum illud Epheſ. 5. Mũdans eã lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptiſmo. Et ideo talis diuerſitas non tollit vnitatem baptiſmi.

AD SECVNDVM dicendum, quod in immerſione expreſſius repręſentatur figura ſepulturę Chriſti, & ideo hic modus baptizãdi eſt communior & laudabilior. Sed in aliis modis baptizandi repręſentatur aliquo modo, licet non ita expreſsè. Nã quocũq; modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ ſupponitur, ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.

AD TERTIVM dicendũ, quod principalis pars corporis, pręcipuè quantum

quantũ ad exteriora mẽbra, eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & interiores & exteriores. Et ideo, ſi totũ corpus aqua nõ poſſit perfundi, propter aquę paucitatẽ, vel propter aliquã aliã cauſam, oportet caput perfundere, in quo manifeſtatur principium animalis vitæ. Et licet per mẽbra, quæ generationi deſeruiũt, peccatũ originale traducatur, non tamẽ ſunt membra illa potius aſpergẽda, quàm caput: quia per baptiſmũ non tollitur tranſmiſſio originalis in prolem per actũ generationis, ſed liberatur anima à macula & reatu peccati, quod incurrit. Et ideo debet præcipuè lauari illa pars corporis, in qua manifeſtantur opera animę. In veteri autẽ lege remediũ contra originale peccatũ, inſtitutũ erat in mẽbro generationis, quia adhuc ille, per quẽ originale erat amouendũ, naſciturus erat ex ſemine Abrahæ. Cuius fidẽ circuncifio ſignificabat, vt dicit̃ Ro. 4.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

4. d. 3. ar. 4. q. 2. & 3. Et di. 23. q. 1. art. 1. q. 2. ar. Refertur hoc in Decr. de cõſ. d. 4. c. 77. Poſt quam ex Aug: Hom. 4.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, quod trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi. Dicit enim Aug.* in quodã ſermone de Symbolo ad baptizatos, Rectè tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmũ in nomine ſanctę Trinitatis, rectè tertiò merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine IESV Chriſti, qui etiã tertia die reſurrexit à mortuis, illa enim tertiò repetita immerſio, typũ Dominicæ exprimit ſepulturæ, per quã Chriſto conſepulti eſtis in baptiſmo. Sed vtrunq; videtur ad neceſſitatem baptiſmi pertinere, ſcilicet & quod ſignificetur in baptiſmo Trinitas perſonarũ, & quod fiat cõfiguratio ad ſepulturam Chriſti. Ergo videtur, quòd trina immerſio ſit de neceſſitate baptiſmi.

¶ 2. Præterea, Sacramenta ex mandato Chriſti efficaciã habent. Sed trina immerſio eſt ex mandato Chriſti. Scribit enim Pelagius Papa * Gaudẽtio Epiſcopo, Euangelicum præceptum ipſo Dño Deo & Saluatore noſtro IESV Chriſto tradẽte, nos admonet, in nomine Trinitatis trina merſione ſanctũ baptiſmum vnicuiq; tribuere. Ergo ſicut baptizare in nomine Trinitatis, eſt de neceſſitate baptiſmi, ita etiã baptizare trina immerſione, videtur eſſe de neceſſitate baptiſmi. De conſe d. 4. ca. 8. Multi ſunt.

¶ 3. Præterea, Si trina immerſio non ſit de neceſſitate baptiſmi, ergo ad primã immerſionẽ aliquis baptiſmi conſequitur ſacramentũ. Si ergo addatur ſecunda, vel tertia, videtur, quòd ſecundò, vel tertiò baptizetur, quod eſt incõueniens. Nõ ergo vna immerſio ſufficit ad ſacramentũ baptiſmi, ſed trina immerſio videt̃ eſſe de neceſſitate ipſius.

SED CONTRA eſt, quòd Greg. *dicit ſcribens Leandro Epiſcopo, Reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt infantẽ in baptiſmate, vel ter, vel ſemel immergere, quoniam & in tribus merſionibus, perſonarum Trinitas, & in vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari. li. 1. Epiſt. 41. a med. & habetur de conſe. d. 4. c. 79. De trina.

RESPONDEO dicendũ, quod (ſicut prius dictum eſt*) ad baptiſmũ per ſe requiritur ablutio aquę, quæ eſt de neceſſitate ſacramenti, modus autem ablutionis per accidens ſe habet ad ſacramentum. Et ideo, ſicut ex prædicta autoritate Gregor.* patet, quantum eſt de ſe, * ar. præ. ad 1. In arg. Sed contra.

 vtrunq;

vtrunq; licitè fieri poteſt, ſcilicet & ſemel & ter immergere, quia vnica immerſione ſignificatur vnitas mortis Chriſti & vnitas deitatis, per trinam autem immerſionem ſignificatur triduum ſepulturæ Chriſti, & etiā Trinitas perſonarum. Sed diuerſis ex cauſis ſecundū ordinationē Eccleſię, quandoq; inſtitutus eſt vnus modus, quandoq; alius. Quia enim à principio naſcẽtis Eccleſię, quidā de Trinitate malè ſentiebāt, Chriſtum purū hominem eſſe ęſtimātes, nec dici filiū Dei & Deum, niſi propter meritū eius, quod pręcipuè fuit in morte, ideo nō baptizabant in nomine Trinitatis, ſed in cōmemoratione mortis Chriſti, & vna immerſione. Quod reprobatū fuit in primitiua Eccleſia. Vnde in canonibus Apoſtolorū* legitur, Si quis præsbyter aut epiſcopus non trinā immerſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate (quod dari à quibuſdā dicitur in morte Domini) deponatur. Non enim nobis dixit Dn̄s, in morte mea baptizate, ſed in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Poſtmodum verò inoleuit quorundam ſchiſmaticorum & hæreticorum error, homines rebaptizantiū, ſicut de Donatiſtis Auguſ.* narrat ſuper Ioan. Et ideo in deteſtationē erroris eorū fuit ſtatutū † in Conc. Toletano, quod fieret vna ſola immerſio. Vbi ſic legitur, Propter vitandū ſciſmatis ſcandalū, vel hęretici dogmatis vſum, ſimplā teneamus baptiſmi immerſionē. Sed ceſſante tali cauſa cōmuniter obſeruatur in baptiſmo trina immerſio. Et ideo grauiter peccaret aliter baptizās, quaſi ritū Eccleſię nō obſeruans, nihilominus tamen eſſet baptiſmus.

In can. 49. & 50. Et habetur de cōſ. d. 4. c 78. Si quis presbyter.

Tract. 11. to. 9.

In conci. Tolet. 4. can. 5. to. 2. Concil & habetur de conſe. d 4. c. 84 Propter eo Tuene to Dem. lib. I.

Ad primum ergo dicendum, quod Trinitas eſt ſicut agēs principale in baptiſmo. Similitudo autē agentis peruenit ad effectū ſecundum formā, & non ſecundum materiam. Et ideo ſignificatio Trinitatis fit in baptiſmo per verba formę, nec eſt de neceſſitate, quòd ſignificetur Trinitas per vſum materiæ, ſed hoc fit ad maiorē expreſſionē. Similiter etiā mors Chriſti figuratur ſufficienter in vnica immerſione. Triduū autem ſepulturæ nō eſt de neceſſitate ſalutis noſtræ, quia etiam ſi vno die fuiſſet ſepultus, vel mortuus, ſuffeciſſet ad perficiendā noſtrā redemptionem, ſed triduum illud ordinatur ad manifeſtandum veritatē mortis, vt ſuprà* dictū eſt. Et ideo patet, quòd trina immerſio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte paſſionis Chriſti, eſt de neceſſitate ſacramenti.

q. 51. ar. 4. & 53. art. 2.

Ad secundum dicendū, quod Pelagius Papa † intelligit trinam immerſionē eſſe de mandato Chriſti in ſuo ſimili, in hoc ſcilicet, quod Chriſtus præcepit baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, non tamen eſt ſimilis ratio de forma & de vſu materię, vt dictum eſt.*

Loco citato in argum.

In ſol prox.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſuprà † dictum eſt) intẽtio requiritur ad baptiſmum, & ideo ex intentione miniſtri Eccleſiæ, qui intendit vnum baptiſmum dare trina immerſione, efficitur vnū baptiſma. Vnde Hieron. dicit † ſuper Epiſtolam ad Philip. Licet ter baptizetur (id eſt immergatur) propter myſterium Trinitatis: tamen vnum baptiſma reputatur. Si verò intenderet, ad vnamquanq; immerſionem vnum baptiſma dare, ad ſingulas immer-

q. 64. ar. 8.

In com c. 4. ad Ephes ſuper illud Vna fides, vnū baptiſma. to. 9. refertur de conſec. d. 4. c 80. Eodem modo.

immerſiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in ſe eſt, pluries baptizans.

COMMENTARIVS.

Modus baptizandi per immerſionem aut effuſionem & aſperſioñe, non eſt præcepti diuini, ſed eccleſiaſtici.

1 MOdus baptizãdi & abluendi, nũc explicandus eſt, cõtinetur autem hac ſententia. Ablutio aquę perſe & neceſſariò ad veritatẽ baptiſmi pertinet: modus autem abluendi nempè aſperſione, immerſione, effuſione, licet non ſit ex neceſſitate ſacramenti, eſt tamen in præcepto Eccleſiæ. Prior pars huius ſententiæ ex inſtitutione Chriſti, quam Eccleſia mutare non poteſt, vim habet. aquã enim abluendum eſſe baptizatũ illis verbis expreſſit Dñs Mat. vlt. [baptizantes eos] cùm baptizare ſit idem quod abluere & tingere. abluit autẽ baptizans aqua corpus ſuſcipientis baptiſmum, quamcunq; partẽ contingente aquã: quoniam ablutione externa, interius animam à peccatis abluit: anima verò eſt tota ſecundum eſſentiam in quauis parte corporis, infra q. 68. ar. 11. ad 4. itaq; ſi quid externum vt veſtes tantum, aqua contingat, non eſt baptiſmus alicuius, quia neq; corporis ablutio. ſeruari tamẽ debet regionis cuiuſq; & Eccleſiæ conſuetudo ex præcepto Eccleſiæ, ad quam pertinet modum adminiſtrãdi ſacramenta præſcribere. Trident. ſeſ. 21. c. 2. quod aſſeruimus poſteriori parte ſentẽtiæ propoſitæ.

Eccleſiæ poteſtas in ſacramentorum adminiſtratione.

2 Cuius ratio firma, eſt hæc Eccleſię poteſtas, in preſcribẽda adminiſtratione ſacramenti. Vnde ſeruatis eſſentialibus partibus ſacramẽti, diuerſos ritus ſolet Eccleſia pręſcribere, vt ſaluti fideliũ cõſulat. ipſa enim ſacramenti adminiſtratio, eſt fidelis populi inſtructio, cũ ſacramenta ſint viſibilia verba ad fidei profeſſionẽ & doctrinam: vt explicauimus ex D. Aug. ſupra q. 62. ſic in adminiſtratione baptiſmi varias Eccleſiæ cõſuetudines refert D. Tho. ar. 8. & idem erit de adminiſtratione Euchariſtiæ & matrimonij ſuis locis, vt exortos errores de Eccleſia tolleret, & de veritate ſacramẽti ipſa adminiſtratione fidelem populum inſtrueret. vnde qui pręceptũ Eccleſiæ & receptã conſuetudinẽ ſine imminẽte aliqua neceſſitate violaret, peccati reus eſſet, mortalis quidẽ, ſi ex contemptu, aut nimia negligẽtia: venialis autẽ, ſi aliter ex aliqua ratione probabili, imminente verò neceſſitate nullius: quia huiuſmodi ritus & ſolẽnia de adminiſtratione ſacramentorũ, extra periculũ imminens Eccleſia pręcepit, imminente verò periculo, eſſentialia tantùm vult adhiberi, præſertim in ſacramẽtis ad ſalutẽ neceſſariis, vt baptiſmo, Euchariſtia tempore quo ſumenda eſt ex præcepto diuino, vel eccleſiaſtico determinante diuinum.

Miniſtri intentio in baptiſmo, qui triplici immerſione perficitur.

3 De baptiſmo autẽ, qui triplici immerſione adminiſtratur, illud de intẽtione miniſtri obſeruandũ eſt, vt conformis ſit ritui eccleſiaſtico & Eccleſię propoſito: hęc autẽ vnum baptiſmum tribus immerſionibus perfici vult, talis igitur ſit miniſtri intentio: & ſucceſione merſionũ ſeruata, ex iudicio moraliter probabili. itaq; ter mergendo proferat formã, vel ſaltem cũ aliqua merſione coniuncta ſit formæ prolatio, & intẽtio perficiendi baptiſmum ad tres merſiones referatur: & ideò merſiones ſingulæ partis ſucceſſiuæ, non totius perfecti rationem habeant. vt enim ad veritatẽ ſacramẽti requiritur, formę cũ ablutione coniũcta prolatio, ſaltẽ parte aliqua ſecundum prudentis iudiciũ, cùm vnica ſit ablutio: quia aliter non eſſet ſacramentalis ſignificatio plena, vt oſtẽſum eſt ſupra q. 60. ſic etiam cũ triplex immerſio celebratur. verùm in vnaquaq; ratione adminiſtrandi ſacramentũ, intentio miniſtri, rationi adminiſtrandi ſit cõformis, vt ille vnica, hic triplici baptizare intendat. Sed olim ad tollendam omnem dubitationẽ, ſingulę perſonę diuinę in forma baptiſmi comprehenſæ, ſingulis merſionibus in adminiſtratione coniungebantur, vt vnum ſacramentum in trium perſonarum inuocatione omninò intelligeretur. ita videtur colligi ex c. 4. Apoſtol. vel ſecundum aliam computationem 49. ſi rectè verba illius expendantur.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm baptiſmus poſſit iterari.

4. d. 6 q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. cont. cap. 59. ſ. & c. 70. & 71. Et Ioan. 3. col. 4. et epheſ. 4. lec. 2. col. 1. ſ. et ſup. q. 63. ar. 5.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus poſſit iterari. Baptiſmus enim videtur inſtitutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multò magis baptiſmus debet iterari, quia miſericordia Chriſti trãcendit hominis culpam.

¶ 2. Præterea, Ioannes baptiſta

præcipuè fuit à Chriſto commendatus, cùm de eo dictũ ſit, Matt. 11. Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur, vt habetur Act. 19. vbi dicitur, quod Paulus baptizabat eos, qui erant baptizati baptiſmo Ioannis. Ergo multò fortius illi qui ſunt baptizati ab hæreticis, vel peccatoribus ſunt rebaptizandi.

In concil. 1. Nicen. can. 19.

¶ 3. Præterea, In Niceno concilio ſtatutum eſt, Si quis confugerit ad Eccleſiam catholicam de Paulianiſtis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem eſſe eadem ratio de aliis hæreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

¶ 4. Præterea, Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutẽ. Sed de quibuſdã baptizatis aliquando dubitatur, an ſint baptizati. Ergo videtur, quòd debeant iterum baptizari.

¶ 5. Præterea, Euchariſtia eſt perfectius ſacramentum, quàm baptiſmus, vt ſuprà dictum eſt. * Sed ſacramẽtum Euchariſtiæ iteratur. Ergo videtur, quod multò magis baptiſmus poſſit iterari.

q. præc. art. 4.

Sed contra eſt quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnũ baptiſma.

Respondeo dicendum, quod baptiſmus iterari nõ poteſt. primò quidem, quia baptiſmus eſt quædã ſpiritualis regeneratio, prout, ſcilicet aliquis moritur veteri vitę, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit, ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poteſt introire in regnum Dei. Vnius autem non eſt niſi vna generatio, & ideo non poteſt baptiſmus iterari, ſicut nec carnalis generatio. Vnde Aug. * dicit ſuper illud Ioan. 3. Nũquid poteſt in ventrẽ matris ſuæ iteratò introire, & renaſci? Sic tu, inquit, intellige natiuitatẽ Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatẽ carnis, quomodo enim vterus nõ poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Secundò, quia in morte Chriſti baptizamur, per quam morimur peccato, & reſurgimus in nouitatẽ vitę: Chriſtus autem ſemel tantùm mortuus eſt, & ideo baptiſmus iterari non debet: propter quod Heb. 6. contra quoſdã rebaptizari volentes dicicitur. Rurſus crucifigentes ſibi metipſis filium Dei. vbi glo. dicit, * Vna Chriſti mors, vnũ baptiſma cõſecrauit. Tertiò, quia baptiſmus imprimit characterem, qui eſt indelebilis, & cum quadam conſecratione datur: vnde ſicut aliæ conſecrationes non iterantur in Eccleſia, ita nec baptiſmus. Et hoc eſt quod Aug. * dicit in 2. contra epiſtolam Parmeniani, quod character militatis non repetitur, & quod nõ minus hæret ſacramẽtum Chriſti, quàm corporalis hæc nota: cùm videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtiq; per pœnitentiam redeuntibus, non reſtituitur. Quartò, quia baptiſmus principaliter datur cõtra originale peccatũ, & ideo ſicut originale peccatũ non iteratur, ita etiã nec baptiſmus iteratur, quia vt dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictũ, in omnes homines in condẽnationẽ, ſic per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ.

* Tract. 11. in Euang. Ioan. circa med. to. 9.

glo. ſ. ordi. ſuper illud, Renouari rurſus ad pœnitentiam.

Lib. 2. c. 13. à med. to. 7. & ſup. a habetur q. 63. ar. 5. & vide eundem epiſ. 50. ad Bonif. poſt med. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod baptiſmus operatur in virtute paſſionis Chriſti, ſicut ſuprà dictum eſt. * Et ideo ſicut peccata ſequentia virtutem paſſionis Chriſti non auferunt, ita etiam non auferunt,

art. 2. huius q.

rũt baptiſmum,vt neceſſe ſit ipſum iterari. Sed pœnitentia ſuperueniẽte,tollitur peccatũ,quod impediebat effectum baptiſmi.

Ad secundum dicendum, quod ſicut Aug.* dicit ſuper illud Ioã.1. Sed ego neſciebam eũ. Ecce poſt Ioannem baptizatum eſt, poſt homicidam non eſt baptizatũ,quia Ioan.dedit baptiſmum ſuum,homicida dedit baptiſmũ Chriſti, quod ſacramentum tam ſanctũ eſt,vt nec homicida miniſtrante polluatur.

Tract.5. declinãdo ad ſi.to.9

Ad tertium dicendũ, quod Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Greg.* dicit ſcribẽs Quirino Epiſcopo, Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizabant, ſicut ſunt Bonoſiani & Cataphrygę (qui ſcilicet idem ſentiebant cum Paulianis) quia & illi Chriſtum Deum non credunt (exiſtimãtes,ipſum ſcilicet eſſe purum hominem) & iſti (ſcilicet Cataphrygæ) Spiritũ ſanctum peruerſo ſenſu eſſe quendam prauum hominem Mõtanum, (ſcilicet credunt) tales cùm ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur, quia baptiſma nõ fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Sed ſicut in regulis Eccleſiaſticis* dicitur: Si qui apud illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ Trinitatis confeſſione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiũtur vt baptizati.

In regiſt.lib.9. epiſt.61. paulò à princ. Refert de conſ.d.4.c. Hi verò.

De eccleſiaſ. dogm.c.52.t.3 in Aug. & de conſ.d.4.c.45. & ca.27.

Ad quartum dicendũ, quod ſicut dicit Decre. Alexandri.† III. De quibus dubium eſt an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmiſſis. Si baptizatus es, ego non te baptizo, ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod neſcitur eſſe factum.

In Decre.li.3. ti.42. de Bapt. & eius effectu. c. De quibus, & c. 2. & de conſ.d.4.109. 110. 111. & 112.

Ad quintum dicendũ, quod vtrunq; ſacramentum, ſcilicet baptiſmi & Euchariſtiæ eſt repręſentatiuum Dominicæ mortis & paſſionis, aliter tamen & aliter. Nam in baptiſmo commemoratur mors Chriſti in quantum homo Chriſto commoritur vt in nouam vitam regeneretur. Sed in ſacramento Euchariſtię cõmemoratur mors Chriſti, in quantum ipſe Chriſtus paſſus exhibetur nobis, quaſi paſchale conuiuium, ſecundum illud 1. Cor.5. Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus, itaq; epulemur. Et quia homo ſemel naſcitur, multotiens autẽ cibatur, ſemel tantùm datur baptiſmus, multotiens autẽ Euchariſtia.

COMMENTARIVS.

1 AD baptiſmi etiam adminiſtrationẽ, numerus & iteratio pertinet, pręſertim cùm de ea ſint in Eccleſia exorti errorẽs. Catholica ſententia eſt. baptiſmus iterari non poteſt, ſic enim Paulus Epheſ.4. vna fides, vnum baptiſma: quod etiam in ſymbolo maiori canit Eccleſia, hoc eſt quia vna fides, ideò vnũ baptiſma inquit Aug. lib. de quinq; hereſ.c.7. cum baptiſmus ſit fidei profeſſio, & ideò vnitate conſentiunt. Hebr.6. impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt, guſtauerunt etiam donum cęleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſq; ſęculi venturi, & prolapſi ſunt, iterum renouari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibi metipſis filium Dei & oſtentui habentes. hîc enim Apoſtolus loquitur de baptiſmo, vt oſtendunt illa, illuminari, renouari, crucifigi, quæ ſunt baptiſmi propria: quia in eo recipitur fides, qua illuminamur, regeneratio, qua renouamur, & commorimur Chriſto, & ideò crucifigimur, Rom.6. aſſerit ergo, impoſſibile eſſe baptiſmum repeti, & ita impoſſibilem eſſe pœnitentiam per baptiſmum.

Ex Eccleſia, ex ſcriptura & ſymbolo.

Baptiſmus etiã ab hæreticis adminiſtratus nõ poteſt iterari.

Explicatio.

Quin etiam Eccleſia in plenariis conciliis adeò probat baptiſmi vnitatem, & refutat iterationem, vt baptizatos ab hęreticis nullo modo rebaptizet, ſed potius ſola reconciliatione & pœnitentia ad ſe confugientes recipiat, modò ab illis legitimè adminiſtratum ſacramentũ nouerit: nempè ſalua eius ſubſtantia, quæ in materia & forma, & recta intentione miniſtri cõſiſtit. verum quidẽ eſt, eos qui nullo imminẽte vitæ periculo, ab hæreticis baptizari eligunt, cùm poſſint à catholicis, gratiam ſacramenti nõ recipere: ſed verum baptiſmum recipiunt, & charactere conſignantur.

Confirmatio ex Patribus & cõcil.

2 Hæc eſt doctrina ſæpe repetita à D. Auguſt. contra D. Cypriani errorem, qui baptizatos ab hæreticis rebaptizandos in Eccleſia catholica cẽſuit, nec aliter admittẽdos: quòd baptiſmum hæreticorum, verum baptiſmum non cenſuit: imò verò tria concilia prouinciæ Africanæ, congreganda curauit, in quibus idem definitũ ab illis Patribus Africanis legimus. vnum eſt cuius D. Cyprianus meminit epiſt. 70. alterum Epiſcoporum Africæ & Numidiæ, de quo epiſt. 73. tertium Epiſcoporum Africę, Numidię, & Mauritaniæ, quod adhuc extat 2. tom. operum eiuſdem Cypriani, cũ ſententiis omnium Epiſcoporum. ſed in his non fuit vlla contentio contra Eccleſię vniuerſalis decretum, ſed ignorantia & deceptio ex ſcripturis malè intellectis, quod in D. Cypriano, martyrij conſtantia demonſtrauit, & ſi quid in tuenda illa ſententia, peccatum fuerat, ſanguine pro Eccleſia effuſo òmninò mundauit, vt ſcribit D. Auguſt. qui multis libris editis eundem errorem in Donatiſtis damnauit, qui contẽnentes reliquos, qui ſibi non adhærebant, tanquam ex illis tantùm conſtaret vera Eccleſia, quam omnes fere hęretici ſibi arrogãt, baptizatos ab aliis, iterũ ideò baptizabant: quòd cenſerent in vera Eccleſia nõ fuiſſe baptizatos, in qua tantùm cenſent vera eſſe ſacramenta, & quæ ex ipſis tantùm conſtaret. Catholici verò cenſent, ſalutaria quidem, & ad iuſtitiam conſequendam tantũ eſſe in Eccleſia catholica ſacramenta, ſed extra Eccleſiam vera eſſe & integra ſacramenta, ſi in adminiſtratione eorum ſubſtãtia retineatur. quin etiam hæreticos, qui extra Eccleſiam ſacramenta adminiſtrant, Eccleſiæ miniſterium impiè vſurpare, & ſacramenta Eccleſiæ ideò cõferre, quia ſubſtantiam eorũ cum Eccleſia catholica cõſentientes retinent; & illius miniſtros quodammodo, quatenus ſcilicet illius ſacramẽta vſurpant, ſe exhibent.

Cypriani & aliorum Patrũ Africanorum opinio de baptiſmo hæreticorũ reiicienda.

Concilia contra rebaptizatores & Anabaptiſtas.

3 Hanc ſententiã catholicam etiam diſſentientibus illis Patribus Africanis, catholica ſemper docuit Eccleſia, & ex traditione Apoſtolica conſtãter collegit, vt inquit D. Auguſt. lib. 5. de bapt. c. 23. & ex plenario & vniuerſali concilio collectam etiam ſæpè ſcribit. & certè videtur intelligere Nicæni primi canonem 19. vbi Pauliniſtarũ, & Cataphrygum, atq; ſimilium baptiſmũ reprobat: & ab illis tinctos, iterum tingendos eſſe in Eccleſia catholica, nec aliter admittendos: quòd ſcilicet ſubſtantia baptiſmi, apud illos ſalua & integra non eſſet: ſignificans planè ſe verum baptiſma cenſere eorum hæreticorũ, qui ſubſtantialia ſacramenti retinerent. ſic enim aliàs probat Eccleſia baptiſmum Marcionis, Nouationorum, & aliorum hæreticorum ſimilium, vt conſtat ex Nicæna ſecunda can. 7. Loadicæn. can. 8. ſexta Synodo generali can. 95. & ſeptima can. 7. Carthagineñ. 1. can. 1. Viennen. in Clement. de ſum. Trinit. & fid. Florent. ſeſſ. vlt. de ſacramẽtis. quod etiam obſeruauit D. Thom. ad 3. Deniq; concil. Trident. ſic apertè definiuit contra recentes Anabaptiſtas ſeſſ. 7. can. 9. & 11. Clemẽs Papa lib. 6. conſtit. c. 15. Auguſt. tract. 11. in Ioan. & lib. toto de vnico baptiſmo contra Petilianum. Leo primus ep. 79. c. 7. & ep. 37. Damaſc. lib. 4. de fide c. 10. Beda in 2. c. Ioannis. c. cum dictum eſt ſ. quod verò cũ c. ſequenti 1. q. 1. Eadem ratione baptiſma Arrianorum improbatum eſt: quòd in eius forma filium intelligerent Patre minorẽ, cõtra dogma catholicum. quamuis autem recta fides miniſtri, vt illius propria eſt, ad veri baptiſmi adminiſtrationem non ſit neceſſaria, vt oſtendimus in baptiſmo hæreticorum, apud quos vera fides permanere non poteſt: requiritur tamen ad eſſentiam ſacramenti legitimus ſenſus & catholicus formæ: alioquin non haberet miniſter rectam Eccleſiæ intentionem, quæ ad veritatem ſacramenti omninò neceſſaria eſt, vt oſtendimus ſupra. q. 60. colligamus igitur, rebaptizationem & anabaptiſmum damnatum ſemper eſſe in Eccleſia, in Nouatianis, Arrianis, Donatiſtis, quòd baptiſmum hęreticorum, retinentiũ ſubſtantialia illius in adminiſtratione, verum baptiſmum cenſeat.

quare

quare noſtri temporis Anabaptiſtæ, iam pridem cum ſimilibus hæreticis rebaptizãtibus, damnati ſunt. plura de re notiſſima adiungere non eſt neceſſe, legat qui volet in tot libris D. Auguſtini contra Donatiſtas, in Alfonſo Caſtrenſi lib. 3. contra hæreſ. ſexta hæreſi de baptiſmo. Rationes verò ex ſancta ſcriptura collectas D. Thom. doctiſſimè in articulo collegit, vt ſemper ſolet.

4 De quibus verò dubium eſt ſint ne baptizati, an non, obſeruabitur ſententia Alexand. tertij in c. de quibus, de bap. vt ſi probabile ſit dubium, ſub conditione baptizẽtur: quę regula ad repetendum aliquid in adminiſtratione aliorum ſacramentorum eſſentiale, conſtanter etiam retinenda eſt. Qui verò aut ſcienter, aut ex contemptu, aut ex in curia non examinantes an ſit illa dubitatio probabilis, aliquem rebaptizauerit, proculdubio pœnis à iure ſtatutis ſubiicitur, nempè irregularitatis, & pœnitentiæ ſeptem annorum. c. eos quos, de conſecrat. d. 4. & c. ex litterarum, de apoſtatis. ſunt etiam & alię pœnę additæ in iure ciuili, vt l. 1. & 2. C. ne ſanctum bapt. iteretur. ſed quoniam hęc pœna irregularitatis propter culpam rebaptizantis eſt ſtatuta, vbi culpa non ſubeſt, re accurate expenſa, tam in baptizante quàm in baptizato, nulla videtur incurri irregularitas: quãuis aliquando incurri poſſit ſine culpa, nempè cum non eſt vindex culpæ commiſſæ. vt ſi iudex iuſtè aliquem morte puniat, ſi quis corpore à naturę exortu vitioſus ſit, irregularis fit. quod ſi dubitatio incidat an ignorantia iuris aliquem ab incurrenda pœna excuſare poſſit, vel ignorantia facti, id ſanè ex regulis generalibus de huiuſmodi ignorantia 1. 2. explicatis à D Thom. diiudicandum eſt. prudenter prætereà expendẽdum eſt, an nati inter catholicos pro baptizatis, aut confirmatis habẽdi ſint, an expoſiti, vel in ſiluis educati, cum de his nulla alia certa regula tradi poſſit. Cæterùm in irregularitate tollenda per diſpẽſationem, poteſtas nõ eſt in Epiſcopo, ſed in ſummo Pontif. niſi ex priuilegio, vel concilio, Epiſcopo, vel alteri id conceſſum eſſe conſtet.

ARTICVLVS X.

Vtrùm ritus, quo Eccleſia in baptizando vtitur, ſit conueniens.

AD DECIMVM ſic proceditur.* Videtur, quod nõ ſit conueniens ritus, quo Eccleſia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chryſoſt. nunquam aqua baptiſmi purgare peccata credentium poſſet, niſi tactu Dominici corporis ſanctificata fuiſſet. Hoc autem factum fuit in baptiſmo Chriſti, qui celebratur in feſto Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari ſolẽnis baptiſmus in feſto Epiphaniæ, quam in vigilia Paſchæ, & in vigilia Pentecoſtes. a diſt. 2. q. 1. art. 3. ad ſeptimum. & di. 6. q. 2. ar. 1 q. 4. * refertur de conſec. di. 4. c. 10. Nunquam.

¶ 2. Præterea, Ad idẽ ſacramẽtum non videtur pertinere diuerſarum materiarum vſus. Sed ad baptiſmum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo ſancto. primum in pectore, deinde inter ſcapulas, & tertiò chriſmate in vertice.

¶ 3. Præterea, In Chriſto IESV nõ eſt maſculus neq; fœmina, Barbarus & Scytha, & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiuſmodi differẽtiæ. Multo igitur minus diuerſitas veſtiũ aliquid operatur in fide Chriſti. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida veſtis.

¶ 4. Præterea, Sine huiuſmodi obſeruantiis poteſt baptiſmus celebrari. Hæc igitur quæ dicta ſunt, videntur eſſe ſuperflua, & ita incõuenienter ab Eccleſia inſtituta eſſe in ritu baptiſmi.

SED CONTRA eſt, quòd Eccleſia regitur Spiritu ſancto, qui nihil inordinatum operatur.

RESPONDEO dicendum, quod in ſacramento baptiſmi aliquid agi

tur quod eſt de neceſſitate ſacramẽti, & aliquid eſt quod ad quandam ſolennitatem ſacramenti pertinet. De neceſſitate quidem ſacramenti eſt forma, quæ deſignat principalẽ cauſam ſacramenti, & miniſter, qui eſt cauſa inſtrumentalis, & vſus materiæ, ſcilicet ablutio in aqua, quæ deſignat principalem ſacramenti effectum. Cætera verò omnia, quæ in ritu baptizandi obſeruat Eccleſia, magis pertinent ad quandam ſolennitatem ſacramenti. Quæ quidẽ adhibẽtur ſacramẽto propter tria. Primò quidem, ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiam ad ſacramentum. Si enim ſimpliciter fieret ablutio in aqua, abſque ſolennitate de facili ab aliquibus æſtimaretur, quaſi quædam communis ablutio. Secundò, ad fideliũ inſtructionem. Simplices enim qui litteris non erudiuntur, oportet erudire per aliqua ſenſibilia ſigna, puta, per picturas, & aliqua huiuſmodi. Et per hunc modum per ea, quæ in ſacramentis aguntur, vel inſtruuntur, vel ſolicitantur ad quærendum de his, quę per huiuſmodi ſenſibilia ſigna ſignificantur. Et ideo quia pręter principalem ſacramenti effectum, oportet quædã alia ſcire circa baptiſmum, conueniens fuit, vt etiam quibuſdã exterioribus ſignis repræſentarentur. Tertiò, quia per orationes & benedictiones & alia huiuſmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento ſacramentalis effectus.

Ad primvm ergo dicendum, quod Chriſtus in Epiphania baptizatus eſt baptiſmo Ioan. vt ſupra dictum eſt.* Quo quidem baptiſmo non baptizantur fideles, ſed potius baptiſmo Chriſti. Qui quidem habet efficaciam ex paſſione Chriſti (ſecundum illud Rom. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Iesv, in morte ipſius baptizati ſumus) & ex Spiritu ſancto: ſecundum illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c. & ideo ſolẽnis baptiſmus agitur in Eccleſia, & in vigilia Paſchæ, quando fit commemoratio Dominicæ ſepulturæ & reſurrectionis eiuſdẽ (propter quod & Dominus poſt reſurrectionem, præceptum de baptiſmo diſcipulis dedit, vt habetur Matth. vltimo) & in vigilia Pentecoſtes quando incipit celebrari ſolẽnitas Spiritus ſancti. Vnde & Apoſtoli leguntur ipſo die Pentecoſtes, quo Spiritum ſanctum receperant, tria millia hominum baptizaſſe.

ar. 2. huius q. & q. 39. art. 3.

Ad secvndvm dicendum, quod vſus aquę adhibetur in baptiſmo, quaſi pertinens ad ſubſtantiam ſacramenti, ſed vſus olei vel chriſmatis adhibetur ad quandam ſolẽnitatem. nam primò baptizandus in ungitur oleo ſancto, & in pectore & in ſcapulis, quaſi athleta Dei, vt Ambroſ.* dicit in lib. de ſacramenti. Sicut pugiles inungi conſueuerũt. Vnde ſicut Innoc. dicit in quadam Decret.* de ſacra vnctione, Baptizandus in pectore inungitur, vt per ſancti Spiritus donũ, abiiciat errorem & ignorantiam, & fidem rectã ſuſcipiat, quia iuſtus ex fide viuit. Inter ſcapulas autem inungitur, vt per Spiritus ſancti gratiã excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides ſine operibus mortua eſt, vt per fidei ſacramentum, fit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium fortitudo laborum in ſcapulis. Poſt baptiſmum verò (vt

lib. 1. c. 2. li. 3. ca. 1. tom. 4.

**lib. 1. Decret. ti. 15. ca. (cum venisset, à medio illius.*

(vt Rabanus* dicit) ſtatim ſignatur in cerebro à presbytero cum ſacro chriſmate, ſequēte ſimul & oratione, vt Chriſti regni particeps fiat, & à Chriſto Chriſtianus poſſit vocari. vel ſicut Ambroſ.* dicit: Vnguentū ſuper caput effunditur, quia ſenſus ſapiētis in capite eius, vt ſcilicet, ſit paratus omni petenti, de fide reddere rationem.

* lib. 1. de inſt. cleric. c. 28. refertur de cōſe. d. 4. c. Poſtquā

* li. 3. de ſacra. c. 1. in prin. to. 4. & de iis qui initiantur myſteriis, c. 6. & de conſec. d. 4. c. 29. & lib. 1. Decret. tit. 15. c. 1.

Ad tertium dicendū, quòd veſtis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione, quod nō liceat ei aliis veſtibus vti, ſed in ſignum glorioſæ reſurrectionis,* ad quam homines per baptiſmum regenerantur, & ad ſignificandam puritatem vitæ, quam debent poſt baptiſmum obſeruare, ſecundū illud Rom. 6. In nouitate vitæ ambulemus.

* De conſ. d. 4. c. 90.

Ad quartum dicendū, quòd ea quę pertinent ad ſolennitatem ſacramenti, etſi non ſint de neceſſitate ſacramenti, non tamen ſunt ſuperflua, quia ſunt ad bene eſſe ſacramenti, vt dictum eſt.†

In corp. art.

COMMENTARIVS.

1 De modo baptizandi, & vitanda baptiſmi repetitione dictū eſt: de ritibus & cæremoniis, dicendum eſt, quę ſcilicet in ſolemni adminiſtratione baptiſmi adhibendæ ſunt: cùm in articulo neceſſitatis eſſentialia tantùm adhibenda ſint, ne imminens periculum, ſuſceptionem ſacramenti adeò neceſſarij ad ſalutem, impediat, infra q. 71. artic. 3. ad 3. has cęremonias D. Thom. hoc articulo comprehendit, & q. eadem 71. alias adiungit, vt præparationes: vt intelligamus quaſdam eſſe ad ipſam adminiſtrationem ſacramenti ſolemnem adhibendas: de quibus hoc articulo: alias autem pręcedere ipſam adminiſtrationē, de quibus q. 71. De omnibus tamen eadē eſt ſententia catholica: ritus & cæremoniæ ab Eccleſia catholica inſtitutæ, ad baptiſmi ſolemnem adminiſtrationem, ex præcepto Eccleſiæ adhibendæ ſunt: ſed ad veritatem ſacramenti non ſunt ſimpliciter neceſſariæ. primùm quidem has cęremonias, piè & prudenter ab Eccleſia inſtitutas ad illam adminiſtrationem, oſtendunt tres huius articuli rationes manifeſtæ, & ipſarum cæremoniarum ſignificationes, de quibus in reſponſionibus ad argumenta. habuiſſe autem poteſtatem illas inſtituendi, oſtendimus art. 8. huius q. ex decreto Trident. & ex traditione Apoſtolica dimanaſſe docet Thom. Vvalden. de ſacramental. c. 28. & 44. & ſignificationes rituum baptiſmi diſtinctè & partitè ex antiquis Patribus colligit, à c. 45. ad 55. Pamelius ad ep. D. Cypr. 73. num. 6. & pleniſſimè ad Tertuliani librum de baptiſmo num. 1. Franciſcus Turrian. ad Clementis Papæ conſtitut. Apoſt. lib. 7. c. 23. num. 1. ex Aug. confeſſio Auguſtiniana lib. 3. c. 4. & ex D. Hieron. cōfeſſio Hieronimiana. tom. 3. cap. 5. Catechiſmus Roman. ad finem doctrinæ de baptiſmo.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm conuenienter deſcribantur tria baptiſmata.

Ad vndecimvm ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter deſcribātur tria baptiſmata, ſcilicet aquæ, ſanguinis, & flaminis, ſiue Spiritus ſancti. Quia Apoſt. dicit Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed non eſt niſi vna fides. Ergo non debet poni tria baptiſmata.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus eſt quoddam ſacramentum, vt ex ſuprà dictis patet.* Sed ſolus baptiſmus aquæ, eſt ſacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptiſmata.

* 4. diſt. 4. q. 3. art. 3. q. 1. & quol. 6. ar. 4. & 5. lo. 3. lect. 1. fin. Heb. 6. co. 3. ſ. & q. 6. art. 1. & li. 4. ortho. fide. ca. 10 poſt medium.

¶ 3. Præterea. Damaſ.* in 4. li. determinat plura alia genera baptiſmatum. Non ergo debent poni ſolum tria baptiſmata.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Heb. 6. Baptiſmatum doctrinę, dicit* gloſ. Pluraliter dicit, quia eſt baptiſmus aquæ, pœnitentiæ, & ſanguinis.

* gl. ordin. ibid. & q. 62. ar. 5. & q. 66. ar. 2.

Res-

q.62.ar.5.& q.66.ar.2.

Respondeo dicendũ, quod (ſicut ſupra dictũ eſt *) baptiſmus aquæ efficaciam habet à paſſione Chriſti (cui aliquis configuratur per baptiſmum) & vlterius ſicut à prima cauſa à Spiritu ſancto. Licet autem effectus dependeat à prima cauſa, cauſa tamen ſuperexcedit effectum nec dependet ab effectu. Et ideo præter baptiſmum aquæ, poteſt aliquis conſequi ſacramenti effectum ex paſſione Chriſti, inquãrum quis ei conformatur, pro Chriſto patiendo. Vnde dicitur Apocal.7. Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Eadem etiam ratione aliquis per virtutem Spiritus ſancti conſequitur effectum baptiſmi, nõ ſolùm ſine baptiſmo aquæ, ſed etiã ſine baptiſmo ſanguinis, inquãtum ſcilicet alicuius cor per Spiritum ſanctum mouetur ad credẽdum, & diligendum Deum, & pœnitẽdum de peccatis. vnde etiam dicitur baptiſmus pœnitentiæ. Et de hoc dicitur Iſai.4. Si ablueri Dñs ſordes filiarum Sion & ſanguinem Hieruſalẽ lauerit de medio eius in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris. Sic igitur vtrunq; aliorum baptiſmatũ nominatur baptiſmus, inquantum ſupplet vicem baptiſmi aquę. Vnde dicit Aug. * in 4. lib. de vnico baptiſmo paruuolorum. Baptiſmi vicem aliquando implere paſſionem, de latrone illo, cui nõ baptizato dictum eſt, Hodie mecum eris in paradiſo. Beatus Cyprianus non leue documentum aſſumpſit, quod etiã atq; etiam conſiderans, inuenio non tantùm paſſionem pro nomine Chriſti, id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere, ſed etiam fidem cõuerſionemq; cordis, ſi fortè ad celebrãdum myſterium baptiſmi, in anguſtiis temporũ ſuccurri non poteſt.

Li.4. de bapt. contra Donat. c.22. in princ. to. 7. & refertur de conſe. d. 4. ca. 35.

Ad primvm ergo dicendum, quod alia duo baptiſmata includuntur in baptiſmo aquę, qui efficaciã haber & ex paſſione Chriſti & ex Spiritu ſancto. Et ideo per hoc non tollitur vnitas baptiſmatis.

Ad secvndvm dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramentum habet rationem ſigni. Alia verò duo conueniunt cum baptiſmo aquæ, non quidem quãtum ad rationem ſigni, ſed quantum ad effectum baptiſmatis, & ideo non ſunt ſacramenta. q.60.ar.1.

Ad tertivm dicendũ, quòd Damaſ. * ponit quædam baptiſmata figuralia, ſicut diluuiũ, quod fuit ſignum noſtri baptiſmi, quãtum ad ſaluationem fidelium in Eccleſia, ſicut tunc paucæ animæ ſaluę factæ ſunt in arca, vt dicitur 1.Pet.3. Ponit etiam trãſitum maris rubri, qui ſignificat noſtrum baptiſma, quantum ad liberationẽ à ſeruitute peccati. Vnde & Apoſtol. dicit 1. Corint.10. quòd omnes baptizati ſunt in nube & in mari.

li.4. orth. fidei c.10. à medio

Ponit etiã ablutiones diuerſas, quæ fiebant in veteri lege, præfigurantes noſtrum baptiſma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptiſmum Ioan. qui fuit præparatorius ad noſtrũ baptiſma.

ARTICVLVS XII.

Vtrũ baptiſmus ſanguinis ſit potiſsimus inter alia baptiſmata.

Ad dvodecimvm ſic proceditur. Videtur quod baptiſmus ſanguinis non ſit potiſſimus inter tria prædicta baptiſmata. Baptiſmus

4.d.4.q.3.ar. 3.q.4. Et Heb. 6.ar.3.f.

ptiſmus enim aquæ imprimit charactetem. Quod quidē baptiſmus ſanguinis non facit. Ergo baptiſmus ſanguinis nō eſt potior, quàm baptiſmus aquæ.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus ſanguinis nō valet ſine baptiſmo flaminis, qui eſt per charitatem: dicitur enim 1. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ita, vt ardeā: charitatem autē non habuero, nihil mihi prodeſt. Sed baptiſmus flaminis valet ſine baptiſmo ſanguinis: non enim ſoli martyres ſaluātur. Ergo baptiſmus ſanguinis non eſt potiſſimus.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus aquæ habet efficaciam à paſſione Chriſti (cui ſecundū prædicta reſpondet baptiſmus ſanguinis) ita paſſio Chriſti efficaciam habet à Spiritu ſancto, ſecundū illud Heb. 9. Sanguis Chriſti, qui per Spiritū ſanctum obtulit ſemetipſum pro nobis, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, &c. Ergo baptiſmus flaminis potior eſt, quàm baptiſmus ſanguinis. Non ergo baptiſmus ſanguinis eſt potiſſimus.

Sed contra eſt, quod Aug. † ad Fortunatum, loquens de comparatione baptiſmatum, dicit: Baptizatus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, martyr coram perſecutore, ille poſt confeſſionem aſpergitur aqua, hic ſanguine, ille per impoſitionem manus pontificis recipit Spiritū ſanctum, hic templū efficitur Spiritus ſancti.

habetur in lib. de ec. eccl. dogmat. c. 74. t. 3.

Respondeo dicendum, quòd (ſicut dictum eſt†) effuſio ſanguinis pro Chriſto, & operatio interior Spiritus ſancti, dicuntur baptiſmata, inquantum efficiunt effectū baptiſmi aquæ. Baptiſmus autē aquæ efficaciam habet à paſſione Chriſti, & à Spiritu ſancto, vt dictū eſt.† Quæ quidem duæ cauſæ operantur in quolibet horum trium baptiſmatum, excellentiſſimè tamen in baptiſmo ſanguinis. Nam paſſio Chriſti operatur quidem in baptiſmo aquæ, per quandam figuratem repręſentationem, in baptiſmo autem flaminis, vel pœnitentiæ, per quandam affectionē, ſed in baptiſmo ſanguinis, per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus ſancti operatur in baptiſmo aquę, per quādam virtutem latentem, in baptiſmo autem pœnitentiæ per cordis commotionē, ſed in baptiſmo ſanguinis, per potiſſimum dilectionis & affectionis feruorem: ſecundum illud Ioan. 15. Maiorē hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

ar. præc. *ar. præce.*

Ad primum ergo dicendum, quod character eſt res & ſacramentum. Non autem dicimus quòd baptiſmus ſanguinis, pœnitentiam habeat ſecundum rationem ſacramenti, ſed quantum ad ſacramenti effectum.

Ad secundum dicendū, quod effuſio ſanguinis non habet rationē baptiſmi, ſi ſit ſine charitate. Ex quo patet, quòd baptiſmus ſanguinis includit baptiſmum flaminis, & non econuerſo. Vnde † ex hoc ipſo probatur perfectior.

c. 3. Eccl hier. parte. 2. & 3.

Ad tertium dicendū, quòd baptiſmus ſanguinis præeminentiam habet, non ſolùm ex parte paſſionis Chriſti, ſed etiam ex parte Spiritus ſancti, vt dictum eſt.†

in cor. ar.

COMMEN-

COMMENTARIVS.

Concluſio.

1 ESſentiam baptiſmi, ablutionis modum & ritus, aptè conſequitur baptiſmi diſtinctio, in baptiſmum aquæ, pœnitentiæ, & ſanguinis, qui cæteris præſtat: vel fluminis, flaminis, martyrij, quæ idem valent. Baptiſmi nomen ad pœnitentiam, & martyrium, ex imitatione ſanctæ ſcripturæ videtur tranſlatum. ſcriptum eſt enim de Domino Luc.12. Baptiſmo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor vſq; dum perficiatur? vbi Dominus ſuam paſſioné baptiſmũ appellat. vnde baptiſmus ſanguinis, dictum eſt martyrium, & ab eo, quia ſimiliter ſupplet vicé baptiſmi aquæ, baptiſmus flaminis, ſiue actus pœnitentiæ virtutis in adultis nondum baptizatis. Voco autem diſtinctionem, non diuiſionem, quia eſt ambiguitatis quædam diſtinctio, non autem vniuoca & eiuſdem rationis diuiſio. conſtat enim, duobus nomen baptiſmi ideò conuenire, quòd vicem illius ſuppleát, in gratię infuſione & peccatorum remiſſione, etiam in his qui nondum religioni Chriſtianæ adſcripti ſunt: & ita videntur in eam, credentes inſerere: vt baptiſmus aquæ perfectè & plenè idem efficit, cùm ſit illius ablutio, Chriſtianitatis externa profeſſio: vt olim Iudaiſmi, circũciſio, quod ſupra explicauimus. Baptiſmus flaminis, vel pœnitétiæ dicitur in adultis tantùm ratione vtentibus, propoſitum nouæ vitæ, cùm vera peccatorum deteſtatione, quæ exordium & vim habeat ex gratia Dei præueniente & excitante: quale fuiſſe legimus in Cornelio ante quàm baptizaretur, Act.10. in Eunucho & Paulo. c. debitum de bapt. Trident. ſeſſ.6.c.4. Martyrium verò dicitur mortis perpeſsio pro Deo, ex charitate proueniens, iuxta illud Ioan.15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. hoc verò vicem baptiſmi ſupplet tam in paruulis, quàm in adultis, vt in illis ſatis ſit ipſa mortis pro Chriſto perpeſsio, vt conſtat in innocentibus infantibus, quos vt martyres Eccleſia veneratur: in his prætereà ſit neceſſaria dilectio Dei, quæ excitet ad patiédum pro eo, & ideò incluſam habeat peccatorum deteſtationem perfectam, nempe charitate conſummatam & perfectam. conſtet igitur, pœnitentiam in adultis tantùm, martyrium in paruulis & adultis, & baptiſmum aquæ, in illis quidem in re, in his autem ſaltem in voto, quod vicem baptiſmi habet, ſuſcipientes participes redéptionis Chriſti efficere: & hac ratione nomen baptiſmi illis accommodatum eſt. vt baptiſmus aquæ ad ſalutem ſimpliciter ſit neceſſarius, flaminis verò & ſanguinis non ſimpliciter, ſed cùm baptiſmi copia haberi non poteſt, infra q.68.art.1.& 2.

Baptiſmatum diſtinctio nõ eſt vniuoca, quia nomine no ratione conueniunt.

Explicatio, & probatio.

Sot.li.2. de natura & gratia c.16.

2 Ratio autẽ ſacramenti baptiſmi, omninò illis non conuenit; quòd non ſint ſigna diuinitus ad ſanctificandũ inſtituta, vt planè ſcribit D.Tho. in reſponſione ad ſecundum, & per ſe manifeſtum eſt. ſed ſanctificandi vim habere, ex verbo Dei omninò conſtat. nota enim ſunt illa Ezech.18. Conuertimini ad me, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. & iterum, cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiã, ipſe animam ſuam viuificabit. & ad excitandum nos ad pœnitentiæ ſtudium, addit, omnium iniquitatũ eius non recordabor. & c.33. Viuo ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, ſed vt cõuertatur impius à via ſua & viuat. hęc autẽ omnia propriè ante Euangelium de pœnitentia tantùm virtute, & poſt Euágelium etiam ante ſuſceptum baptiſmum, intelligũtur. fuit enim pœnitentia hæc, quouis tempore neceſſaria ad ſalutem his omnibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinauiſſent, vt definitũ eſt in Conc. Tridét. ſeſſ.14.c.1. ſed in Euangelio tunc dicitur baptiſmi vicem habere, cùm adultus nondum ſacramento baptiſmi initiatus eſt: & ideò habere debet adiũctum votum ſaltem implicitum ſuſcipiendi baptiſmum. vt cum aliquis ex animo deteſtatus peccata, & nouam vitam inſtituẽs, proponit ſaltẽ pręſtare & efficere omnia, quæ ad ſalutem conſequendam intellexerit neceſſaria, & ideò virtute ſaltem propoſitum habet ſuſcipiendi baptiſmum. Cùm verò aliquis baptiſmi ſuſcepti gratiam peccando amiſit, ſalutarem pœnitentiam inſtituere non poteſt, ſine voto ſuſcipiendi ſacramentum pœnitétiæ. hęc in doctrina de iuſtificatione vberius explicantur: nunc verò conſtet, baptiſmum flaminis ſiue Spiritus ſancti, appellari pœnitétiam, acceptam ex animo ante baptiſmum, ſed cum illius voto: & ita per eam perfectam, mundari peccatorem ab omni peccato originali & actuali,

Pœnitentia in quibus & qua ratione, dicatur baptiſmus flaminis, & vt eũ ſuppleat baptiſmi aquæ.

Sot li.2. de natura & gratia c.12.

Infra q. 68. art. 1. ad 3. & art. 2.

Pœnitens adultus ante baptiſmū tenetur præcepto baptiſmi, quod indicatur per Eccleſiam, niſi illo ſuſceptus.

actuali,& ea ratione baptiſmi vicem & effectum ſupplere in ſanctificatione accipiēda,non autem charactere;cùm ſit hic proprius effectus baptiſmi ſacramenti, quòd ablutione perficitur,& non alterius.Quare qui huiuſmodi pœnitētia ante baptiſmum iuſtificatur, tenetur oblata opportunitate, baptiſmo tingi: tum ne violet præceptum de ſuſcipiendo baptiſmo Chriſti. D. Aug. lib.4.de baptiſmo capitibus 22.24. & vlt. q.84.in Leuit.q.33.in Numer. & epiſt.108. tum etiam vt externa profeſsione Chriſtianitatis,in Eccleſia Chriſtianus haberi omninò poſſit.quamuis enim hic ante baptiſmū iuſtificatus, Chriſti membrum viuum effectus coram Deo ſit,& pars Eccleſiæ catholicæ Chriſti: tamen Chriſtianus haberi nō poteſt & cenſeri in Eccleſia, donec viſibili ſacramento Chriſtianam religionem profiteatur: cùm Eccleſia iudicare non poſſit, nec omninò decernere,qui nam ſint fideles,niſi viſibili ſacramento in Eccleſiam admittātur.ſic enim ſupra q.60. oſtendimus, homines in vnam Eccleſiam colligari non poſſe,niſi ſignis ſenſibilibus conueniant, & Cornelius priùs iuſtificatus,ad Petrum tamen miſus ſit,vt baptizaretur,Act.10.

Diſputatio de efficacia baptiſmi flaminis.

3 An verò hæc pœnitentia, quæ baptiſmus flaminis dicitur,vt aufert omnem culpam originalē & actualem, omnem etiam pœnam auferat,ex diſtinctione reſpondēdum eſt. pœnam quidem æternam omninò aufert,cùm ſit factus filius Dei per adoptionem,& ideò hæres vitæ æternæ.qui huiuſmodi pœnitentia ante baptiſmum iuſtificatus eſt:pœnam vero omnem temporalem, plerunq; & magna ex parte auferre non ſolet:quia plerunq; nō eſt admodum intenſa hæc pœnitentia: abſolutè tamen omnē pœnam etiam temporalem auferre poteſt:quia pœnitēs ex dono Dei poteſt in dilectione Dei & peccatorum deteſtatione adeò perfici, vt omnis pœna peccatis reſpondens aboleatur. quare quod inquit D.Thom.infra q.67.art.3.ad 3. effectū baptiſmi nulla alia re ſuppleri poſſe, id altero ex duobus modis intelligēdum eſt.in pueris quidem & adultis ratione characteris, quē ſolus baptiſmus aquæ imprimere poteſt,infra q.68.art.1.ad 3.& ſine charactere poteſt,& ſæpè ſolet eſſe ſanctificatio interior.præterea in pueris tantùm;quia nulla alio niſi baptiſmo aquæ ſanctificari poſſunt ſecundum legem Chriſti ordinariam, eod.art.3.q.67.& q.88.ar.1.& 2.& aliquādo martyrio,vt ſtatim explicabitur:in adultis etiam erit vera eadem ſentētia plerunq; & magna ex parte, ad remiſſionem omnis pœnæ temporalis,vt explicauimus. & ſic erit accipienda illa ſententia eiuſdem articuli tertij: [adulti non poſſunt aliter quàm per baptiſmum,plenam remiſſionem conſequi,& quantum ad culpam, & quantum ad pœnam.] Semper enim ſacramentum ſuſceptum,propter vim illam operādi ſanctificationem,& remiſſionem peccatorum ex opere operato;ſi ſuſcipientis diſpoſitio ſit accōmodata,multo magis operatur ad gratiæ incrementum, pœnæ temporalis remiſſionem,& donorum pleniorem infuſionem,quàm votum tantùm ſacramenti:etiā ſi vtrunq; ſit cùm vera contritione & gratia coniunctū:vt explicauimus ſupra q.62. hactenus explicatum ſit,qua ratione pœnitentia in adultis,vicem baptiſmi ſupplere poſſit,& quis ſit effectus, & efficacia illius.

4 Deinceps vt intelligatur, qua ratione martyrium tam in paruulis quàm adultis, vicem baptiſmi aquæ ſuppleat, de efficacia illius dicendū eſt,vnde intelligetur an præſtet alis baptiſmis,quos hactenus diſtinximus.Eſt igitur recepta Theologorum ſententia 4.ſent.d.4. Martyrium tam in paruulis,quam adultis, remittere omnem culpam & pœnam,ſiue æternam,ſiue temporalem,etiam ſine formali & expreſſa peccatorum deteſtatione. Firmamentum huius ſententiæ eſt, quòd martyrium ſit actus charitatis præſtantiſsimus: ſicut ſcriptū eſt Ioā.15.Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.vt enim ſacramenta omnia vim habent remittendi peccata,ex paſſione Chriſti:ſic etiam,illud amplius hāc vim participat quod eidē paſſioni,à qua eſt virtus huius remiſſionis,congruentius eſt. congruit autem baptiſmus aquæ cū paſſione Chriſti ſecundum repræſentationem; quatenus quicunq; baptizati ſumus,in morte ipſius baptizati ſumus,Rom. 6. vt cōſepulti cùm illo per baptiſmum, in nouitatem vitæ reſurgamus,quę omnia,ipſa ablutione aquę, ſiue immerſione & emerſione, baptiſmus repræſentat,& inſtrumētaliter efficit. martyrium autem cum paſſione Chriſti congruit operis imitatione, quatenus eximiæ dilectionis actus eſt: eſt igitur maxima vis remittendi peccatum à paſsione Chriſti in martyrium

Efficacia martyrij in remittenda culpa & pœna.

Martyriũ perfectione operis, compenſat efficaciam baptiſmi aquæ ex opere operato: & ideo vterque omnem culpam & pœnam remittit.

Diſputat Sot. lib. 2. de nat. & grat. c. 16.

martyrium deriuata: & ideò remiſſionem peccatorum efficit perfectiſſimam, non ſolum ſecundum rationem culpę, ſed etiam omnis pœnæ ęternæ & temporalis. An verò alius actus charitatis pręter martyrium, ſatis ſit adulto peccatori ad iuſtificationé, ſine expreſſa & formali pœnitentia & deteſtatione peccatorum, non eſt huius loci diſputare: cùm martyrium tantùm baptiſmi nomen accipiat, & certè pœnitétia adulto peccatori eſt via regia ad iuſtificationé: vt cóſtat ex Domini prędicatione, & Apoſtolorum in Actis. Martyrij autem illam efficaciam, qua omnem culpam & pœnam remittit, vt baptiſmus aquæ, colligit D. Auguſt. lib. 13. de ciuit. c. 7. de fid. ad Petrú c. 3. & 30. ep. 108. ex verbo Domini, qui enim dixit, niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c. dixit etiam, qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum, coram Patre meo, &, qui perdiderit animã ſuam propter me, inueniet eam. idé decernitur c. Catechumenum de cóſec. d. 4. & c. cùm Marthę de celeb. miſſ. illis verbis, iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre: quòd iam fruatur Deo, cui remiſſa ſit omnis culpa & pœna.

Ioan. 3.

Matth. 10.

5 Quòd verò quidam Theologi, ex hac efficiencia martyrij efficiunt, martyrium eſſe ſacramentum, & gratiam conferre ex opere operatò, inconſideratè dictum eſſe videtur. Nam licet martyrium in paruulis, baptiſmo ſit perſimile, quia confert illis ſine actu interno gratiam, & remittat omné culpam & pœná, & quòd in adultis vtriq; debet adiungi interior actus, quo alter ſaltem velit baptizari, & adſcribi religioni Chriſtianę, alter pro Chriſto mortem opetere: tamen ratio ſacramenti baptiſmo ſanguinis conuenire non poteſt, cùm non ſit inſtitutus vt ſignum ſenſibile, neq; infundat gratiã ex opere operato: ſed potius operantis, vt eximius charitatis actus in adultis, & in paruulis, non aliter quã ex imitatione pręclari operis, quo paſſus eſt ex nimia charitate Chriſtus pro nobis, vt nos redimeret, & teſtimonium perhiberet veritati: quod perhibet etiã martyr Chriſto Domino. Colligamus igitur baptiſmum aquæ & ſanguinis, in ratione efficiendi diſſimiles eſſe, cùm ille efficiat, vt ſacramentum ex opere operato, hic vel ex opere operantis vt in adultis, vel ex imitatione charitatis Chriſti, vt in paruulis: perſimiles autem & æquales eſſe in remiſſione omnis culpę & pœnæ.

Martyrium nõ eſſe propriè ſacramentum.

Primũ conſect. Bapt. ſmus ſanguinis præſtat baptiſmo aquæ & flaminis.

6 Ex his colligitur quod inquit D. Tho. art. 12. baptiſmum ſanguinis cęteris omnibus pręſtare, quę nomine baptiſmi conueniunt: quia paſsionis Chriſti vis excellentiſſimè cómunicatur martyrio, nempè imitatione eiuſdem paſſionis, ſed baptiſmo aquę repreſentatione tantùm inſtrumentali, pœnitentię ſiue baptiſmo flaminis, conuerſione interiori, quę licet charitate perficiatur, non tamen eſt perfectiſsimus actus illius, vt Martyrium. Quamuis itaq; paria ſint in remiſsione culpę & omnis pœnę, baptiſmus aquę & ſanguinis; operis tamen perfectione hic pręſtantior eſt. Ille ſemper eſt ad ſalutem neceſſarius, hic non eſt, niſi neceſſarium ſit pro Chriſto morté ſubire: ille imprimit characterem, hic non imprimit, ſed vincit adhuc charitatis perfectione.

Secundũ cóſect.

Diſputatio contra hęreticos aſſeréntes, baptiſmi & pœnitentię ſacramétum idé eſſe.

Fenard. in appendice Caſtrẽſis, hæreſi quarta de baptiſmo. Argumenta hæreticorum.

7 Colligitur deinde, impiam eſſe Caluini ſententiam, baptiſmum aquæ cum pœnitentię ſacramento confundentis, vt non duo ſacramenta, ſed vnú tantùm ſint, appellatione tantùm diſtinctum. aptiſsimè, inquit ille, dixeris, ſi baptiſmum vocaueris pœnitentię ſacramentum. Argumẽta illius duo ſunt. vnum ex ſancta ſcriptura, alterũ ex Patribus. ex ſcriptura quidem, quia Euãgeliſta, inquit, Mar. 1. & Luc. 3. recitat Ioannem prędicaſſe baptiſmum pœnitentię in remiſsionem peccatorum: quaſi baptiſmus Ioannis fuerit pœnitentiæ ſacramentum, & baptiſmum Ioãnis eundem omninò facit cum baptiſmo Chriſti, vt apertius cóſtabit q. 69. de Patribus ſubiungit, [pœnitétię ſacramentum cum baptiſmo eundem eſſe, peruulgatum & certiſsimum axioma fuiſſe in veteri Eccleſia. Nam in libello de fide ad Petrum, qui Auguſtino inſcribitur, ſacramentum fidei & pœnitentiæ baptiſmus dicitur.]

Refutatio ex ſancta ſcriptura.

8 Sed huius erroris refutatio in promptu eſt, ex verbo Dei expreſſo, ex totius Eccleſiæ catholicæ cóſenſione in Patribus & conciliis. Primum quidem conſtat ex Ioan. 3. & 4. Apoſtolos Chriſti baptiſmo multos initiaſſe, antequam Chriſtus claues regni cælorum, quibus pœnitentiæ ſacramentum nititur, eiſdem vel promiſiſſet, vel contuliſſet. promiſit enim Matt. 16. & 18. contulit poſt reſurrectionem, Ioan. 20. Secundò, Petrus Act. 2. & 3. Iudęis nódum

renatis

renatis in Chriſto pœnitentię virtutem indixit, vt præparationem adultis neceſſariã, ad ſuſcipiendum baptiſmum, dicens: pœnitentiam agite & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum. Sed Simonem Magũ iam antea per Philippum baptizatum & peccantem, ad pœnitentię ſacramẽtum excitat his verbis, Act. 8. pœnitentiã age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Similiter Paulus Ro. 2. Scribit eos iam renatos, bonitate & longanimitate Dei, ad pœnitentiam adduci. Corinthios itidẽ 2. Cor. 7. iam baptizatos gaudet ſe contriſtaſſe ad pœnitentiam. Similitudo huius diſtinctionis ſacramenti pœnitentię & baptiſmi, in veteri lege præceſſit. Circuncisio enim, quę vmbra fuit & typus baptiſmi, diſtincta omninò fuit à pleriſq; ſacrificiis, quę pro peccato offerebantur, & ideò vmbra quædam & typi fuerunt ſacramenti pœnitentiæ. ſic pręcurſor Domini Ioannes, circuncisos Iudęos ad pœnitentiã excitabat, Dominus & Apoſtoli: ſed ille ad pœnitentiam, quæ baptiſmi Chriſti pręparatio eſt, Trident. ſeſſ. 6. c. 6. hi autem non ſolùm ad eandem, ſed etiam ad ſacramentum pœnitẽtiæ, quod his neceſſarium eſſe docebãt, qui à gratia baptiſmi excidiſſent, Trident. ſeſſ. 14. c. 1.

Ex patribus.

9 Patrum omniũ teſtimonia obuia ſunt, & per omnia eorum opera diſperſa: & diſtinctis doctrinis de baptiſmo & pœnitentiæ ſacramento cõprehenſa. Baſilius hom. de pœnitentia, Niſſenus libro extremo de vita Moyſis, Nazianz. oratione in ſancta lumina, & in ſanctum baptiſma. Cyprianus in epiſt. ad clerum de pręsbyteris, qui temere pacem lapſis dederant, & libro ad Nouatianum, quòd lapſis ſpes veniæ non eſt neganda, contra quẽ etiam extat liber Ambroſij de pœnitentia, & idem Ambroſ. ad virginem lapſam cap. 8. & 10. Auguſt. lib. de vera & falſa pœnitent. baptiſmum nulla vnquam ratione repeti debere ſcribit, vt explicauimus art. 9. huius q. & ſubiungit, per fructus itaq; pœnitẽtiæ baptizatis ſpes veniæ adhibetur; quæ apertè baptiſmum à pœnitentia diſtingunt. & lib. 50. homiliarum, vltima homilia, formas & gradus pœnitentiæ ſic diſtinguit: vt prima ſit, quæ in adultis Catechumenis baptiſmum præcedere debet, quos niſi pœniteat vitæ veteris, nouam non poſſunt inchoare, vt inquit Trident. Seſſ. 6. c. 6. de hac Chriſtus & præcurſor. Matth. 3. & 4. pœnitentiam agite, facite fructus dignos pœnitentię. Secunda, ait Auguſt. pœnitentia eſt, cuius actio per totam iſtam vitam perpetua ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt: quia vitã ęternam, incorruptibilem, immortalemq; nullus deſiderat, niſi eum vitę huius temporalis, corruptibilis, mortaliſq; pœniteat. Tertia actio pœnitentiæ, ait idem Pater, eſt ea quæ pro illis peccatis ſubeunda eſt, quę legis decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait, quoniam qui talia agũt, regnum Dei non poſſidebunt. eandem diſtinctionem proponit epiſt. 108. ad Seleucianum, & teſtimoniis ſcripturæ confirmat & lib. 1. de ſymb. c. 6. tribus modis inquit, dimitti peccata, baptiſmate, oratione, & humilitate maioris pœnitentiæ. D. Hieron. Epiſtolis ad Pammach. & Dęmetr. pœnitentiam inquit eſſe ſecundam tabulam poſt naufragium, ſcilicet gratiæ in baptiſmo acceptæ, vt explicat contra hæreticos & defendit Concil. Trident. Seſſ. 6. cap. 14. de eadem pœnitentiæ & baptiſmi diſtinctione, plura ſunt eiuſdem Patris teſtimonia, Dialogo 1. 2. & 3. contra Pelagian. & alibi. Tertulianus denique in lib. de Pœnit. cap. 6. baptiſmo pœnitentiæ actionem vt præparationem ſic coniungit, [lauacrum obſignatio eſt fidei, quæ fides à pœnitentiæ fide incipitur & commendatur. Aquam adituri ſub antiſtitis manu cõteſtamur nos renuntiare diabolo & pompæ, & angelis eius.] Sed de pœnitẽtię ſacramento, vocãs eam ſecundam Chriſtianorum ſpem, vt D. Hieron. ſecundam tabulam, & poſt inſtructionem vel baptiſmum, aduerſus gehennam ſecunda ſubſidia, ſic partitè & diſtinctè ſcribit, vt in eius ſententia, partium huius ſacramenti, & adminiſtrationis ritus deſcriptio expreſſa proponatur, à baptiſmo & eius ſacramento omninò diſtincta. Sic enim ſcribit eod. lib. de pœnitent. c. 9. tantùm releuat confeſſio delictorum, quãtum diſſimulatio exaggerat, cõfeſſio enim ſatiſfactionis conſilium eſt, diſſimulatio cõtumaciæ, & quæ ſequuntur. ex quibus fere ad verbũ multa Cypr. ad finem libri de lapſis, & Pacianus Parenęſi ad pœnit. quamuis enim hæc de publica & ſolemni pœnitentia ſcripta ſint, conueniunt tamen & priuatæ; quòd vtriuſq; communis eſſet ſecreta delictorum confeſſio, vt ad eundem librum Tertulliani eruditiſsimus Pamelius

Pœnitentiæ gradus & ſpecies diuerſa.

Ex imitatione Tertul. lib. de pœnitentia, vbi amiſsionem gratiæ vocat naufragiũ, & pœnitentiam ſubſidia ſecunda.

obſeruauit num.1.vbi etiam plurima veterum Patrum teſtimonia de pœnitentia, vt à baptiſmo diſtincta recenſet; quibus adiũge Iuſtini q.97.ad orthodoxos, Clementem Alexand.lib.1.pędagogi c:9. & lib.2. ſtromat. Theophilum Antiochenũ lib. 2. & 3. ad autolycum, Irenæum lib.3. c.37. Clementem lib.2.conſtitut.Apoſt. c.7. & multis aliis ſequentibus.

Ex concilijs.

10 Ex conciliis vniuerſalibus apertiſsima etiam ſunt teſtimonia. Florent.ſeſſ.vltima. baptiſmum à pœnitentiæ ſacramento, ex materia, forma & miniſtris apertiſsimè diſtinguit: & omnia concilia hac ratione ſeptem diſtingunt ſacramenta, quòd baptiſmum à pœnitentia diſtinctum connumerent: vt oſtendimus ſupra differentes de numero ſacramentorum q. 61.num. 9. ſed expreſsius contra recentes hæreticos diſtinguit baptiſmum à pœnitentia Concil.Trident.ſeſſ.14.c.2.primò quidẽ, quia materia, forma & miniſtri omninò diſsident, cùm Eccleſia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipſam per baptiſmi ianuam fuerit ingreſſus: quid enim mihi, inquit Apoſtolus 1.Corinth.5. de his qui foris ſunt iudicàre. iudex autem eſt miniſter pœnitentiæ, vt conſtat. Secundò, quia baptiſmus iterari non poteſt vt art.9. huius q.oſtenſum eſt: ſacramentum verò pœnitentiæ toties iteratur, quoties ad miniſtrum illius pœpitentes confugerint. Tertiò, ex effectis; baptiſmo enim efficitur homo per regenerationem noua creatura, plenè & perfectè remiſsis omnibus culpis & pœnis: pœnitentia non regenerat, ſed reconciliat nos Deo, magnis noſtris laboribus & fletibus, vnde vocatur baptiſmus à ſanctis Patribus laborioſus, non autem ſimpliciter & propriè baptiſmus. Quare eadẽ ſeſſ.14.can.2.ſic decretũ eſt: ſi quis ſacramenta confundens ipſum baptiſmum pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit: quaſi hæc duo ſacramẽta diſtincta non ſint: atq; ideò pœnitentiam non rectè ſecundã poſt naufragium tabulã appellari, anathema ſit.

Argumẽta hæreticorum refelluntur.

11 Quæ verò ab eiſdem proteſtantibus argumenta, pro ſua ſententia concluduntur, planè nullam vim habent. conſtat enim baptiſmum Ioannis, à baptiſmo Chriſti longe differre, vt conſtabit exactius infra q. 69. ille excitabat ad pœnitentiam tantùm, interius non regenerãs, hic autem requirit quidem in adultis actum pœnitentiæ virtutis, ſed ſuſcipientem ſic legitimè pręparatũ, vel puerum ſine vlla præparatione, regenerat. quòd autem baptiſmus aliquando dicatur pœnitentię ſacramentum, vt de fide ad Petrum c.30. eadem ratione conſtat: nempè quòd adultis, precedente actu virtutis pœnitentiæ, conferatur: ſicut dicitur ſacramentum fidei, quòd ſit publica fidei profeſsio in baptiſmi ſuſceptione, vt ſupra oſtẽſum eſt. non tamen inde efficitur, baptiſmi ſacramentum, eſſe pœnitentiam, vel eſſe ipſam fidem: vt impiè & imperitè Caluinus & reliqui Proteſtantes colligunt. quòd verò Caluinus remiſsionem peccatorum, recordationi baptiſmi ſuſcepti tribuit, quaſi baptiſmus, vt pœnitẽtia ſola recordatione, illa peccata remittat, ea d.q.69. plenè refutabitur.

QVÆSTIO LXVII.

De miniſtris, per quos traditur baptiſmi ſacramentum, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtris, per quos traditur ſacramentum baptiſmi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

Primò, vtrum ad diaconum pertineat baptizare.

Secundò, vtrum pertineat ad præsbyterũ, vel ſolum Epiſcopum.

Tertiò, vtrum laicus poſsit ſacramentum baptiſmi conferre.

Quartò, vtrum hoc poſsit facere mulier.

Quintò, vtrum non baptizatus non poſsit baptizare.

Sextò, vtrum plures poſsint ſimul baptizare vnum & eundem.

Septimò, vtrum neceſſe ſit aliquem eſſe qui baptizatum de ſacro fonte recipiat.

Octauò, vtrum ſuſcipiens aliquem de ſacro fonte, obligetur ad eius inſtructionem.

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrùm ad officium diaconi pertineat baptizare.

4.d.5.q.1.ar. 1 q.2.& d.7. q.1.art.1.q.1. cor.& d.13.q. 1.artic.5.q.1. cor.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod ad officiũ diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur à Domino officiũ prædicandi Euangelium, & baptizandi ſecundum illud Mat. vltimo. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officiũ diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur, quòd etiam ad officiũ diaconi pertineat baptizare.

ca.5.in par. 1. à med. vſque ad finem. illius partis.

¶ 2. Prçterea, Secundum Dion. * 5.c.Eccle.hier. purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptiſmum, ſecundum illud Ephe. 5. Mũdans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur, quòd baptizare pertineat ad diaconum.

¶ 3. Prçterea, De beato Laurentio legitur, quòd cum ipſe eſſet diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur, quod ad diaconos pertineat baptizare.

Gelaſ.1.in ep. ad Epiſ per Lucaniam, c.9. diſt. 93.c.13. Diaconos.

SED CONTRA eſt, quod Gelaſ. * Papa dicit, & habetur in Decret. *93*.diſt.† Diaconos propriam conſtituimus obſeruare menſuram, & infra, Abſque Epiſcopo, vel prçsbytero baptizare nõ audeãt, niſi prçdictis ordinibus fortaſſe lõgius cõſtitutis, neceſſitas extrema cõpellat.

ca.7.cæle.hier. in prin. & c.8. circa princ.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut cæleſtium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (vt Dionyſ. * dicit.7.c.cçleſt.hier.) ita etiam ex nominibus eccleſiaſticorum ordinum accipi poteſt quid ad vnunquẽque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quaſi miniſtri, † quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod ſacramentũ principaliter, & quaſi ex proprio officio prçbere: ſed adhibere miniſterium aliis maioribus in ſacramentorum exhibitione. Et ſic ad diaconum non pertinet quaſi ex proprio officio tradere ſacramentũ baptiſmi, ſed in collatione huius ſacramenti & aliorũ, aſſiſtere & miniſtrare maioribus. Vnde Iſidor.† dicit, ad diaconũ pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramẽtis Chriſti in baptiſmo, ſiue in chriſmate, in patena & calice.

Decr d 93.ca. 17.habetur in decr.d. 25. ca. Perlectis. & dicitur eſſe in ep. ad Ludifredũ.

c.5.in ti.de ſacerdotum perfectionibus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad diaconum pertinet recitare Euangelium in Eccleſia, & prædicare ipſum per modum catechizantis. Vnde & Dion.* dicit, quod diaconi habent officium ſuper immundos, inter quos ponit catechumenos. Sed docere, id eſt, exponere Euangelium, pertinet propriè ad Epiſcopum, cuius actus eſt perficere, ſecundũ Dion.† 5.ca.Eccl.hier. Perficere autem idẽ eſt quod docere. Vnde nõ ſequitur, quòd ad diaconos pertineat officium baptizandi.

c.3.eccleſ hier. par.4.& 3.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſicut Dion.* dicit in 2.c.eccl. hier. baptiſmus non ſolũ habet purgatiuam, ſed etiã illuminatiuã virtutem. Et ideo excedit officiũ diaconi, ad quem pertinet ſolùm purgare, ſcilicet, vel repellendo immũdos, vel diſpodendo eos ad ſacramenti ſuſceptionem.

c.2.part.1. & 2.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quia baptiſmus eſt ſacramentũ neceſſitatis, permittitur diaconibus neceſſitate vrgente, in abſentia maiorũ baptizare, ſicut patet ex autoritate Gelaſij † ſupra inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus exiſtens baptizauit.

In arg. Sed cõt.

ARTICVLVS II.

Vtrùm baptizare pertineat ad officium præsbyterorum.

4 d.5.2.2.ar. 1.q 2. Et d.7. q.3.ar.1.q.3. cor. Et d.17.q. 3.ar.1.q ar.3. q.2.cor. Et di. 24 q.2.art.2. ad 1. q.prac.artic.5. arg.2.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod baptizare nō pertineat ad officiũ presbyterorũ, ſed ſolũ Epiſcoporũ. Quia (ſicut dictũ eſt*) ſub eodē præcepto iniungitur Mat. vl. officiũ docēdi & baptizandi. Sed docere, quod eſt perficere, pertinet ad officiũ Epiſcopi, vt patet per Dion.† 5. & 6. c. Eccleſ. hier. Ergo & baptizare pertinet tantũ ad officium Epiſcopi.

c 5. in par. 1. & 6c.

¶ 2. Præterea, Per baptiſmum annumeratur aliquis populo Chriſtiano, quod quidem videtur ad officiũ ſolius principis pertinere. Sed principatũ in Eccleſia tenent Epiſcopi, qui, vt dicitur in* gloſ. Luc. 10 tenent locũ Apoſtolorũ, de quibus dicitur in Pſal. 44. Conſtitues eos principes ſuper omnē terram. Ergo videtur, quòd baptizare pertineat ſolum ad officium Epiſcopi.

eſt gl. ord. ibid. ex Beda Luc. 10. ſuper illud. Deſignauit Ieſus 72. diſcip. 10. 2.

¶ 3. Præterea, Iſido.† dicit, quod ad Epiſcopũ pertinet baſilicarum cōſecratio, vnctio altaris & confectio chriſmatis, ipſe ordines eccleſiaſticos diſtribuit, & ſacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius eſt ſacramentũ baptiſmi. Ergo videtur, quòd multò magis ad officiũ ſolius Epĩ pertineat baptizare.

habetur in decre di. 25. cap. Perlectis & dicitur eſſe in ep. ad Ludifredũ.

SED CONTRA eſt, quod Iſidor. *dicit in li. de officiis. Cōſtat baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe traditũ.

Li. 2. c. 24. nõ multum remotè ante finem, & habetur de cõſ. d. 4. c. 18.

RESPONDEO dicendũ, quod ſacerdotes ad hoc conſecrantur, vt ſacramentũ corporis Chriſti conficiant, ſicut ſupra dictum eſt. *Illud autē eſt ſacramentum eccleſiaſticę vnitatis, ſecundũ illud Apoſt. 1. Corin. 10. Vnus panis & vnum corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptiſmum autē aliquis fit particeps eccleſiaſticę vnitatis. Vnde & accipit ius ad menſam Dñi accedēdi. Et ideo ſicut ad ſacerdotē pertinet conſecrare Euchariſtiam (ad quod principaliter ſacerdotiũ ordinatur) ita ad propriũ officium ſacerdotis pertinet baptizare. Eiuſdem enim videtur eſſe operari totum, & partem in toto diſponere.

q.63. art. 1. 2. & 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod vtrunq; officium, ſcilicet docēdi & baptizandi, Dñs Apoſtolis iniunxit, quorũ vicem gerunt Epiſcopi, aliter tamē & aliter. Nā officiũ docendi cōmiſit eis Chriſtus, vt ipſi per ſe illud exercerent, tanquam principaliſsimũ. vnde & ipſi Apoſtoli dixerunt Act. 6. Non eſt æquũ nos relinquere verbũ Dei, & miniſtrare menſis. Officiũ autē baptizandi cōmiſit Apoſtolis, vt per alios exercendũ. Vnde & Apoſt. dicit 1. Cor. 1. Nō miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare. Et hoc ideo,* quia in baptizādo nihil operatur meritũ & ſapiētia miniſtri, ſicut in docendo, vt patet ex ſupradictis.† In cuius etiā ſignum nec ipſe Dñs baptizauit, ſed diſcipuli eius, vt dicitur Ioā. 4. Nec tamē per hoc excluditur, quin Epiſcopi poſſint baptizare, quia quod poteſt poteſtas inferior, poteſt & ſuperior. Vnde & Apoſtolus ibidē dicit, ſe quoſdam baptizaſſe.

Id habet gloſ. Lyrani, ſuper eũ locũ Apoſt.

q. 64. art 5. 6. & 9.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd in qualibet republica, ea, quæ ſunt minora, pertinēt ad minora officia, maiora verò maioribus reſeruātur, ſecundum illud Exod. 18. Quicquid maius fuerit, referāt ad te, & ipſi tātummodo minora iudicēt. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet

tinet diſponere de infimo populo, ad ſummos autē principes pertinet diſponere ea, quę pertinēt ad maiores ciuitatis. Per baptiſmū autem nō adipiſcitur aliquis, niſi infimum gradum in populo Chriſtiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes Eccleſię, id eſt, ad presbyteros, qui tenēt locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti, vt dicit gloſ.* Lucæ 10.

Eſt gl. or. ibid. ex Bed. loco citato in arg.

q. 65. artic. 3. ad 4.

Ad tertium dicendū, quòd (ſicut ſupra dictū eſt†) ſacramentū baptiſmi eſt potiſſimū neceſsitate. Sed quantum ad perfectionē, ſunt quædam alia potiora, quæ Epiſcopis reſeruantur.

ARTICVLVS III.

Vtrùm laicus poſsit baptizare.

3. 2. q. 100. ar 2. ad 1. Et 4. d. 5. q. 2. ar. 3. q. 1. & 1. & d. 6. q. 2. ar. 3. q. 2. & 3. ar. praec. in locis citatis artic. prae. in vtroque argu. Sed cont.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod laicus baptizare nō poſſit. Baptizare enim (ſicut dictū eſt*) propriè pertinet ad ordinē ſacerdotalē. Sed ea quæ ſunt ordinis, non poſſunt committi nō habēti ordinem. Ergo videtur, quòd laicus, qui non habet ordinē, baptizare non poſſit.

¶ 2. Præterea, Maius eſt baptizare, quā alia ſacramentalia baptiſmi perficere, ſicut catechizare, & exorcizare, & aquā baptiſmalē benedicere. Sed hæc nō poſſunt fieri à laicis, ſed ſolū à ſacerdotibus. Ergo videtur quòd multo minus laici poſſint baptizare.

¶ 3. Pręterea, Sicut baptiſmus eſt ſacramētum neceſſitatis, ita & pœnitētia. Sed laicus nō poteſt abſoluere in foro pœnitentiali. Ergo neq; poteſt baptizare.

Eſt in decr. ibidem. & d. 93. ca. 13.

Sed contra eſt, quod Gelaſ. Papa & Iſid.* dicūt, quòd baptizare neceſſitate imminente, laicis Chriſtianis plerumq; conceditur.

Respondeo dicendum, quod ad miſericordiā eius, qui vult oēs homines ſaluos fieri, pertinet, vt in his, quę ſunt de neceſſitate ſalutis, homo d facili remediū inueniat. Inter omnia autē ſacramēta, maximę neceſſitatis eſt baptiſmus, qui eſt regeneratio hominis in vitā ſpiritualē, quia pueris aliter omnino ſubueniri nō poteſt, & adulti non poſſunt aliter, quā per baptiſmum plenā remiſſionē conſequi, & quantū ad culpam & quantū ad pœnam. Et ideo vt homo circa remediū tam neceſſarium defectū pati nō poſſit, inſtitutū eſt, vt & materia baptiſmi ſit cōmunis, ſcilicet aqua, quę à quolibet de facili haberi poteſt, & miniſter baptiſmi etiā ſit quicunq; non ordinatus: ne propter defectum baptiſmi, homo ſalutis ſuę diſpendiū patiatur.

Ad primum ergò dicendum, quod baptizare pertinet ad ordinē ſacerdotalē, ſecundum quandā conuenientiam & ſolennitatē, non autē hoc eſt de neceſſitate ſacramenti. Vnde etiamſi extra neceſſitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem, tamen ſacramētum baptiſmi confert, nec eſt rebaptizandus ille, qui ſic eſt baptizatus.

Ad secundum dicendum, quod illa ſacramentalia baptiſmi pertinēt ad ſolennitatē, non autem ad neceſsitatem baptiſmi. Et ideo fieri non debēt, nec poſſunt à laico, ſed ſolum à ſacerdote, cuius eſt ſolennitet baptizare.

Ad tertium dicendū, quòd (ſicut ſupra dictū eſt*) pœnitentia nō eſt tātę neceſſitatis ſicut baptiſmus. Poteſt enim per contritionē ſuppleri defectus ſacerdotalis abſolutionis, quę nō liberat à tota pœ- *q. 65. art. 3. & 4.*

 na,

na, nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non eſt ſimile de baptiſmo, cuius effectus per nihil aliud ſuppleri poteſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm mulier poſſit baptizare.

Sup arti. 1. & locis ibidem inductis. In Conc. 4. Carthag. c. 99. & 100. & refertur de conſ. d. 4. c. 19. Mulier.

AD QVARTVM ſic procedit. Videtur, quod mulier nõ poſſit baptizare. Legitur enim in Carthaginẽſi cõcilio, quòd mulier, quãuis docta & ſancta, viros in conuẽtu docere, vel aliquos baptizare non præſumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuẽtu, ſecundum illud 1. ad Cor. 14. Turpe eſt mulieri, in Eccleſia loqui. ergo videtur, quòd nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

¶ 2. Præterea, Baptizare pertinet ad officiũ prælationis. vnde à ſacerdotibus habẽtibus curã animarum debet accipi baptiſmus. Sed hoc non poteſt cõpetere mulieri, ſecundũ illud 1. Tim. 2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio. Ergo mulier baptizare non poteſt.

¶ 3. Præterea, In ſpirituali regeneratione videtur aqua habere locũ materni vteri (vt Aug.* dicit ſuper illud Io. 3. Nũquid homo poteſt in ventrẽ matris ſuæ iterato introire, & renaſci?) ille autẽ qui baptizat, videtur magis habere patris officiũ. Sed hoc non cõpetit mulieri. Ergo mulier baptizare non poteſt.

Tract. 11. paulò ante mediũ, to. 9.

SED CONTRA eſt, quod Viba. Papa dicit*, & habetur in Decret. 30. q. 3. Super quibus cõſuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis hac ſentẽtia reſpondendum, vt baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate fœmina puerum in nomine ſanctæ Trinitatis baptizauerit.

Vrba. Vitali presbytero Brixienſi ſcribens. 30. q. 3. c. Super quibus.

RESPONDEO dicendum, quòd Chriſtus eſt, qui principaliter baptizat, ſecundum illud Ioan. 1. Super quẽ videris Spiritũ deſcendentẽ & manentẽ, hic eſt qui baptizat. Dicitur autẽ Coloſ. 3. Quod in Chriſto nõ eſt maſculus & fœmina. Et ideo ſicut maſculus laicus poteſt baptizare quaſi miniſter Chriſti, ita etiã & fœmina. Quia tamẽ caput mulieris eſt vir, & caput viri eſt Chriſtus (vt dicitur 1. Cor. 11.) nõ debet mulier baptizare, ſi adſit copia viri, ſicut nec laicus præſente clerico, nec clericus præſente ſacerdote: qui tamẽ poteſt baptizare præſente Epiſcopo, eo quòd hoc pertinet ad officium ſacerdotis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut mulieri non permittitur publicè docere, põt tamen priuata doctrina, vel monitione, aliquẽ inſtruere, ita nõ permittitur ei publicè & ſolenniter baptizare, ſed tamen poteſt baptizare in neceſsitatis articulo.

AD SECVNDVM dicendũ, quod quãdo baptiſmus ſolenniter & ordinariè celebratur, debet aliquis ſacramentum baptiſmi ſuſcipere à presbytero curam animarum habẽte, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamẽ nõ requiritur in articulo neceſſitatis, in quo põt mulier baptizare.

AD TERTIVM dicendum, quod in generatione carnali maſculus & fœmina operantur ſecundũ virtutẽ propriæ naturæ, & ideo fœmina nõ poteſt eſſe principiũ generationis actiuũ, ſed paſſiuum tantùm. Sed in generatione ſpirituali neuter operatur in virtute propria, ſed inſtrumẽtaliter tantũ per virtutem Chriſti, & ideo eodẽ modo poteſt vir & mulier in caſu neceſſitatis baptizare.

re. Si tamen mulier etiam extra caſum neceſſitatis baptizaret, nō eſſet rebaptizandus, ſicut & de laico dictum eſt.* Peccaret tamē ipſa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur, vel baptiſmum ab ea ſuſcipiendo, vel ei baptizandum aliquē offerendo.

art. prec.

ARTICVLVS V.

Vtrùm non baptizatus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre.

Sup. 4. ar. 3. & loc. 4. ibid. notanis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quod ille qui nō eſt baptizatus, nō poſſit ſacramentū baptiſmi conferre. Nullus enim dat quod non habet, ſed non baptizatus non habet ſacramentum baptiſmi. Ergo non poteſt ipſum conferre.

¶ 2. Pręterea, Sacramentū baptiſmi cōfert aliquis, inquātum eſt miniſter Eccleſię. Sed ille qui non eſt baptizatus, nullo modo pertinet ad Eccleſiam, ſcilicet nec re, nec ſacramento. Ergo nō poteſt ſacramentum baptiſmi conferre.

¶ 3. Prӕterea, Maius eſt ſacramentū conferre, quā ſuſcipere. Sed non baptizatus nō poteſt alia ſacramēta ſuſcipere. Ergo multo minus pōt aliquod ſacramentum cōferre.

SED CONTRA eſt, quod Iſidor.* dicit, Rom. Pōtifex nō hominem iudicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet Paganus ſit qui baptizat. Sed ille qui eſt baptizatus, nō dicit Paganus. Ergo etiā non baptizatus poteſt conferre ſacramentum baptiſmi.

refertur 1. q. 1. ca. 60. Si quis per ignorātiā. Et de cōſ d. 4. c. 2. Romanus.

RESPONDEO dicēdum, quod hanc queſtionē Aug.* indeterminatā reliquit. Dicit enim in 2. contra Epiſt. Parmen. Hęc quidē alia quӕſtio eſt, vtrū & ab his, qui nunquam fuerūt Chriſtiani, poſſit baptiſmus dari, nec aliquid temerè inde affirmandū eſt, ſine autoritate tanti concilij, quantū tantę rei ſufficit. Poſtmodum verò per Eccleſiā determinatū eſt, quòd nō baptizati, ſiue ſint Iudęi, ſiue Pagani, poſſunt ſacramētum baptiſmi conferre, dūmodo in forma Eccleſię baptizēt. Vnde Nicolaus Papa reſpōdet, de cōſe. d. 4. ad cōſulta Bulgar. c. 3. A quodā Iudęo, neſcitis vtrū Chriſtiano an Pagano, multos in patria veſtra aſſeritis baptizatos, & quid inde ſit agendū, cōſulitis. Hi profectò ſi in nomine ſanctę Trinitatis baptizati ſunt, rebaptizari nō debēt, ſi autē forma Eccleſię nō fuerit obſeruata, ſacramentū baptiſmi nō cōfertur. Et ſic intelligendū eſt, quod Greg.* ſecūdus ſcribit Bonifacio Epō: Quos à Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti (ſcilicet Eccleſiӕ forma nō ſeruata) vt denouo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. Et huius ratio eſt, quia ſicut ex parte materiӕ, quantū ad neceſſitatē ſacramenti, ſufficit quęcunq; aqua, ita etiā ſufficit ex parte miniſtri quicunque homo. Et ideo etiā non baptizatus, in articulo neceſſitatis baptizare poteſt, vt ſi duo nō baptizati ſe inuicē baptizēt, dū prius vnus baptizaret aliū, & poſtea baptizaretur ab eodē, & conſequeretur vterq; non ſolū ſacramentū, ſed etiam rē ſacramēti. Si verò extra articulū neceſſitatis hoc fieret, vterq; grauiter peccaret, ſcilicet baptizā, baptizatus: & per hoc impediretur baptiſmi effectus, licet non tolleretur ipſum ſacramentum.

Li. 2. c. 13. poſt medium, to. 7. refertur 1. q. 1. c. 98 Itē Aug. de vnico bapt. cōt. Petil. ca. 7. to. 7.

De conſ. d. 4. c. 23. A quodam Iudeo.

habetur de cōſe. d. 4. Quos a paganis. c. 52. De nouo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo baptizans adhibet tantummodo miniſteriū exterius, ſed

Chriſtus eſt qui interius baptizat, qui poteſt vti omnibus hominibus ad quodcunq; voluerit. Et ideo non baptizati poſſunt baptizare, quia, vt Nicolaus Papa dicit, baptiſmus nõ eſt illorum, ſcilicet baptizantium, ſed eius, ſcilicet Chriſti.

De conſ. d. 4. c. 23. A quodã Iudeo, in ſi.

Ad secvndvm dicendum, quod ille qui nõ eſt baptizatus, quãuis non pertineat ad Eccleſiam re vel ſacramento, poteſt tamen ad eã pertinere intẽtione & ſimilitudine actus, inquantũ ſcilicet intẽdit facere quod facit Eccleſia, & formã Eccleſiæ ſeruat in baptizando. Et ſic operatur vt miniſter Chriſti, qui virtutem ſuam non alligauit baptizatis, ſicut nec etiam ſacramentis.

Ad tertivm dicendũ, quòd alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis, ſicut baptiſmus. Et ideo magis conceditur, quòd non baptizatus poſſit baptizare, quàm quòd poſſit alia ſacramenta ſuſcipere.

COMMENTARIVS.

1 Ad baptiſmi adminiſtrationem, cuius eſſentiam hactenus explicauimus, miniſtri conſideratio neceſſaria eſt: cùm ipſius recta intentio, eſſentiam illam perficiat & abſoluat. Miniſter autem, aut eſt ipſius baptiſmi, aut baptizati. deinde baptiſmi miniſter, vnus aut plures: vnus autem, vel ordinarius & ex officio, vel extraordinarius ex commiſſione, & in articulo tantùm neceſſitatis: plures verò miniſtri, vel totales & integri, vel partiales & non per ſe, ſed potius coniuncti, ad eandem adminiſtrationem ſacramenti perficiendam. De vno miniſtro, eſt hæc ſententia recepta ab omnibus Theologis. 4. ſentent. diſt. 5. praxi & vſu Eccleſiæ catholicæ probata. [1] Miniſter ordinarius baptiſmi tam in ſolẽni & publica adminiſtratione, quàm in priuata, eſt Epiſcopus, vel ſacerdos iure ſuo etiam preſente Epiſcopo; ex commiſſione autem & conceſſu Epiſcopi, aut ſacerdotis, diaconus: cogente verò [2] neceſſitate & ſine ſolemnibus cæremoniis baptizare poſſunt omnes de populo, mares & fœminæ, non ſolùm fideles, ſed etiam infideles, Iudæi & hæretici; & verum [3] ſacramẽtum conferunt, ſi iuxta Eccleſiæ catholicæ conſuetudinem, neceſſaria adhibeant ad ſacramenti confectionem.

De miniſtro ordinario, & extraordinario baptiſmi.

2 Ratio primi ex verbo Dominĩ colligitur. Epiſcopis enim in Apoſtolis, quibus ſucceſſerunt, præcepit Dominus Matth. & Mar. vlt. euntes baptizate, & docete. Sed Apoſtolorum vſus & praxis docuit, præcipuum munus Epiſcopi eſſe docendi cõmiſſam ſibi plebem fidem & Chriſtianos mores, quod proinde per ſeipſum præſtare teneretur; & presbyteris ſacramenti baptiſmi & pœnitentiæ atque ſacræ communionis, adminiſtrationem committendam eſſe. ſic enim ſcriptum eſt Act. 6. Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis: & verbo Dei conſentienter concilia decreuerunt, præcipuum munus Epiſcopi eſſe prædicationem. quod in Eccleſia ſua ipſe per ſe, niſi legitime impeditus fuerit præſtare teneatur, & eo impedito per eos, quos ad id munus aſſumet; in aliis autem Eccleſiis per parochos, ſiue iis impeditis, per alios ab Epiſcopo ad idẽ munus eligendos. ſic enim D. Paulus de Epiſcopo, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere: hoc eſt diuinum præceptum, vt Epiſcopi tanta ſit cognitio doctrinæ & religionis Chriſtianæ, vt poſſit populum inſtruere, & verbo Dei repugnantes, falſitatis conuincere. itaq; licet à munere docẽdi legitime impeditus abſtineat: neceſſe tamen eſt illum ea pollere facultate doctrinæ, vt poſſit & populum docere, & corruptores verbi Dei refellere, vt ſanam & ſinceram doctrinam populus retinere poſſit, & à falſis doctoribus minime decipi. ſic de munere præcipuo Epiſcopi definitum eſt in Concilio Trident. ſeſſ. 5. c. 2. decreti de reformat, & ſeſſ. 24. c. 4. decreti ſecundi de reformat. & iam olim Carthagin. 4. c. 20. Toletan. 11. c. 2. Rhemen. c. 4. præcipiũt Epiſcopo, quod Apoſtolus antè præceperat, attendere orationi, lectioni ſanctæ ſcripturæ & patrum, atque prædicationi: cætera omnia miniſtris committere, Lateranen. ſub Innocent. III. c. 10. Denique omnia Epiſcopi munera collegit breuiter idem Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 1. decreti de reformat.

Epiſcopi præcipuum munus.

formaſ, his verbis, [cùm præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbiq; diuini prædicatione, ſacramétorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operũ exemplo paſcere, pauperum aliarumq; miſerabiliũ perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere.] conſtet igitur Epiſcopum per ſe ipſum teneri ad populum docendum, & quędam ſacraméta adminiſtrandum, vt confirmationem, ordinem, aliorum verò adminiſtrationem, presbyteris committendam eſſe, præſertim parochis, & aliis deinde quos in Domino ad id munus idoneos iudicauerit. itaq; ex iure diuino deriuatur, vt ſi Epiſcopus ex legitimo impedimento prędicare non poſſit, aut non in omnibus populis ſuæ curæ commiſſis, eligat tamé viros potentes opere & ſermone, vt loquitur Lateran. Concil. pauló ante citatum, qui idem munus præſtare poſſint.

Diaconus, qua ratione dicatur prædicare & baptizare.

3 Quòd autem diaconis in ſua ordinatione dicitur ab Epiſcopo, diaconum oportet baptizare & prædicare. id ſane miniſterialiter eſt intelligendũ, ideſt, vt iuxta nomen ſuum, prædicanti, aut baptizanti Epiſcopo, aut ſacerdoti miniſtrum ſe exhibeat. eſt enim diaconus idé quod miniſter, & ideò congruenter nomini ſuo dicitur, vt baptizet & prædicet, nempè miniſtrádo iis quibus vtrunq; munus ex officio competit. ſic diaconus dicitur prædicare cum populo legit, aut recitat Euangelium, materiam prędicationis Epiſcopo, vel ſacerdoti miniſtrans. ſic colliges ex c. conſtat de conſecr. d. 4. illud etiam certũ eſt poſſe diaconũ ex impoſitione, aut cómiſione Epiſcopi prędicare & populũ docere, vt inquit Pelagius d. 93. c. diacones. Rectè igitur D. Thom. art. 1. ad primùm, ad diaconum, inquit, pertinet recitare Euangelium, & prædicare ipſum per modum catechizantis. Sed docere, ideſt exponere Euangeliũ, pertinet propriè ad Epiſcopum, cuius actus eſt perficere, quòd idem eſt atq; docere.

D. Tho art. 2. ad 1.

Epiſcopus miniſterium baptizãdi committat aliis, ſed prædicandi per ſeipſum exerceat.

4 Eadem omnia apertè in ſeipſo Apoſtolus docuit 1. Cor. 1. & in ſeipſo omnes Epiſcopos, qui ſucceſſores ſunt Apoſtolorũ, vt ſacerdotes diſcipulorum ſeptuaginta, Anaclet. epiſt. 2. Auguſt. ad illud Pſalm. 44. pro patribus nati ſunt tibi filij. 68. d. c. quorum, Clement. I. de pœnis, Vvaldenſ. de ſacramental. p. 7. lib. 3. c. 29. inquit ergo Apoſtolus de ſe, & omnibus Epiſcopis: non miſit me Chriſtus baptizare, ſed euágelizare. ipſe etiam Dominus, qui per ſeipſum euangelizauit, tamẽ nõ baptizauit per ſeipſum, ſed per diſcipulos Ioan. 4. baptizauit tamẽ aliquando Apoſtolus, quia quod poteſt inferior miniſter, poteſt etiam ſuperior. ſed quia omnia idẽ Epiſcopus pręſtare non poteſt, vſurpat ipſe quod pręcipuũ & ſibi proprium eſt cætera committit aliis, ſed inuigilans & incumbens muneribus eorum. ſic enim ſubiungit eod. c. 1. gratias ago Deo quòd neminem veſtrũ baptizaui niſi Criſpũ & Caium, ne quis dicat quod in nomine meo baptizati eſtis. baptizaui autem & Stephanæ domum: cęterum neſcio ſi quẽ alium baptizauerim. de inuigilando autem in omnibus, eſt illud de inſtructione Timothei Epiſcopi 2. Timot. 4. tu vero vigila in omnibus, labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple. eſt enim illud expendendum, [vigila in omnibus & labora] quaſi in committendis muneribus, & eorum executione, inuigilandum ſit ſemper Epiſcopo: ipſius tamen propriam, quã proinde per ſeipſum præſtare teneatur, eſſe Euangelij prædicationem. id enim exprimunt illa verba [fac opus Euangeliſtę.] ad Titum 2. Tu autem loquere, quæ decent ſanam doctrinã. vt enim non poteſt Epiſcopus per alium potens eſſe exhortari in doctrina ſana, & eós, qui contradicunt arguere, cùm hæc potentia ſit Epiſcopi propria facultas: ſic neq; loqui ſanam doctrinã & facere opus Euangeliſtæ: & ipſa excuſatio per legitima impedimenta à munere per ſeipſum docendi, accuſatio eſt ceſſante legitimo impedimento. impotentia verò, non eſt propriè & uere legitimum impedimentum, ſed potius defectus, & priuatio illius potentiæ & facultatis ad docendam fidem, & mores Chriſtianos, & redarguendum repugnantes: cùm impedimentum ſit non facultatis, quàm ineſſe oportet ex diuino præcepto Epiſcopis, ſed muneris quòd ab ea facultate deriuatur, & eam præexiſtentem omninò exigit & requirit, quatenus facultates ad munera deſtinantur. Sic autẽ ſacerdos in ſua ordinatione, baptizandi poteſtatẽ accepit: vt tamẽ ſine Epiſcopi, aut parochi cómiſſione, eam exercere nó poſſit, & idoneus iudicatus ſit prius ab Epiſcopo ad ſolénem baptiſmũ & extra articulum

Epiſcopus inuigilet & laboret in omnibus iis quæ aliis committit.

Facultas & potentia ad prædicandum præcepto diuino Epiſcopo impoſita, & quod eſt illius legitimum impedimentũ.

ticulum neceſſitatis. quare ſi aliter adminiſtret hoc ſacramentũ, grauiter peccat. An vero diacono poſsit cõmitti baptiſmi adminiſtratio: reſpondeo non poſſe, niſi vbi pluribus neceſſariò baptizãdis ſacerdos nõ ſufficeret, & eo præcipiente, vt de Euchariſtiæ adminiſtratione definitur in Cõc. Niceno can. 14. & Arelatẽ. c. 15 & ſuſpenſionẽ notatur à Niceno, Diaconus etiã aliter baptizãs irregularitate. c. 1. de cler. non ordin. min. ita ſit vt niſi cogẽte neceſsitate, diaconus baptizare nõ poſsit abſente præsbytero, vel eo præſente & præcipiente: quòd obſeruauit glo. verbo neceſsitas c. diaconos. 93. di. vt legimus de Philippo baptizante eunuchum Act. 9. cùm tantùm eſſet diaconus.

De miniſtris extraordinariis in caſu neceſsitatis.

6 De prima p. ſentẽtiæ propoſitæ dictum eſt. Alterius verò p. de baptiſmi miniſtris in articulo neceſſitatis, vbi locus non eſt ſolẽnibus ceremoniis, cõfirmatio eſt manifeſta. cũ enim hoc ſacramentum ſit omnibus ad ſalutem maximè neceſſariũ, infra q. 68. art. 1. & 2. & ideò materia illius communis aqua naturalis: ſic etiam neminẽ ab eius adminiſtratione excludi voluit Eccleſia, vt omniũ ſaluti cõſuleret. Tert. de bap. Hieron. cõtra Lucif. plurima patrũ decreta de conſ. d. 4. quare Caluiniani impiè cẽſent, baptiſmum à laicis adminiſtratũ, nullum eſſe: & ideò ſic tinctos iterũ tingunt & abluunt: vt refert Feuard. in appẽd. Caſtrẽſis. 6. hæreſi de baptiſmo. voluit tamen Eccleſia ordinẽ quendã inter ipſos miniſtros ſtatuere, vt omnia decẽter & ſecundũ ordinẽ fiant: quãuis ad eſſentiã ſacramenti illius ordinis immutatio nihil efficiat. nẽpè mulier præſente viro, laicus præſente clerico, clericus ordine inferior præſente ſacerdote, adminiſtrationẽ ſibi ſumere nõ debet: niſi forte dignitate, aut ordine inferior, in adminiſtratione ſacramẽti peritior ſit. ſic obſtetrices, quæ in caſu neceſſitatis imminẽtis, baptizare conſueuerunt, viris plerunq; præferendæ ſunt. quin etiã ſi probabile periculũ vitæ infantis & pueri imminere videatur, nec alius miniſter præſto ſit, licebit matri, aut patri ſacramentũ puero adminiſtrare: neq; inde aliqua inter parẽtes ſpiritualis cognatio cõtrahitur, quæ eos à debito inuicẽ reddẽdo diuellat: cũ hoc impedimentũ & cognationẽ articulus neceſſitatis excludat. Ab his autẽ omnibus verũ ſacramentum, & rem ſacramẽti, ideſt effectũ, conferri, dubitandũ nõ eſt, cũ eſſentialia ſacramẽti adhibita ſint, & Eccleſia catholica ita ſæpè definierit, & cõſentientem ſuæ definitioni praxim & vſum ſemper retinuerit. Cæterũ ſic baptizatis, ſi euaſerint imminens vitæ periculũ, ſtatuit ſolemnes cæremonias, quas neceſsitatis articulus excluſit, in Eccleſia publicè adhiberi, quòd in eis inſit etiã aliqua vis ad profectũ vitæ ſpiritualis, vt explicat D. Th. infra q. 71. ar. 3. decreta verò Eccleſiaſtica de his extraordinariis miniſtris, referũtur ex veteribus de cõſ. d. 4. & præterea in Cõc. Florẽ. ſeſ. vl. in doctrina de ſacramẽtis ita definitũ eſt. Miniſter huius ſacramẽti eſt ſacerdos, cui ex officio cõpetit baptizare. in caſu autẽ neceſſitatis, non ſolùm ſacerdos, vel diaconus, ſed etiam laicus & mulier, imo etiã paganus & hæreticus baptizare poteſt: dummodo formam ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat, quod facit Eccleſia. de baptiſmo autem hæretico dictum eſt q. 66. art. 9.

7 De peccato autẽ illorũ, qui in baptiſmo ſolẽnes cæremonias & ritus nõ retinẽt, vel nulla cogẽte neceſsitate nõ adhibent, nõ rectè omninò Caiet. iudicauit. Aut enim ait ſecundũ ſe, ſuapte natura, vel ex genere, hoc conſideratur; aut ratione præcepti Eccleſiaſtici. primo quidẽ modo, mortale peccatũ nõ poteſt hîc accidere: quia quod aliquando rectè fit, id ſuaptè natura malũ eſſe non poteſt, cùm naturale mutari non poſſit: conſtat autem in caſu neceſſitatis ritus illos laudabiliter omitti. Secundò autẽ modo, mortale peccatum eſſe poteſt, vno ex tribus modis, primo ex inobedientia, ſi adſit contemptus: ſecundo ex præſumptione, vt ſi laicus ſacerdotis munus aſſumat: tertio ſi præcepti Eccleſiaſtici tãta eſſet vis ex modo impoſitionis. vnde ſolẽniter baptizãs, tenetur ſub reatu mortalis peccati, ritũ Eccleſiæ ſeruare, quãuis leuis omiſſio excuſaret plane. ſimiliter laicus, vſurpãs ſolẽnem ſacramenti adminiſtrationẽ. quod ſi extra neceſsitatis articulũ baptizaret ſine ſolẽni ritu, & ſine contẽptu & præſumptione, nõ videretur cõmittere peccatũ mortale, vt ſi exiſtimaret ſe rectè facere. Idẽ dicẽdum eſt de his, qui ſe viciſſim baptizarent extra neceſsitatis articulũ. ſic Innocẽt. III. in c. debitũ de bapt. affirmat Iudæũ baptizantẽ ſe, ſi ſtatim è vita exceſiſſet, ad patriã euolaturũ: quaſi nullum peccatũ cõmiſiſſet: cũ tamẽ grauior ſit error ſeipſum baptizantis,

zantis, quã is de quo agimus. quòd autẽ inquit D. Th. ar. 5. baptizãtes ſe vicisſim adeò grauiter peccare, vt impediatur effectus baptiſmi, id de præſumẽtibus eſt intelligendũ, vel de integro baptiſmi effectu: illi enim, licet gratiã conſequerentur, non tamen remiſsionem omnis culpę & pœnæ, quia veniale ſaltem peccatum committerent. ſic Caiet.

8 Sed verior & certa ſentẽtia eſt: laicum vel extra articulũ neceſsitatis, etiã ſine ſolẽnitate baptizantẽ, vel in eodẽ articulo, vel extra eũ ſolemnia adhibentem, mortaliter peccare ex ſuo genere: & ſola ignorãtia inuincibili excuſari poſſe. ſed ſecundo modo minus graue peccatũ eſt. Ratio primi eſt, quia vſurpatio muneris ſacerdotalis, ex ſuo genere mortale peccatum eſt, & ſacrilegium: quare qui ſic vellet baptizari, vel tidem baptiſmo cooperarẽtur, idem peccatum committerent: & adulti ſe vicisſim baptizantes gratiam nõ conſequerẽtur, quòd planè voluit D. Tho. artic. 5. licet omnibus character imprimeretur. vnde c. ſi quis de cler. non ord. omnis laicus ex officio baptizans, id eſt, ſolemniter, irregularitatẽ incurrit, non autem in articulo neceſsitatis: quia illa pœna culpę illius comes eſt. Ratio ſecũdi eſt, quia ignorãtia inuincibilis facit inuoluntariũ, ſine quo peccatũ non eſt. vtrũ autem liceat in articulo neceſsitatis baptizari ab eo, qui ex precio tantũ & ſimoniace baptizare vellet. D. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 1. ſemper autẽ paruulus baptizatus à quocunque miniſtro, etiã delinquẽte grauisſimè, integrũ effectũ baptiſmi recipit: ſed adultus, niſi excuſetur ignorãtia inuincibili, characterem, fidem, & ſpem, non autem charitatem recipiet, quia cooperatur peccato alterius, & poterit baptiſmi voto ſalutem cõſequi, infra q. 68. art. 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm plures poſsint ſimul vnum baptizare.

4. d. 3. ar. 2. q. 2. ad 1. & 2. d. 6. q. 2. art. 1. q. 3. ad 3.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quod plures poſſint ſimul vnũ baptizare. In multitudine poteſt facere vnus, poſſint facere titut. Vnde videtur, quod quicquid enim cõtinetur vnũ, ſed nõ conue- multi, & non è cõuerſo, ſicut multi trahũt nauem, quã vnus trahere non poſſet. Sed vnus homo poteſt baptizare. Ergo & plures poſſunt ſimul vnum baptizare.

¶ 2. Præterea, Difficilius eſt quòd vnũ agẽs agat in plura, quã quod plures agentes agant ſimul in vnũ. Sed vnus homo poteſt ſimul plures baptizare. Ergo multo magis plures poſſunt ſimul vnum baptizare.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentũ maximę neceſsitatis. Sed in aliquo caſu videtur eſſe neceſſariũ, quod plures ſimul vnũ baptizẽt, puta, ſi aliquis paruulus eſſet in articulo mortis, & adeſſent duo, quorũ alter eſſet mutus, & alter manibus, & brachiis careret; tũc enim oporteret quòd mutilatus verba proferret, & mutus actum baptiſmi exerceret. Ergo videtur quod plures poſſint ſimul vnum baptizare.

SED CONTRA eſt, quod vnius agentis eſt vna actio. Si ergo plures vnum baptizarent, videretur ſequi, quòd eſſent plures baptiſmi, quod eſt contra id quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramentũ baptiſmi præcipuè habet virtutem ex forma, quã Apoſtolus nominat verbũ vitę. Ephe. 5. Et ideo cõſiderare oportet, ſi plures ſimul vnũ baptizarent, qua forma vterentur. Si enim dicerẽt: Nos te baptizamus in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, dicũt quidã, quòd nõ conferretur ſacramentũ baptiſmi, eo quod non ſeruaretur forma Eccleſię, quę ſic habet: Ego te baptizo in noĩe Patris & Filij & Spiritus ſancti. Sed hoc excludiť per formã baptizãdi, qua vtitur Eccleſia Græcorũ, poſſent enim dicere, Baptize-

tus

tur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, &c. Sub qua forma Græci baptiſmū ſuſcipiūt, quę tamē forma multò magis diſſimilis eſt formę, qua nos vtimur, quā ſi dicatur: Nos te baptizamus. Sed conſiderandū eſt, quod ex tali forma, te baptizamus, exprimitur talis intētio, quod plures cōueniant ad vnū baptiſmum conferendū. Quod quidē videtur eſſe contra rationē miniſterij: homo enim nō baptizat, niſi vt miniſter Chriſti, & vicē eius gerēs. Vnde ſicut vnus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe vnū miniſtrū, qui Chriſtū repręſentet. propter quod ſignanter Apoſt. dicit, Ephe. 4. Vnus Dñs, vna fides, vnum baptiſma. Et ideo cōtraria intentio videtur excludere baptiſmi ſacramentum. Sic verò vterq; diceret: Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, vterq; exprimeret ſuā intentionem, quaſi ipſe ſingulariter baptiſmum conferret. Quod poſſet contingere in eo caſu, in quo cōtentioſè vterq; aliquē baptizare conaretur. Et tunc manifeſtum eſt, quod ille, qui prius verba proferret, daret baptiſmi ſacramētū, alius verò quantūcunq; ius baptizādi haberet, nihil faceret, & ſi verba pronūtiare pręſumeret, eſſet puniendus tanquā rebaptizator. Si autem omnino ſimul ambo verba proferrēt, & hominē immergerēt, aut aſpergerēt, eſſent puniēdi de inordinato modo baptizādi, & nō de iteratione baptiſmi: quia vterq; intēderet non baptizatum baptizare. Et vterq; quantum eſt in ſe baptizaret. Nec traderent aliud & aliud ſacramentum, ſed Chriſtus, qui eſt vnus, interius baptizans, vnum ſacramentum per vtrunq; conferret.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa locum habet in his, quę agūt propia virtute. Sed homines nō baptizāt propia virtute, ſed virtute Chriſti, qui cùm ſit vnus, per vnum miniſtrū perficit ſuum opus.

Ad secundum dicendū, quod in caſu neceſsitatis vnus poſſet ſimul plures baptizare, ſub hac forma: Ego vos baptizo, puta, ſi immineret ruina, aut gladius, aut aliquid huiuſmodi, quòd omnino morā non pateretur, vt ſigillatim omnes baptizarētur. Nec per hoc diuerſificaretur forma Eccleſię, quia plurale nō eſt niſi ſingulare geminatū: pręſertim cū pluraliter dicatur Matt. vlt. baptizātes eos, &c. Nec eſt ſimile de baptizante & baptizato, quia Chriſtus, qui principaliter baptizat, eſt vnus, ſed multi per baptiſmum efficiuntur vnum in Chriſto.

Ad tertium dicendū, quod (ſicut suprà dictum eſt) integritas baptiſmi conſiſtit in forma verborū, & in vſu materiæ. Et ideo neque ille, qui tantum verba profert baptizat, neq; ille, qui immergit. Et ideo ſi vnus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit eſſe cōueniens, neq; enim poterit dici: Ego te baptizo (cum ipſe non immergat, & per conſequens non baptizet) neque etiam poterit dici: Nos te baptizamus, cùm neuter baptizet. Si enim duo ſint, quorum vnus vnam partē libri ſcribat, & alius aliam, non erit propria locutio, Nos ſcripſimus librum iſtū, ſed ſynecdochica, inquantum totū ponitur pro parte. q. 66. ar. 5 & 5.

COMMENTARIVS.

1 De baptiſmi vnico miniſtro dictū eſt; de pluribus nunc diſſerendum eſt,

eſt, contingit autẽ plures eſſe, vel vt partes cõſtituentes integrum vnú, & perfectũ miniſtrum, vel vt integros & perſe, ſed conuenientes ad eiuſdẽ baptiſmi adminiſtrationẽ. primus modus duplex eſt: aut enim plures illi miniſtri ſimul materiã & formã adminiſtrant, plurali numero dicentes. nos te baptizamus, &c. aut vnus materiã, abluẽdo ſcilicet, alter formam proferẽdo. Secundus modus etiam duplex eſt; aut enim vnus alterũ adminiſtratione ſacramenti præuenit, aut ſimul adminiſtrant. v. g. vnus integram formã abluendo, cũ legitima intẽtione, ſingulari numero profert, & citius altero abſoluit: vel ſimul proferunt, ſed quiſq; ſingulari numero, quòd accideret ſi ex cõtentione baptizarent.1 Primò modo baptiſmus non eſt: altero verò modo is, qui alterũ præuenit,2 verũ baptiſmum adminiſtrat, alter rebaptizat:3 & vterq; ſimul adminiſtrãs verè baptizat:4 vtroq; tamen modo cõmittitur ab his miniſtris graue peccatum.

2 Ratio primi eſt: quia miniſtrũ ſacramẽti, oportet Chriſto principali agenti intentione cõuenire: cũ ſit illius miniſter: qui autẽ illo modo baptizarent, intẽtione non cõuenirent cũ Chriſto ſacramẽti inſtitutore: vt enim eſt vnus Chriſtus: ſic eſſe oportet vnũ miniſtrũ, iuxta illud Eph. 4. Vnus Dñs, vna fides, vnũ baptiſma, cũ vnus miniſter vnum Chriſtum repræſentet. Nõ igitur illi plures miniſtri verũ baptiſmũ adminiſtrarent, ex defectu legitimæ intentionis. itaq; ex vi ſignificationis formæ, cũ ita concipitur, nos te baptizamus, &c. ideſt, ego & tu, ait D. Tho. exprimitur talis intentio, quòd plures partialiter concurrant ad eiuſdẽ baptiſmi adminiſtrationẽ, vt intẽtio vnius ab alterius intẽtione pendeat, & ita nõ ſit certa & legitima faciendi, quòd Chriſtus inſtituit. quòd videtur repugnare intentioni Chriſti, qui vicẽ ſui gerere inſtituit, vnũ ſacramenti miniſtrũ. Quòd ſi quilibet perſe, independentẽ ab altero intentionem haberet, & idẽ eſſet ſecundũ intelligentiam illorũ, [nos tè baptizamus] atq; ego & ego te baptizamus, &c. idẽ eſſet iudiciũ de his, atque de his qui ſimul ſingilatim formã ſingulari numero proferrent. Sed D. Th. iudicat de illo baptiſmo, ex vi ſignificationis formæ, plurali numero prolatæ, vt dictum eſt. Quod ſi pleriq; Theologi animaduertiſſent, nullã rationem probabilẽ inuenissent diſſentiẽdi à ſentẽtia D. Tho. aut dubitandi de veritate illius. Similiter etiã de veritate ſacramẽti adminiſtrati ab vno in plures ſimul ſuſcipiẽtes, dubitari non poteſt: quamuis ſine peccato id perfici nõ poſsit niſi in articulo neceſsitatis: vt ad 2. D. Th. oſtẽdit & ad 3. qua ratione nõ ſit baptiſmus, ſi ex duobus miniſtris alter abluat, alter formã proferat, vt ſi alteri manus deſit, alteri ſermo. Ratio ſecundæ p. ſententiæ propoſitæ omninò cõſtat: quia nihil tunc deeſt de ſacramẽti eſſentia. & cũ baptiſmus ſine magno crimine iterari nõ poſsit, vt ar. 9. oſtenſum eſt, qui perfecto illo priori baptiſmo, poſteriorẽ adhiberet, certè eodẽ crimine implicaretur. Ratio tertiæ p. eſt, quia adhibitis eſſentialibus ſacramenti, vterq; intenderet nõ baptizatũ baptizare, & vterq; baptizat, & ex vnitate ſubiecti vnũ cenſetur ſacramentũ, & ex vnitate Chriſti, per vtrũque baptizãtis. Tandẽ ratio quartæ p. in prõptu eſt, quia quicunq; ſic baptizaret, indecenter & non ſecũdum ordinem baptizaret: omnia autem in Eccleſia decenter, & ſecundũ ordinem fieri debẽt, præſertim in ſacramentorũ adminiſtratione, vt Apoſtolus admonuit, & quilibet ſe exponit periculo rebaptizandi. peccatũ autẽ huius ordinis perturbati ex cauſis ipſius expendendũ & iudicandũ eſt. videtur autẽ graue peccatũ eſſe, niſi ignorãtia excuſetur: vt cẽſetur graue priuata in domo baptizare extra articulũ neceſsitatis Clemẽt. vnica de bapt. Reliqua ſubtiliter & accuratè à pleriſq; diſputata, de his pluribus miniſtris, aliena ſunt ab analytica doctrina, quã inſtituimus. quòd ſi aliqua dubitatio incidat, de huiuſmodi baptiſmis nõ ritè adminiſtratis, remediũ c. maiores de bapt. adhibendũ eſt, vt ſub cõditione baptizẽtur ſuſcipientes. erit perſimilis diſputatio de pluribus ſimul cõſecrantibus panẽ & vinũ infra q. 82. ar. 2. de homine autẽ ſeipſum baptizante, conſtat ex his, quid ſentiendũ ſit. ſi enim in omnibus ſacramẽtis, exceptis Euchariſtia, & matrimonio, ſuſcipiẽs à miniſtro diſtinguitur neceſſariò, ex ipſa ſacramẽti inſtitutione, quæ ad eſſentiã pertinet: certè in baptiſmo ſeipſum baptizantis ſacramentũ non erit. in baptiſmo verò illa inſtitutio manifeſta eſt. Matt. vlt. cùm ait Dñs, baptizantes eos, &c. præcipit enim miniſtris vt baptizent. ſic etiã Dñs à Ioanne baptizari voluit, ſupra q. 66. art. 5. ad 4. ex c. debitum de bapt.

Duran. Palud.

Multi eundem ſimul baptizantes peccant.

ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrùm in baptiſmo requiratur aliquis qui baptizatum leuet de ſacro fonte.

Inf.ar 8 ad 1.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quod in baptiſmo non requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte leuet. Baptiſmus enim noſter per baptiſmũ Chriſti conſecratur, & ei conformatur. Sed Chriſtus baptizatus nō eſt ab aliquo de fonte ſuſceptus, ſed ſicut dicitur Matth. 2. Baptizatus IESVS confeſtim aſcēdit de aqua. Ergo videtur, quod nec in aliorum baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiat.

2. Pręterea, Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, vt dictum eſt. *Sed in carnali generatione non requiritur niſi principium actiuum, quod eſt pater, & principium paſſiuum, quod eſt mater. Igitur cùm in baptiſmo locum patris obtineat ille qui baptizat, locum autem matris, ipſa aqua baptiſmi (vt Auguſt. *dicit in quodam ſermone Epiphaniæ) videtur, quòd non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

ar.3.huius q.

in ſer 1. Domi nica intra octa. epiph. tom.10.

¶ 3. Præterea, In ſacramentis Eccleſiæ, nihil deriſorium fieri debet. Sed hoc deriſorium videtur, quòd adulti baptizati, qui ſeipſos ſuſtētare poſſunt, & de ſacro fonte exire, ab alio ſuſcipiantur. Ergo videtur, quòd non requiratur aliquis præcipuè in baptiſmo adultorum, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

SED CONTRA eſt, quod Dion. *dicit 2. c. Eccleſ. hierar. quòd ſacerdotes aſſumentes baptizatum, tradunt eum ad educationem ſuſceptori & duci.

c.2.par.2. de ch.ad fin.

RESPONDEO dicendum, quòd ſpiritualis regeneratio, quæ fit per baptiſmum, aſſimilatur quodammodo generationi carnali. vnde dicitur 1. Pet. 2. Sicut modò geniti infantes rationabiles, & ſine dolo, lac concupiſcite. In generatione autem carnali paruulus nuper natus, indiget nutrice & pædagogo. Vnde & in ſpirituali generatione baptiſmi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando & inſtruendo eum, quaſi nouitium in fide, de his quæ pertinent ad fidem & vitam Chriſtianā. Ad quod prælati Eccleſiæ vacare non poſſunt, circa communem curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigent ſpeciali cura præter communem. Et ideo requiritur quòd aliquis ſuſcipiat baptizatum de ſacro fonte, quaſi in ſuam inſtructionem & tutelam. Et hoc eſt quod Dioniſ. *dicit vltim. ca. Eccleſ. hierar. Diuinis noſtris ducibus (id eſt Apoſtolis) ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes ſecūdum iſtum ſanctum modum, quod naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in diuinis pędagogo, & reliquū ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub diuino patre & ſaluationis ſanctæ ſuſceptore.

c.7. Eccleſ. non multum procul a fin.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chriſtus non eſt baptizatus, vt ipſe regeneraretur, ſed vt alios regeneraret. Et ideo poſt baptiſmum non indiguit pædagogo tanquam paruulus.

AD SECVNDVM dicendū, quod in generatione carnali non requiritur ex neceſſitate niſi pater & mater. Sed ad facilem partum, & educationem pueri conuenientem, requiritur

quiritur obſtetrix & nutrix & pęda gogus, quorum vicem implet in baptiſmo, ille qui puerū de ſacro fonte leuat. Vnde non eſt de neceſſitate ſacramenti: ſed vnus ſolus poteſt aliquem baptizare, neceſſitate imminente.

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non ſuſcipitur à patrino de ſacro fonte propter imbecillitatem corporalem, ſed propter imbecillitatem ſpiritualem, vt dictum eſt*.

In cor. ar.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm ille, qui aliquem leuat de ſacro fonte, teneatur ad eius inſtructionem.

Infr. q. 71. ar. 1. ad 1. Et 4. d. 6. q. 2. a. 2. q. 3. cor. et ad 3.

Ad octavvm ſic proceditur. Videtur, quod ille, qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, nō obligetur ad eius inſtructionem. Quia nullus poteſt inſtruere niſi inſtructus. Sed etiam quidam non inſtructi, ſed ſimplices admittuntur leuare aliquem de ſacro fonte. Ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, nō obligatur ad eius inſtructionem.

¶ 2. Præterea, Filius magis poteſt à patre inſtrui, quàm ab alio extraneo, nam filius habet à patre eſſe & nutrimentum & diſciplinam, vt Philoſ.* dicit in 8. Ethic. Si ergo ille, qui ſuſcipit baptizatū, teneretur eum inſtruere, magis eſſet conueniens quòd pater carnalis filium ſuum de fonte ſuſciperet, quàm aliquis alius. Quod tamen videtur eſſe prohibitum, vt habetur in Decreta.* 30. q. 1. Peruenit. & Dictum eſt*.

Li. 8. eth. c. 12. circa med. et c. 11. non longè à prin.

30. q. 1. c. Peruenit, & ca. Dictum eſt.

ar. præc.

¶ 3. Pręterea, Plures magis poſſunt inſtruere, quàm vnus ſolus. Si ergo ille qui ſuſcipit aliquē baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis deberēt plures ſuſcipere, quàm vnus ſolus, cuius contrarium habetur ex Decre.* Leonis Papæ. Non Plures, inquit, ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, quàm vnus, accedant, ſiue vir, ſiue mulier.

loco cit. in arg. 2.

Sed contra eſt, quod Aug. † dicit in quodam ſermone Paſchali, Vos ante omnia tam viros, quàm mulieres, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, vt vos cognoſcatis fideiuſſores, apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere.

Hoc dictum eſt Aug. refertur de conſe. d. 4. c. 104. Vos ante omnia. Aug. in ſer. poſt Paſcha Dño. incipit, Hodierna dies, to. 10.

Respondeo dicendū, quod vnuſquiſque obligatur ad exequendum officium quod accepit.* Dictū eſt autem, quòd ille, qui ſuſcipit aliquē de ſacro fonte, aſſumit ſibi officium pędagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipſo, ſi neceſſitas immineret, ſicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed vbi nutriuntur inter catholicos Chriſtianos, ſatis poſſunt ab hac cura excuſari, pręſumendo quod à ſuis parentibus diligenter inſtruātur. Si tamen quocūque modo ſentirent contrarium, tenerentur ſecundum modum, ſaluti ſpiritualium filiorum curam impendere.

art. præc.

Ad primvm ergo dicendum, quod vbi immineret periculum, oporteret eſſe aliquem doctum in diuinis, ſicut Dionyſ.* dicit, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſciperet. Sed vbi hoc periculum non imminet, propter hoc quòd pueri nutriūtur inter catholicos, admittuntur quicunq; ad hoc officium, quia ea, quæ pertinent ad Chriſtianam vitam, & fidem, publicè omnibus nota ſunt. Et tamen ille qui non eſt baptizatus

ca. 7. eccl. hier. non multū procul a fine.

ptizatus, non poteſt ſuſcipere baptizatum (vt eſt declaratum in Concilio Moguntino*) licet non baptizatus poſſit baptizare, quia perſona baptizantis eſt de neceſsitate ſacramenti, non autem perſona ſuſcipiētis, ſicut dictum eſt.*

refertur de conſe. d. 4. cã. 101. In baptiſmate.

ar. prec.

Ad secvndvm dicendum, quod ſicut eſt alia generatio ſpiritualis à carnali, ita etiam debet eſſe alia diſciplina: ſecundũ illud Heb. 12. Patres quidem carnis noſtrę habuimus eruditores, & reuerebamur eos, non multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & viuemus? Et ideo alius debet eſſe pater ſpiritualis à patre carnali, niſi neceſſitas contrarium exigat.

Ad tertivm dicendũ, quòd confuſio eſſet diſciplinæ, niſi eſſet vnus principalis inſtructor. Et ideo in baptiſmo vnus debet eſſe principalis ſuſceptor. Alij tamen poſſunt admitti quaſi coadiutores.

COMMENTARIVS.

1 De miniſtro ſacramẽti dictum eſt: de miniſtro ſuſcipientis ſacramentum poſtremò dicendum reſtat. Hic autẽ in ſolẽni adminiſtratione, ex præcepto Eccleſię adhiberi debet: abſolutè enim neceſſarius non eſt, cùm ad eſſentiam ſacramẽti non pertineat. Vocatur ab antiquis Patribus ſuſceptor, ſponſor, fidei iuſſor: à recentioribus patrinus aut compater. Eius munus eſt, baptizatum de ſacro fonte ſuſcipere, quaſi ſuæ tutelæ & curæ commiſſum, vt in fidei rudimentis, & moribus Chriſtianis accuratè inſtituatur. Itaque licet patrinus teneat ad ſacrum fontem baptiſmo tingendum, licet reſpondeat baptizanti in catechiſmo & aliis: his tamen actionibus non id quo ſuſceptoris munus aſſumitur, efficit: ſed tantùm cùm baptizatum de manu ſacerdotis ſuſcipit: vt cætera adhibere deceat & congruum ſit, ſuſcipere autem neceſſarium ſit, vt illo munere deuinctus teneatur. Sic apud Dionyſ. cap. vlt. de Eccleſ. hierar. dicũtur patrini ſuſcipere infantes erudiendos vt pædagogi. Sic etiam loquuntur Pontificum decreta de conſ. diſt. 4. c. in Catechiſmo & ſequẽtibus, & Concil. Tridẽt. Seſſ. 24. cap. 2. de reformat. matrim. ſuſceptorum munus eſſe, inquit, baptizatum de baptiſmo ſuſcipere. Et certè ab eo munere, ſuſceptores vocati ſunt: & adultos, cum baptizantur ad ſacrum fontem tenere, vel pro eis reſpondere neceſſe non eſt, ſed tantùm de baptiſmo ſuſcipere inſtruendos. Ipſa enim ſuſceptoris obligatio in ſuſcipiendo baptizatum de ſacro fonte imponitur: ſed munus inſtruendi tãdiu manere intelligitur, quandiu perſectè rudimentis fidei, & eorum plana & facili intelligentia imbuatur. Sic enim Dionyſ. c. 2. citato ſpõſoris munus expreſsit. [Spõdeo puerum inducturum, cum ad ſacram intelligentiam venerit, ſedulis adhortationibus meis, vt abrenuntiet cõtrariis omnino, profiteatur, peragatq; diuina, quę pollicetur.] Illud tamẽ certum eſt, quod ar. 8. D. Thom. admonuit, hanc docendi obligationem permanere, ſi neceſſitas diſcendi immineret, vt ſi baptizati inter infideles educẽtur: at vbi nulla neceſſitas imminet, videntur eadem obligatione non adſtringi. Videndum tamen eſt, vt ſunt huius ſæculi mores, ne hoc munus ſuſceptoris negligenter tractetur, & nomen tantùm nudum relictum ſit, vt Catechiſmus Romanus admonuit.

Suſceptores & patrini nomina, inſtitutio et munus.

Munus docendi quãdiu, obligat ſuſceptorẽ.

2 Fuit autem in Eccleſia hæc ſuſceptoris inſtitutio neceſſaria: vt ſicut generationis naturalis proprios parentes natura conſtituit; ſic regenerationis ſupranaturalis, ſuos veluti parentes, pędagogos & eruditores infantium Eccleſia ideò inſtituerit, vt quã ſit hęc poſterior generatio, ab illa priori diſtincta intelligeretur: & quemadmodũ pueri in lucẽ editi nutrici & pędagogo committuntur, vt eõrum opera educentur, & bonis artibus erudiantur: ita neceſſe eſt, vt renati in vitam ſpiritualem, ſuſceptori prudẽti committantur: vt in pietate Chriſtiana bene inſtituti, in viros perfectos, adiuuante Domino euadant; parochis in adultorũ inſtitutione & diſciplina valde occupatis. Vnde, quia tota hæc inſtitutio religionis Chriſtianæ, ſpiritualis eſt, & à naturali omninò diſtincta: ſanctè decreuit Eccleſia, vt ſuſceptor cum eo, quem ſuſcipit, & cùm eius veris parentibus affinitate quadam ſpirituali deuinciatur: vt inter hos omnes matrimo-

Spiritualis affinitas ex baptiſmo.

nium contrahi non poſsit, & contractum dirimatur. Sed ne inter plures, huiuſmodi affinitates contraherentur: atque ita impedirent ne hominum inter ipſos coniugia legitima diffunderentur, vel ignoranter contracta perſeuerandi in peccato cauſæ eſſent, vel non ſine magno ſcandalo dirimerentur, ſtatutum eſt in Concilio Trident. Seſſ.24.cap.2.de reformat.matrim. vt vnus tantum ſiue vir ſiue mulier, vel ad ſummũ vnus & vna baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant: inter quos ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem: nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur. Quorum nomina Parochus in libro deſcribat, doceatque eos quã cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excuſari valeant. Non igitur contrahitur hæc affinitas inter duos ſuſceptores, ſi fortè duo aſſumãtur, vt coniuges plerũq;.

3 Cùm autem baptiſmus priuatim adminiſtratur, cogente neceſſitate, quicunque de baptiſmo ſuſcipit baptizatum, hanc affinitatem contrahit, exceptis parentibus legitimo matrimonio coniunctis: inter quos nulla huiuſmodi affinitas contrahitur, ſi vrgente neceſſitate filium baptizaret, nullo alio preſente qui adminiſtraret baptiſmũ: vel ſi ex ignorantia inuincibili id ſibi licere in eodem articulo neceſſitatis, etiã aliis pręſentibus, exiſtimarent: vel ſi alter coniugum, filium alterius ęx eadem ignorantia baptizaret. Dico autem in legitimo matrimonio coniunctis: quia ſi ante contractũ matrimoniũ idẽ contingeret, contraheretur inter eos eadem affinitas, quæ impedit matrimoniũ contrahendum & dirimit cõtractum. Sic colliges ex D. Tho.4.diſt.42. q.1.art.2. hæc de affinitate ſpirituali ratione baptiſmi. Si verò contingat baptiſmo adminiſtrato priuatim propter imminentem neceſſitatem, poſteà ſolennes ritus publicè in Eccleſia adhiberi, is qui puerũ in catechiſmo tenet, affinitatem cõtrahit ſpiritualem, quæ impedit quidem matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit. cap. per catechiſmum de cogn. ſpirituali, lib.6. & cap. in catechiſmo de conſecr.d.4. contrahitur autem inter eoſdem, de quibus Concil. Trident. definiuit, & nõ plures: quia licet de hac cognatione ex catechiſmo orta, nihil definierit, & ideo ea ex iure antiquo retinenda ſit: tamen perſonas deuinctas cognatione maiori reſtrinxit: quare & eas quæ minori, & decreti illius ratio par eſt & æqualis in omnibus. Poſtremò obſeruãdum eſt, à ſuſceptoris munere repelli non tantum naturales parentes, vt à naturali generatione, ſpiritualis diſtinguatur, ſed etiam Iudęos, hęreticos, infideles denique omnes, ne pro ſana & ſincera religionis doctrina, alienam & deprauatam doceant: poſtremò abbates & monachos, ne docendi pueros gratia, extra monaſterij ſepta vagandi occaſionem habeant: denique in baptiſmate catechumenus non baptizatus ſuſceptor eſſe non poteſt: nec is qui non eſt confirmatus in confirmatione. Sic definitum eſt de conſecr. di.4. c. in baptiſmate & duobus proximè ſequentibus. & de perſonis, inter quas cognatio ex tenente confirmatum contrahitur, eadem omnino ratio eſt, atque de cognatione quæ ex baptiſmo, vt definitum eſt eod. Trid. decreto Seſſ.24.cap.2. de reform. matrim.

Affinitas ſpiritualis ex Catechiſmo.

Ex confirmatione.

QVÆSTIO LXVIII.
De ſuſcipientibus baptiſmum, in duodecim articulos diuiſa.

D*Einde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus baptiſmum.*

Et circa hoc quæruntur duodecim.

Primò, vtrum omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmum.

Secundò, vtrum aliquis poſſit ſaluari ſine baptiſmo.

Tertiò, vtrum baptiſmus ſit differendus.

Quartò, vtrũ peccatores ſint baptizandi.

Quintò, vtrùm peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.

Sextò, vtrum requiratur confeſsio peccatorum.

Septimò, vtrùm requiratur intentio ex parte baptizati.

Octauo, vtrum requiratur fides.

Nonò, vtrum pueri ſint baptizandi.

Decimo, vtrùm pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.

Vndecimò, vtrùm aliqui ſint baptizandi in maternis vteris exiſtentes.

Duodecimo, vtrùm furioſi & amentes ſint baptizandi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm omnes teneantur ad ſuſceptionem baptiſmi.

Inf. q. 70. art. 2 ad 3. & 4. & 4. d. 4. q. 3. art. 3. q. 2. cõ. & ad 3. & d. 6. q. 1. art. 1. q. 1. cõ. & 4. art. 6. 71.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non teneantur omnes ad ſuſceptionem baptiſmi. Per Chriſtum enim non eſt hominibus arctata via ſalutis. Sed ante Chriſti aduentum poterant homines ſaluari ſine baptiſmo. Ergo & poſt Chriſti Aduentum.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus maximè videtur eſſe inſtitutus in remediũ peccati originalis. Sed ille qui eſt baptizatus, cùm non habeat originale peccatum, nõ videtur quòd poſsit illud transfundere in prolẽ. Ergo filij baptizatorum non videntur eſſe baptizandi.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus datur ad hoc, quod aliquis per gratiam à peccato mundetur. Sed hoc conſequuntur illi, qui ſunt ſanctificati in vtero, ſine baptiſmo. Ergo non tenentur ad ſuſcipiendum baptiſmũ.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Et in lib. de Eccleſiaſticis* dogmatibus dicitur, Baptizatis tantum iter ſalutis eſſe credimus.

In lib. de eccl. dogma. c. 24. & 70. Habetur inter oper. Aug. to. 3.

RESPONDEO dicẽdum, quòd ad illud homines tenẽtur, ſine quo ſalutem conſequi non poſſunt. Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt ſalutem cõſequi, niſi per Chriſtum. Vndè & Apoſt. dicit Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ. Ad hoc autem datur baptiſmus, vt aliquis per ipſum regeneratus incorporetur Chriſto, factus membrum ipſius. Vnde dicitur Galat. 3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Vnde manifeſtum eſt, quòd omnes ad baptiſmum tenentur, & ſine eo non poteſt eſſe ſalus hominibus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nunquam homines potuerũt ſaluari etiam ante Chriſti aduentum, niſi fierent membra Chriſti: quia vt dicitur Acto. 4. nõ eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Sed ante Aduentum Chriſti, homines Chriſto incorporabantur per fidem futuri aduentus: cuius fidei ſignaculum erat circũciſio, vt Apoſtolus dicit Roma. 4. Ante verò quàm circũciſio inſtitueretur, ſola fide (vt Gregor.* dicit) cum ſacrificiorum oblatione, quibus ſuam fidem antiqui Patres profitebantur, homines Chriſto incorporabantur. Poſt aduentum etiam Chriſti, homines per fidem Chriſto incorporãtur, ſecundũ illud Ephe. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Sed alio ſigno manifeſtatur fides rei iam præſentis, quàm demonſtraretur, quando erat futura: ſicut etiam aliis verbis ſignificatur præſens, præteritum, & futurum. Et ideo licet ipſum ſacramentum baptiſmi non ſemper fuerit neceſſarium ad ſalutem, fides tamen cuius baptiſmus ſacramentum eſt, ſemper neceſſaria fuit.

Lib. 4. Moral. c. 2. circa med.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd (ſicut

1.2.q.81.ar.3.ad 2.

(ſicut in ſecũda parte dictum eſt*) illi qui baptizantur, renouãtur per baptiſmum ſecundum ſpiritum, corpus tamen remanet ſubiectum vetuſtati peccati, ſecundum illud Roman. 8. Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò viuit propter iuſtificationem. Vnde & Auguſt.* probat in lib. contra Iulianum, quod non baptizatur in homine, quicquid in eo eſt. Manifeſtum eſt autem, quod homo nõ generat generatione carnali ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem. Et ideo filij baptizatorum, cum peccato originali naſcuntur, vnde indigent baptizari.

Lib. 6. ca. 6. à med. ac ſi. to. 7.

Ad tertium dicendum, quod illi qui ſunt ſanctificati in vtero, conſequuntur quidem gratiam emundantem a peccato originali, non tamen ex hoc ipſo cõſequuntur characterem, quo Chriſto configurentur. Et propter hoc ſi aliqui nunc ſanctificarentur in vtero, neceſſe eſſet eos baptizari, vt per ſuſceptionem characteris, aliis membris Chriſti conformarentur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſine baptiſmo aliquis poſsit ſaluari.

1.2.q.113.ar.3.ad 1. & 4. & 4.q.3.ar.3 q.1.cor. & ad 3. & 4. contr. c.72.col.2.& quol.1.ar.4. & lo. 6.l.7.col.1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſsit ſaluari. Dicit enim Dominus Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Sed illi ſoli ſaluantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus poteſt ſaluari ſine baptiſmo, quo aliquis regeneratur ex aqua & Spiritu ſancto.

¶ 2. Præterea, In lib.* de Eccleſiaſticis dogmatibus dicitur. Nullum catechumenum, quãuis in bonis operibus defunctum, vitã æternã habere credimus, excepto martyrio, vbi tota virtus ſacramenti baptiſmi completur. Sed ſi aliquis ſine baptiſmo poſſet ſaluari, maximè hoc haberet locum in catechumenis, bona opera habentibus, qui videntur habere fidẽ per dilectionem operantem. Videtur ergo, quòd ſine baptiſmo nullus poſſit ſaluari.

*Ca 74 to. 3 habetur de .6. pe.d.4.c.36.

3. Præterea, Sicut ſupra dictum eſt,* ſacramentum baptiſmi eſt de neceſſitate ſalutis. Neceſſarium autem eſt, ſine quo non poteſt aliquid eſſe, vt dicitur 5. Meta.* Ergo videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſſit conſequi ſalutem.

q. 65. art. 3 & 4.

*Lib. 5. Metha. c. 3.

Sed contra eſt, quod Aug.* dicit ſuper Leuiticum, Inuiſibilem ſanctificationem quibuſdam affuiſſe & profuiſſe, ſine viſibilibus ſacramentis, viſibilem verò ſanctificationem (quæ fit ſacramẽto viſibili) ſine inuiſibili poſſe adeſſe, ſed non poſſe prodeſſe. Cùm igitur ſacramentum baptiſmi ad viſibilem ſanctificationem pertineat, videtur, quod ſine ſacramento baptiſmi, aliquis poſsit ſalutem conſequi per inuiſibilem ſanctificationem.

*In li.q.s.Le. ui.q.84.circ. to.4.

Respondeo dicẽdum, quòd ſacramentum baptiſmi dupliciter poteſt alicui deeſſe. Vno modo & re, & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt, quòd manifeſtè ad contemptũ ſacramenti pertinet, quantũ ad illos qui habent vſum liberi arbitrij. Et ideo hi quibus hoc modo deeſt baptiſmus, ſalutem conſequi non poſſunt, quia nec ſacramentaliter

taliter nec mentaliter Chriſto incorporantur, per quem ſolum eſt ſalus. Alio modo poteſt ſacramentum baptiſmi alicui deeſſe re, ſed non voto, ſicut cùm aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu præuenitur morte, antequam baptiſmũ ſuſcipiat. Et talis ſine baptiſmo actuali, ſalutem conſequi poteſt, propter deſiderium baptiſmi, quod procedit ex fide per dilectionem operante: per quam Deus interius hominem ſanctificat, cuius potentia ſacramentis viſibilibus non alligatur. Vnde Ambroſ.* dicit de Valentiniano, qui catechumenus mortuus fuit. Quem regeneraturus erã amiſi, verumtamen ille gratiam, quam popoſcit, non amiſit.

In lib. de obitu Valentin. paulo ante med. habetur lib. 5. Epiſt. immediate poſt epi. 33. tom. 3.

Ad primvm ergo dicendum, quod ſicut dicitur 1. Reg. 16. Homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Ille autem qui deſiderat per baptiſmum regenerari ex aqua & Spiritu ſancto, corde quidem regeneratus eſt. Licet non corpore, ſicut & Apoſt. dicit Rom. 2. quod circũciſio cordis eſt in Spiritu, non in litera, cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

Ad secvndvm dicendum, quod nullus peruenit ad vitam ęternam, niſi abſolutus ab omni culpa & reatu pœnæ. Quę quidẽ vniuerſalis abſolutio fit in perceptione baptiſmi & in martyrio, propter quod dicitur quod in martyrio omnia ſacramenta baptiſmi complentur; ſcilicet, quantum ad plenam liberationem à culpa & pœna. Si quis ergo catechumenus ſit habens deſideriũ baptiſmi (quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non poſſunt eſſe ſine fide per dilectionem operante) talis decedens non ſtatim peruenit ad vitam ęternam, ſed patietur pœnam pro peccatis præteritis, ipſe tamen ſaluus erit ſic quaſi per ignem, vt dicitur 1. ad Corinth. 3.

Ad tertivm dicendum, quod pro tanto dicitur ſacramentum baptiſmi eſſe de neceſſitate ſalutis, quia non poteſt eſſe homini ſalus, niſi ſaltem in voluntate habeatur, quę apud Deũ reputatur pro facto.

COMMENTARIVS.

1 Ab eſſentia ſacramenti, qui etiam miniſtrum in baptiſmo omnino comprehendit, ad ſuſcipientes accõmodata fit progreſſio: quia conſtat inſtitutũ, vt ſuſcipientes ſanctificet. primò igitur generalis erit de omnibus ſuſcipientibus doctrina, deinde ſpecialis de quibuſdã. de priori eſt hæc ſententia & firma cõcluſio. Nemo ſalutem conſequi poteſt, ſine baptiſmo re ipſa ſuſcepto, aut voto ſuſcipiẽdi, atq; ideo præcepto baptiſmi omnes continentur cõſtricti. *Concluſio.* Hoc eſt, duplex neceſſitas baptiſmo competit, vna finis, altera pręcepti. Neceſſarium ad finẽ ſimpliciter eſt, ſine quo ſalutem conſequi non poſſumus, etiamſi nullũ eſſet pręceptum impoſitum: neceſſarium verò ratione præcepti dicitur, quod ſi non eſſet in pręcepto, ad ſalutem omnino neceſſariũ non eſſet. in gratia & remiſſione peccatorum conſequenda eſt neceſſitas primo modo, in obſeruatione diei feſti & ieiunij, eſt altero modo neceſſitas. *Explicatio.* In baptiſmo verò & multis aliis vtraq; neceſſitas reperitur, cùm paruulis nulla ad ſalutem via pateat, ſine baptiſmo re ipſa ſuſcepto aut martyrio: adultis verò ſine baptiſmo re aut voto vel martyrio. Vnde ſi quis adhuc ex vtero matris, ſanctificationẽ diuino munere conſequeretur, ex vi tamen præcepti ad ſuſcipiendũ baptiſmũ teneretur. Nec aliter charactere cõſignaretur, vt cęteris fidelibus conformis eſſet.

2 Probatio omniũ partium concluſionis cõmunis, deinde partium propria cõcludetur. *Probatio.* Cõmunis hęc eſt ex ſancta Scriptura. Nemo ſalutem cõſequi poteſt niſi fiat mẽbrũ Chriſti, S.S.E. Act. 4. de Chriſto, non eſt aliud nomen ſub celo, in quo nos oporteat ſaluos fieri: ſed fide & ſacramento fi-

dei

dei efficimur mẽbra Chriſti,vt ex his colligitur.Epheſ.3.habitare Chriſtum per fidẽ in cordibus veſtris , in natura verò, fidei huius proteſtatio neceſſaria ad veri Dei cultũ,aliqua externa oblatione, in lege verò circunciſiône determinata eſt : in Euãgelio tandẽ ipſo baptiſmo:& vt fides, ſic & profeſſio externa fuit neceſſaria,quia corde creditur ad iuſtitiã, ore autẽ confeſſio fit ad ſalutẽ ,Roma.10.vt explicauimus de his ſacramentis veteribus,ſup.q. 61. eſt igitur ad ſalutem conſequendã baptimus neceſſarius,quatenus eſt fidei externa profeſſio,& religionis Chriſtianę in qua ſacramẽtis tantũm àdeo inſtitutis colligari poſſumus.Atque etiã,quia baptiſmo tantum ex inſtitutione Chriſti,efficimur membra eius , & regeneramur,vel eo quod vicem habet baptiſmi:regeneratio autẽ eſt principiũ vitę Chriſtianę.Idẽ cõcludũt, illa Ioã.3.Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto,nõ poteſt videre regnũ Dei. Roma.6.an ignoratis fratres , quia quicunq; baptizati ſumus , in morte ipſius baptizati ſumus:Significat enim baptiſmo nobis applicari mortis Chriſti efficaciã ad noſtram ſalutẽ.Itaque quod de circunciſione ſcriptũ eſt,Rom.4.fuiſſe ſcilicet ſignaculum iuſtitię fidei,idẽ de baptiſmo modò dicendũ eſt:adiuncta baptiſmo efficacia ſanctificãdi,quæ olim non fuit in circunciſione, vt explicabitur infr.q.70. Confirmat etiã eandem baptiſmi neceſſitatẽ ad ſalutem, originalis peccati infectio omnium hominũ,qui naturaliter propagantur ,cõmunis. Hæc enim in Euangelio niſi baptiſmo deleri non poteſt : quare vt eſt illius peccati remiſsio,ad conſequendã ſalutẽ , abſolutè neceſſaria:ſic & baptiſmus, quo perficitur illa remiſſio,neceſſarius eſt. Rom. 5. ſicut per vnius delictũ in omnes homines in cõdẽnationem:ſic & per vnius iuſtitiã in homines omnes in iuſtificationem vitæ.Hęc enim iuſtificatiõ nobis primùm baptiſmo communicatur reipſa ſuſcepto,vel voto & deſiderio ſuſcipiendi.

Baptiſmi in voto & martyrij efficacia.

3 Hoc autẽ votũ,atq; martyriũ vicẽ habere baptiſmi,illud quidẽ in adultis tantùm, hoc autẽ in pueris & adultis,oſtenſum eſt, ſup.q.66.ad art.11.& 12.& vtrũque ex verbo Dei apertè deducitur. Vt enim de baptiſmo aquę dictũ eſt, Ioan.3.Niſi quis renatus fuerit,&c.Ita etiã dictum eſt à Dño, qui me confeſſus fuerit coram hominibus confitebor eum corã Patre meo:vt obſeruauit D.Aug.lib.13.de Ciuit.c.7.& de voto baptiſmi,quod eſt cũ vera peccatorum deteſtatione coniunctũ, vt vicẽ baptiſmi aquę habere poſsit, manifeſta eſt ex ſãcta Scriptura deductio. Quoniã illud deſideriũ procedit ex fide per dilectionẽ operãte,quam iuſtificare conſtat,S.S.E.Gala.4. in Chriſto IESV,neq; circunciſio aliquid valet,neque pręputium,ſed fides quæ per charitatem operatur:vel vt ſcribit c. 5. ſed noua creatura: hanc verò nouitatẽ efficit formaliter gratia regenerãs. Et certiſſima eſt promiſsio Dei,quod deteſtantes ex animo peccata recipit & ſanctificat Ezec. 33. & in Cornelio & Eunucho reipſa cõfirmatũ eſt,& iuſtificatos ad baptiſmũ deduxit, Acto.8.& 10.

4 Neq; eſt quòd quenquam mouere debeat teſtimoniũ , quod nomine D. Augu. citatur,ex lib.de Eccle.dogm.c.74.vbi baptiſmi aquę vicariũ tantũ efficit martyriũ, non autem baptiſmi votũ.Nam pręter explicationẽ veram D.Th.art.2.ad 2.conſtat hũc librum non eſſe D. Auguſt. ſed Gennadij cuiuſdam, qui etiã in pleriſque aliis errauit,vt alibi D.Th.obſeruauit, & ex recẽtioribus Vega.lib.5.in Conc.Trid.c. 15. & Caſtren.lib.3.contra hæreſ.de baptiſmo hæreſi.10.Videtur autem hic autor non accuratè expendiſſe ſententiam D.Aug. aliquãdo ſcribentis,pleriſque catechumenis votum baptiſmi non prodeſſe:ſed his planè intelligit,qui nõ deteſtantur ex animo peccata,ſed potius in affectu peccadi perſeuerantes,ideo baptiſmum differunt , vt eo ſuſcepto omnia deleantur.

Vna obiectio contra eandem efficaciam refellitur.

5 Quod verò Vvicleffus apud Vvalden. de ſacramentis,c.96.& 104.eleuare & deprimere cõnatur neceſſitatem baptiſmi aquę ad ſalutẽ,quòd martyrium & baptiſmus flaminis per ſe ad ſalutem ſufficiant, id ſanè impie & inconſideratè aſſeritur. Non enim per ſe & abſolutè illa ſufficiũt, ſed cum relatione & reſpectu ad baptiſmũ aquæ , & ideo vicem illius ſupplere dicuntur.Etenim votum baptiſmi idem eſt atque baptiſmus flaminis,& ideo habet formaliter incluſam relationem ad baptiſmũ aquæ:alioquin non eſſet votũ & deſideriũ illius.Itaque data opportunitate tenebitur reipſa baptizari is qui prius ſolo deſiderio baptiſmi iuſtificatus eſt, & amplius iuſtificabitur,characterem recipiet: & pręcepto

Altera obiectio diſſoluitur.

baptiſmi ſatiſfaciat. Tunc enim per ſe valet votum baptiſmi, vbi baptiſmũ ipſum neceſſitas excludit, vt inquit D.Ber.Epiſt. 77. cum voluntas pro facto habeatur, vt eſt in reſponſione ad tertium art.2. In martyrio autẽ, licet non ſit formaliter & explicite deſiderium baptiſmi aquæ, & ideo relatio & reſpectus: eſt tamen implicita & ſecundum virtutem: quatenus qui mortem oppetit pro Chriſto, is ſanè quicquid eſſet ad ſalutem ſibi neceſſarium ex animo impleret. De Caluino autem, baptiſmum cum pœnitentia confundente, dictum eſt ſup.q.66.ad art.11. & 12.

Diſputatio contra hęreticos de baptiſmi neceſſitate.

6 Grauiter autem & impudenter, baptiſmi neceſſitatem refellere hæretici conati ſunt. Primùm Manichæi, referente D.Auguſtino, lib.de hæreſib. cap. 46. nihil cuiquã ad ſalutem conferre aſſeruerunt: quia vt ex eodem D. Auguſt. colligitur lib.2. contra duas Epiſt.Pelag.cap.2. concupiſcentiam, cui ſanandæ videtur adhiberi baptiſmus, naturaliter malam, & immutabilẽ à malitia, vt potè à malo principio creatam, aſſerunt. Pelagiani fatentur quidem baptiſmum eſſe neceſſarium, non ad conſequendum remiſſionem peccati originalis, quod omnino negant, ſed ad aſſequendum regnum Dei, id eſt vitam quãdam ęternam, quæ ſit regnum Dei cæleſte. Exiſtimauerunt enim, paruulos nullũ contrahere peccatum originale, & ideo decedentes ſine baptiſmo, ſalutem & vitam eternam conſequi, non tamen regnũ Dei cum Chriſto, quaſi hoc ſit proprium renatorum per baptiſmum, ex illa ſententia Io.n.3 Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt videre regnũ Dei. Itaque vitam illam æternam decedẽtium ſine baptiſmo, quaſi mediam & interiectam eſſe volunt, inter pręſentem vitam & futuram beatitudinem cæleſtem. Sic colliges de Pelagianis, ex Auguſtino, lib.1.de peccat.merit.& remiſſ.qui eſt de baptiſ.paruul. cap.18. & 30. & ex Leone Primo, Epiſt.84. Vicentius Victor contra quem D.Auguſt.edidit, 4.libros de anima & eius origine, concedit quidem paruulos naturaliter contrahere peccatum originale, in quo diſſentit à Pelagianis, ſed eiſdem paruulis non dum renatis in Chriſto, & decedẽtibus, cõcedit miſericors paradyſum, quod non ſit regnũ Dei cæleſte, in quo cũ eiſdem Pelagianis conſentit, & poſt reſurrectionem eoſdẽ paruulos in idem regnũ cæleſte miſericordior introducit: in quo rurſum ab eiſdẽ diſſentit, vt colligitur ex lib.2.citato, c.10.& 12. Vt autẽ aliquatenus in hac cauſa vel ſerò ad Eccleſiæ ſacramẽta confugiat, cẽſet pro his paruulis ſine baptiſmo decedentibus, oblationes aſſiduas & offerenda iugiter ſanctorum ſacrificia ſacerdotum, vt ſcriptũ eſt eod.lib.c.11. eſt autẽ hic Victor Pelagianis audacior, quatenus & ſolui originale peccatũ in paruulis ſine baptiſmo Chriſti cenſet, & regnũ cœlorum non baptizatis pollicetur: vtrunque vero paruulis Pelagiani negãt. Confirmat ſuum errorẽ Victor exẽplo latronis, qui à Chriſto ſine baptiſmo, non quidem ad regnum cælorum, ad paradyſum tamen eſt admiſus. Item exẽplo Dinocratis, qui precibus ſororis ſanctę Perpetuæ martyris, cũ ſeptẽnis ſine baptiſmo mortuus fuerit, à pœnis tranſlatus eſt ad requiem, vt refert D.Aug.eiuſdẽ operis lib.1.c.9. & 10.lib.2. c.10.lib.3.c.9. ſic etiã intelligit idẽ Victor, plures eſſe manſiones apud patrẽ, vt deſignẽtur merita multa & diuerſa: & hic nõ baptizatus perducatur ad veniam, baptizatus ad palmam, quæ eſt parata per gratiam.

Stulta eſt hac vita aterna diſtincta, & nona præſumptio inquit D.Auguſt. lib. 1. de pec mer. c. 20 cũ ſalus aterna ſit vita aterna & beatitudo, & regnum cælorum & Dei, eorum indicatio eſt grata præſentis vita.

7 Ex recentioribus hæreticis, nullus baptiſmo per ſe concedit neceſſitatẽ ad ſalutẽ, quaſi vim habeat abluendi à peccatis, quia ſacramentis hanc vim omnino negãt vt oſtendimus ſupra q.61. aſſerentes tantũ eſſe ſigna externa fidei illius ſpecialis, cui per ſe iuſtificationem tribuunt. Sed in remiſſione peccatorũ per baptiſmum, varia ſentiunt. Lutherus quidẽ tam altè vult nobis eſſe infixum peccatũ originale, vt nullo ſacramento deleri poſſit, ſed tantũ radi aut non imputari, & hac ratione efficere regenerationem, ex Roffen.art.2.& 3.contra Luth. Zuinglius negat eidem peccato verã rationem peccati, ſed tantũ eſſe defectum naturæ, veluti morbum corporis, vt ſeruum naſci crimen non eſſe, ſed miſeram generis conditionem: atque ideo negat, paruulis baptiſmum neceſſarium eſſe ad ſalutem. In eodem errore fuit Bucerus, & alij plerique. Ex pueris autem illos ſalutem conſequi aſſerunt, qui prædeſtinati ſint, reliquos perire: vt ſola prædeſtinatio ſit illis cauſa ſalutis, contrà reprobatio. Quin etiam eò dementiæ ventum eſt, vt Hugnoſtici baptiſmum vocent Phariſaicam lotiunculam & mimicam, alij non eſſe ex

Proteſtantium varia hæreſes contra baptiſmi neceſſitatẽ:

ſe ex

ſe ex diuina inſtitutione, ſed tantùm circumciſionem, atque ita plerique baptiſmũ è medio tollunt, vt olim execrabantur Archontici, referente Epiphanio contra hæreſim 40. Hinc orta eſt valde impia Calui ni ſententia, quam ex eo colligit Ruar. artic. 2. nullam eſſe paruulis baptiſmi neceſſitatem ad ſalutem, quòd ex ſola promiſſione facta Abrahæ & poſteris eius, Geneſ. 17. ſalutem conſequantur. promiſſit enim ſe Deum illi futurum, & ſemini eius poſt eum: eſt autem Deus (vt ipſe interpretatur) iis tantùm, quibus gratiam & ſpiritum ſuum impertitur. Ex vi huius promiſſionis aſſerit ſcriptum eſſe ab Apoſtolo 1. Cor. 7. ſanctos naſci filios, qui ex alte ro fideli parente naſcuntur, cùm ait: & ſi quæ mulier habet virum infidelem, & hic cõſentit habitare cum illa, non dimittat vi rum. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

Sacramentario rum impia reſponſio.

8 Ad ſententiam autem Saluatoris, quę planè concludit neceſſitatem baptiſmi ad ſalutem, Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt videre regnum Dei: reſpondet primò. ſi aqua baptiſmum ſignificet, quis concedat ſimul ſignificare baptiſmi ſuſcipiendi votum? quod etiam ſatis eſſe dicunt catholici, & neceſſarium ad ſalutem in articulo neceſſitatis. Reſpondet ſecundo, aquam ſecundum veteres ſignificare mortificationem: ſibi tamen videri additam vice epitheti, vt vim & naturam ſpiritus exprimeret, interius nempè refrigerantis. Vt enim cùm dicitur baptiſmus in Spiritu ſancto & igni, ſignificatur non baptiſmus ignis, ſed proprietas ſpiritus expurgantis omnes ſordes peccati: ſic baptiſmus aquæ, quia abluit animam à peccatis, cum ſit idem atque baptiſmus ſpiritus, vt ille aſſerit. Hactenus de hæreticis negantibus baptiſmi neceſſitatem ad ſalutem. ſunt alij qui neceſſitatem quidem baptiſmi fatentur, ſed negant ſufficere ad ſalutem: imo addendam eſſe prætereà paruulis etiam Euchariſtiam: hi ſunt Græci & Boemi. cuius erroris cauſas expendere, non eſt huius loci proprium, ſed infra. q. 73. art. 3. & q. 80. art. 11. hactenus de ſententiis alienorum.

De remedio paruulorũ decedẽtium ſine baptiſmo.

9 Noſtri verò de baptiſmi neceſſitate ad ſalutem, nihil dubitantes, de pueris vel nondum in lucem editis, & mortuis, vel editis & cogente neceſſitate minime tinctis, plures quidem ſperandum cenſent de diuina miſericordia, quòd precibus & oblationibus offerentium, ſine baptiſmi lauacro ſalui erunt: non tamen eſſe hoc le gem ordinariam, ſed preter illam. † Aliqui verò hoc eſſe preceptum & ſtatutum à Deo, vt baptiſmus ex voto parentum cum aliqua oblatione, illis valeat ad ſalutem conſequendam. † Priorum ſententia, ex antiquioribus aliis Theologis, orta eſſe videtur: qui defectum in eſſentialibus ſacramenti, ex humana aliqua infirmitate, vel cogente neceſſitate, contingentem, à Deo ſupleri affirmauerunt. Horum autem opiniones, cũ teſtimoniis ſacris, decretis Conciliorum, aut rationibus verè Theologicis confirmari non poſſint: coniecturis quibuſdam nituntur. quòd ex Dei miſericordia nihil minus ſperandum ſit; quòd ori ginale peccatum non propria & expreſſa paruulorum voluntate contractum, conſentaneum ſit, aliorum etiam voto & oblatione deleri, & alia pleraque his ſimilia.

Plures illi ſunt Gerſ. 3. p. ſer. de natiu. b. V. conſiderat. 2. Gab. 4. d. 4. q. & dubio 2. Bonau. 4. d. 6. p. 2. ar. & q. 2.

Caiet. in Comment quam Pius V. reſcindi præcepit ab hoc loco, & inf. ar. 11.

D. Tho. 4. d. 24. q. 1. ar. 2. q. 2. 3. Bona. 4. d. 6 ar. 2. q. 1. Alẽ. 4. p. q. 13 memb. 3 Altiſiod. lib. & tract. 3. c. 4. q. 2. Palud. 4. d. & q. 1. paulo ante 3. concl. Marſi. 4. q. 4. ar. 4. dubio 16

10 Sed his nos opponimus catholicam, & expreſſam in verbo Dei ſententiam: nẽpè, baptiſmum aquæ ſimpliciter eſſe ad ſa lutem neceſſarium remedium, paruulis & adultis, cuius defectum in vtriſque ſupplet martyrium: & in adultis prætereà votum & deſiderium baptiſmi, cum vera peccato rum deteſtatione. Huius ſententiæ partes omnes principio huius articuli, ex verbo Dei apertè deduximus. Et nihil apertius dici potuit, quàm quod ſcriptũ eſt Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nõ poteſt videre regnum Dei. Hoc autem teſtimonium de baptiſmo aquę ſan ctificante ſemper intellexit Eccleſia Catholica, praxi atque vſu confirmauit, paruulos primo quoque tempore baptiſmo offerens: & ſine baptiſmo decedentes, ab Eccleſiaſtica ſepultura repellens. Fides autem catholica non in verbis, ſed in recepto & probato Patribus ſenſu poſita eſt: quorum teſtimonia propoſuimus ſupra q. 66. ad art. 3. & 4. oſtendentes illud teſtimoniũ Ioannis de baptiſmo aquæ intelligendum eſſe. Deinde, præceptum de baptiſmo ſuſcipiendo ab omnibus, Matth. & Marc. vlt. nonne eandem neceſſitatem fidei & baptiſmi expreſſit dicente Domino? docete, & ba-

De neceſſitate baptiſmi paruulorum. infr. ar. 9. huius q.

De neceſſitate fidei ad ſalutẽ 2. 2. q. 2. ar. 5 & ſequentibus.

& baptizate: conſtat autem, ſine fide neminem Deo placere poſſe: ergo neque ſine baptiſmo aquę. huius autem vicem ſupplere aliquando, ſi neceſſitas baptiſmum excludat, martyriũ in omnibus, & in adultis votum baptiſmi: conſtat ex Trident. Seſſ.6.cap. 4. & oſtendimus etiam ex verbo Dei, ead.q. 66. ad artic.11.& 12.

11 Vſus autem Eccleſiaſtici, teſtes habemus antiquos Patres, Dionyſ. vltimo cap. de Eccleſ.hierar. D. Auguſt. multis locis. Vnde ſcribit Epiſt.105. propter illud verbum Domini, Ioan.3. non auſos Pelagianos concedere paruulis ſine baptiſmo vitam cœleſtem: quibus profectò audaciores ſunt Theologi, qui vel ex ſpeciali priuilegio, cuius ratio aut teſtimonium nullũ eſſe poteſt certũ & firmum, vel quod adhuc audacius eſt, ſecundũ legem ordinariam, repugnante omnino verbo Dei, cõſuetudine catholica, & patrum teſtimonio. Sic enim eadem Epiſt. ſubiungit D. Auguſt. eſſe contra Apoſtolicam prędicationem, & totam Eccleſiam: vbi propterea cùm paruulis baptizandis feſtinatur & curritur, quia ſine dubio creditur, aliter eos in Chriſto viuificari non poſſe. Quia qui non habet filium, non habet vitam: neque filium paruuli habere poſſunt, niſi per baptiſmum aquæ aut ſanguinis. Et apertius contra eorũdem Theologorum ſententiam Epiſt.23. non dictum eſt, inquit, Niſi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut offerentium fide, ſed ex aqua & Spiritu ſancto. Legendus eſt idem Auguſt. lib.6. hypognoſt. ad finem. lib.6. contra Iulian. cap. 10. lib. 1. de pec.mer. cap.23.& 27. lib.3.cap. 4. Epiſt. ad Renat. de bono perſeuerantiæ cap.12. abſit inquit, vt cauſam paruulorum ſic relinquamus, vt eſſe nobis dicamus in certum, vtrum in Chriſto regenerati, ſi moriantur paruuli, tranſeant in æternam ſalutem, non regenerati autem tranſeant in mortem ſecundam. Sed de pœna paruulorum ſine baptiſmo decedentium, nõ eſt huius loci diſſerere. Ad rationes autem illas Theologorum, paruulis ſalutem promittentium ſine baptiſmo, ſic reſpondet D. Auguſt. cap. 23. citato de peccat. mer. lib. 1. Nulla igitur ex noſtro arbitrio, præter baptiſmum Chriſti, ſalus æterna promittatur infantibus, quam non promittit ſcriptura diuina, humanis omnibus ingeniis præferenda. & Theologus non ex priuilegio, ſed ex lege ordinaria iudicare & cenſere debet, atque diuini iudicij profunditatem de miſericordia, quibuſdã negata, aliis verò conceſſa revereri, non verò ſcrutari, aut expendere ſuo iudicio & ratione.

Contra promittentes ſalutem paruulis ſine baptiſmo aut martyrio.

Sot. lib. 1. de nat. & gr. c.14

12 In refellendis autem ſententiis hæreticorum, & earum argumentis, videndũ eſt accuratè, ex quo errore ortus ſit hic de neganda neceſſitate baptiſmi paruulorum: illo enim ſublato, neceſſe eſt errorem poſteriorem auferri. Manichæi igitur quia exiſtimauerunt eſſe aliquid ſuapte natura malum, & ex malo vitio exortum, ideo baptiſmi neceſſitatem ad ſanandam concupiſcentiam, quam à malo principio malam effectam exiſtimauere, omnino negauerunt. Sed ille error prior iam pridem refutatus eſt, non ſolùm ex fide, ſed etiam ex ratione naturali, vt oſtẽdimus. 1.p. quęſt.49. artic.3. Pelagiani negantes peccatum originale, negant paruulis baptiſmum neceſſarium: ſed de aſſertione peccati originalis 1.2. diſſeritur, & definitum eſt à Trident. Seſſ.5. Proteſtantes negant eandem baptiſmi neceſſitatem, tum quia negant omnibus ſacramentis efficaciam ex opere operato: tum etiã quòd affirment, nos fide quadam ſpeciali iuſtificari, non ſacramentis, deinde quia negant remitti & auferri à nobis, quicquid habet rationem peccati originalis: denique, quod gratiæ infuſionem ad ſolá prędeſtinationem referant, non ad aliquam ſacramentorum efficaciam. Sed contra primum ex his, diſſeruimus ſuprà apertè ex verbo Dei, q.62. n.25. Contra 2. erit propria diſputatio in doctrina de iuſtificatione. contra 3. in diſputatione de originali peccato, contra 4. infra q.69. art.8. & manifeſtum eſt pleroſque iuſtificari, qui poſtea damnentur: & prędeſtinatio includit etiam media, in quibus ſunt ſacramẽta ad gratiam inducendam efficacia. Nihil igitur amplius reſtat, quod de illorũ erroribus hoc loco diſſeramus.

Contra hæreticos negãtes baptiſmi neceſſitatem.

ARTICVLVS III.

Vtrùm baptiſmus ſit differendus.

4.d.4.q.3.art.2.q.2.& d.17 q.3.ar.1.q.4. cor. Et mal.q.4.ar.1.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus ſit diffe-

Habetur de cō-ſec.d.4.c. Duo tempora. Et ſumitur ex Epiſtolis 4.c.5.

differendus. Dicit enim Leo * Papa, Duo tempora: id eſt Paſcha & Pentecoſte ad baptizandum à Romulo Pontifice legitimè præfixa ſunt: vnde dilectionem veſtrā monemus, vt nullos alios dies huic obſeruationi miſceatis. Videtur ergo, quod oporteat non ſtatim aliquem baptizari, ſed vſque ad prædicta tempora baptiſmum differri.

In Concil. Agathen.c.23.

¶2. Præterea, In Concilio Agathenſi* legitur, Iudęi, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit, ſi ad leges catholicas venire voluerint, octo menſes inter catechumenos Eccleſiæ limen introeant, & ſi pura fide venire noſcantur, tūc demum baptiſmi gratiam mereātur. Non ergo ſtatim ſunt homines baptizandi, ſed vſque ad certum tempus eſt differendum baptiſma.

¶3. Prætereà, Sicut dicitur Iſa. 27. Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatum vel etiam diminui, ſi baptiſmus diu differatur. Primò quidem, quia peccantes poſt baptiſmum grauius peccant, ſecūdum illud Heb.10. Quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, ſcilicet per baptiſmum? Secundò, quia baptiſmus tollit peccata præterita, non autem futura, vnde quanto magis baptiſmus differtur tanto plura peccata tollit. Videtur ergo, quod baptiſmus debeat diu differri.

Sed contra eſt, quòd dicitur Eccleſiaſt.5. Nō tardes conuerti ad Dn̄m, & ne differas de die in diē. Sed perfecta cōuerſio ad Deū, eſt eorū, qui regenerantur in Chriſto per baptiſmū, Non ergo debet baptiſmus differri de die in diem.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc diſtinguendū eſt, vtrum ſint baptizandi pueri vel adulti. Si enim pueri ſint baptizandi, non eſt differendū baptiſma. Primò quidē, quia non expectatur in eis maior inſtructio, aut etiā plenior cōuerſio. Secundò, propter periculum mortis, quia non poteſt eis alio remedio ſubueniri, niſi per ſacramentū baptiſmi. Adultis verò ſubueniri poteſt per ſolum baptiſmi deſideriū, vt ſupradictū eſt.* Et ideo adultis non ſtatim cū conuertuntur, eſt ſacramentū baptiſmi conferendū, ſed oportet differre vſque ad aliquod certum tēpus. Primò quidē propter cautelam Eccleſiæ, ne decipiatur, ſacramentum fictè accedentibus, conferens, ſecundū illud 1.Ioā.4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint. Quæ quidē probatio ſumitur de accedentibus ad baptiſmū, quādo per aliquod ſpatiū, eorum fides & mores examinātur. Secūdò, hoc eſt neceſſariū ad vtilitatē eorū, qui baptizātur, quia aliquo tēporis ſpatio indigent, ad hoc quod plenè inſtruantur de fide, & exerciteentur in his, quę pertinent ad vitā Chriſtianam. Tertiò, hoc eſt neceſſariū ad quandā reuerentiā ſacramenti, dū in ſolennitatibus pręcipuis. ſcilicet Paſchæ & Pentecoſtes, homines ad baptiſmum admittuntur, & ita deuotius ſacramentum ſuſcipiunt. Hęc tamē dilacio eſt pretermitten da duplici ratione. Primò quidem, quādo illi, qui ſunt baptizādi, apparent perfectè inſtructi in fide, & ad baptiſmū idonei, ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eunuchum (vt habetur Acto.8.) & Petrus Cor-

Ar. praec.

nelium, & eos qui cum eo erant, vt habetur Acto. 10. Secundò, propter infirmitatem, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo Papa,

Habetur de cõſec. diſt. 4. c. Si qui neceſſitate, ſumitur ex epiſt. 4. c. 5.

*dicit, Hi qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragij, vrgentur, omni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo neceſſitatis ſacramentum excludente, dum expectat tempus ab Eccleſia inſtitutum, ſaluatur: licet per ignem, vt ſuprà dictum eſt.

Ar. præc. ad 2.

* Peccat autem ſi vltra tempus inſtitutum ab Eccleſia, differat accipere baptiſmum, niſi ex cauſa neceſſaria & licentia prælatorum Eccleſiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum aliis deleri poteſt per ſuccedentem contritionem, quæ ſupplet vicem baptiſmi, vt ſuprà dictum eſt.*

In eor art. & ar. præc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud mandatum Leonis Papæ de obſeruandis duobus temporibus in baptiſmo, intelligendum eſt de adultis, excepto tamen periculo mortis, quod ſemper in pueris eſt timendum, vt dictum eſt.*

In eor. ar.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illud de Iudæis, eſt inſtitutum ad Eccleſiæ cautelam, ne ſimplicium fidem corrumpant, ſi non fuerint plenè conuerſi. Et tamen, vt ibidem ſubditur, ſi infra tempus præſcriptum, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

AD TERTIVM dicendũ, quòd baptiſmus per gratiam, quam confert, non ſolùm remouet peccata præterita, ſed etiam impedit peccata futura, ne fiant. Hoc autem præcipuè deſiderandum eſt, vt homines non peccent. Secundario autem vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur. Secũdum illud, 1. Ioan. 2 Filioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccetis: ſed & ſi quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrem IESVM Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

COMMENTARIVS.

1 OSteſa baptiſmi neceſſitate ad ſalutẽ conſequendã: & quod ideo de baptiſmo ſuſcipiendo ſit præceptum affirmatiuum diuini iuris, & humani Eccleſiaſtici, vt ex verbo Dei, & vſu Eccleſiæ catholicæ deduximus: ſtatim oſtendendum ſequitur, de tempore, perſonis, & loco, quibus eidem præceptis ſatisfaciendum eſt: cùm præcepta affirmatiua vim obligandi habeant, his circunſtantiis determinatam, & non omni loco & tempore, vt negatiua. Primùm autem de tempore, deinde de perſonis & earum præparatione, ab art. 4. ad finem quæſtionis huius diſſeretur. De loco & aliis circunſtantiis & ritibus q. 71. De tempore igitur ſuſcipiendi baptiſmum, eſt hæc ſententia ab omnibus Theologis recepta. Baptiſmus paruulorum differendus non eſt: adultorum verò baptiſmum differre oportet ad certa tempora ab Eccleſia præfixa: niſi plena baptizandi in fide inſtructio, aut imminens vitæ periculum, illa tempora præueniat: alioquin graue peccatum committeret, qui baptiſmum ſine cauſa prælatis Eccleſiæ probata, longius differret.

Ordinis ratio.

Concluſio de tẽpore, quo præceptum baptiſmi obligat.

2 Sed principiò obſeruandum eſt, diuinum de baptiſmo ſuſcipiẽdo præceptum, non ſolum obligare fideles, vt ſibi ſubiectos, baptizandos quàmprimùm curent, ſi paruuli ſint, vt obligantur præceptis aliorum ſacramentorum diuini & Eccleſiaſtici iuris: cùm in eos iuriſdictionem ſuã Eccleſia exercere debeat, quos ſuſceptio baptiſmi ſibi ſubditos effecit: ſed etiam obligare præceptum baptiſmi infideles adultos: quemadmodum obligat fidei Chriſtianæ admittẽdæ præceptũ. Sic enim Dñs Matt. & Mar. vlt. præcipit omnibus fidem ſuã annũtiari, & baptiſmũ adminiſtrari di-

Explicatio concluſionis.

ri dicẽs: Docete & baptizate omnes gentes: & de fide admittenda, eſt illud, ſi non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Ioan. 15. & cap. 3. eiuſdem. qui non credit iam iudicatus eſt, & cap. 8. Si non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. Itaque promulgato Euangelio, niſi quis ignorantia inuincibili excuſetur, fidei & baptiſmi præcepto tenetur. Vtriuſq; enim neceſſitas coniuncta eſt neceſſariò, vt oſtendimus ad art. 1. & 2. huius quæſt. & quidem conſtat, omnem hominem cum primùm ad vſum rationis peruenerit, teneri ad deliberandum de ſua ſalute, hanc verò, ſi rectè deliberauerit, præſertim ex diuino munere & gratia, in fide perfecta Chriſti admittẽda poſitã eſſe intelliget: ſicut ſcriptũ eſt, Act. 4. non eſt aliud nomen ſub cælo, in quo oporteat nos ſaluos fieri. fidei autem certum magiſterium, eſt tantùm in Eccleſia catholica, cùm ſit columna & firmamentum veritatis, 1. Timoth. 3. In Eccleſiam autem non eſt ingreſſus, niſi per baptiſmum, neque alio ſacramento profitemur fidem primò, neque membra Eccleſiæ efficimur, & in corpore eius colligamur: quare tenentur adulti, vt præcepto fidei ſuſcipiendæ: ſic etiam præcepto baptiſmi.

Baptiſmi præceptum ex iure diuino.

3 De paruulis autem, licet per ætatẽ nullo præcepto & iure violato teneri poſſint, ex eorum parentibus, vel iis qui eorum vicẽ gerunt, iudicandum eſt, qua ratione ad ſuſcipiendum baptiſmum, teneãtur. Si enim parentibus, ex iure naturali patriæ poteſtatis, incumbit, de ſalute filiorum, qui nondum mente valent, vt ſibi conſulere poſſint, opportunè prouidere: certe iidem tenebuntur vt filios ad conſequendam ſalutem æternam dirigant & ſacramento fidei, & fide ſuo tempore imbuendos curare. Itaque ex hoc iure naturali, & diuino ſupernaturali de fide & baptiſmo, efficitur, paruulos baptizandos eſſe: & ad id exequendum parentes eorum teneri, vel qui eorum vices gerunt. De iure autem Eccleſiaſtico, ſcimus duo fuiſſe tempora ſolènioris adminiſtrationis baptiſmi, vnũ in Paſchate, alterum in Pentecoſte, referente Siricio Papa, Epiſt. 2. ad Epiſcopũ Tarraconẽ. cap. 2. & Leone Primo, Epiſt. 4. cap. 5. & refertur de conſecr. diſt. 4. cap. duo tempora, ſed non ſic erant hęc tempora præfixa, vt nullo alio tempore baptiſmus celebrandus eſſet: ſed potius ſolennior erat tunc celebratio, cũ orationes & preces Eccleſiæ, ad eam accommodatæ publicè in Eccleſia proponebantur toti populo, vt in fide huius ſacramenti plenius inſtitueretur. baptizabantur autem illis temporibus pueri & adulti, qui ſine periculo ad eos dies præparati erant. rectè igitur ſcriptum eſt in Catechiſmo Romano de baptiſ. cap. 18 omnibus hominibus baptiſmi legem à Domino praſcriptam eſſe: ita vt niſi per baptiſmi gratiã Deo renaſcantur, in ſempiternam miſeriam à parentibus, ſiue illi fideles, ſiue infideles ſint, procreentur. Igitur ſæpè a paſtoribus explicandum erit, quod apud Euangeliſtam legitur: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Quam legem non ſolùm de his, qui adulta ætate ſunt, ſed etiam de pueris infantibus intelligendam eſſe, idque ab Apoſtolica traditione Eccleſiam accepiſſe, confirmat communis Patrum ſententia, & autoritas. Hæc de concluſionis explicatione: ad probationem accedamus.

Tẽpora baptiſmo ſolẽniora dicata ex Eccleſiæ præcepto.

4 Primùm igitur baptiſmum paruulorum differendum non eſſe, ſed paucis à primo ortu diebus adminiſtrandum eſſe, niſi ex imminenti periculo ſtatim adminiſtrari ſit neceſſe, hæc ratio euincit. Paruulis nulla ad baptiſmum ſuſcipiendum, præparatio neceſſaria eſt & propter ętatis imbecillitatem, infinita penè pericula impendunt: ergo ſtatim adminiſtrari debet baptiſmus: cùm nulla alia via ſecundum legem ordinariam comparandæ ſalutis illis relicta ſit. Vnde graui peccato ſeſe obſtringunt, qui eos diutius hoc ſacramento carere, quàm neceſſitas poſtulet, patiuntur. Paruulos autem baptizandos eſſe conſtabit, art. 9. huius quæſt.

Quo tempore paruuli baptizandi.

5 Altera, & 3. p. propoſitæ concluſionis, de differendo baptiſmo adultorum ad certa tempora, intelligitur nullo imminẽte vitæ periculo. Cùm enim imminet, ſi velint ſacramẽto Eccleſiæ initiari, ſtãtim ſalutari lauacro tingendi ſunt, ne vllo modo via ſalutis præcludatur. Vbi verò nulla cogit neceſſitas, vſus & conſuetudo antiquæ Eccleſiæ declarat, præſertim cũ hi ex infidelibus parentibus orti ſunt, qui adulti baptizãtur, vt illis proponatur primò fides catholica ad

De tẽpore baptiſmi adultorum.

ca ad ſaluté neceſſaria, & ad eam ſuſcipiendam alliciendi & inuitandi, vbi verò ad Dominum conuerſi, & in fide plenè fuerint inſtructi, tunc baptizandi ſunt. Sic Philippus Eunuchum Candacis reginæ, annuntiato prius Chriſto baptizauit: & Petrus Cornelium, Act. 8. & 10. breui catechesi præcedẽti: & nihil notius eſt in Eccleſia, quã catechumenorum diſciplina, & antiquæ cathedræ, & magiſteria catechiſtis dicata doctoribus.

6 Sed ratione Theologica firmiter idẽ concludamus. Scriptum eſt enim Eccleſiaſt. 5 non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſed non renatorum conuerſio perfecta, eſt noua per baptiſmum regeneratio: non eſt igitur differenda, niſi vſque ad præfinitum tẽpus perfectę in fide diſciplinæ. Præterea, eos qui diutius quàm oportet, ad baptiſmum accedunt, carere neceſſe eſt aliorum ſacramentorum vſu & gratia, cùm ad ea ſine baptiſmo nullus admitti poſſit. Præſertim cùm in baptiſmo, non ſolùm ſit remiſſio omnium præcedentium delictorum, ſed etiam gratiæ nos regenerantis infuſio: cuius auxilio deinceps peccata vitare poſsimus. Dum autem ad eum accommodatè ſuſcipiendum præparantur, ſæpè ipſo propoſito ſuſcipiendi, cum vera peccatorum deteſtatione iuſtificantur. Habet etiam hæc dilatio alias vtilitates adiunctas: nam voluntas baptizandi magis exploratur, ne ficto animo ad ſacramentum accedat. Vnde legimus in Agathenſi Concil. cap. 25. vt Iudęi ad fidem catholicam venientes, ante quàm baptizentur, aliquot menſes ſint inter Catechumenos, vt perfectius in fide & moribus Chriſtianis erudiantur. Præterea hæc dilatio, maiorem ſacramento reuerentiam, & auguſtiorem repræſentat fidei Chriſtianę & religionis profeſſionem, quæ baptiſmo ſuſcepto perficitur. Ex hac reuerentia contigiſſe videmus, vt pij & religioſi homines olim baptiſmum vltra præfinita Eccleſiæ tempora differrẽt, fortaſſis ex conſilio prælatorum. vt legimus de fratre D. Ambroſ. de Conſtãtino Imperat. qui vero ſine vlla legitima cauſa baptiſmum differebãt, grauiter à Patribus reprehenduntur, vt Chryſ. Hom. 1. in acta, & Hom. 2. ad Pop. & D. Auguſt. ſæpiſsimè in concionibus, & lib. de fide & operibus. Vnde conſtat, (quę fuit quarta pars cõcluſionis propoſitę,) quam grauiter peccent, qui diutius quàm oportet, baptiſmum differant, cùm hoc ſit ſalutis viam ſpernere, & gratiam Dei oblatam contemnere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm peccatores ſint baptizandi.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ſint baptizandi. Dicitur enim Zacha. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionẽ peccatoris & menſtruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptiſmali. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit etiam peccatoribus exhibendum. *Infra. art. 8. ad 4.*

¶ 2. Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus. Malè autem habentes, ſunt peccatores. Cũ igitur ſpiritualis medici, ſcilicet Chriſti, medicina ſit baptiſmus, videtur quod peccatoribus ſit ſacramentum baptiſmi exhibendum.

¶ 3. Præterea, Nullum ſubſidium debet peccatoribus ſubtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipſo charactere baptiſmali ſpiritualiter adiuuantur, cùm ſit quædam diſpoſitio ad gratiam. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit peccatoribus exhibendum.

SED CONTRA eſt, * quòd Auguſt.† dicit, Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Sed peccator cùm habeat voluntatem non diſpoſitam, non cooperatur Deo, imo magis contrarium operatur.

** Aliàs, quia Aug. ad Bonifaciũ Epiſt. 23 dicit in baptiſmo aliquẽ mẽbrũ Chriſti effici. Sed nullus peccator, perſiſtẽ in voluntate peccandi, poteſt fieri membrum Chriſti, quod eſt incorporari Chriſto: Ergo huiuſmodi peccator non eſt baptizandus: quia fruſtrà baptizaretur.*

† Colligitur ex tract. 72. in Io. to. 9.

ratur. Ergo fruſtrà adhiberetur ſibi baptiſmus ad iuſtificationẽ non diſpoſito.

Respondeo dicendũ, quod aliquis poteſt dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculã & reatum præteritum. Et ſic peccatoribus eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: quia eſt ad hoc ſpecialiter inſtitutũ, vt per ipſum peccatorum ſordes mundentur, ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam (ſcilicet Eccleſiam) lauacro aquæ in verbo vitæ. Alio modo poteſt dici aliquis peccator ex voluntate peccandi & propoſito perſiſtẽdi in peccato. Et ſic peccatoribus non eſt ſacramentum baptiſmi cõferendum: primò quidem, quia per baptiſmũ homines Chriſto incorporantur: ſecundum illud Gala. 3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Quandiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non poteſt eſſe Chriſto coniunctus, ſecũdum illud. 2. Cor. 6. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Vnde & Auguſt.* dicit in lib. de pœnitentia, quod nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Secundò, quia in operibus Chriſti & Eccleſiæ nihil debet fieri fruſtrà. Fruſtrà autem eſt, quod non pertingit ad finem, ad quem eſt ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, ſimul poteſt à peccato mundari, ad quod ordinatur baptiſmus, quia hoc eſſet ponere contradictoria eſſe ſimul. Tertiò, quia in ſacramentalibus ſignis non debet eſſe aliqua falſitas. Eſt autem ſignũ falſum, cui res ſignificata non reſpondet. Ex hoc autẽ, quod aliquis lauandum ſe præbet per baptiſmũ, ſignificatur, quod ſe diſponat ad interiorem ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propoſitum perſiſtendi in peccato. Vnde manifeſtum eſt, quod talibus ſacramentũ baptiſmi nõ eſt cõferendũ.

Lib. de medicina pœnit. c. 2. non procul à princ. to. 9.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud verbum eſt intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi à peccato.

Ad secundum dicendũ, quòd ſpiritualis medicus, ſcilicet Chriſtus, operatur dupliciter. Vno modo interius per ſeipſum, & ſic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malũ odiat. Alio modo operatur per miniſtros, exterius adhibendo ſacramenta, & ſic operatur perficiendo exterius id, quod eſt interius inchoatũ. Et ideo ſacramentum baptiſmi non eſt exhibendum, niſi ei, in quo interioris conuerſionis aliquod ſignum appa ret: ſicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, niſi in eo aliquis motus vitalis naturę appareat.

Ad tertium dicẽdum, quòd baptiſmus eſt fidei ſacramentum. Fides autem informis non ſufficit ad ſalutem, nec ipſa eſt fundamentum, ſed ſola fides formata, quæ per dilectionem operatur, vt Auguſtinus* dicit in lib. de fide & operibus. Vnde nec ſacramẽtum baptiſmi ſalutem cõferre poteſt cum voluntate peccandi, quę fidei formã excludit. Non eſt autẽ per impreſſionem characteris baptiſmalis aliquis diſponendus ad gratiam, quãdiu in eo apparet voluntas peccandi, quia Deus neminem ad virtutem compellit, ſicut Dam.* dicit.

Cap. 16. to. 4

Lib. 2. orthod. fid. c. 30. circa principium.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.

Sup. q. 49. ar. 3 ad 2. & inf. art. 6. cor. & 2. diſt. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. cor. & 3 d. 19. ar. 3. q. 2. ad 2. & 4. d. 6 q. 1. art. 1. q. 1. cor. Et 4. Cont. c. 58. & Rom. 2 lect. 4. col. 4 & 5.

AD quintum ſic proceditur, Videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda. Hoc enim ad iuſtitiam Dei pertinere videtur, vt pro quolibet peccato aliquis puniatur, ſecundum illud Eccleſ. vltimo. Cũcta quę fiunt, adducet Deus in iudicium. Sed opera ſatisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda.

¶ 2. Præterea, Per opera ſatisfactoria exercitãtur peccatores de nouo conuerſi ad iuſtitiam, & ſubtrahuntur eis occaſiones peccandi, nam ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & peccatis additum non indulgere. Sed hoc maximè eſt neceſſarium nuper baptizatis. Ergo videtur, quod baptizatis ſint opera ſatisfactoria iniungenda.

¶ 3. Præterea, Non minus debitum eſt, vt homo Deo ſatisfaciat, quàm proximo. Sed nuper baptizatis iniungendum eſt, vt ſatisfaciãt proximis, ſi eos læſerint. Ergo etiã eſt eis iniungendum, vt Deo ſatiſfaciant per opera pœnitentiæ.

Eſt gl. D. Ambro. in illum locum, tom. 5.

SED CONTRA eſt, quod Ambroſ.* ſuper illud Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, dicit, gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque plãctum, vel etiam opus aliquod: ſed ſolam fidem, & omnia gratis condonat.

RESPONDEO dicẽdum, quod ſicut Apoſtolus dicit Romano. 6. Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſumus ei per baptiſmum in mortem: ita ſcilicet quod homo per baptiſmum incorporatur ipſi morti Chriſti. Manifeſtum eſt autẽ ex ſupradictis,* quod mors Chriſti ſatisfactoria fuit ſufficienter pro peccatis, non ſolũ noſtris, ſed etiam totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. Et ideo ei, qui baptizatur, pro quibuſcunque peccatis, non eſt aliqua ſatisfactio iniungenda, hoc enim eſſet iniuriam facere paſſioni & morti Chriſti, quaſi ipſa non eſſet ſufficiens ad plenariam ſatisfactionem pro peccatis baptizatorum. q. 49. & 48.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut Aug.* dicit in lib. de baptiſmo paruulorum, ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. Vnde ipſa pœna Chriſti fuit ſatisfactoria pro peccatis baptizatorum, ſicut & pœna vnius mẽbri poteſt eſſe ſatisfactoria pro peccato alteri' membri. Vnde Iſai. 53. dicitur: Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Lib. 1. de bap. paru. c. 26. à medio, to. 7.

AD SECVNDVM dicendũ, quod nuper baptizati, exercitandi ſunt ad iuſtitiam, non per opera pœnalia, ſed per opera facilia, vt quaſi quodam lacte facilis exercitij, promoueantur ad perfectiora: vt gloſſa* dicit ſuper illud Pſal. 130. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua. Vnde & Dominus diſcipulos ſuos de nouo conuerſos, à ieiunio excuſauit, vt patet Matth. 9. Et hoc eſt quod dicitur 1. Pet. 2. Sicut modò geniti infantes, lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem. Gloſ. ordi. ibi.

AD

Ad tertium dicẽdum, quòd reſtituere malè ablata proximis, & ſatisfacere eis de iniuriis illatis, eſt ceſſare à peccando, quia hoc ipſum quod eſt detinere aliena, & proximum læſum non placare, eſt peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis iniungendum eſt, quod ſatisfaciant proximis, ſicut & quod deſiſtant à peccato: non eſt autem eis iniungendum, quod pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm peccatores ad baptiſmum accedentes, teneantur ſua peccata confiteri.

3.d.19.ar.3. q.1.ad 1.& 4. con c. 58. & Rom. 11. lib. 4. col. 4. & 5.

Ad ſextum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ad baptiſmum accedentes, teneantur ſua peccata confiteri. Dicitur enim Matthæi tertio, quod baptizabantur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata ſua. Sed baptiſmus Chriſti eſt perfectior, quã baptiſmus Ioannis. Ergo videtur, quod multo magis illi, qui ſunt baptizandi baptiſmo Chriſti, debeãt ſua peccata confiteri.

¶ 2. Præterea, Prouerb. 28. dicitur, Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur, Sed ad hoc aliqui baptizantur, vt peccatis ſuis miſericordiam conſequantur. Ergo baptizandi debent ſua peccata confiteri.

¶ 3. Præterea, Pœnitẽtia requiritur ante baptiſmum, ſecundum illud Acto. 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnuſquiſque veſtrũ. Sed confeſſio eſt pars pœnitentiæ. Ergo videtur, quod confeſſio peccatorũ requiratur ante baptiſmũ.

Sed contra eſt, quòd confeſſio peccatorum debet eſſe cum fletu, dicit enim Auguſt.* in lib. de pœnitentia: Omnis iſta varietas confitenda eſt & deflenda. Sed ſicut Ambroſ.† dicit, gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum. Ergo à baptizandis non eſt requirenda cõfeſſio peccatorum.

* Aug. in lib. de vera & fal. pœn. c. 14. nõ procul à princ. to. 4. & habetur de pœni. d. 5 c. 1. ante me.
† Amb. ad Roma. 11 ſuper illud: ſine pœnit. ſunt dona Dei, to. 5.

Reſpondeo dicendum, quòd duplex eſt peccatorum confeſſio. Vna quidem interior, quæ fit Deo: & talis confeſſio peccatorum requiritur ante baptiſmum, vt ſcilicet homo ſua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim poteſt inchoare nouam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Auguſt.* in lib. de pœnitentia. Alia verò eſt confeſſio peccatorum exterior, quæ fit ſacerdoti. Et talis confeſſio non requiritur ante baptiſmum. Primò quidem: quia talis cõfeſſio cùm reſpiciat perſonã miniſtri, pertinet ad pœnitentię ſacramentum, quod non requiritur ante baptiſmum: quia eſt ianua omnium ſacramentorum. Secundò, quia confeſſio exterior, quæ fit ſacerdoti, ordinatur ad hoc, quod ſacerdos confitentẽ abſoluat a peccatis, & liget ad opera ſatisfactoria, quæ baptizatis non ſunt imponenda, vt ſupra dictũ eſt.* Nec etiã baptizati indigẽt remiſſione peccatorũ per claues Eccleſię, quibus omnia remittuntur per baptiſmũ. Tertiò, quia ipſa particularis cõfeſſio homini facta, eſt pœnoſa propter verecundiã confitentis: Baptizato autẽ nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizãtis nõ requiritur

* In lib. de vera & fal. pœn. cap. 2. nõ procul à princ. to. 9.

* Art. præc.

ritur ſpecialis confeſsio peccatorum, ſed ſufficit generalis, quam faciunt, cùm ſecundum ritum Eccleſiæ abrenuntiant Satanæ & omnibus pompis eiꝰ. Et hoc modo dicit quædam gloſ.* Matth. 3. quod in baptiſmo Ioannis, exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi, ex deuotione ſua peccata confiteri vellent, eſſet eorum confeſſio audienda: non ad hoc quod eis ſatisfactio imponeretur, ſed ad hoc quòd contra peccata conſueta eis ſpiritualis informatio vitæ traderetur.

In glo ord ſuper illud: Baptizabãtur ab eo. (margin: In glo. ord. ſuper illud: Baptizabãtur ab eo.)

Ad primvm ergo dicendum, quod in baptiſmo Ioannis non remittebantur peccata, ſed erat baptiſmus pœnitentiæ. Et ideo conuenienter accedentes ad illud baptiſma, confitebantur peccata, vt ſecundum qualitatem peccatorũ, eis pœnitẽtia determinaretur. Sed baptiſmus Chriſti eſt ſine exteriori pœnitentiá, vt Ambr.* dicit. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Amb. loco cita. to in arg. Sed contra.

Ad secvndvm dicendum, quod baptizatis ſufficit cõfeſſio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quod dirigantur & miſericordiam conſequantur. Nec requiritur confeſſio ſpecialis exterior, ſicut dictum eſt.*

In cor. art.

Ad tertivm dicendũ, quòd confeſſio eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis, quæ non requiritur ante baptiſmum, vt dictũm eſt,* ſed requiritur interioris pœnitẽtiæ virtus.

In cor. art.

ARTICVLVS VII.

Vtrũ ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentũ baptiſmi.

Inf. q. 69. art. 9. & 4. d. 6. q. 1. art. 2. q.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Baptizatus enim ſe habet, ſicut patiẽs in ſacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patiẽtis, ſed ex parte agentis. Ergo videtur quòd ex parte baptizati, non requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum.

3. & d. 1. q. 1. art. 2. q. 4. cor.

¶2. Præterea, Si prætermittatur id, quod requiritur ad baptiſmum, homo eſt denuo baptizandus: ſicut cum prætermittitur inuocario Trinitatis, vt ſuprà dictum.* Sed ex hoc non videtur aliquis eſſe denuo baptizandus, quòd intentionem non habebat ſuſcipiẽdi baptiſmum, alioquin cùm de intentione baptizati non conſtet, quilibet poſſet petere ſe denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo quod intẽtio requiratur ex parte baptizati vt ſuſcipiat ſacramentum.

Q. 66 ar. 6.

¶3. Præterea, Baptiſmus contra peccatum originale datur. Sed originale peccatum contrahitur ſine intentione naſcentis. Ergo baptiſmus (vt videtur) intentionem non requirit ex parte baptizati.

Sed contra eſt, quòd ſecundum ritum Eccleſiæ baptizandi, profitentur ſe petere ab Eccleſia baptiſmum, per quod profitentur ſuam intentionem de ſuſceptione ſacramenti.

Respondeo dicẽdum, quod per baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quandam vitæ nouitatem, ſecundum illud Roma. 6. Conſepulti ſumus Chriſto per baptiſmum in mortẽ, vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitę ambulemus. Et ideo ſicut ad hoc, quod homo moriatur

riatur veteri vitæ, requiritur ſecūdū Aug. in habente vſum libe. arbi. voluntas, qua eū veteris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, quā intendat vitæ nouitatē, cuius principiū eſt ipſa ſuſceptio ſacramēti. Et ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, ſiue intentio ſuſcipiendi ſacramentum.

In lib. de medi. pæni. c. 2. nō longè à princ. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod in iuſtificatione, quę fit per baptiſmum, non eſt paſſio coacta, ſed voluntaria. Et ideo requiritur intētio recipiendi id quod ei datur.

Ad secundum dicendū, quod ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramentum, eſſet rebaptizandus. Si tamen hoc non cōſtaret, eſſet dicēdum, Si nō es baptizatus, ego te baptizo.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus ordinatur non ſolū contra originale peccatum, ſed etiam contra actualia, quæ per voluntatē & intentionem cauſantur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum fides requiratur ex parte baptizati.

4. d. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. c. q. 2. ar. 2. q. 3. cor. & d. 9. ar. 2. q. 3. ad. 2.

AD octauum ſic proceditur, Videtur, quod fides requiratur ex parte baptizati. Sacramentum enim baptiſmi à Chriſto eſt inſtitutum. Sed Chriſtus formam baptiſmi tradens, fidem baptiſmo præmittit, dicens Mar. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluus erit. Ergo videtur quod niſi ſit fides, nō poſſit eſſe ſacramētū baptiſmi.

¶ 2. Præterea, Nihil fruſtra in ſacramētis Eccleſia agitur. Sed ſecūdū ritum Eccleſię, ille qui accedit ad baptiſmū de fide interrogatur, cùm dicitur, Credis in Deum Patrem, &c. Ergo videtur quod fides ad baptiſmum requiratur.

¶ 3. Præterea, Ad baptiſmum requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentum. Sed hoc nō poteſt eſſe ſine recta fide, cū baptiſmus ſit rectę fidei ſacramentum, per ipſum enim incorporantur homines Chriſto (vt Augu.* dicit in lib. de baptiſmo paruulorū) hoc autē non poteſt eſſe ſine recta fide, ſecūdū illud Ephe. 3 Habitare Chriſtū per fidem in cordibus veſtris. Ergo videtur, quod ille qui non habet rectam fidem, nō poſſit ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

Lib. 1 de pec. mer. & remi. c. 26. à med. to. 7.

¶ 4. Prętereà, Infidelitas eſt grauiſsimum peccatum, vt in ſecunda parte habitum eſt.* Sed permanentes in peccato, nō ſunt baptizandi. Ergo etiam nec permanētes in infidelitate.

2. 2. q. 10. ar. 3.

Sed contra eſt, quod Greg.* ſcribens Quirino Epiſcopo dicit, Ab antiqua Patrum inſtitutione didicimus, vt qui apud hæreſim, in Trinitatis nomine baptizantur, cū ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut vnctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei, ad ſinum matris Eccleſiæ reuocentur. Hoc autem non eſſet ſi recta fides eſſet de neceſſitate baptiſmi. Non ergo recta fides ex neceſſitate requiritur ab ſuſceptionem baptiſmi.

In regi. lib. 9. ep. 61. non longè à princ. & habetur de cōſec. d. 4. c. 43.

Respondeo dicendum, quod ſicut ex dictis patet,* duo efficiuntur in anima per baptiſmū, ſcilicet character & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex neceſſitate requiritur ad baptiſmum. Vno modo ſine quo gratia haberi non poteſt, quæ eſt vltimus effectus ſacramenti. Et hoc modo recta fides ex neceſſitate requiritur ad baptiſmū, quia

Q. 63. ar. 6. & q. 69. ar. 4. & 6.

ſicut dicitur Ro.3. Iuſtitia Dei eſt per fidē I E S V Chriſti. Alio modo requiritur aliquid ex neceſſitate ad baptiſmum, ſine quo character baptiſmatis imprimi non poteſt. Et ſic recta fides baptizati non requiritur ex neceſſitate ad baptiſmum, ſicut nec recta fides baptizantis, dū modo adſint cętera quę ſunt de neceſſitate ſacramēti. Non enim ſacramentū perficitur per iuſtitiā hominis dantis vel ſuſcipientis baptiſmū, ſed per virtutem Dei.

A D P R I M V M ergo dicendum, quòd Dn̄s loquitur ibi de baptiſmo, ſecundū quod perducit homines ad ſalutē per gratiā iuſtificantē. Quod quidē ſine recta fide eſſe non poteſt: & ideo ſignanter dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.

A D S E C V N D V M dicendū, quòd Eccleſia intendit homines baptizare, vt emundētur à peccato: ſecundū illud Iſai. 27. Hic eſt omnis fructus, vt auferatur peccatū. Et ideo quantum eſt de ſe, non intendit dare baptiſmū niſi habentibus rectā fidem, ſine qua non eſt remiſſio peccatorū. Et propter hoc interrogat accedētes ad baptiſmū, an credāt. Si tamen ſine recta fide aliquis baptiſmum ſuſcipiat extra Eccleſiā, non percipit illud ad ſuam ſalutē. Vnde Aug. dicit, Eccleſia paradiſo cōparata indicat nobis, poſſe quidē baptiſmū eius, homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

Lib. 4. de Bap. contra Donatiſtas

A D T E R T I V M dicēdum, quòd etiā non habens rectā fidem circa alios articulos, poteſt habere rectā fidem circa ſacramentū baptiſmi, & ita non impeditur quin poſſit habere intentionē ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Si tamen etiam circa hoc ſacramentum non rectè ſentiat, ſufficit ad perceptionem ſacramenti generalis intentio, qua intendit ſuſcipere baptiſmum, ſicut Chriſtus inſtituit, & ſicut Eccleſia tradit.

A D Q V A R T V M dicendū, quod ſicut ſacramentū baptiſmi non eſt conferendū ei, qui non vult ab alijs peccatis recedere: ita etiā nec ei, qui non vult infidelitatē deſerere. Vterq; tamē ſuſcipit ſacramentū, ſi ei confeżatur: licet nō ad ſalutē.

COMMENTARIVS.

Concluſio de præparationibus adulto neceſſariis ad ſuſcipiendum baptiſmum.

1 PRæparationes baptizandi adulti, & ſuę mentis compotis, his articulis cōtinentur. ex quibus hęc cōcluſio colligitur. Peccatores adulti, qui nōn ſunt in affectu peccandi, baptizādi ſunt: ſed eis neq; confeſſio, aut ſatisfactio ſacramentalis, ad ſuſcipiendū baptiſmum neceſſaria eſt: requiritur tamen intētio & voluntas ſuſcipiendi ſacramentū, ad veritatē ipſius ſacramenti: non tamē fides recta ſuſcipientis. Peccatores dicuntur, qui peccati macula etiā præteriti, infecti ſunt, nec ab eo plenè mundati, etiāſi affectum & propoſitū peccandi omnino exuerint. his igitur aſſerimus baptiſmum rectè adminiſtrari. Ratio Theologica ſic concluditur, baptiſmus mundat & abluit ſordes peccati ex vi ſuę inſtitutionis, & ideo ſacramentū mortuorū dicitur, & infundit prætereà gratiā regenerantem in nouitatē vitę ſpiritualis: ſed primo ex his duobus, nō repugnat pręteriti peccati macula & reatus: ſecundū verò planè repugnat affectui & propoſito peccandi: baptiſmus igitur rectè adminiſtrabitur infectis macula peccati pręteriti, non autē perſeuerantibus in voluntate & propoſito peccandi. ſic de baptiſmo ſcriptum eſt, Epheſ. 5. quod mundat Eccleſiam & fideles, in verbo vitæ: nō mundatur autem, niſi quod eſt ſordibus peccati infectum. Baptizati etiam dicuntur Chriſto commortui & cōſepulti, ideſt mortis eius efficaciā participātes, vt deletis peccatis in nouā vitam reſurgāt, Roma. 6. Gratia verò regenerans, quæ tribuit diuinæ eſſe participationem & conſortiū, quomodo poteſt

Explicatio.

Probatio primæ part.

do poteſt cũ iniqua volũtate coniũgi, quę ad peccandũ propenſa eſt?quę enim participatio iuſtitię cũ iniquitate?2.Cor.6. certiſſima eſt enim illa ſententia,etiam illuſtratis tantũ lumine rationis naturalis, quę eſt apud D. Aug.lib. de medicina pœnitent. cap.2.nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus,poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum veteris vitæ pœniteat.

Pœnitentia adulto neceſſaria ante baptiſmum.

2 Quare licet omnis homo adultæ ętatis,baptiſmi characterẽ recipiat, permanẽs in affectu peccandi,ſi velit ex animo ſacramentum Eccleſię recipere:gratiam tamen iuſtificantem & dona illi adiuncta,ſine aliqua pœnitentia peccatorũ , non percipiet. dico autem pœnitentiæ virtutis actum,cũ deteſtatione peccati,& propoſito amplius non peccandi, licet contritio perfecta non ſit.ſatis eſt enim odium vitæ præteritæ aliquod,cum illo propoſito coniunctum, ita vt verè,qui ſic affectus eſt,peccatum deteſtetur, & propoſitum peccandi exuerit. Neutra enim quæ dicitur voluntas, cui neque diſpliceat peccatum , neque omnino placet, ficta eſt & ab hoc propoſito valde aliena.quare merito à ſacra ablutione reiiciendus eſt,cui in peccato perſeuerare placet, ne efficaciam baptiſmi ad regenerandum inanem reddat, & contemnat.Sic Petrus Act.2.ad eos,qui compuncti corde dixerant,quid faciemus viri fratres?pœnitentiam,inquit,agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine IESV Chriſti,in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.expẽde illos ſuiſſe corde compũctos, ſic enim actus quidã pœnitentiæ ſignificatur,non autem plena & perfecta contritio:& ideo monet princeps Apoſtolorum, vt baptizentur, tum ad remiſſionem peccatorum , tum ad donorum diuinorum infuſionem. Sic etiam videmus exordium Euangelicæ prædicationis ſemper fuiſſe pœnitentiam,vt ad baptiſmum benè præparati accederent. ſic denique in Concil.Trident. ſeſſ. 6. cap.6. præparantur adulti,qui baptiſmo iuſtificãdi ſunt ab originali & actualibus peccatis, vt primò à gratia diuina excitati , & libere eidẽ cooperãtes, fidẽ ex auditu concipiãt: & peccatores ſe eſſe intelligentes,diuinę iuſtitię timore vtiliter concuciantur:ſpe erecti,Deũ propter Chriſtum propitiũ ſibi fore confidentes,& tanquã ſanctitatis autorẽ diligere incipiant: ac propterea aduerſus peccata moueantur per odiũ aliquod & deteſtationẽ, hoc eſt per eam pœnitentiã, quam ante baptiſmum agi oportet.quibus verbis planè ſignificatur, pœnitentiam eſſe neceſſariam,ſed non perfectã contritionẽ: ſubiungit enim, deniq; dum proponũt ſuſcipere baptiſmum inchoare nouam vitã, & ſeruare diuina mandata.Vnde ead.ſeſſ. 6.cap.14.definitum eſt,Chriſtiani hominis pœnitentiam poſt lapſum, aliam eſſe à baptiſmali: illa enim non ſolùm ceſſationẽ à peccatis & eorũ deteſtationẽ,ſed etiam ſacramentalẽ confeſſionem ſaltẽ in voto & ſuo tempore faciendã, ſacerdotalem abſolutionẽ,& ſatisfactionem pro pœna tẽporali,quę tota baptiſmo deletur,cõtinet. legẽdus de hac re D.Aug. hom. vlt.ex 50. lib. de vtilitate pœniten.cap.1.Chryſoſt.hom. ad populum Antiochenum.hæc de prima parte concluſionis.

Paſsionis Chriſti eſt caua per baptiſmum & alia ſacramenta.

3 Altera & tertia pars, negat peccatoribus adultis , vt iuſtificentur ab originali & actualibus peccatis,neceſſariam eſſe ſacramentalẽ confeſſionem , aut ſatisfactionẽ, quę in eadẽ imponi ſolet,vt dignè præparẽtur ad recipiendum baptiſmũ:licet illis neceſſarium eſſe oſtenderimus aliquẽ actum pœnitentię virtutis. id verò ſic apertè concludi poteſt.In baptiſmo Chriſto cõmortui & cõſepulti,noui homines efficimur,in quibus de vetuſtate peccati nihil remanet, alioquin non eſſet per baptiſmũ plena & perfecta regeneratio: per illũ ergo liberamur à reatu omnis pœnæ,& ideo neque ſatisfactione indigemus, cũ hęc ſit ſolutio pœnę temporalis:neque confeſſione ſacramentali,quę nobis& remiſſionem peccati, cum ea ſit à baptiſmo pleniſſima,per abſolutionem impendat, & ſatisfaciẽdi obligationẽ imponat. Qui enim cõmoritur Chriſto per baptiſmũ,ſic paſſioni & morti eius incorporatur,ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet,vt rectè inquit D.Tho. inf. q.69. art.2. id enim eſt commortuũ eſſe cum illo.nec aliter intelligi poteſt regenerari hominem interius, & nouũ eſſe diuinũ participare, quã ſi de peccatis omnibus prętèritis,nihil omnino remaneat,quod vel culpæ vel pœnę rationem habeat.alioquin nõ fieret per illã regenerationem plenè & perfectè nouus homo.itaque vt hic effectus per ſe & proprius baptiſmi,altè menti inſideat,ratio illa commortui Chriſto , & regenerati noui hominis accuratè expendenda eſt. Sic

Quid ſit Chriſto commortuum eſſe,regenerari, & eſſe nouam creaturam per baptiſmum.

de baptiſmo ſemper loquitur D.Paul. Roma.6.Gala.3.Ephe.5.&deo ex hoc principio D.Tho. deducit confirmationem omnium ferè ſententiarum, de bapuſmi prepa rationibus & effectis hac q.& proxima ſequenti. Vnde diuina eſt ſententia Concilij Trid.ſeſſ.6.c.2. ad diſtinguendum baptiſmũ à pœnitentiæ ſacramento. alius inquit, prætereà eſt baptiſmi, alius pœnitentię fructus. per baptiſmum enim Chriſtum induẽtes, noua prorſus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamẽ nouitatem & integritatem per ſacramentũ pœnitentiæ, ſine magnis noſtris fletibus & laboribus, diuina id exigẽte iuſtitia, peruenire nequaquã poſſumus: vt meritò pœnitentia laborioſus quidã baptiſmus, à ſanctis Patribus dictus fuerit. hactenus Conciliũ.

4 Quamuis enim omnia ſacramenta ex paſſione Chriſti vim & efficaciam adepta ſint, vt oſtendimus ſup.q.62.nu.21.& omnibus infundatur gratia dignè ſuſcipientibus, finita & determinata: tamẽ quia gratia baptiſmi, etiã ſi certo gradu definita, regenerandi in nouam vitam, vim habet, & cõmortuos nos Chriſto cõſtituit: ideo in remittenda omni culpa & pœna, nullis eſt cõprehenſa terminis, ſed omnẽ omnino culpam & pœnam æternã & temporalem remittit: quia aliter nouã creaturam per regenerationem non conſtitueret, niſi omnem reatũ pœnæ aboleret, & omnem peccati vetuſtatem deleret. neq; verò inde efficitur, nos imputatam iuſtitiam & ſatisfactionem Chriſti conſtituere, cũ ſine vlla propria ſatisfactione, adultis baptizatis, Chriſti ſatiſfactionẽ applicamus. Sic enim D.Th.q.69 art.2. omni, inquit, baptizato cõmunicatur paſſio Chriſti ad remediũ, ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet. & iterũ, ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis. quamuis enim baptizato applicetur ſatisfactio & iuſtitia Chriſti, non tamẽ eſt iuſtitia Proteſtãtium, quæ dicitur nobis imputata, cũ ſit propria Chriſti. in hac enim imputatione tantũ eſt externa denominatio iuſtitiæ, quę inhęret Chriſto tantũ, & nulli iuſtificato: vt medicamentũ dicitur ſanũ ab externa ſanitatis animalis denominatione, quatenus eã efficit, tuetur & conſeruat. at baptizati formaliter ſunt iuſti, per inhærentem iuſtitiã, baptiſmi efficacia infuſam, & non ſecundũ externam denominationem.

Qua ratione baptizatis imputatur Chriſti ſatisfactio, ac ſi eſſet illorum propria.

Sed quia forma hęc inhęrens illis, eſt gratia regenerans, & nouam efficiens creaturam, atq; nos inſertos Chriſto, mẽbra illius noua & viua conſtituens, ideo ſatisfactio Chriſti fit noſtra, quia ſumus membra ſui corporis noua, abolita omni vetuſtate peccati, & quę eſt pro omnibus impenſa, vnicuiq; accommodatur, quantum ſatis eſt, vt nouus homo efficiatur.

5 Quarta pars propoſitæ cõcluſionis, exigit ab adulto baptizando voluntatẽ & intẽtionem ſuſcipiendi ſacramentum, alioquin veritas illius nõ conſtabit, neque recipiet characterẽ aut gratiam. itaque ſi quis coactus & inuitus baptizaretur, baptiſmi ſacramentũ non ſuſcipit: quod ſi velit, etiam minis, aut metu imminentis mali impulſus, ſacramentũ ſuſcipit & characterẽ, non gratiã: cũ nolit interius abſolute nouam vitam inchoare. miniſter tamen ſacramenti grauiter peccat, quia nõ minis, ſed adhortationibus homines ad baptiſmũ alliciẽdi ſunt. itaque conſenſus minis expreſſus, qui ad contrahendũ matrimonium nõ valet, quia Eccleſia huiuſmodi contractũ reſcindit, is ſanè valet ad recipiendum baptiſmi characterẽ, vel ordinis, quia ſatis eſt diuino iure conſenſus, quamuis ratione extortus. dico conſenſum internum, etiam ex metu prouenientẽ: nam ſi exteriùs propter metum cõſentire videtur, & interiùs diſſentit & renuit, planè ſacramentum non recipit: licet Eccleſia eum baptizatũ iudicaret, & in ſuis fidelibus numeraret. Ratio huius partis ex præcedentibus apertè deducitur. nouam enim vitã, hominem mentis ſuę compotẽ inchoare, cum pręteritę deteſtatione impoſſibile eſt, niſi volentẽ & libenti animo: ſed baptiſmo nouam vitã inchoamus, præterita peccata deteſtantes: baptiſmum igitur nullus ſuſcipere poteſt niſi volens & libẽter. Prætereà nullus niſi volens religionẽ profiteri poteſt: baptiſmus autem eſt fidei profeſſio, & religionis Chriſtianę proteſtatio: baptiſmũ igitur nullus niſi volẽs ſuſcipere poteſt. quare ex ſancta traditione ſemper obſeruatũ eſt, vt nemini baptiſmus miniſtretur, niſi prius interrogatus fuerit, an velit baptizari. quomodo autem etiã in infantibus volũtas ſuſcipiendi baptiſmũ accipienda ſit, explicabitur art.9. huius q. ad 1. & 2. neminẽ autem inuitum baptizandum eſſe diſſeretur art.10. eiuſd.q. Scio quoſdã Theologos, ſine voluntate ſuſcipientis, verum

Conſenſus ad baptiſmum ſuſcipiendum.

rũ baptiſmum cenſere, ſed nulla certa ratione & firma nituntur.

Rectã fides in ſuſcipiente quo modo non ſit neceſſaria.

6 Reliqua eſt vltima concluſionis pars, fidem rectã in ſuſcipiente nõ eſſe neceſſariam ad veritatẽ ſacramenti, quãuis ea deficiente, gratiã ſacramenti conſequi non poſſit, cum noſtrę ſalutis initiũ ſit recta & ſincera fides, characterẽ tamen recipiet. itaq; hęreticus vel circa alia fidei dogmata, vel circa ipſum baptiſmũ, modò intendat ſuſcipere baptiſmũ, ſicut Chriſtus inſtituit, & ſicut Eccleſia docet, verum baptiſmũ recipiet, cum enim eſſentialia ſacramenti conſtant, neceſſe eſt veritatem ſacramenti cõſtare: fides autẽ miniſtri, vt oſtenſum eſt ſuprà q.64.n.18.& ſequentibus, nõ eſt ad eandem veritatem ſacramenti neceſſaria, neq; ſuſcipientis fides in partibus eſſentialibus ſacramenti numeratur: non eſt igitur neceſſaria ad veritatem ſacramenti. idẽ euidenter oſtendit antiqua & recepta Eccleſiæ catholicę conſuetudo, quæ baptizatos in hæreſi, vel ab hæreticis, eſſentialia ſacramentorũ adhibentibus, non rebaptizat, cũ ad Eccleſiam catholicam venerint, ſed pœnitentes admittit, de quo diſſeruimus ſup. q.66.ar.9. ab hęreticis igitur confertur, & recipitur verum ſacramentum, ſed non ad ſalutem.

ARTICVLVS IX.

Vtrum pueri ſint baptizandi.

4.di.4.q.3i ar.1.q.1. & Mal.q.4.ar.1.co.princ. & quol.4.ar.10. cor. Et quol.9. ar.12.cor. ar.7.huiusq.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod pueri non ſint baptizandi. in eo enim qui baptizatur, requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentũ: vt ſupra dictum eſt.* Huiuſmodi autẽ intentionem nõ poſſunt pueri habere, cùm non habeãt vſum liberi arbitrij. Ergo videtur, quod non poſsint ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

Q.65.ar.1.

In lib. de prædeſt. ſanct. c.5. in fi. to.7.

¶ 2. Prætereà, Baptiſmus eſt fidei ſacramentũ, vt ſupra dictũ eſt. *Sed pueri nõn habent fidem, quæ conſiſtit in credentium voluntate, vt Aug.* dicit ſuper Ioan. Nec etiã poteſt dici quod ſaluẽtur in fide parentũ: quia quandoq; parentes ſunt infideles, & ſic magis per eorum infidelitatẽ damnarentur. Ergo videtur ꝙ pueri nõ poſſint baptizari.

¶ 3. Prætereà, 1. Pet. 3. dicitur, quod homines ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conſciẽtiam habent bonam vel malam (cũ non habeant vſum rationis) neque etiam conuenienter ipſi interrogẽtur, cum non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

C.7. Eccle.hie. nõ procul à ſi

SED CONTRA eſt, quod Dionyſ. dicit vltimo cap. Eccleſ. hiera. Diuini noſtri duces, ſcilicet Apoſtoli, probauerunt infantes recipi ad baptiſmum.

RESPONDEO dicẽdum, quod ſicut Apoſtolus dicit, Roma. 5. Si vnius delicto, mors regnauit per vnum, ſcilicet per Adam, multò magis abundãtiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnũ IESVM Chriſtum. Pueri autẽ ex peccato Adæ, peccatum originale contrahunt. †Quod patet ex hoc quod ſunt mortalitati ſubiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertranſiit, vt Apoſtolus ibidem dicit. Vnde multo magis pueri poſſunt per Chriſtum gratiam accipere, vt regnẽt in vita æterna. Ipſe autem Dominus dicit, Ioan. 3. Quod niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Vnde neceſſarium fuit pueros baptizari, vt ſicut per Adam damnationem incurrerunt naſcendo,* ita per Chriſtum ſalutem conſequantur renaſcendo.†

Vt dicit Aug. lib.5. Hypog. & lib 1. de peccat. mer. & rem. cap. 18. to. 7.

Aug. de Gene. ad lite lib 10. cap.11. tom.3. Conc. Milon. c.2. tomo.1.

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his, quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, firmius in ea perſeuerent, ſecundum illud Prouer. 22. Adoleſcẽs iuxta

viam ſuam, etiã cũ ſenuerit non recedat ab ea. Et hanc rationem aſſignat Dion. *vlt. ca. Eccle. hierar.

C. 7. Eccle. hierar. non procul a ſi.

Ad primvm ergo dicendum, quod regeneratio ſpiritualis, quę fit per baptiſmum, eſt quodammodo ſimilis natiuitati carnali, quantum ad hoc, quod ſicut pueri in maternis vteris conſtituti, non perſeipſos nutrimentum accipiunt, ſed ex nutrimento matris ſuſtentantur: ita etiam pueri nondum habẽtes vſum rationis, quaſi in vtero matris Eccleſiæ conſtituti, nõ perſeipſos, ſed per actum Eccleſiæ ſalutem ſuſcipiunt. Vnde Augu. * dicit in lib. de peccatorum meritis & remiſſione. Mater Eccleſia os maternum paruulis præbet, vt ſacris myſteriis imbuantur. quia nondum poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiã, nec ore proprio confiteri ad ſalutem. *Si autem propter ea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitẽtur. cur etiam nõ pœnitentes habeantur, cum per eorundem verba geſtantium, diabolo & huic ſęculo abrenuntiare monſtrentur? Et eadem ratione poſſunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis: cum ipſi quandoque contranitantur & plorent, ſed per actũ eorum à quibus offeruntur.

Lib. 1. c. 25. circa ſi. 10. 7.

Eod lib c. 19. circa ſi 10. 7.

Ad secvndvm dicendũ, quod ſicut Auguſt. * ſcribens Bonifacio dicit, in Eccleſia Saluatoris paruuli per alios credunt, ſicut ex aliis, quæ in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum ſalus, ſi parentes ſint infideles: quia ſicut *Aug. dicit, eidem Bonifacio ſcribens, offerũtur paruuli ad percipiẽdam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis, quorũ geſtãtur manibus (quãuis & ab ipſis ſi & ipſi boni fideles ſunt) quã ab vniuerſa ſocietate ſanctorũ atq; fidelium. Ab omnibus nanq; offerri rectè intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorũ charitate ad communionem ſancti Spiritus adiungũtur. Infidelitas autẽ propriorum parentũ, etiam ſi eos poſt baptiſmum dæmoniorũ ſacrificiis imbuere conentur, pueris nõ nocet: quia vt Auguſt. *ibidem dicit, puer ſemel generatus per aliorũ voluntatẽ, deinceps non poteſt vinculo alienæ iniquitatis abſtringi, vbi nulla ſua voluntate conſentit, ſecundum illud, Ezech. 18. Sicut anima patris mea eſt, ita & anima filij: anima quę peccauerit, ipſa morietur. Sed ideo ex Adam traxit, quòd ſacramenti illius gratia ſolueretur: quia nõdum erat anima ſeparatim viuens. Fides autem vnius immò totius Eccleſię paruulo prodeſt per operationem Spiritus ſancti, qui vnit Eccleſiam, & bona vnius alteri communicat.

Ep. 23. c. 2.

In ea ep 23. in med. 10. 2.

Ea ep 23. circa prin to 2. habetur de Conſe: diſt. 4. ca. 129.

Ad tertivm dicendum, quod ſicut puer cum baptizatur non perſeipſum, ſed per alios credit: ita nõ perſeipſum, ſed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidẽ Eccleſiæ in perſona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei ſacramẽtum. Conſcientiam autem bonam conſequitur puer etiam in ſeipſo: non quidẽ actu, ſed habitu per gratiam iuſtificantem.

ARTICVLVS X.

Vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint inuitis parentibus baptizandi.

A D decimum ſic proceditur, Videtur, quod pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint baptizandi, etiam inuitis parentibus.

[illegible] 12. [illegible] ar. 7. & quod. 2. ar. 7. [illegible]

Magis

Magis enim debet homini ſubueniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis exiſtenti eſt ſubueniendum, etiam ſi parentes per malitiam contranitetentur. Ergo multo magis eſt ſubueniendum pueris infidelium filiis, per baptiſmum contra periculum mortis æternæ, etiam inuitis parentibus.

¶ 2. Præterea, Filij ſeruorum ſunt ſerui, & in poteſtate dominorum. Sed Iudæi ſunt ſerui, & regum & principum, & quicunque etiam alij infideles. Ergo abſque omni iniuria poſſunt principes filios Iudæorum vel aliorum ſeruorum infidelium facere baptizari.

¶ 3. Præterea, Quilibet homo eſt magis Dei, à quo habet animam, quam patris carnalis, à quo habet corpus. Non eſt ergo iniuſtum, ſi pueri infidelium filij parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptiſmum conſecrentur.

Sed contra eſt, quod in Decret. diſt. 45. ex Concilio Toletano ſic dicitur de Iudæis: Præcepit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum vim inferre; non enim tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ.

Reſpondeo dicendum, quod pueri infidelium filij aut habent vſum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantum ad ea, quæ ſunt iuris diuini vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus poſſunt baptiſmum ſuſcipere, ſicut & matrimonium contrahere. Et ideo tales licitè moneri poſſunt & induci ad ſuſcipiendum baptiſmum. Si verò nondum habent vſum liberi arbitrij, ſecundum ius naturale ſunt ſub cura parentum, quandiu ipſi ſibi prouidere non poſſunt. Vnde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quod ſaluabantur in fide parentum. Et ideo contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: ſicut etiam ſi aliquis habens vſum rationis baptizaretur inuitus. Eſſet etiam periculoſum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

Ad primum ergo dicendum, quod à morte corporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta ſi aliquis à ſuo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

Ad ſecundum dicendum, quod Iudæi ſunt ſerui principum ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

Ad tertium dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt. Vnde puer, antequam vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubiacet, & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum pueri in maternis vteris poſiti, ſint baptizandi.

4.d.6.q.1.ar tic.1.q.1.& d.23.q.2.ar. 2,q.1.ad 1.& 2.

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod pueri in maternis vteris exiſtentes poſſint baptizari. Efficacius enim eſt donum Chriſti ad ſalutem, quam peccatum Adę ad damnationē, vt Apóſto.dicit, Rom.5. Sed pueri in maternis vteris dãnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis ſaluati poſſunt per donum Chriſti: quod quidem fit per baptiſmum. Ergo pueri in maternis vteris exiſtentes poſſunt baptizari.

¶2. Prætereà, Puer in vtero matris exiſtens, aliquid matris eſſe videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid eſt eius intra ipſam exiſtens. Ergo videtur, quòd baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius exiſtens.

¶3. Pręterea, Mors æterna peior eſt, quàm mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum eſt eligendum. Si ergo puer in vtero matris exiſtēs baptizari nō poteſt, melius eſſet, quòd mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quàm quòd puer æternaliter damnaretur abſque baptiſmo decedēs.

¶4. Præterea, Contingit quandoque, quod aliqua pars pueri prius egreditur: ſicut legitur Geneſ.38. quòd pariente Thamar, in ipſa effuſione infantiū, vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens, Iſte egredietur prior, illo verò manum retrahente, egreſſus eſt alter. Quandoque autem in tali caſu imminet periculum mortis. Ergo videtur, quòd illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero exiſtente.

SED CONTRA eſt, quod Augu. *dicit in Epiſt. ad Dardanum, Nemo renaſcitur niſi primò naſcatur. Sed baptiſmus eſt quędam ſpiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priuſquam ex vtero naſcatur. Epi. 57 inter me. & fi. to. 2.

RESPONDEO dicēdum, quòd de neceſſitate baptiſmi eſt, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cùm baptiſmus ſit quædam ablutio: vt ſuprà dictum eſt.* Corpus autem infantis antequam naſcatur ex vterō non poteſt aliquo modo ablui aqua, niſi fortè dicatur, quod ablutio baptiſmalis, qua corpus matris lauatur ad filiū in ventre exiſtētem perueniat. Sed hoc eſſe non poteſt: tum quia anima pueri, ad cuius ſanctificationē ordinatur baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus pueri animari, iam eſt formatum, & per conſequens à corpore matris diſtinctum. Et ideo baptiſmus, quo mater baptizatur, non redundat in prolem, in vtero matris exiſtētem. Vnde Auguſtinus* dicit contra Iulianū. Si ad matris corpus id quod in ea cōcipitur, pertinet, ita vt eius pars imputetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata eſt aliquo mortis vrgente periculo, cùm eum geſtaret in vtero. Nunc verò cùm ipſe etiam, ſcilicet, infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cùm eſſet in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur, quod nullo modo infantes in maternis vteris exiſtentes, baptizari poſſunt. Q.66.ar.1. Lib.6.cap.14 non longe à med to. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pueri in maternis vteris exiſtentes, nōdum prodierunt in lucē, vt cum aliis hominibus vitam ducant.

cã. Vnde non poſſunt ſubiici actioni humanæ, vt per eorum miniſterium ſacramenta recipiant ad ſalutem. Poſſunt tamen ſubiici operationi Dei, apud quem viuũt, vt quodam priuilegio gratiæ ſanctificationem conſequantur: ſicut patet de ſanctificatis in vtero.

Ad secvndvm dicendũ, quod membrum interius matris eſt aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totũ. Puer autẽ in vtero matris exiſtens, eſt aliquid eius per quandam colligationem corporum diſtinctorum: Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad tertivm dicẽdum, quòd non ſunt facienda mala, vt veniant bona, vt dicitur, Rom. 3. & ideo nõ debet homo occidere matrem, vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri vt puer baptizetur.

Ad qvartvm dicendũ, quod expectanda eſt totalis egreſſio pueri ex vtero ad baptiſmũ, niſi mors immineat. Si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari, periculo imminente: & non eſt poſtea rebaptizandus ſi eum perfectè naſci contigerit. Et videtur idem faciendum quæcunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit ſicut in capite, videtur quibuſdam quod propter dubiũ, quacunque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam natiuitatem ſit baptizandus ſub hac forma, Si non eſt baptizatus, ego te baptizo.

ARTICVLVS XII. 4.d 4.q.3 ar.

Vtrum furioſi & amentes debeant baptizari.

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod furioſi & amẽtes, non debeant baptizari. Ad 1.q.3. Et d. 18 q.1.art.3 q.1 cor. & ve ri.q.28.ar.3. ad 2.
ſuſceptionem enim baptiſmi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt ſupra dictum eſt.* Sed furioſi & amentes, cum careant vſu rationis, non poſſunt habere ordinatam intentionem. ergo non debent baptizari. *Art. 7. huius q.*

¶ 2. Prætereà, Homo bruta animalia ſuperexcedit in hoc quod habet rationem. Sed furioſi & amentes non habent vſum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, ſicut expectatur in pueris. Ergo videtur, quod ſicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furioſi & amentes debeant baptizari.

¶ 3. Prætereà, Magis eſt ligatus vſus rationis in furioſis vel amentibus, quàm in dormientibus. Sed baptiſmus non cõſueuit dari dormiẽtibus. Ergo non debet dari amentibus & furioſis.

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit, 4. Confeſ. de amico ſuo, qui cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens: & tamen baptiſmus in eo efficaciam habuit. Ergo carẽtibus vſu rationis, aliquando baptiſmus dari debet. *Lib. 4. c. 4. parum ante me. to. 1.*

Respondeo dicendum, quod circa amentes & furioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt à natiuitate tales, nulla habẽtes lucida interualla: in quibus etiam nullus vſus rationis apparet. Et de talibus quantum ad baptiſmi ſuſceptionẽ, videtur eſſe idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Ec-

Ar. 9. huius q. cleſiæ, vt ſupra dictum eſt. *Alij verò ſunt amentes, qui ex ſana mente quam habuerunt prius, in amentiã inciderunt. Et tales ſunt iudicandi ſecundum volũtatem, quam habuerunt, dum ſanæ mentis exiſterent. Et ideo ſi tunc apparuit in eis volũtas ſuſcipiendi baptiſmum, debet eis exhiberi in furia & amentia cõſtitutis: etiam ſi tunc actu contradicant. alioquin ſi nulla voluntas ſuſcipiẽdi baptiſmum in eis apparuit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptizandi. *Quidam verò ſunt, qui *Vt habetur in Decr. lib. 3. ti. 42. c. 3. in fin.* etſi à natiuitate fuerint furioſi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti poſſunt. Vnde ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poſſunt etiã in amentia conſtituti. Et debet eis tunc ſacramentum conferri ſi periculum timeatur: alioquin melius eſt, vt tẽpus expectetur, in quo ſint ſanæ mentis, ad hoc, quod deuotius ſuſcipiant ſacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, baptizari non debent in amentia conſtituti. Quidam verò ſunt, qui etſi non omnino ſanæ mẽtis exiſtant, in tantum tamen ratione vtũtur, quod poſſunt de ſua ſalute cogitare, & intelligere ſacramẽti virtutem. Et de talibus idem eſt iudicium, ſicut de his, qui ſanæ mentis exiſtunt, qui baptizantur volentes non autem inuiti.

Ad primum ergo dicendum, quod amentes, qui nunquam habuerunt, nec habent vſum rationis, baptizantur ex intentione Eccleſiæ, ſicut & ex actu Eccleſiæ credunt & pœnitent, ſicut ſuprà de pueris dictum eſt. *Illi verò qui aliquo tempore habuerunt vel habent vſum rationis, *Ar. 9. huius q.* ſecundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tẽpore ſanæ mentis.

Ad secundum dicendum, quod furioſi vel amentes carẽt vſu rationis per accidens, ſcilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autẽ propter defectum animæ rationalis, ſicut bruta animalia. vnde non eſt de his ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod dormientes non ſunt baptizãdi niſi periculũ mortis immineat: in quo caſu baptizari debẽt, ſi prius in eis voluntas apparuit ſuſcipiendi baptiſmum, ſicut & de amentibus dictum eſt. *Sicut Auguſt. *narrat in 4. lib. Cõfeſſi. de amico ſuo, qui baptizatus eſt neſciẽs, propter periculum mortis. *In tor ar. Lib. 4. c. 4. parũ ante med. to. 1.*

COMMENTARIVS.

De adultorum baptiſmo dictum eſt, reliquum eſt, vt de paruulorũ baptiſmo dicamus, concluſio ex omnibus articulis eſt: paruuli baptizandi ſunt, non tamen vtero incluſi, ſed in lucem editi, nec infidelium filij parentibus inuitis: ad pueros verò referuntur amentes à primo ortu, niſi per interualla ad mentem ſanam reuocentur. *De baptiſmo paruulorum.* Prima pars eſt dogma catholicum, ex diuina traditione in Eccleſia retentum, iſ inde ab Apoſtolis, vt autor eſt Dionyſ. c. 7. de Eccleſ. Hierar. & ex Patrum teſtimoniis latiſſimè deducit, D. Aug. lib. de bapt. paruulorum: idem etiam euincit ratio Theologica. Gratia enim Chriſti abundantior ad ſalutem eſt, quàm peccatum primi parẽtis ad perditionem hominũ, Rom. 5. Sed illud peccatum paruulos infecit peccato originali: ergo gratia Chriſti mundabit ad ſalutem: baptiſmus autem tantum paruulos mũdare poteſt ab originali: baptizandi ſunt igitur, ne pereant. præterea, circuncilio vmbra baptiſmi & typus, octauo die à natiuitate pueris ſecundum legem adminiſtrata eſt: baptiſmus igitur pueris adminiſtrabitur,

tur, vt veritas vmbræ reſpondeat. Deinde cùm legimus totam aliquam familiam à Paulo baptizatam eſſe, ſatis cõſtat pueros, etiam qui in eorum numero erant, baptizatos fuiſſe, ſic legitur, 1. Cor. 1. & Acto. 16. Denique videtur planè Dominus pueris baptiſmi gratiam concedere, cùm de eis dicat Matt. 19. ſinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire, taliũ eſt enim regnum cælorum: quos etiam amplexabatur, ſuper quos manus imponebat, quos benedicebat, Mar. 9. & 10. Fuit quidem grauis Eccleſiæ catholicæ controuerſia cum quibuſdam nouatoribus præſertim ætate D. Auguſtini, ſed tandem antiqua ſententia de baptizandis paruulis retenta eſt ex Apoſtolorum diuina traditione, vt obſeruauimus ad art. 1. & 2. huius q. huius verò traditionis teſtes ſunt, Omnes fere Patres veteres, vt conſtat ex D. Cypriano, epi. 59. de pueris baptizandis, & ad eandem annotatione Pamelij, nu. 5. quæ teſtimonia aliorum continet: conſtat etiam ex D. Auguſt. confeſſione, lib. 3. cap. 3. & ex Hieronymiana eodem Tom. & cap. 3. Concil. Mileuitan. can. 2. Africano, can. 77. Lateranen. ſub Innocent. III. can. 1. Trident. ſeſſ. 5. canon. 4.

Paruuli in baptiſmo quomodo credant.

2 Qui verò baptiſmum paruulis negant, quòd credere non poſſint, & ſine fide impoſſibile ſit placere Deo, hi profectò inſigniter impudẽtes ſunt, quaſi Eccleſia, quę eis baptiſmũ adminiſtrat, ignoret, eos aliena fide offerri ad baptiſmum, ex pręcepto diuino, & fidem diuinitus infuſam in baptiſmo accipere, vt cum adoleuerint, credere poſſint ſicut oportet. Ratione autẽ huius fidei infuſæ, inter fideles numerantur, & quatenus baptizantur credere dicuntur, ex D. Auguſtino, lib. 1. de peccat. merit. c. 20. & 27. & 33. & hanc vocat conſuetudinẽ Eccleſiæ canonicam & fundatiſſimã ſerm. 14. de verb. apoſtoli. itaque vt adulti fideles vocantur mentis aſſenſu, ita paruuli fidei ſacramentum percipiendo, epiſt. 23. ad Bonifacium. conſentaneum eſt enim, vt ſicut parentum peccato polluti ſunt, ſic parentum fide purgentur. corpus mortis in primis parẽtibus generauit eos peccatores, ſpiritus vitæ in poſterioribus parentibus regenerauit eos fideles.

4 p concl.

De baptiſmo amentium & furioſorum.

3 Ad eandem ſentẽtiam & rationem de paruulorum baptiſmo, expendendus eſt baptiſmus amentiũ & furioſorum. Si enim numquam rationis vſum habuerũt, eos in fide Eccleſiæ, vt pueros, Eccleſiæ conſuetudo & autoritas baptizandos admonet, qui aliquo tempore habuerunt vel habent vſum rationis, ſecundum eam intentionẽ baptizentur, quam habent vel habuerunt tempore, quo ſuę mẽtis compotes fuerũt. itaque ſi in diſcrimine vitæ verſentur, & antequam furere inciperent, voluntatis ſuſcipiendi baptiſmum, ſignificationem dederunt, abluendi ſunt: ſin minus à baptiſmo abſtinendum eſt. idem iudicium ſit de dormientibus. horum nulla ratio alia eſt, quã fuit puerorum: in omnibus enim rationis nullus eſt vſus: & ideo Eccleſiæ conſuetudinem, quæ eiſdem baptiſmum adminiſtrat, ſequi oportet.

Pueri nondum in lucem editi non ſunt baptizandi.

4 Sed de pueris nondum in lucem editis, quos ſecunda parte concluſionis comprehendimus, conſtat baptiſmo non eſſe tingendos, tum ex his, quę diſſeruimus de eiſdem ad artic. 1. & 2. huius quęſt. tum etiã, quia vt inquit Auguſt. epi. 57. nemo renaſcitur, quod eſt propriũ baptiſmi, niſi prius naſcatur. Sic etiam concludere licet ex eodem, lib. 6. cõtra Iulianum, cap. 5. puer adhuc vtero concluſus nec abluitur, ſi mater abluatur: quia animam abluendam à ſordibus peccati diſtinctam habet: nec ipſe per ſe ablui poteſt: non ergo baptizari poteſt niſi in lucem editus, cum baptiſmus, ablutione corpus contingente, neceſſariò perficiatur. An verò liceat inciſo vtero matris, puerũ, vt baptizetur, extrahere, vel emiſſam aliquam partem baptizare, D. Thom. in reſponſionibus ad argumenta apertè expreſſit.

Diſputatio de filiorum baptiſmo, inuitis parentibus infidelibus.

5 MAior autem & valde difficilis, Theologorum inter ipſos, controuerſia eſt, de pueris Iudęorum vel aliorum infidelium, inuitis parentibus baptizãdis. nos autem cenſemus cum D. Thom. huiuſmodi filios infidelium, habentes quidẽ vſum rationis, inuitis parẽtibus, ad fidẽ & baptiſmum induci poſſe: non habentes autẽ, induci non poſſe. Primi ratio eſt: quia in his, quæ ſunt diuini iuris & naturalis, filius ratione vtens in ſua eſt, & non alterius poteſtate: poteſt ergo fidem Chriſtianam

nam & baptiſmum ſuſcipere etiam inuitis parentibus, quòd hæc ſint diuini iuris. ſic etiam filij cõtrahere poſſunt matrimoniũ, inuitis parentibus: quia contrahendi poteſtas eſt iuris naturalis. Sic de omnibus Iudęis Toletan.4.Concil. & habetur de conſec.d.4.pręcipit, nemini deinceps ad credẽdum vim inferri: cui enim Deus vult miſeretur, & quem vult indurat'. non enim tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ. ſicut enim homo propria arbitrij libertate, ſerpenti obediens periit, ſic vocante ſe gratia Dei, proprię mẽtis conuerſione credendo ſaluatur. Secundi ratio ſit, quia inuitis parentibus puerum baptizare, eſt contra ius naturę, quę ipſis filios ſubiicit, quandiu per naturam ſuę mentis poteſtatem, & vſum non habent: non licet autem ius naturæ violare, pręſertim quod valde verendum eſſet, ne repugnantibus parentibus baptizati, ipſorum familiari & frequenti adhortatione, ad infidelitatem & patrium cultum reuerterentur. itaque firmamentum huius ſententiæ, eſt ius patriæ poteſtatis in filios, nondum ſuæ mentis poteſtatem habentes. fidelium autem filios, poteſt & debet Eccleſia, etiã inuitis parentibus baptizare, quia in parentes & res eorum vim habet coactiuam & coercitionẽ. omnia hæc confirmat Eccleſiæ conſuetudo, quę priores illos filios non baptizat, hos vero poſteriores fidelium baptizat. illud vero omnibus certiſſimum eſt, baptiſmum paruulorum ſiue parentes conſentiant, ſiue repugnent, ratum eſſe & firmum, quia nihil deeſt ad eſſentiam ſacramenti: ſed illis inuitis non rectè adminiſtrari, quòd ipſis fiat iniuria, contendimus.

D.Tho. ſententia, & firmamẽtum, de baptiſmo paruulorũ inuitis parentibus infidelibus

¶ Hanc ſententiam ſemper defendit & tuetur D.Thom. & eius ſectatores doctiſſimi, 4.ſentent.diſt.5.Capreol. Caiet.in cõment. Dominicus Soto quondam pręceptor meus, nón ſine honoris pręfationẽ nominandus, Paludanus prętereà, Marſil.4.q.4.art.4.dubio 2.Ricar.4.d.6.ar.& q.3.hoc dilemmate eandem ſententiam ſic concludit. aut enim paruuli inuitis parentibus infidelibus baptizati, eiſdem reſtituerentur educãdi aut non: ſi primum, eos proculdubio periculo apoſtaſię exponeremus: ſi ſecundum, fieret iniuria parentibus, quorum eſt iure naturali patria poteſtas in filios, quamdiu ſui iuris non ſunt: non ſunt ergo inuitis parentibus baptizandi. Eadem rationis progreſſio fuit ſemper in D. Tho. cũ oſtendiſſet enim.2.2. q. 10. art. 8. nullum adultę ętatis ad fidem ſuſcipiendam compellendum eſſe, deinceps art. 10. eiuſdem q. idem plane de baptiſmo paruulorum parentibus infidelibus inuitis, cõcludit, quod hoc loco concluſum oſtendimus. vt ex omnibus colligeretur, nullum adultũ, aut paruulum parente inuito infideli, ad fidem vel fidei ſacramentum, cogendum eſſe. pleriſque aliis Theologis hæc ſententia non placet: imo verò affirmant, ſi non à priuata perſona, ſaltem à principe poteſtatem in repub. habente, ad baptiſmum adducendos eſſe paruulos, inuitis etiam parentibus infidelibus.

Scoti ſententia.

7 Quin etiam Scotus 4.d.4.q.9. quem ſequitur Gab.ead.d.q.2.dubio 5. ad eundẽ principem pertinere, non tantum filios infidelium parentum ſibi ſubditorum, eiſdẽ inuitis baptizandos curare, ſed etiam parẽtes ad ſuſcipiendum baptiſmum cogere, & ſuſceptum tueri & conſeruare: adhibita tamen diligenti cautione, ne parẽtes odio religionis Chriſtianæ, pręuidentes hoc futurum, filios occiderent: & vt religioſè educarentur, à parentum cura & inſtitutione ſeparati: non tantùm, inquit, hoc religioſè princeps Chriſtianus faciendum curaret, ſed etiam ſtudio religionis propagandę teneretur. Rationem primi colligit ex argumento 3.huius art.& D.Auguſt. homil. 6. de verb.dom. in omnibus enim poteſtatibus, quę ordine continentur & legitima diſpoſitione, inferioris pręceptum repugnãte ſuperiori, non obligat, cum potius inferioris interſit, ſubiectos ad obedientiam ſuperioris compellere. vinculum igitur, & ius patriæ poteſtatis, nullam vim habet in his, quæ pręceptis Dei ſummi principis & Domini repugnant: cuiuſmodi eſt præceptũ de paruulis baptizãdis, vt ſupra oſtẽdimus. Ratio ſecundi hęc eſt, ex duobus malis, quod min' eſt, eligi oportet, ſi alterutrũ eligere ſit neceſſe, quia minus malum, in hoc diſcrimine, boni rationem habet: minus autẽ malum eſt, nõ poſſe per coactionem, infidelitatem & ſectam retinere, quã ſine vllo metu in ea perſeuerare: expediret igitur non ſolum filios infidelium baptiſmo abluere, ſed etiam parẽtes inuitos, & repugnantes. pręſertim cùm ſperandum eſſet, his omnibus religioſè inſtitutis & educatis, quod eorum poſteri in tertia aut

Firmamentũ eiuſdem.

quarta

quarta progenie, vere & ex animo fideles eſſent: ideoque olim in Concilio Toletano, 4. Siſebutum Regem religioſiſsimum à Patribus Concilij ſocatum eſſe, quòd Iudæos inuitos, & eorũ filios, ad ſuſcipiendũ baptiſmum compuliſſet. Ex hac Scoti deductione conſtat eius ſententiam tantum intelligẽdam eſſe, de principe Chriſtiano, cui infideles ſubiecti ſint: cùm tota nitatur coactiua poteſtate eiuſdem principis: vt obſeruauit doctiſſimus Pater Frãciſcus Victoria, primus apud noſtros D. Thomæ clariſſimus interpres, & defenſor, in relectione de Indis priori, propoſitione 6.

Durandi ſententia de adultis & paruulis.

8 Duran. 4. d. 4. q. 6. primò quidem cenſet, adultos nullo modo minis aut pœnis, ad fidem aut baptiſmum compellendos eſſe, ſed potius perſuaſionibus & doctrina alliciendos: vt colligunt Patres ex illo præcepto Domini, docete omnes, & baptizate, Matth. vlt. vt doctrina baptiſmum præcedat: quia fieri non poteſt vt corpus recipiat baptiſmi ſacramentum, niſi anima antè fidei veritatem ſuſceperit. Qui autem fidem ſuſceperint aut baptiſmum, compellendi ſunt, vt opere compleãt, quæ promiſſerunt. Hoc etiam D. Thom. docet, 2. 2. q. 10. art. 8. affirmans infideles negatiue, aut contradictoriè, qui fidem noſtram nunquam ſuſceperunt, ad ſuſcipiendam non eſſe cogendos: infideles verò contrariè, vt hæreticos & apoſtatas, cogẽdos eſſe. quare Duran. hactenus de adultis cũ D. Thoma conuenit, & diſſentit ab Scoto, quatenus pium & religioſum eſſe putat, adultos ad fidem & baptiſmum ſuſcipiendum cõpellere.

9 Sed de paruulis Duran. non ſimpliciter & abſolutè, vt D. Thom. definit, ſed potius ſic eſſe diſtinguendũ cenſet. aut enim hi paruuli & eorum parentes infideles, ſeparati ſunt à dominio & conuerſatione fidelium, aut eiſdem ſubiecti. Si primum, vt fuerunt olim Sarraceni Granatenſes, non licet res eorum aut filios, dominis aut parẽtibus inuitis, vel auferre, vel ad baptiſmum compellere. conſtat enim iure naturali & diuino prohibitum eſſe nobis, res alienas deliberato animo concupiſcere: tantum abeſt vt inuitis dominis vſurpare liceat. De iure autem belli iuſti, quo victi res, victoris dominio ſubiiciuntur, alia ratio eſt. quod ſi ſecundum contingat, vt ſcilicet infideles fidelibus pareant, & ſubiecti ſint, vel vt bello iuſto capti, ſerui ſunt, vel liberi: vt apud nos, mercatores infideles commercia exercent: de liberis quidem, idem eſt omnino iudicium, atque de omninò ſeparatis à conſortio & dominio fidelium: cum infideles liberi, veri ſint rerum ſuarũ domini: & qui eorũ res, ipſis inuitis, auferret, crimine furti teneretur: neque licet de raptis & furto ſublatis, Deo aliquid offerre: quare neque filium paruulum inuito parente infideli, baptiſmo & religioni Chriſtianæ dicare.

10 Quod ſi infideles ſint fidelium ſerui vt Iudæi, eſt inquit Duran. quorumdam ſententia, non eſſe eos inuitis parentibus baptizandos: quia in his, quæ ſunt naturalis & diuini iuris, non ſunt ſerui, ſed ſui iuris: & ideo ratione ſeruitutis non poſſent filij, contra ius patriæ poteſtatis, parentibus inuitis baptizari. Sed hæc ratio valet in adultis, quòd non ſint cogendi ad ea, quæ ſunt diuini iuris, addit Duran. de paruulis autem carentibus vſu rationis cenſet, non eſſe baptizandos quandiu manent ſub cura parentum infidelium, propter periculũ apoſtaſiæ, vt ſuprà oſtendimus. Subtractos vero à parentum cura & inſtitutione huiuſmodi ſeruos per venditionem, baptizari poſſe affirmat, ſed nõ expedire. Primum confirmat, quia neque pueris fit iniuria, ſed potius magnum illis confertur beneficiũ: neque parentibus: cùm ſeparati à parentibus filij per venditionem, tranſeant in curam & tutelam dominorũ, à quibus proinde baptizari poſſunt, amiſſo iã iure patriæ poteſtatis, filiis peregrè profectis, quod ius erat impedimentum baptiſmo ſuſcipiẽdo. Ratio ſecundi eſt, tum quia vis inferri videretur parẽtibus ad credendum: tum etiã quia facile pueri, cùm adoleuerint, reſilirent ab eo, quod ignoranter feciſſent, & parentibus inuitis. ex quibus cauſis videtur Durando, inualuiſſe Eccleſiæ conſuetudinem, de non baptizandis paruulis, parentibus infidelibus inuitis.

11 Ex his conſtat, cõſentire omnes Theologos cum D. Thoma in iure naturali patriæ poteſtatis, quod parentibus etiam infidelibus, erga liberos competit. diſſentire autem Scotum & Durandum in filiorum baptiſmo, quatenus aſſerunt non obſtante iure patriæ poteſtatis, inuitis parentibus baptizandos eſſe, ſed ex diuerſis principiis. Scotus quidem, quia abutantur ſuo iure in fi-

Opinionum conſenſio.

Diſſidiũ Scoti & Durandi à D.Th. ex diuerſis principijs, quæ refellit D.Th. ad 1. & 2. ar.10.

in filiorum perniciem: & ideo illo priuandos eſſe. Durãdus autem, quia ſi ſerui ſunt, iuſte vendi poſſunt, & ſubtrahi à patria poteſtate, & ex conſequenti baptizari inconſultis parentibus. Conueniunt autem Scotus & Duran. quatenus tãtum loquũtur de filiis ſeruorum infidelium, vt ſupra de Scoto obſeruauimus, & de Durando conſtat, ex firmamentis & diſtinctionibus ſuæ ſententiæ hactenus explicatis. Ad has opiniones reliquæ reuocari poſſunt: & ideo ſuperuacaneum fuerit eas recenſere, cùm his ponderatis, reliquarum veritas aut falſitas omnino conſtabit.

Sententia Geneſii Sepulueda de infidelibus ad fidem & baptiſmum adducendis.

12 Sed præter illas Theologorum ſcholaſticorum, eſt recentior quædam ſententia, quæ quodam modo cum illis conſentit, quodammodo diſſentit, & iccircò ſeparatim & perſe neceſſariò expendenda eſt. hæc affirmat neminem ad ſuſcipiendam fidem & baptiſmum cogendũ eſſe, in quo planè cum aliis conſentit. Prætereà aſſerit, infideles, qui fidem numquam ſuſceperũt, ſi legem naturalem violent, poſſe bello & armis, ſi non ſit alia via cõmodior, ad obſeruationem legis naturalis compelli: & illis debellatis & victis, fidem eſſe annuntiãdam, vt volentes eam ſuſcipiant, & ad retinendam fidem ſuſceptam & conſeruandã, à fideli principe defendantur. itaque duo ſunt in hac ſententia, & violationem iuris naturalis, iuſti belli cauſam eſſe: & ea cauſa victis, fidem eſſe annuntiandam, vt per illud bellum ad tranquillam & quietam Euangelij prædicationem perueniatur. Huius ſententiæ autor eſt Geneſius Sepulueda lib. 7. Polit. cap. 2. & Gregorius lupus iureconſ. in commentariis legum regis Alphon, par. 2. titulo 23. l. 3. primum ex his, quatuor argumentis confirmatur.

13 Primò quidem: quia huiuſmodi tranſgreſſores iuris naturalis, legibus in ſua rep. latis, ne in eos animaduertatur, natura ſunt ſerui, in quos bellum eſt ſuapte natura iuſtum, ſi non ſit alia via commodior, vt in officio contineantur.

Barbari qui violant ius naturale legibus ſtatutis.

vt ſi eſſet aliqua gẽs adeò barbara, vt peccata contra naturam, cædes innocentium, in rebus turpibus non haberet, aut legibus & moribus non vindicaret, aut grauiſſima ſcelera, præſertim quæ natura deteſtatur, leuiſſimis pœnis puniret: quædam prorſus non punienda cenſeret, hæc inquam gens dicitur verè legibus ſtatutis, ius naturale violare. Seruitu-

Natura ſeruus homo.

tem autem naturalem philoſophi vocant, inſitam tarditatem & hebetudinem mentis, ad iudicandum quæ recta ſint & honeſta. Sic Ariſt. 1. Polit. c. 3. natura ſeruos vocat, homines ingenio tardiſſimos, corpore tamen validos ad obeunda munera neceſſaria.

Seruitus hominis duplex naturalis, & aduentitia vel ciuilis.

eſt alia ſeruitus aduentitia, non naturalis, vi, iure gentium aut ciuili inducta, vt cùm bello capti, ſerui fiunt capiẽtis. in hos igitur natura ſeruos, iuſtum eſſe bellum affirmat Ariſtot. eodem lib. 1. cap. 5. cùm ſcribit, venatoria facultate vti oportere, tũ in beluas, tum in eos homines, qui cũ ſint ad parendum nati, & veluti facti & conformati, imperium tamen recuſant. eſt enim huiuſmodi bellum natura iuſtum. Probat etiam D. Thom. lib. 2. de regim. princ. c. 10. ex eodem lib. Ariſtotelis, quoſdam homines eſſe natura ſeruos. Videtur conſentire diuina Scriptura Prouerb. 11. cùm ait, qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti. itaque homines natura ſerui, ſubiici debent magiſterio, ratione & virtute præſtantium, vt ab eis in officio & virtute inſtituantur: & hoc ipſis vtile eſt, vt depoſita feritate, in honeſtum vitæ cultum redigantur.

Natura ſubiicit imperfecta perfectis.

id vero imperium in docendo, ſi nolint recipere, bello ſecundum naturam cogi poſſunt. Hæc enim inſtituit, imperfecta perfectis, deteriora potioribus, vt vtriſque bene ſit, obtemperare. ſic materia formæ, corpus animæ, appetitus rectæ rationi ſecundum naturam ſubiectus eſſe debet Sic ingenio ad virtutem tardi, corpore validi, iis, qui valẽt ingenio, etiamſi corpore ſint imbecillo, ſubiecti eſſe debent. huius ſententiæ hoc eſt primũ ex ratione naturali argumentum: idque cõfirmat euangelica conuiuij parabola, Luc. 14. in qua compelluntur quidam in conuiuium intrare, quod videtur ſignificare D. Auguſt. 23. q. 1. cap. paratus. quod ſi principis ſic natura præſtantis, vt meritò cæteri debeant ei parere, hæredes inſtituti, à parentis præſtantia degenerent, & ideo non ſint ad imperandum accommodati, quia neque ingenio, neque prudentia valent: tamen propter maiora mala, quæ orta ſeditione, excitarentur, ſi regnum paternum vt legitimi hæredes adire prohiberentur, in repub. ferendi ſunt.

14 Alterum argumentum huius ſententiæ, colligitur ex diuinæ ſcripturæ exemplis. legimus enim Leuit. 18. 20. Deute. 18. Dominum multis ærumnis afflixiſſe inco-

las

Dominus punit morte & bello fidelium & infidelium grauia crimina.

las regionis, Patribus Iudęorum promiſſæ, quod idololatrię dediti, humanas victimas immolarent. Exod.32. pręcipitur Leuitis, vt occiderent fratres, amicos & proximos, quia idola coluiſſent: & ſubiungit, conſecraſtis hodie Domino manus veſtras, vnuſquiſque in filio & fratre ſuo. idem legimus Sap.12. Pſalm.105. 4. Reg.16. & 17. ob eadẽ peccata traduntur Iudęi in manus gentiũ. Id verò non ſolùm licere contra fideles, fidem ſuis ſceleribus cõtaminantes, ſed etiã aduerſus infideles, qui nunquam fidem ſuſceperunt, eiſdem exemplis oſtenditur, in quibus videmus, & gentes, & Iudæos ob eadem crimina punitos eſſe. quod ſi iuſtè eadem ſcelera morte puniuntur, certè punientur bonorum direptione, & publicatione, cum hæc ſit mitior pœna. quod etiã verum eſſe colligitur ex D. Cypriano 23. quæſt. cap. ſi audieris, & ex D. Ambroſio, eadem quæſt. cap. remittuntur. itaque infideles, licet non ſint propter infidelitatẽ debellandi, ſunt tamen propter grauia crimina infidelitati adiuncta. Sic Iureconſulti cap. ſuper his de voto, in quibus eſt Innocentius, aſſerunt ſatis eſſe cauſę, ad delendũ Paganos & Iudęos in iuris naturalis trãſgreſſione: ſed autore Pontif. Maximo. eiſdem cõſentit Antonin. 3. part. titul.22. cap. 5. §. 8. Silueſter verb. Papa, §. 7. etenim vt inquit, D. Chryſoſt. in Matth. iniurias Dei neque vſque ad auditum perferre debemus exemplo Chriſti. & iterum, in propriis criminibus quemquam eſſe patientẽ laudabile eſt, iniurias autem Dei diſſimulare, nimis eſt impium. præſertim cũ principes laudentur, quod amicorum & propinquorum iniurias, etiam in externis gentibus bello perſequantur, vt conſtat de Abrahamo, qui pœnas iniuriarum Loth ſuo cognato, & aliis amicis illatarum à quatuor regibus expetiuit: quanto magis vindicare oportet iniurias Deo à quocunque illatas. quin etiam D. Auguſt. lib. 4. de Ciuit. cap. 33. & lib. 5. cap. 12. 15. & 18. cũm oſtendiſſet regnorum conſtitutionẽ Dei eſſe, iuxta illud Prouerb. 8. per me reges regnant, colligit duabus potiſſimum cauſis Imperium Romanis à Deo collatum eſſe, & quod patriam diligerent, legibus iuſtis ſibi ſubiectos regerent, & quòd bonis plerumque artibus, ad gloriam & honorem niterentur. & ideo, qua ex parte in officio continebantur, receperunt mercedem ſuã: aut, inquit, eſt nobis occulta cauſa, & Deo tantùm nota, qui plerumque regnare facit hominem hyppocritam. Sic ferè colligit D. Thom. ex Auguſt. lib. 3. de regim. princip. capitibus, 4. 5. & 6. Hactenus de ſecundo argumento huius ſententiæ.

Imperiũ cur Romanis à Deo conceſſum.

15 Tertium argumentum eſt: quia vt nõ poteſt ſummus Pontif. Chriſtianis legibus Paganos obligare: ſic eius intereſt dare operam, ſi commodè fieri poſſit, vt Pagani ab idolorum cultu, ab impiis ſectis, ad veram religionem & humanos mores traducãtur. ſi enim de omnibus ſcriptum eſt Eccle.17. vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo: quid dicemus de Chriſti Vicario? ad quẽ pertinet ex omnibus gentibus Eccleſiam adunare, & amplificare, ſic enim omnibus Apoſtolis præcepit Dominus, Matth. vlt. Ite, docete omnes gentes, & quod in hæreticos licet, ex Aug. 23. q. 5. ad fidem ſtabiliẽdam, cur non etiam licebit in Paganos ad fidem propagandam?

Ab innocentibus iniuria repellenda.

Quartũ argumentum eſt: ex lege naturæ & Euangelij, licet vnicuique repellere iniurias innocentibus illatas: à Paganis verò pleriſque innocentes impunè occiduntur, ad immolandum idolis, vt ab Indis Occidentalibus: licebit igitur etiam bello defendere huiuſmodi innocentes, ſi non ſit alia via commodior. qui enim nõ repellit ab alio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quàm qui facit, ex D. Ambroſio 23. quæſt. 4. cap. non inferenda. Confirmauimus hactenus primam partem ſententiæ propoſitæ: reſtat altera confirmanda, nempè huiuſmodi bellum contra Paganos iuris naturalis violatores, accommodatum eſſe medium, vt bello pacatis Euangeliũ annuntietur. Ratio ſit hæc: qui finem petit, eodem iure poteſt commodiora media eligere: rectè autem principes Chriſtiani hunc finem ſibi proponunt, annuntiandi infidelibus Euãgelium: tenentur igitur cõmodiora media eligere. ex his vero vnum eſſe videtur, vt prius bello, propter violationem iuris naturalis, debellentur, cum hoc bellum iuſtum eſſe oſtenderimus; deinde debellatis, tutò fides annuntietur, vt impune poſſit vnuſquiſque ad fidem conuerti, & à principe Chriſtiano ab infidelibus defendi, ad fidei ſuſceptæ confirmationem. Varias opiniones, & opinionum argumenta propoſuimus: quid verò ad dubitationem propoſitam

ſitam reſpondendum ſit, magis ad fidei principia & legem naturalem accommodate, ſubiectis ſententiis & concluſionibus comprehendemus.

Euangelij prædicandi autoritas à ſummo Pontifi. e.

16 Prima concluſio: ex autoritate ſummi Pontif. Epiſcopi Romani, conceditur miniſtris legitima poteſtas ad prædicandum Euangelium etiam infidelibus. Sic apertè deducitur, ex illa ſententia Matth. vlt. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra: euntes ergo docete omnes gẽtes, Marc. vltimo, prædicate Euangelium omni creaturæ. Etenim ſi iure doceri poſſunt, quæ ſunt naturalis iuris: cur non ea quæ ſunt diuini? Vnde rectè bello coerceri poſſunt, prædicationem fidei impedientes, ſi non poſſint alia via ex D. Tho. 2.2.q.10.ar.8. Præterea, vt ad ſingulos Epiſcopos in ſua diœceſi pertinet Euangelij prædicatio, & prouidere vt eis legitimè impeditis, viri potentes opere & ſermone, ad prædicandum mittantur, vt definitum eſt in Concilio Lateranen. ſub Innocent. III. Sic etiam ad Epiſcopum totius Eccleſiæ catholicæ ſpectat, miniſtros Euãgelij ad prædicandum omnibus mittere, idem etiam, praxis & vſus Eccleſiæ catholicæ, confirmat: cùm ſemper à ſummis Pontif. huiuſmodi miniſtri in omnes prouincias, in omnibus hiſtoriis miſſi legantur.

Prædicationis Euãgelicæ forma.

17 Secunda concluſio: exhortatione, doctrina & beneficiis, infideles ad ſuſcipiendam fidem alliciendi, non autem vi aliqua aut coactione. Sic enim forma Euangelicæ prædicationis, Matth. 10. his verbis deſcribitur: infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eiicite, gratis accepiſtis, gratis date. Deinde præcipit, vt omnibus offerant pacem & regnum cælorum. in quem locum pro noſtra ſententia legendus eſt D. Hieron. & Chryſoſto. homil. 34. quid autem agendum eſſet eiſdem miniſtris, ſi infideles oblatam fidem reiecerint, ſtatim admonuit Dominus, dicens: Si vos non audierint, exeuntes de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus veſtris: amen dico vobis, tolerabilius erit in die iudicij terræ Sodomorum & Gomorrhęorum, quã illi ciuitati. Similiter Apoſtolus prędicatorẽ Euangelij armis ſpiritualibus inſtituit, vt fidei dogmata, vt ſunt, ſic appareant credibilia. inquit enim Epheſ. 6. ſuccincti lumbos mentis veſtræ in veritate, & induti loricam iuſtitiæ: & quæ ſequuntur omnium quidem fidelium communia, ſed ad prędicationem Euangelij, ideo accommodata, quia ſic concludit, vigilãtes in omni inſtantia & obſecratione pro omnibus ſanctis, & pro me, vt detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Euangelij, pro quo legatione fungor in catena, ita vt in ipſo audeam, prout oportet me loqui. 1. Corint. 1. non in ſapientia verbi, ne euacuetur crux Chriſti: vbi ſignificat nullo modo confidendum eſſe in humana induſtria & potẽtia, & quãtum huius confidentię ſumitur, tantum de virtute Euangelij & crucis detrahi. fuit enim hoc diuinum conſiliũ in annũtiatione Euangelij, vt eod. ca. his verbis exprimitur, quę ſtulta ſunt mũdi, elegit Deus, vt cõfundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mũdi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ nõ ſunt, vt ea quæ ſunt, deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu Dei. poſtrema verba ponderãda ſunt: quibus ſignificat Dñs gloriã Euangelicæ prædicationis ex ſolo Deo pendere, nõ ex humanis viribus. Præterea, annunciatio Euangelij, quæ eſt de aduentu Chriſti, vt Saluatoris, non conſentit cũ iudicis aut debellatoris potentia, imò verò eiſdẽ maximè repugnat. Non enim miſſit Deus filium ſuum [in primo ſcilicet aduentu] vt iudicet mundũ, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Luc. 9. cũ Samaritani Chriſtũ in ſuam ciuitatẽ non admitterent, dixerunt diſcipuli, Dñe, vis dicimus, vt ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos. & conuerſus increpauit illos dicens: neſcitis cuius ſpiritus eſtis: filius hominis non venit animas perdere, ſed ſaluare.

Eadem prædicatio omnibus viribus humanis deſtituta, ſoli Deo nititur.

18 Conſentiunt Patrũ teſtimonia, Dion. Areop. ep. ad Demophilũ, ſacratiſſimus inquit noſter inſtitutor, in manſuetudine docẽdos admonuit eos, qui doctrinę Dei aduerſarentur. doceri quippe ignaros decet, nõ ſuppliciis affici: ſicut & cęcos nõ cruciamus, ſed ad manũ ducimus. D. Greg. lib. 1. ep. 45. & lib. 8. ep. 51. & D. Ambro. ad illud Luc. 10. nolite portare ſacculũ, neque perã, neque virgã: quia virga, inquit, eſt perferẽdę poteſtatis inſigne, & vlciſcendi inſtrumentum doloris: & eos miſſit ad ſeminandam fidem, qui non cogerent ſed docerẽt: nec vim poteſtatis exercerent, ſed doctrinam humilitatis attollerent. Præterea

Nullus ad fidẽ ſuſcipiendam, vel fidei ſacramentum cogendus eſt.

tereà c.qui ſincera d.45. Toletan.4.c.55. præcipit concilium nemini deinceps vim inferri ad credendum, vt oſtenditur fieri oportere 2.2.q.10.art.8. fidei enim perſuaſio, quæ euidentia intellectum conuincere non poteſt, voluntatis propenſione adiuuanda eſt: facit ergo contra fidei naturam, qui ad credendum cogit, vel ad ſuſcipiendum fidei ſacramentum. Mahumetanæ perfidiæ proprium eſt armis defendi, prædicari & propagari. quare non video, quo modo cum hac Patrum ſententia, quam ex ſancta ſcriptura colligunt, conuenire vllo modo poſſit illorum theologorũ opinio, qui adultos ad fidem ſuſcipiendã & baptiſmum, compelli poſſe aſſeruerũt, ex quibus Scotum fuiſſe ſuprà oſtẽdimus.

19 Tertia concluſio, principes Chriſtiani, etiam autoritate ſummi Pontif. nõ poſſunt armis coërcere infideles à peccatis cõtra naturam: quaſi hoc bellum eſſet accommodatum medium, ad prædicandum illis deuictis Euangelium. Ratio primæ p. fit, quia ſummus Pontif. non habet in huiuſmodi infideles, qui nunquam fidem ſuſceperunt, vllam iuriſdictionem, aut poteſtatem ſpiritualem, niſi potentia tantùm, atq; ad prædicandum Euangelium, vt in ouile Chriſti ſuaptè ſponte, vt antè oſtendimus, adducantur: non habet igitur vllam in eoſdem temporalem poteſtatem, ſine qua delicta iuſtè punire non poteſt. neq; eam vnquam, vt ſummus Pontif. habet, niſi relatã ad ſpiritualem, vt oſtenditur 2.2.q.1.ar.10. & explicauit Turrecr. lib.2. de Eccleſia c. 113.& 114. Victoria relect. prima de Indis numero 27. Domin. Sot. lib.4. de Iuſtit. q. 4. art.1. idem etiam videtur ſignificare Paulus 1. Corinth.5. cùm ait, quid mihi de his, qui foris ſunt, iudicare? Ratio ſecũdę p. fit, quia illud bellum iuſtum nulla ratione eſſe poteſt: etenim ſi peccata contra naturam dicantur, quia rectæ rationi repugnant, eſſet etiam bellum iuſtum propter punitionem homicidij, fornicationis, & aliorum omnium, quæ rectæ rationi aduerſantur: quod tamen nulla ratione licet, niſi autoritate principis, & propter bonum commune. 2.2.q.40. arti.1. ſi autem illa peccata dicantur contra naturam, quòd non ſolùm rectæ rationi repugnent: ſed etiam ordinẽ naturalem inuertant: de quibus Apoſtolus Rom.1. 2.Cor.2. & D.Thom. 2.2.q.154. art.11.& 12. certè ad illa tantùm punienda bellum iuſtè geri non poteſt, cùm ſint alia grauiora, ad quorum punitionem bellum non eſt accommodatum medium, vt homicidium, blaſphemia. ſic concludit Victoria eadem relect. prima de Indis num. 40. Prætereà, ſi finis huius belli, nẽpè fidei prędicatio, coactionem & vim ſuaptè natura non admittit, quia credere volentis eſt, vt paulo antè oſtendimus: profectò neque in mediis coactionem eſſe oportet, vt cum fine conſentiant: quare neq; bellum. valdè enim mirabile eſt, cum bello premi poſſe, quem ad fidem ſuſcipiendam cogere non poſſis, & id bellum ad fidem annuntiandã accommodatum videri. quinimo hac ratione fides & religio Chriſtiana, inuidię & odio infidelium plane exponeretur, quaſi occaſione illius liceat eos libertate & dominio priuare, præſertim cum infidelitas negatiua nullum ſit peccatũ. 2.2.q.10.art.1. Deniq; ſi non licet Chriſtianis etiam autoritate Papæ, fidelibus aliis inferre bellum, quòd ſint peccatis etiam contra naturam implicati: certè neq; licebit inferre infidelibus: præſertim cùm illorum peccata grauiora ſint. 2.2.q.10. artic.3. ad 3. etenim ad vſum iuſtitiæ vindicatiuæ, non ſatis eſt crimen eſſe dignum ſupplicio, ſed prætereà oportet, ab eo decerni ſupplicium, qui habeat legitimam poteſtatem & iuriſdictionem. quod ſi Papa legibus latis infideles obligare non poteſt, qua ratione in eos poterit iudicia & pœnas decernere, & ipſi parere tenentur iudicio illius? cùm poteſtas in fideles Chriſti, ſit actu, in infideles autẽ, ſit habitu & potentia, vt loquitur & explicat D.Thom. 3.p.q.8.art.3. ad 1. habuit quidem Chriſtus vt homo, poteſtatem in omnes, iuxta illud Matth. vltimo, data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra: eam tamen non exercuit actu in omnes, ſed in fideles, & in eoſdem exercendam ſuo vicario commiſit. in extremo tamen iudicio exercebit in omnes, etiam inuitos & repugnantes, ſicut ſcriptum eſt 1.Cor.15. deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & Patri, cum euacuauerit omnem principatum & virtutem & poteſtatem, oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius.

20 Sed quamuis bellum non ſit accommodatum medium ad fidei prædicationẽ: licet tamen, & iuſtum eſt, aduerſus impedientes fidei progreſſum, & annuntiationẽ,

Bellum nõ eſt accommodatũ medium, ad fidei prædicationem.

Summi pontif. poteſtas in infideles.

ex D.Tho.2.2.q.10.arti.8. vt enim ſummi Pōtiſ.eſt, doctores fidei in omnes infideles ad eiuſdē annuntiationem mittere, qua ratione regibus Hiſpan. Indos attribuit: ſic etiā quo iure fides annuntiari poteſt, poterunt etiā coerceri impedientes fidei prædicationē etiam bello, ſi nō ſit alia via cōmodior, & inde ſcandalū non oriatur cōtra fidei dignitatē. ſic olim Euariſtus Papa inſtituit, vt ſeptē diaconi defenderent Epiſcopum prędicantē, quorum defenſio, vt conſtat, violenta eſſe nō potuit, quia diaconorum. eadē etiam ratione, infideles à conſortio & cōuictu fideliū expelluntur à principibus Chriſtianis, vt olim Iudęi ab Hiſpania & Gallia expulſi ſunt, & Mahumetani Granatēſes à Regibus catholicis Ferdinando & Eliſabetha, quòd eorū conſuetudine & illicitis contractibus fidei progreſſus, & ſanctitas Chriſtianorū perturbaretur. vnde in Cōc. Tolet.6.can.3. ſic definitū eſt, futurus olim princeps, nō antè aſſumat regiā dignitatē, quàm inter reliqua conditionū ſacramenta polliceatur, nullū non catholicū permittere in regno ſuo degere. cuius promiſſi, ſi temerator extiterit, ſit anathema maranatha. non catholicū pro infideli vſurpauit, qui vel nunquā fidē admiſit, vel admiſſam deſeruit. ſimiliter prohibetur fidelibus habitatio cū Iudæis c. Iudæi de Iudæis & Clement. vnica de eiſdem.

Bellum contra impedientes fidei progreſſum

Infideles ſeparandi à conſortio fidelium.

21 Quarta concluſio. licet fidelibus bello premere, pręcedēte correptione & admonitione, infideles, ob violatā legem naturæ in perniciem innocentiū & proximorum, vt eos, qui diis ſuis homines immolant, vel carnibus humanis veſcūtur: donec tamen liberentur innocētes iniuſtè oppreſſi, neq; deinceps ad aliorū iniuriam, vel prouincię, aut regionis deuaſtationē progreſſio fiat. itaq; ob hanc cauſam infideles debellari poſſunt, & iure belli opprimēdi ſunt, ſi aliæ rationes & media ad illa mala propulſanda ſatis non ſint. ſic apertè Prouerb.24. eos qui ducūtur ad mortem erue. & qui trahūtur ad interitū, liberare ne ceſſes. hinc enim dogma illud catholicū, & vice prouerbij receptum, vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo, vbi ſcilicet cōmodè liberari poteſt ab imminēti malo. Deo autem immolare hominē, & veſci carne humana eſſe contra legem diuinā & naturalem oſtēdit Victor. relect. de Tēp. à num.5. D.Th.2.2.q.142.ar.4. ad 3. & q.88.ar.2.2. Aug. li.7. iudic. c.49.

Bellum contra infideles propter quæ peccata iuſtum eſt.

Vict. relect.2. de Indis nu.15.

22 His omnibus, ad perfectionē doctrinę, neceſſariò coniuncta eſt explicatio cauſarum iuſti belli gerēdi, aduerſus infideles negatiuè. videntur autē huiuſmodi eſſe, iuris gentiū violatio, vinculum ſocietatis & amicitiæ, impedita Euāgelij prędicatio, vel cōuerſio ad fidē illius, compulſio eorum qui eandē ſuſceperunt ad defectionem: de quibus ſingillatim dicendum nobis eſt. prima igitur cauſa latiſſimè patet, cū iuris gentiū plura ſint capita, ſed in propoſito argumēto exemplū ſit de iis, quę incolis & peregrinis cōmunia ſunt, vt cōmercia, hoſpitia, conuictus: ſi enim fideles, ab infidelibus ſine legitima cauſa, ad hæc non admittūtur, poſſunt ſe bello defendere, donec paciſcātur de pace, ſecuro cōmercio & conuictu: præſidia etiā & arces ad defenſionem conſtruere, oppida demoliri, & incolas ſibi ſubiicere. etenim ſi ex his cauſis, ad propulſandam iniuriam, iuſtè aduerſus fideles bellū geritur autoritate principis 2.2.q.40. ar.1. cur etiā aduerſus infideles nō geratur, nulla poteſt iuſta ratio ſubeſſe. Altera cauſa ſocietatis & amicitiæ, effecit vt Romanorum pro fœderatis iuſta bella fuerint, & Abrahami pro ſociis, cognatis & vicinis, Gen.14. Caiet. ad eundem quæſt.40. ar.1. Nam ſi infideles interſe belligerentur, qui ex iis iniuriam patiuntur, poſſunt in ſuum auxilium Chriſtianos aduocare, & cū illis præmia & iura victoriæ communicare. in his autem omnibus cauendum eſt, ne dolo malo aliquid fiat, & fictæ belli cauſę pro veris accipiantur. hic tamen retinenda eſt illa ſententia Apoſtoli, non omnia, quæ licent, expediunt. fieri enim poteſt, vt ad vitandum, aut ſedandum ortum ſcandalū, vt de religione noſtra pie ſentiāt infideles, vt facilius perſuaderi poſſint, & ad credendū inducantur, expediat magis nō vti iure belli inferendi, ſed alia cōmodiori ratione ad ſuſcipiendum Euangelium deducere. quòd ſi aliqui ad fidem cōuerſi ſint, etiam metu & minis quodammodo impulſi, ij ad fideliter retinēdum, quod ſuſceperunt, compellendi ſunt, nequa religioni & ſacramentis eius iniuria fiat. ſic definitum eſt Tole.4.can.55. & Tolet.8.can.7. baptiſma, inquit, à nolentibus, vel neſcientibus ſuſceptum prophanari non debet. ſic etiā in Maguntiaco ſancitū eſt, vt iniuſtè tonſi in clero permaneant. quod ſi bona aliqua infidelium pars ad fidē noſtram ſponte cōuerſa

Cauſa iuſti belli aduerſus infideles negatiuè.

ſi

ſit, poſſunt defendi à principe fideli, & poteſt ſummus Pont. ſi expedire viderit, principem fidelem illis præficere, cùm eius interſit fidem amplificare, defendere & tueri, & ad eam rem, quos meliores exiſtimauerit, miniſtros eligere. ſic enim Innocentius IIII. Regi Portugalliæ ſegni & deſidi in regni adminiſtratione adiutorem dedit comitem Bolonień. regis fratrem, ad regni vtilitatem, Eccleſiarum defenſionẽ, monaſteriorum, & perſonarum Eccleſiaſticarũ. c. Grandi de ſuplen. negl. prælat. in 6. & Gregorius VIII. lib. 8. ep. reg. ep. 21. ad Metenſem Epiſcopum Zachariam Romanum Pontif. regem Francorum Childẽricum à regno depoſuiſſe, nõ tam pro ſuis iniquitatibus, quàm quòd tantæ poteſtati eſſet inutilis, & Pipinum Caroli Magni Imperatoris patrem in eius locũ ſubſtituiſſe. 16. q. 6. c. alius, Turrecr. in ſumma Eccleſiæ lib. 2. c. 114. Sed in hac dominorum & principum mutatione cauendũ eſt, ne vel ſeditio reip. cędes, aut alia maiora mala, vt fidei odium & deteſtatio, ſacramentorum prophanatio inde excitentur & conſequantur.

23 Tertia cauſa iuſti belli gerendi aduerſus eoſdem infideles negatiuè, eſt ſpontanea reip. ſubiectio, modò ne fiat iniuria legitimo principi, quẽ ex iuſtis cauſis repellere licet, vt oſtẽdit doctiſſimus Sot. lib. 4. de Iuſtit. q. 4. art. 1. ſic enim reſp. poteſt cui velit, ſe ſubiicere, & is armis & bello eam tueri & defendere, ſi non ſit alia ineundæ pacis commodior ratio. Quarta etiam cauſa ſubiiciendi eoſdem infideles, ſed iam ad fidem conuerſos, eſt adminiſtrata illis prædicatio Euangelij. ſi enim ductu, auſpiciis, ſumptibus regis alicuius fidelis, gẽs aliquã infidelis, ad fidem adducta ſit, tenebitur ad compenſanda beneficia ſuſcepta, tributa illi pendere, ſaluis tamen & integris legitimis eorum dominiis. quod ſi gens eadẽ, à fide & religione ſuſcepta, ex animi quadam leuitate deficere ſolet, legitimum eſt vt principi fideli, qui eam compellat ad retinendam fidem ſuſceptam, ſubiiciantur, deficiente præſertim hærede regis natiui, aut eo inepto ad defenſionem fidei, vt ante diximus, fieri poſſe autoritate ſummi Põtif. & affirmat doctiſſimus Victoria ad finem poſterioris relectionis de Indis. vnde neceſſario efficitur, eos principes, quibus à ſum. Pontif. commiſſa eſt Euangelij prędicatio, in his regionibus infidelium, omninò ex munere ſibi iniuncto & diuino pręcepto teneri ad obſeruationem eorũ, quæ diximus neceſſaria, ad legitimam Euangelij prædicationem, nempè vt eam fieri procurent per viros doctos & pios, potentes opere & ſermone, qui doctrina, exemplo, & moribus eos ad fidem conuenienti & accommodata ratione deducant. ab illis prætereà ea tantùm accipiant, quæ ad prædicationis munus rectè exequendum, & vitæ indigentiam fuerint neceſſaria, bona nõ diripiant, neq; ab inuitis vllo modo auferant: neq; bellum aduerſus eos, niſi ex iuſtis cauſis propoſitis geratur. hi enim ſunt veri Domini rerum ſuarum, nemini ferè iniuriam inferunt, niſi vel propulſando ſibi illatã, vel laceſſiti prius maximis & grauiſſimis rerum ſuarum incommodis. vnde quæ ab his fortè ablatata ſunt iure belli iniuſti, & ſine legitima principis autoritate, ea ſanè iniuſtè cõparata ſunt, & reſtitutioni obnoxia ſunt: permutationes etiam rerum cum malo dolo & fraude, verum dominium non transferunt. rectè enim docet D. Thom. iure belli, niſi iuſtum ſit, victos in ſeruitutem redigi non poſſe, neque eorũ bona auferri. 2. 2. q. 40. ad eandem vero reſtitutionem & ij tenentur, qui ad hæc bella iniuſta bellicos apparatus aduexerunt: qui opera & labore infidelium, aut captiuorum in bello iniuſto ſine iuſta mercedis retributione abuſi ſunt: qui ab illis plura exegerunt, quàm eſſent regia & principis autoritate, conceſſa. quæ verò ab his recẽs conuerſis accepta ſunt, vel ratione doctrinæ, vel gubernationis, vel adminiſtrationis ſacramẽtorum, eà iuſtiſſimè accepta ſunt, & comparata, & illi tenentur ad hæc eadẽ iudicibus & Parochis exhibenda. ſed de his ſatis dictum ſit.

Principũ obligatio in prædicanda fide infidelibus.

Reſtitutioni obnoxia in bello iniuſto.

24 Quinta concluſio, pueri infidelium non ſunt inuitis parentibus, tutoribus, aut curatoribus baptizandi, niſi ratione ſeruitutis venditi omninò remoueantur à cura parentum, ſine vlla ſpe ad illos redeundi. ſic D. Thom. concludit ex iure naturali patriæ poteſtatis, 2. 2. q. 10. art. 12. ſtatutum eſt enim à Deo, vt filij, antequam ratione vtantur, cura & adminiſtratione parentum gubernentur, etiam in his, quæ ad Deum pertinent: vt Deus naturæ voluerit, filios à parentibus ad veram religionem & cultum Dei deduci. qui autem inuitis parentibus

Filij inuitis parentibus nõ baptizandi.

filios baptiſmo conſecrat, violat hoc ius naturale: quod ſanè nulla ratione licet: quare cum non ſint facienda mala, vt inde veniãt bona: non licebat ſanè filios inuitis parentibus baptizare. conſtat enim, & ordinẽ gratiæ, cum naturę ordine conſentire, quia gratia perficit, non tollit, aut violat naturam: & ideò ad conferendã gratiam per baptiſmũ, non eſt violandum ius naturale patrię poteſtatis. ſic etiam apud Romanos, filius non ſolũ erat in patris poteſtate, ſed etiam eadem ſacra colebat l. vlt. C. de inoff. teſt. & l. vlt. §. vlt. C. de bon. quę lib. de auis autẽ, atauis, tutoribus, curatoribus eadem ratio eſt, quia parẽtibus ſuccedunt in paruulorum inſtitutione & gubernatione: quãuis maior parentibus, quã his fieret iniuria, in violatione iuris patriæ poteſtatis. tutor enim & curator curam habent bonorũ & morũ pupilli l. in copulandis C. de nupt. l. cũ in plures §. cũ tutor ff. de adminiſtr. tutor. & inſtit. de Attiliano tutore. §. impuberes in tutela eſſe naturali, iure conueniens eſt, vt is qui perfectæ ætatis non ſit, alterius tutela regatur. idem eſt ius curatoris. inſtit. de curator. de filiis autem ſeruorum infidelium eadẽ ratio eſt, quia ciuilis ſeruitus ius illud naturale paternũ tollere non poteſt. ſed de venditis filiis, & à cura parentũ abductis, ſine redeundi ad eoſdem ſpe, idem omninò cenſendum eſt, atq; de iis, qui nõ ſunt parentibus ſubiecti, neq; ſub patria poteſtate. conſentit hoc cũ iure ciuili, nam inſtit. quib. mod. ius pat. pot. ſoluit. §. ſi ab hoſtibus captus fuerit parens, & apud eos deceſſerit. exinde ex quo captus eſt, filius ſui iuris eſſe videtur, l. in bello. §. ſi quis. ff. de capt. & poſtlim. reu. & l. 5. eod. tit. §. in pace. filios etiam Iudæorum in ſeruis numerari apud antiquos conſtat. Nam in c. etſi Iudæos extra de Iud. & Sarracen. Iudæi ſunt ſerui Chriſtianorum, & res eorum in dominorum poteſtate: ſed nunc eorũ perfidia ſeruitutem non inducit apud Chriſtianos, & eorum liberi parentibus ſubiecti ſunt, & in eos ius patriæ poteſtatis exercent. quòd ſi alter parentum ad fidem conuertatur, filius eidem educandus in eadem fide traditur: ſic enim definitum eſt, de patre quidem, c. ex literis de cõuerſ. infid. de matre autem 18. q. 1. c. Iudæi ex conc. Tolet. 4. c. 6: quod vero c. 59. eiuſdem definitum, filios, aut filias à conſortio parentum Iudæorum ſeparandos eſſe, id ſanè de filiis adultis & fidelibus intelligendũ eſt: addit enim, ne parentum vltrà inuoluantur erroribus: quod ſanè, niſi de fidelibus intelligi non poteſt.

25 Deinceps argumẽta diuerſarum ſententiarum refellenda ſunt, Scoti, Durandi & tertiæ illius ſententiæ recentioris. Scoti quidem, quia ad fidem nulla coactio legitima & iuſta eſſe poteſt, vt oſtendimus. deinde ratio illa inferioris & ſuperioris Domini, tunc vera eſt, cùm ſuperiori parendũ eſt, etiam repugnãte inferiori: cùm autem ſuperior ſtatuit poteſtatem inferioris, neque eam vllo modo violari vult, ſed ea ſalua, ſibi obtemperari, ratio Scoti nihil omninò efficit, ſic autem eſt in propoſito. vult enim Deus, homines ratione vtentes & adultos, ad fidem accedere per actionem propriam diuinæ vocationi conſentientẽs: paruulos autem parentũ directione, cùm illis eorum vita & ſalus commiſſa ſit. quare ſi Deus ordinem hunc naturæ, per gratiam aboleri non vult, ſed perfici: certe nõ licet violato iure naturali patrię poteſtatis, filios inuitis parentibus baptizari. In Durãdi ſententia, ſi rectè omnia expendantur, nihil eſt quod D. Thomæ meritò repugnare dicatur. hic enim per ſe, & quod frequentius accidit, vt oportet in morali doctrina, definiuit, filios ſcilicet à patria poteſtate ſeparandos non eſſe, vt baptizentur, quia naturale ius violaretur: ille autem, quod aliquando accidere poteſt conſiderauit, in filiis nempè infidelium ſeruorum, quos à parentibus ſeparare per venditionem nõ eſt contra ius naturale. quare in his duabus ſententiis diuerſitas quædam eſſe videtur, ſed nulla repugnantia.

26 Ad primum argumentum tertiæ ſententiæ, quæ eſt Sepuluedæ & aliorum, fatemur quidem eſſe quoſdam homines natura ſeruos, & ad parẽdum, non ad regendũ natos, ſed ea tantùm ratione, vt ſapientum conſilio in ſuũ bonũ regantur, ſeruato etiã in eorũ gubernatione legitimo ordine, & non inducta ciuili ſeruitute, quia naturalis illa ſeruitus, ciuilem libertatem non tollit: vt enim natura dominis, & ad regendũ natura conformatis, non licet aliena regna & imperia inuadere: ſic neq; licebit imperare hominibus natura ſeruis, niſi ſeruato iuris ordine & conſtitutione. ſic Victor. 1. relect. de Indis num. 23. Sot. lib. 4. de Iuſtit. q. & ar. 2. preterea Ariſt. in Politicis tantũ affir

mas

mat bellum eſſe natura iuſtũ, aduerſus eos natura ſeruos, qui palantes more ferarum, hominum ſocietates & reſpub. perturbãt, ſi tamen adſit legitima principis autoritas, vt iidem etiam autores affirmant. illud autem Lucæ 14. compelle eos intrare, non eſt intelligendum de coactione, qua vtendum ſit cum infidelibus negatiue, cũ nullus eorum ad fidem ſuſcipiendam compellẽdus ſit: ſed de efficacia diuini verbi, cuius annuntiatio eos, qui primo fidei repugnabãt, inſitis motibus ſic concutit, vt quaſi compellere videatur, ſed abſolutè nõ compellit. infideles autem contrariè, vt hæretici, fidem, quam ſuſceperunt, retinere cogendi ſunt, vt oſtendit D. Thom. 2.2. q. 10. artic. 8. Ad ſecundum ſatis nobis eſſe debet reſpõſio gloſſæ in c. maiores de bapt. quæ diuino iudicio fiunt, in conſequentiã trahi non debent. conſtat enim Deum ſæpè pœnas de peccatis ſumere, vrbes euertere, regna mutare, quæ tamen plerumq; imitari non licet, quòd diuini conſilij ratio nobis occulta ſit. illa autem Iureconſultorum ſentẽtia, aut falſa eſt, aut de illis tãtum eſt vera, qui ius naturæ violant in perniciem innocentium, vt in quarta concluſ. explicatum eſt. Ad tertium, fatemur infideles ad fidem deducendos eſſe, ſed per media accommodata, ex quibus non eſſe bellum, tertia concluſ. oſtendimus. Ad quartum in quarta concluſ. reſponſum eſt. quare de hac diſputatione ſatis dictum eſt.

QVÆSTIO LXIX.

De effectibus Baptiſmi, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus baptiſmi.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

Primò, vtrum per baptiſmũ auferantur omnia peccata.

Secundò, vtrum per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna.

Tertiò, vtrum baptiſmus auferat pœnalitates huius vitæ.

Quartò, vtrum per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes.

Quintò, de effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur.

Sextò, vtrum etiam paruuli in baptiſmo gratias & virtutes accipiant.

Septimò, vtrum per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cæleſtis.

Octauò, vtrum baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.

Nonò, vtrum fictio impediat effectũ baptiſmi.

Decimò, vtrum recedẽte fictione, baptiſmus obtineat ſuum effectum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per baptiſmum tollantur omnia peccata.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmũ non tollantur omnia peccata. Baptiſmus enim eſt quædam ſpiritualis regeneratio, quæ contra ponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit ſolùm originale peccatum. Ergò per baptiſmum ſoluitur ſolum originale peccatum.

2. diſ. 32. q. 1. ar. 1. & 4 d. 4. q. 2. ar. 1. q. 1. & d. 17. q. 5. ar. 5. q. 1. & 4. con. c. 59. & 72. co. 2. & He. 6. co. 3. fin.

¶ 2. Prætereà, Pœnitentia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis actualium peccatorum. Sed ante baptiſmum in adultis requiritur pœnitentia, ſecundum illud Act. 2. Pœnitẽtiã agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum. Ergo baptiſmus nihil operatur circa remiſſionem actualium peccatorum.

¶ 3. Prætereà, Diuerſorũ morborum diuerſæ ſunt medicinæ: quia ſicut Hierony.* dicit, non ſanat oculum, quod ſanat calcaneũ. Sed peccatũ originale, quod per baptiſmũ tollitur, eſt aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo nõ omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

Mar. 9. ſuper illud verbum, Hoc genus dæmoniorum non eiicitur, niſi. to mo 9.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur Ezech. 36. Effundam ſuper vos aquam mundã: & mũdabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.

Respondeo dicẽdum, quod ſicut Apoſtolus dicit Rom.6. Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Iesv, in morte ipſius baptizati ſumus. Et poſtea cõcludit. Ita & vos exiſtimare vos mortuos quidẽ eſſe peccato viuẽtes autẽ Deo in Chriſto Iesv Dño noſtro. Ex quo patet, quod per baptiſmũ homo moritur vetuſtati peccati: & incipit viuere nouitati gratiæ. Omne autem peccatũ ad priſtinã vetuſtatẽ pertinet. Vnde conſequens eſt, ꝙ omne peccatũ per baptiſmum tollatur.

Ad primvm ergo dicendum, quod ſicut Apoſt. dicit Rom.5. Peccatũ Adæ non tantũ poteſt, quantũ poteſt donũ Chriſti, quod in baptiſmo percipitur. Nã iudicium ex vno in condẽnationem, gratia autem ex multis delictis in iuſtificationẽ. Vnde Aug.* dicit in lib. de Baptiſmo paruulorum, quòd generãte carne tantũ modo trahitur peccatum originale: regenerante autem Spiritu, non ſolum originaliũ, ſed etiam voluntariorũ fit remiſſio peccatorũ.

Li.1. de peccato.meritis & remiſ.c.15.in fine tom.7.

Ad secvndvm dicendũ, quod nullius peccati remiſſio fieri poteſt niſi per virtutẽ paſſionis Chriſti: vnde & Apoſtolus dicit Heb.9. quòd ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Vnde motus humanæ voluntatis, qui eſt in pœnitẽtẽ, non ſufficeret ad remiſſionem culpæ, niſi adeſſet fides paſſionis Chriſti, & propoſitũ participandi ipſam, vel ſuſcipiendo baptiſmum, vel ſubiiciendo ſe clauibus Eccleſiæ. Et ideò quando aliquis adultus pœnitẽs ad baptiſmũ accedit, conſequitur quidẽ remiſſionem omniũ peccatorũ ex propoſito baptiſmi, perfectius autẽ ex reali ſuſceptione baptiſmi.

Ad tertivm dicendum, quod ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptiſmus autẽ operatur in virtute paſſionis Chriſti, quæ eſt vniuerſalis medicina omnium peccatorum. Et ideo per baptiſmũ omnia peccata tollũtur.

ARTICVLVS II.

Vtrùm per baptiſmũ liberetur homo ab omni reatu peccati.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur, quòd per baptiſmũ non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apoſt. Rom.13 Quę à Deo ſunt, ordinata ſunt. Sed culpa non ordinatur, niſi per pœnã, vt Aug.* dicit. Ergo per baptiſmũ non tollitur reatus pœnæ præcedẽtium peccatorum.

Sup.68.art.5. & 3.d.19.art.3.q.2. Et 4.d.4.q.2.ar.1.q.2. & ar.3.q.2 et d.7.q.1 ar.1.q.1.et 4. cõtra g.58.59.et 72.co.2. & Rom.11 le.4.col 4. & 5. Et He.6.co 3.fin.

Li.1. retract.c.9 & li.3.de li. arb.c.18.to.1.

¶ 2. Pręterea, Effectus ſacramẽti aliquam ſimilitudinẽ habet cum ipſo ſacramento: quia ſacramenta nouę legis efficiunt, quod figurant: vt ſuprà dictũ eſt.* Sed ablutio baptiſmalis habet quidẽ aliquã ſimilitudinem cũ ablutione maculæ: nullam autem ſimilitudinem habere videtur cũ ſubtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

Q.62.ar.1.

¶ 3. Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita iniuſtum eſſet eũ puniri. Si igitur per baptiſmum tollitur reatus pœnæ iniuſtũ eſſet, poſt baptiſmũ ſuſpendere latronẽ, qui antea homicidium cõmiſit: & ita per baptiſmũ tolleretur rigor humanę diſciplinæ: quod eſt inconueniens. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

Sed contra eſt, quod Ambroſ. † dicit ſuper illud Roma.11. Sine pœnitentia ſunt dona Dei & vocatio. Gratia, inquit, Dei in baptiſmo

Super illud ad Rom.11.to.5.

ptiſmo gratis omnia condonat.

Respondeo dicendum, quod (ſicut ſuprà dictũ eſt*) per baptiſmũ aliquis incorporatur paſſioni & morti Chriſti, ſecundũ illud Roma.6. Si mortui ſumus cũ Chriſto, credimus, quia ſimul etiã viuemus cũ eo. Ex quo patet, ꝙ omni baptizato communicatur paſſio Chriſti ad remediũ, ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet. Paſſio autẽ Chriſti (ſicut dictũ eſt †) eſt ſufficiens ſatiſfactio pro omnibus peccatis omnium, hominũ. Et ideò ille, qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, ſibi debitæ pro peccatis, ac ſi ipſe ſufficienter ſatiſfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis.

* *Ar. præ. & q. 68. ar. 5. ad 1. & artic. 2.*

† *q. 48. ar. 5.*

Ad primvm ergo dicendum, quòd quia pœna paſſionis Chriſti cõmunicatur baptizato, inquãtum fit membrũ Chriſti, ac ſi ipſe pœnam illã ſuſtinuiſſet, ideo eius peccata remanẽt ordinata per pœnam paſſionis Chriſti.

Ad secvndvm dicendũ, quod aqua nõ ſolùm abluit, ſed etiã refrigerat. Et ita ſuo refrigerio ſignificat ſubtractionem reatus pœnæ, ſicut ſua ablutione ſignificat emũdationem à culpa.

Ad tertivm dicẽdum, quòd in pœnis, quę iudicio humano inferuntur, nõ ſolùm attẽditur, qua pœna ſit homo dignus, quo ad Deum, ſed etiam in quo ſit obligatus, quo ad homines, qui læſi & ſcandalizati ſunt per peccatũ alicuius. Et ideo licet homicida per baptiſmũ liberetur à reatu pœnę, quo ad Deũ, remanet tamen obligatus adhuc quo ad homines, quos iuſtum eſt ædificari de pœna, ſicut ſunt ſcandalizati de culpa. Piè tamen talibus princeps poſſet pœnam indulgere.

COMMENTARIVS.

1 Eſſentiã baptiſmi in ſuſcipiente, de quibus hactenus dictũ eſt, effecta, & fructus conſequuntur, de quibus ſtatim dicendũ eſt. ſententia generalis proponitur de omnibus effectibus primũ, tum ſpecialis & diſtincta ſingulorũ. illa generalis, dogma catholicũ hoc modo cõprehendit. baptiſmus in paruulis culpã originalẽ, in adultis originalem & actualẽ mortalẽ & venialem remittit: in vtriſq; vero omnis pœnę, ſiue ęternę, ſiue tẽporalis reatum. remiſſionẽ intelligimus verã emundationem & expiationẽ peccati, non autẽ, vt Proteſtantes ſingunt, non imputationẽ. reum autẽ eſſe, vnde reatus dicitur, vel peccato contaminatũ eſſe ſignificat, & inde reatus erit ipſa iniquitas & peccatũ, vel obnoxiũ pœnę, quę culpã ipſam conſequitur, vnde reatus erit ad pœnã ſubeundam quędã obligatio. ſic colligitur ex ſententia D. Aug. lib. 6. cõt. Iulian. c. 8. ſed pœna, quę culpã mortalẽ conſequitur, ęterna eſt, ſed plerũq; ea remiſſa cũ culpa, manet adhuc perſoluẽda aliqua tẽporalis, vt definitũ eſt in cõcil. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. affirmat igitur ſententia propoſita, baptiſmo omnẽ culpam ſuſcipiẽtis, & omnem pœnã remitti, vt nulla amplius ſatiſfactio perſoluenda ſit, ſed liber pateat ad vitã æternam aditus.

Baptiſmi effectus per ſe & proprius, remiſſio omnis pœnæ & culpæ.

2 Id vero per ſe & propriũ eſt baptiſmi: nõ alterius ſacramenti. pœnitẽtia enim legitimè ſuſcepta, ſiue ea virtus ſit, ſiue ſacramentũ, remittit quidem omnẽ culpã & pœnã ęternã, temporalẽ verò pro intẽtione cõtritionis, nõ ſemper, neq; per ſe, ſed aliquãdo. reliqua verò ſacramenta per ſe gratiã in bene pręparatis infundũt, nõ tamẽ primã, qua peccata remittũtur, niſi ex accidẽti, cũ per ſe nõ ſint mortuorũ, qui per primã gratiã à peccatis excitantur ad vitam ſpiritualẽ, ſed viuentiũ ſacramenta, vt in eadẽ conſeruentur & augeãtur, vt de Euchariſtia oſtẽdit D. Thom. infra. q. 79. artic. 3. quod ſi intelligamus, diuinam gratiam baptiſmi eſſe, per quam non ſolum ſit peccatorũ remiſſio, ſed etiam animæ interna innouatio, ac ſplendor quidã & lux, quę nos regenerando reddit diuinæ naturæ conſortes, intelligemus plane, gratiæ infuſione, quã baptiſmus efficit, omnẽ culpam & pœnã remitti, alioquin nõ eſſet animę innouatio & regeneratio totius hominis, ita vt noua creatura & Deo accepta ad hęreditatẽ vitę æter-

næ euadat. ſed colligamus hanc ſententiam ex verbo Dei, Patribus & conciliis.

Sanctæ ſcripturæ teſtimonia.

3 Ezech. 36. de aquę baptiſmi effectu prędictũ eſt: effundã ſuper vos aquã mũdam, & mũdabimini ab omnibus inquinamẽtis veſtris: hanc verò baptiſmi aquam eſſe, Patres intelligunt, ex parte, ſcilicet totũ, vt cõſtat ex D. Hieron. & ideò multa de hac re ſcripſit ad c. 47. eiuſdẽ prophetę: ex imitatione certè Tertul. de bapt. & D. Cypr. Michęę 7. ſic ad Dñm oratio dirigitur, proiice in profundũ maris omnia peccata noſtra, idest in baptiſmum: ſequitur enim de promiſſionibus per Chriſtum impletis, dabis veritatem Iacob, miſericordiam Abrahã, quæ iuraſti Patribus noſtris à diebus antiquis. ſic explicat Baſil. hom. 1. in Pſal. 28. & D. Hier. ad Oceanũ in fine 2. tomi. Theodoretus autem demerſionẽ intelligit, peccatorum perpetuã obliuionem, cui ſit perſimilis peccatorũ remiſſio per baptiſmũ; Rom. 6. quicunq; baptizati ſumus in Chriſto IESV, in morte ipſius baptizati ſumus: vnde concludit, ita & nos exiſtimate, mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto IESV Domino noſtro. vita hæc à gratia infuſa deriuatur, & mortuus dicitur peccato, in quo plena eius remiſſio facta eſt, vt morte omnis ratio vitæ aboletur. ſed adhuc apertiùs Coloſ. 2. exprimitur idem effectus baptiſmi, cùm ait, conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitauit illum à mortuis: & cùm eſſetis vos mortui in delictis, & præputio carnis veſtræ conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod aduerſum nos erat chyrographum decreti, quod erat cõtrarium vobis.

4 Vnde rectè ar. 2. concludit D. Thom. omni baptizato cõmunicatur paſſio Chriſti ad remediũ, ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet. & in reſponſione ad primum, pœna paſſionis Chriſti communicatur baptizato, in quantum ſit membrum Chriſti, ac ſi ipſe pœnam illam ſuſtinuiſſet. atq; ideò baptiſmo remittitur omnis culpa & pœna, & hoc eſt in morte Chriſti baptizari ſuprà q. 68. art. 5. prætereà 1. Corint. 6. enumerans multis peccatoribus, qui regnum Dei non poſſidebunt, ſubiungit, & hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti. 1. Cor. 10. tranſitus maris rubri eſt typus & figura baptiſmi: vnde colligunt Patres, baptiſmo omnia peccata aboleri, vt in mari demerſi ſunt omnes Ægyptij. Cypr. lib. 3. ep. 7. D. Greg. lib. ep. 39. Hier. ad Oceanũm, Theodoretus Michæ. 7. ad finem. ſimiliter eadem ep. 39. intelligit illud Greg. Ioan. 13. qui lotus eſt, nõ indiget, niſi vt pedes lauet, vt lotio illa ſit baptiſmi, & ſignificet Dominus Apoſtolos baptiſmo fuiſſe ab omni peccato expiatos, & ſolùm ſupereſſe lotionem pedum, idest affectuum leuiorum, quæ quotidie cõtingũt, expurgationem. hęc ex ſancta ſcriptura,

Patres de eodem.

vnde Patres, vt ſolent, perſimiles ſententias colligunt. D. Cypria. lib. 2. ep. 3. per baptiſma Spiritus ſanctus accipitur, & ſic à baptizatis & Spiritum ſanctum conſecutis, ad bibẽdum Domini calicem peruenitur. & lib. 4. ep. 7. cùm, inquit, ad aquam ſalutarem, atq; ad baptiſmi ſanctificationem venitur, ſcire debemus & fidere, quia illis diabolus opprimitur, & homo dicatus diuina indulgentia liberatur. in ſermone de ablut. pedum de baptiſmo ſcribit, de abdito & ſecretiſſimo Spiritus ſancti munere. huius gratiæ liquor emanat, ſic lauans quos parentalis labes infecerat, vt nec actualis, nec originalis macula, aliqua ſui poſt ablutionem illam veſtigia derelinquat. & infrà de fomitis expurgatione addit, hæreditarium onus à ſobole remouens & miſericorditer ablutione & vnctione medicinali, corruptionis primitiuæ fermentum expurgans. ſimilia ſcribit lib. 3. ad Quirinũ c. 65. D. Hieronimus multa etiã in eandem ſententiam Ezech. 36. & 47. & ep. ad Oceanũ in fine 2. tomi. D. Baſil. ho. 1. in Pſal. 28. ad illa verba, Dominus diluuium inhabitare facit. & hom. in Pſal. 59. ad illud Moab lebes ſpei meæ, & hom. de baptiſmo, latiſſimè explicans, quo modo baptizemur baptiſmo Chriſti, & lib. de Spiritu ſancto ad Amphilochiũ. c. 14. & 15. D. Amb. lib. 2. de ſacram. c. 2. & 7. & ad Rom. 11. vnde deſumptus eſt c. ſine pœnitentia de conſ. d. 4. de quo ſuprà q. 68. art. 5. in argumento ſed contrà, & autor lib. de vocat. gent. D. Proſper. lib. 1. c. 5. ſcribit, vnde autem poſſet probari, quod ad euacuandum originale peccatum, nulla idonea eſſet induſtria, niſi & impij & facinoroſi per lauacrum Chriſti aſſumerentur in regnum: agnoſcerentq;, qui in ſua iuſtitia gloriantur, quàm nihil dignè agere poſſunt adoptione filiorum Dei, ſi ad regenerationis

ratioſi non peruenerint ſacramentum, cũ eadem, qua ſceleſtiſſimi peccatores conditione teneantur: pares futuri in ſanctificatione, ſi adfuerit regeneratio, ſimul perituri, ſi ceſſauerit ablutio. & mirũ, euacuaretur fides, quæ credit per baptiſmum omnia peccata dimitti, idem confirmat ex illo Apoſtoli 1. Timot. 3. ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ideſt per baptiſmum: ſaluum autem dicit, hæredem vitæ æternæ, ſine aliquo impedimento. Chryſoſtomi plurima ſunt ad eadem teſtimonia D. Pauli: perſimiles ſententiæ Cyrilli Hieroſol. in catech. & aliorum Patrum ad illud Ioã. 3. niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei: ex quibus aliqua collegimus ſuprà q. 68. ar. 2. ſed elegantiſſimè Nazianz. oratione in ſanctũ baptiſma, Chryſ. ad Neoph. & baptizandos, & hom. 24. in Ioan. Clemens Alexand. lib. 1. Pædag. c. 6. denique omnibus Patribus expreſſa ſunt in eũdem ſenſum illa verba Domini Marc. 16. qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalus erit: Act. 2. baptizantur multi in remiſſionem peccatorum, & ad recipiendum donum Spiritus ſancti. Sed ne quis hæc ad alienas à propoſito Spiritus ſancti ſententias impiè traducat, Conciliorum decreta adiungenda ſunt.

Concilia. 5 Florentinum concil. in doctrina de ſacramentis ſeſſ. vlt. effectus, inquit, baptiſmi eſt remiſſio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda eſt pœnitentia, vel ſatiſfactio, ſed morientes antequam culpam aliquam committant, ſtatim ad regnum cœlorum & Dei viſionẽ perueniunt. Trident. ſeſſ. 5. can. 5. ſi quis, inquit per IESV Chriſti Domini noſtri gratiam, quę in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationẽ habet, ſed illud dicit tantùm radi, aut non imputari, anathema ſit. Proteſtantes enim auferunt à baptiſmo efficaciam remittendi ipſa peccata, ſed id tantùm efficere, ne cùm reuera inſint, imputentur ad damnationem. Caluinus verò, qui videtur efficaciam baptiſmi amplificare, dicens recordatione illius antè ſuſcepti, deleri quæ poſt ipſum peccata cõmituntur, eleuat potius & extenuat: volunt enim hi omnes, ſua illa fide ſpeciali nos iuſtificari: ſacramenta vero, neque gratiam neque iuſtitiam conferre, ſed eſſe ſigna fidei illius per ſe iuſtificantis, atq; ita baptiſmum eſſe ſignum & teſſerã militiæ Chriſtianæ, vel quaſi ſigillum appendens gratiæ collatæ per illam fidem, neque aliũ eſſe vſum & effectum baptiſmi: & ideò recordationẽ baptiſmi delere peccata, quòd illa recordatio excitet, & quaſi deducat in actum fidem illam per ſe iuſtificantem. cõtra hanc ſententiam, quæ ab omnibus ſacramentis tollit vim conferendi gratiam, generaliter diſputauimus ſuprà, ad q. 62. numero 25. & ſequentibus, quod verò ſpecialiter de baptiſmo aſſerunt, ſatis refutatũ eſt ex ſancta ſcriptura Patribus & cõciliis, à quibus nullus omninò Theologorũ diſſentit 4. ſent. d. 4.

6 Sed colligamus ex his Theologicas rationes. Prima ſit, quia baptiſmo regeneramur in nouã vitam ſpiritualem, effecti mẽbra Chriſti: ergo baptiſmus delet omnem peccati vetuſtatem: alioquin non eſſet vera regeneratio, quę ablato veteri, eſſe nouũ tribuat. quo modo enim nouũ eſſe poteſt, quod cũ vet⁹ ſit, adhuc manet? Secũda, baptizatus cõmoritur Chriſto, & cõſurgit ad nouã vitam: ergo paſſio Chriſti illi applicatur, tũ ad remiſſionem culpæ, tũ ad ſatiſfactionem pro pœna, vt D. Thom. art. 2. concludit. firmius tamen & exactiùs ſic, ex ſancta ſcriptura, concludit Concil. Trident. eodem can. 5. cùm enim decreuiſſet, baptiſmo auferri quicquid rationem peccati habet, ſubiũgit cauſam, in renatis enim nihil odit Deus: quia nihil eſt damnationis iis, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſma in mortem, qui, non ſecundum carnem ambulant. ſed veterem hominem exuentes, & nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxij ac Deo dilecti effecti ſunt, hæredes quidem Dei; cohæredes autem Chriſti: ita vt nihil prorſus eos ab ingreſſu cœli remoretur. expendenda ſunt illa verba, ſ in renatis nihil odit Deus: ſignificant enim renatos baptiſmate, ipſa regeneratione nouum eſſe, & ſpiritum Chriſti viuificatorem indutos, nihil vetuſtatis peccati retinere, cùm regeneratio conferat nouum eſſe, & vetus intereat.

7 Itaq; cũ in ſalute, nobis per Chriſtũ exhibita, duo cõtineantur, & malorũ remotio, & bono- *Quare baptiſmo tribuantur tot & tam admirabiles effectus.*

Theologicæ rationes.

& bonorũ ſpiritualiũ cõmunicatio,& ea ſalũs baptiſmo cõmunicetur plenè & perfectè; quia cõmortui Chriſto, regeneramur ſpiritu,neceſſe eſt aſſerere, per baptiſmum auferri quicquid rationẽ peccati habet, vt omne malum ſpirituale repellatur, & gratiam atq; dona Spiritus ſancti nobis infundi, vt fiat bonorum ſpiritualium plena cõmunicatio.cõferunt quidem cętera ſacramenta gratiam,ad ſpecialem effectum & propriũ cuiuſq; ſacramenti:ſed quia gratię baptiſmi propria eſt regeneratio, & noui hominis per Chriſtũ conſtitutio,ideò baptiſmi propriũ eſt, omnẽ culpam & pœnã auferre,quia hęc ad vetuſtatẽ peccati pertinẽt, qua omninò abolita,baptiſmus nouũ hominẽ in ſpiritu,regenerãdo efficit.vnde veriſſimè dicitur omnes effectus paſſionis Chriſti,per baptiſmũ cumulatiſſimè cõmunicari.de his vero inquit Aug.lib.1.de pec. mer:& remiſſ, venit ille viuificare, ſaluare, liberare,illuminare,redimere à morte, infirmitate, à ſeruitute, captiuitate & tenebris,quę omnia in dignè ſuſcipientibus baptiſmus efficit,quare cũ in ſacramẽtorum vſu ſit Dei cultus,vt de ſacramẽtis generaliter oſtẽdimus ad q.60. nu.12. qui baptiſmũ ſuſcipit,ſuſcipiendũ procurat,aut confert, fatetur nos ab ipſo ortu & natiuitate immundos,peccato infectos, carentes vita Dei,expulſos ab hęreditate cęleſti, odibiles deniq; Deo.quę omnia baptiſmus auferat,filios Dei & hęredes vitæ ęternæ cõſtituens. ad hoc idẽ illuſtrandum plurimum valẽt definitiones baptiſmi ex eius effectibus compoſitæ, quas collegimus ſuprà q.66.ar.1.num.1.& 2.

ARTICVLVS III.

Vtrùm per baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ.

2.d.32. q.12 art.1. q.2.& d.33.q.1.ar.2 & 3.d.19.art. 3.q.2.& 4.d. 4.q.2.ar.1.q. 3.& 4.con.G. 52.f.& 55.ad 5.& 17.& 6. 50.& quol.6. ar.55.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur,quod per baptiſmũ debeãt auferri pœnalitates pręſentis vitę. Vt enim Apoſt.dicit Ro.5. Donũ Chriſti potentius eſt,quã peccatũ Adę.Sed per peccatum Adæ(vt ibidẽ Apoſtolus dicit)mors in hũc mundũ intrauit, & per conſequens omnes aliæ pœnalitates præſentis vitę. Ergo multò magis per donũ Chriſti,quod in baptiſmo percipitur,homo à pœnalitatibus præſentis vitæ debet liberari.

¶ 2.Præterea,Baptiſmus aufert & culpã originalem & actualẽ, ſicut ſuprà dictũ eſt.†Sic autẽ aufert actualem culpam,quod liberat ab omni reatu pœnę conſequẽte actualem culpam. Ergo etiam liberat a pœnalitatibus,præſentis vitæ, quæ ſunt pœna originalis peccati. *Ar.1.huius q.*

¶ 3.Pręterea,Remota cauſa,remouetur effectus. Sed cauſa harũ pœnalitatum eſt peccatum originale,quod tollitur per baptiſmum. Ergo non debent huiuſmodi pœnalitates remanere.

Sed contra eſt,quod ſuper illud Ro.6. Deſtruatur corpus peccati,dicit gl.*Per baptiſmũ id agitur,vt verus homo crucifigatur, & corpus peccati deſtruatur:non ita, vt in ipſo viuẽte carnis concupiſcẽtia reſperſa,& innata repentè abſumatur,& non ſit, ſed ne obſit mortuo,quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur.

Eſt gl. Aug. lib 1 de baptiſ. paruu c.39.ante prin.& mo d.non,tom.7.

Respondeo dicendum,quòd baptiſmus habet virtutẽ auferendi pœnalitates præſentis vitæ, non tamẽ eas aufert in præſenti vita, ſed eius virtute auferẽtur à iuſtis in reſurrectione,quãdo mortale hoc induet immortalitatem,vt dicitur 1. Cor.15. Et hoc rationabiliter. primò quidẽ:quia per baptiſmum homo incorporatur Chriſto & efficitur mẽbrum eius, vt ſuprà dictum eſt. † Et ideò conueniens eſt,vt id agatur in membro incorporato, q eſt actũ in capite. Chriſtus autem à principio ſuę conceptionis fuit plenus gratia & veritate, habuit tamẽ *q.68.art.5.ad 1.& ar.præn.*

corpus

corpus paſſibile, quod poſt paſſionē & mortem eſt ad vitam glorioſam reſuſcitatū. Vnde & Chriſtianus in baptiſmo gratiam conſequitur, quantū ad animam, habet tamē corpus paſſibile, in quo pro Chriſto poſſit pati, ſed tandem reſuſcitabitur ad impaſſibilem vitam. Vnde Apoſtolus dicit Rom.8. Qui ſuſcitauit IESVM Chriſtū à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantē ſpiritum eius in vobis & infrà eodem, Heredes quidem Dei, cohęredes autem Chriſti: ſi tamē cōpatimur, vt & ſimul glorificemur. Secūdò, hoc eſt conueniēs propter ſpirituale exercitiū, vt videlicet cōtra concupiſcentiam & alias paſſibilitates pugnans homo, victorię coronā acciperet. Vnde ſuper illud Rom.6. Vt deſtruatur corpus peccati, dicit gl. † Si poſt baptiſmū vixerit homo in carne, habet concupiſcentiā, cum qua pugnet, eamq́; adiuuante Deo ſuperet. In cuius figurā dicitur Iudic.3. Hæ ſunt gētes, quas Dñs dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & poſtea diſcerent filij eorū certare cū hoſtibus, & habere conſuetudinē pręliandi. Tertiò hoc fuit conueniēs, ne homines ad baptiſmum accederēt propter impaſſibilitatē pręſentis vitę, & nō propter gloriā vitę ęternæ. Vnde & Apoſtolus dicit 1.Cor.15. Si in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominib⁹.

Eſt Aug. li. 1. de Bap. paruu. c.39. tom.7.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ (ſicut gl. dicit Rom.6. ſuper illud, Vt vltra nō ſeruiamus peccato) ſicut aliquis capiens hoſtē atrociſſimū, non ſtatim interficit eū, ſed patitur eum cum dedecore & dolorę aliquantulū viuere: ita & Chriſtus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

AD SECVNDVM dicendū, quod ſicut ibidē dicit gl.* duplex eſt pœna peccati, gehēnalis & tēporalis. Gehennalem prorſus deleuit Chriſtus, vt eā non ſentiant baptizati & verè pœnitentes. Temporalē verò nondū pœnitus tolit, manet enim fames, ſitis & mors, & huiuſmodi Sed regnū & dominium eius deiecit, vt ſcilicet hoc homo nō timeat, & tandē in nouiſſimo eandē pœnitus exterminabit.

glo. ord. ſuper illud ad Rō. 6. homo noſter ſimul crucifixus.

AD TERTIVM dicendū, quòd (ſicut in 2. parte dictū eſt †) peccatū originale hoc modo proceſſit, ꝙ primò perſona infecit naturam, poſtmodū vero natura infecit perſonā. Chriſtus verò conuerſo ordine prius reparat id quod perſonæ eſt, & poſtmodū ſimul in omnibus reparabit, id quod naturæ eſt. Et ideò culpam originalis peccati, & etiam pœnā carentię viſionis diuinæ, quæ reſpiciunt perſonā, ſtatim per baptiſmū tollit ab homine, ſed pœnalitates præſentis vitæ (ſicut mors, fames, ſitis, & alia huiuſmodi) reſpiciunt naturā, ex cuius principiis cauſantur, prout eſt deſtituta originali iuſtitia. Et ideò iſti defectus non tollentur, niſi in vltima reparatione naturæ, per reſurrectionem glorioſam.

1.2 q 81. ar.1.

COMMENTARIVS.

CVm oſtēſum ſit baptiſmo auferri omnem culpam & pœnam, quam peccatum primi parentis in homines naturaliter propagatos induxit, atque in his pœnis numerentur cōcupiſcentiæ contra rationem & legem Dei, perturbatio, labores, ærūnæ, corporis imbecillitas, ad ægritudines & mortem quaſi neceſſitas quædam: meritò dubitari poteſt, an hęc omnia baptiſmo auferri

ferri poſſint,præſertim cùm omnes baptiſmo tincti, eiſdem malis continuò implicentur. *Concluſio.* Sententia catholica reſpódetur:huiuſmodi mala,quas ſchola theologorú pœnalitates vocat,baptiſmus quidem auferendi vim habet:ſed in hac vita non aufert, in reſurrectione tamé auferet. pœná propriè theologi vocãt ſupplicium,quod iuſtè reſpondet culpæ,quá pœnam, ſiue temporalem,ſiue æternam baptiſmo auferri arti.1. *Explicatio.* & 2.oſtendimus.pœnalitates auté vocant, infirmitates & debilitatem animę & corporis,ex peccato quidem primi parentis exortas, ſed ſine vlla ratione peccati in renatis permanentes.eſſent ſanè huiuſmodi pœnalitates,naturę hominum inſitę &naturales, ſi primus homo ſine dono ſupernaturali originalis iuſtitię à Deo conditus eſſet,núc verò cú propter peccatum, illud donum, idé homo ſibi & omnibus poſteris naturaliter propagatis amiſſerit,gratia infuſa recóciliatur Deo per baptiſmú,ſed manent illę infirmitates, quæ eſſent in natura ſine dono ſupernaturali producta:& idcircò cum dimiſſa culpa & pœna animę æterna & téporali, permaneant huiuſmodi imbecillitates in renatis,dicuntur non omnino pœnæ,quæ cum ipſa culpa ſint coniunctæ,ſed pœnalitates,quæ ex antiqua culpa remiſſa in natura hominis permanent. vnde rectè D.Th.ad 3.pœnalitates,inquit,pręſentis vitæ,ſicut mors,ſames,ſitis & aliæ huiuſmodi,reſpiciunt naturã ex cuius principiis cauſantur,prout eſt deſtituta originali iuſtitia.

2 Catholica ergo ſententia à nobis propoſita,húc habet ſenſum:etiamſi gratia infuſa per baptiſmum, & remiſſio omnis culpæ & pœnæ,hominé in Dei amicitiam reſtituant,& heredé vitæ ęternæ efficiát,non tamen reſtituitur cócordia illa interior corporis & animę,nec illa corporis firma conſtitutio,quæ fuit in primo parente, reſtituta eſt vnquá ſecundum legem ordinariam in naturaliter propagatis.eius ſententię tres partes ſunt,prima de vi & efficacitate baptiſmi ad auferendas huiuſmodi pœnalitates,quę ſic cófirmari poteſt. *Confirmatio.* baptiſmus vim habet inſtrumentariã, qua Chriſto renati incorporãtur,& ideò proprietatibus corporis illius,quatenus ad ſaluté expedit,participãt:corpus auté Chriſti prius paſſibile fuit &mortale,per reſurrectioné autem impaſſibile & immortale : ergo ſimiliter renatorú corpora in hac vita paſſibilia erunt & immortalia,per reſurrectioné impaſſibilia & immortalia:idq́; baptiſmi virtute, quia eo Chriſto primú incorporamur, & indué tes ſpiritú eius,& anima innouamur, & ad corpus impaſſibile per reſurrectioné accipiendú apti efficimur.deducitur hæc ratio ex illo Rom.8.qui ſuſcitauit IESVM Chriſtú à mortuis,viuificabit & mortalia corpora veſtra,propter inhabitanté ſpiritum eius in vobis.Phil.3.qui reformabit corpus humilitatis noſtrę,configuratú corpori claritatis ſuę,ſecundú operationé,qua poſſit ſubiicere ſibi omnia.1.Cor.15.ſicut in Adá omnes moriũtur,ita in Chriſto omnes viuificabuntur.hoc eſt,ſi primus homo omnes homines ad morté damnauit, poterit ſanè Chriſtus omnes viuificare anima &corpore,viuificat auté baptiſmo.præterea, quod baptiſmo agitur exterius, id reipſa ſpiritus Chriſti interius pręſtat : ſed baptiſmo , & aqua abluimur,& quaſi immergimur, & ab eadé aqua educimur:immerſione commorimur Chriſto,& ideò remiſſioné peccatorú conſequimur,quia traditus eſt Chriſtus propter delicta noſtra:emerſione córeſuſcitamur:& ideò ſtatim iuſtitiam induimus,quia reſurrexit propter iuſtificationé noſtrã,& vim reſurgédi ad immortalé vitã accipimus,quia vt in morte ipſius baptizati ſumus,& conſepulti cú illo per baptiſmú in morté,ſic etiá cum illo reſurgemus, vel ad ſimilitudiné illius.ſi enim cóplantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus Rom.6.& infrà.ſi auté mortui ſumus cú Chriſto, credimus, quia ſimul etiam viuemus cum Chriſto.

3 Sed hîc ſtatim exiſtút duę dubitationes, *Duarum obiectionum reſponſiones.* prior de ſimilitudine corporis Chriſti &noſtri ad patiendú & reſurgendú: eadé enim ſimilitudo videtur efficere,vt noſtrum corpus eſſet ſine vllo interiori diſſidio carnis, rationis & ſpiritus, vt non fuit in corpore Chriſti.poſterior,de efficacitate & virtute baptiſmi,ad communicandú corpori vim reſurgendi ad immortalem vitam, quia hoc ipſum,vt effectum proprium Euchariſtiæ tribuimus.ad priorem reſponſio eſt, Chriſtum aſſumpſiſſe cum natura humana eos defectus, qui cum incarnationis fine congruerent, vt corporis infirmitaté, & imbecillitatem, quæ paſſibilitas dicitur: non autem eos, qui repugnarét perfectioni naturę aſſumptę:repugnat autem perfectiſſimis Chriſti virtutibus, in appetitu inferiori

ſeriori collocatis, vt in eo ſit ſomes, vel motus ad peccandū impellens. ſuprà q.15.ar.2. qui vero Chriſto inſeruntur per baptiſmū, paſſibilitate eidem ſimiles ſunt, non carnis fomite: vt ſicut Chriſtus pro nobis paſſus eſt, ſic & nos compatiamur, vt cōglorificemur Rom.8. Ad poſteriorē dubitationem ex natura baptiſmi reſpōſio deducitur: eſt enim via ad cætera ſacramēta legitimo tēpore percipienda, præſertim Euchariſtiæ, quā reſpicit, vt omnium ſacramentorū perfectiſſimum: & ideò in ipſa baptiſmi perceptione eſt votum implicitū percipiēdi Euchariſtiam, & ex eo voto vim habet auferendi præſentis vitæ penalitates in reſurrectione. de qua vi Euchariſtiæ & baptiſmi ad reſurrectionē, vberior erit diſputatio infrà q.76. in q. de reali coniunctione Chriſti cum digne ſumentibus Euchariſtiam numero 13.

1.2.q.85.ar.5.ad 2.

4 Oſtendimus hactenus in baptiſmo eſſe virtutem auferendi corporis pœnalitates, & inordinatos motus carnis & concupiſcentiæ: quod verò non expediat eas auferri in hac vita, præcipua ratio eſt exercitatio ſpiritualis, vt cum internis hoſtibus decertantes ſpiritus Chriſti virtute, vincere, & triumphare poſſimus. ſic Trident. ſeſſ. 5. can. 5. manere autem in baptizatis concupiſcentiam, ſeu fomitem hæc ſancta ſynodus fatetur & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & viriliter per Chriſti IESV gratiam repugnātibus non valet: quinimo, qui legitime certauerit, coronabitur. itaq; motus illi primi concupiſcentiæ, veluti ſuapte natura ad proprium obiectum propenſæ, peccati rationem non habent, niſi accedat cōſenſus: & ideò non exigit à nobis præceptum non cōcupiſcendi, ne inſurgant huiuſmodi motus, ſed ne regnent contemptâ ratione & lege diuina. ſic ſanè exigit conſenſum Iacobus c.1. ad peccatū. & Rom.6. ſcriptū eſt, nō ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis cōcupiſcentiis eius. peccatū enim vocat ipſam concupiſcentiā, vel primos eius motus, non quòd in renatis propriè peccatum ſit, ſed quòd ex peccato exorta, ad peccatum inclinat, vt eodē can. 5. definitum eſt. dixit autē etiam renatis, quia in nondum renatis, propter coniunctam cū illa iuſtitiæ originalis priuationē, concupiſcentia materialiter peccatū eſt ſine vlla propria voluntate, cū ex illa adiun-

Pœna peccati originalis cur baptiſmo non auferuntur.

Concupiſcentia in renatis non eſt peccatum.

cta priuatione, hominē efficiat à Deo habitualiter ſaltē auerſum, & dānationis reū. de hac tota ratione peccati in concupiſcentia ante & poſt baptiſmum ſcribit D. Aug. copioſè ad defenſionē ſentētiæ catholicæ, quā ex cōcilio propoſuimus lib.1. de nupt. & concup. c.23. & 25. lib.1. cōt. duas ep. Pelag. c.13. lib.1. retract. c. 15. lib.13. de Trinit. c.16. lib.1. de peccat. mer. c.39. & lib.2. c.28. 33. & 34. lib.2. cont. Iulian. & lib.5. c.3. lib.1. de ciuit. c.5.

5 Ex quibus cōcludit lib.6. cōt. Iulian. c.6. baptizatū carere omni peccato, non tamē omni malo. vocat autē malum, vitium ſiue defectum naturæ nondū plenè ſanatæ, & obliquitatē propenſam ad repugnandū rectæ rationi, & legi Dei. idem malū vocat aliquando S. Amb. iniquitatē: ſed D. Aug. lib.2. cōt. Iulian. verſus mediū libri, ſic eum exponit. iſtam, inquit, legē peccati, propterea vocauit iniquitatē, quia iniquum eſt, vt caro cōcupiſcat aduerſus ſpiritū, quamuis adſit in noſtra regeneratione iuſtitia, qua iuſtum eſt, vt aduerſus carnem ſpiritus cōcupiſcat, vt ſpiritu ambulemus. hoc eſt, nō eſt moralis iniquitas, nec veri nominis peccatum, ſed malū quodam & defectus, deficiens à plena perfectaq; iuſtitia, eſt enim triplex iuſtitiæ perfectio, vna carere criminibus, vel peccatis mortalibus, quæ huius vitæ propria eſt, de qua Aug. lib.1. de natura & gratia c.12. Altera eſt, liberari ab omnibus omninò peccatis mortalibus & venialibus, quā tribuit baptiſmus, idem Aug. lib.6. cont. Iulian. c.5. tertia eſt, non ſolùm peccatis omnibus carere, ſed etiam illecebris & deſideriis peccandi, quæ pertinet ad vitam beatā futuram. Itaq; concupiſcentiæ potētiæ natura, quà propenſa in ſuū obiectum, repugnare poteſt rationi & legi Dei, quia iuſtitia originali amiſſa naturalis eſt, & naturaliter homini ineſſet, baptiſmo nō minuitur nec ligatur; ſpiritu tamen regenerāte per baptiſmū, motus eius & deſideria reprimūtur, ligantur & minuuntur, vt ſpiritus dominetur, caro ſubiecta ſit & appetitus inferior; quatenus per gratiā ſanata voluntas legē implet, & liberatur à ſeruitute peccati. vnde prauitas illa, qua repugnatur legi mentis, carnis tantùm eſt, non mentis: & ideò carnem tantùm captiuam tenet in renatis, non mentem, vt oſtendit D. Aug. lib.1. de nupt. & concup. cap.30. non eſt autem peccatum, niſi carni allicienti mens conſentiat,

Iuſtitia noſtra & ſanctitatis triplex perfectio.

Concupiſcentia, qua ratione peccatum.

conſentiat,ſed infirmitas & languor ſanandus gratia & ſpiritu Dei: per quam fit quotidiana renouatio & vetuſtatis cõſumptio, id eſt concupiſcentiæ diminutio, quę eſt iuſtificationis primæ incrementum, non prima. hæc enim momentanea eſt, vt poſt Aug.lib.2. de pec.mer.c.5. & ep.29. docet D.Thom.1.2.q.113.ar.7. motus autem concupiſcentiæ ſucceſſiuè minuuntur : quia mens, vt inquit D.Aug.in ſanctitate proficit, cùm magis magiſq; minuit eas, quibus non conſentit, carnales cupiditates. Vnde in decalogo concupiſcentia hominis, aut mẽtis, non carnis ille primus motus, aut potentia prohibetur : caro enim concupiſcit & repugnat legi, mens autem renati non conſentientis condelectatur legi & cõſentit, & ita ſeruat legem non concupiſcendi, ex D.Auguſt.de verb.Apoſt. ſerm.5.& de verb.Dom.ſer.43.& lib.1.de nupt. & concup.c.27.& multis aliis locis.

Concupiſcentia, quæ in decalogo prohibetur.

6 Quare Proteſtantum ſententia, quę renatorum concupiſcentiam verum peccatũ cenſet, & reum damnationis hominẽ reddat, ſed non imputari propter Chriſtũ, planè hæretica eſt, vt ex conciliis & Patribus de effectu baptiſmi apertè deduximus. eorum autem argumenta accuratè proponit & refellit Stapletonus lib.3. de iuſtific.c.4. & ſequentibus. Tertia pars ſententię propoſitæ tribuit baptiſmo vim auferendi omnes pœnalitates in reſurrectione : quia nos Chriſto per regenerationem inſertos, ad perfectam corporis Chriſti ſimilitudinem in reſurrectione deducet, conſumpta omni mortalitate & paſſibilitate. ſic D. Auguſt.lib.15.de ciuit.c.23. explicans illud Pauli 1.Corin.15. ſicut portauimus imaginẽ terreni, portemus & imaginem cæleſtis, inquit, hoc Apoſtolus ita poſuit, vt nunc quidem in nobis ſecundum ſacramentum regenerationis fiat, ſicut alibi dicit, quotquot baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, re autẽ ipſa tunc perficietur, cùm & in nobis quod eſt animale naſcendo, ſpiritale factum fuerit reſurgendo. vt enim eiuſdẽ verbis vtar; ſpe ſalui facti ſumus. præterea, Rom.8. inquit, qui ſuſcitauit Iesvm Chriſtum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis, hunc autem ad regenerandum baptiſmus largitur.

Baptiſmi vi in reſurrectione auferetur omnis infirmitas corporis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmũ non conferantur homini gratia & virtutes. Quia ſicut ſuprà dictũ eſt, †ſacramenta nouæ legis efficiunt, quod figurant. Sed per ablutionem baptiſmi ſignificatur emũdatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam & virtutes. Videtur igitur quod per baptiſmum non conferantur homini gratia & virtutes.

Inf.q.71.ar.3 corp. et d.3.ar.1.q.3.c. & q.3.ar.1.q.2.ad 2.& d.4.q.2.arti.2.q.2.& d.9.ar.1.q.2.cor.& d.18.q.1.artic.3.q.1.cor.

† q.60.art.2.& 62.ar.3.et q praec.art.2.

¶ 2.Prætereà, Illud, quod iã aliquis adeptus eſt, nõ indiget iterum ſuſcipere. Sed aliqui accedunt ad baptiſmum, iam habentes gratiam & virtutes, ſicut Actor.10. legitur: Vir quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus & timens Deum: qui tamẽ poſtea à Petro baptizatus eſt. Non ergo per baptiſmum conferuntur gratia & virtutes.

¶ 3. Prætereà, Virtus eſt habitus, ad cuius rationẽ pertinet, quod ſit qualitas difficilè mouilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed poſt baptiſmum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & conſequitur difficultatem quis ad bonum, quod eſt actus virtutis. Ergo per baptiſmum non conſequitur homo gratiam & virtutes.

Sed contra eſt, quod ad Titum 3.dicit Apoſtolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (id eſt per baptiſmum) & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè, id eſt, ad remiſſionem

nem peccatorum & copiam virtutum, vt gloſ.* ibi exponit. Sic ergo in baptiſmo datur gratia Spiritus ſancti & copia virtutum.

Gloſ. inter lib. ibidem.

RESPONDEO dicẽdum, quod (ſicut Aug. dicit in lib.* de Baptiſmo paruulorũ) ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. A capite autem Chriſto, in omnia membra eius, gratię & virtutis plenitudo deriuatur. ſecundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifeſtum eſt, quod per baptiſmum aliquis cõſequitur gratiam & virtutes.

Lib. 1.c.26. à med. tom. 7.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut aqua baptiſmi per ſuam ablutionem ſignificat emundationem culpæ, & per ſuum refrigeriũ ſignificat liberationem à pœna, ita per naturalem claritatẽ ſignificat ſplendorem gratiæ & virtutum.

AD SECVNDVM dicendũ, quod ſicut dictum eſt,* quod remiſſionẽ peccatorum aliquis cõſequitur ante baptiſmum, ſecundum quod habet baptiſmum in voto, vel explicitè, vel implicitè: & tamen cum realiter ſuſcipit baptiſmum, fit plenior remiſſio quãrum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptiſmum Cornelius & alij ſimiles conſequuntur gratiam & virtutes per fidem Chriſti & deſiderium baptiſmi implicitè, vel explicitè, poſtmodum tamẽ in baptiſmo maiorem copiam gratiæ & virtutum conſequuntur. Vnde ſuper illud Pſalm. 22. Super aquas refectionis educauit me, dicit gloſ.* Per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptiſmo.

Q.68. ar. 2.

Ex gloſ. interlin. colligitur ibid.

AD TERTIVM dicendum, quod difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, nõ propter defectum habitus virtutum, ſed propter cõcupiſcentiam, quę non tollitur in baptiſmo. Sicut tamen per baptiſmum diminuitur concupiſcẽtia, vt non dominetur, ita etiã diminuitur vtrunque dictorum, * ne homo ab his ſuperetur.

In ſl.a ſol.

ARTICVLVS V.

Vtrùm conuenienter attribuantur baptiſmo quidam actus.

AD quintũ ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter attribuantur baptiſmo pro effectibus quidam actus virtutũ, ſcilicet, incorporatio ad Chriſtum, illuminatio, & fœcundatio. Nõ enim baptiſmus datur adulto, niſi fideli, ſecundum illud Mar. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Chriſto ſecundum illud Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidẽ in cordibus veſtris. Ergo nullus baptizatur, niſi iam Chriſto incorporatus. Non ergo eſt effectus baptiſmi incorporari Chriſto.

4. d. 4. q. 2. ar. 2. q. 3. 4. & 5. & d. ſt. 5. q. 2. ar. 3. q. 2. cor. arti. 3. ad 2 & art. 5. q. 1. cor. & d. 18. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. & quo. 6. art. 4. cor.

¶ 2. Præterea, Illuminatio fit per doctrinã: ſecundũ illud Eph. 3. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptiſmum in catechiſmo. Non ergo eſt effectus baptiſmi.

¶ 3. Præterea. Fœcunditas pertinet ad generationem actiuam, ſed per baptiſmum aliquis regeneratur ſpiritualiter: ergo fœcunditas non eſt effectus baptiſmi.

SED CONTRA eſt, quod Aug. †dicit in libro de Baptiſmo paruulorũ, quod ad hoc valet baptiſmus, vt baptizati

baptiſzati, Chriſto incorporentur. Dion.* etiam 2. c. eccl. hier. illuminationem attribuit baptiſmo. Et ſuper illud Pſal. 22. ſuper aquam refectionis, dicit gloſ.† quod anima, peccatorum ariditate ſterilis, fœcundatur per baptiſmum.

c. 2. eccle hier. part. 1. & 2.

† Eſt glo. Caſſio. ſuper hūc locū. Pſal. 22.

Respondeo dicendum, quod per baptiſmum aliquis regeneratur in ſpirituale vitam, quæ eſt propria fidelium Chriſti: ſicut Apoſtolus dicit Gal. 2. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autem non eſt, niſi membrorum capiti vnitorum, à quo ſenſum & motum ſuſcipiũt, & ideo neceſſe eſt, quod per baptiſmum aliquis incorporetur Chriſto quaſi membrum ipſius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra ſenſus & motus: ita à capite ſpirituali, quod eſt Chriſtus, deriuatur ad mẽbra eius, ſenſus ſpiritualis, qui conſiſtit in cognitione veritatis, & motus ſpiritualis, qui eſt per gratiæ inſtinctum. Vnde Ioan. 1. dicitur: Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo conſequens eſt, quod baptizati illuminentur à Chriſto circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infuſionem.

Ad primum ergo dicendum, quod adulti prius credẽtes in Chriſtum, ſunt ei incorporari mentaliter: ſed poſtmodum cùm baptizantur, incorporãtur ei quodammodo corporaliter, ſcilicet per viſibile ſacramentum, ſine cuius propoſito nec mentaliter incorporari potuiſſent.

Ad secundum dicendũ, quod doctor illuminat exterius per miniſterium, catechizando: ſed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, ſecundũ illud Ioan. 6. Eſt ſcriptum in Prophetis: Erunt omnes docibiles Dei.

Ad tertium dicendũ, quòd effectus baptiſmi ponitur fœcũditas, qua aliquis producit bona opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Chriſto, ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Corint. 4. In Chriſto Iesv per Euangeliũ ego vos genui.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm pueri in baptiſmo conſequantur gratiam & virtutes.

Ad ſextũ ſic proceditur. Videtur, q pueri in baptiſmo non conſequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur ſine fide & charitate. Sed fides, vt Auguſt.* dicit, conſiſtit in credẽtium voluntate, ſimiliter etiam charitas conſiſtit in diligentium voluntate, cuius vſum pueri non habent, & ſic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptiſmo non recipiunt gratiam & virtutes.

22. q. 47. art. 14. ad 3. & 4. d. 4. q. 2. ar. 2. q. 1. & d. 17. q. 1. art. 3. q. 2. corr. ad 3. & d. 18. q. 1. art. 3. q. 1. cor.

** Ep. 23. nõ remote à ſ. tom. 2.*

¶ 2. Præterea, Super illud Ioã. 14. Maiora horũ faciet, dicit Aug.† quod ex impio iuſtus fiat in illo, ſed non ſine illo Chriſtus operatur. Sed puer cùm nõ habeat vſum liberi arbitrij, non cooperatur Chriſto ad ſuam iuſtificationẽ, imò quandoq; pro poſſe renititur. Ergo non iuſtificatur per gratiam & virtutes.

† Tract. 72. in Ioan. à med. tom. 9.

¶ 3. Præterea, Rom. 4. dicitur, Ei qui non operatur, credenti autẽ in eum, qui iuſtificat impiũ, reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecũdum propoſitum gratiæ Dei. Sed puer non

non eſt credens in eum, qui iuſtificat impium. Ergo non conſequitur gratiam iuſtificãtem neq; virtutes.

¶4. Præterea, Quod ex carnali intẽtione agitur, non videtur habere ſpiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptiſmum deferũtur carnali intentione, vt ſcilicet corporaliter ſanentur. Non ergo conſequuntur ſpiritualem effectũ gratiæ & virtutum.

Enchirid. c. 52 ante med. to. 3.

SED CONTRA eſt, quod Augu.* dicit in Enchirid. Paruuli renaſcendo moriũtur illi peccato, quod naſcendo cõtraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet, quod dicitur, conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mortem (ſubditur autem) vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, per gloriã Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ eſt per gratiã & virtutes. Ergo pueri in batiſmo gratiam & virtutes conſequuntur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui poſuerunt, quod pueris in baptiſmo nõ dãtur gratia & virtutes, ſed imprimitur eis character Chriſti, cuius virtute, cum ad perfectam ætatem venerint, cõſequuntur gratiam & virtutes.

Sed hoc patet eſſe falſum dupliciter. Primò quidem quia pueri ſicut & adulti, in baptiſmo efficiuntur membra Chriſti, vnde neceſſe eſt, quod à capite recipiant influxũ gratiæ & virtutis. Secundo, quia ſecundum hoc pueri decedẽtes poſt baptiſmum, non peruenirent ad vitam æternam, quia vt dicitur Roman. 6. Gratia Dei eſt vita æterna. Et ita non profuiſſet eis ad ſalutẽ, baptizatos fuiſſe. Cauſa autem erroris fuit, quia neſcierunt diſtinguere inter habitum & actum. Et ſic videntes pueros inhabiles ad actus virtutũ, crediderunt eos poſt baptiſmum nullatenus virtutem habere. Sed iſta impotentia operãdi, non accidit pueris ex defectu habituum, ſed ex impedimento corporali: ſicut etiam dormientes, quãuis habeant habitus virtutum, impediuntur tamẽ ab actibus propter ſomnum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fides & charitas conſiſtunt in voluntate hominũ, ita tamen, quod habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ eſt in pueris, ſed actus virtutum requirũt actum voluntatis, qui nõ eſt in pueris. Et hoc modo Auguſt.* dicit in lib. de Baptiſmo paruulorum, quod paruulum, etſi nondum illa fides, quæ in credẽtium voluntate conſiſtit, iam tamẽ ipſius fidei ſacramentũ (quod ſcilicet cauſat habitũ fidei) fidelẽ facit.

Epi. 23. ad Bonif. non procul à ſ. to. 2.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd (ſicut Aug. dicit in lib. de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu ſancto renaſcitur niſi volens. Quod non de paruulis, ſed de adultis intelligendũ eſt. Et ſimiliter de adultis intelligendũ eſt, quod homo à Chriſto ſine ipſo nõ iuſtificatur. Quod autẽ paruuli baptizandi, prout viribus poſſunt, reluctãtur, non eis imputatur, qui in tantum neſciunt quod faciunt, vt nec facere videantur, vt Auguſt.* dicit in lib. de Pręſentia Dei ad Dardanum.

Ep. 57. poſt med. to. 2.

AD TERTIVM dicendũ, quod (ſicut Auguſt. dicit) paruulis mater Eccleſia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor vt credant, aliorum linguam vt fateãtur. Et ita pueri credũt, nõ per actũ proprium, ſed per fidem Eccleſię,

quæ eis communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

Ad quartum dicendum, quod carnalis intentio deferentium pueros ad baptiſmum, nihil eis nocet, ſicut nec culpa vnius nocet alteri, niſi conſentiat. Vnde Auguſt.* dicit in Epiſtola ad Bonifacium. Non illud te moueat, quod quidam non ea fide ad baptiſmum percipiendũ paruulos ferunt, vt gratia ſpirituali ad vitam regenerentur æternam, ſed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur.

De conſe. d. 4. c. Mater eccl. Ep. 23. parum ante med. to. 2 & li. 1. de pec ca meri. c. 35. in fin. to. 7.

ARTICVLVS VII.

Vtrũ effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis.

4 d. 3. ar. 1 q. 3. & 4. di. 4. q 2. ar. 2. q 6 & 4. co. c. 59. et 7. co. 1 & Ioan. 3. lec. 1.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod effectus baptiſmi non ſit apertio ianuæ regni cæleſtis. Illud enim quod eſt apertum, non indiget apertione. Sed ianua regni cæleſtis eſt aperta per paſſionem Chriſti, vnde Apocalyp. 4. dicitur. Poſt hæc vidi oſtium magnum apertum in cælo. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio ianuę regni cæleſtis.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus omni tempore ex quo inſtitutus fuit, habet ſuum effectũ. Sed quidã baptizati ſunt baptiſmo Chriſti ante eius paſſionem (vt habetur Ioa. 3.) quibus ſi tunc deceſiſſent, introitus regni cæleſtis nondum patebat, in quo nullus ante Chriſtum introiuit, ſecundum illud Mich. 2. Aſcendit pandens iter ante eos. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio ianuæ regni cęleſtis.

¶ 3. Præterea, Baptizati adhuc ſunt obnoxij morti & aliis penalitatib. vitæ præſentis, vt ſupra dictũ eſt. Sed nulli eſt apertus aditus regni cæleſtis, quandiu obnoxius eſt pœnæ, ſicut patet de his, qui ſunt in purgatorio. Non ergo effectus baptiſmi eſt apertio ianuæ regni cæleſtis.

Ar. 3 huius q.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Luc. 3. Apertum eſt cælum, dicit glo.* Bedæ. Virtus hic baptiſmatis oſtenditur, de quo quiſque cum egreditur, regni cęleſtis ei ianua aperitur.

Beda Luc. 3. in c. 10. ſecundũ ſuũ ordine. to. 5

Respondeo dicẽdum, quod aperire ianuam regni cæleſtis, eſt amouere impedimentũ, quo quis impeditur regnum cæleſte introire. Hoc autem impedimentum eſt culpa & reatus pœnæ. Oſtenſum eſt autem ſupra,* quod per baptiſmum omnis culpa & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde cõſequens eſt, quod effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis.

Ar. 1. et 2 huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod baptiſmus in tantum aperit baptizato ianuam regni cæleſtis, in quantum incorporat eum paſſioni Chriſti, virtutem eius homini applicando.

Ad secundum dicendum, quod quando paſſio Chriſti nondũ erat realiter perfecta, ſed ſolũ in fide credentiũ, baptiſmus proportionaliter cauſabat ianuę apertionem non quidem in re, ſed in ſpe. Baptizati enim tunc decedentes ex certa ſpe introitum regni cæleſtis expectabant.

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non eſt obnoxius morti, & pœnalitatibus vitę pręſentis, propter reatum perſonæ, ſed propter

propter ſtatum naturæ. Et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cæleſtis, quando anima ſeparatur à corpore per mortē, quaſi iā perſoluto eo, quod naturæ debebatur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrū baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum.

4.d.4.q.2.ar 3.q.1.& 2. & d.18.q.1.ar. 3.q.1.cor.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus nō habeat in omnibus æqualem effectum. Effectus enim baptiſmi eſt remotio culpæ. Sed in quibuſdam plura peccata tollit, quam in aliis. nam in pueris tollit ſolum peccatum originale, in adultis autem etiam peccata actualia, in quibuſdam plura, in quibuſdam verò pauciora. Non ergo æqualem effectū habet baptiſmus in omnibus.

¶2. Prætereà, Per baptiſmum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam poſt baptiſmum videntur habere maiorem gratiam & perfectionem virtutum, quàm alii baptizati. Nō ergo baptiſmus habet ęqualem effectū in omnibus.

¶3. Præterea, Natura perficitur per gratiam, ſicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia ſecundum eius capacitatem. Cum ergo in quibuſdam baptizatis etiam pueris, ſit maior capacitas naturalium, quàm in aliis, videtur, quòd quidam maiorem gratiā conſequantur, quàm alij.

¶4. Præterea, Quidam in baptiſmo conſequuntur non ſolum ſpiritualem ſalutem, ſed etiam corporalem, ſicut patet de Conſtantino, qui in baptiſmo mundatus eſt à lepra. Nō autem omnes infirmi corporalem ſalutem conſequuntur in baptiſmo. Baptiſmus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ephe. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Vniformis autem cauſæ eſt vniformis effectus. Ergo baptiſmus habet æqualem effectū in omnibus.

RESPONDEO dicēdum, quod duplex eſt effectus baptiſmi, vnus per ſe, & alius per accidens. Per ſe quidem effectus baptiſmi, eſt id, ad quod baptiſmus eſt inſtitutus, ſcilicet ad regenerandum homines in ſpiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter ſe habent ad baptiſmum. Vnde quia omnes pueri æqualiter ſe habent ad baptiſmum (quia non in fide propria, ſed in fide Eccleſiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiunt in baptiſmo. Adulti vero, qui per propriam fidem ad baptiſmum accedunt, non æqualiter ſe habent ad baptiſmum, quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad baptiſmum accedunt, & ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat, licet ignis quantum eſt de ſe, æqualiter ad omnes ſuum calorem effundat. Effectus autem baptiſmi per accidens eſt, ad quem baptiſmus non eſt ordinatus, ſed diuina virtus hoc in baptiſmo miraculosè operatur. Sicut ſuper illud, Roman. 6. Vt vltrà non ſeruiamus peccato, dicit gloſſa.* Non hoc præſtatur in baptiſmo, niſi fortè miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ eſt in membris, prorſus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter ſuſcipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam ſi cū

Eſt glo. Aug. lib. 1. de pecca. mer. & remiſ. c.39.to.7.

æquali deuotione accedant, ſed diſpenſantur huiuſmodi effectus ſecũdum ordinem prouidentię diuinæ.

Ad primvm ergo dicendum, quod minima gratia baptiſmalis ſuffici ns eſt ad delendum cuncta pecca a. Vnde hoc non eſt propter maiorem efficaciã baptiſmi, quod in quibuſdam plura, in quibuſdam autem pauciora peccata ſoluit, ſed propter conditionem ſubiecti, quia in quolibet ſoluit quotcunque inuenerit.

Ad secvndvm dicendũ, quod hoc, quod in baptizatis maior vel minor gratia apparet, poteſt dupliciter contingere. Vno modo quia vnus in baptiſmo percipit maiorẽ gratiam, quàm alius propter deuotionem maiorem, vt dictum eſt. *Alio modo, quia etiam ſi æqualẽ gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur, ſed vnus ſtudioſius in in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deeſt.

*Io.

Ad tertivm dicẽdum, quòd diuerſa capacitas naturalium in hominibus, non eſt ex diuerſitate mẽtis, quæ per baptiſmum renouatur, cum omnes homines eiuſdem ſpeciei exiſtentes, in forma conueniunt, ſed eſt ex diuerſa diſpoſitione corporum. Secus autem eſt in angelis, qui differunt ſpecie. Et ideo Angelis dantur dona gratuita ſecundum diuerſam capacitatem naturalium, nõ autem hominibus.

Ad qvartvm dicendũ, quod ſanitas corporalis non eſt per ſe effectus baptiſmi, ſed eſt quoddam miraculoſum opus prouidẽtiæ diuinæ.

COMMENTARIVS.

1 Cvm iuſtificationis, quã baptiſmo effici diximus, duę ſint partes, remiſſio peccatorũ, & diuinæ gratiæ infuſio, per quã formaliter fit interior innouatio, Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. & de remiſſione peccatorum dictum ſit, de infuſione gratiæ ex propoſitis articulis hæc ſententia colligitur. baptiſmus confert ſuſcipientibus digne, atque etiam paruulis gratiam & virtutes: vnde procedũt illuminatio interior, & bonorum operum fœcunditas: & tandem regni cæleſtis apertio. eſt vero hic effectus, gratiæ & virtutum infuſio, per ſe quidem æqualis in omnibus, qui ęqualem habent ad ſuſcipiendum præparationem, ex accidenti verò cõtingit effectus aliquis, qui in paucis, & non in omnibus ſuſcipientibus reperitur.

2 Primum autem de infuſione gratię & virtutum, tam in adultos quam paruulos, eadẽ ratio eſt collecta ex ſancta Scriptura. omnes enim renati Chriſto incorporati, fiũt eius viua membra, & hęredes vitę ęternæ: habent igitur ex vi baptiſmi gratiam & virtutes, quibus euadant filij Dei. gratiam quidem, quia de plenitudine eius, cui inſeruntur, omnes accipiunt, Ioan. 1. virtutes autem Theologicas & dona Spiritus ſancti, quia gratiam primam ſemper conſequuntur, vt ſit homo filius Dei perfectus ſecundum ſpiritum, & ad omne opus bonum inſtructus: quod in adultis ſtatim exercetur, in paruulis verò cũ ad vſum rationis peruenerint, interim vero ſunt ſecũdum habitum perfecti. ex his habitibus infuſis, in intellectu eſt illuminatio ad cognitionem diuinæ & ſupernaturalis veritatis per fidẽ, & fœcũditas bonorũ operũ in voluntate per charitatẽ, ipſa vero gratia nos Chriſto efficit concorporeos, ideſt mẽbra corporis eius myſtici. atq; ita, cũ remiſſa ſit per baptiſmũ omnis culpa & pœna, ex prioribus articulis, & ex his poſterioribus infuſa gratia, adoptio filiorũ, & ius ad obtinendũ regnũ cælorum, conſtat baptiſmo aperiri ianuã regni cælorũ. tunc enim aperitur, cũ impedimẽta ad eum conſequendũ, remouentur, nempe culpa & reatus pœnę, quę proculdubio remouet baptiſmus Chriſti, pręſertim poſt paſſionẽ, qua perſolutũ eſt pretiũ noſtrę redẽptionis. Nã ante paſſionẽ remouebat quidẽ, ſed in ſpe pretij illius perſoluẽdi, cuius virtute baptiſmus remo-

De infuſione gratia virtutũ & donorum per baptiſmũ.

uendã

uēdi omnē reatum pœnę vim habet, quatenus id efficit regenerãdo & incorporãdo cũ Christo, ac ſi ſuſcipientis baptiſmũ propria eſſet illa paſſio art 2. huius q. circuncifio autem etiamſi in ſpe remoueret impedimenta adeundi regnũ cælorũ, non tamē remittebat omnem reatũ pœnę infra, q.70. ar.4. ad 5. & ideo multo maior eſt vis baptiſmi.

3 In his probationibus ex D. Thoma collectis, exactius expēdere oportet hanc gratiæ & virtutum infuſionem per baptiſmũ, in adultis & paruulis, an ſit omnino certum dogma fidei. Et quidem in omni iuſtificatione ſiue baptiſmo in re aut voto fiat, ſiue pœnitentię ſacramento ſimiliter, infundi iuſtificatis inherentem iuſtitiam, id eſt, gratiam iuſtificantē formaliter, virtutes Theologicas, dona Spiritus ſancti, certũ fidei dogma eſt, definitum in Conc. Tridēt. ſeſſ.6. c.7. primo enim definit iuſtificationē eſſe non ſolam peccatorum remiſſionem, ſed etiã ſanctificationem & innouationem interioris hominis, per volũtariam ſuſceptionē gratię & donorum. deinde vero addit, ſimul hęc infuſa accipit homo per IESVM Christum cui inſeritur, fidē, ſpem & charitatem. nam fides, niſi ad eam accedat ſpes & charitas, neque vnit perfecte cũ Christo, neq; corporis eius viuum membrum efficit. Illa autē voluntaria ſuſceptio in paruulis renatis, ad voluntatem offerentium, quę paruulo tribuitur ex institutione Christi & Eccleſię paruulos baptizantis, referēda eſt. Colligitur autē idem dogma planè ex ſancta Scriptura, & Patribus conſentientibus. Apoſtolus inquit, nos induere Christum, Galat.3. conſepultos cum Christo in mortem, peccatorum ſcilicet Coloſ.2. cõplantatos Rom.6. vt ſicut in illo vera mors facta eſt, ſic in nobis vera remiſſio peccatorum: & ſicut in illo vera reſurrectio, ita in nobis vera iuſtificatio, vt colligit D. Auguſt. in Enchir. c.57. deniq; renati ſunt templũ Spiritus ſancti, & ipſorũ corpora, membra Christi. Similia ſunt Patrum teſtimonia iis locis, quos ſupra adnotauimus ad confirmandũ baptiſmo remitti omnem culpã & pœnam. Sed contra Proteſtantes accuratè conſideranda eſt D. Aug. diſputatio cõtra Pelagianos: ij enim negantes originale peccatum, cõcupiſcentiam naturalem eſſe aſſerebant omnino, & non ex peccato inductam, aut ſi ex peccato eſſet, laudabilem tamen, vt materiam exercēdę virtutis. aſſerebant pręterea ex D. Auguſtini ſentētia, baptiſmũ non auferre crimina, ſed radere. ipſe tamen lib. 1. contra duas ep. Pelag. ſic reſpondet, conſtituens in renatis verã peccatorum remiſſionem, & penitus inſitã iuſtitiam & ſanctitatem: dicimus baptiſma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere. quæ eſt hodie Proteſtantium opinio. & lib. 6. cont. Iulian. cap.5. ſic cũ eodem Iuliano loquitur, dixiſſe me affirmas, quod gratia nõ perfectè hominē nouum facit, nõ hoc dico, attēde quod dico. gratia perfectè hominē nouũ facit, quandoquidem & ad corporis immortalitatē, plenamq; fœlicitatē ipſa perducit. nunc etiam perfectè innouat hominem, quantũ attinet ad liberationē ab omnibus omnino peccatis, non quantum attinet ad liberationē ab omnibus malis, & ab omni corruptione. Hinc eſt quòd Patres variis appellationibus exornant baptiſmi gratiã, vt oſtendant & remittere omne peccatũ, & interius ſanando inhęrere. Diony. Areop. Eccl. hier. c.2. vocat adoptionis matrem. Baſil. hom.13. adoptionis gratiã. Clemen. Alex. lib.1. Pędagogi, c.6 medicamentum pæonium, Ambr. lib.1. de ſacram. c.4. Paſcha Chriſtianorũ, Chryſ. in hom. ad baptizandos, purgatoriũ huius vitæ. infundit ergo baptiſmus gratiam, dona, & virtutes Theologicas renatis, & ipſis verè inhęrent.

4 An verò ſic inhęreãt, vt qualitates productę per baptiſmũ, atq; menti & voluntati infixæ, à quibus dicãtur & ſint renati formaliter & verè fideles & Deo dilecti, non videtur ab eodē Trident. Conc. ex propoſito definitũ. Propoſuit enim ſibi refutandũ Lutheranorũ dogma, de imputata extrinſecus iuſtitia Christi, à qua dicãtur iuſti renati, reuera tamen non ſint, quia iuſtitia illa Christi ſit externa, & nullã renatis inſitã concedat, imo verò permanere in ipſis peccatũ, quod tamen non imputetur, propter iuſtitiam Christi, quã ſibi extrinſecus applicant, per fidē illam ſpecialem, qua credunt ſibi ad ſalutē prodeſſe, licet nõ inſit. at Cõcil. Trid. renatos verè iuſtos definit per inhęrentē iuſtitiã, & non extrinſecus imputatã. an verò ea iuſtitia, id eſt gratia & virtutes infuſę, ſint habitus & qualitates productę, vel ſola animę ad Deũ cõuerſio, ablata auerſione, quę prius ex peccato inerat, non expreſſe videtur definire. Sed quia qualitatũ illa productio, magis conſentit cũ verbis

Gratiam & virtutes iuſtificantes per baptiſmum, nobis inhærere recta fides docet.

Concil.

Patres & Scriptura.

An ſint illæ virtutes inhærentes, qualitates productæ.

inhęrēdi formaliter, inſundendi, conferēdi dona, & pignus vitæ ęternę & ſimilibus frequenter vſurpatis à ſancta ſcriptura, Patribus & Conciliis, cenſerem ſanè, illas qualitates eſſe productas ad efficiendam iuſtificationem, & reipſa nobis inhęrere, cum iuſtificamur: & contrariam ſententiam errorem eſſe, non hęreſim, quòd non videatur hactenus expreſſe ab Eccleſia definita qualitatum illa productio. an verò tot ſint qualitates productæ, quot numerantur dona & virtutes, ad controuerſiam ſcholaſticam, ſalua fide catholica, pertinet, qualis eſt de diſtinctione gratiæ & charitatis, virtutum & donorum, de quibus diſputare non eſt huius loci: ſed illud tantum, eſſe illas virtutes baptiſmo inſuſas qualitates quaſdam, in anima à Deo productas, per quas homo iuſtificetur. Primùm autē oſtendamus, qua via & ratione, ad hanc ſententiam definiendam de formali iuſtitia inhęrente, per gratiam & virtutes in baptiſmo inſuſas, Eccleſia ſit progreſſa, deinde propoſitam ſententiam confirmemus.

De habitibus infuſis Eccleſia ſtica decreta.

5 Primùm igitur Innocentius III. cap. maiores de baptiſ. meminit controuerſiæ Theologorum an paruulis inſundantur gratia & virtutes, quibuſdam aſſerentibus remitti peccata, ſed gratiam non inſundi: aliis contrà & dimitti peccatum, & virtutum habitus inſundi. & certè tantum erat controuerſia de paruulis, quòd deeſſet illis & conſenſus ad recipiendas virtutes, & vſus & exercitatio, quòd nondum eſſent mētis compotes. De adultis verò nulla videtur tunc exorta dubitatio, nec rationes dubitandi in paruulis, vim vllam habent in adultis. Deinde in Concil. Viennē. quod refertur in Clement. de ſumm. Trinitat. & fide cathol. non ſolum referuntur illę diuerſæ ſententiæ, quod tantum fecerat Innocent. ſed etiam lata de eiſdem ſententia, poſterior priori præfertur. inquit enim: Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem ſecundam, quæ dicit tam paruulis quàm adultis conferri in baptiſmo informantem gratiam & virtutes, tamquā probabiliorem, & dictis ſanctorum, ac doctorum modernorum Theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante Concilio, duximus eligendam. tandem in Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. formalem cauſam, à qua ſimus & denominemur iuſti, inquit eſſe iuſtitiam, quam recipimus à Deo, ideſt gratiam diffuſam in cordibus, & nobis inhęrentem. & Can. 11. anathema indicitur contrarium aſſerentibus, aut etiā gratiam, qua iuſtificamur, tātum eſſe fauorem Dei.

Rationes ex eiſdi decretis collecta.

6 His poſitis, concludamus noſtram ſententiam, primo quidem de eo quod reipſa fit in paruulis & adultis, deinde de eo quod fieri poteſt, eſſe igitur gratiam & virtutes Theologicas, atque etiam dona Spiritus ſancti, qualitates infuſas & productas à Deo, dogma Tridentinum de iuſtificationis cauſa formali omnino euincit, Si enim paruuli renati, ſunt formaliter iuſti à iuſtitia ſibi inhærente, non ab extrinſecus imputata Chriſti iuſtitia, vt Proteſtantes impie aſſerunt, & ea paruulorum iuſtitia nō eſt actus, quo Deo placere poſsint, cū per ætatem hunc actum producere non poſſint, certè erit habitus & qualitas producta, quæ ſuo tempore in actum exire poterit. Si enim dicat aliquis rem illam, quæ ſit huiuſmodi actus, à Deo produci in anima paruulorum, profecto is non erit actus vitalis, quòd non ſit à viuentis inſito principio productus: & cum ſuauius & aptius intelligatur habitus, & ita loquātur omnes Theologi, certè habitus erit iuſtitia paruuli renati. idem efficies de iuſtis adultis, & dormientibus aut non operantibus ſecundum inhęrentem iuſtitiam. Conſtat enim hos eſſe formaliter iuſtos per iuſtitiam ſibi inhærentem, quæ cum non ſit actus, erit ſanè habitus & qualitas producta. Præterea, hæc ſententia omnino conſentit cum ſancta ſcriptura, Patribus & Concilio Trident. quę iuſtitiam nobis inhærere, infundique affirmant, eſſe etiā donum Dei, & pignus ęternę hęreditatis, in his vero aliqua res intelligitur, diuina liberalitate nobis cōceſſa. dicitur etiam ſemen, 1. Ioann. 3. & cap. 4. de ſuo, inquit, ſpiritu dedit nobis, 2. Petr. 1. maxima & pretioſa vobis promiſſa donauit, 2. Corinth. 1. vnxit nos Deus, qui & ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Ephe. 1. credentes ſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ. eadem ratio dicendi de gratia, eſt etiam de fide & aliis virtutibus Theologicis, & donis Spiritus ſancti. de fide conſtat Eph. 2. 1. Corinth. 13. dicitur etiam charitas diffuſa

Scriptura.

fuſa in cordibus noſtris. denique Roma. 8. Spiritus Dei dicitur habitare in nobis, & facta carnis mortificare: hic autem ſpiritus non tantum gratiam, ſed etiam adiunctas virtutes Theologicas & dona Spiritus ſancti comprehendit, vt facta carnis mortificentur.

Patres

Sic etiam Patres ex imitatione ſanctæ Scripturæ dicunt exornari à Deo animam iuſti maximis & pretioſis donis, D. Cyril. Eſai. 44. vocat diuinam formam. Cyprianus, lib. 3. epiſto. 8. dona. D. Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 15. & lib. 2. cap. 3. Hieron. in Prologo Threnorum.

Theologi.

7 Conſentiunt omnes Theologi contra Magiſtrum, 1. diſtin. 17. aſſerentem, quod charitas nõ eſt, in anima, producta à Deo, ſed ipſemet Spiritus ſanctus mentem inhabitans, hoc eſt motus dilectionis in nobis, vt exponit D. Thom. 2. 2. q. 23, artic. 2. eſt ab Spiritu ſancto immediatè, & non mediante aliquo habitu. ſed ea ſententia ab omnibus ſcholaſticis refutata eſt: & ſancta Scriptura aſſerit Spiritum ſanctum in nos diffundi, id eſt dona & virtutes Theologicas ex liberalitate Spiritus ſancti. apud D. Thomam hæc diſputatio magis eſt diſtincta: gratiam enim eſſe qualitatem animæ infuſam, & à virtutibus diſtinctam, oſtendit. 1. 2. q. 110. eſſe præterea habitus infuſos ſiue virtutes ſiue dona Spiritus ſancti. q. 51. eiuſ. p. de fide ſpecialiter, 2. 2. q. 6. de ſpe. q. 18. de charitate, q. 23. art. 2. huius autẽ diuinæ & ſuauis diſpoſitionis in producẽdis in anima noſtra his donis & virtutibus, rationes collegit, 3. lib. contra Gent. cap. 150. Albertus Magnus, 2. part. ſummæ, tractat. 18. q. 98. quare rectè & ad huius ſententiæ maximam confirmationem Catechiſmus Rom. de effectibus baptiſmi, ſic habet. exponẽdum erit huius ſacramenti virtute, nos non ſolũ à malis, quæ verè maxima dicenda ſunt, liberari, verum etiam eximiis muneribus & bonis augeri. animus enim noſter diuina gratia repletur, qua iuſti & filij Dei effecti, hæredes æternæ ſalutis inſtituimur. Nam, vt ſcriptum eſt, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: mundatamque Eccleſiam lauacro aquæ in verbo Apoſtolus teſtatur. eſt autem gratia, quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum, pœna anathematis propoſita decreuit, non ſolum per quam peccatorum fit remiſſio, ſed diuina qualitas in anima inhærens, ac veluti ſplendor quidam & lux, quæ animarum noſtrarum maculas omnes delet, ipſaſque animas pulchriores & ſplendidiores reddit. atque id ex ſacris literis apertè colligitur, cùm gratiam infundi dicant, eãque Spiritus ſancti pignus ſoleant appellare. Huic autem additur nobiliſſimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia diuinitus infunduntur. quare cum Apoſtolus ad Titum ait, ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abundè per IESVM Chriſtum Saluatorem noſtrum. D. Auguſt. verba illa abunde effudit explanans, nimirum inquit ad remiſſionem peccatorum, & copiam virtutum. Hæc docẽda populis Catechiſmus Romanus proponit.

Gratia & virtutis definitio.

Conſentit etiam gratiæ definitio, & virtutis à Theologis recepta: illa quidem ex Præpoſitiuo, hæc autem ex D. Augu. Gratia eſt habitus infuſus diuinæ bonitati & charitati perſimilis, gratum faciens habentem, & opus ipſius gratum reddens. Similiter de virtute Ariſt. lib. 2. Ethico. cap. 6. virtus bonum facit habentem & opus eius. Sed D. Auguſtini definitio colligitur, ex lib. 2. de liber. arbr. cap. 18. & 19. virtus eſt bona qualitas mentis, qua rectè viuitur, qua nullus male vtitur, quam Deus in nobis ſine nobis operatur. explicatur à D. Th. 1. 2. queſt 55. art. 4.

An virtutes morales baptiſmo infundantur.

8 Sed cum hactenus oſtenderimus virtutes Theologicas, dona Spiritus ſancti & gratiam infundi, non video cur idem neceſſarium ſit de virtutibus moralibus, quãuis ea ſententia probetur D. Thomę eadem 1. 2. quæſt. 63. artic. 3. & valde probabilis ſit: id tamen affirmo, ex Concil. & Patribus non concludi, quod de aliis concluſum eſt. De his enim tantum concilia loquũtur, quæ ad iuſtificationem pertinent, in quorum numero non cenſentur morales. & Caiet. decretum Vienen. ſuprà propoſitum, inuitum conatur trahere in ſententiam D. Thomæ, de moralibus infuſis, cùm loquatur de renatorum iuſtificatione. Sed de his differendi pluribus, non eſt nunc locus, plura qui volet legere poterit apud Sot. lib. 2. de natura & gratia, c. 18. Vegam, lib. 7. in Trident. cap. 24. Ruard. ad art. 8. Louanien. Sed quid de eo, quod fieri poſſit, quod ſecundo loco in hac dubitatione propoſuimus, dicendum eſt. Reſ-

pondeo, omnino fieri poſſe à Deo, vt homo iuſtificetur ſine his habitibus infuſis, & à Deo productis, & ſint amici Dei: cùm ſimiliter homines inter ſe amicitia copulentur ſine qualitatis alicuius noua productione, quatenus rationem boni induentes, obiecta ſunt dilectionis viciſſim: ſimiliter eſt auxilium Dei in nobis, ſine qualitatis infuſione. 1.2.q.110.art.2. negat quidem id fieri poſſe D.Bonau.2.diſt.26.q. & art.1. ſed non videtur firma ratione niti, vt explicat idem Vega, eod.cap.24.

An baptiſmi effectus in omnibus ſit æqualis.

9 Reſtat diſſetendum de vltima parte concluſionis propoſitæ principio huius cômen. ea pars aſſeruit effectũ baptiſmi perſe, nempe gratiam & virtutes infuſas, in omnibus æqualiter præparatis, æqualem eſſe: cum autem paruulorum æqualis ſit præparatio & eadem, adultorum verò plerumque & magna ex parte inęqualis, quia non ſimiliter gratię excitãti & auxilio Dei cooperantur, fit ſane vt effectus perſe baptiſmi in paruulis ęqualis ſit, in adultis verò ratione inęqualis diſpoſitionis, ſit inęqualis (niſi in adultis minima diſpoſitio accipiatur, quæ ſemper eſt ęqualis, & ideo gratia quæ illi reſpõdet.) Generaliter enim definitum eſt in Concil. Trident. ſeſſ. 6. ca.7. pro ratione diſpoſitionis & cooperationis iuſtitiam & gratiam infundi. verè inquit, iuſti nominamur & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes vnuſquiſque ſuam ſecundum menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationẽ. hæc Concilium. cum vero dicit diſpoſitionem & cooperationem, intelligit plane eam, quę exordium habet à gratia pręueniente & excitante, cuius ratione & vi eſt noſtra cooperatio ad recipiendam gratiam, vt ead. ſeſſ. 6. cap. 5. decretum fuerat. Sic etiam ex Patribus colligitur, Cypr. ep. 2. lib. 2. Hieron. lib. 2. cont. Iouin. Auguſt. lib. de gratia & lib. arb. cap. 9. & epiſt. 57. q. t. & hanc inęqualem in adultis inęqualiter diſpoſitis gratiam, intelligo virtute ſacramenti: quia conferet ſacramentum his gratiam regenerantem proportionalem diſpoſitioni. de gratię verò ęqualitate in aliis, vt paruulis per baptiſmum, idem Cypria. lib. 4. epiſt. 7. ſic ſcribit, planè eadem gratia ſpiritualis, quę ęqualitet in baptiſmo accedentibus ſumitur, in conuerſatione atque actu noſtro poſtmodum vel minuitur, vel augetur: vt in Euangelio Dominicum ſemen ęqualiter ſeminatur, ſed pro varietate terrę aliud abſumitur, aliud in multiformẽ copiam, vel triceſimi vel ſexageſimi vel cẽteſimi numeri fructu exuberante, cumulatur. hæc de effectibus per ſe baptiſmi.

Effectus ex accidenti.

Effectus autem ex accidenti ſunt, ad quos baptiſmus non eſt inſtitutus, ſed diuina liberalitate renatis in baptiſmo conferuntur, adiuuantibus etiam aliquando miniſtri orationibus, ſupra. q. 64. art. 1. ad 2. huiuſmodi effectus ſunt, fomitis imminutio aut extinctio, lepræ curatio vt in Conſtant. Imper. bonus gratię vſus, cum ad vſum rationis peruenerit, aliquod donum & gratia gratis data, vt in D. Nicolao puero. hęc omnia in paruulis & adultis omnino certa ſunt, ſicut etiam remiſſionem peccatorum in omnibus eiſdem plenè conferri, ſiue ſint originalia tantùm, ſiue mortalibus & venialibus coniuncta: quia minima gratia ſatis eſt ad delenda omnia peccata, & pœnas peccatorum, per baptiſmũ collata, quatenus cõſtituit regni hęredem, & aditum ad beatitudinem ſtatim aperit, vt ſuprà oſtendimus. Sic D. Damaſc. lib. 4. de fid. orthod. cap. 10. peccatorũ, inquit, remiſſio, omnibus ęquè per baptiſmum donata eſt, gratia verò Spiritus ſancti ſecundum proportionem fidei, & puritatis.

An paruulis æqualis gratia in baptiſmo.

10 Sed quamuis virtute ſacramenti, pueris ęqualem gratiam conferri Theologi affirment. 4. d. 4. quòd ſacramenti cuiuſque vt inſtrumenti, definita ſit vis, & ea diuerſa eſſe non poſſit niſi ex diuerſa ſubiecti diſpoſitione, quæ in pueris ſemper eſt ęqualis: ſunt tamen qui affirment, ex diuina beneuolentia, licet non virtute ſacramenti, inęqualem gratiam conferri paruulis per baptiſmum, idque ex pręd eſtinatione diuina, & orationibus miniſtri & aſſiſtentium deducunt. vtrumque placet Scoto q. 7. eiuſdem diſt. & Gabr. q. 2. atque eorum ſectatoribus: ſecundum verò placet Caietano, non tantum in paruulis, ſed etiam adultis, ſup. q. 64, art. 1. ad 2. itaque ex ſentẽtia Scoti, paruulis in baptiſmo confertur inęqualis gratia ratione pręd eſtinationis, & meriti aſſiſtentium: & adultis pręterea ratione inęqualis diſpoſitionis. ex pręd eſtinatione colligitur ratio, quia vt ſunt ad inęqualem gloriam pręd eſtinati, ſic oportet inęqualẽ gratiam recipere, vt glorię, ſicut oportet, proportione gratia reſpondeat. ex merito aſſi-

aſſiſtentium ratio eſt, quia poteſt quis alteri mereri augmentum gratiæ oratione & aliis piis operibus. Addit tertiam rationem Palud.q.1.eiuſdem diſt.ex reparatione ruinæ angelorum: quia oportet ęquales numero homines, fore ad gloriam aſſumendos, angelis qui ab ea deciderunt: & ideo etiam paruulos renatos, decedentes ante vſum rationis, inęqualem gratiam in baptiſmo accipere, vt ad inęqualem gloriam aſſumantur, ſicut ab inęquali angeli decidederunt.

11 Sed certè hęc leuia ſunt, & à recepta omnibus aliis Theologis ſententia non poſſunt nos dimouere, illa enim ratio prędeſtinationis efficit quidem maiori glorię, ad quam aliquis prędeſtinatus ſit, maiorem gratiam reſpondere, ſed per mediū accommodata ſecundum legē ordinariam: quare non oportet confugere ad baptiſmum, quaſi non ſit alia via ad conſequendā maiorem gratiam: aut quaſi Deus deſtinatum ad maiorem gloriam nō poſſit alia via ſuauiter deducere. Secūda autem ratio ex meritis aſſiſtentium collecta, in adultis admitti poteſt, in paruulis nō poteſt: nullus enim pręter Chriſtum, poteſt alteri mereri de condigno gratiam, aut gratię augmentum, ſed tantùm de congruo, quod nulli iuſtitię nititur, ſed liberalitati & miſericordię Dei, 1.2.q.114.art.6. id vero fit, cum quis alteri meretur bonum animi affectum, quo vel ad Deum conuerſus recipiat primam gratiam, vel in gratia, quam habet, augeatur, quod paruulis accommodari non poteſt, cum ſine rationis vſu hunc bonum animi affectum habere non poſſint: nullus ergo poteſt illis mereri primam gratiā vel illius incrementum. & inauditum eſt, quod poſt primam gratiā baptiſmi, aliquis augeatur in gratia, & ex conſequenti in gloria ſine propriis operibus: efficeretur enim vt ſicuti paruulis, ſic & dormientibus poſſet aliquis gratiam primam, vel augmentum gratię aliquo modo mereri. Illa verò tertia ratio, quę ex ruina angelorum deducta eſt, nullam omnino vim habet. quamuis enim homines aſſumantur ad ſedes angelorum, qui ceciderunt de dignitate, in qua conditi ſunt, non tamen neceſſe eſt in vtriſq; ęqualem numerum conſtituere: neque eſt aliquod firmum principiū vnde deduci poſſit hęc ęqualitas. Cæterum de illa aſſumptione hominum ad ſedes angelorum, 1.p. q.108.art.8. in qua plerique homines ad ęqualem gloriam, vt omnes paruuli renati: plerique verò ad inęqualem, & diuerſas manſiones, quę diuerſis meritis reſpondēt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum fictio impediat effectum baptiſmi.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod fictio non impediat effectū baptiſmi. Dicit enim Apoſt. Gal.3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Sed omnes qui baptiſmū Chriſti ſuſcipiunt, baptizanıur in Chriſto. Ergo omnes induunt Chriſtū, quod eſt percipere baptiſmi effectum. Et ita fictio non impedit baptiſmi effectum. 4.di.4.q.1. ar.1.q.1 ad 3 & q.3. ar.2. q.2. ſol.ad d.12.q.2.ar. 1.q.3.ad 3.

¶2. Prætereà, In baptiſmo operatur virtus diuina, quæ poteſt voluntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus cauſę agentis nō poteſt impediri per id quod ab illa cauſa poteſt auferri. Ergo fictio nō impedit baptiſmi effectum.

¶3. Prętereà, Effectus baptiſmi eſt gratia, cui peccatū opponitur. Sed multa ſunt alia peccata grauiora, quam fictio, de quibus non dicitur, quòd effectum baptiſmi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptiſmi.

Sed contra eſt, quod dicitur Sap.1. Spiritus ſanctus, diſciplinæ effugiet fictum. Sed effectus baptiſmi eſt à Spiritu ſancto. Ergo fictio impedit effectum baptiſmi.

Respondeo dicēdum, quod (ſicut Damaſc.* dicit) Deus non cogit hominem ad iuſtitiā. Et ideo ad hoc quod aliquis iuſtificetur per baptiſmum, requiritur quod voluntas hominis amplectatur baptiſmum, & baptiſmi effectum. Dicitur Lib.2. orth.fi cap.30.

tur autem aliquis fictus, per hoc quod voluntas eius contradicit vel baptiſmo, vel eius effectui. Nam ſecundum Auguſt. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit, cum tamen baptiſmus ſit fidei ſacramētum. Alio modo per hoc quod contemnit ipſum ſacramētum. Tertio modo per hoc quod aliter celebrat ſacramētum, non ſeruans ritum Eccleſiæ. Quarto modo per hoc quod aliquis indeuotè accedit. Vnde manifeſtū eſt, quòd fictio impedit effectum baptiſmi.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod baptizari in Chriſto, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in Chriſto, ideſt in Chriſti conformitate. Et ſic quicunque baptizantur in Chriſto, conformāt ei per fidē & charitatem, induunt Chriſtum per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Chriſto, in quātum accipiunt ſacramentum Chriſti. Et ſic omnes induunt Chriſtum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

Ad secundum dicendū, quod quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus, ſed non ſemper hoc De⁹ facit. Nec ad hoc ſacramentum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus, ſed vt non fictus aliquis accedens iuſtificetur.

Ad tertium dicendū, quod fictus dicitur aliquis ex eo, quod demonſtrat ſe aliquid velle, quod non vult. Quicunque autem accedit ad baptiſmum, ex hoc ipſo oſtendit ſe rectam fidem Chriſti habere, & ſacramentū venerari, & velle ſe Chriſto conformari, & velle à peccato recedere. Vnde cuicunque peccato vult homo inhærere, ſi ad baptiſmem accedit, fictus accedit, quod eſt indeuotè accedere. Sed hoc intelligendum eſt de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur, nō autē de peccato veniali. Vnde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

ARTICVLVS X.

Vtrum fictione recedente, baptiſmus ſuū effectum conſequetur.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod fictione recedente, baptiſmus ſuum effectum non conſequatur. Opus enim mortuum, quod eſt ſine charitate, no poteſt vnquam viuificari. Sed ille, qui fictus accedit ad baptiſmum, recipit ſacramentum ſine charitate. Ergo nunquam poteſt viuificari hoc modo, vt gratiam conferat. *4.d.4.q.3.ar.2.q.3. & d.17.q.3.ar.4.q.1.*

¶ 2. Prætereà, Fictio videtur eſſe fortior quam baptiſmus, cum impediat eius effectum. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis non poteſt tolli per baptiſmum fictione impeditum. Et ſic baptiſmus non conſequetur ſuū effectum, qui eſt remiſſio omnium peccatorum.

¶ 3. Præterea, Contingit quod aliquis fictè accedat ad baptiſmū, & poſt baptiſmum multa peccata cummittat, quæ tamen per baptiſmum non tollūtur, quia baptiſmus tollit peccata præterita, nō futura. Ergo baptiſmus talis nunquam cōſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſſio omnium peccatorum. *Lib. 1. de baptiſ. contra Donat. c. 12. ante med to. 7. & habetur de Cōſec. d. 4. c. 41.*

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Baptiſmo, Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmus. cum

cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ corde in malitia vel ſacrilegio perſeuerante, peccatorũ *ablutionem non ſinebat fieri.

Alias ab obolitionem.

Q.66.ar.9.

Respondeo dicẽdum, quod (ſicut ſupra dictũ * eſt) baptiſmus eſt quædã ſpiritualis regeneratio. Cum autem aliquid generatur, ſimul cum forma recipit effectum formæ, niſi ſit aliquid impediens, quo remoto forma rei generatæ perficit ſuum effectum, ſicut ſimul cum corpus graue generatur, mouetur deorſum, niſi ſit aliquid prohibens, quo remoto ſtatim incipit moueri deorſum. Et ſimiliter quãdo aliquis baptizatur, accipit characterem quaſi formam, & conſequĩtur proprium effectum, qui eſt gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem, vnde oportet, quod remota ea per pœnitentiam, baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt opus Dei & non hominis. Et ideo non eſt mortuum in ficto, qui ſine charitate baptizatur.

Ad secundum dicendum, quod fictio non remouetur per baptiſmum, ſed per pœnitẽtiam ſubſequentem, qua remota, baptiſmus aufert culpam & reatum omnium peccatorum præcedentium baptiſmum, & etiam ſimul exiſtentium cum baptiſmo. Vnde Auguſt. dicit in lib. de baptiſmo paruulorũ, Soluitur heſternus dies, & quiequid ſupereſt ſoluitur, etiam ipſa hora momẽtumque ante baptiſmum & in baptiſmo deinceps autem continuò reus eſſe incipit. Et ſic ad baptiſmi effectum conſequendũ concurrit baptiſmus & pœnitentia, ſed

Lib.1.de bapt. paruul.c.12.in fi.to.7. habetur de conſe. di.4.c.40. in fine.

baptiſmus ſicut cauſa per ſe agens: pœnitẽtia ſicut cauſa per accidẽs, id eſt, remouens, prohibens.

Ad tertium dicendum, quod effectus baptiſmi non eſt tollere peccata futura, ſed præſentia vel præterita. Et ideo recedente fictione, peccata ſequentia remittuntur quidem, ſed per pœnitentiam, non per baptiſmum. Vnde non remittuntur quantum ad totum reatum, ſicut peccata præcedentia baptiſmum.

COMMENTARIVS.

1 Cum baptiſmi effectibus coniuncta eſt neceſſariò doctrina de impedimentis, vt his remotis baptiſmi efficacia non impediatur. impedimẽta vero omnia vnò fictionis nomine continentur. Fictus autẽ hîc dicitur, qui vel ex animo repugnat interius baptiſmo, quẽ exterius ſimulat ſe velle recipere, vel repugnat effectui, id eſt regenerationi, quòd in peccato mortali vellit perſeuerare, etiam cum baptiſmum recipit: quare hoc tantum pertinet ad adultos, cùm paruuli nullum habere poſſint peccatum niſi originale. Sententia D. Thomæ eſt, fictio impedit effectum baptiſmi: ſed ea recedente per pœnitentiã, baptiſmus ſtatim conſequitur ſuum effectum. Prior pars huius ſententiæ, dogma catholicum eſt. docet enim recta fides, ad baptiſmum adulti, neceſſariam eſſe diſpoſitionem pœnitẽtiæ, ſaltem attritionis etiã cognitæ, vt nullo modo maneat in baptizando affectus peccati mortalis, ſup. q. 65. art. 4. tunc autem recipiet effectum baptiſmi. quod ſi ſimulet ſe velle baptiſmũ, quẽ tamẽ interius nolit omnino, nihil ſuſcipit, & iterũ baptizari debet ſup. q. 64. ar. 10. & 68. art. 7. & cap. maiores de baptiſmo. Si denique ex animo baptiſmum velit, ſed adhuc in peccato mortali perſeuerare, per baptiſmum recipit characterem, & fit Chriſtianus, non tamen regeneratur: imo verò ſuſcipiendo baptiſmum, ſacrilegium committit, quatenus indigne ad ſacramentum accedit. hæc omnia Theologis catholicis recepta ſunt, & nullam dubitationem admittere poſſunt.

Fictio quæ impedit effectum baptiſmi.

2 Poſte-

D. Auguſtini ſententia de effectu baptiſmi recedente fictione.

2 Poſterior pars concluſionis non eſt à Conciliis definita, neque ab omnibus Patribus tradita, ſed ex Auguſtino deſumpta, omnium Theologorum deinceps conſenſum meruit. Videtur autẽ Augu. ex D.Cypriano deſumpſiſſe vt alia multa: is enim in ſermone de paſſione non longè à fine, ſi is ſermo D.Cypriani eſt, vt certe videtur eſſe, vel autoris Synchroni Cypriano, ſic igitur ſcribit: licet indigni ſint, qui accipiunt, ſacramentorum tamen reuerentia, & propinquiorem ad Deum parat acceſſum, & vbi redierint ad cor, conſtat ablutionis donum, & redit effectus munerum, nec aliàs quęri aut repeti neceſſe eſt ſalutiferum ſacramentum. Hęc Cyprianus. conſentit D. Aug. lib. 1. de baptiſm. contra Donatiſtas, cap. 12. & refertur ſummatim de conſecr. d. 4. c. tunc valere, vt eſt in argumento ſed contrà articuli 10. ea vero ſententia planè ſignificat, ſacrilegium commiſſum in illa fictione ſuſcipientis indignè baptiſmum, delendum eſſe, per pœnitentiæ ſacramentum: eo vero ablato, redire ſtatim omnem effectum baptiſmi, hoc eſt gratiam regenerantem, remiſſionem omnis culpæ & reatus ad pœnam. firmamentum huius ſententiæ, videtur eſſe illud fidei decretum de nõ iterando baptiſmo, in quo nihil eſſentiale omiſſum eſt. cum enim ſine baptiſmo & eius effectu nemo ſalutem conſequi poſſit, & ſuſceptus cum fictione iterari non poſſit: videtur neceſſario aſſerendum eſſe, recedente fictione, effectum baptiſmi redire, vt ille ſalutem aſſequatur: effectus enim baptiſmi, nempè regeneratio, remiſſa omni culpa & omnis pœnæ reatu, nullo alio ſacramento confertur per ſe: remouet tamen pœnitentia fictionis illud impedimentum, vt redeat per ſe effectus baptiſmi. Itaque cum diſputaret D. Auguſt. de vnico baptiſmo contra Donatiſtas, hanc etiam viam iterandi baptiſmum ratione fictionis omnino præcluſit, quòd rediret effectus baptiſmi remota per pœnitentiam fictione.

Explicatio illius.

3 De illius intelligentia & explicatione tres ſunt Theologorum inter ipſos, ſalua fide catholica controuerſiæ. prima de cauſa redeuntis effectus baptiſmi proxima & immediata. Secunda, an illa pœnitẽtia, quæ tollit fictionem, exigat attritionem vel cõtritionem. Tertia, an idem ſit de aliis ſacramentis fictè ſuſceptis, atque de baptiſmo. In priori controuerſia habemus diſſidẽtes ſententias, quidam cauſam redeuntis effectus dicunt eſſe diuinam pactionem, de efficienda regeneratione per baptiſmum, ſiue baptiſmo digne ſuſcepto, ſiue remota fictione, ſine baptiſmo, vt Scotus & Durand. Alij non tribuunt effectum baptiſmo, ſed pœnitentiæ, vt Ioan. And. & alij apud Scotum, & poſt eum Gabr. exigens ad delendam fictionem, perfectam contritionem: ſed quia hic inueſtigamus proximam & coniunctam cauſam, reiicienda eſt prima ſententia. & quia ea cauſa, vt retineatur propriè D. Auguſtini ſententia propoſita, debet eſſe baptiſmus vel aliquid ipſius, ideo ſecunda ſententia omnino eſt aliena à propoſito D. Auguſtini, tantum abeſt vt poſſit eſſe illius vera explicatio.

4 Tertia ergo ſententia D. Thomæ duobus principiis nititur, vt accuratè Caiet. expendit. vnum eſt, character baptiſmi & habet rationem diſpoſitionis & formæ: vt forma eſt principalis effectus, non autem vt diſpoſitio. baptiſmus enim & generat filios regni per adoptionem, & Chriſtianos conſtituit, cum conſtituat fideles & membra Eccleſiæ. Primo modo, gratia regenerans eſt principalis effectus, & character eſt veluti diſpoſitio quædam & ſignum. Altero modo, character habet vim principalis effectus, cũ ſolo charactere efficiamur Chriſtiani, & in Eccleſię mẽbris numeremur, vt conſtat de fidelibus permanẽtibus in peccato mortali: gratia vero ex diuina miſericordia, adiungitur characteri, niſi quid impediat, vt characteris vſus perfectus ſit, ſicuti oportet. itaque character non eſt diſpoſitio neceſſario ducens ad gratiam, & ei coniuncta, quod fruſtra plerique in D. Tho. reprehendunt, cum tamen is docuerit ſupra q. 64. art. 1. ad 1. non eſſe huiuſmodi diſpoſitionem ad gratiam, ſed ex diuina miſericordia eidem coniungi: cum plerũque imprimatur character ſine gratia, vt in fictè baptizatis, plerumque gratia ſine charactere, vt in adulto pœnitẽte & nõ baptizato. Alterum principium ex ratione naturali deſumptum: non pôteſt aliquid efficere vt inſtrumentum, niſi ipſum reuera ſit, vel aliquid ipſius: ſic generans graue mouet, ſed impreſſa grauitate, cùm abeſt: ſic animata vi ſeminis, ſic proiecta impulſo aere. ſic & baptiſmo efficit Deus, & charactere baptiſmi non exiſtentis, cum recedente fictione,

D.Th. ſententia

fictione,

ctione, baptiſmi effectus redire dicitur. Hæc eſt explicatio D. Thomæ de cauſa redeuntis effectus baptiſmi remota fictione.

Pœnitētia quæ fictionem tollit

Ad alteram controuerſiam reſpondendũ eſt, fictionis illud peccatũ materiã eſſe neceſſariã ſacramenti pœnitẽtiæ, & ideo quæ requiritur contritio ad pœnitentiã, ſatis eſt ad delendã illam fictionem, ſatis autem eſt imperfecta, quæ dicitur attritio cum ſacramento, & extra ſacramentum perfecta cõtritio, vt in Concil. Trident. ſeſſ 14. ſubiecta verò ſacramento pœnitẽtię ſunt in hoc ficte baptizato, & ipſa fictio, & peccatũ vel peccata, quæ fictionem effecerunt, in quibus ſcilicet permanere voluit cũ baptizaretur, vt furtum, adulterium &c. & quę preterea ſecuta ſunt baptiſmum ſuſceptũ: quę vero anteceſſerunt nullo modo, cum ad baptiſmum neque requiratur in adultis cõfeſſio aut ſatiſfactio. in his pręterea remittitur culpa & pœna, quia virtute baptiſmi, in illis ſemper culpa & pœna æterna, pœna vero temporalis proportione contritionis.

An eadem ſententia in aliis ſacramentis.

Ad tertiam controuerſiam, certam aliquam ſententiã non habemus: probabile tamẽ eſt quod de baptiſmo diximus, in cæteris ſacramentis valere, ſaltem imprimentibus characterem, cum his ratio & explicatio D. Thomę accommodari poſſit, & ea iterari non poſſint, cætera verò poſsint.

QVÆSTIO LXX.

De Circunciſione, quæ præceſſit baptiſmum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis ad baptiſmum. Et primò de præparatorio, quod præceſſit baptiſmum, id eſt, de Circunciſione. Secundò, de præparatoriis, quæ concurrunt ſimul cũ baptiſmo, ſcilicet de catechiſmo & exorciſmo.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

Primò, Vtrum Circunciſio fuerit præparatoria & figuratiua baptiſmi.

Secundò, de inſtitutione ipſius.

Tertiò, de ritu eius.

Quartò, de effectu ipſius.

ARTICVLVS I.

Vtrum Circunciſio fuerit præparatoria & figuratiua baptiſmi.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod circũciſio nõ fuerit præparatoria & figuratiua baptiſmi. Omnis enim figura habet aliquam ſimilitudinem cũ ſuo figurato. Sed circũciſio nullam habet ſimilitudinem cum baptiſmo. Ergo videtur, quod non fuerit pręparatoria & figuratiua baptiſmi.

Sup. q. 68. ar. 1. ad 1. & 1. 2. q. 102. art. 5. cor. ad 1. & 3. & 4. di. 1. q. 2. ar. 1. q. 1. co. & di. 1. q. 1. ar. 2 ad 5. & Ro. 2. le. 2. co. & le. 4. co. 4.

¶ 2. Prætereà, Apoſtolus dicit, 1. Corint. 10. de Antiquis Patribus loquens, quod omnes in nube & in mari baptizati ſunt. Non autem dicit, quod in circuncisione baptizati ſint. Ergo protectio columnę nubis, & tranſitus maris rubri, magis fuerunt præparatoria ad baptiſmũ & figuratiua ipſius, quàm circunciſio.

¶ 3. Prætereà, Suprà dictum eſt, *quod baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad Baptiſmum Chriſti. Si ergo etiam circunciſio fuit pręparatoria & figuratiua baptiſmi Chriſti, videtur quod baptiſmus Ioannis fuerit ſuperfluus, quod eſt inconueniens. Non ergo circunciſio fuit præparatoria & figuratiua baptiſmi.

Q. 38. art. 2. & 3.

SED CONTRA eſt, quod Apoſt. dicit Col. 2. Circunciſi eſtis circunciſione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, ſed circunciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo.

RESPONDEO dicendum, quod baptiſmus dicitur ſacramẽtum fidei, in quantum ſcilicet in baptiſmo fit quædam fidei profeſſio, & per baptiſmum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem

tem eſt fides noſtra & antiquorum Patrum, ſecundum illud Apoſto. 2.Corinth.4.Habẽtes eundem Spiritum fidei,credimus: Circunciſio autem erat quædam proteſtatio fidei. Vnde dicitur Roman.4.quod Abraham accepit circunciſionem tanquam ſignaculum fidei: Vnde & per circunciſionem antiqui aggregabantur collegio fidelium.Vnde manifeſtum eſt, quod circunciſio fuit præparatoria ad baptiſmũ & præfiguratiua ipſius, ſecundum quod antiquis Patribus omnia in figuram futuri contingebant(vt dicitur 1.Corinth.10.) ſicut & fides eorum erat de futuro.

Ad primvm ergo dicendum, quod circunciſio habebat ſimilitudinem cum baptiſmo, quantum ad ſpirituale effectum baptiſmi. Nã ſicut per circunciſionem auferebatur quędam carnalis pellicula, ita per baptiſmum homo expoliatur à carnali conuerſatione.

Ad secvndvm dicendũ,quod protectio columnæ nubis,& tranſitus mari Rubri,fuerunt quædam figuræ noſtri baptiſmi, quo renaſcimur ex aqua figurata per mare Rubrum,& Spiritu ſancto ſignificato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua profeſſio fidei,ſicut per circunciſionẽ.Et ideo prædicta*duo erant tantum figurę, & non ſacramenta. *In ista solum, & in marg.* Circunciſio autem erat etiam ſacramentum præparatoriũ ad baptiſmũ, min⁹ tamẽ expreſsè figurãs baptiſmũ quantũ ad exteriora,quã prædicta.Et ideo Apoſtolus potius fecit mentionem de prædictis,quã de circunciſione.

Ad tertivm dicendum,quod baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti,quantũ ad exercitium actus. Sed circunciſio quantum ad profeſſionem fidei, quæ requiritur in baptiſmo,ſicut dictum eſt. *In corp. art.*

ARTICVLVS II.

Vtrum circunciſio fuerit conuenienter inſtituta.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur,quod circũciſio fuerit inconuenienter inſtituta. Sicut enim dictum eſt,* in circunciſione fiebat quædam fidei profeſſio. Sed à peccato primi hominis nullus vnquam ſaluari potuit niſi per fidem paſſionis Chriſti, ſecundum illud Roma.3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius.Ergo ſtatim poſt peccatũ primi hominis, circunciſio inſtitui debuit,& non tempore Abrahæ. *1.2. q.102. ar.5.ad 1. & q.103. ar.1. ad 3.& 4. & 1.ar.2.q.4. ar.& q.2.ar. 1.q.3.per totum.* *Art.præc.*

¶2.Præterea, In circunciſione homo profitebatur obſeruantiam veteris legis,ſicut in baptiſmo profitetur obſeruantiam nouæ legis. Vnde Apoſt.dicit, Gal.5. Teſtificor omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſę legis faciendæ: Sed legalis obſeruantia non eſt tradita tempore Abrahæ, ſed magis tempore Moyſi. Ergo inconuenienter inſtituta eſt circunciſio tempore Abrahæ.

¶3.Præterea, Circunciſio fuit figuratiua & pręparatiua baptiſmi. Sed baptiſmus exhibetur omnibus populis ſecundum illud Matth.vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos: Ergo circunciſio nõ debuit inſtitui, vt obſeruanda tantum ab vno populo Iudæorum, ſed ab omnibus populis.

¶4.Præterea, Carnalis circunciſio debet reſpondere ſpirituali, ſicut figura figurato. Sed ſpiritualis circunciſio, quæ fit per Chriſtũ, indiffe-

indifferenter cōuenit vtriq; ſexui, quia in Christo IESV non eſt maſculus neque fœmina, vt dicitur Coloſſ.3. Ergo inconuenienter eſt circuncifio inſtituta, quæ competit ſolis maribus.

SED CONTRA eſt, quod ſicut legitur, Gen.17. circūciſio eſt inſtituta à Deo, cuius perfecta ſunt opera.

RESPONDEO dicēdum, quòd (ſicut dictum eſt*) circūciſio erat præparatoria ad baptiſmum, in quantum erat quædam profeſſio fidei Christi, quam etiam nos in baptiſmo profitemur. Inter antiquos autem Patres primus Abraham promiſſionem accepit de Christo naſciturо, cum dictum eſt ei, Gen.22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipſe etiam primus ſe à ſocietate infidelium ſegregauit, ſecundum mandatum Dei dicentis ſibi: Egredere de terra tua & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circunciſio fuit inſtituta in Abraham.

Ar præc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod immediatè poſt peccatū primi parētis, propter doctrinā ipſius Adę (qui plenè inſtructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis in tantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua ſigna fidei & ſalutis, ſed vnuſquiſque pro ſuo libito fidem ſuam aliquibus ſignis proteſtabatur. Sed circa tempus Abrahę, diminuta erat fides, plurimis ad idololatriam declinantibus, obſcurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiſcentiæ vſque ad peccatum contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non antè, fuit inſtituta circunciſio ad profitendum fidem, & ad minuēdum carnalem concupiſcentiam.

AD SECVNDVM dicendū, quod legalis obſeruātia tradi nō debuit niſi populo iam congregato, quia lex ordinatur ad bonum publicum, vt in ſecunda parte dictum eſt.* Populus autē fidelium cōgregandus erat aliquo ſigno ſenſibili, quod eſt neceſſarium ad hoc, quod homines in quacunque religione adunētur, ſicut Aug.* dicit cōtra Fauſtum. Et ideo oportuit prius inſtitui circunciſionem, quàm lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legē, familias ſuas inſtruxerunt de rebus diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & Dominus dicit de Abraham: Scio quòd præcepturus ſit filiis ſuis & domui ſuę poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini.

1.2.q.90.ar.2.

Lib 19.c.11 in fine to.6.

AD TERTIVM dicēdum, quod baptiſmus in ſe continet perfectionem ſalutis, ad quam Deus omnes homines vocat, ſecundum illud, 1.Timoth.2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Et ideo baptiſmus omnibus populis proponitur. Circunciſio autem non cōtinebat perfectionem ſalutis, ſed figurabat ipſam vt fiendam per Christum, qui erat ex Iudęorum populo naſciturus. Et ideo illi ſoli populo data eſt circunciſio.

AD QVARTVM dicendū, quod circunciſio inſtituta eſt vt ſignū fidei Abrahę, qui credidit ſe patrē futurū Christi ſibi repromiſſi, & ideò cōueniēter ſolis maribus cōpetebat. Peccatū etiā originale, contra quod ſpecialiter circūciſio ordinabatur, à patre trahitur, nō à matre, vt in ſecunda parte dictū eſt.* Sed baptiſmus cōtinet virtutē Christi, qui eſt vniuerſalis cauſa ſalutis omniū, & remiſſionis omniū pecatorū

1.2.q.81 ar.5 ad 2. et art.4 ad 2.

AR-

ARTICVLVS. III.

Vtrum ritus circunciſionis fuerit conueniens.

4. di. 1. q. 2. ar tic. 3. q. 1. & ar. 3. q. 2. & 3 & lo. 7. le. 21 col. 5 & Ro. 4. le. 2. co. 3. Art. 1. & 2. hu ius q.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ritus circuncifionis non fuerit conueniens. Circuncifio enim (ſicut dictum eſt*) fidei quędã profeſſio eſt. Sed fides in vi apprehenſiua exiſtit, cuius operationes maximè apparent in capite. Ergo magis debuit ſignum circunciſionis dari in capite, quam in mẽbro generationis.

¶ 2. Prætereà, Ad vſum ſacramẽtorum aſſumimus ea, quorum eſt communior vſus, ſicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quàm petrino. Ergo circuncifio non debuit fieri cultello petrino.

¶ 3. Prætereà, Sicut baptiſmus inſtituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circuncifio, ſicut Beda dicit, * Sed baptiſmus non differtur vſque ad octauum diẽ (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatũ, ſi nondum baptizati decedant) quãdoque etiam traditur baptiſmus poſt octauum diem. Ergo circuncifioni non debuit determinari octauus dies, ſed debebat quandoq; pręueniri, ſicut etiam quandoque tardabatur.

In ho. circunciſionis inter prop. & me. in hom. totius an ni reperies.

SED CONTRA eſt, quod Rom. 4 ſuper illud: Et ſignum accepit circunciſionis, determinatur in gloſ. *prædictus circunciſionis ritus.

In glo. ord. ſuper illud. Signũ accepit circunciſionis. Ar. prae. huius quaeſt.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictũ eſt*) circuncifio quoddam ſignum fidei eſt, inſtitutum à Deo, cuius ſapientiæ non eſt numerus. Determinare autem conueniẽtia ſigna, eſt ſapiẽtiæ opus. Et ideo concedendũ eſt, quod ritus circunciſionis fuit conueniens.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod circũciſio cõuenienter fiebat in mẽbro generationis. Primò quidẽ quia ſignũ erat fidei, qua Abrahã credidit Chriſtũ ex ſuo ſemine naſciturũ. Secundò, quia erat in remediũ peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertiò, quia ordinabatur ad diminutionẽ carnalis concupiſcẽtię, quę pręcipuè in mẽbris illis viget, propter abũdantiã delectationis venereorũ.

AD SECVNDVM dicendũ, quod cultellus lapideus non erat de neceſſitate circunciſionis, vnde non inuenitur tale inſtrumentũ præcepto diuino determinatum. Neque etiã communiter tali inſtrumento Iudæi vtebantur ad circuncidendũ, ſicut neque modò vtũtur. Legũtur tamen aliquę circunciſiones famoſę cultello lapideo factę, ſicut legitur Exo. 4. quod tulit Sephora acutiſſimã petram, & circuncidit præputium filij ſui. & Ioſue 5. dicitur: Fac tibi cultellos lapideos, & circũcide ſecundò filios Iſraël. Per quod figurabatur circunciſionẽ ſpiritualem eſſe fiendam per Chriſtum, de quo dicitur, 1. Corint. 10. Petra autem erat Chriſtus.

AD TERTIVM dicendũ, quod octauus dies determinabatur circũciſioni, tũ propter myſterium, quia in octaua ętate (quę erit ętas reſurgentiũ) quaſi in octauo die perficietur per Chriſtũ ſpiritualis circũciſio, quando auferet ab electis non ſolùm culpam, ſed etiã omnem poenalitatem: tum etiam propter teneritudinẽ infantis ante octauũ diẽ. Vnde etiam de aliis animalibus Leuit. 22. pręcipitur, Bos, ouis & capra,

pra, cùm genita fuerint, ſeptẽ diebus erunt ſub vbere matris ſuæ, die autem octauo, & deinceps offerri poterunt Domino. Erat autẽ octauus dies de neceſſitate præcepti, ita ſcilicet, quod octauum diem prætermittentes, peccabãt etiamſi eſſet ſabbathum, ſecundũ illud Ioan. 7. Circuncisionem accipit homo in ſabbatho, vt nõ ſoluatur lex Moyſi. Non tamen erat de neceſſitate ſacramenti, quia ſi aliqui omittebant octauum diem, poſtea poterãt circuncidi. Quidam etiam dicunt, quod propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex autoritate Scripturæ, nec ex conſuetudine Iudæorum haberi poteſt. Vnde melius dicẽdum eſt, ficut etiam Hug. † de ſan Victor. dicit, quod octauus dies nulla neceſſitate præueniebatur. Vnde ſuper illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram corã matre mea. dicit gl.* quod alius Berſabee paruulus non cõputatur, quia ante octauum diem mortuus, nominatus nõ fuit, & per cõſequẽs nec circũciſus.

Pot. colligi ex lib. 1. de ſacra. part. 12. c. 2.

Gloſ. ord. ibid.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm circuncisio conferebat gratiam iuſtificantem.

Sup. q. 62. art. 6. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. ar. 4. & veri. q. 28. ar. 2. ad 12. & co. 4. le. 2. col. 3 & co. 9. le. 5. co. 1 fin.

AD quartũ ſic proceditur. Videtur, quod circuncisio non conferebat gratiam iuſtificantem, dicit enim Apoſtolus Gal. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt, ideſt ſine cauſa. Sed circuncisio erat quidam obligatio legis implendæ: ſecundum illud Galat. 5. Teſtificor omni homini circũdenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Ergo ſi ex circunciſione eſt iuſtitia, Chriſtus gratis, ideſt, ſine cauſa, mortuus eſt. Sed hoc eſt inconueniens. non ergo ex circunciſione erat gratia iuſtificans à peccato.

¶ 2. Prætereà, Ante inſtitutionem circunciſionis ſola fides ad iuſtificationẽ ſufficiebat, dicit enim Gregor.* in Mora. Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres pro paruulis ſola fides. Sed virtus fidei non eſt imminuta per mandatum circũciſionis: ergo ſola fides paruulos iuſtificabat, & non circunciſio.

Lib. 4. c. 2. circa med.

¶ 3. Prætereà, Ioſue 5. legitur, quod populus, qui natus eſt in deſerto, per quadraginta annos incircunciſus fuit. Si ergo per circunciſionem auferebatur peccatum originale, videtur quòd omnes qui in deſerto mortui ſunt, tam paruuli, quã adulti, fuerint damnati. Et eadẽ obiectio eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circũciſionis, qui præueniri nõ debebat, vt dictum eſt.*

Ar. prec. ad 3. argum.

¶ 4. Prætereà, Nihil impedit introitum regni cœleſtis, niſi peccatum. Sed circũciſi ante paſſionem Chriſti impediebantur ab introitu regni cæleſtis. Non ergo per circũſionem homines iuſtificabantur à peccato.

¶ 5. Prætereà, Peccatum originale nõ dimittitur ſine actuali, quia impium eſt à Deo dimidiam ſperarẽ veniam, vt Aug.* dicit. Sed nuſquam legitur quod per circunciſionem remitteretur actuale peccatũ. Ergo etiam neq; originale per eã dimittebatur.

In lib. de verâ & fal. pœnit. c. 9. non longè à princ. to. 4.

SED CONTRA eſt, quod Auguſt. † dicit ad Valerium contra Iulianum: Ex quo inſtituta eſt circunciſio in populo Dei, quæ erat ſignaculum fidei iuſtitiæ Dei, ad ſan-

Li. 2. de nuptiis & conc. c. 11. in fin. tom. 7.

ſtificationem purgationis valebat paruulis originalis veteriſq; peccati, ſicut & baptiſmus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.

Respondeo dicendum, quod ab omnibus communiter ponitur, quod in circunciſione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quòd non conferebatur gratia, ſed ſolùm auferebatur peccatum, quòd Magiſter ponit in prima diſt. † 4. ſentent. & Rom. 4. in gloſ.* Sed hoc non poteſt eſſe, quia culpa non remittitur, niſi per gratiam ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam, &c. Et ideo alij dixerunt, quòd per circunciſionem conferebatur gratia quantum ad effectus remiſſionis culpæ, ſed non quãtum ad effectus poſitiuos, ne cogerentur dicere, quod gratia in circunciſione collata ſufficiebat ad implẽdum mãdata legis, & ita ſuperfluus fuerit aduentus Chriſti. Sed hæc etiam poſitio ſtare non poteſt. primò quidem, quia per circunciſionem dabatur pueris facultas ſuo tempore perueniendi ad gloriam, quæ eſt vltimus effectus poſitiuus gratiæ. ſecundò, quia priores ſunt naturaliter ſecundum ordinem cauſę formalis, effectus poſitiui, quàm priuatiui, licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo, forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectum. Et ideo alij dixerunt, quod in circunciſione cõferebatur gratia etiã quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna, ſed non quantum ad omnes effectus: quia non ſufficiebat reprimere concupiſcentiam fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi viſum eſt. Sed diligenter conſideranti apparet hoc non eſſe verum, quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſſione mãdatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quàm cupiditas millia auri & argenti. Et ideo dicendum eſt, quòd in circunciſione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus, aliter tamẽ, quàm in baptiſmo. Nam in baptiſmo confertur gratia ex virtute ipſius baptiſmi, quam habet inquantum eſt inſtrumentum paſſionis Chriſti iam perfectæ. † In circunciſione autem conferebatur gratia, non ex virtute circunciſionis, ſed ex virtute fidei paſſionis Chriſti, cuius ſignum erat circunciſio, ita ſcilicet, quod homo qui accipiebat circunciſionem, profitebatur ſe ſuſcipere talem fidem, vel adultus pro ſe, vel alius pro paruulis. Vnde & Apoſtolus dicit Roman. 4. quòd Abraham accepit ſignum circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei, quia ſcilicet iuſtitia erat ex fide ſignificata, non ex circunciſione ſignificante. Et quià baptiſmus operatur inſtrumentaliter in virtute paſſionis Chriſti, non autem circũciſio: ideo baptiſmus imprimit characterem: incorporat enim hominem Chriſto, & copioſiorem gratiam confert, quàm circũciſio, maior enim eſt effectus rei iam præſentis, quàm ſpei.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procederet, ſi ex circunciſione eſſet iuſtitia aliter, quã per fidem paſſionis Chriſti.

d. 1. in 4 pen.

Gloſ. ord. ſuper illud. Signum accepit circunciſionis.

Aliàs circunciſio autem conferebat gratiam inquantũ erat ſignum fidei paſſionis Chriſti futuræ.

Ad

Ad secundum dicendũ, quod ſicut ante inſtitutionem circuncißionis, ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat tam pueros, quàm adultos, ita etiam & circũciſione data. Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuum huius fidei, quia nondum homines fideles, ſeorſum ab infidelibus cœperãt adunari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen eſt, quòd parentes fideles pro paruulis natis, & maximè in periculo exiſtẽtibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſeipſis preces & ſacrificia offerebant.

Ad tertium dicendũ, quod populus in deſerto prætermittens mandatum circunciſionis, excuſabatur: tum quia neſciebant quando caſtra mouenda erant, tum quia (vt Damaſc. † dicit) non neceſſe erat eos aliquod ſignum diſtinctionis habere, cum ſeorſum ab aliis populis habitabant. Et tamen, vt Aug. † dicit, inobedientiam incurrebãt, qui ex contemptu prætermittebãt. Videtur tamen quod nulli incircũciſi mortui fuerint in deſerto, quia, vt in Pſalm. 104. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: ſed illi ſoli videntur mortui in deſerto, qui fuerant in Ægypto circunciſi. Si tamen aliqui incircunciſi mortui ſunt, eadem ratio eſt de his, & de his qui moriebantur ante circũciſionis inſtitutionem: Quod etiã intelligendum eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem tempore legis.

Damaſ. li. 4. c. 26. circa princ.

In lib. q ſu. Ioſue. c. 1 à med. tom. 4.

Ad quartum dicendũ, quod in circunciſione auferebatur originale peccatum ex parte perſonæ, remanebat tamen impedimentum intrandi in regnũ cælorum ex parte totius naturæ, quod fuit ſublatũ per paſſionem Chriſti. Et ideo etiã baptiſmus ante paſſionem Chriſti non introducebat in regnum. Sed & circunciſio, ſi haberet locũ poſt paſſionem Chriſti, introduceret in regnum.

Ad quintum dicendũ, quod adulti, quando circuncidebantur, conſequebantur remiſſionem, non ſolum originalis peccati, ſed etiam actualium peccatorum. Non tamẽ ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, ſicut fit in baptiſmo, in quo confertur copioſior gratia.

COMMENTARIVS.

1 Ex præparationibus baptiſmi, quędam anteceſſerunt ipſius inſtitutionem, vt circunciſio in veteri lege, & ante legem, & in nouæ exordio, Ioannis baptiſmus: quædam verò ſunt cum ipſa baptiſmi adminiſtratione coniunctæ, vt catechiſmus, exorciſmus. de baptiſmo Ioannis, quòd eo tinctus ſit Dominus, dictum eſt ſuprà q. 38. de circunciſione & aliis præparationibus nunc dicendum eſt. in circunciſio enim eſt fidei profeſſio, & vmbra baptiſmi, cùm fides noſtra & veterum fuerit eadem, vt ſcriptum eſt 2. Corinth. 4. habentes eundem ſpiritum fidei, & Rom. 4. de Abraham, ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei. tota autem circunciſionis doctrina hac concluſione continetur. Circunciſionis ſacramentum à Deo inſtitutũ: præceptũ eſt primò Abrahæ & poſteris eius: deinde in veteri lege populo Iſraëlitico, & externis in eundem adſcitis: cõferebat gratiam iuſtificantẽ ad remiſſionem omnium peccatorum: & ritu accõmodato ad effectũ, & vmbrã baptiſmi adminiſtratũ eſt. Cõtinet quatuor partes, quarũ prima, quæ eſt de inſtitutione, ſignificat à Deo immediatè inſtitutam, aut per angelum, loquente Deo, non autem per hominem, vt ſcriptum eſt Geneſ. 17. vbi pactum inter Deum & Abraham,

Ordinis ratio.

Circunciſionis inſtitutio.

atq; illius poſteros, data in ſignum circunciſione, his verbis ſancitur. circuncidetur ex vobis omne maſculinum, & circuncidetis carnem præputij veſtri, vt ſit in ſignum fœderis inter me & vos.& infrà, maſculus,cuius præputij caro circunciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo,quia pactum meum irritum fecit. hoc verò Apoſtolus Rom.4.& 8.exponit pertinere non ad filios carnis, ſed promiſſionis:& hanc eſſe de conſequenda benedictione per Chriſtum Galat.3.oſtenditur.

2 Quare impia eſt & impudens Manichæorum hæreſis, qui non à bono, ſed à malo Deo, veteris teſtamenti autore, circuncisionem inſtitutam affirmant : cùm omnino conſtet ex nouo teſtamento, eundem autorem baptiſmo impleuiſſe, quod circũciſione prius adumbrauerat.ſic enim Apoſtolus Rom. 4.de Abrahamo,cui data eſt circunciſio,vt ſit inquit, pater circunciſionis, non iis tantùm, qui ſunt ex circunciſione, ſed & iis,qui ſectantur veſtigia fidei,quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ. Coloſ. 2. de Chriſto, in quo & circuncisi eſtis circunciſione non manufacta in expoliatione corporis carnis,in circunciſione Chriſti conſepulti ei in baptiſmo.manifeſta eſt etiam illa deductio Pauli Galat. 3. prius autem, quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur, concluſi in eam fidem, quæ reuelanda erat. itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur.at vbi venit fides,iam nõ ſumus ſub pedagogo. omnes enim filij Dei eſtis per fidem in Chriſto IESV,quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.ſi enim ad legem pertinet circunciſio, fides Chriſti per baptiſmum circunciſionem perficit : & pertinere conſtat, quia cap. 5. eiuſdem epiſt. teſtificor,inquit,rurſus omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.vt enim circunciſio, erat legis vet. profeſſio,ſic eſt baptiſmus fidei & religionis Chriſtianæ. diſputat contra eandem hæreſim D.Auguſt.lib.6. contra Fauſt.c.3.

Figura baptiſmi circumciſio.

3 Cur autẽ circunciſio non fuerit à Deo ante Abrahamum inſtituta explicauit D. Thom. ſuprà q.60.ar.5.ad 3.& q.61.arti.3. ad 2.& apertius ar.2.huius q. in reſponſionibus ad argumenta, & nos ſupra explicauimus quædam de his ad quæſtionis 61, art.1.& ſequentes.num.2.ſed plenè & perfectè D.Th.1.2.q.98.ar.6.& q.103.ar.5.ad 1.D.Aug.de ſpir. & lit.c.15.& lib.16.cõtra Fauſtũ c.19.& ex Patribus Græcis collegit ſententias de eadem circũciſione Damaſ. lib.4.de fid.orthod.c.26.de quibus etiam Chryſoſt.homil.39.in Geneſ.Theodoret. q.67.D.Auguſt.lib.16.de ciuit.c.26.eſt ergo circunciſio data Abrahæ,quo tempore expediebat ſegregari populum ad verum Dei cultũ,ex quo deinceps Chriſtus naſceretur ſecundum carnem.Non enim circũciſio eſt propriè legis veteris ſacramentũ, cum Abrahæ ſit ante legem præcepta: ſic Dominus Ioan.7.Moyſes,inquit dedit vobis circunciſionem,nõ quia ex Moyſe eſt, ſed ex Patribus.

4 Sed quæſtio eſt, an teneretur Paterfamilias Iudæus,omnes qui in eadem domo eſſent etiam ſeruos, circuncidere? ſic enim Abrahæ præceptum eſt Gene.17.infans octo dierum circuncidetur in vobis, omne maſculinum in generationibus veſtris,tam verniculus, quàm emptitius circuncidetur,& quicunq; non fuerit de ſtirpe veſtra.ſic videmus circunciſum Iſmaële,excluſum tamen à domo paterna Gen. 21. & Eſau, ſeparatum à familia Iſaac: & Hierem.9.circunciſi dicuntur Ammonitę, Moabitæ, Ægyptij:at contrà ſeruum circũcidi parent bus inuitis,idem videtur,atque baptizari, quod oſtendimus q.68. omninò non licere.vt enim ad fidem nemo cogendus eſt, ſic neque ad ſacramentum, in quo eſt fidei profeſſio. Reſpondeo in circunciſione duo eſſe,& remedium quo remitteretur originale peccatum, quatenus erat fidei de Chriſto venturo externa profeſſio:& obligatio primùm pacti & fœderis ſanciti cum Abraham & eius poſteritate:deinde legis veteris adimplendę,cũ per Moyſen lata eſt: primo modo, vt conſtat, omnes gentes potuerunt vti circũciſione, vt alio externo ſigno, aut ſacramento ad proteſtandam fidem Chriſti venturi:altero modo non obligauit circunciſio,niſi poſteritatem Abrahæ, aut eos,qui ex gentibus eidem coniungerentur. ſicut Exod. 12. ſcriptum eſt, ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circuncidetur prius omne maſculinum eius. vnde, qui cum circunciſione veri Dei cultum non retinebant, reprehenduntur Hierem.9.& in his

Quos obligaret circumciſio in eadem familia.

Gentes quo modo vti poſſent circumciſione.

Iudæi,

Iudæi, quòd interius non eſſent circunciſi, vt pleriquę ex gentibus. Circuncidere autem tenebatur pater familias omnes de ſua familia etiã ſeruos emptos: & ſic Abraham circuncidit Iſmahelem & ſeruos. an vero teneretur circuncidere filiũ aliegenæ Caiet. ad c.17. Gen. affirmat, Abulen. ibidem, & quæſt. 56. ad Exodi c. 12. negat, quia eodem c. de alienigena & peregrino ſcriptum eſt, ſi voluerit. qui vero domi nati eſſent ex ſeruis, ideò circuncidi poterant, quia parentes erant ex eadem familia, & ideò circunciſi. in eadem ſententia eſt Alexand. Alen. 4. p. quæſt. 7. memb. 3. artic. 2. hactenus dictum de circunciſionis inſtitutione, præcepto & obligatione.

Circumciſio an conferat gratiam.

5 De effectu circunciſionis varias ſententias recenſet D. Thom. artic. 4. & poſt eum adhuc plures exortæ ſunt. Scotus enim quæſt. 6. primæ diſt. quarti ſentent. ſecundum potentiam Dei abſolutam remitti poſſe culpam affirmat, ſine infuſione gratiæ, non tamen ſine infuſione alicuius poſitiui: ſecundum tamen potentiam ordinariam & legem, nunquam remittitur, vel originale tantùm, vt in paruulis, vel originale cum actualibus ſine gratiæ infuſione, vt in adultis: & ideò circunciſione remiſſum fuiſſe peccatum, & infuſam gratiam. ſed ne terminis velle videamur comprehendere abſolutam Dei potentiam, quæ infinita eſt, ex principiis legis diuinæ ſit nobis hæc certa ſententia: Circunciſio remittebat peccatũ, & infundebatur gratia ratione perfectę fidei, cuius profeſſio erat circũciſio, non autem ex vi circunciſionis, & ex opere operato. ſic deducitur ex illo Geneſ. 17. anima, cuius præputij caro circunciſa non fuerit, peribit de populo meo. hoc eſt, non erit numeranda in ea familia & Eccleſia, quæ per ſemen Abrahæ benedicenda eſt, ideſt per Chriſtum, vt exponit Apoſtolus Galat. 3. quod ſi ſalus tantùm eſt per Chriſtum Act. 4. huiuſmodi animam perituram, eſt non fore ſaluam. præterea ſi paruuli octauo die circuncidendi erant, & non circunciſi non poterant ſalui eſſe, efficitur neceſſariò, in eis fuiſſe aliquod peccatum originale, cùm actuale per ætatem nullum eſſe poſſet: nemo enim à ſalute Chriſti repellitur, niſi propter peccatum, vel originale, vel actuale & mortale. ſic deducitur ex illo teſtimonio, circunciſione remitti peccatum originale in paruulis, & adultis: cum autem non fiat hæc remiſſio, niſi iuſtificatis, & iuſtificationis forma ſit gratia, Tridentin. ſeſſ. 6. capit. 7. profecto circunciſione & remittebantur peccata, & gratia iuſtificans infundebatur. Sic deducit ex illo teſtimonio D. Auguſt. lib. 6. contra Iulian. capit. 6. Chryſoſt. hom. 39. in Geneſ. dicitur autem paruulus eodem capit. 17. irritum feciſſe pactum Dei, ſi non circuncidatur, quia in illo, licet non ab illo diſſipatum eſt. ſic D. Auguſt. lib. 16. de ciuit. ad finem capitis 27. remitti autem omnia peccata in circunciſione, & gratiam collatam, apertius ſcribit lib. 4. de baptiſ. cap. 24. & epiſt. 203. aliis locis remiſſa fuiſſe peccata plane fatetur, & certè intelligens à remiſſione huiuſmodi nunquam gratiæ infuſionem ſeparari, vt lib. 2. de nupt. & concup. cap. 11. & refertur de conſecratione diſt. 4. cap. ex quo. In aliis Patribus legimus quidem circunciſionem datam in ſignum, nõ in ſalutem, ſed certè intelligunt ſalutem, quam propria vi conferat: cum ea ratione à noſtro baptiſmo diſtinguatur, & in ſignum tantùm iuſtitiæ fidei, vt loquitur Apoſtolus Rom. 4. hæc autem fides Chriſti venturi, cuius profeſſio erat circunciſio, ſatis erat ad remiſſionem peccatorum in paruulis & adultis, vt diximus oſtenſum eſſe ſuprà quæſt. 6. ſic loquitur Tertullianus lib. aduerſus Iud. Chryſoſt. hom. 27. in Geneſ. Theodor. quæſt. 67. Damaſ. lib. 4. de fid. orthod. cap. 26. Cuius rei inconſideratio effecit, vt Magiſter 1. diſt. 4. ſentent. & alij pleriq; aſſeruerint, circunciſione peccata fuiſſe remiſſa, non tamen gratiam collatam. ſed ea ſententia exactè refutatur à D. Thom. artic. 4. explicata diſtinctione circunciſionis & baptiſmi, in gratia, & vi conferendi gratiam. De ritu circunciſionis, quod extrema p. concluſionis propoſuimus, rectè D. Tho. art. 3. & 1.2. q. 102. art. 5. Patres ad c. 17. Gen. & Exod. 12.

QVÆSTIO LXXI.

De præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primò, vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum.

Secundò, vtrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus.

Tertiò, vtrum ea quæ aguntur in catechiſmo & exorciſmo, aliquid efficiāt, vel ſolum ſignificent.

Quartò, vtrum baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per ſacerdotes.

ARTICVLVS I.

Vtrùm catechiſmus debeat præcedere baptiſmum.

4.d 6.2.q.ar. 2.q.1. Ad primum ſic proceditur. Videtur, quod catechiſmus nō debeat præcedere baptiſmum: per baptiſmū enim regenerātur homines in vitā ſpiritualē. Sed prius homo accipit vitā, quàm doctrinā. Non ergo prius debet homo catechizari, ideſt, doceri, quam baptizari.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus exhibetur non ſolum adultis, ſed etiam pueris, qui non ſunt doctrinæ perceptibiles, eo quod non habent vſum rationis. Ergo ridiculum eſt eos catechizare.

¶ 3. Prætereà, In catechiſmo cōfitetur catechizatus ſuam fidem. Sed pueri non poſſunt ſuam fidem confiteri, neque per ſeipſos, neque etiam aliquis alius pro eis, tū quia nullus poteſt alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non poteſt aliquis ſcire, vtrùm pueri cùm ad legitimam ætatem peruenerint, aſſentiāt fidei. Nō ergo debet catechiſmus præcedere baptiſmum.

Sed contra eſt, quod Rabanus de inſtitutione clericali dicit: Ante baptiſmum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. Lib.1.ca.25.à med. illius.

Respondeo dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt†) baptiſmus eſt fidei Chriſtianæ ſacramentum, cùm ſit quædā profeſſio fidei Chriſtianę. Ad hoc autē, quod aliquis fidē accipiat, requiritur, quod de fide inſtruatur, ſecundū illud Rom. 10. Quomodo credent ei, quē non audierunt? quomodo autem audiēt ſine prædicante? Et ideo ante baptiſmum cōuenienter præcedit catechiſmus. Vnde & Dominus præceptū baptizādi diſcipulis tradēs, præmittit doctrinam baptiſmo dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. q.præced ar.1.

Ad primum ergo dicendum, quod vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptiſmū, præſupponit vitam naturæ rationalis, in qua homo poteſt eſſe particeps doctrinæ.

Ad secundum dicendū, quod ſicut mater Eccleſia (vt ſuprà dictū eſt*) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniāt: & aliorum cor, vt credant: ita etiā accommodat eis aliorum aures, vt audiāt, & intellectum, vt per alios inſtruātur. Et ideo eadem ratione ſunt catechizandi, qua ſunt baptizandi. q.69.ar.6. ad 3 arg. & 68. art.9.

Ad tertium dicēdū, quòd ille qui pro puero baptizato reſpōdet, Credo, non prædicit puerum crediturum

crediturum, cùm ad legitimos annos peruenerit, alioquin diceret: Credet. Sed profitetur fidē Eccleſiæ in perſona pueri, cui communicatur, cuius ſacramentum ei attribuitur, & ad quam obligatur per alium. Non eſt enim incōueniens, quod aliquis obligetur per alium in his, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis. Similiter etiam patrinus pro puero reſpōdens promittit ſe operam daturum ad hoc, quod puer credat. Quod tamen non ſufficeret in adultis, vſum rationis habentibus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm exorciſmus debeat præcedere baptiſmum.

Inf ar. 3. ad 3. & 4. d. 6. q. 2. artic. 3. q. 1. per tot. & q. 3. ad 4.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod exorciſmus non debeat præcedere baptiſmum. Exorciſmus enim contra energumenos, id eſt, arreptitios ordinatur. Sed non omnes baptizandi ſunt tales. Ergo exorciſmus non debet præcedere baptiſmum.

¶ 2. Præterea, Quandiu homo ſubiacet peccato, diabolus in eum habet poteſtatem, quia vt dicitur Ioann. 8. qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed peccatum tollitur per baptiſmum. Non ergo ante baptiſmum ſunt homines exorcizandi.

¶ 3. Præterea, Ad arcendum dęmonum poteſtatem introducta eſt aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorciſmos.

Cel. 1. in 1. epi. ad Epiſ Gallia ca 12. in princ. to. 1. Concil. & in Eccl. dogm. c. 31. tom. 3. inter opera Aug.

SED CONTRA eſt, quod Cæleſtinus Papa dicit: † Siue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniant ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorciſmis & exufflationibus clericorum ſpiritus immundus ab eis abijciatur.

RESPONDEO dicendū, quod quicunque ſapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta ſui operis, vnde dicitur Hieron. 4. Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Diabolus autem hoſtis eſt humanæ ſalutis, quæ homini per baptiſmum acquiritur, & habet poteſtatem aliquam in hominē, ex hoc ipſo quod ſubditur originali peccato, vel etiā actuali. Vnde conuenienter ante baptiſmum expelluntur dæmones per exorciſmos, ne ſalutem hominis impediant, quam quidem expulſionem ſignificat exufflatio. Benedictio autem cum manus impoſitione, præcludit expulſo viam, ne redire poſſit. Sal autem in os miſſum, & narium & aurium ſputo linitio, ſignificat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares & confeſſionem quantum ad os. Olei verò inunctio ſignificat aptitudinem hominis ad pugnandū cōtra dæmones.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes extrinſeca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedentes ad baptiſmū corporaliter ab eo vexentur, omnes tamen non baptizati poteſtati dæmonum ſubiiciuntur, ſaltem propter originalis peccati reatum.

AD SECVNDVM dicendū, quod in baptiſmo per ablutionem peccati excluditur poteſtas dæmonū ab homine, quantum ad hoc quod impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorciſmi excludunt poteſta-

rem dæmonis, inquantum impedit hominem à perceptione ſacramenti.

Ad tertium dicendũ, quod aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab exteriori, ſed exorciſmus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab interiori. vnde & energumeni dicũtur, quaſi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quod ſicut in remedium cõtra peccatum, ſecundò datur pœnitentia, quia baptiſmus non iteratur, ita in remedium cõtra impugnationes dæmonum, ſecundò datur aqua benedicta, quia exorciſmi baptiſmales non iterantur.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ea, quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant.

4. diſt. 6. q. 2. ar. 3. q. 2. Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod ea, quæ aguntur in exorciſmo, non efficiant aliquid, ſed ſolùm ſignificent. Si enim puer poſt exorciſmos moriatur ante baptiſmũ, ſalutẽ non cõſequetur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in ſacramentis aguntur, vt homo conſequatur ſalutem. vnde & Marc. vlt. dicitur: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, nihil efficiunt, ſed ſolùm ſignificãt.

¶ 2. Prætereà, Hoc ſolùm requiritur ad ſacramentum nouæ legis, vt ſit ſignum & cauſa, vt ſuprà dictum eſt*. (q. 62. arti. 1. & 2.) Si ergo ea quæ agũtur in exorciſmo, aliquid efficiant, videtur, quod ſingula ſint quædam ſacramenta.

¶ 3. Præterea, Sicut exorciſmus ordinatur ad baptiſmum, ita etiam ſi aliquid in exorciſmo efficitur, ordinatur ad effectũ baptiſmi. Sed diſpoſitio ex neceſſitate præcedit formam perfectam, quia forma non recipitur niſi in materia diſpoſita. Sequeretur ergo, quod nullus poſſet conſequi effectum baptiſmi, niſi prius exorcizetur, quod patet eſſe falſum. Non ergo, ea quę aguntur in exorciſmis, aliquem effectum habent.

¶ 4. Præterea, Sicut quædam aguntur exorciſmo ante baptiſmũ, ita etiam quædam aguntur poſt baptiſmũ, ſicut quod ſacerdos baptizatum chriſmate vngit in vertice. Sed ea quæ poſt baptiſmum aguntur, non videntur aliquid efficere, quia ſecundum hoc effectus baptiſmi eſſet imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptiſmũ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiunt.

Sed contra eſt, quòd Aug. †dicit in lib. de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit hominem. Nihil autem agitur fruſtrà per Eccleſiã. Ergo per huiuſmodi exufflationes hoc agitur, vt dæmonum poteſtas expellatur. (Lib. 1. de ſym. ca. 1. circa ſi. to mo 9. & li. 5. Hypog. circa ſin. to. 7. & de Nup. & cõcup. li. 2. ca. 17. & 18. tom. 7.)

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, ea quę in exorciſmo aguntur, nihil efficere, ſed ſolũ ſignificare. Sed hoc patet eſſe falſum, per hoc quod Eccleſia in exorciſmis, imperatiuis verbis vtitur ad expellendã dæmonis poteſtatẽ, puta, cùm dicit: Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicẽdum eſt, quod aliquem effectũ habent, differenter tamen ab ipſo baptiſmo. Nam per baptiſmũ datur homini gratia, ad plenam remiſſionem culparum. Per ea verò, quæ in

exorciſmo aguntur, excluditur duplex impedimentum ſalutaris gratiæ percipiendę. Quorum vnum eſt impedimētum extrinſecum, prout dæmones hominis ſalutem impedire conātur. Et hoc impedimentū excluditur per exufflationes, quibus poteſtas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta autoritate Aug.*) quantum ſcilicet ad hoc, quod non præſtet impedimentum ſacramento ſuſcipiendo. Manét tamen poteſtas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quouſq; peccatum per baptiſmum tollatur. Et ſecūdum hoc Cyprianus dicit: *Scias diaboli nequitiam poſſe remanere vſque ad aquā ſalutarem: in baptiſmo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimētum eſt intrinſecum, prout ſcilicet homo ex infectione originalis peccati habet ſenſus præcluſos ad percipiēda ſalutis myſteria. Vnde Rabanus de inſtitutione clericorum dicit *, quod per ſaliuam typicam & ſacerdotis tactum, ſapientia & virtus diuina ſalutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei, vt apperiātur ei aures, ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi ſenſus in intimo corde, ad reſpondendum.

In arg. ſed cõt.

Io lib.4.epi.7 poſt med.

Lib.1.cal 27. poſt medium.

Ad primum ergo dicendum, quod per ea quæ agūtur in exorciſmo, non tollitur culpa, propter quā homo punitur poſt mortem, ſed ſolum tolluntur impedimenta recipiendi remiſſionem culpæ per ſacramentum, vnde poſt mortē exorciſmus non valet ſine baptiſmo. Præpoſitiuus tamē dicit, quod pueri exorcizati, ſi moriantur ante baptiſmum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc nōn videtur verū, quia tenebræ illæ ſunt carentia diuinę viſionis, quæ non recipit magis & minus.

Ad secundum dicendū, quod de ratione ſacramenti eſt, quod perficiat principalem effectum, qui eſt gratia remittens culpā, vel ſupplēs aliquem hominis defectum. Quod quidem non fit per ea quæ aguntur in exorciſmo, ſed ſolùm huiuſmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non ſunt ſacramenta, ſed ſacramētalia quædam.

Ad tertium dicendū, quod diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam gratiam baptiſmalē, eſt fides & intentio, vel propria eius, qui baptizatur, ſi ſit adultus, vel ipſius Eccleſiæ, ſi ſit paruulus. Ea verò quæ aguntur in exorciſmo, ordinantur ad remouendum impedimenta, & ideo ſine eo poteſt aliquis cōſequi effectum baptiſmi. Non tamē ſunt huiuſmodi prætermittenda, niſi in neceſſitatis articulo. Et tunc ceſſante periculo, debent ſuppleri, vt ſeruetur vniformitas in baptiſmo. Nec fruſtrà ſupplētur poſt baptiſmum, quia ſicut impeditur effectus baptiſmi, antequam percipiatur, ita poteſt impediri poſtquam fuerit perceptus.

Ad quartum dicendū, quod eorum quæ aguntur poſt baptiſmū circa baptizatum, aliquid eſt, quod non ſolum ſignificat, ſed efficit, puta, iniunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conſeruationem gratiæ baptiſmalis. Aliquid autē eſt quod nihil efficit, ſed ſolùm ſignificat, ſicut quod datur ei veſtis candida, ad ſignificandum nouitatem vitæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm ſit officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum.

4.d.6.q.2.ar.3.q.3 c 4.in tit. de ſacerdotum perfectionibus: & in contemp.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertinet habere operationem ſuper immundos, vt Dionyſ.* dicit 5.ca. Eccleſ. hier. Sed cathechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni, qui purgãtur in exorciſmo, cõputantur inter immũdos, vt ibidẽ Dion.† dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum.

Loco citato.

¶ 2. Prętereà, Catechumeni inſtruũtur de fide per ſacram ſcripturam, quæ in Eccleſia per miniſtros recitatur, ſicut enim per lectores in Eccleſia legitur vetus Teſtamentum: ita etiam per diaconos & ſubdiaconos legitur nouum. Et ſic ad miniſtros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad miniſtros pertinet, dicit enim Iſidor. † in quadam epiſtola, Ad exorciſtã pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſq; ſuper energumenos & catechumenos in exorciſmo imponere. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare.

Refertur in di. 25. c Perlectis. & dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.

¶ 3. Prętereà, Catechizare idẽ eſt quod docere, & hoc idem eſt quod perficere. Quod ad officium Epiſcoporum pertinet, vt dicit Dion.* 5.c. Eccleſ. hierar. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

Loco citato in arg.1.

SED CONTRA eſt, quod Nicol.* Papa dicit: Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus vniuſcuiuſque Eccleſię fieri poſſunt. Vnde Gregor.† etiam ſuper Ezech. dicit: Sacerdotes, cũ per exorciſmi gratiam manus credentibus imponũt, quid aliud faciunt, niſi quòd dæmonia eiiciunt?

Refertur de cõſec.d.4.c. Catechiſmi.

Greg hom.19. in Euang. ante medium.

RESPONDEO dicẽdum, quod miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium & inſtrumentale agens ad principale, vt indicat ipſum nomen Miniſtri. Agẽs autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quãtò autem potior eſt operatio, tantò principale agẽs potioribus indiget inſtrumentis, ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, inquantum confert ipſum ſacramentũ, quàm in præparatoriis ad ſacramentum. Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicũtur diacones, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramẽtorum. dicit enim Iſidor.* quòd ad diaconẽ pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo, ſcilicet in chriſmate, patena, & calice. Inferiores autẽ miniſtri cooperantur ſacerdotibus in his, quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum, ſicut lectores in catechiſmo, & exorciſtæ in exorciſmo.

Decrẽ d.25 c. Perlectis. dicitur eſſe in ep. ſ. ad Ludiſ eũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſuper immundos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem, ſed ſacerdos principalem.

AD SECVNDVM dicendũ, quod lectores & exorciſtę habẽt officiũ catechizandi & exorcizandi, non quidẽ principaliter, ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

AD TERTIVM dicendũ, quòd multiplex eſt inſtructio, vna cõuerſiua ad fidem, quàm Dyon.† tribuit Epiſcopo

ca.2. eccl. hier. ar.2.

Epiſcopo in 2.Eccl.hier. & poteſt cōpetere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda eſt inſtructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum, & hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. Tertia eſt inſtructio de conuerſatione Chriſtianæ vitæ, & hæc pertinet ad patrinos. Quarta eſt inſtructio de profundis myſteriis fidei, & perfectione Chriſtianæ vitæ, & hæc ex officio pertinet ad Epiſcopos.

COMMENTARIVS.

1 DE cæremoniis & ritibus baptiſmi diximus quædam ſuprà q.66. artic.10, nūc verò de iis diſſeritur tantùm, quæ cum ſolemni baptiſmi adminiſtratione coniunctæ ſunt. de quibus hæc ſententia, omnibus Theologis, Patribus recepta & probata, vſu etiam & praxi Eccleſiæ catholicæ confirmata eſt. Pie & accommodatè in Eccleſia catholica inſtitutum eſt, vt catechiſmus & exorciſmus baptiſmi adminiſtrationem præcedant, miniſterio ſacerdotis, cui in Catechiſmo lectores miniſtrant, in exorciſmo exorciſtæ. In ſacramentorum adminiſtratione ritus quoſdam ac cæremonias religioſè, atque decenter inſtituit Eccleſia catholica, vt teſtimonia & exercitationes interioris cultus, quibus excitatur mens noſtra ad ſacramēta & excipienda & veneranda: quæ à primis Eccleſiæ Patribus commendata, ad nos vſque peruenerunt. ſic in Trident. ſeſſ. 21.capit.2.declarat ſynodus hāc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, vt in ſacramentorum diſpenſatione, ſalua illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, que ſuſcipientium vtilitati, aut ipſorum ſacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire iudicaret. has cæremonias in baptiſmi ſolemni adminiſtratione piè & decenter inſtitutas earum ſignificatio & origo demonſtrabit: in baptiſmo verò minus ſolemni, in caſu neceſſitatis vrgentis eas omittit Eccleſia, vt obſeruat D. Tho. artic. 3. ad 3. ſed repetit poſt baptiſmum in Eccleſia ſolemniter, ſi renatus euaſerit mortis periculum. de quibuſdam ex his diximus ſuprà quæſt.66.artic.10. nunc autem apertius diſtinguendæ ſunt. quædam enim præcedunt fontem baptiſmi, quædam ad ipſum pertinent, quædam denique baptiſmum ſequuntur. præcedunt fontem multa, ſed præſertim catechiſmus, & exorciſmus: catechiſmus quidem ex præcepto Domini in adultis, & in paruulis ex Eccleſiæ Traditione, ſic enim Dominus Matth. vltimo. Ite in mundum vniuerſum, & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. doctrina hæc præcedens baptiſmum, eſt catechiſmus. Philippus Act. 8. non prius baptizauit Eunuchum Candacis reginæ, quā Euangelizaret illi IESVM, & ab eo exigeret fidem. cùm enim perueniſſent ad quādam aquam, ait Eunuchus, ecce aqua, quis prohibet me baptizari? dixit autem Philippus, ſi credis ex toto corde, licet. hæc ſanè ad catechiſmum pertinent: deinde baptizatus eſt Eunuchus. eiuſdem cæremoniæ frequens mentio & vſus in tota antiquitate eſt. Dyoniſ. cap. 2. Eccleſiaſt. hierar. Clemens Papa epiſt. 3. Tertullianus de corona militis, & alij plerique, quos ad verbum referunt omnes catechiſtæ huius temporis.

Cæremoniarum vtilitas.

Diſtinctio in baptiſmo.

Catechiſmus.

2 Sequitur exorciſmus & exufflationis repetitio, in quibus vis eſt etiam ex opere operato, tum ad pellendos dæmones, ne ſaluti baptizandi aliqua via impedimento ſint: tum etiam ad aperiendos ſenſus, quibus myſteria ſalutis percipiantur. quamuis enim hæc ſacramentalia ſint, & ab Eccleſia inſtituta, hanc tamen vim habere, Eccleſiaſtica conſuetudo & antiqua traditio docet, & Eccleſiaſticæ orationes ſignificant: quare ſententia, quæ hanc vim minuit, nullo modo admittenda eſt. fatemur quidē exorciſmos & adiurationes in energumenos, & à dæmonibus oppreſſos, non ſemper extra ſacramentum eſſe efficaces: at in paruulos baptizandos ſemper efficiunt, quod ſignificant, cùm baptiſmus illis ex diuino & Eccleſiaſtico præcepto adminiſtretur,

Exorciſmi vis.

niſtretur, ex quo etiam illum adminiſtratum ſolemniter, adiurationes præcedunt, de quibus D. Thom. 2. 2. quæſt. 90. eſt enim data Apoſtolis poteſtas calcandi ſupra ſerpentes, ſcorpiones, & ſupra omnem virtutem inimici: ita vt nihil illis noceat Luc. 10. & eiiciendi dæmones Marc. vltimo, ex qua poteſtate dimanauit proculdubio exorciſmorum virtus, quia eos retinet Eccleſia catholica ex inſtitutione & traditione Apoſtolica.

3 Deinceps in fonte baptiſmi aquæ benedictio & conſecratio fit, olei etiam catechumenorũ, & chriſmatis commiſtio, qua vnctionem ſpirituale à Chriſto in renatos diffuſam, Eccleſia ſignificat, eiſdem autoribus & toti antiquitati receptiſſimam, vt ex catechiſtis conſtat, ex quibus facile eſt reliquarum ſignificationes colligere: quare concludamus hanc tractationem Tridentino decreto ſeſſ. 7. capit. 13. vbi inquit: ſi quis dixerit receptos & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus, in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, anathema ſit. quare impia eſt Proteſtantium ſententia, quæ non tantùm cæremonias catholicas reſpuit, ſed alias etiam ſuis dogmatis congruentes fingit ſine verbo Dei, & ſine vlla legitima poteſtate. contra quos de baptiſmi cæremoniis diſſerit Feuardentius in appendice Alphonſi Caſtrenſis contra hæreſes, ſeptima & octaua hæreſi de baptiſmo, & Croquetius catecheſi 113. & ſequentibus.

Aquæ conſecratio.

QVÆSTIO LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuiſa.

Conſequenter cõſiderandum eſt de ſacramento confirmationis.
Et circa hoc quæruntur duodecim.
Primò, vtrum confirmatio ſit ſacramentum.
Secundò, de materia eius.
Tertiò, vtrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.
Quartò, de forma ipſius.
Quintò, vtrum imprimat characterem.
Sextò, vtrum character confirmationis præſupponat characterem baptiſmalem.
Septimò, vtrum conferat gratiam.
Octauò, cui competat recipere hoc ſacramentum.
Nonò in qua parte.
Decimò, vtrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum.
Vndecimò, vtrùm hoc ſacramentum per ſolos Epiſcopos detur.
Duodecimo, de ritu eius.

ARTICVLVS I.

Vtrùm confirmatio ſit ſacramentum.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim ex diuina inſtitutione efficaciam habent, ſicut ſuprà dictum eſt.* Sed confirmatio non legitur à Chriſto inſtituta. Ergo non eſt ſacramentum.

Sup. q. 85. art. 1. & 4. d. 2. q. 1. art. 1. & d. 7. q. 1. art. 1. q. 1. per to. & 4. cont. cap. 58.

q. 64. ar. 2.

¶ 2. Prætereà, Sacramenta nouæ legis in veteri lege præfigurata fuerunt. vnde Apoſtolus dicit 1. Corinth. 10. quòd omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri teſtamento. Non ergo eſt ſacramentum.

¶ 3. Prætereà, Sacramenta ordinantur ad hominum ſalutem. Sed ſine confirmatione poteſt eſſe ſalus, nam pueri baptizati, ſine confirmatione decedentes, ſaluantur. Ergo

Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

¶ 4.Præterea,Per omnia ſacramenta Eccleſię,homo Chriſto conformatur, qui eſt ſacramentorum autor. Sed per confirmationem non videtur,homo Chriſto conformari,qui non legitur eſſe cõfirmatus. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

Habetur de cõſec.d.5.c.3.De his & eſt parũ ante med.illius ep.to.1.Concil. Aug.lib.2.cõ. lit.Petil. capit. 104.to. 7.

Sed contra eſt, quòd Melchiades Papa ſcribit * Hiſpaniarũ Epiſcopis. De his,ſuper quibus rogaſtis vos informari, vtrum maius ſit ſacramentum,manus impoſitio Epiſcoporum,an baptiſmus,ſcitote vtrunque magnum eſſe ſacramentum.

Respondeo dicendum,quod ſacramenta nouæ legis,ordinantur ad ſpeciales gratię effectus,& ideo vbi occurrit aliquis ſpecialis effectus gratiæ, ibi ordinatur ſpeciale ſacramentum.Quia verò ſenſibilia & corporalia gerunt ſpiritualium & intelligibilium ſimilitudinem, ex his,quę in vita corporali agũtur, percipere poſſumus, quid in ſpirituali vita gratiæ ſpeciale exiſtat. Manifeſtum autem eſt,quod in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt,quod homo ad perfectã ætatẽ perueniat,&perfectas actiones hominis agere poſſit. Vnde & Apoſt.dicit 1.Corinth.13. Cùm autem factus ſum vir,euacuaui quę erant paruuli.Et inde eſt etiã,quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam ſpiritualem homo accipit per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit,quaſi quandam perfectam ætatem ſpiritualis vitæ. Vnde Melchiades Papa dicit: * Spiritus ſanctus, qui ſuper aqua baptiſmi ſalutifero deſcẽdit lapſu,in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam, in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. Et ideo manifeſtum eſt,quod confirmatio eſt ſpeciale ſacramẽtum.

In ep.ad Hiſpaniarum Epiſc. à med. illius to.1.Concil.

Ad primum ergo dicendum, quod circa inſtitutionem huius ſacramenti eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc ſacramẽtum non fuit inſtitutum nec à Chriſto,nec ab Apoſtolis, ſed poſtea,proceſſu temporis in quodam concilio. Alij verò dixerunt,quod fuit inſtitutum ab Apoſtolis. Sed hoc non poteſt eſſe, quia inſtituere nouum ſacramentum, pertinet ad poteſtatem excellentiæ,quæ competit ſoli Chriſto.

Et ideo dicẽdum eſt,quod Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, nõ exhibendo,ſed promittendo,ſecundum illud Ioan.16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos, ſi autem abiero,mittam eum ad vos.Et hoc ideo, quia in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti,quę non erat danda ante Chriſti reſurrectionem &aſcenſionem,ſecundũ illud Ioan.7. Nondum erat Spiritus datus,quia Iesus nondũ erat glorificatus.

Ad secundum dicendũ,quod quia confirmatio eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ,non potuit habere aliquid reſpõdens in veteri teſtamento, quia nihil ad perfectum adduxit lex,vt dicitur Heb.7.

A p

AD TERTIVM dicendum, quod (ſicut ſuprà dictum eſt†) omnia ſacramenta ſunt aliqualiter neceſſaria ad ſalutem, ſed quædam ſunt ſine quibus non eſt ſalus, quædam verò ſunt, quæ cooperantur ad perfectionem ſalutis. Et hoc modo confirmatio eſt de neceſſitate ſalutis, quamuis ſine ea poſſit eſſe ſalus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu ſacramenti.

q. 65. ar. 4. ad 3. arg.

AD QVARTVM dicendũ, quod illi qui confirmationem accipiũt, quæ eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, Chriſto conformantur, inquantum ipſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. 1. Quæ quidem plenitudo declarata eſt in baptiſmo, quando Spiritus ſanctus deſcendit corporali ſpecie ſuper eum. Vnde & Luc. 4. dicitur, quod IESVS plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Chriſti (qui eſt ſacramentorum autor) vt à ſacramento plenitudinem gratię acciperet.

COMMENTARIVS.

1 Confirmationis ſacramentum meritò ſecundum locum in ſacramentis obtinuit, cùm eius effectus perficiat & confirmet gratiam baptiſmo ſuſceptam, & ideò, ſi nihil obſtet, vſu ſuccedit baptiſmo. hinc nomen confirmationis deductum eſſe, catechiſmus Romanus admonuit. Sed apud veteres Patres ex imitatione ſanctæ Scripturæ alia etiam nomina eidem tribuuntur, ex ritu, effectu, & materia. ſic dicitur in Actis Apoſtolorũ manus impoſitio, cùm eo ritu adminiſtraretur ab Apoſtolis. quamuis autem ea appellatio pateat, ad ordinis ſacramenti adminiſtrationem, vt 1. Timot. 4. noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij, & cap. 5. manus cito nemini impoſueris: aliquando vero ad reconciliationem & pœnitentiam, vt cùm legimus apud veteres, renatos apud hæreticos, & redeuntes ad Eccleſiam catholicam, rebaptizandos non eſſe, ſed recipiendos cum manuum impoſitione: plerumq; tamen eadem appellatio huius ſacramenti propria eſt, idq; ſignificat adiunctus effectus recepti Spiritus ſancti, hoc eſt abundanter infuſi: ſicut & illud à Patribus intelligitur, nondum erat ſpiritus datus, quia IESVS nondum erat glorificatus. ſic intelligitur manus impoſitio, & adiunctus effectus Act. 8. cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam dicens, date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus accipiat Spiritum ſanctum. cap. 19. & cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis & prophetabant. Dyoniſ. de Eccleſiaſtica hierarchia cap. 4. vnguentum ex materia, chriſma, vnctionem, perfectiuam vnctionem, perfectionem, operationis perfectionem, & aduentum Spiritus ſancti vocat. D. Ambroſ. de iis, qui myſt. init. cap. 7. ſignaculum ſpiritale. D. Auguſt. vt poſtea conſtabit, vnctionem & manus impoſitionem. alij præterea traditionem Spiritus ſancti, inuocationem. Cyprianus vnctionem. nominum ratio ex ſequenti doctrina de materia, forma & effectu conſtabit. nunc verò oſtendendum eſt, ſacramentum eſſe, à Chriſto Domino inſtitutum, vt articulus propoſitus confirmat. Sacramentum quidem eſſe, illa ratio efficit, quod ſit ſenſibile ſignum, ex verbis & propria materia conſtans, ad perficiendam gratiam renatorum: ſed quia hæc vim habent ex Chriſti inſtitutione, ea primùm ſtabilienda & confirmanda eſt.

Nomina confirmationis.

2 In ſancta ſcriptura per manus impoſitionem dari Spiritum ſanctum, ideſt gratiam & dona illius, paulò ante oſtendimus: & hanc impoſitionem fuiſſe huius ſacramenti adminiſtrationem, Patres omnes affirmant: nuſquam tamen expreſſum eſt, hac manuum impoſitione materiam

& for-

& formam huius ſacramenti contineri, quod certè omnium ſacramentorum commune eſt, vt eorum materiæ & formæ, Traditione & conſuetudine iam inde ab Apoſtolis recepta potius conſtent, quàm Scriptura ſacra. cuius rei cauſas explicauimus ſuprà in commentar. quæſt. 60. num. 25. & 26. cùm igitur ſacramenta ſeptem nouæ legis à Chriſto Domino ſint inſtituta, & ſacramentum inſtituere ſit materiã, formam & miniſtrum præſcribere, & hæc ſint omninò ſecundum rectam fidem certa, vt eodem commentario ex Patribus & conciliis deduximus, reſtat, vt idem de cõfirmatione oſtendamus ex diuina & Apoſtolica traditione, cuius teſtis firmiſſimus eſt, Patrum conſenſus, & conſuetudo Eccleſiæ catholicæ. Confirmationem igitur, ſiue manuum impoſitionem ſacramẽtum vocant Dyoniſ. c. citato, Cyril. Hieroſol. catech. tertia myſtagog. D. Auguſt. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. 104. tractatu 3. in epiſt. Ioan. lib. 15. de Trinit. cap. 26. Cyprianus epiſt. 70. & ſerm. de vnctione chriſmatis. D. Hieron. aduerſus Luciferianos, hanc eſſe, inquit Eccleſiarum conſuetudinem, vt baptizatis manus imponantur ab Epiſcopo, idq; ex Traditione deſcendiſſe, Clemens Papa epiſt. 4. ad Iulium & Iulianũ, Ambroſ. lib. 3. de ſacramentis cap. 2. & lib. de his, qui myſteriis initiantur c. 7. Fabianus epiſt. 2. ad Orientales Epiſcopos, Melchiades epiſt. ad Hiſpan. Epiſcopos. reliqui patres eiſdem conſentiunt, quoties de hoc ſacramento loquuntur. concilia ſimiliter, Elibert. can. 38. Aurelian. cap. 3. teſte Gratiano de conſecratione d. 5. c. vt ieiuni, Laodicen. can. 48. Melden. cap. 6. eadem diſt. vt Epiſcopi, Florent. ſeſſ. vltima de ſacramentis, Conſtantien. ſeſſ. 15. in condemnatione 8. artic. Ioannis Hus numerat confirmationem inter ſeptem ſacramẽta, Trident. ſeſſ. 7. can. 1. de confirmat. ad idem pertinent omnia quæ confirmant eũdem numerum ſacramentorum ſuprà q. 61. num. 9. & ſequentibus.

Inſtitutio, & eſſentia ſacramenti.

Contra Proteſtantes.

3 Quare Proteſtantes, qui ſacramentum confirmationis reiiciunt, inſtitutionẽ Chriſti, Traditione Apoſtolica retentam, praxi & vſu Eccleſiæ catholicæ receptam, conſenſionem Patrum in colligenda ex ſancta ſcriptura confirmatione, & poſteris cõmendanda, planè reiiciunt. affirmant ocioſam eſſe cęremoniã: olim nihil aliud fuiſſe, quàm catecheſim, qua adoleſcentiæ proximi, fidei ſuę rationem coram Eccleſia exponebant, vt refellit eodem can. ſeſſ. 7. concil Trident. fuiſſe etiam temporariam, nõ habuiſſe vllum myſterium: ideoq; ſine verbo & præcepto Dei in Eccleſia non eſſe retinendam. & fortaſſe Proteſtantibus occaſionem dedit inconſultum Eraſmi conſilium, qui ſcripſit examinandos adoleſcentes in pueritia baptizatos, vellent ne ſtare pactis baptiſmi. ſed Eraſmus huius rei autor haberi non voluit, niſi id Eccleſiæ viſum fuiſſet, quam iſti impudenter omninò contemnunt. ſed refellamus eorum impudentiam antiquitatis teſtimoniis. in ea enim præſente Epiſcopo, coniuncta erat baptiſmi & confirmationis adminiſtratio ex Clemente Papa epiſt. 4. ad Iulium & Iulian. & Melchiade cap. 6. ep. ad Epiſcopos Hiſpan. Cyril. Hieroſol. catech. myſtag. 3. quin etiam ipſi Proteſtantes affirmant baptiſmum & confirmationem non fuiſſe diſtincta in primitiua Eccleſia. quod ſi hæc vera ſunt, quo modo hæc manuum impoſitio catecheſis tantùm fuit. nunquid paruuli egreſſi fontem baptiſmi ad catecheſim accõmodati ſunt? certum eſt etiam olim baptizandos adultos à Catechiſtis ante baptiſmum fuiſſe inſtructos, nec aliter ad baptiſmum admiſſos. prætereà in Concil. Vormatien. can. 2. admonentur nutritij & præceptores, vt infantes confirmandos ad Epiſcopum deferant, qua ætate catecheſis capaces non ſunt. Denique receptum in tota antiquitate eſt, in confirmatione adhiberi ſolitos ſuſceptores, quos patrinos vocamus, quibus catecheſis confirmatorum committeretur: non eſt igitur ipſa catecheſis confirmatio. Sed addit Caluinus, noſtram confirmationem iterari non poſſe, manuum tamen illam veterum impoſitionem frequenter repetitam fuiſſe, & ideò diſſimilem & non eandem. profert pro hac ſententia D. Auguſt. lib. 3. contra Donatiſt. cap. 16. dicentem, manuum impoſitionem repeti poſſe, non baptiſmum. ſed noluit hæreſiarches animaduertere ambiguitatem nominis, & D. Auguſtini propoſitum. is enim contendit eo loco, baptizatos ab hæreticis, iterum in Eccleſia catholica baptizandos non eſſe, vt ſuo loco diſſeruimus & explicauimus: & ideò baptiſmũ legitime adminiſtratum à quocunq;, repeti,

repeti non poſſe, ſed pœnitentiam, quam ibi vocat manuum impoſitionem, vt ſæpè vocarunt veteres Patres, repeti poſſe.

4 Quod ſi firmiſſimis teſtimoniis euicimus confirmationem eſſe ſacramentum, planè conſtare ſtatim debet, à Chriſto Domino immediatè, vt cætera, inſtitutum fuiſſe, vt oſtendimus ſuprà quæſt. 61. numero 9. & ſequentibus. non quidem hæc inſtitutio ex ſancta ſcriptura conſtat, ſed ex diuina & Apoſtolica Traditione, cuius teſtes ſunt veteres Patres ſuprà notati, præſertim Fabianus Papa, qui in vltima cœna confirmationem inſtitutam à Domino affirmat, cum olei & balſami permiſtione, & cum præſcripta verborum forma, atque id accepiſſe ab Apoſtolis Romanam, Antiochænam & alias eccleſias. cum qua inſtitutione conſentit illa Domini promiſſio Ioan. 16. qua miſſurum ſe pollicetur paracletum Spiritum veritatis, quod idem eſt, atque indui virtute diuina, & baptizari Spiritu ſancto: qui enim aqua tinguntur, accipiunt quidem Spiritum ſanctum, ſed non dicuntur baptizari Spiritu ſancto, ideſt cumulata & abundanti copia illius perfundi, quaſi immergantur omninò ipſi Spiritui ſancto. hanc vero abundantem gratiam Spiritus ſancti acceperunt Apoſtoli in die Pentecoſtes, & alij deinceps miniſterio Apoſtolorum, deſcendente viſibiliter Spiritu ſancto: ſed alij prætereà vnctione olei & balſami cum præſcripta verborum forma, deficientibus illis ſignis ſenſibilibus, ex ſpeciali Dei diſpenſatione, ait Vvalden. de ſacramentis c. 113. vt nunc plenè fide & religione noſtra, miraculis confirmata, eadem ſigna deficiunt. quod ſanè de Apoſtolis obſeruauit, & ex Dyoniſio Areopagita deducit D. Thom. artic. 2. ad 1. quare quod idem affirmat artic. 1. hoc ſacramentum à Domino inſtitutum, non exhibendo, ſed promittendo, id de ſancta ſcriptura eſt intelligendū, hoc eſt, eius inſtitutio non eſt in ea deſcripta expreſsè, eſt tamen promiſſus eius ſacramenti effectus. hoc enim erat in argumento, cuius eſt illa ad primum reſponſio: cum qua tamen ſententia optimè conſentit, Traditione conſtare inſtitutum eſſe à Domino, & non tantùm promiſſum, vt in ſcriptura. ſimiliter ratio articuli ex effectu efficiens, confirmationem eſſe ſacramentum, ſupponit numerum ſeptenarium ſacramentorum concluſum ſuprà quæſt. 61. & concludit ex effectu proprio diſtinctū eſſe ab aliis. in ſciētifica enim doctrina, niſi poſteriores rationes ad priores reuocentur, vis demonſtrationis non conſtabit.

5 Quod verò D. Thom. inquit eodem artic. 1. ad 2. ſacramento confirmationis nihil in veteri teſtamento reſpondere, quòd ſit ſacramentum plenitudinis gratiæ, & nihil ad perfectum adduxit lex, ſic eſt accipiendum, non fuiſſe in veteri teſtamento, quod reſponderet confirmationi, in conferenda plenitudine gratiæ, hoc enim nobis proprium eſſe: vt quamuis plura ſacramenta in veteri teſtamento conferrent gratiam eo ſenſu, quem de circumciſione explicauimus quæſt. 70. nullum tamen cōferret plenitudinem gratiæ, quæ propria eſt Chriſti & ſacramentorum eius: cū hoc tamen rectè conſentit, fuiſſe vmbras & typos confirmationis in veteri teſtamento, cuiuſmodi fuiſſe prophetarum, regum & Aaronis ſacerdotis vnctiones ex veteribus Patribus colligitur. etenim D. Auguſt. lib. 2. cont. lit. Petil. c. 104. & lib. 15. de Trinit. c. 26. vnguentum, quod deſcendit in barbam Aaron, deſignaſſe noſtræ vnctionis in confirmatione effectum ſignificat: quod videtur deſumpſiſſe ex Ambroſ. lib. de initiandis c. 6. & Cyrillo Hieroſol. Catecheſi 3. myſtagogica. Aaron enim ſacerdos Exod. 29. cùm ſacerdotio initiaretur, prius lotus, deinde vnctus eſt. Salomon 3. Reg. c. 1. regiam vnctioné in Gihon non prius excepit, quàm myſtica ablutione baptiſmi noſtri ſpecimen edidiſſet. ſic etiam ſacerdotium ſpirituale, & regia dignitas, quę affectibus imperat, omnium Chriſtianorum communis, ad offerendum ſpirituales hoſtias, vt inquit Petrus 1. epiſt. cap. 1. & ad diſtinctionem ſacerdotis publici, Chriſtum ſubſtantialiter in miſſa offerentis, illud inquam ſacerdotium ſpirituale, & regia dignitas, plenitudine gratiæ, quæ confertur confirmatione, perficitur & conſummatur. *Figura confirmationis in vet. teſt.*

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti.

Inf.q.84.ar.1 ad 1.& 4. di. 7.q.1.ar. 2.q. 1.& 2. Et 4. dis. c. 60.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod chriſma non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum (vt dictum eſt*) inſtitutum eſt à Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum. Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis inunctione. Ipſi etiam Apoſtoli hoc ſacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionẽ abſque chriſmate, dicitur enim Actor. 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Ergo chriſma non eſt materia huius ſacramenti, quia materia eſt de neceſſitate ſacramenti.

Ar.præ. ad 1. arg.

¶2. Prætereà, Cõfirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt*) & ita debet ei cõformari, ſicut perfectio perfectibili. Sed in baptiſmo eſt materia, ſimplex elementum, ſcilicet aqua. Ergo huius ſacramenti non eſt conueniens materia chriſma, quod cõficitur ex oleo & balſamo.

Q.65.ar.4.

¶3. Præterea, Oleum aſſumitur in materia huius ſacramẽti ad inũgendum. Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuſcunque aliis rebus. Non ergo ſolum oleum oliuarum debet aſſumi ad huiuſmodi ſacramentum.

¶4. Præterea, Supra dictum eſt,* quòd aqua aſſumitur vt materia ad baptizandum, quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balſamũ. Non ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt cõueniens materia huius ſacramenti.

Q.66.ar.3.

SED CONTRA eſt, quod Greg. †dicit in Regiſtro, Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant. Ergo chriſma eſt materia huius ſacramenti.

Lib.3.ca.9.à medio illius.

RESPONDEO dicendũ, quòd chriſma eſt conueniens materia huius ſacramenti. Sicut enim dictũ eſt,† in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones ſuas ad alios, antea verò quaſi ſingulariter ſibiipſi viuit. Gratia verò Spiritus ſancti in oleo deſignatur vnde Chriſtus dicitur eſſe vnctus oleo lætitię, propter plenitudinem Spiritus ſancti, quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius ſacramenti. Admiſcetur autẽ balſamũ propter fragrantiã odoris, quæ redundat ad alios, vnde Apoſto. dicit, 2. Corinth. 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Et licet multa alia ſint odorifera, tamẽ præcipuè accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam in corruptionem præſtat. Vnde Eccleſ. 24. dicitur, quaſi balſamum non mixtum odor meus.

Ar.præc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis contulit Apoſtolis rem huius ſacramenti, ideſt plenitudinem Spiritus ſancti ſine ſacramento, eo quod ipſi primitias Spiritus ſancti acceperunt, ſicut dicitur Roma. 8.

Q Nihil-

Nihilominus tamen aliquod conforme materiæ huius ſacramenti, exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spiritus ſancti. Quod enim ſenſibiliter Spiritus ſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eandem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum, niſi quod ignis habet vim actiuam, oleum autem habet vim paſſiuam, inquantum eſt materia & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat: nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios deriuanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ, quod ad idem ſignificandum refertur, quod ſignificat balſamū, niſi quod lingua per locutionem eſt communicatiua ad alterum: balſamum vero per odorem, quia ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem, deſcēdebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & à principio deſcenderat ſuper Apoſtolos, vnde Petrus dicit Actor. 11. Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculoſè exhibebantur diuinitus. Vtebātur tamen Apoſtoli communiter chriſmate in exhibitione ſacramenti, quando huiuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. dicit enim Dionyſ.* 4. cap. Ec- Ca.4. in prin. cleſiaſt. hierarch. Eſt quædam perfectiua operatio, quam duces noſtri (id eſt Apoſtoli) chriſmatis hoſtiam nominant.

Ad secundum dicendū, quod baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam, & ideo competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cuius eſt multiformis operatio, ſecundum illud Sap. 7. eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex, & 1. ad Corinth. 12. Diuiſiones gratiarū ſunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicēdum, quòd proprietates olei, quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inueniūtur in oleo oliuarum, quàm in quocunque alio oleo. Vnde & ipſa oliua ſuper frondibus virens, virorem & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiam oleū propriè dicitur oleum, & maxime habetur in vſu, vbi haberi poteſt. Quilibet autem alius liquor, ex ſimilitudine huius, oleum nominatur, nec eſt in vſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum ſolū aſſumitur in vſu huius, & quorundam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendū, quod baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſſitatis, & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autē, quod materia huius ſacramenti, quod non eſt tantæ neceſſitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit de neceßitate huius ſacramenti, quôd chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

4.d.7.q.1.art 2.q.3.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur, quod non ſir de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma quod eſt materia huius ſacramẽti, fuerit prius per Epiſcopũ cõſecratum. Baptiſmus enim, in quo fit plena remiſſio peccatorum, nõ eſt minoris efficaciæ, quàm hoc ſacramentum. Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſſitate ſacramenti, quia in articulo neceſſitatis prætermitti poteſt. Ergo non eſt de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum cõſecratum.

¶2.Prætereà, Idem non debet bis conſecrari. Sed mareria ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti, per formam verborum, qua confertur ſacramentum. vnde & Auguſt.* dicit ſuper Ioann. Accedit verbum ad elementum & fit ſacramentum. Non ergo debet priùs chriſma cõſecrari quàm hoc ſacramentum tradatur.

Tracta. 80 in Ioann. à med. to.2.

¶3.Prætereà, Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia ſenſibilis cõfecta ex oleo & balſamo, non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

SED CONTRA eſt, quod Innocent. Papa* dicit, Presbyteris, cum baptizant, criſmate baptizatos vngere liceat, quod ab Epiſcopo fuerat conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis, cum tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

Habetur de cõſec. di. 4. cap. Presbyteris.

RESPONDEO dicẽdum, quòd tota ſacramentorum ſanctificatio à Chriſto deriuatur, vt ſupra dictum eſt.* Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream, Chriſtus eſt vſus, ſcilicet baptiſmo & etiam Euchariſtia. Et ideo ex ipſo vſu Chriſti, materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Vnde Chryſoſto.* dicit, quòd nunquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium, poſſent, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem, benedixit, ſimiliter autem & calicem, vt habetur, Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſſitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur, quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua verò benedictio adhibeatur, pertinet ad ſolennitatem ſacramenti non autem ad neceſſitatem. Vnctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt vſus, ne fieret iniuria inuiſibili vnctioni, qua eſt vnctus præ conſortibus ſuis. Et ideo tã chriſma, quã oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quàm adhibeãtur ad vſum ſacramenti.

Q.64 ar.3.

Refertur de cõſec.d.4.c. 10. nunquã aquæ.

AD PRIMVM ergo patet reſpõſio ex dictis.*

In cor.ar.

AD SECVNDVM dicendũ, quod vtraque conſecratio chriſmatis nõ refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet

quando accipit formam inſtrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum, ita etiam materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget, per quarum vnam ſit propria materia ſacramenti, per aliam verò applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendũ, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ quaſi gratiæ ſubiectum, ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, vt ſuprà dictum eſt. * Et ad hoc materia ſacramenti conſecratur, vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

Q. 62. ar. 1. 3. & 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno crucis, &c.

Inf. q. 84. ar. 3. ar. & 4. di. 7. q. 1. ar. 3. q. 3. & op. 22. n. 1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno Crucis, & cõfirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij & Spiritus ſancti, Amen. Vſus enim ſacramentorum à Chriſto & ab Apoſtolis deriuatur. Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea vſi leguntur. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 2. Prætereà, Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes, ita & forma debet eſſe eadem, quia quęlibet res habet vnitatem, ſicut & eſſe à ſua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur, quidam enim dicunt, confirmo te chriſmate ſanctificationis. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 3. Prætereà, Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili, vt ſuprà dictum eſt. * Sed in forma baptiſmi non fit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti (cùm tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, vt Apoſtolus dicit, Romano. 6. nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cùm tamen baptiſmus ſit de neceſſitate ſalutis. In forma etiam baptiſmi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cùm dicitur: Ego te baptizo. Cuius contrariũ apparet in forma prædicta, * Non ergo eſt conueniens forma huius ſacramenti.

Q. 65 ar. 4. & ar. 1. huius q. arg. 2.

In initio art. poſita.

Sed contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

Respondeo dicendum, quod prædicta * forma eſt conueniens huic ſacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciẽ, ita forma ſacramenti continere debet quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramẽti. Sicut autem ex ſuprà dictis patet. * In hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ.

Poſita in initio art.

Ar. 1. huius q.

Et ideo in hoc ſacramento tria ſunt neceſſaria, quę continentur in forma prædicta. * Quorum primum eſt cauſa conferẽs plenitudinem roboris ſpiritualis, quę eſt ſancta Trinitas, quæ exprimitur, cùm dicitur, In nomine Patris, &c. Secundũ eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramẽtum materię viſibilis, ad ſalutẽ. Quod quidem tangitur, cũ dicitur. Cõfirmo te chriſmate ſalutis. Tertium eſt ſignum, quod pugnatori datur,

Poſita in I. arg.

datur, ſicut & in pugna corporali milites inſigniis ducum inſigniuntur. Et quãtum ad hoc dicitur: Cõſigno te ſigno crucis, in quo ſcilicet Rex noſter triumphauit, vt dicitur Coloſſ. 2.

Ar. 2. huius q. ad 1. arg.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod (ſicut ſuprà dictum eſt) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus huius ſacramenti, ſcilicet plenitudo Spiritus ſancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculosè à Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria nec materia nec forma huius ſacramenti. Quãdoque autem tanquam miniſtri ſacramentorum hoc ſacramentum præbebant, & tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti vtebantur. Multa enim ſeruabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in ſcripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. Vnde Dionyſ.* dicit in fine Eccleſ. hierarc. Cõſummatiuas inuocationes, id eſt, verba quibus perficiũtur ſacramenta, non eſt iuſtum Scripturas interpretantibus neque myſticum earum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad cõmune adducere, ſed noſtra ſacra traditio, ſine pompa, id eſt, occultè eas edocet. Vnde & Apoſtolus dicit, loquens de celebratione Euchariſtiæ, 1. Corint. 11. Cętera, cũ venero, diſponam.

Cap. 7. Eccleſ. hier. par. 3. circa med. & f.

AD SECVNDVM dicendũ, quod ſanctitas eſt ſalutis cauſa. Et ideo in idem redit, quod dicitur chriſmate ſalutis & ſanctificationis.

AD TERTIVM dicẽdum, quod baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſeipſo, & ideo nõ ponitur in forma baptiſmi, niſi vnus actus ad ipſum hominem ſanctificandũ pertinens. Sed hoc ſacramentum non ſolum ordinatur ad hoc quòd homo ſanctificetur in ſeipſo, ſed exponitur cuidã pugnæ exteriori. Et ideo nõ ſolùm fit mentio de interiori ſanctificatione cùm dicitur, cõfirmo te chriſmate ſalutis, ſed etiam conſignatur homo exterius quaſi vexillo crucis ad pugnam ſpiritualem, quod ſignificatur, cum dicitur, Cõſigno te ſigno crucis. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionẽ ſignificat, poteſt intelligi & materia, quæ eſt aqua abluens, & effectus ſalutis, quæ non intelliguntur in verbo cõfirmandi, & ideo oportuit hæc ponere. Dictum eſt autẽ ſupra* quod hoc quod dicitur, ego, non eſt de neceſſitate formæ baptiſmalis, quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionẽ. Quod non eſt ita neceſſarium in cõfirmatione, quę non exhibetur, niſi ab excellẽti miniſtro, vt infra *dicetur.

Q. 66. ar. 5. ad 1.

Ar. 11. huius quæſt.

COMMENTARIVS.

Confirmationis materia.

1 INſtitutionem confirmationis diuinam, ſequũtur eſſentiales partes materia & forma: illa eſt chriſma conſecratũ ab Epiſcopo: hæc eſt illa oratio conſueta, cum expreſſa diuinę Trinitatis inuocatione, & ſi quid prætereà additur, ex præcepto Eccleſię, nõ vt eſſentiale, additur. chriſma eſt vnguẽtum ex oleo & balſamo permiſtum, & obtinuit vſus, vt Græcis commune nomen illud vnguenti, huius materię in Eccleſia Catholica propriũ factum ſit. oleum etiam de oliuis expreſſum propriè à Philoſophis & vulgò, non tantum à Theologis accipitur. Eam materiam & formã planè habemus ex diuina & Apoſtolica traditione, vt & ipſum ſacramentũ, vt con-

confirmauimus ex Patribus & Conciliis, art. 1. itaque qua neceſſitate & firmitate ſacramentum hoc ex illa traditione habemus, eadem omnino retinemus materiam eandem, idque Epiſtola illa Fabiani Papæ ad Orientales Epiſcopos planè decernit. quare non licet dubitare, quod quidam Theologi fecerunt, an balſamum ſit de neceſſitate ſacramenti: quia quod habemus de oleo, id etiam de balſamo, & ex eiſdem planè autoribus, & eadem diuina & Apoſtolica traditione: balſamo etiam Orientali aut Occidentali ſemper eſt vſa & vtitur Eccleſia Catholica. atque Occidentale vere balſamum eſſe, naturales Philoſophi de natura eius ſcribentes, planè euincunt. vt itaque aquam naturalem & oleũ, ex naturali & phyſica ratione accipimus, cum ad vſum ſacramẽti adhibemus, ſic omnino efficere oportet in balſamo.

An balſamum ſit neceſſario cõſecrandum ab Epiſcopo.

2 An vero balſami ab Epiſcopo conſecratio ſit de neceſſitate ſacramenti, ideo dubitari poteſt, quia Concilium Florent. ſeſſione vltima, definit ordinarium confirmationis miniſtrum, Epiſcopum eſſe, ſed ex diſpenſatione ſummi Pontif. ſimplici ſacerdoti committi poſſe eius adminiſtrationem. Vt enim mutari hac ratione miniſter poteſt, ſic etiam conſecratio chriſmatis poterit, & non aliter: quia conſecratio eſt miniſtri actio. Tutior tamen & ſecurior ſentẽtia eſt, conſecrandũ eſſe chriſma ab Epiſcopo de neceſſitate ſacramenti, quia idem concilium ſacerdotem illum ex diſpenſatione confirmationis miniſtrũ, vti debere definit chriſmate conſecrato ab Epiſcopo: vt vtuntur ſacerdotes oleo catechumenorum, & vnctionis extremę in adminiſtratione ſacramentorum, quorũ ſunt ordinarij miniſtri, ſed conſecrato ab Epiſcopo. Vnde Concil. Carthag. 3. cap. 36 cui D. Auguſt. ſubſcripſit, & refertur, 16. quæſt. 6. cap. presbyter, inconſulto Epiſcopo, virgines nõ conſecret, chryſma vero nunquam conficiat, & in Toletan. 8. cap. 8. id dicitur eſſe eminentiæ Epiſcopalis diuina autoritate, quia videtur eſſe ius diuinũ, quod mutare non licet, in eſſentialibus ſacramentorum. de præceptis Eccleſiaſticis, idem & alia ſimilia prohibentibus ſacerdoti, res eſt manifeſta ex pluri mis Conciliorum decretis, quæ collecta ſunt ferè eiſdem verbis, ex Leonis I. Epiſtola 88. quod verò in cap. Paſtoralis, de ſacramentis non iter. reſpondet Innocent. in eo, qui oleo non balſamo fuerat in confirmatione vnctus, nihil eſſe iterandum, ſed cautè ſupplendum quod fuerat omiſſum, quo videtur ſignificari balſamum non eſſe de neceſſitate ſacramenti, alioquin iterandum eſſet ſacramentum, deficiente ſcilicet parte aliqua eſſentiali: id i quam non poteſt antiquis decretis & traditioni præiudicare. cum enim reſpondeat Innocentius de ſolenni adminiſtratione confirmationis, vult planè ſuppleri omiſſum balſamum, non tamen ſolennia, ad vitandum ſcandalum, ſed ſuppleri balſamum cũ præſcripta forma, vt fieri oportuit, id ſanè eſt ſacramentum integrum præſtari, non tamen iterari, cum ante nullum fuerit ſacramentum deficiente eſſentiali parte materiæ. Sic videtur Innocentius explicãdus, vt cum veteribus Patribus & Apoſtolica traditione conſentiat. Reliqua de ſignificatione & congruentia eiuſdem materiæ ex D. Thoma & Catechiſmo Romano petenda ſunt.

Forma huius ſacramenti.

3 De forma verò nihil eſt amplius quod obſeruemus, quàm ex diuina & Apoſtolica traditione ſenſum illius legitimum dimanaſſe, licet verba ſint aliquo modo immutata. Legimus enim Silueſtrum Papam his verbis vſum in Conſtantini Imperat. confirmatione. Signet te Deus ſigillo fidei ſuæ, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, &c. in conſignatione fidei, amen. Nam ſignum fidei Crux eſt, & fidei conſignatio, chriſmatis vnctio, vnde & ipſa confirmatio, ſignaculum à veteribus aliquando dicitur. forma autem noſtra in Concilio Florentino, ſeſſ. vlt. de ſacramentis ſic expreſſa eſt. Secundum ſacramentum eſt confirmatio, cuius materia eſt chriſma confectum ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ, & balſamo, qui odorẽ ſignificat bonę famæ per Epiſcopum benedicto: forma autem eſt, ſigno te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. cætera ex D. Thoma & Catechiſmo Romano facile deduci poſſunt.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum ſacramentum confirmationis imprimat characterem.

4.d.7.q.2.ar. 1 q.1.& q.3. art.3.q.3. AD quintũ ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenrum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed per ſacramentum confirmationis non diſtinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptiſmum, neque etiã ab aliis fidelibus, quia hoc ſacramentum ordinatur ad pugnã ſpirituale͂, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc ſacramento imprimitur aliquis character.

Q.63.ar.2. ¶2. Prætereà, Suprà dictum eſt, quod character eſt quædam potentia ſpiritualis. Potentia autem non eſt niſi actiua vel paſſiua. Potentia autem actiua in ſacramentis, confertur per ſacramentum ordinis: potẽtia autem paſſiua ſiue receptiua per ſacramentum baptiſmi. Ergo per ſacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

¶3. Prætereà, In circunciſione, quę eſt character corporalis, non imprimitur aliquis ſpiritualis character. Sed in hoc ſacramento imprimitur quidam character corporalis: dum ſcilicet homo chriſmate ſignatur ſigno crucis in fronte. Non ergo imprimitur in hoc ſacramento character ſpiritualis.

SED CONTRA, In omni ſacramento, quod non iteratur imprimitur character. Sed hoc ſacramentũ non iteratur, dicit enim Greg.* de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibẽda eſt. Ergo in confirmatione imprimitur character.

Refertur de cõ ſec.d.5.c.9.De homine.

RESPONDEO dicendũ, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt*) character eſt quędã ſpiritualis potẽtiis ad aliquas ſacras actiones ordinata. Q.63.ar.2. Dictũ eſt autem ſupra,* quod ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio in vitã Chriſtianam: ita etiam cõfirmatio eſt quoddam ſpirituale augmentum, promouẽs hominem in ſpiritualem ætatem perfectam. Ar.1.huius q. Manifeſtum eſt autem ex ſimilitudine corporalis vitæ, quod alia eſt actio hominis ſtatim nati: & alia actio, quæ competit ei cum ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per ſacramentũ confirmationis datur homini poteſtas ſpiritualis ad quaſdã alias actiones ſacras, præter illas ad quas datur ei poteſtas in baptiſmo. Nã in baptiſmo accipit homo poteſtatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinẽt ſalutẽ, prout ſcilicet ſecundũ ſeipſum viuit. Sed in cõfirmatione accipit homo poteſtatẽ ad agendũ ea, quæ pertinent ad pugnã ſpiritualẽ contra hoſtes fidei. Sicut patet ex exemplo Apoſtolorũ, qui antequã plenitudinem Spiritus ſancti acciperent, erant in cœnaculo perſeuerantes in oratione, poſtmodum verò egreſſi, non verebantur publicè fidem fateri, etiam coram inimicis fidei Chriſtianę. Et ideo manifeſtũ eſt, quod in ſacramento confirmationis imprimitur character.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pugna ſpiritualis contra hoſtes inuiſibiles, omnibus cõpetit. Sed contra hoſtes viſibiles, id eſt, contra perſecutores fidei pugnare, nomen Chriſti publicè confitẽdo, eſt confirmatorum, qui iã ſunt perducti ſpiritualiter ad virilẽ ętatẽ, ſecundum quod dicitur 1.Io.2. Scribo vobis iuuenes quoniam for-

tes eſtis, & verbum Dei in vobis manet, & viciſtis malignum. Et ideo character confirmationis eſt ſignum diſtinctiuum, non infideliũ à fidelibus, ſed ſpiritualiter prouectorum ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

Ad secundum dicendũ, quòd omnia ſacramenta ſunt quædam fidei proteſtationes. Sicut igitur baptizatus accipit poteſtatẽ ſpiritualem ad proteſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum, ita confirmatus accipit poteſtatem publicè fidem Chriſti verbis profitendi, quaſi ex officio.

Ad tertium dicendũ, quod ſacramenta veteris legis dicuntur iuſtitiæ carnis (vt patet Hebr. 9.) quia ſcilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circũciſione imprimebatur character ſolum in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur ſimul character ſpiritualis, eò quòd eſt ſacramentum nouæ legis.

ARTICVLVS VI.

Vtrũ character confirmationis præſupponat characterem baptiſmi.

4.di.7.q.2.ar tic.1.q.3. & di.24.q.1.ar. 6.q.3.& 4.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod character confirmationis non præſupponat ex neceſſitate characterem baptiſmalẽ. Sacramentum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publicè fidem Chriſti. Sed multi etiã ante baptiſmum ſunt fidem Chriſti publicè confeſſi, ſanguinem fundentes pro fide. Ergo character cõfirmationis non præſupponit characterem baptiſmalem.

¶ 2. Præterea, De Apoſtolis nõ legitur quod fuerint baptizati (prę ſertim cùm dicatur Ioan. 4. quod ipſe Chriſtus nõ baptizabat, ſed diſcipuli eius) & tamen poſtea fuerũt confirmati per aduentum Spiritus ſancti. Ergo ſimiliter alij poſſunt confirmari antequam baptizentur.

¶ 3. Præterea, Act. 10. dicitur, quod adhuc loquẽte Petro, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos qui audiebant verbum, & audiebant eos loquẽtes linguis. Et poſtea Petrus iuſſit eos baptizari. Ergo pari ratione poſſunt alij prius confirmari, quàm baptizentur.

Sed contra eſt, quod Rabanus dicit in lib. * de inſtit. cleri. Nouiſſime à ſummo Sacerdote, per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritũ ſanctum ad prædicandum. Lib. 1. c. 31. in princ. & habetur de conſ. dis. 5. c. 5.

Respondeo dicendum, quod character confirmationis ex neceſſitate præſupponit characterem baptiſmalem, ita ſcilicet, quod ſi aliquis non baptizatus cõfirmaretur, nihil reciperet, ſed oporteret iteratò ipſum confirmari poſt baptiſmum. Cuius ratio eſt, quia ſicut ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ita augmentum ad generationem, vt ex ſuprà dictis patet. *Manifeſtũ eſt autem, quod nullus poteſt promoueri in ętatem perfectã, niſi primò fuerit natus. Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, nõ poteſt ſacramentum confirmationis accipere. Ar. 1. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus diuina non eſt alligata ſacramentis. Vnde poteſt conferre homini ſpirituale robur ad confitẽdum publicè fidem Chriſti abſque ſacramẽto cõfirmationis, ſicut etiã poteſt conſequi remiſſionem peccatorum ſine baptiſmo. Sicut tamen nullus conſequitur effectum baptiſmi

baptiſmi ſine baptiſmi voto, ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius, quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionẽ baptiſmi.

Ep. 108. à me. ro. 3. AD SECVNDVM dicendum, quod ſicut Auguſt.* dicit ad Seleucianum ex hoc quod Dominus dicit Ioann. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, intelligimus, Petrum & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue, quod magis credibile eſt, baptiſmo Chriſti, neq; enim renuit miniſterium baptizandi, vt haberet & baptizatos ſeruos, per quos cæteros baptizaret.

AD TERTIVM dicendum, quod audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculosè, non tamen confirmationis ſacramenti. Dictum Ar. 4. & 2. ad Larg. eſt autem,* quod effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum, non autem ſacramẽtum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit effectum baptiſmi, qui eſt iuſtificatio, ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentũ baptiſmi.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per ſacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens.

4. d. 7. q. 2. ar. 1. AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum gratia gratum faciens non conferatur. Gratia enim gratum faciens, ordinatur contra culpam. Sed hoc ſacramentum (ſicut Ar. prec. dictum eſt*) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt à culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens non confertur.

¶ 2. Præterea, Peccatores maximè indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam iuſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur: videtur quod deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus. Quod tamen non eſt verum.

¶ 3. Præterea, Gratia gratum faciens, ſpecie non differt, cùm ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiuſdem ſpeciei nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur, quod per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

SED CONTRA eſt, quod Melchiades Papa dicit,* Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi, plenitudinẽ tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. In Ep. ad Hiſpanos arch. Epiſc. à me. illius, tog 1. Concil.

RESPONDEO dicẽdum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt*) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes (vt legitur Actor. 2.) & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionem manus Apoſtolorum, vt dicitur Actuũ 8. Oſtẽſum eſt autẽ in prima parte,† quod miſſio ſeu datio Spiritus ſancti non eſt niſi cum gratia gratũ faciente. Vnde manifeſtum eſt, quod gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento. Ar. 1. 2. & 5. huius q. 1. p. q. 43. ar. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſſio culpæ. Habet tamen & alios effectus, quia ſufficit ad hoc quod promoueat hominem per omnes gradus vſque in

vitam æternam, ſecundum illud Roman.6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum eſt 2. Corinth.12. Sufficit tibi gratia mea. Et ipſe de ſe dicit 1. Corinth.15. Gratia Dei ſum id quod ſum. Et ideo gratia gratum faciens, non ſolùm datur ad remiſſionem culpæ, ſed etiam ad augmentum & firmitatem iuſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad secvndvm dicendũ, quod ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianenſi Concilio, * Vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confeſſionem facere prius, vt mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere. Et tunc per ſacramentum perficitur pœnitentiæ effectus, ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſacramento, conſequitur pœnitens pleniorẽ remiſſionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cuius conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc ſacramẽto conſequetur remiſſionem peccatorum.

Habetur de cõſec. diſt.5. c. vt ieiuni.

Ad tertivm dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam gratum facientem communiter ſumptam, aliquid effectiuum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt commune: ſic per hoc ſacramentum nõ confertur aliqua alia gratia, quam per baptiſmum: ſed quæ prius inerat, augetur. Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale, quod ſuperadditur, ſic non eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſa.

Q.62.ar.1.

COMMENTARIVS.

1 Eſſentiam confirmationis ſequuntur effectã, character, & gratia perficiens & augens per ſe receptam in baptiſmo. de charactere dictum eſt ſuprà pro catholica ſententia, & contra hæreticos, quæſt.63.num.1.& ſequent. de gratia vero quæ ſacramentis omnibus nouæ legis confertur ex opere operato, q.62. nu. 7.& ſequent. ſed de charactere confirmationis illud addẽdum eſt, non ſuſcipi niſi ab eo, qui characterẽ baptiſmi prius receperit: quia vt gratia huius ſacramenti priorem baptiſmi perficit, ſic character characterem baptiſmi præexiſtentem neceſſario requirit. de gratia verò an ſit prima & iuſtificans, an augmentum prioris tantùm, reſpondendum eſt quod de Euchariſtia: per ſe quidem Confirmatione augeri gratiam præcedentem, ſed ex accidenti primam aliquando conferri: quod ſupra explicatum eſt, & explicabitur infrà quęſtio.79.art.3.& in comment. quæſt 80.nu. 47. quare qui adulti ad confirmationem accedunt, hortandi ſunt, vt prius confiteãtur ſacerdoti peccata ſua: quia licet dignè accedat verè contritus, tamen difficile eſt veram contritionẽ habere ſine pœnitẽtiæ ſacramento: & hoc cõfirmationis ſacramentũ per ſe viuentium eſt in gratia, ex accidenti mortuorum in peccato mortali: & ideo licet probabile ſit, eo infundi primã gratiam, vt eadem quæſt. 80. de Euchariſtia explicabitur: tutius tamen eſt cum vera contritione ad ſacramentum hoc accedere, vt fructum illius conſequaris. *Effecta.*

2 In reſponſione ad ſecundum art.5. probabilius exiſtimat D. Thom. Apoſtolos, viuente adhuc Chriſto Domino, baptiſmo eius tinctos fuiſſe, non baptiſmo Ioannis, ſupra quæſt.38. artic.6. ad 2. idem etiã confirmat, quod ſupra obſeruauimus, quæſt. *Apoſtoli baptiſmo Chriſti baptizati.*

quæſt. 66. ad artic. 2. Apoſtolos, Chriſti baptiſmo baptizaſſe, quare veriſimile eſt ſeipſos eodem baptizaſſe.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum.

4. d. 7. q. 3. ar. 2. q. 2. & 3. & di. 15. q. 2. ar. 1. q. 2. cor.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramẽtum non ſit omnibus exhibendum. Hoc enim ſacramentum ad quandam excellentiam datur: vt dictũ eſt.* Sed id quod ad excellentiam pertinet, non cõpetit omnibus. Ergo hoc ſacramentũ non debet omnibus dari.

Art. 2. huius q. ad 2. & ar. 4.

¶2. Prætereà, Per hoc ſacramentum augetur aliquis ſpiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

¶3. Præterea, Sicut Melchiades Papa dicit,* poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus, propter fragilitatem ſexus. Ergo nec mulieribus hoc ſacramentum dari debet.

In ep. ad Hiſp. Epiſc. à me. illius. to. 1. Conci.

¶4. Prætereà, Melchiades Papa dicit,* quod quamuis continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis auxilia neceſſaria ſunt: quia confirmatio armat & inſtruit ad agones mundi huius & prælia reſeruandos. Qui autem poſt baptiſmũ cum acquiſita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non poteſt peccare poſt mortem. Ergo ſtatim morituris non debet hoc ſacramentum conferri: & ſic non debet omnibus dari.

Loco nunc proximè citato & habetur de conſec. di. 5. c. Spiritus ſanctus.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Act. 2. quòd Spiritus ſanctus adueniens repleuit totam domum (per quam ſignificatur Eccleſia) & poſteà ſubditur, quod repleti ſunt omnes Spiritu ſancto: Sed ad illam plenitudinem conſequendam hoc ſacramentum datur. Ergo eſt omnibus, qui ſunt in Eccleſia exhibendum.

RESPONDEO dicẽdum, quòd (ſicut dictum eſt*) per hoc ſacramentum promouetur homo ſpiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem eſt de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter naſcitur, ad perfectam ætatem perueniat, ſed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multò autem magis de intentione Dei eſt, omnia ad perfectionem producere, ex cuius imitatione hoc natura participat, vnde & Deute. 32. dicitur, Dei perfecta ſunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & ſpiritualis natiuitas, & ſpiritualis ætatis perfectio, immortalis eſt, & poteſt, ſicut tempore ſenectutis ſpiritualem natiuitatem conſequi, ita tempore iuuentutis vel pueritiæ conſequi perfectam ætatem, quia huiuſmodi corporales ætates animæ non præiudicant. Et ideo hoc ſacramentum debet omnibus exhiberi.

Art. 1. huius q.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad quandam excellentiam, non quidem vnius hominis ad alium (ſicut ſacramentum ordinis) ſed hominis ad ſeipſum, ſicut idem perfectus vir exiſtens, habet excellentiam ad ſe puerum.

AD SECVNDVM dicendũ, quod (ſicut dictum eſt*) ætas corpora-

In cor. ar.

 lis

lis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate nemo poteſt conſequi perfectionem ſpiritualis ætatis, de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde eſt, quod multi in puerili ætate propter robur Spiritus ſancti perceptum, vſque ad ſanguinẽ fortiter certauerunt pro Christo.

Inter princ. & med. Aliud, & habetur hac homi. in 1. in fine illius.

Ad tertium dicẽdum, quod ſicut Chryſoſto.* dicit in homilia de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis ac formæ, generiſque dignitas requiritur, & ideo ſeruis ac mulieribus, & ſenibus ac pueris ad eos aditus denegatur: In cæleſtibus autem, omni perſonæ & ætati ac ſexui, in diſcreta facultate ſtadium patet. Et in homilia de Militia ſpirituali dicit.* Apud Deum fœmineus etiam militat ſexus. Multæ namque fœminæ animo virili ſpiritualem militiam geſſerunt, quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiam fortiores viris extiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc ſacramentum conferendum eſt.

Homi. 6. in numero ſexdecim homil. à med. to. 5.

Ad quartum dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) anima, ad quam pertinet ſpiritualis ætas, immortalis eſt. Et ideo etiam morituris hoc ſacramentum dandum eſt, vt in reſurrectione perfecti appareat, ſecundum illud Epheſ. 4. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Christi. Et ideo Hug. de ſancto Vict. dicit,* Omnino periculum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret, non quia damnaretur, niſi fortè propter contemptum, ſed quia detrimentum perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam conſequuntur, ſicut & hic maiorem obtinent gratiam. Autoritas autem illa *intelligitur, quantum ad hoc, quod morituris non eſt neceſſariũ hoc ſacramentum propter periculum pugnæ præſentis.

In cor. art.

Lib. 2. de ſacr. par. 7. c. 3. circa princ.

Citata in arg. 4.

ARTICVLVS IX.

Vtrum hoc ſacramentum ſit conferendũ homini in fronte.

Ad nonum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentũ non ſit conferendum homini in fronte. Hoc enim ſacramentum eſt perfectiuum baptiſmi, vt ſuprà dictum eſt.* Sed ſacramẽtum baptiſmi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc ſacramentum non debet conferri ſolùm in fronte.

Inf. ar. 11. ad 3. & 4. d. 7. q. 1. 3. ar. 3. q. 2. et 4. cõt. c. 60. Et quol. 11. ar. 7. cor. Et Rom. 1. lec. 5. & c. 10 lec. 2. cor. 1. Q. 65. ar. 4.

¶2. Præterea, Hoc ſacramentũ datur ad robur ſpirituale, vt ſupra dictum eſt.* Sed ſpirituale robur maximè conſiſtit in corde. Ergo hoc ſacramentum magis debet cõferri ſupra cor, quam in fronte.

Ar. 1. & 2. huius q.

¶3. Præterea, Hoc ſacramentum datur homini ad hoc, quod liberè fidem Christi cõfiteatur. Sed ore fit confeſſio ad ſalutem, vt dicitur Romano. 10. Ergo hoc ſacramentum magis debet conferri circa os, quàm in fronte.

Sed contra eſt, quod Rabanus dicit* in lib. de inſtitutione clericorum, Signatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per Pontificem verò in fronte.

Lib. 1. c. 30. circa princ.

Reſpondeo dicendum, quod (ſicut ſuprà dictum eſt*) in hoc ſacramento homo accipit Spiritum ſanctum

Ar. 1. 2. et 4. huius q.

ſanctiſi ad robur ſpiritualis pugnę, vt fortiter etiam inter aduerſarios fidei, Chriſti fidem confiteatur. Vnde conuenienter ſignatur chriſmate ſigno crucis in fronte propter duo: primo quidem, quia inſignitur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis. Quod quidem debet eſſe euidens & manifeſtum: Inter omnia autem loca corporis humani, maximè frons manifeſta eſt, quæ quaſi nunquam obtegitur. Et ideo linitur confirmatus chriſmate in fronte, vt in manifeſto demonſtret ſe eſſe Chriſtianum, ſicut & Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtauerunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundò, quia aliquis impeditur à libera cõfeſſione nominis Chriſti, propter duo, ſcilicet, propter timorem & propter verecundiam. Vtriuſque autem horum ſignum, maximè manifeſtatur in fronte propter duo, ſcilicet, propter propinquitatem imaginationis, & propter hoc quod ſpiritus à corde directè ad frontẽ aſcendunt. Vnde verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt, vt dicitur in 4. Ethico.* Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, vt neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam nomen Chriſti confiteri prætermittat.

Li.4 c. vlt. & 9 prim. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod per baptiſmũ regeneramur ad vitam ſpiritualem: quæ ad totum hominem pertinet. Sed in cõfirmatione roboramur ad pugnã, cuius ſignum ferendum eſt in fronte, quaſi in euidenti loco.

AD SECVNDVM dicendũ, quod principium fortitudinis eſt in corde: ſed ſignum apparet in fronte. Vnde dicitur Ezechie. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ, quo homo in ſeipſo confirmatur, pertinet ad cor: ſecundum illud Pſalm. 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad ſacramentum confirmationis requiritur ſignum fortitudinis ad alios, & ideo exhibetur in fronte.

AD TERTIVM dicendũ, quod hoc ſacramentum datur ad liberè confitendum, non autem ad confitendum ſimpliciter, quia hoc fit etiam in baptiſmo. Et ideo non debet dari in ore, ſed in fronte, vbi apparẽt ſigna paſſionum, quibus libera confeſſio impeditur.

ARTICVLVS X.

Vtrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quòd ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem. Hoc enim ſacramentum non ſolum pueris, ſed etiam adultis exhibetur. Adulti autem perſeipſos ſtare poſſunt. Ergo ridiculum eſt, quòd ab alio teneantur.

4.d.7.q.3 ar.3 q.1

¶2. Præterea, Ille qui iam eſt de Eccleſia, liberum habet acceſſum ad Eccleſiæ principem, qui eſt Epiſcopus. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt*) non exhibetur niſi baptizato, qui iam eſt mẽbrũ Eccleſiæ. Videtur ergo, quòd non debeat per aliũ exhiberi Epiſcopo, ad hoc ſacramentum recipiendum.

Ar.3.huius q.

¶3. Præterea, Hoc ſacramentũ datur ad robur ſpirituale, quod magis viget in viris, quam in mulieribus, ſecundum illud Prouerb. vlt. Mulie-

Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

Sed contra eſt, quod Innoc. Papa * dicit, & habetur in Decret. 30. quæſt. 4. Si quis ex coniugio filium aut filiam alterius, de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, &c. Ergo ſicut requiritur quòd aliquis baptizatum de ſacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad ſacramentum confirmationis accipiendum.

Innoc. Exuperio Toletano Epiſc. Habetur 30. q. 4. c. Si quis ex vno.

Respondeo dicẽdum, quòd (ſicut dictum eſt*) hoc ſacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autẽ aliquis de nouo natus, indiget inſtructore in his quæ pertinent ad conſeruationem vitæ (ſecundum illud Heb. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi, qui aſſumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, à quibus inſtruantur, de his quæ pertinent ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces & centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiã ille qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur, quaſi per alium in pugna ſpirituali erudiendus. Similiter etiam, quia per hoc ſacramentum confertur homini perfectio ſpiritualis ætatis (ſicut dictum eſt*) ideo ille, qui ad hoc ſacramentum accedit, ſuſtentatur, quaſi adhuc ſpiritualiter imbecillis & puer.

Ar. præc.

Art. 1. & 5. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod licet ille qui confirmatur, ſit adultus corporaliter, nondum tamen eſt adultus ſpiritualiter.

Ad secundum dicendũ, quod licet baptizatus ſit effectus membrum Eccleſiæ, nondum tamen eſt aſcriptus militiæ Chriſtianæ. Et ideo Epiſcopo tanquam duci exercitus, per alium exhibetur iam militiæ Chriſtianæ ſcriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus.

Ad tertium dicẽdum, quòd (ſicut dicitur Coloſ. 3.) in Chriſto Iesu non eſt maſculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum maſculũ vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ſolus Epiſcopus hoc ſacramentũ conferre poſſit.

Ad vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolũ Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit. Gregor.* enim ſcribẽs Ianuario Epiſcopo dicit, Peruenit ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd presbyteros chryſmate tangere eos, qui baptizati ſunt, prohibuimus, & nos quidem ſecundũ veterem vſum noſtræ Eccleſiæ fecimus, ſed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi Epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeãt, cõcedimus. Sed illud quod pertinet ad neceſſitatem ſacramentorum, non eſt propter vitandum ſcandalum immutandum. Ergo videtur, quod non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

4. d. 7. q. 3. ar. ti. 1. q. 2. & d. 13. q. 1. ar. 1. q. 2 & d. 25. q. 1. ar. 1. cor. & 4. cont. c. 60. & quol. 10. ar. 7.

Lib. 3. Epiſt. ep. 26. in fine.

¶ 2. Præterea, Sacramẽtum baptiſmi videtur maioris efficaciæ, quam ſacramentum confirmationis, quia per baptiſmũ fit plena remiſſio peccatorum, & quantum ad culpam

culpam & quantum ad pœnã, quod non fit in hoc ſacramento. Sed ſimplex ſacerdos ex ſuo officio poteſt tradere ſacramentum baptiſmi, & in neceſſitate quilibet etiã non ordinatus poteſt baptizare. Ergo nõ eſt de neceſſitate huius ſacramenti, quòd ab Epiſcopo conferatur.

¶ 3. Præterea, Summitas capitis, vbi ſecundum medicos eſt locus rationis, ſcilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) eſt nobilior fronte, vbi eſt locus imaginatiuæ virtutis. Sed ſimplex ſacerdos poteſt baptizatos vngere chriſmate in vertice. Ergo multo magis poteſt eos chriſmate ſignare in fronte, quod pertinet ad hoc ſacramentum.

Sed contra eſt, quod Euſeb. Papa dicit, * Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à ſummis Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur aut ſcitur peractum eſſe, nec ab aliis, quam qui eorum locũ tenent, vnquam perfici poteſt, aut fieri debet, nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Eccleſiaſtica vnquam reputabitur ſacramenta. Eſt igitur de neceſſitate huius ſacramenti, quod dicitur ſacramentum manus impoſitionis, quòd ab Epiſcopo tradatur.

Epiſt. 3. ad Epiſco. Tuſcia, & Cãpania: & habetur de conſe. diſt. 5. cap. 4. Manus quoque. & Inno. 10. 1. Conc. Epiſto. ad Eugubium Epiſc. c. 3.

Respondeo dicẽdum, quod in quolibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti aut virtuti reſeruatur, ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam, ſupremus autem eſt, ad quem pertinet vſus, qui eſt finis artificiatorum, & epiſtola, quæ à notario ſcribitur, à domino Papa ſignatur. Fideles autem Chriſti ſunt quoddam diuinũ opus (ſecundum illud, 1. ad Corin. 3. Dei ædificatio eſtis) ſunt etiam quaſi quædã Epiſtola Spiritu Dei ſcripta, ſicut dicitur 2. Corinth. 3. Hoc autem confirmationis ſacramentum eſt quaſi vltima conſummatio ſacramenti baptiſmi, ita ſcilicet, quod per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quędam ſpiritualis epiſtola, ſed per ſacramentũ confirmationis quaſi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus ſancti, & quaſi epiſtola conſcripta ſignatur ſigno crucis. Et ideo collatio hui⁹ ſacramẽti Epiſcopis reſeruatur, qui obtinent ſummam poteſtatẽ in Eccleſia, ſicut & in primitiua Eccleſia, per impoſitionem manus Apoſtolorum, quorum vicẽ gerunt Epiſcopi, plenitudo Spiritus ſancti dabatur, vt habetur Acto. 8. Vnde Vrbanus Papa * dicit: Omnes fideles, per manus impoſitionem Epiſcoporum Spiritũ ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt pleni Chriſtiani inueniantur.

Aug. lib. 4. ſu per nouũ Teſt. q. 42. & de Tri lib. 15. cap. 26. tomo. 3.

Vrbanus I. in epiſt. ad omnes Chriſtianos: habetur de cõſe. diſt. 5. cap. Omnes fideles.

Ad primvm ergo dicendũ, quod Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam, quæ ſunt ſuperiorum ordinũ, committere quibuſdam inferioribus, ſicut quibuſdam presbyteris concedit conferre minores ordines, quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem. Et ex hac plenitudine poteſtatis conceſſit beatus Gregor. * Papa, quòd ſimplices ſacerdotes hoc ſacramentum conferrent, quandiu ſcandalum tolleretur.

Li. 3. Epiſtolã epiſt. 26. in fi.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quòd ſacramentum baptiſmi eſt efficacius, quàm hoc ſacramentum quantum ad remotionem mali, eo quòd eſt ſpiritualis regeneratio, quæ eſt mutatio de nõ eſſe in eſſe. Hoc autem ſacramentum eſt efficacius ad proficiendum in bono, quia eſt quoddã ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum, & ideo hoc ſacramentum digniori miniſtro committitur.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut* Rabanus dicit in lib. de inſtitutione clericorum, ſignatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per Pontificẽ verò in fronte, vt in priori vnctione ſignificetur ſuper ipſum. Spiritus ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecrandam, in ſecunda quoque, vt eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia, cum omni plenitudine ſanctitatis & ſcientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Nõ ergo propter digniorem partem, ſed propter potiorẽ effectum, hæc vnctio Epiſcopis reſeruatur.

Lib. 1. c. 31. circa princ. refertur de cõſ. d. 5. cap. 3.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ritus huius ſacramenti ſit conueniens.

4. d. 7. q. 3. ar. 3. q. 2. ad 3. & in expoſitione literæ.

AD duodecim ſic proceditur. Videtur, quòd ritus huius ſacramenti non ſit conueniens. Sacramentum enim baptiſmi eſt maioris neceſſitatis quam hoc ſacramẽtum, vt ſupra dictum eſt. * Sed baptiſmo deputantur certa tempora, ſcilicet Paſcha & Pentecoſtes. Ergo etiam huic ſacramẽto aliquod certum tempus debet præfigi.

Ar. 1. huius q. ad 1 & q. 65. ar. 4.

¶ 2. Prętereà, ſicut hoc ſacramẽtum requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & ſacramentum baptiſmi. Sed in ſacramẽto baptiſmi non requiritur quod à ieiunis ſumatur vel conferatur. Ergo videtur, inconuenienter ſtatutũ in Concilio Aurelianenſi, * vt ieiuni ad confirmationem veniant, & in Concilio Meldenſi, vt Epiſcopi non niſi ieiuni, per impoſitionem manuum, Spiritũ ſanctum tradãt.

Cap. 3. & Conc. Mel. c. 6. referuntur hæc de conſ. d. 5 ca. Vt ieiuni. Et, vt Epiſc.

¶ 3. Prętereà, Chriſma eſt quoddam ſignum plenitudinis Spiritus ſancti, vt ſuprà dictum eſt. * Sed plenitudo Spiritus ſancti data eſt fidelibus Chriſti in die Pentecoſtes, vt habetur Act. 2. Magis ergo debet chriſma confici & benedici in feſto Pentecoſtes, quam in cœna Domini.

Ar. 2. huius q.

Sed contra eſt vſus Eccleſiæ, quę à Spiritu ſancto gubernatur.

Respondeo dicẽdum, quod Dominus Matth. 18. fidelibus ſuis promiſit, dicens, Vbi fuerint duo vel tres cõgregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum eſt, quòd ordinationes Eccleſię dirigantur ſecũdum ſapientiam Chriſti. Et propter hoc, certum eſſe debet, ritus quos Eccleſia obſeruat in hoc, & in aliis ſacramẽtis, eſſe conueniẽtes.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Melchiades Papa* dicit, ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta (ſcilicet baptiſmi & cõfirmationis) vt ab inuicẽ (niſi morte præueniente) nullatenus poſſint ſegregari, & vnum ſine altero ritè perfici non poſſit. Et ideo eadem tempora ſunt pręfixa baptiſmo ſolenniter celebrando, & huic ſacramento. Sed quia hoc ſacramentum à ſolis Epiſcopis datur, qui non ſunt ſemper præſentes, vbi presbyteri

In Epiſt. ad Hiſpa. Epiſc. ante med. to. 1. Conc. & habetur de conſec. di. 5. c. de his.

teri baptizant, oportuit quantum ad communem vſum, ſacramentũ confirmationis etiam in alia tempora differri.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & moriè periclitantes, ſicut in ſtatuto Meldenſis * Concilij legitur. Et ideo propter multitudinẽ fideliũ, & propter pericula imminẽtia, ſuſtinetur vt hoc ſacramẽtũ (quod non niſi ab Epiſcopis dari poteſt) etiam à non ieiunis detur vel accipiatur, quia vnus Epiſcopus præcipuè in magna diœceſi, nõ ſufficeret ad tot homines confirmandos, ſi eis tempus arctaretur. Vbi tamen congruè obſeruari poteſt, conuenientius eſt vt à ieiuniis detur & accipiatur.

Vt patet de conſec. di.5. c. Vt Epiſc.

AD TERTIVM dicendũ, quod ſicut ex Cõcilio Martini Papę* habetur, omni tempore licebat chriſma conficere. Sed quia ſolennis baptiſmus, ad quem requiritur vſus chriſmatis, in vigilia Paſchæ celebratur, cõgruè ordinatum eſt, vt per biduũ antè ab Epiſcopo chriſma benedicatur, vt poſſit per diœceſim deſtinari. Dies etiam ille ſatis congruit ad materias ſacramentorum benedicendas, in quo fuit Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum, ad quod omnia alia ſacramenta quodammodo ordinantur, ſicut ſuprà dictum eſt.*

Habetur de cõſec. d. 4. c. Omni tempore.

Q.65. ar.3.

COMMENTARIVS.

Suſcipientes.

1 DE ſuſcipientibus ſacramentũ hoc, ſuſceptore eorum miniſtro, atque ſacramenti miniſtro, & ritu adminiſtrationis, his articulis poſtremò diſſeritur. Suſcipientes de neceſſitate ſacramenti, ſunt omnes baptizati, quacunque ætate & tempore, atque etiam amentes: ſed quia in more iam eſt Eccleſiæ, hoc ſacramentũ non cõferre niſi ratione vtentibus aliquo modo, ideo non expedit illud conferre, niſi ætate qua ratione vti poſſint: ideoque negandũ amentibus, niſi aliquo tempore & per interualla ratione vtantur: cõcedendum verò ſurdis & mutis, ſi mente valent & ratione: pueris etiam ęgrotis, & de quorum ſalute incerta eſt ſpes, licet nõ ad ſalutem, quã ex baptiſmo conſequuntur, ad vberiorem tamen gratiam & reſpondentem illi gloriam, rectè & prudenter adminiſtrabitur hoc ſacramentum. qua vero ætate magis expediat, Catechiſmus Romanus rectè definit.

De præcepto cõfirmationis.

2 De præcepto autem ſuſcipiendi, cum commoditas ſe offert, dubium non eſt, intelligẽdum eſſe illud Vrbani Papę in Epiſ. ad omnes Chriſtianos, & refertur de conſecr.d.5.c.omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt pleni Chriſtiani inueniantur: quia cum Spiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiã & conſtantiam dilatatur. itaque, qui vel hoc præceptum, vel ſacramentum contemnit formaliter, vel interpretatiue, quod ſimiliter ſe habet, ac ſi contemneret formaliter, is proculdubio peccat mortaliter: quia contemnit perfectionem Chriſtianiſmi, & conſtantiam ad perſeuerandum in religione Chriſtiana, quæ cõſtantia ſpecialis effectus eſt huius ſacramenti. hoc etiam conſentaneum eſt teſtimoniis veterum Patrum, & dignitati huius ſacramenti. Dicũt enim ſuprà notati Patres, ſine hoc ſacramẽto neminem eſſe perfectum Chriſtianum, nec inter perfectos numerari poſſe, ſi volũtas, & non neceſſitas excludat: voluntaria autem omiſſio eius, quod neceſſarium eſt ad perfectionem gratiæ & Chriſtiani, non video, inquit Petrus Sot. de inſtitu. ſacerd. lect.2. de cõfirmat. quomodo non ſit mortalis. quare & de nimia dilatione huius ſacramenti, & de omiſſione, exhortandi ſunt fideles omnes ad pœnitentiam. Tempus autem, quo ſuſcipiẽtes hoc præcepto obligantur, eſt ætas rationis compos cum ſuſcipiendi commoditate, nõ enim debet expendi obligationis tempus, ex imminentibus contra fidem perſecutionibus tantùm, ſed primum ex obligatione ſuſcipiẽdi gratiæ & Chriſtianiſmi perfectionẽ. Scio de hac re varias eſſe Theologorum ſentẽtias

4.diſt.7.

4.d.7.Sed hæc nobis & probabilior, & ad vſum vtilior eſſe videtur. Quare Epiſcopi,quorum intereſt hoc ſacramentum adminiſtrare,videre debent, ne eorum negligentia fideles alios excuſans à perceptione huius ſacramenti , eos reos conſtituat, quòd cum deberent & poſſent, non tamē adminiſtrauerint. De ſuſceptore, quem vocant patrinum , & affinitate ſpirituali, quæ contrahitur ex hoc munere ſuprà q. 67.in comment.art.8.n.2.& 3. De ritibus & eorū ſignificatione in Catechiſmo Romano.Reliqua eſt admonitio de miniſtro huius ſacramenti:quamuis enim olim Armacanus & Armeni de hoc inconſideratè dubitauerint,non diſtinguētes deſignationem crucis in vertice,quæ eſt ſacerdotis in baptiſmo,& in fronte,quæ eſt confirmationis & Epiſcopi , & ideo hanc ſacerdoti tribuentes , nunc tamen poſt expreſſam Florentini & Tridentini Concilij definitionem , dubitari non poteſt, Epiſcopum eſſe ordinarium miniſtrum,& ex rationabili & vrgenti neceſſitate, ex diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ, ſacerdotem ſimplicem. de Epiſcopo ordinario miniſtro,Damaſus epiſt.4.Leo I.epiſt. 88.Euſeb.epiſt.3.ad Epiſcopos Tuſciæ,Innocentius,Epiſt.1.cap.3. Vormatiē.Conc. can.8. Florent.Seſſ. vltima in doctrina de ſacramentis.Trident.ſeſſ.7.can.3.de confirmatione.Omnes verò nituntur vſu Apoſtolorum & praxi,à quibus legitur hoc ſacramētum adminiſtratum Acto.8.& 19. & Apoſtolorum ſucceſſores conſtat Epiſcopos eſſe. hactenus de confirmatione.

Suſceptor.

Miniſter Epiſcopus.

D. THOM. AQVINAT.

Quæſtio LXXIII. De Euchariſtiæ ſacramento ſecundum ſe.

Commentariis & diſputationibus analyticis Sebaſtiani Epiſcopi Oxomenſis illuſtrata.

¶ Præfatio de ratione ordinis.

1. *DVO, quæ in omnibus ſacramentis præcipuè ſpectantur, alterum ex Deo, beneficium ſanctificationis, alterum ex nobis, Dei cultus, hæc ſunt in hoc ſacramento eximia: non ſolùm enim nos ſanctificat per gratiam, ſed ipſum gratiæ autorem Chriſtum in admirabilem eſcam & refectionem ſpiritualem largitur: & quia in ſacrificium nobis datur, offerimus Deo eximium illud ſacrificium, in quo eſt omnium beneficiorum & donorum fœcundiſsimum compendium, recapitulatio & ſumma: & proinde nõ habemus aliud ſacrificium, quod Domino tribuamus, pro omnibus, quæ nobis retribuit. Huic autẽ ſacramento, quamuis dignitate omniũ præſtantiſsimo, tertium locũ ſemper tribuit Eccleſia catholica, cõcilia et Theologi: quia oportet prius hominem baptiſmo regenerari, perfici confirmatione ad militiam Chriſtianam, deinde cibo reſici, ali & augeri, quod præſtat cumulatiſsimè hoc ſacramentum. Olim etiam in vſu & praxi, & nunc, ſi legitimus ordo ſeruetur, tertium locum obtinuit: quia Eccleſia multis locis conſueuit, vt etiam conſtat ex libris Ambroſij de ſacramentis, adultos ſaltem primùm baptiſmo abluere, deinde confirmatione vngere, tertiò ſacra Euchariſtia, ſimul cũ aliis ſacramentis duobus collata, paſcere. ſic D. Hieron. ait contra Lucifer. baptiſmum ſine Euchariſtia non conferri: D. Tho. infra q. 80. art. 9. tertium. & Trident. ſeſſ. 21. capit. 4. fuiſſe, inquit, olim morem quibuſdam locis conferendi paruulis ſacram Euchariſtiam, & paruulis etiam conferebatur confirmatio ſupra q. 72. ar. 8. ad 2. non tamen eſt neceſſe confirmationem prius ſuſcipi, quàm Euchariſtiam, vt conſtat, ſicuti neceſſe eſt priorem eſſe baptiſmum confirmatione.*

Euchariſtiæ præſtantia.

Ordo.

1.

2.

2. *Vnus VVicleffus voluit hũc ordinẽ inuertere, vt refert VValdeñ. de ſacramẽtis c. 96. vt Euchariſtia eſſet doctrina prior baptiſmo, quod eſſet prius inſtituta, nempè ante paſſionem, baptiſmus autem poſt reſurrectionem, illis verbis, Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. ſed certè ſententia falſa eſt, & ratio fallax: conſtat enim baptiſmum inſtitutum, vel cum Dominus baptizatus eſt, vel Ioan. 3. cum dixit Nicod. niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, ſupra q. 66. art. 2. & alius eſt ordo conditoris, alius rei conditæ, quod VValdeñ. obſeruauit. Ordinem verò ſuſcipiendi ſacramenta à baptiſmo eſſe, Dominus oſtendit Matt. vlt. cum ait primum docendum eſſe myſterium redemptionis, deinde baptizandos, qui eſſent iam inſtituti: quod etiam in actis obſeruauerunt Apoſtoli, & Philippus in baptiſmo Eunuchi. Conſtet igitur tertio loco de Euchariſtia differendum eſſe, ſicut differuit Eccleſia cathol. in concil. Florent. ſeſſ. vltima, & Trident. ſeſſ. 7. tertio loco Euchariſtiam conſtituit, vt omnes Theolog. 4. d. 8.*

Cõtra VVicleffum de ordine.

QVÆSTIO LXXIII.

De ſacramento Euchariſtię ſecundum ſe, in ſex articulos diuiſa.

Conſequẽter conſiderandum eſt de ſacramento Euchariſtiæ Et primò, de ipſo ſacramento. Secundò, de materia. Tertiò, de forma. Quartò, de effectibus. Quintò, de recipientibus hoc ſacramentum. Sextò, de miniſtro. Septimò, de ritu.

¶ Circa primum quæruntur ſex.

Primò, vtrùm Euchariſtia ſit ſacramentum.

Secundò, vtrùm ſit vnum vel plura.

Tertiò, vtrùm ſit de neceſſitate ſalutis.

Quartò, de nominibus eius.

Quintò, de inſtitutione ipſius.

Sextò, de figuris eius.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Euchariſtia ſit ſacramentum.

Infr. art. 4. q. 79 ar. 5. et 7. Et 4. d 8 q 1. ar. 1. q. 1.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod Euchariſtia nõ ſit ſacramentũ. Ad idẽ enim nõ debent ordinari duo ſacramẽta, quia vnũquodq; ſacramentũ efficax eſt ad ſuũ effectum producendũ. Cùm ergo ad perfectionem ordinetur & cõfirmatio & Euchariſtia (vt dicit Diony.* 4. Eccle. hier.) videtur Euchariſtia non eſſe ſacramentum, cũ confirmatio ſit ſacramentum, vt prius habitum eſt.*

* c. 2. eccl. hierar. ante med. & c. 4. in prin.

* q. 65. art. 4. & q. præ. ar. 1.

¶ 2. Præterea, In quolibet ſacramento nouæ legis id quod viſibiliter ſubiicitur ſenſui, efficit indiuiſibilẽ effectum ſacramẽti, ſicut ablutio aquæ cauſat & characterem baptiſmalem, & ablutionem ſpiritualem, ſicut ſuprà dictum eſt. * Sed ſpecies panis & vini, quę ſubiiciuntur ſenſui in hoc ſacramento, nõ efficiunt neque ipſum corpus Chriſti verum, quod eſt res & ſacramenrum, neque corpus myſticum, quod eſt res tantum in Euchariſtia. Ergo videtur, quod Euchariſtia non ſit ſacramentum nouæ legis.

* q. 62. et 65. ar. 1.

¶ 3. Pręterea. Sacramenra nouæ legis habenria materiam, in vſu materiæ perficiuntur, ſicut baptiſmus in ablutione, & cõfirmatio in chriſmatis cõſignatione. Si ergo Euchariſtia ſit ſacramẽtum, perficeretur in vſu materiæ, non in conſecratione ipſius materiæ. Quod patet eſſe falſum, quia forma huius ſacramenti ſunt verba, quæ in conſecrarione materiæ dicuntur, vt infrà patebit. * Ergo Euchariſtia non eſt ſacramentum. q 78. ar. 1.

SED CONTRA eſt, quod in collecta dicitur. Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam.

RESPONDEO dicẽdum, quod ſacramenta Eccleſiæ ordinãtur ad ſubueniendum homini in vita ſpirituali. Vita autem ſpiritualis vitæ corporali conformatur, eo quod corporalia ſpiritualium ſimilitudinem gerũt. Manifeſtum eſt autem, quod ſicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem vitæ, ita etiam requiritur alimentum, quo homo cõſeruatur in vita. Et ideo ſicut ad vitam ſpiritualem, oportuit eſſe baptiſmũ, qui eſt ſpiritualis generatio: & confirmationem, quæ eſt ſpirituale augmẽtum: ita oportuit eſſe ſacramentum Euchariſtiæ, quod eſt ſpirituale alimentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod duplex eſt perfectio. Vna, quę eſt in ipſo homine, ad quam perducitur

citur per augmentum: & talis perfectio cõpetit confirmationi. Alia autem eſt perfectio, quam homo conſequitur ex adiunctione alicuius extrinſeci, hominem conſeruãtis, puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiuſmodi, & talis perfectio cõpetit Euchariſtiæ, quæ eſt ſpiritualis refectio.

Ad secundum dicendũ, quod aqua baptiſmi nõ cauſat aliquẽ ſpiritualẽ effectũ propter ipſam aquã, ſed propter virtutẽ Spiritus ſancti in aqua exiſtentẽ. Vnde Chryſ.* dicit ſuper illud Io. 5. Angelus Dñi ſecundũ tempus, &c. In baptizatis nõ ſimpliciter aqua operatur: ſed cùm ſpiritus ſancti ſuſceperit gratiam, tunc omnia ſoluit peccata. Sicut autẽ ſe habet virtus Spiritus ſancti ad aquam baptiſmi: ita ſe habet corpus Chriſti verũ ad ſpecies panis & vini. Vnde ſpecies panis & vini non efficiunt aliquid niſi virtute corporis Chriſti veri.

Homil. 35. in Ioan. inter princ. & mediũ tom. 3.

Ad tertium dicendũ, quod ſacramentũ dicitur ex eo quod continet aliquid ſacrũ. Poteſt autẽ aliquid eſſe ſacrũ dupliciter, ſcilicet, abſolutè, & in ordine ad aliud.

Hæc autẽ eſt differẽtia inter Euchariſtiã & alia ſacramenta habentia materiã ſenſibilẽ, quod Euchariſtia continet aliquid ſacrũ abſolutè, ſcilicet, ipſum Chriſtũ: aqua verò baptiſmi continet aliquid ſacrũ in ordine ad aliud, ſcilicet, virtutẽ ad ſanctificandũ, & eadem ratio eſt de chriſmate & ſimilibus. Et ideo ſacramentũ Euchariſtię perficitur in ipſa conſecratione materiæ, alia verò ſacramẽta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominẽ ſanctificandum.

Et ex hoc etiã cõſequitur alia differentia, nã in ſacramẽto Euchariſtiæ id quod eſt res & ſacramentũ, eſt in ipſa materia: id autẽ quod eſt res tantũ, eſt in ſuſcipiẽte, ſcilicet, gratia, quæ confertur: in baptiſmo autẽ vtrunq; eſt in ſuſcipiẽte, ſcilicet & character, qui eſt res & ſacramentũ, & gratia remiſſionis peccatorũ, quę eſt res tantùm, & eadẽ ratio eſt de aliis ſacramentis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hoc ſacramentũ ſit vnũ, vel plura.

Ad secundvm ſic proceditur. Videtur, quod Euchariſtia nõ ſit vnum ſacramentum, ſed plura. Dicitur enim in collecta, Purificent nos Dñe ſacramenta, quæ ſumpſimus. Quod quidẽ dicitur propter Euchariſtiæ ſuſceptionem. Ergo Euchariſtia non eſt vnum ſacramentum, ſed plura.

Inf. q. 78. ar. 6. ad 2. & 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 2.

¶ 2. Prætereà, Impoſſibile eſt multiplicato genere, non multiplicari ſpeciẽ, ſicut quod vnus homo ſit plura animalia. Sed ſignum eſt genus ſacramenti, vt ſupra dictum eſt.* Cũ igitur in Euchariſtia ſint plura ſigna, ſcilicet, panis & vinum, videtur conſequens eſſe, quòd ſint plura ſacramenta. *q. 60. ar. 1.*

¶ 3. Prętereà, Hoc ſacramentũ conficitur in conſecratione materiæ: ſicut dictum eſt.* Sed in hoc ſacramento eſt duplex materiæ cõſecratio. ergo eſt duplex ſacramẽtũ. *ar. præc.*

Sed contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 10. Vnus panis & vnũ corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus, ex quo patet, quod Euchariſtia eſt ſacramẽtum Eccleſiaſticæ vnitatis. Sed ſacramentũ ſimilitudinẽ gerit rei, cuius eſt ſacramẽtũ. Er-

goEuchariſtia eſt vnũ ſacramentũ.

Respondeo dicendum,quod ſicut dicitur 5.Mer.* vnum dicitur non ſolùm quod eſt indiuiſibile,vel quod eſt cõtinuum,ſed etiam quod eſt perfectum:ſicut dicitur vna domus,& vnus homo. Eſt autem vnũ in perfectione,ad cuius integritatẽ concurrunt omnia, quę requirũtur ad finem eiuſdem:ſicut homo integratur ex omnibus mẽbris neceſſariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus,quę ſunt neceſſariæ ad inhabitandum:& ſic hoc ſacramentũ dicitur,vnũ ordinatur enim ad ſpiritualẽ refectionem,quæ corporali conformatur. Ad corporalẽ autẽ refectionẽ duo requiruntur,ſcilicet,cibus,qui eſt alimẽtũ ſiccũ, & potus, qui eſt alimentũ humidum.Er ideo etiã ad integritatẽ huius ſacramenti duo concurrunt,ſcilicet, ſpiritualis cibus & ſpiritualis potus,ſecundũ illud Ioan.6. Caro mea verè eſt cibus,& ſanguis meus verè eſt potus. Ergo hoc ſacramentum multa quidem eſt materialiter, ſed vnum formaliter & perfectiuè.

a Lib. 5. Met à tex. 9. vſque ad 12. tomo 3.

Ad primum ergo dicendum, quòd in eadẽ collecta & pluraliter dicitur primò.Purificẽt nos ſacramenta,quę ſumpſimus:& poſtea ſingulariter ſubditur.Hoc tuum ſacramentũ non ſit nobis reatus ad pœnam,ad oſtendendum,quòd hoc ſacramentum quodammodo eſt multa:ſimpliciter autem vnum.

Ad secundum dicendũ,quòd panis & vinum materialiter quidẽ ſunt pluta ſigna:formaliter verò & perfectiuè vnum, inquanrum ex eis perficitur vna refectio.

Ad tertium dicendũ, quòd ex hoc,quod eſt duplex cõſecratio materię huius ſacramẽti,nõ poteſt plus haberi,niſi quòd hoc ſacramẽtum materialiter eſt multa, vt dictum eſt.[a]

In cor. ar.

¶*Sententiæ & concluſiones quæſt.*

PRima cõcluſio:*Euchariſtia eſt ſacramẽtum:vnũ,et diſtinctũ ab alus.*

Ratio primi: *quia ſacramenta vitæ ſpiritualis ſubſidia ſunt,et adiumenta: in qua,vt in corporali,non ſolũ generationẽ & incrementũ oportet eſſe,ſed etiam alimentum: generationem baptiſmus,incrementum confirmatio efficit: alimentũ eſt Euchariſtia, quæ hominẽ fouet & reficit ſecundũ ſpiritũ, & ideo refectio dicitur.* Ratio ſecundi:*quia refectio ex cibo & potu perficitur:& Euchariſtia cibo & potu conſtat:eſt enim vnum ſacramentum forma et perfectione,licet materia videatur duplex,panis,ſcilicet,& vinum: & ideo aliquando dicitur vnũ ſacramentũ, aliquando plura, quia in duplici materia panis & vini,vel in duplici ſigno poſt cõſecrationem.*

Secunda concluſio:*Euchariſtia perficitur conſecratione materiæ,reliqua ſacramenta vſu ſuſcipientis: quia Euchariſtia cõſecratione,non tantum vim ſanctificandi,ſed Chriſtum in ſe cõtinet ad ſanctificandum,cætera tantũ vim illam: vnde in Euchariſtia,ſacramentum tantùm ſunt ſpecies & accidentia panis & vini, gratia eſt res tantum,Chriſtus eſt res & ſacramentum.*

COMMENTARIVS.

1 DE Euchariſtia autem primò explicẽtur,quę ſunt de ratione ſacramẽti,materia,forma, inſtitutio, vnde colligetur neceſſitas:ſed ne verbi ignoratione decipiamur de ipſo primũ dicẽdum eſt. Hoc igitur ſacramentum ,quod in pane & vino conficitur cũ ſit etiam ſacrificium ratione vtriuſq; varias habet appellationes:vt enim eſt ſacramentum dicitur, Euchariſtia, cuius notatio licet bonã gratiã exprimat, Clemẽt.li.2. pędag.c.2.Orig.li.8.cõt.Cel.quia

Nomina huius ſacramenti.

Guilel. Alan. c. 1. de ſacramẽtis in genere.

continet

continet hoc ſacramentũ Chriſtum gratię autorem, vel quia ad vitã ęternam ſpeciali quadã ratione nos perducit, & gratia Dei vita ęterna Rom. 6. vel quia hoc ſacramentũ in ſancta ſcriptura per antonomaſiã dicitur gratia, vt quidã volunt Heb. 12. Regnũ immobile ſuſcipientes habemus gratiam, 1. Pet. 1. Sperate in eã, quę vobis offertur gratiã: quamuis, inquã, nominis huius notatio, quandã bonam gratiã exprimat: à Græcis tamẽ Patribus à verbo Eucharеſtéo deducitur, vt ſit idem, quòd gratiarum actio, aut grata beneficiorũ recordatio. Huius autẽ appellationis triplex ratio colligi poteſt, vna ex ratione ſacramẽti, altera ex ratione ſacrificij, tertia ex vtraq; coniunctè. Prima ſit, quia in hoc ſacramento accipimus omniũ beneficiorum maximum, & eo modo, quo eximiã Dei erga nos dilectionẽ exprimat, in cibũ, ſcilicet, & animæ ſpiritualẽ refectionem, & ideò debet nos excitare ad ingentes gratiarũ actiones, & eximiã gratitudinem. Secunda eſt, quia huiuſmodi donũ oblatum à Deo, eſt perfectiſſimũ ſacrificium propitiatoriũ & euchariſticum, quo Deum peccatis offenſum, nobis reddimus propitiũ, & gratias agentes offerimus Deo pro omnibus beneficiis ſuſceptis. ſic D. Auguſt. ſignificauit lib. 1. contr. aduerſ. leg. & proph. c. 8. & lib. de ſpiritu & lit. c. 11. & ep. ad Honoratum. Tertia cauſa eſt, quia Chriſtus inſtituens in vltima cœna hoc ſacramẽtum & ſacrificium, à gratiarum actione & benedictione incœpit, & ſic panem & vinum conſecrauit, vt non ſit aliud Euchariſtia, quàm id quod gratiarum actione & benedictione ſpeciali Chriſtus inſtituit, & perfecit: vt narrant, excepto Ioanne, reliqui Euangeliſtæ, & Paulus 1. ad Corinth. c. 11. & ea re Iuſtinus in fine ſecundæ apolog. pro Chriſtianis, vocat hoſtiam ſacram, panem euchariſtizatum, aut benedictum, ideſt, ſuper quo gratiæ actæ ſunt. ſimiliter vocat Irenæus lib. 4. cap. 34. Euchariſtia quidem Polluci, Phauorino, Heſychio, non habet gratiæ ſignificationem, ſed vt aliæ ſimiles voces, magnificentię potius & liberalitatis: ſed illud prius eccleſiaſticum eſt, & antiquum, vt ſit Euchariſtia, quaſi conſecratio & benedictio gratiarum actionem & recordationem acceptiſſimã Deo exhibens, cùm Chriſtus eius inſtitutor dixerit, hoc facite in meam commemorationem.

Turr. lib. 1. de dogmat. char.

Chryſoſt. ho. 26 in Matt.

2 Dicitur etiam ex materia, ſacramentũ panis, vel calicis, ex re contenta ſacramentum corporis & ſanguinis: ex ritu externo in eius adminiſtratione, fractio panis Act. 2. & 20. Ex vſu viaticum, quia tribuitur in ſubſidium his, qui hanc vitam viuunt, & in aliam tranſeunt: dicitur ex loco & ſacrificio, cui dicatum eſt altare, ſacramentum altaris. Græci per antomaſiam vocant hoc ſacramentum, myſterium, vel myſteria abſolutè, vel ſancta, immaculata & tremẽda myſteria: quòd ſit perfectio & cõſumatio aliorum, & ideò cætera in ſe quodammodo cõtinens. vnde Dionyſius vocat myſteria perficientiſſima, & diuina, & c. 2. eccleſ. hier. in ſacris maximè perficientem. quo autem ſenſu dicatur hoc ſacramentum antitypõ, vel anti typa, explicabitur in reſpõſ. ad obiect. contra realem præſentiam. de viatico præterea, & ſacrificio, infrà ſuis locis. Dicitur ex effectu eximio arctiſſimæ vnionis fidelium cũ Chriſto & inter ſe, ſynaxis, cõmunio, vel cõmunicatio, iuxta illud 1. Cor. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus, nõne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Ioan. 6. Qui mãducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo, &, qui manducat me, ipſe viuet propter me. Gręcis etiam dicitur hoc ſacramẽtum participatio, vel tranſumptio, quia diuinitatis I a a v nos reddit participes, & ad eam nos euehit. Damaſ. lib. 4. de fide. c. 14. vnde ab effectu ſanctificationis Græci vocãt ſanctitatem. Dicitur etiam ex imitatione D. Pauli eod. c. 11. cœna dominica, ex tẽpore inſtitutionis, conuenientibus, inquit, vobis in vnum, iam nõ eſt dominicam cœnam manducare: reprehendit enim quędã Corinthiorũ cõuiuia, ad quę in domo Dei, & eccleſia cõueniebant, ad repræſentandũ cœnam Domini, in qua omnibus ex æquo diſtribuebatur cibus Euchariſtiæ: illi autẽ minimè in his cõuiuiis repræſentabãt id, cuius gratia fuerãt inſtituta: quia, vt ſubiũgit apoſtolus, vnuſquiſq; ſuã cœnam præſumit ad manducandũ, & alius quidẽ eſurit, alius ebrius eſt: in cuius confirmationẽ ſubiũgit veram hiſtoriam & rationem cœnæ Dñi, ne ex ignoratione illius, Corinthij errarẽt. Huiuſmodi cœnę videntur fuiſſe, quas poſteà

Sacramentũ panis & vini, vel corporis & ſanguinis Domini.

Fractio panis, viaticum.

σύναξις communio.

Sacramentum altaris.

Damaſ. lib. 4. c. 14. & Dion. c. 3. de eccleſ. hierar.

Cœna dominica

ſteà agapas & charitates vocauerunt,& ſternebantur in porticibus Eccleſię adiunctis, aut locis vicinioribus,vt colligitur ex Tertu. Apologetico,ex Clemẽtis pędagogo,& in natali Fœlicis martyris idem refert Paulinus. vtitur aliquando hoc nomine cœnæ Dominicæ Ignatius,& Cypriani ſermo extat de cœna Domini.

3 Hoc tamẽ nomine hac tẽpeſtate parce vtendũ eſſe videtur,quia hæretici pręſertim ſacramentarij,hoc nomine libentiſſime vtũtur,vt inde aliquã occaſionem captẽt ſuorum errorum:vt Lutherani, quòd cœna multorum decubitũ exigere videatur,dãnant miſſas priuatas,in quibus vnus tantũ communicat ſacerdos,nolũt deferri ad ægrotos,volunt omnes ſub vtraque ſpecie cõmunicare,quia cœna nõ ſit perfecta niſi ex cibo & potu: nolunt Chriſtũ eſſe in Euchariſtia,niſi cum ſumitur, quia cœna ſit huiuſmodi actio. Sacramentarij autem nolũt Euchariſtiã eſſe ſacramentũ corporis & ſanguinis Dñi,ſed cœnã diſtingũt,vt alia ſit terrena & corporea actio in ſumptione panis & vini,alia ſit cęleſtis,qua mẽs in cęlũ rapta,Chriſtum fide contingit. tot igitur errores cœnę nomine occultant,cõtra quos ſuo loco differendum eſt,interim ſatis fuerit admonuiſſe , ſub hoc nomine, quo olim piè & catholicè vti licebat,latere multos errores, & ideo parcè illo vtendũ eſſe,ne videamur cum illis conſentire . ſic enim cenſet Eccleſia catholica , eas voces,ex quibus hæretici errandi occaſiones captant,quãdiu vigent illorum hæreſes omnino vitare. Sic vigente hæreſi Arriana,catholici vnicum aut ſingularem Deũ,quaſi pater tantum eſſet Deus,ne viderẽtur filio cum Arrianis detrahere diuinitatem, non dicebãt,vt ex patribus obſeruauit D.Tho. 1.p.q.31.art.2.aut cũ Sabellio negare cõmunicationem naturę in pluribus perſonis, & earum cõfuſionem inducere, quaſi vnicus & ſingularis Deus eſſet non ſolum ſecundum eſſentiam,ſed etiam ſecundum perſonã: quæ tamen locutiones,niſi eſſet erroris latens occaſio, pium & catholicũ ſenſum habẽt. Hęc de nominibus huius ſacramẽti.

Euchariſtia eſt ſacramentum,

4 Deinde oſtẽdendũ eſt eſſe propriũ n.l. ſacramentũ,ab aliis diſtinctũ & vnũ. ſacramentũ eſſe ſic apertè concludes: eſt ſignũ ſenſibile,efficax gratię ſanctificantis :(cũ materia panis & vinũ,& verba formæ,ſenſibilia ſint, & de hoc ſacramento dictũ ſit illud Ioan.6. Qui mãducat me, viuet propter me,& illud 1.Cor.10. Calix,cui benedicimus,nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt?& panis quem frangimus,nonne participatio corporis Domini eſt?)quæ omnia fieri non poſſunt,niſi ſuſcipiẽs hoc ſacramentũ,ſanctificetur,vt Chriſto vniatur:)eſt igitur Euchariſtia ſacramentũ n.l. Idẽ definitũ eſt in Conc.Florent.& Tridẽ. Seſſ.7.de ſacramentis in genere, in quibus Euchariſtia vnum ex ſeptem ſacramentis n.l.numeratur,& ab omnibus etiam Patribus confirmatur,ſed præſertim Dionyſ.c. 3.de Eccleſ.hier. D.Aug.epiſt.23.& 118.& lib.3.de doct.Chriſtiana,c.19.Greg. 1.q.1. c.multi,conſentientibus omnibus Theologis & Chriſtianis: imo verò non habemus in hoc diſſentientes hæreticos,licet in explicanda ratione ſacramenti,natura,vſu & effectibus,repugnantes maximè & aduerſarios habeamus.

q.73.ar.1.

Con.Alan.c.2.

5 Sed diſtinctum eſſe ſacramẽtum à reliquis, eadẽ cõcilia patres, Theologi,praxis & vſus Eccleſię catholicę apertè & ſtudioſe confirmant, quia habet ſpecialem finẽ & effectũ, à reliquis ſacramentis diſtinctũ, nempè gratiam reficientẽ nos,ad ſuſtentãdam,nutriendã & conſeruandam diuinã illam vitã,quam ex baptiſmo accepimus. Habet etiã ex materiæ & formæ legitima applicatione,corpus & ſanguinem Chriſti ſubſtantialiter,vnde profluit gratia illa refectionis ſpiritualis. Vnde conuenienter Theologi hanc definitionem Euchariſtiæ conſtituunt: Euchariſtia eſt ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti,quo vita ſpiritualis nutritur:& quia definitionem breuẽ & omnibus receptam eſſe oportet,cum ſit principiũ doctrinę, non oportet alia addere,quę cum illis neceſſariò coniũcta ſunt, vel in controuerſia Theologorum poſita ſunt. Indicantur autẽ tria potiſſimũ in hoc ſacramento,mors Chriſti pręterita. ſ. ſ. e. 1.Cor.11. Quotieſcunq; manducabitis,mortẽ Domini annuntiabitis: pręſens gratia, qua paſcitur & reficitur anima,& totus homo Chriſto & cum mẽbris eius in vnũ corpus coagmentatur: cæleſtis vita, quam ſperamus,quatenus hęc ſancta menſa pręnuntiat cœnam illam æternam , in qua apertè fruemur Deo , cui nunc occultè per hoc ſacramentũ coniungimur. quãuis autẽ hęc tria hoc ſacramẽto repreſentẽtur, non tamen ex omnibus vendicat ſibi pro-

Diſtinctũ ab alijs.

priam rationem ſacramenti, ſed ex ſecundo tantùm:quia de ratione ſacramenti eſt, ſignificare gratiam vt ſanctificantem ſuſcipientes,& ſacramenti nouę legis eſt eandẽ efficere: quare vt gratiã illam refectionis ſpiritualis Euchariſtia ſignificat & efficit, propriè &per ſe rationẽ ſacramenti habet.

Euchariſtia eſt vnum ſacramẽtum.
3.p.q.73.ar.2

6 Vnum autem eſſe,licet conſtet ex duplici materia,duplici etiam forma & benedictione,apertè colligitur ex ſancta ſcriptura & patribus.Dicitur enim vnum ſacramẽtum,ex vna ſignificatione & vno effectũ,licet ad eam ſignificationem & effectũ multa conueniant, vt in omnibus ſacramentis nouę legis materia,quę dicitur,&forma,& in hoc ſacramento omnia quæ pertinẽt ad perfectam rationem conuiuij: vt ſicut conuiuiũ corporale,cibus & potus, etiã in plura genera diſtinctus perficit, ſic vnũ ſacramentum refectionis ſpiritualis,cibus & potus,ſicut ſcriptũ eſt Ioan.6.Caro mea verè eſt cibus,& ſanguis meus verè eſt potus,& 1.Cor.10. vnum effectũ ex vtroq; ſic exprimitur,vnus panis,vnũ corpus multi ſumus, omnes qui de vno calice, & de vno pane participamus.& c.11. cõiunctio vtriuſq; ſignificatur cum ait, ſimuliter & calicẽ.quin etiã mortis dñicæ cõmemoratio ad vtrũq; refertur,& ideò ait,quotieſcunq; mãducabitis panem hũc,& calicem Domini bibetis,mortem Domini annunciabitis.Dicitur quidem aliquando hoc ſacramentũ,ſacramenta plurali numero,quaſi plura ſint,ſed pluralitas nõ eſt in ratione ſacramenti, ſed in materia & conſecratione.ſic in oratione eccleſiæ, [ſacramenta, quæ ſumpſimus,] &in tremenda actione [hæc ſancta ſacrificia.] & à Cypriano in ſerm. de cœna Domini [dominica ſacramẽta,]& ab Ambroſ.lib.5.de ſacramentis c.1. [altaris ſancta ſacramenta.]

7 Sed quia in his omnibus vnitas nõ ſumitur ex indiuiſibilitate,vt in puncto,neq; ex continuatione vt in linea,neque eſſentia,vt in ſimplicibus & compoſitis naturis,neque ex ſuppoſito,vt in ſubiecto & accidẽti, ſed ex perfectione & coniunctione multorum ad vnam formam,effectum & finem,vt in domo,ideò illa plura vnum conſtituunt ſacramentũ,cum vna refectio ſpiritualis perfectè repræſentetur cibu & potu panis & vini.Quòd ſi obiicias,priuãtur igitur laici,ſub altera tantũ ſpecie communicantes,perfecta refectione ſpiritualis vitæ,ſi refectio in vtraq; ſpecie perfectè à Domino inſtituta eſt,cùm non ſumant perfectum ſacramentũ?Reſpondeo,de hac re futuram eſſe propriam diſputationẽ,interim ſatis eſt admonere, altera tantum ſpecie huius ſacramẽti totum Chriſtũ contineri, & ideò perfectã refectionem ſpiritualẽ ſuſcipienti cõferre: ſed non eſſe in vna tantùm ſpecie perfectã repræſentationem & ſignificationem ſacramenti:vt in altera tantũ ſpecie, ſit effectus totius ſacramenti,ſed non perfectum & integrum ſacramentum,quantum ad ſignificationẽ.Itaq; laici nullo effectu ſacramenti priuantur,quia efficientia perfecta eſt in quauis ſpecie ſeparatim,licet non ſit perfecta ſignificatio ſacramenti, niſi in vtraq;,& conſtat in ſacramẽtis nouæ legis eſſe ſignificationem & efficientiam, qua ſuſcipiẽtes ſanctificantur.

Cur duplex ſignum Euchariſtiæ.

8 Sed quæris ſtatim,cur hæc ſacramenti ſignificatio in duplici materia, & ſigno vel ſpecie poſita eſt à Chriſto Dño? Reſpondeo triplicem eſſe cauſam,primam ratione ſacrificij, vt repræſentetur Chriſtus quaſi moriens pro nobis,cùm ex vi conſecrationis,ſeorſum exiſtat ſanguis,& ſeorſum corpus Chriſti:alteram ex parte ſacramenti,vt integra refectio indicaretur,quàm ſenſibiliter non perciperemus, vt oportet percipi ſigno ſenſibili ſacramẽti, niſi duplici ſigno cibi & potus: vt intelligatur prouenire non tantùm ex corpore Chriſti per incarnationem, ſed etiam ex ſanguinis effuſione per mortem. Tertiam cauſam, ex eadem refectione per ſacramentum hoc effecta,colligimus, & vnione Chriſti & membrorum eius. cibi enim ſpecies,corpus noſtrum,vini ſpecies,animã indicat: & plena refectio eſt vtriuſq;,quatenus noſtrum corpus per hoc ſacramẽtum reformatur ad ęternę vitæ participationem conuenienter,& ſimiliter anima noſtra.Vnde D. Tho. in officio Euchariſtiæ, [quibus ſub bina ſpecie carnem dedit & ſanguinem,vt duplicis ſubſtãtiæ,totũ cibaret hominem.] præterea vinũ exprimit vnionẽ Chriſti cũ membris,panis membrorũ inter ſe cũ Chriſto. vt enim vinũ expreſſione perficitur, ſic Chriſtus paſſionis torculari expreſſus,nobis ſe cõmunicat:& vt panis ex multis granis conſtat, ſic nos vt vnũ per charitatẽ cùm Chriſto colligamur,iuxta illud 1.Cor.10. Vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus.

Vt corporalis refectio ex cibo & potu,ſic repræſentatio perfecta refectionis, in cibi & potus ſigno.

¶ Quæſtio prima. An ratio ſacramenti Euchariſtiæ ſit in accidentibus panis & vini poſt conſecrationem?

In quo ſit ratio ſacramenti Euchariſtia.

ORitur ex his difficilior queſtio,in quo
ná ex multis, quæ ſunt de integritate
huius ſacraméti,poſita ſit ratio ſacramenti:
cũ enim in hoc ſacramento ſint ſpecies pa-
nis &vini,ſit cóſecratio vtriuſq; materię,ſit
corpus & ſanguis Dñi,ſit ſumptio & mádu
catio,& omnia hęc ſignificent aliquid,me-
ritò dubitatur,in quo nam ex his ſit ratio ſa
craméti poſita.cùm illud ſit ſacramentum,
quod ſignificat,& vbi multa ſunt,quę ean-
dem rationem participát,oporteat aliquid
eſſe,cui primò cóueniat,ne ſit cófuſio. Ad
huius auté rei explicationé,ſumenda eſt di
ſtinctio huius ſacraméti ab omnibus aliis,
vt ratio ſacraméti illius propria inueniatur.

Euchariſtia diſtinguitur ab aliis ſacramentis.

prima auté & potiſſima diſtinctio eſt,quòd
1. cętera ſacramenta ipſo vſu & applicatione
ſuſcipiẽtis perficiuntur,hoc auté ipſa conſe
cratione perficitur,quá deinceps vſus & ap
plicatio ſuſcipiẽtis conſequitur.hoc eſt,for
ma huius ſacramenti ad materiá applicata,
conficitur ſacramentũ, non auté ſimul ad
perſoná ſuſcipienté applicata, vt in cæteris
ſacramentis.v.g.applicando materiá ſacra-
menti ad perſoná,dicimus ad eandé,ego te
abluo,te vngo,te ſigno,te abſoluo,te acci-
pio,&ideò forma in his nó conſecrat mate
riá,ſed ſimul cũ materia ſuſcipienté ſancti-
ficat:in hoc auté ſacramento,forma conſe-
crat & tranſmutat materiá panis & vini, &
ita cóficitur Euchariſtia, quę poſtea recipi
tur,& ipſa receptione ſuſcipienté ſanctifi-
2. cat.Ex his ſequitur alterũ diſcrimen,in aliis
ſacramẽtis virtute formę materia nó immu
tatur,ſed ſuſcipiés per vtráq; ſanctificatur:
in hoc auté ſacramẽto,materia virtute for-
mę mutatur,& tráſit in aliam ſubſtantiam,
vt panis in corpus,vinũ in ſanguinem Chri
ſti:deinde facta Euchariſtia immutat ſan-
3. ctificãdo ſuſcipienté.Tertiũ diſcrimen eſt:
in hoc ſacramento materia & forma ſunt
cauſę & principia,vt fiat ſacramentũ,nó au
tem partes permanẽtes,in cęteris ſacramẽ-
tis,materia &forma ſunt partes ex quibus
fit & cóſtat ſacramentũ:quia in rebus fluẽ-
tibus,quę in motu cóſiſtunt,eędẽ ſunt cau-
ſę effectionis & cóſtitutionis,cũ in illis fieri
& exiſtere nó differant: in permanentibus
auté alia ſunt effectionis principia,alia con
ſtitutionis:& quia Euchariſtia fit ex mate-

Alia eſt in Euchariſtia materia, vt fiat ſacramentũ, alia vt factũ ſit & perfectum.

ria & forma,illę nó manent effecta Eucha
riſtia,ſed manet accidentia panis & vini,có
tinentia corpus & ſanguiné Chriſti,& idcir
co in materia & forma non manentibus,ra
tio ſacramenti eſſe non poteſt, ſed in acci-
dentibus permanentibus , & in contentis
corpore & ſanguine Chriſti.
2 Sic docent omnes veteres theologi Eu
chariſtiá conſtare ex permanẽtibus rebus,
nó ex materia & forma tráſeuntibus.D.Ire
nęus lib.4.c.34.expreſſit,ex quibus princi-
piis facta ſit,& ex quibus Euchariſtia con-
ſtet,his verbis , qui eſt à terra panis perci-
piens vocationé Dei,non iam eſt cómunis
panis,ſed Euchariſtia ex duabus rebus có-
ſtans,terrena ſcilicet & cæleſti.Ambr.li.4.
de ſacramẽtis c.4.hoc ſacramentũ eſſe effe
ctũ formę,ideſt,ipſa cóſecratione materiæ
perfici,ſic explicauit,ſermo Chriſti hoc có
ficit ſacramentũ .D.Aug.in lib.ſent.proſpe
ri allegatus de cóſ.d.2.ſic inquit, ſacrificiũ,
ſeu ſacramentũ Eccleſiæ duobus conſtare
dicimus,viſibili elementorũ ſpecie & inui-
ſibili Dñi noſtri IESV Chriſti carne &ſan
guine.idé Aug.lib.20.cont.Fauſtũ.c.13. no
ſter panis,inquit,& calix, certa conſecratio
ne fit nobis myſticus,& quod ita nó fit,nó
eſt ſacramentũ religionis noſtrę.idé ſcribit
lib.de Catech.rud.c.26.Quartũ diſcrimen 4.
eſt,cętera ſacramẽta habent vim ſanctificã
di in motu poſitá, quia ipſa & applicatione
ſanctificát & vſu tantùm, Euchariſtia vero
vim ſanctificandi permanenté habet,nem
pè Chriſtum ipſum,licet ipſa ſumptione &
vſu ſuſcipientes ſanctificet,quia eſt corpus
& ſanguis filij,iuxta illud Ioá.6.Spiritus eſt,
qui viuificat,caro nó prodeſt quicquá. Cy
prianus de cœna Dñi, hîc cibus,inquit,ve-
rus & ſincerus per ſpecié & ſacramentum,
nos tactu ſanctificat.Itaq; cętera ſacramen
ta habent vim ſanctificãdi, inſtrumẽtaliter
permanenté tantũ,& exiſtẽte ipſo vſu:Eu-
chariſtia etiá extra vſum,habet eádé vim &
ipſo vſu exercet:vt dicitur ſalubre medica-
mentũ,antequam ſumptũ ſanet : & æneus
ſerpẽs in deſerto Num.21. habuit vim ſaná
di,antequá aſpiceretur.Aliorũ enim ſacra-
mentorũ eſſe,eſt in actu ſignificãdi & ſan-
ctificandi,cũ ſuſcipienti applicãtur:ſed Eu
riſtia eſt ſacramentũ,quia ſignificat & cóti
net actu Chriſtũ ipſum, non ſolũ vt habet
virtutem in ſe ſanctificãdi , ſed ea de cauſa
pręſenté,vt cóferat ſuſcipienti gratiá. Sym
bola namq; nó ſignificant &cótinent Chri
ſtum,

ſtum,ſimpliciter vt eſt in cęlo, vel vt ſit in terra,ſed vt eſt cibus & potus, ad refectionem ſpiritualem & ſanctificationẽ,ſicut expreſſit Dñs illis verbis Ioã.6.Caro mea verè eſt cibus.ſanguis meus verè eſt potus,& illis,in cœna vltima,mãducate & bibite.neque certè poteſt eſſe illuſtrior analogia inter viſibilem formã, & inuiſibilem gratiã, (in quo ratio ſacramenti cõſiſtit,)quã,quæ eſt inter ſpecies iſtas,& carnẽChriſti,vt cibum,& ſanguinem vt potum.

Cur Euchariſtia vis ad ſanctificandum eſt permanens.

3 Meritò autẽ diuino cõſilio factum eſt, vt hoc ſolũ ex omnibus ſacramentis haberet vim permanentẽ ſanctificandi,quia nõ tantũ eſt ſacramẽtum,ſed etiã ſacrificium: hoſtia autẽ & ſacrificium nõ poteſt eſſe niſi in rebus mutatis, ſanctificatis,oblatis, & permanentibus, vt cũ de ſacrificij ratione egerimus,conſtabit.Hinc eſt,quòd ad cętera ſacramenta populus concurrat cũ exercentur,vt ad ſigna efficacia diuinæ operationis tranſeuntis:ad hoc autem ſacramentum non ſolùm cum fit, ſed cũ factum eſt, præcipuè,vt ei debitus cultus & obſeruantia exhibeatur, quatenus reipſa Chriſtum cõtinet ad ſalutem & ſanctificationem noſtram.

In Euchariſtia, ſacramentum, res, ſacramentũ et res, ex Vgho. de S.Vict.lo.2. de ſacram.p.8. c.7.& Innoc. III.c.cũ martha de celebra. miſſ.& omnibus Theol.

Eſt autem, nõ tantùm in aliis ſacramentis recepta illa diſtinctio, ſacramenti tantùm,rei tantùm,rei &ſacramenti,ſed in hoc etiam ſacramẽto valde probata,& præcedenti doctrinæ omnino congruẽs.ſacramentum tantum eſt, quòd tantum ſignificat,vt ſpecies panis & vini in hoc ſacramento.res tantũ,eſt ipſa gratia ſanctificans ſuſcipientes,quæ eſt effectus dignæ ſumptionis.res & ſacramentum eſtChriſtus contẽtus ſub accidentibus panis & vini. vt enim eiſdem ſpeciebus ſignificatur,eſt res: vt autem ſignificat vnionem &refectionem animę ſpiritualem,eſt ſacramentum,licet non propriè.quia nõ eſt ſignum ſenſibile,quòd oſtendimus propriè eſſe ſacramentũ in generali definitione ſacramenti, ſed intelligibile per fidem, vt oſtẽdemus differẽtes de reali & ſubſtãtiali Chriſti præſentia in hoc ſacramẽto. Chriſtus igitur exiſtens in hoc ſacramento ſub accidentibus panis & vini, cõtinetur,vt cibus & potus noſter, & ideò eſt res contenta:& præthereà, quia vt cibus continetur ſignificat vnionem noſtram & refectionem,quàm vt efficiat, in hoc ſacramento ſub illis accidentibus exiſtit.

Conſecratio, aut ſumptio nõ pertinent ad rationẽ ſacramenti.

4 His poſitis,primò oſtendendum eſt,rationẽ ſacramenti in Euchariſtia,non conſiſtere,vel in ipſa cõfectione &conſecratione materiæ, vel in ipſa ſumptione & mãducatione.Primò quidẽ,quia nulla actio producens rẽ permanentem,vel ipſam conſequẽs,poteſt eſſentialiter eſſe ipſa res, vt cõſtat: ſed cõſecratio producit & efficit Euchariſtiã,ſumptio vero conſequitur,multo etiam tempore interiecto, vt ex propoſita differẽtia cõſtat,& ex doctrina tranſubſtãtiationis apertius conſtabit:conſecratio igitur,aut ſumptio,non eſt Euchariſtię ſacramentũ.Secũdò, illud propriè habet rationẽ ſacramenti, cui propriè nomẽ Euchariſtiæ tribuitur:ſed nõ tribuitur cõſecrationi aut ſumptioni,ſed rei cõſecratę & ſumptę: non eſt igitur Euchariſtia conſecratio, aut ſumptio,cũ tamenEuchariſtia ſit nomẽ huius ſacramẽti propriũ. hinc Iuſtinus in fine 2.apolog.hic cibus,inquit, à nobis Euchariſtia appellatur: actio verò conſecrationis, aut ſumptionis cibus eſſe nõ poteſt.hinc illę loquẽdi formulę vſitatę à D.Hier.in cõment.3.c.ſophoniæ,& D.Ambr.in vita ſatyri,facere Euchariſtiam,portare Euchariſtiã.offerre Euchariſtiã,manducareEuchariſtiã:quãuis autẽ conſecratio efficiatChriſtũ contineri ſub accidẽtibus panis & vini, & ideò vt cibũ ſacramentalem ſanctificantẽ,non poteſt habere rationem ſacramẽti, quia conſtaret hoc ſacramentũ ſola verborũ forma,per quã tantum ſacramentũ efficitur & cõſecratio,& nullũ haberet effectũ gratię ſanctificãtis,quia nõ applicatur ſuſcipiẽti,quòd tamen eſt de ratione ſacramẽti. in ſacramẽto verò,quòd nõ in vſu & ſumtione.ſed ipſa conſecratione perficitur,materiã & formam in ſacramenti cõfectione & cõſecratione diſtinguere oportet, nõ autẽ in re cõſecta,quia ipſa cõſecratione mutatur & non manet materia,forma vero in prolatione conſiſtens, amplius permanere non poteſt. idẽ eſt de miniſtro,qui cõſecrationis miniſter eſt primo & perſe, deinde vſus & applicationis:& fieri poteſt,vt diſpẽſationis ſit diaconus,qui cõſecrationis nullo modo eſſe poteſt,ſed tantum ſacerdos.

5 Oſtẽdimus ſacramẽti huius rationẽ nõ eſſe,vel in conſecratione,vel in ſumptione poſitã reliqua ſunt duo,in quorũ altero debet eſſe neceſſariò ratio ſacramẽti,cum nõ ſint plura in hoc ſacramento,quã quatuor, nẽpè in accidẽtibus,panis & vini cõtinentibus corpus & ſanguinẽ Chriſti, vel in ipſis rebus cõtentis. Sit igitur hęc certa ſentẽtia,

ſpecies ſiue figura panis & vini, quæ ſunt accidentia, quę permanent facta conſecratione, primo & per ſe habent rationem ſacraměti in Euchariſtia, hoc eſt, ſpecies illæ vt ſignificant & continẽt realiter Chriſti corpus & ſanguinem, vt cibum & potũ ad nutriendam & ſouendam, atque etiam amplificandam vitam ſpiritualem, ſunt ſacramentum Euchariſtiæ. Prima ratio ex precedentibus ſic deducitur: ſacramentũ eſt ſignum ſenſibile: (quia hæc eſt generalis ſacramenti ratio, vt de ſacramentis in genere principio oſtenſum eſt:) ſed ſpecies tantũ panis & vini in Euchariſtia ſunt ſigna ſenſibilia: ſpecies igitur tantùm habent rationem ſacramenti. ſic videtur cenſere Concilium Trident. Seſſ. 13. cap. 3. cũ ait hoc eſſe commune Euchariſtiæ cũ cęteris ſacramentis, vt ſit viſibilis forma inuiſibilis gratię, non autem contrà inuiſibilis gratia ſub viſibili forma. Conſtat autem ſenſibus, non eſſe in Euchariſtia aliã formam & figuram viſibilem, preter accidentia panis & vini. Quare vt eſt firma & cõſtans argumentatio, qua ex ſuperiori negato inferioris negatio concluditur: ſic erit hæc argumentatio neceſſaria, corpus & ſanguis Chriſti contenta ſub accidentibus panis & vini, non ſunt ſigna ſenſibilia: non ſunt igitur ſacramentum: & quia oſtẽſum eſt, de illis quatuor rebus quę ad Euchariſtiam concurrunt, conſecrationem & ſumptionem, ſacramenti rationem habere non poſſe, & de reliquis duobus, nempè accidentibus, & Chriſto ſub illis contẽto, Chriſtum non poſſe habere rationem ſacramenti, efficitur neceſſariò, ſolas ſpecies, & accidentia panis & vini habere rationem ſacramenti. Idem concluditur ex differentia ſacramentorum nouę legis, à veteribus, quæ eſt efficacia gratiæ inſtrumẽtalis deriuata ab humanitate Chriſti vt diuinitatis inſtrumento coniuncto, vt explicauimus in doctrina de ſacramentis in genere, diſtinguẽtes noua ſacramenta à veteribus. Ratio eſt hęc, ſpecies panis & vini ſunt ſacramentum Euchariſtiæ propriè, vt modò concluſimus, ergo ſunt inſtrumenta gratiæ ſanctificãtis: alioquin non eſſet propriè ſacramentum nouę legis. quod ſuſcipientem inſtrumentaliter ſanctificat. Fatemur quidem Chriſtum his ſpeciebus contentum, eſſe gratię ſanctificãtis principalem cauſam vt Deus eſt, & inſtrumentum cõiunctum eſſe humanitatẽ, ſed quia in neutro eſt ratio ſacraměti, quia neutrum eſt ſignum ſenſibile, ideò efficiẽtia inſtrumẽtalis neceſſariò tribuenda eſt ſpeciebus, vt illis tribuitur ratio ſacraměti.

6 Eſt hoc pręterea ſcripturę & veteri Eccleſię valde conſentaneum, ſpecies huiuſmodi operari per corpus & ſanguinẽ Chriſti, ſub illis contenta, eo modo, quo dixit D. Auguſt. de baptiſmo, aquã habere vim per verbũ, ideſt, formam vt eſt altera pars ſacramenti: ſic enim ſpecies ſacramẽtales, ex Chriſto contento, vim accipiunt ſanctificandi. Sic D. Cyrillus hanc externam & ſacramentalem operationem lib. 4. in Ioãnem his verbis ſignificauit, oportet terreſtre hoc corpus noſtrum, cognato ſibi guſtu & tactu, & cibo corporis Chriſti ad immortalitatem reduci: & Tertul. lib. de carnis reſurrectione, caro, inquit, aqua abluitur vt anima emaculetur, caro vngitur vt anima cõſecretur, caro ſignatur, vt anima muniatur: caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima Deo ſaginetur. Itaque vt ſpecies panis & vini ſignificãt Chriſtum contentum, vt habet vim reficiendi & alendi animam noſtram ſpiritu viuifico, & ipſam gratiam qua alimur ab eo dimanantem, ſic ſumptæ à nobis eandem efficiunt inſtrumentaliter. Sed quamuis ſpecies ſolæ habeant rationem ſacramenti, quia tamen Chriſtum verè & ſubſtantialiter continent vt cibum noſtrum, non debet ratio huiuſmodi ſacramentalis ſic ſpeciebus attribui, vt Chriſti contenti non habeatur ratio in hac conſideratione. quamuis enim ſpecies tantum ſignificent ſenſibiliter, ſignificant tamen Chriſtum ipſis contentum ſubſtantialiter.

7 Et idcircò veteres patres aliquãdo vocant Euchariſtię ſacramentum, corpus & ſanguinem Domini, aliquando dicunt conſtare ex terrena natura & cæleſti, ideſt ex accidentibus panis & vini, & corpore & ſanguine Chriſti, quæ cæleſtia dicuntur: quia virtute Spiritu ſancti conformata in vtero virginis, & habent ſibi hypoſtatice vnitam ipſam diuinitatem, & ideo Chriſtus contentus ſpeciebus dicitur cæleſtis. Sic Ignatius citatus à Theodoreto Dialogo 3. Euchariſtias, inquit, & oblationes nõ admittunt, quod non confiteantur Euchariſtiam eſſe carnem Saluatoris: ſic D. Aug. annotat. in Iob, ſacramentum hoc, inquit,

eſſe

eſſe panem,qui de cælo deſcendit, idem
etiam D.Auguſt.lib.1.de pec.merit. & re-
miſſ.cap.24.hoc ſacramentum rectè à pu-
nicis vocari vitam,ſcribit, quia eſt panis vi
uus,qui de cælo deſcēdit,& dat vitam mū-
do,& D.Greg.c. multi ſæcularium 1.q. 1.
vocat etiam ex re contenta noſtrum ſacra
mētum,corpus & ſanguinem Domini, cui
conſentit vſus ſcripturarum & patrum pe-
nè omnium,appellantium hoc myſterium
carnem,corpus,ſanguinem, & communi-
ter ſacramētum corporis & ſanguinis. Vn-
de ſunt illa ſæpè repetita ab Auguſtino
corpus exiſtere,vel ſumi ſacramentaliter,
& epiſt.23.ad Bonifacium inquit, ſacramē
tum corporis Chriſti ſecundum quendam
modum corpus Chriſti eſſe, nempè quia
non eſt ſub forma panis & vini Chriſtus in
propria ſpecie,ſed ſacramentali. Sed ipſas
ſpecies panis & vini,vt re vera ſunt, ita ap-
pellauit ſacramentum Cyprianus de cœ-
na Domini his verbis, illud viſibile quod
eſt in Euchariſtia,eſt ſacramentum laten-
tis ſubſtantiæ diuinæ.& Aug. de Catech.
rud.cap.26.diſtinguit inter ſacramentum,
quod vocat ſignaculum viſibile, & laten-
tem diuinam ſubſtantiam in myſteriis con
tentam.hinc ſunt illa,corpus Chriſti eſſe in
ſacramento,vel contineri ſub ſacramento.

Summa præcedentis diſputationis.

8 Concludamus igitur,ſacramēti ratio-
nem ſpeciebus panis & vini propriè com-
petere,ſed quatenus ſignificant & conti-
nent corpus & ſanguinem Chriſti,& ideo
ſacramentum vocari ipſum corpus & ſan-
guinem,vt contentum: propriè autem ſi-
gna externa ſignificantia & continentia.&
certè hoc ſacramentum perficitur conſe-
cratione materiæ,vt ſupra oſtendimus, cō
ſecratione autem fit,vt corpus & ſanguis
Chriſti ſit , non abſolutè, ſed ſub ſpecie-
bus panis & vini, vt in doctrina de tranſub
ſtantiatione explicabitur. Cui ſentētiæ ma
gnam lucē affert celebris & recepta Theo
logorum diſtinctio,in ſacramentum tan-
tum,rem tantum,ſacramentum & rem: de
qua diſtinctione paulo ante diximus , ex
qua conſtitit,ipſum corpus Chriſti appel-
lari ſacramentum impropriè,nempè vt ſi-
gnificat fidelibus effectum huius ſacra-
menti:& à quibuſdam dicitur ſignū Chri-
ſti in propria ſpecie,vt eſt in cælo, vel fuit
in terra,vt eleganter deducit Lanfrancus
ex Aug.epiſt.ad Bonifacium,& D.Grego
rio lib.4. Dialog.aſſerēs carnem carnis,&
ſanguinem ſanguinis dici ſacramentum,cō
tra Berengarium.

Quæſtio ſecunda contra Proteſtantes,
an Euchariſtia ſit ſacramentum?

Obiectiones hæreticorum, negantium rationem ſacramenti ſpeciebus Chriſtum continentibus, refelluntur.

1 Leuia ſunt hæreticorum argumēta,
quibus hanc rationem ſacramenti
tollere connantur, cum enim oſtenderi-
mus,ſpecies,corpus & ſanguinem Chriſti
continentes,habere propriè rationē ſacra-
mēti,illi ſpeciebus permanētibus ſine ſub-
ſtantia panis & vini, etſi contineāt verè &
ſubſtantialiter corpus & ſanguinem Chri-
ſti,vt recta fides docet rationem ſacramē
ti conuenire non poſſe,his argumentis cō-
cludunt.Primò,ſacramentum Euchariſtiæ 1.
repreſentat vnionem corporis myſtici cū
Chriſto capite, vt apertè requirit D.Pau-
lus 1.Cor.10.in hoc ſacramento,cū inquit,
vnum corpus ſumus,qui de vno pane, &
de vno calice participamus: ſed ſpecies ſi-
ne ſubſtantia panis & vini hanc vnionem
repreſentare nō poſſunt:(quia illam repre
ſentat coagmentatio multorum granorū
& vuarum in vnum corpus, quę ſolùm re-
peritur in vero pane & vino, non item in
ſpeciebus:) ſpecies igitur rationem ſacra-
menti Euchariſtię habere non poſſunt.
Secundò,in hoc ſacramēto debet eſſe ana- 2.
logia nutritionis corporalis ad ſpiritualem
animi paſtum:ſed in accidentibus panis &
vini,non poteſt eſſe hęc analogia ad ratio
nem huius ſacramenti neceſſaria, quia nō
nutriunt:accidentia igitur non habent ra-
tionem ſacramenti.Tertio, ſacramentum 3.
debet eſſe ſignum ſignificans: ſed ſpe-
cies continentes Chriſtum non ſignificāt,
cum ſignificatio ſit rei abſentis, preſentē
autem Chriſtum contineant:ergo ſpecies
non ſunt ſacramentum,ſi preſentem conti
nent Chriſtum.confirmāt hoc modo,quia
oppoſita ſimul eſſe non poſſunt:res autem
ſignificans & ſignificata ſunt oppoſita:
non poſſunt ergo ſimul eſſe ſpecies ſignifi
caris Chriſtum,& Chriſtus ipſe preſens.

Species ſignificant vnionem corporis myſtici.

2 Ad primum, neganda eſt aſſumptio,
quia ſpecies panis & vini ſignificant, & re-
pręſentant illam vnionem, quatenus panē
repręſentant, licet eius ſubſiſtentia non
ſubſiſtat in ſacramento:neque enim opor-
tet grana aut vuas exiſtere, vt neque in
pane & vino exiſtunt,vt repreſentetur illa
vnio

vnio & coagmentatio multorum in vnũ, preſertim cum ſubſtantia per ſe ſenſibilis non ſit, & ideo neque ſignum ſacramentale, quod oportet eſſe ſenſibile: eandem igitur vim habent repræſentandi accidentia panis & vini, non exiſtente ſubſtantia, atque exiſtente. Ad ſecundum ſimiliter neganda eſt aſſumptio: primò quidem, quia ſpecies panis & vini in hoc ſacramento, etiam abſente ſubſtantia vtriuſque, id præſtant ad agendum & patiẽdum, quod ipſa ſubſtantia, ſi permaneret, vt oſtenditur ex ſenſu & ratione, in doctrina de huiuſmodi accidentibus permanentibus ſine ſubiecto: itaque verè nutriunt & afficiunt noſtrum corpus vt ipſa ſubſtantia. Secundò, non oportet ſumpto hoc ſacramento, veram fieri nutritionem, vt ſi ſumatur in minima quadã particula, vt vera ſit illa analogia: cum ſatis ſit permanere accidentia panis & vini, quæ pertinent ad nutritionẽ naturaliter, vt excitata mens huiuſmodi ſignis, colligat huiuſmodi analogiam. quẽadmodũ non erat neceſſe, vt ſerpẽs æneus, ignis in rubo ardens, columna nubis, linguæ igneæ & ſimilia myſteria haberent in ſe vim naturalem reſpondentem virtuti, quam ſignificabant rebus illis meſſe, quarum gratia inſtituta ſunt. Vnde D. Auguſt. epiſt. ad Ianuarium, nihil amplius requirit in ſacramentis, quam ſimilitudinem, quia vt inquit epiſt. 23. ſi ſacramenta non haberent ſimilitudinem earum rerum, quarum ſacramenta ſunt, propriè ſacramenta non dicerentur: ſimilitudo autem & ſignificatio propriè eſt in accidentibus, quæ ſenſibus obiecta, non poſſunt nõ deducere mẽtem in cogitationem ſubſtantiæ, cuius accidentia ſunt, & in effecta eiuſdem ſubſtãtiæ: quare ſatis eſt, in hoc ſacramento exiſtere accidentia panis & vini, vt manere poſſit & comprehendi vera analogia effectuum panis & vini, cum effectibus huius ſacramenti.

In ſpeciebus retinetur analogia mutationis corporalis.

Num. 21. Exod. 3. Exod. 13. Acto. 2.

3 Ad tertium, cõſtat aſſumptionem omnino falſam eſſe, non enim requirit ratio ſigni, vt rem abſentem repræſentet, ſed potius vt occultam & latentem, ſiue præſentẽ ſiue abſentem, vt ad rubrum ardentẽ præſens erat Deus, ad columbam & linguas Spiritus ſanctus, ad arcam vete. teſt. maieſtas Domini. Denique ad confir. reſpondetur, oppoſita non eſſe idem & ſecundũ idem, in eodem tamen ſubiecto, non tamẽ ſecundum idem eſſe poſſe: preſertim cum ſignum & res ſignificata relatiue tantum opponãtur, ex quibus alterum, abſentiam alterius non requirit.

Ratio ſigni nõ requirit rem, quam repræſentat, abſentẽ eſſe

ARTICVLVS III.

Vtrum Euchariſtia ſit de neceſſitate ſalutis.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentũ ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit enim Dominus, Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis. Sed in hoc ſacramento mãducatur caro Chriſti, & bibitur ſanguis eius. Ergo ſine hoc ſacramento non poteſt homo habere ſalutẽ ſpiritualis vitæ.

Infr. q. 80. ar. 11. & 4. diſt. 9 ar. 1 q. 2. & di. 12. q. 3. ar. 2. q. 1. & lo. 6. le. 7. co. 1.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentũ eſt quoddam ſpirituale alimẽtum. Sed alimentum corporale eſt de neceſſitate corporalis ſalutis. Ergo etiam hoc ſacramentum eſt de neceſſitate ſpiritualis ſalutis.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, ſine qua non eſt ſalus: ita & Euchariſtia: dicit enim Apoſtolus, 1. Cor. 11. Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis, donec veniat. Ergo ſicut baptiſmus eſt de neceſſitate ſalutis, ita etiam hoc ſacramentum.

SED CONTRA eſt, quod Auguſt. ſcribit Bonifacio contra Pelagianos, Nec illud cogitetis, paruulos vitam habere nõ poſſe, qui ſunt expertes corporis & ſanguinis Chriſti.

Lib. 4. contra duas epiſ. Pela. c. 22. in med. to. 7.

RESPONDEO dicẽdum, quod in hoc ſacramento duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum & rem ſacramenti. dictum, eſt autẽ, quod res huius ſacramenti eſt vnitas

tas corporis myſtici, ſine qua non poteſt eſſe ſalus: nulli enim patet aditus ſalutis extra Eccleſiā, ſicut nec in diluuio abſq; arca Noë, quæ ſignificat Eccleſiam, vt habetur 1. q.68.ar.2. Pet. 3. dictū eſt* autem ſupra, quòd res alicuius ſacramenti haberi poteſt ante perceptionem ſacramēti, ex ipſo voto ſacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionē huius ſacramēti, poteſt homo habere ſalutē ex voto percipiēdi hoc ſacramētum: ſicut & ante baptiſmū ex voto q.68.ar.2. baptiſmi, vt ſupra dictū eſt.* Eſt tamen differentia quantū ad duo. Primò quidē, quia baptiſmus eſt principiū ſpiritualis vitæ, & ianua ſacramentorū: Euchariſtia verò eſt quaſi conſumatio ſpiritualis vitæ, & omniū ſacramentorū finis (vt ſupradi q.65.ar.3. ctū eſt*) per ſanctificationes enim omniū ſacramenrorum, fit præparatio ad ſuſcipiendā, vel conſecrandam Euchariſtiam. Et ideo perceptio baptiſmi eſt neceſſaria ad inchoandam ſpiritualem vitam: perceptio autē Euchariſtiæ eſt neceſſaria ad conſummandam ipſam: nō ad hoc quod ſimpliciter habeatur, ſed ſufficit eam habere in voto, ſicut & finis habetur in deſiderio & intentione. alia differentia eſt: quia per baptiſmum ordinatur homo ad Euchariſtiam: & ideo ex hoc ipſo, quod pueri baptizantur, ordinantur per Eccleſiam ad Euchariſtiam, & ſic ſicut ex fide Eccleſiæ credūt, ſic ex intentione Eccleſiæ deſiderant Euchariſtiam, & per cōſequens recipiūt rem ipſius. Sed ad baptiſmū non ordinantur per aliud præcedēs ſacramentū. Et ideo ante ſuſceptionem baptiſmi, nō habent pueri aliquo modo baptiſmū in voto, ſed ſoli adulti: vnde rem ſacramenti non poſſunt percipere ſine perceptione ſacramenti. Et ideo hoc ſacramentum non hoc modo eſt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut Aug.* dicit, exponēs illud verbū Ioan. Hunc cibum & po- *Trac. 26. in Ioan. to. 9.* tum, ſcilicet carnis ſuæ & ſanguinis, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorū, quòd eſt Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & iuſtificatis, & glorificatis ſanctis, & fidelibus eius. Vnde ſicut ipſe dicit in Epiſto.* *Refertur de cõſec. d. 4. c. Nulli.* ad Bonifacium, Nulli eſt aliquatenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis ſanguiniſq; Dñi participem fieri, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur, nec alienari ab illius panis calicıſq; cōſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc ſeculo in vnitatē corporis Chriſti cōſtitutus abſcedat.

Ad secundum dicendum, quòd hæc eſt differētia inter alimētum corporale & ſpirituale, quod alimentum corporale conuertitur in ſubſtantiam eius, qui nutritur, & ideo non poteſt homini valere ad vitæ conſeruationem alimentū corporale, niſi realiter ſumatur. Sed alimentum ſpirituale conuertit hominem in ſeipſum, ſecundum illud quod Aug.* dicit in lib. Cōf. quod *Li. 7. confeſ. c. 10. a medio, to. 1.* quaſi audiuit vocem Chriſti dicentis ſibi: Nec tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Poteſt autem aliquis in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine huius ſacramēti perceptione. Et ideo nō eſt ſimile.

Ad tertium dicendū, quòd baptiſmus

baptiſmus eſt ſacramentum mortis & paſſionis Chriſti, prout homo regeneratur in Chriſto virtute paſſionis eius, ſed Euchariſtia eſt ſacramentum paſſionis Chriſti, prout homo perficitur in vnione ad Chriſtũ paſſum Vnde ſicut baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quæ eſt fundamentum ſpiritualis vitæ, ita Euchariſtia dicitur ſacramentum charitatis, quę eſt vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm conuenienter hoc ſacramentum pluribus nominibus nominetur.

Infr. q. 79. ar. 2. ad. 1. Et 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 3. AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod inconueniẽter hoc ſacramentũ pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debẽt reſpõdere rebus. Sed hoc ſacramẽtum eſt vnum, vt dictum eſt. *Ergo non debet pluribus nominibus nominari. ar. 2. huius q.

¶ 2. Præterea, Species non notificatur cõuenienter per id, quod eſt cõmune toti generi. Sed Euchariſtia eſt ſacramentũ nouę legis. Omnibus autẽ ſacramẽtis cõmune eſt, quod in eis cõfertur gratia, quòd ſignificat nomen Euchariſtiæ, quod eſt idem quod bona gratia. omnia etiã ſacramenta remediũ nobis afferũt in via pręſentis vitę, quod pertinet ad rationẽ viatici. In omnibus etiã ſacramẽtis fit aliquid ſacrum, quod pertinet ad rationẽ ſacrificij. Et per omnia ſacramenta ſibi inuicẽ communicant fideles, quod ſignificat hoc nomen ſynaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic ſacramento.

¶ 3. Pręterea, Hoſtia videtur eſſe idem quod ſacrificium. Sicut ergo non propriè dicitur ſacrificium, ita nec propriè dicitur hoſtia.

SED CONTRA eſt, quod vſus fidelium habet.

RESPONDEO dicendũ, quod hoc ſacramentum habet triplicem ſignificationem. Vnam quidẽ reſpectu præteriti, inquãtum, ſcilicet, eſt commemoratiuum Dominicæ paſſionis, quę fuit verum ſacrificiũ, vt ſupra dictum eſt, * & ſecundum hoc nominatur ſacrificium. Aliam autem ſignificationem habet reſpectu rei præſentis, ſcilicet, eccleſiaſticę vnitatis, cui homines aggregantur per hoc ſacramentum. Et ſecũdum hoc nominatur communio vel ſynaxis. dicit enim Damaſ. * 4. lib. quod dicitur cõmunio, quia cõmunicamus per ipſam Chriſto, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur ad inuicẽ per ipſam. Tertiam ſignificationem habet reſpectu futuri, inquantum, ſcilicet, hoc ſacramentum eſt præfiguratiuũ fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et ſecundũ hoc dicitur viaticũ, quia hîc prębet nobis viã illuc perueniendi. Et ſecũdum hoc etiam dicitur Euchariſtia, ideſt, bona gratia, quia gratia Dei vita ęterna (vt dicitur Rom. 6.) vel quia realiter cõtinet Chriſtum, qui eſt plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepſis, ideſt, aſſumptio, quia vt Damaſ.* dicit, per hoc filij deitatem aſſumimus.

q. 48. ar. 3.

li. 4. ortho fid. c. 14. à medio.

li. 4. ortho. fid. c. 14.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, ſecundum diuerſas proprietates, vel effectus.

AD SECVNDVM dicendũ, quod id quod eſt cõmune omnibus ſacramentis, attribuitur antonomaſticè ei propter eius excellentiam.

AD TERTIVM dicendũ, quod hoc

hoc ſacramētum dicitur ſacrificiū, inquantum repræſentat ipſam paſſionem Chriſti. Dicitur autem hoſtia, inquantū continet ipſum Chriſtum, qui eſt hoſtia ſalutaris, vt dicitur Epheſ. 5.

ARTICVLVS V.

Vtrùm inſtitutio huius ſacramenti fuerit conueniens.

Inf. q. 74. ar. 4. co. & ad 1. & q. 80 ar. 8. ad 1. & 4. d. 8 q. 1 ar 3. & 1 Corp. 11. le. 4 & 4. & le. 5. col. 1 fin.

** li. 2. text. 50 tom 2.*

** c. 2. eccl hierar par. 1. amedio.*

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens inſtitutio iſtius ſacramenti. Vt enim Philoſophus * dicit in 2. de generatione. Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Sed per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio, accipimus eſſe ſpirituale, vt Dionyſ. * dicit 2. c. eccleſ. hier. Ergo per baptiſmū etiam nutrimur. Nō ergo fuit neceſſarium inſtituere hoc ſacramentum, quaſi ſpirituale nutrimentum.

¶ 2. Præterea, Per hoc ſacramētum homines Chriſto vniuntur, ſicut mēbra capiti. Sed Chriſtus eſt caput omnium hominum, etiā qui fuerunt ab initio mundi, vt ſuprà dictum eſt. * Ergo non debuit inſtitutio huius ſacramenti differri vſquē ad cœnam Domini.

** quæſt. 8.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentū dicitur eſſe memoriale Dominicę paſſionis ſecundum illud Luc. 22. Hoc facite in meā commemorationē, ſed memoria eſt præteritorum. Ergo hoc ſacramentum nō debuit inſtitui ante Chriſti paſſionem.

¶ 4. Præterea, Per baptiſmū aliquis ordinatur ad Euchariſtiā, quæ non niſi baptizatis dari debet. Sed baptiſmus inſtitutus fuit poſt Chriſti paſſionē & reſurrectionē, vt patet Matt. vlt. Ergo inconuenienter hoc ſacramentum fuit ante paſſionem Chriſti inſtitutum.

SED CONTRA eſt, quod hoc ſacramentū eſt inſtitutū à Chriſto, de quo dicit Mar. 7. Bene omnia fecit.

RESPONDEO dicendū, quod cōuenięter hoc ſacr̄m inſtitutum fuit in cœna, in qua, ſcilicet, Chriſtus, vltimò, cū ſuis diſcipulis fuit cōuerſatus. Primò quidē, ratione continentiæ huius ſacramenti. Continetur enim ipſe Chriſtus in Euchariſtia ſicut in ſacramēto. Et ideo quādo ipſe Chriſtus in propria ſpecie à diſcipulis diſceſſurus erat, in ſacramēta li ſpecie ſeipſum eis reliquit, ſicut in abſentia Imperatoris exhibetur venerāda eius imago. Vnde Euſeb. Emiſſ. * dicit: Quia corpus aſſumptū ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus neceſſe erat, vt die cœnæ ſacramentū corporis & ſanguinis ſui cōſecraret nobis, vt coleretur iugiter per myſteriū, quod ſemel offerebatur in pretiū. Secūdò, quia ſine fide paſſionis Chriſti nunquā potuit eſſe ſalus, ſecundū illud Rom. 3. Quē propoſuit Deus propitiatorē per fidē in ſanguine ipſius. Et ideo oportuit omni tēpore apud homines eſſe aliquid repręſentatiuū Dn̄icę paſſionis. Cuius in veteri quidē Teſtamēto pręcipuum ſacramentū erat agnus Paſchalis, vnde & Apſtolus dicit 1. Cor. 5. Paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus. Succeſſit autē & in nouo Teſtamento Euchariſtiæ ſacramentū, quod eſt rememoratiuū pręteritę paſſionis, ſicut & illud fuit præfiguratiuū futurę. Et ideo conueniens fuit, vt imminente paſſione, celebrato priori ſacramēto, nouū ſacramentū inſtitueret. Vnde Leo * Papa dicit, quod vt vmbrę cederēt corpori, antiqua obſeruantia nouo excluditur ſacramento, hoſtia in hoſtiā trāſit, ſanguine

Habetur de cō ſec d. 2. c. quia corpus aſſumptū hom 4. in Paſcha Domini, non longe à principio.

In ſer. 7. de paſſione Dn̄i, inter principium & medium.

9.Ergo videtur, quod illud ſacrificium fuerit expreſſior figura huius ſacramenti, quam agnus Paſchalis.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit, 1. Cor. 5. Paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus: itaq; epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis.

Respondeo dicēdum, quòd in hoc ſacramento tria conſiderare poſſumus, ſcilicet, id quod eſt ſacramentum tantum, quod eſt panis & vinū, & id quod eſt res & ſacramentum, ſcilicet corpus Chriſti verum: & quod eſt res tantum, ſcilicet effectus huius ſacramenti. Quantum igitur ad id quod eſt ſacramentum tantùm, potiſſima figura fuit huius ſacramenti oblatio Melchiſedec, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipſum Chriſtum paſſum, qui continetur in hoc ſacramento, figuræ eius fuerunt omnia ſacrificia veteris Teſtamenti, præcipuè ſacrificium expiationis, quod erat ſolenniſſimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura mãna, quod habebat in ſe omnis ſaporis ſuauitatē (vt dicitur Sapien. 16.) ſicut & gratia huius ſacramenti, quãtum ad omnia reficit mentem: ſed agnus Paſchalis quantū ad hęc tria præfigurabat hoc ſacramentū. Quãtum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundū illud Exod. 12. edent carnes, & azymos panes. Quantum vero ad ſecundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael decimaquarta luna, quod fuit figura paſſionis Chriſti, qui propter innocētiam dicitur agnus. Quantum vero ad effectum, quia per ſanguinem agni Paſchalis protecti ſunt filij Iſrael à deuaſtante angelo, & educti de Ægyptiaca ſeruitute. Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura huius ſacramenti agnus Paſchalis, quia ſecundum omnia ipſum repreſentat.

¶ Et per hæc patet reſponſio ad

OBIECTA.

Sententiæ & Concluſiones quæſt.

Prima concluſio, *Res huius ſacramenti eſt ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria: ſumptio autem ſacramenti eſt adultis neceſſaria ſaltem in voto, pro quo pueris valet baptiſmus.*

Ratio primi, *Quia coniunctio myſtica cū Chriſto in Eccleſia catholica eſt ad ſalutem omnino neceſſaria, cum extra Eccleſiam non ſit ſalus: & hæc coniunctio eſt res huius ſacramenti.*

Ratio ſecundi, *Quia adulti tenentur ſuſcipere hoc ſacramentum in re vel in voto.*

Ratio tertij: *Quia pueri cum voto Euchariſtiæ non poſſint præ ætate Chriſto coniungi, baptiſmo ſuſcepto coniunguntur, & ipſa ſuſceptio eſt illis veluti votum Euchariſtiæ. de hac concluſione diſſeretur infra in doctrina de ſumptione Euchariſtiæ. q. 80.*

Secunda concluſio: *Hoc ſacramētū meritò explicatur variis nominibus, & inſtitutum eſt à Chriſto Domino, in vltima cœna: ſed præceſſerunt multæ prædictiones & figuræ, de nominibus ſupra art. 1. de reliquis ſtatim.*

COMMENTARIVS.

1 Conſtitutum ſacramētum Euchariſtiæ in propria ratione, proxima cōſequitur inſtitutio: eam verò illuſtriorē reddidit diuina ſapiētia tribus veluti preparationibus, prophetia, figura promiſſione: quibus magna & præcipua Chriſti myſteria prænunciari ſolent, ea nos breuiter *Preparationes ad Euchariſtia inſtitutionem.*

ex patribus colligemus. ad prophetiã pertinent vete. teſta. teſtimonia, quę Euchariſtiam inſtruendam in nouo teſtamento prædixerunt. huiuſmodi eſt illud Geneſ. 49. Lauabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine vuæ amictum ſuum, ſic Tertul. lib. 4. contra Marcionem, & Cyprian. lib. 2. epiſt. 3. ſanguinem vuæ intelligunt, ſanguinem calicis Dominici. Tertu. etiam in eandem ſententiam adducit illud Hierem. 11. Mittamus lignum in panem eius. Cyprianus etiam eadem epiſt. de hoc ſacramento prophetice dictum exiſtimat illud Prouerb. 9. Sapientia mactauit hoſtias ſuas, miſcuit in cratere vinum ſuum, excelſa voce predicans: Venite & edite de panibus meis, & bibite vinum, quod miſcui vobis. D. Auguſt. illud Pſal. 21. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ, prędictum eſſe vult de mẽſa Domini, vbi accipiunt corpus & ſanguinem Domini. de eodem ſacramento accipit illud Pſal. 98. Adorate ſcabelum pedum eius, & D. Ambroſ. lib. 3. de Spiritu ſancto, cap. 12. & ad Titulum Pſalm. 33. illud, quod legitur iuxta ſeptuaginta, ferebatur in manibus ſuis, D. Aug. ait de Chriſto tantũ poſſe intelligi, quãdo commendans corpus ſuum in Cœna dixit: Hoc eſt corpus meum. — *Prophetiæ.*

2 Hebręi qui Chriſtum præceſſerunt ex illo Iudicum 9. non poſſum deſerere vinum, quod lætificat Deũ & homines, colligebant ſacramentum in vino futurum: & totum Pſalm. 72. ad Meſſiam referentes, vbi nos legimus, Erit firmamentum in terra in ſummis mõtium, illi vel legentes ad Hieronymi interpretationem accommodatè, erit memorabile triticum in terra in capite montium, vel ad recentiorum interpretationem, placenta frumenti erit in cacumine montium, ad prædictionem huius ſacramenti referebant: quibus conſentit Chaldaica tranſlãtio referente Paulo Burgen. cum ait, erit placenta frumenti in capitibus ſacerdotum. rectè igitur inquit D. Ambroſ. in Pſalm. 38. eorum, quæ hoc ſacramento celebrantur, vetuſtiſſimam prędictionem fuiſſe in ſermonibus prophetarum. Dicitur etiam hoc ſacramentũ conuiuium pinguiũ, Eſai. 25. ex Guitmũdo. lib. 1. dicitur Malach. 1. Oblatio munda, quæ omni loco offertur, & à patribus intelligitur de hoc ſacramento, vt ſacrificium eſt, Hier. Theo. Iren. lib. 4. c. 32. Iuſtinus cõtra Iud. Cypr. lib. 1. cõtra eoſdem, c. 16. Euſeb. lib. 1. de dem. c. 6. Aug. lib. 18. de Ciuit. c. 35. & lib. 19. c. 23. lib. cõtra aduer. leg. & Proph. c. 20. & 22. Chryſo. oratione 2. contra Iud. tom. 5. Damaſc. lib. 4. cap. 14. D. Tho. 1. 2. q. 102. art. 3. citantur etiam Rabbini in eandem ſententiam, qui Chriſtum pręceſſerunt, Moyſes Hadarſan. Pſal. 136. Cahana, Gen. 49. Iudas num. 28. Simeon lib. de inueſtig. ſacramentorum. Bezachias in Eccleſiaſten, Ionathas lib. collectionũ Abraham, Pſalm. 130. hactenus de prophetiis.

3 De ceremoniis ſtatis, ſolennibuſque actionibus, adumbrãtibus hoc ſacramentum apertius differetur, ſi in Euchariſtia rationem ſacrificij & ſacramenti diſtinxerimus: quędam enim ſunt figurę & vmbrę vt ſacrificij, quædam vt ſacramenti. Nullũ autem fuit ab orbe condito ſacrificiũ placens Deo, quod noſtrum non prefigurauerit, vt veritatem & complementum, vt inquit D. Aug. lib. 1. contra aduerſ. leg. & prophet. cap. 18. & D. Leo in ſerm. de paſſione Domini, & expreſsit Eccleſia in ſecreta oratione Dominicæ ſeptimæ poſt Pentecoſtem his verbis: Deus qui legalium omnium hoſtiarum differentias, in vnius ſacrificij perfectione ſanxiſti. Sic ante legem Abelis ſacrificium & ſanguis, noſtrum ſacrificium pręfigurauit, vnde elegantiſſime D. Auguſt. lib 12. cõtra Fauſt. cap. 10. ſicut inquit, vox ſanguinis olim clamauit de terra, ſic nunc habet magnam vocem Chriſti ſanguis, cum eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur amen. Quæ reſponſio fuit olim ſolennis accipientium ſacrã Euchariſtiam. idem docet D. Ambroſ. de incarnat. Dominicę ſacramento, cap 1. Idẽ vniuerſaliter de aliis ſacrificiis, quę Deo ante legem placuerunt, ſentiendum eſt: cum enim omnia præfigurarent Chriſtum, per quẽ ſolùm placere poterant Deo, & Chriſtus hoc ſacramento verè contineatur, prę figurabant etiam hoc ſacramentum, ſed ſub ratione ſacrificij, quatenus Chriſtum morientem pro peccatis noſtris adumbrabãt. Chriſtus autẽ licet verè in Cruce mortuus ſit, tamẽ in cœna vltima hoc ſacramẽtum inſtituens, ſeipſum in mortẽ obtulit; & cũ in hoc ſacramento offertur incruentè, tamẽ per modũ morientis offertur, quatenus idem, qui cruce ſeipſum obtulit, repreſentato ſeorſum ſanguine immolatur & ſumitur. In lege autẽ omnis ſacrificiorũ ratio

Figura vt ſacrif. 19.

Ex his fuit ſacrificium expiationis ſolenniſſimũ. 1. 2. q. 102 ar. 4. ad 10. & num. 29.

Vide 3. p. q. 49 art. 2. ad 1. & Aug. cõtra aduerſ. leg. & prophet c. 20.

ratio diuiſa eſt in holocauſtū, victimam & hoſtiam pacificā, quæ omnia in ſacrificio Euchariſtiæ præcipuè & perfectè reperiūtur, vt conſtabit, cum de hac tota ratione ſacrificij exactius diſſeruerimus.

Figuræ vt ſacramenti.

4 Euchariſtiæ vt ſacramenti, figuræ diſtinguendę ſunt. quędam enim ad materiā & ſpecies, quædam ad corpus contentum, quędam ad gratiam, quam efficit in dignè ſumentibus, pertinēt. Primùm igitur, quoad materiā & ſpecies panis variè præfiguratū fuit hoc ſacramentū in ſex generibus panū. panibus propoſitionis Exod. 40. Nō ſolū propter ſacrā & perpetuā in altari cuſtodiā, ſed propter ſingularē ſanctitatem, quam requirebant in comedentibus, ſic Damaſc. lib. 4. de fide. c. 14. Secundò, propter excellentiam, præfiguratum eſt hoc ſacramentum panibus primitiarū, Leuit. 23. quod intuens Irenæus, lib. 4. c. 32. appellat hæc alimenta ſancta, primitias diuinorum munerum in nouo teſtamento. Tertiò, quantum ad efficaciam ſuſtentationis, & vt eſt viaticum peregrinationis, qua in cælum tendimus, ſignificatur idem ſacramentum in pane Heliæ. 3. Reg. 19. in cuius fortitudine ambulauit propheta quadraginta dies in montem Dei Oreb. Quartò, propter ſummam vim, quam habet ad arcendos hoſtes noſtri ſpiritus, ſignificatur Iud. 7. pane, quem vidit Gedeon impetu euertentem caſtra Madian. Idem etiam

Gen.18.

volunt pręſignificatum in ſubcineritiis panibus ex tribus puriſſimæ ſimilæ ſatis confectis, & angelis ab Abrahamo propoſitis. Vltimò, quia hoc noſtrum ſacramentum paratur ad gratiarum actionem, oblationem, manducationem & in omne officiū religionis, exactiſſimè ſignificatur in pane & vino Melchiſedec. Geneſ. 14. Vnde D. Ambro. lib. 4. de ſacram. c. 3. Melchiſedec, inquit, primus autor horum ſacramentorum. Nec ab aliquo Patrum hæc ſententia ferè prætermiſſa eſt, vt cōſtat ex Arnobio. in Pſal. 109. ex Cypria. lib. 2. epiſt. 3. ad Cæcilium, D. Hieron. ep. ad Euagrium, Chryſoſt. hom. 35 in Geneſ. Damaſ. lib. 4. c. 14.

5 Fuerunt alia, quæ Chriſtum in hoc ſacramento latētem, immolatum & ad eſcā paratum pręfigurarūt, quod omnium ampliſſimè præſtitit agnus ille maſculus, anniculus, tenerrimus, immaculatus, è reliquo grege ad Paſcha ſelectus, in vna domo, quartadecima luna, coniunctus cum pane azimo, ſine oſſiū comminutione integer comedendus. præcipua enim illius agni religio fuit in modo, non tantùm immolandi, ſed multo magis comedēdi, ſ. ſ. e. de illo, Mar. 14. Vbi eſt refectio mea? vbi Paſcha cum diſcipulis meis manducem. & Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Hinc eſt quod Chriſtus à Cœna veteris agni, in cœnam noui teſtamenti tranſiuit, admonens ſe poſtremū comedere & bibere de veteri paſchate & poculo, & ſtatuere de illo implendo, & nouo modo comedendo in regno Dei. Hinc etiam D. Paulus 1. Cor. 5. appellat Chriſtum Paſcha noſtrū, non tam ad occiſionem alludēs, qua ſignificabatur immolatus in Cruce, quā ad epulum in azimis veritatis, quomodo ſignificabatur veteri Paſchate; vt in ſacramento omnes etiam Patres conſentiunt, & Euangeliſtæ teſtantur, typicum agnum prius fuiſſe manducatū, deinde inſtituto hoc ſacramēto, fuiſſe impletum. Sic Chryſoſto. hom. de proditione Iudæ, Tertul. lib. 4. cōtra Marcionem, Iſychius in 23. Leuit. Paſchaſius lib. de corpore & ſanguine Domini, D. Leo. ſer. 7. de Paſſ. D. Auguſt. lib. 2. contra Petil. cap. 37. & Epiſt. 86. ad Caſulanum, Origenes ad illud, proximum erat Paſcha Iudæorum. D. Cregor. homil. 22. in Euangel.

6 Aliæ fuerunt figuræ, quæ vel mirabiles huius ſacramenti effectus, vel ſingularē rationem exiſtentiæ, vel varia circa ipſam miracula præfigurarunt. Ex his eſt manna de cælo, panis angelorum dictū Pſal. 77. repreſentabat autem noſtrum ſacramentum in præparatione ſeu cōfectione, quatenus de cælo venit, & verbo Dei formatū eſt, cum de eo ſcriptū ſit Deu. 8. Non in ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo quod procedit de ore Dei. Erat etiam ſimile noſtrę Euchariſtiæ in colligēdo & ſumēdo, quatenus neque, qui pluscollegerat amplius habebat, neque, qui minus parauerat, minus reperiebat, Exod. 16. Habebat etiam guſtum ſimilæ & mellis dulciſſimi, & tamen ita varium, vt cuiuſque appetitui, & volūtati ſatiſfaceret. Hinc eſt quod Chriſtus Dominus Ioan. 6 Confert hoc ſacramentū cum manna, cū ait, Patres veſtri manducauerunt māna, & mortui ſunt, qui manducat hunc panē viuet in æternū. Paulus etiā, 1. Cor. 10. Non tantū manna Patrū,

ſed etiam aquã ex petra fluentẽ, Exod. 17. ad Chriſti manducationẽ & potũ in hoc ſacramẽto pertinuiſſe, apertè docet: cum ait, omnes hanc eſcã ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundẽ potũm ſpiritualẽ biberunt. de qua re multa D. Ambr. in Pſal. 38. lib. 5. de ſacr. c. 1. lib. de iis, qui myſteriis initiantur c. 8. & 9. Aug. tract. 11. in Ioan. explicat, quòd ſit mãna Chriſtianorũ. Rectè autẽ obſeruauit Ruper. lib. 9. de gloria & honore filij hominis, in manna & aqua de petra fluente, etiã præfiguratas fuiſſe dubitationes & hereſes futuras de hoc ſacramẽto, quatenus etiam cõtigerunt circa illa irriſiones, & perſimiles dubitationes. Mirati Iudæi cũ quoddã faſtidio dicebant. Quid eſt hoc? alij excitabant ſibi nauſeam de cibo leuiſſimo. Alij tentauerunt Deũ in cordibus ſuis dicentes, Pſal. 77. Nunquid panẽ poterit dare, aut parare menſam populo ſuo? tanta deniq; fuit omnium præuaricatio ferè, vt memorabili appellatione dicta ſit aqua contradictionis. Ex hac perfidia, magna hominũ ſtrages facta eſt à Deo, quę omnia ſi conferantur cũ ſeditionibus, quas Sacramentarij excitauerunt; valde conſentire intelligemus. *Exod. 16. Num. 11. & 12*

7 Alię ſunt figurę, quãuis non vt priores celebres & illuſtres, à grauiſſimis tamẽ ſcriptoribus adductæ. Rabanus, c. 16. de Euchar. vaſculũ farinę nõ deficiens. 3. Reg. 17 vult eſſe figurã noſtri ſacramẽti incõſumtibilis, quod, licet omniũ ſit eſca, nunquã tamen imminuitur, vt inquit Cypr. de cœna Dñi. Paſchaſius etiã ante 800. annos aſſeruit lib. de corpore & ſang. Dñi, lignũ vitæ in paradyſo conſtitutũ, fuiſſe ſacramẽtũ & figurã noſtrę Euchariſtię, ideſt, Chriſti prębentis vim vitalem, ex carne ſua mãducata, qua animę & corpora noſtra à morte & tabe peccati reuiuiſcant. Aug. autem lib. 13. de Ciuit. c. 20. aſſeruit, idẽ lignũ eſſe ſacramentũ Chriſti, & in lib. Prouerb. c. 3. idẽ ſcriptũ eſt. Addit Rupertus comeſtioni vetiti pomi, notatũ fuiſſe iam tum à Deo conſentaneum remedium in hoc cibo cœleſti. hæc ſunt vetera & magna: ſed hoc multò maius eſt, ipſum ſanguinem de latere Chriſti dormiẽtis in Cruce fluentẽ, fuiſſe typũ & teſtimoniũ ſanctiſsimæ Euchariſtiæ, ſicut aqua inde etiã fluens, vel permiſtionem calicis vel baptiſmũ deſignat. quod enim D. Aug. tracta. 5. in Ioan. & in cõment. Pſal. 138. inquit ſacramenta fluxiſſe de latere Chriſti dormiẽtis in Cruce, illud imprimis ſignificat, duo illa pręcipua religionis noſtrę myſteria, ad mortẽ Dñi magis pertinentia, indicata eſſe, tanquam quæ æternam vim habitura eſſent à paſſione ſeruatoris; & vt intelligamus inquit Cypria. ep. ad Cæcilium: nos non bibere ſanguinẽ niſi calcatum & expreſſum de latere Chriſti. Hactenus de figuris.

8 Pręceſſit poſtremò Euchariſtiæ inſtitutionẽ promiſsio, non quidẽ in vet. teſtamẽto tantũ, in quo omnia Chriſti myſteria promiſſa ſunt, ſed in nouo etiã facta à Chriſto, cũ exhortatione ac pręparatione ad tantũ ſacramentum ſuſcipiẽdum. ſolebat autẽ Dñs, maiora & creditu difficiliora myſteria pędicere & promittere. ſic toties pędicit mortẽ & reſurrectionẽ, promittit Spiritũ ſanctũ; idẽ igitur in hoc ſacramento contigit, cũ Ioa. 6. inquit, Panis, quẽ ego dabo, caro mea eſt, quã ego dabo pro mũdi vita. & multis verbis diſcipulorũ animos pręparauit, vt in vltima cœna crederent, hoc eſſe corpus ſuũ, quod panis eſſe videbatur. Quãuis autẽ ad illũ ſermonẽ de carnis ſuæ manducatione, Ioan. 6. infirmi & increduli retrorſum abierint: Petrus tamen & collegæ hac diuina doctrina confirmati ſincere confitẽtur, Chriſtũ habere verba vitę, & permanent, vſque ad inſtitutionem & participationẽ eiuſdẽ ſacramenti. Hęc dicta ſint de pręparationibus inſtitutionẽ Euchariſtiæ antecedentibus.

9 Cauſę eiuſdẽ inſtitutionis deinceps explicandę ſunt, vt ſumma Dei ſapientia, qua inſtituit, quę magis ad noſtrã ſalutem cõducerent, illuſtretur & manifeſtetur. Prima cauſa eſt, vt eſſet nobis cõtra peccatũ excellens quoddã & ſingulare remedium, vt ſicut pręuaricante guſtu primi parentis commiſſum eſt, ſic ſalutari manducatione corporis Dñi, reſarciri poſſet, & vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret: & ſicut dictũ eſt Geneſ. 2. Quacunq; die comederis morte morieris, ſic de Euchariſtia dicitur Ioan 6. Qui mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternũ. Altera cauſa eſt, vt eſſet fideliũ inter ipſos & cũ Chriſto ſumma & arctiſsima quędã vnio, qua anima & corpus noſtrũ ad immortalẽ vitam viuificarẽtur; vt conſtabit exactius, cũ de reali & ſubſtãtiali Chriſti pręſentia in hoc ſacramẽto egerimus, cõfirmantes eam ex huiuſmodi vnione: modò ſatis ſit ad hãc rẽ inſinuandam ad-

Cauſa inſtitutionis Euchariſtiæ.

Innocent. III. lib. 4. de myſterio altaris, ca. 44.

Tres illæ cauſæ præcipuè conſiderantur: paſſionis & beneficiorum Chriſti repræſentatio, præſertim vt eſt ſacrificium: vnio fidelium arctiſſima cũ Chriſto: refectio ſpiritualis ad vitã bonis operibus alacriter perferendas.

dam ad-

dam adnotare cũ D.Cyrillo lib. 11.in Ioã.
hac ſola via inuentũ eſſe modum, quo qui
mãducat Chriſtũ,viuat propter eum, quo-
modo ipſe Chriſtus viuit propter Patrem:
cuius vnionis ſignũ eſt, quod Euchariſtia
ex omnibus ſacramentis ſola intra viſcera
reconditur,cætera ſacramenta exterius ad
miniſtrãtur. Tertia cauſa, eſt cõmendatio
diuinę charitatis,quæ dicitur nimia , hoc
eſt,excellens,qua ſic dilexit mũdum, vt fi-
lium ſuum vnigenitũ daret , non ſolum in
mortẽ,ſed etiã,quod eſt Chriſoſtomo mi-
rabilius, in cibum. Sic enim inquit,homil.
24.1.Cor,Iob vt ſeruorum amorem in ſe
oſtẽderet,dicebat, eos nimia in ſe dilectio
ne dixiſſe, quis det de carnibus eius,vt ſa-
turemur?quod Chriſtus fecit,non ſe tantũ
videri permittens,ſed & tangi, ſed & den-
tes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes
impleri. De eadem incredibili dilectione,
qua Chriſtus ſuos paſcẽs carne & ſangui-
ne ſuo,omnibus parentibus & paſtoribus
antecellit,ſuauiſſime diſſerit Chryſ. hom.
55.& 60.ad popul.Antioch.& hom.45.in
Ioan.ob eandẽ cauſam vocatur ab Augu.
Euchariſtia ſacramentũ pacis& charitatis,
tract. 26.in Ioan.

10 Quarta cauſa eſt, vt ſit pignus perma-
nens,& memoriale omnis amoris diuini,&
omnium myſteriorũ,quę Chriſtus in car-
ne perfecit,vt verè dicatur,quòd fecit Dñs
hanc eſcã,memoriã mirabiliũ ſuorum , vt
dũ abeſt in propria ſpecie,eo frui poſſim':
quod innuit Chryſoſt. cũ eam comparat
pallio Heliæ,hom.2.ad popul.Antioch. &
Euſeb.Emiſ.hom.5.in Paſcha. Quinta cau-
ſa eſt , vt habeat Eccleſia catholica Dei
permanens aliquod miraculũ & quotidia-
nũ,in quo omnia noſtrę religionis dogma
ta perſpiciamus,& cõtra hæreticos defen-
damus.Sic Chryſo.hom.83.in Matth.euin
cendã eſſe, inquit, hæreſim Manichæorũ,
Valentinianorũ,& Marcionitarũ,qui om-
nes ſiue verã mortẽ,ſiue verã carnem,ſiue
reliquã vitę diſpẽſationẽ negent,hoc ſacra
mento refutantur. Negantes etiã carnis re-
ſurrectionẽ, Irenę' lib.4.c.35.ex hoc ſacra
mento redarguit, dicens,aut ſententiã mu
tent,aut abſtineãt ab Euchariſtia. Et Igna-
tius citatus à Theodoreto ep.ad Smyrnen
ſes Dialog.3.quoniã cõmunicat nobis vim
reſurgendi ad vitam immortalem. Cyril-
lus etiã ex veritate Euchariſtię & reali etiã
coniunctione Chriſti per eã ſumptã à no-
bis,refellit Arrianos lib. 11. in Ioan. Sexta
cauſa eſt,vt ſit in hoc ſacramẽto myſteriũ
ad probationem fidei noſtrę,non infideli-
bus,qui ex viſibilibus miraculis ad inuiſibi
liũ fidem perducuntur, ſed fidelibus,qui
per hoc ſacramentũ continuò in merito
fidei de ſua religione exerceantur; cũ ha-
beant ſibi quotidie propoſitã in altari Eu-
chariſtiã,circa quam ſenſus & ratio certãt
contra obedientiã,quã fidei & verbo Dei
debemus,cum non ſit aliud miraculũ huic
ſimile niſi in ipſo Chriſto per incarnatio-
nẽ:hæc enim ſenſu nunquã percipi potuit,
ſicuti neque Chriſtus in ſacra Euchariſtia,
vt eleganter proſequitur Algerus,lib.2.cõ
tra Berẽgar.c.3.vt quod dictum eſt à Dño
de ſeipſo propter incarnationẽ: beatus eſt,
qui non fuerit ſcandalizatus in me, idẽ ve-
rè dici poſſit de hoc ſacramento. Septima
cauſa,eſt humilitatis cõmendatio,quę ma
ximè fuit accõmodata ad medendum no-
ſtræ ſuperbiæ. Hęc enim humilitas ipſa in-
carnatione & crucifixione commendatur:
ſed illa fuit profundiſſima,quando creatu-
rarum ſpeciebus inſeparabiliter ſe coniun
xit,nõ dedignatus ſe comedi & deglutiri:
de cuius rei conſideratione eleganter diſ-
ſerit D.Aug.Conc.1.in Pſal. 33. nos autem
ex hoc diſcamus humilitatẽ , dum ad has
infimas panis & vini ſpecies latentem diui
nitatem adorare tenemur.qua enim ratio-
ne ſuperbia ſanari potuit,ſi hac filij Dei hu
militate ſanari non poteſt ? Hæc de cauſis
inſtitutionis.

11 Nunc de ipſa Euchariſtiæ inſtitutione
dicẽdum eſt.eſt autẽ inſtitutio nihil aliud,
quã materię certæ deſignatę, & conceptæ
verborum formæ,vim tribuere ſanctificã-
di per ſignum ſenſibile & vſum eiuſdem.
omnia verò ſacramenta à Chriſto imme-
diate fuiſſe inſtituta,in doctrina de ſacra-
mẽtis in genere oſtendimus,& definitum
eſt in Conc.Trid.ſeſſ.7.can.1.de ſacramen
tis in genere:ſed Euchariſtiam à Dño in-
ſtitutã,cum euangelia apertiſsimè teſtẽtur
Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. & Paulus,1.
Cor.10.admonens ſe ita accepiſſe à Dño,
nullus eſt,qui diſſentiat : preſertim cũ ab-
rogatio veteris teſtamenti, & noui conſti-
tutio,quæ in hoc ſacramento facta eſt,pro
pria ſit Chriſti autoris noui teſtamenti &
ſanguine ſuo conditoris,quia lex per Moy
ſen,gratia& veritas per I E S V M Chriſtum
facta eſt. Ex pręcedenti etiã inſtitutionis ſa

Inſtitutio Euchariſtiæ. 3. p. q.73. ar.5.

De tempore huius inſtitutionis infra in diſputatione de pane azymo.

cramentorũ definitione, apertè confirmatur, quia materiá Chriſtus pręſcripſit pané & vinũ, formam deſignauit, cũ eadé conſecrauit ſubiectá materiá: vis ſanctificãdi expreſſa eſt Ioan.6.illis verbis: Qui mãducat hunc pané, viuet in æternũ: autoritasauté & poteſtas data eſt Eccleſię ad cõficiendũ hoc ſacramentũ, illis verbis, [hoc facite.] nullo igitur modo dubitari poteſt Chriſtũ fuiſſe autoré & inſtitutoré huius ſacramenti. Res autẽ geſta colligitur ex eiſdé Euãg. Paulo & ſacro canone: ab his omnibus narratur, Chriſtũ Dñm accepiſſe gratias agés pané, benedixiſſe, fregiſſe, dediſſe, illis verbis prolatis, [hoc eſt corpus meũ:] & ita dediſſe ſimiliter vinum, pręcedéte illa benedictione, & prolatis illis verbis ſimiliter: hic eſt calix ſanguinis mei, hoc ſactũ pręcepto Apoſtolis pręſentibus cómendaſſe, etiá ſcriptũ eſt ab eiſdem, cũ dixit: [Hoc facite in meam cómemorationé], atq; pané hoc modo & pręcepto, ſimiliter & vinum, ad perpetuá huius ſacraméti confectioné dedicauiſſe, vt ab omnib⁹ Patribus deinceps in Eccleſia catholica ſemper explicatum eſt, & repetitum à Conc. Tridét. Seſſ.13.c.2.legendus eſt Irænęus lib.4.c.32. & Cypria.lib.2.epiſt.3.

Inſtitutionem huius ſacraméti circumſtãtia:

12 Circunſtantię etiá huius inſtitutionis, quia valdè exprimunt huius ſacramenti dignitaté, cóſiderãdę à nobis ſunt. Primo igitur cóſiderabis animum & intimũ affectũ Chriſti, quo parturiés illud, quod prophetarũ & figurarũ antecedentiũ oraculis pręnuntiabatur, tantopere geſtiret ad veteris teſtaméti impletioné, & noui deſignationé, hoc ſacramentũ & ſacrificium inſtituere. Hunc affectũ illa verba exprimũt Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcũ, antequá patiar. Neq; enim tá vehementer cócupiuit carnem agni legalis, vt obſeruauit Tertu.lib.2.cótra Marcionem, quá ſuũ Paſcha, expleto priori, cóſummare. Propterea agni Paſchalis tá accuratè fit mentio ab Euãgeliſtis, quoniá illius impletioné ſecuta eſt noui ſacrificij & fœderis inſtitutio. Magnũ igitur & excellens beneficiũ eſſe oportuit in hoc ſacraméto, cuius inſtitutionem Chriſtus tãtopere expetiuerat. Secundò, cóſiderabis etiá quem affectum geſſerit Chriſtus erga ſuos in eadem inſtitutione: hunc enim ſignificauit Ioãnes, c.13. dicens: Sciens I E S V S, quia venit hora eius, vt tráſeat de hoc mundo ad Patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erãt in mũdo, in finem dilexit eos, &c. Significãs proculdubio, vt inquit Conc. Trid. Seſſ.13.c.2. in hoc ſacramento effudiſſe Dñm diuitias diuini ſui erga homines amoris, memoriá faciens mirabilium ſuorum. Tertiò, ad magnitudinem rei efficiédę exprimendá, ſuá autoritatem & poteſtatem demóſtrat. Sic enim ſcriptum eſt eod. c.13. Sciens quod omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit. Similiter declarauit ſuá poteſtaté inſtituturus, vel promulgaturus baptiſmum, Matth.vlt. his verbis: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. & in inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ, docet ſe à Patre miſſum eſſe, & eius rei facultaté accepiſſe, Ioá.20. his verbis: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: & cum hoc dixiſſet, inſufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittũtur eis, &c. Quartò ad pręſtantiá ſacramenti inſtituti, pertinét cęremoniæ plures & inſolitæ adhibitæ in ipſo opere, ſuſpexit in cælum, ſingulares Patri gratias egit, lauit pedes diſcipulorũ, quibus docuit humilitatem, charitatem, mundiciem futuro ſacramento, quod meditabatur, accommodatam.

13 Quintò, vim & dignitatem ſacraméti declarat diuina illa oratio, quá habuit Dñs Ioan.13. & ſequétibus capitibus, aut in ipſa cœna, aut certè perfecta cœna, ex occaſione inchoati noui teſtamenti in ſacramenti huius inſtitutione. ad hoc pertinent illa: Nunc cognouerunt, quia omnia, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt: & nunc clarificatus eſt filius hominis: &, Pater venit hora, clarifica filium tuum: &, ego pro ipſis ſanctifico meipſum. Sãctificari enim dicuntur ea, quę offeruntur, & ideo hæc ſanctificatio ad oblationé cœnæ pertinet. Ex quibus cóſtat, quá ſit hoc intimũ Chriſtianę religionis myſterium, cũ, eo cœpto, totus iá erat Chriſtus in ipſa mortis meditatione, licet ante mortem, & in ipſo prius dedicauit nouũ teſtamentum in ſanguine ſuo, quàm ſanguis ipſe funderetur: & idcircò iam cómemorat de regno, iam dicit ſe non eſſe de hoc mũdo, & iam ferè omnia cóſummari. Sextò, ipſum tempus reddit ſacramentum inſtitutum illuſtrius. Tempus enim erat vltimum vitæ Chriſti, vt eſſet inſtar teſtaméti, vltimum ferè ex ſuis operibus, quo tenacius mentibus fidelium infi-

geretur

geretur,& vehementius commendaretur myſterij altitudo,inquit D. Auguſt. epiſt. ad Ianuarium.Si vero tempus anni & feſtiuitatis expectes, erat prima dies azymorum feria quinta, decimaquarta luna, ad veſperam,vt actio ſacra & noua omnino immolationi & māducationi agni Paſchalis reſponderet. quod ſi ſpectes opportunitatem rei gerendæ, videbis hoc inſigne opus peregiſſe Dominum, poſt inchoatā paſſionem, quaſi in tertio ordine eorum, quæ facta notantur circa mortem Chriſti. paſsio enim Chriſti quibuſdam veluti gradibus peracta eſt.in primo fuit traditio,in ſecundo venditio,in tertio ſacramenti inſtitutio & diſpenſatio,vt inquit D. Tho.3.p.q 85.art.5.ad 3.hanc opportunitatem tēporis ſignificauit Dominus, Matth. 26.illis verbis,tempus meum prope eſt, apud te facio paſcha.

14 Septimò,ad locum ſacramenti inſtituti pertinet electa ciuitas Hieroſolymorum; vnde Dominus ite in ciuitatē, Matt. 26.domus & hoſpes, hunc enim fidelem eſſe oportuit,& taciturnum,&fortaſſis nō ignarum diuini conſilij, vt videntur illa verba innuere,quibus per diſcipulos eum Dominus admonet,tempus ſuum propè eſſe.Niſi fortè dicamus,in hunc hominem & domum eius vſum Dominū ſua poteſtate, vt inclinaret eius animum ad faciendā,quæ Dominus vellet;quemadmodum paulò ante fuerat vſus in abducendo aſino ad Dominicum vſum,Matt.21.ciuitas princeps,in qua templum, & ſacrificia , nouo ſacrificio inſtituendo fuit valdè accōmodata:in domo etiam fuit cœnaculum grande,ſtratum Luc.22.ad ſecretam illam inſtitutionem,myſteria,&ſermonem habitum valde congruentia , vt latiſſimè explicat Origen.hom.35.in Matth. Octauo & vltimo,myſterij magnitudinem declarāt adhibiti teſtes,Apoſtoli tātum,neque mater ipſa aut alij fideles admiſſi, quia ſuprema noui cultus inſtituendi adminiſtratio & diſpenſatio,ad eos tantum deinceps pertinere debebat.an verò ſu das myſteriorum inſtitutioni preſens fuerit,in doctrina de vſu ſacramenti per Chriſtum,commodiùs diſſeremus.

QVÆSTIO LXXIIII.

De materia Euchariſtiæ quantum ad ſpeciem, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de materia huius ſacramenti.Et primò, de ſpecie materiæ:ſecundò,de conuerſione panis & vini in corpus Chriſti: tertiò de modò exiſtendi corpus Chriſti in hoc ſacramento:quartò,de accidētibus panis & vini, quæ in hoc ſacramēto remanēt.

¶Circa primum quæruntur octo.

Primò,vtrum panis & vinum ſint materia huius ſacramenti.

Secundò,vtrum ad materiā huius ſacramēti,requiratur determinata quātitas.

Tertiò,vtrum materia huius ſacramenti ſit panis triticeus.

Quartò,vtrum ſit panis azymus,vel fermentatus.

Quintò,vtrum materia huius ſacramenti ſit vinum de vite.

Sextò,vtrum ſit admiſcenda aqua.

Septimò,vtrum aqua ſit de neceſſitate huius ſacramenti.

Octauò,de quantitate aquæ,quæ apponitur.

ARTICVLVS I.

Vtrum materia huius ſacramenti ſit panis & vinum.

AD primū ſic proceditur. Videtur,quòd materia huius ſacramenti non ſit panis& vinū.Hoc enim ſacramentū perfectius debet repræſentare paſſionem Chriſti, quàm ſacramēta veteris legis. Sed carnes animalium,quæ erant materiæ ſacramentorum veteris legis, expreſſius repræſentant paſſionē Chriſti,quàm panis & vinum. Ergo materia huius ſacramenti magis debet eſſe carnes animalium, quàm panis & vinum. 4.dist.11.q.2 ar.1.q 1.& 2. & 4.contra g. c. 69. 1. cor.11 le.5.m. 2.& 3.

¶2.Prętereà,Hoc Sacramentū eſt vbique celebrādum. Sed in mul

tis terris non inuenitur panis triticeus, & in aliquibus non inuenitur vinum: ergo panis & vinum nõ ſunt cõueniẽs materia huius ſacramẽti.

¶3. Prætereà, Hoc ſacramentũ competit ſanis & infirmis. Sed vinum nocet quibuſdam infirmis. Ergo videtur, quod vinum nõ debeat eſſe materia huius ſacramenti.

Alex. 1. in ep. ad omnes orth. à med. 1. libro, to. 1. Conc.

Sed contra eſt, quod Alex. † Papa dicit, In ſacramentorũ oblationibus panis tantum & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

Lib. de hæreſ. c. 28. tom. 6.

Respondeo dicẽdum, quòd circa materiam huius ſacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, qui dicuntur Artotyritæ (vt Auguſt. dicit in lib. de hęreſibus) offerunt panem & caſeũ in hoc ſacramento, dicentes à primis hominibus oblationes de fructibus terrę & ouium fuiſſe celebratas. Alij verò, ſcilicet Cataphrygæ, & Pepuziani, de infantis ſanguine, quem de toto eius corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quaſi Euchariſtiam ſuã conficere perhibentur, miſcentes eum farinæ, panemque inde facientes. Quidã verò, qui dicũtur Aquarij, aquam ſolam ſub ſpecie ſobrietatis in hoc ſacramento offerunt. Omnes autem hi errores, & ſimiles excludũtur, per hoc quod Chriſtus hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini inſtituit, vt patet Matt. 26. Vnde panis & vinum ſunt materia conueniẽs huiuſmodi ſacramẽti. Et hoc rationabiliter. Primò quidem, quantum ad vſum huius ſacramenti, qui eſt mãducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi ad vſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua, ita panis & vinum, quibus cõmunius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc ſacramento ad vſum ſpiritualis manducationis. Secundò, quantum ad paſſionem Chriſti, in qua ſanguis eſt à corpore ſeparatus. Et ideo in hoc ſacramẽto, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, ſeorſum ſumitur panis vt ſacramentum corporis, & vinum vt ſacramentũ ſanguinis. Tertiò, quantum ad effectũ conſideratum in vnoquoque ſumentium, quia vt Ambr. † dicit ſuper Epiſt. ad Cor. hoc ſacramentũ valet ad tuitionem animæ & corporis. Et ideo corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis verò ſub ſpecie vini pro ſalute animæ offertur, ſicut dicitur Leui. 17. quod anima carnis in ſanguine eſt. Quartò, quantum ad effectum reſpectu totius Eccleſiæ, quæ conſtituitur ex diuerſis fidelibus, ſicut panis conficitur ex diuerſis granis, & vinum fluit ex diuerſis vuis, vt dicit † glo. ſuper illud 1. Cor. 10. Multi vnum corpus ſumus, &c.

1. ad Cor. 11 ſuper illud hoc poculum nouum teſtamentũ eſt. tom. 5.

Id habet Beda in hunc locum ex Aug. ex ſermo. 2. Paſch. tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod licet carnes animalium occiſorũ expreſſius repreſentent Chriſti paſſionem: tamen minus competunt ad communem vſum huius ſacramenti, & ad Eccleſiaſticam vnitatem ſignificandam.

Ad secundum dicendum, quod licet non in omnibus terris naſcatur triticum vel vinum: tamẽ de facili ad omnes terras deferri poteſt, quantum ſufficit ad vſum huius ſacramenti. Nec propter defectum alterius eſt vnum tantum ſine altero conſectandum, quia non eſſet perfectum ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod vi-

vinum in modica quantitate ſumptum,non poteſt multum ægrotanti nocere. Et tamen ſi nocumentũ timeatur,non eſt neceſſe quod omnes accipiẽtes corpus Chriſti etiã accipiant ſanguinem , vt infrà dicetur.†

Q.80.art.12

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti.

4.di.1.q.2.ar.3.q.1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod requiratur determinata quãtitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti. Effectus enim gratiæ non ſunt minus ordinati,quã effectus naturæ. Sed ſicut dicitur* in ſecundo de anima, omnium natura conſtantium,poſitus eſt terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multò magis in hoc ſacramento (quod dicitur Euchariſtia,id eſt,bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

Lib.2. de anima.tex.41.to.2.

¶ 2. Præterea, Miniſtris Eccleſiæ non eſt à Chriſto data poteſtas ad ea,quæ pertinent ad irriſionem fidei & ſacramentorum eius,ſecundum illud 2.Corint.10. Secundum poteſtatem quã dedit nobis Deus in ædificationem,& non in deſtructionem. Sed hoc eſſet ad irriſionẽ ſacramenti, ſi ſacerdos vellet conſecrare totum panem,qui venditur in foro,& totũ vinũ, quod eſt in cellario. Ergo hoc facere nõ poteſt.

¶ 3. Præterea, Si aliquis baptizetur in mari,non tota aqua maris ſanctificatur per formã baptiſmi: ſed ſolum aqua illa,qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc ſacramento ſuperflua quãtitas panis, & vini conſecrari poteſt.

SED CONTRA eſt, quod multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla eſt ita parua quantitas panis aut vini, quæ non poſſit cõſecrari. Ergo etiam nulla eſt ita magna,quæ conſecrari non poſſit.

RESPONDEO dicẽdum,quod quidam dixerũt quod ſacerdos nõ poſſet conſecrare immenſam quãtitatem panis aut vini, puta totum panem,qui venditur in foro,aut totum vinum,quod eſt in dolio. Sed hoc non videtur eſſe verum,quia in omnibus habentibus materiam,ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem, ſicut materia ſerræ eſt ferrũ,vt ſit apta ſectioni. Finis autẽ huius ſacramenti eſt vſus fidelium. Vnde oportet quòd quantitas materiæ huius ſacramenti determinetur per cõparationẽ ad vſum fidelium. Non autẽ poteſt eſſe quòd determinetur per cõparationẽ ad vſum fidelium,qui nunc occurrunt:alioquin ſacerdos paucos parochianos habens, nõ poſſet cõſecrare multas hoſtias. Vnde relinquitur , quod materia huius ſacramenti determinetur per cõparationem ad vſum fidelium abſolutè. Numerus autem fideliũ eſt indeterminatus. Vnde non poteſt dici,quod quantitas materiæ huius ſacramenti ſit determinata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cuiuſlibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem ſecundum comparationem ad formam determinatam. Sed numerus fideliũ, ad quorũ vſum ordinatur hoc ſacramentum non eſt determinatus. Vnde non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quod poteſtas miniſtrorum Eccleſiæ ad duo ordinatur. Primò quidẽ ad effectũ propriũ, Secũdò, ad

finem effectus. ſecundũ autem non tollit primum. Vnde ſi ſacerdos intendat conſecrare corpus Chriſti propter aliquem malũ finem (puta vt irrideat, vel veneficia faciat) propter intẽtionem mali finis peccat, nihilominus tamẽ propter poteſtatem ſibi datã perficit ſacramentũ.

Ad tertium dicẽdum, quod baptiſmi ſacramentum perficitur in vſu materiæ, & ideo per formã baptiſmi non plus de aqua ſanctificatur, quam quantũ venit in vſum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Et ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum requiratur ad materiam huius ſacramenti, quod ſit panis triticeus.

4 di. 11. q. 2. art. 2 q. 1. & de 19. q. 1. ar. 2 q. 1. ad 1. & 4 contra c. 68 & 1. Co. 11. le. 7. in princ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad materiã huius ſacramenti quod ſit panis triticeus. Hoc enim ſacramentum eſt rememoratiuum Dominicæ Paſſionis, ſed magis videtur eſſe conſonum Dominicæ Paſſioni panis ordeaceus, qui eſt aſperior, & de quo etiam Chriſtus paſuit turbas in monte (vt dicitur Ioa. 6) quã panis triticeus. Ergo panis triticeus nõ eſt propria materia huius ſacramenti.

¶2. Præterea, Figura eſt ſignum ſpeciei naturalibus rebus. Sed quędam frumenta ſunt, quæ habent ſimilem figuram grano tritici, ſicut, far, & ſpelta, de qua etiam in quibuſdam locis panis conficitur ad vſum huius ſacramenti: ergo panis triticeus non eſt propria materia huius ſacramenti.

¶3. Præterea, Permixtio ſpeciẽ ſoluit: ſed vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumẽti permixtionem non habeat, niſi forte de electis granis, ſtudioſè fiat. Non ergo videtur, quod panis triticeus ſit propria materia huius ſacramenti.

¶4. Præterea, Illud quod eſt corruptum, videtur eſſe alterius ſpeciei. Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui iam non videtur eſſe panis triticeus. Ergo videtur, quod talis panis non ſit propria materia huius ſacramenti.

Sed contra eſt, quod in hoc ſacramento continetur Chriſtus, qui ſe grano frumenti comparat Ioan. 12. dicens: Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Ergo panis frumenti, ſiue triticeus eſt materia huius ſacramenti.

Respondeo dicẽdum, quòd ſicut dictum eſt † ad vſum ſacramẽtorum aſſumitur talis materia, quę communius apud homines in talẽ vſum venit. inter alios autem panes communiùs homines vtuntur pane triticeo: nam alij panes videntur eſſe introducti in huius panis defectum. Et ideo Chriſtus creditur in huius panis ſpecie hoc ſacramentũ inſtituiſſe. qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientius ſignificat effectum huius ſacramenti. Et ideo propria materia huius ſacramenti, eſt panis triticeus. Art 1 huius q. & q. 66. ar. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod panis ordeaceus cõpetit ad ſignificandã, tũ duritiẽ veteris legis propter duritiẽ panis, tum etiã quia vt Aug.† dicit in lib. 83. Quęſtionũ, ordei medulla, quę tenaciſſima palea tegitur, vel ipſam legẽ ſignificat, quę ita data erat, vt in ea vitale animę alimentũ corporalibus ſacramẽtis obtegeretur, vel ipſum populum Q. 61. circa principiũ. to. 4.

populum nondum expoliatũ carnali deſiderio, quod tanquam palea cordi eius inhęrebat. Hoc autẽ ſacramentum pertinet ad ſuaue iugũ Chriſti, & ad veritatẽ iam manifeſtatam, & ad populũ ſpiritualẽ. Vnde non eſſet materia conueniẽs huius ſacramẽti, panis ordeaceus.

Ad secvndvm dicendũ, quod generans generat ſibi ſimile in ſpecie: ſit tamen aliqua diſſimilitudo generantis ad genitum quãtum ad accidentia, vel propter materiam vel propter debilitatẽ virtutis generatiuę. Et ideo ſi qua frumenta ſunt, quę ex ſemine tritici generari poſſunt (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris, naſcitur ſiligo) ex tali frumento panis confectus, poteſt eſſe materia huius ſacramẽti. Quod tamen nõ videtur habere locũ neque in ordeo, neque in ſpelta, neque etiam in farre, quod inter omnia eſt grano tritici ſimilius. Similitudo autem figuræ in talibus, magis videtur ſignificare propinquitatem, quàm identitatem ſpeciei; ſicut ex ſimilitudine figuræ manifeſtatur, quod canis & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem eiuſdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine grani generari, non poteſt cõfici panis, qui ſit debita materia huius ſacramenti.

Ad tertivm dicendum, quod modica permixtio nõ ſoluit ſpeciem, quia id, quod eſt modicũ, quodam modo abſumitur à plurimo, & ideo ſi ſit modica admixtio alterius frumẽti ad multò maiorẽ quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui eſt materia huius ſacramenti. Si verò ſit magna permixtio (puta ex æquo vel quaſi) talis permixtio ſpeciem mutat. Vnde panis exinde confectus, non erit debita materia hu° ſacramẽti.

Ad qvartvm dicendũ, quod aliquãdo eſt tanta corruptio panis, quod ſoluitur ſpecies panis, ſicut cum continuitas ſoluitur, & ſapor, & color, & alia accidentia mutantur: vnde ex tali materia non poteſt confici corpus Chriſti. Aliquando verò non eſt tanta corruptio, quæ ſpeciẽ ſoluat, ſed eſt aliqua diſpoſitio ad corruptionem, quod declarat aliqualis immutatio ſaporis. Et ex tali pane poteſt confici corpus Chriſti: ſed peccat conficiens propter irreuerentiam ſacramenti.

Et quia amidum eſt ex tritico corrupto, non videtur quod panis ex eo confectus, poſsit fieri corpus Chriſti; quamuis quidam contrarium dicant.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc ſacramentum debeat confici ex pane azymo.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum nõ debeat cõfici ex pane azymo. Debemus enim in hoc ſacramento imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus viditur hoc ſacramẽtum inſtituiſſe in pane fermentato, quia ſicut legitur Exod. 12. Iudæi ſecundum legem incipiebãt vti azymis in die Paſchæ (quod celebratur decima quarta luna) Chriſtus autem inſtituit hoc ſacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem feſtum Paſchæ, vt habetur Ioan. 13. Ergo & nos debemus hoc ſacramentum celebrare in pane fermentato.

4. diſ. 11. q. 2. ar. 2. q. 3. & 4. cõ. c. 68. & opuſ. 1. ca. 68. & Ioan. 6. col. 2.

¶ 2. Præterea, Legalia non ſunt obſer-

obſeruāda tēpore gratię.Sed vti azymis,fuit quędā legalis cæremonia,vt patet Exod.12. Ergo in hoc ſacramento gratię, non debemus azymis vti.

¶3.Prętereà,Sicut ſupradictũ eſt †Euchariſtia eſt ſacramentũ charitatis,ſicut baptiſmus fidei:vt ſupra dictũ eſt.Sed feruor charitatis,ſignificatͤ per fermētũ vt patet in glo. †ſuper illud Matt.13.Simile eſt regnũ cęlorum fermento,&c. Ergo hoc ſacramentum debet cōfici de pane fermentato.

Quæſt.73.ar.3 ad 3.

Glo.interlinea res ibi.

¶4.Prætereà,Azymũ & fermētatum ſunt accidentia panis,nō variātia ei⁹ ſpeciē. Sed in materia baptiſmi nulla diſcretio adhibetur circa differentiā accidentiũ aquæ, puta ſi ſit ſalſa vel dulcis,calida vel frigida.Ergo in hoc ſacramēto aliqua diſcretio adhiberi non debet, vtrũ panis ſit azym⁹ vel fermētatus

Sed contra eſt,quod extra de celebratione † miſſatũ,c.literas punitur ſacerdos,qui in pane fermentato & ſcypho ligneo miſſarũ ſolennia celebrare præſumpſit.

In decret.lib.3 tit.41.c.literas & eſt vltimũ illius tituli.

Respondeo dicēdum,quod circa materiā huius ſacramēti duo poſſunt cōſiderari,ſcilicet quid ſit neceſſariũ,& quid conueniens. Neceſſariũ quidē eſt,vt ſit panis triticeus(ſicut dictũ eſt*) ſine quo non perficitur ſacramentũ. Nō eſt autē de neceſſitate ſacramenti,quod ſit azymus vel fermentatus,quia in vnoquoq; cōfici poteſt.Conueniēs autē eſt vt vnuſquiſq; ſeruet ritum ſuę Eccleſię in ſacramēti celebratione.Super hoc autē ſunt diuerſæ Eccleſiarum conſuetudines. Dicit enim beatus Greg.in regiſtro: Romana Eccleſia offert azymos panes,propterea quod Dñs ſine vlla cōmixtione ſuſcepit carnē,ſed Gręcę Eccleſię offerũt fermētatũ,pro eo quod verbum Patris indutũ eſt carne,ſicut fermentũ miſcetur farinę.Vnde ſicut peccat presbyter in Eccleſia Latinorũ,celebrās de pane fermētato,ita peccaret presbyter Gręcus in Eccleſia Gręcorũ celebrans de pane azymo, quaſi peruertēs Eccleſię ſuę ritũ. Et tamen cōſuetudo de pane azymo celebrādi,rationabilior eſt. Primò quidē propter inſtitutionem Chriſti,qui hoc ſacramētũ inſtituit prima die azymorũ(vt habetur Matth.26.& Mar.14.& Luc.22.) qua die nihil fermentatũ in domibus Iudęorum eſſe debebat,vt habetur Exo.12.Secundò,quia panis eſt propriè ſacramentũ corporis Chriſti(quod ſine corruptione conceptũ eſt) magis quā diuinitatis ipſius,vt inſtà patebit.*Tertiò,quia hoc magis cōpetit ſynceritati fideliũ,quę requiritur ad vſum huius ſacramēti,ſecũdũ illud,1.Cor.5.Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus,itaq; epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis.Habet tamen hęc conſuetudo Gręcorũ aliquā rationē,& propter ſignificationē quā tāgit Gręg. †& in deteſtationē hęreſis Nazareorũ,qui legalia Euāgelio miſcebāt.

Art.præc.

Q.76.ar.1

Loco citato in iſtomet ar.

Ad primum ergo dicendum, qđ ſicut legitur Exo.12.ſolēnitas Paſchalis incipiebat in veſperis quattædecimæ lunæ,& tunc Chriſtus poſt immolationē agni Paſchalis hoc ſacramentũ inſtituit. Vnde hæc dies à Ioanne dicitur præcedere diē Paſchę,& à tribus aliis Euāgeliſtis dicitur prima dies azymorũ,quando fermentatũ in domibus Iudęorum non inueniebatur,vt dictũ eſt.* Et de hoc ſuprà notatum eſt ple-

In cor.ar.

Q.46.ar.9.ad 1.arg. eſt plenius in tractatu Dominicæ Paſſionis.

Ad secundum dicendũ,quod cõficientes ex azymo,non intẽdũt cæremonias legis ſeruare,ſe cõformare ſe inſtitutiõi Chriſti. Et ideo non iudaizant alioquin & celebrãtes in pane fermentato,iudaizarẽt, quia Iudæi panes primitiarũ,fermẽtatos offerebant.

Ad tertium dicẽdum,quòd fermentum ſignificat charitatem propter aliquem effectum,quia ſcilicet panem facit ſapidiorẽ & maiorem. ſed corruptionẽ ſignificat ex ipſa ratione ſpeciei.

Ad quartum dicendũ,quod quia fermentum habet aliquid corruptionis,& ex pane corrupto non poteſt confici hoc ſacramentũ (vt Ar.3.huius q. ad 4.arg. dictum eſt†)ideo magis attẽditur circa panem differentia azymi & fermentati,quã circa aquã baptiſmi,differentia calidi & frigidi. Poſſet enim tanta eſſet corruptio fermenti,quod ex eo non poſſet confici ſacramentum.

Sententiæ & concluſiones quæſt.

PRima concluſio: *Panis & vinũ eſt accommodata materia huius ſacramenti. Primò,quia cũ in his ſit præcipua corporis refectio,ſignificant animæ ſpiritualem refectionem. Secundò,quia cum ex multis granis coniunctis efficiatur, aptè ſignificant vnionẽ fidelium inter ſe & cum Chriſto,quæ eſt huius ſacramenti effectus.*

Secunda concluſio: *Panis ad neceſſitatem ſacramenti ſit triticeus,& quacũque quãtitate, modò retineat naturam panis,azimũ autem aut fermentatũ eſſe,ad eandẽ neceſſitatem nihil refert, cũ vterque ſit panis. Seruet tamen ſacerdos ritũ ſuæ Eccleſiæ, Græcus cõſecrandi in fermentato, Latinus in azimo.*

COMMENTARIVS.

1 EX hac inſtitutione colligitur materia,forma & miniſter huius ſacramenti,de quibus deinceps dicendũ eſt. Primũ autẽ de materia,deinde de forma, effectibus illius & adiunctis,tandẽ de miniſtro. *Materia huius ſacramenti eſt panis & vinũ.* materiã conſtat ex inſtitutione Dñi, Cõciliorũ decretis,Patribus,vſu & praxi Eccleſiæ,eſſe panẽ & vinum: quia Dñs ſumptũ panẽ,benedixit & conſecrauit,dicens:hoc eſt corpus meũ:ſimiliter & calicẽ vini. Cõciliorũ decreta plurima deinceps referemus contra hæreticos peruertentes materiã huius ſacramẽti,in quibus conciliis ſancitũ eſt,in altari tantũ eſſe offerẽda Dño panẽ & vinũ,vt ex his mutatis in corpus & ſanguinẽ Dñi,fiat verũ & perfectũ noſtrũ ſacrificium & ſacramentũ,ipſe Chriſtus ſub ſpecie panis & vini. vnde ex hac materia vocatũ diximus hoc ſacramentũ principio huius doctrinę de Euchariſtia,ſacramentũ panis & vini aut calicis. in Actis etiã Apoſtolorum ſæpè dicitur fractio panis, & ab aliis benedictio calicis. Eſt autẽ accommodata & conueniens materia huic ſacramẽtorum ratione ſignificationis,quæ eſt prima in ſacramẽtis,tum ratione vſus & effectus proprij,quem ſignificat atq; efficit. Significat enim hoc ſacramentum animę robur,recreationẽ & refectionẽ: panis autẽ cor hominis confirmat,vinum ſpiritum vitę recreat,Pſal.103. Hęc autẽ duo panis & vinũ,integrã per ſe refectionem continẽt, naturę humanę valdè accõmodatã, qua ſola ſine cæteris ſufficiẽter & ſalubriter viuitur:ſine ipſa autẽ reliqua omnia ſolidã refectionẽ non efficiunt, & ideo hęc panis & vini refectio,ad omnẽ partem vitæ latiſſimè patet. Vnde rectè inquit Irenęus lib.4. c.32. quod ſunt primitię ex creaturis Dei. Sũt valde mũdę & tractabiles ad ritũ noui teſtamẽti,& cõmodiores rerũ ſpecies,quã carnes animaliũ occiſorũ,quę ſine ſumma ſorditie tractari nõ poſſunt. Significãt etiã valde accõmodatè vnitatẽ eccleſiaſticã, quã efficit hoc ſacramentũ,quatenus fiũt panis & vinum ex granorum & vuarũ coniunctione: vnde D. Aug. tract. 26. in Ioan. inquit, Dñm cõmendaſſe corpus & ſanguinẽ ſuum, in his rebus,quę ad vnũ rediguntur. Prętereà,congruenter paſſionẽ Dñi ſignificant,cuius memoriale eſt hoc ſacramentũ,quatenus ſub ſpecie vini cõtinetur in proprio ſigno ſanguis, vt repreſentetur

effuſus

effuſus ex corpore, ſicut in paſſione effu-
ſus eſt,& ſub ſpecie panis corpus ſeorſum:
quamuis ratione cõcomitantiæ, vt poſteà
oſtendetur,totus Chriſtus ſub quauis ſpe
cie integer contineatur: quare in vtraque
materia, & poſt conſecrationem in ſpecie
vtriuſq; imago Chriſti morientis in cruce
nobis obiicitur. Repreſentatur denique eiſ
dẽ,effectus huius ſacramẽti,in corpore, re
preſſa eius cõcupiſcẽtia,& in anima inſuſa
gratia,quia ſpecies panis ſalutẽ corporis,
ſpecies vini ſalutẽ animę ſignificat, quate-
nus anima carnis in ſanguine eſt,vt dicitur
Leuit.17.& ſpecies vini poſt conſecratio-
nẽ ſanguinẽ Chriſti continet,vt quãuis to-
tius ſumptionis huius ſacramenti vnus ſit
perſe effectus,is tamen diuerſis ſpeciebus
diſtinctè repreſentetur.

2 Sed quoniã multa ſunt genera panis &
vini,& vinũ purum aut aqua dilutũ poteſt
intelligi,diſtinguenda eſt eadẽ materia pa
3.p.q.74.ar. 2 & 3. atque 3.
nis & vini,vt intelligatur,quæ ſit requiren
da ex neceſſitate ſacramẽti,& Chriſti inſti
tutione,& quæ ex neceſſitate pręcepti ec-
cleſiaſtici;ſine priori ſacramentũ non con
ficitur,ſine poſteriori ſine peccato nõ con
ficitur,ſed conficitur tamen verũ ſacramẽ
Panis triticeus
tum.De priori eſt hęc ſententia, panis triti
ceus & vinũ vitis eſt materia Euchariſtiæ.
credidit enim ſemper Eccleſia in huiuſmo
di pane & vino Chriſtum cõſecraſſe,in hu
ius ſacramenti inſtitutione,nec in ſolẽnita-
te Paſchali aliũ panẽ appoſitũ fuiſſe crede-
re quis prudenter poteſt: & vinũ vitis ex-
preſſit Euangeliſta appellãs genimẽ vitis,
atq; etiã panis appellatio, in vulgari & po-
pulari ſermone,vnde verborũ vſus ſumen
dus eſt,triticeo tantũ attribuitur. Vnde ve
teres Theologi ſimpliciter & indiſtinctè
affirmant materiã huius ſacramenti panẽ
& vinũ,vt conſtat ex Cypriano lib.2.ep.3.
Damaſc.lib.4.c.14.& alijs.& vinũ quodcũ
que,modò ſit vitis,vt dixit Euangeliſta, &
panẽ ſimiliter ex quouis tritico,quãuis ſint
eius diuerſę ſpecies,quia panis & vinũ ſim
pliciter dicũtur ex tritico & vite,cuiuſcũq;
ſpeciei ſint. Scholaſtici Theologi pro ſuo
more & inſtituto,exactius de his diſputan
tes,ſubtilius iſta diſtingũt,nos ea in quibus
conſentiũt proponemus primũ,deinde de
eorũ cõtrouerſiis cõmodius diiudicabim⁹.

Conſenſio Theologorum,
3 Omnes igitur primò conſentiunt, in eo
quod nõ ſit propriè panis,ſacramentũ non
cõfici,vt in farina,ſimila,maſſa incocta,aut
elixa,aut ſi farina,ex qua panis fit,fuerit,ali
quo alio humore,quã elementali aqua tẽ-
perata,vt lacte,vino,aqua roſacea, alioue
ſucco herbarũ,vel ſaltem ſi in panis confe
ctione,maior ſit iſtorum,quàm aquæ, aut
æqualis,vel prope ęqualis copia: idẽ dicen
dũ eſt de permiſtione aliarum rerũ cũ tri-
tici farina: ſic enim vulgaris panis ſpecies
mutatur,& ex cõſequenti ad conſecratio-
nẽ inepta redditur.idẽ aſſerere oportet, ſi
id adhibeatur,quod mucore aut vetuſtate
planè corruptũ eſſe conſtet, aut vllo mo-
do perſpicuũ ſit,non eſſe aut nunquã fuiſ-
ſe panem. Neque eſt opus hic ſubtilius diſ
putare,an maſſa farinæ ſit eiuſdẽ vel alte-
rius ſpeciei à pane,& an cõcoctio ab igne
ſit tantũ accidens pani,non immutans aut
conficiens naturã rei.Satis enim nobis eſſe
debet,quod Chriſtus vulgarem panem ac
cepit humanę conditioni,arte & igne præ-
paratũ.Secundò,conſentiũt omnes, panẽ
ex leguminibus cõfectum,ſi is panis dicẽ-
dus eſt,nõ eſſe materiã huius ſacramenti,
quia neq; propriè ſit panis,vt ex fabis, pi-
ſis,cicere,lẽte,ſiliquis,& ſimilibus,nedũ ex
radicibus herbarũ aut fructibus arborũ,vt
amigdalis,caſtaneis,nucibus & huiuſmodi.
Ac proinde neq; in amylo, quod à quibuſ
dã corrupto & populari vocabulo,amydũ
dicitur,conſecrari poteſt: quoniã ad illud
conficiendũ,non cõminuitur mola triticũ,
vnde nomẽ habet, ſed arte & vehemẽti in
aqua maceratione,ſoluitur tritici ſubſtãtia
in lacteũ quendam cremorem,vnde fiunt
cibi delicatiſſimi. De amyli præparatione
Dioſ.lib.2.c.93.Gal.lib.1.de alimẽ.facult.
c.8.vnde ſi ex farina amyli exiccati panis
fiat,nõ cẽſebitur materia huius ſacramẽti,
quia non eſt ex tritico , ſed ex corrupto
pius in amylum.

4 Tertiò cõſentiunt omnes à materia hu
ius ſacramẽti prorſus excludi hordeũ, aue
nã,milium,quia ex his,panis humanus,qui
ſimpliciter & propriè panis dicatur,nõ fit.
Sed in eo diſſentiunt Theologi ſcholaſtici,
an ex genere,quo cõtinetur triticũ, vel po *Diſſenſio eorũdem.*
tius ex ſpeciebus tantũ tritici, panis mate-
ria huius ſacramẽti,diiudicari debeat. qui-
dã ſatis eſſe putant panẽ ex frumento con *Alb.4. d. 12. ar.7.Gab q.2 ex frumento.*
fectum,frumentũ autem eſſe,quod ex ſe
emittit ariſtas, vt ſpeltam,ſiliginem i ſed
quia Concilium Florentinum, in doctri- *Durã.D.Tho. ex tritico.*
na de ſacramentis,praxis & vſus Eccleſiæ,
panem triticeum tantum aſſumit ad con-
ſecratio-

erationem, hanc ſententiam neceſſariò ſequi oportet. & hic panis propriè & vulgari ſermone dicitur, quo Euãgelia de his reb⁹ loquuntur. Sed quæ ſint ſpecies tritici ex ratione naturali, & proprio vſu hominũ, colligendum eſt. Quare obſeruandum eſt fruges à phyſicis de natura ſtirpium diſſerentibus diuidi in legumina & frumenta. frumẽti ſpecies ſunt, far adoreũ triticũ, ſiligo, quia frumentũ dictum Grecis ſitos, eſt quicquid ex ſe emittit ſpicã & ariſtas, quibus carent legumina, ſiliginem veteres vocant delicias tritici, & ad eas ſpecies frumenti referunt, hordeum, Zeam, tipham, vt conſtat ex Plinio, lib.18. cap. 7. & 8. & ex Theoph. lib.8. de hiſt. plant. c.4. Ruelio lib.1. de plãtis c.20. & lib.2. c.13. refert autẽ idem autor eod. c.20. triticũ poſt tertiã ſationem, in ſolo vliginoſo, verti in ſiliginẽ. quod ſolũ D. Tho. 3. p. q. 74. ar. 3. ad 2. vocat malas terras. Vnde ad iudicandũ, quæ nam ſit eadem ſpecies tritici, nõ eſt neceſſaria probatio, quòd generetur ex alio tritico, niſi cætera adſint ad generationẽ ſimilis in eadẽ ſpecie. vt enim cõſtat, ex animalibus generari aliquãdo ſpecie diſſimilia, & monſtra: ſic ſæpè contingit in frugibus & ſeminibus earũ. tiphę ſemen ſi piſtum ſeratur in triticũ vertitur. triticũ ſæpè in lolium degenerat ex Theoph. lib. 4. de cauſis plantarũ c.6. Ruel. lib.1. de plant. c. 15. non mutatę vero ſpeciei, argumenta neceſſaria ſunt, effecta propria panis de quibus Gal. lib.1. de aliment. facult. c.8. Ruel, lib.2. de plant. cap.14.

De ſiligine, farre, ſpelta.

5 Vndè imperitè quidẽ dicũt, ſiliginẽ eſſe quẽ Hiſpani à multiplicatione ſeminis cẽteno vocare videntur, hic enim potius eſt corruptio tritici, vt effecta docẽt, quã delicię tritici, quod veteres omnes de ſiligine affirmant, & à nobis ex cãdore dicitur triticũ Candial. ex eo autem videntur decepti quod apud Galecos triticũ vitio ſoli, vertitur in centenum, quaſi hęc eſſet generatio ſimilis in eadẽ ſpecie, & nõ potius corruptio, quæ in his ſeminibus plerũque accidit vt prius obſeruauimus. Eſt etiã dubitatio de farre & ſpelta, an ſint ſpecies tritici. certe far adoreũ idẽ videtur eſſe quod ſiligo, quã Aſtures ſcanda vocant, diuerſam ab ſcãdia, qua ſaginãtur equi in Bethica. Speltã nũc vocari ab Italis, quæ olim dicta ſit Zea affirmat Ruelius lib.2. de plãtis c.19. & Plinius olim abſolutè vocatã ſemen lib. 18. c.8. & Galen. lib. de atten. victus ratione c.6. eandẽ eſſe putat cum tipha cereali, quę videtur centeno quibuſdã, cum alia ſit tipha quę quibuſdam videtur eſpadaña ex Theophr. lib.1. de hiſt. plant. c.13. & Dioſc. lib.3. c.116. Quòd ſi Zea, ſit ſemen illud tãtopere à veteribus laudatum, vnde etiã & terra laudatur, quòd Zeã ferat ab Homero, videtur ſanè idẽ eſſe, quod ſiligo. Vnde de ſiligine, ſpelta & farre, quorũ meminit D. Hiero. ad c.4. Ezech. maior pars Theologorũ conſentit, eſſe accommodatã huius ſacramenti materiã, quod pertineat ad ſpecies tritici, & ex eis fiat optimus & delicatiſſimus panis, quãuis D. Th. reſponſione citata omnino neget, quod exiſtimet non eſſe tritici ſpecies.

Far aliquando eſt ſemen, aliquãdo arte paratur vt habetur Ptiſana, Ruel. lib.2. c.17. Mathiol. lib. 2. epiſto. 5.

Dioſc. tipham cerealem vocat ſarrangum eſt, ſimalem.

6 Vbi autẽ de materia ſacramẽti neceſſaria, aliqua probabilis dubitatio inciderit, grauiſſimũ peccatũ eſt, materia dubia vti, & ab ea potius eſſet abſtinendũ, quã committere vt ad rẽ diuiniſſimam, incertã materiã adferas. & idẽ de vino dicendum eſt, & de vtraq; materia, cũ prudenter dubitatur, an ſit corrupta. in qua re examinãda, ſicut moderata diligentia requiritur, & non minus ſtudiũ, quam in res graues conferri ſolet: ita non expedit cuiquã ſibi excitare ſcrupulos, cũ ſuſpicionis aut dubitationis graues cauſæ non extiterint. ex ineuitabili enim ignorãtia efficietur, vt ne tũ quidem peccemus, cũ nihil conficimus. In iudicanda autẽ materia huius ſacramẽti, plurimũ ſinceris & integris ſenſibus tribuendũ eſt, & nunquã committendum eſt, vt materia viſu aut alio ſenſu nõ explorata conſecretur. quia opus quod in orbe geri poteſt optimũ & ſanctiſsimũ, ſi negligentia noſtra non ritè & ex dignitate tranſigatur, graue iudicium adferet. Hactenus de pane altera parte materiæ huius ſacramenti.

Dubia exiſtẽte materia ſacramenti quid agendum ſit.

ARTICVLVS V.

Vtrum vinum vitis ſit propria materia huius ſacramenti.

AD quintũ ſic proceditur. Videtur, quod non ſit propria materia huius ſacramẽti vinũ vitis. Sicut enim aqua eſt materia baptiſmi, ita vinũ eſt materia huius ſacramenti. Sed in qualibet aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo in quolibet vino (puta malorum, granatorum, vel

4. d. 11. q. 2. ar. 3. q. 1. & 1. Cor. 11. & in prin.

vel mororum, aut huiuſmodi) poteſt confici hoc ſacramentum, præſertim cum in quibuſdam terris, vires non creſcant.

Iſidorus lib. 20. Etymol. c. 3. circa med.

¶2. Præterea, Acetum eſt quædam ſpecies vini, quod de vite ſumitur, vt Iſido.† dicit: ſed de aceto non poteſt cõfici hoc ſacramentũ: Ergo videtur quòd vinum vitis nõ ſit propria materia hui⁹ ſacramẽti.

In 6. ſyno. can. 28. et habetur de conſ. di. 2. §. Didicimus.

¶3. Præterea, Sicut de vite ſumitur vinum deputatum, ita etiam agreſta & muſtum. ſed de his non videtur poſſe confici hoc ſacramentũ, ſecundũ illud† quod in ſexta ſynodo legitur, Didicimus, quòd in quibuſdam Eccleſiis ſacerdotes ſacrificio oblationis coniungant vuas, & ſic ſimul vtraque populo diſpenſant: præcipimus igitur, vt nullus ſacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa † repræhendit quoſdam, qui expreſſum vinum in ſacramento Dominici calicis offerunt. Ergo videtur, quod vinum vitis non ſit propria materia huius ſacramenti.

Iulius I in decret. 7. à medio illius, & eſt De veris 7. inter eius decretal. 10. qua ſunt ab aliis ſeparata.

Sed contra eſt, quod ſicut Dominus ſe cõparauit grano frumenti, ita etiam ſe comparauit viti, dicẽs Io. 15. Ego ſum vitis vera. Sed ſolus panis de frumento, eſt materia huius ſacramenti, vt dictũ eſt.* Ergo ſolum vinum de vite, eſt propria materia huius ſacramenti.

Art. 3. huius quæſt.

Respondeo dicẽdum, quod de ſolo vino vitis poteſt cõfici hoc ſacramentum. Primò quidem propter inſtitutionem Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit, vt patet ex eo quod ipſe dicit Matth. 26. circa inſtitutionem huius ſacramenti: Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Secundò, quia ſicut dictum eſt, † ad materiam ſacramentorum aſſumitur id quod propriè & communiter habet talem ſpeciem. Propriè autẽ vinum dicitur quod de vite ſumitur, alij verò liquores, vinum dicuntur ſecundum quandam ſimilitudinem ad vinum vitis.

Ar. 3. huius q.

Tertiò, quia vinum vitis magis competit ad effectũ huius ſacramẽti, qui eſt ſpiritualis lætitia, quia ſcriptum eſt, quod vinum lætificat cor hominis.

Ad primum ergo dicendum, quod illi liquores non dicũtur propriè vinum, ſed ſecundum quandã ſimilitudinem. Poteſt autem verũ vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non creſcunt quantũ ſufficit ad hoc ſacramentum.

Ad secundum dicendũ, quòd vinum fit acetum per corruptionẽ, vnde non fit reditus de aceto in vinum, vt dicitur 8. Meta. † Et ideo ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum, ita nec de aceto. Poteſt tamen cõfici de vino aceſcenti, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem, licet peccet conficiens, vt prius dictum eſt.*

Lib. 8. metaph. tex. 14. to. 3.

Ar. 3. huius q. ad 4. arg.

Ad tertium dicendum, quod agreſta eſt in via generationis, & ideo nondum habet ſpeciem vini & propter hoc de ea nõ poteſt confici hoc ſacramẽtum. Muſtum autem iam habet ſpeciem vini, nã eius dulcedo atteſtatur digeſtioni, quæ eſt completio a naturali calore, vt dicitur in 4. Mete. † & ideo de muſto poteſt confici hoc ſacramentum. Non tamen debent vuæ integræ huic ſacramento miſceri, quia iam eſſet ibi aliquid præter vinum.

Lib. 4. c. 3. parum a princ.

Prohibetur etiam ne muſtũ ſtatim

Eod. loco in argu. citat. & habetur de conſe. d. 2. c. cũ omne crimen, in me. & in Conc. 3. Brac. ca. 1.

tim expreſſum de vua, in calice offeratur, quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſſitate fieri. dicitur * enim ab eodẽ Iulio Papa: ſi neceſſe fuerit, botrus in calice comprimatur.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm aqua ſit vino permiſcenda.

4. diſt. 11 q. 2. ar. 2. q. 1. & 2. Cor. 11. le. 6. c. 3.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quod aqua non ſit vino permiſcenda. Sacrificium enim Chriſti figuratum fuit per oblationem Melchiſedec, qui Gene. 14. non legitur obtuliſſe niſi panem & vinum. Ergo videtur, quod in hoc ſacramento non debeat adiungi aqua.

¶ 2. Præterea, Diuerſorum ſacramentorum diuerſæ ſunt materiæ. Sed aqua eſt materia baptiſmi. Ergo non debet aſſumi ad materiã huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Panis & vinum ſunt materia huius ſacramenti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

Alex. 1. in ep. ad omnes fideles a medio illius, to. 1. Conc.

SED CONTRA eſt, quod Alex.* Papa ſcribit. In ſacramentorũ oblationibus, quæ inter miſſarum ſolennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

RESPONDEO dicẽdum, quòd vino, quod offertur in hoc ſacramẽto debet aqua miſceri. Primò quidem propter inſtitutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aqua permiſto, ſecundum morem illius terræ. Vnde & Prouerbiorũ 9. dicitur: Bibite vinũ, quod miſcui vobis. Secundò, quia hoc cõuenit repræſentationi Dñicæ paſſionis. Vnde dicit Alexand.* Papa: Non debet in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrunque permixtum: quia vtrũque ex latere eius paſſione ſua profluxiſſe legitur. Tertiò, quia hoc conuenit ad ſignificandum effectũ huius ſacramenti, qui eſt vnio populi Chriſtiani ad Chriſtum, quia vt Iulius Papa dicit,* videmus in aqua populũ intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti: ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Quartò, quia hoc competit ad vltimum effectum huius ſacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. vnde Ambroſ.* dicit in lib. de ſacramentis: Redundat aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.

Alexand. 1. in epiſt. ad omnes orth. a medio illius, to. 1. Conc.

** Habetur de cõſ. d. 2. b. Cum omne crimen circa medium.*

li. 5. de ſacra. c. 1. a me. to. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Ambroſ.* dicit ibidem, ſicut ſacrificium Chriſti ſignificatum eſt per oblationem Melchiſedec, ita etiam ſignificatũ eſt per aquã, quæ in eremo fluxit de petra, ſecundum illud, 1. Corinth. 10. Bibebant autẽ de ſpirituali conſequẽte eos petra.

Eod. li. 5. c. 1. to. 4.

AD SECVNDVM dicendum, quod aqua aſſumitur in baptiſmo ad vſum ablutionis. In hoc autem ſacramento aſſumitur ad vſum refectionis, ſecundum illud Pſalm. 22. Super aquam refectionis educauit me.

AD TERTIVM dicendũ, quòd panis ex aqua & farina cõficitur. Et ideo cum vino aqua miſcetur, neutrum ſine aqua exiſtit.

C ARTI-

ARTICVLVS VII.

Vtrùm permixtio aquæ ſit de neceſsitate huius ſacramenti.

Inf. q. 83. art. 6. ad 4. & 6. & 4. d. 11. q. 2. art. 4. q. 2. & 3. & 1. cor. 11. le. 6. c. 5. Lib. 2. epiſt. 3. inter finem & med. Innocētius de cōſ. d. 2. c. 7

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quod permixtio aquæ ſit de neceſſitate huius ſacramenti. Dicit enim Cyprian.* ad Cæciliū. Sic calix Domini non eſt aqua ſola & vinū ſolū, niſi vtrunq; miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, niſi vtrunq;, ſcilicet, farina & aqua, fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam eſt de neceſſitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

¶ 2. Præterea, In paſſione Domini, cuius hoc ſacramentum eſt memoriale, ſicut de latere eius exiuit ſanguis, ita & aqua. Sed vinum, quod eſt ſacramētum ſanguinis, eſt de neceſſitate huius ſacramenti: ergo pari ratione & aqua.

¶ 3. Præterea, Si aqua non eſſet de neceſſitate huius ſacramenti, non referret quæcunq; aqua huic ſacramēto apponeretur, & ita poſſet apponi aqua roſacea, vel quæcūque alia huiuſmodi aqua. Quod non habet vſus Eccleſiæ: Aqua ergo eſt de neceſſitate huius ſacramenti.

Li. 2. epiſt. 3. inter finem & medium.

SED CONTRA eſt, quod Cypria. dicit: Si aliquis de anteceſſoribus noſtris, vel ignorāter, vel ſimpliciter non obſeruauit, vt, ſcilicet, aquam vino miſceret in ſacramento, poteſt ſimplicitati eius venia concedi. Quod non eſſet, ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti, ſicut eſt vinum, vel panis. Non ergo aquæ admixtio eſt de neceſſitate ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium de ſigno ſumēdum eſt ex eo, quod ſignificatur. Appoſitio autem aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam participationem huius ſacramenti à fidelibus, quantum ad hoc, quod per aquam mixtam vino, ſignificatur populus adunatus Chriſto, vt dictum eſt.* Sed & hoc ipſum, quod de latere Chriſti pendentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur, quia per aquam ſignificatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per paſſionem Chriſti. Dictum eſt * autem ſupra, quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, vſus autem fidelium non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed eſt aliquid conſequēs ad ſacramentum. Et ideo conſequens eſt, quòd appoſitio aquæ, non ſit de neceſſitate ſacramenti.

ar. præced.

q. 73. art. 1. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Cypriani eſt intelligendum, ſecundum quod dicitur illud eſſe non poſſe, quod conuenienter eſſe non poteſt. Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantum ad id, quod debet fieri, non autem quantum ad neceſſitatem: nam aqua eſt de eſſentia panis, nō autem de eſſentia vini.

AD SECVNDVM dicendū, quòd effuſio ſanguinis directè pertinebat ad ipſām Chriſti paſſionem, eſt enim naturale corpori humano vulnerato, quòd ex eo profluat ſanguis. Sed effuſio aquæ non fuit de neceſſitate paſſionis, ſed ad demonſtrandum effectū paſſionis, qui eſt ablutio à peccatis, & refrigerium cōtra ardorem concupiſcentiæ. Et ideo aqua non ſeorſum offertur à vino in ſacramento, ſicut vinum offertur ſeorſum à pane. Sed aqua offertur vino permixta, vt oſtendatur, quod vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum,

mentum, tanquam de eius neceſſitate exiſtens, a qua autem ſecundum quod adiungitur vino.

Ad tertium dicendũ, quòd quia admixtio aquæ ad vinum non eſt de neceſſitate ſacramenti, non refert quantum ad ſacramenti neceſſitatem, quæcunque aqua miſceatur vino, ſiue naturalis, ſiue artificialis, vt roſacea. Quamuis quantum ad conuenientiam ſacramenti, peccet qui aliam aquã miſcet, niſi naturalem & veram, quia de latere Chriſti pendẽtis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, ad oſtendendum, quod corpus Chriſti erat verè compoſitum ex quatuor elementis, ſicut per ſanguinem fluentem oſtendebatur, quod erat compoſitum ex quatuor humoribus, vt Innocent. III. dicit in quadam decretal.* Quia verò admixtio aquæ ad farinam, eſt de neceſſitate huius ſacramenti, vt pote conſtituens ſubſtantiam panis, ſi farinæ admiſceretur aqua roſacea, vel quicunque alius liquor, quàm vera aqua, non poſſet ex eo confici ſacramentum, quia non eſſet verus panis.

In decr. lib. 3. ti. 41. c. 8.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi.

4. d. 11. q. 2. a. 4. q. 4. & 1. co. 11. de. 6. co. 5

Ad octavum ſic proceditur. Videtur, quod oporteat aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim ſanguis de latere Chriſti ſenſibiliter fluxit, ita & aqua. vnde dicitur Ioan. 19. Qui vidit, teſtimonium perhibuit. Sed aqua non poſſet ſenſibiliter eſſe in hoc ſacramento, niſi in magna quantitate poneretur ergo: videtur, quòd aqua debet apponi in magna quantitate.

¶ 2. Præterea, Parua aqua multo vino admixta corrũpitur. Quod autem corruptum eſt, iam nõn eſt. Ergo idem eſt apponere parum de aqua in hoc ſacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

¶ 3. Præterea, Si ſufficeret parum apponere, per conſequens eſſet ſufficiens, quod gutta aquæ in totum dolium proiiceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non ſufficit, quòd parua quantitas apponatur.

Sed contra eſt, quod extra de celebratione miſſarum dicitur.* Pernicioſus in tuis partibus inolebit abuſus, videlicet, quod in maiori quantitate de aqua in ſacrificio ponitur, quàm de vino, cùm ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis, plus in ipſo ſit de vino, quàm de qua ponendum.

In decre. lib. 3. ti. 41. c. Perniciosus.

Respondeo dicendũ, quod circa aquam adiunctam vino, ſicut Innocent. III.* dicit in quadam Decreta. triplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quòd aqua adiuncta vino per ſe manet, vino conuerſo in ſanguinem. Sed hæc opinio ſtare non poteſt, quia in ſacramento altaris poſt conſecrationem nihil eſt niſi corpus & ſanguis Chriſti (ſicut enim Ambroſ.* dicit in lib. de Officiis, Ante benedictionẽ alia ſpecies nominatur, poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur) alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt, quod ſicut vinum conuertitur in ſanguinem, ita aqua con

De celeb. miſſ. c. cum Marth. §. Quæſiuiſti.

In li. de his, qui myſteriis initiantur, c. 9 à med. to. 4. & habetur, de cõſ. d. 2. c. 40.

uertitur in aquam, quæ de latere Chriſti fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici poteſt, quia ſecundū hoc, aqua ſeorſum conſecraretur à vino, ſicut vinum à pane. Et ideò ſicut ipſe dicit, aliorum opinio probabilior eſt, qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in ſanguinem. Hoc autem fieri non poſſet, niſi adeo modicum apponeretur de aqua, quod cōuerteretur in vinum. Et ideò ſemper tutius eſt parum de aqua apponere, & præcipuè ſi vinū ſit debile: quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ, vt ſolueretur ſpecies vini non poſſet perfici ſacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quoſdam, qui pannum lineum muſto intinctum, per totum annum ſeruant, & in tempore ſacrificij, aqua partem eius lauant, & ſic offerunt.

Iulius I. ſcribē ds Epiſc. per Aegyptum. Et habetur de conſ. d. 2. c. Cū omne crimen.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſufficit ad ſacramenti huius ſignificationem, quod ſentiatur aqua, cùm apponitur vino, non autē oportet, quòd ſit ſenſibilis poſt mixtionem.

Ad secvndvm dicendum, quòd ſi aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur ſignificatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, ſignificatur, quod populus Chriſto incorporatur.

Ad tertivm dicendū, quod ſi aqua apponeretur dolio, non ſufficeret ad ſignificationem huius ſacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

¶*Sententiæ & concluſiones quæſt.*

Concluſio eſt, vinum vitis eſt materia huius ſacramenti altera pars: ſed vino modiciſsima aqua permiſcenda eſt, non quidem ad neceſsitatem ſacramenti, ſed ad imitationem Chriſti, qui ſic creditur probabiliter permiſcuiſſe: ad ſignificationem coniunctionis populi fidelis cum Chriſto: & ad conſentiendum præcepto Eccleſiæ.

COMMENTARIVS.

Vinum vitis altera materię pars eſt ad conſecrationem aptiſſima: dico autē vinum vitis, vt ab his vinis diſtinguatur, quæ impropriè hanc appellationem retinent, vt dicitur vinum mali granati, aut mori, aut alterius ſucci. eſt autem dubitatio de muſto, aceto, agreſta, & vino conglaciato, quia à natura vini non multum abeſſe videntur, ſed de his ita cenſent Theologi. Muſtum ex vuis maturis, vel in dolia, vel in ipſum calicem recentiſſimè expreſſum, verè vinum eſt & conſecrabile: quia concoctum eſt, cum dulcedo ſit concoctionis ſignum, 4 lib. meteor. cap. 3. & ita definitur. de conſecrat. diſt. 2. capit. cùm omnes, et c. didicimus. rarò tamen ſine peccato fit, vt in vino non defecato, quale eſt muſtum, conficias, & vrgente quidem maxima neceſſitate tantùm licet, inquit Iulius I. epiſt. 7. in decreto ſeptimo: quia feces, quæ in fundo calicis quā citiſſimè ſubſiſtūt, non ſunt cōſecrationi ſubiectæ, nec Chriſti ſanguinem vnquam continent. ſi verò diffuſæ per totam vini ſubſtantiam, & non ſeparatæ, conſecrationem ſubierint, poſteaq; ſubſtiterint, iam per corruptionem deſinit eſſe vini ſpecies, & corrupta vini forma deſinit eſſe ſanguis: quæ omnia non contingunt ſine magna irreuerentia ſacramenti.

De vino altera parte materia huius ſacramenti.

Muſtum.

2 Acetum ſi intelligatur vinum aceſcens conſecrabile eſt, ſi verò intelligatur acetum propriè, conſecrari non poteſt: quia illud non mutauit vini naturam, hoc autem mutauit: & conſecratio illius, vt panis, qui iam incipit corrumpi, non fit ſine peccato, propter irreuerentiam ſacramenti. Agreſta eſt ſuccus vuarum planè immaturus & indigeſtus, quia nondum attigit vini ſpeciem, & ideo in ea nulla conſecratio fieri poteſt. Vltimum eſt gelu ſolidum ex vino, in quo eſt ma-

Acetum.

Agreſta.

Vinum congelatum.

ior

ior difficultas, & ideò ſæpius in eo errari poteſt, ſed hæc firmiora & certiora videntur. vinum, quod vergit ad glaciem & concretionem, & adhuc humor eſt potabilis, conſecrari poteſt, vt de vino aceſcenti dictum eſt: quia nondum ſoluta eſt vini ſpecies. quòd ſi ſolidum gelu ſit, nec vllo modo potabile, quod eſt eſſe ineptum ad vſum ſacramenti, ſummum ſacrilegium eſſet pro vino conſecrare. & idem dicendum eſt de vino, quod ex gelu ſolido liquefactum eſt: quòd ſit maxima dubitatio, an vinum ex duriore illa concretione, naturam vini amittat, vt plerunq; colorem & ſaporem.

3 Sed quid faciendum eſt de vino, quod poſt conſecrationem in gelu ſolidum concreuerit, putandum ne eſt, ex ea immutatione fieri, vt deſinat eſſe ſanguis? ita ſanè videtur, ſicut deſinit eſſe corpus, cùm panis ſpecies defecerint. Vnde liquefacto iam ad ſumptionem vino, non redit ſanguis, & ex cõſequenti, neque adorari poteſt: debet tamen in ſacrario condi; aut à ſacerdote reuerenter, poſt ſumptum ſacramentum, conſumi. Cùm autem in regionibus Septentrionalibus, non rarò ſint vina variis modis adulterata, & omnibus etiam locis, variis rebus iniectis, permiſceantur, & ſint impura, magnam in eligendo vino conſecrabili curam & ſtudium ſacerdotum eſſe oportet. *Vinũ ex vuis preſſis ſæpius aqua iniecta.* Illud verò vinum, quod ex vuis iterum, aut tertiò preſſis, magna aquæ copia iniecta conficitur, omnino ad conſecrationem adhiberi non debet: quia de quantitate admiſtæ aquæ conſtare non poteſt. ſi enim æqualis ſit aquæ copia, aut ferè æqualis, aut maior, licet colorem, aut ſaporem vini retinere videatur, vinum tamen non eſt: & ideò ad conſecrationem ineptum. illa verò, quæ vini accidentia eſſe videntur, ſunt ex mutatione aliorum ſimilia effecta: cùm hoc verè ſit quoddam ex aqua & vino permiſtum, in quo, eorum, quæ permiſcentur, ſimilia quædam accidentia fiunt: ſed natura miſtorum & eſſentia non remanet, ſecundum probabiliorem phyſicorum ſententiam. hæc dicta ſint de materia panis & vini. deinceps hæreſes de eadem exortas facilius refutabimus.

Hæreſes de pane materia ſacramenti.

4 Dæmon igitur, veri cultus Dei, hoſtis implacabilis, variis modis hoc ſtudium religionis, in hoc ſacramento ritè conficiendo omnibus ſæculis inſectatus eſt. primùm quidem excitauit alienos homines, qui Chriſtianos accuſarent, quaſi Cereris & Bachi cultores, inquit Augu. lib. 20. cont. Fauſt. cap. 13. deinde, affectans honorem diuinum, panem & vinũ in ſua ſacramẽta tranſtulit, vt inquit Iuſtinus apolog. 2. pro Chriſtianis, his verbis: in mythræ myſteriis dæmones noſtrum ſacramentum imitari conati ſunt, & panem & poculum cum quibuſdam incantationibus, initiandis apponere ſolebant. ſed cùm hac ratione ille non aſſequeretur, quod erat in animo, noſtrum ſacrificium omninò abolere, in conſpurcanda materia, & in deprauandis aliis partibus huius ſacramenti, diligentiſſimè verſatus eſt. Primùm hoc ſtuduit per Cataphrygas, vt inquit Auguſt. hæreſi 26. ad Quodvult, qui panem ſacramentalem ex farina permiſta infantis anniculi ſanguine, quem de toto corpore minutis punctionibus extorquebant: quòd ſi infans moreretur, colebatur vt martyr, ſi viueret, habebatur pro ſummo ſacerdote. Deinde Peputiani, vel Quintiliani, farinam cum caſeo permiſcebant, vnde artotyritæ dicti ſunt, quod ex caſeo & farina panem conficiebant, vel vt inquit Epiphan. quia panem & caſeum offerebant. Tertiò Manichæi panem ſacramentalem in ſuis nefandis myſteriis horribiliter prophanarunt, miſcentes ad mundationem farinæ, quam impuram eſſe volebant, ſemen humanum; vt ita execrabilis fieret materia Euchariſtiæ. Ophytæ vero, à ſerpentum cultu, ita dicti, alebant colubrum, eumq; emittebant è ſpelunca altari propinqua, vt lambendo panem mundaret, & in vſum ſacramenti formaret, ſic Auguſt. hæreſi 17. An verò hi materiam planè corruperint, incertum eſt, licet cæteris ſceleratiores eſſe viderentur: priores tamen, quia apertè corrumpebant materiam à Chriſto præſcriptam, nihil prorſus conficiebant. Omnes autem huiuſmodi hæreſes, & inſtitutione Chriſti ſuprà propoſita, & decretis Pontificum, & Conciliorum apertè refutantur: quæ referuntur de conſecr. d. 2. c. non oportet, & c. in ſacramento corporis, & deinceps plu- *Refutatio.*

ra referemus,propoſitis erroribus de altera parte materiæ.

Hæreſes de vino.

5 Vinum igitur ad confectionem huius ſacramenti neceſſarium Manichæi & Priſcillianiſtæ reiiciebant, quia vinum omne, vt ſel principis tenebrarum abominabantur. de qua ſuperſtitione manauit, vt dimidiatum ſacramentum & facerent, & ſumerent.hoc ſacrilegium ſępè D. Auguſt. in lib. contra Fauſtum refellit,& Gelaſius in epiſt.ad Maioricum & Ioannem, & D. Leo ſerm.4.de Quadrageſ. Altera fuit hæreſis Aquariorum, aquam tantùm offerentium in poculo ſacramenti, & non illud,quod omnis Eccleſia, vt inquit D. Auguſt.hæreſi 64.hos appellant Epiphanius hæreſi 46.& Theodoret.lib.1. hęret. Fab. Eucratiſtas & hydroparaſtatas,quaſi temperatos & ſolam aquam offerentes. meminit etiam eorum D.Chryſ.hom.83. in Matth. Fuerunt præterea ſectatores cuiuſdam Marci, ab eo dicti Marcoſiani, quorum meminit Iren,lib.1.cap.9.& Epiphan. hæreſi 34.horum poculum Euchariſticum fuit aqueū,vino albo permiſtum, quod murmure magico, & incantatione rubicundum redebant, vt ita proponeretur in ſacrificium.Concilium etiam Braccareñ.3. in præfatione meminit quorundam,offerentium lac vini loco,contra diuinam ordinationem:& aliorum,qui expreſſum, vel contuſum botrum in calice pro vino apponerent,vt ita ipſa comminuta vuarum grana, populo ſæpè ſine ſucco tribuerent. itaq; hi grana muſto expreſſo in calice permiſcebant: ſed alia eſt ratio muſti ex vuis expreſſi, vt ſuprà oſtendimus. Alius etiam error, ibidem commemoratur,eorum,qui pannum lineum muſto intinctum, & toto anno reſeruatum, tempore celebrationis aqua lauarent, vt ita aqua ex intincto panno ſaporem & colorem vini contrahens, in ſacrificium offerretur.

Refutatio.

6 Hos omnes errores damnauit Concilium Cartagineñ.3.c.24. ex quo colligi poteſt vnde hi errores irrepſerint.cùm enim populus in ea parte ſacrificij,quæ offertorium dicitur,panem & vinum ad huius ſacramenti materiam offerre ſoleret:& peculiari deuotione alia quędam cibaria ad benedictionem ſacerdotalem proponeret, effectum eſſe videtur, impietate,aut negligentia quorundam, vt in ipſum ſacrificium tranſirēt.ſed non longè progreſſus eſt hic error,damnatus in eodem c.24.citato Concil.Carth.& ſexto generali can. 32.& tandem concilium Florent. in doctrina de ſacramentis. & Trident. ſeſſ.13. panem tantum & vinum pro materia huius ſacramenti aſſumunt. de celebr. miſſ. c.cum Marthæ.& de ſum.Trinit.& fid. c. firmiter.

Offerenda in altari ad ſacrificium, & ad altare, ut benedicantur.

7 Vnde in lectione conciliorum diſtinguere oportet, ea quæ in altari offerenda ſunt in ſacrificium,ab his, quæ fideles ad altare offerunt,vt benedicantur à ſacerdote,vel cedant in illius & aliorum clericorū vſum.ſic diſtinguit Canon 3.& 4.Apoſt. illa ſunt panis & vinum ex Domini inſtituto,modiciſſima aqua permiſtum,vt eſt in Vormacien.c.1.Altiſiodoreñ. can.8. ſexta Synod.generali cā.28.& 57. Braccareñ. 3. can.1.& Florēt.de Euchariſtia ſeſſ.vltima: in his autem omnibus prohibetur,ne quis pręretereà offerat lac,mel,mellitum,vel pro vino vitis ſiceram,aut confecta, aut alia quædā,vel animalia,vel legumina: & qui ſecus fecerit,deponitur.Canō vero ille 28. pręcipit vuas oblatas à fidelibus priuatim benedici,vt primitias quaſdā, & diſtribui pœnitentibus,ad laudem datoris fructuū. ſimiliter can.4.Apoſt.pręter vuas,ait,offerri poſſe ad altare nouas ſpicas,oleum ad luminaria,& thimiama,ideſt incenſum,tempore,quo ſancta celebratur oblatio.aliarū verò rerum primitias can. 5. Apoſtol.pręcipit mitti Epiſcopo & presbyteris domū, & non offerri ad altare,vt inter eos,diaconos,& alios clericos diuidantur. Oſtendimus panem triticeū,& vinum vitis, neceſſariam eſſe huius ſacramenti materiam ex neceſſitate ſacramenti: deinceps quædam eiuſdem materię adiuncta explicanda ſunt. vnum eſt commune, nempè quantitas:duo verò ſunt propria,panis quidem, an oporteat eſſe azimum, vel fermentatum, vini autem an debeat aqua permiſceri.

Quantitas panis & vini præſentia, & intentione ſacerdotis tantum determinantur.

3 p.q.74 ar.2

8 De quantitate igitur panis & vini conſecrandi, quamuis ex ratione ſacramenti nihil ſit definitum & conſtitutum,ſed pro numero fidelium,qui ſacris myſteriis debent communicare,ſit definienda à ſacerdote conſecrante: determinatur tamē pręſentia & intentione conſecrantis:quia for-

ma

Conſecratio nõ attingit, niſi præſentem materiam: quia fit per formam cõſtantem ex pronomine demonſtratiuo: & demonſtratio tantum eſt rei præſentis ex neceſſitate ſacramẽti: ſed ex neceſſitate præcepti, & conſuetudinis Eccleſiaſticæ, illa tantum materia conſecrabitur, quæ ad vſum fidelium neceſſaria eſt.

ma efficit, quod verè & propriè ſignificat: demonſtratiua autem pronomina formę panis & vini, verè non dicuntur, niſi de pręſentibus: non igitur cõſecratur, niſi ea materia, quę loco & ſitu ſacerdoti conſecrãti pręſens eſſe dicatur, ſecundum cõmunem intelligentiam: cum de re non pręſenti verè dicere non poſſis, hoc eſt corpus, aut hic eſt calix ſanguinis. quare poteſt ſacerdos, quantamcunq; materiã, modò pręſentem conſecrare, quia virtus conſecrandi nulla definitur quantitate, etiamſi ad vſum fidelium ſit accõmodanda, cũ ſit eorũ numerus incertus & indefinitus: & licet certus ſit alicui cõſecranti poteſt abſolutè quantã velit materiã conſecrare, quia pręſens poteſt eſſe, & nihil amplius veritas formę requirit, qua veritate formę exiſtente cũ legitima intẽtione, perficietur ſacramẽtũ. Sed quia poteſtas conſecrãdi, ſacerdotibus conceſſa eſt in ædificationem, & non in deſtructionem, peccaret grauiter ſacerdos, qui ex negligentia, malitia, aut culpabili ignorantia plus materiæ conſecraret; quàm eſſet ad vſum fidelium accommodatum & neceſſarium: itaq; vtrouis modo firma eſt & rata conſecratio, ſed poſteriori modo caret peccato, non autem priori. Similiter ſi in malum finem ſacerdos dirigat conſecrationem, vt in veneficium, aut irriſionem, erit tamen vera conſecratio: quia poteſtas ipſius, eſt ad effectum abſolutè, non autem huius, aut alterius finis gratia.

9 Poteſtatẽ autẽ intelligo ordinis & characteris, non iuriſdictionis, cum ſit illa de neceſſitate ſacramẽti, non autem hæc. illã autem nulla mali finis intẽtione, nulla ſuſpenſione, aut prohibitione ſuperioris impediri poſſe, oſtẽſum eſt in doctrina de miniſtro ſacramentorum generali ex D.Th. 3.p.q.64.ar.5.& ar.9.ad 3. Altera verò poteſtas iuriſdictionis in inferioribus miniſtris Eccleſiæ, ſi ſuſpendatur, vel tollatur à ſuperiori, nullum poteſt effectum habere. ſic excommunicatio ſuſpenſi, aut interdicti iudicis non tenet: neque abſolutio ſacerdotis in reſeruatis, pręterquam in diſcrimine vitę, Trident.ſeſſ.14.c.7.de pœnitentia. ſi verò hec poteſtas conſideretur in ſum. Pontif. diſtinguendus eſt vſus illius. Nam circa ea, quæ ſunt iuris poſitiui, naturalis & diuini, ſi non ſubſit legitima cauſa diſpenſandi, aut explicandi, peccat: ſed in illis tenet & valet diſpenſatio, in his non tenet, vt in diſpenſatione voti, iuramenti reſidentię paſtorum Eccleſiæ: neque ideò is, cui diſpenſatio conceſſa eſt, coram Domino excuſari poteſt, vt colligitur ex Theologis 4.ſent.d.18.& 19.& Ruard.ad art.3. Louanieñ. poteſtas igitur ordinis, quia in charactere indelebili ſita eſt, nullo pacto aboleri poteſt, etiamſi male quis ea vtatur, vt in conſecranda maxima aliqua panis, aut vini materia, modò ſit præſens.

De præſentia materiæ conſecrandæ, quæ ratione & regula æſtimanda ſit.

10 Hæc verò præſentia materiæ conſecrandæ, vt aliarum rerum, quæ nobis ſecundum ſenſum & intelligẽtiam communem præſentes dicuntur, prudentia humana diiudicari debet, prò ratione circunſtãtiarum. ſæpè enim, quod alicui propter viſus perſpicacitatem præſens eſt, alteri eſt abſens. ſic duos, aut ſex cophinos panis alicui dices eſſe præſentes, omnes qui ſunt in magna platea non dices: ſimiliter ad 50. paſſus aliquid verè dicetur præſens, non autem ad 100. ad 70. verò dubium eſt. ea verò, de quibus probabilis incidiſſet dubitatio, in ſacrarium recondenda eſſent, vt paulatim poſt ſumptionem Euchariſtiæ à ſacerdotibus, vel laicis conſummerentur. Vnde conſtat, quòd præſentia materiæ huius, tactu non iudicatur, vt quod quis tetigerit, illud præſens eſſe dicatur, cum manens poſſit conſecrare: & parochi ſępè plures materias, quas non tangunt, conſecrent. & Chriſtus in inſtitutione huius ſacramenti, accipiens panem & calicem vini, non inſtituit tactum eſſe de neceſſitate ſacramenti. Neque etiam viſu iudicatur eadem præſentia, cum cæcus poſſit conſecrare, licet conſecrando peccet: niſi forte ex diſpenſatione, qualem Antiſtitẽ cæcũ doctiſſ. Sotus refert ſe vidiſſe Trid. qui ſæpè conſecraret ex diſpenſatione. nullo deniq; ſenſu externo, aut interno pręſentia huius materiæ debet iudicari: quia illa pronomina in vtraque formã panis & calicis, quæ requirunt ex vi demonſtrationis pręſentiam, non demonſtrant accidentia ſenſibilia, de quibus ſenſus certi iudices ſunt: ſed ſubſtantiam, quæ per ſe intelligibilis eſt, vt oſtendit D.Thom.3.part.quęſt. 78. art.5. ad 2. Quod igitur demonſtrari poteſt, id prudenter alicui conſecranti præſens dicetur, quia demonſtratio illorum pronomi-

num,prẹſentiam requirit:quod eſt in poſtica hominis parte, nullo modo prẹſens eſt,quod eſt ad anticã partem, etiãſi viſu, aut alio ſenſu non percipiatur, modò demonſtrari poſſit, præſens eſſe dicitur. ſic ſacerdos plures, vt vocant, hoſtias quarum aliæ aliis impoſitæ, viſum impediant,plures calices vini in altari, vel coram ſe poſitos, ſi ad omnes dirigatur intentio proferentis formam, conſecrabit: quamuis peccet cõſecrans amplius, quàm requirat vſus fidelium, vel ſit in more & conſuetudine Eccleſiæ.

Pars determinata conſecrari poteſt, indeterminata non poteſt, quia illa praſens eſſe poteſt, hac verò non poteſt.

11 Cùm autem præſentia hæc,rem prẹſentem determinatam efficiat, rectè aſſerunt Theologi, nihil efficere ſacerdotem, qui medietatem materiæ oblatæ confuſè, & indeterminatè conſecrare intendat: quia neque totam, quam non intendit, neque partem, quòd ea non determinetur, conſecrare poteſt. quòd ſi determinetur illa pars ſigno aliquo ſenſibili, ſitu, ſenſu, imaginatione, vel intellectu, omninò conſecrabitur, quia nihil deeſt ad eſſentiam ſacramenti. vnde duo ſacerdotes eandem materiam partialiter conſecrare poſſunt, ſi cuiuſque intentio in vnam partem ſeparatim feratur: vt ea non conſecratur, in quam neque habitu dirigitur intentio, vt gutta vini extra calicem, vel fundum calicis, vel pars panis à toto abſciſſa & ſeparatim exiſtens. Dico autem conſecrari poſſe partem materiæ determinatam, quia ſi feratur intentio indeterminatè, in partes tertias, vel quartas ſecundum diuiſionem continui in infinitum, omiſſis, vel excluſis aliis partibus ab eadem intentione, nulla ſanè pars conſecrabitur, quia nulla eſt determinata: quoniam illæ partes pendent ex diuiſione continui,quæ eſt ſecundum potentiam infinita, & ideò actu determinata conſtitui non poteſt. Similiter, qui minorem minima parte, in qua panis, aut vini natura conſeruari poteſt,vellet conſecrare, nihil omninò efficeret: quia neque eſſet panis, aut vinum, vt ex phyſica conſtat, & nulla alia materia conſecrabilis eſt. & quamuis omnes partes panis,aut vini poſt conſecrationem cõtinuatæ,Chriſtum contineant, pars autem minor minima à toto diuiſa, quia deſineret eſſe panis ante conſecrationem, deſinet etiam poſt conſecrationem Chriſtum cõtinere, cùm neque accidentia panis conſeruare poſſet. hæc ſubtilius, quàm par eſſet in re grauiſſima diſtinximus,propter ſcrupuloſas,vel otioſas quorũdam Theologorum diſputationes, qui phyſica quædam in doctrinam theologicam, importunè & alieno loco induxerunt.

¶ *Quæſtio. An panis azimus ſit commodior materia huius ſacramenti?*

12 HActenus dictum ſit de quantitate materiæ conſecrandæ, ſiue ea ſit panis, ſiue vinum: nunc qualitas quædam panis propria examinanda eſt, nempè an oporteat eſſe azimum, vel fermentatum panem. in qua diſputatione non tam, quid ſit neceſſarium, quàm quid deceat inquirimus, hoc eſt,non tam quid requirat neceſſitas ſacramenti, quàm quid neceſſitas prẹcepti Eccleſiaſtici. Cõſtat enim vtrumuis panem, ſiue azimum, ſiue fermentatum aptam conſecrationi materiam eſſe, cum vterque ſubſtantiam & naturam panis triticei retineat, & aduentitia tantum qualitate differant, manente eadem natura & ſpecie: & Latinis panis, Græcis artos, de fermentato & azimo ſimpliciter dicitur, vt Exod. 12. & Num. 6. pro azimo vſurpatur: quare ex vtrouis verum conficitur ſacramentum. probat etiam indifferentiã eandem Chriſti vſus: poſt ſuam enim reſurrectionem frangebat panem communem, vt in caſtello Emaus,& hæc fractio pleriſque dicitur ſacramentalis panis diſtributio, ideſt, panis conuerſi in ſuum corpus. Quare hæreticum eſſet, negare in alterutro pane verum eſſe ſacramentum Euchariſtię, cùm ita ſit definitum in Concilio Florent. ſeſſ. vltima, conſentientibus Græcis & Latinis: & impoſitum eſt præceptum Eccleſiaſticum presbyteris & ſacerdotibus, vt ſeruent ſuæ eccleſiæ ritum & conſuetudinem: Græci eccleſiæ Græcæ in fermentato conſecrantis, Latini autem Latinæ Eccleſiæ in azimo. vnde materia per ſe indifferens ad veritatem ſacramenti, facta eſt neceſſaria ex neceſſitate huius præcepti Eccleſiaſtici, vt ſacerdos latinus conſecrans in fermentato pane, verum quidem ſacramentum conficiat, ex

Cõcluſio catholicæ fidei.

legitima

legitima, ſcilicet, materia panis triticei: ſed conficiendo peccet contra præceptum Eccleſiaſticum: & ſimiliter Græcus ſacerdos conſecrans in azimo pane. Hæc omnia conſtant ex regula D. Auguſtini de Adiaphoris in epiſtola ad Ianuarium, vt fidelis quiſq; ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem ſequatur, & ex cap. literas de celebratione miſſ. & ex literis vnionis in ſeſſ. vltima concilij Florentini.

13 Itaque Eccleſia Latina amans pacis & concordiæ, Græcis ſuum morem permiſit, & proprium retinuit, nullo damnato. veteres etiam Patres Græci, vel Latinorum vſum ſecuti ſunt, vel ita vnuſquiſque morem ſuæ Eccleſiæ probauit, vt alienũ non damnauerit: cùm apud nullum ex veteribus mentio ſit de hac controuerſia azimi & fermentati. Græci autem recẽtiores contentionis magis cupidi, quàm veritatis, vſum & morem latinum conſecrandi azimũ panem, in Florentino concilio probauerut, vno, aut altero excepto: ſed poſteà, ſicut & priuſquam cogeretur concilium, adeo damnauerunt, vt ſua altaria ſacrificio Latini ſacerdotis & pane azimo profanari aſſererent, aſſerente Guidone Carmelita & aliis: Græcos ſecuti ſunt Armeni & Rutheni. Vnde ex hac contentione facta eſt hæreſis illorum, aſſerentium neceſſitatem huius ſacramenti requirere panem fermentatum, & in azimo nihil confici: quam tanta animorum contentione defenderunt, vt aſſererent erraſſe tres priores Euangeliſtas in narrando tempore cœnæ vltimæ, & à Ioanne fuiſſe correctos, vt autor eſt D. Anſelmus in epiſtola de fermento & azimo. nec ante Gregorium, Bedam, & Anſelmum, vlla eſt de hac controuerſia mentio in Latinis Patribus. Eſt autem huius controuerſiæ duplex pars, prior ſit de decentia, altera de neceſſitate ſacramenti. ad prioris explicationem ponimus: vtrumq; panem, vel azimum, vel fermentatum, conſecrabilem eſſe: quærimus autem in quo decentior ſit conſecratio. Olim quidem vtraque eccleſia Græca & Latina, vt refert Leo IX. in epiſtola ad Imperator. Conſtantinop. & Innocent. III. lib. 4. de offic. miſſæ capit. 4. in azimo conſecrauit: ſed poſtea propter Ebionitas Iudaizantes, vtraque Eccleſia in fermentato confecit. ceſſante verò illa hæreſi, Latina Eccleſia rediit ad azima, Græca fermẽtum retinuit, non ſine contumelia Latinorum, quos azimitas appellabant.

14 Pro decentia igitur ſuæ materiæ vtraque Eccleſia ſuas rationes excogitauit, ſed firmiores latina. Græca quidem duas habet rationes: vna eſt ad vitandum Iudaiſmum Ebionitarum & Nazoræorum, legalia cum Euangelio retinentium, vt referunt Irenæus lib. 1. capit. 26. Epiphan. hæreſi 29. Euſebius lib. 3. eccleſiaſt. hiſt. cap. 27. Theodor. principio libri 2. hæret. fab. Nicephor. lib. 3. eccleſiaſt. hiſt. cap. 13. & lib. 5. cap. 12. diſtinguit autem Epiphan. Nazaræos à Nazoræis & Naziræis, ſed hæc diſtinctio nihil noſtro propoſito conducit, ſatis eſt hanc hæreſim refutatam ab Apoſtolis in primo concilio, à D. Paulo in epiſtola ad Rom. Galat. & Hebr. Altera cauſa eſt commodioris ſignificationis, quia fermentatus panis diuinam Chriſti naturam in humana deliteſcentem, apertius exprimit, quàm azimus, in quo non eſt fermentum, quod diuinæ naturæ ſignum eſſe poſſit. *Panis azimus commodior materia huius ſacramenti.*

15 Latina verò Eccleſia, extincta iam hæreſi Ebionitarum, & damnata Iudæorum perfidia de lege vet. retinenda, & ideò non ex imitatione veteris cæremoniæ, ſed certa ratione myſterij & commodioris ſignificationis, & ex traditione Petri & Pauli, vt inquit idem Innocent. c. citato, azima retinet in hoc ſacramento: vt habet etiam multa ſimilia veteribus cæremoniis, ſed non eadem ratione Eccleſia catholica: verbi gratia, veſtes ſacerdotales, decimas, conſecrationem altaris, inunctiones regum & ſacerdotum, & alia. Commodior autem ſignificatio azimi panis colligitur ex D. Paulo 1. Cor. 5. vbi ſignificare, inquit, azima, ſinceritatem & vitæ puritatem, quæ vt eſt in agno immaculato, quem hoc ſacramento contentum manducamus, ſic requiritur in manducantibus. Præterea, vt eſt hic cibus ſacramentalis, à prophanis cibis diſtinguendus, 1. Corinth. 11. ſic etiam ipſe panis azimus non vulgaris, accommodatè repræſentat hãc diſtinctionem à cæteris cibis, cùm ſit puriſſimum quoddam in hoc genere panis. ſic etiam in vet. lege Leuit. 24. Panes

propoſitionis, cùm eſſent figura huius ſacramenti, fiebant ex ſimila, quæ eſt farinæ defecatæ generoſiſſima pars. Et certè plurimum valet in omnem partem, vt quod pertinet ad religionis cultum, diſtinguatur à communi: cùm videamus hereticos, hoc ſolo dignitatem ſacramenti incredibiliter minuiſſe, quod in commu ni pane & poculo, ea quæ dicunt myſteria, proponunt. multum enim facit locus celebrationis, vt Paulus innuit eodem cap.11. tempus, qualitas panis, forma diſtincta, & cętera huius generis minimè vulgaria.

1 Cor. 11. An Eccleſiam Dei contemnitis?

An requiratur panis fermẽtatus ex neceſſitate ſacramenti.

16 Sed quia vtraque Eccleſia, exemplò Chriſti inſtituentis hoc ſacramentum, ſuum morem tueri vult: Gręca, quia exiſtimat Chriſtum in fermentato confeciſſe: latina, quia in azimo, & Gręca ex facto Chriſti colligit pręceptum, & hereticum aſſerat in azimo conſecrare, ad examinan dum alteram dubitationem, an fermentatus panis, vel azimus ſit de neceſſitate ſacramenti, diligẽter diſputandum eſt: vtrũ Chriſtus in azimo, vel fermentato confecerit hoc ſacramentum. Quamuis enim, vt ſuprà oſtendimus, & vſus veteris Eccleſię, & Concilij Florentini decretum, confirment indifferentem eſſe vſum fermentati, vel azimi panis, ad neceſſitatem ſacramenti, & ſacerdotes pręcepto Eccleſiaſtico teneri ad obſeruandum morem ſuę Eccleſię: tamen quum recentiores Gręci ex facto Domini velint colligere, ad Euchariſtię confectionem, azimum panem requiri ex neceſſitate ſacramenti, de hoc facto Domini exactius differere oportet: vt ſi conſtiterit Dominum conſecraſſe azimum panem, nullum in facto Domini patrocinium Gręci habere poſſint, vt ipſi volunt. Nobis tamen aſſerendum eſt, vtrumuis panem conſecrationi aptum eſſe, etiãſi conſtaret, in altero tantum Chriſtum Dominum confeciſſe hoc ſacramẽtum: quia Eccleſia catholica ab Apoſtolis edocta, vtrunque panem conſecrabilem eſſe definiuit, vt ſuprà oſtendimus. Vt autem exactior ſit diſputatio, argumenta Græcorum primùm conſideremus, vt noſtra deinde ſententia, his refutatis, illuſtrior ſit.

Exod. 12.

Cùm igitur conſtet ex lege vet. in agni typici manducatione panes azimos aſſumendos eſſe, & proximis diebus conſequentibus, nunquam licuiſſe pane fermentato veſci, quia eſſet feſtum azimorum, eo dirigitur omnis Græcorum argumentatio, vt oſtendant Chriſtum non eodem die feciſſe Paſcha (quo licebat tantum vti pane azimo) ſed eo die, quo licebat vti fermentato, & ideò in eo Euchariſtiam inſtituiſſe. Latini autem contendunt eo die, quo lege præſcriptum erat, feciſſe Paſcha, & idcircò in pane azimo primum confeciſſe hoc ſacramentum.

17 Argumenta Græcorum hæc ſunt. Primum, quia Ioannes cap.13. ſcribit hanc rem geſtam fuiſſe ante diem feſtum Paſchæ. Vnde colligunt Chriſtum anteuertiſſe diem vulgarem, in quo Iudæi lege, & more maiorum Paſcha faciebant, vt quod alij facerent Luna decimaquarta primi menſis, à Chriſto factum dicant, quadam præoccupatione, Luna decimatertia. Secundum argumentum eſt, ex c.18. eiuſdẽ, vbi inquit, ipſos Iudæos in ipſo die mortis Dominicæ non auſos fuiſſe ingredi prætorium, ne contaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha: nondum igitur Iudæi fecerant ſuum Paſcha. Tertium eſt, ex Luc.23. vbi mulieres parauerunt aromata, vt venientes vngerent IESVM: oportuit igitur mortuum fuiſſe ante diem feſtum, quia in ipſõ die non licuiſſet illis parare aromata, neque aliis ſepelire. His addunt illud Mar. 14. Erat autem Paſcha & azima poſt biduum: hoc verò dictum affirmant pridie cœnæ Dominicæ, & idcircò Iudæorum Paſcha adhuc biduum abfuiſſe. Prætereà, itinera & opera facta ſunt in die paſſionis Dominicæ, quæ non licebat peragere in ipſo feſto Paſchæ: cùm alij flagellarent Chriſtum, alij clauis affigerẽt, alij alia facerent: & Simon etiam de villa iter fecerit, & Domino in cruce portanda cooperatus fuerit. Tanden concludunt ex Ioan. 19. Diem paſſionis Dominicæ, Paraſceuen Paſchæ appellari, hoc eſt, profeſtum futuri Paſchatis. Ex latinis plerique exiſtimant, ſe cauſa cadere, & Græcos efficere quod volunt, ſi Chriſtus Luna decimatertia Paſcha feciſſe ſtatuatur: quaſi verò non ſit in lege præceptum, Paſcha, quocunq; die celebretur, cum azimis panibus comedendum eſſe: & ideò quocunque die Chriſtus fecerit Paſcha, habere potuit & debuit

& debuit azimos panes: niſi dicamus legem violaſſe tum, cùm tam ſtudioſè implere curauit: & ſi non fecit Paſcha iuxta legis præcep-tum, neq; feciſſe quidem Paſcha dicendus eſt, vt omnes Euangeliſtæ teſtantur.

18 Sed oſtendamus diſtinctè, quo die menſis primi Chriſtus fecerit Paſcha, poſitis quibuſdam principiis, quæ ex præceptis veteris legis colliguntur. Primò igitur accipiendum eſt, Iudæis menſes fuiſſe lunares, & ideò inæquales, quia Lunæ curſus viginti nouem diebus & ſemiſſe, hoc eſt duodecim horis, conſtat & perficitur. primùm autem menſem & caput anni duobus modis computabant præcipuè, vno ad feſtorum celebrationem, altero ad cõtractus ciuiles. initium vtriuſque computationis ab æquinoctio, illius à vernali, huius ab autumnali: vt eſſet computatio anni exacta, redeunte ſole, ad idem punctum. Computatio anni ad contractus ciuiles ſumebatur ab æquinoctio autumnali, quòd in mẽſem Septembrem incidit, ſic Leuit. 25. præcipit Dominus numerari annos Iubilei, ſabbathi, & omnium contractuum à decima die menſis ſeptimi, qui dicitur Hebr. Thiſri. Vernale autem æquinoctium, eodem primo puncto arietis ſemper contingit, ſed non eodem die, & ideò licet eſſet principium anni Iudæis firmum & certum, non tamen dies idem menſis primi. Initium autem menſis conſtituebant in proxima vernali æquinoctio Solis cum Lunę coniunctione, & ab ea deinceps reliquos dies menſis computabant, ſecundam, tertiam, & ſic deinceps, Lunam vocantes. Tempore autem Iulij Cæſaris, quo digeſtum & correctum eſt calendarium Romanũ, contigit æquinoctium vernale vigeſſima quinta die Martij, & tempore natiuitatis Chriſti inter vigeſſimam quartam & vigeſſimam quintam diem Martij: quia experimento compertum eſt centeſſimo quoque anno præoccupari diem vnum, vel circiter: & ita noſtra ætate contingit, inter decimam & vndecimam diem Martij.

Menſiũ & dierum Hebraica computatio.

19 Cùm autem in calendario Eccleſiaſtico, fixum permaneat hoc æquinoctium vigeſſima prima die Martij, & tempus celebrandi Paſcha Iudaicum, ab ipſo vero æquinoctio computari deberet, & noſtrum conſequenti proxima die dominica celebrandum ſit, cùm eadem Chriſtus reſurrexerit, fit neceſſariò, vt erremus in tempore celebrandi noſtrum Paſcha, ſi exactè computandum eſt proxima die dominica poſt tempus Paſchatis Iudaici, vt primum celebratum eſt noſtrum Paſcha, cum Chriſtus reſurrexit. Hic verò primus menſis anni in celebratione feſtorum, Chaldaico vocabulo dictus in ſancta ſcriptura Niſſan, ſi prima lunatio, vel coniunctio ſolis & Lunæ antecedat ęquinoctium vernale, incidit in Martium menſem: ſi autem conſequatur, plerunque in Aprilem, ſecundum quod annus emboliſmicus propriùs, aut remotiùs contigerit. fuit autem olim Romanis Martius menſis anni principium, vt oſtendit appellatio Septembris & conſequentium menſium, quæ à Martio, vt primo menſe deſumitur. Sed quoniam primum feſtum Iudæorum, fuit Phaſe, vel Paſcha, quod ab illo nomine Græci deflectentes vſurpauerunt, & illud celebrandum eſſet decima quarta Luna ad veſperam, velut quidam Hebræi legunt, inter duas veſperas, vt præceptum eſt Exod. 12. Leuit. 23. Num. 9. & 28. Deut. 16. & hæc Lunæ computatio eſſet à coniunctione illius, vernali æquinoctio proxima deſumenda, illud nunc diſputatur, vtrum Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudaicum eadem Luna decima quarta, iuxta legis præſcriptum, an potius celebrauerit Luna decima tertia, præoccupando diem à lege pręfixum.

20 Conſenſus quidem Eccleſiæ catholicæ pro certo habet ex diuina ſcriptura, poſt manducationem agni Paſchalis, Chriſtum inſtituiſſe ſuum Paſcha, vt complementum veteris, hoc eſt Euchariſtiam: idque cõtigiſſe feria quinta nocte, qua Chriſtus tradebatur, deinde feria ſexta, quæ fuit Paraſceue ſabbathi, (quia in eadem præparabantur neceſſaria ad diem ſabbathi, in quo ab illis operibus ceſſandum eſſet,) paſſum fuiſſe Dominum: & ad veſperam feriæ ſextæ, ſepultum, & in ſepulchro quieuiſſe, reliquam huius feriæ ſextæ partem, totum ſabbathum, & partem incipientis dominicæ, & valde diluculo reſurrexiſſe. quo[illegible]té Luna fuerit

rit

rit hæc feria quinta,non exprimit ſancta ſcriptura, reliqua omnia vſus Eccleſiæ confirmat in celebrandis huiuſmodi myſteriis eodem ordine, quo contigiſſe diximus. Cùm autem nox Lunæ decimæ quartæ, qua nocte Paſcha immolandum eſſet, & manducandum, poſſit intelligi, vel principium Lunæ decimæ quartę,quę à veſpera in veſperam computabatur, vel terminus eiuſdem, in celebratione Iudaici Paſchatis, non poteſt intelligi niſi ea nox, quæ eſſet terminus Lunæ decimæ quartæ,& principium decimæ quintæ:lex enim Exod.12. præcipit, vt noctem, in qua manducaretur Paſcha,proximè conſeqnereturfeſtum azimorum ſeptem diebus continuatis: quod ſi nox manducationi Paſchatis dicata, eſſet principium Lunæ decimæ quartæ,neceſſariò efficeretur, Lunam eandem decimam quartam ad feſtum azimorum pertinere, & non ad feſtum Paſchatis:quod ſanè repugnat ſanctæ ſcripturæ, cum ait eodem c. 12. primo menſe quarta decima die menſis ad veſperam comedetis azima,vſq; ad diem viceſimam primam eiuſdem menſis ad veſperam: hoc eſt,à veſpera quartæ decimæ diei, quæ eſt initium decimæ quintę,vſque in vigeſimumum primum diem, nempè,ſeptem diebus integris à veſpera in veſperam computatis, azima manducandum eſt. illa igitur veſpera, quæ erat initium Lunæ decimæ quintæ,manducandum erat Paſcha, & ſeptem deinceps diebus azima comedendum: adeò vt nulla in domoremaneret fermentum, adiuncta illa comminatione, quicunque comederit fermentum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die, vſque ad diem ſeptimnm: ſed prima tantum dies, & vltima erat feſtiuitas venerabilis, in quibus nihil operis faciendum eſſet: exceptis his, quæ ad veſcendum pertinerent,ſicut eod. c.12.ſcriptum eſt.Vnde conſtat hanc veſperam Lunæ decimæ quartæ, & eidem, & Lunæ decimæ quintæ poſſe adnumerari, quòd eſſet illius finis, & huius principium.

Veſpera Luna 14. immolationi agni typici dicata.

Leuit. 23. à veſpera in veſperam celebrabitis ſabbatha veſtra.

De duabus veſperis.

21 Quòd autem diximus pro eo, quod nos legimus,agnnm eſſe immolandū[ad veſperam] quoſdam Hebr. legere [inter duas veſperas] Rabbini quidam & Ioſephus ſic diſtingunt, vt prima veſpera ſit, à tertia hora pomeridiana ad veſperam, altera verò ad noctem intempeſtam: ſed ſcripturæ intelligentia à nobis propoſita, non patitur has argutias in diuidendo, cùm ſimpliciter dicat [ad veſperam.] quod ſi adhuc legamus duas veſperas, erit prima veſpera cum totus orbis ſolis tenet Orizontem, & altera,cùm nihil ſupereſt de radiis ſolaribus ſupra Orizontem, vt quidam exponunt, vt ſit altera veſpera, quod nos crepuſculum vocamus.

C. & Lipom.

Ceremonia immolationis agni legalis.

22 Deinde lex immolandi agnum Paſchalem & typicum, ex eodem c.12.Exodi proponenda eſt.decima die menſis primi tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas: ſin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui ſuæ, iuxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit autem agnus abſqne macula, maſculus, anniculus.ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam menſis huius, immolabitq; eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam. edent carnes nocte illas aſſas igni & azimos panes cum lactucis agreſtibus: non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni: caput cum pedibus eius & inteſtinis vorabitis. nec remanebit quicquam ex eo vſque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Sic autem comedetis illum: renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinantes:eſt enim Phaſe, id eſt, tranſitus Domini. hæc ſunt,quæ ſancta ſcriptura proponit de immolatione agni legalis, & manducatione :alia verò, quæ ad alterum ex his duobus non pertinent,cóſultò prætermiſimus, quòd eſſent à noſtro propoſito aliena.

Diuerſa ſententia de tēpore, quo Dominus agnum typicū immolauit.

23 His poſitis ad explicandam hanc cōtrouerſiam præter ſententiam Grecorum, ſupra propoſitam, quæ aſſerit, non Luna decima quarta, vt lege præſcriptum erat, ſed decima tertia præoccupáuiſſe Chriſtum agni legalis immolationem: eſt alia ſententia, cuius meminit D. Thom. 3. p. q.46.ar.9.& in Catena ſuper Lucam eam tribuit Euſebio,Iudæos furore & odio percitos,diſtuliſſe contra legem Paſcha ſuum

in diem

in diem ſequentem, vt liberius incumberent in condemnationem & necem Chriſti. Sed hæc coniectura ſua abſurditate iacet, nec quemquam hodie defenſorem habet: & Mar. 14. ſcriptum eſt, primo die azimorum, quando Paſcha immolabant, diſcipuli, &c. hîc enim & mos Iudæorum, ſecundum legis præceptum, & Chriſti immolatio Paſchatis, eodem die facta ſignificatur. Tertia ſententia eſt quorundam recentiorum, qui ad vitandam apparentem diſcrepantiam Euangeliſtarum, de tempore Paſchatis à Domino celebrati, non dubitant aſſerere, Chriſtum nunquam feciſſe Paſcha Iudaicum, atque ea omnia, quæ de Paſchate in Euangelio commemorantur, ad ſui ipſius, vel in cruce, vel in cœna, immolationem referri debere. Sed hæc omnia, quia apertam vim faciunt Euangeliſtis, tam ſtudioſè deſcribentibus celebratum à Domino Paſcha, quod cæteri immolabant, vt paulo ante ex Marco retulimus, nec aliud erat, quod tunc Paſcha vocaretur, nódum Chriſti Paſchate inſtituto, ampliori refutatione ſunt indigna.

24 Quarta ſententia eſt Pauli Burgenſis in additionibus, quam plerique ex recentioribus ſequuntur, conſtituentis duos legitimos dies celebrandi Paſchatis, eo anno, in quem paſſio Chriſti incidit: vnum Exod. 12. præſcriptum, quem Dominus tenuerit: alterum traditione inductum, quem Iudæi obſeruauerunt, nempè poſtridie eius diei, in quo Chriſtus diuino mandato Paſcha ſuum fecerat. Exiſtimauit enim Burgen. feſta, quæ inciderent in Paraſceuen ſabbathi, in ipſum ſabbathum transferenda eſſe: quòd duo feſta, in quibus nihil operis ſimul fieri licebat, continuò non potuiſſent celebrari: neque licuiſſe cibos præparare in ſolemnitatibus azimorum. Hac ratione putat etiam facile componi omnem apparentem Euangeliſtarum repugnantiam: vt, quæ Ioannes facta eſſe dixit ante feſtum Paſchatis, omnia intelligantur de feſto à Iudæis ſeruato per translationem: & quæ à cæteris Euangeliſtis primo die azimorum facta narrantur, de eo die, quem ex legis præſcripto Chriſtus obſeruauit. Nos autem, his omnibus omiſſis, eam ſententiam ſequamur, quam omnes ferè Theologi, & ſenſus totius penè Eccleſiæ comprobauit; Chriſtum ſcilicet, eodem à lege præſcripto die, Paſcha cum reliquo fideli populo feciſſe. ea primùm ex narratione Euangeliſtarum confirmatur. Matthæus inquit cap. 26. prima die azimorum acceſſerunt diſcipuli ad IESVM, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? hîc vides ex tempore præſcripto Paſchati Iudaico, ad eiuſdem celebrationem excitari Dominum. apertius Marcus cap. 14. primo die azimorum, inquit, quando Paſcha immolabant, dicunt diſcipuli, &c. conſtat enim hîc ſignificari tempus, in quo cæteri Paſcha immolarent. Lucas omnium maniſeſtiſſimè cap. 22. venit dies azimorum, in qua neceſſe eſt occidi Paſcha: hæc neceſſitas eſt præcepti, in quo iuxta legem oportebat Paſcha immolari. de hoc autem legitimo die paulò ante Dominus Apoſtolis dixerat, vos ſcitis, quia poſt biduum Paſcha fiet: neque enim aliud tempus nouerant celebrandi Paſchatis, niſi à lege præſcriptum.

Vera ſententia colligitur ex Euang. & Patribus.

25 Conſentiunt etiam Patres veteres; Chryſoſt. hom. 82. in Matth. apertè ſcribit, Chriſtum ea die, quam lex præſcripſit, ſeruaſſe cæremoniam, vt vſque ad vltimum diem oſtenderet, ſe non eſſe legi cótrarium. Hieronym. etiam Matth. 26. hic dies, inquit, azimorum eſt decimus quartus primi menſis, quando agnus immolatur, & Luna pleniſſima eſt, & fermentum omne abiicitur. Auguſt. ep. 86. ad Caſulanum, Matthæus, inquit, Euangeliſta vocat quintam ſabbathi primum diem azimorum, quia in eius veſpera ſequente, futura erat cœna Paſchalis, in qua incipiebat azimum & ouis immolatio: idem omnes alij veteres Patres ſentiunt. quare hęc anticipatio Paſchatis, quam Græci ad tuendum fermentum fingunt, & Chriſto Domino tribuunt, his teſtimoniis Euangel. & Patrum plane exploſa eſt. eiſdem etiam refutatur translatio eiuſdem feſti, ex Paulo Burgenſi ſupra commemorata.

Theodoret q. 24 in Exodũ.

26 Reliquum eſt, vt obiectionibus & argumentis Græcorum & Burgenſis reſpondeamus: optimè inter ſe & cum noſtra ſententia Euangeliſtas conſentire. id vero fiet apertius, ſi ex veteribus Patribus, Innocentio III. lib. 4. de myſter. capit. 4. & D. Thom. 3. part. q. 46. art. 9. vocabulum Paſchæ diſtinxerimus. Primùm enim vſurpatur pro agno, quem immolabant

Refutatio obiectionum.

immolabant Iudæi,vt Luc.22.Occidi Paſcha,& parare tibi Paſcha. Deinde Paſcha dicitur ipſa feſtiua immolatio & manducatio agni,vt Leuit.23.& Numer.28. menſe primo quartadecima die menſis Phaſe Domini erit. Tertiò, pro præcipuo feſto & ſolemnitate Paſchali, quæ obſeruabatur non eo die, quo agnus immolabatur, ſed ſequenti,nempe decima quinta Luna: ſic enim expreſsè legitur eod. c.23. menſe primo,decima quarta mẽſis, ad veſperum Phaſe Domini eſt: & decimo quinto die menſis ſolemnitas azimorum Dñi eſt. qua vna diſtinctione omnia,quę in ſpeciẽ pugnare videtur,facilè cõciliari poſſunt: præſertim illud Ioan.13.ante diem feſtum Paſche, quo teſtimonio Græcorum ſententia præcipuè nititur: non enim dixit, ante diem Paſchæ,vel ante Paſcha,Phaſe,aut agni immolationem, aut ante primũm diem azimorum, vt Græci exponunt recentiores: ſed ante feſtum ideſt, ſolemnitatem Paſchæ,quæ ſequenti poſt die obſeruabatur, decima quinta Luna,qua Chriſtus crucifixus eſt.Luna decima quarta ad veſperam, immolato agno typico,& inſtituta Euchariſtia poſt habitum illum ſermonem, quẽ ſolus Ioannes ſcribit,& poſt orationem in horto traditus eſt Dominus à Iuda Iudæis. & Luna decima quinta, ideſt, primo die azimorum crucifixus eſt in Paraſceue ſabbathi, contrà Onuphr. lib. 2. faſt. p.306.

Paſchatis diſtinctio ad concordiã Euãg.

27 Vnde dicebant Iudæi Matth.26. Nõ in die feſto,ne forte tumultus fiat in populo:cum tamen vicerit furor, opportunitas rerum gerẽdarum,autore Iuda,& Dei prouidentia,vt etiam in magna ſolemnitate, contradicentibus multis, necem Dñi operarentur. loquitur ergo Ioannes, non de quouis die præcedente feſtum Paſchæ,ſed de Ipſo profeſto, quem proinde vocat diẽ ante feſtum:& idcirco eſt idem dies, quẽ cęteri Euangeliſtæ appellant primum azimorum,quia ad veſperam,ideſt, ſecundis veſperis eius diei,agnus occidebatur, & introducebatur azima: nec amplius ſeptem diebus continuis licebat Iudæis habere fermentum. Quartò,dicitur Paſcha ipſum feſtum azimorum, quod immediatè conſequebatur agni immolationem.ſic Ioan.18. cap. vſurpat,cum ait,Iudæos non ingreſſos prætorium, ne contaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha, hoc eſt, azimos panes,quibus veſci oportebat ſeptem diebus ab agni immolatione, ſicut ſcriptum eſt Exod.12. Cauetur autem legalis contaminatio toto tempore Paſchali ad manducationem azimorum,non minus,quàm ad agni immolationem: quod Burgenſis immeritò negat,contra ſententiam D. Auguſtini,tractat.114. in Ioannem,cum ait,dies iam agere cœperant azimorum, quibus diebus contaminatio erat illis, in alienigenæ habitaculum introire. Vnde conſtat Paſcha dici totum feſtum azimorum, vt Act.12.dicitur de Petro, volens poſt Paſcha eum producere populo, cùm tamen paulò ante ſcriptum ſit, erant tum dies azimorum.

28 Sed id vrgent aduerſarij plurimum, non potuiſſe mortem Domini incidere in ipſum feſtum azimorum, hoc eſt primum diem,in quo nihil operis fieri licebat: & Ioannes inquit,illum diem fuiſſe Paraſceuen Paſchalis feſti: tum quia religio feſti impediebat omnia iudicia,accuſationes,& opera ſepulturæ,quæ eo die & à bonis, & à malis,non ſolùm Domino,ſed & furibus Impenſa ſunt. Ad hæc reſpondemus Paraſceuen Paſchæ non eſſe profeſtum, aut vigiliam, cùm nullum feſtum Iudæicum habuerit Paraſceuẽ præter ſabbathum,propter myſterium ſummæ quietis in eo obſeruatum.hanc vero Paraſceuen fuiſſe ſabbathi profeſtum,cæteri Euangeliſtæ apertè conteſtantur: ſic enim Marcus de eodem die loquens, quia erat Paraſceue, quod eſt ante ſabbathum,& Luc.c.23.dies erat Paraſcenes, & ſabbathum illuſcebat: & Ioannes ſeipſum explicans ait, quia Paraſceue erat,ne manerent in cruce corpora ſabbatho. Vnde ad alterum reſpondetur, quod opera iuſtitiæ & iudicij,quibus ſe obſequium Deo præſtare putabant,fieri potuerunt in feſto quocunque, ſabbatho ſolo,vel traditione, vel diuino præcepto excepto.concilium autem Iudæorum Matth.26. necem Chriſti volens differre,religionem feſti non expectauit,ſed tantùm populi tumultum. affirmari etiam poteſt Gẽtiles pręſides non habuiſſe eã rationem dierum,cum videamus latrones in eodem feſto publico iudicio condemnatos: reliquorum autem,illud fuit pręcipuũ ſtudium, ne in ſabbatho corpora in cruce remanerent,& vt ſepelirentur ante ſabbathum:neque de alio feſto fuit vlla cura.Sic reſponſum

Obiectio prima.

Secunda.

Ad primũ. Paraſceue in qua Chriſtus paſſus eſt.

Ad ſecundũ.

reſponſum ſit Græcorum obiectionibus. Pauli verò Burgenſis & aliorum fundamẽta perabſurda ſunt,quibus volũt tueri trãſlationẽ illã immolationis agni. primũ,quia falſum eſt non poſſe duo feſta continuo celebrari,cum præceptum ſit feſtum azimorum,conſequens agni immolationem ſeptem diebus continuis, nulla ſabbathi exceptione propoſita.illud deinde cõfictum eſt,non licuiſſe parare cibos in ſolemnitatibus azimorum,expiationis, tabernaculorum & ſimilium , magis quàm in ipſo ſabbatho:cum Exod.12.apertè concedatur paratio ciborum in feſto azimorũ.ſed de reſponſionibus ad argumenta aduerſariorum ſatis dictum eſt.

29 Ex his conſtat diſtinctè & partite tẽpus inſtitutę Euchariſtię,nempe 14.Luna, immolato legali agno ad veſperam, quod erat principium Lunę 15.vnde Concilium Tridẽt.ſeſſ.22.c.1.celebrato veteri Paſcha, quod in memoriã exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat , nouum inſtituit Paſcha,ſeipſum ab Eccleſia per ſacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum,in memoriã tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem,quando per ſui ſanguinis effuſionem nos redemit , eripuitq́; de poteſtate tenebrarum, & in regnum ſuum tranſtulit.Itaq; tres Chriſtus Luna 14.ad veſperam cœnas celebrauit,vnam legalem,in qua manducatus eſt agnus typicus : alterã communem , ex qua ſurgens lauit pedes Apoſtolorum: & tertiò ſedẽs cum eiſdem myſticam cœnam perfecit, inſtituens hoc ſacramentum,& ſacrificium.Illa ſententia Domini, deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum,ſi accipiatur poſt agni typici manducationem, de Chriſti tantum Paſchate intelligitur.Euſebius Emiſe. citante catena D.Thomæ.Hieron.Matth. 26.Tertul.lib.4.in Marc. Chryſoſt. ho.83. Iſichius lib.2.in Leu.c. 22. ſi verò priuſquã manducaretur agnus typicus,deſiderium refertur ad Paſcha Iudaicum , vt præparatorium Paſchatis Chriſti , & non propter ſe.Quòd ſi ab immolatione agni,nemini licebat veſci fermentato pane, neque domi habere fermentum, certè non potuit Chriſtus hoc ſacramentum inſtituere,niſi in pane azimo:quod erat nobis propoſitum in hac diſputatione, ad confirmandum vſum Eccleſiæ Latinæ,quę conſecrat panem azimum , & refutandam hæreſim recentium (*Exod.12.*) Græcorum,qui fermentatum panem tantum volunt eſſe materiam huius ſacramenti, non azimum nos verò: vtrunque, modò triticeum,ſed decentius azimum, vt oſtendimus.

30 Conſtat etiam ex his,vnde orta fuerit olim tempore Victoris I.controuerſia de tempore celebrationis noſtri Paſchatis, vt refert Euſ.lib.5.eccl. hiſt.à c. 33. ad finẽ libri,Niceph.li.4.c.36.& li.6.c.18.aſſerentibus Oriẽtalibus quibuſdã 14.Luna menſis Martij celebrandum eſſe , quocunque die ea Luna incidiſſet, & quocunque die ſeptimanæ,incidente Luna 14. ieiunium quadrageſimæ ſoluendum eſſe , quòd eo die Chriſtus Paſcha celebrauerit. Contrà ſentiebant alij Orientales & omnes Occidentales. tandem definitum eſt in Concilio Nicæno,vt eodem die celebraretur Paſcha ab omnibus eccleſiis: & Iudaicum eſſe obſeruare lunam 14. hoc decretum non habetur modò in Concilio Nicæno , ſed extat epiſtola Conſtantini Imperat. referens huiuſmodi decretum apud Nicephorum lib.8.cap.25.& lib.12.c. 32. & ſequentibus, apud Socratẽ lib.5.c.22.nõ videtur tamen hoc decretũ ab omnibus receptũ,quia eadem contentio de tempore celebrandi noſtrum Paſcha durauit ad tempora Leonis I. vt conſtat ex illius epiſto. 64. 65. & 95. imò verò & tempore Gregorij I. vt conſtat ex lib.7.ep.8.indict.2.extat autẽ decretũ Pij ep.1.de cõſ.d.2.c.noſſe vos volumus:& Victoris ad Theophilum Alexã. Epiſcopum ead.d.c. celebritatem,vt die tantum Dominico celebretur Paſcha & ſoluatur ieiunium Quadrageſſimę.de eodẽ ſunt decreta Aurelianeñ.4.c.1.Carthaginen.4. cap.65.Toletani 4.can.4.quare aſſerere in Euangelio celebrãdum eſſe noſtrum paſcha Luna 14.hęreticum eſt dogma, eorum qui dicti ſunt Teſſareſcedecaditæ , ideſt, quartadecimani,vt inquit Epiphan.hæreſi 50.Auguſt.de hæreſ.c.29. quia conſtat ex epiſt.D.Pauli ad Rom.Galat. Hebr. abrogatam eſſe legem veterem , & ideo in Euangelio hæc tẽpora obſeruare, Iudaicum eſt,vt inquit Paulus Galat.4. (*Cõtrouerſia antiqua de tempore celebrandi noſtrũ paſcha,*)

¶ Quæſtio. An vinum ſit aqua in calice Domini permiſcendum?

1 RElíqua eſt dubitatio pertinens ad vinū, alterū partem materię huius ſacramenti, ſit ne aqua permiſcendum? & quidem ad neceſſitatem ſacramenti, aquæ permiſtionem non eſſe neceſſariam, hoc eſt, ſine ea verum confici ſacramentum: neceſſariam tamen eſſe ex præcepto, vt ſine graui peccato adminiſtrātis ſacramentum omitti non poſſit, certa eſt & aperta Eccleſiæ catholicæ ſententia: quæ vinum & panem triticeum neceſſaria aſſumit ad ſacramenti confectionem, aquam nō ad neceſſitatem ſacramenti permiſcet, ſed quia ita creditur, Dominum, temperatum vinum, vt temperatis hominibus moris eſt, ſumpſiſſe & conſecraſſe, & ad ſignificandam populi fidelis cum Chriſto capite vnionē: quia aqua populum repræſentet, vt definitum eſt in Concil. Florent. in doctrina de ſacramentis ſeſſ. vlt. & in Trident. ſeſſ. 22. cap. 7. & quia è latere Chriſti pendentis in Cruce aqua ſimúl cum ſanguine prodierit, hoc autem myſterium effuſi ſanguinis, cōſecratione vini ſeparatim, repręſentatur. Sed quia recentiores Gręci vitantes hæreſim aquariorum, occaſione immeritò accepta ex Chryſoſt. hom. 83. in Matt. vt in Cōcilio generali ſexto legimus, negāt in calice apponendam aquam, & poſt conſecrationem aquam calidam iniiciunt, vt accepimus ex Nicolao Cabaſila in comment. ad Gręca liturgica, quos Eugen. IIII. poſt Florentinum concilium ad eccleſiaſticum morem reuocare conatus eſt: & quia Caluiniſtæ obſeruationem Eccleſiæ contemnunt, non quia per ſe illicitam, ſed quòd neq; neceſſariam iudicent, neque expreſsè cōmendatam in Euangelio, ideò obſeruationem Eccleſiæ catholicæ, ex antiquæ & veteris Eccleſiæ decretis, Patribus, praxi & vſu cōfirmabimus. Decreta igitur conciliorū plurima ſunt, quæ præcipiunt, non offerri vinum, niſi aqua permiſtum, Carthaginen. 3. c. 24. Braccaren. 3. c. 1. ſexta Synodus generalis can. 32. Triburiē. concilium c. 19. Florentinum in doctrina de ſacramentis, Trident. ſeſſ. 22. c. 7. Decreta Pontificum referuntur de conſ. d. 2. in quibus primus habetur, qui hoc definierit, vt receptū in Eccleſia Alexander V. à Petro in ep. ad omnes orthodoxos, Iulius in epiſt. ad Epiſc. Ægypti, Martinus Papa ead. diſt. c. non oportet, Innocentius III. c. cum Marthæ de celebrat. miſſ.

Conciliorum et Patrum decreta de aqua vino in calice permiſcenda.

2 Alij etiam Patres eiſdem conſentiunt, Iuſtinus martyr in apol. 2. Chriſtianos, inquit, offerre panem & calicem aqua dilutum. Irenæus ob hanc aquæ permiſtionem calicem euchariſticum vocat temperamentum lib. 4. c. 57. & initio libri quinti appellat vinum mixtum. D. Cyprianus ep. 3. li. 2. de hac re ſcripſit, oſtendens, quòd aduerſetur Chriſti inſtitutioni, aut aquā ſolam, aut vinum ſolum in ſacrificium offerre. idem probat. D. Ambr. lib. 5. de ſacramentis c. 1. D. Aug. lib. 20. de dogmat. eccleſ. c. 75. li. 4. de doct. chriſtiana c. 21. Damaſ. lib. 4. c. 14. Beda ſuper 14. Marci, Paſchaſius lib. de corp. & ſanguine Domini, nec quiſquā eſt, qui contrarium docuit, aut data occaſione idem non docuit. Conſentiunt ritus miſſarum Græcarum & Latinarum. in Liturgia enim D. Iacobi in ſacra actione dicitur, Chriſtus accepit calicem permiſcens ex aqua & vino: in Liturgia Baſilij ſic, accipiēs & miſcens calicem: in miſſa Chryſoſtomi, mittens vinum & aquam in calicem. ſic in Ambroſiano officio, quod nunc Mediolani obſeruatur: ſic in Gregoriano, quo Romana Eccleſia vtitur, & in omnibus aliis formulis ab Eccleſia catholica & Romana probatis.

3 Rationes eiuſdem permiſtionis facile colliguntur ex eiſdem Patribus & conciliis. Prima ex imitatione Domini, quòd ſic calicem vini aqua temperauerit, & eius exēplo ad Apoſtolos primùm, ab his ad vniuerſam perueniſſe Eccleſiam. ſic aperte teſtatur Cyprianus ep. citata, & ritus Liturgici, quos citauimus, in ipſa conſecrationis actione inſinuant. Altera ratio eſt, vt ex appoſita aqua fiat magis expreſſa reprǽſentatio ſanguinis Dominici effuſi, quòd ille cruor fuerit aqua permiſtus, vt Ioannis 19. ſcriptū eſt, cōtinuò exiuit ſanguis & aqua, quàm ſententiam Euangelicam, Diaconus in Liturgia Chryſoſtomi, cum aquam vino infundit, ſolemni ritu pronuntiat. eandem rationem ſequitur Ambr. lib. 5. de ſacramētis c. 1. illud addens, per aquæ admixtionē grande myſterium peragi, & figurā fluentis aquæ de petra, & bibentis plebis impleri, dum aqua redundat fideli populo è calice in vitam æternam. Tertia cauſa eſt, ad repræſentandam cōiunctionem fidelis populi

Rationes eiuſdem permiſtionis.

Flor. cōc. Trid.

Alexand. I.

puli

Conc. Brac. Tri den.

puli cum Chriſto capite, quia aquę populū deſignant Apoc. 17. de qua multa Cypria. ead. ep. adeò vt aſſerat, ſi vinum tantū quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto: quod non eſt de exiſtentia reali intelligendum, ſed de repreſentatione. Huiuſmodi autem rationes nō euincunt, aquam eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed iuſtis cauſis ex maiorum traditione ab Eccleſia præceptam eſſe. Prima enim ratio ex imitatione Chriſti nō efficit, hoc ſimiliter præcepiſſe nobis ad neceſſitatem ſacramenti: quia multa fecit Chriſtus in ſacramētorum inſtitutione, quę non ſunt de neceſſitate ſacramenti, vt multa verba adhibuit, ſine quibus tamen ſacramentū perficitur: & vno genere panis & vini vſus, nō excluſit cætera, etiamſi nō eſſent de eadē ſpecie. Similiter vt ſupra oſtendimus, vinū vitis præcepit vt materiam neceſſariam, ſecundum Patrum & Eccleſiæ catholicę interpretationem, aquam permiſceri voluit, ſed vt neceſſariam ad veritatem ſacramēti non præcepit. Aliæ verò duæ rationes ex maiori & expreſſiori ſignificatione deductę, non poſſunt neceſſitatē ſacramenti cōcludere, quia ſignificatio expreſſior nihil ad eam facit: vt baptiſmus trina immerſione celebratus expreſſius ſignificat, ſed nō pertinet ad neceſſitatem ſacramenti, cum ſatis ſit vnica, vel ſaltem aquę aſperſio.

Vis earundem rationum.

Permiſtio aquæ in calice eſt præcepti Eccleſiaſtici.

3 Sic definitum eſt, permiſtionem aquę in calice, ex præcepto Eccleſiæ, non ex neceſſitate conſecrationis inductam eſſe, in Concilio Florentino his verbis: calix Dominicus iuxta canonum pręceptum vino & aqua permixtus debet offerri. & apertius in Concil. Trident. c. 7. Seſſ. 22. præceptum eſt, inquit, ab Eccleſia ſacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſceant, &c. Idem etiam olim apertè docuit Innocent. lib. 4. de ſacr. alt. myſt. cap. 33. & omnes Theologi cōſentiunt. quorum hęc ratio eſt: ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti, ob id tantum eſſet, quod eſſet de eſſentia materiæ Euchariſtię: conſtat autem ſecundum rectam fidem, tantum eſſe panem triticeum & vinum vitis: aquæ igitur permiſtio non eſt de neceſſitate ſacramenti.

Quātitas aquæ permiſcendæ.

Vnde de quantitate aquę in calicem infundēdæ pręceptum eſt, vt ea, proportione vini infundatur, quę facilè in aquam cōuerti poſſit. Sic Honorius Pontifex c. perniciosus. de celeb. miſſ. tantam aquam vult adhiberi, vt lōgè plus vini in calice exiſtat, vt ſemper poſſit, aut ſtatim, aut ante conſecrationem ſaltem in vinum commutari: & Concil. Florent. ne quid in hac permiſtione erroris contingere poſſit, modiciſsimā aquam iubet infundi. etenim ſi plus aquæ, aut æqualis vino aqua permiſceatur, permiſtio & confuſio vnde prodiret, tertium quoddam efficeretur, non autem conuerſio in vinum, (quod tamē eſt de neceſſitate ſacramenti,) vt docent omnes phyſici, de miſtione diſſerentes. illud ergo tutiſsimū eſt, vt modiciſſima aqua calici infundatur ad repreſentationē myſterij, & ad facilem cōuerſionem in vinum, quod neceſſe eſt ſuam veram naturam retinere, vt conſecrari poſſit. Hoc ſignificauit ex omni antiquitate vnus D. Cypria epiſt. 3. ſæpe citata, cum ait, copulatio & coniunctio aquæ & vini ſic fit in calice Domini, vt commiſceantur, & coadunatione confuſa ſibi inuicem copulentur, vt non poſſit eſſe ſeparatio. quamuis igitur aquæ admiſcendæ adeò graues cauſæ ſint, vt eam ſine mortali peccato præterire non liceat, ea tamē ſi deſit, & adſint cętera neceſſaria, veru ſacramentū conſtabit. In hūc ſenſum accipienda ſunt, quæ Cyprianus vehementius in Aquarios inuectus, eadem Epiſt. 3. ſcribit, etiam ſi neceſſitatem ſacramenti continere videantur, vt cum ait, non poſſe ſolum vinum offerri, hoc eſt benè & legitimè ſine peccato, & aliqua offenſione expreſſionis ſignificationis: & cum ait, ſic non fieri ſacrificium ex ſolo vino, ſicut neque ex ſola aqua, aut ſola farina. Intelligendum eſt enim non eſſe abſolutam comparationem per omnia, ſed in eo tantum conſiſtere, quod ſicut vnum non cōmmittitur ſine grandi ſcelere, ita neque alterum ſine grauiſſimo peccato. Sunt autem, qui exiſtiment D. Cypriano viſam eſſe aquam de neceſſitate ſacramenti: ſed eum ab hac ſententia D. Tho. & cæteri Theologi vindicare conantur.

Cypriani ſentētia explicatur.

4 Verū in hac permiſtione aquę duo errores cauendi ſunt, reſutati in c. cum Marthæ de celebr. miſſ. vnus eorum, qui cōtendunt aquam calici infuſam permanere in ſua ſpecie, tam in vino ante conſecrationem, quàm in ſanguine poſt conſecrationem, & ita ſit aliqua ſubſtantia in calice Domini, non ſubiecta conuerſioni & trā-

ſubſtantiationi. Refutatur facilè ex forma calicis, que de toto eo, quod continet, verè pronuntiat: hic eſt calix ſanguinis mei, quod non eſſet verum, ſi contineretur aqua in ſua natura, & populus conſuetudine recepta, totum quod eſt in calice, adorat. quod adeò verum eſt, vt ſi pro aqua naturali, alius ſuccus in ea, qua nunc aqua quantitate permiſceretur, vt roſacea, non minus conficeretur ſacramentũ, quàm ſi nihil admiſtum eſſet: quia modica illa aqua, vel ſuccus in vinum conuertitur, & vinum vi conſecrationis in ſanguinem. Alter error eſt eorum, qui volunt aquam ſeorſum verti in aquam, quæ manauit ex latere Domini, & vinum ſeorſum in ſanguinem. Sed facilimè refutatur, cum non habeat Eccleſia formam, qua poſſit aquam conuertere, ſed vinum in ſanguinem, neque forma efficere poteſt aliud, quàm quod ſignificat, & conſtat formam calicis tantùm ſignificare ſanguinem Chriſti, & nullo modo aquã, quæ de latere illius fluxit. Hęc dicta ſint de materia huius ſacramenti.

Quæſtio de forma huius ſacramenti cum catholicis.

1 DE forma huius ſacramenti, hic neceſſario nobis differendum fuit, quod ea ſit conuerſionis cauſa & conſecrationis, & hæc pręſentiæ Chriſti ſubſtãtialis in Euchariſtia, & de cauſis vt natura prioribus, prius dicẽdũ eſt. De forma autẽ multiplex eſt doctrina, quæ quatuor partibus cõtineri poſſe videtur, eſſe aliquam formã certis & conceptis verbis comprehenſam, quæ materię ſubiectę applicetur, non perſonæ recipienti ſacramentum: quæ ſint huiuſmodi formæ verborum, panĩ & vino accommodandæ: quis ſenſus verborum legitimus: quæ denique in materiam ſubiectam efficacia. In his autem omnibus habemus totam Eccleſiam catholicã circa eſſentialia ſacramenti cõſentientem, repugnantes autem Caluinianos in omnibus, & Proteſtantes in quibuſdam. De omnibus noſtro more ſententias breuiter cõprehenſas proponemus. Prima ſit, neceſſe eſt in hoc ſacramento eſſe formam definitam. Ratio prima eſt, quia hoc poſitum eſt omnium ſacramẽtorum nouę legis cõmune, vt materia & forma conſtent, & hanc definitis verbis contineri, vt accedente forma ad materiam fiat ſacramentum; quod D. Auguſt. tractat. 80. in Ioann. de baptiſmo ſic expreſſit, accedat verbum ad elementum, & fit ſacramentum. ea verò ſententia à Conciliis Florent. & Trident. atque tota deinceps poſteritate, ad reliqua ſacramenta traducta eſt. Quod ſi aduerſarij certam materiam in baptiſmo, & præſcriptam formam admittunt, cur ſimiliter in hoc ſacramento non admittent? aut ſi materiam eſſe definitam credunt, cur non formam. cum vtraque ex Chriſto inſtituente hoc ſacramentum plane deriuetur.

Eſt huius ſacramenti definita verborum formam.

2 Conſentiunt Patres, D. Auguſt. lib. 20. contra Fauſt. cap. 23. noſter panis, inquit, & calix, certa conſecratione fit myſticus nobis, & non naſcitur, proinde, quod ita non fit, alimentum eſt refectionis, non ſacramentum religionis. Cyprian. de Cœna Domini, ante verba ille cibus nutriendis corporibus commodus erat, & vitę corporalis ſubſidium miniſtrabat, at poſtquam eſt ſolenni benedictione ſacratus, ad totius hominis vitam, ſalutemque proficit. Iuſtinus Apolog. 2. pro Chriſtianis, eleganti ſimilitudine incarnationis, idem ſic explicat. non vt vulgarem panem, aut vulgare poculum hoc ſumimus, ſed quẽadmodum per verbum Dei caro factus Chriſtus, ſic per verbum precationis ſacrari ab ipſo alimoniam. Irenæus lib. 4. cap. 34. panis, qui eſt ex terra percipiens vocationem Dei, iam non eſt communis panis, ſed Euchariſtia. ita D. Ambroſ. lib. 4. de ſacramentis, cap. 4. & lib. 5. cap. 4. ſermone & verbis Domini, hoc ſacramentum confici accuratè docet. Neque cuiquam patrum venit in mentem, fide ſola, perceptione, concione aut hiſtoria inſtitutionis huius ſacramenti recitata, Euchariſtiam fieri. quare Patrum veſtigiis inhærens Eccleſia Catholica, ſic ſemper adminiſtrauit, & confecit hoc ſacramentum, certa verborum forma ſubiectæ materiæ applicata, vt in Concilio Florentino definitũ eſt, & praxis Eccleſiæ catholicæ retinet. Quocirca hæreticum eſt quod olim aſſeruerũt Manichæi, vt eodem cap. 13 refert D. Auguſt. panem ſacramentalem non fieri, ſed naſci, & ideo reiiciebant benedictionem vel conſecrationem, quæ verbis fit.

3 Re-

3 Recentiores autem aduerſarij, quia negant Chriſtum adeſſe in ſacramento realiter & ſubſtantialiter, verborum conſecrationem tollunt: quia per eam verentur præſentiam induci & confirmari. qua verborum conſecratione reiecta, quidam ex illis concione habita ad populum de vſu ac inſtitutione cœnæ, alij prece quacunque libera & indifferente, alij hiſtoriæ tantum recitatione, præſertim ex diui Pauli, 1. Corinth. 11. quòd in ea hoc ſacramentum, panis ſæpè dicatur, quo verbo illi volunt tranſubſtantiationem tollere, præſertim Proteſtantes. alij fide recipientis, & mentis deſignatione, qua ſeparatur panis Euchariſticus à cæteris cibis non myſticis. alij denique manducatione, fractione & vſu, hoc ſacramentum confici volunt. Quæ omnia illo fundamento falſò nituntur, ſacramenta tantum pertinere ad inſtructionem & doctrinam fidei, & nihil effici ex vi ſacramenti, quod dicunt ex opere operato: contra quam ſententiam de ſacramentis in genere ſuprà diſſeruimus. Eam verò formam materiæ ſacramenti applicandam eſſe, non ſolùm illa ratione generali concludere volumus, quod in omni ſacramento nouæ legis, materiam formæ coniungi oporteat, vt perfectum ſit ſacramẽtum, ſed ex propriis, quæ Chriſtus in inſtitutione huius ſacramenti effecit, & nos ſimiliter facere præcepit. Chriſtus igitur, vt referunt tres priores Euangeliſtæ, & D. Paulus 1. Corinth. 11. dicitur, gratias egiſſe, benedixiſſe, & fregiſſe panem, & calicem diſtribuiſſe. Aduerſarij autem, benedictionem & gratiarum actionem idem eſſe volunt, gratias autem egiſſe Deo, & benedixiſſe, non panem aut vinum, ſed Deum: & ideo nullam ex verbis materiæ mutationem concludi poſſe, cum non ſint materiæ applicata, ſed ad Deum tantum relata: nos autem contendimus, ſiue ſit idem benedicere, & gratias agere, ſiue ſint actiones diuerſæ, benedictionem eſſe ſubiectæ materiæ panis & vini, quam prius Dominus benedixerit, deinde benedictam Apoſtolis diſtribuerit.

Benedictio Chriſti inſtituentis hoc ſacramentũ, reſpicit ſubiectam materiam panis & vini.

4 Id verò primùm probatur ex Marco, qui expreſſe inquit, accepit panem, benedixit & fregit; quæ omnia conſtat referri ad eundem panẽ. Confirmatur, quia ex omnibus conſtat, non prius benedixiſſe, quàm materiam in manus ſumpſerit. quaſi benedictio ad eam eſſet omnino referenda. Diuus etiam Paulus, 1. Corinthio. 10. poculum, inquit, quód benedicimus, vbi benedictio vinum afficit. Quòd ſi gratias agere Euangeliſtis, eſt idem quod benedicere, vtrumque ad ſubiectam materiam pertinebit, vt veteres Patres ſignificant, appellantes hoc ſacramentum, panem euchariſtizatum, hoc eſt, gratiarum actione confectum. & certè ſi Euangeliſtarum & Pauli loca inter ſe conferantur, videbitur ſanè idem eſſe gratias agere & benedicere. De pane enim Marcus dixit benedicere, de calice gratias agere; ſed illa benedictio panis, dicitur à Matthæo, Luca, & Paulo gratiarum actio, & 1. Corinth. 14. vnum pro altero vſurpatur. Quare non oportebat aduerſarios fraudulenter pro his duobus ſemper vnum dicere, quod eſt gratias agere, quaſi hoc ſit magis accommodatum, vt in Deum referatur, quàm benedicere, quod rem ſubiectam videtur afficere: noſtri autem pro duobus Græcis: Euxariſtein, & Eulogein, duo etiam æqualia Latinis reddunt, gratias agere & benedicere. Cur igitur, ſi pro eodem videtur ſumi ab Euangeliſtis, & alterum rei ſubiectæ applicatur, nempè benedicere, quia caſus rei ſubiectæ, applicationem iſtam requirit; quia dicitur benedixiſſe Dominus panem, non ſimiliter intelligitur alterum materiæ ſubiectæ applicari? ſi quidem ex manifeſtioribus, obſcura debent illuſtrari. Cur etiam, ſi idem valent, vt aduerſariis placet, omiſſa hac applicatione expreſſa, benedictio accipietur pro gratiarum actione, & hæc ad Deum referetur, vt ea ratione in nullam materiam benedictionem tranſiſſe fraudulenter concludatur? repugnante præſertim antiquitate, quæ benedictionem & gratiarum actionem ad res ſubiectas accommodat.

Iuſtinus & Iren. infra de tranſubſtant.

An gratias agere & benedicere ſint idẽ.

Prima ſententia probabilis.

5 Scio valdè probabile eſſe, vt gratiarũ actio, & benedictio, duæ actiones Chriſti diuerſæ ſint, & illam referri ad Deum, hãc ad materiam ſubiectam, & quod ſæpè accidit in Euangeliſtis, vt vna actio ab vno explicetur, altera ab alio: verbi gratia, hic narret Chriſtum gratias egiſſe Patri, ille benedixiſſe panem. Quam ſentẽtiam probabilem facit vſus omnium Eccleſiarum, & antiquiſſimorum Patrũ, in quorũ Græ-

Altera ſententia etiã probabilis.

cis Liturgiis, ita Chriſtus in ſacram actionem inducitur, vt & gratias egiſſe Deo Patri, & benedixiſſe propoſita dona dicatur. Iuſtinus etiam, & Dionyſ. cap. 3. Eccleſiaſt. hierarch. meminit gratiarum actionis ſiue hymnologiæ, & benedictionis circa ritum Synaxis. Græci in ſua anaphora. i. diuini ore parte miſſæ, dicunt Chriſtum gratias agentem aſpexiſſe, & ſimul panem eleuaſſe, & nomen & virtutem Dei ſuper eum inuocaſſe. Similiter noſtræ miſſæ diuiniſſima actio, quam ex Apoſtolorú traditione conſeruatá retinemus, refert Chriſtum eleuatis oculis in cælum ad Deú Patrem, ipſi gratias egiſſe, deinde benedixiſſe; quæ eleuatio inuocationem aut poſtulationem aliquá indicare videtur, vt Ioan. 11. in reſucitatione Lazari, cælum prius aſpexit, & gratias egit Patri, vt accipiens ab eo poteſtatem efficiendi rem admirabilé & ſtupendam. Hac autem gratiarú actionis & benedictionis diſtinctione retenta, erit illa veluti præparatio, qua Chriſtus Deum Patrem collaudaſſe & pro eximio dono gratias egiſſe dicatur, benedictio autem ad panem ipſum referenda eſt.

Si ſunt duæ actiones, altera ex his, ſiue vna tantum, ea reſpicit ſubiectá materiam ſacramenti.

6 Itaque ſiue illæ ſint duæ actiones, altera earum, ſiue vna tantum, ea ſubiectam materiam panis & vini debet reſpicere, vt retineamus intelligentiam & ſenſum Marci Euangeliſtæ ſuprà explicatá. Quod autem aduerſarij benedictionem referunt ad hymnum & gratiarum actionem, quæ noſtras & Iudæorum refectiones precedere aut ſequi ſolet, nulla probabilitate nititur; quia illa benedictio ad panem refertur, & gratiarum actio hymnus dicitur ab Euangeliſtis, cum dicunt hymno dicto, Chriſtum à cœna ſurrexiſſe. Et quis vnquam legit hanc pro cibis gratiarum actionem, ſeorſum pani & ſeorſum vino fuiſſe accommodatam, in eadem cœna? & res ſic benedicendas ſolenni ritu in manus ſumi? Nos autem exiſtimamus hanc gratiarum actionem, non eſſe nudas laudes, ſed quales diximus, inuocationem, orationem, & benedictionem ipſius panis & vini complecti; & hoc totum continuata & eadem actione comprehenſum phyſicè & reipſa: habuiſſe tamen plura rationibus & morali conſideratione diſtincta, omnia tamen ad eandem panis benedictionem relata. quæ autem ſit vis & efficacia huius benedictionis, & quod non ſit ſola dedicatio ſymbolorum ad vſum ſacrum, in doctrina de tranſubſtantiatione oſtendemus.

Tertia ſententia, quæ vtrique præcedenti non repugnat.

Benedictio Chriſti quibus verbis facta ſit.

7 Sed reſtat explicandum, quo modo, Chriſtus benedixerit panem & vinum, verbo ne an ſola voluntate, aut impoſitione manuum, vt Mar. 10. videtur pueros benedixiſſe: aut quomodo nunc Eccleſia benedicit, ſigno Crucis. Reſpondeo Chriſtú verbis benedixiſſe, quia hoc ratio nominis declarat, & conſuetudo ſanctæ ſcripturæ verbis exprimit Dei benedictionem, vt Gen. 1. Creſcite & multiplicamini, generi noſtro dictú eſſe legitur, vt vim propagationis acciperet: Chriſtus igitur verbis effectum exprimentibus aliquêm benedixiſſe dicendus eſt. Quod ſi antiquis Patribus conſecrare & benedicere ſunt idem, vt in eadem doctrina de tranſubſtantiatione oſtendemus, & cóſecrationis in Eccleſia catholica præſcripta & definita ſunt verba, tam ſuper panem, quàm ſuper calicem, certè eiſdem verbis Dominum conſecraſſe colligitur, ſiquidé quod nos facere præcepit, idipſum prius fecit. ſed quia plerique etiam catholici, non eiſdem verbis Chriſtum & nos conſecrare aſſeruerunt, examinandæ ſunt à nobis omnium de hac re ſententiæ, vt cóſtet quibus verbis Chriſtus conſecrauerit, vt inde colligatur, quibus nos conſecrare oporteat.

8 D. Thom. q. 78. art. 1. ad primum, quatuor proponit ſententias de forma conſecrationis Chriſti & noſtra. Prima eſt Innocentij III. lib. 4. de myſt. cap. 6. aſſerentis, Chriſtum virtute diuina confeciſſe hoc ſacramentum, tum cum benedixit, vtrumq; poteſtate excellétiæ, vt ſine forma illud faceret, quod nos niſi præſcriptis verbis facere non poſſumus: & poſtquam ſic confeciſſet, tradidiſſe nobis illa verba, quibus cóſecramus. Hæc ſententia proponitur ab illo, ſed non affirmatur, neque affirmari aut defendi poteſt. Primùm, quia illud benedicere, nec intelligi quidem poteſt ſine verbis, vt nominis ratio oſtédit. Secundò, quia hoc eſſet miraculum operari, non autem inſtituere ſacramentum; cum hæc inſtitutio ſit formæ & materiæ applicatio: præſertim cum Chriſtus non ſolum inſtituerit applicationem illam docendo, ſed etiam adminiſtrauerit & confecerit, præcipiens vt ſimiliter Apoſtoli facerent, illis verbis, hoc facite; vt igitur præcepit nos verbis confi-

cere,

cere,ſic etiam ipſe confecit verbis & non poteſtate tantum excellentiæ. Altera ſententia vult quidem Chriſtum verbis, tum cũ benedixit, confeciſſe, ſed non eiſdẽ quibus nos conficimus. Sed facilè refellitur eodem argumento, quia nos ad imitationẽ Chriſti hoc ſacramentum conficimus, quare vt ille eadem materia vſus eſt, nec aliam nobis pręſcripſit, cur non eadẽ etiam forma vſus eſſe dicitur? præſertim cũ hęc verborum forma melius quadret in Chriſti perſonam, quam ſacerdotis miniſtri, cum ſacerdos formam proferens, gerat perſonã Chriſti. Vnde Concilium Florent. ſeſſ. vlt. in doctrina de ſacramentis decernit, formam huius ſacramenti eſſe verba Saluatoris, quibus ipſe confecit. quare ſententiæ quę ab hoc decreto diſſentiunt, vix iam poſſunt ab hæreſi excuſari. Tertia ſententia aſſerit Chriſtum bis protuliſſe eadem verba, ſemel ſecretò ad conſecrandum, & iterum apertè & publicè ad inſtructionem noſtram, quomodo in Euangelio recitantur. Sed eſt abſurda ſententia & carens omni probabilitate, quia Eccleſia non vtitur his verborum formis, niſi vt à Chriſto adhibitis ad ſacramenti confectionem, non quia prius ſecretò illas protulerit, ſed quia ex teſtimonio Euangeliſtarum cõſtet eas Chriſtum ſuper materiã protuliſſe. Deinde ſi Chriſtus bis protulit, certe ſecunda repetitio non fuiſſet effectiua, ſed hiſtorica, vel demonſtratiua rei confectæ: quare cum nos imitemur ſecundam, hoc eſt publicam prolationem, ſequęretur hiſtoricè tantum à nobis pronunciari; quod eſſet tollere rationem ſacramenti, & non applicari ſubiectæ materiæ, vt poſtea apertius intelligetur.

Chriſtus benedixit & conſecrauit eiſdẽ verbis, quibus nos conſecramus.

9 Quarta ſententia communis, & ſine controuerſia catholica, aſſerit benedictione Chriſtum conſecraſſe, & eiſdem verbis ſemel pronuntiatis, quæ Euangeliſtę retulerũt. Sed quando fuerint prolata, non conſtat expreſsè ex Euangeliſtis, vtrum ante fractionem & dationem, vel inter frangendum & diſtribuendum, quod D. Tho. magis congruere cum Euangelio exiſtimat, vt Dominus benedicens, frangens & diuidens panem, atque etiam diſtribuens Apoſtolis, diceret, hoc eſt corpus meum, ſimiliter porrigens calicem. Adhuc tamen negari non poteſt, eſſe in narratione Euangeliſtarum hyſterologiam, id eſt, ſermonis ordinem inuerſum & permutatum: quia Marcus inquit, accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes, & ait eis, hic eſt ſanguis meus; cum alij Euangeliſtæ atque Paulus, & ipſa ratio huius ordinis euincat, priorem fuiſſe pronuntiationem verborum ſuper calicem ipſa ſumptione, & conſequenter ipſa diſtributione calicis inter omnes. Vt enim Eccleſia nunquam fregit nedum dedit panem ante prolata verba, quibus cõſecratio fit, ſic neq; Chriſtus Dominus, cum ex imitatione Domini, Eccleſia diſtribuat. neque illud etiam probabile eſt, Chriſtum fregiſſe panem in tot particulas, quot erant percepturi, antequã proferret verba, vt quidam coniiciunt: & quod de micis cadentibus dicitur, ſi poſt conſecrationem diuideretur, non tam difficile eſt ad ſoluendum, quam curioſum. quoniam is panis eſſe potuit, cum azymus eſſet, & minimè vulgaris, ad feſti nempè celebrationem confectus, vt ex diuiſione, micæ non defluerent; pręſertim cum eam curam Domini fuiſſe credendum ſit, vt nec deciderent, nec perirent. Fractio igitur & diſtributio proximè conſecuta eſt, verborum & conſecrationis prolationem, vel ſalten dum verba Chriſtus proferebat, diſtributio facta eſt: ſed prius factam conſecrationem, & non inter frangendũ, ſignificare videtur Marcus illis verbis: & cum benedixiſſet; hoc eſt poſtquam benedixit fregit. Vtcumque ſit, illa ſententia communis & catholica vera ſit oportet, Chriſtum conſecraſſe eiſdem verbis prolatis, quibus nos in Eccleſia catholica conſecramus. Primùm, quia Apoſtolos inſtituens noui teſtamenti ſacerdotes, illis verbis [hoc facite] ſimul etiam præcepit, efficere eodem omnino modo, quo ipſe effecerat; ipſe autem accipiens panem & calicem vini, protuliſſe dicitur illa verba ſuper eandem materiam: & hoc ipſum tã quam à Domino factum, imò verò in perſona Domini, per ſuos miniſtros Eccleſia catholica frequentat: conſecrauit igitur Chriſtus eiſdem verbis, quibus nos conſecramus. Idem omnino docent omnes veteres Patres, quorum teſtimonia proferemus paulò poſt ad oſtendendum, quæ ſit forma panis & calicis determinata ex neceſſitate ſacramenti, aſſerentes non aliis verbis fieri conſecrationem, quam

An conſecratio præceſſerit diſtributionem.

quibus Chriſtus benedixit & conſecrauit.

10 De quatuor propoſitis in hac doctrina de forma huius ſacramenti, duo priora abſoluimus, eſſe formã aliquam materię applicandam, vt fiat ſacramentum, & eã certis & preſcriptis verbis conſtare: tertium proxime explicandum conſequitur, quæ nam ſit huiuſmodi forma, tam pani quam vino applicanda ad confectionem ſacramenti. De hoc igitur tertio ſit hęc concluſio. Forma ſuper panem ad neceſſitatem ſacramenti ſimpliciter neceſſaria eſt hæc, (hoc eſt corpus meum:) ſimiliter ſuper vinum hæc, hic eſt ſanguis meus, vel hic eſt calix ſanguinis mei: cæteræ omnes partes, quæ in formis Græcis aut Latinis proponuntur, ſunt neceſſariæ ex præcepto Eccleſiaſtico; neque vlla earum ſine graui ſcelere prætermitti poteſt. ſenſus cõcluſionis excluſione explicari debet, hoc modo: tantum hæc eſt forma, &c. cuius propoſitionis prior exponens ſcilicet, hęc forma eſt de neceſſitate ſacramenti, prius explicatur: deinde probabitur altera exponens, ſcilicet nihil aliud pertinet ad eandem formam ex neceſſitate ſacramenti. Probatur primò, quia D. Paulus 1. Corinth. 11. referens, quæ de hoc myſterio à Domino accepit, ſignificanter refert, illa verba, hoc eſt corpus meum, & hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine, quod idem eſt, atq; hic calix eſt ſanguinis mei: ergo hæc eſt legitima panis & calicis forma. Cætera autem verba addita ab Euangeliſtis & D. Paulo non pertinere ad eſſentiam ſacramenti, poſtea oſtendemus: nũc verò tantum oſtendimus, illa eſſe de neceſſitate ſacramenti, hoc eſt corpus meũ, hic eſt ſanguis meus, quibuſcunque verbis idem ſenſus exprimi poſſit. Oſtendimus enim in doctrina de ſacramentis in genere, eandem eſſe formã verborum in ſacramentis, quibuſcumque verbis conſtet & dictionibus, & quocumque idiomate proferatur, modò ſenſus idem maneat. Sic ergo ex Euang. & Paulo conſtat, illas formas eſſe de neceſſitate ſacramenti, vt ſicut referunt accepiſſe materiã ad veritatem ſacramenti: ita intelligãtur illa verba ad eandẽ veritatẽ pertinere, quę ſuper materiã Chriſtus protulit: hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Probatur ſecũdò, ex teſtimonio omniũ Theologorũ vtriuſq; Eccleſię Gręcę & Latinę. Iuſtinus

Forma huius ſacramenti ex neceſſitate ſacramenti, 3. p. q. 78. art. 2. & 3.

in fine Apologię 1. inquit Euchariſtiã cõſecrari per verbũ Dei, ſicut Chriſtus factus eſt homo per verbũ Dei: ſed illud verbum nõ poteſt eſſe, niſi quod omnes Euãgeliſtę cõmemorant Chriſtũ dixiſſe, hoc eſt corpus, hic eſt ſanguis meus: illa igitur verborũ forma eſt de eſſentia ſacramenti. Tert. lib. 4. cõtra Marc. panẽ inquit acceptũ Chriſtus fecit corpus ſuum dicẽdo, hoc eſt corpus meũ. Similiter Cypr. de cœna inquit, ſacerdos panẽ profert & vinum, hoc eſt, inquit, corpus meum, ante verba illa cibus erat cõmunis: at poſtquam à Dño dictum eſt, & quotieſcunq; his verbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtãtialis ſolẽni benedictione ſacratus, ad totius hominis vitã & ſalutem proficit. idẽ apertè Ambr. lib. 4. de ſacramẽtis, c. 4. de myſt. c. 9. D. Aug. ſerm. 28. de verbis Domini, Euſeb. Emiſſ. ſer. 5. de Paſchatæ, Paſchaſius, lib. de corp. & ſang. Domini. cap. 12. Chryſoſt. homil. 2. in 2. epiſt. ad Timot. quemadmodum inquit, verba ſunt eadẽ, quæ olim Chriſtus dixit, & quæ nunc ſacerdotes pronuntiant: ita oblatio eſt eadem. & homil. de proditione Iudæ, ſacerdotis, inquit, ore verba proferuntur, & Dei virtute conſecrantur & gratia: hoc eſt, ait, corpus meũ, hoc verbo propoſita dona conſecrantur. Gregor. Nyſſe. in oratione catechi. panis, nõ quia comeditur corpus Chriſti euadit, ſed ſtatim per verbum in corpus mutatur, & à verbo hoc, hoc eſt corpus meum. Idẽ Germanus Conſtantinop. in Theoria Eccleſiaſtica, & Damaſce. lib. 4. de fid. cap. 14.

Patrũ teſtimonia.

11 Denique idem definitum eſt ab Innocent. cap. cum Marthæ, de celebr. miſſ. Florentinum Concil. in decreto de ſacramentis ſeſſ. vltim. & aliis multis decretis de conſe. diſt. 2. vt iam ſine crimine hæreſeos, dubitari de hac re non poſſit. Probatur tertiò ex praxi & vſu Eccleſiæ, quia omnes liturgiæ & miſſæ, quamuis in aliis ſit aliqua diuerſitas, omnes tamen pro forma conſecrationis proponunt illa, hoc eſt corpus meum, ſuper panem, &c. hic eſt ſanguis meus, vel calix ſanguinis mei, ſuper vinum. Quartò, ratio Theologica idẽ confirmat hoc modo: hæc forma panis & calicis, effectũ ſacramenti cõgruentiſſimẽ ſignificat: eſt igitur illa forma huius ſacramenti: cũ omnis forma ſacramẽti nouæ legis effectum ſacramenti debeat expri-

Decreta Eccleſiaſtica de forma huius ſacramenti neceſſaria.

re. Cõfirmatur antecedẽs, quia per hãc formã debet fieri corpus Chriſti accõmodatè ad manducationem, & ſanguis accõmodatè ad potũ, quod vtraque forma conuenienter exprimitur: quia, hoc, ſignificat ſubſtantiam ſub accidentibus panis, & hic, in forma calicis, ſignificat contentum ſub accidentibus vini, vt poſtea explicabitur. Cũ autem cõuerſio iſta, ſit quædam mutatio, & in hac ſit terminus à quo, & terminus ad quem, etiã ſi momentanea eſt, verè dicitur eſſe, quod fit; & hæc tria ſint in his formis, terminus à quo demõſtratus pro nominibus, hoc, & hic, terminus vero ad quem ſit, corpus meum, & ſanguis meus: rectè ſane illæ formæ huic ſacramento accommodãtur. Cõfirmatur, quia vt in aliis ſacramẽtis ea eſt forma conueniẽs, quæ ſignificat effectum proprium ſanctificationis inſuſcipiente, cum in ſolo vſu & applicatione conſiſtãt: ita in hoc ſacramento, quod non primò in vſu ſed in materiæ cõſecratione cõſiſtit, illa forma cẽſeri debet legitima, quę effectum conſecrationis, hoc eſt realẽ corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam ſignificat. Hactenus cõfirmata ſit prior pars propoſitæ concluſionis, nempè illa eſſe de neceſſitate ſacramenti, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, de qua nullus vnquam Theologorum dubitauit: deinceps poſterior pars confirmãda eſt, nempè nullam aliam vocem, aut ſententiã accedẽtẽ huiuſmodi pręſcripta verba, interiectã, aut conſequentẽ, ad neceſſitatẽ ſacramẽti pertinere, ſed meritò ab Eccleſia aliis adiuncta eſſe.

Nulla alia verba præter comprehenſa formis propoſitis, eſſe de neceſſitate ſacramenti.

12 Referunt igitur Euãgeliſtæ & D. Paulus quædam ante illa verba præſcripta pro forma huius ſacramẽti, vel in perſona ipſorum, vel Chriſti, vt quod Chriſtus, benedixerit & fregerit, quod dixerit, accipite, & mãducate, accipite & bibite. ipſis formis quædã etiã ſunt interiecta, pręter illa quæ diximus, vt in vtraque panis & vini forma, hęc particula, enim, & in forma vini, calix, vel nouum teſtamentum, apud Paulum. ſunt denique alia, quæ illa verba præſcripta ad neceſſitatem ſacramenti conſequũtur: vt ad formam panis deſcriptã cõſequitur ſtatim, quod pro vobis datur, & ad formam calicis, addit Matthęus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorũ: & miſſæ Latinę forma his omnibus propoſitis addit, æterni, & iterum, myſteriũ fidei: itaque cætera omnia, ex quibus forma miſſæ Latinæ contexta eſt, ex Euãgeliſtis & Paulo inter ſe collatis deſumpta ſunt: illa verò tria, æterni, myſteriũ fidei, à nullo ſcripta ſunt. Quare cũ tot verba ſint pręter illa pręſcripta in 1. p. concluſionis ad neceſſitatẽ ſacramẽti, probandum eſt, nullũ ex his ad neceſſitatẽ ſacramẽti pertinere. Primũ igitur antecedentia illa verba, ſi ſint Euangeliſtarũ propria, ad cõſecrationem pertinere non poſſunt, quia nos conſecramus eiſdẽ verbis, quibus Chriſtus, ipſe autẽ ſuis eſt vſus non Euangeliſtarũ: nos igitur eiſdem non oportet conſecrare. Si autẽ illa verba ſint Chriſti, ſed vſum exprimẽtia, cuiuſmodi ſunt, manducate, bibite, illa nõ poſſunt pertinere ad neceſſariam huius ſacramenti confectionem, cum hoc ſacramẽtum non conſiſtat, vt cætera, in vſu, ſed in materiæ conſecratione, & ideo ante vſum, iã eſt perfectum ſacramentũ. Proteſtantes autem vehementer vrgent illa verba pertinere ad eſſentiam ſacramenti, quia putãt conſiſtere in vſu, & extra vſum reipſa non exiſtere Chriſtum. ſed ea ſententia apertiſſimè reſutabitur in doctrina de tranſubſtantiatione, in qua oſtendetur ex verbo Dei prolata forma conſecrationis ſtatim exiſtere Chriſtum in hoc ſacramento verè & ſubſtantialiter, & non tantum in vſu & ſumptione. Secũdò oſtẽdendum eſt, verba alia, quæ conſequũtur formas ſuprà præſcriptas, ad eſſentiam ſacramenti non pertinere, in forma calicis, cum in forma panis, nihil præterea addatur in Eccleſia Latina ad conſecrationem.

Ratio Theologica concludens verba conſecrationis neceſſaria.

13 Ratio potiſſima eſt, quia nõ minor eſt vis in his verbis, hic eſt ſanguis meus, ad cõſecrandum vinum, quam in illis, hoc eſt corpus meum, ad conſecrandũ panem: ſed illa ſatis ſunt ad conſecrationem panis, ex receptiſſima totius Eccleſiæ ſententia, de qua nullus vnquam Theologus dubitauit, quia efficiunt quod ſignificant; ergo hæc deſcripta ad cõſecrationem vini ſatis ſunt, cum ſignificent, quod efficiunt, nempè de ſubſtantia vini, ſanguinem Chriſti factum eſſe: quare ſi prolatis his verbis tantũ, alia addideris, nihil eſt, quod præterea efficias, cum iam ſit vini in ſanguinem facta conuerſio, aut illa verba, hic eſt ſanguis meus, non efficiunt, quod ſignificant, quod im-

pium eſt aſſerere de vlla forma ſacramenti nouę legis, accómodata à legitimo miniſtro ſuę materię, cum debita intẽtione. Cõfirmatur, quia ſicuti Euãgeliſtę formæ panis præſcriptę addiderunt illa verba, quod pro vobis datur, & ſine his tota Eccleſia ſentit perfici panis conſecrationem, ita formæ prę ſcriptæ calicis, addiderunt illa, qui pro vobis effundetur: ergo hæc ſimiliter ad neceſſitatem conſecrationis ſacramenti non pertinent: vt enim his determinatur prædicatum, ſanguis, ſic illis prędicatũ, corpus. Præterea, ſi hæc omnia quæ forma calicis Latina comprehendit, pertinerent ad veritatem & eſſentiam ſacramenti, Patres omnes Græci, qui in ſuis liturgiis illa non apponunt, nunquam omnino conſecraſſent calicem, & idcircò dicendum eſſet, nunquam Patres illos ſanctiſsimos & doctiſſimos, Baſilium, vtrumque Gregorium, Chryſoſtomum & alios, verum Eccleſiæ & perfectum ſacramentum ac ſacrificium confeciſſe, quod impium & temerarium eſſet cogitare. Particulas alias interiectas verbis neceſſariis ad conſecrationem, vt in vtraque forma, particulam enim, & in forma calicis, æterni, & myſterium fidei, non eſſe de neceſſitate ſacramenti, eadem argumenta concludunt: cum ſint ſimiliter determinationes quædam non pertinentes ad neceſſariam ſignificationem effectus, quem forma ex ſubiecta materia efficit.

14 Valdè autem vtile eſt ad horum exactiorem intelligentiam adnotare, in ſermone Chriſti inſtituentis hoc ſacramentum, non ſolum fuiſſe verba operatoria, ſed etiam narratoria & inſtructiora, vt quæ ad vſum ſacramẽti & ipſius effectus, finem & alias circunſtantias pertinent: vt præceptum de comedendo & bibendo, de morte ſua commemoranda, vt in eadem ſermonis complexione commonitio illa, ſe non bibiturum amplius de genimine vitis, &c. quæ tam diuerſa, licet comprænenſa eadem ſententia Domini, etiam tenentis calicem in manibus, nullus hæreticorum aut catholicorum vnquã aſſeruit, ad neceſſitatem conſecrationis pertinere: ſeparare autem ex vario illo ſermone, quod eſt operatorium conſecrationis, Eccleſiæ catholicæ proprium fuit ex inſtinctu Spiritus ſancti, vt ſit illud tantum, quod ſubiectæ materiæ ſacramẽtalem mutationem ſignificabat: reliqua verò de ipſo ſacramento dicta, non tamen ſuper panem, ad ſacramenti formam neceſſariam non pertinere. Fuit autem neceſſarius ille varius ſermo Domini in huius ſacramenti inſtitutione, quia multa alia fecit & docuit, quę nos conſecrantes nõ facimus. Ille enim ſacramentum inſtituit, poteſtatem dedit Apoſtolis conſecrandi, dicens, hoc facite, quare hęc omnia non erũt ad conſecrationem neceſſaria. Sicut inſtituendo ſacramentum pœnitentiæ, Ioa. 20. dixit Dominus, accipite Spiritum ſanctũ, quod non pertinet ad formam ſacramenti, quam tamen inſinuauit cum ſubiunxit, quorum remiſeritis peccata, &c. Poſtremò reſtat probandum, hæc omnia, quę in formis conſecrationis cõtinentur, & non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non ſine grauiſſimo peccato omitti poſſe ex pręcepto Eccleſię, quia edocta ab Spiritu ſancto illa omnia ad cõmodiorem explicationem huius myſterij addidit, vel ex ipſis Euãgeliſtis deſumpta, vel ex traditione Apoſtolorum Petri & Pauli, à quibus Latina Eccleſia creditur has formas accepiſſe, & præcepiſſe vt ſimiliter atque accepit exprimerẽtur, vt autor eſt Innocent. III. lib. 4. de myſter. c. 5. & c. cum Marthæ. de celebr. miſſ. & Florent. Conc. ſeſſ. vltima de ſacramentis, pręcepit ſacerdotibus eiſdem formis conſecrare. & D. Dionyſius de Eccleſiaſt. hier. aſſerit verba, quibus myſteria conficiuntur, occulta traditione contineri; quod etiã confirmat D. Auguſt. regula de conſuetudine Eccleſiaſtica. lib. 5. contra Donatiſt. cap. 32. qua docet, generalem Eccleſiæ conſuetudinẽ incertæ originis ad Apoſtolos eſſe referendam. quod confirmabis, ſi obſerues has formas panis & calicis, in omnes Eccleſias, quæ religionẽ ab Eccleſia Romana ſumpſerũt, vna cũ fide introductas fuiſſe. Pręceptũ igitur in re tãti momenti violare, grauiſſimũ peccatum eſſet: imò verò tenentur ſacerdotes, vt eſt mos Eccleſię Romanę, integras formas cũ intẽtione ipſius proferre. Ex ſignificatione autem intelligetur meritò illas particulas & interiectas & adiectas eſſe in forma calicis, quia in forma panis, non eſt neceſſariis verbis conſecrationis interiecta: ſed illa particula, enim, formam pręcedentibus

Forma Eccleſiæ Latinæ origo.

tibus connectit, vt proferri intelligãtur in perſona Chriſti, vt præcedentia prolata ſunt.

Explicatio formæ calicis.

15 In forma igitur calicis, non dicimus, hic eſt ſanguis meus, vt ſcribit Marcus, ſed hic eſt calix ſanguinis mei, vt ferè Lucas & Paulus, ad ſignificandam conuerſionem vini in ſanguinem potabilem, cum calix ſit poculum: vel ad exprimendum paſſionis myſterium, qua ſanguis effuſus eſt, iuxta illud, Matth.26. Tranſeat à me calix iſte. Dicitur noui teſtamenti, quatenus per illum ſanguinem, nouum teſtamentum ſancitum, & dedicatum eſt, cum remiſsio peccatorum, & interior ſanctificatio, quę pertinet ad nouum teſtamentum, per paſsionem Chriſti nobis concedatur: in cuius ſanguine eſt veritas veteris teſtamenti, quod etiam in ſanguine initum & conſtitutum eſt. additur, æterni, vt æternam vim eius, ex ſacerdotio Chriſti ęterno promanãtem intelligamus & diffuſam in omnes homines, qui omni tẽpore Deo placuerũt. Deniq; illud poſtremum, quod pro vobis &, pro multis effundetur, ſignificat hic exiſtere effuſum per modũ hoſtię pro peccato, ſed accommodatè ad inflammandũ animos ſuſcipientium, cũ credunt pro ipſis effuſum. vt autem intelligatur ad alios abſentes pertinere, & non tantum ad præſentes, dicitur, pro multis: & ſanguinis fructus, licet pro omnibus effuſus, non tamen participabitur ab omnibus, ſed à certis, licet valdè multis, vt Hebræn.9. ad multorum exhaurienda delicta: licet aliquando multi dicantur in ſcriptura, omnes, vt ad Roma.5. per vnum hominem peccatores conſtituti ſunt multi. his omnibus eſt interiectum, myſterium fidei, vt ſignificetur, in huius ſanguinis efficacia eſſe occultiſsimum, & ſola fide penetrabile myſterium de effectu ſacerdotij Chriſti in ſacrificio crucis; de quo, abſoluta ratione huius ſacramenti, differendum nobis eſt. Senſus autem principalis & neceſſarius huius formæ calicis varie exprimitur ab Euangeliſtis & Paulo, ſed eadem intelligentia. ſed cum dicitur, ſanguinis, in obliquo, non potuit completa ſignificatio eſſe, niſi adderetur calix, vel nouum teſtamentum in ſanguine, vel aliquid ſimile: tunc autem illa concurrunt ad principalem ſignificationem, quæ per ſe ſumpta ad eam ſignificationem non pertinerent, ſi ſanguis in recto adhiberetur, ex quo diiudicari debet, quid pertineat ad ſignificationem ſacramentalem, quid non pertineat, ſecundum diuerſam rationẽ exprimẽdi eundẽ ſenſum.

Peccatum in mutatione formæ huius ſacramenti.

16 Ex his intelligimus, omnia quæ his formis addita ſunt, ſanctiſsime & accommodatiſsime appoſita eſſe: atque ideo nullum hominem priuatum ea poſſe vel minimùm violare, omneſque peccare in Chriſtum & in Eccleſiam grauiter, qui his quicquam addunt, detrahunt, immutant, licet etiam ſenſus ſeruetur. ac delictum quidem eſt, ſi vel negligentia vel incogitantia, aliquid hic committatur: grauius eſt ſi prudens & ſciens feceris: at ſi ex contemptu fiat, ſcelus eſt. Sed omne huiuſmodi crimen eſt in genere ſacrilegij, quatenus eſt violatio & corruptio rei ſummo cultui Dei dicatæ: eſſetque fortaſſe lõge minus mille calices vel altaria profanare, quam verba calicis ſemel contemnendo corrumpere. Accuratè igitur cauendum eſt ab omni permutatione, & ab ea præcipuè, qua ſenſus immutatur, & ideo ſacramentum corrumpitur, vel de qua probabiliter poteris ſuſpicari, quod ſenſum immutaret, vt ſi dicas, hæc eſt caro mea, pro hoc eſt corpus meum. eadem debet eſſe cautio in his particulis, quę poſſunt hæreſim inducere, vt ſi Zuinglianus diceret, hoc eſt quodammodo corpus meum, vel Lutheranus, hic panis eſt corpus meum, & ſummum ſacrilegium committerent, & nihil facerent. Duo pręterea diligenter à ſacerdote ſacrificante obſeruanda ſunt. Primum, vt ſacra verba diſtinctè, grauiter & expreſsè pronuntientur: non quòd ex omiſſa aliqua finali litera, vel permutatione, vitio linguæ, deficiat ſacramentum: ſed quod negligentia hic ſępè habeat periculum, & nunquam careat irreuerẽtia. Alterum eſt, vt ſecundum morem & traditionem maiorum Eccleſiæ Latinæ ſacra verba ſubmiſſa voce pronũciet: ſic olim Dionyſ. in fine Eccleſ. hier. prohibet, ne quis in publicum preces efficientes conſecrationem proferat: & nuper Conc. Trident. ſeſſ.22. can.9. de ſacrificio miſſæ, damnauit eos, qui hunc morem Eccleſiæ improbant. Cuius obſeruationis cauſa eſt, verborum ſumma maieſtas, atq; Deo dicata ſanctitas: quia ſi clara recitatione populo innoteſcerẽt, variis modis nõ ſolũ pro

Obſeruanda à ſacerdote in proferenda forma huius ſacramenti.

ſanarentur, ſed nõnunquam etiã ad horrẽdas ſuperſtitiones & actiones ludicras traducerentur. Vnde grauia quædam olim ſecuta eſſe, narrat Innocent. III. lib. 3. de myſt. miſſæ. cap. 1. & alij, qui huius cæremoniç rationem reddunt. Et certè illud altum ſilentium in ſacra actione, ſummam rei ſacræ reuerentiam & autoritatem conciliat: æquumque eſt, vt, quod à miniſtro ore profano recitari nõ debet, nec ab aliis aure communi audiatur: nec iuſtiores ſunt cauſæ, propter quas plebs à tactu rerum cõſecratarum, quam ab auditione ſacratiſſimorum verborum prohibeatur.

Non licet dubitare de certis formis ſacramẽtorum.

17 Ex hac tota de neceſſaria forma huius ſacramenti, doctrina, efficies quædam conſectaria, ad cauendos plures errores valdè accommodata. Primùm ſit, licentia dubitandi, & ignorandi certas & præſcriptas formas huius ſacramenti, nullo modo eſt admittenda. eſt contra virum maximi ingenij Ioannẽ Scotum, qui 4. ſent. d. 8. nõ ſolum in hoc ſacramento, ſed in aliis aſſerit licitum eſſe dubitare, quę ſint prçciſè formarum verba, & ideo concedit fieri quidem conſecrationem per aſſueta verba ſed non per ea ſola, quare conſulit ſacerdoti vt legat totum canonem diſtinctè, & conſecrationis intentionem referat, non ad hæc vel illa verba determinate, ſed indefinitè, ad ea quę Chriſtus præſcripſerit. Addit non eſſe adorandã Eucharistiã illis ſolis verbis cõſectam, hoc eſt corpus meũ, niſi ſub cõditione, ſi cõſecrata ſit: adiũgi enim oportere illa antecedẽtia verba, qui pridie quã pateretur, ne ipſa forma ad corpus ſacerdotis cõſecrãtis & non Chriſti referatur, cum ait, hoc eſt corpus meũ. Probatur conſectariũ, primò, quia ignorata forma ſacramenti propria, neceſſe eſt nos nihil certi habere de vi & effectu ſacramẽti, cũ is potiſſimũ pendeat à forma. Secũdò, quia vt materiã certam eſſe oportet ſimiliter & formã, cum ex vtraq; veritas & eſſentia ſacramẽti cõſtet; & vtramq; eodẽ modò definierint Patres & concilia, de quibus ſupra. Tertiò, quia valdè periculoſum eſſet, in tã proiixa oratione canonis, legitimã retinere intentionem conſecrãdi, ſi neſcires quibus verbis preciſè eſſet illa accõmodanda. quod ſi velit ſignificare, totũ canonẽ non eſſe de eſſentia formę, eſſe tamẽ ad confectionẽ ſacramenti neceſſariũ, reſpõdimus, nihil Eccleſiã catholicam neceſſarium noſſe ad eſſentiã ſacramenti, præter materiã, formam, & rectè intendẽtẽ miniſtrum. Prçſertim cũ Apoſtoli dicãtur conſecraſſe ſola recitatione orationis Dominicę, vt refert D. Grego. & maiores noſtri conſecrauerint, cum nondũ hic canon compoſitus eſſet, quem aſſerit Conc. Trident. ſeſſ. 22. cap. 4. conſtare ex verbis Domini, Apoſtolorum traditionibus, & ſanctorum Pontificum piis inſtitutionibus.

Chriſtus præſcripſit formam huius ſacramẽti.

18 Alterũ conſectarium eſt, Chriſtus tradidit Apoſtolis & Eccleſię formã verborũ prçſcriptã, quibus hoc ſacramentũ perficeretur. eſt contra quoſdã rerũ eccleſiaſticarũ valde imperitos, qui non ſolũ auſi ſunt ſcribere, non conſtare quibus verbis Chriſtus conſecrauerit: ſed etiã non cõſtare de pacto nobiſcum inito, vt referentes aliena verba conſecremus, cum illa verba Chriſti, hoc eſt corpus meũ, hic eſt ſanguis meus, potius ſint porrigentis cõſecratum, quàm cõſecrantis. Quaſi verò idẽ ſit ignorare quibus verbis Chriſtus conſecrauerit, quod Eccleſia non definiuit, nec ab Euangeliſtis expreſſum eſt, & ignorare quibus verbis Eccleſia conſecret, quod ſemper in Eccleſia catholica definitum fuiſſe, ſupra oſtẽdimus, licet de aliquot particulis, à nõnullis dubitatũ ſit, vt oſtendimus, an pertinerent ad eſſentiam formæ: de illis autem, de quibus hi autores dubitãt, nempè prolatis à Chriſto, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, à nemine vnquam dubitatum fuiſſe, paulo antè probauimus. Hanc ſententiam Luthero placuiſſe Clichtoueus aſſerit, lib. 2. de officio miſſæ, cap. 24. Sed probatur conſectarium, primò, quia, ſi Chriſtus inſtituens hoc ſacramentum, non præſcripſiſſet certam formã verborum, eius prouidentia deeſſet in re omnium maxima, quę ad prçſtantiſſimi ſacramenti & vnici ſacrificij Chriſtiani, deberet eſſe certiſſima, & ſine qua effectus eius incertus: atque vt ſemel dicam, ſi formam certam non deſignauit, neque hoc ſacramentum inſtituit, cum eius potiſſima pars ſit forma. Secundò, ſi Eccleſia nõ poteſt eſſentialem partem ſacramenti inſtituere, vt oſtendimus de autore ſacramẽtorũ in doctrina de ſacramẽtis in genere, neque Chriſtus formam certam præfixit, certè nec haberemus hoc ſacramentũ, neque ſacrificium, quæ habent ſummam impietatem.

Chriſtus formam huius ſacramenti inſtituit.

pietatē. Tertium conſectariū, orationes & preces, quibus vel in Eccleſia Græca vel Latina, poſt formam ſacramenu prolatam petimus vel dona oblata immutari, vt in Eccleſia Græca, vel perferri in conſpectū Dei vt in Latina: quaſi virtute illius tunc immutentur, nihil omnino ad conſecrationem efficiunt.

Contra Græcos recentiores, de precibus quas adiungunt verbis cōſecrationis.

19 Fuerunt quidam Græci recentiores, præſcriptas formas huius ſacramenti neceſſarias ad conſecrationem aſſerētes, ſed etiā adiunctis illis precibus perfici cōſecrationē magna animorum cōtentione defendētes, vt Marcus Epheſius & Nicolaus Cabaſila in Liturgicis commētariis, quibꝰ doctiſsimè reſpōdit Beſſario pręſul Nicęnus lib. de Euchariſtia, & certè his precibus cōſequentibus conſecrationem, tantùm petimus mutationem donorum, quæ facta ſit virtute verborum Chriſti, nobis fieri vtilē, & ſalutarem, non autē abſolutè fieri, cum prius facta ſit: quod etiam petunt Latinæ preces, ſiue antecedentes ſiue conſequentes conſecrationē. Ratio tertij conſectarij eſt, quia ſecundū rectam fidē virtute verborū Chriſti, vt ſupra oſtēdimus, conſecratio fit, nec Eccleſia poteſt aliquid ad formā eſſentialem ſacramēti pertinēs inſtituere, vt inſtituit illas preces, quę proinde nō ſunt in Liturgia, cuius meminit Iuſtinus martyr, aut Dionyſ. neq; in miſſa Ambroſiana: non poſſunt igitur ad conſecrationē pertinere, cum eam efficiant tantùm verba illa à Domino præſcripta.

Quæſtio de forma huius ſacramenti cum hæreticis.

Obiectiones aduerſariorum refutantur.

1 SVpereſt ad huiꝰ doctrinę perfectionē, vt aduerſariorū & diſſidentium ſentētiarū obiectiones refellamus. Prima obiectio eſt, quia verba ſacramentalia debēt exprimere actionē miniſtri, vt in baptiſmo: Ego te baptizo, dicūt Latini, & Gręci, baptizetur ſeruus Chriſti: ego te confirmo, abſoluo, &c. in forma autē huius ſacramēti preſcripta, nulla eſt mentio miniſtri, ſed verbis quaſi à Chriſto prolatis ſacramentū perficitur, ſic autem verba nō videntur ſubiectę materię accommodari, quod requirit ſacramēti cōfectio, ſed materialiter ſumi & hiſtoricè: cū dicat ſacerdos in perſona Chriſti, hoc eſt corpus meū. Reſpōdetur, dignitatem huius ſacramenti, & conuerſionem in Chriſti ſubſtantiam, exigere vt verba dicātur à miniſtro in perſona Chriſti, quāuis miniſtrum concurrere ad effectū formę & ſacramēti negari nō poſſit, vt de miniſtro dictū eſt in doctrina generali de ſacramētis. Sed verba trifariā proferri poſſunt, vel materialiter vt nihil ſignificent, vt accipiūtur in exēplis dialecticę & aliarum diſciplinarū, vel recitatiuè vt in aliena perſona dicuntur in comœdiis, & hiſtoricis narrationibus, vel ſignificatiuè, vt habeant propriā ſignificationē præſenti rei accōmodatam. Verba igitur cōſecrationis nō dicuntur materialiter, quia nihil efficerent, cū id efficiant, quod ſignificent, & materialiter ſumpta nihil ſignificēt: ſed ſumuntur recitatiuè, & ſignificatiuè ſimul. recitatiuè quidē, quia in perſona Chriſti dicūtur, & rem geſtā à Chriſto exprimunt: ſignificatiuè autem, quia ad res propoſitas accōmodantur, & nō ad panem & vinum, quę olim Chriſtus in manū accepit hoc ſacramentū inſtituens. Exemplum accōmodatū eſt hominis legem nomine regis promulgantis, aut bellū ex alieno edicto indicentis. recitantur enim ſimul à miniſtro regia verba, & obligandi vim habent. Fuit autē accommodata hęc forma Chriſti, ex perſona ipſiꝰ prolata, vt intelligeretur ſacerdotij æterni, quod habet ſecundum ordinem Melchiſedec efficacia, quæ ſemper conficit hoc ſacramentum, quod & ſacrificium eſt, virtute ab illo deriuata. Quāuis autē in his propoſitionibus, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis, ſubiecta & attributa pro eodem accipiantur ſub diuerſa ratione, non tamen ſunt identicæ propoſitiones: quia in his res eadem nomine eodem, vel ſinonymo & eadem ratione de ſe dicitur: in illis autem commune attributum in ſignificando dicitur de ſubiecto ſingulari, licet vtrumque ſit eadem res, vt cum genus de ſpecie, ſpecies de indiuiduo, accidens de ſubiecto dicitur. etenim licet Chriſtus plura habuiſſet corpora, verè de omnibus diceretur, hoc eſt corpus meum, vt de pluribus digitis, hic eſt digitus meus. manēte autem propria ſignificatione verbi [eſt] qua ſubſtantialitatē vel aliud rei genꝰ eſſe denotat, quędā ſunt propoſitiones verę, quia aſſerūt quod eſt vel fuit, quędā quia ſignificāt, quod fit, & ea intētione proferūtur, vt efficiāt, quod ſignificāt, & ideo in termino plationis res fit, & ꝓpoſitio eſt vera. vt ſi quis demōſtrato agro

3. p. q. 78. ar. 1

Verba conſecrationis cur in perſona Chriſti.

proprię

proprio, intẽdẽs vt alteri' efficiatur, dicat, hic eſt ager tuus: quibus verbis apud Iureconſultos aliquando fit tranſlatio dominij c.requiſiſti de teſtament. Similes ſunt illæ propoſitiones, Luc. 5. & 7. homo remittuntur tibi peccata tua, & remittuntur ei peccata multa, &, filius tuus viuit. Hæc enim omnia non prius fuerunt, ſed ipſis verbis prolatis effecta ſunt. Huius generis ſunt huiuſmodi formæ, vt pronomina, hoc, & hic, non referantur ad panem & vinum, quæ fuerant, ſed ad corpus & ſanguinem Chriſti, quæ ex illis effecta ſunt; quaſi dicat Chriſtus, hoc, quod ex hoc pane intendo facere & facio, eſt corpus meum, & quod ex hoc vino facio, eſt ſanguis meus. Vnde illa verba Chriſti, [manducate, bibite.] non ſunt referenda ad panem & vinum vſitatum, ſed ad corpus & ſanguinem, quæ ex pane & vino facta ſunt à Chriſto. Similiter, 1. Corinth. 10. panis, quem frangimus, dicitur corpus Chriſti, ex pane factum: & dicitur frangi, licet integrum permaneat, ratione accidentium, quibus fractis & diuiſis, idem corpus Chriſti eſt in pluribus partibus ſacramenti: & conſtat in nullo alio vno pane eſſe fidelium communicationem, vt ibidem Paulus ait. Vt igitur Dominus gloriæ ratione humanitatis dicitur crucifixus, ſic corpus Chriſti ratione formæ panis, à qua continetur ſacramentaliter, frangi dicitur. quare licet facta ſit mutatio panis & vini per formas huius ſacramenti, ſubiectorũ tamẽ ſignificata nõ mutãtur, quia ſunt corp' & ſanguis Chriſti, quę nõ mutãtur, ſed mutatione panis & vini ſacramentaliter exiſtunt. Dicitur autẽ in hoc pane, ideſt corpore Chriſti, ex pane eſſe communicatio, quia participatione, illius fit, vt multi ſimus vnum corpus, vt ſeipſum Paulus explicat, & Paulum Cypria. epiſt. 76. ad Magnum, cuius verba refert D. Auguſt. lib. 7. contra Donatiſt. cap. 50. & tract. 26. in Ioan. vbi declarat analogiam huius vnionis, etiamſi in hoc ſacramẽto, quo vnimur, nulla remaneat ſubſtantia panis & vini. Neque verò oportet vt hæc verba, licet habeant vim factiuam, vt ipſam formaliter exprimant, vt illa, Lazare veni foras: puella ſurge: quia ſatis eſſe debet fideli intelligere hæc eſſe verba ſacramentalia, quæ virtute inſtitutionis id efficiunt, quod ſignificant. Similia ſunt illa effectiua & narratoria, non imperatiua: Mulier, fides tua te ſaluam fecit, & illa paralytico dicta, remittuntur tibi peccata: & illa Regulo, vade filius tuus viuit, quibus Dominus operatus eſt abſentis filij ſanitatem Vt autem hæc ſubiectis perſonis accommodata ſunt; ſic verba ſacramentalia materiæ ſacramenti accommodantur, quia ſacramentalia ſunt, cum ex forma & materia coniunctis, veritas ſacramenti conſtet.

Cur à veteribus Patribus forma ſacramẽtorum dicitur preces.

2 Altera obiectio eſt ex autoritate veterum Patrum, qui omnes ſcribunt precibus confici hoc ſacramentum, in hac autem forma præſcripta ſiue illa ſit hiſtorica ſiue operatoria, nihil eſt deprecatorium. Sic Iuſtinus Apolog. 2. inquit oratione cõfici Euchariſtiam, Irenęus lib. 4. cap. 57. inuocatione nominis Dei. Cyril. hieroſol. catech. myſtag. 3. & 4. inuocatione Spiritus ſancti: Hieron. epiſt. ad Euag. ſacerdotum precibus. Auguſt. lib. 3. de Trinita. cap. 4. & alias ſæpè prece myſtica. Similiter Diony. cap. vltimo Eccleſ. hierar. formam huius ſacramenti vocat preces efficientes cõſecrationis. Reſpondeo verba cõſecratoria deprecationem & inuocationem dici, quatenus per illa vis diuina ad conſecrationẽ impetratur, licet formam deprecatoriam non habeant: & ideo generaliter omnem formam cuiuſuis ſacramenti, preces vocare videtur D. Auguſt. lib. 5. contra Donatiſt. cap. 20. Solent etiam aliquid addere, ex quo intelligatur diuerſam eſſe hanc deprecationem à communi, vt Auguſt. dixit myſticas preces, Diony. perfectiuas & conſecratiuas, alij orationem, vel gratiarũ actionem ſuper panem, vt D. Iacobus cap. 5. orationem dixit ſuper infirmum, formã ſacræ vnctionis, & orationem fidei, quaſi dicat, non carmen aliquod magicum, ſed noſtræ religionis propriam inuocationem. Appellant igitur veteres Patres verbum ſacramentale, precem, ſed non pro aliquo homine, vel re, ſed ſuper hominem vel rem ſubiectam, quæ eſt materia ſacramenti.

De ſententia D.Th circa formam calicis.

3 Tertia obiectio eſt ex autoritate D. Th. qui 3. p. q. 78. artic. 1. aſſerit omnes partes, quas eodem tenore ſuper calicem ſacerdos profert, quæ ſequuntur voces illas [ſanguis mei,] pertinere ad ſacramẽti ſubſtãtiam, ſine quibus ſacramentũ non poſſit conſiſtere, quòd ſint eiuſdem ſanguinis deter-

determinationes, & ideò pertinentes ad eiuſdem formæ eſſentialem ſignificationem: quare non erit tantum illa forma ad ſacramenti neceſſitatem pertinens, [hic eſt ſanguis meus] vel hic eſt calix ſanguinis mei. Reſpondeo à pleriſque etiam interpretibus diui Thomæ hanc ſententiam impugnari, à quibuſdam hac diſtinctione defendi: vt dicatur eſſe de ſubſtãtia formæ, quod eſt de integritate, licet non ſit de eſſentia: vt partes animalis ſunt de integritate, ſed non de eſſentia, cum ablatis quibuſdam, perfecta maneat eſſentia: ita ablatis illis particulis, eſſentialem formam permanere, illis appoſitis, eſſe integram, eandem tamen eſſentiam.

4 Sed certè D. Thomæ in doctrina de ſacramentis, quod eſt de ſubſtantia ſacramenti, eſt etiam de eſſentia, & contrà: & ratio illa, quod illæ particulæ ſint determinationes illius prædicati, ſanguinis, voluit efficere, omnes illas partes ad eſſentiam formæ pertinere: & quòd eodem tenore ſuper calicem à ſacerdote proferantur. Quare hanc ſententiam D. Thomæ omnino probare non poſſum, propter eas rationes, quibus oſtendi, tantum eſſe de eſſentia ſacramenti illa verba: hic eſt ſanguis meus, vel quod eſt idem, calix ſenguinis mei. Sequeretur etiam veteres Patres Græcos, nunquam conſecrauiſſe, cùm in eorum Liturgiis in forma calicis huiuſmodi voces non apponantur, neque habuiſſe veram formam huius ſacramenti; vnde multa abſurda efficerentur, homine Chriſtiano indigna. Nos verò conſtanter aſſerimus illos conſecrauiſſe ſuis formis, & habuiſſe verum & perfectum ſacrificium, quod ſine forma conſiſtere non poteſt. Similiter quacunque forma ab Euangeliſtis, vel D. Paulo expreſſa, 1. Corinth. 11. conſecrari poſſe, quia omnes continent, quod pertinet ad neceſſitatem ſacramẽti, licet variis modis expreſſum: ſed ſacerdos Latinus aliquam partem formæ omittens, grauiter peccaret contra præceptum Eccleſiaſticum, quãuis nihil deeſſet ad neceſſitatem ſacramenti. Neque rationes D. Thomæ neceſſariò cõcludunt, quod vult: quia illæ determinationes poſterius adiectę, non ſunt neceſſarię ad eſſentialem formę ſignificationem, ſed vtiles ad expreſſiorem, vt ſupra oſtendimus. proferuntur autem eodem tenore à ſacerdote, non quod ſint de eſſentia ſacramenti, ſed quia in ſenſu pendent à prioribus, non contrà.

5 Oſtendimus eſſe huius ſacramenti certas & præſcriptas formas, ſuper calicem & panem, de veritate earum & legitimo ſenſu deinceps dicendum eſt. eſſe igitur veras conſtat, quia habent vim inſtrumentalem efficiendi quod ſignificant, & hæc eſt veritas formæ ſacramentalis: quia ſacramenta nouę legis ſunt inſtrumenta, & ſacramenti potiſsima pars eſt forma verborum: quare cũ efficit quod ſignificat, eſt vera. eſt enim duplex veritas, vna ſpeculatiua, quæ pendet à rebus ſignificatis: altera practica & factiua rei quam ſignificat, quæ ab ipſo effectu pendet. Vnde hæc veritas tunc primum eſt, cum res ſignificata effecta eſt. cum autẽ omnis cauſa effectu ſit prior ſaltem natura, & hæc cauſa inſtrumentalis formæ ſacramentalis ſit in ſignificãdo, quatenus efficit quod ſignificat, neceſſe eſt prius natura perfectam eſſe totius formæ ſignificationem, quod eſt in momento prolationem terminante, quã effectum ipſum exiſtere. Effectum verò eſt cõuerſio panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti, vt conſtabit in doctrina de tranſubſtantiatione. quid autem ſit hæc vis inſtrumentalis dictum eſt, cum oſtendimus ſacramentum nouæ legis eſſe gratię inſtrumentum in vſu ſacramẽti: ſed quia hoc ſacramentũ ante vſum conſiſtit, ſola materiæ per formam conſecratione, ideo vis iſta inſtrumentalis ad immutandam materiam, in ipſis verbis ſita eſt. Sic generaliter veritas in his formis debet expendi. ſpecialiter autem vnaquęq; ſignificat ſuum effectum ab altera indepẽdentem. forma quidẽ panis, hoc, id eſt, ſingularem ſubſtantiam pręſentem & ſub accidẽtibus contentam, eſſe corpus Chriſti. ſimiliter, hic calix continẽs ſub ſpecie vini ſingularẽ ſubſtantiã, eſt ſanguis Chriſti, nã [hoc] ſignificat præſentem ſubſtantiã ſub accidẽtib', quęcũq; illa ſit, ſimiliter [hic.] Et quia momentanea mutatio tota ſimul momẽto perficitur, & hęc panis & vini cõuerſio momentanea eſt, tũ quia ſubſtãtia, illius terminus nõ ſuſcipit magis & minus, tũ quia ſubiectũ non præparatur ſucceſſiuè: denique quia fit virtute Dei infinita, cum primum eſt actio inſtrumenti perfecta, quæ eſt ſignificatio integra formę in termino

Veritas formæ panis & vini, 3. p. q. 78. ar. 4. & 5.

Conuerſio panis & vini momento perficitur. ead. q. ar. 7.

3. p. q. 75. ar. 7.

termino prolationis & momento, neceſſe eſt effectum vtriuſque formæ exiſtere, hoc eſt, corpus Chriſti ſub figura panis, & ſanguinem Chriſti ſub ſpecie vini. Effectum autem vnius formæ ab altera non pendere, ſed panem ſeparatum cōſecrari propria forma, deinde vinum, ex actione Chriſti, ex formarum ſignificatione, ex vſu Eccleſiæ catholicæ apertè colligitur.

Forma vnaquaque eſt abſoluta & independens ab altera.

6 De actione Chriſti conſtat ex Euangeliſtis, ſeparatam fuiſſe & abſolutam ad vnamquamque ſpeciem perſe conſecrandam: & ex Luca & Paulo idem apertius conſtat, quatenus referunt primam ſpeciem confectam fuiſſe inter cœnandum, alteram verò poſtquam cœnatū eſt, adeò vt certum ſit moram aliquam inter ſumptionem corporis & ſanguinis fuiſſe interiectam: quod ſi certum eſt corpus Chriſti ſumpſiſſe factum ex pane per conſecrationem, certum etiam eſſe debet, panis conſecrationem abſolutam fuiſſe & independentem à vini conſecratione: quod idem de ſacerdotibus conſecrantibus dicendum eſt, cùm ſimiliter faciendi poteſtatem accipiant à Chriſto, & in verbis formarū eadem inſit vis operatiua conſecrationis. Deinde, ſignificatio cuiuſuis formę eſt abſoluta & indepēdens ab altera, vt conſtat: ergo & efficientia: cùm oſtenſum ſit formas efficere, quod ſignificant. Tertiò idem confirmat vſus vtriuſque Eccleſiæ Græcæ & Latinæ, quæ vnāquamque ſpeciem ſeorſum proponit & repræſentat populo adorandam, & priorem panis, ante conſecrationē vini. quod ſi quis vel ex hæreſi vel ex negligentia vinum prius conſecraret, certa eſſet ſimiliter conſecratio, quamuis grauiter peccaret, quia vna non pendet ab altera. Vnde in Concil. Tolet. 7. cap. 2. decretum eſt, quod nunc regula Eccleſiaſtica tenet, ſacerdote defuncto vel ægritudine impedito ſtatim à prima conſecratione, ſecundam conſecrationem ab alio ſacerdote abſolui debere, ſine prioris iteratione. Quod ſi ex apertis obſcura illuſtrari oportet, vt admonuit diuus Auguſt. de ſcriptura, lib. 2. de Doctr. Chriſtia. cap. 9. certe huius ſententiæ, hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. 1. Corint. 11. idem ſenſus eſt, atque illius, hic eſt calix ſanguinis mei noui teſtamenti, neque pro teſtamento hoc loco, vt aliis multis, licet fœdus collocare, quia vox Hebrea Berith, & Græca, diathice, cum morti vel ſanguini iungitur propriè teſtamentum ſignificat, vt oſtenditur Galat. 3. & Hebr. 9. quia fœdus Chriſti morte & ſanguine ipſius ſancitum eſt.

Verba vtriuſque formæ. proprie accipienda eſſe, non autem tropicè aut figurate.

7 Sed quoniam aduerſarij veritatem his formis expreſſam, figuratam & impropriam locutionem in illis aſſerentes, conantur peruertere, proprium ſermonem in illis contineri, primò confirmemus, deinde obiectiones illorum refutemus. Aſſerimus igitur verba vtriuſque formæ panis & calicis propriè vſurpari, ſine tropo & figura, vt planè ſignificent in ſacramento, quod illis perficitur, contineri realiter & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem Chriſti, cum ex illius perſona dicitur, hoc eſt corpus meum, hic eſt calix ſanguinis mei. Primum ergo argumentum, quo proprietas cōfirmatur in vtraque forma, ſit huiuſmodi. In articulis fidei & dogmatis neceſſariis ad ſalutem, nunquam Spiritus ſanctus improprium vſurpauit ſermonem: ſed in his formis articulus fidei & dogma neceſſarium continetur, quod alibi non ita planè expreſſum eſt: propriè igitur verba vtriuſque formæ accipienda ſunt. Propoſitio inductione conſtat, ſi quis conſiderat myſteria fidei, nobis ad credendum propoſita, in nullo enim reperitur impropria & abuſiua locutio. vnde Eccleſia Manichæos deteſtata eſt, quòd illud Ioannis. 1. Verbum caro factum eſt, quo myſterium incarnationis continetur, ad imaginariam & impropriam carnem conſtituendam detorſerint: quibus noſtri aduerſarij Caluiniſtę perſimiles ſunt, corpus & ſanguinem Chriſti in formis huius ſacramenti impropriè vſurpantes. Damnauit etiam Eccleſia Neſtorianos & Arrianos, quòd illud Patris æterni dictū: hic eſt filius meus dilectus, quo planè conſubſtantialitas Patris & Filij exprimitur, impropriè explicauerint non de filio naturali, ſed de nūcupatiuo & adoptiuo ſecundum affectū.

Fidei myſteria propriis verbis ſemper exprimuntur.

Aſſumptio, quæ in eiſdem formis, articulum fidei, & maximum religionis myſterium conſtituit, catholicis & veteribus Theologis notiſſima eſt: tum quia per eas ſancitum & initum eſt nouum teſtamentum & pactum, quod eſt religionis Chriſtianæ firmamentum, vt in forma calicis

licis

licis apertis verbis proponitur apud Paulum & Lucam, cùm dicitur vel ſanguis noui teſtament, vel nouum teſtamentum in meo ſanguine: vt explicatur infra in doctrina de ſacrificio noui teſtamenti. percurre omnia fœdera & pacta Dei cum veteribus Patribus inita, videbis certè omnia pacta conuenta, apertis verbis & aſpectabilibus rebus conſtituta. idem eſt in omnibus ſacramentis vete. leg. in verbis Moyſi ad populum: impium eſt ergo aſſerere, quod in verbis dedicatoriis noui & æterni teſtamenti, nihil apertè ſincere & ſimpliciter geſtum ſit à Domino. Eſſemus certè miſerabiliores omnibus hominibus, ſi in re tanti momenti, imò in fundamento religionis Chriſtianæ, Chriſtus Dominus vetera omnia perficiens & conſummans, perſpicuè nobiſcum nó egiſſet.

Hoc ſacramentum continens Chriſtum præſentem, pertinet ad fidei articulum.

8 Eſſe autem in hoc ſacramento realē Chriſti exiſtentiam, quæ pendet ex verborum proprietate, fidei articulum & neceſſarium religionis dogma, ſine cuius fide ne ruſticus quidem ſalutem aſſequi poſſit, Theologi oſtendunt, cum ad aliquem ex communibus articulis fidei pertinere oſtendunt. D. Thom. vt ſacramentum eſt Euchariſtia, realiter continens Chriſtum, ad articulum de Eccleſia reuocat: vt autem pręſentem continet Chriſtum, ad articulum de omnipotétia. Thomas Vvaldenſis effectum illius præcipuũ conſiderans, ad ſanctorum communionem. quidam denique totum. hoc myſterium ad articulum de Eccleſia, vt cumque ſit, conſtat conſenſu omnium Theologorum, hoc myſterium in eo genere credibilium contineri, quæ omnibus expreſsè credenda, vt ad ſalutem neceſſaria, proponuntur. Secũdum argumentum ſit, inſtitutio ſacramenti admittere nó poteſt figuratum & improprium ſermonem: ſed formæ prolatę à Chriſto, ad inſtitutionem huius ſacramenti pertinent, (cum inſtituere ſacramentum, ſit formæ & materiæ deſignatæ coniunctionem ad ſanctificandũ repreſentare & ſancire:) formæ igitur huius ſacramenti prolatę, non poſſunt improprium ſermonem continere. Propoſitio, in qua vis argumentationis conſiſtit, conſtat: quia ſermo ſacramentalis habet viſibilem actionem, & præceptum rei agẽdę: non poteſt ergo improprius eſſe aut figuratus: verbi gratia. in concione & ſermone communi potuit Chriſtus, & ſæpè vſus eſt figuris, tropis, vt cum ſe appellat oſtium, viam, vitem: at ſi accepiſſet vitem, vel panem & vinum cum magna & ſacra cæremonia, inſtituens aliquam actionem ſuper eam, & prætereà iuſiſſet, vt ſimiliter faceremus, tunc ſanè figuratiua locutio eſſe non poſſet: alioquin ſequeretur maxima religionis perturbatio & incertitudo diuini cultus.

9 Quod ſi dicas, ſacramenti in rebus viſibilibus inſtitutionem, figuratam nó eſſe, ſed effectum ſacramenti inſtituti & finem, figurato ſermone exprimi poſſe, & hoc expreſſum eſſe illis formis, cum dicitur, hoc eſt corpus meũ, & hic eſt ſanguis meus. Reſpondeo, has formas ad inſtitutionem ſacramenti pertinere, quia ſunt de illius eſſentia: & ideo proprio ſermone exprimi oportuiſſe: quia voluit Chriſtus Apoſtolos ſimiliter facere, formas ſubiectæ materiæ applicando: hoc eſt, conficere ſacramentum, & ſacrificare: & quia in nouo teſtamento non eſt ſacriſacrificium, niſi in ipſo corpore & ſanguine Chriſti, ideo expreſſit propriè, hoc eſſe ſuum corpus & ſanguinem, in quibus ſacrificium conſiſteret: alienum eſt igitur ab inſtitutione tanti ſacramenti & ſacrificij figurato & improprio ſermone vti. Confirmatur, quia nó congruit diuinæ ſapientiæ Chriſti, qua cuncta ſcandala circa hoc pręcipuè ſacramentum, & vltimam voluntatem ſuam præuidebat, nec bonitati & amori, quo fideles vſque in finem dilexit, dediſſe perpetuam occaſionem falſæ ſententiæ, falſi cultus, atque adeò idololatrię: cum ex hac tam aperta & minimè ſuſpicioſa ſententia, vbi extat nullum ſignum figuratæ & impropriæ locutionis, inducta ſit vniuerſa Eccleſia ad credendum & adorandum Chriſtum pręſentem in hoc ſacramẽto: & ex conſequẽti Chriſtus ipſe, horribile dictu, data opera in ſummo amoris ſui pignore, & in ſuo teſtamento conſtituiſſet damnationem maximæ parti fidelium. Tertium argumentum ſit, ex determinationibus, quas idem Dominus verbis adiunxit ſacramentalibus, quæ omnino prohibẽt, huiuſmodi formas figuratè & improprie accipi poſſe. Nó ſolùm enim aſſeuerauit, quòd panis, quẽ manibus teneret, eſſet ſuũ corpus, & eſſe poculũ ſanguinis ſui, ſed adiunxit verba determinantia

aper-

apertiſsimè,quod ná eſſet corpus, & quis ſanguis dicens,[quod pro vobis tradetur, quod pro vobis datur.] Sanguis, qui pro multis effundetur, ſanguis noui teſtaměti. & Ioá.6.de hoc ſacraméto,vt poſtea oſtědetur, inquit: panis qué ego dabo, caro mea eſt,quá ego dabo pro mundi vita, vt legunt pleraque exemplaria Græca.

10 Idem cófirmat illa ſententia D. Pau. 1.Cor.11. Manducás indignè hoc ſacramẽtum, reus ſit corporis & ſanguinis Domini: quod nullo modo verum eſſe poteſt,ni reuera corpus Domini percipiatur. Ad eádem ſententiam pertinet illud cap 10.eiuſdem epiſt.calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis,quem frangimus,nonne participatio corporis Domini eſt? Quartum argumentum ſit à perſonis narrantiú Euangeliſtarum, & audientium Apoſtolorum. illi enim eiſdem verbis propriis eandem ſententiá expreſſerunt,cum tamẽ poſteriores,ſi quid à prioribus obſcurè dictum ſit, planius proponant, vel ipſimet ad præcindendam occaſionem falſæ intelligentiæ & erroris, aliquid adiungunt, ad explicationem obſcuræ ſententiæ.vnus Euangeliſta dixit: Si ego in digito Dei eiicio dęmonia: alius apertiùs,ſi ego in ſpiritu Dei eiicio dæmonia. Dominus dixit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus reædificabo illud,addit Ioannes ad explicationem, ille autem dicebat de templo corporis ſui. dixit etiam Dominus,qui credit in me,flumina dę ventre eius fluent aquæ viuæ: addit Ioannes,hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes. In verbis autem ſacramentalibus, vbi ſumma cura eſſe debuit, nihil tale fit, quia Spiritus ſanctus propriè intelligi voluit. Solent etiam Apoſtoli obſcuriorum explicationem à Domino petere, cùm vel figuratè vel tropicè proponuntur. Matt.13. dicunt ediſſere nobis parabolam zizaniorum: Matth.15. Petrus inquit, ediſſere nobis parabolam iſtam. interrogauerunt etiá Dominum Matth.19.circa difficilem quęſtionem de diuortio & matrimonio. & in ſermone proximè conſecuto huius ſacramenti inſtitutionem, quum quædam dixiſſet obſcurè Ioan.16.dicũt inter ſe Apoſtoli,neſcimus quid loquitur, quod cum Dominus explicuiſſet,dixerunt illi: ecce nunc palam loqueris,& prouerbium nullum dicis. Sed nihil ſimile factú legimus, cum verba ſacramẽtalia protulit Dñs,quia proculdubio edocti à Domino veritatem huius myſterij,non ſtupebant tanquam ad figuram,& núquam auditum orationis genus, vt optime conſiderauerunt Cyril.lib. 4.in Ioan.cap.14.& Chryſoſt.homil. 83. alioquin, qua ratione verú eſſet, quod inquit Dominus,Luc.8.vobis datú eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.

Obſcura aut Dominus aut Euangeliſtæ ſæpè explanare ſolent.

11 Atque hæc quidem argumenta euincunt,non eſſe vllam figuram aut tropum, ſed omnia propriè vſurpari in formis huius ſacramenti; illa autem concludunt,nullam eſſe metaphoram aut parabolam. In ſermone enim metaphorico repugnans repugnanti attribuitur, quod idem eſſe alteri nulla omnino potentia efficere poſſit, vt cum dicitur Apoſtolis: Vos eſtis ſal terræ, Ioannes eſt Helias: & ideo ad metaphoram confugiendum ſit, vt ſermonis veritas conſtet: at in formis huius ſacramenti nulla repugnantia continetur, cum ſignificatur eſſe corpus Chriſti ſub figura panis, & ſanguinem ſub vini figura; nulla eſt igitur metaphorica in his locutio. Præterea, in ſermone metaphorico ſemper adhibetur aliquid vulgare,ad illuſtrãdum, quod obſcurum eſt. ſic natura ſalis notior in condiendo, ad condimentum Apoſtolorum: nihil autem ſimile eſt in eiſdem formis: non ſunt igitur metaphoricæ locutiones. Neque etiam parabolicę, in quibus continens eſt & perpetua metaphora, quia ſublata de ſingulis verbis metaphora, tollatur neceſſe eſt de toto ſermone parabola illæ vero parabolarum explicationes,ager eſt mundus, ſemen eſt verbum Dei, multo minus hìc locum habent, quia nulla in ſacramenti inſtitutione parabola præceſſit,cuius explicationes ſint illæ formæ,hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus.

12 Tandem concludamus,hanc eſſe omnium Patrum Eccleſiæ catholicæ conſentientem ſententiam in his verbis formarú, nihil eſſe improprium aut figuratum, ſed planè ſignificari, corpus Chriſti ſubſtantiale,& verum ſanguinem in hoc ſacramẽto contineri,& ideo his verbis firmari fidem noſtram de reali Chriſti exiſtentia in hoc ſacramento,vt ſolis verbis Chriſti credatur: non autem ſenſibus,qui de ſubiecta acci-

accidentibus ſubſtantia, certò & verè iudicare non poſſunt. vnde verborum illorum proprietas & realis Chriſti pręſentia, adeò ſunt coniuncta, vt qui vnam tollit, alteram non poſſit retinere: ſed ratione & tractatione prior eſt proprietas verborum, de qua proinde prius nobis diſſerendum fuit. quare omnia Patrum teſtimonia, quæ poſteà citanda ſunt ad confirmandam realē Chriſti præſentiam, eadem ſimiliter valent ad confirmandam verborum proprietatē, ex qua, illa præſentia concluditur. Quapropter Synodus Trident. ſeſſ. 13. c. 1. ſecuta Patrum, & vniuerſalis Eccleſiæ ſentētiam, ſic definit de verbis formarū huius ſacramenti. quæ verba à ſanctis Euāgeliſtis commemorata, & à D. Paulo poſteà repetita, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præſeferant, ſecundum quā à Patribus intellecta ſunt, indignum ſanè flagitium eſt, ea quibuſdam contentioſis & prauis hominibus, ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & ſanguinis Chriſti negatur, contra vniuerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri: quæ tanquam columna & firmamentum veritatis, hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut ſatanica, deteſtata eſt.

Aduerſariorū ſententia, de improprietate verborum Domini, in hoc ſacramento.

13 Sed vt facilius catholica hæc ſentētia ab impugnationibus hæreticorum defendi poſſit, illorū obiectiones refutādæ ſunt. aduerſarij igitur, tum vt horum verborum efficaciam, vt Lutherani, tū etiam vt omninò tollāt de hoc ſacramento realē Chriſti præſentiam, vt Sacramētarij, pręſertim Caluiniſtæ, induxerunt improprietatem, vel in illis verbis conſtituentes metaphoram, vel heteroſin, vel ſynecdochen continentis pro cōtento, vt Lutherani. quidam per heteroſin ſic explicātes illa verba, hoc ſignificat corpus meum: per metaphoram, hæc eſt figura corporis mei: per ſynecdochem, in vel ſub pane, vel cū pane, eſt corpus meum. itaq; omnibus Lutheranis pronomen [hoc] demōſtrat panem, vt ſit idē, hoc eſt corpus meū, quòd hic panis eſt corpus meū: & quia hoc eſſet omninò falſum, cùm repugnans dicatur de repugnanti, ad improprium ſermonem confugiunt, & omnibus illis modis ſermonem Domini verum eſſe interpretantur, ad ſuum errorem accommodatè, quo ſcilicet, cum panis ſubſtantia, in ipſa ſacramenti receptione, corpus Chriſti ſubſtantiale coniungunt, ſimiliter explicant formam calicis. Sacramentarij verò, qui cœlo Chriſtum concludētes, nullo modo in hoc ſacramento ſubſtātialiter, nec in ipſa ſumptione admittūt Chriſtum præſentem: & ideò improprietatem ſermonis aliis modis retinentes, à metonymia præſidium petunt, vt ſigno nomen ſignati attribuatur, corpus nempè, pro pane ſignificāte corpus ipſum, quaſi dixerit Dominus, manducate panem, vt inſtrumentū, ſymbolum, aut ſignum efficax, quo Chriſtus vobis virtutem corporis mei communico per fidem in ſpiritu. itaq; hoc ſacramentum ſit ſignum participationis & cōmunionis ſpiritus Chriſti, à ſuo corpore vero realiter, tanquam per canalem quendā per panem ſacramentalem defluentis. quare nihil aliud erit Caluino manducare hoc ſacramentū, quàm virtute defluente à corpore Chriſti realiter paſci, & fide, ſpiritu, mēte haurire gratiam ex corpore Chriſti. Hinc eſt quod Caluiniani ſic formas huius ſacramēti impiè exponunt, hoc eſt corpus meum, nō ſubſtantia, ſed ſignificatione & repręſentatione fidei: ſimiliter hic eſt calix ſanguinis mei.

Claud. ſanct. repetitione prima c. vlt.

14 Scio à recentioribus, varias expoſitiones verborum Domini, ad octoginta quatuor, connumerari: ſed plures ex illis, hac vna Caluini continentur, & omnes ad eaſdem propoſitas facilè reuncari poſſunt, & his refutatis, cæterę omninò refutātur. His igitur & pluribus aliis ſimilibus præſtigiis verborum, aduerſarij ſuos mirificè ludificantur: & vnus Caluinus his inuentis adeò gloriatur, vt catholicos vocet literales magiſtros, reliquos ſacramentarios, tanquam nimis humiliter de hoc myſterio ſentientes, præ ſe cōtemnat. Et quoniam heretici, vt inquit Hier. ad Pām. & Oceanū de erroribus Orig. ſic verba temperant ſic ordinē vertunt, vt & noſtram & aduerſariorū cōfeſſionem teneant, vt alter hæreticus, aliter catholicus audiat. vocant Caluiniſtæ ſuam cœnam, ſubſtantialē & realem participationē corporis Chriſti. Sed intelligūt obiecto tenus, quatenus de corpore Chriſti in cœlo tantum, vt illi volunt, exiſtenti, dimanat doni ſpiritualis efficacia per ſymbola panis & vini: quo ſanè modo imaginaria, & intellectualis ſumptio, ſubſtantiales dici poſſent, quia ſunt circa ſubſtātiam corporis Chriſti. Prætereà ſequitur, quòd nullus verum Chriſti corpus indignè ſume-

ret, quod affirmant Paulus 1. Cor. 11. quia nullus indignus efficaciam illam doni cęleſtis per Euchariſtiam participare poteſt.

15 Simile fuit cómentum Valentini, Neſtorij & Arrij, vt verũ Chriſti corpus, perſonã filij Dei, naturalem filiũ tollerent, ſermones ſcripturæ proprios de his rebus, ad improprios & figuratos transferentes. ſed conſideremus arguméta, quibus proprietatem verborũ tollere, & improprietatem inducere conantur.

Hæreticorũ argumenta cõtra verborum proprietatem.

Primùm eſt, quia verbum ſacramentale ſemper figuratum eſt, nunquã proprium: atq; ita Chriſtus dixerit, corpus meũ, & ſanguinem ſacramentaliter, hoc eſt figuratè & impropriè: cùm in ſacramétis ſit rei ſignificatę ſimilitudo, ex qua ſigno nomẽ ſignati accómodatur: atq; ita dici ſacramẽtum corporis & ſanguinis Chriſti, nó reipſa, ſed quodãmodo, & ſecũdum ſimilitudinẽ, vt videtur etiam aſſerere D. Aug. ep. 23. lib. 3. cótr. Maximin. c. 22. & in Leuit. q. 58. & vt veteribus mãna fuit etiã ſacramentalis panis. Confirmant etiã ex ipſis formis, cùm in forma calicis, calix pro vino calicis per metonymiam vſurpetur, teſtamentum etiã ſumatur impropriè in eadẽ forma apud Lucã & Paulum. Secũdũ argumẽtum eſt ex Patribus, qui hoc ſacramentũ non propriè dicunt eſſe corpus & ſanguinẽ Chriſti, ſed ſignum, figurã, memoriale, ſymbolum, imaginem, ſimilitudinẽ, repręſentationem, antitypum: quæ omnia cũ ꝓprietate corporis & ſanguinis coexiſtere & cõuenire nó poſſunt. Tertium argumentũ deſumunt ex ratione naturali, qua volunt finẽ pręſcribere omnipotẽtiæ Dei: quod fieri nó poſſit, vt Dñs propriè ſignificet, ſuum corpus & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, ſi fidei articulus eſt, quod ſedet ad dexteram Patris, & vnum corpus multis locis ſimul eſſe non poteſt.

Sacramentalis locutio non excludit proprietatẽ ſermonis.

16 Ad primũ reſpondetur, ſacramentalẽ locutionẽ eam eſſe, quę ſacramenti naturã deſcribit, hęc verò ex propria cuiuſq; inſtitutione petẽda eſt. ſuprà autẽ oſtendimus, omnis ſacramẽti inſtitutionẽ in verbis propriã eſſe, & in ſignificatione eatenus dici poſſe figuratã, quatenus ſignificant, quod tectũ eſt & occultũ, ſed propriè, vt in verbis ſit proprietas: ſit autem in rebus figura & occulta ſignificatio. ſic in vet. teſt. occidebantur in ſacrificiis animalia, ſed in figurã Chriſti ſola fide percepti. ſic in formis huius ſacramẽti eſt corpus & ſanguis Chriſti verè & ſubſtãtialiter ſecundũ propriã verborũ ſignificationẽ, ſed in figura & ſpecie panis & vini occultus, & ſola fide, ideſt, nó ſenſibus perceptus. quare in ſacramẽtis agnoſcimus rerũ occultarum figuras, nó tamen in verbis eſſentialia ſacramenti cótinentibus. de ſanctorum explicatione paulò poſt dicemus. Ad confirmationẽ huius primi argumẽti reſpondetur, figurã & improprietatẽ nó admiti in principalibus partib⁹ vtriuſq; formę, vel in principali ſenſu, vt ſenſus intẽtus incertus reddatur, vt in his verbis, corpus, ſanguis, eſt: in aliis partibus ideò admitti, quia ex principalibus propriis facilè determinãtur: & ſunt illę figuratę locutiones adeò tritę & vulgares, vt nullam incertitudinẽ in ſenſu loquentis ingenerent, & ideò pro natiuis & propriis habeãtur. vt calicem, aut poculũ aquæ dare, aut bibere, pro aquã è poculo. Sic Iudęis teſtamentũ in ſanguine, apertè & ſine figura ſecundũ phraſim Hebr. fœdus initũ in ſanguine & cruore confirmatũ, ſignificat, vt expoſuerũt Marcus & Matthæus, quod obſcure & more Hebr. dictũ eſt à Luca & Paulo: cũ illi dicant, ſanguis meus noui teſtamenti, hi autem, teſtamentum in meo ſanguine.

In verbis principalibus huius ſacramenti & in præcipuis Chriſti myſteriis, proprietas ſermonis retinetur.

17 Fatemur itaq; in quibuſdã verbis cœnę tropum, aut figurã reperiri, ſed nũquid propterea in cęteris proprietas abiicienda eſt? bibere in regno Patris, figuratè intelligi poteſt ſecundum quoſdã, perfundi manifeſta Dei & Chriſti Dñi viſione: aut propriè ſecundum alios de vera & reali cõiunctione cum Chriſto, quæ huius ſacramẽti perceptione perficitur. in illis verbis, hic calix nouũ teſtamentũ eſt in meo ſanguine, & in illis, iudiciũ ſibi mãducat & bibit, traductio eſt cauſę & effectus, & cótrà: ſed nunquid propterea erit in ipſiſmet verbis formarũ? quę omnes ſucceſſores Apoſtolorũ ſemper propria eſſe intellexerunt? & inducta impropria & figurata locutione, induci neceſſe eſt, nouũ & inſolitum dogma, ab hoc ſacramẽto realẽ Chriſti pręſentiã expellẽs. In pręcipuis etiã religionis myſteriis, ſi quid figuratè & impropriè dictũ ſit, ſolet ſtatim ſcriptura aliquid apponere, ad explicandã improprietatẽ. vocauit ſcriptura agnum Phaſè, ſed addidit ſignũ fœderis, tranſitus monimentũ, vel victimam tranſitus. Chriſtus dicitur paſtor, ſed cuius nos ſimus oues: dicitur vitis, ſed cuius nos

ſimus

ſimus palmites: oſtium, ſed quo nobis ingreſſus ad Patrẽ pateat: petra, ſed ſpiritualis: Leo, ſed de tribu Iuda: locus etiam & altare dicitur Dñs, ſed quatenus in ipſo videtur & colitur. Quare ex his exẽplis velle in formas huius ſacramenti figurã inducere, valdè alienũ eſt: cũ nihil ſit additum, quod nõ confirmet proprietatẽ ſermonis, tantũ abeſt, vt improprietatem explicet. dicitur enim de corpore, quod pro vobis tradetur, quod datur, de ſanguine, qui pro vobis effundetur, quæ nõ poſſunt verè attribui niſi corpori & ſanguini Chriſti, verè & ſubſtãtialiter exiſtenti in ſacramento, cui illa attribuuntur. Similia ſunt exẽpla, quæ pro ſe aduerſarij de nouo teſtamento depromunt: colũba, aut linguę igneę ſunt Spiritus ſanctus, Ioãnes eſt Helias, Petra erat Chriſtus. dicitur enim ſpiritus viſus, ſed tã quam colũba: Ioannes dicitur Helias, ſed in ſpiritu & virtute: Petra dicitur Chriſtus, ſed ſpiritualis: nihil igitur ex his locis conſtanter concludi poteſt.

Explicantur Patres, cũ vocant hoc ſacramentum figuram corporis Chriſti.

18 Ad ſecũdum, ne in ſanctorum lectione offendere poſſis, conſiderabis primo calũniatoris eſſe, ex paucis & obſcuris, velle officere lumini pluriũ & manifeſtorũ, cũ contrà potius ex manifeſtis obſcura illuſtrãda ſint: nihil autẽ manifeſtius & ſæpius proponitur ab omni antiquitate, quã verborum huius ſacramenti proprietas, & quę illi neceſſariò cohęret, realis & ſubſtãtialis Chriſti in eodem pręſentia. Secundò animaduertes, à Patribus, quæ aliàs ad literã propriè dicuntur, ſpiritualiter nonnunquam exponi, ex hoc autẽ ſenſu ſpirituali & myſtico, nõ debet præiudicium adferri ſenſui literali & proprio, cũ ſpiritualis ſenſus in literali fundetur, & ideò illi repugnare non poſſit. ſic Orig. ad c.26. Matth. hoc ſacramentũ vocat, verbum nutritoriũ animarũ. Tertiò obſeruabis, omnes voces ab antiquis vſurpatas, quæ videntur corporis Chriſti verã pręſentiam, manducationem, aut oblationẽ imminuere, & pro illa velle, vmbraticã, ſpiritualem, metonymicã, & tropicã inducere, ad rationẽ tantum & modũ exiſtendi, mãducandi, immolandi, qui eſt occultus & ſacramẽtalis, pertinere: & ideò identitatẽ ſubſtantię, rei aut actionis veritatẽ tollere non poſſe. Hoc ſenſu dixit D. Aug. quod Chriſtus quodãmodo ſe portabat manibus ſuis, in Pſal.33. & ep.23. ſacramentum corporis Chriſti, ſecundum quẽdam modum corpus Chriſti eſſe, vt ſacramentũ fidei in paruulis per characterẽ manens, dicitur ſacramentum fidei & illorũ fides quodammodo, licet reuera per illud paruuli ſint in numero fideliũ. ſic etiã exprimẽte Aug. Pſal.98. inquit Dñs, nõ hoc corpus, quod videtis mãducaturi eſtis, & bibituri ſanguinẽ, quem effuſuri ſunt, qui me crucifigẽt. hoc enim intelligitur, nõ de ſubſtãtia ſimpliciter, ſed cum modo naturali exiſtẽdi, quo modo nõ eſſent Chriſtũ mãducaturi, ſed potius ſacramẽtaliter. ex hac obſeruatione, vſurpatur à quibuſdã illa triplicis corporis Chriſti diſtinctio, veri, myſtici, ſacramentalis, cuius meminit Paſchaſius in fine ep. de corp. & ſang. Dñi, quam propter latentem errorẽ quorundã ſub illa, nõ probãt. Ratione eiuſdẽ modi exiſtẽdi myſticè & ſacramentaliter Chriſtum in Euchariſtia, & non in propria ſpecie, accipiẽdę ſunt illę voces, memoriale, ſignum, &c. quas quidã tribuunt huic ſacramẽto, dicẽtes eſſe ſignũ & memoriale Chriſti: quoniã licet realiter Chriſtũ contineat, cõtinet tamen myſticè, & nõ in propria ſpecie: vt ipſa figura panis & vini, non tantũ ſit ſignũ Chriſti realiter cõtenti, & effectus, quẽ illius ſumptio efficit, ſed ipſius etiã Chriſti, vt exiſtentis in propria natura & forma. Sic Aug. cõt. Adimantum c.12. & in Pſal.3. Ambr. lib.1. offic. c.48. vocãt hoc ſacramẽtum, figuram & imaginem corporis & ſanguinis Dñi. Sic Gręci appellant ſymbola, & antitypa, vel ante conſecrationem, vt explicauit 2. Nicęna Synodus diſputãte Epiphanio, & Damaſ. lib.4. de fide c.14. vel poſt conſecrationẽ eodem ſenſu, quo diximus Aug. & alios Patres vocare hoc ſacramentum figurã corporis & ſanguinis Dñi.

19 Mihi tamen videtur idẽ eſſe Græcis antitypõ, ex imitatione Petri 1. epiſt. c.3. & Pauli Hebr.9. vſurpatũ, quod repręſentatio dicitur D. Hier. cum ait, Chriſtũ ſacramento panis veritatem ſui corporis & ſanguinis repręſentaſſe: quia repręſentare, eſt rẽ preſentem exhibere, vt dicunt iureconſulti, repręſentari pretiũ agri. Illud eſt prætereà in antitypo, quod cõtinet typi & figurę veteris rem & veritatẽ, ſed in imagine occultã & tectam, vt inquit D. Paul. de rebus noui teſtamenti Heb.10. & ideò antitypon eſt res vera, quę relatiuè reſpõdet antiquę pręnuntiationi & vmbrę, quamuis non habeat extrinſecus manifeſtam & cõ- *Antitypon & repræſentatio.*

 ſpicuam

ſpicuam exiſtentiam, vt erit in ſe & in beatitudine. Sic ergo Euchariſtia dicitur antitypô Chriſti, quia licet realiter Chriſtum côtineat, continet tamen tectum figura panis & vini. Tertul. etiam lib. 4. côt. Marc. inquit, hoc eſt corpus meũ, id eſt, figura corporis mei, ſed hoc additur ad expoſitionẽ pronominis, hoc, quaſi dicat in noua lege illud fecit Chriſtus corpus ſuũ, quod erat figura corporis in veteri, qui ſenſus ex antecedentibus & côſequentibus colligitur. Ad tertium argumentum reſpondetur, nihil in hoc ſacramento ratione naturali, ſed fide inueſtigandum eſſe: nihil autem in eo eſſe, quod rationi naturali repugnet, cùm explicauero modum exiſtentiæ ſacramentalis, omninò conſtabit.

QVÆSTIO LXXV.

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

¶ *Et circa hoc quæruntur octo.*

Primò, vtrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundũ veritatẽ, an ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno.

Secundò, vtrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt côſecrationem.

Tertiò, vtrum ſubſtantia panis, vel vini, poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur.

Quartò, vtrum panis poſſit conuerti in corpus Chriſti.

Quintò, vtrum in hoc ſacramento poſt conuerſionem remaneant accidentia panis & vini.

Sextò, vtrum facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis.

Septimò, vtrũ iſta côuerſio fiat in inſtãti.

Octauò, vtrum hæc ſit falſa, ex pane fit corpus Chriſti.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento non ſit corpus Chriſti ſecũdum veritatem, ſed ſolum ſecundũ figuram, vel ſicut in ſigno. Dicitur enim Ioã. 6. quod cum Dñs dixiſſet, niſi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, &c. multi ex diſcipulis eius audiẽtes, dixerunt: Durus eſt hic ſermo, quibus ipſe dixit: Spiritus eſt, qui viuificat, caro non prodeſt quicquã, quaſi diceret, ſecundũ expoſitionẽ Aug.* ſuper Pſal. 98. Spiritaliter intelligite, quod locutus ſum, nõ hoc corpus quod videtis mãducaturi eſtis, & bibituri illũ ſanguinẽ, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent, ſacramentum aliquod vobis commendaui, ſpiritaliter intellectum viuificabit vos, caro autẽ non prodeſt quicquam.

Sup. q. 65. ar. 3 ar prin. & infr. q. 76. per totũ. & 4. diſt. 10. ar. 1. & d. 11 prin & 4. côr c. 71 & 1. Cor. 11. le. 5. col. 2. & 4.

** In Pſal. 98. non procul à medio expoſitionis, to. 8 refertur hoc, de côſ. d. 2. c. 45.*

¶ 2. Præterea, Dñs dicit Matt. vlt. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationẽ ſeculi. Quod exponẽs Aug.* dicit: Donec ſeculũ finiatur, ſurſum eſt Dñs, ſed tamẽ & hic nobiſcum eſt veritas Dñi: corpus enim in quo reſurrexit, in vno loco oportet eſſe, veritas autem eius vbiq; diffuſa eſt. Non ergo ſecũdum veritatem eſt corpus Chriſti in hoc ſacramẽto, ſed ſolum ſicut in ſigno.

¶ 3. Præterea, Nullũ corpus poteſt eſſe ſimul in pluribus locis, cũ nec angelo hoc conueniat, eadem enim ratione poſſet eſſe vbiq;. Sed corpus Chriſti eſt verũ corpus, & eſt in cælo. Ergo videtur, quod non ſit ſecundum veritatem in ſacramẽ-

to

to altaris,ſed ſolum ſicut in ſigno.

¶ 4.Præterea,Sacramēta Eccleſię ad vtilitatē fidelium ordinātur. Sed ſecundū Greg.*in quadam homil. regulus reprehenditur,quòd quęrebat corporalē Chriſti pręſentiā.Apoſtoli etiā impediebātur recipere Spiritū ſanctū,propter hoc quòd affecti erāt ad eius præſentiā corporalē,vt Aug.* dicit ſuper illud Ioā.16.Si non abiero, paracletus nō veniet ad vos.Nō ergo Chriſtus ſecundum præſentiam corporalem eſt in ſacramento altaris.

De regulo id habet Gregor. hō.20.in euāgel.

Tracta.94.in Ioa.à med. to. 9.lib.8. inter princ.& med. lib.

Sed contra eſt, quod Hilar.* dicit in 8. de Tri.de veritate carnis & ſanguinis Chriſti,nō eſt relictus ambigēdi locus: nūc enim & ipſius Dñi profeſſione & fide noſtra caro eius verè eſt cibus,& ſanguis eius verè eſt potus.Et Amb.* dicit 6.de ſacramentis.Sicut verus Dei filius eſt Dñs Iesvs Chriſtus,ita vera Chriſti caro eſt, quam accipimus,& verus ſanguis eius eſt potus.

Lib.8.ca.1.in princ.to.4.

Respondeo dicēdum,quod verū corpus Chriſti & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, neq; ſenſu neq; intellectu depręhendi poteſt, ſed ſola fide,quę autoritati diuinæ innititur.Vnde ſuper illud Luc.22 Hoc eſt corpus meū,quod pro vobis tradētur,dicit Cyrillus:Nō dubites,an hoc verū ſit,ſed potius ſuſcipe verba Saluatoris in fide, cùm enim ſit veritas,nō mentitur. Hoc autē conueniens eſt. Primò quidē perfectioni nouę legis. Sacrificia enim veteris legis illud verū ſacrificiū paſſionis Chriſti continebāt ſolū in figura,ſecundū illud Heb.10. Vmbrā habens lex futurorū bonorū,non ipſam rerum imaginem.Et ideo oportuit,vt aliquid plus haberet ſacrificiū nouę legis à Chriſto inſtitū,vt ſcilicet,cōtineret ipſum Chriſtū paſſum,non ſolū in ſignificatione,vel figura,ſed etiā in rei veritate. Et ideo hoc ſacramentum, quod ipſum Chriſtū realiter continet(vt Dio.dicit 3.c.eccl.hier.)eſt perfectiuū omniū aliorum ſacramentorū, in quibus virtus Chriſti participatur.Secundò hoc competit charitati Chriſti, ex qua pro ſalute noſtra, corpus verum noſtrę naturę aſſumpſit. Et quia maximè propriū amicitię eſt cōuiuere amicis(vt Phil.* dicit 9.Ethi.)ſui præſentiā corporalē nobis repromittit in pręmiū,dicens Matt.24.Vbi fuerit corpus,illuc cōgregabuntur & aquilę.Interim tamē nec ſua pręſentia corporali nos in hac peregrinatione deſtituit, ſed per veritatē corporis & ſanguinis ſui, nos ſibi coniungit in hoc ſacramēto. vnde ipſe dicit Io.6.Qui manducat meā carnē,& bibit meum ſanguinē, in me manet,& ego in eo. Vnde hoc ſacramentū eſt maximę charitatis ſignū,& noſtrę ſpei ſubleuamentū, ex tā familiari cōiunctione Chriſti ad nos. Tertiò,hoc cōpetit perfectioni fidei,quæ,ſicut eſt de diuinitate Chriſti, ita eſt de eius humanitate,ſecundū illud Io.14. Creditis in Deū,& in me credite.Et quia fides eſt inuiſibiliū, ſicut diuinitatē ſuam nobis exhibet Chriſtus inuiſibiliter,ita & in hoc ſacramento carnē ſuam nobis exhibet inuiſibili modo.Quæ quidā non attendentes,poſuerunt corpus & ſanguinem Chriſti nō eſſe in hoc ſacramento, niſi ſicut in ſigno, quod eſt tāquam hęreticum abijciēdum, vtpore verbis Chriſti cōtrarium.Vnde & Berengarius,*qui primus huius erroris

Lib.9.c.4.& li.8. c.5. to.5.

Habetur de cō ſec d.2.c. Ego Berengarius.

ris autor fuerat, poſtea coactus eſt ſuum errorem reuocare, & veritatem fidei confiteri.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac autoritate prędicti hæretici* occaſionē errandi ſumpſerūt, malè verba Aug. intelligentes. Cū enim Aug.* dicit: Nō hoc corpus, quod videtis, mãducaturi eſtis, nō intēdit excludere veritatē corporis Chriſti,† ſed quod nō erat mãducandū in hac ſpecie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autē quod ſubdit. Sacramentū quod vobis commendaui ſpiritualiter intellectū, viuificauit vos, nō intendit quod corpus Chriſti ſit in hoc ſacro ſolum ſecundum myſticã ſignificationē, ſed ſpiritualiter dici, ideſt inuiſibiliter, & per virtutē Spiritus ſancti. Vnde ſuper Ioã.* exponēs id quod dicitur: Caro nō prodeſt quicquã, dicit: Sed quomodo illi intellexerūt, carnē quippe ſic intellexerunt manducandã, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur, accedat ſpiritus ad carnem, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

Precipuè citatur in fine cor.

In expoſitione Pſa. 98. to. 8.

† patet ex verbis precedentibus locū citat.

Trac. 27. in Euang. Ioan. inter principiū & med. illius, to. 9.

Ad secvndvm dicendū, quod verbū illud Aug.* & omnia ſimilia ſunt intelligenda de corpore Chriſti, ſecundū quod videtur in propria ſpecie (ſecundū quod etiã ipſe Dñs dicit Mat. 26. Me autē non ſemper habebitis) inuiſibiliter tamen ſub ſpeciebus huius ſacramēti eſt, vbicunq; hoc ſacramētum perficitur.

Citatū in ar. 1.

Ad tertivm dicendū, quod corpus Chriſti non eſt eo modo in hoc ſacramento, ſicut corpus in loco, quod ſuis dimēſionibus loco cōmenſuratur, ſed quodã ſpeciali modo, qui eſt proprius huic ſacramento. Vnde dicimus, quod corp* Chriſti eſt in diuerſis altaribus, nō ſicut in diuerſis locis, ſed ſicut in ſacramēto. Per quod non intelligimus, quod Chriſtus ſit ibi ſolū ſicut in ſigno, licet ſacramentū ſit in genere ſigni: ſed intelligimus corpus Chriſti hîc eſſe (ſicut dictum eſt*) ſecundum modum proprium.

In cor ar.

Ad qvartvm dicendū, quod ratio illa procedit de pręſentia corporis Chriſti, prout eſt pręſens per motum corporis, ideſt, prout eſt in ſua ſpecie viſibili, non autē prout eſt ſpiritualiter, ideſt, inuiſibili modo & virtute ſpiritus. Vnde Aug.* dicit ſuper Ioã. Si intellexiſti ſpiritualiter verba Chriſti de carne ſua, ſpiritus & vita tibi ſunt, ſi intellexiſti carnaliter, etiam ſpiritus & vita ſunt, ſed tibi non ſunt.

Trac. 27. in Ioan. parū ante mediū to. 9.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationē.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramēto remaneat ſubſtãtia panis & vini poſt conſecrationem. Dicit enim Dam.* in 4. li. Quia cōſuetudo eſt hominibus comedere panē, & vinū bibere, cōiugauit Deus diuinitatē, & fecit ea corpus & ſanguinē ſuum, & ita panis cōmunicationis nō panis ſimplex eſt, ſed vnitus diuinitati. Sed cōiugatio eſt rerū actu exiſtentiū. Ergo panis & vinum ſimul ſunt in hoc ſacramento cum corpore & ſanguine Chriſti.

Inf. ar. 8. cor. & q. 77. ar. 1. & 5. & 4. di. 11. q. 1. art. 1. q. 1. & d. 12. q. 1. ar. 1 q. 3. & 4. cōtra ge. 63. in pri. & quo. 7. ar. 9. et quo 9. artic. 5. ad 3. & 1. cor. 11 le. 4. col. 6. & le. 5. col. 5.

** Li. 4. c. 14. in med tract. 26. in Ioã. inter medium & finem to. 9. colligitur ex li. 4. c. 4. & li. 6. c. 1 to. 4. refertur de conſec. d. 2. c. Omnia.*

¶ 2. Prꝗterea, Inter Eccleſiæ ſacramenta debet eſſe conformitas. Sed in aliis ſacramentis, ſubſtãtia materiæ manet, ſicut in baptiſmo ſubſtãtia aquæ, & in cōfirmatione ſubſtantia chriſmatis. Ergo & in

hoc

hoc ſacramento ſubſtãtia panis & vini manet.

¶ 3. Præterea, Panis & vinũ aſſumũtur in hoc ſacramẽto, inquantũ ſignificãt eccleſiaſticã vnitatẽ, prout vnus panis fit ex multis granis, & vnũ vinũ ex multis racemis, vt Auguſt.† dicit in lib. de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipſam ſubſtantiam panis & vini. Ergo ſubſtantia panis & vini remanet in hoc ſacramẽto.

Sed contra eſt, quod Amb.* dicit in li. de ſacramẽ. Licet figura panis & vini videatur, tamen nihil aliud, quã caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationẽ credenda ſunt.

Respondeo dicendũ, quod quidã poſuerunt poſt conſecrationẽ, ſubſtantiã panis & vini in hoc ſacramento remanere. Sed hæc poſitio ſtare nõ poteſt. Primò quidem, quia per hãc poſitionẽ tollitur veritas huius ſacramenti, ad quã pertinet, vt verũ corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtat, quod quidẽ ibi nõ eſt ante cõſecrationẽ. Nõ autẽ aliquid poteſt eſſe alicubi vbi prius nõ erat, niſi vel per loci mutationẽ, vel per alterius conuerſionẽ in ipſum, ſicut in domo aliqua de nouo incipit eſſe ignis, aut quia illuc defertur, aut ibi generatur. Manifeſtũ eſt autẽ, ꝙ corpus Chriſti non incipit eſſe in hoc ſacramento per motũ localẽ. Primò quidẽ, quia ſequeretũ, ꝙ deſineret eſſe in cælo, nõ enim quod localiter mouetũ peruenit de nouo ad aliquem locũ, niſi deſerat priorẽ. Secũdò, quia omne corpus localiter motum, pertranſit omnia media, qđ hic dici nõ põt. Tertiò, quia impoſſibile eſt, quod vnus motus eiuſdẽ corporis localiter moti terminetur ſimul ad diuerſa loca, cùm tamẽ in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe incipiat, & ideo relinquitur, ꝙ nõ poſſit aliter corpus Chriſti incipere eſſe de nouo in hoc ſacramento, niſi per conuerſionẽ ſubſtantiæ panis in ipſum. Quòd autẽ cõuertitur in aliquid facta cõuerſione non manet. Vnde relinquitũ, ꝙ ſalua veritate huius ſacramẽti, ſubſtãtia panis poſt cõſecrationem remanere nõ poſſit. Secũdò, quia hęc poſitio cõtrariatur formę huius ſacramenti, in qua dicitur, hoc eſt corpus meũ, quod nõ eſſet verũ, ſi ſubſtantia panis ibi remaneret: nunquam enim ſubſtãtia panis eſt corp⁹ Chriſti, ſed potius eſſet dicendũ, hic eſt corpus meũ. Tertiò, quia cõtrariatur venerationi huius ſacramẽti, ſi aliqua ſubſtantia creata eſſet ibi, quæ non poſſet adoratione latriæ adorari. Quartò, quia contrariatur ritui Eccleſiæ, ſecundum quẽ poſt corporalem cibũ nõ licet ſumere corpus Chriſti, cũ tamen poſt vnã hoſtiam conſecratam liceat ſumere aliam. Vnde hęc poſitio vitanda eſt tanquam hæretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus cõiugauit diuinitatem ſuã, id eſt, diuinã virtutem, pani & vino, nõ vt remaneant in hoc ſacramento, ſed vt faciat inde corpus & ſanguinem ſuum.

Ad secundum dicendum, ꝙ in aliis ſacramẽtis nõ eſt ipſe Chriſtus realiter, ſicut in hoc ſacramẽto. Et ideo in aliis ſacramentis manet ſubſtãtia materię, nõ aũt in iſto.

Ad tertium dicendũ, quod ſpecies, quę remanent in hoc ſacramento (vt infra dicetur)† ſufficiũt ad ſignificationem huius ſacramẽti, nam per accidentia cognoſcitur ratio ſubſtantiæ. q. 87. ar. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſubſtantia panis, vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur.

4 d. 11. q. 1. ar. 2. & 4. cõt. G. 63. & quo. 5. ar. 11. & quo. 9. artic. 5. ad 3. & 1. cor. 11. lec. 5. col. 5. AD tertiũ ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſubſtãtia panis poſt conſecrationẽ huius ſacramẽti, annihiletur, aut in priſtinã materiam reſoluatur. Quod enim eſt aliquid corporale, oportet alicubi eſſe. Sed ſubſtantia panis, quę eſt quidã corporale non manet in hoc ſacramẽto (vt dictũ eſt*) *Ar. praec.* nec etiã eſt dare aliquẽ locum vbi ſit, ergo nõ eſt aliquid poſt conſecrationẽ. Igitur, aut eſt annihilata, aut in præiacentem materiam reſoluta.

¶ 2. Præterea, Illud quod eſt terminus à quo in qualibet mutatione non remanet, niſi fortè in potentia materię, ſicut quũ ex aëre fit ignis, forma aëris nõ manet niſi in potentia materię, & ſimiliter quando ex albo fit nigrũ. Sed in hoc ſacr̃o ſubſtantia panis, aut vini ſe habet ſicut terminus à quo, corpus autẽ vel ſanguis Chriſti ſicut terminus ad quẽ, dicit enim † Amb. in li. de offic. *In lib. de his, quae myſteriis initiantur. c. 9. à med. to. 4. refertur de cõſec. d. 2. c. ante.* ante benedictionẽ alia ſpecies nominatur, poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur. Ergo facta cõſecratione, ſubſtantia panis, vel vini non manet, niſi fortè reſoluta in ſuam materiam.

¶ 3. Præterea, oportet alterũ contradictoriũ eſſe verum. Sed hęc eſt falſa, facta cõſecratione, ſubſtantia panis, vel vini eſt aliquid. Ergo hęc eſt vera, ſubſtãtia panis, vel vini eſt nihil.

Li. 83. quaeſt. q. 21. to. 4. SED CONTRA eſt, quod † Aug. dicit in li. 83. queſtionum. Deus nõ eſt cauſa tendendi in non eſſe. Sed hoc ſacramentũ diuina virtute perficitur. Ergo in hoc ſacramẽto nõ annihilat̃ ſubſtantia panis, aut vini.

RESPONDEO dicendum, quod quia ſubſtãtia panis, vel vini nõ manet in hoc ſacramẽto, quidã impoſſibile reputãtes, ꝙ ſubſtantia panis vel vini in corpus, vel ſanguinem Chriſti cõuertatur, poſuerũt quod per conſecrationẽ ſubſtãtia panis, vel vini, vel reſoluitur in præiacentẽ materiam, vel quòd annihiletur. Pręiacẽs autẽ materia, in quã corpora mixta reſolui poſsũt, ſunt quatuor elemẽta. Non enim poteſt reſolutio fieri in materiã primã, ita ꝙ ſine forma exiſtat, quia materia ſine forma eſſe nõ poteſt. Cũ autẽ poſt conſecrationẽ, nihil ſub ſpeciebus ſacramenti remaneat niſi corpus & ſanguis Chriſti, oportebit dicere quod elemẽta, in quę reſoluta eſt ſubſtãtia panis vel vini, inde diſcedant per motum localem, quod ſenſu perciperetur.

Similiter etiã ſubſtãtia panis vel vini manet vſq; ad vltimum inſtans cõſecrationis. In vltimo autẽ inſtãti cõſecrationis iã eſt ibi ſubſtãtia corporis vel ſanguinis Chriſti, ſicut in vltimo inſtãti generationis, iã ineſt forma. Vnde non erit dare aliquod inſtans, in quo ſit ibi pręiacẽs materia. Nõ enim poteſt dici, ꝙ paulatim ſubſtantia panis vel vini reſoluatur in præiacentẽ materiã, vel ſucceſſiuè egrediatur de loco ſpecierũ, quia ſi hoc inciperet fieri in vltimo inſtãti ſuę conſecrationis, ſimul ſub aliqua parte hoſtię eſſet corpus Chriſti cũ ſubſtantia panis, quod eſt contra pręd icta. † Si *In iſto arti. ꝓ prae.* verò hoc incipiat fieri ante conſecrationẽ, erit dare aliquod tẽpus, in quo ſub aliqua parte hoſtię neq; erit ſubſtantia panis, neq; erit corpus

pus Chriſti, quod eſt incõueniens, & hoc ipſimet perpendiſſe vidētur. Vnde poſuerũt aliud ſub diſiũctione, ſcilicet, quòd vel annihiletur, vel in pręiacentē materiã reſoluatur. Sed nec hoc poteſt eſſe, quia nõ eſt dare aliquē modũ, quo corpus Chriſti verũ eſſe incipiat in hoc ſacramēto, niſi per conuerſionē ſubſtãtię panis in ipſum, quę quidē cõuerſio tollitur, poſita vel annihilatione ſubſtãtię panis, vel reſolutione in pręiacentē materiã. Similiter etiam nõ eſt dare, vnde talis reſolutio, vel annihilatio in hoc ſacramēto cauſetur, cũ effectus ſacramenti ſignificetur per formã, neutrum autem horum ſignificatur per hæc verba formæ, hoc eſt corpus meũ. Vnde patet prędictam poſitionem eſſe falſam.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubſtãtia panis vel vini facta conſecratione, neq; ſub ſpeciebus ſacramēti manet, neq; alibi. Nõ tamē ſequitur, quòd annihiletur, conuertitur enim in corpus Chriſti. Sicut non ſequitur. Si aër ex quo generatus eſt ignis, non ſit ibi vel alibi, quòd ſit annihilatus.

Ad secundum dicendũ, quod forma, quę eſt terminus à quo, non cõuertitur in aliã formam, ſed vna forma ſuccedit alteri in ſubiecto, & ideo prima forma non remanet niſi in potētia materiæ. Sed hic ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti, vt ſupra dictum eſt.† vnde ratio non ſequitur.

In arg. ar. & in præc.

Ad tertium dicendum, quòd licet poſt conſecrationē hęc ſit falſa, ſubſtãtia panis eſt aliquid, id tamen in quod ſubſtantia panis eſt cõuerſa, eſt aliquid. Et ideo ſubſtantia panis non eſt annihilata.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm panis poſſit conuerti in corpus Chriſti.

Ad quartũ ſic proceditur. Videtur, quod panis non poſſit conuerti in corpus Chriſti, conuerſio enim quædam mutatio eſt. Sed in omni mutatione oportet eſſe aliquod ſubiectum, quod prius eſt in potentia, & poſtea eſt in actu, vt enim dicitur 3.† Phyſic. motus eſt actus exiſtentis in potentia. Nõ eſt autem dare aliquod ſubiectum ſub ſtantiæ panis & corporis Chriſti, quia de ratione ſubſtãtiæ eſt, quòd ſit non in ſubiecto. vt dicitur in prædicamentis.* Non ergo poteſt eſſe quòd tota ſubſtantia panis conuertatur in corpus Chriſti.

Inf. art. 8. in c. & ar. 8. cor. & ad 3 & 4. di. 11 q. 1. ar. 1. q. 2. ad 1. & q. 3. ad 3. & ar. 3 q. 1. per to. & 4. contr. c. 6 3. & quo. 5. art. 11. Et opuſ 2. ca. 8. & 1. cor. 11. lec. 4. cor. 6. & lec. 5. col. 3.

† Li. 3. text 6. to. 2.

* In ca de ſubſtant. to. 1.

¶ 2. Præterea, Forma illius, in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit eſſe in materia eius, quod in ipſum conuertitur, ſicut cũ aër conuertitur in ignem prius non exiſtētē, forma ignis incipit de nouo eſſe in materia aëris, & ſimiliter cum cibus conuertitur in hominē prius non exiſtentem, forma hominis incipit eſſe de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Chriſti, neceſſe eſt, quod forma corporis Chriſti, de nouo incipiat eſſe in materia panis, quod eſt falſum. Non ergo panis conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

¶ 3. Præterea, Ea quę ſunt ſecundum ſe diuerſa, nunquã vnum eorũ fit alterum, ſicut albedo nunquam fit nigredo, ſed ſubiectũ albedinis fit ſubiectũ nigredinis, vt dicit in 1. †Phy. Sed ſicut duę formę cõtrarię ſunt ſecundum ſe diuerſæ (vt pote principia formalis differentię exiſtentes)

Lib. 1. tex. 42. & ſeq. to. 2.

ſtētes) ita duę materię ſignarę ſunt ſecundū ſe diuerſæ, vt pote exiſtentes principia materialis diſtinctionis. Ergo nō poteſt eſſe, q̄ hęc materia panis fiat hęc materia, qua indiuiduatur corpus Chriſti. Et ita non poteſt eſſe, quòd ſubſtantia huius panis conuertatur in ſubſtantiā corporis Chriſti.

Ex lib. 10. Refertur de conſec. d. 2 c. 15. Quia corpus aſſumptum.

Sed contra eſt, quod* Euſe. Emiſſ. dicit, Nouū tibi, & impoſſibile eſſe nō debet, quòd in Chriſti ſubſtantiā terrena & mortalia conuertuntur.

In med. ar. 1. huius q.

ar. 1. huius q.

Respondeo dicēdum, quod ſicut ſupra dictū eſt,* cū in hoc ſacramento ſit verū corpus Chriſti, nec incipiat ibi eſſe de nouo per motū localem, cū etiā nec corpus Chriſti ſit ibi ſicut in loco (vt ex dictis patet*) neceſſe eſt dicere, q̄ incipiat ibi eſſe per conuerſionē ſubſtantię panis in ipſum. Hæc tamen conuerſio nō eſt ſimilis cōuerſionibus naturalibus, ſed eſt omnino ſupernaturalis, ſola Dei virtute effecta. Vnde *Ambr. dicit in lib. de ſacramētis. Liquet, quòd prętęr naturę ordinem, Virgo generauit, & hoc, quòd conficimus, corpus ex Virgine eſt, quid ergo quęris naturę ordinē in Chriſti corpore, cùm præter naturā ſit ipſe Dn̄s Iesvs partus ex Virgine? Et ſuper illud Io. 6. Verba, quę ego locutus ſum vobis (ſcilicet, de hoc ſacramēto) ſpiritus & vita ſunt. dicit* Chryſo. id eſt ſpiritualia ſunt, nihil habētia carnale, neq; conſequentiā naturalem, ſed eruta ſunt ab omni tali neceſſitate, quæ in terra, & à legibus, quæ hic poſitę ſunt. Manifeſtum eſt enim, q̄ omne agēs agit inquantū eſt actu. Quodlibet autē agēs creatū eſt determinatū in ſuo actu, cū ſit determinati generis, & ſpeciei, & ideo cuiuſlibet agentis creati actio fert ſup aliquē determinatū actū, determinatio autē cuiuſlibet rei in eſſe actuali, eſt per eius formā. Vnde nullū agens naturale, ſeu creatū poteſt agere, niſi ad immutationē formę, & propter hoc omnis cōuerſio, quę fit ſecundū leges naturę, eſt formalis. Sed Deus eſt actus infinitus (vt in prima parte habitū eſt*) vnde eius actio ſe extendit ad totā naturā entis. Nō igitur ſolū poteſt perficere conuerſionē formalē, vt ſcilicet diuerſæ formæ ſibi in eodē ſubiecto ſuccedāt, ſed cōuerſionem totius entis, vt. ſ. tota ſubſtātia huius cōuertatur in totā ſubſtantiā illius. Et hoc agitur diuina virtute in hoc ſacramēto, nā tota ſubſtātia panis cōuertitur in totā ſubſtantiā corporis Chriſti, & tota ſubſtantia vini, in totā ſubſtantiā ſanguinis Chriſti. Vnde hęc cōuerſio nō eſt formalis, ſed ſubſtātialis, nec continetur inter ſpecies motus naturalis, ſed proprio nomine poteſt dici tranſubſtantiatio.

In lib. de his, qui myſteriis initiātur, c. 9. parum a med. to. 4.

Hom 46. in Ioan. nō multum ante med. to. 3.

Queſt. 7. ar. 1. & q. 25. ar. 2.

Ad primvm ergo dicendum, quod obiectio procedit de mutatione formali, quia formę propriū eſt in materia, vel ſubiecto eſſe. Non autē habet locū in conuerſione totius ſubſtātię. Vnde cū hęc conuerſio ſubſtantialis, importet quendam ordinem ſubſtātiarum quarū vna cōuertitur in alteram, eſt ſicut in ſubiecto in vtraq; ſubſtantia, ſicut ordo & numerus.

Ad secvndvm dicendum, quod illa obiectio procedit de conuerſione formali, ſeu mutatione, quia oportet, ſicut dictum eſt, † formam eſſe in materia, vel ſubiecto. Nō autē habet locū in cōuerſione totius

In cor. & ar. 3.

totius ſubſtantię,cuius non eſt acci pere aliquod ſubiectum.

Ad tertium dicendum,quod virtute agentis finiti nō poteſt forma in formā mutari,nec materia in materiā.Sed virtute agētis infiniti (q habet actionem in totū ens)poteſt talis cōuerſio fieri quia vtriq; formę & vtriq; materię eſt cōmunis natura entis,& id quod eſt entitatis in vna, poteſt actor entis conuertere in id quod eſt entitatis in altera,ſublato eo, per quod ab illa diſtinguebatur.

ARTICVLVS V.

Vtrū in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini,poſt conuerſionem.

Sup. artic. 2. ad 3. & inf. q. 76 ar. 1. ad 3. & 4. d. 12 q. 1. arti. 1. q. 2. Et d. 12. q. 1. art. 1 q. 2. & 1. co. 31 le. 5. co. 2. & 5. & col. 6. Lib 7. tex. 4. tom. 3.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur, q in hoc ſacramēto non remaneāt accidentia panis,& vini. Remoto enim priori remouetur & poſterius.Sed ſubſtantia eſt naturaliter prior accidente, vt probatur 7.Metap. Cū igitur facta cōſecratione, nō remaneat ſubſtantia panis in hoc ſacramento:videtur, quod non poſſint remanere accidentia eius.

¶ 2.Præterea,In ſacramēto veritatis non debet eſſe aliqua deceptio. Sed per accidētia iudicamus de ſubſtātia. Videtur ergo quod decipiatur humanū iudiciū: ſi remanētibus accidētibus,ſubſtantia panis nō remaneat.Non ergo hoc eſt conueniens huic ſacramento.

¶ 3.Pręterea,Quāuis fides noſtra non ſit ſubiecta rationi,non tamē eſt contra rationē,ſed ſupra ipſam,vt in principio huius operis dictū eſt*.Sed ratio noſtra habet ortū à ſenſu,ergo fides noſtra non debet eſſe cōtra ſenſum.Eſt autē cōtra ſenſum dum ſenſus iudicat eſſe panē,& fides credit eſſe ſubſtantiā

1. 2. q. 10. ar. 2 ad 2.

corporis Chriſti.Non ergo hoc eſt cōueniēs huic ſacramēto,q accidentia panis ſubiecta ſenſibus maneāt,& ſubſtātia panis nō maneat.

¶ 4.Pręterea,Illud quod manet cōuerſione facta, videtur eſſe ſubiectū mutationis. Si ergo accidentia panis manēt conuerſione facta, videtur quod ipſa accidētia ſint cōuerſionis ſubiectū,quod eſt impoſſibile,nā accidentis nō eſt accidēs. Nō ergo in hoc ſacramento debēt remanere accidentia panis & vini.

Sed contra eſt,quod Aug. *dicit in lib. ſent. Proſperi. Nos in ſpecie panis & vini, quā videmus, res inuiſibiles,ideſt,carnem & ſanguinem,honoramus.

Refertur de cō ſec. d. 2. c. Nos autem.

Respondeo dicendum,quod ſenſu apparet, facta cōſecratione, omnia accidētia panis & vini remanere. Quod quidem rationabiliter per diuinā prouidentiā fit. Primò quidē,quia nō eſt conſuetū hominibus,ſed horribile carnē, hominis comedere,& ſanguinem bibere. Et ideo proponūtur nobis caro & ſanguis Chriſti ſumēda ſub ſpeciebus illorum,quę frequētius in vſum hominis veniunt,ſcilicet, panis & vini. Secundò,ne hoc ſacramentū ab infidelibus irrideretur, ſi ſub ſpecie propria,Dūm noſtrum manducaremus. Tertiò, vt dum inuiſibiliter corpus & ſanguinē Domini noſtri ſumimus,hoc proficiat ad meritum fidei.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut dicitur in li. † de cauſis, effectus plus dependet à cauſa prima,quam à cauſa ſecunda. Et ideo virtute Dei,qui eſt cauſa prima omnium,fieri poteſt, vt remaneant poſteriora prioribus ſublatis.

In propoſ 1. Habetur hic liber inter opera Ariſt. tom. 3.

Ad secvndvm dicendū,quòd in hoc

in hoc ſacramento nulla eſt deceptio, ſunt enim ibi ſecūdū rei veritatē accidentia, quę ſenſibus diiudicantur: intellectus autem, cuius eſt proprium obiectum ſubſtantia (vt

Lib.3.tex.26 to.2. dicitur in 3. de anima*) per fidem à deceptione præſeruatur.

Et ſic patet reſponſio Ad tertium. Nā fides nō eſt contra ſenſum, ſed eſt de eo, ad quod ſenſus non attingit.

Ad quartum dicendū, quod hæc cōuerſio nō proprè habet ſub

Arti.4. huius q. ad 1. & 2. iectū, vt dictū eſt*, ſed tamen accidentia, quæ remanent, habent aliquam ſimilitudinem ſubiecti.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm facta cōſecratione, remaneat in hoc ſacramēto forma ſubſtātialis panis.

Inf.q.77.ar.1 & 6 cor. & 4.d.11.q.1. art.1.q.3.& d.12.q.1.art. 2.q.1.cor.& quol.9.art.5. ad 3.& 1.cor. 11.le.4.ſi. *Arti præced.

Ad sextum ſic proceditur. Videtur, quod facta cōſecratione, remaneat in hoc ſacramēto forma ſubſtātialis panis. Dictū eſt enim*, quod facta cōſecratione, remanent accidentia. Sed cū panis ſit quoddā artificiale, etiā forma eius eſt accidens. Ergo remanet facta conſecratione.

¶ 2. Præterea, Forma corporis Christi eſt anima: dicitur enim in

Lib.2.tex.4. & 6.to.2. 2. de ani. quod anima eſt actus corporis Phyſici, potētia vitā habētis. Sed nō poteſt dici, quòd forma ſubſtantialis panis conuertatur in animā. Ergo videtur, quòd remaneat facta conſecratione.

¶ 3. Pręterea, Propria operatio rei ſequitur formā ſubſtantialem eius. Sed illud, quod remanet in hoc ſacramēto, nutrit, & omnē operationem facit, quam faceret panis exiſtens. Ergo forma ſubſtantialis panis remanet in hoc ſacramēto facta conſecratione.

Sed contra, Forma ſubſtantialis panis eſt de ſubſtantia panis. Sed ſubſtātia panis conuertitur in corp⁹ Chriſti, ſicut dictū eſt* Ergo forma ſubſtātialis panis nō manet. ar.2.& 4. huius q.

Respondeo dicendum, quod quidā poſuerunt, quod facta conſecratione non ſolū remanēt accidētia panis, ſed etiā forma ſubſtātialis eius. Sed hoc eſſe nō poteſt. Primò quidē, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, nihil de pane cōuerteretur in corpus Chriſti, niſi ſola materia. Et ita ſequeretur ꝙ nō cōuerteretur in corpus Chriſti totū, ſed in eius materiā, quod repugnat formę ſacramenti, qua dicitur, hoc eſt corpus meū. Secundò, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, aut remaneret in materia aut à materia ſeparata. Primū autē eſſe nō poteſt, quia ſi remaneret in materia panis, tūc tota ſubſtātia panis remaneret, quod eſt contra prædicta.* In alia autē materia remanere nō poſſet: quia propria forma nō ar.2.huius q. eſt niſi in propria materia. Si autē remaneret à materia ſeparata, iam eſſet forma intelligibilis actu, & etiā intelligens: nā omnes formæ à materia ſeparatę, ſunt tales. Tertiò eſſet inconueniēs huic ſacramēto. Nam accidētia panis in hoc ſacramēto remanēt, vt ſub eis videatur corpus Chriſti, nō autē ſub propria ſpecie, ſicut ſuprà dictum eſt*. Et Ar.præc. ideo dicendū eſt, quod forma ſubſtantialis panis non remanet.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non eſt accidens, ſed forma ſubſtantialis: ſicut arte poſſunt produci ranę & ſerpentes, talem enim formā nō producit ars virtute propria, ſed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit

producit formam ſubſtantialẽ panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

Ad secundum dicendum, quod anima eſt forma corporis, dãs ei totum ordinẽ eſſe perfecti, ſcilicet,eſſe,& eſſe corporeum, & eſſe animatum,& ſic de aliis. Conuertitur igitur forma panis in formã corporis Chriſti,ſecundũ quod dat eſſe corporeũ,nõ autẽ ſecundũ quod dat eſſe animatũ tali anima.

Ad tertium dicendũ,quòd operationũ panis, quędã conſequũtur ipſum ratione accidentiũ,ſicut immutare ſenſum. Et tales operationes inueniũtur in ſpeciebus panis poſt conſecrationẽ,propter illa accidẽtia,quę remanent. Quædam autẽ operationes conſequuntur panẽ,vel ratione materiæ, ſicut quod conuertatur in aliquid, vel ratione formę ſubſtãtialis,ſicut eſt operatio conſequens ſpeciem eius, puta quod confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc ſacramento,non propter formam, vel materiam, quæ remaneat, ſed quia miraculosè conferuntur ipſis accidentibus, vt infrà dicetur.* Q.77.arti.3.5.& 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm iſta conuerſio fiat in inſtanti.

Supr.art.3.c. 50. & infr q. 78.ar.2.& 5. cor.& 4.d.11 q.1 ar.2.cor. & ar.3.q. 2. per to. Et 4. cõt.c.73.

Ad septimvm ſic proceditur. Videtur,quod iſta cõuerſio nõ fiat in inſtanti, ſed ſit ſucceſſiua. In hac enim cõuerſione prius eſt ſubſtãtia panis,& poſtea ſubſtãtia corporis Chriſti. Nõ ergo vtrũque eſt in eodem inſtãti,ſed in duobus inſtãtibus. Sed inter quælibet duo inſtãtia eſt tẽpus mediũ. Ergo oportet quod hæc conuerſio fiat ſecundũ ſucceſſionem tẽporis,quod eſt inter vltimum inſtans, quo ibi eſt panis,& primum inſtãs,quo ibi eſt corpus Chriſti.

¶ 2. Præterea, In omni cõuerſione eſt fieri & factum eſſe. Sed hæc duo nõ ſunt ſimul,quia quod fit,nõ eſt,quod autẽ factum eſt,iã eſt. Ergo in hac conuerſione eſt prius & poſterius,& ita oportet quod non ſit inſtantanea,ſed ſucceſſiua.

¶ 3. Præterea, * Ambr. dicit in lib. de Sacr. quod iſtud ſacramentũ,Chriſti ſermone cõficitur. Sed ſermo Chriſti ſucceſſiuè proferť. Ergo hęc conuerſio fit ſucceſſiuè. Lib.4.c.4. parum.à principio tom.4.

Sed contra eſt,quod hęc cõuerſio perficitur virtute infinita,cuius eſt ſubitò operari.

Respondeo dicendum,quod aliqua mutatio eſt inſtãtanea tripli ci ratione. Vno quidẽ modo ex parte formę,quę eſt terminus mutationis. Si enim ſit aliqua forma,quę recipiat magis & minus, ſucceſſiuè acquiritur ſubiecto, ſicut ſanitas. Et ideo quia forma ſubſtãtialis nõ recipit magis & minus, inde eſt quod ſubito ſit eius introductio in materia. Alio modo ex parte ſubiecti quod quandoq; ſucceſſiuè pręparatur ad ſuſceptionem formę,& ideo aqua ſucceſſiuè calefit. Quando verò ipſum ſubiectũ eſt in vltima diſpoſitione ad formã, ſubitò recipit ipſam, ſicut diaphanum ſubitò illuminatur. Tertiò modo ex parte agentis,quod eſt infinitæ virtutis. Vnde ſtatim poteſt materiã ad formã diſponere,ſicut dicitur.Mar.7. quod cùm Chriſtus dixiſſet: Ephetha,quod eſt aperire, ſtatim apertæ ſunt aures hominis, & ſolutum eſt vinculũ linguę eius. Ex his tribus rationibus hæc conuerſio eſt inſtantanea. Primò quidem, quia ſubſtantia corporis Chriſti, ad quã terminatur

natur iſta cõuerſio, nõ ſuſcipit magis, neq; minus. Secundò, quia in hac cõuerſione nõ eſt aliquod ſubiectũ, quod ſucceſſiuè præparetur. Tertiò, quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum, quod quidã non ſimpliciter concedunt, quod inter quęlibet duo inſtãtia ſit tẽpus medium. Dicunt enim quod hoc habet locũ in duobus inſtantibus, quę referuntur ad eundẽ motũ, non autẽ in duobus inſtantibus, quę referũtur ad diuerſa, vnde inter inſtans, quod menſurat finem quietis, & aliud inſtans, quod mẽſurat principiũ motus, non eſt tẽpus medium. Sed in hoc decipiuntur, quia vnitas temporis & inſtãtis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur ſecũdum quoſcunq; motus, ſed ſecundum primũ motum cæli, qui eſt menſura omnis motus & quietis. Et ideo alij hoc cõcedunt in tẽpore: quod menſurat motũ dependentẽ ex motu cęli. Sũt autem quidã motus, ex motu cæli non dependentes, nec ab eo menſurati, ſicut in Prima parte dictum eſt * de motibus angelorũ: vnde inter duo inſtãtia illis motibus reſpondẽtia, non eſt tẽpus medium. Sed hoc nõ habet locũ in propoſito, quia quãuis iſta conuerſio ſecundũ ſe nõ habeat ordinẽ ad motum cæli, conſequitur tamen prolationẽ verborũ, quã neceſſe eſt motu cęli menſurari. Et ideo neceſſe eſt inter quælibet duo inſtãtia circa iſtã conuerſionẽ ſignata, eſſe tempus medium. Quidã ergo dicunt, quòd inſtans, in quo vltimo eſt panis, & inſtans in quo primo eſt corpus Chriſti, ſunt quidẽ duo per cõparationẽ ad mẽſurata, ſed ſunt vnũ per cõparationẽ ad tempus menſurãs, ſicut cùm duę lineę ſe cõtingunt, ſunt duo pũcta ex parte duarum linearũ, vnum autem punctum ex parte loci continẽtis. Sed hoc nõ eſt ſimile, quia inſtans & tẽpus, particularibus motibus non eſt menſura intrinſeca, ſicut linea & pũctus corporibus, ſed ſolùm extrinſeca, ſicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod eſt idẽ inſtans re, ſed aliud ratione. Sed ſecundũ hoc ſequeretur, quod realiter oppoſita eſſent ſimul, nam diuerſitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendũ eſt, quod hæc conuerſio (ſicut dictũ eſt*) perficitur per verba Chriſti, quæ à ſacerdote proferũtur, ita quod vltimum inſtans prolationis verborum, eſt primum inſtans, in quo eſt in ſacramento corpus Chriſti, in toto autem tempore præcedente eſt ibi ſubſtantia panis, cuius temporis non eſt accipere aliquod inſtans, proximo præcedens vltimum, quia tempus non componitur ex inſtantibus cõſequenter ſe habentibus, vt probatur 6. Phyſ.* Et ideo eſt quidem dare primũ inſtans, in quo eſt corpus Chriſti: non eſt autem dare vltimum inſtans, in quo ſit ſubſtantia panis, ſed eſt dare vltimum tempus. Et idem eſt in mutationibus naturalibus, vt patet per Philoſ. in 8. Phyſ.*

1. p. q. 53. ar. 3 — *In cor. art.* — *Lib. 6. Phyſ. à princ. & per 10. text. 10. 2.* — *Lib 8. tex. 72 tom. 2.*

Ad secundum dicendum, quod in mutationibus inſtantaneis ſimul eſt fieri & factum eſſe. ſicut ſimul eſt illuminari & illuminatũ eſſe. Dicitur enim in talibus factũ eſſe, ſecundum quod iam eſt, fieri autẽ, ſecundum quod ante nõ fuit.

Ad tertium dicendũ, quod iſta cõuerſio (ſicut dictũ eſt*) fit in vltimo inſtãti prolationis verborũ tunc

In ſolutione ad 1 in iſto articulo.

tūc enim cōpletur verborum ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorū formis. Et ideo non ſequitur, quòd iſta conuerſio ſit ſucceſſiua.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm hæc ſit falſa, ex pane fit corpus Chriſti.

4.di.11.q.3.ar.4. AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, quod hęc ſit falſa, ex pane fit corpus Chriſti. Omne enim id, ex quo fit aliquid, eſt id quod fit illud, ſed non conuertitur: dicimus enim quod ex albo fit nigrū, & ꝙ albū fit nigrū, & licet dicamus quod homo fiat niger, nō tamen dicimus quod ex homine fiat nigrū, vt patet in 1. Phyſ.* Si ergo lib.1.c.5. verū eſt, quod ex pane fiat corpus Chriſti, verū erit dicere, quod panis fiat corpus Chriſti. Quod videtur eſſe falſum, quia panis nō eſt ſubiectū factionis, ſed magis eſt terminus. Ergo nō verè dicitur, quòd ex pane fiat corpus Chriſti.

¶ 2. Præterea, Fieri terminatur ad eſſe, vel ad factū eſſe, ſed hęc nūquā eſt vera, panis eſt corpus Chriſti, vel panis eſt factus corpus Chriſti, vel etiā, panis erit corpus Chriſti. Ergo videtur quod nec etiā hęc ſit vera, ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 3. Pręterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur eſſe falſa, panis cōuertitur in corpus Chriſti, quia hæc conuerſio videtur eſſe miraculoſior, quàm creatio mūdi, in qua tamen nō dicitur, quòd non ens cōuertitur in ens. Ergo videtur quòd etiam hæc ſit falſa, ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 4. Pręterea, illud ex quo fit aliquid, poteſt eſſe illud: ſed hæc eſt falſa, panis poteſt eſſe corpus Chriſti. Ergo & hæc eſt falſa, ex pane fit corpus Chriſti.

SED CONTRA eſt, quod* Ambro. dicit in lib. de Sacramētis, Vbi Lib.4.c.4 circa princip.4. accedit cōſecratio, de pane fit corpus Chriſti.

RESPONDEO dicendū, quod hæc cōuerſio panis in corpus Chriſti, quārum ad aliquid, conuenit cū creatione, & cum tranſmutione naturali, & quantū ad aliquid, differt ab vtroq;. Eſt enim commune his tribus ordo terminorū, ſcilicet, vt poſt hoc ſit hoc (in creatione enim eſt, eſſe poſt non eſſe, in hoc ſacramento, corpus Chriſti poſt ſubſtantiā panis, in tranſmutatione naturali albū poſt nigrum, vel ignis poſt aerem) & quod prædicti termini nō ſint ſimul. Conuenit autē cōuerſio, de qua nunc loquimur, cū creatione, quia in neutra earum eſt aliquod commune ſubiectum vtriq; extremorum, cuius contrarium apparet in omni tranſmutatione naturali. Conuenit verò hæc conuerſio cū tranſmutatione naturali in duobus, licet non ſimiliter, Primo quidem, quia in vtraq; vnum extremorum tranſit in aliud (ſicut panis in corpus Chriſti, & aer in ignem) nō autem, non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobiq;, nam in hoc ſacramento tota ſubſtātia panis trāſit in totū corpus Chriſti, ſed in trāſmutatione naturali materia vnius ſuſcipit formā alterius, priori forma depoſita. Secūdò cōuenit in hoc, quod vtrobiq; remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen, nam in tranſmutatione naturali remanet eadem materia, vel ſubiectum, in hoc autem ſacramento remanent eadem accidētia. Et ex his poteſt

poteſt accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema ſunt ſimul, ideo in nullo eorum poteſt vnum exrremum de alio prædicari per verbum ſubſtantiuum præſentis tẽporis, non enim dicimus, non ens eſt ens, vel panis eſt corpus Chriſti, vel aër eſt ignis, vel album eſt nigrum. Propter ordinẽ verò extremorum poſſumus vti in omnibus hac præpoſitione, ex, quæ ordinẽ deſignat, poſſumus enim verè & propriè dicere, quòd ex non ente fit ens, & ex pane corpus Chriſti, & ex aëre ignis, vel ex albo nigrum. Quia verò in creatione vnum extremorum non tranſit in alterũ, non poſſumus in creatione vti verbo conuerſionis, vt dicamus, quod non ens conuertitur in ens. Quo tamẽ verbo vti poſſumus in hoc ſacramẽto, ſicut & in trãſmutatione naturali. Sed quia in hoc ſacramento tota ſubſtantia in totam ſubſtantiam mutatur, propter hoc hæc conuerſio propriè tranſſubſtãtiatio vocatur. Rurſus, quia huius conuerſionis non eſt accipere aliquod ſubiectum, ea quæ verificantur in cõuerſione naturali ratione ſubiecti, non ſunt concedenda in hac cõuerſione. Et primo quidem manifeſtũ eſt, quod potẽtia ad oppoſitum, cõſequitur ſubiectum, ratione cuius dicimus, quod albũ poteſt eſſe nigrum, & aër poteſt eſſe ignis, licet hæc non ſit ita propria, ſicut prima. Nam ſubiectum albi (in quo eſt potentia ad nigredinẽ) eſt tota ſubſtantia albi, nõ enim albedo eſt pars eius, ſubiectum autẽ formæ aëris, eſt pars eius: vnde cũ dicitur, aër poteſt eſſe ignis, verificatur ratione partis per ſynecdochen. Sed in hac conuerſione, & ſimiliter in creatione, quia nullũ eſt ſubiectũ, non dicitur, quod vnũ extremũ poſſit eſſe aliud, ſicut quod non ens poſſit eſſe ens, vel quod panis poſſit eſſe corpus Chriſti. Et eadem ratione non poteſt propriè dici, quod de non ente fiat ens, vel quod de pane fiat corpus Chriſti, quia hæc propoſitio, de, deſignat cauſam conſubſtantialem, quæ quidem conſubſtantialitas extremorum in tranſmutationibus naturalibus attenditur penes cõuenientiã in ſubiecto. Et ſimili ratione non conceditur, quod panis erit corpus Chriſti, vel quod fiat corpus Chriſti, ſicut neque conceditur in creatione, quod non ens erit ens, vel quod non ens fiat ens, quia hic modus loquẽdi verificatur in tranſmutationibus naturalibus ratione ſubiecti, puta cum dicimus, quod albũ fit nigrum, vel album erit nigrum. Quia tamen in hoc ſacramento, facta conuerſione, aliquid idem manet, ſcilicet, accidentia panis (vt ſupra dictum eſt*) ſecundum quandã ſimilitudinem aliquæ harum locutionum poſſunt concedi, ſcilicet, quod panis fit corpus Chriſti, vel panis erit corpus Chriſti, vel de pane fit corpus Chriſti, vt nomine panis nõ intelligatur ſubſtãtia panis, ſed in vniuerſali, hoc, quod ſub ſpeciebus panis cõtinetur, ſub quibus prius cõtinetur ſubſtantia panis, & poſtea corpus Chriſti. *art. 5. huius q.*

Ad primum ergo dicendum, quòd illud, ex quo aliquid fit, quandoq; quidem importat ſimul ſubiectum cum vno extremorum tranſmutationis, ſicut cùm dicitur, ex albo fit nigrum, & ſic etiam dici poteſt, hoc fit illud, ideſt, album fit nigrum.

grum. Quãdoque verò importat ſolum oppoſitum vel extremũ, ſicut cum dicitur, ex mane fit dies, & ſic non conceditur, quod hoc fiat illud, id eſt, quod mane fiat dies. Et ita etiam in propoſito, licet propriè dicatur, quod ex pane fiat corpus Chriſti, non tamen propriè dicitur, quod panis fiat corpus Chriſti, niſi ſecundum quandam ſimilitudinem, vt dictum eſt.† *In cor. art.*

Ad secundum dicendum, quod illud, ex quo fit aliquid, quãdoque erit illud propter ſubiectũ, quod importatur. Et ideò cùm huius conuerſionis nõ ſit aliquod ſubiectum, non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod in hac conuerſione ſunt plura difficiliora, quàm in creatione, in qua hoc ſolùm difficile eſt, quod aliquid fit ex nihilo, quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ cauſæ, quæ nihil aliud præſuponit. Sed in hac conuerſione non ſolùm eſt difficilè, quod hoc totum conuertitur in illud totum, ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modum productionis alicuius cauſæ) ſed etiam habet hoc difficile, quod accidentia remaneant, corrupta ſubſtantia, & multa alia, de quibus in ſequentibus agetur.† Tamen verbum conuerſionis recipitur in hoc ſacramento, non autem in creatione, ſicut dictum eſt.† *Queſt.77.* *In cor.*

Ad quartum dicendũ, quod ſicut dictum eſt, potentia pertinet ad ſubiectum, quod non eſt accipere in hac conuerſione. Et ideo non conceditur, quod panis poſſit eſſe corpus Chriſti: non enim hæc conuerſio fit per potentiam paſſiuam creaturæ, ſed per ſolam potentiam actiuam creatoris.

Sententiæ & concluſ. quæſt.

Prima concluſio: *Rectà fides catholica docet Chriſtũ ver & ſubſtantialiter eſſe in hoc ſacramento, non autem vt in ſigno tantùm, quod hæreticũ eſt: quia verbà Domini in formis huius* 1. *ſacramenti id apertè & propriè ſignificant: quia hoc exigit perfectio Euange-* 2. *lij, vt id reipſa contineat, quod olim in figura: quia hoc ſacramentum, quòd Chri-* 3. *ſto nos reipſa coniungat, hoc propriũ ſibi vendicat.*

Secunda concluſio: *In hoc ſacramento poſt conſecrationem, non remanet ſubſtantia panis & vini, nec annihilatur; ſed tota conuertitur in corpus & ſanguinem Chriſti: & ideo rectè dicitur hæc conuerſio tranſubſtantiatio, & eſt momẽtanea atque etiam verè dicitur, ex pane fit corpus Chriſti.*

Ratio primi: *quia conuertitur tota ſubſtantia vtriuſque materiæ in Chriſtũ, neque aliter eſſent veræ formæ: neque Euchariſtia adorari poſſet latria.*

Ratio ſecundi: *quia conuerſio non eſt annihilatio, cum terminus ſit aliquid.*

Ratio tertij: *quia virtuti Dei infinitæ nihil reſiſtere poteſt, & ideo momẽto terminante prolationem fit illa conuerſio.*

Ratio quarti: *quia tranſubſtantiatio eſt conuerſio totius ſubſtantiæ.*

Tertia concluſio: *facta conſecratione remanent accidentia panis & vini. quia ſub his ſignis ſacramentalibus Chriſtus continetur.*

COMMENTARIVS.

1 Explicata proprietate verborum in formis huius ſacramenti, de cõuerſione, quã efficiũt, neceſſariò dicendũ eſt: vt deinde realis & ſubſtantialis Chriſti præſentia in eodem ſacramento confirmetur. *De cõuerſione quæ dicitur tranſubſtantiatio, virtute verborum huius ſacramenti facta.*

vt enim tranſubſtantiatio tollit ſubſtantiã
panis & vini& vim operatiuã verborũ reti
net; ſic verborum proprietas, Chriſtum cõ
ſtituit pręſentem verè & ſubſtantialiter, &
non in ſigno tantùm. Tranſubſiantiatio,
Lutheranos panem cum Chriſto coniun-
gentes redarguit, verborũ autem proprie-
tas ſacramentarios Chriſtum cælo ſic con
cludentes, vt in hoc ſacramento aſſerãt exi
ſtere vt in ſigno tantum, & non ſubſtãtiali
ter: quo circa vtriq; trãſubſtantiationi, quę
eſt veluti via ad realem pręſentiã, vehemẽ
ter repugnant. Quãuis itaque D. Tho. con-
iunxerit eadem q. doctrinam de pręſentia
Chriſti in hoc ſacramento, cũ doctrina de
conuerſione & conſecratione, & acciden-
tiũ panis & vini conſecratione: à nobis ta-
mẽ via & ratione, vt ſit apertior diſtingue-
tur in tres partes: vnã de trãſubſtãtiatione,
quod eſt proprium nomen huius cõuerſio-
nis: alterã de reali & ſubſtantiali pręſentia
Chriſti in hoc ſacramẽto: tertiã de acciden
tibus ſacramentalibus panis & vini. ad ſecũ
dã partẽ pertinet modus exiſtentię, de quo
q. 76. ad tertiã verò pertinet q. 77. & ideo
ſuis locis proponẽtur, collectis earũ cõclu-
ſionibus. Hę: de ratione ordinis dicta ſint.

2 Tranſubſtantiatio autem primũ nobis
eſt confirmanda ex verbo Dei, deinde ex
Patrũ conſenſione eccleſiaſticis definitio-
nibus & decretis: & tandẽ ex eiſdem refu-
tanda ſunt aduerſariorum argumenta. Pri-
mum ergo tres Euangeliſtæ Ioanne exce-
pto, & Paulus 1. Cor. tria referunt de Chri
ſto in huius ſacramenti inſtitutione, quę ſa
cerdotes ſimiliter efficiunt ex illius præce-
pto, quod exprimitur illis verbis, hoc facite
in meã commemorationẽ. Primò, gratias
egit ſiue benedixit, deinde protulit illa ver
ba: hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis
meus: & tandem fractũ diſtribuit ſimul diſ
cumbentibus panẽ, & calicẽ propinauit, vt
ex eo omnes biberent. Hæc tria hoc ordi-
ne diſtinguenda ſunt, vt ratio rei geſtæ o-
ſtendit, quamuis Euangeliſtæ, vt in pleriſ-
que aliis, ſeriem geſtæ rei in narratione nõ
ſernent. Gratias autem agere & benedice
re in his idem valent: quia quod eſt Mat-
thæo & Marco benedicere, id eſt Lucæ &
Paulo gratias agere, & 1. Cor. 14. vbi nos le
gimus, ſuper tua benedictione, Græcè legi
tur, ſuper tua Euchariſtia, vel gratiarum
actione, & prius vocauerat benedictionẽ, *Gratias agere, & benedicere.*
quã poſtea Euchariſtiã vocat. Gratias ve-
rò agere ſiue benedicere, nõ accipitur ab-
ſolutè & intranſitiue, vt volunt aduerſarij,
ſed tranſitiuè, vt intelligatur benedictio
cadere in ſubiectam materiam panis & vi
ni: quia Mattheus & Marcus apertè ſcri-
bunt, benedixiſſe panem acceptum, & Lu
cas & Paulus Euchariſtizaſſe, hoc eſt gra-
tiarum actione affeciſſe panẽ: vnde Iuſti-
nus Martyr in apologia ad Antoninum
vocat hoc ſacramentum cibum gratiarum *εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν*
actione affectum & immutatum: quare
licet alibi hæc verba intranſitiuè ſumãtur,
in his tamen locis, & ferè in Euangeliſtis
vt Luc. 9. & Matth. 5. tranſitiuè accipiun-
tur, & res, in quam tranſit benedictio, ac-
cuſandi caſu exprimitur. Græci Patres hãc *Sanctificare, cõſecrare*
benedictionem, ſanctificationem vocant,
vt conſtat ex miſsis Baſilij & Chryſoſto-
mi: Latini conſecrationem. Conſecrare au
tem in hoc ſacramento non eſt tantum, vt
Latinis autoribus prophanis dicitur, rem
prophanam ad ſacrum vſum religionis ſe-
gregare & deputare, ſed prætereà rem ſub-
iectam vi quadam ſupernaturali afficere
& immutare, vt ſtatim conſtabit. Hæc igi-
tur quatuor, gratias agere, benedicere, ſan-
ctificare, conſecrare, idem ſunt reipſa, li-
cet propriis & ſpecialibus rationibus ſubti
liter diſtingui poſsint. Quamuis enim vni-
ca videtur fuiſſe Chriſti Domini actio in
cœna in Euchariſtiæ inſtitutione: eius ta-
men multiplex vis & ratio pluribus verbis
exprimitur. Dicitur benedictio, quia ver-
bis dictis & prolatis, facta eſt materiæ ſub-
iectæ mutatio, vt Dei ꝓpria intelligatur &
dicitur benedictio, quia dicere Dei eſt be
nefacere. Dicitur gratiarũ actio, quia pro
beneficiis à Deo acceptis, vt homo Chri-
ſtus ſeipſum obtulit, & voluit à nobis of-
ferri, & ſancitum eſſe voluit noui fœderis
nouum ſacrificiũ: Quare Chriſtus ſeipſum
offerendo, in gratiarum actionem benedi-
xit & conſecrauit panem & vinum illis ver
bis, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis
meus noui teſtamenti, & diſcipulis diſtri-
buit. aduerſarij hęc omnia non in eandem
rem tantum, ſed in eandem actionis ratio-
nem confundunt: omnes quidem retinẽt
gratiarum actionem, vt negẽt miſſam eſ-
ſe ſacrificium propitiatorium, ſed tantùm
gratiarum actionis. negãt autem efficaciã
benedictionis omnes, vt tollant tranſub-
ſtantiationem: ſed Lutherani concedunt,
vt Chriſtus ſit præſens cum ſumitur Eu-

chariſtia, Caluiniani vt ſemper negẽt realem & ſubſtantialem Chriſti pręſentiam.

Benedictio Dei & Christi efficax.

3 Benedicere verò Dei & Chriſti, in ſancta ſcriptura non ſolùm eſt verbis bona pręcari & laudare, ſed etiam bonum efficere & pręſtare: & idcirco ſine mutatione aliqua eius rei, in quam cadit benedictio, intelligi non poteſt. Sic ex benedictione Dei, Geneſ.2. accipit homo & omne animal vim generandi: contrà ex maledictione, terra profert tribulos & ſpinas: deniq; verbi Dei virtute accipit res ſubiecta verbo & benedictioni, virtutem aliquam, & ita immutatur: vt ſerpens æneus exaltatus in deſerto vim ſanandi ictos à ſerpẽtibus, virtute illius verbi Dei, qui percuſſus aſpexerit eũ, viuet. quin etiã homines vt Dei miniſtri eandẽ in rebus immutationẽ efficiunt, vt Moyſes coram Pharaone præcipiente Domino, conuertit virgam in colubrum, aquas in ſanguinem, & in deſerto rupem in fontes aquarum. An verò tota ſubſtantia ſit conuerſa in alteram in his mutationibus, ex ſcriptura non conſtat, cum ſatis ſit ad rationem cõuerſionis, quã expreſſit, formarum in eadẽ materia mutatio. Quare licet fieri potuerit ſecundum ſubſtantiam totam, & id factum non negemus, veriſimilius tamen videtur factum ſecundum formam, cum hoc ſatis ſit ad conuerſionem vnius ſubſtantiæ in aliam.

Vocatio Dei efficax.

Eadem eſt efficacia vocationis Dei & benedictionis, quia vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt, & ſine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, & ex nomine, quo vocat creaturã, quid effecerit vocatio Dei, intelligitur. Vt cum Dominus inquit: vocabo non plebem meam, plebẽ meam, & non dilectam, dilectam, ſignificatur Dominus effeciſſe de infideli plebe plebem fidelem, & de abiecta acceptam, non ſubſtantiam mutans, ſed voluntatem conuertens. hæc ex vete. teſtamento. in nouo autem primum ex benedictione Dei virgo concipit Chriſtum, & in nuptiis benedictione Chriſti aqua in vinum conuertitur, maledictione ficus eſt areſacta, benedictione etiam panes & piſces multiplicantur. Quare conſtat, Dei & Chriſti benedictione, ſubiectas res in melius immutari ſiue ſecundum accidens, ſiue ſecundum ſubſtantiam, vt propoſita exempla euidenter oſtendunt. Nam vt eſt in cæteris ſacramentis virtus effectiua inſtrumentalis ipſius effectus ſacramenti, nempè gratiæ, ſic eſt in forma huius ſacramenti virtus effectiua conſecrationis vel tranſubſtantiationis, quod ex diuina ſcriptura colligitur, accõmodata ratione 3.part. q.78.art.4.

Transſubstantiatio ex verbo Dei scripto colligitur.

4 Ex his concludes apertè, ſubſtantias panis & vini mutari ſecundum ſe totas in corpus & ſanguinem Chriſti, hoc modo. Benedictio Dei & Chriſti, ſubiectas res affecit & immutat, vel ſecundum accidens vel ſecundum ſubſtantiam, vt verbo Dei benedicentis exprimitur: ſed in Euchariſtia Chriſtus per miniſtrum ex præcepto ipſius, ſicut ipſe fecit, benedicit panem & vinum, & verbo ſuo teſtatur factam immutationem in corpus & ſanguinem: ergo in Euchariſtia virtute verborũ facta eſt panis conuerſio in corpus Chriſti, & vini in ſanguinem. Propoſitio ex vſu & exemplis veteris & noui teſtamenti cõfirmata eſt: aſſumptio ex benedictionis Chriſti efficacia, quam verbis effecit, & eiſdem benedicere præcepit ſacerdotibus, vt ſimiliter facerent, eſt manifeſta, retenta proprietate verborum, quam ſuprà probauimus in vtraque forma huius ſacramenti, vt ſit per verba illa benedictionis & conſecrationis, verum corpus & verus ſanguis Chriſti. Ex hac enim ſimplici & plana verbórum intelligentia, primum Eccleſia catholica ſemper intellexit, in hoc ſacramento verè eſſe corpus & ſanguinem Chriſti virtute verborũ: deinde nullã aliã ſubſtantiam nec panẽ ſub illo ſigno ſenſibili exiſtere, quia de nulla verè dici poſſet, quod ſit corpus aut ſanguis Chriſti: tertiò, quod deſinat eſſe panis, non abſolutè, ſed vt pro eo & ſub eius accidentibus exiſtat corpus Chriſti, & ſimiliter ſanguis ſub vini ſpecie, & accidentibus, ſicut fuit prius panis & vinum. Et quia deſinere eſſe in ordine ad corpus & ſanguinem Chriſti, vel cedere corpori ad exiſtendum, eſt propriè conuerti in hęc ipſa, tandem collegit Eccleſia catholica, veram panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti factam eſſe mutationem: & quum tota ſubſtantia hac ratione colligatur in totam conuerſa, vocata eſt hæc antiqua veritas Eccleſiæ catholicæ, nouo & accommodato nomine tranſubſtantiationis, cũ hæc ſit totius ſubſtantiæ in totam conuerſio, vt apertiori nomine refutarentur

aduerſarij Eccleſiæ catholicæ, qui varios errores de exiſtentia Chriſti in hoc ſacramento, & de verborum illius intelligentia diſſeminarunt, de quibus ſtatim diſſeretur. Remanere autem accidentia & ſpeciem panis & vini externam, ex promiſſione Chriſti de exhibenda carne ſua in cibum, & ſanguine in potum propoſita Ioan. 6. apertè colligitur: quia hæc accidentia cibi & potus omnium hominum communis, nempè panis & vini, oſtẽdunt Chriſtum eſſe in hoc ſacramento propoſitum: vt eo, veluti cibo viuificante, anima reficiatur, vt corpus pane & vino & vniamur eodem cibo capiti noſtro arctiſsima coniunctione, vt qui eodem cibo & potu vtũtur, eodem modo in corpore afficiuntur.

5 Sic autem Eccleſiam catholicam tranſubſtantiationem ex verbis & benedictione Domini collegiſſe, adductæ ratiocinationes oſtendunt, & teſtis eſt Concilium Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. cum inquit, quoniã Chriſtus corpus ſuum id quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit, ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, per conſecrationem panis & vini, conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis, in ſubſtãtiam corporis Chriſti, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis eius, quæ conuerſio conuenienter & propriè à ſancta catholica Eccleſia, tranſubſtantiatio eſt appellata. Eſt igitur tranſubſtantiatio, illa via & ratio, quã diuina ſapientia inuenit, ad faciendum Chriſtum cibum & ſacrificium corporale & viſibile, ſicut incarnatio eſt illa via, qua Deus factus eſt homo. vt quærenti nunc quomodo poſsit Chriſtus dare nobis ſuam carnem ad mãducandum, & ſanguinem ad bibendum, reſpondendum ſit, per tranſubſtantiationem, & certè videtur D. Thom. in ea fuiſſe ſententia, non fuiſſe aliam viam poſſibilem, qua id fieri poſſit à Deo. Quam ſententiã, licet plerique eius ſectatores non probent, putantes idem confici potuiſſe eo modo, quo Lutherani volunt factum eſſe, vel alio quopiam: ea tamen non caret ſua probabilitate, & certum eſt nullam aliam nobis commodiorem eſſe potuiſſe, cum Deus ſemper efficiat, de his, quæ fieri poſſunt, quod melius eſt: quare non tantum Euchariſtia efficit aliquid in ſuſcipiẽte, vt cætera ſacramenta, nempè gratiam ſanctificantem, ſed ipſa etiam verba formæ, immutant ſubiectam materiam panis & vini, vt poſſit eſſe Chriſtus cibus noſter ſacramentalis: quia hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione, & ea perficitur, non autem conſiſtit in vſu, vt cætera ſacramenta. Hactenus de probatione tranſubſtantiationis ex verbo Dei.

3. p. q. 75. ar. 2. 4. lib. contra Gent. c. 63.

6 Conſenſu Patrum Eccleſiæ catholicę, deinde confirmatur eadẽ tranſubſtãtiatio: eorum innumera ſunt teſtimonia, quibus ex verbis huius ſacramenti euidenter aſſerunt ſe colligere eandem conuerſionem, quam variis modis, ſed eadem intelligentia exprimunt. Irenæus, Nyſſenus, Cyprianus, Ambroſ. Auguſt. Gaudentius, ex terræ frugibus, ex ſiue de pane & vino, fieri, confici, conflari, conſtitui, creari, & eſſe corpus Chriſti: Chriſtum panẽ feciſſe ſuũ corpus, atque ita confeſſum eſſe & confirmaſſe, appellans corpus ſuum, & panem percipiendo vocationem Dei fieri Chriſti corpus. Irenæus, Tertulianus, Ambroſ. Cyril. Hieroſ. promiſcue tradunt. Latini, mutari, immutari, tranſponi, transformari, transfigurari, conuerti, verti, transferri, tranſelementari: quia elementum & materia huius ſacramenti eſt panis & vinum: quæ omnes rationes dicendi apertè oſtendunt conuerſionẽ totius ſubſtantiæ in corpus & ſanguinem Chriſti. Vnde Cyprianus ait panem non effigie, ſed natura mutari, & omnipotentia verbi panem mutatum, Nyſſenus, rerum, quæ videntur, naturam in Chriſti corpus mutari, & ſanctificatum panem in Dei verbi carnem immutari. Ambr. benedictione naturã panis mutari, vt non hoc ſit, quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit. Hyſichius, res ſenſibiles in intelligendas tranſferri. Emiſſenus terrenas creaturas in Dominici corporis tranſire ſubſtantiam, & inuiſibilem ſacerdotem viſibiles creaturas, in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, ſecreta poteſtate conuertere. Chryſoſt. aliquando ait, hoc verbum res propoſitas tranſmutat, aliquando vero ſcribit, panem corporis pręſentia conſumi. Damaſce. inquit, tranſmutari & conuerti. Theophyla. tranſelementari. Iſidorus panem tranſire in carnem. Anſelmus panem in corpus migrare: eius æqualis Fulbertus panem tranſfundi in corpus. Algerus traiici & transferri in corpus. Remigius panem tranſire in corpus Chriſti, neque eſſe duo corpora,

Græci dicunt μεταποιεῖσθαι μεταβάλλεσθαι μεταστοιχειοῦσθαι.

ſed

ſed vnum corpus. quare nihil apertiùs à Patribus omnibus, de vllo noſtræ religionis myſterio, dictum eſt, neque frequentius repetitum, quàm de tranſubſtantiatione huius ſacramenti. Teſtimonia Patrũ diſtinctè hæc ſunt, Iren.lib.4.cap.32. 57. & lib.5.Nyſſen. in oratione cathech. Cyprianus de cœna Domini. Ambroſ.lib. 4. de ſacr.cap.4.& lib.4. de fide. cap.5. Auguſt. lib.3.de Trinit.cap.4. Origen. lib.8. in Celſum. Tertul.lib.4.in Marc.& in Iudæos. Cyril. hieroſ.catecheſi 4. Cyril. Alexand.ad Caloſyrium, Hyſich. lib.2.in Leuit. Emiſſ.hom.2. de Paſchate & 5. Gaudent. tract.2.de Paſch. Chryſoſt. hom. de proditione Iudæ, & in encæniis, & Liturgia. Remig.1.Corinth.10. Damaſce.lib. 4. de fide.cap.14. Theophylact. ad cap. 14. Marci, Iſidor.lib.1.de offic. Anſelm.in epiſto.de corpor.&ſanguine Domini. Fulbertus in epiſt.ad Berengarium. Algerus contra eundẽ. Recentiores appellant conuerſionem ſubſtantiæ panis, & Innocentius III. & Conciliũ Lateranen. ſub eo tranſubſtantiationẽ, quam omnes Theologi ſcholaſtici conſentientes concedunt, licet in explicanda ratione illius, ſalua & integra fide catholica diſſentiant, vt deinceps conſtabit. Hanc conſentientem Eccleſiæ catholicæ doctrinam, exprimit etiam Canon miſſæ Latinæ, appellans hanc conuerſionem, benedictionem & creationem; hoc eſt, vt Latini elegantiores loquuntur, productionem viuifici corporis Chriſti in hoc ſacramento, & ſanctificationem: vt enim dicitur, per quẽ hæc omnia Domine ſemper bona creas, ſanctificas, benedicis, & præſtas nobis. quem etiam modum videtur Cyprianus imitari (nam Canõ Cypriano antiquior eſt) cum inquit in ſerm. de cœna Domini, qui vſque hodie hoc ſanctiſſimum ac veraciſſimum corpus ſuum creat, ſanctificat, benedicit, & diuidit nobis.

8 Sed quoniam aduerſarij clariſſimorum teſtium tantam lucem ferre non poſſunt, ad eleuandam vim eorum, meras nugas & inanes diſtinctiones fingere non verentur, ad decipiendum ſimplices & incautos. ne quis autẽ hęc teſtimonia peruertere & in alienam ſententiam detorquere poſſit; expẽdenda ſunt quædam, quibus Patres vltrò videntur occurriſſe huiuſmodi diſtinctionibus; & oſtendiſſe, ſe planè affirmare, panis & vini veram & ſubſtantialem conuerſionem in corpus & ſanguinem Domini. Primò enim ad confectionem huius ſacramenti amplificant vim diuinæ omnipotentiæ, & benedictionis ſiue ſermonis diuini, quo vniuerſa condita ſunt, effecta transformantur, & de ſua natura in aliam vertuntur. Quæ ſanè amplificatio inepta eſſet & aliena, ſi non aſſererent conſtanter perſimilem & admirabilem panis & vini conuerſionem. Imò verò Irenæus ex ea probat Chriſtum veri Dei creatoris verum filium, qui cum Patre omnia crearit, & vt granum in ſpicam conuertit, ita aquam in vinum, panem in ſuum corpus, & vinum in ſanguinem. Secundò, Patres conferũt hanc trãſubſtantiationem; cum productione ſubſtantiarum ex nihilo: cum multarum rerum in alias conuerſione, cuius exempla ſupra ex veteri teſta. collegimus; quod ſi pani & vino non conuenit realis mutatio, qua ratione huiuſmodi collatio cohærere poſſet? Tertiò, plerique Patres aſſerunt, tam verè fieri hanc panis & vini conuerſionem, quam verè à Chriſto cibus in ſubſtantiam ſui corporis conuertebatur, & à nobis quotidie conuertitur. Præterea eſſe perſimilem formationi corporis Chriſti, ex puriſſimo ſanguine Deiparæ: & mutationi veteris hominis in nouum, in quibus omnibus, prioris rei fit in poſteriorem conuerſio. Ex quibus Patres rectè colligunt, Chriſti ſermonem, qui ad formas huius ſacramenti pertinet, operatorium eſſe & ſubſtantiarum commutatiuum, quod eſt receptum ab omnibus Theologis & Eccleſia catholica; aſſerentibus formas huius ſacramenti, id efficere quod ſignificant.

Iren. Nyſſe. Amb. Chryſo. Aug Damaſ.

Iren. Cyrilli duo, Nyſſ. Ambroſ. Chryſoſt. Gauden. Damaſc. Theophi.

Iuſtin. Nyſſen. Emiſſen Damaſ. Theoph.

Iuſtin. Iren.

Iren. Ambroſ. Emiſſ. Gelaſ.

Nyſſ. Ambroſ. Chryſoſt.

9 Quidam etiam Patres eandem conuerſionem, & panis ac vini deſitionem, planius ad huc explicantes, repugnantium ſubſtantiarum oppoſitionem efficiunt, eius ſcilicet, quæ ante conſecrationem fuerat, & quæ fit per conſecrationem. Sic Auguſt. Serm. 28. de verbis Domini ſuper Lucam, ſimul, inquit, verba proferuntur, iam non panis, ſed corpus Chriſti appellatur. Ambroſ. lib. 4. de ſacramentis, cap.4. panis iſte; panis eſt ante verba ſacramentorum, vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti, & in Pſalm.134. vt refertur de conſecr. diſt.2.cap. omnia. licet figura panis & vini videatur, nihil

tamen aliud,quam corpus Chriſti, & ſanguis,poſt conſecrationem credendum eſt. *Similitudo trãſubſtantiatio-nis* Vnde quamuis ex his Patribus,varia exẽpla, & ſimilitudines huius tranſubſtantiationis propoſita ſint:nullum tamen videtur magis accommodatum, quam cibi, quẽ Chriſtus in ſuam ſubſtantiam conuertebat.vt enim,qui prius erat panis,manducatus à Chriſto & per nutritionem conuerſus, verè erat caro Domini viuificatrix:ſic panis in hoc ſacramento prius eſt, ſed facta conſecratione, eſt corpus Chriſti. omnino autem accommodatum exemplum tranſubſtantiationis,in natura reperiri non poteſt, ſicuti neque diuinæ Trinitatis aut incarnationis: quia per tranſubſtantiationem tota ſubſtantia panis & vini,ſecundum materiam & formam, manentibus accidentibus, in corpus & ſanguinem Chriſti conuertitur: in omnibus autem ſiue naturalibus, ſiue miraculoſis conuerſionibus vnius ſubſtantiæ in alteram,permanente materia, fit tantum formarum conuerſio; & nullum accidens idem numero, eſt in re corrupta,& genita aut producta.

Decreta Eccleſiaſtica pro trãſubſtantiatione

10 Reliquę ſunt,ad confirmandam trãſubſtantiationem,Conciliorum definitiones.Conſtat autem in primis illis generalibus Concilijs de illa fuiſſe diſputatum, & definitum, quamuis decreta ad nos integra non peruenerint. In Concilio tamen Nicæno definitum legimus in codic. m. ſ. Græcis, in diuina menſa, non panem & vinum, ſed agnum Dei à ſacerdotibus ſine mactatione immolari: & in Epheſini Concilij epiſt.ad Neſtorium, in hoc ſacramento manducari carnem Chriſti verè viuificatricem & verbi propriã factam; quæ Patres illius ætatis aſſerunt per tranſuſtantiationem facta eſſe in hoc ſacramento, vt ex vtroque Cyrillo paulo ante citauimus; cũ Hieroſolymitanus,qui Nicæno primo interfuit,ita expreſſerit catecheſi myſtag. 4: & Alexandrinus, qui vicem Romani Pontif.in primo Epheſino tenuit,in epiſt. ad Caloſyrium.apertiora ſunt decreta Lateranen.Concilij ſub Innocent.III. Viennen.Lugdunen.c.cum Marthæ. de celeb, Miſſ.& Clemẽt.vnica de reliq. & venerat. ſanct. Conſtantien.contra Vvicleffum, & Trident.ſeſſ. 13. contra omnes huius ætatis aduerſarios Eccleſiæ catholicæ.Turpiter igitur errauit Pet. Aliacen. 4.ſent.q. 2. de Euchar. aſſerens facilius intelligi hoc myſterium, ſi manens ſubſtantia panis ſit ſacramentale ſignum,& id non repugnare rationi aut ſacris Biblijs.oſtendimus enim repugnare omnino, & ideo nõ debuit hęc eſſe occaſio errandi Luthero, nec hunc ſequi autorem oportuit, relicta antiquitate, & Eccleſia catholica.Denique Berengarij ſententia negantis tranſubſtantiationem, & realem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento,damnata eſt à ſeptem ordine Pontificibus Leone IX.Victore, Stephano,Benedicto,Nicolao,Alexandro,Gregorio: à quibus habitæ ſunt quinque ſynodi pro tranſubſtantiatione & reali Chriſti præſentia.Romana ſub Leone IX. Vercellenſis, ſub eodem:Turonen.ſub Victore II. Romana ſub Nicolao II. & iterum Romana, ſub Gregorio VII.in omnibus autem Berengarius damnatus eſt:ſed in Turonen. hæreſim eiurauit, & in vltima Romana hanc eiurationem confirmauit. Confeſſionis autem Berengarij formula refertur de conſecr. diſt. 2. Ego Berengarius, vbi confitetur, panem & vinum conuerti in veram ac propriam & viuificatricem carnem,& ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti.hãc definitionem ſecuti ſunt deinceps Theologi, vt conſtat ex Vghone Victorino & ex Magiſtro ſent.& Lateranen. generale ſub Innocent.III.tranſubſtantiationis vocem vſurpauit, cuius notationẽ & vim Tridentinum,ſeſſ. citata, cap 4. ſic expreſsit, vt ſit conuerſio totius ſubſtantiæ panis & vini,in totam ſubſtantiam corporis & ſanguinis Domini. dogma igitur de tranſubſtantiatione, etiamſi à multis hæreticis impugnatum, ſemper Eccleſia catholica retinuit, vt formis huius ſacramẽti à Domino comprehenſum.

Hæreſes contra tranſubſtantiationem, coniungentes panis & vini ſubſtantiam, cum corpore & ſanguine Chriſti.

11 Cõfirmato hoc dogmate catholico, hæreſes aduerſæ & repugnantes diſtinguendæ ſunt, & earum argumenta refutanda.Ex his igitur, qui realem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento concedunt, & negant tranſubſtantiationem,aſſerentes cum Chriſto ſimul eſſe panis ſubſtantiam, vnde impanatores, & compannatores à multis dicti ſunt, primus Vale- *Valerianus.*

rianus

rianus quidam,vt refert Vvalden. de ſa-
cramentis, cap.93.ſuppoſitum panis cum
ſuppoſito Chriſti coniunxit, vt in Euchari
ſtia eſſent hæc duo ſuppoſita mirè implica
ta & ſe inuicē immeantia &confundentia,
vt Neſtorius finxit in Chriſto duo ſupposi
ta,hominis & Dei. Denique hæc ſententia,
inquit Algerus,placuit multis,nec ab ea Be
rengarius abhorruit, vt inquit Guitmun-
dus. Deinde non longè ante Vvicleffum
Ioannes quidam Parriſien. refutata priori
Ioan. Parriſiē. impanatione, aſſeruit,corpus panis,depoſi
to, & amiſſo proprio ſuppoſito, aſſumi ad
ſuppoſitum corporis Chriſti,& ideo in Eu
chariſtia verbū Dei in tribus naturis ſub-
ſiſtere,diuinitatis,corporis humani, & pa
nis.Ea ſententia plauſibilior fuit, & faci-
lior viſa multis ad tollendas plurimas du
bitationes, quas tranſubſtantiatio ſecum
adferre videtur, vt eſſet cōmunicatio idio
matum panis & corporis Chriſti. Tertiam
ſectam excitauit Luthærus, primæ quàm
Lutherus. ſecundæ magis affinem : conſtituit enim
corpus Chriſti cum pane vel ſub pane, vel
ad panem ineffabili modo, præſens & col-
ligatum:vt licet vtriuſque ſuppoſita diſtin
cta exiſterent,de ſe tamen inuicem prædi
carentur:quod omnem rationem & ſtulti-
tiam ſuperat,vt verè dicatur panis eſt cor-
pus Chriſti,vinum eſt ſanguis; & in eum
ſenſum exponit formas huius ſacramenti,
vt pronomina demonſtrent ſubſtantias pa
nis & vini. Hoc errore Germanorū Prote-
ſtantium,& Sacramentariorum diſſidium
factum eſt; in quo plerique Lutherani ita
porrò progreſſi ſunt, vt corpori Chriſti
diuinitatis proprietatem tribuant, docen-
tes vbique ad omnem creaturam intima
præſentia adeſſe , vnde hos Lutheranos,
Vbiquiſtæ. Vbiquiſtas appellant : & ideo ſi conſtare
ſibi velint,fateri debent Chriſti corpus nō
fieri præſens per verba ſacramentalia, cū
ratione diuinitatis ſibi vnitæ præſens eſſe
dicāt ad reliquas omnes creaturas. Sic pau
latim,negata tranſubſtantiatione, eo ven-
tum eſt,vt nullum ſit ſacramētum Eucha-
riſtiæ, ſed ſimiliter dicatur eſſe Chriſtus
prçſens in eo,atque in cæteris rebus ratio-
ne diuinitatis,vt copioſius diſſeretur, cum
oſtenderimus an corpus Chriſti ſit in hoc
ſacramento,vt in loco.

12 Omnes verbo Luthero addicti , licet
vbiquitati non conſentiant, cō cedunt illas
propoſitiones,panis eſt corpus Chriſti, vi-
num eſt ſangnis,etiam ſi diuerſa habeāt in
hoc ſacramēto ſuppoſita(nā ſi vnum eſſet,
probabilius,id appareret , ex ſimilitudine
incarnationis,quę ex vnitate ſuppoſiti effi *Lutheranorum teſtimonia refert Sāct.repe-*
cit mutuā Dei & hominis prędicationem:) *tit.7.c.7.*
eſſe tamen veras propoſitiones : ſed illarū
veritatē ex regulis dialecticorū metiendā
non eſſe,ſed ex altiori philoſophia, quam
Chriſtus in operibus ſuæ omnipotentię ad
nos detulit:in quibus cōſtat,quod ex vnio
ne duarum rerū,altera cęleſti & inuiſibili,
altera terrena & viſibili,etiamſi vtraq; in-
tegra maneat,vna tamen dicitur eſſe alte-
ra,non ad identitatē naturę declarandam:
ſed ad exprimendā maximā & ineffabilē
vnionē vtriuſq; per Dei omnipotentiā ef-
fectā.ſic per vnionē incarnationis, Deus di
citur homo,& contrà,& nō dicitur, in hoc
homine eſt Deus:quæ prędicatio tantū ſi-
gnificat intimā & inuſitatā vnionē vtriuſq;
rei.Sic igitur cenſent Lutherani,Chriſtum
eſſe in Euchariſtia ſimul cum ſubſtātia pa
nis & vini,& hanc admirabilem vnionē ſi-
gnificari illis propoſitionibus,panis eſt cor
pus,vinū eſt ſanguis,nō autē quod vna res
ſit eadē alteri.Itaque res illę,extra illā vnio
nē, de ſe vicisſim nullo modo prędicētur,
vnitę prędicentur verè,ad exprimendā ea-
rū vnionem,vt nihil aliud ſit, panis eſt cor
pus Chriſti, quàm,panis & corpus Chriſti
admirabili vnione in hoc ſacramento con
iungūtur:& vera ſiue phyſica cōmixtio pa
nis & vini reiiciatur , ne corpus Chriſti vt
Valerianus voluit,impanetur.& ſimilitudo
ignis & ferri per commiſtionē ad declaran
dam vnionem corporis Chriſti & panis ni
hil omnino valent:quia cōmiſcet duo cor-
pora in eodem ſubiecto.Proteſtantes autē
vnionē admirabilē panis & corporis Chri
ſti concedentes,commiſtionem aut impa-
nationem negant.

Aduerſariorum contra tranſubſtan-tiationem argumenta.

13 Sed operepreciū erit omniū aduerſa
riorū,ſiue Proteſtantiū,ſiue Sacramētario
rū argumenta referre, vt cōmodius refellā
tur.Primū,Euangeliſtæ & Paulus ante &
poſt conſecrationē panem vocant:ſemper
igitur manet ſubſtātia panis,Matth.inquit:
accepit IESVS panē,benedixit,fregit&de
dit diſcipulis.1.Cor.10. quotieſcunque mā
ducabitis panē hunc: &, quicunque man-
ducauerit panem, & biberit calicem Dñi

& ſic de pane illo edat:& panis quem frã-gimus:&, vnus panis,& vnũ corpus multi ſum⁹.in Act. etiã.c 2.dicitur,cõmunicatio & fractio panis. Similiter dicitur genimen vitis à Luca & aliis Euangeliſtis excepto Ioãne,hoc autẽ genimen cõſtat, eſſe vinũ.
2 Alterum argumentum eſt, quia ſignum ſacramentale permanere debet in ſacramẽto,vt rem ſpiritualem,cuius eſt ſignum repręſentet:ſed panis & vini ſubſtantia,quatenus ex multis coaleſcunt,ſignificant animę refectionẽ in vnione Chriſti poſitam; manẽt igitur in hoc ſacramento,vt poſſint teſtari Chriſtũ eſſe noſtrum cibũ, quo coniungimur alioquin periret omnis ſacramẽtalis ſignificatio. Hoc dicunt ſignificari à Paulo cũ ait,vnus panis,& vnũ corpus omnes ſumus,qui de pane vno participamus: & iterũ, panis quẽ frangimus,nõne parti-
3 cipatio corporis Domini eſt. Tertiũ argumentum eſt ex Patribus,quos putant affirmare,in hoc ſacramento manere panis & vini ſubſtantiam:vt Irenæum,cũ ait lib.4. Euchariſtiam cõſtare ex duabus rebus terrena,& cæleſti: Concilij Nicæni canonem aſſerentem in ſancta menſa propoſitum panem & poculum,eſſe agnum Dei:Cyprianum epiſt.ad Magnum,cũ ait,quando Dominus corpus ſuum panẽ vocat, & ſanguinẽ ſuum vinum:Fulgentiũ etiam citãt,qui ad Monimum vocat ſacramentum panis. Poſſent etiá citare Gelaſium in lib.de duabus naturis in Chriſto,cum ait, ſacramenta quæ ſumimus corporis & ſanguinis Domini diuina res eſt,propter quod &per eadem,diuinę efficiamur conſortes naturæ, & tamen eſſe non deſinit ſubſtãtia vel natura panis & vini.Theodoretus etiam ſimilem habet rationem dialogo primo,vbi orthodoxus inquit, qui enim quod natura corpus eſt,triticũ & panem appellauit, & vitem rurſus ſeipſum nominauit,is ſymbola & ſigna,quę videntur,appellatione corporis & ſanguinis honorauit,non naturam quidem mutans, ſed naturæ gratiam adiiciens. Citatur etiam in eandem ſententiã Ioannes Conſtantinop.epiſt.ad Cæſarium monachum,cuius hæc ſunt verba, ad explicandum non eſſe in Chriſto naturarum cõfuſionẽ:ſicut enim antequam ſanctificetur panis,panẽ nominamus, diuina autẽ illud ſanctificãte gratia, mediãte ſacerdote, liberatus eſt quidẽ ab appellatione panis, dignus autẽ habitus eſt diuini corporis appellatione,etiãſi natura panis in eo permãſit,& non duo corpora,ſed vnũ filij corpus prędicatur:ſic & hac diuina firmãte naturã corporis,vnũ filiũ,vnã perſonam vtraque hæc fecerũt.His igitur teſtimoniis videtur negari tranſubſtantiatio,cũ dicatur remanere natura & ſubſtantia panis poſt ſanctificationem & conſecrationem: præſertim cũ in his tribus poſterioribus refellantur Eutychitę confuſionẽ naturarũ in Chriſto Dño conſtituẽtes hac ratione,vt in Euchariſtia cõmunicatur appellatio corporis & ſanguinis Dñi,ipſis naturis panis & vini permanentibus,cũ tamen nulla earũ facta ſit inter ipſas permiſtio aut confuſio: ſic in Chriſto Dño eſt cõmunicatio prędicationũ Dei,cũ homo dicatur Deus;& tamẽ diuinę & humanę naturæ nulla eſt facta confuſio.

14 Quartũ argumẽtũ aduerſariorũ eſt ,ex pprietatibus panis & vini: ſi enim manere 4
omnes catholici fatentur, & ſenſibus ipſis & actionibus panis & vini experimur, dubiũ non debet eſſe manere etiã ipſas ſubſtantias:tũ quia Dñs ſic ex proprietatibus &actionibus naturę humanę ſe verũ hominẽ,qui paſſus eſſet,poſt reſurrectionẽ oſtẽdit dicens,palpate & videte, quoniã ſpiritus carnẽ & oſſa non habet,ſicut me videtis habere: & Apoſtoli ſic de Chriſto fidẽ faciũt,quod vidimus, quod manus noſtræ contrectauerũt de verbo Dei,annũtiamus vobis.Sic cõcluditur tota Patrũ diſputatio contra Marcionẽ, Manichæũ, Eutychen, atq, alios,adeò vt 6.Synodus generalis cõcludat ex ſententia Baſilij, Ambroſij,& Cyrilli,horum eſſe vnã naturam& ſubſtantiã, quorum inueniatur vna & eadẽ operatio: & ideo in Chriſto duas operationes& duas voluntates eſſe,quod ſint duæ naturę , & contrà:ſic ergo probant manere in Euchariſtia poſt conſecrationẽ ſubſtãtiam panis & vini,quia manẽt illius accidẽtia propria, actiones, effecta & proprietates:tum etiã, quia in ſcriptura inſolitũ eſt, vt res aliqua per miraculũ in aliam cõuertatur, & tamẽ ſenſibus appareat eadẽ quę fuit,quia Deus homines non deludit,ſed ipſis res tales exhibet,quales reddiderit , quare ſi exhibet nobis facta conſecratione panem & vinũ, re vera panis&vini ſubſtantia eſt.cum omnia corporalia Chriſti miracula, quæ ſcriptura prædicat,ſenſibiliter apparuerint:ſic ergo ſi eſſet in Euchariſtia factum miraculum

culum tranſubſtantiationis, ita apparere
oportuiſſet.Sic apparuit vinum ex aqua fa
ctum in nuptiis, ſic mortuos Chriſtus ad
vitam excitauit, ægrotos ſanauit, &c. ſed
quia miraculum corporale factum non
eſt,ideo non apparet:vt inſufflante in diſ-
cipulos Chriſto,& dicente,accipite Spiri-
tum ſanctum,nec Spiritus ſanctus, qui da-
batur,in illum halitũ fuit tranſpoſitus. cor-
poraliter,neque halitus in Spiritum ſanctũ
tranſubſtantiatus.

15 Conſentit etiam noui teſtamẽti perfe
5 ctioni;non dari nobis Chriſtum ſub corpo
ralibus ſignis vel ſymbolis,quia in nou. te-
ſtamento oportuit nos ab elementis mun-
di ad ſuperna & ſpiritualia ſubuehi: quare,
inquiunt, non conſonat cum analogia fi-
dei noſtræ & aliorum myſteriorum, men-
tem noſtram miraculoſo pani affigere,
quæ potius iuxta Paulum, debet in memo
ria mortis eius occupari. Conſentiunt etiã
verba Chriſti,qui in cœna non dixit, panẽ
conuerti in ſuum corpus, aut vinum in ſan
guinem,ſed panem & corpus,quod demõ
ſtrabat, eſſe ſuum corpus & ſanguinem,
cum illis admirabiliter coniuncta, vt ſuprà
6 aduerſarij explicauerunt. Addunt poſtre-
mò,naturis rerum repugnare hãc tranſub-
ſtantiationem,per quam maneant accidẽ-
tia ſine ſubiecto,quod eorum definitioni,
qua dicuntur ſubiecto ineſſe,omnino repu
gnat,& in potentia Dei poſitum non ſit,
hoc efficere. Candidè & ſincerè aduerſa-
riorum argumenta propoſuimus, candidè
etiam poſtulamus reſpõſiones noſtras ex-
pendi,non ſtudio factionis & ſectæ,ſed ve
ritatis ab Apoſtolis ad nos vſque deriuatę.

Cur post conſecrationem dicatur panis & vinum de hoc ſacramento.
Roffen. contra Capt. c. 4. & contra Oecolamp. lib. 2. c. 12. & 32.

16 Ad primum ergo reſpondetur, cor-
pus Chriſti,poſt conſecrationẽ,panẽ,& vi
nũ ſimiliter,ſanguinẽ vocari,quia ex con-
uerſione panis & vini corpus & ſanguis
Chriſti in hoc ſacramento facta ſunt:& cõ
ſueuit in ſancta ſcriptura res conuerſa in
alteram, etiam poſt conuerſionẽ priorẽ ap
pellationẽ,quã habuit ante conuerſionẽ,re
tinere,ad ſignificationem diuinæ omnipo
tentiæ,per quam effectum eſt,vt non om-
nino perierit,ſed in aliam commutata per
manſerit. Sic homo factus in animam vi-
uentem dicitur terra,cinis, lutum: mulier
formata dicitur os de oſſibus Geneſ.2.ſer-
pẽtes enati ex virgis dicuntur virgę,Exo.7
cũ virga Moyſis, virgas Magorum deuo-
raſſe ſcribitur:vinũ hauſtum dicitur aqua;
Matthæus poſt conuerſionem Publicanus
appellatur,meretrices & peccatores iuſtis
præire in regno Dei dicuntur: cæci etiam
videre,claudi ambulare,ſurdi audire, Mat-
thæi.11. Verba autem ſcripturæ ſunt acci-
pienda in ſignificatione propria & gram-
matica, niſi aliter nos compellat circun-
ſtantia, tunc enim locus eſt tropis & fi-
guris,inquit D.Auguſt. lib. 3. de doctrina
Chriſtiana, cap. 10. poſt conſecrationem
autem panem & vinum non accipi pro
ſubſtantia panis & vini,ipſa pręcedens Do
mini benedictio & conſecratio euincit,cũ
ea immutet illas ſubſtantias in corpus &
ſanguinem Chriſti, vt ſuprà ex efficacia
benedictionis oſtendimus.

17 Secundo reſpondeo,panem & vinum
appellari poſt conſecrationem, quia ma-
nent accidentia & proprietates panis & vi-
ni, ex quibus proprietatibus conſtat de-
ſumi plerumque rerum appellationem:ſic
etiam omnis cibus ſolidus, panis vocatur,
& vinum non appellauit Paulus aut vllus
Euãgeliſta poſt benedictionem, vt ſtatim
oſtendetur,cum non ſit omnis potus com
mune nomen, vt eſt panis nomen com-
mune omnis cibi ſolidi. Sic angeli dicun-
tur viri,& angelus vir Macedo. & 1. Reg.
14.præcipitur ne vllus homo panem vſq;
ad veſperam comedat, & Ionathas,guſta-
to melle, dicitur hoc præceptum violaſ-
ſe. 4. Reg. 6. panem iuſsit apponi Hæliſ.
i. cibum, ſimiliter Matth. 5. cur diſcipuli
non lauant manus antequam panem man
ducent?quia igitur Euchariſtia retinet pa-
nis & vini proprietates, & quia cibus eſt
& potus noſter, rectè dicitur panis & vi-
num:præſertim cum ratione harũ proprie
tatum diſpenſetur,& diſtribuatur,ac ſi ve-
rè panis eſſet & vinũ. Sunt etiam qui ad hãc
reſponſionem confirmandam aſſerant, ni-
hil quidem ſingularis ſubſtantiæ panis per
conſecrationẽ in Euchariſtia remanere,
ſed generalem quandam rationem panis
aut ſubſtantiæ ad nutriendum accommo-
datę, quacunq; ex natura cibus conſtet,
& hanc rationem generalem permanen-
tem,vocari ab illis Patribus argumento ter
tio citatis,naturã vel ſubſtantiam panis.ſed
certè quãuis horũ autorũ reſponſio catho-
licũ ſenſum habeat,vt intelligatur nõ om-
nino aboleri aut in nihilũ redigi panis & vi
ni ſubſtãtiã,ſed cõuerſam in aliũ ſublimio
rẽ cibũ,nempè Chriſti corpus & ſanguinẽ:

Heſſels de Eucha. Sanct. repetition. 7. c. 1. Guil Alanus, lib. 1. de Euch. c. 35.

tamen non omnino cóſentit cum rationé tranſubſtantiationis, manere aliquid de panis aut vini ſubſtãtia, cum tranſubſtãtiatio ſit totius ſubſtantiæ conuerſio: neque etiá veræ philoſophię conſentit mutari rem in ſpeciali, & manere eius, quod mutatú eſt, aliquid cómune, niſi ſecúdum operationé intellectus, cum omnia communia in re ſingulari ſint determinata. ideo mutata & cóuerſa re ſingulari, omnia quę illius propria ſunt, mutari eſt neceſſe, & communia fiunt illius propria: vt animal hominis, cum pars ſit naturæ humanę.

18 Exactius D. Tho. ex Patribus, de pane, inquit, in fine conuerſionis nec eſt aliquid, nec abiit in nihilum, ſed cóuerſus eſt in corpus Chriſti, idem de vino in ſanguiné Chriſti dicẽdum eſt. Sic Iuſtinus ad Anton. Cyril. Hieroſ. myſtag. 3. Irenæus lib. 4. cap. 34. & lib. 5. Cyprianus de cœna. Ambroſ. ſæpè de ſacramentis, Auguſt. cap. nos autem, de conſecr. d. 2. poſt conſecrationé, non iam communem & vſitatum panem eſſe aut vinum, quia mutata ſint in carnem & ſanguinem Domini: non quia manentibus ſubſtantiis panis & vini, adiúgatur corpus & ſanguis Domini, vt volunt Lutherani. Retineamus igitur hanc ſecundam reſponſionem, vinum & panem vocari poſt conſecrationem, quia manent panis & vini proprietates, & quia panis generali ratione dicitur cibus, & hac ratione Chriſtus ipſe dicitur panis, Ioan. 6. propter vim nutriendi animas noſtras. quo ſenſu plerique Patres vocant Euchariſtiam, ſacramentú panis & vini, vel quia ex illis per conuerſionem facta eſt, vel quia eſt cibus & potus noſter.

19 Sed quia hæc appellatio panis pro quocunq; cibo ſolido, vſui ſcripturę cóſentit, vt ſupra oſtendi: vinú autem & geniмé vitis appellari omnem potú, non eſt in vſu ſcripturæ, & ita Dńs apud Euágeliſtas poſt conſecrationem videtur appellare, quaſi maneat vini ſubſtantia in Euchariſtia: obſeruare oportet ad explicationem & conſenſionem Euangeliſtarum, triplicem ab illis vini aut geniminis vitis potioné diſtingui: primá vini naturalis in cœna typica & legali, cum prædictione potionis myſticæ & nouæ, id eſt ſanguinis Chriſti in regno Dei: cuius potionis vini naturalis, in cœna legali, Lucas tãtum meminit his verbis, accepto calice gratias egit & dixit, accipite, diuidite inter vos: dico enim vobis quod nó bibá de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Similiter autẽ dixerat de cœna legali, deſiderio deſideraui hoc Paſcha mãducare vobiſcũ antequã patiar: dico enim vobis, quod ex hoc nó mãducabo illud, donec impleatur in regno Dei. hæc autẽ omnia pertinuiſſe ad cœnã agni typici & legalis conſtat, quia poſtea fregit pané dicens, hoc eſt corpus meú, & calicem diuiſit dicens, hic eſt calix nouú teſtamentú in meo ſanguine. Alterã vini noui, quę cóplet legalé, potioné, proponunt Matthęus & Marcus. ná propoſita forma calicis, vterque inquit, non bibá à modo de hoc genimine vitis donec, vel vſque ad diẽ illum, quo bibã illud nouú vobiſcum in regno Patris mei, vel vt alij legunt, quo bibo illud: regnú autẽ Chriſti dicitur incœpiſſe in cœna, quia ibi obtulit ſe in redemptioné, perficiendã in cruce per ſanguiné, & ideo in cœna ſancitũ eſt regnú Chriſti oblatione ſanguinis in redẽptioné hominú. Itaq; illud, nouum, indicat mutatú vinũ in ſanguinem, quo regnú Dei ſanciretur. Sed quatenus Euangeliſtę adhuc de futura quadã potione diſſerunt, eam tertiam diſtinguimus, vt ea ſit fruitio corporis & ſanguinis Dñi, & quaſi inebriatio & perfecta poſſeſſio in beatitudine. itaq; vt ſecunda vini noui potio, eſt veritas primæ, ſic tertia eſt complementũ ſecundæ: ſecunda eſt ſub velamine, tertia erit in aperto & conſpicuo, & ideo innouãda dicitur. De hac vltima potione promiſſa, Lucas inquit, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit Pater meus regnú, vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ex hac triplicis potionis vini diſtinctione conſtat, ſignificari apertè & materiam huius ſacramẽti ad potioné, eſſe vinum, & eam benedictione & ſanctificatione, fieri nouú vinú, ideſt ſanguinem Chriſti: quare hæc appellatio geniminis vitis, ſi rectè expendatur cum ſanctis Patribus, verbis Euangeliſtarum congruenter, confirmat tranſubſtantiationem, tantum abeſt vt illi repugnet.

In Euangelio triplex vini potio.

20 Tertiò reſpondemus, poſt conſecrationé non dici ſimpliciter pané, ſed cú additione & articulo connotatiuo, vt panem hunc, panem quem frangimus, ſimiliter calicem Domini, vt intelligas per emphaſim & agnominationem iſtam, non

vulga-

vulgarē panem dici,ſed Domini, hoc eſt corpus Chriſti,& calicē Domini, quod eſt poculum ſanguinis: & olim hoc myſteriū propter ethnicorū calumnias, occultè tradebatur, ne ab illis profanari vllo modo poſſet.

21 Ad ſecundum conſtat ex præcedentibus reſponſio,quia accidentia panis & vini,cum ſint ſenſibilia per ſe, ſunt ſigna ſacramentalia, & idem repræſentant, etiam abſente ſubſtantia panis & vini. D. autem Paulus communicationem corporis Chriſti ſacramentalem, ſub eiſdem accidentibus,vocat panis communicationem, eadem ratione, qua diximus vocari panem poſt conſecrationem: & in ſola eiuſdē corporis Chriſti participatione efficimur vnū, vt corpus vnum eſt.

22 Ad tertium argumentum ex his patet reſponſio:Patres enim eodem ſenſu atque ſancta ſcriptura vocant panem & vinum poſt conſecrationem,& eodem modo poteſt affirmari Euchariſtiam conſtare ex duabus rebus,terrena & cæleſti,vt terrena ſint accidentia panis & vini: & ideo rectè admonemur à canone Nicæno, ne panem ſcilicet qui apparet in altari, vulgarem & vſitatum panem eſſe exiſtimemus,ſed agnum Dei immolatum.ſimiliter Patres dicunt Dominum vocaſſe panem ſuum corpus, non vt ſimul coniunxerit vero pani verum ſuum corpus,vt volunt Proteſtantes,ſed quod ſua benedictione & vocatione panem in corpus cōmutauerit,vt oſtendimus ſuprà de efficacia benedictionis & vocationis Dei & Chriſti.

De Gelaſio.

23 Ad teſtimonium Gelaſij reſpondetur primò,hunc Gelaſium non cenſeri à viris doctis ſummum illum Pontificem, cuius eſt canon,ſancta Romana.autor enim libri de duabus naturis,vnde illud teſtimonium deſumptum eſt, honorificè meminit Euſebij Ceſarienſis, cuius tamen omnia opera preter hiſtoriam Eccleſiaſticam, Gelaſius Papa damnauit.prætereà in concilio Chalcedonenſi ſumuntur teſtimonia ex libris Gelaſij contra Eutychem & Neſtorium:nullum tamen profertur ex huiuſmodi libro, cum ſit contra eaſdem hereſes conſcriptus. quidam igitur hunc librum Gennadio tribuunt autori libri de ſcriptoribus Eccleſiaſticis,in quo ſunt etiā alij errores: quidam autem probabilius tribuunt Gelaſio Palæſtino Cæſarien. non autem Romano Pōtifici,cuius Gelaſij Ceſarienſis meminit D. Hieron. & Theodoret. honorificè in Polym. vnde plurima in ſuos dialogos tranſtuliſſe videtur. Accedit his,quod autor idem plurimum commendat Euſebium Cæſarienſem, quaſi eiuſdem vrbis aut regionis ſibi notum antiſtitem. quamuis autem is liber ſit Gelaſij ſummi Pontif. non repugnat tranſubſtantiationi: inquit enim eodem libro de duabus natur.in Chriſto, panem & vinum in diuinam ſubſtantiam tranſire, ſancto ſpiritu perficiente, permanente tamen proprietate naturæ: & ideo, cum hæc ſententia ſit manifeſta pro tranſubſtantiatione, ex ea debuit illuſtrari illa altera obſcura, quæ nobis obiecta eſt: ſic eſt enim naturæ hominum conſentaneum, vt ex manifeſtis obſcura illuſtrentur,non autem contrà, ex obſcuris manifeſta deprauentur, & in alienum ſenſum trahantur: quod tamen plerumque aduerſarij faciūt, non ſolum in libris Patrum & Conciliorum, ſed etiam ſanctæ ſcripturæ. quam igitur his verbis Gelaſius proprietatem naturæ vocat, & aſſerit facta conſecratione manere, id eſt accidentia panis, eandem prius vocans ſubſtantiam panis,dixit non deſinere. hoc autem, non deſinere,ſæpè in Patribus diſſerentibus de Euchariſtia, nihil aliud eſt,quam non omnino perire, nec in nihilum redigi, quia manet prior ſubſtantia conuerſa in corpus Chriſti,tantum abeſt vt omnino eſſe deſierit.

Repetit.32. Sanct. Ptpetia 8.c.4

De Theodoretō

24 Eodem ſenſu Theodoretū exponere oportet, vt naturā panis manere dicat, id eſt proprietates & accidentia:& ita ſenſus argumentationis ab vtroque concluſæ contra Eutychem permiſcentem & cōfundentem naturas in Chriſto,hic erit, ex huius ſacramenti ſimilitudine.opinabatur Euthyches, naturā humanam in diuinam tranſiſſe,quia proprietates naturæ humanæ Deo tribuerentur,vt natum eſſe, crucifixum,&c. Reſponſio Gelaſij & Theodoreti eſt,nihil hac ratione effici, quia inter ſymbola & corpus Chriſti eſt proprietatū communicatio, cum per ſymbola dicatur corpus Chriſti tangi,frangi,& mānducari,& nō tolluntur tamē proprietates vtriuſque naturę,licet vna ſubſtantia in aliā commutetur.Prętereà nō mirū eſt, Theodoreti alienā ſententiam eſſe à recepta doctrinā de tranſubſtantiatione, quia is primum con-

conſentit Neſtorio in Concilio Epheſino præſide Cyrillo Alexandrino, deinde pœnitens receptus eſt à Chalcedonenſi, & reſtitutus in priſtinam dignitatem: & in explicanda reali præſentia Chriſti in Euchariſtia videtur Neſtorizare, niſi vt explicauimus intelligatur. Vt enim Neſtorius in Chriſto duas perſonas aſſeruit, vnam hominis, alteram Dei: ita inquit in Euchariſtia eſſe panis & corporis Chriſti ſubſtātias: vt ſicut acceſſione filij Dei ad hominem, & non vnione perſonali, conſtituebat Chriſtum, ſic acceſſione corporis ad panem. Sed ipſe Theodoretus non diſſimulat, quænam fuerit communis de hac re Eccleſiæ catholicæ ſententia, cum ait, hanc explicationem, cōgruentem. ſ. hereſi Neſtorianæ, à ſe inuentam & excogitatam, contra communem fidem Chriſtianorum. Nos verò communem hanc fidem retinere oportet: & ita tranſubſtantiatio antiquitatis, & receptæ Chriſtianorum doctrinæ teſtimonio a Theodoreto, etiamſi velit repugnare, confirmatur. Et certè Epheſini Patres nō aliam rationem conceſſerunt euincere, communicationē idiomatum in Chriſto, quàm aſſumptionem humanitatis in perſonam filij Dei. cum autem ventum eſt ad inueſtigandam cauſam, ob quam eſſet proprietatum panis & corporis communicatio, eo tantum modo, quo explicatum eſt, neque Epheſini illi Patres, neque his priores aut poſteriores, ad illam cauſam vnitatis perſonalis in Chriſto manentibus integris, diuinitate & humanitate, ſibi notam & probatam confugerunt, aut aliquam ſimilem, quæ retineret ſubſtantiam panis facta conſecratione: ſed tantum ad conuerſionem ſubſtantiæ panis, & vini, in corpus & ſanguinem Chriſti, quod hæc tantum verbis Chriſti congrueret, vt ſupra ex illis deduximus.

25 Ex his conſtat reſponſio ad teſtimonium adductum, ex Ioanne Conſtantinop. aſſerit enim in Euchariſtia permanere naturam panis, hoc eſt proprietatem, quæ ſæpe à phyſicis dicitur natura, & à medicis ſtirpium & animalium naturæ, proprietates dicuntur: permanere autem dicit vnum tantum corpus Chriſti, quia non manet ſubſtantia panis, ſed corporis Chriſti.

26 Ad quartum reſpondetur, argumentum ex ſenſibus & rerum proprietatibus firmum eſſe & conſtans, cum res perſeuerat in ſua natura: quod ſi verbo Dei affirmetur, non manere naturam & eſſentiam rei, licet maneant accidentia, quæ per ſe ſenſibus percipiuntur, argumentum ex ſenſibus & rerum proprietatibus nihil efficit, quia verbo Dei repugnat. Primo modo vſi ſunt hoc argumento Chriſtus Dominus & Apoſtoli locis in obiectione citatis: alterò modo argumentantur aduerſarij contra tranſubſtantiationem, repugnante verbo Dei & aſſerente, eſſe in Euchariſtia corpus Chriſti, per benedictionem Chriſti, qua conuerſa eſt ſubſtantia panis in corpus Chriſti, vt ſupra ex eodem verbo Dei concluſimus. *Argumentum ex ſenſibus in ſcriptura.*

27 Ad quintum reſpondetur, in miraculis, quæ nunc dicimus cum aduerſariis omnia opera ſupra naturalia, etiamſi ordinaria poteſtate fiant, (quam miraculum exacte ſumptum Theologis excludit:) in his inquam miraculis, Dei autoris propoſitū & intentio primo inſpicienda ſunt: quæ enim fiunt ad fidem confirmandam, & inſerendam animis non credentium, ea ſenſibiliter apparent, vt poſſint conuincere non credentes, & huiuſmodi ſunt in obiectione citata: alia ſunt fidelibus accōmodata ad vſum fidei & confirmandos credentes in via Domini, & hæc non ſunt ſenſibilia aut viſibilia, quia fide tantum creduntur, & in his oportet numerare omnia effecta ſacramentorum. Hanc diſtinctionem duplicis propoſiti miraculorum, ex verbo Dei colligimus: quæ enim facta ſunt à Chriſto ad prædicationem Euāgelij, & ab Apoſtolis, viſibiliter ſunt populo oſtenſa, vt cæcis reſtitutus viſus, claudis deambulatio, ægrotis denique ſanitas: quin etiam dæmonum expulſio ſenſibiliter, quantum fieri poterat, oſtendebatur. cum autem quis adultus baptiſmo iuſtificatur, præcedit fides, ſicut ſcriptum eſt, Actor. 8. Si credis ex toto corde, licet te baptizare; vt credat purgationem internam à peccato baptiſmo fieri: idem de tranſubſtantiatione dicendum eſt, quæ à fidelibus creditur, & ſenſibus admonemur credēdum non eſſe in huiuſmodi occultis miraculis. quare, qui ex quibuſdā miraculis, quæ ſenſibiliter apparere oportet, idē de omnib⁹ volūt vniuerſaliter cōcludere, planè volūt, ex ſpeciali vniuerſale cōcludere, *Ruard. art. 13.* *Miracula quæ ſenſibiliter apparent.*

quæ eſt infirma & incōſtans argumētatio.

28. Ad ſextum reſpondetur, hæc myſteria ſupra naturalia ſtultum eſſe viribus & rationibus naturalibus metiri velle; cū ſint omni ratione naturali ſuperiora: in illis autem, quæ pertinent ad hoc ſacramentum, nihil eſſe contra naturam, neque alienum ab omnipotentia Dei, omnia autem eſſe ſupra naturam ſpeciatim intelligetur, cum oſtēderimus an Chriſtus ſit in hoc ſacramēto vt in loco, an moueri poſſit, an exiſtere in pluribus locis ſimul, & alia his coniuncta. Quare autem oportuerit nobis ſub elementis huiuſmodi dari Chriſtum, & gratiam ſanctificantem, & generaliter diximus differentes de efficacia ſacramentorum nouæ leg. & formis huius ſacramenti ſignificari conuerſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in principio huius diſputationis de tranſubſtantiatione oſtendimus.

Diſputatio Scholaſtica de termino per ſe primo tranſubſtantiationis.

Sent.4.d.11.à q.1.ad 4.& d.10.

29 SEd quoniam hæreticorum tollentium tranſubſtantiationem argumenta refutauimus, de controuerſiis ſcholaſticis in explicanda tranſubſtantiatione paucis differendum eſt. quidam enim nobiles Theologi volentes hanc conuerſionem admirabilē, ad principia phyſicę mutationis expendere, & ad aliquā mutationem phyſicam ſecundum analogiam aliquam reuocare, cenſent primo impoſſibilem eſſe mutationem in terminum præexiſtentem & manentem ſecundum eſſe antiquum: & ideo quamuis ſit in præexiſtentē terminum, oportere tamē ad retinendam rationē nouę mutationis, & conuerſionis, accipere aliquid nouū per ipſam mutationē: quia noua mutatio & noua conuerſio ſine aliquo per eam producto ne intelligi quidem poteſt, cū id, quod mutatur, aliter ſe habeat nunc quam prius. neque verò ſatis eſt, quod per hanc conuerſionem ſubſtātiæ panis corpus Chriſti ſuccedat, quòd hoc non ſit ſuccedere in ratione termini. Sic enim ſol poteſt dici ſuccedere cuicunque corrupto inferius, cum maneat in ſuo eſſe, altero deſinente eſſe. Secūdo aſſerunt hanc conuerſionem ad eam poſſe reuocari, quæ eſt ad vbi, quia licet ſit tranſubſtantiatio, tamen ſubſtantia ſuccedit ſubſtantiæ in noua pręſentia ad ſpecies: ſicuti corporū eſt ſucceſſio in nouo vbi. Vnde retēta appellatione tranſubſtantiationis; ratione eius, quod nouum acquiritur in corpore Chriſti extrinſecus, eam adductiuā vocauerunt, quia adducat Chriſtum ad nouā pręſentiam ſpecierum ſacramentalium.

C. immerito reprehenſus à Soto & Ledeſma. 3 p.q.75. art. 7. ad 1.

30 Alij Theologi, quia legebant in Patribus in hoc ſacramento panem fieri corpus Chriſti, aſſeruerunt illorum ſententiis congruenter, terminum tranſubſtantiationis eſſe Chriſtum, non abſolutè, ſed vt de illo verè dicitur, quod prius erat panis: quia in huiuſmodi conuerſione ponere oportet momentum vnum, quod ſit primum non eſſe ſubſtantiæ panis, & primum eſſe ſubſtantiæ corporis Chriſti ſub ſpeciebus panis. Itaque in momento terminante prolationem formæ, verum eſt dicere, nunc nō eſt panis, qui tamen fuit immediatè ante hoc, ideſt, toto tempore præcedenti hoc momentū: ſimiliter verū eſt dicere in eodem momento, nunc eſt corpus Chriſti, quod prius erat panis, & immediatè ante hoc, ideſt, toto tēpore præcedenti hoc momentū, non erat corpus Chriſti, quod erat panis per conuerſionem. non tamen licebit idē verè dicere de corpore Chriſti abſolutè, nempè nunc eſt corpus Chriſti, & immediate ante hoc non fuiſſe, cum fides recta doceat præextitiſſe idē numero corpus, ſed nō ex conuerſione panis in ipſum: In hac autem ſentētia illud relatiuū, quod, cum dicitur, nūc eſt corpus Chriſti, quod prius erat panis, idē omnino refert, quod demonſtrat pronomen, hoc, in forma conſecrationis panis, ideſt, ſubſtantiā ſub accidentibus panis contentam. itaque licet illa ſententia, quod erat panis, nunc eſt corpus Chriſti, poſſit vel idem ſubiectum numero manens ſub vtroque termino ſignificare, vt idem ſubiectū manens prius per formam panis, deinde per aliam formam corpus Chriſti ſit: vel conuerſionē prioris ſubſtantiæ in poſteriorem ſignificare, quaſi dicatur, panis factus eſt per cōuerſionem totius ſubſtātiæ, corpus Chriſti: à Patribus tamē & Theologis ſic explicātibus terminum tranſubſtantiationis, in hoc ſecundo ſenſu vſurpatur, quia cōgruit trāſubſtantiationi, quā defendunt, nō in primo, quia non congruit, cū ſignificetur manere ſub vtroque termino conuerſionis

idem

idem ſubiectum, vel eandem materiam, & nihil ſubſtantiæ manere, & ideo neque materiam exigit ratio & natura tranſubſtantiationis.

Patrum ſententia.

31 Hanc ſententiam ſic explicatam Patres antiqui exprimunt ſæpe, Cyrill. Hieroſol. Catech. 3. panis Euchariſtiæ poſt inuocationem Spiritus ſancti, non amplius eſt panis nudus & ſimplex, ſed corpus Chriſti. Irenæus lib. 5. non longè à principio, quando mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti. Ambroſ. lib. 4. de ſacramentis, cap. 4. qui panis eſt, corpus eſt Chriſti conſecratione, & infra, non erat corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationẽ, dico tibi, quod iam eſt corpus Chriſti. Vt igitur Dominus accipiens panẽ confitebatur ſuum corpus, dicens hoc eſt corpus meum, vt ponderauit Iren. eod. lib. 4. cap. 57. ſic Patres eodem ſenſu dicunt, quod erat panis, eſt corpus, intuentes ad imitãdũ illa verba Domini. Hæ ſunt ſcholaſticorum explicationes, quæ potiſſimum examinandæ ſunt, quia ex his facilè deducetur, quid ſit de aliis ſentiendum.

32 Ad eligendam ex his probabiliorem explicationem, & magis cum doctrina catholica congruentem, ponenda eſt in primis ratio & eſſentia tranſubſtantiationis, vt ſit conuerſio totius ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, & termini huius conuerſionis deſignentur ad hanc rationem conuerſionis accommodatè. Et de termino quidem à quo, nulla poteſt eſſe dubitatio, cũ omnino conſtet, eſſe ſubſtantiam panis & vini; de termino autem ad quem, quia præexiſtit, & nihil nouum in ſe admittere poteſt, cum corpus Chriſti poſt reſurrectionem nulla qualitate externa affici poſſit, & ratio nouæ conuerſionis, nouitatem requirat in termino ad quem, vnde eſt natura conuerſionis & mutationis, magna dubitatio eſt. Deinde ponendum eſt, in Euchariſtia duas eſſe nouitates, priorem conuerſionis, quia ante conſecrationem, non erat; poſteriorem continẽtiæ Chriſti, quia Chriſtus facta cõſecratione, ab ſpeciebus panis & vini continetur. Termini huius poſterioris nouitatis facilè explicantur, quia cum ſpecies habeãt rationem ſubiecti actiuè vt continentes, & corpus Chriſti paſſiuè vt contentum, termini diſtingui poſſimt: vel paſſiuè, contineri, & non contineri, vel actiuè continere, & non continere: & ipſa conuerſio explicatur, vt fiens, vt autem factum, corporis Chriſti eſſe ſub ſpeciebus ſacramentaliter.

33 De terminis autem conuerſionis perſe primo nũc eſt ſuſcepta diſputatio, nõ autem ipſius continentię pręciſe, cum hęc ſit poſterior natura quam conuerſio: quare conuerſionis perſe primò ponendi ſunt termini, vt vera ratio conuerſionis retineatur: ſicut in natura ex termino per ſe primo, mutationis & motus ratio deſumitur, non ex cõſequentibus terminum per ſe primo: alioquin eſſet motus perſe primo ad relationem, quod omnes phyſici negant. Accipimus autem hic ex certa Theologorum & conciliorum traditione, in & ſub ſpeciebus, ſeu ad ſpecies panis, corpus Chriſti eſſe: quia Viennen. Cõcilium dixit, Chriſtũ exiſtentem in propria ſubſtantia eſſe ſub alia forma in ſacramento: ſed Lateranen. Florentinum, & Tridentinum, idem nomine continentiæ exprimunt: dicũt enim corpus & ſanguinem veraciter contineri ſub ſpeciebus. Nõ autem ſic contineri dicitur, quia per hęc accidẽtia, repręſententur tũ eſſe pręſentia, ſicut per fumum repręſentatur ignis: aut quomodo dęmon nõnunquã ex pacto adeſt anulo, & ita verè dicerẽtur ibi cõtineri vt in ſigno ſine alia conictione & vnione contenti & continentis: neque rurſus corpus & ſanguis Chriſti concluduntur ſpeciebus tamquam locis, vaſis, veſtibus aut operculis, aliiſue quibuſcumque rebus excedentibus vel extrinſecus circunſtantibus ipſorum ſubſtantias. quamuis enim non ſint ſub ſpeciebus circunſcriptiuè, aut definitiuè, impropriè tamen tegi aut velari dicerentur ipſis ſpeciebus, ſicut neque ſubſtantia panis iiſdem tegebatur. Neque etiam dicẽdum eſt, ſic aſſummi à Chriſto has ſpecies, vt à Deo interdum aſſumuntur corporeæ ſimilitudines, cum ſe aſpectabilẽ præbuit Abrahæ, Moyſi & Patribus, vel in ardente rubo, vel in columna nubis, vel in ſpecie columbæ: aut quomodo angeli & boni & mali, & ipſe Dominus poſt reſurrectionem, in externa ſpecie ſæpe ſe præbuerunt: licet D. Auguſt. ſemel ac iterum lib. 3. de Trinit. cap. 10. hanc Chriſti exhibitionem in ſacramentalibus ſpeciebus, comparet Dei & angelorum apparitionibus, præſertim propter

Chriſtum contineri in hoc ſacramento ſub accidentibus.

Conc. lib. 1. de Euch. c. 37.

Qualis ſit continentia Chriſti ſub accidentibus

pter hæc tria: quod ſicut hæ formæ, in quibus apparitiones fiunt, natiuæ non ſunt, & genuinam ſpeciem occultant, nec permanentes videntur, ſed deponendæ, diſpenſationis peracto officio: ita etiam ſacramẽtales ſpecies, & alienæ, & occultrices, & nõ duraturæ circa corpus Chriſti, ſed ipſa perceptione deponendæ ſunt & conſumendæ.

34 Sed eſt in his illud potiſſimum diſcrimen, quod hic corpus Chriſti adeò intimè accidentibus coniungitur, vt prius ſubſtantia panis, excepta ſubiectione & inhærentia, & prædicationibus ſubiectionem & inhærentiam conſequentibus. preterea, in apparitionibus illis, præſentia Dei ex voluntate Dei apparentis immediatè pendet: præſentia autem corporis Chriſti pẽdet in hoc ſacramento immediatè, ab illa coniunctione & continentia ſpecierum, vt inſeparabile ſit ab eis, quandiu manent integræ, aut quandiu panis ſubſtantia naturaliter permanſiſſet: at Spiritus ſanctus verbi gratia, cum in ſpecie columbæ apparebat, pro ſua voluntate poterat non apparere, ſine aliqua neceſſaria coniunctione cum ſpecie columbæ: eſt igitur hæc coniunctio ſpecierum cum corpore & ſanguine Chriſti, arctiſsima, & adeò ineffabilis & admirabilis, vt ſit eorum inter ſe quædam idiomatum & proprietatum alterna prædicatio & communio: licet ex alia cauſa quam in myſterio incarnationis, in hoc enim eſt communicatio idiomatum propter vnionem hypoſtaticam in noſtro autem ſacramento propter intimam coniunctionem cum accidentibus, vt ſicut panis ſubſtantia dicebatur eſſe in ſuperficie panis, ſic facta conſecratione, dicitur verè eſſe corpus Chriſti.

Communicatio idiomatum in Eucharistia.

35 Itaq; per hęc accidẽtia vt ante panis, ſic in Euchariſtia corpus & ſanguis verè à nobis cõtrectatur, mãducatur, circumgeſtatur, carni noſtrę per manducationẽ remotis imperfectionibus verè coniungitur, vt poſtea explicabitur, dẽtibus teritur, in hoc aut illo vaſe collocatur, demonſtratur illis particulis hîc & nunc, ſenſibiliter ſacrificatur, eleuatur ad adorationem: quæ omnia ſiue per accidens ſiue per ſe corpori Chriſti in ſacramento competant, nihil nunc refert. & deinceps ſuo loco explicabitur: modò certa fide credamus, hęc verè & proprie fieri circa corpus Chriſti, non minus, quàm ſi in propria ſpecie eſſet, & non minus, quàm fierent in ipſo pane: & nõ minus verè, quàm crucifixio, fames & ſimilia attribiuntur Deo, propter humanitatis in eadem hypoſtaſi coniunctionem. Et ſicut nõ dicitur humanitas crucifixa, & multo minus diuinitas, ſed Deus aut homo: ſic ſpecies non manducantur, franguntur aut videntur ſolummodo, ſed propriè & verè hæc omnia competunt corpori & ſanguini, licet per ſpecies. quatenus autem dicendum ſit, Chriſtum exiſtere in hoc ſacramento ſenſibiliter. poſteà diſputabitur: nunc conſtet Chriſtum contineri ab ſpeciebus panis & vini, & inde eſſe mutuam quandam idiomatum communionem inter corpus & ſpecies ſiue accidentia, ſine inhærentia, & ſine his prædicationibus, quæ inhærentiam conſequuntur, & hanc admirabilem coniunctionem Chriſti & ſpecierum, vocari ſacramentalem. Tertiò accipiendum eſt, nihil aliud eſſe conficere hoc ſacramentum, quam conuertendo virtute verborum ſubſtantiã panis & vini, efficere hanc cõiunctionem: quia ſic manet Chriſtus ſubſtãtialiter vt cibus & potus ad refectionẽ animæ, & hoc ſacramentum tũ eſt perfectum, cum hic cibus effectus eſt, quia hoc ſacramentum in conſecratione conſiſtit, & non in vſu.

36 His poſitis ad illuſtrandã propoſitam controuerſiã ſit prima concluſio, corpus & ſanguis Chriſti nõ ſunt in hoc ſacramẽto per aliquam mutationẽ in ipſis: ſed omnis mutatio eſt in ſubſtãtia panis & vini. ſic ab omnibus Theologis conceditur, & contraria ſententia errorẽ in fidẽ inducit: quoniã recta fides docet idem numero corpus, quod glorioſum ſedet ad dexteram Patris, omnino impaſſibile, quacunq; mutatione aut motu, eſſe in hoc ſacramẽto realiter & ſubſtãtialiter, iuxta illud Rom. 6. Chriſtus reſurgẽs ex mortuis, iã non moritur, neq; vllo modo extrinſecus ab aliquo pati poteſt in ſeipſo: itaque vt Deus incipit eſſe in aliquo per gratiam, mutato homine, qui gratiam recipit, non tamen Deo: ſic in hoc ſacramento, panis & vini ſubſtãtia cõuertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti, quę omnino in ſe immota & inalterata manent. ſicut ante conuerſionem vt ſit tranſubſtantiatio: quia panis & vini tota ſubſtantia conuertitur & mutatur, non quia corpus & ſanguis Chriſti mutantur in ſe,

Ex hoc ſacramento nulla in Chriſto mutatio.

& ſicut

& ſicut natura humana per incarnationẽ mutata eſt, & aſſumpta ad verbi diuini ſubſiſtentiam, quod tamen verbum manſit omnino immutabile, licet aſſumptionem terminauerit: ſic corpus & ſanguis Chriſti terminant quidem conuerſionem panis & vini, ſed in ſeipſis nullo modo moueri aut mutari poſſunt extrinſecus ab aliquo poſt reſurrectionem.

In tranſubſtãtiatione eſt actio vnica.

37 Secunda concluſio: deſitio panis & vini, & realis exiſtentia corporis & ſanguinis Chriſti, quæ ſuccedit, nõ ſunt duę actiones per accidẽs ſe cõſequẽtes, ſed vna tãtũ numero. actio enim & mutatio habẽt vnitatem numericam & ſimpliciter à termino ad quem, à ſubiecto, ab vnitate temporis. 5. phyſ. cap. 4. ſeruata igitur eadem proportione, erit hæc actio vna: quia terminus ad quem primo & per ſe vnus eſt, & eodem momento terminante prolationẽ verborum, & deſinit eſſe ſubſtantia panis & vini, & exiſtit corpus & ſanguis Chriſti. ſubiectum autem, licet proprie hic nõ ſit, quia mutatur tota ſubſtantia, tamen ſpecies eædem quæ habent aliquam rationẽ ſubiecti, numericam retinẽt identitatem; eſt igitur vna actio tantum & mutatio. Itaque deſitio panis non poteſt dici anihilatio, quia non habet terminũ per ſe primo ipſum nihil, vel negationẽ omnis entis, ſed ipſum corpus Chriſti. vt in natura, licet pręcedens forma corrumpatur, non dicitur tamen corruptio, ſed ratione alterius inductæ generatio, quia per ſe primo intenditur inductio huius. quin etiam, vbi plura ad eundem numero finem per ſe primo referuntur, vnum cenſetur fieri ex omnibus, & nullo modo plura.

Contra Scot

38 Tertia concluſio, non vere dicitur, Chriſtum eſſe in hoc ſacramento per conuerſionem tantum adductiuam nouæ pręſentiæ. vt enim deſitio panis anihilatio eſſe aut dici non poteſt, quia eſt conuerſio per ſe primo in totam ſubſtantiam Chriſti, ita exiſtentia termini ad quem non poteſt dici ſucceſſio in noua præſentia, quia non eſſet tranſubſtantiatio, ſed potius tranſaccidentatio: cum illa ſucceſſio ad nouam præſentiam, tantum ſit ſucceſſio accidẽdentis, nempè relatio quædam. Fatemur hanc nouam pręſentiam conſequi ſtatim ex ipſa conuerſione in corpus Chriſti, ſed vt nomen & ratio trãſubſtantiationis, quę deſumitur ex termino ad quẽ, retineri poſſit, vt oportet, neceſſe eſt pro termino ad quem primo & per ſe conſtitui ſubſtantiam corporis Chriſti, non autem accidẽs, quod eſt noua præſentia. ſicut generatio naturalis, quamuis ipſam conſequatur paternitas & filiatio, ex ſubſtantia per ſe primo terminante, rationem & appellationẽ accipit. quare cum adductiua illa conuerſio non terminetur per ſe primo ad ſubſtantiam, non poteſt conſentire cum tranſubſtantiatione: & ſi retinenda eſt ſecundum fidem catholicam tranſubſtantiatio, non poteſt ſanè defendi adductiua cõuerſio: ſiquidem illa ad ſubſtantiam, hæc ad accidens nouæ præſentiæ per ſe primo terminatur. neque pro terminis huius conuerſionis deſignari poſſunt, præſentia & non præſentia, ſed potius non ſubſtantia panis & vini, atque ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti. Eodem modo reſutatur ſententia, quæ aſſerit, terminum ad quem conuerſionis, eſſe corpus Chriſti, non ſecũdum eſſe abſolutum ſubſtantiale, ſed ſecũdum illud eſſe in altari: cum hoc ſimiliter ſit accidens. Illam autem ſententiam, quæ materiam panis per hanc conuerſionẽ, inquit, forma corporis Chriſti informari, non auderem ab errore vendicare, quia tollit tranſubſtantiationem definitam ab Eccleſia catholica, cum ſit totius ſubſtantiæ conuerſio, hæc autem ſententia affirmat, de ſubſtantia panis manere materiã, & conuerti in corpus Chriſti virtute conſecrationis, vt cibum Chriſtus reſurgens ex mortuis in ſuam ſubſtantiam conuertebat, manente materia, per nouam informationem.

Hæc noua præſentia, cum ſit relatio realis cõſequitur ipſam continentiam actiuam ſpecierum ſacramentalium, & in ea fundatur.

Contra Palud.

Contra Durã.

Tranſubſtantiationis terminus per ſe primo.

39 Quarta concluſio, terminus ad quem per ſe primo tranſubſtantiationis, eſt ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, vt eã conſequitur noua continentia ſacramentalis: hoc eſt, licet per hanc conuerſionem nihil nouum in ſe admittat ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, vt in prima concluſione oſtenſum eſt, ipſa tamen per ſe primo terminat tranſubſtantiationem panis & vini: ſed quia in ipſa nihil nouum ex hac conuerſione aduenit, vt neque verbo Dei per incarnationem, licet terminet perſonaliter humanitatem aſſumptam, & antecedit ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti omnem tranſubſtantiationem, ex poſteriori continentia, quæ conſequitur explicamus, cur per conſecrationem ſit

in Chriſti

inChriſti ſubſtantiã facta conuerſio.quòd
nihil aliud eſt,quàm dicere terminum eſ-
ſe Chriſtum ſacramentaliter exiſtentem:
ſed quia tranſubſtantiationis per ſe primo
debet eſſe ſubſtantia,& hæc præexiſtebat
ante conuerſionem,non dicimus Chriſtũ
abſolutè eſſe terminum per ſe primo, ſic
enim exiſtit ante omnem tranſubſtantia-
tionem, ſed vt ipſum conſequitur ſacra-
mentalis continentia:vt intelligamus,ſub-
ſtantiam quidem corporis & ſanguinis
Chriſti per ſe primò tranſubſtãtiationem
terminare,ſed ex poſteriori continentia ſa
cramentali colligitur terminaſſe tranſub-
ſtantiationem.Vt ſi quis quærat, cur Chri
ſtus,vt exiſtens in cælo,non terminet,trã-
ſubſtantiationem,reſpondendum ſit,quiá
non habet adiunctam continentiam ſacra
mentalem.Quod autem dicebant alij,ter-
minare Chriſtum, vt de illo verificatur,
quod prius erat panis, ad ſenſum ſupra ex
plicatum,vere dicitur, ſed explicatur ter-
minus ad quem ex termino à quo, qui eſt
alienus,nos autem ſic explicamus, ex ad-
iuncta neceſſariò ipſi termino ad quem,
continentia ſacramentali. ſic etiã Deus eſt
verè creator & Dominus, cum nihil reale
nouum acceperit.ita videtur Deus ſuo cor
pori propter vnionem hypoſtaticam con-
ceſiſſe,vt eſſet realis terminus tranſubſtan
tiationis, ſine noua mutatione reali in ſe-
ipſo.

40 Fateor hunc modum trãſubſtantio-
nis & rationem termini, eccleſiaſticæ defi
nitioni congruentem,eſſe intellectu valde
difficilem,quia nihil ſimile reperiri poteſt
in natura,ſed cum Eccleſia catholica, quã
dirigit Spiritus ſanctus; & omnes Patres,
hanc conuerſionẽ dicant tranſubſtãtiatio-
nem,quòd tota ſubſtantia in totam con-
uertatur:& præterea definiant, nihil noui
in ſeipſo admittere Chriſtum poſſe poſt
reſurrectionem, contineri tamen realiter,
& ſubſtantialiter virtute conſecrationis in
hoc ſacramento, non poſſumus,ſi hęc om
nia conſentienter retineamus,alium termi
num per ſe primò aſſignare,quàm ſubſtan
tiam corporis & ſanguinis Chriſti, vt eam
conſequitur neceſſariò ſecundum legem
& potentiam ordinariam continentia ſa-
cramentalis certè. quia omnis conuerſio
naturalis,actio quædam eſt,quæ in natura
ſemper ſolet terminari ad aliquid ipſamet
productum, vt generatio ad ſubſtantiam,
calefactiò ad calorem, ideò videtur diffi-
cilè,terminum trãſubſtantiationis eſſe ſub-
ſtantiam præexiſtentem,quæ ipſa conuer
ſione nihil in ſe nouum admittat.ſed conſi
derandum eſt,hac ipſa ratione effici hanc
conuerſionem eſſe admirabilem, & ſupra
vires naturæ,cui proinde nõ repugnat ter-
minari ad ſubſtantiam præexiſtentẽ:& o-
mnes rationes naturales, quæ ſumunt de
ratione conuerſionis eſſe terminari ad ali-
quid ipſa productum,de naturalibus con-
cludunt:abſolutè tamen non repugnat cõ
uerſioni habere terminum præexiſtẽtem,
vt tranſubſtantiatio oſtẽdit, quàm vera fi-
des docet terminari ad ſubſtantiam præ-
exiſtentem,& in ſeipſa immutabilem.Ra-
tio concluſionis ſic explicatæ theologicè
ſic deducitur:Chriſtus in hoc ſacramento
per tranſubſtantiationem panis & vini, da
tur nobis in cibum & potum ſacramenta-
liter: ergo terminus per ſe primò tranſub-
ſtantiationis, eſt Chriſtus ſacramentaliter
contentus:quia ipſammet ſubſtantiam ſui
corporis & ſanguinis promiſit Chriſtus in
cibum & potum Ioan. 6. & in cœna vlti-
ma proponens verba, quorum virtute de-
tur nobis ſubſtantialiter, ſeipſum exhibuit
ſub ſpecie panis & vini,ideſt, ſacramentali
ter contentum:hic erit ergo terminus trã
ſubſtantionis.Quare nihil nouum reale fie
ri in hoc ſacramento,negãdum eſt:ſed ni-
hil nouum per ſe primò acquiri in termi-
no ad quem tranſubſtantiationis omninò
concedendum eſt:ratio primi eſt, quia fit
noua panis conuerſio: ratio ſecundi,quia
terminus per ſe primò eſt ſubſtantia Chri-
ſti præexiſtens,ſine mutatione, & ſine no-
ua alicuius rei acquiſitione in ſeipſo:quo-
niam continentia,& pręſentia,deniq; eſſe
ſacramentale, conſequuntur terminũ per
ſe primò,& cum ſint accidentia, non poſ-
ſunt ſpecificare tranſubſtãtionem, quę pri
mò eſt ad ſubſtantiam corporis & ſangui-
nis Chriſti:licet poſſint ſpecificare conuer
ſionẽ,vt ſacramentalem,ſed non vt ſubſtã
tialem.primò autem ſecundum fidem ca-
tholicam debet poni ſubſtantialis, deinde
& conſequenter ſacramentalis: nec aliter
propriè eſſet tranſubſtantiatiò, & idcircò
nõ exiſteret per eã Chriſtus verè & ſubſtã
tialiter,ſed myſticè tantũ & ſacramentali-
ter,vt volunt Sacramentarij. Hactenus de
verborũ huius ſacramenti proprietate, &
efficacia ad tranſubſtantiationem.

QVÆSTIO LXXVI.

De modo, quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de modo, quo Chriſtus exiſtit in hoc ſacramento.

¶ *Et circa hoc quæruntur octo.*

Primò, vtrum totus Chriſtus ſit ſub hoc ſacramento.

Secundò, vtrum totus Chriſtus ſit ſub vtraq; ſpecie ſacramenti.

Tertiò, vtrum totus Chriſtus ſit ſub quali bet parte ſpecierum.

Quartò, vtrum dimẽſiones corporis Chriſti totæ ſint in hoc ſacramento.

Quintò, vtrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento localiter.

Sextò, vtrum corpus Chriſti moueatur ad motum hoſtiæ, vel calicis poſt conſecrationem.

Septimò, vtrum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato.

Octauò, vtrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, quando miraculosè apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis.

ARTICVLVS I.

Vtrùm totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramento.

Inf. q. 97. ar. 1 ad 3. & 4. di. 10. artic. 2. q. quo. 7. ar. 8. & Io. 6. lec. 6. fin.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd nõ totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramẽto Chriſtus enim incipit eſſe in hoc ſacramento per cõuerſionem panis & vini, ſicut dictum eſt.* Sed manifeſtum eſt, quòd panis & vinum non poſſunt conuerti, neq; in diuinitatem Chriſti, neque in eius animam. Cùm ergo Chriſtus exiſtat ex tribus ſubſtantiis, ſcilicet diuinitate anima & corpore (vt ſuprà habitum eſt*) videtur, quod totus Chriſtus nõ ſit ſub hoc ſacramẽto.

** quæſt. 75. ar. 4.* ** quæſt. 2.*

¶ 2. Præterea, Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ſecundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu conſiſtit, ſicut ſuprà dictum eſt.* Sed Dñs dicit Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Ergo ſolùm caro & ſanguis Chriſti continentur in hoc ſacramẽto. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Chriſti, puta nerui, oſſa, & alia huiuſmodi. Non ergo totus Chriſtus continetur ſub hoc ſacramento. *q. 74. ar. 1.*

¶ 3. Præterea, Corpus maioris quantitatis, non poteſt totum contineri ſub minoris quantitatis menſura. Sed menſura panis & vini conſecrari eſt multo minor, quàm propria menſura corporis Chriſti. Nõ poteſt ergo eſſe, quòd totus Chriſtus ſub hoc ſacramẽto cõtineatur.

SED CONTRA eſt, quod Amb. *dicit in lib. de offic. in illo ſacramento Chriſtus eſt.

Refertur de cõſec. d. 2. c. Ante benedictionẽ: & c. in ſacramento. Et habetur de his, qui myſteriis initiãtur, c. 9.

RESPONDEO dicendum, quod omnino neceſſe eſt confiteri ſecundum fidem catholicã, quòd totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento. Sciendũ tamen, quod aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento dupliciter. Vno modo quaſi ex vi ſacramẽti, alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidem ſacramẽti eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti id, in quod directè conuertitur ſubſtãtia panis & vini præexiſtens, prout ſignificatur per verba formæ, quæ ſunt effectiua in hoc ſacramento: ſicut & in cæteris mutationibus, puta, cũ dicitur, hoc eſt corpus meũ, vel, hic eſt ſanguis meus. Ex naturali autem concomitãtia eſt in hoc ſacramẽto illud, quod realiter eſt

coniunctũ ei, in quod prædicta cõuerſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter coniuncta, vbicũque eſt vnum realiter, oportet & aliud eſſe. Sola enim operatione animæ diſcernuntur, quæ realiter ſunt coniuncta.

Ad primum ergo dicendum, quòd quia conuerſio panis & vini non terminatur ad diuinitatem, vel animam Chriſti, conſequens eſt, quod diuinitas, vel anima Chriſti non ſit in hoc ſacramento ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Quia enim diuinitas corpus aſſumptum nunquã depoſuit, vbicũque eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt & ei* diuinitatẽ eſſe: & ideo in hoc ſacramento neceſſe eſt eſſe diuinitatem Chriſti, concomitantẽ eius corpus. Vnde in Symbolo Epheſino * legitur: Participes efficimur corporis & ſanguinis Chriſti, non vt communem carnem percipientes, nec viri ſanctificati & verbo coniuncti ſecundum dignitatis vnitatem, ſed verè viuificatricẽ, & ipſius Verbi propriã factam. Anima verò realiter ſeparata fuit à corpore, vt ſuprà dictum eſt.* Et ideo ſi in illo triduo mortis fuiſſet hoc ſacramẽtũ celebratũ, non fuiſſet ibi anima Chriſti, nec ex vi ſacri, nec ex reali cõcomitãtia. Sed quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur (vt dicitur Rom. 6.) anima eius ſemper eſt realiter corpori eius vnita. Et ideo in hoc ſacramẽto corpus quidẽ Chriſti eſt ex vi ſacramẽti, anima autem Chriſti ex reali concomitantia.

Habetur in cõcil. Epheſino 1. in epiſt. ad Neſtorium à medio illius. Et refertur de conſec. d. 2. c. Neceſſarùa.

Quæſt. 50. art. 13. 3. & 4.

Ad secundum dicendũ, quod ex vi ſacramẽti ſub hoc ſacramento continetur quantum ad ſpecies panis, non ſolũ caro, ſed totum corpus Chriſti, ſcilicet, oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Et hoc apparet ex forma huius ſacramẽti in qua non dicitur, hæc eſt caro mea, ſed hoc eſt corpus meũ. Et ideo cùm Dñs dixit Ioa. 6. Caro mea verè eſt cibus, caro ponitur ibi pro toto corpore, quia ſecundũ conſuetudinem humanam videtur eſſe magis manducationi accõmodata, prout, ſcilicet, homines carnibus animalium veſcuntur communiter, non autem oſſibus, vel aliis huiuſmodi.

Ad tertium dicendũ, quòd (ſicut ſuprà dictũ eſt*) facta cõuerſione panis in corpus Chriſti, vel vini in ſanguinẽ, accidentia vtriuſq; manent. Ex quo patet, quod dimẽſiones panis vel vini non conuertũtur in dimenſiones corporis Chriſti, ſed ſubſtantia in ſubſtãtiam. Et ſic ſubſtantia corporis Chriſti vel ſanguinis, eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramẽti, non autẽ dimẽſiones corporis, vel ſanguinis Chriſti. Vnde patet, quòd corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantię, & nõ per modũ quantitatis. Propria autẽ totalitas ſubſtãtię cõtinetur indifferẽter in parua, vel magna quantitate, ſicut tota natura aëris in magno, vel paruo aere; & tota natura hominis in magno vel paruo homine. Vnde & tota ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramẽto poſt conſecrationem, ſicut ante conſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis & vini.

Q. 75. ar. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrũ totus Chriſtus cõtineatur ſub vtraq; ſpecie huius ſacramenti.

Inf. q. 78. arti. 6. ad 2. & q. 79. ar. 1. ad 3. & q. 80. ar. 12. ad 3. & 4. d. 11. q. 1. arti. 1. q. 1. ad 2. Et Io. 6. lect. 7. c. 2. & 1. Cor. 11. lec. 6. cor. 2.

Ad ſecundũ ſic proceditur. Videtur, quòd nõ ſub vtraq; ſpecie huius ſacramẽti totus Chriſtus cõtineatur

tineatur. Hoc enim ſacr̄m ad ſalutē fideliū ordinarur nō virtute ſpecierū, ſed virtute eius, quod ſub ſpeciebus cōtinetur, quia ſpecies erāt etiā ante conſecrationē, ex qua eſt virrus huius ſacramēti. Si ergo nihil cōtinerur ſub vna ſpecie, quod non contineatur ſub alia, ſed totus Chriſtus continetur ſub vtraq;, videtur, quòd alrera illarum ſuperfluat in hoc ſacramento.

Artic. praced. ¶ 2. Prætereà, dictum eſt* quod ſub nomine carnis omnes aliç partes corporis cōtinentur: ſicut oſſa, netui, & alia huiuſmodi. Sed ſanguis eſt vna patriū humani corporis: ſicut paret per * Ariſt. in lib. de anim. *Lib. 3. de generat. animaliū ca. 2. to. 4.* Si ergo ſanguis Chriſti cōrinetur ſub ſpecie panis, ſicut continentur ibi aliæ partes corporis, nō deberet ſeorſum ſanguis coɴſecrari, ſicut neq; ſeorſum conſecratur aliqua alia pars corporis.

¶ 3. Pręterea, Quod iā factū eſt, iterum fieri nō poteſt. Sed corpus Chriſti iā incepit eſſe in hoc ſacramēto per conſecrationē panis. Ergo nō poteſt eſſe, quòd de nouo incipiat eſſe per conſecrationē vini. Et ita ſub ſpecie vini non continebitur corpus Chriſti, & per conſequens nec totus Chriſtus. Non ergo ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt, quod 1. Cor. 11. Super illud. Et calicē, dicit *gl. *Gl. ordin. ſuper illud: Accipite & manducate.* quòd ſub vtraq; ſpecie. ſ. panis & vini, idem ſumitur. Et ita videtur ſub vtraq; ſpecie totus Chriſtus eſſe.

Rᴇѕᴘᴏɴᴅᴇᴏ dicendū, certiſſimè tenendū eſſe, q̄ ſub vtraq; ſpecie ſacramenti totus eſt Chriſtus, aliter tamē & aliter. Nam ſub ſpeciebus panis, eſt quidē corp⁹ Chriſti ex vi ſactamenti, ſanguis autē ex reali concomitantia, ſicut ſuprà dictū eſt de anima & diuinitate Chriſti.* Sub ſpecieb⁹ veio vini, eſt quidē ſanguis Chriſti ex vi ſacramēti, *Ar prae. d. ?* corpus autē Chriſti ex reali concomitātia, ſicut anima & diuinitas, eo q̄ nunc ſanguis Chriſti non eſt ab eius corpore ſeparatus, ſicut fuit tēpore paſſionis & mortis. Vnde ſi tunc fuiſſet hoc ſacramētum celebrarum ſub ſpeciebus panis, fuiſſet corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpeciebus vini ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritare.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dicendum, q̄ quāuis totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie, nō tamē fruſtrà. Nā primò quidē hoc valet ad repręſentādam paſſionē Chriſti, in qua ſeorſum fuit ſanguis à corpore ſeparatus. vnde & in forma cōſecrationis ſanguinis, fit mētio de eius effuſione. Secūdò, hoc eſt, cōueniens vſui huius ſacramenti, vt ſeorſum exhibeatur fidelibus corpus Chriſti in cibum, & ſanguis in potū. Tertiò, quantū ad effectū, ſecundum, quod ſuprà dictum eſt,* quod corpus exhibetur pro ſalute corporis & ſanguis pro ſalute animæ. *Q. 74 ar. 1.*

Aᴅ ѕᴇᴄᴠɴᴅᴠᴍ dicendū, q̄ in paſſione Chriſti (cuius hoc ſacramentū eſt memoriale) non fuerunt aliç partes corporis ab inuicē ſeparatę, ſicut ſanguis, ſed corpus indiſſolutū permanſit, ſecundum quod legitur Exod. 12. Nec os illius confringetis. Et ideo in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur ſanguis à corpore, nō autem aliqua alia pars ab alia.

Aᴅ ᴛᴇʀᴛɪᴠᴍ dicendū, quod ſicut dictū eſt, * corpus Chriſti nō eſt ſub ſpecie vini ex vi ſacri, ſed ex reali concomitātia. Et ideo per cōſecratio- *In cor. arti.*

ſecrationem, vini nõ ſit ibi corpus Chriſti per ſe, ſed concomitanter.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis vel vini.

4 d.10.art.3.q.3.& d.12.q.1.ar.3.q.2 ad3 & 4.tex.ca.67.Et quo.4.art.8.corp.ſu.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur, ꝙ nõ ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierũ panis vel vini. Species enim illæ diuidi poſſunt in infinitum. Si ergo Chriſtus totus eſt ſub qualibet parte ſpecierũ prędictarũ, ſequeretur quòd infinities eſſet in hoc ſacramento, quod eſt inconueniens, nam infinitum repugnat non ſolũ naturæ ſed etiam gratiæ.

¶ 2. Prętereà, Corpus Chriſti cũ ſit organicũ, habet partes determinatè diſtãtes eſt enim de ratione organici corporis determinata diſtãtia ſingularũ partiũ ab inuicem, ſicut oculi ab oculo, & oculi ab aure. Sed hoc nõ poſſet eſſe ſi ſub qualibet parte ſpecierũ eſſet tot' Chriſtus, oporteret enim quod ſub qualibet parte eſſet quælibet pars, & ita vbi eſſet vna pars, eſſet & alia. Non ergo poteſt eſſe, quòd totus Chriſtus ſit ſub qualibet partæ hoſtiæ, vel vini contenti in calice.

¶ 3. Prætereà, Corpus Chriſti ſemper verã retinet corporis naturã, nec vnquã mutatur in ſpiritum. Sed de ratione corporis eſt, vt ſit quãtitas poſitionẽ habens, vt patet in* Prędicamẽtis. Sed ad rationem huius quãtitatis pertinet, quòd diuerſę partes in diuerſis partibus loci exiſtant. Nõ ergo poteſt eſſe (vt videtur) quòd totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum.

In c.de quantitate, to.1.

SED CONTRA eſt, quod *Aug. dicit in quodam ſermone, Singuli accipiũt Chriſtum Dñm, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulas minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis.

Refertur de cõſec.d.2.ca. Singuli.

RESPONDEO dicẽdum, quod ſicut ex ſuprà dictis patet,* quia in hoc ſacramẽto ſubſtantia corporis Chriſti eſt ex vi ſacramẽti, quantitas autẽ dimenſiua ex vi realis concomitãtiæ, ideo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modũ ſubſtantię, ideſt, per modũ quo ſubſtãtia eſt ſub dimẽſionibus, nõ autem per modũ dimenſionum, ideſt, non per modũ illum, quo quantitas dimenſiua alicuius corporis, eſt ſub quantitate dimenſiua loci. Manifeſtũ eſt autẽ, ꝙ natura ſubſtantiæ tota eſt ſub qualibet parte dimenſionũ, ſub quibus continetur ſicut ſub qualibet parte aeris eſt tota natura aeris, & ſub qualibet parte panis eſt tota natura panis. Et hoc indifferẽter, ſiue ſint dimẽſiones actu diuiſę (ſicut cùm aer diuiditur, vel panis ſecatur) vel etiã ſint actu indiuiſę, diuiſibiles verò potentia. Et ideo manifeſtum eſt, ꝙ totus Chriſtus eſt ſub qualibet parte ſpecierũ panis, etiã hoſtia integra manente, & non ſolũ cũ frangitur, ſicut quidã dicunt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet in ſpeculo, quę apparet vna in ſpeculo integro, in ſpeculo autẽ fracto, apparent ſingulę in ſingulis partibus. Quod quidẽ non eſt omnino ſimile, quia multiplicatio huiuſmodi imaginũ accidit in ſpeculo facto propter diuerſas reflexiones ad diuerſas partes ſpeculi, hic autem non eſt niſi vna conſecratio propter, quam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento.

Ar.1.huius q. & art.praeed.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ numerus ſequitur diuiſionem. Et ideo quandiu quantitas manet indiuiſa actu, neque ſubſtantia alicuius

rei eſt pluries ſub dimenſionibus proprijs, neque corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis, & per conſequens, neque infinities, ſed toties, in quot partes diuiditur.

Ad secundvm dicendum, quòd illa determinata diſtãtia partiũ in corpore organico, fundatur ſuper quãtitate dimẽſiua ipſius: ipſa autẽ natura ſubſtãtię, precedit etiã quãtitatẽ dimenſiuã. Et ideo, quia conuerſio ſubſtãtiæ panis, directè terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſecundũ cuius modũ propriè & directè eſt in hoc ſacramento corpus Chriſti, talis diſtãtia partiũ eſt quidẽ in ipſo corpore Chriſti vero, ſed nõ ſecundum hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecũdum modum ſuę ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt.*

In corp. art.

Ad tertivm dicendũ, quod ratio illa procedit de natura corporis, quã habet ſecundum quantitatẽ dimenſiuam. Dictũ eſt autẽ,* quòd corpus Chriſti comparatur ad hoc ſacramentum non ratione quantitatis dimẽſiuæ, ſed ratione ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictũ eſt.*

In cor. & art. huius 3. uel.

In corp. art.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod nõ tota quãtitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. Dictũ eſt enim* quod totum corpus Chriſti continetur ſub qualibet parte hoſtiæ cõſecratæ. Sed nulla quantitas dimenſiua tota cõtinetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergò eſt impoſſibile quod tota quantitas dimẽſiua corpòris Chriſti contineatur in hoc ſacramento.

4. d. 10. ar. 2. q. 3. & 4. & d. 12 q. 1. ar. 2 q. 1 corp. 4. & con. c. 63. 64. & 67. Et quo. 7. ar. 8. cor. Art præce.

¶ 2. Præterea Impoſſibile eſt, duas quãtitates dimenſiuas eſſe ſimul, etiamſi vna ſit ſèparata, & alia in corpore naturali, vt patet per† Philoſ. in 3. Metap. Sed in hoc ſacramento remanet quantitas dimenſiua panis, vt ſenſu apparet. Non ergo eſt ibi quantitas dimenſiua corporis Chriſti.

Lib. 1. text. 9.

¶ 3. Præterea, Si duæ quantitates dimẽſiuæ inæquales iuxta ſe ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quantitas dimenſiua corporis Chriſti, eſt multo maior, quam quantitas dimenſiua hoſtiæ conſecratæ, ſecundum omnem dimẽſionem. Si ergo in hoc ſacramento ſit quantitas dimenſiua corporis Chriſti cum quantitate dimenſiua hoſtię, quantitas dimenſiua corporis Chriſti extendetur vltra quantitatẽ hoſtiæ, quæ tamen non eſt ſine ſubſtantia corporis Chriſti. Ergo ſubſtantia corporis Chriſti erit in hoc ſacramento, etiam præter ſpecies panis. Quod eſt inconueniens, cùm ſubſtantia corporis Chriſti non ſit in hoc ſacramento, niſi per conſecrationem panis, vt dictum eſt† Impoſſibile ergo videtur, quod tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento.

Ar. 1. huius q.

Sed contra eſt, quòd quantitas dimenſiua corporis alicuius, non ſeparatur ſecundum eſſe à ſubſtantia eius. Sed in hoc ſacramento eſt tota ſubſtantia corporis Chriſti, vt ſuprà habitum eſt.† Ergo tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento.

Ar. præced.

Respondeo dicẽdum, quod (ſicut ſuprà dictum eſt†) dupliciter aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento. Vno modo ex vi ſacramenti, alio modo ex reali concomitãtia. Ex vi quidem ſacramenti, quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento. Ex vi enim ſacramẽti eſt in hoc ſacramento illud, in quod directè conuerſio terminatur. Conuerſio autem, quæ fit in hoc ſacramento directè terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, non autẽ ad dimẽſiones eius. Quod patet ex hoc, quòd quantitas dimenſiua panis remanet facta conſecratione, ſola ſubſtantia panis tranſeunte. Quia tamen ſubſtãtia corporis Chriſti realiter non diuiditur à ſua quantitate dimenſiua, & ab aliis accidẽtibus, inde eſt, quòd ex vi realis concomitãtiæ, eſt in hoc ſacramento tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti & omnia accidentia eius.

Ar. 2. huius q. ad 1.

Ad primvm ergo dicẽdum, quod modus eſſendi cuiuſlibet rei determinatur ſecundum id, quod eſt ei per ſe, non autẽ ſecundum id, quod eſt ei per accidẽs, ſicut corpus eſt in viſu, ſecundum quod eſt album, non autem ſecundum quod eſt dulce, licet

ce, licet idem corpus ſit album & dulce. vnde & dulcedo eſt in viſu ſecundũ modũ albedinis, nõ ſecũdũ modũ dulcedinis. Quia igitur ex vi huius ſacramẽti eſt in altari ſubſtantia corpóris Chriſti, quãtitas autẽ dimenſiua eius eſt ibi cócomitanter, & quaſi per accidens, ideo quantitas dimenſiua córporis Chriſti eſt in hoc ſacramento, nõ ſecundum propriũ modum (vt ſcilicet ſit tota in toto, & ſingulæ partes in ſingulis partibus) ſed per modũ ſubſtantię, cuius natura eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

Ad secvndvm dicendũ, quod duæ quãtitates dimenſiuę non poſſant naturaliter ſimul eſſe in eodem: ita quod vtraq; ſit ibi ſecundũ proprium modum quantitatis dimenſiuæ. In hoc autẽ ſacramento quantitas dimẽſiua panis eſt ſecundum propriũ modum, ſcilicet, ſecundũ commenſurationẽ quandam, non autẽ quantitas dimenſiua corporis Chriſti, ſed eſt ibi per modum ſubſtantiæ, vt dictum eſt.*

In corp. art. & ar. 1.

Ad tertivm dicendum, quod quãtitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum modum commenſurationis, qui eſt proprius quantitati, ad quem pertinet, quod maior quantitas extendatur vltra minorem, ſed eſt ibi per modum iam dictum.†

In corp. ar.

COMMENTARIVS.

3 p. q. 76. Totus Chriſtus eſt in toto ſacramento & quanis parte illius.

1 Ex hac benè fundata tranſubſtantiatione ſequuntur multa conſectaria, quę recta fides confitetur. Primùm ſit, totum & integrum Chriſtum, facta cõſecratione, ſub alterutra panis, aut vini ſpecie, & quacunq; particula contineri: ſed ex vi cõſecrationis corpus ſub ſpecie panis, ſanguinem ſub ſpecie vini, animam propter naturalem cum corpore connexionẽ, diuinitatem propter vnionem verbi hypoſtaticã: vt corpus & ſanguis ſint in hoc ſacramento ex vi verborum, cætera ex naturali concomitãtia, vel animæ cum corpore, vel diuinitatis cũ humanitate aſſumpta. Prima p. de cõtinentia ex vi verborũ corporis & ſanguinis, ſic apertè deducitur: verba vtriuſq; formæ panem & vinum cóuertunt in corpus & ſanguinem Chriſti, quia efficiunt, quod ſignificant: ergo ex vi verborum cõtinetur in hoc ſacramẽto corpus & ſanguis Chriſti, & ideò appellata eſt, vt latiſſimè probauimus, hæc conuerſio, tranſubſtãtiatio, quia cõmutat ſubſtantiam panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti. Altera p. de exiſtenti anima & diuinitate ratione concomitantiæ ſic concluditur: Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam nõ moritur, Rom. 6. hoc eſt nihil extrinſecus pati poteſt, neq; anima amplius à corpore ſeparabitur, cum corpus per reſurrectionem ſit impaſſibile: ergo vbicunq; fuerit corpus neceſſe eſt animam eſſe, & contrà, quia ex coniunctis reipſa, qui vnũ ponit, & alterũ, ratione connexionis realis, ponat neceſſe eſt: cùm autẽ verbum diuinum ſemel aſſumptam humanitatẽ ad vnionem hypoſtaticam, amplius non dimiſerit, ſed in triduo etiã mortis, licet diuiſis animæ & corpori, vnitum permanſerit ſecundum rectã fidem, vbicunq; fuerit corpus, aut ſanguis Chriſti, neceſſe eſt verbi diuinam hypoſtaſim exiſtere: quare ſi ex vi verborũ in hoc ſacramento ſunt corpus & ſanguis Chriſti, neceſſe eſt eſſe etiam diuinitatem ratione vnionis hypoſtaticæ, & animã ratione coniunctionis cum corpore, atq; ita animã, & diuinitatem ratione cócomitantiæ. Quare certiſſima fides incarnationis efficit, vt nõ ſit caro ſine diuinitate: fides autem reſurrectionis, ne ſit corpus ſine anima, aut ſine ſanguine, & ideò exiſtentiam corporis ſequitur ſemper, quod ad perſonam Chriſti pertinet. De accidentium vero coexiſtentia, licet quidam dubitauerint, certiſſima tamen ſententia eſt, & contraria hæretica habetur: quia non exiſteret idem corpus Chriſti: quoniã ablata quãtitate ac dimẽſione, aufertur naturalis effigies, ordo, ſitus & diſtinctio partium, potentiæ organicæ, vitæ omnes operationes, & inducitur monſtroſi corporis, conſtitutio, & perturbatiſſima exiſtentia contra diuinam ſapientiam & corporis Chriſti excellentiam.

Art. 1. & 2.

2 Itaq; cùm ſit Chriſtus in hoc ſacramẽto, qui eſt in ſe & ſecundum propriam ſpeciem, ſi in ſe nullam habet ſuarum partiũ diuiſionẽ, neq; habebit in hoc ſacramẽto: poſt reſurrectionẽ autem nullam poteſt habere in ſe: ergo neq; in hoc ſacramẽto. in triduo autẽ mortis, quia facta eſt diuiſio animæ & corporis, quia alioquin nõ eſſet vera mors, neq; per mortẽ effecta noſtra redemptio, ſi tunc eſſet hoc ſacramentum conſecratum, eſſet corpus ſinè anima, &

ſanguis effuſus ſine corpore & anima, omnia tamen hypoſtaticè verbo Dei vnita: quia ſimiliter fuerunt in Chriſto, quandiu mortuus permanſit.

Art.3.

3 Tertia p. eiuſdẽ cõſectarij, quod in quauis parte alterutrius ſpeciei totus Chriſtus exiſtat, non ſolũ eſt intelligenda, diuiſa ſacramẽti ſpecie, ſed etiam ante diuiſionem: vt ſit verũ dicere de quauis parte deſignata, in ea totum Chriſtum contineri, ſicut in quauis parte corporis tota animæ ſubſtantia. ratio ex præcedentibus ſic deducitur: Chriſtus exiſtit in hoc ſacramento ad modum ſubſtantię: quia per tranſubſtantiationem, qua ſubſtantia in ſubſtantiam cõuertitur, & accidentia omnia cõſequuntur ſuã ſubſtantiã cum qua reipſa ſunt coniuncta, nec ab ea poſt reſurrectionem diuelli poſſunt per aliquem motum, vt oſtẽſum eſt, quia corpus reſurgit impaſſibile: ſed ſubſtãtia exiſtit tota in quauis parte dimenſionũ, vt tota ſubſtantia aeris in toto & parte: ergo ſubſtãtia corporis Chriſti exiſtit in hoc ſacramẽto toto, & in quauis eius parte, ante & poſt diuiſionem. Quamuis autẽ quantitas panis & vini, & cętera accidentia, quę remanent in hoc ſacramento, facta conſecratione, non inhæreant corpori & ſanguini Chriſti, vt paulò poſt conſtabit: quia tamen verè & realiter continent corpus & ſanguinem Chriſti ad modum ſubſtantię, efficitur neceſſariò, vt ſimiliter contineãt, atq; idem, in toto, quod in partibus, ratione tranſubſtantiationis, cuius terminũ oſtẽdimus eſſe Chriſtum eiſdem accidentibus ſacramentaliter contentum. Vnde ex præcedentibus fidei dogmatis ſic concludes: Chriſtus, qui eſt in ſe, eſt in hoc ſacramento, in ſe quantus: ergo in hoc ſacramento. præterea eſt in tota hoſtia conſecrata, & ſingulis partibus: ergo non eſt coextenſus dimenſionibus ſacramentalibus, ſed ad modum ſubſtantię indiuiſibiliter. Quod ſi Chriſtus totus & integer hoc ſacramento, ſub parua panis & vini quantitate continetur: neceſſe eſt aſſerere, quantitatem & dimenſionem Chriſti corpori inhærentem, non exiſtere in hoc ſacramento ad modum quantitatis, ſed ad modum ſubſtantiæ, hoc eſt, vt non ſit tota quantitas corporis Chriſti propria, coextenſa quantitati panis, aut vini, tota, ſcilicet, in tota, & partes in ſingulis partibus, cùm ſit altera maior, altera minor, & ideò repugnet huiuſmodi coextenſio: ſed vt potius ſit ad modum ſubſtantię, tota quantitas Chriſti propria, ſicuti tota ſubſtantia in quauis parte dimenſionis panis, aut vini. Cuius cauſa eſt, quia modus eſſendi cuiuſcunq; rei, ſequitur quod eſt perſe, & non quod ex accidenti: cùm illud ſit prius, quod ad eſſe primum pertinet, hoc autem poſterius: vt corpus eſt in viſu, nõ quà dulce, ſed quà albũ: ſed in hoc ſacramẽto, corporis Chriſti ſubſtãtia & ſanguinis perſe exiſtit: quia virtute cõſecrationis, per quam conficitur hoc ſacramentũ, cùm nõ ſit in vſu, vt cętera ſacramẽta, ſed in cõſecratione materię: quantitas verò corporis Chriſti, vt cætera accidẽtia, eſt ratione concomitãtię, & quaſi ex accidenti, & per aliud: ergo ſequũtur modũ eſſendi ſubſtãtię. Ex hac diſtinctione reſpondetur Scoto Duran. & aliis: & cęteris Theologis errat, qui aſſerit non exiſtere in ſacramento quantitatẽ Chriſti ad modum ſubſtantiæ. Alber. d. 13. art. 10. Ricar. d. 10. ar. 1. q. 2. Gab. in can. lect. 43. & cæteris d. 10.

Art.4. Chriſti corporis quantitas eſt in hoc ſacramẽto ad modum ſubſtantiæ, ratione concomitantiæ, & non ex vi verborũ, quia his directè & per ſe non ſignificatur quantitas, ſed ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti.

4 Neq; verò hęc ratio exiſtendi quantitatis naturæ, quæ requirit diuiſionem & diſtinctionem partium, aliquo modo repugnat, & ideò impoſſibilis cenſenda eſt. Quoniam duplex eſt poſitio & diſtinctio partium, vna in toto, alia in loco, per quã locus & locatum ęqualiter coaptantur: prima poſitio eſt de ratione quantitatis, & ideò non poteſt à quantitate auferri, ſicuti neque ab homine rationale: altera vero extrinſecus accidit quantitati, nempè quatenus loco circunſcribitur. ſed corpus Chriſti, vel eius quantitas & accidentia, non cõtinentur ſub figura panis & vini, tanquam à loco, vt conſtat, cùm hæc continentia ſupernaturalis ſit, & ideò dicta eſt à theologis ſacramentalis, quia eſt accidentium, quæ ſunt ſigna ſacramentalia: non repugnat igitur naturę quãtitatis corporis Chriſti, eam exiſtere in Chriſto ad modum ſubſtantiæ. Quod ſi Chriſtus ſecundum rectam fidem totus & integer exiſtit in toto ſacramento, & quauis illius parte: qui voluerit ſibi conſtare in eadem, aſſerat neceſſe eſt, non contineri, aut exiſtere ad modum quantitatis, cùm non poſſit minori quantitati coextendi: erit igitur ad modum ſubſtantiæ. itaque, vt generationis naturalis terminus eſt, ſubſtantia naturalis, quàm conſequuntur accidentia ſecun-

Quantitati nõ repugnat contineri indiuiſibiliter.

dum

dum naturalem exiſtentiam: ita tranſubſtantionis terminus eſt ſubſtantia Chriſti exiſtens ſacramentaliter, ſub quantacunque figura panis & vini, & ideò omnia Chriſti accidentia ſequuntur neceſſariò eundem modum exiſtendi ſacramentaliter: cùm is per ſe conueniat ſubſtantiæ, vt eſt tranſubſtantiationis terminus.

5 Idem conſectarium, cuius partes ſingilatim confirmauimus, definitum eſt in Concil.Florent.ſeſſ.vltima.in doctrina de ſacramentis, cùm ait, totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini, &c.in Conſtantien̄.ſeſſ.13. his verbis, à laicis tantummodo nunc ſub ſpecie panis percipitur, cùm firmiſſimè credendum ſit, & nullatenus dubitandum, integrum Chriſti corpus & ſanguinem, tam ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini veraciter contineri. ſimiliter omnino Baſilien.ſeſſ.30.& Trident.ſeſſ.13.c.2.quā propter, inquit, veriſſimum eſt, tantunde ſub alterutra ſpecie, atque ſub vtraque contineri. totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quauis ipſius ſpeciei parte, totus item ſub vini ſpecie & ſub eius partibus exiſtit. idem repet.ſeſſ.21.cap.& can.3. quibus omninò conſentit D. Paulus 1.Corinth.11.cùm ait, qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. ſignificat ergo in bibendo diiudicari debere corpus Domini, quòd in calice reuera exiſtat. Præterea Chriſtus de ſeipſo exiſtente in hoc ſacramento, inquit Ioan. 6. Ego ſum panis viuus & iterum, qui manducat me: quibus verbis planè ſignificat, ipſum in hoc ſacramento hypoſtaticè exiſtentem, hoc eſt, omnibus ſuis partibus perfectum māducari, & non alteram eius partem. Similiter dicunt veteres omnes Patres Deum & Dominum, Chriſtum natum, crucifixum, &c. quæ ad perfectā eius hypoſtaſim pertinent, in hoc ſacramento ſumi, ſiue de altera, ſiue de vtraque ſpecie loquantur. eorum teſtimonia ſunt eadem, quæ inferius proponentur, ad probandam realem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento. Hanc regulam concomitantię quidam Theologi ab ipſo verbo conſecrationis deduxerunt quatenus exprimitur corpus directè, cætera verò omnia indirectè in verbo, meum, & meus, hoc enim eſt corpus Chriſti, quod diuinitati vnitum, eſt

Ratio concomitantia in hoc ſacramento.

impaſſibile poſt reſurrectionem. ſed colligitur etiam ex hoc notiſſimo principio: ſi duo aliqua ſemper ſint coniuncta, vbicunque vnum eſt, neceſſe eſt reliquum eſſe, quod principium intelligitur hoc modo, vt vbi minus exiſtit, neceſſe ſit maius exiſterere, non contrà: vt vbi corpus, ibi eſt anima, & diuinitas: non tamen vbi eſt diuinitas, cætera eſſe oportet, vt inferius conſtabit contra Vbiquiſtas.

6 Plurima denique ex contraria ſententia abſurda ſequuntur. Primum, ſi non exiſteret ratione concomitantiæ Chriſtus integer in quauis ſpecie ſeparatim, Chriſtus contra ſcripturas adhuc mortalis eſſet, & non tantum, vt in myſterio, ſed re vera per ſeparationē animæ, ſanguinis & corporis, paſſim mactaretur in ſacramento, cū eſſet corpus planè mortuū ſine anima & ſpiritu, nec eſſet idē corpus in Euchariſtia, atq; in cęlo. Pretereā ſi tantùm eſſet corpus & ſanguis ex vi verborum, & nihil amplius eſſet ex vi concomitantię non eſſet ibi ſpiritus Chriſti, ſine quo tamē, vt inquit Dn̄s, Io.6. Caro & ſanguis nō prodeſt quicquā. Quare hęreticū eſt aſſerere, Chriſtū in hoc ſacramēto diſſectū eſſe in duas partes, vt Capharnaitę intellexerūt, Chriſti carnē māducandā eſſe Ioā.6. vt in altera ſpecie contineatur tantū corpus, in altera ſanguis. Tribuitur autē hęc hęreſis à recentioribus Neſtorio, & certè cum illius opinione conſentit, quatenus aſſeruit corpus Euchariſtia cōtentum, eſſe meri hominis cōmunem carnem, vt teſtatur epiſtola concilij Epheſini ad eundē Neſtorium: nō eſt autem neceſſaria cōcomitantia, animæ, ſanguinis & diuinitatis cum meri hominis carne, ſed cū carne & corpore Chriſti veri Dei & hominis. vnde videtur Eccleſia ob hāc etiā cauſam populū vnica tantū ſpecie cōmunicaſſe, vt ipſofacto, de integritate Chriſti ſub alterutra ſpecie, inſtitueretur. Hac etiā ratione vulgus Boëmorū tā impotenter calicē petiuit, cū in cæteris catholicè ſentirēt, etiam de reali Chriſti præſentia in ſacramento, quòd exiſtimarēt ſe priuari ſanguine Chriſti, quaſi ſub ſpecie panis non exiſteret.

7 Eundē errorē (ſi Petro Comeſtori, & Thomę Vvaldenſi credimus) ſecuti ſunt, quidā à Iulio Papa in ep.ad Epōs Ægypti, dānati, quòd nō communicarent niſi pane vino intincto, appellantes hoc communionis complementū, quaſi nō eſſet abſoluta

cõmunio, quę ſola panis ſpecie conſtaret. dicta eſt olim hęc cómunio Iudæ, propter buccellã intinctam, quàm in cœna à Dño accepit. eccleſia verò in ipſo ſacrificio permiſcet ſpecies paulò ante cómunionem, ſed non ad cómunionem complendam, vt hæretici exiſtimauerunt, ſed plane ad refutandũ hunc errorem, diuidentiũ corpus à ſanguine in hoc ſacramento, quatenus illa permiſtione ſignificat, pręter alia, per reſurrectionẽ Chriſti, ſanguinis ad corpus reuerſioné, & vtriuſq; deinceps in perpetuũ veram & realé coniunctionem. In eodem errore fuiſſe Lutherum affirmat eKius homil. 32. de ſacramẽtis, conſtituentem alterã tantum partẽ Chriſti, ſub alterutra ſpecie: ſed eum errorem Lutherani non ſequuntur. refert etiam Alex. Aleñ. quoſdam monachos, exiſtimantes cum corpore in ſpecie panis non eſſe ſanguinem, miraculo ſanguinis abundè ex ſpecie panis profluentis, fuiſſe diuinitus admonitos. Sed omnes hæretici negantes realẽ Chriſti præſentiã in hoc ſacramento, ſi ſibi conſentiant, non poſſunt in vlla parte ſacramenti ponere, niſi quod eadem tantum ſignificatur, cùm aſſerant Chriſtũ eſſe in hoc ſacramento, vt in ſigno tantũ. contra hunc errorẽ ſatis dictũ eſt, & abundè confirmatũ, Chriſtũ totũ ſub alterutra ſpecie cótineri, & ſub quauis parte, vt praxis & vſus Eccleſiæ catholicę oſtẽdit, cum ex diuiſa panis ſpecie, plures cômunicent, totũ Chriſtũ ſumẽtes, quę omnia primò cõſectario cõprehendimus.

3. p. q. 75. art. 4.

Tranſubſtantiationem ſola virtus diuina poteſt per ſe efficere, & inſtrumento verborum.

8 Alterum conſectariũ ſit, tranſubſtãtiatio ſola virtute diuina fieri poteſt, non autẽ alicuius agentis creati. omne enim agẽs naturale tantũ poteſt efficere conuerſionẽ formalẽ, ideſt, vnius formę in alterã, manẽte eodẽ ſubiecto, mutationẽ: quia cũ ſit finitę virtutis, & agat per actũ & formã, ad determinatã tantum formã eius actio definiri poteſt: Deus autẽ cum ſit infinitæ virtutis, totum ens mutare & conuertere poteſt, in aliud ens: talis autẽ eſt tranſubſtãtiatio, cui proinde nihil ſimile in natura reperiri poteſt: eſt igitur ſolius Dei operatio propria virtute: licet forma huius ſacramenti ſit inſtrumentũ, quod virtute participata attingens terminum à quo, conuertit in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti. Et licet cõuerſio fiat in corpus Chriſti impaſſibile & immutabile poſt reſurrectionẽ, & Deus poſſit omne ens in quoduis aliud conuertere, etiam corpus in angelum, vel contrà, vt poteſt ex nihilo producere ſecundum potentiam ordinariam angelum, cùm non ſit ex aliqua materia, ſecundum tamen abſolutã poſſit ex quouis ente per conuerſionẽ efficere: quãuis inquam hæc vera ſint, non tamẽ fieri poteſt, vt in Deum aliquid cõuertatur, quia eſt purus actus, cui repugnat omnis potẽtia, vt fiat ex alio, vel aliud ex ipſo. Eſt autẽ vtriuſq; cõuerſionis, formalis, ſcilicet, & totius entis, quædam ſimilitudo, quatenus, vt in illa manet aliquid reale cómune vtriq; termino, nẽpè materia prima: ſic in hac, licet nihil maneat de termino à quo vel materię, vel formæ, cũ tota ſubſtantia conuertatur, manet tamen cómunis appellatio entis, ſed nó determinati & proprij, quia cũ totum ens ſit mutatũ in alterum totũ, vt panis tota ſubſtantia, in corpus Chriſti, nihil materiæ, aut formæ panis manet in ſe, vel in ſimili & eiuſdẽ ſpeciei: ſed cũ terminus cõuerſionis ſit ens & ſubſtãtia, verè dicitur manere eadẽ appellatio entis, quatenus manet aliud ens, in quod facta eſt cõuerſio. hęc autẽ conſideratio entitatis cómunis vtriq; termino huius cõuerſionis, vtilis eſt ad intelligendum cur Dei infinita vis totũ aliquod ens, in aliud totũ cõuertere poſſit: quia vt definita vis agẽtis naturalis ſecundũ formã & actũ, poteſt efficere formalẽ conuerſionem: ſic vis infinita reſpicit totum ens, & ideò poteſt ipſum totũ conuertere in aliud ens, ita vt nihil de prioris entis ſubſtãtia maneat, niſi appellatio entis ratione termini, in quẽ facta eſt cõuerſio. vtriq; enim eſt cómunis natura entis, & ideò autor, & cauſa totius entis, poteſt quod eſt entitatis in vno termino cõuertere in entitatem alterius, ſublato eo, quo diſtinguebãtur, ideſt, de natura ꝓpria entis prioris nihil permanẽte in poſteriori, licet vtrunq; ſit ens, & ideò ab vno in alterũ virtute diuina ſecundũ totã ſubſtãtiam fiat cõuerſio. Omnes etiã Patres, quorũ teſtimonia notabimus in cõfirmatione realis pręſentię Chriſti in hoc ſacramento, in hac cõuerſione diuinam potentiã admirãtur, cui admirabilis iſta conuerſio attribui poteſt, & non vlli virtuti creatæ.

Ad 3. einſ. ar.

Quatuor opera Dei maximè admirabilia.

9 Vnde ex diuinis operibus, quatuor excellũt, incarnatio, impij iuſtificatio, creatio, tranſubſtãtiatio: ſimpliciter & abſolutè omniũ maximum eſt incarnatio, quia per eã datur creaturę ipſummet eſſe diuinum increatum,

creatum,

D.Tho.3.ſent. d.3.q.4.& art. 2.4.lib.contr. gẽt c.27.1.2. q.113.art.9.

creatũ,quod cõſequitur gratia capitis,quę
omnium iuſtificationẽ meruit:ex cæteris,
præſtat iuſtificatio impij,:quia terminatur
ad bonũ æternum diuinæ participationis:
creatio verò ad bonũ naturę mutabilis: &
licet gloria pręſtet gratię iuſtificãti magni-
tudine doni,proportione tamẽ pręſtat glo
riæ gratia iuſtificãs, quatenus donũ gratiæ
amplius excedit dignitatem impij,qui erat
pœna dignus,quã donũ glorię dignitatẽ iu
ſti,qui ratione gratię iuſtificantis, gloria di
gnus eſt.Creatio verò, ipſo modo efficien
di eſt maximũ opus, quia per eã ex nihilo
fit aliquid.deniq; inter omnes cõuerſiones
vniusrei in alterã,omniu maxima eſt trã
ſubſtãtiatio,quatenus totũ ens in aliud cõ-
mutat,reliquæ partẽ tantum entis; nempè
formã,& quatenus in ſubſtantiã præexiſtẽ
tem,quæ ex ipſa cõuerſione nihil nouũ in
ſe acquirit,vt ſuprà explicatum eſt.

3 p.q 75.ar.3 Panis & vinũ conſecratione non abeunt in nihil.

10 Tertiũ conſectariũ ſit, ſubſtãtia panis
& vini poſt conſecrationẽ, neq; reſoluitur
in præiacentẽ materiã,neq; annihilatur.ra
tio cõmunis ad vtranq; partẽ ſic ex præce
dentibus concludi poteſt.virtute verborũ
cõſecrationis nõ poteſt effici illa reſolutio
aut annihilatio,ſed tantũ conuerſio in cor
pus & ſanguinẽ Chriſti,vt oſtẽſum eſt:nul
lo igitur modo fit reſolutio , aut annihila-
tio,nihil enim fit per conſecrationẽ,niſi vir
tute verborũ,& hęc efficiunt,quod ſignifi
cãt.& oſtenſum eſt propriè ſignificare cor
pus & ſanguinem Chriſti:nihil igitur aliud
fit.ſed cõtra reſolutionẽ illam ſunt hęc ſpe
cialia ex Theologia,adiũcta ratione natu-
rali,repetita.Primũ,ſi ſubſtãtia panis & vi-
ni reſolueretur in pręiacẽtem materiã, vel
primã,vel proximam,vt elementa:nõ pri-
mã, quia nullo modo ſine forma eſſe po-
teſt:non elementa: aut enim manentia cũ
corpore Chriſti,aut egredientia de ſubſtan
tia panis adueniẽte corpore Chriſti:ſed pri
mum repugnat rationi huius ſacramẽti, in
quo nihil de priori ſubſtantia panis & vini
omninò manet : ſecundũ autem repugnat
ſenſui:quia non ſentitur ille elementorum
egreſſus,cũ tamen elemẽta ſenſibilia ſint:
nõ fit igitur reſolutio in pręiacẽtẽ materiã.
Secũdò,quia materia pręiacẽs nullo momẽ
to cũ corpore Chriſti permanere poteſt:
cũ toto tẽpore,vſq; ad inſtans vltimũ con-
ſecrationis maneat ſubſtãtia panis,& in ip-
ſo inſtãti eſt corpus Chriſti ſine aliqua par
te ſubſtantię panis:quare nunquã facta eſt
illa reſolutio.Tertiò,ſi hęc reſolutio fieret,
vel materia pręiacẽs ſucceſſiuè & paulatim
egrederetur de cõtinentia ſpecierũ, vel in
vltimo inſtãti cõſecrationis,vel ante illud:
ſed nullo modo fieri poteſt.non quidẽ pri
mò,quia eſſet ſimul in aliquo inſtanti ſub-
ſtãtia panis cũ corpore Chriſti:neq; etiã ſe
cũdo modo,quia cũ dicatur fieri ante vlti
mũ inſtans cõſecrationis,& inter quęlibet
duo inſtãtia ſit tẽpus,in eo certè ſub aliqua
parte ſpecierũ, nec eſſet panis, nec corpus
Chriſti:quoniã ipſum mobile,id eſt,pręia-
cẽs materia,ſucceſſiuè egrediẽs de ſpecie-
bus,prius eſſet in vna parte, quã in alia , &
ex cõſequenti fieret,vt ſimul in aliqua par
te,neq; eſſet ſubſtãtia panis, cũ ex ea par-
te iam eſſet egreſſa pręiacẽs materia, neq;
corpus Chriſti,quia non poteſt ſimul eſſe
cũ panis ſubſtãtia, quæ adhuc in alia parte
permaneret,à qua nondũ eſſet egreſſa præ
iacẽs materia.Itaq; ſecundũ argumentum
valet cõtra reſolutionẽ in materiam rema
nentem cum corpore Chriſti. tertium au-
tem contra materiam ſucceſſiuè egredien
tem de continentia ſpecierum.

11 Contra annihilationẽ panis, aut vini à
quibuſdã aſſertam,eſt ipſa cõuerſio in cor
pus & ſanguinẽ Chriſti:repugnat enim an
nihilatio cõuerſioni, cũ illius terminus per
ſe primo,ſit purũ nihil: huius autẽ,ſubſtan
tia corporis & ſanguinis Chriſti.itaq; licet
per conſecrationẽ de panis ſubſtãtia nõ re
maneat aliquid,neq; ratione formæ, neq;
ratione materię,abſolutè tamẽ panẽ anni-
hilari falſum eſt,quia annihilatio eſt deſitio
in purũ nihil:panis autẽ deſitio terminatur
ad corpus Chriſti:quare nõ congruẽter re
ctæ fidei dici poteſt annihilatio.

Deſitio panis, nõ eſt terminatiuè annihilatio, licet ſoc.ipſe nihil de eo remaneat, neque determinate. itaque licet facta conſecratione non ſit aliquid panis, nõ tamen redactũ eſt in nihilum, ſed totum eſt conuerſum, & ideo non eſt aliquid eius.

12 Quartum Conſectarium eſt,hæreti-
cum eſt aſſerere facta conſecratione re-
manere in hoc ſacramẽto ſubſtantiam pa-
nis aut vini,vel ratione materiæ,vel ratio-
ne formæ. Hoc primò probãt omnia,quæ
ad probandam tranſubſtantiationem con
cluſimus,cum de ratione illius ſit,totã ſub-
ſtantiã ex materia & forma conſtantẽ,cõ-
uerti in corpus & ſanguinẽ Chriſti,vt tan-
tũ exiſtat Chriſtus in ſacramẽto, vt primò
conſectario oſtenſum eſt , ſine vlla parte
ſubſtantiæ panis & vini,ſed ſub accidenti-
bus vtriuſq;. vi autem verborum ſit con-
uerſio materiæ panis in materiam corpo-
ris Chriſti,& formæ panis in animã Chri-
ſti,quatenus dat eſſe corporeũ,& nõ qua-
tenus

Nulla pars ſubſtantia panis et vini in hoc ſacramẽto remanet.

tenus dat eſſe animatũ, hoc eſt, in corpus animę rationalis propriũ ſuſceptiuum, & ſuis organis diſtinctũ, quod eſſe corporeũ, habere cõſtat ab eadẽ anima informante, licet in genere cauſæ materialis prius ſic diſpoſitũ intelligatur, quã informetur. Vnde ſi in triduo mortis Chriſti panis conſecraretur, fieret ſanè conuerſio in corpus Chriſti, anima carens, cùm eſſet verè mortuũ, & ideò forma cadaueris informatum: quia fit conuerſio vi verborum in corpus Chriſti, vt verè exiſtit in ſeipſo, quare ſi eſſet mortuũ, in idẽ cõuerſio fieret: ſed quia in mortuo permanſit eadẽ hypoſtaſis, eadẽ materia, idẽ eſſe actualis exiſtẽtiæ, ideò concedendũ eſt eſſe idẽ numero corpus; atq; viuũ. Hęc autẽ ſententia, quãuis nõ ſit fidei dogma, verę tamẽ Philoſophię cõſentit, quę vnicã animam ſingulis viuẽtibus tribuit, etiã hominibus, quæ ſit principiũ totius eſſe animati, corporei, ſcilicet viuẽtis, ſenſitiui & rationalis. Secundò cõfirmatur cõſectariũ, quia remanere panis ſubſtantiã repugnat formæ huius ſacramẽti, quã propriè ſignificare diximus corpus Chriſti & ſanguinẽ, non autẽ verè dicitur, panẽ eſſe corpus Chriſti, aut vinũ eſſe ſanguinem. Tertiò, quia ex pręcepto Eccleſię catholicę hoc ſacramentũ ieiuni ſumere tenemur: & tamẽ ſi cũ corpore Chriſti eſſet ſubſtãtia panis, ſanguis à ieiuno ſacerdote ſumi nõ poſſet, neq; idẽ ſacramentũ ſępius eodem die. ſentit igitur Eccleſia catholica, cui' eſt illud pręceptũ, nihil ſubſtantię panis, aut vini perfecta cõſecratione, in hoc ſacramento remanere. Quartò, ſic theologi concludũt, corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtit, & nõ per lationẽ: ergo per conuerſionẽ panis & vini: quod autẽ conuertitur in aliud, nõ manet: quare nõ manet in hoc ſacramento panis, aut vini ſubſtantia.

3. p. q. 75. ar. 6 ad 2.

Ead. p. q. 75. art. 2.

13 Per lationem autem nõ peruenire corpus Chriſti in hoc ſacramentũ hæc oſtendũt. Primò quidẽ, quia delineret eſſe in cælo, cõtra articulum fidei de ſeſſione Chriſti ad dexterã Patris: cùm id, quod latione mouetur, nõ poſſit ad locũ peruenire, niſi priorẽ deſerat, quia eſt ab vno in alterũ locum cõmigratio. Secũdò, quia latione motũ, omnia media pertranſit, cũ eſt corpus, quod de corpore Chriſti, vt in hoc ſacramẽto exiſtat, verè dici non poteſt. Tertiò, quia fieri nõ poteſt, vt id, quod latione mouetur, ſimul ad plura loca perueniat: quod tamẽ de corpore Chriſti neceſſariò aſſerẽdum eſt, cũ ſimul incipit eſſe in pluribus ſacramentis. quare ſi corpus Chriſti nõ incipit eſſe in hoc ſacramẽto per lationem, neceſſe eſt incipiat eſſe per cõuerſionem panis in ipſum: cũ ſecundum potentiam ordinariã nihil incipiat eſſe alicubi, niſi vel latione, vel cõuerſione alterius in ipſum, vt cũ in domo aliqua ignis incipit eſſe. Poſſet quidẽ corpus Chriſti ſecundũ potentiam Dei abſolutã, nõ incipere eſſe per conuerſionẽ, ſed poſita lege & inſtitutione huius ſacramenti, neceſſariò dicendũ eſt corpus Chriſti nõ eſſe alicubi, vbi prius nõ erat, niſi per lationẽ, aut cõuerſionem alterius in ipſum. Chriſtũ autem poſt aſcenſionẽ aliquando viſum in propria ſpecie Patres aſſerũt, Origenes à Paulo vt refertur 1. Cor. Ambroſ. 1. Cor. 9. hom. 38. Chryſ. in eandẽ ep. Aug. in tractatu ſuper illud, modicum videbitis me. celebris eſt etiã hiſtoria de Chriſto viſo à Petro Roma diſcedẽti via Appia, vbi conſtructũ eſt oratoriũ cũ hac inſcriptione, Dñe, quo vadis? vt refert Hegeſip. de Excid. Hieroſ. & Orig. to. 21. in Ioã. Athan. in Apolog. de fuga: Ambroſ. contrà Auxẽtiũ de Baſilicis tradẽdis, primè poſt ep. 32.

Quod incipit eſſe vbi non erat, vel latione deſertur, vel conuerſione fit.

An Chriſtus poſt aſcenſionẽ viſus ſit in propria ſpecie.

14 Quintũ cõſectariũ eſt, hęc tranſubſtãtiatio cõſentit aliquo modo cum naturali mutatione & creatione, atq; ab omnibus diſſentit. eſt enim horũ trium cõmune, ordo terminorũ à quo & ad quem: & diſtinctio, ex qua ſimul eſſe nõ poſſunt, cũ in omnibus poſt terminum à quo, cõſequatur terminus ad quẽ, & ideò ſimul in eodẽ nõ ſunt: quia inductio vnius, eſt alterius expulſio, quãuis eodem momento, vt in ſubitis mutationibus conſtat. Cõmune autẽ creationis & trãſubſtantiationis, eſt nõ habere cõmune ſubiectũ vtriuſq; termini, vt habet omnis naturalis mutatio: quoniã creatio caret omni ſubiecto ex quo, & tota ſubſtãtia, in tranſubſtãtiatione, etiã ſecundum materiã conuertitur in aliã. Cõmune verò tranſubſtãtiationis & mutationis naturalis eſt, tum cõuerſio vnius in alterũ, tum etiã cõſeruatio & permanẽtia vnius rei in vtroque, ſed diuerſa ratione. in tranſubſtãtiatione enim tota ſubſtãtia prior in poſteriorẽ cõuertitur, in naturali tamẽ mutatione manẽte eodẽ ſubiecto, fit conuerſio ſecũdum formã, & ideò formalis cõuerſio appellari ſolet: qualis eſt vnius elemẽti in alterum. in tranſubſtãtiatione præterea manẽt eadem accidentia,

3. p. q. 75. art. 8.

Cõſenſio & diſſenſio tranſubſtãtiationis ab aliis mutationibus.

accidétia,in mutatione naturali,eadé materia prima,& ideò accidentia in hoc ſacramento, materię,proportione reſpondent.

15 Ex his ratio propriè & catholicę fidei cõgruenter loquendi informari poteſt his regulis. Prima ſit,in nulla prędictarũ triũ mutationũ,vnum extremum de alio verè affirmari poteſt,quia ſimul eſſe diceretur, quę ſimul eſſe nó poſſunt: vt aer eſt ignis, non ens ſimpliciter eſt ens, panis eſt corpus Chriſti. Secũda eſt,in eiſdé cõuerſionibus ordo & ſucceſſio extremorũ verè ſignificatur hac præpoſitione, ex, vt ſi dicas ex non ente fit ens, ex aere ignis, ex pane corpus Chriſti:vt ſignificemus poſteriores terminos prioribus ſuccedere, vt dicimus ex nocte fieri diem. quod ſi prępoſitio,ex, ſubiectũ exprimat,in creatione & tranſubſtãtiatione verè nõ dicitur,in mutatione naturali verè dicitur:quia in illis nõ eſt ſubiectũ,vel materia ex qua,vt eſt in omni naturali mutatione. Tertia regula,in creatione,verbo cõuerſionis vti nó poſſumus,ſed in mutatione naturali,vel tranſubſtãtiatione poſſumus:quia in creatione vnũ extremũ non cõuertitur in alterũ, in aliis cõuertitur,vt aer in igné, panis in corpus Chriſti:licet illa ſit formalis conuerſio, hæc totius ſubſtãtię,& ideò vocata eſt trãſubſtantiatio. Quarta regula,quod verè dicitur de conuerſione naturali ratione ſubiecti, de creatione, aut trãſubſtantiatione dici non poteſt,quia vtraq; caret ſubiecto. ratione v.g.ſubiecti eſt potẽtia ad oppoſitũ, vt album poteſt eſſe nigrũ,quatenus tota ſubſtãtia ſubiecta accidentibus,ab vno in alterũ cõmutatur,& aer poteſt eſſe ignis ratione partis ſubſtantię,nẽpè materię primę,quæ formæ ſubſtantiali immediatè ſubiicitur: ſed deficiente ſubiecto,nõ dicitur in creatione,nõ ens poteſt eſſe ens,neq; in trãſubſtantione panis poteſt eſſe corpus Chriſti ratione ſubiecti permanẽtis in vtroq;,cùm nulla pars ſubſtãtię panis in hac cõuerſione permaneat. eadem ratione in creatione dici verè non poteſt,nõ ens fit ens,neq; in tranſubſtãtiatione panis erit corp' Chriſti, vt verè dicimus albũ erit,aut fit nigrũ:quia hęc vera ſunt ratione ſubiecti,quod nõ eſt in creatione,vel tranſubſtantiatione. eadé etiã ratione in creatione & tranſubſtantiatione vti nõ poſſumus prępoſitione,de,vt in naturali mutatione,quia hæc prępoſitio denotat cõſubſtantialitaté, ſaltem ratione materię:ſic dicitur de aere fit ignis, de albo nigrum,ſed nõ verè dicitur,de nõ ente fit ens,de pane fit corpus Chriſti. Sed quia accidẽtia panis & vini, quatenus manẽt eadem cũ vtroq; termino cõuerſionis,habẽt quandã rationem materię,ſecundũ quandã ſimilitudiné concedi hęc poſſunt,panis fit corpus Chriſti,vel erit:de pane fit corpus Chriſti: vt nomine panis nõ intelligatur ſubſtãtia panis,ſed indefinitè & vniuerſaliter, hoc quod ſpeciebus & accidẽtibus panis cõtinetur,nẽpè primò ſubſtantia panis,deinde corpus Chriſti.

De exacta ratione loquendi de hoc myſterio

16 Hęc de exacta ratione loquẽdi theologi adnotauerũt,quę tamẽ plerũq; à Patribus aliter vſurpantur, ſed ea ad ſenſum his regulis cõprehenſum, examinãda ſunt & expendenda. Semper autẽ cauendi ſunt duo errores. vnus eſt, ne propter magnã à cęteris diſſimilitudiné,conuerſionem propriè ab hoc ſacramẽto tollas,vt faciunt hi, qui panẽ annihilant:quòd genus defectionis nec natura nouit,nec Deus vnquã exercuit. Alter error eſt eorũ,qui propter huius cõuerſionis cũ cęteris mutationibus ſimilitudiné,& ad luculẽtius vitandam annihilationé,aſſerunt in trãſubſtantione eandẽ materiam permanere, & ſubire formã ſubſtantialẽ corporis Chriſti,hoc eſt, illius anima informari. quę ſentẽtia exploſa eſt à cõc. Trid. definiẽte, vt ſuprà obſeruauimus,totã ſubſtãtiã panis in corpus Chriſti conuerti. ſequeretur præterea ex ea ſententia,alicuius rei externę cũ Chriſto,vt Algeri verbo vtar,imperſonatio,eadé abſurditate,qua impanatio, de qua ſuprà diſſeruimus. Deinde haberẽt accidentia panis pro ſubiecto eandẽ materiã panis informatam anima Chriſti,cũ tamẽ recta fides doceat,manere illa accidentia ſine ſubiecto, vt definitũ eſt in conc. Cõſtant. cont. Vviclefũ ſeſſ.8. vt latius poſteà explicabitur.

¶ *Sacramentariorum hiſtoria.*

1 Hæc omnia, quæ de tranſubſtantiatione diſſeruimus,plurimum valent ad cõfirmandam realem & ſubſtantialem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento,cum oſtẽſum ſit,ex vi verborum eſſe corpus & ſanguinem Chriſti,& animam atq; diuinitatem ratione concomitantiæ, vt verè totus Chriſtus ſub quauis ſpecie, & parte illius exiſtat:ſed quia à veteribus & recentioribus hæreticis hęc realis Chriſti præſentia

acerrimè impugnatur,& ex ea factum eſt quoddam diſſidium Sacramentariorum à Lutheranis:de eadem,propoſitis primum erroribus aduerſariorum,exactius hoc loco diſſerendum nobis eſt. Vt igitur à principio aduerſariorum hiſtoriam plenè repetamus, & appareat non ſolũ ſummam fuiſſe conſenſionem in Eccleſia catholica de reali Chriſti præſentia in ſacramento, ſed etiam contrariam ſentẽtiam, vt verbis Domini repugnantem,ab omnibus refutatam fuiſſe,à prima Chriſti promiſſione, de exhibẽdo ſeipſum in cibum & potum, exordiamur.

Capernaitæ & Iudas proditor.

Capernaitę Chriſto promittenti ſuum corpus & ſanguinem in cibum & potum,vt in vltima cœna reipſa præſtitit;quaſi id fieri non poſſet Ioan.6.c.reſtiterunt dicentes,quomodo poteſt hic carnẽ ſuam dare nobis ad manducandũ. nec ob id tamen quicquã Chriſtus de ſuo verbo & promiſſione remiſit,ſed potius illos increpauit:inter eos Iudas cenſetur,vt ipſum videtur Dñs perſtringere, cũ ait, verba,quę ego locutus ſum vobis,ſpiritus & vita ſunt:ſed ſunt quidã ex vobis,qui non credunt,addit Euangeliſta, ſciebat enim, qui eſſent non credẽtes, & quis traditurus eſſet eum.numeratur igitur Iudas inter huiuſmodi non credentes. vnde Theoph.ad c.26.Matthæi anteceſſorum ſuorum ſententiam amplectitur,quod Iudas ſacramẽtum acceptum de manu Chriſti in vltima cœna occultauerit & nõ comederit: poculũ autem inuitus biberit, quod occultare nõ poſſet.

Corinthij.

Deinde Corinthij,hoc ſacramẽtum non aliud eſſe opinabantur,quã panẽ quendã ſacrum: & ideò redarguuntur ab Apoſt.1.Cor.10.& 11.& inſtituũtur de veritate Chriſti in hoc ſacramento exiſtentis, vt inquit D.Cyril.li.4.Pentabibli referẽte Turriano li.1.pro canonibus Apoſt.c.24.

Iudæi & gentes.

Iudęi & Gentiles initio naſcentis Eccleſiæ Chriſtianę,nõ intelligentes aliud de hoc myſterio,quã quod extrinſecus figura panis & vini reprę ſentabat, finxerũt quendã infantẽ farre veſtiri,& Chriſtianos hoc modo humana carne veſci,quidã autẽ ab illis coli Bacchũ & Cererẽ, vt refert D. Aug. lib.20.cont.Fauſtum c.13.

Gnoſtici.

2 Gnoſtici à Valẽtino & Marcione exorti,nõ credentes veritatẽ naturę humanę in Chriſto,ſed externã tantum eius figuram & ſimilitudinẽ,vbicunq; legebant in ſancta ſcriptura carnẽ, corpus & ſanguinem Chriſti,figurã & inanem imaginem intelligebãt,& ex conſequenti in hoc ſacramento verũ corpus,carnẽ & ſanguinem negabant,& figuram tantũ illorum inducebãt: & ideò aſſerebant datũ à Chriſto corpus ſuũ,non tamẽ carneũ,ſed panaceũ. & alij nõ corp⁹,quod Chriſtus geſſiſſet,ſed quod de carne,& pane finxiſſet,vel quod pani aliũde ſuppoſuiſſet.vnde quaſi ad imitationẽ Chriſti,barbara, Cyclopica de infanticidio,& nefanda de multis etiã aliis abſcœnitatib⁹ myſteria & ſacra cõficiebãt,magia etiã vtẽtes, vt caro appareret, vt refert D. Epiphanius,& Ireneus de Marco heretico.

Paulus Samoſatenus.

Paulus Samoſatenus quęſtionẽ poſtea mouit de corruptione corporis Chriſti in ipſa Euchariſtia.

Manichæi.

Ex Gnoſticis exorti Manichæi, hæreſim de incarnatione Chriſti & turpitudinẽ in myſteriis retinuerunt, nihil carnis & ſanguinis Chriſti ineſſe huic ſacramẽto affirmãtes,& ideò à catholicis puras creaturas adorari,vt colliges ex D. Auguſt.lib.20.cõt.Fauſt.c.13.15.16. & vt aſſerit,Leo Papa ſerm.6.de Ieiunio ſeptimi mẽſis proprietatem verborũ Chriſti de Euchariſtia calumniabãtur.

Origeniſtæ.

Origeniſtę à Manicheis exiſtimãtur accepiſſe,indignũ eſſe res cęleſtes in elementis terrenis haberi & percipi,vt colligitur ex Theophilo Alexãdrino,& primo cõcilio Nicęno: ſed in ſcriptis Origenis,huiuſmodi errores non repeiuntur.

Arriani.

3 Arriani nõ tantum Chriſto diuinitatẽ detraxerunt,ſed etiã pręſentiam humanitatis ab Euchariſtia,in ea tantũ participari gratiã ſpiritualẽ defendẽtes,& ideò verba Chriſti de Euchariſtia peruertebãt, vt autor eſt Greg.Naz.& Cyr.li.10.in Ioã. c.13. & notiſſimũ eſt Arrianos Chriſtũ filiũ aſſeruiſſe Patris ſecundum gratiã & affectum, non ſecundũ naturã:& eadem vnione affectus nos per ſumptionẽ Euchariſtię Chriſto coniungi.non autẽ reipſa,vt cũ de hac cõiunctione diſſeruerimus apertius cõſtabit.vnde Arriani nõ verebantur myſteria pedibus cõculcare,& indignis modis cõtaminare.

Naz. ſerm. de Paſch.

Vrbicius.

Sub Aug.vt cõſtat ex eius ep. 89. Vrbicius quidã aſſeruit ſic vetera omnia trãſiſſe,vt in Chriſto ara cederet altari,pecus pani,ſanguis poculo, adeo vt panem & vinum, vel figuram vtriuſque in ſacra Euchariſtia carne & ſanguine vacare affirmaret. reſpondet Auguſt. quanto melius & congruentius vetera tranſiſſe,

& noua

& noua in Chriſto eſſe ſic doceret, vt ce-
deret altare altari, panis pani, pecus peco-
ri, ſanguis ſanguini: videmus enim in his
omnibus carnalem vetuſtatem, ſpiritali ce
Meſſaliani. dere nouitati. Meſſaliani, de Gnoſtico-
rum & Manichæorum hypocriſi pluri-
ma, de dogmatibus aliqua retinentes, vt
refert Theodor. lib. 4. hiſtor. cap. 10. aſſe-
ruerunt, ſpiritualia dona nullis elementis
alligari, Euchariſtiam eſſe indifferentem,
neque cuiquam prodeſſe, aut obeſſe, &
eam, vt communem cibum de cuiuſque
manu ſumebant. D. Anſelmus, non con-
ſiderans, quæ hactenus de his erroribus
commemorata ſunt cap. 18. de ſacramen-
Neſtorius. tis, aſſerit ante Neſtorium nullam de Eu-
chariſtia quæſtionem ortam fuiſſe, in qua
catholicis obiiciebat anthropophagiam,
cui reſpondens Cyrillus anathem. 2. num
tu, inquit, hominis comeſtionem & an-
thropophagiã noſtrum hoc ſacramentum
pronuncias, & religioſe ad craſſas cogita-
tiones vrges eorum mentem, qui credide
runt? & attentas humanis cogitationibus
tractare, quæ ſola pura & inexquiſita fi-
de accipiuntur? In Nicæna Synodo 2.
Iconomachi. Act. 6. accuſantur Iconomachi, quòd aſſe
rerent Euchariſtiam eſſe viuificæ carnis
imaginem, non veritatem, tametſi gra-
tiam afferret acceſſione Spiritus ſancti.
Simile eſt, quod inquit Damaſcen. quem
Lib. 4. c. 14. vixiſſe referunt circa annũ ſeptingenteſſi-
mum, quoſdam deprauaſſe verba illa Do
mini, hoc eſt corpus meum, in figuram
corporis.

Pauliciani. 4 Pauliciani, ex Paulo & Ioanne ſuis du
cibus conflati Imperat. Conſtante Hera-
clj Nepote, aſſerebant Dominum verba
ſua Apoſtolis dediſſe, & iuſiſſe accipere,
edere, bibere: ſed panem & vinum adhi-
benda negabant, quaſi forma ſine mate-
ria in ſacramentis quicquam poſſit effi-
Armenij. cere. Armenij referente Euthymio Pa-
nop. titulo 21. arbitrantes carnem Chriſti
Cedren. anno 640. in diuinitatem tranſiſſe, negabant in ſacri-
ficio eſſe corpus carnis Chriſti, ſed potius
corpus diuinitatis. in Paſchatis etiam ce-
lebritate ſacramentum non ſuſcipiebant,
ſed agnum, quem immolabant more Iu-
daico aſſum igni comedentes, exiſtima-
bant ſe ſanctificari, & veniam peccato-
Bogomili. rum conſequi. Bogomili Meſſalianorum
Euth. Panop. tit. 23. quædam propago, hoc eſt, Bulgarorum
lingua, miſericordiæ imploratores, ſacra-
menta corporis & ſanguinis Domini com
munionẽ dæmonum, quos in templis ha-
bitare mentiebantur, ſacrificium appella-
bant. Imper. Alexio Comneno. commune
eſt Sacramentariorum cum Sarracenis ca-
tholicis exprobare, quòd in altari Deum
ſuum comedant.

5 Sed adhuc hæreſis Sacramentariorum
nondum inualuerat, licet ſæpè fuiſſet exor
ta, & ſemper à catholicis repreſſa: poſtquã
autem contraria fides & religio vera ſte-
tiſſet 800. annis, & Eccleſia ab Arrianiſmo
& aliis antiquis hæreſibus pacem adepta
eſſet: Ioannes quidam Scotus multo anti- *Ioannes Scotus tempore Caroli Magni.*
quior theologo ſubtili, Caroli Magni præ
ceptor, Alcuini æqualis, male ſentire de
Euchariſtia & ſcribere cœpit. eius librum
de Euchariſtia, Lanfrancus damnatum re- *Gagu. lib. 5.*
fert in concilio Vercellenſi cum Berenga-
rio. ob eam impietatem Gaguini Annales
Gallici referunt eum reuerſum ex Gallia
in Angliã, à diſcipulis graphiis confoſſum,
& ſæuiſſimè interemptum. Paulò poſt Ber *Bertramus.*
tramus presbyter vir doctus & diſertus
ſcripſit opus offenſionis & falſitatis plenũ
ad Carolum Craſſum de ſacramento cor *Oecolãp. & Vadian. Bertramum ſui erroris autorem faciunt, & ideo Oecolamp. librum edidit in luce titulo Bertrami.*
poris Dominici, docẽs ſubobſcure & cal-
lide ipſum corpus, quod de virgine natum
eſt, non eſſe in Euchariſtia, quamuis à qui
buſdam aſſeratur alienus fuiſſe ab hoc er-
rore, & huic libro, quem index Tridenti-
nus damnat, falſò nomen Bertrami impo-
ſitum fuiſſe. ſed eum librum catholici ſta-
tim refutauerunt vt S. Paſchaſius, Raba-
nus, & alij: atque ab eo tempore ſcriptores
Græci & Latini propter errorem tum naſ-
centem cœperunt cautius & preſſius lo-
qui de hoc ſacramento, quàm vnquam an
teà, & omnem figuram remouere ab in-
terpretatione verborum Sacramentaliũ,
vt conſtat ex Theophilacto eius temporis
ſcriptore Matth. 26. 1. Corinth. 11. & Da-
maſceno lib. 4. de fide capit. 14. item ex
Alcui. Haym. Amalario, & aliis, qui aper-
tius locuti ſunt de pręſentia corporis Chri
ſti in hoc ſacramento.

6 Hæc catholicorum diligentia aliquã-
diu hunc errorem repreſſit, præſertim cũ
autores nominati non viderentur in eccle
ſiam cõtumelioſi, nec multũ contentioſi.
multo poſt tẽpore Armenos hãc hęreſim
ſuſcepiſſe, autor eſt Guido hæreſi 16. ſed
falsò, cùm in cæteris erroribus eorum,
conciliorum decretis, damnatis, hic error
non

non numeretur. Illud autem eſt omnium teſtimonio certum, poſt 200. annos maiore contentione, quàm vnquam anteà excitatum fuiſſe à Berengario præsbytero & Archidiacono Andegauenſi, circa annum Domini 1060. hic ergo cum hæreſim ex libro illo Ioannis Scoti, cuius ſummus fuit admirator, imbibiſſet, atq; animi pertinaciam adiunxiſſet, primum clãdeſtinis colloquiis imperitos pleroſq; traxit in ſuam ſententiam, tum egenos quoſque ſcholaſticos, præſertim Theologiæ ſtudioſos, quotidiana ſtupe, cum opulentus eſſet ita ſolicitauit, vt eorũ opera omnis pene gallia ac vicinę gentes eo malo quancitiſſimè laborarẽt. eum adhuc iuuenem Fulbertus iàm moriturus, ſpiritu diuino permotus, prædixit futurum veteris diſciplinæ & religionis immanem perturbatorem, & ideò à ſuo conſpectu, vt cacodæmonem arceri iubebat. eũdem primùm admonuit Adelmannus Epiſcopus Brixienſis doctiſſima epiſtola ad eum de Euchariſtia ſcripta, rogans per Chriſtum & veterem ſamiliaritatem, communiſq; præceptoris ſanctiſſimam memoriam, ne rebus nouis tantopere ſtuderet, & Eccleſiæ matri ſanctiſſimæ perniciem pararet: obteſtatur etiam, vt de Arrij, Manichæi, & ſimilium peſtium horribili exitu, & execrabili memoria pertimeſcat. At Berengarius his nihil permotus, ſed ſcelere & ſuperbia inflammatus, doctiſſimos quoſq; Epiſcopos ad certamen prouocat, de affulgente ſibi luce veritatis gloriatur, & ſanctiſſimos viros, Humbertum, Paſchaſium, Lanfrancum, errore & ſtupiditate vulgi teneri clamat, cum ipſe parum eruditus, vt Guitmundus eius æqualis teſtatur, dialecticis captiunculis deditus, artium optimarum & ignarus, & oſor acerrimus eſſet. Admonitus deinde Hugonis Lingonienſis, cuius autoritas plurimum apud illum ponderis habitura putabatur, grauiſſimis, conſilij ac doctrinæ plenis literis, quibus & eius opinionem potenter expugnat, & catholicam ſententiã de præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia confirmat: priuatis etiam ac publicis congreſſibus ſæpè ſuperatus, cum adhuc non deſiſteret, ſed ad ſchiſma & ſeditionẽ accenderetur magis valdè eminenti in Eccleſia pulpito conſtructo, vnde noua illa oracula maiori cum plebis admiratione funderet.

De Berengario.

Fulberti prædictio.

Adelmanni admonitio.

Hugonis.

7 Lanfrancus & Guitmundus ille Cantuarienſ. in Anglia, hic Auerſanus in Apulia Epiſcopus, & Paulo poſt Algerus, doctiſſima contra eum ſcripta ediderunt. his autem ita ſententiam illius confutant, vt magiſter impietatis, omnibus præſidiis deſtitutus, etiam diſcipulis caruiſſet, niſi homines impij, qui peccatorum potius, quã rationũ pondere ruunt præcipites in hæreſim, eum adhuc magiſq; inſanientem cõſectati eſſent, vt ita Berengarij ſententia, ad ſcelerum licentiam cõficta eſſe videatur. Cùm igitur res ad manifeſtum ſchiſma iã ſpectaret, delata eſt ad ſedem Apoſtolicã, vt ſumma autoritate, vel probaretur, vel damnaretur. ſed tandem damnata eſt à ſeptem ordine Pontificibus Leone, Victore, Stephano, Benedicto, Nicolao, Alexãdro, Gregorio, & ab hoc vltimo tempore etiã Leonis, diſputatione publica Turone habita, conuictus fuerat: vocabatur autem hic Gregorius VII. prius cum illum conuicit, Hildebrandus. Sed quia nec ſummo iudicio adhuc cedebat, Leo IX. conciliũ Vercellis congregat, cui præſidens, Berengarium, cum ſua ſententia & ſectatoribus anathemate damnat, quò vocatus venire contempſerat. cum verò adhuc perſiſteret & in concilium & pontificem inueheretur: mortuo Leone aliud concilium Turone iuſſu Victoris Papæ coactum eſt, vbi præſens auditus, & conuictus, reiecta ſua ſententia catholicam complectitur, & cõcepto per ſanctam & homouſiam Trinitatem iuramento, ſe nunquam aliter docturum promittit. Sed vix à conſpectu Concilij diſceſſerat, nihil moratus religionem ſacramenti relabitur, partim cauſatus coactionem, partim ambiguitatem verborũ, partim alium ſenſum, quem ſua temeritate confinxerat.

Scripta contra Berengarium.

Damnatur Berengarius à ſeptem Pontif. et quatuor concilijs.

1 Vercellenſ.

2 Turonenſ.

8 Quare à Nicolao II. Romam ad generale conciliũ 113. Epiſcoporũ vocatur. ibi cũ acriter vtrinq; diſputatũ eſſet, aliquot etiã Epiſcopis totũ triduũ aduerſariã ſentẽtiã defendentibus, tandem Berengarius cum ſua factione veritati ceſſit, & corã Synodo, præſente Nicolao, ſua manu libros, quos de ſua hęreſi ſcripſerat, combuſſit, & prius illud iuramentum renouauit, veràq; fidem apertius profeſſus eſt, vt refertur, de conſecr. d. 2. c. ego Berẽgarius. Sed adhuc tertiò relapſus, & non tam, vt ita dicã abiurus, quàm periurus, quartò & vltimò

3 Romanũ ſub Nicolao II.

4. Romano, ſub Greg. VII.

Romam vocatus ad aliud Conciliũ à Gregorio VII. celebratum, ſcripturarum Cõciliorum, & eccleſiarum omnium authoritate, ratione, ipſoque pudore, & æterni ſupplicij metu, ingraueſcente iam ætate ſuperatus, dicitur verè & ex animo hæreſim depoſuiſſe, ſupplexque à Pontifice petiiſſe veniam & obtinuiſſe, ſanctèque promiſiſſe, ſe omnibus modis curaturum, vt à ſe decepti ad veram fidem reuocarentur.

Berengarij cõfeſſio.

9 Fidei autem formula, quam tunc confeſſus eſt, ſic habet. Ego Berengarius corde credo & ore confiteor, panem & vinũ conuerti in veram ac propriam & viuificatricem carnem & ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti: & poſt conſecrationem eſſe verum corpus, quod de virgine natũ eſt, & verum ſanguinem Chriſti, qui de latere effluxit: non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed etiam in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ: ſicut in hoc Breui continetur. & ſicut ego lego, & ſicut vos intelligitis. Tãdè vnus Gaguinus refert in vita Henrici, & Gulielmus Bibliothecarius Malmes Burienſis lib.3. de geſtis Anglorum, pœnitens, quod neſcio an alij vnquam hæreſiarchæ contigerit, & bona ſua in pauperes diſtribuens, ipſo die Epiphaniæ agens animam, & ex recordatione grandis ſchiſmatis & deceptionis multorũ alta ducens ſuſpiria, hodie, inquit, in die apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus IESVS Chriſtus, propter pœnitentiam, vt ſpero ad gloriã: vel propter alios, vt timeo, ad pœnam ęternam. Nos iam ſanè credimus, poſt benedictionem illa myſteria eſſe verum corpus & ſanguinem Saluatoris, adducti & veteris Eccleſiæ autoritate, & multis nouiter oſtenſis miraculis. Hæc igitur hæreſis contradictionem à tota Eccleſia paſſa eſt, à doctis viris refutata, à ſeptem ſummis Põtif. anathemate notata, à quatuor Conciliis damnata: eius autor miraculo primum depræhenſus eſt, & prædictione prophetica ad futuram Eccleſiæ calamitatem deſignatus, ter proprio iudicio & iuramento pro hæretico damnatus: qui iuuenis ſic vixit, vt magiſtros ſuos & communem diſciplinarum viam contẽneret, ſectam pretio conſtitueret, ſectatores ſceleribus contaminatos ſolum haberet: contra baptiſmum & matrimonium noua alia dogmata adiungere ſtuderet: irriſor denique & contemptor religionis & omnis poteſtatis à Deo, conſtitutæ.

Eiuſdem moriẽtis extrema verba.

Petro Buſſiani, Henricani, Albigenſes, & alii.

10 His modis cum eſſet à ſuo autore deſerta hæreſis, refrixit, ſed planè ſublata nõ eſt, nondum enim centum anni interceſſerãt, cum iterum excitata eſt à Petro Buſſianis & Henricianis à neſcio quo Petro de Bruis & Henrico cognominatis, atque etiam ab Albigenſibus, Vvaldenſibus, qui pauperes de Lugduno & Picardi vocati ſunt. Hi ergo negauerunt veritatem corporis & ſanguinis Domini in Euchariſtia. quæ res effecit vt doctiſſimi viri in confirmationem catholicæ ſententiæ vehementius incumberent, vt D. Bernardus, qui etiã de eadem hæreſi ſuſpectum reddit Petrũ Abelardum, ſed catholicum deceſſiſſe Petrus venerabilis ſcribit, lib.5. epiſt.3. & 20. Hugo Victorinus, Anſelmus Cantuarienſis, Innocentius III. & alij complures. Begardi etiam cum Beguinis mulieribus in eodem errore ſuiſſe dicuntur, addẽtes imperfectionis eſſe, & ab altitudine contemplationis tantum deſcendere, vt circa ſacramentum Euchariſtiæ, vel paſſionem humanitatis Chriſti, aliqua cogitarent.

Eph. 187.

11 Ducentis plus minus poſt Berengarium annis Nicetas Choniates, lib.3. annal. refert in Græcia, in dubium vocatum eſſe, vtrum corpus Chriſti, quod in Euchariſtia à nobis ſumitur, incorruptibile eſſet, quale eſt poſt reſurrectionem: an corruptibile vt fuit ante paſſionem, ac diuiſos Græcos in contrarias factiones. Eodem fere tẽpore D. Anſelmi cœptum eſt etiã paſſim à magiſtratu ciuili in hoc genus hæreticorũ gladio & igni animaduerti. Ioannes rex Anglorum flammæ nonullos tradidit: & anno Domini 1155. aliquot Germani iuſſu Henrrici Londini combuſti ſunt, alij candenti ferro ad æternam infamiam in frontibus notati. Vnde hac omnium ordinum diligentia hæreſis hæc vel extincta vel oppreſſa, ducentis penè conſequentibus annis iacuit. quo tempore Theologia ſcholaſtica, quæ via & ratione de rebus diuinis diſſerit, coli cœpta eſt, & maximè exculta & amplificata à viris doctiſſimis, Alberto Magno, Alexand. Alens. DD. Thoma & Bonauentura & aliis.

Animaduerſio ciuilis magiſtratus in ſacramẽtarios.

Ioannes Vvicleffus.

12 Ad annum verò Domini, 1380. Ioannis Vvicleffus Anglus, magno ingenio & ſcholaſtica facultate valdè ſuperbus, tertiò iam infauſtum de corporali Chriſti præſentia certamen renouat, aliquot alias impuden-

pudentiſſimas aſſertiones contra Eccleſiã adiungens, vt ludum dicas fuiſſe Berengarij conatum, prę huius rabies quæ dedit, opportunitas etiam ſectæ amplificandæ non defuit: incidit enim in ſchiſma illud immane, tempore Sigiſmundi Imper. tribus magnæ potentiæ & gratiæ viris ſe pro ſummis Pontificibus ſimul gerẽtibus. Diſputauit acerrimè, ſcripſit expeditè ducenta volumina, vt refert Aeneas Siluius, de origine Bohemorum, cap. 35. prouocauit omnes Theologos eius ætatis ad ſingulare certamen propoſitis theſibus de Euchariſtia, & Papæ antichriſtianiſmo, vt impius homo loquebatur. Habuit eandem ſententiam de Euchariſtia, quam Berengarius, ſed verbis ſubdolis ita conceptam & variegatam, vt vix cognoſcas eandem eſſe: eum verò vt parum doctum, & multiplici condemnatione infamem noluit magiſtrum agnoſcere, ſe autem cum Patribus primi millenarij ſentire: ſuamque ſententiam magis myſticam & diuinam iactabat, quam vt à Prælatis Cæſareis intelligi poſſet, ſic enim Epiſcopos catholicos appellabat. Vnde primum Chriſtianiſmi millenarium Chriſti eſſe dicebat, proximum vſque ad finem ſœculi diaboli.

Eius ſententia de Euchariſtia.

Damnatur ab Academijs & Concilio Anglicano, atque Romano, & Conſtantienſi.

13 Huic malo naſcenti reſtitit Academia Oxonien. & Theologorum iudicio peſtilentem hominem vt hæreticum damnauit, & eius dogmata exploſit, ſed cum eò accenderetur magis, iuſſu Gregorij Pontificis, ſecundò cum ſuis ſequacibus à Theologis damnatus eſt, iuſiurãdum ab illis exigentibus ne impias aſſertiones numero 160. tueantur. Idem fecerunt Pariſienſis & Pragenſis Academiæ. Tum verò ad ſynodum nationalem Londinum deductus, omnium iudicio damnatus, ſed non emendatus, dimittitur. deinde in Cõcilio Romano ſimiliter damnatur, & omnes eius libri de hac hæreſi conſcripti, cremari iubentur: in autorem autem viuum nihil grauius ſtatuitur. Venerunt his temporibus ſtudiorum cauſa Oxonium Hieronymus Pragenſis, & alius ex familia Piſciputrianorum, nobilis Bohemus, teſte Aenea Siluio, & hauſtum huius impuri fontis venenum, in patriam vnà cum libris iſtius hæreſiarchæ, alacres detulerunt: & communicatis rebus nouis cum Ioanne Huſſo flagitioſo ſacerdote, totam gentem Bohemicam inſanabili vulnere percuſſerunt. denique conculcata ſacra Euchariſtia, & mimicis actionibus irriſa, & ludibrio expoſita, reſiſtentes duodecim doctores doctrina & ſanctitate celebres in fornace calcis ardentis ſuffocarunt, & in cæteros catholicos grauiſſimè ſæuierunt. Tandem colligente ſe Eccleſia in Concilio Conſtantien. memoria Vvicleffi iam mortui damnatur, & explorata eius impœnitentia oſſa illius exhumata cremantur, & art. eius 45. quorum tres primi ſunt contra realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia, anathemate feriuntur, viui exuruntur Huſſus, & Hieronymus. quo exẽplo catholici principes omnes, Sacramentariorum furorem ſanctiſsimis legibus, & exquiſitis ſupplicijs repreſſerunt. Martinus vero totius Eccleſię conſenſu ad tollẽdum ſchiſma electus, eorundem articulorum condemnationem ratam eſſe voluit. His hæreticis reſtiterunt plurimi viri doctrina præſtantes, ſed longè omnibus in hac palæſtra excellens Thomas Vvalden. impugnato tribus voluminibus tam potenter Vvicleffo, vt nihil deſiderari poſſit. Scripſerunt etiam hac ætate ad defenſionem communis fidei Græci, Nicolaus Methonen. Germanus Conſtantinopolit. Nicolaus Cabaſilas: Marcus Epheſius, doctiſsimus Beſſario, etiam tum cum Græci infelici ſchiſmate à noſtris ſeparati eſſent: ſed tandem vnitis & conſentientibus Græcis & Latinis in Concilio Florentino, fides catholica de præſentia Chriſti in Euchariſtia, confirmata eſt. acceſſerũt ſententię Academiarum, & Prouincialium Concilorum.

Hier. Prag. Ioannes Hus.

Sacramentariꝫ recentiores.

14 Quare cum centum & amplius annis, hæreſis aduerſa inter Huſſitas tantum deliteſceret in Bohemia, tandem noſtra ætate Andreas Carolſtadius Germanus, impius & inſanus homo, eandem excitauit anno Domini, 1522. eũ ſecuti ſunt Ioan. Oecolãpadius Brigittanus apoſtata, Vdalricus, Zuinglius, Martinus Bucerus apoſtata Dominicanus, Petrus martyr, ex canonico regulari irregularis apoſtata Italus, Philippus Melancthon Germanus, Ioannes Caluinus Picardus, Theodorus Beza Burgundus: multos eiuſdem erroris ſpiritui ſubiicientes, quibus ſe adiungerunt Anabaptiſtæ, Trinitarij, Athei, omneſque multarum gentium facinoroſi homines,

mines,præter adoleſcentulorum & grammaticulorum turbam ingentem. His verò ſe oppoſuerunt non tantùm Academicæ vniuerſitates,Italiæ,Hiſpaniæ,Germaniæ,& Galliæ,ſed etiam doctiſſimi homines Ekius,Cochleus,Pighius,Ruardus,& alij,atque his omnibus eruditione & ſanctitate longè præſtans Roffenſis Martyr, cuius diuinum contra Oecolampadium, de corpore & ſanguine Domini opus ipſi hæretici pertimeſcunt:ſed etiam Concilia prouincialia,Senenſe, Colonienſe, Treuirenſe, Moguntinum, Auguſtanum, & alia plurima, & tandem generale Concilium Tridentinum, quo nullum vnquam fuit ſanctius,doctius & vberius,editis grauiſſimis decretis de ſacra Euchariſtia, ſeſſion.13.& 22.præceſſerant etiam alia ſimilia,cap.firmiter de Summ. Trinit. cap. ad abolendam de hæret.&Clement.vnica de reliquiis & venerat.ſanct.Patrum etiam teſtimonia plurima referuntur, de conſecra. d.2.vt autem hæc omnia veram Chriſti in Euchariſtia præſentiam confirmant, ſic omnes Sacramentarij, quibuſcunque verbis ludant,ſentiunt corpus Chriſti & ſanguinem non eſſe in hoc ſacramento,adeò vt non puduerit Bezam in celebri colloquio Poſſiaco exclamare, Chriſtum tam longè abeſſe ab Euchariſtia, quam longe abeſt cœlum à terra.

Caluinus de exiſtentia Chriſti in hoc ſacramento.

15 Sed in hac impietate defendēda, omnes ſuos facilè ſuperat Caluinus: alij enim hoc ſacramentum figuram,ſymbolum aut ſignum tantum Chriſti eſſe dicunt:Caluino hæc omnia putida videntur, & ab ipſo noua finguntur.iam inquit Euchariſtia eſt pignus,eſt inſtrumentum, energia, vis & ſubſtantia corporis: eſt confirmatio diuinarum promiſſionum in corpore,eſt veritas coniuncta ſigno per fidem,eſt ſignaculum eorum beneficiorum, quæ nobis ex Chriſti corpore proueniunt.Primus etiam hanc viam inuenit, vt ſubſtantia panis præſens,& corpus Chriſti abſens, fiant vnum ſymbolum mirificè per fidem coniuncta. docet fidem poſſe rem quamlibet longiſſimè abſentem, reipſa præſentem ſiſtere, vt fide & in cælū & in corpus Chriſti per hoc ſacramentum te transferas. hinc fictitiæ exiſtentiæ conſentaneam manducationem exprimit: vt nihil aliud ſit manducare, quàm pendere ex ore concionatoris explicantis cœnæ inſtitutionem, paſci corpore Chriſti per fidem,fide, ſpiritu, mente haurire gratiam ex corpore Chriſti,corpus Chriſti eſſe alimentum animæ, non corporis, ſacramentum ſpiritu, non corpore manducari: & huius generis infinitis verborum præſtigiis ſuos mirificè ludificatur;catholicos vocans craſſos comeſtores,anthropomorphitas,literales magiſtros:reliquos verò Sacramentarios, vt nimis humiliter de ſacramento ſentiētes pre ſe contemnit,adeò vt audeat iactare ſuam ſententiam & explicationem verborum Domini,tam eſſe excelſam& miraculi plenam, vt ſua difficultate omnem captum humanum excellat.

16 Lutherani in Sacramentariis nōn numerantur,quia concedūt realē Chriſti præſentiam ſaltem in ſumptione Euchariſtiæ, ſed ſimul cum ipſa panis ſubſtantia, & hac ratione, in doctrina de tranſubſtantiatione refutati ſunt: quatenus verò negant Chriſtum verè & realiter in Euchariſtia exiſtere poſt conſecrationem, extra ſumptionem, eiſdem argumentis refutantur atque Sacramentarij, cum illa concludant, Chriſtum ſemper in Euchariſtia ſubſtantialiter exiſtere, perfecta conſecratione, quamdiu ſpecies panis & vini permanſerint. Id autem Patres ex his quatuor argumentis efficiunt, ex ſacrificio & immolatione ante vſum:ex aſſeruatione ad varias neceſſitates: ex delatione ad ægrotos, ad hoſpites pro teſſera concordiæ & vnitatis, ad domum vt poſtea, ſumeretur: ex adoratione, cum omnis ſemper adorauerint ante vſum. Sed potiſſimum argumentum eſt, efficacia formæ huius ſacramenti ante vſum, & verba Domini aſſerentis ante ſumptionem, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Niſſen. in Catech. cap.37.Trident.ſeſſ.13. cap. 6. teſtimonia horum Patrum & Concilia de aſſeruanda Euchariſtia congeſſit Claud.Sanct. repet.4.de Euchar.cap.12.ex quibus diſſoluuntur aduerſariorū argumenta, ex actione & vſu in Euchariſtiæ inſtitutione,ex relatione ad vſum, ex cæteris ſacramentis, quæ vſu tantum perficiūtur,de quibus idē Claud.repetit.10.cap.2.

Hiſtoria Eccleſiaſtica de hæreſibus vtilis.

17 Hæc eſt Sacramentariorum hiſtoria, à primis temporibus ad noſtra, deducta: que ſatis arguit & demonſtrat impietatem huius erroris, cui nempè ab vniuerſis catholicis tam accerrimè ſemper repugna-

tum ſit. Vnde ita concludet veritatis catholicæ ſtudioſus: omnis in religione ſententia, quæ cum primum nata & audita eſt, notatur & refutatur ab his, qui in pace Eccleſiæ eodem tempore viuunt: certiſſimè eſt erronea in fide: huiuſmodi autem ſemper fuit ſententia contra veram corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia: eſt igitur erronea in fide. Ratio maioris propoſitionis eſt, quia ſi fuiſſet vera, non fuiſſet noua, ſi fuiſſet communis non excitaſſet admirationem, ſi autem vetus, nemo ſe illi oppoſuiſſet conſentiente Eccleſia catholica. Huic rationi coniūcta debet eſſe obſeruatio & nominatio perſonarum & temporum, in quibus communi ſententiæ aduerſa, exorta ſunt. Ad hoc examen exigit Irenæus Valentinum & Cerdonē, lib. 3. cap. 4. Epiphanius Aerium in Anacephal. Tertulianus atque Vincentius Lyriren. omnes hæreticos in libris, quos aduerſus eoſdem ediderunt.

Quæſtio de præſentia Chriſti in hoc ſacramento: an exiſtat in eo realiter & ſubſtantialiter?

Argumenta pro reali Chriſti præſentia in Euchariſtia.

1 Sed tempus eſt, vt propius accedamus ad confirmandam realem & ſubſtantialem Chriſti preſentiam in Euchariſtia: primum autem & firmiſſimum argumentum, ex præcedenti doctrina de proprietate verborum Domini & tranſubſtantiatione concludamus. Chriſtus in vltima cœna aſſeruit eſſe corpus & ſanguinem ſuum in hoc ſacramento propriè, & ea verba, vt ex ſcriptura & Patribus colligimus, habent vim tranſubſtantiandi panem in corpus Chriſti, & vinum in ſanguinem ex vi verborum, & ratione concomitantiæ, à corpore & ſanguine poſt reſurrectionem anima nullo modo ſeparari poteſt, neque ab his omnibus diuinitas ab incarnatione vmquam ſeparata eſt: exiſtit igitur ſub alterutra ſpecie poſt conſecrationem totus Chriſtus verè & ſubſtātialiter. Hoc autem argumentum, quia ex verbo Dei expreſſo deducitur, maximum pondus apud catholicos habere debet. teſtimonia verò Patrum ſimplicis aſſeuerationis, etiamſi per ſe obuia ſint, quoniam tamen eadem facilitate, qua ſcripturæ, & maiori audacia, figurarum cauſatione peruertuntur ab aduerſariis, hyperbolem etiam verbis apertiſſimè aſſerentibus realem Chriſti præſentiam affigentibus, rationes ex eiſdē Patribus, & ex antiqua Eccleſiæ praxi, accuratè concludam.

Primū ex verbis Domini.

Secundum, ex miraculis, quæ ad exiſtentiam Chriſti realem in Euchariſtia neceſſario adiūcta ſunt.

2 Sit ergo ſecundum argumentum pro eadem reali exiſtentia, contra figuratiuam præſentiam aut in ſigno, vt aduerſarij affirmant. Præſentia figuratiua aut in ſigno nullum prorſus requirit miraculum, nec tantis eſt, vt propter eam res vna cum ſtupore & admiratione dicatur eſſe in diuerſis locis, non eſt tanta, vt cum admiratione aſſeratur idem ſe portare, comedere, offerre, aut quicquam ſimile: ſed hæc omnia dicuntur de Chriſti præſentia in hoc ſacramento: non eſt ergo figuratiua aut in ſigno, ſed realis & ſubſtantialis. Idem efficitur, ſi comparemus præſentiam Chriſti in hoc ſacramento, ad preſentiam naturalem in cælo vel in terra: vnde concludatur ſimul in pluribus locis eſſe, & idem corpus integrū in variis altaribus, ſiue eodem, ſiue diuerſis temporibus: de his omnibus ſunt plura ſanctorum teſtimonia. Chryſoſto. lib. 3. de ſacerdotio, o miraculum, inquit, qui cum Chriſto ſurſum ſedet, eodem temporis articulo omnium manibus pertractatur. idem hom. 2. ad pop. Antioch. & homil. de diuitiis & paupertate. Bernar. ſerm. de cœna Domini, de exiſtentia in pluribus altaribus, Chryſoſto. 1. Cor. homil. 24. in epiſto. ad Hebr. homil. 17. his verbis, in multis locis offertur, non plures Chriſti, ſed vnus vbique Chriſtus, hîc & illic plenus exiſtens, vnum corpus, & non multa corpora. Eadem omnino Ambroſ. ad cap. 10. Hebr. & Primaſius horum penè æqualis. Ex hac reali exiſtentia Chriſti in hoc ſacramento concludit D. Augu. Cōc. 1. ad titulum Pſalm. 33. verum eſſe, quod legebat iuxta ſeptuaginta, ferebatur in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum, ait, hoc eſt corpus meum, quod ſolum fideles noſſe ait, Cōc. 2. quod ſi hęc exiſtentia eſſet in ſigno tantum, inanis eſſet & ſuperuacanea hæc Auguſtini inquiſitio, cum nemo ſit omnium, qui non poſſit ſui corporis memoriale ſignum portare. eadem ratione verè dicitur Chriſtus ſanguinem ſuum bibiſſe, Chryſoſt. hom. 83. in Matth. & D. Hieron. ad q. 2. Hedibię, Dominus, inquit, IESVS ipſe conuiua & conuiuium, ipſe comedens & qui comeditur,

ditur, & Nyſſenus oratione.1. in diem 3. Paſchæ.

3 Idem etiam confirmat ſummum miraculum, quod in manducatione ſacramẽti contingit. Chriſtus enim in hoc ſacramento ſumptus non conſumitur, non digeritur, non egeritur, non imminuitur, diuiditur aut corrumpitur. Sic D. Andreas ad crucem ductus dixiſſe fertur, immaculatum agnum in altari offero, cuius carnem poſtquam omnis populus credentium manducauerit, agnus integer perſeuerat & viuus. Vnde D. Cyprian. de cœna Domini appellat cibum inconſumptibilem, quo vtique conſumpto, inquit, interiret omnis religio. & infra, nulla panem hunc multitudo conſummit, nulla antiquitate veteraſcit. Idem ex Auguſtino refert Beda, 1. Corinth. 10. ſiue ſumatur Chriſtus in toto ſacramento, ſiue in quauis particula, & Emiſſen. homil. 5. de Paſcha. Cyril. Hieroſoly. myſtag. 5. panis, inquit, hic non in ventrem deſcendit, aut in ſeceſſum mittitur, ſed per te totum ad corporis & animæ vtilitatem diſtribuitur. Ad idem pertinent omnia loca, in quibus comparatur Chriſtus exiſtens in ſacramento, ad ſpecies panis & vini, aut ad ſenſum noſtrum, aut ad exiſtẽtiam, quam habet in cælo, de quo refert Beda plurima ex Auguſtino cap. citato, qui de eodẽ diſſerit, lib. 3. de Trinitat. cap. 10. D. Epiphan. in anchorato, Chryſoſto. homil. 83. in Matth. Ambroſ. lib. 4. de ſacramentis, cap. 4. de conſecrat. diſtin. 2. cap. omnia, Cyrillus referente D. Thoma in Catena, Lucæ, 22. Theophil. Marc. 14. Omnis igitur hæc veterum diſputatio de propria Chriſti & aliena ſpecie, de cauſis cur ſe in ſacramento occultauerit, deque dubitatione aut deſiderio plebis eum viſibiliter conſpiciendi, vaniſſima eſſet, ſi non aliam quàm figuratiuam præſentiam aut in ſigno intelligerent: quare certum eſt realem & ſubſtantialem intellexiſſe.

Tertium, ex hypoſtatica naturarũ Chriſti in hoc ſacramento exiſtentia.

4 Tertium argumentum ſit, ex hypoſtatica naturarum Chriſti ſubſiſtentia in Euchariſtia, hoc modo concluſum. exiſtit in hoc ſacramẽto caro & corpus Chriſti viuificum, ex coniuncta ſibi hypoſtaticè diuinitate: exiſtit igitur Chriſtus realiter & ſubſtantialiter, & non figuratè & in ſigno tantum. antecedens deduci poteſt ex variis Patrum teſtimoniis, Concilium Epheſinum in Epiſto. ſynodica ad Neſtorium, damnat eum, quod diceret, ſanctificatam tantum puri hominis communem carnem eſſe in Euchariſtia, & non carnem ipſius Dei, quia aliter non eſſet viuifica, nec ſanguis eius eſſet Chriſti Redemptoris. Theodoretus dialogo, 2. docet, in Euchariſtia ipſam perſonã Chriſti duplici natura conſtantem exiſtere. Idem confirmat ex D. Ignatio, dialogo 3. Theophil. ad cap. 6. Ioannis, Cyrillus lib. de fide ad Theodoſium, lib. de recta fide ad reginas, lib. 4. in Ioann. cap. 15. Hilar. lib. 8. de Trinitat. verè inquit, verbum caro factum eſt, & nos verè carnem verbum cibo Dominico ſumimus. idem confirmant nomina verè hypoſtatica, quibus Chriſtus præſens in hoc ſacramento exprimitur, cum non poſſint ad figuralem exiſtentiam, & in ſigno tantum accõmodari. Bernardo dicitur præſens ſponſus Eccleſiæ: Chryſoſtomo, Chriſtus crucifixus, ſurſum ſedẽs, quod ſummum eſt, Dominus, redẽptor, ſanctus ſanctorum: Auguſtino ipſe IESVS, pretium noſtrum, is qui deleuit chirographum decreti, pecus, ouis noui teſtamenti: Cyrillo Emmanuel, verbum caro factum: Cypriano ſanctum Domini, ſanctum Dei noſtri: Baſilio agnus Dei: toti denique Eccleſiæ Deus & homo eſt in hoc ſacramento. Quædam etiam corpori & ſanguini Domini ab antiquitate in hoc ſacramento attribuũtur, quæ nullo modo conuenire poſſunt niſi exiſtentiæ Chriſti reali & ſubſtantiali, Optatus lib. 6. inquit, altare eſt ſedes corporis Domini, calices portatores ſanguinis. Ambroſio in oratione de ſat. corpus Chriſti inuoluitur in orario, id eſt, ſtola: Hieronymo ad Ruſticum, corpus eſt in vimineo caniſtro, ſanguis portatur in vitro: Cypriano de lap. iacet in arca, contrectatur manibus, concluditur puellæ viſceribus: toti denique Eccleſiæ ſeruatur in pixide. ex quibus planè intelligitur, Patres non aliam Chriſti præſentiam in Euchariſtia agnouiſſe, quàm verã realem & ſubſtantialem.

Quartum, ex omnipotentia Dei, quæ in hoc ſacramento deprehenditur.

5 Quartum argumentum ſit, ex omnipotentia Dei, quæ in exiſtentia Chriſti in hoc ſacramento à Patribus obſeruatur. Si enim ad exiſtentiam Chriſti in hoc ſa-

cramento, neceſſaria eſt Dei omnipotentia, certè non eſt in ſigno tantum, ad quã non indigemus Dei omnipotentia. Sic D. Ambroſ. cap. 9. de his qui myſt. init. adducit maxima quæque miracula veteris & noui teſtamenti, vt conuincat, Chriſtum omnipotentia ſua potuiſſe verè ſecundum rem ſe nobis præſentem ſiſtere. D. Iuſtin. in 2. Apolog. comparat hoc miraculum incarnationi, quod vtrumque ſit ab eodem verbo Dei effectum. Cyrillus Hieroſolym. myſtag. 5. aquam, inquit, aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, & non erit dignum, cui credamus, quòd vinum in ſanguinem mutauerit? Cyprianus de cœna ait, ineffabiliter infundi diuinam eſſentiam, & omnipotentia verbi factam carnem profitetur. Vnde Chryſoſto. homil. 83. in Matth. inquit, non eſſe virtutis humanæ hæc opera, quæ Chriſtus in cœna fecit. Sed optimè diuus Irenæus, lib. 4. cap. 34. probat contra Valentinum, quòd Deus creator mundi, ſit Pater Chriſti, hoc ipſo fundamento, quod Chriſtus fecerit carnem ſuam ex pane, quomodo, inquit, conſtabit eis Valentini ſectatoribus, illum panem, in quo gratiæ actæ ſunt, eſſe carnem Domini ſui, ſi non ipſum fabricatoris mundi filium dicant, ideſt, verbum eius per quod lignũ fructificat, & defluũt fontes. Multa de hac re Emiſſenus, hom. 5. de Paſcha, & Damaſcenus, lib. 4. de fide, cap. 14. Ad idem argumentum plurimum valet, quod Patres admonent, tantum miraculum ſola fide percipi poſſe, non ſenſus aut intelligentiæ noſtræ facultate. Itaque maximè laborant, vt omnes hic ſuis ſenſibus diffidant, ſoli Chriſto affirmanti fidant, omnem incredulitatem longè amoueant, omnem dubitationem circa myſteria prorſus abiiciant: ſæpe inculcant longè abeſſe ab obedientia & profeſſione Chriſtianorum, perſpicuam Domini aſſeuerationem ambiguam facere, vel aliorſum trahere, quam ipſe dixit. Quæ omnia Cyrill. myſtag. 4. vno penè verbo complectitur, cum ait, quamuis ſenſus tibi ſuggerat panem, tamen corpus eſt ſecundum ipſius verba: fides te confirmet, ex ſenſu ne iudices: nulla tibi poſt Domini verba ſubeat dubitatio. Epiphanius in Ancorato, qui non credit eſſe verum, ſicut dixit, is excidit à gratia & ſalute. Chryſoſtõ. homil. 83. in Matth. credamus vbique Deo, nec repugnemus ei, etiamſi cogitationi abſurdum eſſe videatur, ſuperetque & ſenſum & rationem. Nam verbis eius defraudari non poſſumus, nec falſa eſſe poſſunt: at ſenſus deceptu eſt facillimus. Hilarius, lib. 8. de Trinitat. ſic Dominus ait, caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus: de veritate ergo carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Ipſius enim Domini profeſſione, & fide noſtra verè caro eſt & ſanguis. anne hæc veritas eſt? contingat planè iis verum non eſſe, qui IESVM Chriſtum verum Deum eſſe negant. Eadem ſententia eſt in D. Aug. ſermo. 2. de verb. Apoſt. in D. Leone, ſermo. 6. de ieiunio ſeptimi menſis, in D. Cyrill. Alexand. lib. 4. in Ioann. cap. 23. in Damaſc. lib. 4. cap. 14.

In hoc ſacramẽto fides & verbo Dei, nõ rationibus humanis aut ſenſibus fidendum eſt.

6 Quintum argumentum eſt, præcedenti de omnipotentia valdè coniunctum, ex miraculis, quæ ad huius rei confirmationem Deus variis Eccleſię temporibus operatus eſt: iis præſertim, quibus de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia dubitatum eſt. antiquiſſima primum & pauca referam, deinde recentiora. Apud Cypria. ſermo. 5. de lapſis ſacratus ſanguis de ore infantis & viſceribus gentiliciis ſacrificiis pollutis mirabiliter erumpit: maiorem natu puellam ad furorem & mortem adigit: alteri indignè accedenti hoſtia mirabiliter inflammatur: alteri propter conſimile ſcelus vertitur in cinerem. Apud Petrum Diaconum in vita Gregorij Magni, dubitanti fœminæ mutatur in lapidem, ipſo Gregorio adminiſtrante. idem accidit mulieri ſectæ Macedonianæ ſub Chryſoſtomo, vt refert Sozom. lib. 8. capite 5. & Nicephor. lib. 13. cap. 7. hiſtor. Eccleſiaſt. apud Ambroſium, fit Satyro fratri in ſacra hoſtia collo appenſa ſalutare miraculum. Apud Proſpe. lib. 4. prędicti. cap. 6. perceptus ſacer ſanguis puellam immundo ſpiritu liberat. poſteriora miracula, quæ poſt contrariam hæreſim in Eccleſia exortam, & populi maiorem dubitationem, à Deo oſtenſa ſunt, longum eſſet enarrare. referuntur à Paſchaſio, cap. 14. lib. de corpor. & ſanguine Domini, à Guitmundo, lib. 3. Algero lib. 1. cap.

Quintum argumentum ex miraculis realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam confirmantibus.

cap. 13. vbi refert miracula, quibus Berengarius conuictus eſt. Illuſtria etiam fuerunt miracula tempore Vvicleffi, ex quibus Vvaldenſ.tomo.2.cap.63. vnum hoc refert. Quidam Vvicleffi ſectator, coram regni cancellario, iubetur ſuam fidem de Euchariſtia profiteri, pariterque adorare: reſpondente autem blaſphemo, vere dignior eſt aranea venereri; ſtatim de alto culmine tecti deſcendens ingens & horrida viſu aranea, ad os blaſphemi directo filo peruenit, & vt intraret per polluta labia mirum inmodum laborauit; & multorum manibus vix potuit prohiberi.

Sextum ex cõplemento figurarum & dignitate Euchariſtia.

7 Sextum argumentum eſt ex comparatione huius ſacramenti, vel ad præcedétes de eo in veteri teſtamento figuras, vel ad reliqua noui teſtamenti ſacramenta. Si enim Chriſtus non ſit in Euchariſtia, niſi vt in ſignò, figuræ non fuiſſent veritate inferiores, manna non minoris efficaciæ, quam panis, quem dedit Dominus, contrà quam ipſe aſſerit Ioann. 6. panis Heliæ fortior cibo Chriſti, eſca Moyſis non minus vera, quam panis Patris cæleſtis, quod ſcripturis & Patribus planè repugnat. Deinde nulla eſſet cauſa, cur Euchariſtia diceretur ſanguinis & corporis ſacramentum, & non alia noui teſtamenti ſacramenta, cum omnia vim & virtutem paſſionis corporis & ſanguinis Domini repręſentent, vt illius ſigna inſtrumentalia: nullus autem Euangeliſta, Concilium aut Theologus, aliquod ex aliis ſacramentum corpus & ſanguinem Domini vocauit; aut ſumendo aliud ſacramétum, dicitur bibere ſanguinem aut crucifixum, vt loquitur D. Auguſt. in Pſalm. 33. vnde D. Thom. lib. 4. contra Gent. cap. 61. rationem reddit, cur Euchariſtia ex omnibus ſacramentis verè ſit & vocetur corpus Domini: quia nèpè aliter generans generato, aliter nutrimentum nutrito coniungitur: generans virtute & ſimilitudine, nutrimentum ſubſtantia: illo modo coniũgitur nobis Chriſtus in baptiſmo, hoc autem modo, in Euchariſtia.

Septimum argumentum ex adiunctis & cõſequentibus.

8 Septimum argumentum, ex variis adiunctis, & conſequentibus neceſſariò realem Chriſti pręſentiam in Euchariſtia, cuiuſmodi ſunt, realis Chriſti exiſtentia in altari poſt conſecrationem, extra omné vſum & ſumptionem: grauitas peccati indignæ ſumptionis, de qua Chryſoſt. homil. 83. in Matth. & 45. in Ioan. Heſych. lib. 6. in Leuit. cap. 26. Ambro. ad 10. cap. Hebr. Orig. in Pſalm. 37. Baſil. cap. vlti. de baptiſmo, Hiero. contra Iouinian. lib. 2. & in cap. 1. Malach. Cyprian. lib. 3. epiſto. 15. idem confirmat illa vera ſetentia, quòd mali accipiant etiam corpus Chriſti, de qua D. Auguſt. lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 47. & epiſt. 162. & lib. 1. contra Creſcon. cap. 25. & poſt collationem, cap. 7. huc etiam pertinet catholica de ſacrificio noſtro ſententia, cuius ratio ſoli vero corpori Chriſti in nouo teſt. attribui poteſt, vt ſuo loco plenius oſtendetur. Pertinet etiam antitheſis veteris & noui teſtamenti, quod in illo potus ſanguinis prohibetur; in hoc præcipitur, vt inquit Cyprianus de cœna Domini, & D. Auguſt. epiſt. 88. ad Caſulan.

Octauum ex cõiunctione reali corporis Chriſti cum noſtra carne per contactũ.

9 Octauum & vltimum argumentum, habet vtilem & perneceſſariam ſummę rei doctrinam de admirabili effectu huius ſacramenti, in corpus & animam hominis, qui percepta dignè Euchariſtia, non ſolùm ſpiritu, affectuque animi, Chriſto mirabiliter coniungitur, ſed etiã corpori Chriſti, ſuo corpore, vere & realiter vnitur & coniungitur, non quidem hypoſtatica vnione, aut cõfuſione vtriuſque corporis; ſed reali contactu, vt verè caro Chriſti noſtræ carni ſecundum rem coniungatur, & ea ratione omnes qui hoc ſacramentum percipiunt, propter hoc tertium, cui coniunguntur, vnum corpus eſſe dicantur.

Quæſtio, an Chriſtus ſumentibus hoc ſacramentum reipſa coniungatur.

Subſtantiarũ vnio, & corporum multiplex

1 SEd vt hoc argumentum apertius & exactius concludatur, explicare oportet, quæ nã ſit hæc corporis Chriſti & noſtri per Euchariſtiæ ſumptionẽ vera & realis coniunctio, diſtincta ab ſpirituali, quæ fit per gratiam infuſam virtute huius ſacramenti. Primùm igitur animaduertatur tria eſſe corporum genera, vnum quod vnò ſpiritu & forma cõtinetur, vt ſunt omnia naturalia & continua, vnde vocatur. †. Alterũ eſt quod ex ἡνωμένον;

ſe contingentibus & cohęrentibus conſtat & ipſa iunctura ſunt & dicuntur vnũ, vnde Græcè dicitur, † vt ædificium, nauis.

συνημμένον.

tertium eſt quod ex diſtantibus & ſolutis componitur, officio tamen & iure cohærentibus, vt populus, legio, ſenatus, grex. Hęc igitur tria vnum dicuntur, ſed primũ perſe eſt vnũ, quia partes coaleſcũt & cõueniunt in vnam naturam, reliqua quodã modo ſunt vnum, quia aliquid vnum vel habent, vel agunt & patiuntur, vel ad aliquid vnum pertinẽt. Ad huius diſtinctionis ſimilitudinẽ in Theologia plures perſonæ dicuntur vnum, ex conſubſtantialitate & vnitate ſubſtantiæ, & duæ naturæ vnum in perſona filij Dei, per incarnationem: nos verò ſumentes Chriſtum ſacramentaliter efficimur vnũ cohærentia & cõnexione reali carnis, vel vtriuſq; corporis contactu, quamuis mediis accidentibus ſacramentalibus, ſine confuſione tamen noſtrę ſubſtantiæ cũ Chriſti ſubſtantia, & ſine aſſumptione noſtræ naturæ ad perſonã & hypoſtaſim verbi Dei. efficimur etiam vnum cum Chriſto dignè ſumentes Euchariſtiam ad ſimilitudinem eius, quod vnũ tertio modo eſſe diximus per infuſionem gratiæ. primo modo efficimur vnum cum Chriſto, vt homo eſt, reali coniunctione & contactu ſubſtantiarum: ſecundo verò modo efficimur vnum ſpiritualiter.

Ariſt. 5. lib. meta. c. 6. Sen. lib. 17. ep. 2. Plut. lib. de cõnub. preceptis. & verũ myxtura D. de vſucapion. l. 24. 6. item ea D. de rei vend.

Patrum teſtimonia infra notãtur.

2 Idcirco Patres illam vnionem vocãt corporalẽ, naturalem, ſubſtantialem, carnalem, quia fit inuicem cohęrentibus corporibus, naturis, ſubſtantiis, & vtraq; carne, Chriſti, ſcilicet & noſtra: alteram verò vnionẽ vocant ſpiritualem, per habitudinem & concordiam affectuum, animorum, voluntatum, non autem ſubſtantiarũ. Ex priori dicunt nos concorporeos & conſanguineos, & commiſtos cum carne Chriſti: ex poſteriori affirmãt nos conſtituere myſticum Chriſti & Eccleſiæ corpus. cum autem vſurpant commiſtionẽ, non intelligunt propriè confuſionẽ Chriſti & noſtræ carnis in tertiam aliquam, quia hoc impium eſt, cùm caro Chriſti poſt reſurrectionem ſit omnino impaſſibilis, Rom. 6. ſed intelligũt veram & realem vtriuſque carnis coniunctionem & cohærentiam, mediis tantum accidentibus ſacramentalibus. Sic etiam incarnatio dicitur aliquãdo à D. Auguſtino commiſtio, & à Græcis, vt conſtat ex Damaſceno, lib. 4. de fide. cap. 19. cum tamen negent eſſe confuſionem naturarum, & affirment tantum eſſe vnionem hypoſtaticam & perſonalem.

μῖξις & κρᾶσις.

3 In hunc ſenſum accipiendæ ſunt ſimilitudines Patrum, explicantes eandem vtriuſque carnis coniunctionem per Euchariſtiæ manducationem. Prima eſt D. Cyrilli ex cera liquefacta, quæ alteri ceræ liquefactæ permiſcetur. Altera eſt Nyſſeni Chryſoſtomi, Cyrilli, ex fermẽto, quod farinæ prius commiſcetur, vt illi vim ſuam impertiat. Tertia eſt ſanctę ſcripturæ, & à Patribus repetita, de coniunctione maris & fœminæ, quatenus prodit vna caro. Quarta eſt Cypriani & Nyſſeni ex antidoto & malagmate, quo inueteratus morbus curatur. Sic enim morbus noſtræ carnis inueteratus, malagmate carnis Chriſti pellitur.

Similitudines realis vnionis Euchariſtica.

4 His igitur poſitis, ſecundum rectam fidem aſſerẽdum eſt, per dignam Euchariſtiæ ſumptionem non tantum nos Chriſto coniungi ſpiritualiter per gratiã, ſed etiam corporaliter, per realem contactum & cohærentiam carnis Chriſti cum noſtra, qui propriè dici poteſt realis contactus & viuificus. Prima p. de vnione ſpirituali per gratiam ſpiritualẽ infuſam, nullam admittit dubitationem, vel apud hæreticos, vel apud catholicos: vnde effectus proprius huius ſacramenti, eſt gratia vnionis, ideſt, quæ nos vnũ gratię infuſione cum Chriſto efficit, vt conſtabit apertius infra in doctrina de effectibus huius ſacramenti. Altera vero p. de corporali contactu & viuifico explicanda eſt ex confeſsione catholica Berengarij, quę refertur de conſecr. d. 2. cap. ego Berengarius, quatenus inquit, à ſumentibus hoc ſacramentum corpus & carnem Chriſti attrectari, tangi, atteri, frangi, per aliena panis & vini accidẽtia ſenſibiliter, vt ſubſtãtia naturalis per propria accidentia. quare vt contactu, ſubſtantia ſubſtãtiæ cohæret, & coniungitur, ſic etiam caro & ſanguis Chriſti ſacramentaliter ſumptus, noſtræ carni cohæret & coniungitur, nec aliter tactus carnis cum carne poteſt eſſe. Itaque hic contactus non eſt conuerſio aut mutatio vnius carnis in alteram: neque eſt vnio noſtræ carnis, quæ terminetur ad ſubſiſtentiam verbi diuini: ſed

Sententia catholica, de cõtactu carnis Chriſti & noſtra per Euchariſtiam dignè ſumptã.

Explicatio ſententia.

tantum

tantum viuificans carnis Chriſti cohęrentia & coniunctio cũ noſtra carne,quę viuificatur.cũ enim caro Chriſti poſt reſurrectionem ſit impaſſibilis,vt colligitur ex c.6.Rom.& humana natura verbo Dei vnita,ſit ſingularis,fieri non poteſt,vt hic contactus ſit per aliquam mutationẽ carnis Chriſti,vel per nouã vnionẽ perſonalẽ cũ verbo Dei.ſed quia indigni & peccatores ſumunt etiam realiter & ſubſtantialiter carnem Chriſti in Euchariſtia,attrectant & tangunt : & hic contactus,de quo agimus,tantum conuenit dignè Euchariſtiam ſumẽtibus,ideo viuificus à nobis appellatus,nempè per quem efficitur vt caro noſtra promptè obediẽs ſpiritui; carni Chriſti perſimilis efficiatur, & ad immortalem vitam reſurgere poſſit, quę ſunt duo effecta huius viuifici contactus.

5 Senſus igitur ſententiæ propoſitę eſt, nos copulari,atque corporaliter Chriſti carni coniungi quomodo duo diſtincta corpora maris & fœminæ, permanentia in ſua indiuidua natura & hypoſtaſi diſtincta,propter intimam mixtionem & contactum ad generationem vnius prolis,dicuntur vnum & idem corpus: aut quomodo ferrum & ſtannum in vnam maſſam coacta , vel ligna diuerſa clauis coniuncta, & ſimilia, propter firmam ex contactu contiguitatem,vnum eſſe dicũtur : aut qualis inter infantem & nutricẽ, dum ita ille hanc attingit corporaliter,vt eius natiuo & interno humore nutriatur, eſt ſocietas & coniunctio. ſed corporum humanorum ad ſobolem procreandam intimo naturæ voluntatiſque vinculo initus contactus atque coniunctio eſt plane ſimillima:vt ſtatim apertius cõſtabit; niſi quod noſtra hæc Euchariſtica cum Chriſto copulatio tanto arctior eſt,& naturæ magis intima,quanto maior exiſtit vnio cibi & eo veſcentis , quam eorum, qui procreationis cauſa commiſcentur. Vnde Cypria.de cœna Domini. hæc, inquit, coniunctio ſeu vnitas per Euchariſtiam,non quidem vſque ad conſubſtantialitatem Chriſti,ſed tamẽ vſque ad germaniſſimam quandam ſocietatem peruenit. Hanc igitur ſententiam ſic explicatã, veteres Patres dogma fidei cenſent eſſe, adeò vt D.Cyrill.lib.10.in Ioan.c.13.alienum à fide exiſtimet contrà ſentientem, & Hilar.lib.8.de Trin. in atheis numeret.

6 Confirmatur autem primũ ex ſancta ſcriptura,Epheſ.5.viri diligite vxores veſtras,ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiã,& tradidit ſemetipſum pro ea.viri debẽt diligere vxores ſuas vt corpora ſua: nemo vnquã carnem ſuam odio habuit , ſed eam fouet & nutrit,ſicut & Chriſtus Eccleſiã, quia mẽbra ſumus corporis eius,de carne eius & oſſibus eius;propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem ſuã, & adhęrebit vxori ſuæ,& erunt duo in carne vna. Cõparat Apoſtolus coniugiũ Chriſti & Eccleſię,Adami & Euę primo matrimonio, aut cuicumque alteri, quatenus in eo ſit vna caro per cõmiſtionẽ. Adami autẽ & Euæ fuit prætereà vna caro origine,quia ex carne Adami,Euę caro formata eſt.Sic igitur ad reformationem & inſtaurationẽ carnis noſtræ,oportet nos carni Chriſti coniũgi,vt efficiamur vna caro ſecundũ contactum,& ex contactu ad ſimilitudinem carnis Chriſti reformata noſtra carne.ſic veteres Patres,præſertim Irenę, neceſſarium eſſe concludunt, carnis Chriſti cũ noſtra contactum,quod niſi per dignam Euchariſtiæ ſumptionem fieri nequit,vt ad immortalẽ vitam vegetemur.

Confirmatio ex ſcriptura.

7 Vnde conſtat non conuenire propoſito D. Pauli explicationem de matrimonio ſola fide & conſenſu contracto,vt inde concludatur nos ſimiliter vnum effici cũ Chriſto ſola vnione ſpirituali:quia caro & oſſa,quorũ coniunctionẽ D. Paulus proponit,non poſſunt de matrimonio, ſola promiſſione & conſenſu,contracto,intelligi;per hanc enim promiſſionẽ vt ſcriptum eſt,1.Cor.7. mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & ideo ante conſummatũ matrimonium poteſtate tãtum eſt vnũ corpus & vna caro:in cõſummatione verò,actu & reipſa,quomodo D. Paulus loquitur,vt ſimiliter Chriſti & Eccleſiæ conſummatum & perfectum matrimonium intelligatur. recedat procul omnis turpitudo & inhoneſtas ab huiuſmodi comparatione , & remaneat ſola vnitatis carnis per contactum conſideratio , vt à diuo Paulo proponitur: quod ſi quis contendat , D. Paulum loqui de vnitate matrimonij,quæ ſit per cõſenſum:& ideo ex ea ſimilitudinẽ tantũ cõcludi vnitatẽ ſpiritus per Euchariſtiã, non autẽ per corporum contactum:is habet ſibi repugnantem eundem Paulum;

Chriſti & Eccleſia perfectum & conſummatum matrimoniũ per dignã Euchariſtiæ ſumptionem.

Vnio matrimonij perſimilis vnioni Euchariſticæ.

1. Corinth. 6. vbi oſtendit vnam carnem fieri ex duobus in coniunctione, vbi non eſt legitima illa poteſtas per conſenſum, propter corporum permiſtionem, oſtendens etiam ſcortatorem fieri membrum meretricis, & vnum cum ea corpus, propter eãdem realem commixtionem. hæc igitur eſt coniũctiſſima vnio, quæ efficit, vt Eccleſia dicatur corpus Chriſti, ſponſa Chriſti, & nos membra corporis eius, de carne eius & de oſſibus eius, & ideo ſignum eius accommodatiſſimum eſt cõiugium.

8 De eadem arctiſſima vnione, eſt illud, 1. Corint. 10. calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Chriſti eſt? quoniam vnus panis, vnum corpus, multi ſumus omnes, qui de vno pane participamus. cuius loci in hunc ſenſum præclariſſimus eſt commentarius peruetuſti ſcriptoris Haimonis. & quidem panis nomine carnem Chriſti ſub figura panis intelligi antecedentia de calice & ſanguine euincũt. de pane enim cõmuni ſolum dici poſſet, quod nos efficit vnum ſpecie, id vero mirabile & inſolitum non eſſet, vt D. Paulus concludere voluit: loquitur ergo de carne Chriſti, quæ vna numero exiſtens, nos omnes in eadem connectit, & admirabilem ſanctorum communionẽ efficit. Cyrill. lib. 4. pentabibli, referẽte Turriano lib. 1. pro canon. Apoſt. cap. 24. Ad idem valet illud 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſtò omnes viuificabuntur. non enim quià ſpiritu credimus nos ex Adam propagatos, mortem contràximus; ſed quia reipſa & ſecundum ſubſtantiam, carnem noſtram de illius carne deriuamus: quare vt ſimilitudo retineatur, non viuificamur in Chriſto ſecundum ſpiritum tantùm, ſed etiam reali contactu ſuæ carnis noſtra caro exuit mortalitatem, & ad immortalitatem inſtauratur. Sic expendunt hanc ſimilitudinẽ Ignatius, Cyprianus, Nyſſenus, Chryſoſt. Cyril. Alexand. vt ſicut manducatione vetiti cibi, Adam interitum ſibi comparauit, & ad poſteros naturali generatione tranſmiſit, ſic cibo vitali carnis Chriſti manducato, reuocãdam eſſe carnẽ noſtram ad immortalitatem: & caro quæ fuit ſedes mortis, ſit ſedes immortalitatis, per carnis Chriſti participationem.

9 In eundem ſenſum Patres ponderãt hæc teſtimonia, Ioann. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinẽ, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die, ideſt corpus, quod comedet, reſuſcitabit eum: & amen amẽ dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitã in vobis, id eſt in corpore veſtro, inquit Cyrillus. Similiter exponunt illud Epheſ. 3. gentes eſſe concorporales & comparticipes, & illud 2. Pet. 1. vt efficiamur diuinæ naturę cõſortes: denique illud Ioann. 15. Ego ſum vitis, vos autem palmites. Ex his verò omnibus hoc argumentum confici poteſt pro reali Chriſti præſentia in Euchariſtia; cum comedimus Euchariſtiam, non tantum anima ſpiritu Chriſti paſcitur, ſed corpus corpore Chriſti veſcitur: ex qua manducatione per naturæ inſtrumenta realiter intra nos recipitur, atque ſubſtantiæ noſtræ coniungitur, vt cæteri cibi, ſine tamen vlla mutatione: ſed hæc fieri non poſſunt per præſentiam figuratiuam & in ſigno tantum: realiter igitur & ſubſtantialiter exhibetur in Euchariſtia. propoſitionis partes omnes. Patres ex citatis teſtimoniis colligunt. Chryſoſto. hom. 45. in Ioannem, inquit Chriſtum per corpus ſuum vnum fieri reipſa nobiſcum, & non tantum per dilectionem, tangi à nobis, manducari, & carni ſuæ dentes infigi. eandem vnitatem, Cyril. lib. 10. in Ioann. cap. 13. vocat naturalem, & eam ſecernit ab ea, quæ fit per dilectionem. ſed D. Hilarius lib. 8. de Trinitat. ſublimiorem Theologiam de eadem vnione tradit, conſerens eam ineffabili immeationi aut mutuæ inexiſtentiæ diuinarum perſonarum, quam noſtri Theologi circumince ſsionẽ interpretantur. per hanc enim vt inquit Auguſt. lib. 6. de Trinitat. cap. vlt. & D. Tho. explicat, 1. p. q. 42. art. 5. ſingula exiſtunt in ſingulis, & omnia in ſingulis, & omnia in omnibus, & vnum omnia. habet autẽ perichoreſis hæc & diſtinctionem perſonarum, & intimam connationem eſſentiæ: ſic verò Chriſtus Ioãnis 6. tradit hanc mutuam coexiſtentiam ipſius & noſtri per huius ſacramenti mãducationem, his verbis, qui manducat meam

Argumentum pro præſentia reali Chriſti in Euchariſtia ex coniunctione reali.

περιχώρησις.

meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Deinde eandem intimam coniunctionem vnà cum eius effectu, ſuæ & Patris communi vitæ & exiſtentiæ ſecundum diuinitatem ita confert, ſicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, ipſe viuet propter me.

10 Hæc conſiderans diuus Hilarius, Euchariſticam Chriſti nobiſcum coniunctionem in ſimilitudinem accepit, ad informandam aliquo modo conſubſtantialitatem Patris & Filij, & contra hæreticos Arrianos defendendam: vt hoc exemplo intelligas, coniunctionem, de qua agimus, adeò fuiſſe veteribus Patribus receptam & probatam, vt eam ſolidiſsimum fundamentum conſtituerint, ad maxima quæque fidei myſteria explicanda & defendenda. Concludit igitur Hilarius lib. 8. his verbis: interrogo iſtos, vtrum per naturæ veritatem Chriſtus hodie in nobis ſit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè verbum caro factum eſt, & verè cibo Dominico verbum carnem ſumimus, naturamque carnis ſuæ ſub ſacramento nobis admiſcuit, tunc vnum ſumus, quia & in Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis eſt. quiſquis ergo naturaliter Patrem in Chriſto negabit, neget prius non naturaliter vel ſe in Chriſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe. Si verè igitur ſub myſterio carnem corporis ſumimus, & per hoc vnum ſumus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis, cùm naturalis per ſacramentum proprietas, ſit ſacramentum perfectæ vnitatis. & inferius, hæc, inquit, à nobis idcirco commemorata ſunt, quia voluntatis tantum inter Patrem & Filium vnitatem hæretici mentientes, vnitatis noſtræ ad Deum vtebantur exemplo, quaſi nobis ad Filium, & per Filium ad Patrem, voluntate tantum religionis vnitis, nulla per ſacramentum carnis, naturalis communionis proprietas indulgeretur.

Communio ſanctorum admirabilis inter ſe & cum Deo, per Euchariſtiæ manducationē.

11 His verbis exprimitur admirabilis vnio & communio Chriſtianorum inter ipſos & cum Deo, cuius vinculum & nexus eſt caro Chriſti in Euchariſtia ſumpta, vt per hanc manducationem, omnia noſtra ad vnam numero diuinitatem recapitulentur: ſumpta enim dignè Euchariſtia coniungimur reipſa carni Chriſti, in qua ſubſiſtit perſona filij Dei, in quò eſt Pater, & in vtroque Spiritus ſanctus: & ideò neceſſariò, omnibus diuinitatis perſonis reipſa, mediis accidentibus ſacramētalibus, coniungimur. Vnde in noſtram carnem admirabiles effectus deriuantur. Cum enim per incarnationem facta ſit caro humana Chriſti viuificatrix, & non vt in nobis, morti & peccato obnoxia, cùm manducata Euchariſtia carnem noſtram attingit, eandem inſtaurat ad ſimiles vitæ immortalis proprietates, vt ſit omnis caro humana vnitate ſimilium proprietatum vna. Vnde verbum Dei aſſumptam ex nobis carnem reddit & exhibet nobis infinitis partibus meliorem: & quia non decuit omnem carnem in vnitatem perſonæ aſſumi à verbo Dei, per hanc aſſumptæ carnis cum noſtra coniunctionem, reuocatur omnis caro ad obedientiam ſpiritus, & ad immortalem vitam, à qua peccato primi parentis deciderat, ſed perfectius & vberius. Noſtra enim ſubſtantia carni Chriſti in ſancta communione ſecundum contactum concorporata, vitæ diuinę quaſi quoddam ſemine donatur, vnde reſurrectionis ac immortalitatis capax fiat: illius nimirum ſancti corporis propria energia, quod propter vnitum verbum, prius ad vitam excitatum eſt. quod ſignificatur illis verbis Ioann. 6. qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die: hoc eſt, inquit Cyrillus, corpus, quod comedit, reſuſcitabit eum. quod ampliùs exponens lib. 4. in Ioann. cap. 14. & 15. & ſequent. affirmat Chriſtum vti ad hanc rem carne ſua vt inſtrumento diuinitatis; non aliter quàm fecit in reſuſcitatione filię principis ſynagogæ, Matth. 9. aut vnici filij viduæ, Luc. 7. quos tactu corporis ſui ad vitam reſtituit. quam diſputationem his verbis concludit: quamuis propter naturam carnis corruptibiles ſimus, tamen participatione vitæ, ad vitæ proprietatem reformamur. oportuit enim certè, vt non ſolùm anima per Spiritum ſanctum in beatam vitam aſcenderet, verum etiam vt rude atque terreſtre hoc corpus, cognato ſibi guſtu, tactu, ac cibo, ad immortalitatem reduceretur, ſic ille. Tertullianus

Effectus vnionis Euchariſticæ.

tul. verò lib. de reſurrect. car. de eadem re apertè inquit, caro noſtra corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur. non poſſunt ergo ſeparari in mercede, hoc eſt reſurrectione, quas opera coniungit. Hinc etiam Gregor. Nyſſe. in oratione Catech. magna, ſapienter diſſerit, quomodo contra illud venenum mortis, per primum peccatum in nos intimè transfuſum & infixum, hoc ſingulare medicamentum in ipſa viſcera noſtra traiectum, rurſus vitam immortalem donet, mortemque repellat.

12 Irenæus etiam eandem ſententiam mirabili ſapientia conſiderans, potenter conuicit veteres Saducæos, Valentinianos & alios hæreticos ſuper carnis reſurrectione ex manducata carne Chriſti in Euchariſtia, eiuſque cum noſtra ſubſtantia incorporatione. Sic enim ait lib. 4. c. 34. quomodo dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & ſanguine alitur? ergo aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo, quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. & lib. 5. non longè ab initio, quomodo carnem negant capacem eſſe donationis Dei, quæ eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur, & membrum eſt eius, quemadmodum Apoſtolus ait, de carne eius, & de oſſibus eius. Non enim de ſpirituali aliquo homine loquitur aut inuiſibili, ſed de eo, qui ex carne & oſſibus eſt, qui corpore & ſanguine eius nutritur ac augetur. Dicitur autẽ noſtra caro, Chriſti carne ſibi cõiuncta nutriri & augeri, ſine vlla mutatione, quæ carni Chriſti poſt reſurrectionem omnino conuenire non poteſt: ſicut dicitur Chriſtus Epheſ. 5. fouere & nutrire Eccleſiam. remoue itaque mutationem, & remanet perfecta nutritio & cõſeruatio. Si cui autem ſuboriatur dubitatio de illis, qui nunquam perceperunt corpus Chriſti, decedunt tamen in gratia baptiſmali, vel in gratia per pœnitentiam, quomodo illi dicantur vnum corpus cum Chriſto, & quomodo reſurgent ad immortalem vitam: cum tamen recta fides doceat omnes in gratia Chriſti decedentes ad immortalem vitam reſurrecturos, duplex reſponſio adhiberi poteſt: vna, quòd in voto Euchariſtiam percipiunt, & cum neceſſitas excludit realem ſacramenti ſumptionem, confert Deus effectum ſacramenti per ſe ſine ſacramento, quia voluntas tunc pro facto habetur. cum autem gratia alterius ſacramenti, ſit inchoatio & via per ſe ad gratiam perfectam, quæ hoc ſacramento confertur: quicumque in gratia decedit ſine hoc ſacramento, virtuale habet votum ad hoc ſacramentum vt in gratia perficiatur.

Epheſ. 5.

Effecta Euchariſtiæ conferuntur diſpoſitis, per votum ſacramenti.

13 Idem dicendum eſt de vi reſurgendi ad immortalem vitam, quam vim diximus tribui hoc ſacramento, nempè quod à Deo tribuetur cuicumque decedenti in gratia, per votum implicitum huius ſacramenti, cùm neceſſitate conſtringitur, ne actu ſacramentum hoc percipere poſſit. Præterea ex ſcriptura poteſt altera reſponſio colligi. Triplex enim in ſancta ſcriptura aſſignatur cauſa reſurrectionis noſtræ & immutationis ad immortalem vitam: prima eſt, potentia Dei & vox filij Dei excitantis & ſegregantis pios ab impiis: altera eſt virtus Spiritus ſancti, qui nobis donatur, ſicut ſcriptum eſt Romano. 8. qui ſuſcitauit IESVM à mortuis, ſuſcitabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis. ille itaque fouet membra noſtra ad immortalem vitam, etiam ſine reali manducatione corporis Chriſti in Euchariſtia. Tertia cauſa eſt homogenea & coniuncta cum carne noſtra reali contactu, & hæc tantum eſt caro Chriſti in Euchariſtia manducata, hoc autem modo, huiuſmodi contactus eſt cauſa noſtræ reſurrectionis ad immortalem & æternã vitam. Si quis præterea quærat, ſit ne prior natura contactus hic realis ſumpta Euchariſtia, quam gratiæ habitualis & Euchariſticæ infuſio: reſpondendum videtur eſſe priorem natura vt cauſam: quia manducatio Euchariſtiæ eſt cauſa gratiæ, vt eſt omnibus Theologis receptum, cum hæc ſit actio ſacramentalis & vſus; per quem ſuſcipienti ſacramentũ gratia cõfertur: ſed in ipſa manducatione eſt ille realis carnis Chriſti & noſtræ contactus: ergo eſt prior natura ipſa gratiæ habitualis infuſione.

Reſurrectionis ad immortalem vitam triplex cauſa.

Contactus realis Euchariſticus prior natura quam gratiæ infuſio.

14 Idem euincunt Patrum adducta teſtimonia, ſi accuratè expendantur, cum illum

illum contactum affirment, eſſe inſtrumentum effectuum ipſius Euchariſtiæ: omnis autem cauſa, & ideo inſtrumentum, eſt prior natura ſuo effectu. Vt enim caro Adami totum hominem inficit, propagatione vnius tantum particulę, nempè ſeminis, ſic caro Chriſti in Euchariſtia, vni parti noſtræ carnis & corporis dignè manducantis coniuncta, totam noſtram carnem afficit & reddit conformem carni Chriſti: hoc eſt, in hac vita iuſtitiæ inſtrumentum, & in futura participem vitæ immortalis cum Chriſto.

Contactus idẽ non imprimit corpoream qualitatem noſtræ carni.

Neque verò oportet ex huiuſmodi contactu carnis Chriſti & noſtræ, qualitatem aliquam compoream noſtræ carni imprimi, quæ habeat vim reprimendi concupiſcentiam, & reddendi nos participes vitæ immortalis: quia vt caro Adami ſine qualitate impreſſa nos peccato afficit, ſic caro Chriſti noſtram contingens illis modis afficit: & ſicut ſacramentum eſt cauſa gratiæ ſine alicuius prętuiæ qualitatis impreſſione, vt in doctrina generali de ſacramentis oſtẽſum eſt, ſic caro Chriſti, carnem noſtram inſtaurat ad immortalitatem vitæ æternæ, ſine qualitatis corporeæ impreſsione: vt ſicut in Adam omnes moriuntur, ſic in Chriſto omnes viuificentur. Vt autem caro Chriſti, interiectis accidentibus ſacramentalibus, noſtrã contingit, & his effectibus exornat: ſic eiſdem accidentibus conſumptis, omnino manet eiuſdem contactus efficacia & virtus, licet non maneat contactus, quia neque caro Chriſti in nobis: cum huiuſmodi virtus carnem noſtram ad immortalem vitam reſtaurans; niſi per contrariũ peccatum aboleri non poſſit.

Idem expreſſus eſt in omni genere, doctrina veterũ Patrũ.

15 Quare hæreticum planè eſt, hunc cõtactum corporalem & viuificatiuum noſtræ carnis, per Euchariſtiæ manducationem, figuratè & impropriè intelligere, non autem ſubſtantialiter & reipſa: quia ſumptio & manducatio carnis Chriſti in Euchariſtia non eſt figurata, impropria aut in ſigno tantum, & hic contactus & vnio ipſa manducatione perficitur, vt ſupra oſtenſum eſt, quatenus manducata caro Chriſti, noſtram mediis accidentibus ſacramentalibus contingit. Hinc eſt quod in veteribus fidei catechiſmis, hęc ſententia fidelibus omnibus credenda proponitur, vt conſtat ex Nyſſeni catechetico maiore, ex Cyrilli Hieroſol. oratione myſtag. 4. quem morem recentiores Catechiſmi ſecuntur, atque etiam is, qui iuſſu Pij quinti, editus eſt, vt nullum ſit genus doctrinæ, in quo non ſit expreſſa, nempè in expoſitione ſanctæ ſcripturæ, in refutatione hæreſum, in catecheſi fidelium: quo triplici genere Patrum monumenta continentur. Idem etiam poſteriores Theologi docuerunt, vt D. Thom. opuſ. 58. de Euchariſtia, cap. 14. his verbis, manducantem ſe Dominus ſui corporis myſtici membrum facit: & ſibi incorporans cum ſuo corpore, quod de virgine ſumpſit, quodammodo vnum facit. 1. Corint. 12. vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane participamus, vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Auguſtinus, commẽdauit Chriſtus in hoc ſacramento corpus & ſanguinem ſuum, quod & fecit nos ipſos, nam & nos ipſi ſumus facti corpus eius: caro enim noſtra, carni eius vnita & incorporata, vnum cum illo efficitur. hæc D. Thom. in quibus expreſſit duplicem vnionem, vnam ſpiritus, quæ ad corpus myſticum pertinet, alteram ſubſtantialem, cum ait apertè, nos ſumpta Euchariſtia corpori Chriſti, quod de virgine ſumpſit, incorporari. hoc autem corpus vera eſt & ſubſtantialis caro hominis, vt recta fides docet, cap. etiam 6. eiuſdem opuſcu. effecta expreſſit eiuſdem ſubſtantialis vnionis & contactus, cum ait, vnus cibus toti homini, id eſt vtrique naturæ conueniens ſpiritualis ſimul & corporalis, ſcilicet, verbum caro factum, quem ſimul ſub quodam ſacramento comedant: cuius virtute anima de præſenti miſeria, ad vitam æternæ beatitudinis perueniat, & corpus ad modicum tempus ſeruatur in terra, vt tandem glorioſè reſurgat. De hoc cibo, Ioannis 6. caro mea, id eſt caro Dei, caro humana vnita Dei verbo, verè eſt cibus, ſcilicet totius hominis valens animæ & corpori. Eadem igitur eſt D. Thomæ ſententia, & eiſdem teſtimonis ſacræ ſcripturæ, quibus à veteribus Patribus confirmata eſt. conſentiunt periti Iuriſcanonici interpretes, vt conſtat ex Turrecremata ad cap. in Chriſto Pater, de conſecrat. diſtinct. 2.

Recentiorum pro eadẽ vnione & contactu teſtimonia.

16 Reſtat aliud genus ſcriptorum, quod in refutandis hæreticis occupatum eſt,

eorum

eorum autem diligens fuit ſtudium in aſſerenda eadem vnione reali carnis Chriſti & noſtrę per Euchariſtiæ ſumptionem, vt conſtat ex Vvalden. c. 95. Roffenſ. contra Oecolampa. lib. 4. à cap. 20. Heſſel. lib. de reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, cap. 16. & 17. Claud. Sanct. repetit. 5. de Euchariſtia, cap. 1. & 2. Guil. Alano de Euchariſtiæ ſacramento, cap. 28. Sed quia hi omnes teſtimoniis veterum Patrũ vtuntur, eorum teſtimonia non erit alienum notare, vt qui voluerit vberiorem de hac re, illis ponderatis, diſputationem efficere poſſit. Dionyſ. cap. 3. de Eccleſ. hierarch. propter hãc realem vnionem affirmat Euchariſtiam vocatam eſſe à veteribus communionem, vt explicauit Damaſc. lib. 4. de fide, cap. 14. Irenæus, lib. 4. cap. 34. & lib. 5. multa de hac vnione contra hæreticos ſcripſit. Cyril. hieroſ. catecheſi, 4. myſtag. propter hanc vnionem nos vocat cõcorporeos & conſanguineos Chriſto. Cyril. Alexã. locis ſupra citatis nempè, lib. 10. in Ioan. cap. 13. lib. 11. cap. 26. & 27. lib. 4. cap. 14. & lib. 1. dialog. de Trin. Chryſoſto. hom. 45. in Ioan. & hom. 60. & 61. ad Pop. Antioch. hom. 83. in Matt. 1. Cor. hom. 24. D. Augu. lib. 2. contra aduerſ. leg. & proph. cap. 9. explicans illud Eph. 5. erunt duo in carne vna. Theodoret. ad idem cap. 5. & Cant. 1. Leo Primus, ſerm. 14. de paſſ. & epiſt. 23. Theophl. ad cap. 6. Ioan. Photius apud Oecumen. 1. Cor. 10. Nyſſen. in Catechet. cap. 37. Clem. Alex. lib. 2. pædag. c. 2. Hilar. lib. 8. de Trinit. & refertur, de conſe. d. 2. cap. in Chriſto Pater.

Veterum de eodem teſtimonia

Alia argumenta pro reali Chriſti præſentia in Euchariſtia.

17 HActenus octo argumenta concluſa ſunt, pro reali & ſubſtantiali Chriſti præſentia in Euchariſtia: his adiici poteſt aliud, à ſtabili Chriſti exiſtentia in altari ac pixide, acquiſita per conſecrationem, extra omnem vſum & perceptionem. Aliud etiam ex grauitate peccati indignæ ſumptionis, quod illuſtrabunt Chryſoſt. homil. 83. in Matth. & 45. in Ioan. Heſych. lib. 6. in Leuit. cap. 26. Ambroſ. ad cap. 10. epiſto. ad Hebr. Origen. in Pſalm. 37. Baſil. cap. vltimo de baptiſmo. Hieron. lib. 2. contra Iouin. & in cap. 1. Malach. Cyprian. lib. 3 epiſto. 15. in quo etiam argumento aſſerendum eſt, malos etiam Chriſti corpus ſumere, vt explicat D. Auguſt. lib. 2. contra lit. Petil. cap. 47. & epiſt. 162. lib. 1. contra Creſcon. cap. 25. & poſt collat. cap. 7. Eandem etiam pręſentiam ratio propria ſacrificij noui teſtamenti concludit, quod non poteſt eſſe aliud, quam verum & ſubſtantiale corpus Chriſti, vt ſuo loco oſtendetur. Denique D. Auguſt. epiſt. 88. ad Caſul. & Cypria. de cœna Domini, proprium eſſe oſtẽdunt noui teſtamenti, bibere ſanguinem, cuius potum ſeuerè vetus teſtamentum prohibuit, hunc autem ſanguinem conſtat tantùm eſſe corporis Chriſti.

Praxis & uſus Eccleſiæ eandem confirmat.

18 Supereſt aliud genus argumentorũ, quod ex vſu & praxi Eccleſiæ deducitur, eo ſuperioribus firmius & potentius, quo maius eſt totius populi fidelis, quam cuiuſuis vel doctiſſimi hominis iudicium: & eo certius, quo vniuerſi orbis vſus difficilius peruerti, quam Theologorum teſtimonia poſſunt: præſertim cum generalis conſuetudo fundetur in Traditione Apoſtolica, teſte Auguſtino ad Ianuariũ. Prima igitur ratio in hoc genere ex cultu, omnium Eccleſiarum iudicio, probato, deducitur. ſemper enim in Eccleſia cultu latriæ Euchariſtia adorata eſt. Auguſt. Epiſto. 116. ſcribit Euchariſtiam diſcerni à cæteris cibis, veneratione ſingulariter debita: & Epiſt. 120. ad Honor. illud Pſalmi 21. manducauerunt & adorauerunt, ad cultum huius ſacramenti refert. eandemque expoſitionem conſtanter ſequitur in commentariis eiuſdem Pſalmi, & ad illud Pſalmi 38. Adorate ſcabellum pedum eius, inuentum eſſe ait, quomodo adoretur ſcabellum pedum eius, quod eſt terra, quia caro Chriſti ex terra eſt, & nemo eam manducat, niſi prius adoret; tantumque abeſſe vt eò peccet aut idololatra ſit, vt peccemus potius non adorando. Sumpſit hoc ex Ambroſio Auguſtinus, qui lib. 3. de Spiritu ſancto, cap. 12. per ſcabellum terra inquit, per terram caro Chriſti intelligitur, quam hodie quoq; in myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino IESV adorauerunt, neque enim diuiſus eſt Chriſtus. Theodoretus etiam in Polymorpho, intelliguntur, inquit, myſtica ſymbola, quæ facta ſunt, & creduntur, & adorantur,

1. Ex adoratione aſſerta ab omnibus Patribus in Eccleſia catholica.

tanquam

tamquam ea exiſtentia, quæ creduntur. Cyrillus hieroſolym. myſtag. 5. inquit, poſt communionem corporis Chriſti accede ad ſanguinem illius, non extendens manum, ſed pronus adorationis in modum & venerationis, dicens cùm accipis, Amen. Chryſoſtomus verò populum ſuum paulo negligentiorem in cultu ſacramenti, ita hortatur, homil. 24. in 1. Ep. ad Cor. hoc corpus in pręſepe reueriti ſunt Magi, & barbari longo itinere confecto, cum timore & tremore plurimo adorauerunt. imitemur ſalten barbaros: illi in præſepe, tu verò non in præſepe, ſed in altari. lib. autem 6. de ſacerdotio ſumma fide narrat, cuidam diuino ſeni in viſione conceſſum eſſe, vt oculis conſpiceret angelorum multitudinem Chriſto in myſteriis capita inclinantium, & nos homunciones hoc non faciemus?

19 Sed maximè memorabilis eſt locus Gregorij Nazianzeni in Epitaphio Gorgoniæ ſororis, cum ait, eam morbo vrgente, ad altare cum fide confugiſſe, eumque, qui ſuper illud colitur obteſtans, omnibus Dei nominibus compellaſſe, commonefaciens omnium rerum, quas vmquam mirificè geſſerat. Deinde maximum argumentum ducitur, ex precibus Euchariſtiæ factis ſemper in Eccleſia catholica, præter adorationem mente aut geſtu exhibitam. Sic Dionyſ. de Eccleſ. hierar. in theorica ſynaxeos, o, inquit, diuiniſſimum ſacramentum, perſpicuè nobis fac appareas, reuelatis operimentis ænigmatum, quę te ſymbolice circundant, & intelligentiæ oculos tuo lumine comple. idem fit in liturgiis Baſilij & Chryſoſtomi, vbi donum conſecratum ſtatim populo oſtenditur, adoratur à ſacerdote & diacono, & his verbis compellatur, Deus propitius eſto mihi peccatori, ſimulque à tota plebe cum reuerentia adoratur. In eadem etiam liturgia Chryſoſt. verbis Centurionis Dominum in Euchariſtia ſic alloquitur, Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. Quam ſententiam Origenes etiam ad cultum Euchariſtiæ accommodat, homil. 5. in diuerſos, & Auguſt. epiſt. ad Ianuarium, verè agnoſcentes, Dominum ſubſtantialiter ingredi os corporis noſtri, ſicut olim intraturus erat domum Centurionis. quo ſenſu, idem Centurionis dictum, in miſſam Latinam tranſlatum eſt. itaque cum his precibus Eccleſia Chriſtum in Euchariſtia compellat, credit Chriſtum ibi re ipſa præſentem, & vt præſentem alloquitur, non autem vt in ſigno aut imagine, ſicuti alloquitur eundem in Cruce in Dominica paſſionis, & in die Paraſceues. Eodem modo illud de Zachęo dictum, accepit illum gaudens in domum ſuam, ſumentibus Euchariſtiam accommodatur. omnes etiam liturgiæ præſentem Dominum ita precantur, agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere, dona pacem, dona requiem. Vnde D. Baſil. lib. de Spiritu ſancto, cap. 27. inter traditiones Apoſtolicas numerat Euchariſtiam, his verbis, inuocationis verba, cum oſtenditur panis Euchariſtiæ & poculum benedictionis, quis ſanctorum nobis in ſcripto reliquit? ſunt autem ea verba, vt coniicio, quę in liturgia eiuſdem Baſilij commemorantur, partim illa ſacerdotis panem conſecratum exaltantis, ſancta ſanctis: partim populi reſpondentis, vnus Sanctus, vnus Dominus, vnus IESVS Chriſtus in gloria Dei Patris. item ad eandem eleuationem ſæpius repetitam, Chyrie eleiſon, & benedictus qui venit in nomine Domini, o ſanna in excelſis. quæ omnia ad Euchariſtiam dicta paulo ante communionem apud Antiquos, nūc apud Latinos in priorem partem miſſæ tranſlata ſunt, ſed non obſcure ſignificatur etiā apud nos, ea maxima ex parte dici propter mox futurum præſentem Saluatorem.

4. Ex precibus

20 Aliud prætereà argumentum ſumitur ex ſumma religione in Euchariſtia ſumenda, contrectanda, conſpicienda, nominanda, circumferenda, reſeruanda, præ omnibus aliis rebus ſacris. propter præſentiam enim Domini realem & ſubſtantialem, Euchariſtiæ perceptionem præcedere debet, vt inquit Paulus, 1. Corinth. 10. probatio & examen conſcientiæ, non accipitur niſi à ieiuniis inquit Auguſt. Epiſt. ad Ianuarium, præmittitur exomologeſis lib. de Eccleſ. dogmat. cap. 53. vnde falsò accuſatus Chryſoſto. de his ita pro ſe reſpondet Epiſt. ad Cyriacum, confingunt contra me, quod ad communionem non ieiunos receperint: & ſi quidem hoc feci, expungatur nomen meum, ex albo Epiſcoporum, & ex libro orthodoxæ fidei, & abüciat etiam me Chriſtus à regno ſuo. & hom. 83. in Matt, omnibus palā denun-

3. Ex religione & reuerentia, qua Euchariſtiam contrectamus

denuntiat, ſe effuſurum ſuum ſanguinem, potius quam indignum aliquem ad Dominicum ſanguinem admiſſurum, generalemque mundiciem & animi & corporis exactam requirit, lib. 6. de ſacerdotio, cū ait, quantam integritatem exigemus ab eo, qui communem Dominum manibus pertrectat, quales manus, qualem linguā, qualia verba, qualem animam eſſe oporteat? Cum autem olim laici manibus ſumerent Euchariſtiam, quanta, Deus bone, religio in contrectanda, quanta cura ne aliquid ſacramenti, ſcelere aut negligētia in terram caderet, aut ad Ethnicos perueniret, aut quouis modo profanaretur? præclara ſunt de hac re teſtimonia Cyrilli Hieroſol. myſtag. 5. & Origenis. homil. 13. in cap. 25. Exodi. Auguſtini, homil. 26. lib. 50. hom. & ſerm. 252. de tempore. Hinc eſt quod Chryſoſt. in priori epiſt. ad Innocent. grauiſſimum facinus iudicet militis impij, qui ſacratiſſimum cruorem in Eccleſia Conſtantin. effuderit, & in pauimenta aſperſerit. hinc etiam Dionyſ. Eccleſ. hierarc. cap. 7. & D. Tho. longo poſt tempore. 3. part. q. 80. art. 4. ad quartū, admonēt ab ethnicis hoc ſacramentum conſpiciendum non eſſe, & ne illis oſtenderent, grauia ſæpe fideles paſſi ſunt, vt refert Beda, lib. 2. hiſt. gentis Angl. c. 5. & in martyrologio, 18. Calen. Septemb. ſæpè etiam profanatores Iudæi grauiter ſunt perculſi, & aliquo prodigio perterrefacti.

De cultu huius ſacramenti varia maiorū noſtrorum conſuetudines.

21 Eadem fuit noſtrorum maiorum religio, & cautio, ne à fidelibus non baptizatis tangeretur, aut expreſſa illius doctrina eiſdem innoteſceret. Vnde celebratur illud Auguſtini dictum, tracta. 11. in Ioann. corpus Chriſti eſſe manna abſconditum à catechumenis, quia I E S V S adhuc non ſe credit illis. Hinc olim recepta diſtinctio inter miſſam catechumenorum & fideliū, cum ab intimis ſacris illi ſemper repellerentur: hinc locus in antiquiſſimis quibuſque templis, actionibus liturgicis ſeparatim accommodatus: hinc occulti illi veterum ſermones, ſiue in dicendo, ſiue in ſcribendo de hoc ſacramento, ne alienis, myſteriorum doctrina diuulgaretur. cuiuſmodi ſunt illi, vt prudentibus loquor: norunt fideles, norunt qui myſteriis imbuti ſunt: norunt qui initiati ſunt: norunt qui ſacrorum doctrina digni ſunt, & alia huius generis. hinc ſecretiora etiam nomina pro apertis corporis & ſanguinis appellationibus, apud Græcos, antitypa, ſymbola, myſteria, apud Latinos ſigna, ſacramenta, figuræ. Hinc denique in popularibus ſcriptis rarò exacta huius ſacramenti inſtitutio: quod cum non conſiderauerint noſtri aduerſarij, cum in cæteris, tum maximè in Auguſtini ſcriptis turpiter errauerunt.

22 Eadem ſacra huius myſterij religio effecit, vt totus ille mos antiquus priuatim tractandi hoc ſacramentum, & conſuetudo ſeipſos communicandi, quam perſecutio infidelium, occluſio templorum, & inopia miniſtrorum olim fecit, vt inquit Baſil. in Epiſt. ad Cæſaream Patritiā, haberi legitimam, ſublatus ſit: Cæſarauguſtani, Toletani primi, Braccarenſis tertij, Remenſis & Moguntini Conciliorum decretis. quibus etiam temporibus ad maiorem huius ſacramenti venerationem, tutiorem cuſtodiam, populique neceſſitatem, primūm in Epiſcopio, hoc eſt, in oratorio ædium Pontificiarum, quæ tum ſemper Eccleſiis quam proximè coniunctæ erant, deinde in templi ſacrario, poſtea ſuper ſummum altare in firmiter cōcluſa arcula, iubente Concilio Lateranen. & aliis plurimis, reſeruata eſt: de qua re & vniuerſo cultu ſacræ hoſtiæ extat decretum Honorij III. cap. ſanè de celebr. miſſ. & de cōſecr. diſt. 2. cap. peruenit. Vſus etiam vniuerſi orbis Chriſtiani confirmauit, in hoc vno ſacramento poſitum eſſe viaticum, ideſt cibum itinerariū, vel ſubſidium corporum & animorum, non ſolum in hac peregrinatione, ſed in illo maximè difficili & formidabili tranſitu, quo in aliud ſæculum emigramus. quo præcipuè tempore confirmandus eſt & erigendus totus homo ad immortalitatem beatam.

23 Narrat autem D. Chryſoſt. lib. 6. de ſacerd. ſe audiuiſſe à ſanctiſſimo viro, qui ipſe diuina benignitate viderat, quod qui de hac vita emigraturi ſunt, ſi corporis Chriſti purè participes fuerint, cum ſpiritum efflaturi ſunt, ab angelis eorum corpora more ſatellitum ſtipantibus, propter huiuſmodi ſacramentum aſſumptum, recta hinc in cœlum abducantur. De eiuſdem viatici neceſſitate & religione Dionyſ. Alexan. apud Euſeb. lib. 6. hiſt. Eccleſ. cap. 34. & Concil. Nicæn. cap. 13. Paulinus in vita Ambroſij, referens quam magno miraculo Deus effecerit ne ſine viatico ſuus Ambroſ.

De conſecratione templorū, & aliorum ad cultum Euchariſtiæ, quod in ea Chriſtus verè ſit præſens.

broſ.de hac vita diſcederet. Ad cultū eiuſdem ſacramenti, propter exiſtētem in eo reipſa Chriſtum, confirmandum facit conſecratio templorum, altarium, veſtium, linteorū, calicum, operimentorum, omniūq; quibus Eccleſia ad ſacram actionem vtitur. hæc enim omnia, vt inquit Hieron. ad Theop. Alexand. propter conſortium corporis ac ſanguinis Domini magna veneratione coluntur, & contaminata, vt autor eſt Optatus lib. 6. cont. Parmenianum ſacrilegos faciunt. &, quòd caput eſt, ipſa ſacerdotum, miniſtrorumq; omnium ſanctificatio, innnctio, mandata caſtitas, & totius vitæ ſanctitas non ob aliam certe cauſam, vt ait S. Siricius ep. ad Imerum cap. 7. eiuſq; æquales Hieron. cont. Iouin. & Ambroſ. 1. Tim. 3. tradunt, quàm vt ſanctè tractent ſanctiſſima ſacramenta: & ipſi propter honorem corporis Dominici, magnā apud omnes fideles venerationem conſecuti ſunt. vnde D. Hieron. ep. ad Heliod. nihil de his audet dicere, quia Chriſti corpus ſacro ore conficiunt: & Greg. Nazian. propter idem corpus aſſerit ſuum ſacerdotium non tantùm hominibus, ſed ipſis etiā angelis eſſe formidabile. vnde cum vehementius apud regem pro ſuis ciuibus intercederet: ego, inquit, princeps fundo ad te preces has eodem ore, quo perago ſalutis meæ myſteria.

Eiuſdem ſacramenti veneratio.

24 Plurimum etiam iuuabit ad eandem rem, intueri, quo modo ab illo tempore, quo hæreſis & profanatio huius ſacramenti per Berengarium & poſteriores hæreticos cœpta eſt, & quanto ſtudio Eccleſia catholica illis ſe oppoſuerit, & elaborauerit, ne quicquam dignitati ſummi ſacramenti & maieſtati decederet, quin potius, vt ex contraria hæreſi aliquid etiam venerationis accederet. circungeſtatur enim in publico, vt olim arca teſtamenti Ioſue 6. 1. Reg. 4. quę huius rei figuram continuerat: defertur per vicos & templa ſolemni & religioſa pompa, ad memoriam ingreſſus Domini ouantis in Hieruſalem paulo ante paſſionem, & ad recordationem omnium beneficiorum in illo corpore exhibitorū, ad pacem & miſericordiam procurādam, ad debitum cultum exhibendum, ad proteſtationem fidei noſtræ, omniumq; fidelium circa Euchariſtiam contra hęreticos, & perfidos Iudæos. Cœpit autem, vt exiſtimatur, hæc res primum ſolemniter fieri in ipſa vrbe Andegaueñ. vt hac religionis publica obſeruantia confunderetur eiuſdem loci Archidiaconus Berengarius: ſicut hodie in corporis feſto, & eiuſdem ſacræ ſolemnis ſupplicationis maieſtate ac ſplendore, populiq; deuotione, illa Eccleſia longe omnibus dicitur antecellere. Non multò poſt ab Vrbano IIII. ad eundem Euchariſtiæ cultum amplificandum, & hæreſim extinguendam, inſtituitur feſtum corporis Chriſti celeberrimum miris gratiis donatum, cuius officium D. Thom. eiuſdē Pontif. iuſſu & Spiritus ſancti afflatu conſcripſit, quo nihil vnquam venit in ſacrū officium doctius, aut ſanctius. paſſim etiā ſancto ſacramento fiunt vota, eriguntur altaria, applicantur donaria, accēduntur cerei, ſoluuntur orationū penſa nocturna & diurna, exhibentur ſacræ comœdiæ, inſtituuntur ſocietates, & collegia, & reliqua innumera pietatis officia: vt planè conſtet omnem noui teſtamenti religionem corporis & ſanguinis cultu maximè contineri.

25 Vnde inconſideratè quidā huius ſacramenti cultum ad autorem Honorium Pontificē referunt, & multo minus referri poteſt ad concilium Tridētinum. quamuis in eo clarum extet in adorationis hoſtes anathema, cum tam illuſtris fuerit antiquitatis circa Euchariſtiam religio, vt D. Auguſt. tempore parētes Chriſtiani infantes, ſuos hoc primum in Deum obſequio imbuerent, illorum oculos in ſacramentū dirigentes, & grauiſſima autoritate docentes, cuius corpus & ſanguis eſſet, vt conſtat ex D. Aug. lib. 3. de Trinit. c. 10. Ad eandē rem oportet memoria repetere calicū, ciboriorum, fiſtularum, aliorumq; inſtrumētorum, auro, aut argento confectorum varias formas, ad tutiorem & honoratiorem corporis ac ſanguinis aſſeruationem, oſtenſionem, adminiſtrationem, vſq; ad noſtra tempora deductorum. Duo ciboria argentea fecit Symachus Pont. temporibus Anaſtaſij Imperat. in quibus aſſeruabatur Euchariſtia ſuper altaria Silueſtri & Andreæ Romæ. alterum poſuiſſe argenteum Gregoriū primum ſuper altare Apoſtolorum Petri & Pauli, narrat Petrus diaconus in vita eiuſdem Pontif. Gregorius etiam Turoneñ. in paſſione Polycarpi meminit turris argenteæ ad circumgeſtationem Euchariſtiæ: Ambroſius calicis aurei lib. 2. de off. c. 28. dicens infuſum auro ſanguinem. qua-

Seſſ. 13. can. 6.

Inſtrumēta ad Euchariſtiæ adminiſtrationē.

ſis etiã relictus ante mille annos in Eccleſia Rhemenſi à S.Remigio narratur, cum hac adſcriptione, hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro. denique in plurimis Germaniæ antiquiſſimis monaſteriis fatentur, quidam cãnas, ſeu fiſtulas aureas ac argenteas antiquiſſimas adhuc extare, quibus è ſacro calice ad maiorem cautelã ſanguinem haurire ſolebant. ex eodem receptiſſimo Euchariſtiæ cultu ingenerabatur quędam religio, teſte Tertulliano animis Chriſtianorum, quæ ad noſtra vſque tempora in catholicis permanſit, ne quid etiam vſitati panis, aut calicis communis, in terram laberetur.

Obiecta Chriſtianis propter eximium Euchariſtiæ cultũ.

26 Vnde etiam effectum eſt, vt ab ethnicis propter Euchariſtiæ eximium cultum, exiſtimarentur Chriſtiani Cereris & Bacchi cultores, inquit Aug.lib.20.cõt. Fauſt. c.13.& apud Prudẽtium gentilis præfectus in hymno D.Laurentij exprobat Chriſtianis ſacrificia ex ſanguine humano, & antiquiores obüciebant infanticidium, vt inquit Tertullianus c.7.apologetici, & apud Euſeb.lib.5.c.1.thyeſtæa conuiuia, & anthropophagiam. ad quas accuſationes depellendas, Iuſtinus martyr in poſteriori apologia neceſſarium eſſe exiſtimauit, omnem noſtrum religioſum Euchariſtiæ cultum, clare & breuiter, quod ante eum fecerat nemo, ipſis etiam prophanis principibus & gentibus indicare. Valet etiam ad cultum eundem exprimendũ eſſe hoc ſacramentum, quod Dei in eo præſentia, vſa ſit antiquitas ad effugandos dæmones. non ſolùm à perſonis, ſed ab agris, ædibus & fundis, vt conſtat ex D, Auguſt. lib.22. de ciuit.c.8.D. etiam Gregorius lib.2.dialog.c.24.refert D.Benedictum hoc ſacramento miracula quæq; maxima operatum, & alia eius generis infinita. Hactenus dictum ſit de teſtimoniis patrum, quę, argumenta vel praxim continent, ad realẽ Chriſti præſentiam in Euchariſtia conſtituendam, vt omnibus perſpicuũ ſit, nihil eſſe in omni religione Chriſtiana à maioribus noſtris, aut exactius traditum, aut firmius creditum, aut illuſtrius explicatum.

Miracula per Euchariſtiam effecta.

¶ *Obiectiones aduerſariorũ contra realẽ Chriſti præſentiã deinceps diſſoluuntur.*

27 Reliquum eſt, ad perfectionem, & conſumationem huius doctrinæ, vt aduerſariorum argumenta refellamus. ſunt enim in ſcripturis nõnulla, quædam in Patribus, quædam in ratione & argumentatione poſita, quæ ſi verborum ſpeciem ſpectes, catholico dogmati, quod confirmauimus, aliquo modo aduerſa videntur, his præſertim hominibus, qui vel totos ſe contentioni dediderunt, vel ita ad id, quod præſens eſt, ſe accommodant, vt diſputationum cauſas, progreſſus, anteceſſiones, conſequentia, omneſq; temporum ac perſonarum circunſtantias conſiderare, vel nolint, vel non poſſint: cùm nulla pars ſit Theologiæ, quæ vacet hac difficultate, neque quicquam in omni diſciplina tam certum ſit, quod contrariis argumentis non impetatur. Quod quidem à paſtoribus apud plebem ſæpe in culcandum eſt, ne putet hoc ſingulare eſſe in Euchariſtia, & ideò eius doctrinam dubitabilem, & indifferentem eſſe. ſic quædam in Patribus ſpecie tenus pro Arianiſmo, quædam pro Caluiniſmo & Pelagianis reperiuntur, quæ ſi diligenter & accuratè ponderẽtur, doctrinam catholicam potius confirmant. Ex hoc igitur triplici capite, ſcriptura, Patribus, ratione naturali, colligamus omnes aduerſariorum obiectiones.

28 Ex ſcripturis primum eſt illud Ioan. 6. Spiritus eſt, qui viuificat, caro non prodeſt quicquam: quod ſi non prodeſt, neque vere igitur, aut realiter datur in ſacramentum, cùm hoc ſit ad noſtram ſalutem inſtitutum. Ad hoc argumentum, primùm aſſerimus, quæ ex hoc c.Ioannis petuntur nihil hæreticis valere ad doctrinam Euchariſtiæ, vel confirmandam, vel refellendam, cùm illi conſtanter negẽt, quicquam hîc de ſacramentali manducatione tractari: ex ipſis etiam catholicis permulti ſunt, qui totum illum ſermonẽ ad ſpiritualem manducationem referunt, quare, vt vera conſtet explicatio, de intelligentia totius capitis ſecundò differendũ nobis eſt.

Prima obiectio

¶ *Ioannis c.6. explicatur.*

29 Ex recentioribus igitur Caiet. Ioann. Heſſelſ, & ante hos Gabriel, D.Auguſtinũ in ſuam ſententiam pertrahentes affirmãt, c.6.Ioannis tantum eſſe intelligendum de ſpirituali manducatione, quibus accedit Ianſenius in concordia c.59.ſed Caiet. ad D.Thom.3 p.q.80.ar.12.hãc manducationem ſpiritualem abſolutè intelligit, præciſam à ſacramentali, & ſpirituali de ipſo ſacramento,

cramento, vt manducare ſpiritualiter, ſit fide formata de morte, deq; ſanguine Chriſti pro nobis effuſo, Chriſto adhærere: ſed poſtea in opuſc. quo refutauit errores cuiuſdã libri de cœna Domini, aſſeruit non quidẽ haberi ſermonem de ſacramentali manducatione, ſed de ſacramento, illis verbis, panis quẽ ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita, & ita ſignificauerit Dominus, ad ſalutem neceſſarium eſſe credere ſacramentum Euchariſtiæ. haberi etiam ſermonem, ait, de manducatione ſpirituali ſacramenti cũ ſuo effectu, & hoc Ioannẽ voluiſſe accuratè explicare præter alios Euangeliſtas. itaq; quãuis ſemper aſſirmet Caiet. ſermonem illũ tantũ eſſe de ſpirituali mãducatione, prius tamen intellexit illam ſpiritualem abſolutam, poſtea autem alteram ſpiritualem ſacramenti huius propriam. Probat autẽ ex illis verbis, niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis, de ſacramentali mãducatione nullam eo. c. mentionem fieri: quia recta fides docet, paruulos ſolo baptiſmo ſalutem conſequi, quod ſi hæc ſententia de ſacramentali mãducatione intelligeretur, eſſet hæc ſententia fidei falſa, cũ generaliter ſignificaretur neceſſitas ſumẽdi Euchariſtiam omnibus ad ſalutem: ſicuti illis verbis, niſi quis renatus fuerit, &c: ſignificatur baptiſmi neceſſitas. Accedit Caiet. Ruardus in ar. 15. Louanieñ. aſſerẽs Ioãnem locutum eſſe de pura ſpirituali manducatione, ſine reſpectu ad ſacramentũ in re, vel in voto, quę manducatio ſpiritualis incorporatione in Chriſtum, & vnitate corporis myſtici perficitur. adducitur in eam ſententiã teſtimoniis Innocentij I. & Aug. & illis verbis Dñi, qui manducat meã carnem, habet vitã in ſe. loquitur enim Dominus de præſenti manducatione, nõ de futura: tunc autẽ cum habitus eſt ille ſermo, nõ fuit poſſibilis alia manducatio, niſi ſpiritualis, cũ nondum eſſet Euchariſtia inſtituta. Oppoſitam ſententiam acerrimè defendit Roffenſis cõtra Oecolampadiũ: caput nẽpè 6. Ioãnis intelligi de ſacramẽtali mãducatione, non excludendo ſpiritualem, ſed nullo modo intelligi de ſacramẽtali tantũ.

30 Media ſententia, inter has duas extremas, tutiſſima eſt, priori quidem p. capitis illius, ſermonẽ eſſe de ſpirituali mãducatione, præciſa à ſacramẽtali, ad illa vſq; verba panis quẽ ego dabo: ab his autẽ ad finẽ capitis, de ſacramẽtali, quę continet poſteriorem p. capitis, vt illa prior p. ſit veluti præparatio ad poſteriorẽ, & vt perfecta ſacramenti mãducatio cõtinere intelligatur ſpiritualẽ animæ & ſalutarem effectũ. Priorẽ igitur partem capitis, de illa ſpirituali manducatione accipiendam eſſe, ex verbis Dñi in ead. p. apertè euincitur, hoc eſt, inquit, opus Dei, vt credatis in eũ, quẽ miſſit ille, &c, qui credit in me nõ ſitiet vnquã, &c, hęc eſt autẽ voluntas eius, qui miſſit me Patris, vt omnis qui videt filium & credit in eũ, habeat vitã ęternam, & ego reſuſcitabo eũ in nouiſſimo die: tandem ait, amẽ amen dico vobis, qui credit me habet vitã ęternã. Ab hac autẽ ſpirituali manducatione, tanquã à præparatione ad futurũ ſermonẽ de ſacramẽtali, tranſitionem factã eſſe à Dño, plurima cõcludere videntur. Primùm quidem cõſuetudo Dñi, qui ſolet captare cõmoditatẽ & occaſionẽ, vt ſeruata analogia quadam, orationem ad res proprias noui teſtamẽti trãſferat. diſputat cũ Samaritana Ioã. 4. de aqua Sichẽ, & ſtatim tranſit ad aquã gratię ſalientẽ in vitam æternam: ſiue ea ſit aqua baptiſmi, vt placet Cypr. ep. 3. lib. 3. ſiue gratia iuſtificans, qua efficimur vitæ ęternæ hæredes, vt omnes theologi exponũt. de excidio vrbis Hieruſalẽ diſſerẽs, ad orbis euerſionẽ tranſit, & eodem ſermonis cõtextu Matt. 24. ſe ad vtrunq; accommodat. ſic prophetæ ordiuntur ſæpè à ieiunio corporali, & deſinũt in ſpirituale: incipiunt à ſacrificio externo, & ſtatim tranſeunt ad ſpirituale & internũ. Fiunt autẽ huiuſmodi tranſitiones diuiniſſimè & accõmodatiſſimè, quando connectuntur, quę natura, vel præcepto ita ſunt coniuncta, vt vnũ includat alterũ. ſic ſacramentalis mãducatio includit ſpiritualem, ieiuniũ Eccleſiæ ieiuniũ à peccatis: ſacrificiũ corporis, ſacrificiũ cordis: baptiſmus aquæ, baptiſmũ ſpiritus. ſic etiã in Patribus preſertim D. Aug. frequentes ſunt huiuſmodi trãſitiones, cũ id, quod eſt corporale officiũ religionis, ad ſpirituale tranſferũt, pręcipuè ſi ſit ſpirituali cõnexum, quod ex ſua natura eſt magis pręclarũ & ſalutare, quam alterũ, cùm eius cauſa alterũ inſtitutum ſit. ſic eiſdẽ verbis etiã literaliter intellectis, pręcipitur ſpiritualis & ſacramentalis mãducatio, tanquã duo complentia perfectã & vtilem cõmunionem, cuius fructus eſt vita æterna.

Prior p. capitis de ſpirituali manducatione, poſterior de ſacramentali intelligitur.

Tranſitiones à corpore ad ſpiritum, à rebus veteris, ad res noui teſtamenti.

31 Hinc intelligitur,quàm conuenienter aſſumantur Ioan.6.illę metaphoræ,panis, cibi,potus,mãducationis. quãuis enim aliquãdo ſumãtur pro bene viuẽdi preceptis, vt in illo,operamini non cibũ,qui perit,aliquãdo pro fide incarnationis,vt in illo,ego ſum panis viuus,qui de cęlo deſcẽdi:tamẽ ex his deinde ad Euchariſtiam, ſiue carnẽ Chriſti manducatam accommodantur. vt in illis verbis,panis, quem ego dabo,caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita. Itaq; ideò illę metaphoræ ad exprimendã fidem incarnationis , aut Chriſtum incarnatũ, ad animorum vitam &ſuſtentationẽ aſſumuntur:quia caro Chriſti re vera futura erat mãducabilis ſub ſpecie panis in ſacramẽto.ſicut olim Hiere.11. propter eandẽ cauſam corpus Chriſti in cruce dicitur panis,cũ ait , mittamus lignũ in panẽ eius: & Geneſ.49.ſanguis effuſus in cruce, propter ſpeciẽ vini ſanguinẽ Chriſti ſacramẽtaliter continentẽ,dicitur ſanguis vuæ , cũ inquit,lauabit in ſanguine vuę amictũ ſuũ. eadem ratione , quæ dicuntur eod.c.6.de mãna.de vitę ſinceritate,de tractu Dei, de neceſſitate credẽdi,de incarnatione, de vita,de ſpiritu,&ſimilia accõmodatè nos pręparant,ad ſermonis difficillimi de Euchariſtia intelligentiã. Sic etiam,quia ſacramẽtalis perceptio ex pręcepto Chriſti,habet alterã manducationem coniunctã ſpiritualẽ, ſępè D.Aug.vt lib.21.de ciu.c.25.& in Ioã. tract.25.26.& 27.eadẽ verba ſeruatoris ex Ioã.6.c.ad vnitatẽ eccleſiaſticã,incorporationem,manſionẽ in Chriſto, & fidẽ in ipſum, æquè atq; ad ſacramentum refert:ad vtrumq; autẽ pertinere eiſdem locis oſtendit:imò , quia ſpirituale illud principalius eſt,alterũ,quod eſt corporale,more ſacrorũ ſcriptorũ,ita deprimit aliquando, vt nõ omninò requiri aut nõ omninò neceſſariũ eſſe videatur:cũ tantum velit non propter ſe,ſed propter ſpirituale , quod per ſe neceſſariũ eſt,expetendum eſſe. hoc ſenſu inquit,tract.25.in Ioannẽ, quid paras dẽtem & ventrẽ crede & mãducaſti , quaſi dicat, in re præcipua maior cura adhibenda eſt, quã incorporali, quæ minus præcipua eſt: propter alterã tamen neceſſaria eſt. Simili phraſi dixit Dñs Oſeę 6. Miſericordiã volo,& non ſacrificiũ.non enim prohibet ſacrificiũ externum,quòd ſępè pręcepit,ſed pręfert miſericordiã,hoc eſt,ſacrificium internum.Eodem modo ſpiritualiter tractat D.Aug.tract.26.in Ioan.verba D.Pauli 1. Cor.11.quæ tamẽ nullus vnquã dubitauit, aut dubitare poteſt,ad ſacramentum pertinere.ſimiliter etiã Theophilactus ipſa conſecrationis verba Luc.22.c.quare vehemẽter errant,qui propter hanc ſpiritualẽ manducationẽ,vel à Dño,vel ab ipſis Patribus maximè cõmendatam , negari exiſtimant ſacramentalem, aut corporalem.

Sanguis vuæ, dicitur ſanguis Chriſti, & panis dicitur eius caro.

Explicatur D. Aug. cùm loquitur de ſpirituali manducatione, qua ratione non excludat ſacramentalem.

Ex Aug. lib. 10. de ciu.c.5.

32 Quod vt apertius intelligatur,ſpiritualis mãducatio diſtinguẽda eſt:quinq; enim modis vſurpari poteſt. primò per fidẽ verã &perfectam incarnationis,ſine vllo reſpectu ad Euchariſtiã:quomodo manducauerũt Iudęi & fideles omnes ante inſtitutionẽ Euchariſtiæ,niſi alicui eſſet reuelata à Deo.Hęc mãducatio nunquã intelligitur ab Aug.cũ tractat aliquem locũ pertinentẽ ad Euchariſtiã , niſi fortè per alluſionẽ, & accõmodationem verborũ.Altero modo caro Chriſti mãducatur ſpiritualiter,licet re vera,quia nõ in carnis ſpecie,&ideò eſt ſpiritualis ſecundũ modum manducandi,reſpectu eius,quẽ Capharnaitę ſibi finxerũt Ioan.6.vnde hoc ſecũdo modo nõ differũt ſacramẽtalis,& ſpiritualis mãducatio.Tertio modo manducare ſpiritualiter eſt fide, & deſiderio ferri in hoc ſacramentũ,ac per illud re,vel voto acceptũ, incorporari Chriſto: vt fit cum vel digni ſuſcipimus ipſi,vel adſtamus & cõmunicamus ſacerdoti miniſtranti.Quartus modus eſt,cũ quis fertur in hoc ſacramentũ deſiderio & voto implicito.ſic percipitur ab infantibus in baptiſmo,quatenus ex eo ius acquirunt ad verũ corpus Chriſti,& eius participationẽ:quia baptiſmus eſt profeſſio noſtrę religionis,vt Chriſto perfectè vniamur,quod fit per hoc ſacramentũ,vt ſupra explicauimus.itaq; deſiderãt corpus Chriſti verũ infantes per baptiſmũ, vt eidẽ corpori perfectè vniantur,non aliter nec minus propriè, quàm dicuntur credere & diligere:& ideò per huiuſmodi votũ implicitũ incorporantur Chriſto & is effectus prouenit à baptiſmo non præciſè , ſed vt habet ipſius ſuſceptio,coniunctũ & implicitũ votum Euchariſtię.de qua re ita diſſeruit D.Aug.cõt.Pelagianos, vt pleriſq; exiſtimaretur dicere, pueris ad ſalutẽ neceſſariam eſſe Euchariſtiã:quod eſt per ſe falſum,& à cõci.Trid. ſeſſ.13.condemnatũ,atq; Aug doctrinę cõtrarium.ipſe enim li.3.de peccat.meri.c.4. &ſerm.ad infantes citato à Beda.1.Cor.11.

Spiritualis mãducatio diſtinguitur. 1. 2. 3. 4.

D. Aug. explicatio de mãducatione Euchariſtiæ in paruulis.

expreſſe

expreſſe aſſerit, eos participare carnem & ſanguinẽ Dñi ad vitã in baptiſmo, nõ quòd illud proficiſcatur ex baptiſmo, vt tali pręciſe, aut quòd ſub præcepto manducandi carnẽ & bibendi ſanguinem, nihil aliud iubeatur, quã baptiſmus, vt quidã incõſideratè aſſeruerũt: ſed quia illud ſacramentũ primũ ordinat infantẽ de ſpiritu Chriſti iam incipientẽ viuere, in perfectã & in corporalẽ coniunctionem cũ Chriſto, vt diximus, & ideò votũ Euchariſtiæ in ipſo implicitũ inſerit, vnde paſcatur de altari, non minus, quam adulti, qui proprio deſiderio in illud feruntur, & virtutẽ Euchariſtiæ conſequatur, licet ſtatim à baptiſmo moriatur. hæc videtur eſſe D. Aug. ſententia lib. 1. de peccat. merit. c. 20. vbi pręceptum mãducandi & bibẽdi ſanguinem, ex hoc c. 6. ad infantes pertinere, & eſſe aliud, quam mandatũ de baptiſmo, & propriè ſpectare ad ſacramẽtum ſanctæ menſæ, ad quod nemo accedat, niſi baptizatus, perſpicuè tradit: quia vbicunq; ſacramenti fructus ex ſacramẽti voto percipitur, eſt quidẽ ſpiritualis perceptio, ſed ad ſacramentũ propriè pertinens, & cõmendatur nobis iiſdem locis, quibus ſacramentum præcipitur.

Guilel. Alan. lib. de Euchar. ſacramento c. 31.

5. Quintus modus manducandi hoc ſacramentum ſpiritualiter eſt falſus, à Sacramentariis tantum vſurpatus, quo fingunt ſe in hoc ſacramento fide comedere Chriſtum abſentem, & ſibi pręſentem ſiſtere, vt ſupra in hiſtoria Sacramentariorum explicauimus.

33 Hactenus oſtendimus, priorem partem 6. c. Ioannis eſſe, de manducatione illa ſpirituali primi modi, intelligendam: & ab ea tranſitionem factam eſſe à Domino, ad alteram ſacramentalem, cũ qua eſt coniuncta, quæ ſecundo modo ſpiritualis dicta eſt. reſtat confirmandum, poſteriorem p. eiuſdem cap. ab illis verbis, panis quem ego dabo, de ſacramentali manducatione accipiendam eſſe. Primum autem argumẽtum ſit ex verborum proprietate iuxta regulam D. Aug. lib. 3. de doct. Chriſt. c. 10. & 11. cum ait, quod peſpicuè ſonat, nõ eſt ad aliud referendum, quaſi figuratè dictũ ſit, niſi facinus, aut flagitium aliquod præcipi videatur, vt explicant Tertullianus de carne Chriſti, Baſil. ho. 9. in Hexaem. Epiphan. hæreſi 61. proprietas verò ſermonis expendenda nobis, ex vſitata & recepta loquendi conſuetudine, ſed dare in cibum & potum carnem & ſanguinem, propriè intelligimus de ea datione, quæ eſt in manum, & de manducatione & potu, quę oris officio perficitur: & nullum inde ſequitur flagitium: quia c. illo 6. promittitur danda caro, datur autem in cœna vltima ſub ſpecie panis & vini ſine vllo flagitio: & ideò flagitium conceptum à Capharnaitis, de manducanda Chriſti carne membratim diſſecta, Dominus excluſit eod. c. 6. debẽt igitur illa omnia propriè intelligi. Cõfirmatur ex Chriſti cõſuetudine, qui ſemper prędicere ſolebat, quæ viderentur magis inſolita, & difficilia creditu. ſic toties prędicitur mors & reſurrectio Chriſti, aduentus Spiritus ſancti, regnum celorũ, vt obſeruauit D. Chryſ. hom. 83. in Matt. & D. Cyril. in Ioã. lib. 3. c. 37. affirmantes c. 6. prædictã fuiſſe ſacramentalem manducationem, ne re noua & inaudita diſcipulos in vltima cœna obſtupefaceret. Prætereà caro eadem promittitur danda in cibum, quam daturus eſſet pro mũdi vita: quod neq; intelligi, neq; cõpleri poteſt niſi in manducatione ſacramentali. itaq; exprimit Dñs duplicem dationem, vnam in cibum, alteram pro mundi vita: ſed vtranq; vnius carnis, & modum eius, qui eſt in cibum non exprimit Ioã. 6. ſed in vltima cœna inſtituit & compleuit.

Poſterior part. euſdem cap. de manducatione ſacramentali.

Proprietas verborum in ſancta ſcriptura.

Chriſtus perfectior. myſteria ſolet prædicere.

34 Eandem proprietatem verborũ confirmat collatio & antitheſis vltimę cœnæ, cum iis, quæ 6. c. Ioannis de hoc ſacramento præmonuit, c. 6. inquit, panis, non quem ego accipiã, ſed quem ego dabo, caro mea eſt, in cœna accepit panẽ, dedit autem factum corpus & carnem ſuam. illic promittitur in cibũ caro, quã daturus erat pro mundi vita: hic autẽ offertur corpus, quod pro nobis datur: ibi dicitur caro mea verè eſt cibus: hic additur conſequens, manducate, hoc eſt corpus meũ: ibi ſanguis meus verè eſt potus: hic adiungitur conſequens, bibite ex eo omnes. eſt etiam vtrobiq; in perſonis conſenſio. Capharnai turbis recedentibus, ſoli duodecim cum Chriſto remanſerũt, in cœna ſoli duodecim cum Chriſto recumbunt: ibi dictum eſt vnus ex vobis diabolus eſt: in cœna ſathanas introiuit in Iudam vnum ex duodecim. hoc igitur eſt primum argumentum ex verborum proprietate deductum.

Collatio cœnæ, & 6 cap. Ioã.

35 Alterum eſt ex ætiologia; dictũ enim & ratio omninò de eodem eſſe oportet, vt concluſio & ratio concluſionis. cum igitur Chriſtus dixiſſet, panis quem ego dabo ca

ro mea eſt, videretq́; Iudæos intellexiſſe de carne ſua in cibum accipienda, nihil de ea intelligentia immutauit, ſed eam confirmans, maxima aſſeueratione cauſam ſubiunxit dicens, amen amen dico vobis, niſi manducaueritis, &c. & caro mea verè eſt cibus. quaſi ita apertius concludat: quod verè cibus eſt, verè manducatur, caro mea verè eſt cibus: ergo verè manducatur. quæ manducatio, cùm Chriſtus poſt reſurrectionem ſit omninò impaſſibilis in ſe, non poteſt cadere niſi in Euchariſtiam ab ipſo inſtitutam in cibum & potum. dixit autem verum cibum, excludens metaphoricum cibum & ſpiritualem per fidem perfectam in ipſum, de quo prius fuerat locutus. eſt etiam verè cibus & vera manducatio, quia naturæ noſtræ, quæ ex carne & ſpiritu conſtat, valde congruens, vt manducemus ſimiliter corpore & ſpiritu, & totus homo impleat manducationis officium. Confirmat eandem explicationem Domini ſimilitudo & exemplum, ſicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, ipſe viuet propter me: ſed Chriſtus viuit propter ſubſtantiam Patris in ipſo manentem: ergo nos viuere affirmat propter Chriſtum verè & ſubſtantialiter in nobis manentem: quod tantum fit manducatione ſacramentali, de hac igitur loquitur Dominus. ſi enim tantum dicas nos ſpiritu viuere propter Chriſtum, vt dicere conuincuntur, qui totum illud 6. c. intelligunt de de ſpirituali tantum manducatione, conuinceris etiam cum Arrianis etiam dicere, Chriſtum eſſe vnum cum Patre, ſpiritu & affectu voluntatis, & non conſubſtantialitate naturæ, vt recta fides docet. Tertium argumentum deſumitur ex adiunctis per collationem panis, quem Chriſtus promittit, cum pane, quem dedit pater. de hoc enim pane ſunt hæc, non Moyſen dediſſe, ſed Patrem, Chriſtum in carne miſſum, eſſe hunc panem, eum, qui credit in Chriſtum, manducare ex hoc pane: ſic manducantem viuere in æternum. de pane autem ſuo prius dixerat Dominus, operamini cibum, quem filius hominis dabit vobis, poſteà vero nomen cibi huius ſic expreſſit, & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita, & qui manducat hunc panem, viuet in æternum. cum igitur Pater iam det, Chriſtus filius promittat ſe daturum per mãducationem ſuæ carnis, & hæc non poſſit manducari, niſi in ſacramento, neceſſariò efficitur, ſermonem Domini eſſe de manducatione tantum ſacramẽtali in illa poſteriore p. capitis.

Set. 4. d. 12. q. 2. ar. 12.

Scol. ad c. 6. Ioan.

36 Quartum argumentum eſt Patrum conſenſus: omnes enim Græci & Latini, quicunque hoc c. fuſius expoſuerunt, vel obiter attigerunt, ſacramento Euchariſtiæ accommodarunt. non ſolùm autem cùm ad populum concionem habent, in qua ſolent multa adduci in ſenſu ſpirituali & morali, ſed etiam cũ ſeriò exponunt ſacrã ſcripturam, cùm hæreticos refellunt, cùm fidei dogmata confirmant: quæ omnia conſtat in ſolo ſenſu literali eſſe firma & ſolida. ſic Origen. hom. 16. in Num. exponit carnem Dei eſſe verum cibum. Cyprianus de oratione Dominica illud, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & lib. 3. ad Quirin. cap. 25. & 26. Athanaſ. in ſynopſi ſacræ hiſtor. inquit eodem c. agi de myſteriis, quo nomine Græci Patres vocant Euchariſtiam. Athanaſium ſequitur Hilar. lib. 8. de Trin. t. Baſil. in regulis, regula 21. Ambroſ. lib. 6. de ſacramentis capit. 1. lib. 4. de fide cap. 5. de his, qui myſt. initiantur cap. 9. in eandem ſententiam adducit Algerus lib. 1. cap. 17. D. Hieronymum, & huius ſententiæ fuiſſe patet q. 2. ad Hedibram, & ad Epheſ. cap. 1. Leo primus ſerm. 6. menſis 7. Chryſoſt. Cyril. Theophil. Euthim. ſimiliter exponunt de ſacra Euchariſtia. Theophil. Alexand. apud Hieron. lib. 2. Paſchal. Theodoret. lib. 4. hiſtor. cap. 11. ex hoc c. refutat Meſſalianos negantes fructum aliquem percipi ex eadem. Cyprianus etiam lib. 1. contr. Iud. cap. 21. ex eodem c. probat præceptum de ſumenda Euchariſtia: lib. autem de cœna, oſteddit ex eodem, quantus ſit fructus perceptæ Euchariſtiæ. Conſentiunt eiſdem Theologi ſcholaſtici vtentes teſtimoniis ex hoc c. petitis ad doctrinam de hoc ſacramento 4. ſentent. diſt. 11. & 12. neque ante Lutherum, quiſquam auſus eſt negare in eodem c. differi de ſacramentali manducatione comprehendente ſpiritualem, aut de ſpirituali tantum, excluſa ſacramentali, vt intelligatur à quibus initiis hæc diſſenſio profecta ſit.

Patrum conſenſus de explicatione capitis 6. Ioannis.

De ſententia D. Aug ſupra dictum eſt.

Theologi.

37 Quintum argumentum ſit ex conciliis, in Epheſino primo in epiſt. Cyrilli ad Neſtorium, quam idem concilium probauit,

Concilia.

bauit: cùm Neſtorius verbis huius 6. capitis ad ſuam hæreſim abuteretur, quaſi ſignificaretur caro filij hominis manducanda, non diuinitas: & ideò impiè concluderet alium eſſe Chriſtum Deum, aliũ Chriſtum hominem. reſpondent Patres vltrò confitentes illic agi de Euchariſtia, quam vocãt myſticam benedictionem, cùm tamen facilis eſſet illa reſponſio, ibi tantum eſſe ſermonẽ de ſpirituali manducatione, ſi hoc verum eſſe exiſtimarent: & oſtendẽtes pręttereà carnem Chriſti manducari in Euchariſtia, non vt cõmunem, ſed vt verbi propriam effectam, & viuificatricẽ, propter hypoſtaticam cũ verbo vnionem. Nicęnum etiam ſecundũ concil. ad probandũ reipſa & ſubſtantialiter cõtineri Chriſtũ, non vt in ſigno, adducit illa ex Ioan. 6. c. niſi manducaueritis carnẽ filij hominis, &c. atq; illa, qui mãducat carnẽ meam, & bibit meũ ſanguinem: & illud ex cœna Domini, accipite, edite, hoc eſt corpus meũ, vt apertò ſignificaret, vtrobiq; agi de eadẽ ſacramentali mãducatione. ſimiliter adducunt multa ad Euchariſtiã ex eod. 6. c. Cabilonẽ. ſecũdum, Senonẽ. Colonieñ.

38 Tridentinũ verò ſeſſ. 21. c. 1. definit cõtra Lutheranos, laicos & clericos non cõficientes, ex pręcepto Dñi non adſtringi ad ſumptionẽ vtriuſq; ſpeciei, vt illi colligebant, nõ ex 6. c. Ioãnis, quod illi de ſpirituali tantũ manducatione intelligũt, ſed ex inſtitutione Euchariſtię. deinde cõtra Huſſitas ex eiſdem verbis Ioan. 6. c. colligentes vtriuſq; ſpeciei ſumptionẽ omnibus eſſe in pręcepto, ſic definit: ſed neq; ex ſermone illo apud Ioã. 6. rectè colligitur vtriuſq; ſpeciei cõmunionem à Dño pręceptã eſſe: vtcumq; iuxta varias ſanctorum Patrũ, & doctorũ interpretationes intelligatur. quibus verbis licet nõ ſit definitum, quę nam ſit intelligẽtia eiuſdẽ c. non tamẽ negauit in eodẽ agi de ſacramentali mãducatione: imò verò in eodẽ ſenſu explicat quædam pertinẽtia ad hoc ſacramentũ, vt cũ inquit ſeſ. 13. c. 2. ſumi autẽ voluit ſacramentũ hoc tanquam ſpiritualẽ animarum cibum, quo alãtur & confortentur viuentes vita illius, qui dixit, qui manducat me, ipſe viuet propter me, quod teſtimonium deſumptum eſſe cõſtat ex eod. 6. c. Poſtremò cõcludamus cũ D. Aug. lib. 2. de doct. chriſt. c. 8. vt eligamus hanc explicationẽ, quam omnis vel penè omnis frequẽtat Eccleſia. Primũ,

Vtilitas huius explicationis.

quia non habẽt theologi aliud fundamentũ ad celeberrimã diſputationem de vſu, finibus, fructibus ac effectis ſacrę communionis, quã ex hoc c. aut enim nuſquã, aut hoc c. de hac re diſſerunt ſacri ſcriptores. Deinde ſi eod. c. nõ extat pręceptũ cõmunionis ſacramẽtalis, nõ extat certè alibi de omnibus fidelibus expreſſum. Pręttereà nõ eſt probabile, præceptũ manducandi per fidẽ, quod eſt pręceptũ credẽdi, perſe tam planũ, & aliàs tã ſępè inculcatum, tã operoſe tradi, tot verborũ inuolucris, tot metaphoris, tã alienis & tã duris ſermonibus inuolui, tãta obſcuritate implicari, vt tã graues offenſiones in animis diſcipulorũ excitarẽtur. Deniq; nunquã abiiſſent retrò diſcipuli, ſi de ſpirituali mãducatione, aut de credendo tantũ ſermo eſſet habitus. Quæ omnia neceſſariò euincere vidẽtur, totum illum ſermonẽ 6. c. licet pręcisè non ſit de Euchariſtia, ad Euchariſtiã tamen tẽdere, & ab illis verbis, panis quẽ ego dabo, præcise in Euchariſtiam deſinere.

39 His poſitis de explicatione c. 6. Ioã. ad obiectionẽ ex eo petitam, contra realẽ Chriſti pręſentiã in Euchariſtia, quia in eo inquit Dñs, ſpiritus eſt, qui viuificat, caro non prodeſt quicquã: reſpondendũ eſt primo, Chriſtũ nõ eſſe locutum de ſua carne, ſed carnẽ appellaſſe craſſam, animalem & carnalẽ Capharnaitarum intelligentiã, quã nõ poterãt ad tanta myſteria aſſurgere, & ideò ſpiritu opꝰ eſſe. quo ſenſu dicitur Ioã. 3. quod natũ eſt ex carne, caro eſt, quod natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, & Mat. 16. Caro & ſanguis nõ reuelauit tibi. ſic Tert. lib. de reſurre. car. reſpõdet ad eos, qui ex hoc loco negabãt carnis reſurrectionẽ: ſic Origenes ad illud, nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis caro. ſimiliter Cyp. de cœna Dñi, Chryſ. ho. 46. in Ioã. Cyr. Hieroſ. catec. myſt. 4. apud quos carnẽ nõ prodeſſe, eſt, ſenſum hominis animalis inutilẽ eſſe ad myſteria perſcrutãda, & proinde rationi & ſpiritui captiuandũ. eundẽ ſenſum cõfirmat, quòd Capharnaitas ibidẽ Dñs infidelitatis arguit, quodq; carnali intelligẽtia verba ſua opponit, quę ſpiritus & vita ſunt, hoc eſt plena myſteriorũ, vitalia & ſpiritualia, non accipienda ſecundũ occidentẽ literã, ſed ſecundum viuificantẽ ſpiritũ. Secundo reſpõderi poteſt, ipſam etiã carnẽ Chriſti nõ prodeſſe affirmari, modo illo carnali, quo Capharnaitæ manducandã intellexerunt,

Caro Chriſti, quo ſenſu dicitur non prodeſſe.

xerunt,hoc eſt elixam, aſſam ve, & in partes diſſectã,ſic intellexit Cypr.de cœna,& D.Aug.tract.27.in Ioã.Tertiò dici poteſt, caro etiã Chriſti in ſacramẽto non prodeſſe,vt caro eſt precise,ſed vt ſpiritui & diuinitati vnita:quẽ ſenſum fere ſemper Cyril. ſequitur lib.4.in Ioan.& D.Aug.lib.10.de ciu.c.24.& in Pſal.38..vt ſi diceres, aquam perſe nõ prodeſſe in baptiſmo,ſed ſpiritũ, cuius aqua inſtrumentũ eſt. ex quibus omnibus conſtat,nec carnalem intelligentiã, nec modũ manducandi,quẽ infideles conceperunt,nec ipſam perſe carnem ſine ſpiritu ac diuinitate quicquam prodeſſe.

40 Illud autẽ, quod Dñs eidem ſententię pręposuit,hoc vos ſcãdalizat?ſi ergo videbitis filiũ hominis aſcendentẽ vbi erat prius:nõ prodeſt aduerſariis ad refutãdam eandẽ Chriſti præſentiam in Euchariſtia. hoc enim ſenſu aduerſarij accipiũt,nõ hoc corpus comedetis,quia illud mecum in cęlũ deſeram. At vero licet hunc ſenſum videatur etiã D.Aug.ſignificare,cõgruenter tamen ad priorẽ ſententiam, & carnalem illam intelligentiam: vt affirmetur,nõ eſſe illud Chriſti corpus ſic manducandum,vt in fruſta diuidatur, cũ in ea ſpecie integrũ corpus deferendũ eſſet in cęlum:hæc autẽ exiſtentia corporis Chriſti in cælo in propria ſpecie,nõ repugnat exiſtentiæ eiuſdẽ ſacramentali in terris. Sed melior eſt explicatio D. Chryſoſt. cuius hæc ſunt verba: vos offenſionem accepiſtis à meis verbis, quòd dixi me daturũ vobis carnem & ſanguinem: ſed cum hoc vos tantopere ſcandalizet,quid dicetis,quando videbitis filiũ hominis aſcendentem vbi erat prius?duo enim hoc cõmentario innuit, & minus mirum hoc eſſe, quod dicit & facit in dando corpore ſuo in cibum, quàm in aſcendendo in cælum:& hæreticos,atq; infideles tunc magis offenſos fore de præſentia corporis in Euchariſtia,cum viderint totũ Chriſtum ſublatum in cælum.vnde hæretici in hunc vſq; diem illud habent in ore, aſcendit in cælum:ergo non eſt in altari:vt ita Dñs notet propheticè perfidorũ perpetuũ futurũ ſcandalum circa hoc ſacramentũ,idq; ex articulo aſcẽſionis deſumendũ.

Aſcenſio Chriſti non tollit veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia.

41 Altera obiectio aduerſariorũ colligitur ex 10.c.1.Cor.quatenus ſignificat, non aliud nos mãducare in Euchariſtia, quã veteres in mãna,verba illius ſunt: omnes eãdẽ eſcam ſpiritualẽ manducauerũt, & omnes eundẽ potũ ſpiritalẽ biberunt:bibebãt autẽ de ſpiritali conſequẽte eos petra,petra autẽ erat Chriſtus:ſed illi nõ comederunt Chriſtũ re vera, ſed in figura tantum:ergo neq; vos.reſpõdetur primò, collationẽ nõ fieri ipſorũ ad nos,ſed ipſorũ inter ſe in ipſa manducatione: vt ipſi omnes ſiue boni vt Moyſes, Aaron,Phinees:ſiue mali,vt murmuratores,qui proſtrati ſunt in deſerto,eũdem Chriſtum ſpiritaliter mãducauerint. Secundò,etiamſi fiat ipſorum ad nos collatio,in Chriſto manducato conuenimus, in modo autem minimè:quare, qui ex illo infert hoc,decipitur ſallacia figuræ dictionis,à re ad modum rei: illi enim alio modo quam nos,eodẽ Chriſto paſti ſunt. alioquin ſequeretur eadem eſſe vetera & noſtra ſacramenta.eodem ſenſu quidam veterum aſſeruerunt,eundem eſſe cibum hominum & angelorum:inde tamen non efficietur angelos corporaliter,vel ſacramẽtaliter Chriſtum in Euchariſtia manducare,ſicut nos.Reliqua ſanctę ſcripturæ teſtimonia,quæ ab aduerſariis cõtra realẽ præſentiã afferuntur,minutiora ſunt:& quę ex præcedẽtibus pro catholica ſententia facilè explicari poſſunt,vel ex ſequẽtibus,quæ ad teſtimonia ſanctorum obſeruãda ſunt.

Chriſtus idem, cibus noſter & veterũ ſed alio modo.

Ex D. Aug. tractat. 26. in Ioan.

42 Alterum igitur genus argumentorũ ducunt aduerſarij ex patrum teſtimoniis, quibus illis videtur realis præſentia omninò negari:ſed vt exactè intelligãtur,quędã documenta obſeruabimus.Primũ eſt,quæ de hoc ſacramento in myſtico & ſpirituali ſenſu dicũtur,quęq; ad fidẽ, deuotionem, & interiorẽ affectum pertinere videntur, nullo modo repugnare poſſe reali & verę præſentiæ, quæ ſecundũ literalem ſenſum aſſeritur & cõfirmatur.cõſtat enim,ex his, quę dicta ſunt 1.p.q.1.ar.10.myſtici & ſpiritualis ſenſus fundamentũ eſſe literalem: quare imperitè aliquis ex affirmatione ſpiritualis ſenſus, conabitur tollere præſentiã realẽ,quę in literali fundetur. ſic ex Origene ſcribente ad c.26.Matth.panis iſte,quẽ Deus corpus ſuum eſſe fatetur, verbũ eſt nutritorium animarum:inferunt aduerſarij,nihil aliud eſſe manducare corpus Chriſti,quam audire verbum illius. hîc igitur Origenes ſpiritualem ſenſum ſectatur,qui literalem non euertit, vt ex eodem loco colligi poteſt,& ex ho.16.ſuper Num.vbi literalẽ & myſticũ his verbis coniunxit,bibere dicimur ſanguinẽ Chriſti,& ritu ſacramentorum,

mentorũ, & cũ ſermones eius recipimus.

Qua Patres myſticè dicunt de corpore Chriſti in hoc ſacramento, ad modum exiſtendi, non ad rem ipſam exiſtentẽ, referẽda ſunt.

43 Alterum documentum ſit, quæ in Patribus ſpiritualem & vmbraticam præſentiam Chriſti in hoc ſacramento conſtituere videntur, non autem realem & ſubſtantialem, ea non ad rem exiſtentẽ, ſed ad modum exiſtendi referenda ſunt: modus autẽ eſt occultus & ſacramentalis, & ideò myſticus. ſic intelligendũ eſt illud Auguſt. ad Pſal. 33. Chriſtus cum corpus ſuum commendaret diſcipulis, quodammodo portabat ſe manibus ſuis. inquit enim [quodammodo] non ad tollendam ſubſtantię veritatẽ, ſed ad inuiſibilem modum exprimendũ. ſimile eſt illud eiuſdem ep. 23. ad Bonifac. ſecundum quendam modum ſacramentũ corporis Chriſti, corpus Chriſti eſt, ſicut ſacramẽtum fidei fides eſt. ſignificat enim Aug. quod ſicut ſacramentum fidei ſuſceptum ab infantibus, & in illis per characterem manens, dicitur illorum fides, & re vera eſt, cùm inferat fidem, per quam conſtituuntur fideles, licet fidei adultorum comparata, dicatur fides quodammodo. ſic corpus Chriſti in ſacramento ad corpus in propria ſpecie collatũ, dicitur quodãmodo corpus Chriſti, non quòd non ſit idem reipſa ſubſtantialiter, ſed quòd non ſit eodem modo, quo aliquid in propria ſpecie dicitur eſſe idem. Hinc etiam fit, vt vna & eadem res ſubſtantialiter permanens, propter modum exiſtendi diuerſum, dicatur non ipſa. ſic D. Aug. in Pſal. 98. cũ corporis Chriſti realem præſentiam in Euchariſtia adorationis iudicata neceſſitate ſatis declaraſſet, tandem dicit, non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinẽ, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent. ſacramentũ vobis cõmendo, ſpiritualiter intellectũ viuificabit. hęc Auguſtinus, in quibus, illa, [hoc corpus, illum ſanguinem] nõ ſubſtantiam ſimpliciter denotat, ſed vna cum modo & naturali conditione exiſtendi, & ita dicatur ſpirituale, & nõ hoc ipſum, quod fuit, quia nõ eſt idẽ cum omnibus ſuis proprietatibus. Sic etiã D. Paul. eo ipſo loco, quo conatur oſtẽdere eiuſdẽ numero corporis reſurrectionẽ, 1. Cor. 15. cõparans tamẽ hoc mortale ac corruptibile corpus eidẽ poſtea futuro immortali, incorruptibili, & ſpirituali, appellat corpus futurũ, ſpirituale: atq; etiã aſſerit nõ quod futurũ eſt ſeminari, ideſt, in terrã cadere, ſed Deũ daturũ eſſe corpus, ſicut vult. conſtat autẽ ſecundum rectã fidem de reſurrectione, nõ ſignificari diuerſam ſubſtantiã, ſed mirificã in exiſtendi cõditione differentiã. cõſonat etiam hęc ratio dicendi vſitato & uulgari ſermone, quo vt nobis accõmodato plurimũ vti ſolet ſancta ſcriptura. vulgo enim nomina rebus attribui non ſolẽt, niſi vulgari & vſitata cõditione exiſtãt. ſic, quia cõditiones & qualitates corruptibiles carni noſtrę cõgenitę in cęlo nõ manent, dicitur ibidem ab Apoſtolo, caro & ſanguis regnũ Dei nõ poſſidebunt: & Mat. 26. me nõ ſemper habebitis, & 23. amodo nõ videbitis me: cũ tamen haberẽt & viderẽt poſt reſurrectionẽ plane ſubſtantia eundem, ſed exiſtẽdi cõditione diuerſum. Lucæ etiã vltimo colloquens cũ diſcipulis & verè præſens, ait tamen, cũ eſſem vobiſcũ. ſi igitur ex huiuſmodi differentia cõditionis in exiſtentia & conuerſatione, ſignificatur tunc nõ eſſe præſens, aut non eſſe is, qui fuerat, quanto magis ex longè maiori differentia exiſtentię in ſacramento dici poterit non eſſe idem, qui prius fuerat viſibiliter.

Quo ſenſu dicatur corpus Chriſti ſubſtãtiale, myſticum & ſpirituale.

D. Aug. explicatio.

44 Ex hac obſeruatione, orta videtur illa diſtinctio triplicis corporis, veri, myſtici, & ſacramẽtalis: quã tamen propter latens impiũ dogma, vitandã monet Paſch. in lib. de corp. & ſang. Dñi. ſicut hęc ipſa ratio dicendi, quã in D. Aug. & aliis explicamus, & quę olim fuit ſine offenſione recepta, modò ne videamur fouere & alere Sacramẽtariorũ impium dogma, vſurpanda nõ eſt. Ex hoc etiã modo exiſtẽdi in ſpecie aliena panis & vini Chriſtũ in hoc ſacramẽto, dicitur eſſe ſignũ, figura, imago, ſymbolum, memoriale, repræſentatio, ſimilitudo: ipſum enim corpus, vt modo myſtico exiſtẽs, duplici ratione dicitur ſacramentũ, & reſpectu gratię ſacramẽtalis, quã ſignificat & efficit, vt rẽ ſacramẽti, & reſpectu ſui ipſius exiſtẽtis in forma & ſpecie naturali & viſibili: nomẽ autẽ antitypi frequẽter à Patribus Græcis Euchariſtiæ attributũ, realẽ Chriſti præſentiã perfectè exprimit: cũ antitypõ ſit res ipſa, quæ vmbræ veteris legis reſpondet, vt veritas, & ſignificat rẽ eandẽ in cęleſti patria perfectius exiſtentẽ. cõſtat autẽ, Chriſti vt exiſtẽtis in hoc ſacramẽto, plures vmbras fuiſſe, & eſſe ſignũ Chriſti exiſtẽtis in cęlo in propria ſpecie, vtrobiq; vero ſecundũ ſubſtãtiam eãdem: oẽs enim circa corpus Chriſti actiones inter cõſecrãdũ, adminiſtrandũ, diuidendũ, offerendũ,

Chriſtus qua ratione realiter in Euchariſtia exiſtẽs dicatur ſignũ, figura, ſymbolũ, &c.

Antitypon.

latenter & myſticè in hoc ſacramẽto per-
actę, reprę ſentãt fractũ, oblatum atq; mor
tuũ in cruce Dñm viſibiliter. Vnde Lan-
francus contra Berengarium citat Augu-
ſtinum & Gregorium, aſſerentes carnẽ car
nis, & ſanguinẽ ſanguinis eſſe ſacramentũ,
hoc eſt ſacrũ ſignũ. quin etiã D. Aug. hoc
ſenſu auſus eſt ipſum Chriſtum, in propria
hominis ſpecie exiſtẽtem, appellare ſacra-
mentũ filij Dei, li. qq. 83. q. 42. propter latẽ
tem modũ exiſtẽtię diuinitatis in humani
tate, ſicut etiã Ambr. li. de fide c. 4. ait, filiũ
paſſum per ſacramentũ corporis: & tranſfi
guratus Dominus in monte hac ratione
erat figura & repræſentatio ſui ipſius, vt in
gloria Patris exiſtentis.

45 Quare non eſt cur offendat illud D.
Aug. cõt. Adim. c. 12. nõ dubitauit Dñs di-
cere, hoc eſt corpus meũ, cùm ſignũ daret
corporis ſui: hoc eſt non dubitauit appella
tionẽ corporis exiſtẽtis in naturali cõditio
ne, tribuere eidẽ exiſtenti ſub ſacramẽtali
cõditione & ſpecie. illud autẽ [non dubita
uit] ſignificat verè hanc appellationẽ eidẽ
corpori competere, quòd ſit ſubſtãtialiter
idẽ, licet alio modo exiſtens. Neq; illud itẽ
offendere poteſt eiuſdẽ in Pſal. 3. Iudã ad-
hibuit Dñs ad conuiuiũ in quo corporis &
ſanguinis ſui figurã diſcipulis cõmendauit,
& tradidit: figurã appellans propter modũ
exiſtẽdi, non propter rẽ. Eodẽ ſenſu Gręcę
Liturgię ſępè vocant corpus & ſanguinem
Chriſti, ſymbola, myſteria, & antitypa. li-
cet enim Nicęna ſynodus ſecunda, & Da-
maſ. li. 4. c. 14. apertè doceãt his nominibus
apud Gręcos appellata eſſe panẽ & vinum
ante conſecrationẽ, quomodo certè Amb.
li 4. de ſacr. c. 5. dixit, panẽ & vinum ante
conſecrationẽ, illaſq; actiones oblationem
antecedentes, figuras corporis & ſanguinis
Dñici: tamẽ indubiè apud veteres Gręcos
eędẽ appellationes attributę poſt conſecra
tionẽ, vt apertè apud Naziã. in oratione ad
Funus Gorgonię ſororis, iuxta interpreta-
tionẽ propoſitam, rectiſſimè, & cõmodiſſi
mè vſurpatę ſunt. * vnde in hoc argumẽto,
quo frequẽter ſacramentarij vtũtur: eſt ſi-
gnũ ſacrum, figura, exẽplar Chriſti Eucha
riſtia: ergo nõ eſt Chriſtus, cõſecutio negã
da eſt: quia iſta non opponuntur ſecundũ
rẽ & ſubſtantiã contentam, ſed tantũ ſecun
dum modũ exiſtentię, vt explicauimus. Si-
cut etiã non repugnat cõſubſtantialitati fi-
lij Dei, quòd Hebr. 1. appelletur character

Expoſitio aliorum Patrum.

** Sic etiã eod. c. Damaſ. & illa prior explicatio videtur ab aliquo adiecta Franc. Turr in annot. defenſor. ad c. 13. li. 5. Apoſt. cõſtitut. D. Clement.*

& figura ſubſtãtię Patris, aut quòd Colo. 1.
imago Dei dicatur: vt neq; tollit humanita
tẽ, quod Phil. 2. dicatur ſpecie ac habitu in
uentus vt homo, & in forma Dei, & in for-
ma ſerui: quãuis Marciõ & Apollinaris ex
his locis impiè ſuam hęreſim defenderint.

46 Vnus eſt locus Tertul. li. 4. cõt. Marc.
qui ſecundũ regulam propoſitam non eſt
neceſſariò explicandus, licet poſſit. inquit
enim, panẽ acceptum ac diſtributũ diſcipu
lis, corpus ſuum illum fecit, dicẽdo, hoc eſt
corpus meũ, ideſt figura corporis mei. ex
adiunctis autẽ conſtat, illã exegeticam ad-
ditionẽ, vel exponentem particulã, cum ait
[hoc eſt,] eſſe expoſitionẽ illius pronomi
nis [hoc,] vt is ſit ſenſus, illud fecit Chri-
ſtus corpus ſuũ in noua lege, quod figura
erat corporis in veteri, nõ autẽ referri poſ-
ſe ad [corpus meũ.] conatur enim oſtẽde-
re contra hęreticũ, veteris & noui teſtamẽ
ti firmã eſſe conſenſionem, & veteris figu
ras in nouo impletas: atq; ideò Chriſtũ ve
rũ habuiſſe corpus, tam in ſacramento, quã
in cruce, & vtrobiq; verũ ſanguinem: quia
vtriuſq; exiſtentię, panis & vinũ figurę fue
rint, quę niſi veritatis figurę eſſe nõ poterãt.

Tertulliani locus explicatur.

¶ *Obiectiones ſacramentariorum ex ratione naturali.*

1 Reliquũ eſt tertium genus argumẽ-
torum, Chriſti realẽ pręſentiam in
Euchariſtia tollere contẽdens, quod ſenſu
& naturali ratione nititur: quod licet locũ
nõ habeat in ea re, quę ſola fide percipitur,
& ſola omnipotẽtia miraculosè perficitur,
expendendũ tamẽ eſt ſingilatim, ad huius
doctrinę perfectionẽ. Obiiciunt igitur ad- 1.
uerſarij. primò ex ipſa exiſtẽtia Chriſti ſa-
cramẽtali, quòd impoſſibile ſit Deo, vt illi
volũt, quantitate minori ſacramẽti, magnã
Chriſti molẽ includere, quaſi locum poſſit
nõ occupare corpus, aut per ſpatia nõ ex-
tendi: cũ tamen id Philoſophi negẽt, & D.
Aug. ep. 57. ad Dard. aſſerat, idẽ ſic eſſe cor
porum proprium, vt ab eis nulla potẽtia re
moueri poſſit: tolle, inquit, ſpacia locorum
corporibus, & nuſquã erũt, & quia nuſquã
ſunt, nec erũt, ideſt omninò nõ erũt. Dein- 2.
de obiiciũt ex pluralitate locorũ, fieri enim
nõ poſſe, vt corpus aliquod ſimul & eodẽ
tẽpore plura loca occupet: quod ſi Chriſtus
integer eſt in Euchariſtia, neceſſe eſt cor-
pus illius ſimul in pluribus locis exiſtere, cũ
in pluribus hoſtiis conſecratis & altaribus,
exiſtat,

exiſtat ſimul, & eodem tempore. Plura alia ex ratione naturali & ſenſibus deducta, obiiciunt, ſed his adeò ſimilia & cognata, vt his explicatis & refutatis, reliqua explicari & refutari ſit neceſſe.

2 Vt autem apertius explicentur, primò repetenda ſunt illa fidei catholicæ dogmata, quæ ſuprà conſectariis quibuſdam comprehendimus, totum nempè Chriſtum exiſtere in toto ſacramento, & in quauis eius particula, quæ accidentia panis & vini retineat, licet quædam Chriſti ſint in ſacraméto directò, ex vi ſacramẽti, aut verborũ: quædam autẽ ſint ratione coniunctionis & cõcomitantię, vt ibidẽ explicatũ eſt. Ex quibus conſtat, omnia quæ ſunt in Euchariſtia, ſiue vi ſacramenti, ſiue concomitantiæ, ſiue ponantur in ratione ſacramenti, ſiue non, exiſtere tamen ſacramentaliter: vt non tantum diuinitas, ſed humanitas Chriſti, cum omnibus eius accidentibus, vt quantitate, colore, natiua effigie, apta membrorum interſe collocatione, ſacramentaliter exiſtant. accidentia autem omnia ſacramentaliter exiſtere nihil eſt aliud, quàm exiſtere ad modum eius ſubſtantiæ, in quam panis conuerſus eſt, quemq; ſubſtantia panis prius habebat. Cùm enim accidentia illa conſequuntur ſubſtantiã, quę per ſe primò eſt tranſubſtantiationis terminus, & ideò ſint in hoc ſacramento, quaſi per accidens, hoc eſt per aliud, & quod eſt huiuſmodi, ad id quod eſt primò & per ſe, reuocari debeat, neceſſe eſt exiſtere ſacramentaliter, eo modo quo ſubſtantia exiſtit. ſubſtantia autem ſic perſe exiſtit, vt non magis in magno, quam in paruo contineatur, ſicut tota ſubſtantia aeris, aquæ, vini, aut panis, non minus eſt in ſingulis particulis, quam in tota mole: & idcircò accidentia corporis Chriſti propria, & ipſi inhærentia, nullam habent habitudinem, niſi per ſubſtantiam, neq; ad ſpecies ſacramentales, neq; ad corpora circunſtantia: vt per ipſa accidentia, neq; videri corpus, nec tangi, deniq; neque ſentiri, neque circunſcribi, neque menſurari magno, aut paruo, ſed ſit ibi Chriſtus in ſuo colore & ſpecie inuiſibilis, in ſuis dimenſionibus indiuiſibilis, in tota quantitate, vt ita dicam, illocatus, incircunſcriptus, indefinitus. quæ tamen omnia, ſi haberent ſuum modum exiſtendi, efficerent ſanè ſubſtantiam Chriſti & videri per ipſa, tangi, ſentiri, & loci ſpatiis diſtendi: quare non modò ſubſtantia corporis Chriſti, ſed vniuerſa quantitas ad modum ſubſtantiæ exiſtit, tota ſcilicet, in tota hoſtia conſecrata, & tota in quauis parte.

3.p.q.77.art. 5.& 4. lib. cõtra gent. c. 64: Quare accidentia corporis Christi exiſtant in Euchariſtia ad modum ſubſtantiæ.

3 Quod ſi obiicias, hoc non eſſe naturæ conſentaneum, cùm in generatione naturali terminus per ſe primò ſit ipſa ſubſtantia, & tamen accidentia, quæ ipſam conſequuntur, non ſequuntur modum exiſtendi ſubſtantiæ, ſed potius ipſa quantitas, & cætera accidentia, quæ quantitatem requirunt, diuiſibiliter exiſtunt ad modum quãtitatis: reſpondeo, ex diuerſis cauſis vtriuſque conuerſionis, concludi diuerſam exiſtentiam accidentium. tranſubſtantiatio enim fit virtute verborum ſacramentalium in ſubſtantiam Chriſti immediatè, vt ea exiſtat ſacramentaliter ſub accidentibus panis & vini, & ideò neceſſariò exiſtunt accidentia corporis Chriſti ad modum ſubſtantiæ. cauſa verò generationis ſubſtantiæ, naturalis eſt, ad ſimilis productionem naturaliter deſtinata, & idcircò terminatur primò ad ſubſtantiam, quæ naturaliter exiſtat: quare accidentia exiſtunt naturali modo & ſibi proprio, non autem modo ſubſtantiæ indiuiſibiliter.

4 Hanc verò accidentium Chriſti exiſtentiam ad modum ſubſtantiæ, antiqui Patres docuerunt, vt conſtat ex Euſebio hom.5. de Paſcha, & Auguſtino citato à Beda 1.Corinth.10. D. Ambroſ. in præparatione ad miſſam, aliiſq; omnibus aſſerentibus, totum & integrum Chriſtum ſumi ab omnibus in ſingulis partibus, tantumq; eſſe in exiguo, quantum in toto. in huiuſmodi autem exiſtentiam redigi poſſe quamcunq; molem corpoream per Dei omnipotentiam, ſine contradictionis implicatione, & ſine interitu ſui, facile credemus, ſi neque de propoſita exiſtentia ſacramentali, neque de omnipotentia Dei dubitemus, per quam, quæ apud nos impoſſibilia ſunt, apud Deum poſſibilia ſunt. vnde in hoc ipſo genere, de quo agimus, poſſet Deus traiicere camelum, mole & quantitate integrum per foramen acus, cùm in hoc ipſo ſancto Chriſti corpore ſimilia fecerit. clauſo enim vtero matris ſuę, traduxit corpus omnibus membris integrum: ſepulchro obſerato, penetrauit immeabilem lapidem: ianuis clauſis, vniuerſam quantitatem ac membrorum diſtinctionem

Eadem accidentium Chriſti exiſtẽtia cõfirmatur teſtimonio Patrum, & aliis miraculis ſimilibus.

ctionem retinens, per ſolidum lignum ingrediturːipſumq́; tandé cœlú, quod eſt, vt Philoſophis placet, ſolidum, eadem mole corporis penetrat. in his autem omnibus locis & rebus ita extitit, vt cum omnia corporis membra integra habuerit, nullamq́; quantitatem depoſuerit, nulla tum loci ſpacia occuparit. quare ſi hæc omnia vera ſunt, vt recta fides docet, efficitur neceſſariò, diuinæ omnipotentiæ impoſſibile non eſſe, ita in ſacramento ſuum corpus conſtituere, cum omni mole & recta membrorũ collocatione, vt tamen locum non occupet, nec per ſpacia extendatur. quemadmodum etiam in propoſitis miraculis, quantitas Chriſti exiſtentis in ligno & lapide, manet diſtincta à quantitate ligni & lapidis, nec in ipſam verſa, nec ipſam annihilás, vt imperitè aſſerit Beza: ſic exiſtit tota corporis Chriſti quantitas cum dimenſionibus panis, ab eiuſdem tamen verè diſtincta, nec ſe, nec ipſas interimens. de hac Dei omnipotentia contra impios & incredulos aſſerenda diſſerit D. Ambr. lib. 10. in Lucã c. 24. Auguſt. ep. 3. ad Voluſianum, lib. 22. de ciuit, c. 8 D. Cyril. lib. 10. in Ioan. cap. 35. D. Hieron. lib. 2. contra Iouinianum.

ARTICVLVS V.

Vtrùm corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco.

Inf. art 6. cor. & ad 1. & 4. 4. 10. art. 1. ad 5. 6. 7. & 8. & art. 3. q. 2. ad 2. & 4 cõ. cap 64 ſi. Et quo 1. art. 22. ad 2.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco. Eſſe enim in aliquo definitiuè, vel circunſcriptiuè, eſt pars eius quod eſt eſſe in loco. Sed corpus Chriſti videtur eſſe definitiuè in hoc ſacramento (quia ita eſt vbi ſunt ſpecies panis vel vini, quod nõ eſt in alio loco altaris) videtur etiã ibi eſſe circumſcriptiuè: quia ita cõtinetur ſuperficie hoſtiæ conſecratę, quod nec excedit nec exceditur. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento ſicut in loco.

¶ 2. Prętereа, Locus ſpecierum panis non eſt vacuus (natura enim non patitur vacuum) nec eſt ibi ſubſtantia panis, vt ſuprà habitum eſt, * ſed eſt ibi ſolùm corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti replet locum illum. Sed omne quod replet locũ aliquem, eſt in eo localiter. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

Q. prec. art. 1. 2. & 5.

¶ 3. Præterea, Sicut dictum eſt, *in hoc ſacramẽto eſt corpus Chriſti cum ſua quantitate dimenſiua, & cum omnibus ſuis accidentibus. Sed eſſe in loco, eſt accidens corporis: vnde & ibi connumeratur inter nouem genera accidentium. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramẽto localiter.

Ar. pra. & 5. huius q.

SED CONTRA eſt, quod oportet locum & locatum eſſe æqualia, vt patet per * Philoſo. in 4. Phyſic. Sed locus, vbi eſt hoc ſacramentũ, eſt multò minor, quã corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento, ſicut in loco.

Lib. 4. Phyſic. tex. 30. & 2.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut iam dictũ eſt*) corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum proprium modum quãtitatis dimenſiuæ, ſed magis ſecundũ modum ſubſtantiæ. Omne autem corpus locatum eſt in loco ſecundum modum quantitatis dimenſiuæ, inquantum, ſcilicet, commenſuratur loco ſecundum ſuam quantitatem dimenſiuam. Vnde relinquitur, quòd corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſed per modum ſubſtantiæ: eo ſcilicet modo, quo ſubſtantia continetur à dimenſionibus. Succedit enim ſubſtantia corporis Chriſti in hoc ſacramẽto ſubſtãtiæ panis: vnde ſicut ſubſtãtia panis non erat ſub ſuis dimenſionibus localiter, ſed per modũ ſubſtantię, ita nec ſubſtãtiæ corporis Chriſti, nõ tamen ſubſtantia corporis Chriſti eſt ſubiectũ illarum

ar. 3. huius q.

rum dimenſionū,ſicut erat ſubſtantia panis. Et ideo ſubſtātia panis ratione ſuarū dimēſionum localiter erat ibi: quia cōparabatur ad locū illū mediantibus propriis dimēſionibus. Subſtantia autem corporis Chriſti cōparatur ad locum illum mediātibus dimenſionibus alienis, ita q̄ è conuerſo dimenſiones propriæ corporis Chriſti cōparantur ad locū illum mediante ſubſtātia, quod eſt cōtra rationem corporis locati. Vnde nullo modo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

Ad primum ergo dicendum, q̄ corpus Chriſti nō eſt in hoc ſacramēto definitiuè, quia ſic nō eſſet alibi, quā in hoc altari, vbi cōficitur hoc ſacramentū: cùm tamen ſit & in cęlo in propria ſpecie, & in multis aliis altaribus ſub ſpecie ſacramēti. Similiter etiā patet, q̄ non eſt in hoc ſacramēto circumſcriptiuè: quia nō eſt ibi ſecundū commēſurationem proprię quantitatis: vt dictū eſt.* Quod autē non eſt extra ſuperficiē ſacramēti, nec eſt in alia parte altaris, non pertinet ad hoc, quòd ſit ibi definitiuè, vel circūſcriptiuè, ſed ad hoc, quòd incepit ibi eſſe per conſecrationem & conuerſionem panis & vini, vt ſuprà dictum eſt.*

Ar.3.& 4.huius q. — Q.præced. ar. 3.& 4.

Ad secundum dicendum, q̄ locus ille in quo eſt corpus Chriſti, nō eſt vacuus, neq; tamen propriè eſt repletus ſubſtantia corporis Chriſti, quæ nō eſt ibi localiter, ſicut dictū eſt.* Sed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum: quę habēt replere locum, vel propter naturā dimenſionum, vel ſaltem miraculoſè, ſicut & miraculoſè ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ.

In cor. ar.

Ad tertium dicendū, quòd accidētia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramēto (ſicut ſuprà dictum eſt*) ſecundū realem concomitantiā. Et ideo illa accidētia corporis Chriſti, ſunt in hoc ſacramento, quę ſunt ei intrinſeca. Eſſe autē in loco, eſt accidens per cōparationē ad extrinſecum continens. Et ideo non oportet, quòd Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſicut in loco.

Ar.præce.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento.

Ad sextum ſic proceditur. Videtur, q̄ corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramēto. Dicit enim* Philoſophus in 2. Top. quod motis nobis, mouētur ea, quę in nobis ſunt. Quod quidē eſt verū etiā de ſpirituali ſubſtantia animæ. Sed Chriſtus eſt in hoc ſacramento, vt ſupra habitum eſt.* Ergo mouetur ad motum ipſius.

4.d.10.ar.5. q.4. Et opuſc. 11.ar.3.4. — *Lib.2.c.3.in declaratione 24.loci,tom.1. — ar.1.huius q.

¶ 2. Pręterea, Veritas debet reſpōdere figurę. Sed de agno Paſchali, qui erat figura huius ſacramēti, nō remanebat quicquā vſq; mane, ſicut pręcipitur Exo.12. Ergo neq; etiā ſi hoc ſacr̄m reſeruetur in craſtinū, erit ibi corpus Chriſti. Et ita non eſt immobiliter in hoc ſacramento.

¶ 3. Pręterea, Si corpus Chriſti remaneat ſub hoc ſacramento etiā in craſtino, pari ratione remanebit, & per totum ſequens tempus: non enim poteſt dici quod deſinat ibi eſſe ceſſantibus ſpeciebus: quia eſſe corporis Chriſti non dependet à ſpeciebus illis. Non autem remanet ſub hoc ſacramento Chriſtus per totum tempus futurum. Videtur

Videtur ergo, quòd ſtatim in craſtino, vel poſt modicum tempus, deſinat eſſe ſub hoc ſacramento. Et ita videtur, quod Chriſtus mobiliter ſit in hoc ſacramento.

SED CONTRA, Impoſſibile eſt idẽ eſſe motũ & quietum: quia ſic contradictoria verificarẽtur de eodem. Sed corpus Chriſti in cælo quietum reſidet. Non ergo eſt mobiliter in hoc ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quod cũ aliquid eſt vnũ ſubiecto, & multiplex ſecundũ eſſe, nihil prohibet ſecundũ aliquid moueri, & ſecundũ aliquid immobile permanere: ſicut corpori eſt aliud eſſe album, & aliud eſſe magnũ: vnde poteſt moueri ſecundũ albedinẽ, & permanere immobile ſecundũ magnitudinẽ. Chriſto autẽ non eſt idẽ eſſe ſecundũ ſe, & eſſe ſub hoc ſacramento: quia per hoc quod dicimus ipſum eſſe ſub hoc ſacramẽto, ſignificatur quædã habitudo eius ad hoc ſacramentũ. Secundum igitur hoc eſſe nõ mouetur Chriſtus per ſe ſecundũ locũ, ſed ſolũ per accidens: quia Chriſtus non eſt in hoc ſacramẽto ſicut in loco, ſicut prędictum eſt.* Quod autẽ nõ eſt in loco, non mouetur per ſe in loco, ſed ſolũ ad motũ eius, in quo eſt. Similiter autẽ neq; per ſe mouetur ſecundũ eſſe, quod habet in hoc ſacramento, quacunq; alia mutatione: puta, quãtum ad hoc, ꝙ deſinat eſſe ſub hoc ſacramento: quia illud, quod de ſe habet eſſe indeficiens, nõ poteſt eſſe deficiendi principiũ: ſed alio deficiẽte, hoc deſinit eſſe in eo, ſicut Deus, cuius eſſe eſt indeficiens & immortale, deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili per hoc, quòd creatura corruptibilis deſinit eſſe. Et hoc modo cũ Chriſtus habeat de ſe eſſe indeficiens, & incorruptibile, nõ deſinit eſſe ſub ſacramẽto: neq; per hoc, ꝙ ipſum deſinat eſſe, neq; etiam per motũ localẽ ſui (vt ex dictis patet*) ſed ſolũ per hoc, quòd ſpecies huius ſacramenti deſinunt eſſe. Vnde patet, quòd Chriſtus per ſe loquendo, immobiliter eſt in hoc ſacramento.

Ar. præced. / *Ar. præce.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ratio illa procedit de motu per accidens, quoad motum noſtri mouentur, ea quæ in nobis ſunt. Aliter tamẽ, ea quæ per ſe poſſunt eſſe in loco ſicut corpora, & aliter, ea quę per ſe nõ poſſunt eſſe in loco, ſicut formę, & ſpirituales ſubſtãtiæ. Ad quẽ modum poteſt reduci, quod dicimus Chriſtũ moueri per accidẽs ſecundũ eſſe quod habet in hoc ſacramento, in quo non eſt ſicut in loco.

AD SECVNDVM dicendũ, quod hac ratione moti vidẽtur fuiſſe quidã, ponentes, ꝙ corpus Chriſti non remanet ſub hoc ſacramento, ſi in craſtinum reſeruetur. Contra quos Cyrillus dicit: Inſaniunt quidã, dicientes myſticam benedictionem ceſſare à ſanctificatione, ſi quę eius reliquiæ remanſerint in diem ſubſequentem, non enim mutatur ſacratum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis & viuificatiua gratia, iugis in eo eſt. Sicut etiam omnes aliæ conſecrationes immobiliter manent, permanentibus rebus conſecratis, propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ reſpondeat, tamen figura non poteſt eam adæquare.

AD TERTIVM dicendũ, quod corpus Chriſti remanet in hoc ſacramento, non ſolùm in craſtino, ſed

ſed etiã in futuro quouſq; ſpecies ſacramẽtales manent. Quibus ceſſantibus deſinit eſſe corpus Chriſti ſub eis: nõ quia ab eis depẽdeat, ſed quia tollitur habitudo corporis Chriſti ad illas ſpecies, per quem modũ Deus deſinit eſſe dominus creaturæ deſinentis.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento poſſit videri ab aliquo oculo, ſaltem glorificato.

Inf. ar. 8. co. et 4. d. 10. ar. 2. q. 2. ad. 3. & arti. 4. q. 1. per to. & q. 4. ar. 1. & in expo. lib. ad 1. 2. & 4.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramẽto poſſit videri ab aliquo oculo, ſaltẽ glorificato. Oculus enim noſter impeditur à viſione corporis Chriſti in hoc ſacramento exiſtentis, propter ſpecies ſacramentales ipſum circumuelantes. Sed oculus glorificatus non poteſt ab aliquo impediri, quin corpora quælibet videat prout ſunt. Ergo oculus glorificatus poteſt videre corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento.

¶ 2. Prætereà, Corpora glorioſa ſanctorũ erunt configurata corpori claritatis Chriſti: vt dicitur Phil. 3. Sed oculus Chriſti videt ſe ipſum prout eſt in hoc ſacramẽto. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus poteſt ipſum videre.

¶ 3. Præterea, Sancti in reſurrectione erunt ęquales angelis: vt dicitur Luc. 20. Sed angeli vidẽt corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento: quia etiam dæmones inueniuntur huic ſacramento reuerentiam exhibere: & ipſum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus poteſt Chriſtum videre, prout eſt in hoc ſacramento.

Sed contra, Nihil idem exiſtẽs, poteſt ſimul ab eodẽ videri in diuerſis ſpeciebus. Sed oculus glorificatus ſemper videt Chriſtũ, prout eſt in ſua ſpecie, ſecundum illud Iſa. 33. Regem in decore ſuo videbũt. Ergo videtur, quòd nõ videat Chriſtum, prout eſt ſub ſpecie huius ſacramenti.

Respondeo dicẽdum, quod duplex eſt oculus, ſcilicet corporalis propriè dictus, & intellectualis, qui per ſimilitudinẽ dicitur. à nullo autem oculo corporali corpus Chriſti poteſt videri, prout eſt in hoc ſacramẽto. Primò quidẽ, quia corpus viſibile per ſua accidẽtia immutat mediũ. Accidẽtia autẽ corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento mediãte ſubſtantia, ita ſcilicet, quod accidentia corporis Chriſti nõ habent immediatã habitudinẽ, neq; ad hoc ſacramentum, neq; ad corpora, quę ipſum circunſtant. Et ideo nõ poſſunt immutare mediũ, vt ſic ab aliquo corporali oculo videri poſſint. Secundò, quia ſicut ſuprà dictũ eſt, corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modũ ſubſtantiæ. *Ar. 1. huius q. ad 3.* Subſtãtia autẽ inquantũ huiuſmodi, nõ eſt viſibilis oculo corporali, neq; ſubiacet alicui ſenſui, ſed nec etiã imaginationi, ſed ſoli intellectui, cuius obiectũ eſt quod quid eſt: vt dicitur in 3. de ani. Et ideo *Li. 3. de anim. tex. 26. to. 2.* propriè loquẽdo, corpus Chriſti ſecundũ modũ eſſendi, quẽ habet in hoc ſacramento, neq; ſenſu, neque imaginatione perceptibile eſt, ſed ſolo intellectu, qui dicitur oculus ſpiritualis. Percipitur autẽ diuerſimodè à diuerſis intellectib'. Quia enim modus eſſendi, quo Chriſtus eſt in hoc ſacr̃o, eſt penitus ſupernaturalis,

turalis, à ſupernaturali intellectu, ſcilicet diuino, ſecundum ſe viſibilis eſt, & per conſequens ab intellectu beato, vel angeli, vel hominis: qui ſecundum participatam claritatem diuini intellectus videt, ea quæ ſupernaturalia ſunt, per viſionem diuinæ eſſentiæ: ab intellectu autem hominis viatoris non poteſt conſpici niſi per fidem, ſicut & cætera ſupernaturalia. Sed nec etiam intellectus angelicus ſecũdum ſua naturalia ſufficit ad hoc intuendũ. Vnde dæmones non poſſunt videre per intellectum Chriſtum in hoc ſacramento niſi per fidem, cui non voluntariè aſſentiunt, ſed ad eã euidentia ſignorum cõuincuntur: prout dicitur Iac. 2. Quòd dæmones credunt, & contremiſcunt.

Ad primum ergo dicendum, quod oculus noſter corporeus per ſpecies ſacramentales impeditur à viſione corporis Chriſti ſub eis exiſtentis, non ſolùm per modum tegumenti, ſicut impedimur videre id quod eſt velatum quocunque corporali velamine: ſed quia corpus Chriſti nõ habet habitudinem ad medium, quod circunſtat hoc ſacramentum, mediantibus propriis accidentibus, ſed mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus.

Ad secundum dicendum, quòd oculus corporalis Chriſti, videt ſeipſum ſub ſacramento exiſtẽtẽ: non tamen poteſt videre ipſum modum eſſendi, quo eſt ſub ſacramento, quod pertinet ad ſolum intellectum. Nec tamẽ eſt ſimile de alio oculo glorioſo: quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.

Ad tertium dicendũ, quòd angelus bonus, vel malus non poteſt aliquid videre oculo corporeo. ſed ſolum oculo intellectuali. Vnde non eſt ſimilis ratio, vt ex dictis patet.* In cor. art.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm quando in hoc ſacramento apparet miraculosè caro vel puer, ſit ibi verè corpus Chriſti.

Ad octavum ſic proceditur. Videtur, quòd quando in hoc ſacramento miraculosè apparet caro vel puer, nõ ſit ibi vere corpus Chriſti. Corpus enim Chriſti deſinit eſſe ſub ſacramento, quãdo deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales: vt dictum eſt.* Sed quãdo apparet caro vel puer, deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales. Ergo non eſt ibi verè corpus Chriſti. 4.d.10 art.2. q.2. ad 3. & arti.4.q.2 ad 3. Et opuſc.58. c.11. Ar præc. ad 3. arg.

¶ 2. Præterea, Vbicunq; eſt corpus Chriſti, vel eſt ibi ſub ſpecie propria, vel ſpecie ſacramenti. Sed quãdo tales apparitiones fiunt, manifeſtum eſt, quod non eſt ibi Chriſtus ſub ſpecie propria (quia in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, qui permanet integer in forma, qua aſcendit in cælum: cum tamen id, quod miraculosè apparet in hoc ſacramento, quandoq; videatur, vt quædã parua caro, quandoq; autem, vt paruus puer) manifeſtum eſt etiam, quòd non eſt ibi ſub ſpecie ſacramenti, quæ eſt ſpecies panis vel vini. Ergo videtur, quòd corpus Chriſti nullo modo ſit ibi.

¶ 3. Præterea, Corpus Chriſti incipit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem & conuerſionem, vt ſuprà dictũ eſt.* Sed caro & ſanguis miraculosè apparens, nõ ſunt conſecrata nec conuerſa in verum Q.75. ar. 4.

corpus

corpus & ſanguinem Chriſti. Non ergo ſub his ſpeciebus eſt corpus vel ſanguis Chriſti.

Sed contra eſt, quod tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibetur ei, quod apparet, quæ etiam primo exhibebatur. Quod quidem non fieret, ſi verè non eſſet ibi Chriſtus, cui reuerētiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Chriſtus eſt ſub hoc ſacramento.

Respondeo dicēdum, quod dupliciter cōtingit talis apparitio, qua quandoque miraculosè videtur in hoc ſacramento caro aut ſanguis, aut etiam aliquis puer. Quandoque enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali immutatione, ac ſi expreſsè viderēt exterius carnem vel ſanguinem vel puerum, nulla tamē immutatione facta ex parte ſacramenti. Et hoc quidem videtur contingere, quando vni videtur ſub ſpecie carnis vel pueri, aliis tamen videtur ſicut & prius ſub ſpecie panis: vel quando eidem ad horam videtur ſub ſpecie carnis vel pueri, & poſtmodū ſub ſpecie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionem, ſicut accidit in Magorum prꝑſtigiis, quia talis ſpecies diuinitus formatur in oculo, ad aliquam veritatem figurādam, ad hoc ſcilicet quod manifeſtetur verè corpus Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento, ſicut etiam Chriſtus, abſq; deceptione apparuit diſcipulis euntibus in Emaus. Dicit enim Augu. † in lib. de quæſtio. Euāgeliſt. quod cū fictio noſtra refertur ad aliquā ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte ſacramenti, manifeſtum eſt, quod non deſinit Chriſtus eſſe ſub hoc ſacramēto tali apparitione facta. Quandoque verò contingit talis apparitio non per ſolam immutationem vidētium, ſed ſpecie, quæ videtur, realiter exterius exiſtente. Et hoc quidem videtur eſſe, quando ſub tali ſpecie ab omnibus videtur, & non ad horamſ ſed per longum tempus ita permanet. Et in hoc caſu quidam dicunt, quod eſt propria ſpecies corporis Chriſti: nec obſtat quod quandoque non videtur ibi totus Chriſtus, ſed aliqua pars carnis, vel etiam videtur nō in ſpecie iuuenili, ſed in effigie puerili: quia in poteſtate corporis glorioſi eſt, quod videatur ab oculo non glorificato, vel ſecundū totum, vel ſecundum partem, & in effigie vel propria vel aliena: vt infra † dicetur. Sed hoc videtur eſſe inconueniens, primò quidem, quia corpus Chriſti non poteſt in propria ſpecie videri, niſi in vno loco, in quo definitiuè continetur. Vndè cùm videatur in propria ſpecie, & adoretur in cælis, ſub propria ſpecie, nō videtur in hoc ſacramento.

Lib. 2. quæſt. Euang. procul à prin. to. 4.

Non abſolute morte præuentus, ſed vide in Sent. lib. 3. diſt. 44. q. 2. ar. 4.

Secūdo: quia corpus glorioſum quod apparet vt vult, poſt apparitionem cum voluerit diſparet, ſicut dicitur Luc. vltimo, quod Dominus ex oculis diſcipulorū euanuit. Hoc autē quod ſub ſpecie carnis in hoc ſacramēto apparet, diu permanet: quinimo legitur quandoque eſſe inclusum, & multorum epiſcoporum cōſilio in pixide reſeruatum, quod nephas eſſet de Chriſto ſentire ſecūdum propriam ſpeciem. Et ideo dicendum eſt, quod manentibus dimenſionibus, quæ prius fuerant, fit miraculosè quædā immutatio circa alia

ca alia accidentia (puta figuram & colorem, & alia huiuſmodi) vt videatur caro vel ſanguis aut etiam puer. Et ſicut prius dictũ eſt,* hoc non eſt deceptio, quia fit in figurã cuiuſdam veritatis, ſcilicet, ad oſtẽdendum per hanc miraculoſam apparitionem, quod in ſacramento eſt verè corpus & ſanguis Chriſti: Et ſic patet quod remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt fundamẽta aliorum accidentium, vt infra * dicetur, remanet verè corpus Chriſti in hoc ſacramento.

In ipſomet art. — *Q. ſequ. ar. 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod facta tali apparitione ſpecies ſacramentales quandoque quidẽ totaliter remanent in ſeipſis, quandoque autem ſecundum id quod eſt principale in eis: vt dictum eſt.*

In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quod in huiuſmodi apparitionibus (ſicut dictum eſt*) non videtur propria ſpecies Chriſti, ſed ſpecies miraculosè formata vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis ſacramentalibus dimenſionibus, vt dictum eſt.*

In cor. ar. — *Ibidem.*

Ad tertium dicendũ, quòd dimenſiones panis & vini conſecrati manent, immutatione circa eas miraculosè facta, quantum ad alia accidentia, vt dictum eſt.*

Q. 75. ar. 3. & 6.

Sententiæ & concluſiones quæſt.

Prima concluſio: *Chriſtus nõ eſt in hoc ſacramento vt in loco, quia neque ſub accidẽtibus ſacramẽtalibus cõtinetur circunſcriptiuè, aut diffinitiuè, ſed ad modum ſubſtantiæ.*

Conſectarium ex hac cõcluſione, Chriſtus vt exiſtens in hoc ſacramento nõ mouetur per ſe in loco, ſed ex accidenti, motis eiſdem accidentibus: quia quod nõ eſt in loco per ſe, neque loco per ſe moueri poteſt.

Secunda concluſio: *Chriſtus in hoc ſacramento ſentiri non poteſt ſenſu viatoris, ſed fide tantum poteſt cognoſci, & à beato viſione diuinæ eſſentiæ. cum autem in ſacramento apparet caro, ſanguis, puer, id fit accidentium immutatione, & non ſunt illa de ſubſtantia Chriſti, qui ſemper latet ſub dimenſionibus permanẽtibus, de quo diſſeretur q. 77. de reliquis ſtatim.*

COMMENTARIVS.

1 Ex his primo efficitur neceſſariò, corpus Chriſti non eſſe in ſacramento, vt in loco, cum ſit ad modum ſubſtantiæ indiuiſibiliter: neque ratione dimẽſionũ panis aut vini, à quibus continetur, in loco eſſe poteſt. Ratio primi eſt, quia corpus eſt in loco dimenſiuè ratione quantitatis, per quã totum à toto loco, & pars à parte continetur & circunſcribitur: ſed corpus Chriſti, vt probatum eſt, non eſt in Euchariſtia dimenſiuè, cum ſit totum in toto, & totum in quauis particula: non eſt igitur in ſacramento, vt in loco. Ratio ſecundi eſt, quia ſubſtantia panis aut vini ante cõſecrationem erat ſub dimenſionibus ad modũ ſubſtantiæ, tota in toto, & tota in quauis parte, & non vt in loco: ſed per tranſubſtãtiationem ſubſtantia corporis Chriſti ſuccedit ſubſtantię panis & vini ſub eiſdem dimenſionibus, ſine inhærentia, vt poſtea conſtabit: eſt igitur ſub illis dimenſionibus ad modum ſubſtantiæ, & non vt in loco. Vnde poteris concludere, corpus eſt in loco ratione dimẽſionum quantitatis, quibus loco circunſcribitur: ſed corpus Chriſti in Euchariſtia neque ratione dimenſionum panis, cùm corpori Chriſti non inhęreant: neque ratione propriarum, cum ſequantur modum exiſtendi ſuſtantiæ, vt probatum eſt, comparatur ad locum: corpus igitur Chriſti in Euchariſtia exiſtens, nullo modo poteſt eſſe in loco. Sed quia hæc ratio euincit, Chriſtum in Euchariſtia non eſſe loco circunſcriptũ, facilè etiã conſtabit, neque loco definiri poſſe, vt eſt in eadem: quia ſecundũ fidem conſtat ſimul eſſe in pluribus altaribus, in quibus immola-

Corpus Chriſti non eſt in ſacramento vt in loco

molatur,& in cælo ſimul eſt in propria ſpecie:quod autem eſt in loco definitiuè, ſimul alibi eſſe non poteſt.qua igitur ratione exiſtit in pluribus hoſtiis conſecratis?ſacramentaliter certè per tranſubſtantiationem panis & vini, & non per lationem, vt ſupra concluſum eſt.

Chriſtus nõ eſt vbique vt volunt Brentiani

2 Scio à quibuſdam Lutheranis,Chriſtũ vbique etiam affirmari exiſtere,quia diuinitas Chriſti ſit vbique,vnde & Vbiquiſtæ dicti ſunt,ſed imperitè & impudẽter:quãuis enim Dei proprium ſit vbique exiſtere,& Chriſtus ſit Deus,non inde ſequitur neceſſario Chriſtum vbique exiſtere:quia Chriſtus eſt nomen diuinæ perſonæ filij ſubſiſtentis in duabus naturis diuina & humana:& licet humanitatẽ nunquam dimiſerit, diuinitas tamen tribuẽs ſubſiſtẽtiam humanitati,non concluſit in ſe diuinitatẽ, vt neceſſariò ſit illi vbique coniuncta. itaque in Chriſto ſemper eſt diuinitas & humanitas,& humanitas vbicunq; eſt, habet ſibi hypoſtaticè vnitã diuinitatem: ſed nõ contra,vbicũque eſt diuinitas,eſt etiã humanitas,cum illa ſit infinita, & ideo vbiq;: hæc autem finita,& ideo vel in ſacramento,vel in propria ſpecie ſedens ad dexterã Patris,& interpellans pro nobis.Conſequitur autem corpus Chriſti quantũ & exiſtẽs in propria ſpecie,externus locus, illud definiens & circunſcribens : non ſequitur autẽ exiſtens in ſacramẽto,quia nõ eſt in ſacramẽto vt in loco, neque locus eſt accidens intrinſecũ:accidentia vero intrinſeca ſunt, quæ ratione concomitantiæ, corpus Chriſti in ſacramẽto Euchariſtię conſequũtur.

Corpus Chriſti in aliena, & in propria ſpecie.

3 Efficitur ſecundò,corpus Chriſti ſecũdum rectam fidem & in aliena ſpecie,in ſacramento Euchariſtię:& in propria ſpecie & figura in celo eſſe.Primũ euincit pręſentia realis Chriſti in hoc ſacramẽto ſupra demonſtrata.Secundũ verò,articulus aſcenſionis & ſeſſionis ad dexterã Patris. In aliena ſpecie ſacramentaliter exiſtens,etiã ante reſurrectionẽ,pati & lędi non poterat:in propria potuit,vt articulus paſſionis oſtendit.Dico autẽ in ſacramento pati non poſſe,vt paſſio inferatur corpori Chriſti,dum in ſacramẽto exiſtit:licet id ab hęreticis & Iudæis ſua perfidia& ignoratione noſtræ doctrinę ſæpè tentatum ſit,ſed vt in ſacramento, exiſtit impaſſibiliter,& inſenſibiliter.

3.p.q.81.ar.3 & 4.

Vt enim ſenſio omnis,atq; etiã viſio requirit contactũ corporis cum medio interiecto ad obiectum vſque viſibile:ita in paſſione requiritur contactus agentis & patiẽtis:contactus autem fit ſecũdum proprias dimenſiones.Sed corpus Chriſti ſacramẽtaliter exiſtens, ad medium externum propriis dimenſionibus comparari nõ poteſt, ſed dimenſionibus panis & vini,quibus cõtinetur:non igitur corpus Chriſti,vt exiſtit in ſacramẽto ſentiri aut pati poteſt:ſed ipſę ſpecies panis & vini ſunt,quę ſentiuntur & patiuntur.quæ ideo efficit etiam , Chriſtũ in ſacramento exiſtentem nihil externum ſentire poſſe , ita vt qua ratione exiſtit ſacramentaliter,neque videt , neque audit: quia ab externis ſenſibilibus immutari nõ poteſt,ſed tantum mediis accidentibus ſacramẽtalibus hęc dicuntur cõuenire Chriſto,quatenus eiſdẽ,quibus cõtinetur Chriſtus,illa conuenire poſſunt,Chriſto contẽto non poſſunt.oculus autem Chriſti videt ſeipſum in ſacramento exiſtentem, modũ tamen exiſtendi non videt , neque etiam oculus beati:quia is modus ſolo intellectu percipi poteſt,quũ ſit ad modũ ſubſtãtię, hæc verò per ſe intelligibilis eſt,non ſenſibilis.ſed quoniam eſt modus ſupernaturalis à viatore per fidẽ cognoſcitur , à dęmone euidentia miraculorum , à beatis verò per claritatem,qua vident diuinam eſſentiã,& omnia fidei myſteria. Sed licet Chriſtus vt exiſtens in ſacramento pati aut ſentiri non poſſit:quicquid tamen in propria ſpecie ante reſurrectionem & mortem paſſus eſt, ſi eſſet Euchariſtia ante mortem, ibidem ſimiliter pateretur , cum ſit omnino idem corpus ſecundum ſubſtantiam, modo tantum exiſtendi diuerſum. Poteſt autẽ corpus Chriſti deficere ſecũdũ exiſtẽtiã ſacramentalẽ, deficientibus accidẽtibus à quibus cõtinetur:quia quod in ſe deficere non poteſt,deficiente alio in quo eſt, in eo deſinit eſſe neceſſario , vt Deus deſinit eſſe in creatura,cùm ea corrumpitur:ſic & Chriſtus in ſacramento deſinit eſſe ; cum in ſe poſt reſurrectionem nullo modo deſinere poſſit eſſe, deficientibus accidentibus ſacramenti,à quibus continetur,3.p.q.76.art.6.

Corpus Chriſti in ſacramento ſentire aut pati non poteſt, neque ſentire aut agere in rem externam.

3.p.q.76.ar.7.

Q.81.ar.4.

4 Fuit autem conſentaneum , hunc duplicem modum exiſtendi Chriſto conuenire,vt ſicuti erat,ita ratione vnius naturæ ſeipſum mortalẽ , ratione alterius immortalem repræſentaret, ſic quidẽ pro ſua voluntate ante mortem,nunc eas qualitates

ſubiit, quæ ad corruptionem & ignobilitatē, nunc eas, quæ ad gloriā & immortalitatem. Sic Luc. 4. ad indicium paſſibilitatis comprehenſus eſt à Nazarenis, & vi abductus in montis ſupercilium: & rurſus ibidē, per medium eorum intractabilis & inuiſibilis, ne præcipitaretur, tranſiuit. Cap. verò 9. in transfiguratione, corpore glorioſus apparuit: quare mirandum non eſt, Dominum in ſua ſpecie mortalem extitiſſe, in aliena ſacramenti, pati non poſſe. quæ autē ſententia, à quibuſdā veteribus ex his collecta eſt, Chriſtum mortuum in cruce, viuere potuiſſe in ſacramento, nec ibi quicquā triſtitiæ ex crucifixione ſenſurum fuiſſe, viſa eſt illis probabilis, vt Vgoni Victorino lib. 2. p. 9. cap. 2. de ſacramentis, ſed nō omnibus: nam illi ſe oppoſuit Iuo Carnoten. epiſtola ad Hamericum, & Innocent. III. lib. 4. de myſterio altaris. cap. 12. & pleriq; alij tempore Berengarij, quos omnes penè ſcholaſtici Theologi nunc ſecuntur, ſequi autem ſolent ſemper, vbi fides non repugnat, quod eſt rationi maximè conſentaneum. Viderunt enim intelligentiæ imprimis repugnare, vt idem corpus ſecundum ſubſtantiam, ſimul ſit mortale & immortale: & quod abſurdius videtur, eodem tempore mortuum & viuum exiſtat. quamquam eorum nemo ſit, qui neget, id diuinę potentiæ poſſibile eſſe; pręſertim cum eſt diuerſus modus exiſtendi.

Corpori Chriſti in ſacramento conuenit, quacumque corpori eidem intrinſecus conueniunt, in ſpecie propria & naturali.

Supra in conſeſſ. collectu ex doctrina tranſubſtantiationis.

5 Vnde Theologi omnes nunc hanc ſententiā ſequuūtur, corpus Chriſti in Euchariſtia quoad omnia interna ſubſtātialia & accidentalia, ſequitur conditionē eiuſdem corporis exiſtentis in naturali forma: & idcirco in huius ſacramēti inſtitutione Chriſto adhuc mortale corpus gerēte, fuit etiā in ſacramēto mortale corpus, & verè moriturū in Euchariſtia, ſi reſeruatū vel conſecratū fuiſſet tēpore paſſionis: & cum eodē reſurgente ad vitam ſimiliter rediturum: reliquo verò toto Eccleſiæ tempore poſt reſurrectionem, ſemper fuiſſe in Euchariſtia exhibitū corpus immortale, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam nō moritur: cum ad rationem ſacramenti, & ad formā verborū perinde ſit, paſſibile an impaſſibile fuerit. & certè ad veritatem ſacramenti realiter Chriſtū continētis, plurimū refert credere, Chriſtum in ſacramento viuere, intelligere, vt in cęlo: quāuis vt in ſacramēto exiſtit, per ipſas ſpecies ſacramētales neque ſentire neque pati poſſit, quia modus exiſtendi ſacramentaliter, eſt omnino impaſſibilis, vt ſupra oſtenſum eſt, licet in ſe eadē habeat, intelligat, eodem gaudio atque beatitudine perfruatur, atq; in propria ſpecie in cælo exiſtens. Vnde cùm à Patribus dicitur Chriſtum in ſacramento mori & pati, id ex modo conſecrationis, & vi ſacramentalis ſignificationis intelligendum eſt, quatenus mors & paſſio Dñi ipſa actione ſacramentali, & modo immolationis repręſentantur, vt in doctrina de ſacrificio apertius conſtabit. Ea verò repręſentatio verbis Domini congruit, quia in verbis inſtitutionis, mortis ac paſſionis conditiones expreſſit dicens, quod pro vobis tradetur, qui pro vobis effundetur. hoc ſenſu ſcribit Chryſoſt. Dominum multa pati in ſacramento, quæ in cruce perferre noluit.

Quæ conuenire poſſint corpori Chriſti exiſtenti in ſacramēto

6 Ex his facilè deducitur reſponſio ad illas duas obiectiones, propoſitas ex vi rationis naturalis. ad priorem quidem fatemur eum eſſe naturæ ordinem, vt corpora in locis ſint, & per quantitatem ſuā ad loci ſpacia extendantur, & hoc voluit Auguſt. illo teſtimonio citato, & hoc modo corpora ſecundum exiſtentiam naturalem, habitudinem ad ſua loca & coextenſionem habent: cū tamen exiſtunt ad modum ſubſtātiæ ſupra naturam, his naturę legibus ſubiecta non ſunt: ineptiſſimum autem eſt, illud non concedere omnipotentiæ, vt poſſit ea ſeparare ſinè cuiuſuis interitu, quę nec definitione nec vlla interiori propinquitate coniunguntur: & quorum proinde ſeparatio conceptioni noſtræ minime repugnat. locus enim extrinſecus adiungitur ſubſtātiæ, ad quem corpora ſecundum naturalē habitudinem ad exiſtentiam naturalem coaptari neceſſe eſt: non tamen Deus his naturæ legibus ſic ſe obſtrinxit, vt aliud extraordinaria potentia facere non poſſit. imò verò nec illud in omnibus corporibus naturaliter ſeruatur, vt non niſi in loco cōſeruentur, cum cælum ſupremum in loco non ſit, & corpus Chriſti ſupra cælum in naturali & propria ſpecie exiſtens, non habet illam habitudinem ad corpus circunſtans, vt illius extremitate circunfuſa, tamquam loco, cōtineatur. Ad poſteriorē obiectionem de locorum pluralitate, Dei omnipotentiæ impoſsibili, ſi ad idem numero corpus referatur, vt nos ponimus Chriſtum ſimul in cælo & innumeris pręterea

Solutio prioris obiectionis.

Loco contineri & coextendi quomodo corporibus cōueniat.

Solutio poſterioris obiectionis.

tereа locis, ex præcedentibus conſtat etiã ſolutio. cætera enim corpora non habent niſi vnum exiſtendi modum, in quo per ſuam propriam quãtitatem locum vnum occupaot: ſed Chriſti corpus præter naturalem exiſtentiam in cælo, qua ſecundum natiuas dimenſiones in vno tantum loco exiſtit, habet aliam exiſtentiam ſupernaturalem, hoc eſt ſacramentalem, per quam ad alienam quantitatem innumeris in locis poteſt exiſtere, ſicut alienæ dimenſiones, quibus contineri poteſt, innumerę poſſunt eſſe. nec enim aliena loca ſic occupat Chriſti corpus, nec illis adæquatur, aut cõmenſuratur, vt pars parti, & totum toti reſpondeat, vt extra eſſe non poſſit. Vnde conſtat, Chriſtum vere & realiter in ſacramento exiſtentem, in eo non exiſtere vt in loco, quo modo tantum in cælo exiſtit, & idcircò recta fides eum vere pręſentem ſtatuit ad ſpecies ſacramentales plures, non autem ad plura loca: quare aliena eſt quæſtio de exiſtẽtia in loco à præſentia Chriſti in ſacramento.

7 Vtrum autem per eas ſpecies & cum eis propriè in loco exiſtat, Theologi ſcholaſtici negant, ſicuti prius diximus, neque ſentiri poſſe Chriſtũ per eaſdem ſpecies, ſed exiſtere in hoc ſacramento inſenſibiliter. & ſine loco. Patrum igitur & Theologorum ſemper fuit vna ſententia, Chriſtũ exiſtentem in ſacramento in ſe quidem & propria ſpecie non ſentiri aut videri: ſed per ſpecies ſacramentales verè ipſum corpus tangi, videri, manducari. Prior pars huius ſententiæ ſenſibus ipſis deprehenditur & recta fides docet, exiſtentẽ Chriſti ſubſtantiam ſacramentaliter, accidentibus panis & vini tectam eſſe: & ideo hæc tantum per ſe ſentiri, non autem accidentia Chriſti corpori inhærentia. Vnde Auguſt. de conſecrat. diſtinct. 2. ſacrificium noſtrum, inquit, conſtare viſibili ſpecie elementorum, & inuiſibili Domini carne & ſanguine. Altera p. ſignificat, ſic corpus Chriſti verè poſt conſecrationẽ tangi & videri, manducari & attrectari, ſicut ante conſecrationem ipſa panis ſubſtantia: vtrumque nempè per eadem accidentia, illud naturali iudicio rationis noſtræ, hoc autem fidei directione & admonitione verbi Dei. Philoſophis autem receptum eſt, ſubſtantiam non eſſe per ſe ſenſibilem, ſed per accidentia: verè tamen per illa dicitur videri ſubſtantia & ſentiri: & idcirco nihil refert ad veritatem ſermonis ſentiri ſubſtãtiam per propria, vel aliena accidentia: præſertim cum hæc accidentia ſacramentalia, excepta inhærentia, tam intimè ſint coniuncta corpori Chriſti, quàm erant prius ſubſtantiæ panis & vini. Sic etiam in natura omnia corpora diaphana vt cælum, ſol, non per qualitatem propriam ſed per externã videntur. Hæc ſententia confirmatur primò, quia eſt conſentanea præcepto Domini, alioquin eſſet valde improprium, cum iubet diſcipulos manibus accipere, ore manducare, bibere, diuidere, demonſtrando ad omnes ſenſus: & præſertim ad viſum, hoc eſt corpus meũ, id eſt hoc quod videtis, quod percipitis, quod bibitis ad hæc ipſa accidentia. Sicut abſurdum eſſet negare Magdalenam, & alios diſcipulos vidiſſe Dominum, licet in aliena ſpecie, vt ſcriptura planè affirmat Ioann. 20. Ioannes Baptiſta dicitur Ioan. 1. vidiſſe Spiritũ ſanctum, ſpecie tamen columbæ: Deus vere dicitur viſus in Chriſto, licet humana ſpecie, & Deus in aliena forma ſæpe in veteri teſtamento, mulieres ſanctæ, Luc. vlti. dicũtur vidiſſe eadem ratione viſionem angelorum.

Christus in hoc sacramento non existit sensibiliter.

3.p.q.80.art.4.ad 4.

Fuald. tom. 2 c.55.

8 Tota antiquitas eandem rationem dicendi ſine exceptione ſecuta eſt. Chryſoſt. hom. 47. 1. Cor. 10. ait regium corpus nobis in uendum proponi & Chriſtum permittere, vt dentes carni ſuę infigamus, & pati confractionem in altari, quam nolebat pati in cruce. & 3. lib. de ſacer. hæc omnia, inquit, ſine vllis pręſtigiis, ſed intuentibus omnium circunſtantium oculis, & homil. 83. in Matt. ipſum vides, ipſum tãgis, ipſum comedis. D. Auguſt. ſerm. 2. de verb. apoſt. quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter &c, (id eſt myſticè ſub aliena ſpecie) manducatur. Cyrill. lib. 12. in Ioan. cap. 58. iure, inquit, congregationes ſunt die octauo, & foribus clauſis, viſibiliter ſimul atque inuiſibiliter Chriſtus omnibus apparet: inuiſibiliter quidem vt Deus, viſibiliter autem in corpore: prębet enim nobis carnem ſuam tangendam. Gregor. homil. 22. in Euang. & refertur de conſecrat. diſt. 2. cap. quid ſit ſanguis, vno inquit, eodemque tempore rapitur in cælum miniſterio angelorum, & ante oculos ſacerdotis in altari ab omnibus videtur. Victorinus lib. 2. de ſacramentis,

p. 9. cap. 13. quando, ait, in manibus ſacramentum eius tenemus, corporaliter tecum eſt, quãdo ore ſuſcipis, corporaliter habes: quando manducas & guſtas, corpo-

3 raliter tecũ eſt. Præterea contraria doctrina, quæ negat hæc propriè pertinere ad ipſum corpus Chriſti, plurimum iuuat hæreticos, adeò vt Bertramus antiquiſſimus huius veritatis impugnator, cũ non auderet adhuc apertè facere quæſtionem, vtrũ Chriſti corpus realiter eſſet præſens, de eo tamen fecit, an corpus Chriſti eſſet ſenſibiliter in ſacramento, vel ſola fide perciperetur. contra quem ita Paſchaſius in lib. de corp. & ſang. Dñi, iſti, qui negant hoc eſſe viſibile atque palpabile, non ob aliud faciunt, niſi ne credant, & ne ſit quod veritas ait, hoc eſt corpus meũ. Hac etiam de

4 cauſa fecit Eccleſia Dei, Berengarium hæreticum confiteri in Cõcilio Romano, Nicolao Papa præſide, manducationem, fracturam, viſionem, reliquamque actionem ſenſibilem circa corpus Chriſti in ſacramento, nõ conſtitui ſolùm propter motũ, fracturam, aut viſum ſignorum, ſed quia hæc admirabili modò fiunt in ipſo corpore, non quidem purè & nude & in ſe primo, ſed vt in ſacramento exiſtit, propter admirabilem coniunctionem & continentiam accidentium ſacramentalium & corporis Chriſti. Corpus enim Chriſti verum frangi & diuidi poſt reſurr. impoſſibile eſt: Primò, quia eſt impaſſ. Rom. 6. Secundò, quia totum eſt ſub quauis parte, quod eſt cõtra rationem eius, quod frangitur. quare fractio eſt in quantitate panis & vini vt in ſubiecto, & ideo illa fractio Chriſti, debet referri ad ſpeciem ſacramentalem, ſub quã verè exiſtit corpus Chriſti, 3. p. q. 77. art. 7.

Conſectarium de proprietate confeſsionis Berengarii.

9 Vnde cõſtat, contra vulgares ſciolos & doctiores quoſdam ſcriptores, illam cõfeſſionem Berengarij non eſſe impropriè, & vehementius quàm oportuit conceptam, cum non abhorreat à ratione loquendi Philoſophorum, vt prius admonuimus, nec etiam à populari & vſitata in Eccleſia catholica. Dicunt enim fideles ſe vidiſſe Dominum in manibus ſacerdotum, vel altari: & temporibus D. Auguſtini, ſicut & noſtris, matres grauiſſima autoritate docebãt infantes conijcere oculos in corpus Dñi poſitum in altari. Eadem ratione deligimus loca, vnde cõmodius hoſtiã intueamur, variaq; amouemus vidẽdi impedimẽta: & ad ſacra loca veluti ad ſtationes ſtudioſè imus adoratũ corpus Chriſti: & in via huc atque illuc geſtatũ, cernere, pedibus ac oculis appropinquare certatim contendimus: non minus religioſè quam puſillus Zachæus conſcenſa arbore Chriſtum olim mortalem videre cupiuit. Neque hîc quicquam valet argumentum ex ſenſibus, qui in ſacramento Chriſtum nõ poſſunt dignoſcere, non enim diſcretio & iudicium de ſenſibili ſubſtantia ſenſibus concedi debet, cum non ſit ſenſibile per ſe & propriũ, ſed ex accidenti. ſic in reliqua plebe, Ioannem & Petrum ſæpè videas, licet eos non diſcernas. Sic Samaritana & cæcus natus, Ioan. 4. & 9. locuti cum Ieſu vidẽbãt eum, neſciebant tamen quis eſſet: inquit enim Dominus, & vidiſti eũ, & qui loquitur tecum ipſe eſt: ergo antequam fide quicquam de Chriſto intellexiſſent, corporeis oculis eum videbant. Similiter Hæreticus & Iudæus videntes hoſtiam conſecratam, verè vident corpus Chriſti, licet nec credant, nec intelligant, ipſum eſſe Chriſtum: ſicut cum mortalis eſſet ab eiſdem videbatur, nec tamen agnoſci poterat.

Iudiciũ ſenſus.

Præbet fides ſupplementum ſenſuum defectui. 3 p. q. 75 art. 5. ad 2.

10 Oſtendimus quo modo Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſenſibiliter, idem atq; eodem ſenſu de exiſtentia in loco, medijs accidentibus ſacramentalibus ſentiendum eſt. Cum enim à dimenſionibus panis & vini, poſt conſecrationem corpus Chriſti contineatur ad modum ſubſtãtiæ, vt ſupra oſtẽſum eſt, & omne quod eſt in loco, per dimenſiones proprias loco circũſcribatur, efficitur neceſſariò, per eaſdẽ continentes dimenſiones, & non per proprias, eſſe in loco, & ideo ex accidenti & non per ſe: quod autem eſt per aliud & non per ſe in loco, per aliud etiam loco moueri poteſt, & non per ſe: ſic motis ſpeciebus ſacramẽtalibus, moueri Chriſtum eiſdẽ contentũ oportet. Hoc ſenſu Patres ſcribunt Chriſtũ in hoc ſacramento in pluribus locis eſſe, & in pluribus altaribus, in cælo & in manibus ſacerdotũ, vt ait Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. hom. 17. in Epiſt. ad Heb & hom. 24. 1. Cor. 10. quod in multis locis offeratur, plenus hîc, & plenus ibi, vt inquit Ambroſ. in idem c. & Greg. hom. Paſchali, ſicut, inquit, diuinitas implet mundum, & tamen vna eſt, ita innumerabilibus & multis locis conſecratur, & tamen vnum corpus eſt. Vnum

Chriſtus ſacramentaliter exiſtens, per accidentia ſacramẽtalia eſt in loco & mouetur.

3 p. q. 76. art. 6.

igitur

igitur numero corpus, licet per alienã quãtitatem, Deus in diuerſis locis conſtituit in hoc ſacramento. Vnde probabile argumẽtum deducitur, etiã omnipotentiæ Dei negandum non eſſe, quod poſſit ſecundum propriam quantitatem, idem numero corpus in diuerſis locis ſiſtere, vt præclarè inquit Victorinus, lib. 2. de ſacramentis, p. 8. c. 11. his verbis. dices mihi, quomodo corpus vnum eodem tempore in diuerſis locis eſſe poteſt? hîc eſt, ibi eſt, totum vtrobique eſt, & in multis locis ſimiliter: noli mirari, qui fecit terram, fecit corpus, & fecit locũ in corpore, & corpus in loco: ſed qui fecit vt vnum corpus in vno loco eſſet, fecit ſicut voluit: & ſi voluieſſet aliter, facere potuiſſet. nam & quando vult, aliter nunc facit, & eſt ſemper, ſicut ipſe vult, &c. id certè probabile efficit, & minime repugnans, quòd naturæ non minus repugnare videatur, vnum corpus eſſe in pluribus locis, quàm duo occupare vnum locum: hoc tamen in pluribus miraculis effectũ eſſe ſupra oſtendimus, vt in natiuitate Chriſti clauſo vtero virginis in reſurrectione clauſo ſepulchro, in ingreſſu ad diſcipulos poſt reſurrectionem ianuis clauſis.

QVÆSTIO LXXVII.

De remanentibus in ſacramento accidẽtibus in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de accidentibus in hoc ſacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

Primò, Vtrum accidentia quæ remanent, ſint ſine ſubiecto.

Secundò, Vtrum quantitas dimenſiua ſit ſubiectum aliorum accidentium.

Tertiò, Vtrum huiuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum.

Quartò, Vtrum poſſint corrumpi.

Quintò, Vtrum ex eis poſſit aliquid generari.

Sextò, Vtrum poſſint nutrire.

Septimò, de fractione panis conſecrati.

Octauò, Vtrum vino conſecrato poſſit aliquid permiſceri.

ARTICVLVS I.

Vtrum accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc ſacramento.

AD primũ ſic proceditur. Videtur, quòd accidentia non remaneãt in hoc ſacramento ſine ſubiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet eſſe in hoc ſacramento veritatis. Sed accidentia eſſe ſine ſubiecto, eſt contra rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: videtur etiam ad quandam fallaciam pertinere, cùm accidentia naturaliter ſint ſigna naturæ ſubiecti. Ergo in hoc ſacramento non ſunt accidentia ſine ſubiecto. *Suprà q. 75. art 5. Et 4. dis. 47. ar 4. co. Et 4. di 12 q 1 art. 1. & 4. contra c. 63. et 65. Et quol. 3. ar 1. Et quol. 4. art 1. Et opuſc. 2. c. 8. & 1. Cor. 11. lec. 5. n. 5.*

¶ 2. Præterea, Fieri non poteſt etiam miraculosè, quòd definitio rei ab ea ſeparetur, vel quod vni rei conueniat definitio alterius rei (puta quod homo manẽs homo, ſit animal irrationale) ad hoc enim ſequeretur contradictoria eſſe ſimul: hoc enim quod ſignificat nomẽ rei, eſt definitio, vt dicitur in 4. Metaph. * Sed ad definitionem accidentis pertinet, quod ſit in ſubiecto: ad definitionem verò ſubſtantiæ, quod per ſe ſubſiſtat non in ſubiecto. Nõ ergo poteſt miraculosè fieri, quod in hoc ſacramento ſint accidentia ſine ſubiecto. *Lib. 4. Meta. tex. 28. c. 3.*

¶ 3. Præterea, Accidens indiuiduatur ex ſubiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non erunt indiuidua, ſed vniuerſalia: quod patet eſſe falſum quia ſic non eſſent ſenſibilia, ſed intelligibilia tantum.

¶ 4. Præterea, Accidentia per cõſecrationem huius ſacramenti, nõ adipiſcuntur aliquam compoſitionem. Sed ante conſecrationem nõ erãt compoſita, neque ex materia

& forma, neque ex quo eſt, & quod eſt. Ergo etiam poſt conſecrationem non ſunt compoſita altero horum modorum: quod eſt inconueniens: quia ſic eſſent ſimpliciora, quàm angeli: cùm tamen hæc accidentia ſint ſenſibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc ſacramẽto ſine ſubiecto.

Refertur de cõſec. diſt. 2. c. Species.

Sed contra eſt, quod Greg. * dicit in homil. Paſchali, quòd ſpecies ſacramentales ſunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis & vini. Et ita cùm non remaneat ſubſtantia panis & vini, videtur, quòd huiuſmodi ſpecies remaneant ſine ſubiecto.

Q.75.ar.3. & 6.

In lib de Trinit. ante med.

Respondeo dicẽdum, quòd accidentia panis & vini, quæ ſenſu depræhenduntur in hoc ſacramento remanere poſt conſecrationem, non ſunt ſicut in ſubiecto in ſubſtantia panis & vini, quæ non manet (vt ſupra * habitum eſt) neque etiam in forma ſubſtãriali, quę non manet: & ſi remaneret, ſubiectum eſſe non poſſet, vt patet per Boetium in lib. de Trinitat. Manifeſtum eſt etiam, quod huiuſmodi accidentia non ſunt in ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti ſicut in ſubiecto, quia ſubſtantia humani corporis nullo modo poteſt his accidentibus affici: neque etiã eſt poſſibile, quod corpus Chriſti glorioſum & impaſſibile exiſtens, alteretur ad ſuſcipiendas huiuſmodi qualitates.

Dicũt autem quidam, quòd ſunt ſicut in ſubiecto in aëre circunſtãte. Sed nec hoc eſſe poteſt. Primò quidem, quia aër non eſt huiuſmodi accidentium ſuſceptiuus. Secundò, quia huiuſmodi accidentia non ſunt vbi eſt aër: quinimo ad motum harum ſpecierum aër depellitur. Tertiò, quia accidentia non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum: vt.ſ. idem accidens numero, quod primò fuit in vno ſubiecto, poſtmodum fiat in alio: accidens enim numerum accipit à ſubiecto: vnde nõ poteſt eſſe, ꝙ idẽ numero manens, ſit quandoq; in hoc, quandoque in illo ſubiecto. Quartò, quia cum aer non ſpolietur accidẽtibus propriis, ſimul haberet accidentia propria & aliena. Nec poteſt dici, quod hoc fiat miraculosè virtute conſecrationis, quia verba conſecrationis hoc non ſignificant: quæ tamen non efficiunt niſi ſuum ſignificatum. Et ideo relinquitur, quòd accidẽtia in hoc ſacramento, manent ſine ſubiecto. Quod quidem virtute diuina fieri poteſt. Cum enim effectus magis dependeat à cauſa prima, quàm à cauſa ſecunda, Deus, qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſeruare poteſt in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quã conſeruabatur in eſſe ſicut per propriam cauſam: ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis: ſicut humanum corpus formauit in vtero Virginis ſine virili ſemine.

Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum ſecundum communem legem naturæ, cuius tamen contrarium eſt ordinatum ſecundum ſpeciale priuilegium gratiæ: vt patet in reſuſcitatione mortuorum, & in illuminatione cęcorum: prout etiã in rebus humanis quædam aliquibus conceduntur ex ſpeciali priuilegio præter legem communem.

Et ita

Et ita etiam, licet ſit ſecundum cō munem naturæ ordinem, quòd accidens ſit in ſubiecto, ex ſpeciali tamen ratione ſecundum ordinem gratiæ accidentia ſunt in hoc ſacramento ſine ſubiecto, propter rationes ſupra inductas.† In cor.art.

AD SECVNDVM dicendū, quod cùm ens non ſit genus, hoc ipſum quod eſt eſſe, non poteſt eſſe eſſentia ſubſtantiæ vel accidentis. Non eſt ergo definitio ſubſtantiæ, ens per ſe ſine ſubiecto: nec definitio accidētis, ens in ſubiecto: ſed quidditati ſeu eſſentiæ ſubſtantiæ cōpetit habere eſſe non in ſubiecto: quidditati autē ſiue eſſentię accidētis competit habere eſſe in ſubiecto. In hoc autem ſacramento nō datur accidentibus, quòd ex vi ſuæ eſſentiæ non ſint in ſubiecto, ſed ex diuina virtute ſuſtentāte. Et ideo non deſinunt eſſe accidentia, quia nec ſeparatur ab eis definitio accidentis, quæ eſt aptitudo ad ſubiectum, quæ ſemper manet in iis, non actualis inhærentia: nec competit eis definitio ſubſtantię.

AD TERTIVM dicendū, quod huiuſmodi accidentia acquiſierunt eſſe indiuiduum in ſubſtantia panis & vini, qua conuerſa in corpus & ſanguinem Chriſti, remanent virtute diuina accidentia in illo eſſe indiuiduato, quod prius habebant. Vnde ſunt ſingularia & ſenſibilia.

AD QVARTVM dicendū, quod accidentia huiuſmodi, manente ſubſtantia panis & vini, non habebant ipſa eſſe nec alia accidentia, ſed ſubiecta eorum habebant huiuſmodi eſſe per ea: ſicut nix eſt alba per albedinem. Sed poſt conſecrationem ipſa accidentia, quæ remanent, habēt eſſe, vnde ſunt compoſita ex eſſe, & quod eſt (ſicut in prima parte de angelis dictū eſt*) & cum hoc habent compoſitionē partium quantitatiuarum. 1.p.q.50.art. 2.& 3.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini, ſit aliorum accidentium ſubiectum.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini non ſit aliorum accidentiū ſubiectum. Subiectum enim accidentis non eſt accidens, nulla enim forma poteſt eſſe ſubiectum, cùm ſubiici pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimenſiua eſt quoddam accidens. Ergo quantitas dimenſiua nō poteſt eſſe ſubiectum aliorum accidentium. 4.di.12.q.1. ar.1.q.1.& 4 co.c.62.co.2. & c.64. & 1. Cor.11.le.4. co.5.in fin.

¶2. Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex ſubſtantia, ita etiā & alia accidentia. Si ergo quantitas dimenſiua panis aut vini remanet indiuiduata ſecūdum eſſe prius habitum, in quo conſeruatur; pari ratione & alia accidentia remanēt indiuiduata ſecundum eſſe, quod prius habebant in ſubſtantia. Non ergo ſunt in quantitate dimenſiuā ſicut in ſubiecto, cùm omne accidens indiuiduetur per ſuum ſubiectum.

¶3. Præterea, Inter alia accidentia panis & vini, quę remanēt, deprę hēduntur etiā ſenſu rarū & dēſum, quę nō poſſunt eſſe in quātitate dimenſiua pręter materiā exiſtentē, quia rarū eſt, quod habet parum de materia ſub magnis dimēſionibus, denſum autē, quod habet multū de materia ſub paruis dimenſionibus, vt dicitur 4. Phyſico.* Non ergo videtur, quod quantitas dimenſiua poſſit eſſe ſubiectū accidentiū, quę Lib.4.tex.14 84.

 rema-

remanent in hoc ſacramento.

¶4. Præterea, Quantitas à ſubiecto ſeparata, videtur eſſe quantitas mathematica, quæ non eſt ſubiectum qualitatum ſenſibilium. Cũ ergo accidentia, quæ remanent in hoc ſacramento, ſint ſenſibilia, videtur, quod non poſsint eſſe in hoc ſacramēto ſicut in ſubiecto in quãtitate dimenſiua panis & vini remanente poſt conſecrationem.

Sed contra eſt, quod qualitates non ſunt diuiſibiles niſi per accidens, ſcilicet ratione ſubiecti. Diuiduntur autem qualitates, remanente in hoc ſacramento per diuiſionem quantitatis dimenſiue, ſicut patet ad ſenſum. Ergo quantitas dimenſiua eſt ſubiectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento.

Respondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere accidentia alia, quę remanent in hoc ſacramento, eſſe ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis, vel vini remanente. Primo quidem per hoc, quod ad ſenſum appatet aliquid quãtum eſſe ibi coloratum, & aliis accidentibus affectum, nec in talibus ſenſus decipitur. Secundò, quia prima diſpoſitio materiæ eſt quantitas dimēſiua, vnde & Plato* poſuit primas differentias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum ſubiectũ eſt materia, conſequens eſt, quod omnia alia accidentia referantur ad ſubiectum mediante quantitate dimenſiua (ſicut & primum ſubiectum coloris dicitur eſſe ſuperficies) ratione cuius quidam poſuerunt dimenſiones eſſe ſubſtantias corporum: vt dicitur in primo Metaphyſ.* Et quia ſubtracto ſubiecto, remanent accidentia ſecundũ

Apud Ariſtot. lib. 1. Met. tex. 6. & 7.

Lib. 1. tex. 19. & ſeq. tom. 3.

eſſe, quod prius habebant, conſequens eſt, quod omnia accidentia remaneant fundata ſuper quantitatem dimēſiuam. Tertiò, quia cum ſubiectum ſit principiũ indiuiduationis accidētium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium, ſubiectum, eſſe aliquo modo indiuiduationis principium. (Quantitas autem dimenſiua eſt quoddam indiuiduationis principium.) Eſt enim de ratione indiuidui, quod nõ poſſit in pluribus eſſe. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, quia non eſt natum eſſe in aliquo, & hoc modo formæ immateriales ſeparatæ, per ſe ſubſiſtentes, ſunt etiam per ſe ipſas indiuiduæ. Alio modo ex eo, quod forma ſubſtantialis vel accidentalis eſt quidem nata in aliquo eſſe, non tamen in pluribus: ſicut hæc albedo, quæ eſt in hoc corpore.

Quantum igitur ad primum, materia eſt indiuiduationis principiũ omnibus formis inhęrētibus, quia cùm huiuſmodi formæ, quantum eſt de ſe, ſint natæ in aliquo eſſe, ſicut in ſubiecto, ex quo aliqua earũ recipitur in materia, quę non eſt in alio, ideo nec forma ipſa ſic exiſtēs poteſt in alio eſſe.

Quantum autem ad ſecundum, dicendum eſt, quod indiuiduationis principium eſt quantitas dimēſiua. Ex hoc enim aliquid eſt natũ eſſe in vno ſolo, quod illud eſt, in ſe indiuiſum, & diuiſum ab omnibus aliis. Diuiſio autē accidit ſubſtantiæ ratione quantitatis: vt dicitur in 1. Phyſ.† Et ideo ipſa quantitas dimenſiua eſt quodã indiuiduationis principiũ huiuſmodi formis in quãtũ, ſ. diuerſæ formę numero, ſũt in diuerſis partib⁹ materię. Vnde &

Li. 1. phy. tex. 15. tomo 2.

de& ipſa quantitas dimenſiua ſecū dum ſe habet quandam indiuiduationem: ita quod poſſumus imaginari plures lineas ſeparatas eiuſdē ſpeciei, differentes poſitione, quæ cadit in ratione huius quantitatis: conuenit enim dimenſioni, quod ſit quantitas poſitionem habens. Et ideo potius quantitas dimēſiua poteſt eſſe ſubiectum aliorum accidentium, quam econuerſo.

Ad primum ergo dicendum, quod accidens per ſe non poteſt eſſe ſubiectum alterius accidentis, quia per ſe non eſt. Secundum verò quod eſt in alio, vnum accidens dicitur eſſe ſubiectū alterius, inquātum vnū accidens recipitur in ſubiecto, alio mediante, ſicut ſuperficies dicitur eſſe ſubiectū coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per ſe ſit, poteſt etiam per ſe alterius accidētis ſubiectū eſſe.

Ad secundum dicendum, quod alia accidētia etiam ſecundū quod erant in ſubſtantia panis, indiuiduabantur, mediante quantitate dimenſiua, ſicut dictū eſt.* Et ideo potius quantitas dimenſiua eſt ſubiectum aliorum accidentium remanentium in hoc ſacramento, quàm econuerſo. In cor. art.

Ad tertium dicendū, quòd rarum & denſum ſunt quædam qualitates cōſequētes corpora, ex hoc quod habent multum vel parum de materia ſub dimenſionibus, ſicut etiam omnia alia accidentia conſequuntur ex principiis ſubſtantiæ. Et ideo ſicut ſubtracta ſubſtantia, diuina virtute cōſeruantur alia accidentia, ita ſubtracta materia, diuina virtute conſeruantur qualitates materiam conſequentes, ſicut rarum & denſum.

Ad quartum dicendum, quod quantitas mathematica non abſtrahit à materia intelligibili, ſed à materia ſenſibili, vt dicitur 7. Metaph.* Dicitur autem materia ſenſibilis ex hoc, quod ſubiicitur ſenſibilibus qualitatibus. Et ideo manifeſtum eſt, quod quantitas dimenſiua, quæ remanet in hoc ſacramento ſine ſubiecto, nō eſt quantitas mathematica. Lib. 7. c. 35. tex. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſpecies, quæ remanet in hoc ſacramento, poſſint immutare aliquid extrinſecum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies, quæ remanent in hoc ſacramento, non poſſint immutare aliquid extrinſecum. Probatur enim 7. phyſi. quod formæ quæ ſunt in materia, fiunt à formis, quæ ſunt in materia, non autem à formis, quæ ſunt ſine materia, eò quod ſimile agit in ſibi ſimile. Sed ſpecies ſacramentales ſunt ſpecies ſine materia, quia remanēt ſine ſubiecto, vt ex dictis patet.* Non ergo poſſunt immutare materiam exteriorem inducēdo aliquā formam. 4. d. 12. q. 1. ar. 2. q. 1 & 4. Ar. 1. huius q.

¶ 2. Præterea, Ceſſante actione principalis agētis, neceſſe eſt quod ceſſet actio inſtrumēti, ſicut quieſcēte fabro, nō mouetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis tanquam principalis agentis. Cùm ergo in hoc ſacramento non remaneat forma ſubſtantialis panis & vini (ſicut ſuprà habitū eſt*) videtur quod formæ accidentales remanentes, agere non poſſint ad immutationē exterioris materię. Q. 75. ar. 2. & 6.

¶ 3. Pręterea, Nihil agit vltra ſuā ſpe-

ſpeciem, quia effectus non poteſt eſſe potior cauſa. Sed ſpecies ſacramentales omnes ſunt accidentia. Non ergo poſſunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam ſubſtantialem.

Sed contra eſt, quod ſi non poſſent immutare exteriora corpora, nō poſſent ſentiri. Sẽtitur enim aliquid per hoc, quod immutatur ſenſus à ſenſibili, vt dicitur, 2. de anima.

Lib. 2 tex. 51. 74. 121. & 2.

Respondeo dicẽdum, quod quia vnumquodque agit, inquantū eſt ens actu, conſequens eſt quod vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habeat ad agere. Quia igitur ſecũdum prædicta, * ſpeciebus ſacramentalibus datum eſt diuina virtute, vt remaneant in ſuo eſſe, quod habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente, conſequens eſt quod etiam remaneant in ſuo agere, & ideo omnẽ actionem quã poterãt agere ſubſtãtia panis & vini exiſtẽte, poſſunt etiã agere, ſubſtantia panis & vini trãſeunte in corpus & ſanguinem Chriſti. Vnde non eſt dubium quod poſſunt immutare exteriora corpora.

Artic. 1. huius quaeſt. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod ſpecies ſacramentales licet ſint formæ ſine materia exiſtentes, retinent tamen idem eſſe, quod habebant prius in materia. Et ideo ſecundum ſuum eſſe aſſimilantur formis, quæ ſunt in materia.

Ad secundum dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ ſubſtãtialis, ſicut eſſe accidentis dependet ab eſſe ſubſtantię. Et ideo ſicut diuina virtute datur ſpeciebus ſacramentalibus, vt poſſint eſſe ſine ſubſtantia, ita datur eis vt poſſint agere ſine forma ſubſtantiali, virtute Dei, à quo ſicut à primo agente dependet omnis actio formę & ſubſtantialis & accidentalis.

Ad tertium dicendum, quod immutatio quæ eſt ad formam ſubſtantialem, non fit à forma ſubſtantiali immediatè, ſed mediantibus, qualitatibus actiuis & paſſiuis, quę agunt in virtute formæ ſubſtantialis. Hæc autem virtus inſtrumentalis conſeruatur in ſpeciebus ſacramentalibus diuina virtute, ſicut & prius erat. Et ideo poſſunt agere ad formam ſubſtantialem inſtrumentaliter. Per quem modum aliquid poteſt agere vltra ſuam ſpeciem, non quaſi virtute propria, ſed virtute principalis agentis.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum ſpecies ſacramentales poſſint corrumpi.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies ſacramentales corrũpi non poſſint. Corruptio enim accidit per ſeparationem formę à materia. Sed materia panis non remanet in hoc ſacramẽto, ſicut ex ſupradictis patet. * Ergo huiuſmodi ſpecies non poſſunt corrumpi.

Infra art. 5. & 4. d. 12 q. 1 art. 2. q. 3. & 14. contra G. 66.

Q. 75. ar. 2. & 6.

¶ 2. Præterea, Nulla forma corrumpitur niſi per accidens, corrupto ſubiecto, vnde formæ per ſe ſubſiſtentes, incorruptibiles ſunt, ſicut patet in ſubſtantiis ſpiritualibus. Sed ſpecies ſacramentales ſunt formæ ſine ſubiecto, ergo corrumpi non poſſunt.

¶ 3. Pręterea, Si corrumpuntur, aut hoc erit naturaliter aut miraculosè. Sed non naturaliter quia non eſt ibi aſſignare aliquod corruptionis

ptionis ſubiectū, quod maneat corruptione terminata: ſimiliter etiā nec miraculosè, quia miracula, quæ ſunt in hoc ſacramento, fiunt virtute conſecrationis, per quam ſpecies ſacramentales conſeruantur: non eſt autem idem cauſa conſeruationis & corruptionis. Ergo nullo modo ſpecies ſacramentales corrumpi poſſunt.

SED CONTRA eſt, quod ſenſu deprehenditur hoſtias cōſecratas putrefieri & corrumpi.

RESPONDEO dicēdum, quod corruptio eſt motus ex eſſe in non eſſe. Dictum eſt autē ſuprà,* quòd ſpecies ſacramentales retinent idē eſſe, quod prius habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente. Et ideo ſicut eſſe horum accidentium poterat corrumpi, ſubſtantia panis & vini exiſtente: ita etiam poteſt corrumpi, illa ſubſtantia abeunte. Poterant autem huiuſmodi accidētia primo corrumpi dupliciter. vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem ſicut per alterationem qualitatum, & augmētum vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui inuenitur in ſolis corporibus animatis (qualia non ſunt ſubſtantia panis & vini) ſed per additionem vel diuiſionem. Nam ſicut dicitur, 3. Met. per diuiſionem vna dimenſio corrumpitur, & fiunt duæ, per additionem autem econuerſo, ex duabus fit vna. Et per hunc modum manifeſtè poſſunt corrumpi huiuſmodi accidentia poſt conſecrationem, quia & ipſa quantitas dimenſiua remanens, poteſt diuiſionem & additionem ſuſcipere: & cùm ſit ſubiectum qualitatum ſenſibilium (ſicut dictum eſt*) poteſt etiā eſſe ſubiectū alterationis earum, puta, ſi alteretur color aut ſapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens per corruptionem ſubiecti. & hoc modo poſſunt corrumpi etiam poſt conſecrationem. Quamuis enim ſubiectum non remaneat, remanet tamen eſſe, quod habebant huiuſmodi accidentia in ſubiecto, quod quidem eſt proprium & conforme ſubiecto. Et ideo huiuſmodi eſſe poteſt corrumpi à contrario agente, ſicut corrumpebatur ſubſtantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur niſi præcedente alteratiōne circa accidentia.

Diſtinguendum tamen eſt inter vtrumque modum harum prædictarum corruptionum: quia cùm corpus Chriſti & ſanguis ſuccedant in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis & vini, ſi fiat talis immutatio ex parte accidentium, quę non ſuffeciſſet ad corruptionem panis & vini, propter talem immutationem non deſinit corpus & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento, ſiue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta, cùm modicum immutatur color aut ſapor panis vel vini) ſiue ex parte quantitatis, ſicut cùm diuiditur panis aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis poſſit ſaluari natura panis aut vini. Si verò fiat tāta immutatiò, quòd fuiſſet corrupta ſubſtantia panis & vini, non remanent corpus & ſanguis Chriſti ſub hoc ſacramento. Et hoc ſiue ex parte qualitatum, ſicut cum ita immutatur color & ſapor & aliæ qualitates panis & vini, quod nullo modo poſſent compati naturam panis aut vini, ſiue

ſiue etiam ex parte quantitatis, puta ſi puluerizetur panis, vel vinum in tam minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat ſpecies panis vel vini.

Ad primum ergo dicendum, quod ad corruptionem per ſe pertinet, quod auferat eſſe rei, vnde in quantum eſſe alicuius formæ eſt in materia, conſequens eſt quod per corruptionem ſeparetur forma à materia. Si verò huiuſmodi eſſe non eſſet in materia, ſimile tamen ei quod eſt in materia, poſſet per corruptionem auferri, etiam materia nõ exiſtẽte, ſicut accidit in hoc ſacramento, vt ex dictis patet.* *In cor. ar.*

Ad secundum dicendũ, quod ſpecies ſacramentales licet ſint formæ non in materia, habent tamen eſſe quod prius in materia habebant.

Ad tertium dicendũ, quod corruptio illarum ſpecierum non eſt miraculoſa, ſed naturalis. Præſupponit tamen miraculum, quod eſt factum in conſecratione, ſcilicet, quod illæ ſpecies ſacramentales retineãt eſſe ſine ſubiecto, quod prius habebant in ſubiecto, ſicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

ARTICVLVS V.

Vtrum ex ſpeciebus ſacramẽtalibus aliquid poſſit generari.

Inf. ar. 5. ad ſecundum. Et d. 4. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. Et 4. contra cap. 6o. Et quol. 9 ar. 5. ad 3. Et 1. co. 11. lec. 4. fin.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſſit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur, ex nihilo enim nihil generatur, quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationem. Sed ſpeciebus ſacramentalibus nõ ſubeſt aliqua materia niſi corporis Chriſti, quod eſt incorruptibile. Ergo videtur quod ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſſit generari.

¶ 2. Præterea, Ea quæ non ſunt vnius generis, non poſſunt ex ſe inuicem fieri: non enim ex albedine fit linea. Sed accidens & ſubſtantia differunt genere. Cum ergo ſpecies ſacramentales ſint accidentia, videtur quod ex eis non poſſit aliqua ſubſtantia generari.

¶ 3. Præterea, Si ex eis generetur aliqua ſubſtantia corporea, illa ſubſtantia non erit ſine accidente. Si ergo ex ſpeciebus ſacramentalibus, generetur aliqua ſubſtãtia corporea, oporter, quod ex accidente generetur ſubſtantia & accidens, duo ſcilicet ex vno, quod eſt impoſſibile. Ergo impoſſibile eſt, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus aliqua ſubſtãtia corporea generetur.

Sed contra, eſt, quod ad ſenſum videri poteſt ex ſpeciebus ſacramẽtalibus aliquid generari, vel cineres, ſi cõburãtur vel vermes, ſi putrefiãt, vel pulueres, ſi cõterãtur.

Respondeo dicendum, quod cum corruptio vnius ſit generatio alterius, vt dicitur in primo de generatione, neceſſe eſt quod ex ſpeciebus ſacramẽtalibus, aliquid generetur, cum corrumpantur, vt dictũm eſt.† Non enim ſic corrumpũtur, vt omnino diſpereant, quaſi in nihilum redigantur, ſed manifeſtè aliquid ſenſibile eis ſuccedit. Quomodo autẽ ex eis aliquid generari poſſit, difficile eſt videre. Manifeſtũ eſt enim quod ex corpore & ſanguine Chriſti, quæ ibi veraciter ſunt, non generatur aliquid, cum ſint incorruptibilia. Si autem ſubſtantia panis, aut vini remaneret in hoc ſacramento, vel eorum materia,

Lib. 1. tex. 17. co 2.

Ar. praec.

tetia, facilè eſſet aſſignare quod ex eis generatur illud ſenſibile quod ſuccedit, vt quidam poſuerunt. ſed hoc eſt falſum, vt ſupra habitum eſt.* Et ideo quidam dixerunt, quod ea, quæ generantur, nō fiunt ex ſpeciebus ſacramentalibus, ſed ex aere circūſtāte. Quod quidem multipliciter apparet eſſe impoſsibile. Primo, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratū & corruptū apparet. Nulla autē alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circūſtāte, vnde ex eo vermes vel cineres nō generantur. Secūdo, quia natura aeris nō eſt talis, quod ex eo per tales alterationes talia generētur. Tertio, quia poteſt contingere in magna quantitate hoſtias conſecratas cōburi vel putrefieri, nec eſſet poſſibile tantū de corpore terreno ex aere generari, niſi magna & valde ſenſibili inſpiſſatione aeris facta. Quarto, quia idē poteſt accidere corporibus ſolidis circunſtantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent poſt prędictorum generationē. Vnde hæc poſitio ſtare non poteſt: quia cōtrariatur ei, quod ad ſenſum apparet. Et ideo alij dixerūt, quod redit ſubſtantia panis & vini in ipſa corruptione ſpecierum, & ſic ex ſubſtantia panis & vini redeūte, generātur cineres, aut vermes, aut aliquid huiuſmodi. Sed hæc poſitio videtur eſſe impoſſibilis. Primò quidem, quia ſi ſubſtantia panis & vini, conuerſa eſt in corpus & ſanguinē Chriſti (vt ſupra habitum eſt*) nō poteſt ſubſtantia panis aut vini redire, niſi corpore aut ſāguine Chriſti iterum conuerſo in ſubſtantia panis vel vini, quod eſt impoſſibile, ſicut ſi aer ſit conuerſus in ignem, non poteſt aer redire, niſi iterum ignis conuertatur in aerē. Si verò ſubſtantia panis aut vini ſit annihilata, non poteſt iterum redire, quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, niſi fortè dicatur redire prædicta ſubſtantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam ſubſtantiam loco primę. Secūdò videtur hoc eſſe impoſſibile, quia non eſt dare quando ſubſtātia panis redeat. Manifeſtum eſt enim ex ſupra dictis,* quod manentibus ſpeciebus panis & vini, manet corpus & ſanguis Chriſti, quæ nō ſunt ſimul cum ſubſtantia panis & vini in hoc ſacramento, ſecundum pręhabita.* Vnde ſubſtātia panis & vini nō poteſt redire, ſpeciebus ſacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis ceſſantibus, quia iam ſubſtātia panis & vini eſſet ſine propriis accidentibus, quod eſt impoſſibile: niſi fortè dicatur, quod in ipſo vltimo inſtanti corruptionis ſpecierum redit non quidē ſubſtantia panis & vini (quia illud idē inſtans eſt, in quo primo habent eſſe ſubſtantiæ generatæ ex ſpeciebus) * ſed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur, quam rediens, propriè loquendo. Et ſecundum hoc poſſet ſuſtineri prædicta poſitio. Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculosè aliquid accidat in hoc ſacramento, niſi ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt quod materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipſa conſecratione miraculosè datur quantitati dimenſiuæ panis & vini, quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum. Hoc autem eſt propriū materię & ideo

ex

q. 75. ar. 2. & 6.

Q. 75. artic. 4. & 2.

Ar. 4. huius q. & q. 75. ar. 6. ad 3.

Q. 75. art. 2.

Al. ſed materia panis & vini quaſi de nouo creata, &c.

mini, cuius corpus propter continuam deperditionem reſtauratione indiget, & tamen homo diu ſuſtentari poſſet, ſi hoſtias & vinum conſecratũ ſumeret in magna quãtitate. Similiter etiam non poteſt ſtare quod quidam dicũt, quod ſpecies ſacramentales nutriunt propter formam ſubſtantialem panis & vini, quæ remanet: tum, quia non remanet, vt ſupra* habitum eſt, tũ quia non eſt actus formæ nutrire, ſed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur* in 2. de anima, quòd nutrimẽtum in principio eſt diſſimile, in fine autem ſimile.

q.75.ar.6.

Lib.2. de ani. tex.45. com.2.

Ad primvm ergo dicendum, quòd facta conſecratione dupliciter poteſt dici panis in hoc ſacramẽto eſſe. Vno modo ipſæ ſpecies panis, quæ retinent nomen prioris ſubſtantiæ, vt Greg.* dicit in hom. Paſchali. Alio modo poteſt dici panis ipſum corpus Chriſti, quod eſt panis myſticus de cælo deſcendens Ambr.* ergo cum dicit, quod iſte panis non tranſit in corpus, accipit panem ſecũdo modo, quia ſcilicet corpus Chriſti non conuertitur in corpus hominis, ſed reficit mentem eius, non autem loquitur de pane primò modo dicto.

Refertur de cõſec.d.2.c.Species.

Loco cit. in ar.

Ad secvndvm dicendum, quod ſpecies ſacramẽtales etſi nõ ſint ea, ex quibus corpus hominis conſtat, tamen in ea conuertuntur, ſicut dictum eſt.*

In ar. ar.

Ad tertivm dicendũ, quòd ſpecies ſacramentales, quãuis non ſint ſubſtantia, habent tamen virtutem ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt.*

Ibid.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm ſpecies ſacramentales frangantur in hoc ſacramento.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur quod ſpecies ſacramentales non frangãtur in hoc ſacramento. Dicit enim Phil.* 4. Meteor. quòd corpora dicuntur frangibilia propter determinatam diſpoſitionem pororum, quod non poteſt attribui ſacramentalibus ſpeciebus. Ergo ſacramenrales ſpecies non poſſunt frangi.

4.d.10.art 1. ad 1.& d.12. q.1. ar.3.q.1. & 2. Et 4. cõt. c 67 Et op 2. c.3 Et 1.co.11. lect.5.co.6. Lib 4 in ſumma 3.ca.2.ante med.

¶ 2. Prǽtereà, Fractionem ſequitur ſonus. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſonabiles. Dicit enim Philoſ.* 2. de anima, quod ſonabile eſt corpus durum, habens ſuperficiem lenem. Ergo ſpecies ſacramentales non franguntur.

Lib.2. cu tex. 77.& 78.2. a

¶ 3. Prætetea, Eiuſdem videtur eſſe manducari, frangi & maſticari. Sed verum corpus Chriſti eſt quod manducatur, ſecundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem: ergo corpus Chriſti eſt quod frangitur & maſticatur. Vnde in confeſſione Berengarij † dicitur, Conſentio ſanctę Romanę Eccleſię, & corde & ore profiteor panem & vinũ, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem verum corpus & ſanguinem Chriſti eſſe, & in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui ſacramentalibus ſpeciebus.

De cõſe d 2.c. Ego Berengarius.

Sed contra eſt, quod fractio fit per diuiſionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, niſi ſpecies ſacramentales, quia neq; corpus Chriſti, quod eſt incorruptibile, neque ſubſtantia panis, quæ non

manet,neque ſubſtantia vini. Ergo ſpecies ſacramentales frangūtur.

Respondeo dicēdum, quod apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerūt, quod non erat in hoc ſacramento fractio ſecundum rei veritatem, ſed ſolum ſecundum aſpectum intuentium. Sed hoc non poteſt ſtare, quia in hoc ſacramento veritatis ſenſus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipſum pertinet, inter quæ eſt fractio, per quam ex vno fiunt multa, quæ quidē ſunt ſenſibilia cōmunia, vt patet in lib.† de anima. Vnde alij dixerūt, quòd erat quidē ibi vera fractio, ſine ſubiecto exiſtente. Sed hoc etiam ſenſui contradicit. Apparet enim in hoc ſacramento aliquid quantum prius vnum exiſtens, poſtea in multa partitum, quod quidem oportet eſſe ſubiectum fractionis. Non autē poteſt dici, quod ipſum corpus Chriſti verum frangatur. primò quidem, quia eſt incorruptibile & impaſſibile. Secundò, quia eſt totū ſub qualibet parte (vt ſupra habitū eſt†) quod quidem eſt contra rationē eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quod fractio ſit ſicut in ſubiecto in quantitate dimēſiua panis, ſicut & alia accidentia. Et ſicut ſpecies ſacramentales ſunt ſacramentum corporis Chriſti veri, ita fractio huiuſmodi ſpecierū eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, quę fuit in corpore Chriſti vero.

Lib. 2. tex. 64 & 33. to. 2.

q. 76. ar. 3.

Ad primvm ergo dicendum, quod ſicut in ſpeciebus ſacramentalibus remanet rarum & denſum (vt ſupra dictum eſt†) ita etiam remanet ibi poroſitas, & per conſequens frangibilitas.

ar. 2. huius q. ad 3.

Ad secvndvm dicendū, quod denſitatem ſequitur duritia. Et ideo ex quo in ſpeciebus ſacramentalibus remanet denſitas, conſequens eſt quod remaneat ibi duritia & per conſequens ſonabilitas.

Ad tertivm dicendum, quod illud quod mādu catur in propria ſpecie, ipſum & frangitur & maſticatur in ſua ſpecie. Corpus autem Chriſti non manducatur in ſua ſpecie, ſed in ſpecie ſacramentali. Vnde & ſuper illud Ioan. 6. Caro non prodeſt quicquam, dicit Auguſt. * Hoc eſt intelligendum ſecundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipſum corpus Chriſti non frangitur, niſi ſecundum ſpeciem ſacramentalem. Et hoc modo intelligenda eſt confeſſio * Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad ſpeciem ſacramentalem, ſub qua verè eſt corpus Chriſti.

Tract. 27. in Ioā. vtterpraet. & me. to. 9.

Poſita in arg. 3.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aliquis liquor poſſit vino conſecrato commiſceri.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod vino conſecrato non poſſit aliquis liquor miſceri. Omne enim, quod permiſcetur alicui, recipit qualitatē ipſius. Sed nullus liquor poteſt recipere qualitatem ſacramētalium ſpecierum, quia accidentia illa ſunt ſine ſubiecto, vt dictum eſt. † Ergo videtur, quòd nullus liquor poſſit permiſceri ſpeciebus ſacramentalibus vini.

4. diſt. 11. q. 1. art. 2. q. 6. & quo. 10. art. 3.

art. 1. huius q.

¶ 2. Præterea, Si aliquis liquor permiſceatur illis ſpeciebus, oportet quod ex his fiat aliquid vnum.

Sed

Sed non poteſt fieri aliquid vnum neque ex liquore (qui eſt ſubſtantia) & ſpeciebus ſacramentalibus, quæ ſunt accidentia, neque ex liquore & ſanguine Chriſti, qui ratione ſuæ incorruptibilitatis, neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor poteſt admiſceri vino conſecrato.

¶ 3. Præterea, Si aliquis liquor admiſceatur vino conſecrato, videtur quod etiam ipſum efficiatur cõſecratum, ſicut aqua, quæ admiſcetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum conſecratum eſt verè ſanguis Chriſti. Ergo etiã liquor permixtus eſſet ſanguis Chriſti. Et ita aliquid fieret ſanguis Chriſti aliter, quàm per conſecrationem, quod eſt inconueniens. Non ergo vino conſecrato poteſt aliquis liquor permiſceri.

¶ 4. Prętereà, Si duorum vnũ totaliter corrumpatur, non erit mixtio, vt dicitur in 1.* de generatione. Sed ad permixtionem cuiuſcunque liquoris, videtur corrumpi totalis ſpecies ſacramentalis vini, ita quod ſub ea deſinat eſſe ſanguis Chriſti, tum quia magnum & paruum ſunt differentiæ quantitatis, & diuerſificant ipſam, ſicut album & nigrum colorem tum etiã, quia liquor permixtus, cum non habeat obſtaculum, videtur vndique diffundi per totum, & ita deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti, qui non eſt ibi ſimul cum alia ſubſtantia. Non ergo aliquis liquor poteſt permiſceri vino conſecrato.

Li. 1. à tex 82 vſque ad 90. tom. 2.

Sed contra eſt, quod ad ſenſum patet, alium liquorẽ vino permiſceri poſſe poſt conſecrationẽ, ſicut & ante.

Respondeo dicendum, quod iſtius quæſtionis veritas manifeſta eſt ex præmiſſis.* Dictum eſt enim ſupra quod ſpecies in hoc ſacramẽnto remanentes, ſicut adipiſcuntur virtute conſecrationis modũ eſſendi ſubſtantię, ita etiam conſequuntur modum agendi & patiendi, vt ſcilicet agere & pati poſſint quicquid ageret, vel pateretur ſubſtantia, ſi ibi præſens exiſteret. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi eſſet ibi ſubſtantia vini, liquor aliquis poſſet ei permiſceri. Huius tamen permixtionis diuerſus eſſet effectus, & ſecundum formam liquoris, & ſecundum quantitatem. Si enim permiſceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quod poſſet diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autem eſt commixtum ex duobus, neutrum miſcibilium eſt, ſed vtrunque tranſit in quoddam tertium ex his compoſitum. Vnde ſequeretur, quòd vinum prius exiſtens, non remaneret, ſed ſi liquor permixtus eſſet alterius ſpeciei (puta, ſi permiſceretur aqua) ſolueretur ſpecies vini, & eſſet liquor alterius ſpeciei, ſi autem eſſet eiuſdem ſpeciei liquor adiunctus (puta, ſi vinum permiſceretur vino) remaneret quidem eadem ſpecies, ſed non remaneret idem numero vinum, quod declarat diuerſitas accidentium, puta, ſi vnum vinum eſſet album, & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus eſſet tã paruæ quantitatis, quod nõ poſſet perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, ſed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ, remaneret tamen eadem ſpecie, non ſolum ſi paruus

liquor permixtus eſſet eiuſdẽ ſpeciei, ſed etiamſi eſſet alterius ſpeciei, quia gutta aquæ multo vino permixta, tranſit in ſpeciem vini, vt dicitur in 1.* de generatione. Manifeſtum eſt autẽ ex prędictis,* quod corpus & ſanguis Chriſti remanẽt in hoc ſacramẽto, quandiu illę ſpecies manent eædem numero: conſecratur enim hic panis, & hoc vinũ. Vnde ſi fiat tanta permixtio liquoris cuiuſcunque, quod pertingat ad totum vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti. Si verò fiat tã parua alicuius liquoris adiunctio, quod nõ poſſit diffundi per totum, ſed vſq; ad aliquã partem ſpecierũ, deſinet eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub alia.

Li. 1. tex. 34. 39. & 88. to. 2.

Ar. 4. huius q. & q. 76. ar. 6. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Innoc. III.* dicit in quadam Decret. quòd ipſa accidentia vinũ appoſitũ videntur afficere, quia, ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit: contingit igitur accidẽtia mutare ſubiectum, ſicut & ſubiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur. Hoc tamen non eſt ſic intelligendũ, quaſi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante conſecrationem, poſtmodũ fiet in vino appoſito, ſed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem ſubſtantiæ ſecundum prædicta:* & ita immutando, afficiunt liquorem appoſitum.

In decret. li. 3. tit. 41. c. Cùm Martha. §. Quęſiuiſti.

In cor. ar.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ liquor appoſit⁹ vino cõſecrato, nullo modo miſcetur ſubſtantiæ ſanguinis Chriſti, miſcetur tamẽ ſpeciebus ſacramentalibus. Ita tamẽ quòd permixtione facta, corrumpuntur prædictæ ſpecies, vel in toto, vel in parte, ſecundum modum quo ſuprà dictum eſt,* quòd ex ſpeciebus illis poteſt aliquid generari. Et ſi quidem corrumpãtur in toto, nulla iam remanet quęſtio, quia iam totum erit vniforme. Si autem corrumpãtur in parte, erit quidem vna dimenſio ſecundum continuitatem quantitatis, non tamen vna ſecundum modum eſſendi, quia vna pars eius erit ſine ſubiecto, alia erit in ſubiecto, ſicut ſi aliquod corpus cõſtituatur ex duobus metalis, erit vnum corpus ſecundum rationem quantitatis, non tamen vnum ſecundum ſpeciem materiæ.

Ibid.

Ad tertivm dicendũ, quòd ſicut Innoc. III. dicit in Decretali prædicta, † ſi poſt conſecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non tranſit in ſanguinem, neq; ſanguini commiſcetur, ſed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod ſub eis latet, vndiq; circũfunditur non madidans circunfuſum. Quod quidem intelligendum eſt, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quod ſanguis Chriſti deſinat eſſe ſub toto, tunc enim dicitur vndiq; circũfundi, nõ quia tangat ſanguinem Chriſti ſecundum eius proprias dimenſiones, ſed ſecundũ dimenſiones ſacramentales, ſub quibus continetur. Nec eſt ſimile de aqua benedicta, quia illa benedictio nullam immutationem facit circa ſubſtantiam aquæ, ſicut facit conſecratio vini.

Loco citato in ſ. lit. 1. arg.

Ad qvartvm dicendũ, quod quidam poſuerunt, quòd quantuncunque parua fiat extranei liquoris

pet-

permixtio, ſubſtantia ſanguinis Chriſti deſinit eſſe ſub toto, & hoc ratione inducta.* Quæ tamen non cogit, quia magnum & paruum diuerſificant quãtitatem dimenſiuã, nõ quantum ad eius eſſentiam, ſed quantum ad determinationem mẽſuræ. Similiter etiam liquor appoſitus adeo poteſt eſſe paruus, quòd ſua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum, & non ſolis dimẽſionibus, quæ licet ſint ſine ſubiecto, tamen obſtant alteri liquori, ſicut & ſubſtantia, ſi ibi adeſſet ſecũdum ea, quæ præmiſſa ſunt.

In argum.

¶ *Sententiæ & concluſiones quæſt.*

PRima concluſio, *quamuis accidentia panis & vini poſt conſecrationem permaneant ſine ſubiecto virtute diuina: quantitas tamen vicem habet ſubiecti reliquorum accidentium.*

Ratio primi, *quia ſenſibus certò cognoſcimus manere hæc accidentia & fide nõ manere ſubiectas illis ſubſtantias: neceſſe eſt ergo manere accidentia ſine proprio ſubiecto. idq; virtute diuina, quæ per ſeipſam accidentibus præſtare poteſt, quod ſubiecta ſubſtantia præſtitit.*

Secunda concluſio, *hæc accidẽtia & ſpecies ſacramentales id omne efficere & pati poſſunt, quod in ſubiecto proprio efficerent & paterentur, quia virtute diuina in ſuo eſſe conſeruantur: itaq; afficiunt ſenſus, corrumpi poſſunt, & ex eis aliud generari, nutriri, frangi etiã quæ ſunt panis, et quæ ſũt vini, cõmiſceri alijs liquoribus & alteri vino, & ſemper manebit Chriſtus, quãdiu mãſerint ſine corruptione ſpecies panis, aut vini conſecrati.*

COMMENTARIVS.

De accidẽtibus ſacramentalibus.

1 HActenus eſſentiam huius ſacramenti, materiam, formam: efficaciam formæ in tranſubſtantiatione, & ex ea conſequẽtem realem & ſubſtantialem Chriſti præſentiam, refutatis aduerſariorũ obiectionibus, cõfirmauimus. deinceps de accidentibus panis & vini Chriſtum ſacramentaliter continentibus, dicendum eſt. de his autem eſt hęc recepta ſententia, perfecta tranſubſtantiatione, remanent eadẽ numero accidentia panis & vini, vt quantitas, color, ſapor, & omnes proprietates, ſine ſubiecto ſed quantitas aliorum accidentiũ ſubiectum eſt. Primam p. huius ſententiæ, quæ aſſerit remanere omnia illa accidẽtia, ſenſus ipſi, qui circa propria ſenſibilia decipi nõ poſſunt, indicant: & ideò nulla prætereà probatio neceſſaria eſt. cur autem oportuerit illa manere, his rationibus oſtẽdi ſolet: primùm vt occultaretur nobis carnis humanę forma, propter horrorem, quem ex eius perceptione caperemus. ſic Theophilactus & alij in c. 6. Ioã. Secundò, quia caro Chriſti glorioſa ex immodico ſplendore intuentium oculos offenderet, & ne capi quidem poſſet: ſic Aug. ad Oroſium. Tertiò, vt eſſet fidei exercitium, dum in ſummo myſterio alia ſpecies obijceretur ſenſibus, alia credẽda proponeretur: & idcircò Inno. III. in c. Marthę de cel. miſſ. vult hoc ſacramentũ propriè vocari myſterium fidei. Quartò, vt res pręrioſiſſima, ſub vſitatiſſimis formis, ab irriſione & profanatione infideliũ, occuleretur, ex Aug. de cõſ. d. 2. c. vtrũ. Quinta ratio, & pręcipua eſt, vt corpus Chriſti ac ſanguis, quæ ſiue mortalia, vt olim, ſiue glorioſa & immortalia, vt nunc, non eſſent apta per ſe, vel genuinas ſpecies, ad ſacramentum & ſacrificiũ quotidianum, neq; ad comeſtionem, fractionem, motionẽ, viſionem, & reliquũ vſum, per illa quidem aliena accidentia illis mirificè coniuncta, omnibus vſibus ſuauiſſimè accommodantur.

Accidentia panis & vini manent in hoc ſacramento, imò verò ſunt ipſum ſacramentum.

2 Altera p. eiuſdẽ ſententię de exiſtentia accidentiũ ſine ſubiecto, definita eſt in cõcil. Conſtã. ſeſſ. 8. cõt. Vvicleffum, & ex precedẽtibus fidei dogmatis ſic apertè colligitur. hęc accidẽtia, neq; ſubſtãtię panis, aut vini, quæ poſt conſecrationẽ non manent, neq; corpori Chriſti, quod poſt reſurrectionẽ, mutari, ſubijci, aut alterari non poteſt, neq; circũiecto aeri, qui ſua retinet, & alienis, quæ ab vno in aliud ſubiectũ minimè præparatũ non commigrant, inhęrere poſſunt, ſicuti, neq; cuiuis alteri ſubſtãtiæ: manent igitur ſine ſubiecto, Deo ipſa conſeruãte in ſuo eſſe. idem definitum eſt in aliis

Eadem accidẽtia manent ſine ſubiecto.

conciliis, non tamen adeò expreſſe: in c. cum Marthæ de celebr. miſſ. dicitur ſacramentum tantùm eſſe ſpecies panis & vini, ſiue forma & imago, quę cernũtur. c. firmiter de ſum. Trin. §. vna verò eſt, inquit, corpus & ſanguis in ſacramẽto altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter cõtinentur. idẽ eſt in Flor. in doctrina de Euchariſtia, cõcil. Tridẽ. ſeſſ. 13. can. 2. quicunq; inquit, negauerit mirabilẽ illam & ſingularẽ conuerſionẽ totius ſubſtantię panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini, anathema ſit. põderandę ſunt in his decretis illæ excluſiones, { tantũ, & duntaxat, } quia excludunt ſubſtantiã & ſubiectũ panis & vini, & idcircò neceſſariò intelliguntur manere accidentia ſine ſubiecto, cùm corpori Chriſti ſine alteratione & paſſione inhærere non poſſint: corpus autẽ Chriſti poſt reſurrectionẽ pati, aut alterari extrinſecus nõ poteſt: manere igitur neceſſe eſt illa accidentia ſine ſubiecto. Cum autem quicquid cauſa ſecũda efficit, poſsit & prima immediatè efficere, cùm non implicatur contradictio, quod erat ſubſtantiæ panis & vini ante conſecrationem, nempè ſuſtẽtare in ſuo eſſe accidentia, quæ nõ ſunt, niſi in ſubſtantia exiſtãt, id ſanè Deus poſt conſecrationem per ſeipſum immediatè efficit, eadem in ſuo eſſe conſeruando. An verò ita conſeruet, vt maneat tantum antiquum eſſe, ſed ſine ſubiecto, cuius vim ſuppleat Deus per ſeipſum immediatè, vel prętereà accipiat diuina virtute nouum modum eſſendi ſubſtantiæ, & ſicut prius fuerat quo eſt, modò ſit quod eſt, nihil certè refert ad dogma fidei de manentibus accidentibus in hoc ſacramento ſine ſubiecto.

2. Alanus Anglo. lib. de Euchar. ſacramento c. 36 priorẽ iſtã ſententiã, cũ ſubiectione E. cleſiæ aſſerit, poſteriorem refellit.

C. 1. inquit eſſe Scoti, 2. D. Thomæ, ſed eadem videtur eſſe vtriuſque ſententia.

3 Manere autẽ proprietates & affectiones eorundem accidentium, ſenſibus ipſis deprehẽdimus: color enim afficit viſum, ſapor guſtatum, quantitas eandem partium extẽſionem retinet: imò verò, quia manet idem eſſe antiquum ſine ſubiecto, & id quod eſt, agere & pati poteſt, ideò eiſdem accidentibus retinentibus eſſe, quod prius tribuebat ſubſtantia panis & vini, conueniunt eædem operationes, vt nutrire, alterare, augere: eædem etiam paſſiones, vt eis corruptis poſſit generari aliquid, poſſint diuidi & frangi ratione quãtitatis. in quibus omnibus, quãdiu manent vera panis & vini accidentia, manet etiam verum Chriſti corpus, quia manet ſacramentum Euchariſtiæ: quod ſi non manent illa accidentia, neque Chriſtus manet ſacramentaliter, cũ non maneat ſacramentum. Sentẽtia verò, aſſerentium has actiones nutriendi, & alterandi corpus noſtrum eſſe à corpore Chriſti, vtente illis accidentibus ad illas operationes, ſine ſui tamen mutatione, cum admirabili tamen illorum accidentium vnione & vinculo, nobis non probatur. primò, quia noua eſt & Theologis inaudita: ſecũdò, quia eſſe accidentium, quod retinẽt vi diuina, ſatis eſt ad omnem illorum actionem & paſſionem, vt oſtendimus. Multò minus probabitur nobis, illa accidẽtia aſſumi à Chriſto ad vnionẽ hypoſtaticam, etiãſi illa dimittat: ſicut viuens hanc vitã mortalem, noua accidẽtia aſſumpſit & repulit, vt varias corporis qualitates, lętitiam, gaudium, triſtitias, lachrymas, ſplendorẽ trãſfigurationis: & quidam veteres, vt Gelaſius & Theodor. incarnationem explicant ex hoc ſacramento, quatenus eius accidentia corpus Chriſti videtur aſſumere: ſed non placet hęc ſentẽtia, quia noua, & quia Chriſtus hypoſtaticè diceretur efficere per accidentia huius ſacramenti, atq; etiam inebriare aliquem, quod per ſpecies fieri poſſe dubium non eſt. Sed ex his accidẽtibus quantitas aliorum ſubiectum ideò verè dicitur, quia vt erant prius in ſubſtantia, media quantitate, quæ eſt omnium accidentium materialium primum, ſic modò ſine ſubſtantia manent extenſa per quantitatẽ, vt quantitas cætera ſuſtentet & recipiat: quantitatem nullũ aliud ſuſtentet, aut recipiat. cũ enim diuinitus datum ſit quantitati, vt perſe ſit ad modũ ſubſtantiæ, & mediante ipſa, cętera accidentia exiſtant, datur etiam conſequenter, vt aliorum accidẽtium ſubiectum eſſe poſſit: & idcircò media quantitate cætera accidentia ſuſtentãtur in antiquo eſſe, quantitatem Deus immediatè & perſe ſuſtentat.

Proprietates eorundẽ accidentium manent. 3. p. q. 77. ab ar. 3. ad 8.

Quantitas eſt aliorum accidẽtium ſubiectio.

4 Sed his cõſtitutis, tria ſunt, quę exactiorẽ explicationem exigunt: qua ratione ex accidentibus ſacramẽtalibus aliquid gigni poſſit, cũ nulla ſit materia ad conſtitutionẽ eius, quod ſit omninò neceſſaria: quò modo eiſdem externus liquor admiſceri poſſit: qua denique ratione caro humana, ſanguiſue in eiſdẽ accidentibus apparere & verè repręſentari poſſit. Ad primam ergo dubitationẽ reſpondetur, eã ſententiam vide-

Generatio alicuius rei ex accidẽtibus ſacramentalibus. 3. p. q. 77. ar. 5

ri pro-

ri probabiliorem, quæ efficaciæ conſentit conſecrationis magis accómodatè.conſtat autẽ ex precedentibus poſt conſecrationẽ effectũ eſſe, vt quantitas aliorũ accidentiũ panis & vini ſit vice materię,& loco ſubiectι:quare vt materia varie præparatur, donec forma ſubſtantialis inducatur: ſic quãtitas præparatur ad formã inducendam accõmodatè, quia vicẽ materię habet virtute cõſecrationis, quandiu manet ſacramentũ.in primo autẽ non eſſe ſacramenti, conuertitur diuina virtute in materiã, quę ſuſcipit formã, cui accõmodata fuerat preparatio:atq; ita ex accidentibus ſacramẽtalibus gigni poteſt aliquid, cũ primò deſinit eſſe ſacramentũ.cõſentit hęc ſentẽtia, cũ generatione naturali.in hac enim agens vſq; ad momentũ generationis agit in quantũ: in eo autẽ momento attingit nudam eſſentiã materiæ, educẽdo de illius potentia formã ſubſtantialẽ, vt ſubſtãtia cõpoſita fiat.

Permiſtio liquoris alicuius cum vino conſecrato.
Ead q.47.8.

5 Ad alterã dubitationem de permiſtione liquoris alicuius cũ vino conſecrato, adhibenda eſt hæc diſtinctio. Aut enim magna quãtitas externi liquoris permiſcetur, eiuſdẽ, vel alterius ſpeciei, vt vinũ vino, vel aqua vino:aut exigua quantitas.primo modo non manet amplius ſanguis, neq; ſacramentũ:quia cum ſpecies vini ad efficiendam miſtionem, eandẽ vim habeat, atque ſubſtãtia vini, ſi permaneret:& cũ duo permiſcentur ſecundũ ſe tota, vtrumq; perit, & prodit tertium ab vtroq; diuerſum, neceſſe eſt primo modo fieri tertium, diuerſum à primo, ideſt accidentibus vini : ſpecie quidem, ſi liquor admiſtus ſit alterius ſpeciei vt aqua: numero verò, ſi ſit eiuſdẽ ſpeciei:ſed cũ primò deſinunt eſſe eadem numero accidentia vini conſecrati, deſinit in illis eſſe ſanguis Chriſti : hoc igitur primo modo facta permiſtione non amplius erit ſacramentũ. Altero modo, ſi liquor admiſtus adeò exiguus ſit, vt totã dimenſionẽ vini conſecrati permeare non poſſit, ea quidem parte, qua diffundi nõ poterit, permanebit eadẽ numero ſpecies vini, & ideò ſanguis Chriſti : ea vero parte qua liquor diffunditur, nõ manebit, quia neq; eadem ſpecies, cùm ex permiſtione eius partis factũ ſit aliquod tertiũ, numero ſaltẽ à vino cõſecrato diſtinctũ.itaq; licet liquor appoſitus nullo modo ſanguini Chriſti permiſceatur, quia miſtio non eſt ſine actione & paſſione, & ſanguis Chriſti poſt reſurrectionẽ eſt omninò impaſſibilis, permiſcetur tamẽ ſpeciebus ſacramẽtalibus, ita vt permiſtione facta, corrũpantur ſpecies, vel omninò, vel quadã ex parte:ſi omninò, erit totũ vniforme, & eiuſdẽ eſſe : ſi autẽ ex parte, erit quidẽ vna dimenſio ſecundũ continuitatẽ quantitatis, non tamẽ vna ſecundũ modũ eſſendi, quia vna pars erit cũ ſubiecto, alia ſine ſubiecto: vt ſi fiat vnũ corpus ex duobus metallis, erit vnũ ſecundũ quantitatem, non tamen ſecundum ſpeciem.

De his, quæ in hoc ſacramẽto apparent.

6 Ad tertiã dubitationem propoſitã, de his, quę miraculoſè in hoc ſacramẽto apparẽt, vt caro in propria figura, ſanguis, puer, ex diſtinctione reſpondendũ eſt.aliquãdo enim hoc apparet, ex immutatione tantũ videntis, nõ ſacramenti:cuius ſignum eſt, illud quibuſdã apparere, quibuſdam autẽ minimè.aliquãdo vero ex immutatione ſacramenti, cuius ſignũ eſt, quòd idẽ omnibus, & longiori tẽpore apparet, & cõſeruatur in multis locis.tunc autẽ licet maneant eædẽ dimenſiones, figura tamẽ, color, effigies mutãtur, & ex ea mutatione miraculoſe fit, quod apparet, caro, ſanguis, aut puer, ea ratione, qua diximus ex accidẽtibus ſacramentalibus aliquid fieri poſſe: & idcircò nõ eſt id quod ſic apparet, Chriſtus, vel aliquid Chriſti:quia conſtat ſecundũ rectã fidem, corpus Chriſti, vel eſſe definitiuè in cęlo in propria ſpecie, vel in aliena cũ exiſtit ſacramentaliter:id verò quod apparet, ad neutrũ horum pertinere poteſt. adhuc tamen, licet hæc in ſacramento ſic mutato verè exiſtant, manet in eodem Chriſtus ſacramentaliter, quia manet quandiu manẽt accidentia ſacramentalia, in quibus potiſſimè ſunt dimẽſiones: quare his manẽtibus, corpus Chriſti ſacramẽtaliter manere neceſſariò concedendum eſt. Fiunt autẽ huiuſmodi apparitiones, ſiue ex immutatione videntis & non ſacramenti, ſiue etiã ex immutatione ſacramentaliũ accidentium, ſine deceptione & mẽdacio, vt oſtendatur corpus Chriſti verè & ſubſtãtialiter in hoc ſacramento exiſtere, ad noſtræ fidei cõfirmationem.cũ autem aliquid apparet, vel fingitur, etiamſi non exiſtat, & refertur ad aliquam ſignificationẽ, non eſt mendaciũ, ſed figura veritatis: ſicut Dominus ſine deceptione & mendacio, coram diſcipulis in Emaus, finxit ſe longius ire.

QVÆSTIO LXXVIII.

De forma ſacramẽti Euchariſtiæ, in ſex articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de forma huius ſacramenti.

¶ *Et circa hoc quæruntur ſex.*

Primò, quæ ſit forma huius ſacramenti.

Secundò, vtrum ſit conueniens forma cõſecrationis panis.

Tertiò, vtrum ſit conueniens forma conſecrationis ſanguinis.

Quartò, de virtute vtriuſq; formæ.

Quintò, de veritate loqutionis.

Sextò, de comparatione vnius formæ ad aliam.

ARTICVLVS I.

Vtrùm hæc ſit forma huius ſacramenti, hoc eſt corpus meum, & hic eſt calix ſanguinis mei.

4.d.8.q.2.ar.2.& 3. Ad primũ ſic proceditur. Videtur, quod hęc nõ ſit forma huius ſacramenti, hoc eſt corpus meum, &, hic eſt calix ſanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam huius ſacramenti, quibus Chriſtus corpus ſuum & ſanguinem conſecrauit. Sed Chriſtus antè benedixit panẽ acceptũ, & poſtea dixit: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meũ (vt habetur Matth. 26.) & ſimiliter fecit de calice. Ergo prædicta verba non ſunt forma huius ſacramenti.

¶ 2. Pręterea, Euſebius Emiſſenus dicit, † quod inuiſibilis ſacerdos, viſibiles creaturas in ſuũ corpus conuertit, dicens: Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meũ. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius ſacramenti. Et eadem ratio eſt de verbis pertinentibus ad ſanguinem. *Refertur de cõſec. d. 2. c. Quia corpus aſſumptum.*

¶ 3. Præterea, In forma baptiſmi exprimitur perſona miniſtri & actus ei⁹, cũ dicit: Ego te baptizo. Sed in pręmiſſis verbis nulla fit mẽtio de perſona miniſtri, nec de actu eius. Ergo non eſt conueniens forma ſacramenti.

¶ 4. Præterea, Forma ſacramenti ſufficit ad perfectionẽ ſacramenti, vnde ſacramentum baptiſmi quãdoq; perfici poteſt ſolis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermiſſis. Si ergo prædicta verba† ſunt forma huius ſacramenti, videtur, quòd aliquãdo poſſit hoc ſacramẽtũ perfici his ſolis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermiſſis, quæ in miſſa dicuntur. Quod tamen videtur eſſe falſum, quia vbi verba alia prætermitterentur, prædicta verba † acciperentur ex perſona ſacerdotis proferentis, in cuius corpus & ſanguinem panis & vinũ non conuertuntur. Non ergo prædicta verba ſunt forma huius ſacramẽti. *In argu. 1. poſita.* *Ibidem.*

Sed contra eſt, quod Amb. *dicit in lib. de ſacramentis: Conſecratio fit verbis & ſermonibus Domini Iesv: nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem venitur, vt conficiatur venerabile ſacramentum, iam nõ ſuis ſermonibus ſacerdos vtitur, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit ſacramẽtum. *Li. 4. c. 4. paulo à prin. to. 4.*

Respondeo dicendum, quod hoc ſacramentum ab aliis ſacramẽtis differt in duobus, primò quidẽ, quantũ ad hoc, quod hoc ſacramentum perficitur in cõſecratione materiæ: alia verò ſacramenra perficiuntur in vſu materiæ conſecratę. Secundò, quia in aliis ſacramentis conſecratio materiæ conſiſtit ſolũ

in quadam benedictione, ex qua materia conſecrata accipit inſtrumentaliter quandam ſpiritualem virtutem, quę per miniſtrum, qui eſt inſtrumentum animatum, poteſt ad inſtrumenta inanimata procedere. Sed in hoc ſacramento cōſecratio materiæ conſiſtit in quadam miraculoſa conuerſione ſubſtantię, quæ à ſolo Deo perfici poteſt. Vnde miniſter in hoc ſacramento perficiendo non habet alium actum niſi prolationem verborum. Et quia forma debet eſſe conueniens rei, ideo forma huius ſacramenti differt à forma aliorum ſacramentorū in duobus, primò quidē, quia formæ aliorum ſacramentorū importāt vſum materiæ, puta baptizationem, vel conſignationem: ſed forma huius ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ, quæ in trāſſubſtantiatione conſiſtit: puta cùm dicitur, hoc eſt corpus meum, vel, hic eſt calix ſanguinis mei. Secundò, quia formæ aliorum ſacramentorū proferuntur ex perſona miniſtri, ſiue per modum exercentis actum: ſicut cùm dicitur: Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: ſiue per modum imperantis, ſicut in ſacramento ordinis dicitur: Accipe poteſtatem, &c. ſiue per modum deprecātis, ſicut cùm in ſacramento extremæ vnctionis dicitur: Per iſtam vnctionem, & noſtram interceſſionē, &c. Sed forma huius ſacramenti profertur quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis, vt detur intelligi quod miniſter in perfectione huius ſacramenti nihil agit, niſi quod profert verba Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Chriſtus, qui habebat poteſtatē excellētiæ in ſacramētis, abſq; omni forma verborū hoc ſacramentum perfecit, & poſtea verba protulit, ſub quibus alij poſtmodū cōſecrarent. Quod videntur ſonare verba Innocē. III.* dicentis: Sane dici poteſt, quod Chriſtus virtute diuina cōfecit, & poſtea formā expreſſit, ſub qua poſteri benedicerent. Sed cōtra hoc expreſsè ſunt verba Euāgelij, in quibus dicitur, quod Chriſtus benedixit, quę quidem benedictio aliquibus verbis facta eſt. Vnde prędicta verba Inno. ſunt opinatiuè magis dicta, quā determinatiuè. Quidā autem dixerūt, quod benedictiò illa facta eſt quibuſdā aliis verbis nobis ignotis. Sed nec hoc ſtare poteſt, quia benedictio conſecrationis nunc perficitur per recitationē eorum, quæ tunc acta ſunt. Vnde ſi tūc per hæc verba nō eſt facta cōſecratio, nec modò fieret. Et ideo alij dixerunt, quod illa benedictio eiſdē etiā verbis facta eſt, quibus modo fit, ſed Chriſtus ea bis protulit. Primò quidē ſecretè ad conſecrandū, ſecūdò manifeſtè ad inſtruendum. Sed nec hoc ſtare poteſt, quia ſacerdos conſecrat, proferens hæc verba, non vt à Chriſto in occulta benedictione dicta, ſed vt publicè prolata. Vnde cùm non habeant vim huiuſmodi verba, niſi ex Chriſti prolatione, videtur quod etiam Chriſtus manifeſtè ea proferēs conſecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quod Euāgeliſtæ non ſemper eundem ordinē in recitando ſeruauerunt, quo res ſunt geſtæ, vt patet per Auguſtinum* in lib. de cōſenſu Euangeliſtarum. Vnde intelligendum eſt ordinē rei geſtæ ſic exprimi poſſe: Accipiens panem benedixit,

Id habet in li. 4. de ſacro altaris myſterio, c. 6. circa ſin.

Li. 2. colligitur ex c. 30. & 31. & 44. tom. 4.

xit, dicẽs, hoc eſt corpus meum, & deinde fregit, & dedit diſcipulis ſuis. Sed idẽ ſenſus haberi poteſt, etiam verbis Euangelij non mutatis, nam hoc participiũ, dicens, cõcomitantiam quandam importat verborum prolatorũ ad ea, quę pręcedunt. Non autem oportet quod hæc concomitantia intelligatur ſolùm reſpectu vltimi verbi prolati, quaſi Chriſtus tunc iſta verba protulerit, quãdo dedit diſcipulis ſuis. Sed poteſt intelligi concomitantia reſpectu totius præcedentis, vt ſit ſenſus, dum benediceret, frangeret, & daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit: Accipite, &c.

AD SECVNDVM dicendũ, quod in his verbis: Accipite & comedite, intelligitur vſus materiæ conſecratæ, qui non eſt de neceſſitate huius ſacramenti (vt ſuprà habitum eſt†) & ideo nec hæc verba ſunt de ſubſtantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem ſacramenti pértinet materiæ cõſecratæ vſus (ſicut operatio non eſt prima, ſed ſecunda perfectio rei) ideo per omnia iſta verba exprimitur tota perfectio huius ſacramẽti. Et hoc modo Euſebius intellexit *his verbis confici ſacramentum, quantum ad primam & ſecundam perfectionem ipſius.

q. 74. ar. 7.

Loco citato in arg.

AD TERTIVM dicendum, quod in ſacramento baptiſmi miniſter aliquem actum exercet circa vſum materiæ, qui eſt de eſſentia ſacramenti, quod non eſt in hoc ſacramento. & ideo non eſt ſimilis ratio.

AD QVARTVM dicẽdum, quod quidam dixerunt, hoc ſacramẽtum perfici non poſſe, prædictis verbis prolatis, & aliis prætermiſſis, præcipuè quę ſunt in canone miſſę. Sed hoc patet eſſe falſum, tum ex verbis Ambroſ.* ſupra inductis, tum etiam, quia canon miſſæ non eſt idẽ apud omnes, nec ſecundum omnia tempora, ſed diuerſa ſunt à diuerſis appoſita. Vnde dicendum eſt, quod ſi ſacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc ſacramentum, perficeretur hoc ſacramentum, quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerẽtur quaſi ex perſona Chriſti prolata, etiamſi verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Grauiter tamen peccaret ſacerdos ſic conficiens hoc ſacramentum, vtpote ritum Eccleſiæ non ſeruans. Nec eſt ſimile de baptiſmo, quod eſt ſacramentum neceſſitatis, defectum autem huius ſacramẽti poteſt ſupplere ſpiritualis manducatio, ſicut Auguſtinus* dicit.

In arg. Sed cõtra.

Tract. 26. Ioã. to. 9 Colligitur etiã ex eo quod ex Aug refertur de conſ d. 4 c. Nulli.

ARTICVLVS II.

Vtrùm hæc ſit conueniens forma conſecrationis panis, hoc eſt corpus meum.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit cõueniens forma conſecrationis panis, hoc eſt corpus meum. Per formam enim ſacramenti debet exprimi ſacramenti effectus. Sed effectus, qui fit in conſecratione panis, eſt cõuerſio ſubſtantię panis in corpus Chriſti, quę magis exprimitur per hoc verbum, fit, quàm per hoc verbum, eſt. Ergo in forma conſecrationis deberet dici, hoc fit corpus meum.

Sup. q. 60 art. 8. cor. et q. 89. artic. 2. cor & ſuf. q. 83. ar. 4 ad 1. & q. 84. ar. 3 cor. Et 4. d 8 q. 2 ar. 1. q 1. & 2. & ar. 4 q. 3. et 1. co. 11. lec. 5. co. 4.

¶ 2. Præterea, Ambroſ.† dicit in lib. de ſacramentis, Sermo Chriſti hoc cõficit ſacramentũ, quis ſermo

** Lib 4 ca. 4 nõ procul a prĩ. to. 4.*

mo Chriſti? hic, quo facta ſunt omnia, Iuſſit Dominus & facta ſunt cæli & terra. Ergo & forma huius ſacramenti conueniẽtior eſſet per verbum imperatiuũ, vt diceretur, hoc fit corpus meum.

¶ 3. Præterea, Per ſubiectũ huius locutionis importatur illud quod conuertitur, ſicut per prędicatum importatur cõuerſionis terminus. Sed ſicut eſt determinatũ id, in quod fit cõuerſio (nõ enim fit cõuerſio, niſi in corpus Chriſti) ita eſt determinatũ id quod conuertitur, nõ enim cõuertitur in corpus Chriſti, niſi panis. Ergo ſicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte ſubiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis eſt corpus meum.

¶ 4. Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuerſio, eſt determinatæ naturæ (quia eſt corpus) ita etiam eſt determinatæ perſonæ. Ergo ſicut ad determinãdum naturã, dicitur corpus, ita ad determinandam perſonam, deberet dici, hoc eſt corpus Chriſti.

¶ 5. Prętereà, In verbis formæ non debet poni aliquid, quod nõ ſit de ſubſtantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibuſdã libris hęc coniunctio, enim, quæ nõ eſt de ſubſtantia formæ.

Sed contra eſt, quod Dominus hac forma in conſecrando eſt vſus, vt patet Matth. 26.

Respondeo dicẽdum, quod hæc eſt cõueniens forma conſecrationis panis. Dictũ eſt enim,* quod hæc conſecratio conſiſtit in cõuerſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti. Oportet autem formam ſacramenti ſignificare id, quod in ſacramento efficitur. Vnde & forma conſecrationis panis debet ſignificare ipſam conuerſionem panis in corpus Chriſti. In qua tria conſiderantur. ſ. ipſa cõuerſio, & terminus à quo & termin⁹ ad quẽ. Cõuerſio aũt põt cõſiderari dupliciter. Vno modo, vt in fieri, alio modo, vt in facto eſſe. Non autem debuit ſignificari conuerſio in hac forma, vt in fieri, ſed vt in facto eſſe. Primò quidẽ, quia hæc conuerſio non eſt ſucceſſiua (vt ſuprà dictum eſt*) ſed inſtantanea. In huiuſmodi autem mutationibus fieri, nõ eſt niſi factũ eſſe. Secundò, quia ita ſe habẽt formæ ſacramentales ad ſignificandũ effectum ſacramenti, ſicut ſe habẽt formæ artificiales ad repræſentandum effectum artis. Forma autem artificialis, eſt ſimilitudo vltimi effectus, in quem fertur intẽtio artificis, ſicut forma artis in mente ædificatoris eſt forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autem per conſequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuerſio, vt in facto eſſe ad quod ferẽ intentio. Et quia ipſa conuerſio exprimitur in hac forma, vt in facto eſſe, neceſſe eſt, quod extrema conuerſionis ſignificentur, vt ſe habent in facto eſſe conuerſionis. Tunc autẽ terminus ad quem, habet propriã naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſed terminus à quo, non manet ſecundum ſuã ſubſtantiam, ſed ſolùm ſecundum accidentia, quibus ſenſui ſubiacet, & ad ſenſum determinari poteſt. Vnde conuenienter terminus conuerſionis à quo, exprimitur per pronomen demonſtratiuum relatũ ad accidentia ſenſibilia, quæ manent: terminus autem ad quem, exprimitur per nomen ſignificans naturam eius, in quod fit conuerſio. Quod quidem eſt totum corpus Chriſti, & non

Art. præc.

q.75.ar.7

q.76.art.1. ad 2. & non ſola caro eius, vt dictũ eſt†. Vnde hęc forma eſt conuenientiſſima, hoc eſt corpus meum.

Ad primum ergo dicendum, quod fieri non eſt vltimus effectus huius cõſecrationis, ſed factũ eſſe: vt dictum eſt.† Et ideo hoc potius exprimi debet in forma. In cor. ar.

Ad secundum dicendum, quod ſermo Dei operatus eſt in creatione rerum, qui etiam operatur in hac conſecratione, aliter tamen & aliter. Nam hic operatur effectiuè & ſacramentaliter, ideſt, ſecundum vim ſignificationis. Et ideo oportet in hoc ſermone ſignificari vltimum effectum conſecrationis per verbum ſubſtantiuum indicatiui modi & præſentis temporis. Sed in creatione rerum operatus eſt ſolum effectiuè, quę quidem efficientia eſt per imperium ſuæ ſapientiæ. Et ideo in creatione rerũ exprimitur ſermo diuinus per verbũ imperatiui modi ſecundũ illud Geneſ.1. Fiat lux, & facta eſt lux.

Ad tertium dicendũ, quod terminus à quo in ipſo facto eſſe conuerſionis, non retinet naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſicut terminus ad quem, & ideo non eſt ſimile.

Ad quartum dicendum, quod per hoc pronomen, meum, quod includit demonſtrationẽ primę perſonæ (quę eſt perſona loquẽtis) ſufficienter exprimitur perſona Chriſti, ex cuius perſona hæc proferuntur, vt dictum eſt. † ar. pra. et ar. 1.

Ad quintum dicendũ, quod hæc coniunctio, enim, apponitur in hac forma ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, à beato Petro Apoſtolo deriuatam, & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non eſt de forma, ſicut nec verba pręcedentiã formam.

ARTICVLVS III.

Vtrum hæc ſit conueniens forma conſecrationis vini, hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma conſecrationis vini, hic eſt calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamẽti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorũ. Sicut enim panis conuertitur in corpus Chriſti ex vi cõſecrationis, ita & vinum in ſanguinem Chriſti, ſicut ex prædictis patet *. Sed in forma conſecrationis panis ponitur in recto corpus Chriſti, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur ſanguis Chriſti in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei. 4.d 8.q.1.ar. 2.q.1.& 3. Et 1. co. 11. le. 6. co. 3. 4. & 5. q.76.art.1.& 2.

¶ 2. Præterea, Non ſunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in conſecratione panis, quam ea, quæ proferũtur in cõſecratione vini, cũ vtraq; ſint verba Chriſti. Sed ſtatim dicto, hoc eſt corpus meũ, eſt perfecta conſecratio panis. Ergo ſtatim cùm dictum eſt, hic eſt calix ſanguinis mei, eſt perfecta conſecratio ſanguinis, & ita ea quæ ſequũtur, non vidẽtur eſſe de ſubſtantia formæ, præſertim cũ pertineãt ad proprietates huius ſacramenti.

¶ 3. Pręterea, Teſtamentum nouum pertinere videtur ad internã inſpirationẽ, vt patet ex hoc quod Apoſtolus ad Hebr. 8. introducit verba, quæ habentur Hierem. 31. Cõſummabo ſuper domum Iſraël teſtamen-

teſtamentum nouum, dando leges meas in mentem eorum. Sacramenrum autem exterius viſibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma ſacramenti dicitur, noui teſtamenti.

¶ 4.Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quòd eſt propè principium ſui eſſe. æternum autem nõ habet principium ſui eſſe. Ergo inconuenienter dicitur, noui & ęterni, quia videtur contradictionẽ implicare.

¶ 5.Præterea, Occaſiones erroris ſunt hominibus ſubtrahende, ſecundum illud Iſai.57. Auferte oſfendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æſtimantes myſticè ſolùm eſſe corpus & ſanguinem Chriſti in hoc ſacramẽto. Ergo in hac forma incõuenienter ponitur myſterium fidei.

q.73.ar.3.ad 3. ¶ 6.Præterea, Suprà dictũ eſt, * quod ſicut baptiſmus eſt ſacramentum fidei, ita Euchariſtia eſt ſacramẽtum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ 7.Præterea, totum hoc ſacramentum & quantum ad corpus, & quantum ad ſanguinem, eſt memoriale Dominicę paſſionis, ſecundũ illud 1.Corinth.11. Quotieſcunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis. Non ergo magis debuit in forma cõſecrationis ſanguinis fieri mentio de paſſione Chriſti & eius fructu, quàm in forma cõſecrationis corporis, præſertim cũ Luc.22. Dominus dixerit, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.

q.48.& 49. ar.2. ¶ 8.Præterea, Paſſio Chriſti (vt ſuprà habitum eſt*) ad ſufficientiã profuit omnibus, quantum verò ad efficientiam, profuit multis. Debuit ergo dici: Qui effundetur pro omnibus, aut pro multis, ſine hoc quòd adderetur, pro vobis.

¶ 9.Pręterea, verba quibus hoc ſacramentum conficitur, efficaciã habent ex inſtitutione Chriſti. Sed nullus Euangeliſta recitat Chriſtũ hæc omnia verba dixiſſe. Ergo hęc non eſt conueniens forma cõſecrationis vini.

SED CONTRA eſt, quod Eccleſia ab Apoſtolis inſtructa, * vtitur hac forma in conſecratione vini. *De celebr. miſſarum c. Cùm Martha.*

RESPONDEO dicendum, quod circa hanc formam eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod de ſubſtantia formæ huius eſt hoc ſolũ quod dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, non autẽ, ea quæ ſequũtur. Sed hoc videtur inconueniens, quia ea, quæ ſequuntur, ſunt quędã determinationes prædicati, id eſt ſanguinis Chriſti: vnde pertinent ad integritatem eiuſdem locutionis. Et propter hoc ſunt alij, qui melius dicunt, quod omnia ſequentia ſunt de ſubſtãtia formę vſq; ad hoc quod poſtea ſequitur: Hoc quotieſcunque feceritis, quod pertinet ad vſum huius ſacramenti: vnde nõ eſt de ſubſtantia formæ. Et inde eſt, quod ſacerdos eodem ritu & modo, ſcilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Luc. etiam 22. interponuntur verba ſequentia verbis præmiſſis, cum dicitur: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Dicendũ eſt ergo, quòd omnia prædicta† verba ſunt de ſubſtantia formæ. *Poſita in arg.1.* Sed per prima verba, cùm dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa conuerſio vini in ſanguinem,

Ar. praec. nem, eo modo, quo dictum eſt † in forma conſecrationis panis. Per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſſione, quæ operatur in hoc ſacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter ad adipiſcendam æternam hæreditatem, ſecundum illud Hebræ. 10. Habentes fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti. Et ad hoc deſignandum dicitur noui & æterni teſtamenti. Secundò ad iuſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem ſecundum illud Roma. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum, qui ex fide eſt Iesv Chriſti, & quantum ad hoc ſubditur, myſterium fidei. Tertio autem ad remouendum impedimenta vtriuſque prædictorum, ſcilicet, peccata, ſecundum illud Hebræ. 9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientiã noſtram ab operibus mortuis, id eſt, à peccatis. Et quantum ad hoc ſubditur: Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

Ad primvm ergo dicendum, quod cùm dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, eſt locutio figuratiua. Et poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſecũdum metonimiam, qua ponitur continens pro contento, vt ſit ſenſus: Hic eſt ſanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio, quia ſanguis Chriſti in hoc ſacramento conſecratur, inquantum eſt potus fidelium, quod non importatur in ratione ſanguinis, & ideo oportuit hoc deſignari per vas huic vſui accõmodatum. Alio modo poteſt intelligi ſecundum metaphoram, prout per calicem ſimilitudinariè intelligitur paſſio Chriſti, quę ad ſimilitudinem calicis inebriat (ſecundum illud Threnor. 3. Repleuit me amaritudinibus: inebriauit me abſynthio. vnde & ipſe Dominus paſſionem ſuam calicem nominat, Matth. 26. dicens: Tranſeat à me calix iſte.) Vt ſit ſenſus, hic eſt calix paſſionis meæ, de qua fit mentio in ſanguine ſeorſum à corpore conſecrato, quia ſeparatio ſanguinis à corpore fuit per paſſionem.

Ad secvndvm dicendum, quod quia (vt dictum eſt †) ſanguis ſeorſum conſecratus, expreſsè paſſionem Chriſti repræſentat, ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu paſſionis, quã in cõſecratione corporis, quod eſt paſſionis ſubiectum. Quod etiam deſignatur in hoc quod Dominus dicit: Quod pro vobis tradetur, qua ſi diceret: Quod pro vobis paſſioni ſubiicietur. † In cor. arti. & q. 76. ar. 2. ad 1.

Ad tertivm dicendum, quod teſtamentum eſt diſpoſitio hæreditatis. Hæreditatem autem cæleſtem diſpoſuit Deus hominibus dandã per virtutem ſanguinis Iesv Chriſti, quia vt dicitur Hebræ. 9. Vbi eſt teſtamentum, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Sanguis autem Chriſti dupliciter eſt hominibus exhibitus. primò quidem in figura, quod pertinet ad vetus teſtamẽtum. Et ideo Apoſtolus ibidem concludit. Vnde nec primum teſtamentum ſine ſanguine dedicatum eſt. Quod patet ex hoc, quod ſicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Moſe, omnem populũ aſperſit, dicens: Hic eſt ſanguis teſtamẽti, quod mãdauit ad vos De⁹. Secũdò autem eſt exhibitus in rei veritate.

veritate. quod pertinet ad nouum teſtamentū. Et hoc eſt, quod Apoſtolus ibidē pręmittit dicens: Ideo noui teſtamēti mediator eſt Chriſtus, vt morte intercedente, repromiſſionē accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic ſanguis noui teſtamenti, quia iam nō in figura, ſed in veritate exhibetur. vnde ſubditur, qui pro vobis effundetur. Interna autem inſpiratio ex huius ſanguinis virtute procedit ſecundum, quod paſſione Chriſti iuſtificamur.

Ad qvartvm dicēdum, quod hoc teſtamentum eſt nouū ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc teſtamentum diſponitur. Ipſa etiam perſona Chriſti, cuius ſanguine teſtamentum diſponitur, eſt æterna.

Ad qvintvm dicēdū, quod myſterium hic ponitur, non quidē ad excludendam rei veritatem, ſed ad oſtendendam occultationem, quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento, & ipſa paſſio Chriſti occultè fuit figurata in veteri teſtamento.

Ad sextvm dicendum, quod dicitur myſterium fidei, quaſi fidei obiectum, quia quod ſanguis Chriſti ſecundum veritatem ſit in hoc ſacramento, ſola fide tenetur. Ipſa etiam Chriſti paſſio per fidem iuſtificat. Baptiſmus autem dicitur ſacramentum fidei, quia eſt quædā fidei proteſtatio. Hoc autem eſt ſacramentum charitatis, quaſi figuratiuum & effectiuum.

Ad septimvm dicendum, (quod ſicut dictū eſt*) ſanguis ſeorſum conſecratus à corpore, expreſſius repræſentat paſſionē Chriſti. Et ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de paſſione Chriſti & fructu ipſius, quàm in cōſecratione corporis.

In ſolu. ad 2. & locis ibi citatis.

Ad octavvm dicendū, quod ſanguis paſſionis Chriſti, non ſolū habet efficaciam in Iudęis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris teſtamenti, ſed etiam in gentilibus: nec ſolùm in ſacerdotibus, qui hoc conficiunt ſacramentum, vel aliis, qui ſumunt, ſed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo ſignanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, ſcilicet Gentilibus: vel, pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

Ad nonvm dicendum, quod Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiua Eccleſia oportebat eſſe occultas, vt dicit Dionyſ. in fine Eccleſiaſt. hierar. ſed intenderunt hiſtoriam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuerſis ſcripturæ locis accipi poſſunt. Nam quod dicitur, hic eſt calix, habetur Luc. 22. & 1. Corinth. 11. Matth. autem 26. dicitur, hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Quòd autem additur, æterni, & iterum myſterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit, ſecundū illud 1. Corinth. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

c. 7. eccle. hier. par. 3. inter medium & fine.

ARTI.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata, effectiua conſecrationis.

Inf.arti.5.cor. Et 4.d.8 q.1. arti.4 q. 2.& d.8 q.2.ar.1. & d. 10 in expoſ. lit. ad 6. & 7. Ar.2.& 3. Lib. 4. ortho. fid. c 14.circa medium.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod prædictis verbis †formarum non inſit aliqua vis creata, effectiua cõſecrationis. Dicit enim Damaſ.* in 4. lib. Sola virtute Spiritus ſancti fit conuerſio panis in corpus Chriſti, ſed virtus Spiritus ſancti eſt virtus increata. Ergo nulla virtute creata horũ verborum conficitur hoc ſacramentũ.

1.p.q.110.art.4.

¶ 2. Præterea, Opera miraculoſa non fiunt aliqua virtute creata, ſed ſola virtute diuina, vt in prima parte habitum eſt. * Sed conuerſio panis & vini, in corpus & ſanguinẽ Chriſti, eſt opus non minus miraculoſum, quã creatio rerum, vel etiã formatio corporis Chriſti in vtero virginali, quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc ſacramẽtum conſecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

Poſita in ar.2. & 3. in arg.1.

q 75. ar.7.

¶ 3. Præterea, Prædicta verba * nõ ſunt ſimplicia, ſed ex multis cõpoſita, nec ſimul, ſed ſucceſſiuè proferuntur. Conuerſio autem prædicta (vt ſupra dictum eſt†) fit in inſtãti. vnde oportet, quòd fiat per ſimplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

li 4.c. 4. ante medium, to.4.

SED CONTRA eſt, quod Amb. †dicit in lib. de Sacramentis. Si tanta eſt vis in ſermone Domini IESV, vt inciperent eſſe, quæ non erant, quantò magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationẽ, quia ſermo Chriſti in aliud creaturam mutat.

Ar.2.& 1. poſitis in arg.1.

q.62.art.1.& 3.4.

q.65.ar.3.

q 62.art.1.& 4.

q.62.art.4.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt nullam virtutem creatam eſſe nec in prædictis verbis† ad tranſubſtantiationem faciẽdam, nec etiam in aliis ſacramentorum formis, vel etiam in ipſis ſacramentis ad inducendos ſacramentorum effectus. Quod (ſicut ſuprà habitum eſt†) & dictis ſanctorũ repugnat, & derogat dignitati ſacramẽtorum nouæ legis. Vnde cùm hoc ſacramentum ſit præ cæteris dignius (ſicut ſuprà dictum eſt†) conſequens eſt, quod in verbis formalibus huius ſacramenti ſit quædã virtus creata ad conuerſionem huius ſacramenti faciendam: inſtrumentalis tamẽ, ſicut & in aliis ſacramẽtis, ſicut ſupra dictum eſt †. Cùm enim hæc verba ex perſona Chriſti proferantur, ex eius mandato cõſequuntur virtutem inſtrumentalẽ à Chriſto, ſicut & cętera eius facta vel dicta habent inſtrumentaliter ſalutiferam virtutem, vt ſuprà dictum eſt †.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cùm dicitur ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti, non excluditur virtus inſtrumentalis, quę eſt in forma huius ſacramenti, ſicut cùm dicitur, ſolus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

AD SECVNDVM dicendum, quod opera miraculoſa, nulla creatura poteſt facere, quaſi agens principale, poteſt tamen ea facere inſtrumentaliter, ſicut ipſe tactus manus Chriſti ſanauit leproſum. Et per hunc modum verba Chriſti cõuertunt panem in corpus Chriſti. Quod quidem fieri non potuit in

con-

conceptione corporis Chriſti,qua corpus Chriſti formabatur,vt aliquid à corpore Chriſti procedens haberet inſtrumentalem virtutem ad ipſius corporis formationem. In creatione etiam nō fuit aliquod extremum, in quod inſtrumentalis actio creaturæ poſſet terminari, vnde non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum,quod prædicta verba* quibus fit cōſecratio,ſacramentaliter operantur. Vnde vis conuerſiua,quæ eſt in formis horum ſacramentorum,conſequitur ſignificationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo inſtanti prolationis verborum,prædicta verba conſequuntur hanc virtutem,in ordine tamen ad præcedentia. Et hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati,licet in ipſis verbis exterius prolatis,ſit quædam cōpoſitio.

Poſita in ar. 2 & 3. in argu. 5.

ARTICVLVS V.

Vtrum prædictæ locutiones ſint veræ.

4. diſt. 8. q. 2. ar. 1. q. 4.

Ad quintū ſic proceditur. Videtur,quod prædictæ locutiones non ſint veræ. Cum enim dicitur,hoc eſt corpus meū, ly hoc, eſt demōſtratiuum ſubſtantię. Sed ſecundum prædicta,* quando proferetur hoc pronomen, hoc, adhuc eſt ibi ſubſtantia panis, quia trāſubſtantiatio fit in vltimo inſtanti prolationis verborum. Sed hæc eſt falſa,panis eſt corpus Chriſti; ergo & hæc eſt falſa, hoc eſt corpus meū.

Artic. 2.

¶ 2. Præterea, Hoc pronomen, hoc,facit demonſtrationem ad ſenſum. Sed ſpecies ſenſibiles, quæ ſunt in hoc ſacramento, neque ſunt ipſum corpus Chriſti neque accidētia corporis Chriſti. Ergo hæc locutio non poteſt eſſe vera, hoc eſt corpus meum.

¶ 3. Præterea, Hæc verba (ſicut dictum eſt*) ſua ſignificatione efficiunt cōuerſionem panis in corpus Chriſti. Sed cauſa effectiua præintelligitur effectui. Ergo ſignificatio horum uerborum præintelligitur cōuerſioni panis in corpus Chriſti. Sed ante conuerſionem hæc eſt falſa,hoc eſt corpus meum. Ergo ſimpliciter eſt iudicandum quod ſit falſa. Et eadem ratio eſt de hac locutione, hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

Art præc.

Sed contra eſt, quod hæc verba proferūtur ex perſona Chriſti,qui de ſe dicit Ioan. 14. Ego ſum veritas.

Respondeo dicēdum, quod circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione,hoc eſt corpus meū, hæc dictio, hoc, importat demonſtrationem vt conceptam, & non vt exercitam,quia tota iſta locutio ſumitur materialiter, cum recitatiuè proferatur. Recitat enim ſacerdos Chriſtum dixiſſe, hoc eſt corpus meum. Sed hoc ſtare non poteſt,quia ſecundū hoc verba hęc non applicarētur ad materiam corporalem præſentem,& ita non perficeretur ſacramētum: dicit enim Auguſt.* ſuper Ioann. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramētum. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quęſtionis,quia eædem rationes manent circa primam prolationem, qua Chriſtus hæc verba protulit, quare manifeſtum eſt,quod nō materialiter ſed ſignificatiuè ſumebātur. Et ideo dicēdum eſt, quod etiā quādo proferuntur à ſacerdote, ſignificatiuè & non tantum materialiter ſumuntur. Nec obſtat quod

Tract. 80. in Ioan. à med. to. 9.

 ſacer-

ſacerdos ea recitatiuè profert, quaſi à Chriſto dicta, quia propter infinitam virtutẽ Chriſti, ſicut ex contactu carnis ſuę, vis regeneratiua peruenit nõ ſolũ ad illas aquas, quæ Chriſtum tetigerunt, ſed ad omnes vbique terrarũ, per omnia futura ſecula: ita etiam ex prolatione ipſius Chriſti, hæc verba virtutẽ conſecratiuam ſunt conſecuta, à quocunque ſacerdote dicantur, ac ſi Chriſtus ea præſentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt, quod hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonſtrationem, non ad ſenſum, ſed ad intellectum, vt ſit ſenſus, hoc eſt corpus meum, ideſt, ſignificatũ per hoc, eſt corpus meũ. Sed nec hoc ſtare poteſt, quia cũ in ſacramentis hoc efficiatur, quod ſignificatur, nõ fieret per hanc formam, vt corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſecundum veritatem, ſed ſolum ſicut in ſigno, quod eſt hæreticum, vt ſupra dictum eſt.† Et ideo alij dixerũt, quod hæc dictio, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum, ſed intelligitur hæc demonſtratio non pro illo inſtanti locutionis, quo profertur hæc dictio, ſed pro vltimo inſtanti locutionis; ſicut cum aliquis dicit, nunc taceo, hoc aduerbium, nunc, facit demonſtrationem pro inſtanti immediatè ſequenti locutionem, eſt enim ſenſus, ſtatim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc ſtare poteſt; quia ſecundum hoc, huius locutionis eſſet ſenſus, corpus meũ eſt corpus meum. Quod prædicta locutio non facit, quia hoc fuit etiam ante prolationem verborũ, vnde nec hoc prædicta locutio ſignificat. Et ideo aliter dicendum eſt, quod ſicut prædictum eſt,† hæc

Q.75.ar.1.

In iſto ar. in arg. 3. & ar. præced. ad 2.

locutio habet virtutem factiuam conuerſionis panis in corpus Chriſti. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent ſolum vim ſignificatiuam, & non factiuam, ſicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ eſt factiua rei, conceptioni intellectus noſtri ſpeculatiui, quæ eſt accepta à rebus, nam voces ſunt ſigna intellectuum ſecundum Philoſophum.† Et ideo ſicut conceptio intellectus practici non præſupponit rem conceptam, ſed facit eam, ita veritas huius locutionis non præſupponit rẽ ſignificatã, ſed facit eã, ſic enim ſe habet verbũ Dei ad res factas per verbum. Hęc autem conuerſio non fit ſucceſſiuè, ſed in inſtanti, ſicut dictum eſt. * Et ideo oportet quidem intelligere prædictam locutionem ſecundum vltimum inſtans prolationis verborum, non tamen ita quod præſupponatur ex parte ſubiecti id quod eſt terminus conuerſionis, ſcilicet, quod corpus Chriſti, ſit corpus Chriſti; neque etiam illud quod fuit ante conuerſionem, ſcilicet panis, ſed id quod communiter ſe habet quantum ad vtrumque, ſcilicet contentum in generali ſub iſtis ſpeciebus. Nõ enim faciũt hęc verba quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti, neque quod panis ſit corpus Chriſti; ſed quod contentum ſub his ſpeciebus, quod prius erat panis, ſit corpus Chriſti. Et ideo ſignanter non dicit Dominus, hic panis eſt corpus meum, quod eſſet ſecundũ intellectũ ſecũdę opinionis: neq; hoc corpus meũ eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum tertiæ opinionis, ſed in generali, hoc eſt corpus meũ nullo nomine appoſito à parte ſubiecti

Li. 1. periher. 1. lib. to. 1.

Ar. 2. huius q. & q. 75. ar. 7.

iecti, ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtanriam in communi, ſine qualitate, ideſt forma determinata.

Ad primvm ergo dicendum, quod hæc dictio, hoc, demonſtrat ſubſtantiam, ſed abſque determinatione propriæ naturæ, ſicut dictum eſt.* In cor. ar.

Ad secvndvm dicendũ, quod hoc pronomẽ, hoc, non demonſtrat ipſa accidentia, ſed ſubſtantiã ſub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis, & poſtea eſt corpus Chriſti. Quod licet nõ informetur his accidentibus, tamen ſub eis cõtinetur.

Ad tertivm dicẽdum, quod ſignificatio huius locutionis præintelligitur rei ſignificatæ ordine naturæ ſicut cauſa naturaliter eſt prior effectu. Non tamen ordine tẽporis, quia hæc cauſa ſimul habet ſecum ſuum effectum. Et hoc ſufficit ad veritatem locutionis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum forma conſecrationis panis, conſequatur ſuum effectum, antequam perficiatur forma conſecrationis vini.

4.d.8.q.2.ar. 4.q.2. & d. 11.q.2.ar.1.q 1.ad 4. Et 1. co.11.le.6.co. 2. — Ad ſextum ſic proceditur. Videtur, quod forma conſecrationis panis, non conſequatur ſuum effectum, quouſque perficiatur forma conſecrationis vini. Sicut enim per conſecrationem panis incipit eſſe corpus Chriſti ſub hoc ſacramento, ita per conſecrationem vini incipit eſſe ſanguis. Si ergo verba conſecrationis panis haberent ſuum effectum ante conſecrationẽ vini, ſequeretur quod in hoc ſacramento inciperet eſſe corpus Chriſti* ſine ſanguine, quod eſt inconueniens. Alias euãgel:

¶2. Præterea, Vnum ſacramentum, vnum habet complementum, vnde licet in baptiſmo ſint tres immerſiones, non tamen prima immerſio cõſequitur ſuum effectum, quouſque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc ſacramentũ eſt vnũ vt ſupra dictum eſt.* Ergo verba quibus conſecratur panis, non conſequuntur ſuum effectum ſine verbis ſacramentalibus, quibus conſecratur vinum. Q.73.ar.2.

¶3. Præterea, In ipſa forma cõſecrationis panis, ſunt plura verba, quorum prima non conſequuntur effectum, niſi prolato vltimo, ſicut dictum eſt.* Ergo pari ratione nec verba, quibus conſecratur corpus Chriſti, habent effectum, niſi prolatis verbis, quibus ſanguis Chriſti conſecratur. ar.4. huius q ad 3.

Sed contra eſt, quod ſtatim dictis verbis conſecrationis panis, hoſtia conſecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, ſi nõ eſſet ibi corpus Chriſti, quia ſic ad idololatriam pertineret. Ergo verba conſecrationis panis, ſuum effectum conſequuntur, antequam proferantur verba conſecrationis vini.

Respondeo dicẽdum, quòd quidam doctores dixerunt, quòd hæ duæ formæ, ſcilicet, cõſecrationis panis & vini, ſe inuicem expectant in agẽdo, ita ſcilicet quod prima non perficit ſuum effectum antequam proferatur ſecunda. Sed hoc ſtare non poteſt, (quia ſicut dictum eſt*) ad veritatem huius locutionis, hoc eſt corpus meum, requiritur propter verbum præſentis tẽporis, quod res ſignificata ſimul tẽpore ſit cum ipſa ſignificatione locutionis, alioquin ſi in futurum expectaretur res ſignificata, appone- Ar.2.&3.huius q.

retur verbum futuri temporis, non autem verbum præſentis, ita ſcilicet quod non diceretur, hoc eſt corpus meum, ſed hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur ſtatim, completa locutione horum verborum, & ideo oportet rem ſignificatam ſtatim adeſſe. Quæquidem eſt effectus huius ſacramenti: alioquin locutio non eſſet vera. Eſt etiã hæc poſitio contra ritum Eccleſiæ, quę ſtatim poſt prolationem verborum, corpus Chriſti adorat. Vnde dicendum eſt, quod prima forma non expectat ſecundam in agendo, ſed ſtatim habet ſuum effectũ.

Poſtam initio corp. AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex hac ratione videntur fuiſſe decepti illi, qui prædictam † poſitionem poſuerunt. Vnde intelligendum eſt, quod facta conſecratione panis, eſt quidẽ corpus Chriſti ibi ex vi ſacramenti, & ſanguis ex reali concomitantia: ſed poſtmodum per conſecrationem vini, fit ibi econuerſo. ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti: corpus autem ex reali concomitantia. Ita quod totus Chriſtus eſt ſub vtraque ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt.*

Q.78.ar.1.& 2.

AD SECVNDVM dicendũ, quod hoc ſacramentum eſt vnum perfectione (ſicut ſupra dictum eſt*) inquantum ſcilicet conſtituitur ex duobus, ſcilicet cibo & potu, quorum vtrumque per ſe habet ſuam perfectionem. Sed tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad vnum ſimplicem effectum. Et ideo non eſt ſimile.

Q.73.ar.2.

AD TERTIVM dicendum, quod diuerſa verba, quę ſunt in forma cõſecrationis panis, conſtituunt veritatem vnius locutionis, non autem verba diuerſarum formarum. Et ideo non eſt ſimile.

Sententiæ & concluſiones quæſt.

PRima concluſio: *Forma cõſecrationis panis eſt hæc; hoc eſt corpus meum: vini autem hæc, hic eſt calix ſanguinis mei, &c. Primò, quia Chriſtus Dominus hoc ſacramentum inſtituens eiſdem verbis conſecrauit, & eiſdem præcepit ſacerdotes cõſecrare, dicens [hoc facite.] Secundò, quia hæc verba ſignificant quod efficiunt in termino prolationis & ſignificationis, & ideo [hoc] eſt ſubſtãtia accidentibus tecta, quæ in eodem termino eſt corpus vel ſanguis Chriſti.*

Secunda concluſio: *In eiſdem formis, quæ omnino & propriè veræ ſunt, ineſt vis inſtrumentalis effectiua tranſubſtantiationis, quia virtute diuina efficiũt quod ſignificant.*

Tertia concluſio: *Effectus vnius formæ non pẽdet ab alterius formæ effectu. quia ſignificatio vnius, per quam efficiũt, non pendet ab alterius ſignificatione. de hac q. partite & diſtinctè dictum eſt ſupra q. 74. quia materiæ & formæ ſacramenti cõiuncta eſt doctrina: & tranſubſtãtiatio eſt effectus formæ, de qua q. 75. & ideo cauſæ, id eſt forma doctrina debuit præcedere.*

QVÆSTIO LXXIX.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ, in octo articulos diuiſa.

D*Einde conſiderandum eſt de effectibus huius ſacramenti.*

Et circa hoc quęruntur octo.

Primò, vtrum hoc ſacramentum conferat gratiam.

Secundò, vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ.

Tertiò, vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis.

Quar-

Quartò, vtrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale.

Quintò, vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur.

Sextò, vtrum hoc ſacramentum homines præſeruet à peccatis futuris.

Septimò, vtrum hoc ſacramentum proſit aliis, quàm ſumentibus.

Octauò, de impedimento effectus huius ſacramenti.

ARTICVLVS I.

Vtrum per hoc ſacramentum conferatur gratia.

Inf. art. 4. contra & 4 d. 12 q. 2. art. 2. q. 1. ad 2.

AD primũ ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramẽtũ non cõferatur gratia. Hoc enim ſacramentum eſt nutrimentũ ſpirituale. Nutrimẽtum autẽ nõ datur niſi viuenti. Cũ ergo vita ſpiritualis ſit per gratiã, non competit hoc ſacramentum niſi habẽti gratiam. Non ergo per hoc ſacramentum confertur gratia, vt primo habeatur: ſimiliter etiã nec ad hoc quod augeatur, quia augmentum ſpirituale pertinet ad ſacramentum confirmationis, vt dictum eſt * Non ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

Q. 72. ar. 1. & 7.

¶2. Præterea, Hoc ſacramentũ confertur vt quædam ſpiritualis refectio. Sed refectio ſpiritualis magis videtur pertinere ad vſum gratiæ, quàm ad gratiæ collationem. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum gratia non conferatur.

¶3. Præterea, Sicut ſupra dictũ eſt, * in hoc ſacramento corpus Chriſti offertur pro ſalute corporis; ſanguis autem pro ſalute animæ. Sed corpus non eſt ſubiectum gratiæ, ſed anima, vt in ſecunda parte * habitũ eſt. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc ſacramentũ gratia non confertur.

Q. 74. ar. 1. et 76. ar. 2. ad 2

1. 2. q. 110 ar. 4.

SED CONTRA eſt, quod Dominus dicit Ioann. 6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Sed vita ſpiritualis eſt per gratiam. Ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

RESPONDEO dicẽdum, quod effectus huius ſacramẽti debet cõſiderari, primo quidem, & principaliter ex eo quod in hoc ſacramẽto continetur, quod eſt Chriſtus. Qui ſicut in mundum viſibiliter veniens contulit mundo vitam gratiæ (ſecundum illud Ioann. 1. Gratia & veritas per IESVM Chriſtum facta eſt) ita in hominem ſacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Ioan. 6. Qui mãducat me, viuet propter me. Vnde & Cyrill. † dicit: Viuificatiuũ Dei verbum, vniẽs ſeipſum propriæ carni, fecit ipſam viuificatiuam, decebat enim eum noſtris quodammodo vniri corporibus per ſacrã eius carnem & pretioſum ſanguinem, quæ accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane & in vino. Secundo, conſideratur ex eo quod per hoc ſacramentum repræſentatur, quod eſt paſſio Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt. † Et ideo effectum, quem paſſio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine. Vnde ſuper illud, Ioann. 19. Continuo exiuit ſanguis & aqua, dicit Chryſoſto. * Quia hinc ſuſcipiunt principium ſacra myſteria cum acceſſeris ad tremendum calicem, vt ab ipſa bibiturus Chriſti coſta, ita accedas. Vnde & ipſe Dominus dicit Matth. 26. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionẽ peccatorum.

Lib. 4 in Ioa. c. 12. & 14.

Q. 76. art. 1 ad 1. & 2. & q. 74. ar. 1.

Ho. 84. in Ioan. circa me. to. 3.

Tertio conſideratur effectus huius ſacramenti ex modo, quo traditur hoc ſacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit, quantum ad vitam corporalem (quod ſcilicet ſuſtentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc ſacramentum quantum ad vitam ſpiritualem. Vnde Ambroſ.* dicit in lib. de ſacramentis: Iſte panis eſt vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Et Chryſoſto.* dicit ſuper Ioann. Præſtat ſe nobis deſideranti bus & palpare, & comedere, & amplecti. Vnde & ipſe Dominus dicit Ioann. 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Quarto coſideratur effectus huius ſacramenti ex ſpeciebus, in quibus traditur hoc ſacramentũ. Vnde Auguſt.* ibidem dicit, Dominus noſter corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commẽdauit, quæ ad vnũ aliquid rediguntur ex multis: namque aliud, ſcilicet panis, ex multis granis in vnum conſtat, aliud ſcilicet, vinum, in vnum ex multis acinis confluit. Et ideo ipſe alibi dicit ſuper Ioann.* O ſacramentum pietatis, o ſignum vnitatis, o vinculum charitatis. Et quia Chriſtus, & eius paſſio eſt cauſa gratiæ & ſpiritualis refectio, & charitas ſine gratia eſſe non poteſt, ex omnibus præmiſſis manifeſtum eſt, quod hoc ſacramentum gratiam confert.

Lib 5. ca. 4. in me. 10. 4.

Ho. 45. in Ioã. o me. illius to. 3.

Tract. 26. in Io. non multũ remotè aſi t. 9.

Tract. 26. in Ioa. inter ſ. & me. illius to. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum ex ſeipſo virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem huius ſacramenti, vel niſi ex aliquo voto ipſius, vel per ſeipſum, ſicut adulti, vel voto Eccleſiæ ſicut paruuli, ſicut ſupra dictum eſt.* Vnde ex efficacia virtutis ipſius eſt, quod etiam ex voto ipſius aliquis gratiam conſequatur, per quam ſpiritualiter viuificetur. Reſtat igitur, vt cum ipſum ſacramẽtum realiter ſumitur, quod gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur. Aliter tamen quam per ſacramentum confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorũ Chriſti. Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita, ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per coniunctionem ad Deum.

Q. 73. ar. 3.

Ad secundum dicendũ, quod hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter cũ virtute charitatis. Vnde Damaſc.* comparat hoc ſacramentum carboni, quem Iſaias vidit, Iſai. 6. Carbo enim lignum ſimplex non eſt, ſed vnitum igni: ita & panis communionis non ſimplex panis eſt, ſed vnitus diuinitati. Sicut Grego.* dicit in Hom. Pentec. Amor Dei non eſt otioſus: magna enim operatur, ſi eſt. Et ideo per hoc ſacramentum quantum eſt ex ſui virtute, non ſolum habitus gratiæ & virtutis confertur, ſed etiam excitatur in actum, ſecundum illud 2. Corinthio. 5. Charitas Chriſti vrget nos. Et inde eſt quod ex virtute huius ſacramenti anima ſpiritualiter reficitur per hoc quod anima ſpiritualiter delectatur, & quoddam modo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ, ſecũdum illud Can. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.

Lib. 4. ortho. fid. c. 14. ãnte.

Hom. 30. in Euan. non longè a princ.

Ad tertium dicẽdum, quòd quia ſacramenta operantur ſalutẽ, quam

quam ſignificant: ideo ſecundum quandam aſſimilationem dicitur, quod in hoc ſacramento corpus offertur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ, quãuis vtrũque ad ſalutẽ vtriuſque operetur, cum ſub vtroque totus ſit Chriſtus: vt ſuprà dictum eſt.* Et licet corpus non ſit immediatum ſubiectũ gratiæ, ex anima tamẽ redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præſenti membra noſtra exhibemus arma iuſtitiæ Deo (vt habetur Romano. 6.) & in futuro corpus noſtrũ ſortietur in corruptionem & gloriam animæ.

Q. 76. art. 1. & 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod effectus huius ſacramenti non ſit adeptio gloriæ, effectus enim proportionatur ſuæ cauſæ. Sed hoc ſacramentum competit viatoribus, vnde & viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum ſint capaces gloriæ, videtur quod hoc ſacramentum non cauſet adeptionem gloriæ.

Inf. q. 80. art. 2. ad 1. & 10. 6.

¶ 2. Præterea, Poſita cauſa ſufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc ſacramentũ, qui nũquam peruenient ad gloriam: vt patet per Auguſt.* 21. de Ciuit. Dei. Non ergo hoc ſacramẽtum eſt cauſa adeptionis gloriæ.

Lib. 21. c. 25. in fi. to. 5.

¶ 3. Præterea, Maius non efficitur à minori, quia nihil agit vltra ſuam ſpeciem. Sed minus eſt accipere Chriſtum ſub ſpecie aliena, quod fit in hoc ſacramento, quàm frui eo in ſpecie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc ſacramentum non cauſat adeptionem gloriæ.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna eſt vita gloriæ. Ergo effectus huius ſacramenti eſt adeptio gloriæ.

RESPONDEO dicẽdum, quòd in hoc ſacramento poteſt conſiderari & id, ex quo habet effectũ, ſcilicet ipſe Chriſtus contentus, & paſſio eius repræſentata, & id per quod habet effectum, ſcilicet vſus ſacramenti, & ſpecies eius. Et quãtum ad vtrumque competit huic ſacramento, quod cauſet adeptionẽ vitæ æternæ. Nam ipſe Chriſtus per ſuam paſſionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ, ſecundum illud Hebr. 9. Noui teſtamenti mediator eſt, vt morte intercedente, qui vocati ſunt, accipiant repromiſſionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius ſacramenti dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei noui & æterni teſtamenti. Similiter etiam refectio cibi ſpiritualis, & vnitas ſignificata per ſpecies panis & vini, habentur quidẽ in præſenti, ſed imperfectè, perfectè autẽ in ſtatu gloriæ. Vnde Aug.* dicit ſuper illud, Ioann. 6. Caro mea verè eſt cibus, Cùm cibo & potu id appetant homines, vt non eſuriant, neque ſitiant, hoc veraciter non præſtat niſi eſt cibus & potus, qui eos, à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit in ſocietate ſanctorum, vbi pax erit & vnitas plena atque perfecta.

Tracta. 26. in Euan. nõ multum remotè à fi. to. 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut paſſio Chriſti, in cuius virtute hoc ſacramẽtum operatur, eſt quidem cauſa ſufficiens gloriæ, nõ tamẽ ita, quod ſtatim per ipſam introducamur in gloriã, ſed opor-

 tet,

tet vt prius ſimul compatiamur, vt poſtea ſimul glorificemur (ſicut dicitur Romano. 8.) ita hoc ſacramẽtum non ſtatim nos in gloriam introducit, ſed dat nobis virtutẽ perueniendi ad gloriam, & ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur. 3. Reg. 19. quod Elias comedit & bibit, & ambulabit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Oreb.

AD SECVNDVM dicendũ, quod ſicut paſſio Christi non habet ſuũ effectum in his, qui ſe ad eam non habent, vt debent: ita & per hoc ſacramentum non adipiſcuntur gloriã qui indecenter ipſum ſuſcipiũt. Vnde Aug.† dicit ſuper Ioan. exponẽs illa verba: Aliud eſt ſacramentum, & aliud virtus ſacramẽti. Multi de altari accipiunt, & accipiẽdo moriuntur. Panem ergo cæleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Vnde nõ eſt mirum, ſi illi, qui innocentiam non ſeruant, effectum huius ſacramenti non conſequuntur.

Tract. 26. in Ioan. parum à med. to. 9. & gloſ ord. ſuper illud. 1. Cor. 11 Probet.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc quod Chriſtus ſub aliena ſpecie ſumitur, pertinet ad rationem ſacramenti, quod inſtrumentaliter agit. Nihil autẽ prohibet cauſam inſtrumentalem producere potiorẽ effectũ, vt ex ſupra dictis *patet.

Q. 77. ar. 3. ad 3. arg.

ARTICVLVS III.

Vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis: dicitur enim in quadam Collecta; Sit hoc ſacramentum ablutio ſcelerum. Sed ſcelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc ſacramentum peccata mortalia abluuntur.

4. di. 9. ar. 3. q. 2. cor ſ. & d. 12. q. 2. ar. 2. q. 2.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentũ agit in virtute paſſionis Chriſti, ſicut & baptiſmus. Sed per baptiſmum dimittuntur peccata mortalia, vt ſupra † dictum eſt. Ergo & per hoc ſacramentum, præſertim cum in forma huius ſacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

Q. 69. ar. 1.

¶ 3. Præterea, Per hoc ſacramẽtum gratia cõfertur vt dictum eſt. * Sed per gratiam iuſtificatur homo à peccatis mortalibus, ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiã ipſius. Ergo per hoc ſacramentum remittuntur peccata mortalia.

Ar. 1. huius q.

SED CONTRA eſt, quod dicitur, 1. Corinthio. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Dicit autem gloſ. ibidem, quod ille manducat & bibit indignè, qui in crimine eſt vel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit, ſibi iudicium, * id eſt damnationem. Ergo ille qui eſt in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc ſacramentum, magis accumulat ſibi peccatum, quã remiſſionem ſui peccati conſequatur.

Gloſ. interlinear. ibi.

RESPONDEO dicendum, quod virtus huius ſacramẽti poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & ſic hoc ſacramentum habet virtutem ad remittendũ quæcũque peccata ex paſſione Chriſti, quæ eſt fons & cauſa remiſſionis peccatorum. Alio modo poteſt cõſiderari per cõparationẽ ad eũ, qui recipit hoc ſacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius ſacramenti effe-

effectum. Quicunque autem habet conſcientiam peccati mortalis, habet in ſe impedimentũ percipiendi effectum huius ſacramẽti, eo quod non eſt conueniẽs ſuſceptor huius ſacramenti, tum quia non viuit ſpiritualiter, & ita non debet ſpirituale nutrimẽtum ſuſcipere, quod nõ eſt niſi viuentis: tum quia nõ poteſt vniri Chriſto (quod fit per hoc ſacramentum) dum eſt in affectu peccãdi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in lib. * de Eccleſiaſticis dogmatibus, ſi mens in actu peccãdi eſt, grauatur magis Euchariſtię perceptione, quàm purificetur. Vnde hoc ſacramentum in eo, qui ipſum percipit in conſcientia peccati mortalis, nõ operatur remiſſionem peccati. Poteſt tamen hoc ſacramentum operari remiſſionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actu, ſed voto, ſicut cum quis primo iuſtificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cuius conſcientiam & affectum nõ habet. Fortè enim primò nõ fuit ſufficienter contritus: ſed deuotè & reuerẽter accedens, conſequetur per hoc ſacramẽtum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remiſſionem peccati.

Ca. 53. parum à prin. to. 3. inter opera Aug.

Ad primum ergo dicendum, quod petimus vt hoc ſacramentum ſit ablutio ſcelerum, vel eorũ, quorum conſcientiã non habemus (ſecundum illud Pſal. 18. Ab occultis meis munda me Domine) vel vt cõtritio in nobis perficiatur ad ſcelerum remiſſionem, vel etiam vt nobis robur detur ad ſcelera vitanda.

Ad secundum dicendum, quod baptiſmus eſt ſpiritualis generatio, quę eſt mutatio de non eſſe ſpirituali in eſſe ſpirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideò quantum ad vtrunque, non inconuenienter accedit ad baptiſmum, qui habet cõſcientiã peccati mortalis. Sed per hoc ſacramentum homo ſumit in ſe Chriſtum per modum ſpiritualis nutrimẽti, quod nõ competit mortuo in peccatis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicẽdum, quod gratia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis peccati mortalis, non tamen actu remittit peccatum mortale, niſi cum primò datur peccatori. Sic autem non datur in hoc ſacramento. Vnde ratio non ſequitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum per hoc ſacramentum remittantur peccata venialia.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim ſacramentum, vt Auguſt. * dicit ſuper Ioann. eſt ſacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in ſecunda parte † habitum eſt. Cum ergo contrarium tollatur per ſuum cõtrarium, videtur, quod peccata venialia per hoc ſacramentum non remittantur.

Inf. q. 87. ar. 3. cor. & 4. d. 12. q. 2. ar. 1. q. 1. cor. & ar. 2 q. 1. per totũ

Tract. 26. in Ioan. à me. to. 9. Et refertur de Conſec. diſt. 2. ca. Hoc ſacramentum.

† 1. 2 q. 88. art. 1. & 2.

¶ 2. Præterea, Si peccata venialia per hoc ſacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnũ, remittuntur & omnia. Sed non videtur, quòd omnia remittantur, quia ſic frequenter aliquis eſſet abſque omni peccato veniali, cõtra id quod dicitur 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatũ non habemus, ipſi nos ſeducimus. Non ergo per hoc ſacramẽtum remittitur aliquod peccatũm veniale.

¶3. Præterea, Contraria mutuò ſe expellunt. Sed peccata venialia non prohibēt à perceptione huius ſacramenti, dicit enim Auguſt.* ſuper illud Ioan. 6. Patres veſtri manducauerūt māna in deſerto, & mortui ſunt. Innocentiam, inquit, ad altare apportate, peccata, etſi ſint quotidiana, non ſint mortifera. Ergo neque peccata venialia per hoc ſacramentum tolluntur.

Tract. 26. in Ioan. parum à me. t. 9.

Sed contra eſt, quod Innoc. III.* dicit, quod hoc ſacramētum venialia delet, & cauet mortalia.

In lib. 4. de ſacro myſterio altaris, c. 44. ante med.

Respondeo dicendum, quod in hoc ſacramento duo poſſunt cōſiderari, ſcilicet ipſum ſacramentum, & res ſacramenti. Et ex vtroque apparet, quod hoc ſacramentum habet virtutem ad remiſſionē venialium peccatorum. Nam hoc ſacramētum ſumitur ſub ſpecie cibi nutrientis. Nutrimētum autem cibi eſt neceſſarium corpori ad reſtaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiſcentiæ per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis, vt in ſecunda parte * habitū eſt. Et ideo competit huic ſacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Ambro.† dicit in libro de ſacramentis, quod iſte panis quotidianus ſumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius ſacramenti eſt charitas, non ſolum quantum ad habitū, ſed etiam quātum ad actum, qui excitatur in hoc ſacramēto, per quod peccata venialia ſoluuntur. Vnde manifeſtū eſt, ꝙ virtute huius ſacramēti remittuntur peccata venialia.

2. 2. q. 24. ar. 10.

Lib. 5. c. 4. à med. to. 4.

Ad primvm ergo dicendum, quod peccata venialia, & ſi non contrariantur charitati quantum ad habitum, contrariantur tamen ei, quātum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc ſacramentum, ratione cuius peccata venialia tolluntur.

Ad secvndvm dicendum, quod illud verbum non eſt intelligendum, quin aliqua hora poſſit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis, ſed quia vitā iſtam ſancti non ducūt ſine peccatis venialibus.

Ad tertivm dicendū, quod maior eſt virtus charitatis, cuius eſt hoc ſacramentum, quàm venialium peccatorum. Nam charitas tollit per ſuum actum peccata venialia, quæ tamen non poſſunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio eſt de hoc ſacramēto.

ARTICVLVS V.

Vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur.

AD quintū ſic proceditur. Videtur*, quod per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc ſacramentum ſuſcipit in ſe effectum paſſionis Chriſti (vt dictum eſt*) ſicut & per baptiſmum. Sed per baptiſmum percipit homo remiſſionem omnis pœnę, virtute paſſionis Chriſti, quæ ſufficienter ſatisfecit pro omnibus peccatis, vt ex ſuprà dictis *patet. Ergo videtur, quòd per hoc ſacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.

4. d. 12. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 3. & d. 12 q. 2 ar. 2. q. 3.

Ar. 1. & 2.

Q. 69. art. 2.

¶2. Præterea, Alexander Papa dicit,* Nihil in ſacrificiis maius eſſe poteſt, quam corpus & ſanguis Chriſti. Sed per ſacrificia veteris legis, homo ſatisfaciebat ꝑ peccatis ſuis, dicitur enim Leuit. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato ſuo, & remittetur

Alex. 1. in ep. ad omnes ortho. poſt med. illius.

tur ei. Ergo multò magis hoc ſacramentum valet ad remiſſionem omnis pœnæ.

¶3. Prætereà, Conſtat quod per hoc ſacramentum aliquid de reatu pœnæ dimittitur, vnde & in ſatiſfactione, aliquibus iniũgitur, quod pro ſe Miſſas faciãt celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnę dimittitur, eadem ratione & alia: cum virtus Chriſti, quæ in hoc ſacramento continetur, ſit infinita. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum tota pœna tollatur.

Sed contra eſt, quod ſecundum hoc non eſſet homini alia pœna iniungenda, ſicut nec baptizato iniungitur.

Respondeo dicendum, quod hoc ſacramentum ſimul eſt ſacrificium & ſacramentum. Sed rationẽ ſacrificij habet, inquantum offertur, rationem autem ſacramenti, inquantum ſumitur. Et ideo effectum ſacramenti habet in eo, qui ſumit, effectum autẽ ſacrificij in eo, qui offerr, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur conſideretur vt ſacramentum, habet effectum dupliciter. Vno modo, directè ex vi ſacramenti, alio modo quaſi ex quadam concomitantia, ſicut & circa continentiam ſacramenti dictum

Q.76. ar. 1. & 2 eſt. * Ex vi quidem ſacramenti directè habet illum effectum, ad quẽ eſt inſtitutum. Non eſt autem inſtitutum ad ſatiſfaciẽdum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per vnionem ad Chriſtum & ad membra eius, ſicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis conſequitur remiſſionẽ non ſolũ culpæ, ſed etiã pœnę, inde eſt quod ex cõſequenti per quandã concomitantiam ad principalẽ effectũ, homo conſequitur remiſſionẽ pœnę, non quidem totius, ſed ſecundum modũ ſuę deuotionis, & feruoris. Inquantum verò eſt ſacrificiũ, habet vim ſatiſfactiuã. Sed in ſatiſfactione magis attenditur affectus offerẽtis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit, Luc. 21. de vidua, quæ obtulit duo ęra, quod plus omnibus miſit. Quamuis ergo hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatiſfaciendum pro omni pœna, tamẽ fit ſatiſfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundum quantitatem ſuę deuotionis, & non pro tota pœna.

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi directè ordinatur ad remiſſionem pœnæ & culpæ, non autẽ Euchariſtia, quia baptiſmus datur homini quaſi commorienti Chriſto: Euchariſtia autem quaſi nutriendo & perficiendo per Chriſtum. Vnde nõ eſt ſimilis ratio.

Ad secundum dicendum, quod alia ſacrificia & oblationes non operabantur remiſſionem totius pœnę, neque quantum ad quãtitatem oblati, ſicut hoc ſacrificiũ, neque quantum ad deuotionem hominis, ex qua contingit, quod etiã hic non tollitur tota pœna.

Ad tertium dicendũ, quòd hoc, quod tollitur pars pœnæ, & nõ tota pœna per hoc ſacramentum, non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu deuotionis humanæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum per hoc ſacramentum præſeruetur homo à peccatis futuris. 4.d. 12. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 1. & d. 41. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 3.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramẽtum

tum non præſeruetur homo à peccatis futuris. Multi enim dignè ſumentes hoc ſacramentum, poſteà in peccatum cadunt. Quod non accideret, ſi hoc ſacramentum præſeruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius ſacramenti eſt, à peccatis futuris præſeruare.

¶ 2. Prǽtereà, Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, vt ſupra * dictum eſt. Sed charitas non videtur præſeruare à peccatis futuris, quia ſemel habita poteſt amitti per peccatum, vt in ſecunda parte * habitũ eſt. Ergo videtur, quod nec hoc ſacramentum præſeruet hominem à peccato.

Ar. 4. huius q. ad 3.

2. 2. q. 24. ar. 11.

¶ 3. Prætereà, Origo peccati in nobis, eſt lex peccati, quæ eſt in mẽbris noſtris, vt patet per Apoſt. Roma. 7. Sed mitigatio fomitis, qui eſt lex peccati, non ponitur effectus huius ſacramenti, ſed magis baptiſmi. Ergo præſeruare à peccatis futuris, non eſt effectus huius ſacramenti.

SED CONTRA eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Hic eſt panis de cælo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, nõ moriatur. Quod quidem manifeſtum eſt non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quod hoc ſacramentum prę ſeruet à morte ſpirituali, quæ eſt per peccatum.

RESPONDEO dicẽdum, quod peccatum eſt quædam ſpiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præſeruatur aliquis à peccato futuro, quo præſeruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & ſic, præſeruatur à morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc quòd munitur contra exteriores impugnationes, & ſic præſeruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroq; autem modo hoc ſacramentum pręſeruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quod Chriſto coniungit per gratiam, roborat ſpiritualem vitam hominis, tanquam ſpiritualis cibus & ſpiritualis medicina, ſecundum illud Pſal. 103. Panis cor hominis confirmat. & Aug.* dicit ſuper Ioann. Securus accede, panis eſt, non venenum. Alio modo, in quantum eſt quoddam ſignũ paſſionis Chriſti, per quam victi ſunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Vnde Chryſoſto.† dicit ſuper Ioann. Vt leones flammam ſpirantes, ſic ab illa mẽſa diſcedimus terribiles effecti diabolo.

Tract. 26. in Ioan. à med. to mo. 9.

Homil. 45. in Ioan. à me dio, to. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod effectus huius ſacramenti recipitur in homine ſecundum hominis conditionem, ſicut contingit de qualibet cauſa actiua, quòd eius effectus recipitur in materia ſecundum modum materiæ. Homo autem in ſtatu viæ eſt huius conditionis, quod liberũ arbitrium eius poteſt flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc ſacramentum quãtum eſt de ſe, habeat virtutem prę ſeruatiuam à peccato, non tamen aufert homini poſſibilitatem peccandi.

AD SECVNDVM dicendum, quod etiam charitas, quantum eſt in ſe, præſeruat hominem à peccato, ſecundum illud Roman. 13. Dilectio proximi, malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrij cõtingit quòd aliquis poſt habitam charitatem peccat, ſicut & poſt

poſt ſuſceptionem huius ſacramenti.

Ad tertium dicendũ, quod licet hoc ſacramentum nõ directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitẽ ex quadam conſequentia, inquantum auget charitatem. quia ſicut Auguſt. *dicit in lib. 83. Quæſtionum, Augmentum charitatis eſt diminutio cupiditatis. Directè autem confirmat cor hominis in bono, per quod etiã præſeruatur homo à peccato.

Q. 36. parlo à princ. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hoc ſacramentum proſit aliis, quã ſumentibus.

Suprà q. 78. ar. 3 ad 8. & præſenti q. ar. 5 corp. & 4. d. 12. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. & d. 45. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 3. & Ro. 6. lec. 6 f.

Ad ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramẽtum non proſit niſi ſumenti. Hoc enim ſacramentum eſt vnius generis cum aliis ſacramentis, vtpote aliis condiuiſum, ſed alia ſacramẽta non proſunt niſi ſumentibus, ſicut effectum baptiſmi non ſuſcipit niſi baptizatus. Ergo nec hoc ſacramentum prodeſt aliis niſi ſumẽti.

¶ 2. Præterea, Effectus huius ſacramenti eſt adeptio gratiæ & gloriæ, & remiſſio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc ſacramentum haberet effectum in aliis, quàm in ſumentibus, poſſet cõtingere, quod aliquis adipiſceretur gratiã & gloriam & remiſſionem culpæ, abſq; actione & paſsione propria, alio ſumente vel offerente hoc ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Multiplicata cauſa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc ſacramentum prodeſſet aliis, quàm ſumẽtibus, ſequeretur quod magis prodeſſet alicui, ſi multi ſumerent hoc ſacramentum, multis hoſtiis in vna Miſſa conſecratis. Quod non habet Eccleſiæ conſuetudo, vt ſcilicet multi cõmunicẽt pro alicuius ſalute. Non ergo videtur, quod hoc ſacramentum proſit niſi ſumenti.

Sed contra eſt, quod in celebratione huius ſacramẽti fit pro multis aliis deprecatio. Quod fruſtrà fieret, niſi hoc ſacramentum aliis prodeſſet. Hoc ergo ſacramẽtum non ſolũ ſumentibus prodeſt.

Respondeo dicendum, quod (ſicut prius *dictum eſt) hoc ſacramentum non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam eſt ſacrificium. Inquantum enim in hoc ſacramentò repreſentatur paſſio Chriſti, qua Chriſtus obtulit ſe hoſtiam Deo (vt dicitur Epheſ. 5.) habet rationem ſacrificij, inquantum verò in hoc ſacramento traditur inuiſibilis gratia ſub viſibili ſpecie, habet rationem ſacramẽti. Sic ergo hoc ſacramentum, ſumentibus quidem prodeſt & per modum ſacramenti, & per modum ſacrificij, quia pro omnibus ſumentibus offertur. Dicitur enim in canone Miſſæ: Quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum filij tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cæleſti & gratia repleamur. Sed aliis, qui non ſumunt, prodeſt per modum ſacrificij, inquantum pro ſalute eorum offertur. Vnde & in Canone Miſſæ dicitur, Memento Domine famulorum famularũque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ. Et vtrumque modum proficiendi Dominus expreſſit, dicens Matth. 26. & Luc. 22. Qui pro vobis, ſcilicet ſumentibus, & pro multis

Ar. 5 huius q.

multis, ſcilicet aliis, effundetur in remiſſionem peccatorum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd hoc ſacramentum præ aliis habet, quod eſt ſacrificiũ. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad secvndvm dicendum, quod ſicut paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantum ad ſufficientiam, & ad remiſſionem culpę, & adeptionem gratiæ & gloriæ, ſed effectum non habet niſi in illis, qui paſſioni Chriſti coniunguntur per fidem & charitatem, ita & hoc ſacrificium, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, non habet effectum niſi in illis, qui coniunguntur huic ſacramento per fidem & charitatem. Vnde & Auguſt.* dicit ad Renatum: Quis offerat corpus Chriſti niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti? Vnde & in Canone Miſſæ non oratur pro his, qui ſunt extra Eccleſiã, illis tamen prodeſt plus vel minus ſecundum modum deuotionis eorum.

In lib. de anima, & eius origine, c. 9. to. 7.

Ad tertivm dicẽdum, quòd ſumptio pertinet ad rationẽ ſacramenti, ſed oblatio pertinet ad rationem ſacrificij: Et ideo ex hoc quod aliquis ſumit corpus Chriſti, vel etiam plures, non accreſcit aliis aliquod iuuamẽtum. Similiter etiã ex hoc quod ſacerdos plures hoſtias conſecrat in vna Miſſa, non multiplicatur effectus huius ſacramenti, quia non eſt niſi vnum ſacrificium. Nihil enim plus eſt virtutis in multis hoſtiis conſecratis, quam in vna, cum ſub omnibus & ſub vna non ſit niſi totus Chriſtus. Vnde nec ſi aliquis ſimul in vna Miſſa multas hoſtias conſecratas ſumat, participabit maiorẽ effectum ſacramẽti. In pluribus verò Miſſis multiplicatur ſacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus ſacrificij & ſacramenti.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum per veniale peccatum impediatur effectus huius ſacramenti.

Ad octauũ ſic proceditur. Videtur, quod per veniale peccatum non impediatur effectus huius ſacramenti. Dicit enim Augu. *ſuper illud Ioan. 6. Patres veſtri manducauerũt mãna, &c. Panẽ cæleſtem ſpiritaliter manducate, innocentiam ad altare apportate, peccata, etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera. Ex quo patet quod venialiã peccata, quæ quotidiana dicuntur, ſpiritualẽ manducationem non impediunt. Sed ſpiritualiter mãducantes, effectum huius ſacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius ſacramenti.

4. diſt. 12. q. 2. art. 1. q. 3. & ar. 2. q. 1. ad 2.

Tract. 26 in Ioa. poſt. med. to. 9. & habetur. de conſec. d. 2. c. 64.

¶2. Præterea, Hoc ſacramentũ nõ eſt minoris virtutis, quã baptiſmus. Sed effectũ baptiſmi (ſicut ſupra* dictũ eſt) impedit ſola fictio: ad quã non pertinent peccata venialia: quia ſicut Sap. 1. dicitur, Spiritus ſanctus diſciplinę effugiet fictũ. Qui tamen per peccata venialia nõ fugatur. Ergo neq; effectum huius ſacramẽti impediũt peccata venialia

Q. 69. art. 9.

¶3. Præterea, Nihil quod remouetur per actionem alicuius cauſæ, poteſt impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc ſacramentum. Ergo non impediũt eius effectum.

Sed contra eſt, quod Damaſ. *dicit in 4. lib. Ignis eius, quod in nobis eſt deſiderij aſſumens eã quę ex carbone, id eſt ex hoc ſacramento ignitionem, comburet noſtra peccata, & illuminabit corda noſtra

Lib. 4. ortho. fid. c. 14. à med.

ſtra, vt participatione diuini ignis, igniamur & deificemur. Sed ignis noſtri deſiderij vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt feruorẽ charitatis: vt in ſecunda parte † habitum eſt. Ergo peccata venialia impediunt effectum huius ſacramenti.

1.2.q.81. art. 4.& 2.2. q. 24.ar.10.

Respondeo dicendum, quod peccata venialia dupliciter accipi poſſunt. Vno modo, prout ſunt præterita, alio modo, prout ſunt actu exercita. Primo quidẽ modo peccata venialia nullo modo impediũt effectum huius ſacramenti. Poteſt enim contingere, quod aliquis poſt multa peccata venialia commiſſa, deuotè accedat ad hoc ſacramentum, & plenariè huius ſacramenti conſequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius ſacramenti effectum, ſed in parte: dictum eſt enim, * quòd effectus huius ſacramenti non ſolum eſt adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, ſed etiã quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis. Quæquidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc ſacramentum per peccata venialia mente diſtractus. Non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.

Ar.1.& 2.huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod ille, qui cũ actu venialis peccati ad hoc ſacramentum accedit, habitualiter quidem manducat ſpiritualiter, ſed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius ſacramẽti percipit, nõ autẽ actualẽ.

Ad secundum dicendum, quod baptiſmus non ita ordinatur ad actualem effectum, id eſt, feruorem charitatis, ſicut hoc ſacramentum. Nam baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quæ eſt habitus vel forma. Hoc autẽ ſacramentum eſt ſpiritualis mãducatio, quæ habet actualem delectationem.

Ad tertium dicendũ, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc ſacramentum tolluntur.

Sententia & concluſio quæſt.

Concluſio quæſt. effecta Euchariſtiæ ſunt, gratia qua ſpiritualiter reficimur, & Chriſto vnimur, adeptio gloriæ, remiſſio peccati mortalis peccati: ex accidenti, venialis per ſe, pœnæ remiſſio pro deuotione ſuſcipientis, præſeruatio à futuris peccatis: & hæc quidem in ſuſcipiente: aliis autem prodeſt vt ſacrificiũ. Sed illa effecta non impediuntur peccatis venialibus, etiam actu exercitis, niſi quantum ad ſpiritualem dulcedinem. de hac q. & ſingulis eius partibus commodius diſſeretur ſequenti q.80. vt ibidem apertius conſtabit.

QVÆSTIO LXXX.

De vſu ſeu ſumptione huius ſacramenti in communi, in duodecim articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de vſu ſiue ſumptione huius ſacramẽti, Et primo quidem in communi, ſecundò, quomodo Chriſtus eſt vſus hoc ſacramẽto,

Circa primũ quęrũtur duodecim,

Primò, vtrum ſint duo modi manducandi hoc ſacramentum, ſcilicet ſacramentaliter & ſpiritualiter.

Secundò, vtrum ſoli homini cõueniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentũ.

Tertiò, vtrum ſolius hominis iuſti ſit mãducare ſacramentaliter.

Quartò, vtrũ peccator manducans ſacramentaliter peccet.

Quintò, de quantitate huius peccati.

Sextò, vtrum peccator accedens ad hoc ſacra-

ſacramentum ſit repellendus.
Septimò, vtrū noturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti.
Octauo, Vtrum ſit ſolum à ieiunis ſumendum.
Nono, vtrum ſit exhibendum non habentibus vſum rationis.
Decimo, vtrum ſit quotidie ſumendum.
Vndecimo, vtrū liceat omnino abſtinere.
Duodecimo, vtrū liceat percipere corpus ſine ſanguine.

ARTICVLVS I.
Vtrum diſtingui debeant duo modi manducandi corpus Chriſti.

Infr. ar. 2. & 3. cor. & 4. d. 9. ar. 1. q. 1. ad 1. & q. 3. per totū. Et Io. 6. le. 7. col. 1. & 2. & 1. Cor. 11 le. 7. c. 3. fi. Et opuſ. 58. c. 17. 18. 19. & 20.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quòd non debeant diſtingui duo modi manducandi corpus Chriſti, ſcilicet ſacramentaliter & ſpiritualiter. Sicut enim baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio (ſecundum illud Ioann. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c) ita etiā hoc ſacramentum eſt ſpiritualis cibus, vnde Dominns de hoc ſacramenro loquens, dicit Ioann. 6. Verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. Sed circa baptiſmum non diſtinguitur duplex modus ſumendi, ſcilicet ſacramentalis & ſpiritualis. Ergo neque circa hoc ſacramentum debet hæc diſtinctio adhiberi.

¶2. Prętereà, Ea, quorum vnum eſt propter alterum, non debent ab inuicem diuidi, quia vnum ab alio ſpeciem trahit. Sed ſacramentalis manducatio ordinatur ad ſpiritualem, ſicut ad finem. Non ergo debet ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuidi.

¶3. Prętereà, Ea, quorū vnū nō poteſt eſſe ſine altero, non debent contra ſe diuidi. Sed videtur, quod nullus poſſit manducare ſpiritualiter, niſi etiam ſacramentaliter mãducet, alioquin antiqui Patres hoc ſacramentum ſpiritualiter manducaſſent, fruſtrà etiam eſſet ſacramentalis manducatio, ſi ſine ea ſpiritualis eſſe poſſet. Non igitur conuenienter diſtinguitur circa hoc ſacramentum duplex manducatio, ſcilicet ſacramẽtalis & ſpiritualis.

SED CONTRA eſt, quod ſuper illud, 1. Corint. 11. Qui manducat & bibit indignè, &c. dicit gloſ.* Duos dicimus eſſe modos manducandi, vnum ſacramẽtalem, & aliũ ſpiritualem. *Glo. ordin. ibid.*

RESPONDEO dicẽdum, quod in ſumptione huius ſacramẽti duo ſunt conſideranda, ſcilicet ipſum ſacramentum & effectus ipſius, de quorum vtroque iam ſupra * dictũ eſt. *Q. praced.* Perfectus igitur modus ſumendi hoc ſacramẽtum, eſt quando aliquis ita hoc ſacramẽtum ſuſcipit, quòd percipit eius effectum: contingit autem quandoque (ſicut ſupra dictum eſt*) quod aliquis impeditur à percipiendo effectu huius ſacramenti. *Q. prec. ar. 3. 7. & 8.* Et talis ſumptio huius ſacramenti eſt imperfecta. Sicut igitur perfectum cõtra imperfectum diuiditur: ita ſacramentalis manducatio, per quam ſumitur ſolum ſacramentum ſine effectu ipſius, diuiditur cõtra ſpiritualem manducationem, per quā quis percipit effectum huius ſacramenti, quo ſpiritualiter homo Chriſto cõiungitur per fidem & charitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiam circa baptiſmũ & alia huiuſmodi ſacramenta ſimilis diſtinctio adhibetur. Nam quidam ſuſcipiunt tantum ſacramentum,

quidam

quidam verò ſacramentum & rem ſacramenti. In hoc tamen differũt, quia cùm alia ſacramenta perficiã tur in vſu materiæ, percipere ſacramentũ, eſt ipſa perfectio ſacramenti, hoc autem ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, & ideo vterq; vſus eſt cõſequens hoc ſacramentum. In baptiſmo etiã & in aliis ſacramentis characterẽ imprimẽtibus, illi qui accipiunt ſacramentum, recipiunt aliquẽ ſpiritualem effectum, ſcilicet characterẽ, quod non accidit in hoc ſacramento. Et ideo magis in hoc ſacramento diſtinguitur vſus ſacramentalis à ſpirituali, quàm in baptiſmo.

Ad secundum dicendum, quod ſacramẽtalis mãducatio, quæ pertingit ad ſpiritualem, non diuiditur contra ſpiritualem, ſed includitur ab ea. Sed illa ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuiditur, quæ effectum non cõſequitur: ſicut imperfectũ, quod non pertingit ad perfectionem ſpeciei, diuiditur contra perfectum.

Ad tertium dicendũ, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt*) effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramentum habeat in voto, quãuis non accipiat in re. Et ideo ſicut aliqui baptizantur baptiſmo flaminis propter deſiderium baptiſmi, antequam baptizentur baptiſmo aquæ: ita etiã aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentum antequam ſacramentaliter ſumãt. Sed hoc contingit dupliciter. Vno modo propter deſiderium ſumẽdi ipſum ſacramentum, & hoc modo dicuntur baptizari & manducare ſpiritualiter & non ſacramentaliter, illi qui deſiderãt ſumere hæc ſacramẽta iam inſtituta. Alio modo propter figuram: ſicut dicit Apoſtolus 1.Cor.10. Quòd antiqui patres baptizati ſunt in nube & in mari, & quod ſpiritualem eſcam manducauerunt, & ſpiritualem potum biberunt. Nec tamen fruſtra adhibetur ſacramentalis mãducatio: quia plenius inducit ſacramenti effectũ ipſa ſacramenti ſuſceptio, quàm ſolũ deſideriũ: ſicut ſuprà circa baptiſmum dictum eſt.

q.66.artic.11. q.68.ar.2. q.73.ar.3.

q.69.ar.4.ad 2.q.66.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere, ſed etiam angelorum. Quia ſuper illud Pſal.77. Panem angelorum mãducauit homo, dicit gloſſ. id eſt corpus Chriſti, qui eſt verè cibus angelorum. Sed hoc nõ eſſet, ſi angeli ſpiritualiter Chriſtum non manducarent. Ergo angeli ſpiritualiter Chriſtũ manducãt.

ar.11.& 12.4. d.9.ar.2.q.1. & 5.Et 1.co. 11.lect.7.co.3

¶ 2. Præterea, Aug.* dicit ſuper Ioan. Hunc cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & mẽbrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prędeſtinatis. Sed ad iſtam ſocietatem nõ ſolũ pertinent homines, ſed etiam ſancti angeli. Ergo ſancti angeli ſpiritualiter manducant.

Tract 26.in Ioan.to.9.

¶ 3. Præterea, Auguſt.* in lib. de verbis Domini dicit: Spiritualiter manducandus eſt Chriſtus, quoniã ipſe dicit: Qui manducat meã carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc cõuenit non ſolũ hominibus, ſed etiã ſanctis angelis: in quibus per charitatem eſt Chriſtus, & ipſi in eo. Ergo videtur, quod ſpiritualiter manducare,

ducare, nõ ſolum ſit hominum, ſed etiam angelorum.

Tra. 25. in Io. parũ poſt med. tom. 9. refertur de conſe. d. 2. c. Pane de altari.

SED CONTRA eſt, quod Aug.* dicit ſuper Io. Panem de altari ſpiritualiter mãducare, innocentiam ad altare portare. Sed angelorũ nõ eſt accedere ad altare tanquam aliquid inde ſumpturi. Ergo angelorũ nõ eſt ſpiritualiter manducare.

RESPONDEO dicẽdum, quod in hoc ſacramento continetur ipſe Chriſtus, nõ quidem in ſpecie propria, ſed in ſpecie ſacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare ſpiritualiter ipſum Chriſtum. Vno modo prout in ſua ſpecie conſiſtit. Et hoc modo angeli manducãt ſpiritualiter ipſum Chriſtum, inquantũ ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & viſione manifeſta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, ſicut nos ei hic vnimur. Alio modo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtum, prout eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti: inquantum, ſcilicet, aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramẽtum. Et hoc non ſolum eſt ſpiritualiter manducare Chriſtum, ſed etiam ſpiritualiter mãducare hoc ſacramentum, quod nõ competit angelis. Et ideo licet angeli ſpiritualiter manducent Chriſtum, non tamen conuenit eis ſpiritualiter mãducare hoc ſacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſumptio Chriſti ſub hoc ſacramẽto ordinatur, ſicut ordinatur ad fruitionem patriæ ſicut ad finẽ eo modo, quo angeli eo fruuntur. Et quia ea, quæ ſunt ad finem, deriuantur à fine: inde eſt quod iſta manducatio Chriſti, qua eũ ſumimus ſub ſacramento quodammodo deriuatur ab illa manducatione, qua angeli fruũtur Chriſto in patria. Et ideò dicitur homo mãducare panem angelorum, quia primo & principaliter eſt angelorum, qui eo fruuntur in ſpecie propria: ſecundariò autẽ eſt hominum, qui Chriſtum ſub ſacramento accipiunt.

AD SECVNDVM dicendum, quod ad ſocietatem corporis myſtici pertinent quidem & homines & angeli, ſed homines per fidẽ, angeli autem, per manifeſtam viſionem. Sacramẽta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in ſpeculo & in ænigmate. Et ideo propriè loquẽdo, non angelis, ſed hominibus conuenit manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

AD TERTIVM dicendũ, quod Chriſtus manet in hominibus ſecundum præſentem ſtatum per fidẽ, ſed in angelis beatis eſt per manifeſtam viſionem. Et ideo non eſt ſimile, ſicut dictum eſt †. *In ſol præced. arg. 1. & 2. in iſto ar.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm ſolus homo iuſtus poſſit Chriſtum ſacramentaliter manducare.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod nullus poſſit mãducare Chriſtum ſacramentaliter niſi homo iuſtus. *4. d. 9. ar. 2. q. 1 & 2. & art. 3 q. 2 c ſin. Et d 12. q. 1. ar. 2. q. 2 ad.* Dicit enim Aug.* in lib. de remedio pœnit. Vt quid paras dentem & ventrem, crede, & mãducaſti: credere enim in eũ, hoc eſt panẽ viuũ manducare. *Tra. 25. in Io. parũ ante med. tom. 9. refertur de conſ. d. 2. ca. Vt quid paras.* Sed peccator non credit in eũ, quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: vt in ſecunda parte habitum eſt.* Ergo peccator non poteſt mãducare hoc ſacramentum, quod eſt panis viuus. *2. 2. q. 4. ar. 5.*

¶ 2. Pręterea, Hoc ſacramentũ maximè dicitur eſſe ſacramentum charitatis,

q.præce. 24. ad 3.arg. charitatis,vt ſupra dictum eſt.†Sed ſicut infideles priuantur fide: ita omnes peccatores priuãtur charitate. Infideles autẽ non videntur poſſe ſacramentaliter ſumere hoc ſacramentum,cùm in forma huius ſacramenti dicatur myſterium fidei. Ergo pari ratione,neq; aliquis peccator poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter manducare.

¶ 3.Præterea, Peccator magis eſt abominabilis Deo, quàm creatura irrationalis : dicitur enim in Pſal.48.de homine peccatore, Homo,cùm in honore eſſet,non intellexit,comparatus eſt iumentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis. Sed animal brutum(puta mus, aut canis)non poteſt ſumere hoc ſacramentum:ſicut etiam non poteſt ſumere ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur,quod pari ratione, neq; peccatores hoc ſacramentum manducent.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Ioã.6.Patres veſtri mãducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt, dicit Aug.† Multi de altari accipiunt,& accipiẽdo moriũtur:vnde dicit Apo.Iudiciũ ſibi mãducat & bibit.Sed non moriuntur ſumẽdo,niſi peccatores. Ergo peccatores corpus Chriſti ſacramentaliter manducant,& non ſolum iuſti.

Tra.26.in Io. parũ a medio, ſuper illud: Ego ſum panis vitæ,Io.9.

Respondeo dicendum,quod circa hoc quidã antiqui errauerũt, dicentes quod corpus Chriſti nec etiam ſacramentaliter a peccatori bus ſumitur , ſed quam cito labiis peccatoris contingitur,tã cito ſub ſpeciebus ſacramentalibus deſinit eſſe corpus Chriſti.Sed hoc eſt erroneum,derogat enim veritati huius ſacramenti, ad quam pertinet (ſicut ſupra dictum eſt†) quod manentibus ſpeciebus corpus Chriſti ſub eis eſſe non deſinat. Species autem manent, quandiu ſubſtantia panis maneret,ſi ibi adeſſet, vt ſupra dictum eſt.* Manifeſtum eſt autem quod ſubſtãtia panis aſſumpta à peccatore,nõ ſtatim eſſe deſinit; ſed manet quandiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tãdiu corpus Chriſti ſub ſpeciebus ſacramẽtalibus manet à peccatoribus ſumptis. Vnde dicendum eſt,quod peccator ſacramentaliter corpus Chriſti manducare poteſt,& non ſolum iuſtus.

q.76.ar.6.ad 3.& q.77.ar.8.

q.77.ar.5.& 8.& alias eaſdem q.

Ad primum ergo dicendum, quod verba illa & ſimilia ſunt intelligenda de ſpirituali manducatione,quę peccatoribus non cõuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error proceſſiſſe,dum neſcierunt,diſtinguere inter corporalẽ & ſpiritualem manducationem.

Ad secundum dicendũ,quod etiam, ſi infidelis ſumat ſpecies ſacramentales,corpus Chriſti ſub ſacramento ſumit. Vnde manducat Chriſtum ſacramentaliter, ſi ly ſacramentaliter determinat verbum ex parte mãducati.ſi autem ex parte mãducantis. tunc propriè loquẽdo,non manducat ſacramentaliter: quia non vtitur,eo quod accipit, vt ſacramẽto,ſed vt ſimplici cibo;niſi fortè infidelis intẽderet recipere illud quod Eccleſia confert, licet nõ haberet fidẽ veram circa alios articulos,vel etiam circa hoc ſacrm..

Ad tertium dicendum, quod etiam ſi mus, vel canis hoſtiã conſecratam manducet,ſubſtantia corporis Chriſti nõ deſinit eſſe ſub ſpeciebus,quandiu ſpecies illę manent:hoc eſt,quandiu ſubſtantia pa

nis maneret ſicut etiamſi proiiceretur in lutum. Nec hoc vergit in detrimentũ dignitatis corporis Chriſti, qui voluit à peccatoribus crucifigi abſq; diminutione ſuæ dignitatis, præſertim cum mus, aut canis non tangat ipſum corpus Chriſti, ſecundum propriam ſpeciem, ſed ſolum ſecundum ſpecies ſacramentales. Quidam autẽ dixerunt, quòd ſtatim, cùm ſacramẽtum tangitur à mure, vel cane, definit ibi eſſe corpus Chriſti. Quod etiam derogat veritati ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt.*

In cor. art.

Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutũ ſacramentaliter corpus Chriſti manducet: quia non eſt natum vti eo, vt ſacramento. Vnde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat, ſicut mãducaret ille, qui ſumeret hoſtiam conſecratam, neſciens eam eſſe conſecratam. Et quia id quod eſt per accidens, non cadit in diuiſione alicuius generis: ideo hic modus mãducandi corpus Chriſti, nõ ponitur tertius præter ſacramentalem & ſpiritualem.

Sententia & concluſiones quæſt.

Prima concluſio, *perfecta manducatio Euchariſtiæ eſt, qua ſacramentum cum effectu: ſed ſacramẽtalis, qua ſacramentũ tantùm ſine effectu: ſpiritualis, qua effectũ ſine ſacramento. quidam enim dignè ſumũt: quidam indignè: quidam deſiderant ſuſcipere, & non ſuſcipiunt. ad primos pertinet perfecta: ad ſecundos ſacramentalis: ad reliquos ſpiritualis.*

Secunda concluſio, *ſolus homo percipit ſacramẽtum ſpiritualiter: angeli & beati Chriſtum: ſed homo iuſtus & verè contritus.*

COMMENTARIVS.

Ordinis ratio.

His explicatis, quæ ad eſſentiam ſacramenti pertinent, ſiue ex materia, ſiue ex forma, eius efficacia ad tranſubſtantiationem, remanentibus accidentibus panis & vini ſine ſubiecto, in quibus tamen, realiter Chriſtum continentibus, ratio huius ſacramẽti poſita eſt, de vſu & ſumptione ipſius, que catholicis communicatio dicitur, ſicut ipſum ſacramentum communio, dicendum nobis eſt. ſed quia ſumptionẽ præparatio debet præcedere, & ſumptionem effecta ſacramenti in ſumente conſequuntur, primò de pręparatione, deinde de ſumptione, tertiò de effectis diſſerendum eſt. Sumptionem autem Theologi diſtingunt in ſpiritualem & ſacramẽtalem: ſpiritualis eſt, qua effectus ſacramenti percipitur, vel ex voto & deſiderio implicito, vt per baptiſmũ etiã paruulorũ, vel ex voto explicito & expreſſo: in figura quidẽ in vet. teſt. ſicut ſcriptum eſt, 1. Corin. 10. quod omnes veteres eandem eſcam ſpiritualem mãducauerunt: in nouo autem, propter deſiderium non figuræ Chriſti, aut Chriſti in figura ſignificati, ſed ipſius ſacramenti iam inſtituti, & realiter Chriſtum continentis. ſicut mãducant Chriſtum ſpiritualiter, qui verè & ex animo contriti, Chriſto coniungi deſiderant: non tamen coniunguntur per realem ſacramenti ſumptionem, vel quia impediuntur, vt quidam ægroti, vel quia non vacat, aut non tenentur ex pręcepto. diximus de aliis modis ſpiritualis manducationis ſupra, cum reſponderemus ad argumenta aduerſariorum contra realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia. Sacramentalis manducatio eſt realis huius ſacramenti ſumptio, quæ aliquando eſt perfecta, quia inducit ſuum effectum, in dignè ſuſcipientem: aliquando imperfecta, quæ non inducit, ex impedimento peccati ſuſcipientis: ideò illa dicitur digna manducatio, hæc indigna: nobis autem agendũ eſt de præparatione ad dignã manducationẽ. Sed mãducari Chriſtũ in patria à beatis angelis & hominibus, metaphoricè dicitur, quia eodem reficiuntur ſpiritualiter & ſatiantur, ſicut ſcriptũ eſt Luc. 22. & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo. Sed hi beati aliter manducãt ſpiritualiter, quàm viatores: illi quia

Manducatio ſpiritualis.

Sacramentalis

ſatiantur,

ſatiantur,& nihil aliud expetunt: hi verò, quia deſiderant,& ſpiritu per charitatem Chriſto coniunguntur.

De præparatione ad dignam Euchariſtiæ mãducationem.

2 De præparatione ergo ad dignam huiuſmodi manducationem, quædam Domini facta & dicta rectè accómodantur. Ex inſtitutione enim Dñi Ioã. 13. ad hoc ſacramentum accedere non licet, niſi lotis pedibus, ideſt, affectibus & perturbationibus mũdis & moderatis. ex parabola regis inuitantis ad nuptias Matt. 22. nõ licet accedere, niſi ornatũ veſte nuptiali, ideſt, charitate, & ſpiritus innouatione. præcepto etiam Dñi Matt. 5. nõ licet offerre munus ad altare, niſi deponamus odiũ fraternũ, reconciliationẽ expetamus: idq; confirmat hoc ſacramentum, quatenus eſt pacis & amoris pignus. Deinde expreſſum eſt præceptum Dñi à D. Paul. 1. Cor. 11. probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne, iudiciũ ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Dñi. hoc eſt, vt exponit D. Aug. tract. 62. in Ioan. diſcernamus ab aliis cibis veneratione ſingulariter debita. Sed apertius & exactius conc. Trid. ſeſ. 13. c. 7. eccleſiaſtica conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumuis ſibi contritus videatur, abſq; præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quod à Chriſtianis omnibus, etiã ab his ſacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta ſynodus perpetuò ſeruandum eſſe decreuit: modò non deſit illis copia cõfeſſoris: quod ſi neceſſitate vrgente, ſacerdos abſq; præuia cõfeſſione celebrauerit, quamprimum confiteatur. hæc concil. ex quibus conſtat damnari eorum ſententiã, qui exiſtimauerunt contritionem ſufficere cum propoſito confitendi.

3 Excipitur tantum is, qui celebraturus ex neceſſitate paſtoralis officij, vel ingreſſus celebrationem diuini ſacrificij, cũ propter ſcandalum ſacrificium inceptum intermittere non debeat, & illi non ſit copia ſacerdotis, poteſt ſola contritione & confitendi propoſito, cumprimũ dabitur occaſio, complendo, ſacram communionem ſumere & miniſtrare. Si enim non decet ad vllius ſacramẽti adminiſtrationem, vel ſuſceptionẽ accedere cum voluntate peccandi, certè quò maior eſt ſanctitas & diuinitas huius ſacramenti, eò diligentius cauendum eſt, ne abſq; magna reuerentia & ſanctitate ad id percipiẽdum accedamus. Nam præter rationem ſacramenti violati, ſi cum peccati mortalis conſcientia accedatur, vnde ſacrilegij reatum incurrimus, hoc eſt profanationis rei ſacræ & diuinæ, in ipſam Chriſti perſonã corporaliter præſentem, ſicut Iudas, cùm tradidit, & crucifixores cùm occiderunt, iniqui ſumus & ſcelerati. quare Apoſtolus eod. c. 11. ab hoc ſacrilegio fideles terret exemplis multorũ: quos iam tum, vel graui ægritudine, vel etiam morte per diuinam vltionẽ narrat affectos, cùm ait, ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. ex horum ſimilitudine idem cẽſent theologi de laico, quem conſcientia, aut ſcrupulus peccati mortalis grauat, cùm proximè ad ſumptionem Euchariſtiæ accedit, niſi recepta ſit conſuetudo, tunc etiam præmittendi confeſſionem ſacramentalem, vel ſine ſcandalo confiteri poſſit, vt ſi pauci interſint. Vnde cõſtat huiuſmodi Paulinam probationem & diſcuſſionem cõſcientiæ, non ſolum eſſe fidei noſtræ probationem, vt Lutherus & Caluinus docent, ſed etiam veram de mortalibus peccatis pœnitentiã & confeſſionem, vt omnes Patres docuerunt. Cypr. lib. 1. ep. 3. lib. 3. ep. 5. 14. 15. & ſequentibus. Chryſoſt. hom. 10. in Matth. & hom. 30. in Gen. & hom. de Saulo. Auguſt. ep. 118. vt alios omnes prætermittam. qui, licet non ſemper de confeſſione loquantur, tamen de reconciliatione ac pœnitentia, quæ ſine confeſſione nunquam fuit, agunt apertè. quare conc. Trid. ſeſſ. 13. can. 11. primũ cõtra Proteſtantes & ſacramẽtarios ſic definit: Si quis dixerit ſolam fidẽ eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramẽtum, anathema ſit. Deinde contra exiſtimantes, ſatis eſſe conſcium peccati mortalis habere contritionem, neque confeſſionem ſacramẽtalem eſſe neceſſariam, adiũgit: Declarat ſancta ſynodus illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, neceſſariò præmittendã eſſe confeſſionem ſacramentalem: ſi quis autẽ contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat. Conſcientia peccati mortalis dicitur, vel certa,

Cypr. etiam de laps. reprehendit communicãtes ante expiata delicta, & ante exomologeſin factam.

(c) Adr. q. 3. de confeſſ. fuerunt in hac ſententia, diſſentiũt ab his omnes alij Theologi 4. ſent. d. 9. & 17.

vel probabiliter dubia, vt ſciat; vel dubitet ſe commiſiſſe peccatum mortale, de quo ſacramentalis confeſſio neceſſaria ſit. & ideò dignè accedit, qui probabiliter exiſtimat, ſe contritum & confeſſum, quamuis re vera cõtritus non ſit. dignè autem dico, quatenus accedendo non peccet. digne autem ſimpliciter accedit, qui iuſtificatus eſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter peccet.

Infra art. 7. & 8. cor. & 4. d. 9. ar. 3. q. 1. & 2. & ar. 4. q. 2. cor. Et 1. Cor. 11. lect. 7. co. 2.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter non peccet. Nõ enim eſt maioris dignitatis Chriſtus ſub ſpecie ſacramenti, quã ſub ſpecie propria. Sed peccatores tangentes corpus Chriſti ſub ſpecie propria, nõ peccabant, quin etiã veniam peccatorum conſequebantur, ſicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice, & Matt. 14. dicitur: Quicunq; tetigerunt fimbriã veſtimenti eius, ſalui facti ſunt. Ergo nõ peccant, ſed magis ſalutem conſequũtur, ſacramẽtum corporis Chriſti ſumendo.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentũ, ſicut & alia, eſt quædam ſpiritualis medicina. Sed medicina datur infirmis ad ſalutẽ: ſecundũ illud Mat. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habẽtibus. Infirmi autem, vel malè habẽtes ſpiritualiter, ſunt peccatores. * Ergo hoc ſacramentum abſque culpa ſumere poſſunt.

Al. Ergo ſacramentum corporaliter, abſque culpa ſumere poſſunt.

¶ 3. Prçterea, Hoc ſacramentũ, cum in ſe Chriſtũ contineat, eſt de maximis bonis. Maxima autẽ bona (ſecundũ Aug.† in li. de libe. arbi.) ſunt, quibus nullus malè poteſt vti. Nullus autem peccat, niſi per abuſum alicuius rei. Ergo nullus peccator ſumens hoc ſacrm̃ peccat.

Li. 2. c. 19. non lõgè à pri. to. 1.

¶ 4. Prçterea, ſicut hoc ſacramẽtum ſentitur guſtu & tactu, ita & viſu. Si ergo peccator ex eo, quòd ſumit hoc ſacramẽtũ, peccet, videtur etiam quod peccaret videndo. Quod patet eſſe falſum, cũ eccleſia omnibus hoc ſacramentũ videndũ & adorandum proponat. Ego peccator non peccat ex hoc quod manducat hoc ſacramentum.

¶ 5. Prçterea, Contingit quandoq;, quod aliquis peccator nõ habet conſcientiã ſui peccati, nec tamen talis peccare videtur, corpus Chriſti ſumẽdo: quia ſecundũ hoc omnes peccarẽt, qui ſumunt, quaſi periculo ſe exponẽtes, cũ Apoſtolus dicat 1. Cor. 4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum. Nõ ergo videtur, quod peccatori cedat in culpam, ſi hoc ſacramentum ſumat.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit 1. Cor. 11. Qui mãducat & bibit indignè, iudicium ſibi mandiicat & bibit, ideſt, condẽnationem. Dicit autẽ gloſſa ibidẽ, quòd indignè mãducat & bibit, qui in crimine eſt, vel irreuerẽter tractat. Ergo qui eſt in peccato mortali, ſi hoc ſacramẽtum accipiat, damnationem acquirit mortaliter peccans.

RESPONDEO dicẽdum, quod in hoc ſacramento ſicut in aliis, id quod eſt ſacramentum, eſt ſignum eius, quod eſt res ſacramenti. Duplex autẽ eſt res huius ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt.* Vna quidẽ, quæ eſt ſignificata & contenta, ſcilicet ipſe Chriſtus; alia autem eſt ſignificata & non contenta, ſcilicet corpus Chriſti myſticum, quod eſt ſocietas ſanctorum. Quicunque ergo hoc ſacramentum ſumit, ex hoc ipſo ſignificat ſe eſſe Chriſto vnitum, & membris eius incorporatum.

q. 73. ar. 6.

ratum. Quod quidem fit per fidem formatã, quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifeſtũ eſt, quòd quicunq; cũ peccato mortali hoc ſacramentum ſumit, falſitatem in hoc ſacramento committit, & ideo incurrit ſacrilegiũ, tanquã ſacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.

Ad primvm ergo dicendum, quod Chriſtus in propria ſpecie apparens, non exhibebat ſe tangendũ hominibus in ſignũ ſpiritualis vnionis ad ipſum, ſicut exhibetur ſumẽdus in hoc ſacramẽto. Et ideo peccatores eũ in propria ſpecie tangẽtes, nõ incurrebant crimen falſitatis circa diuina, ſicut peccatores ſumẽtes hoc ſacramentum. Et præterea Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinẽ carnis peccati, & ideo conueniẽter ſe peccatoribus tangendũ exhibebat. Sed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriã reſurrectionis, ſe tãgi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur, ſecundũ illud Ioan. 20. Noli me tangere, nondũ enim aſcẽdi ad Patrẽ meum, ſcilicet in corde tuo: vt Auguſ.* exponit. Et ideo peccatores, qui defectũ fidei formatę patiũtur circa Chriſtũ, repelluntur à contactu huius ſacramẽti.

Tract.121. in Ioan. à medio illius innuitur, tom.9.

Ad secvndvm dicendũ, quod nõ quęlibet medicina cõpetit ſecũdum quẽlibet ſtatum infirmitatis. Nã medicina, quæ datur iã liberatis à febre ad confortationẽ, noceret, ſi daretur adhuc febricitãtibus. Ita etiam baptiſmus & pœnitentia ſunt quaſi medicinę purgatiuę, quę dãtur ad tollendã febrem peccati. Hęc autẽ ſacramentum eſt medicina confortatiua, quæ non debet dari, niſi liberatis à peccato.

Ad tertivm dicendum, quòd maxima bona intelligit Aug.† virtutes animæ, quibus nullus male vtitur, quaſi principiis mali vſus. Vtitur tamẽ eis aliquis malè, quaſi obiectis mali vſus: vt patet in his, qui de virtutibus ſuperbiunt. Ita & hoc ſacramẽtum quantũ eſt ex ſe, nõ eſt principiũ mali vſus, ſed obiectũ. Vnde Aug.† dicit: Multi indignè accipiunt corpus Chriſti, per quod docemur, quã cauendũ ſit male accipere bonum. Ecce enim per bonũ factũ eſt malũ, dum malè accipitur bonũ: ſicut è cõtra Apoſtolo per malũ factum eſt bonũ, cũ benè accepit malũ, ſcilicet, cũ ſtimulum ſatanæ patienter portauit.

Loco in ar. citato.

Tracta.62. in Ioã circa prin. & tract.6. ad c.1. Ioan to.9. de conſ. di.2.c.66.

Ad qvartvm dicẽdum, quod per viſum nõ accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolũ ſacramentum eius, quia ſcilicet non pertingit viſus ad ſubſtantiã corporis Chriſti, ſed ſolũ ad ſpecies ſacramentales, vt ſupra dictũ eſt,* Sed ille, qui mãducat non ſolũ ſumit ſpecies ſacramẽtales, ſed etiã ipſum Chriſtum, qui eſt ſub eis. Et ideo à viſione corporis Chriſti nullus prohibetur, qui ſit ſacramentũ Chriſti cõſecutus, ſcilicet baptiſmũ. Nõ baptizati autẽ non ſunt admittendi etiã ad inſpectionẽ huius ſacramẽti, vt patet per Dion.* in li. Eccle. hier. Sed ad manducationẽ non ſunt admittẽdi, niſi ſoli illi, qui non ſolum ſacramentaliter, ſed etiam realiter ſunt Chriſto coniuncti.

q.76.ar.7.

c.7. Eccle hier. par.3. pau.à principio.

Ad qvintvm dicendũ, quod hoc quod nõ habet aliquis conſciẽtiam ſui peccati, poteſt cõtingere dupliciter. Vno modo per culpam ſuã, vel quia per ignorantiam iuris, quę nõ excuſat, reputat nõ eſſe peccatũ, quod eſt peccatum, puta, ſi ali-

quis fornicator reputaret ſimplicē fornicationē non eſſe peccatū mortale) vel quia negligēs eſt in examinatione ſui ipſius, contra id quod Apoſtolus dicit 1.Cor. 11. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & calice bibat. Et ſic nihilominus peccat peccator ſumēs corpus Chriſti, licet nō habeat conſcientiā peccati, quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. Alio modo poteſt cōtingere ſine culpa ipſius: puta cū doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus. Et in tali caſu nō peccat ſumēdo corpus Chriſti: quia homo per certitudinē ſcire non poteſt, vtrū ſit verè contritus. Sufficit enim ſi in ſe ſigna cōtritionis inueniat, puta ſi doleat de pręteritis, & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, eſſe actū peccati, propter ignorantiam facti, quæ excuſat (puta ſi acceſſit ad non ſuam, quā credebat eſſe ſuā) non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiamſi totaliter eſt peccatum oblitus, ſufficit ad eius deletionem generalis cōtritio, vt infra dicetur.† Vnde iam non eſt dicendus peccator.

Non compleuit morte præuiſus.

ARTICVLVS V.

Vtrùm accedere ad hoc ſacramentum cū conſcientia peccati, ſit grauiſſimum omnium peccatorum.

4.d.9.ar.3.q. 3. Et 1.Cor.10. le.3.ar.3.

AD quintū ſic proceditur. Videtur, ꝙ accedere ad hoc ſacramentum cum cōſcientia peccati, ſit grauiſſimum omnium peccatorū. Dicit enim Apoſtolus 1.Corint.11. Quicunq; manducauerit panem & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. gloſ. ibidē.* Hoc eſt, ac ſi Chriſtum occiderit, punietur. Sed peccatum Chriſtum occidentium, videtur fuiſſe grauiſſimū. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cū cōſcientia peccati ad mēſam Chriſti accedit, videtur eſſe grauiſſimū.

Gloſ. inter line. ibi in ſententia.

¶ 2. Præterea, Hier. dicit in quadam epiſtola: Quid tibi cum fæminis, qui ad altare cū Deo fabularis? dic ſacerdos, dic clerice, qualiter eiſdem labiis filiū Dei oſcularis, quibus oſculatus es labia meretricis: Cum Iuda, oſculo filium hominis tradis. Et ſic videtur fornicator ad menſam Chriſti accedēs peccare, ſicut Iudas peccauit, cuius peccatū fuit grauiſſimum. Sed multa alia peccata ſunt grauiora, quā peccatum fornicationis, & præcipuè peccatum infidelitatis. Ergo cuiuſlibet peccatoris ad menſam Chriſti accedentis peccatum eſt grauiſſimum.

¶ 3. Præterea, Magis eſt abominabilis Deo immunditia ſpiritualis, quā corporalis. Sed ſi quis proiiceret corpus Chriſti in lutum, vel ſterquilinium, grauiſſimum reputaretur eius peccatum. Ergo grauius peccat, ſi ipſum ſumat cum peccato, quod eſt immūditia ſpiritualis. Ergo hoc peccatū eſt grauiſſimū.

SED CONTRA eſt, quod ſuper illud Ioā. 15. Si non veniſſem, & locutus eis nō fuiſſem, peccatū non haberēt. dicit Aug.* hoc intelligendum eſſe de peccato infidelitatis, quo tenentur cūcta peccata. Et ita videtur, hoc peccatum non eſſe grauiſſimum, ſed magis peccatum infidelitatis.

Trac.89 in Io. inter medium, & princ. 10.9.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut in 2. parte dictū eſt*) dupliciter aliquod peccatū poteſt dici grauius alio: Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem ſecundum

1.2.q.73.ar. 6. & 2.2.q. 73.ar.3.

cundum rationem ſuæ ſpeciei, quę attenditur ex parte obiecti. Et ſecũ dũ hoc, quantò id, cõtra quod peccatur, eſt maius, tãto peccatum eſt grauius. Et quia diuinitas Chriſti eſt maior humanitate ipſius, & ipſa humanitas eſt potior, quã ſacramẽta humanitatis, inde eſt qđ grauiſſima peccata ſunt, quę cõmittuntur in ipſam diuinitatẽ: ſicut eſt peccatũ infidelitatis & blaſphemiæ. Secundariò autẽ ſunt grauia peccata, quæ cõmittuntur in humanitatem Chriſti. Vnde & Matth. 12. dicitur: Qui dixerit verbũ contra filium hominis, remittetur ei: qui autẽ dixerit verbum cõtra Spiritũ ſanctum, nõ remittetur ei, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. Tertiò autẽ loco ſunt peccata, quę cõmittuntur contra ſacramẽta, quę pertinent ad humanitatẽ Chriſti. Et poſt hæc ſunt alia peccata cõtra puras creaturas. Per accidens autẽ vnum peccatum eſt grauius alio ex parte peccantis, puta, peccatũ, quod eſt ex ignorantia, vel infirmitate, eſt leuius peccato, quod eſt ex contẽptu, vel ex certa ſciẽtia. Et eadẽ ratio eſt de aliis circunſtãtiis. Et ſecundũ hoc iſtud peccatũ in quibuſdã poteſt eſſe grauius, ſicut in his, qui ex actuali contẽptu, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt. in quibuſdam vero minus graue: puta in his, qui ex quodã timore, ne deprehendantur in peccato, cũ conſcientia peccati ad hoc ſacramentũ accedunt. Sic ergo patet, quod hoc peccatum eſt multis aliis grauius ſecundum ſuam ſpeciẽ, non tamen eſt omnium grauiſſimum.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum indignè ſumentiũ hoc ſacramentum, cõparatur peccato occidentium Chriſtum, ſecũdum ſimilitudinem (quia vtrunque cõmittitur contra corpus Chriſti,) nõ tamen ſecundum criminis quantitatẽ. Peccatum enim occidentiũ Chriſtum, fuit multo grauius. Primò quidem, quia illud peccatũ fuit cõtra corpus Chriſti in ſpecie propria: hoc autẽ peccatum eſt contra corpus Chriſti, in ſpecie ſacramenti. Secundò, quia illud peccatũ proceſſit ex intentione nocendi Chriſto, non autem hoc peccatum.

Ad secundum dicendum, quod fornicator accipiens corpus Chriſti, cõparatur Iudæ Chriſtum oſculanti, quantũ ad ſimilitudinem criminis (quia vterq; ex ſigno charitatis Chriſtũ offendit) non tamẽ quantum ad criminis quantitatẽ, ſicut etiã prius dictum eſt.[a] Hæc tamen criminis ſimilitudo nõ minus competit aliis peccatoribus, quàm fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur cõtra charitatem Chriſti, cuius ſignum eſt hoc ſacramentum, & tanto magis, quanto peccata ſunt grauiora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius ſacramẽti, inquantũ, ſcilicet, per hoc peccatũ ſpiritus maximè carni ſubiicitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requiritur in hoc ſacramento. Plus tamen ponderat impedimentũ ipſius charitatis, quã feruoris eius. Vnde & peccatũ infidelitatis, quod funditus ſeparat hominẽ ab Eccleſiæ vnitate, ſimpliciter loquendo, maximè hominẽ ineptũ reddit ad ſuſceptionẽ huius ſacramenti, quod eſt ſacramentũ Eccleſiaſticæ vnitatis, vt ſupra dictũ eſt.[b] Vnde & grauius peccat infidelis

[a] In ſol. præced.

[b] q.73. art.1. & q.73. ar.4.

accipiens hoc ſacramentum, quàm fidelis peccator, & magis contẽnit Chriſtum, ſecundum quòd eſt ſub hoc ſacramẽto, preſertim ſi nõ credat Chriſtũ verè ſub hoc ſacramẽto eſſe, quia quantum eſt in ſe, diminuit ſanctitatẽ huius ſacramẽti, & virtutẽ Chriſti operantis in hoc ſacramento, quod eſt contẽnere ipſum ſacramentũ in ſeipſo. Fidelis autẽ, qui cum conſciẽtia peccati ſumit, contemnit hoc ſacrm̃ non in ſeipſo, ſed quantũ ad vſum, indignè accipiens. Vnde & Apoſtolus 1. Corinth. 11. aſſignans rationem huius peccati dicit: Non diiudicans corpus Domini, ideſt, non diſcernens ipſum ab aliis cibis, quod maximè facit ille, qui non credit Chriſtum eſſe ſub hoc ſacramento.

Ad tertium dicendũ, quod ille, qui proiiceret hoc ſacramentũ in lutum, multo grauius peccaret, quã ille, qui cùm cõſcientia peccati mortalis ad hoc ſacramentũ accedit. Primò quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriã faciẽdi huic ſacramento, quod non intendit peccator indignè corpus Chriſti accipiens. Secundò, quia homo peccator eſt capax gratię, vnde etiã magis eſt aptus ad ſuſcipiendũ hoc ſacramentũ, quã quæcunq; alia irrationalis creatura. Vnde maximè inordinatè vteretur hoc ſacramento, qui proiiceret ipſum canibus ad manducandum, vel qui proiiceret in lutum conculcandum.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti.

Inf. q. 81. ar. 2 cor. & ad 2. & 4. d. 9. ar. 5. q. 1. per to. & q. 2. corp. Et quo. 5. ar. 13.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod ſacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti. Non enim eſt faciẽdum contra Chriſti præceptum propter vitandum ſcandalum, vel infamiã alicuius. Sed Dominus præcepit Matt. 7. Nolite ſanctum dare canibus. Maximè autem datur ſanctum canibus, cum hoc ſacramentũ peccatoribus exhibetur. Ergo neque propter vitandum ſcandalum, neq; propter vitandam infamiam alicuius, debet hoc ſacramẽtum peccatori petenti dari.

¶ 2. Præterea, De duobus malis minus malum eſt eligendum. Sed minus malum eſſe videtur, ſi peccator infametur, vel etiã ſi ei hoſtia non cõſecrata detur, quàm ſi ſumens corpus Chriſti, mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius eſſe eligẽdum, quod vel infametur peccator petẽs corpus Chriſti, vel etiam quòd detur ei hoſtia non conſecrata.

¶ 3. Præterea, Corpus Chriſti interdum datur ſuſpectis de crimine, ad eorum manifeſtationem: legitur enim in Decr. † 2. q. 4. Sæpè contingit, vt in monaſteriis monachorum furta perpetrentur, idcirco ſtatuimus, vt quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debent, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex pręſentibus fratribus, & ſic expleta Miſſa, omnes communicentur in hæc verba: Corpus Domini ſit tibi hodie ad probationem. & infra. *Si Epiſcopo, aut presbytero aliquod maleficium fuerit imputatum, pro ſingulis Miſſam celebrare debet & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis, innocentem ſe oſtendere. Sed peccatores occultos non oportet manifeſtari. quia ſi frõtẽ verecũdię abiecerint, liberius peccabunt, vt Aug. dicit in lib.

In decr. 2. q. 4. ca. 24. Sæpè contingit.

Cap. 29.

lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis non eſt corpus Chiſti dandum, etiam ſi petant.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Pſa. 21. Mãducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Aug.† Non prohibeat diſpenſator pingues terræ, ideſt, peccatores, menſam Domini manducare.

Refertur de cõſec. d. 2. c. Non prohibeat, to. 9

Respondeo dicendum, quod circa peccatores diſtinguendũ eſt. Quidam enim ſunt occulti, quidã verò manifeſti, ſcilicet per euidentiã facti, ſicut publici vſurarij, aut publici raptores: vel etiam per aliquod iudicium eccleſiaſticum, vel ſeculare. Manifeſtis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus ſacra communio dari. Vnde Cypr. *ſcribit ad quendam: Pro dilectione tua cõſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrionibus, & mago illo, qui apud vos conſtitutus adhuc in artis ſuę dedecore perſeuerat; an talibus ſacra communio cũ cæteris Chriſtianis debeat dari: puto nec maieſtati diuinę, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si verò non ſunt manifeſti peccatores, ſed occulti, non poteſt eis petẽtibus ſacra cõmunio denegari. Cũ enim quilibet Chriſtianus ex hoc ipſo, quod eſt baptizatus, ſit admiſſus ad Dominicam menſam, non poteſt ei ius ſuum tolli, niſi pro aliqua cauſa manifeſta. Vnde ſuper illud 1. Corinth. 5. Si is, qui frater nominatur inter vos, &c. dicit gloſ. Auguſt.* Nos à cõmunione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo iudicio eccleſiaſtico, vel ſeculari nominatum, atq; cõuictum. Poteſt tamen ſacerdos, qui eſt cõſcius criminis, occultè monere peccatorẽ occultũ, vel etiam in publico generaliter omnes, ne ad menſam Dñi accedant, antequã de peccatis pœniteant, & Eccleſiæ reconcilientur. Nã poſt pœnitentiã & reconciliationẽ, etiam publicis peccatoribus non eſt communio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in concilio Carthagin.† legitur: Scenicis, atque hiſtrionibus, cæteriſq; huiuſmodi perſonis, vel apoſtatis conuerſis ad Deum, reconciliatio non negetur.

Lib. 1. ep. 10. in princ.

Indi. de medicina pœnitentiæ, c. 3. in med. to. 9.

In conc. Carth. can. 35.

Ad primum ergo dicendum, quod ſancta prohibentur dari canibus, ideſt, peccatoribus manifeſtis. Sed occulta non poſſunt publicè puniri, ſed ſunt diuino iudicio reſeruanda.

Ad secundum dicendum, quod licet peius ſit peccatori occulto peccare mortaliter, ſumẽdo corpus Chriſti, quã infamari, tamen ſacerdoti miniſtrãti corpus Chriſti, peius eſt peccare mortaliter infamando iniuſtè peccatorẽ occultũ, quàm quod ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatum mortale cõmittere, vt aliũ liberet à peccato. Vnde Aug* dicit in li. Q. ſuper Gen. periculoſiſſimè admittitur hęc cõpenſatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malũ faciat. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari, quã indignè ad menſam Dñi accedere. Hoſtia tamẽ non conſecratã nullo modo debet dari loco conſecratæ, quia ſacerdos hoc faciẽs quantũ in ſe eſt, facit idololatrare illos, q̃ credũt eſſe hoſtiã cõſecratã, ſiue alios pręſentes, ſiue etiã ipſum ſumentẽ, quia vt Aug.† dicit, nemo carnem

In q 42. to. 4.

In Pſal. 98. circa me. expoſitionis Ioan. 8.

Chriſti

Chriſti mãducet, niſi prius adoret. Vnde extra de celebratione miſſarũ,* c. de homine dicitur: Licet is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet grauiter, ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud, grauius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare.

In Decre li. 3. tit. 41. ca. 7. in fin.

Ad tertium dicendũ, quòd decreta illa ſunt abrogata per contraria documenta Romanorũ Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa,* Ferri candentis, vel aquæ feruẽtis examinatione, confeſſionem extorqueri à quolibet ſacri canones non concedunt, Spõtanea enim cõfeſſione, vel teſtium approbatione, publicata delicta commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare, occulta verò & incognita, illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorũ hominum. Et idem habetur extra de purgationibus* c. ex tuarum. In omnibus enim talibus eſſe videtur Dei tentatio, vnde ſine peccato fieri nõ poſſunt. Et grauius videretur, ſi in hoc ſacramento, quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis, aliquis incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Chriſti debet dari alicui ſuſpecto de crimine, quaſi ad examinationem.

Refertur 2. q. 4. c. 21. Conſuluiſti.

In Decr. lib. 5. ti 34. c. 8. Ex tuarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm nocturna pollutio aliquem impediat à ſumptione huius ſacramenti.

1. 2. q. 154. ar. 5. & 4. d. 9. ar. 4. q. 2. Et exp. q. 28. art. 3. ad 6.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod nocturna pollutio non impediat aliquem à ſumptione corporis Chriſti. Nullus enim impeditur à ſumptione corporis Chriſti, niſi propter peccatũ. Sed nocturna pollutio accidit ſine peccato: dicit enim Auguſ.* 12. ſuper Gen. ad literam, ipſa phantaſia, quæ fit in cogitatione ſermocinantis, cùm expreſſa fuerit in viſione ſomniantis, vt inter illã & verã coniunctionem corporũ non diſcernatur, continuo mouetur caro, & ſequitur quod eũ motũ ſequi ſolet, cùm hoc tã ſine peccato fiat, quàm ſine peccato à vigilantibus dicitur, quod vt diceretur, proculdubio cogitatum eſt. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab eius ſacramenti ſumptione.

Li. 12. c. 15. in med. tom. 3.

¶ 2. Preterea, Greg.* dicit in ep. ad Aug. epiſcopum Anglorum: Si quis ſua coniuge non cupidine voluptatis captus, ſed tantũ procreandorũ liberorum gratia vtitur, ille profecto, ſiue de ingreſſu Eccleſię, ſiue de ſumendo corporis Dominici myſterio ſuo eſt iudicio relinquẽdus, quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne poſitus, neſcit ardere. Ex quo patet quod carnalis pollutio etiam vigilãtis, ſi ſit ſine peccato, non prohibet hominem à ſumptione corporis Chriſti. Multo igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

In fin. lib. 11. Regiſtri ad 10. ut Greg. ... Aug. ca 10. nõ longe à fin. & hab. tur 33. q. 4. c. 7. poſt medium.

¶ 3. Præterea, Nocturna pollutio videtur ſolã immunditiam corporalẽ habere. Sed aliæ immunditię corporales, quę ſecundũ legem impediebant ab ingreſſu ſanctorũ, in noua lege non impediunt à ſumptione huius ſacramenti, ſicut de muliere pariẽte, vel mẽſtruata, vel fluxũ ſanguinis patiẽte, ſcribit beatus Gre.* Aug. Anglorũ epiſcopo. Ergo videtur, quod neq; etiam nocturna pollutio impediat hominẽ à ſumptione huius ſacramenti.

Loco nunc di. ... parum ante medium, c. 10.

¶ 4. Præterea, Peccatum veniale non impedit hominẽ à ſumptione

ne huius ſacramenti,ſednec etiam
peccatũ mortale poſt pœnitentiã.
Sed dato quod nocturna pollutio
prouenerit ex aliquo peccato præ-
cedenti(ſiue crapulæ,ſiue turpium
cogitationũ) plerunq; tale pecca-
tum eſt veniale : & ſi aliquando ſit
mortale,poteſt cõtingere,quod de
mane pœnitet, & peccatum ſuum
confitetur.Ergo videtur, quod non
debeat impediri à ſumptione hu-
ius ſacramenti.

¶ 5. Prętereà,Grauius peccatũ
eſt homicidij,quàm fornicationis.
Sed ſi aliquis de nocte ſomniet ſe
homicidium perpetrare,aut furtũ,
aut quodcunq; aliud peccatum, nõ
propter hoc impeditur à ſumptio-
ne corporis Chriſti. Ergo videtur,
quod multo minus fornicatio ſom
niata cũ pollutione ſubſequẽte, im
pediat à ſumptione huius ſacri.

Sed contra eſt,quod Leuit.
15.dicitur:Vir,de quo egreditur ſe
men coitus,immũdus erit vſq; ad
veſperũ. Sed immundis non patet
aditus ad ſacramẽta.Ergo videtur,
quod propter pollutionem noctur-
nam aliquis impediatur à ſumptio
ne huius ſacramenti,quod eſt maxi
mum ſacramentum.

Respondeo dicendum, quod
circa pollutionem nocturnam duo
poſſunt conſiderari.Vnũ quidẽ,ra-
tione cuius ex neceſſitate impedit
hominem à ſumptione huius ſacra
menti.Aliud autem , ratione cuius
non ex neceſſitate impedit hominẽ
ab huiuſmodi ſacramenti perce-
ptione,ſed ex quadam congruẽtia.
Ex neceſſitate quidem impedit ho-
minem ab huius ſacramenti perce
ptione ſolum peccatũ mortale. Et
quãuis nocturna ipſa pollutio ſecun
dũ ſe cõſiderata,peccatũ mortale
eſſe non poſſit,nihilominus tamen
ratione ſuæ cauſæ quandoq; habet
peccatũ mortale annexũ. Et ideo
conſideranda eſt cauſa pollutionis
nocturnę.Quandoq; enim prouenit
à cauſa extrinſeca ſpirituali, ſcili-
cet,ex dæmonũ illuſione, qui ſicut
in 1.parte habitũ eſt *,phãtaſmata q.111.art.3.
cõmouere poſſunt,ex quorũ appa-
ritione pollutio interdũ ſubſequi-
tur.Quandoq; verò prouenit pollu
tio ex cauſa intrinſeca ſpirituali,
ſcilicet,ex præcedentibus cogita-
tionibus. Aliquando autem ex cau
ſa intrinſeca corporali,vel ex ſuper
fluitate ſiue debilitate naturæ,ſiue
etiam ex ſuperfluitate cibi,vel po-
tus.Quęlibet autẽ harum triũ cau-
ſarum poteſt & ſine peccato & cũ
peccato veniali,vel mortali exiſte-
re.Et ſi quidem ſit ſine peccato,vel
cũ peccato veniali, nõ ex neceſſita
te impedit ſumptionẽ huius ſacra-
mẽti,ita ſcilicet,quod homo ſumẽ
do ſit reus corporis & ſanguinis
Dñi.Si verò ſit cum peccato mor-
tali,impedit ex neceſſitate. Illuſio
enim dæmonum quandoq; proue-
nit ex præcedenti negligentia prę-
parationis ad deuotionem,quę po Alias, deuotionem & orationem.
teſt eſſe & mortale & veniale pec-
catũ.Quandoq; verò prouenit ex ſo
la nequitia dœmonũ , volentiũ im-
pedire hominẽ à ſumptione huius
ſacramenti.Vnde legitur in colla-
tionibus patrũ , quod cùm quidam
frater pateretur pollutionem ſem-
per in feſtis,in quibus erat commu
nicandum,ſeniores cõperto, quod
nulla cauſa ab ipſo præceſſerat,de-
creuerũt quòd propter hoc à com-
munione non ceſſaret:& ita ceſſa-
uit illuſio dæmonũ. Similiter etiã
præcedentes cogitationes laſciuę,
quandoq; poſſunt eſſe omnino ſine
peccato,

peccato, puta, cùm aliquis cauſa lectionis, vel diſputationis cogitur de talibus cogitare. Et ſi hoc ſit ſine concupiſcentia & delectatione, non erunt cogitationes immundæ, ſed honeſtę. ex quibus tamen pollutio ſequi poteſt, ſicut patet ex autoritate Aug.* ſupra inducta. Quandoq; verò pręcedẽtes cogitationes ſunt ex concupiſcentia & delectatione: & ſi adſit conſenſus, erit peccatum mortale, ſi autẽ deſit, erit veniale. Similiter etiã, & cauſa corporalis, quandoq; eſt ſine peccato, puta, cũ eſt ex infirmitate naturę. Vnde & quidã etiã in vigilando abſq; peccato fluxum ſeminis patiuntur. Vel etiã ſi ſit ex ſuperfluitate naturę, ſicut enim contingit ſanguinem fluere abſq; peccato, ita & ſemen, quod eſt ſuperfluitas ſanguinis, ſecũdum Philoſophũ.* Quandoq; verò eſt cum peccato, puta, cũ prouenit ex ſuperfluitate cibi, vel potus, & hoc etiã poteſt eſſe peccatum veniale, vel mortale, licet frequẽtius peccatũ mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatẽ conſenſus, quã circa ſumptionẽ cibi & potus. Vnde & Greg.† ſcribẽs Aug. Anglorũ Epiſcopo dicit, ceſſandũ eſſe à cõmunione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit, non autẽ quando prouenit ex ſuperfluitate cibi vel potus, præſertim ſi neceſſitas adſit. Sic igitur ex cauſa pullutionis cõſiderari poteſt, vtrũ nocturna pollutio impediat ex neceſſitate ſumptionem huius ſacramenti. Ex quadam verò congruentia impedit quãtum ad duo, quorũ vnum ſemper accidit, ſcilicet, quędam fœditas corporalis, cùm qua propter reuerentiã ſacramenti, nõ decet ad altare accedere (vnde & volentes tangere aliquid ſacrũ, manus lauant) niſi fortè talis immũditia ſit perpetuo, vel diuturna, ſicut eſt lepra, vel fluxus ſanguinis, vel aliquid huiuſmodi. Aliud autẽ eſt euagatio mẽtis, quę ſequitur pollutionem nocturnã, pręcipuè quando cũ turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentũ, quod ex congruitate prouenit, poſtponi debet propter aliquam neceſſitatem, puta, vt Gregor.* dicit, cùm fortaſſè, aut feſtus dies exigit, aut exhibere miniſterium pro eo quod ſacerdos alius deeſt, ipſa neceſſitas compellit.

In arg. 1.

Li. 1. de gener. animaliũ c. 18. à med. & c. 19. parũ à princ.

Loco citato in ar. 2. & 2. c. 11 & habetur 6. q. 4. c. Vir cum propria.

Loco iam nunc dicto ad interrog. 11. Augu. c. 11.

Ad primvm ergo dicendum, quod ex neceſſitate quidem nõ impeditur homo à ſumptione huius ſacramenti, niſi propter peccatum mortale, ſed ex quadam conuenientia poteſt homo impediri propter alias cauſas, ſicut dictum eſt.†

In cor. ar.

Ad secvndvm dicendũ, quod coitus coniugalis ſi ſit ſine peccato (puta, ſi fiat cauſa prolis generãdæ, vel cauſa reddendi debitũ) non alia ratione impedit ſumptionẽ huius ſacramenti, niſi ſicut dictum eſt* de pollutione nocturna, quæ accidit ſine peccato, ſcilicet, propter immũditiam corporalẽ & mentis diſtractionẽ. Ratione cuius Hier.† dicit ſuper Matt. Si panes propoſitionis, ab his qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis ille panis, qui de cęlo deſcendit, nõ poteſt ab his, qui coniugalibus paulò ante hæſere complexibus, violari, atq; cõtingi? nõ quod nuptias cõdẽnemus, ſed quod eo tempore, quo carnes agni mãducaturi ſumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Sed quia hoc ſecundum congruitatẽ, & nõ ſecundũ neceſſitatẽ eſt

In cor. ar.

Refertur 33. q. 4. c. Satis.

Loco citato in argu. & habetur 13.q.4.c. Vir cũ propria.

eſt intelligendũ, Greg. † dicit, quod talis eſt ſuo iudicio relinquendus. Si verò non amor procreãdæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Gregor. ſubdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc ſacramentum.

In fi. regiſtri ad interrogat. 10. à med.

AD TERTIVM dicendũ, quod ſicut Greg.* dicit in epiſtola ſupra dicta ad Auguſt. Anglorum epiſcopũ in veteri teſtamento aliqui polluti dicebãtur figuraliter, quod populus nouæ legis ſpiritualiter intelligit. Vnde huiuſmodi corporales immunditiæ, ſi ſint perpetuæ, vel diuturnæ, non impediunt ſumptionem huius ſacramenti ſalutaris, ſicut impediebãt acceſſum ad ſacramenta figuralia. Si verò citò tranſeant (ſicut immunditia pollutionis nocturnæ) ex quadam congruentia impediunt ſumptionẽ huius ſacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deuter. 23. dicitur: Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & nõ reuertetur priuſquam ad veſperam lauetur aqua.

AD QVARTVM dicẽdum, quod licet per cõtritionem & confeſſionem auferatur reatus culpæ, nõ tamen aufertur corporalis immunditia, & diſtractio mentis ex pollutione conſecuta.

AD QVINTVM dicendũ, quod ſomnium homicidij non inducit corporalem immunditiam, nec etiã tantam diſtractionem mentis, ſicut fornicatio ſomniata propter delectationis intentionem. Si tamẽ ſomnium homicidij proueniat ex cauſa, quæ eſt peccatum, præſertim mortale, impedit à ſumptione huius ſacramẽti, ratione ſuę cauſę.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm cibus, vel potus præaſſumptus impediat ſumptionem huius ſacramenti.

Inf art. 9. cor. Et 2.2.q.174. art.6. ad 2. & 4 d.8 q.1 ar. 4.q.1. & 2. Et 1.co.11. lec. 4.

AD octauũ ſic proceditur. Videtur, quod cibus vel potus præaſſumptus non impediat ſumptionem huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum eſt à Domino inſtitutum in cœna. Sed Dominus poſtquam cœnauit, hoc ſacramentũ diſcipulis ſuis tradidit, ſicut patet Luc. 22. & 1. Cor. 11. Ergo videtur quod etiam poſt alios cibos aſſumptos nos debeamus ſumere hoc ſacramentum.

¶ 2. Præterea, 1. Cor. 11. dicitur: Cùm conuenitis ad manducandũ, ſcilicet corpus Domini, inuicẽ expectate, ſi quis autem eſurit, domi manducet. Et ita videtur quod poſtquam aliquis domi manducauerit, poſſit in Eccleſia corpus Chriſti manducare.

In conc. 3. Carthag. can. 29. & habetur de conſec. d. 1. c. Sacramenta altaris.

¶ 3. Pręterea, In cõci. Carthag. legitur, & habetur de conſ. diſt. 1.* Sacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna Domini celebratur. Ergo ſaltẽ illa die aliquis poteſt corpus Chriſti poſt alios cibos ſumere.

¶ 4. Præterea, Sũptio aquæ vel medicinæ, vel alterius cibi, vel potus in minima quantitate, vel reliquiarium cibi in ore manẽtium, neque ieiunium Eccleſiæ ſoluit, neq; ſobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quod aliquis reuerenter ſumat hoc ſacramentum. Ergo per prædicta nõ impeditur aliquis à ſumptione huius ſacramenti.

¶ 5. Pręterea, Quidam de nocte profunda comedunt, aut bibunt, & fortè

fortè totam noctem inſomnem du centes, de mane percipiunt ſacra myſteria nõdum plenè digeſti. Minus autem impediretur ſobrietas hominis, ſi in mane parum comederet, & poſtea circa nonam ſumeret hoc ſacramentum, cùm etiã ſit quandoq; maior diſtãtia temporis. Ergo videtur, quod talis cibi præaſſumptio non impediat hominem ab hoc ſacramento.

¶ 6. Præterea, Non minor reuerentia debetur huic ſacramento iã ſumpto, quàm ante ſumptionẽ. Sed ſumpto ſacramento licet cibũ, aut potum ſumere. Ergo & ante ſumptionem.

Sed contra eſt, quod Aug. *dicit in lib. reſpõſionum ad Ianuarium, Placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti, prius in os Chriſtiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi. *Epiſt.118.ca.6. ante med. to.2.*

Respondeo dicendum, quod aliquid impedit ſumptionem huius ſacramenti dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: ſicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad ſignificatum huius ſacramenti, vt ſuprà dictum eſt *. Alio modo propter prohibitionẽ Eccleſiæ. Et ſic impeditur aliquis à ſumptione huius ſacramenti poſt cibum & potũ aſſumptum, triplici ratione. Primò quidem, ſicut Aug. † dicit in honorem huius ſacramenti, vt ſcilicet in os hominis intret, nondum aliquo cibo, vel potu infectum. *Ar.praced. & art.4.huius q.* *Epi.118.ca.6. ante med.to.2.*

Secundò propter ſignificationẽ, vt ſcilicet detur intelligi, quod Chriſtus (qui eſt res huius ſacramẽti) & charitas eius, debet primò fundari in cordibus noſtris, ſecundum illud Matth.6. Quærite primum regnum Dei. Tertiò, propter periculum vomitus & ebrietatis, quę quãdoq; cõtingunt, ex hoc quod homines inordinatè cibis vtũtur, ſicut & Apoſtolus dicit 1.Corin.11. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi, qui ſtatim cõmunicandi ſunt etiam poſt cibum, ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſine communione decedant: quia neceſſitas legem non habet. Vnde dicitur de conſ.* diſt.2. Presbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſine communione moriatur. *De cõſ. d.2.ca. Presbyter.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Aug.* in eodẽ lib. dicit: Neq; quia poſt cibos Dominus dedit, propterea prãſi, aut cœnati fratres ad hoc ſacramentum accipiendum conuenire debent, aut menſis ſuis miſcere, ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emẽdat. Nãq; Saluator, quo vehementius cõmendaret myſterij illius altitudinẽ, vltimum hoc voluit arctius infigere cordibus & memoriæ diſcipulorũ. Et ideo nõ pręcepit, quòd deinceps tali ordine ſumeretur, vt Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc modum. *Epi.118.c.6. in med.tom.2.*

Ad secundum dicendum, quod illud verbum in gloſ. ſic exponitur:† Si quis eſurit, & impatiens non vult expectare alios, mãducet domi cibos ſuos, ideſt, pane terreno paſcatur, nec poſt Euchariſtiam ſumat. *Ex glo. interli nea.ibi.colligitur.*

Ad tertium dicendum, quod capitulum illud loquitur ſecũdum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſeruatam, vt in repręſentationem Dominicæ cœnæ illo die à non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur. Sed nunc hoc abrogatum eſt, nam ſicut Auguſt.* in lib. prædicto dicit: *In epi.118.c.6 ante med. to.2*

dicit, per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur, vt ſcilicet corpus Chriſti à ieiuniis ſumatur.

2. 2. q. 147. ar. 6. ad 2. arg. Ad qvartvm dicendũ, quod (ſicut in ſecũda parte habitũ eſt*) duplex eſt ieiunium. Primum eſt ieiunium naturæ, quod importat priuationem cuiuſcunque præaſſumpti per modum cibi vel potus, & tale ieiuniũ requiritur ad hoc ſacramentũ propter prædicta. *Et ideo neque poſt aſſumptionem aquæ vel alterius cibi aut potus, vel etiã medicinæ, in quantumcumque parua quantitate, licet hoc ſacramentum accipere. Nec refert vtrũ aliquid huiuſmodi nutriat vel non nutriat, aut per ſe, aut cum aliis, dummodo ſumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ, tamen cibi remanentes in ore, ſi cauſaliter tranſglutiantur, non impediunt ſumptionẽ huius ſacramenti, quia non traiiciuntur per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ. Et eadem ratio eſt de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non traiiciantur in magna quãtitate, ſed per mixtæ ſaliuæ, quod vitari non poteſt. Aliud autem eſt ieiunium Eccleſiæ, quod inſtituitur ad carnis macerationem. Et tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prędicta non multũ nutriunt, ſed magis ad alterandum ſumuntur. (In cor. ar.)

Ad qvintvm dicendũ, quòd cùm dicitur, quod hoc ſacramentum priùs, quàm alij cibi, debet in os Chriſtiani intrare, non eſt intelligendum abſolutè reſpectu totius temporis: alioquin qui ſemel comediſſet vel bibiſſet, nunquam poſſet poſtea hoc ſacramentum accipere, ſed eſt intelligendum quantum ad eundem diem. Et licet principium diei ſecundum diuerſos diuerſimodè ſumatur, nam quidam à meridie, quidam ab occaſu, quidam à media nocte, quidam ab ortu ſolis, diem incipiunt: eccleſia tamen Romana diem à media nocte incipit. Et ideo ſi poſt mediã noctẽ aliquis ſumpſerit aliquid per modum cibi vel potus, nõ poteſt eadem die hoc ſumere ſacramentum: poteſt verò, ſi ante mediam noctem: Nec refert vtrum poſt cibum vel potum aſſumptum dormierit, aut etiã digeſtus ſit, quantum ad rationem pręcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter inſomnietatem vel indigeſtionẽ. Ex quibus ſi mẽs multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius ſacramenti.

Ad sextvm dicendum, quod maxima deuotio requiritur in ipſa ſumptione huius ſacramenti, quia tunc percipitur ſacramenti effectus, quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per ſequentia, & ideo magis eſt inſtitutum quod homines ieiunẽt ante ſumptionem huius ſacramenti, quam poſt. Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem huius ſacramenti & reliquos cibos. Vnde & in Miſſa, oratio gratiarũ actionis poſt communionem dicitur, & communicantes etiam ſuas priuatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos canones ſtatutum fuit à Papa Clemente (vt habetur de conſecr. diſt. 2.*) Si mane Dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunẽt miniſtri, qui eam ſumpſerunt, & ſi 3. vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperum. Antiquitus enim rarius Miſſarum (De conſe. d. 2. c. Tribus gradibus.)

Oo

ſarum ſolennia celebrantur, & cũ maiori præparatione, nunc autem qui oportet frequentius ſacra myſteria celebrare, non poſſet de facili obſeruari, & ideo per cõtrariam conſuetudinem eſt abrogatum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum non habentes vſum rationis, debeant ſuſcipere hoc ſacramentum.

4.d.9.ar.5.q.3.&4. & d.23.q.2.ar.2.q.4.cor.& 10.6.lect.7.co.3.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod nõ habẽtes vſum rationis, non debeant hoc ſacramẽtum ſuſcipere. Requiritur enim quod aliquis ad hoc ſacramentum cum deuotione, & præcedenti ſui examinatione accedat, ſecundum illud 1.Cor.11. Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc nõ poteſt eſſe in his, qui carent vſu rationis. Ergo non debet eis hoc ſacramentum dari.

¶2. Præterea, Inter alios qui carent vſu rationis, ſunt etiam arreptitij, qui energumeni dicuntur. Sed tales etiam ab inſpectione huius ſacramenti arcentur, ſecundum Dionyſ.* in lib. Eccl. Hierarc. Ergo carentibus vſu rationis, hoc ſacramẽtum dari non debet. (* 3.Eccle.hie. par.2.)

¶3. Præterea, Inter alios carentes vſu rationis, maximè pueri videntur eſſe innocentes. Sed pueris hoc ſacramentum non exhibetur. Ergo multo minus aliis carentibus vſu rationis.

Sed contra eſt, quod legitur in Concilio Arauſicano* (& habetur in Decret. 26.q.6.c. qui recedunt.) Amentibus, quæcunq; pietatis ſunt, conferenda ſunt. Et ita eſt eis conferendum hoc ſacramentum, quod eſt ſacramentũ pietatis. (In Arauſicano Concil. 1. habetur de cõſec.d.2.c. Qui recedunt.)

Respondeo dicendum, quod aliqui dicuntur non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilẽ vſum rationis, ſicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem huius ſacramenti concipere, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vſum rationis. Aut igitur nunquam habuerunt vſum rationis, ſed ſic à natiuitate permanſerunt. Et ſic talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum, quia in eis nullo modo præceſſit huius ſacramenti deuotio. Aut non ſemper caruerunt vſu rationis & tunc ſi prius, quando erant compotes ſuæ mentis, apparuit in eis deuotio huius ſacramenti, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentũ exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis. Vnde in Concilio Carthaginenſi legitur *(habetur in Decret. 26.q.2. is qui in infirmitate ſi pœnitẽtiam petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim conuerſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. (In Conc.4.Carthag.c.76. & habetur 26.q.6.ca. Is qui in infirmitate.)

Ad primum ergo dicendum, quod carentes vſu rationis poſſunt deuotionem ad ſacramẽtum habere, quantum ad aliquos quidẽ præſentem, quantum ad alios autem præteritam.

Ad secundum dicendum, quod Dion. * loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis, in quibus ſcilicet, nondum eſt vis dæ- (Loco citato in arg.)

monis

dæmonis extincta, quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immũdis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de aliis amentibus. Vnde Caſſianus dicit, Eis qui ab immundis vexantur ſpiritibus, communionem ſacroſanctam à ſenioribus noſtris nunquam meminimus interdictam.

Ad tertium dicendũ, quòd eadem ratio eſt de pueris recenter natis, & de amentibus, qui nunquã habuerunt vſum rationis, vnde talibus non ſunt ſacra myſteria danda. Quamuis quidam Græci contrariũ faciant, propter hoc quod Dion. 2. * Cæleſt. hierar. dicit, baptizatis eſſe ſacram communionem dãdam, non intelligentes quod Dion. ibi loquitur de baptiſmo adultorũ. Nec tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc quod Dominus dicit, Ioann. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis, quia ſicut Auguſt. * ſcribit Bonifacio: Tunc vnuſquiſque fidelium, corporis & ſanguinis Domini particeps fit, ſcilicet ſpiritualiter, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur. Sed quando iam pueri incipiunt aliqualem vſum rationis habere, vt poſſint deuotionem concipere huius ſacramenti, tũc poteſt eis hoc ſacramentum conferri.

Cap. 2. in par. 2. in fin.

Refertur de cõſec. d. 4. c. Nul lus.

Sententia & Concluſiones quæſt.

Prima cõcluſio: *Licet peccator indignus ſumẽs Euchariſtiã, nĩ pecõſcius peccati mortalis, de quo non eſt contritus, graue peccatum committat, & nõ omnium grauiſſimum: ſacerdos tamen peccatori petenti & occulto negare non poteſt, publico poteſt & debet.*

Ratio primi: *Quia is peccator ſacrilegium committit, cũ ſignificet ſe Chriſto vniri per ſumptionem, cui tamen vniri nolit propter affectum peccati.*

Ratio ſecundi: *Quia ex obiecto grauius peccatũ eſt blaſphemia & infidelitas*

Ratio tertij: *Quia Chriſtianus iure petit hoc ſacramentum, & occultus peccator detegendus non eſt: & publicus priùs pœnitere tenetur.*

Secunda concluſio: *Nocturna pollutio, cibus & potus præaſſumptus, amẽtia, ſunt aliquando impedimenta ſacræ communionis, aliquando non ſunt: quod ex ſequenti diſputatione apertiſsimè conſtabit.*

COMMENTARIVS.

1 Hæc igitur eſt neceſſaria præparatio ad dignã Euchariſtię ſumptionem, recta fides de omnibus credendis, & ſpecialiter de hoc ſacramento, nullius peccati mortalis conſciẽtia; quia hoc modo cibus eucharisticus diſcernitur ab aliis cibis prophanis, vt D. Paulus pręcepit: in peccato autẽ mortali continetur etiã nocturna pollutio, ſi ex cauſa mortali prouenerit, poteſt enim ex veniali tantũ aut nulla culpa prouenire: quibus modis non neceſſariò, ſed ex quadã decẽtia impedit, niſi ex impugnatione dęmonis volentis prohibere ſumptionẽ huius ſacramenti, contingat: vt de quodã monacho in collationibus Patrum, apud Caſſianũ legitur. Ratio illius decẽtię eſt euagatio mentis, & fœda cogitatio, quę ex nocturna pollutione excitari ſolet, atq; etiam fœditas & immundicies corporis, qua etiam ratione voluerũt Patres, vt debitum coniugale pręſtitum impediret ſumptionem huius ſacramenti, etiamſi contingeret ſine peccato, vt oſtendit D. Hieron. in Matth, ex panibus propoſitionis veteris teſt. quos manducare non poterãt, qui vxores tetigerãt. quod ſi ex neceſſitate præcepti aliquis ad ſumptionem huius ſacramẽti teneatur, vt ſacerdos ex debito paſtoralis officij ſacrificaturus, vel laicus in Paſcha te communicaturus, vel imminente probabili mortis periculo, non debent propter

Præparatio ad ſumptionẽ Euchariſtiæ ex decentia quadã.

Infra cum diſſeritur de effectibus huius ſacramenti, examinatur, an deuotio & dilectio actualis ſit neceſſaria præparatio ad conſequendum effectus huius ſacramenti.

huiuſmodi decentiam, quæ in ſe aut nullũ aut veniale peccatum eſt, à ſacra communione abſtinere, vt colligitur ex D. Gregorio in Epiſt. ad Augu. Anglorũ Epiſcopũ.

Impedimenta ſacræ communionis.

2 Impedit etiam neceſſario ſumptionẽ huius ſacramenti, cibus aut potus præaſſumptus, ex præcepto Eccleſiaſtico. eſt enim ab Eccleſia præceptum (quod olim non fuit in vſu, cum plerique ſemper poſt cœnam ex imitatione Domini communicarent: quidã in die anniuerſario, quo cœna Domini celebratur,) vt ſacra communio à ieiunis naturæ ieiunio, vt loquuntur, tantum ſumatur. ieiunium autem Eccleſia computat quotidie à media nocte, in alterius diei mediam noctẽ, & ideo indigeſtio, aut inſomnem fuiſſe, ex neceſſitate præcepti, Euchariſtiæ ſumptionem non impedit. quare nulla vrgens neceſſitas debet impellere ſacerdotem, ad conficiendum hoc ſacramentum poſt prandiũ. Et quia ſumptio cibi aut potus impedit eodẽ die ſumptionem ſacramẽti huius, reliquiæ cibi aut aquæ & vini aſſumptæ non impediunt, quia non ad modum cibi aut potus, vt cum ſaliuã deglutimus, vel os abluimus. Quin etiam poſt ſumptam Euchariſtiã debet aliqua mora intercedere, ad refectionem vſque corporalem: nõ quidem ex neceſſitate alicuius præcepti, ſed ex reuerentia corporis Domini aſſumpti, & proinde in Miſſæ celebratione poſt communionẽ dicuntur quædam orationes, quas etiam in more habent omnes laicè cõmunicantes.

Cibus & potus.

Amentia.

3 Hinc etiam amentibus, qui nunquam habuerũt vſum rationis, vel ſi aliquãdo cũ haberent, non erat in eis huius ſacramenti deuotio, etiã in periculo mortis non debet dari hoc ſacramentũ: illis quidem, quia cibum Euchariſticum ab aliis diſcernere nõ poſſunt: his autẽ propter periculũ indignæ ſumptionis. quod ſi in his deuotio præceſſerit, conferendum eſt hoc ſacramentũ in periculo mortis imminenti, niſi probabiliter timeatur vomitus aut expuitionis periculũ. Sic definit Concil. Carthagin. vt refertur 26. q. 2. de his, qui in ægritudine obmutuerint, vel in phreneſim inciderint, ſi deuotionis illius ad hoc ſacramentum, & pœnitentiæ dederint teſtimonium, qui eum audierunt. Itaque ſi conſtet de ſignis contritionis & deuotionis huius ſacramenti, etiãſi ægrotus non fuerit ſacramentaliter confeſſus, neque poſſit confiteri, recipiet tamen ſacram Euchariſtiam. an verò ſacramentaliter ſit abſoluendus, ad doctrinã de ſacramento Pœnitentię, definire pertinet. & conſtat ſine cõfeſſione alicuius peccati venialis aut mortalis voce aut ſigno expreſſa, impendi non poſſe ſine magno ſacrilegio ſacramentalem abſolutionẽ: cum non poſſit forma ſacramentalis coniungi, niſi propriæ materiæ: ſacramenti autem Pœnitentiæ materia, ſunt peccata confeſſa, contrita & ſatisfactioni expoſita. Satis autem fuerit in diſcrimine & periculo mortis conſtitutis, aliquod peccatum confiteri veniale aut mortale, vt plena ab omnibus peccatis abſolutio conſeratur, ſi cætera confiteri non poſſint. Eadem ratio ſeruari debet in paruulorum cõmunicatione ante vſum rationis, ne illis ſcilicet detur ſacra Euchariſtia, niſi ea ætate & iudicio, qua poſſint cibum hũc ſacramentalem ab aliis cibis diſcernere, vt præcepit D. Paulus. iudicium autem de hac ætate, quæ non eſt in omnibus eadem, prudenter fieri debet à parentibus & confeſſariis, quibus ingenia & mores puerorum noti & explorati eſſe debẽt.

Aetas paruulorum.

De ieiunio præcedente & ſequente ſacram communionem apud antiquos.

4 Ab hac regula & præcepto Eccleſiaſtico, de ieiunio neceſſario ante ſumptionem Euchariſtiæ, excipiuntur ægroti, qui ſtatim communicandi ſunt etiam poſt cibum aut potum, ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſine viatico decedant: quia maior eſt obligatio & neceſſitas præcepti de ſumendo hoc viatico, quam præcepti Eccleſiaſtici de huiuſmodi ieiunio. ſic præceptum eſt de conſ. d. 2, presbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſine communione moriatur. Exiſtimat autem D. Auguſt. epiſt. 118. cap. 7. ex traditione Apoſtolica dimanaſſe, non niſi ieiunos admittendos eſſe ad ſacram communionem, & veteres quidam triduanum ante ieiunium requirebant. Neque enim quia poſt cibos Dominus dedit, propterea pranſi aut cœnati fratres ad hoc ſacramentum accipiendum conuenire debent, aut menſis ſuis miſcere, ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit & emendat. namque ſaluator, quo vehementius commendaret myſterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum: & ideo non præcepit quod tali ordine deinceps ſumeretur, vt Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc locum. In antiquis etiam longior

mora

mora intercedebat,poſt ſumptam Euchariſtiam,ad corporalem refectionem,quàm modo ſit in vſu.Statutum enim legimus à Clemente Papa,de conſ. d.2. vt qui mane Dominicam portionem ederent,vſque ad ſextam ieiunent:qui autem tertia vel quarta hora,ieiunent ad veſperum. Olim præterea multis fuit in vſu infantes communicare, vt conſtat de temporibus Dionyſij Areopagitæ, cap.7.Eccleſ.Hier.& Cypriani ſerm.5.de lapſis,atque etiam Auguſtini. Græci quidam & Armeni, vt D. Thomæ & Vvaldenſi placet, id neceſſarium iudicauerũt ad ſalutem infantium, quod & Boemi Huſſitæ in hunc diem ſequuntur: & ideo pane & vino temperatam Euchariſtiam paruulis adminiſtrãt, ex illo teſtimonio Ioann.6.decepti, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis.Sed de legitimo ſenſu huius loci, & ſententia D.Auguſtini de paruulorum communione, dictum eſt à nobis ſuprà , cũ reſponderemus ad obiectiones aduerſariorum contra realem Chriſti præſentiam.

De infantum communione.

5 Antiquitas tamen,quæ communicauit infantes,nunquam exiſtimauit hanc communionem eſſe illis ad ſalutem neceſſariã, vt definiuit Conc.Trid.ſeſſ.21.c.4.& ideo Can.4.eiuſd.ſeſſ.anathemate damnat aſſerentes, paruulis, antequam ad annos diſcretionis peruenerint,neceſſariam eſſe Euchariſtiæ cõmunionem.Aliam itaque ſanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illorum temporũ ratione habuerunt, vt dicitur eod. c. 4. vel quia incredibiliter affecti dulcedine illius cibi , nolebant paruulos propter innocẽtiam ex baptiſmo verè mundos,maiore gratia ſacramentali carere,quam ex ſacra communione procul dubio perciperent:ſicut & nunc, ſi aliquis miniſter,vel ſua, vel Eccleſiæ voluntate vellet adminiſtrare,vel vt ſuos à menſa dæmoniorum abduceret:quia tunc temporis partẽ idolothyti,etiam infantibus in os, impij ingerebant.Iuſtiores tamen & maiores cauſas,tum ex natura ſacramenti & reuerẽtia,tum ex longiori rerum Chriſtianarum obſeruatione , ſecuta eſt noſtra Eccleſia, quæ aliquot ſœculis vetuit dari infantibus: morionibus aut infanis , aliiſque ſimilibus, qui aut ſe dignè probare , aut corpus Domini rectè iudicare non poſſunt.Sacra etiã ſcriptura magis prohibet, quàm præcipit communionem infantum. tum quia in his elementis hoc ſacramentum inſtituit, quæ recens nati magna ex parte percipere non poſſunt: tum quia probare ſe non poſſunt, vt ſic de illo pane edant, vt ſcriptum eſt, 1.Corinth. 11. & præſertim,quia non indigent eo cibo,quibus ſpiritualis virtutis nihil ex carnis & ſpiritus pugna perit,quod ſumptione ſacri cibi reparandum ſit.

Infãtibus qua re prohibita ſacra communio.

6 De peccato autem accedentium ad hoc ſacramẽtum indignè,hoc eſt,cum cõſcientia peccati mortalis,vel cum tanta negligentia in probatione ſui,vt non pœnitere de peccato ſibi imputari poſſit ,grauiſſima eſt illa ſententia D.Pauli propoſita, iudicium ſibi manducat & bibit. vnde colligunt omnes Patres & Theologi,eſſe grauiſſimum peccatum ſacrilegij,quia res ſacratiſſima prophanatur,& ſic indignè ſumens mendacem ſe Chriſto Domino exhibet, dum ipſa ſumptione,ſe per hoc ſacramentum velle vniri & incorporari Chriſto profitetur,interius tamen,peccatum,cuius ſibi conſcius eſt,eidem vnioni præfert:cum repugnet Chriſti membrum eſſe , & in peccato mortali perſeuerare. & idcirco veteres Patres hoc peccatum,peccato quidem crucifigentium Chriſtum comparauerũt; quia vtrumque in ipſum corpus Chriſti ſanctiſſimum committitur: ſed hoc longè grauius eſt,quia in ipſum Chriſtum in propria ſpecie,ex nocendi intentione commiſſum eſſe cõſtat. hoc ſenſu accipienda ſunt Patrum de hac re teſtimonia.Cypria.de lapſis inquit,vis infertur corpori eius & ſanguini,& plus modò in Dominum , manibus atque ore delinquunt,quàm cum Dominum negauerunt. Baſil. lib.2.de baptiſmo,cap.3.ita ad ſancta accedamus,vt iudicium eorum,qui Dominum occiderunt,fugiamus , propterea quod quiſquis ederit panem & biberit poculum Domini indignè,iudicium ſibi manducat & bibit.Chryſoſto.Homil.45.in Ioan. & 61. ad popul. Antioch. qui immunda conſcientia corpus Domini accipiunt, idem ſupplicium ſubeunt , quod qui eum clauis cruci affixerunt. Similiter Theodoretus exponit illud, 1. Corinth. 11. reus erit corporis & ſanguinis Domini : vt enim Iudas tradidit ipſum,& ipſi inſultarunt,opprobiis & conuiciis affecerunt Iudæi, ita eum ignominia & dedecore afficiunt , qui ſanctiſſimũ eius corpus immundis manibus accipiunt,

Peccatum indignè accedentis ad ſacramẽ. chariſtiam. 3 p.q.80.ar. 4.& 5.

Ex Patribus

& in pollutum & in ceſtum os immittunt. plurima alia huius generis leguntur in Patribus, quæ omnia ſignificant, & crucifixores Chriſti, & indignè ſumentes ſacram Euchariſtiam in ipſummet Chriſti corpus peccare: quamuis illi, vt oſtenſum eſt, grauius peccent.

Ex obiecto. 7 Quod ſi ex obiectis, vt oportet, grauitatem peccatorum expendamus, blaſphemia in ipſam diuinitatem, omnium grauiſſimum eſt, deinde in ipſam Chriſti humanitatem, tertio in ipſa ſacramenta, quæ virtutem Chriſti nobis communicant. quare qui indignè ſumit ſacram Euchariſtiam, per ſe his modis videtur peccare, cùm ea verum Chriſti corpus contineat, in ipſa verbi diuini perſona ſubſiſtens. Habet etiã hoc peccatũ & illud grauius cæteris, quòd licet omnia charitatem violent, hoc tamẽ ſpecialius, quia in ipſummet charitatis & vnionis Chriſtianę ſignum efficax; & ideo ſi quis cũ peccato infidelitatis implicatur, hoc ſacramentum ſumit, grauiſſimè peccat: quia infidelitas omnino ſeparat hominem ab vnitate Eccleſiæ, quam tamẽ vnitatem hoc ſacramentum perficit. infidelis autem vt hæreticus, ineptum maximè ſe conſtituit ad participationem huius vnitatis, præſertim ſi non credat Chriſtum verè præſentem eſſe in hoc ſacramento. Vnde qui ipſum beſtiis conculcandum & comedendum, vel in locum immundum pedibus conterendum exponeret, omnium grauiſſimè peccaret in hoc ſacramentum: & multò grauius quàm indignè ſumentes: quia hæc omnia ex intentione inferendi iniuriam ſacramento deriuantur. Ex cęteris autem peccatis, hoc habet fornicatio, & omnis immundicia proprium, quòd ex ſpiritu carni ſubiecto, reddit hominem valde ineptum, ad innouationem ſpiritus, quę hoc ſacramento, cohibitis carnis immoderatis perturbationibus, perficitur.

Ex dignitate et efficacia ſacramenti.

8 Sed hactenus de præparatione neceſſaria ad dignam huius ſacramenti ſumptionem, quæ ſolum impeditur neceſſariò conſcientia peccati mortalis. Eſt alia pręparatio ad melius percipiendum fructum huius ſacramenti: cuius contemptus paulatim ſolet deducere ad indignam illam ſumptionem. expedit igitur per pias meditationes & preces, ad hoc tantum ſacramentum ſeipſum præparate: attenta præſertim conſideratione charitatis Chriſti, qua ſeipſum in mortem, ſacrificium, & cibum dedit: vt eidem arctiſſima quadam vnione copulati, eius membra effecti, vitam & ſanctitatem capitis noſtri ſemper repręſentaremus. Hinc eſt, quod olim Eccleſia decreuit, dæmoniacos & publicè pœnitentes, nunc etiam publicos vſurarios, meretrices, hiſtriones, omneſque excommunicatos arcere à ſacra cõmunione. Publicos autem dico peccatores, quia occultos admonere poteris & debes vniuerſaliter, ne crimen detegatur, ne ad ſui perniciem accedant. repellere tamen non licet, quoniam ex baptiſmo ſuſcepto ius habet petendi, & ſacerdos repellendi vim non habet, niſi ex crimine mortali, quod tamen quandiu occultum eſt, ex iure naturæ detegi non poteſt. repellitur igitur ſine detectione crimi nis ſecreta admonitione, precibus, ſuaſione. in publico autẽ conuentu, & ſacramẽti adminiſtratione publica repelli non poſteſt, & parochus ipſi petenti etiã ſoli, ex debito paſtoralis officij negare non poteſt: alius ſacerdos, quia non tenetur, negare poterit. euidenti autem & publico peccatori etiã parochus negare tenetur: tum ne miniſtrando fiat particeps criminis indignè ſumentis, tum etiã vt ſit fidelis ſacramentorũ diſpenſator, iuxta præceptum Dñi, qui indignos prohibuit ſuo pręcepto & admonitione à ſacra communione: Iudam tamen publicè non prohibuit, ſi vera eſt ſententia aſſerentium, eum ſacris myſteriis in vltima cœna, cum cæteris Apoſtolis participaſſe.

Præparatio ad dignorem ſacramenti ſumptionem.

Sacra communio quibus ab Eccleſia interdicitur.

De cõſ d. 2. c. pro dilectione tua, & c. non prohibeat.

De peccatore accedente ad ſacram communionem.

9 Quis autem ſit publicus peccator, ne quis erret, ſic intelligendum eſt. publicũ in iure, idem eſt quod notorium. hoc autem à fama & manifeſto ſic diſtingunt iuris pontificij doctores, vt fama ſit illæſæ dignitatis ſtatus, moribus & vita comprobatus: manifeſtum autem quod ex ſcientia & certo autore procedit, & probari poteſt. Notoriũ autẽ facti duplex eſt, vel facti, quod ita in oculos omnium vel plurium incurrit, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit: vel facti, quod iudicatum eſt & conuictum in iudicio: quodue aliquis in eodem confeſſus eſt. Eſt etiam notorium, quod ſecundum iuriſpræſumptionem cõuincitur, vt paternitas, filiatio. in notorio facti, plures illos certo numero perſonarũ deſcribunt: ſed certè id potius debet expendi iudicio prudentis iuxta populi frequentiam, & rei vel criminis manifeſtationem.

Peccator publicus.

c. veſtra de cohab. cleric. verbo notorium. c. tua nos, & c. quæſitum.

nem.D.Thomas,vtitur regula & verbis iuris,vt id dicatur publicum & notorium, quod nulla tergiuerſatione celari poſſit propter facti euidentiam.quamobrem crimen aut factum teſtibus probari poſſe, aut rumore & infamia diuulgatum eſſe, non facit peccatorem publicum vel notorium: ſed ius tantum inquiſitionis tribuit, vt is qui laborat infamia, vel conuincatur, vel purgetur, vt conſtat ex titulo depurgat. can. quamuis autem non faciat contra iuſtitiam,qui confeſſum aut conuictũ de crimine in iudicio,alibi vbi illud notum non eſt, diuulgat, quia iuſte priuatus eſt bono nomine,& ideo non tenebitur ſic diuulgans ad reſtitutionem:facit tamen contra charitatem.quia fieri poteſt vt ſic conuictus reſipuerit:ſed neq; faceret cõtra iuſtitiã, qui nõ conuictum iudicio,ſed euidẽtia facti, alibi diuulgaret.Et ideo hic videtur à ſacris repelli non poſſe quibuſdam, eo loco vbi factum & crimen non eſt euidens:quod ſi crimen alibi euidens eſt, vel vbi notum non eſt,pœnitentia nõ ſit emẽdatum,& ſit contagioſum,videtur ob eam cauſam pleriſque à ſacris repellendus: ſed aliis non videtur,hoc ſecundum.

Q. 82. ar. 9. tertiã 3 p.

Omnes Theologi.4.d.9.

Sco.

10 Concludamus igitur publicos peccatores vel euidentia facti, vel iuris, à ſacra menſa repellendos eſſe,donec publicè ſatisfecerint toti populo,quem malo exemplo offenderant, & omne ſcandalum vitetur.Sit autem ſatiſfactio ſecundum iuris regulas, non autem his,qui iure prohibentur modis, vt conſtat ex titulo de purgat. neque vnquam detur publico peccatori hoſtia non conſecrata pro conſecrata tum quia peccatum ſumẽtis indignè ;nõ prohibetur:tum quia erit occaſio idololatriæ,cũ adoretur prius Euchariſtia,quàm ſumatur ex veteri more Eccleſiæ.Quod autẽ dictũ eſt de peccatore publico expellẽdo à ſacra cõmunione,idẽ intelligatur de publicè ſuſpecto de mortali crimine:nõ quidẽ ſuſpicione temeraria, nec vtcumq; probali,ſed quę dicitur violenta & maximè conuincẽs.

Alen.4.q.49 memb.2.ar.1. Ricar.4.d.9. ar.& q.3.

An peccatum veniale effectũ huius ſacramẽti impedire poſſit.

3 p.q.79.ar.8.

11 Hęc de peccato mortali,quod abſolutè indignum conſtituit eũ,qui ad hoc ſacramentũ accedit.de peccato veniali dubitatio eſt,non quidẽ de pręterito,quod multis modis expiari poteſt, & ſola deuotione & feruore charitatis,quo accedẽtes ad hoc ſacramentũ incenduntur, expellitur,ſed de pręſenti,quo nempè inficitur accedens, cũ vel ex negligentia, vel mentis euagatione non accedit attẽtè ad ſacrã menſam, ſicuti decebat.Eſt autem non leuis illa ratio dubitandi,quod idem actus humanus ſimul eſſe bonus & malus in eodẽ, aut meritorius & demeritorius non poteſt, vt oſtenſum eſt.1.2.q.20.ar.6.bonus autẽ actus nõ poteſt eſſe,qui nõ benè fit ſecundũ omnes circunſtãtias:quod ſi actus accedẽtis ad ſacrã mẽſam,peccato veniali inficitur,nõ bene fit,vt cõſtat:quare bonus eſſe nõ poteſt aut meritorius, & ex conſequenti peccatũ veniale impedit effectũ huius ſacramẽti,nẽpè gratię infuſionẽ.Et certè ſi peccatũ veniale ſit ex fine illicito actionis,vt vanagloria, dubium eſſe non poteſt,quin illi actioni nullum pręmiũ reſpondere poſſit, & idcirco neque gratia, cui præmium gloriæ neceſſariò reſpondet,cũ eidem potius reſpondeat ſuppliciũ,ſicut ſcriptũ eſt. Matt. 6.attendite ne iuſtitiã veſtram faciatis corã hominibus, vt videamini ab eis; alioquin mercedẽ non habebitis.Si verò ex affectu charitatis illa actio procedat,& propter bonum finem,ſed ex negligentia vel mentis diſtractione adiungatur peccatum veniale,melioribus Theologis viſum eſt,non eſſe impedimentum gratiæ ſacramentalis & habitualis, licet actualis illa refectio ſpiritualis,ex feruore charitatis proueniẽs,peccato veniali vt ſibi cõtrario extincta,ſentiri non poſſit.itaq; ſic accedens augmentum gratiæ recipiet,non autem actualẽ charitatis dulcedinem:quoniã peccatum veniale actuali charitatis feruori contrariũ eſt,non autẽ gratiæ & charitati habituali, & cõſtat nullum contrariũ expelli niſi à ſuo contrario.Idem etiam confirmari poteſt ex efficacia ſacramenti. non enim hæc gratia habitualis ſic accedenti confertur ex opere operantis,ſed ex opere operato, id eſt virtute ſacramenti, cui peccatum veniale nõ opponit obicem,ſicut etiam accedens ad baptiſmum propter vanam gloriã, quæ ſit peccatũ veniale,nihil omnino ex ea meretur apud Deum, vt ex verbis Dñi probatũ eſt,recipit tamẽ effectũ ſacramenti,& regeneratur,quia hic effectus nõ repugnat peccato veniali:cũ ſolum mortale efficaciam ſacramẽti impedire poſſit.de quo erit propria conſideratio in doctrina de effectibus huius ſacramenti:ſed prius,poſita præparatione ſumptionis ſacramentalis, de eadem ſumptione nobis diſſerendum eſt.

D. Th. ar. citato, diſſentientibus Bonau. Durando, Paludano,4. d 12, & Caietano.

ARTICVLVS. X.

Vtrum liceat quotidie hoc ſacramentum ſuſcipere.

4. d. 12. q. 3. ar 1. & 1. Cor. 11. le. 7. co. 5.

AD decimum ſic proceditur Videtur, quod nõ liceat quotidie hoc ſacramentum ſuſcipere. Sicut enim baptiſmus repræſentat Dominicam paſſionem ita & hoc ſacramentum. Sed non licet pluries baptizari, ſed ſemel tantum, quia Chriſtus ſemel tantum pro peccatis noſtris mortuus eſt, vt dicitur 1. Petr. 3. Ergo videtur quòd non liceat hoc ſacramentum quotidie ſuſcipere.

¶2. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed agnus Paſchalis, qui fuit figura præcipua huius ſacramenti (vt ſupra dictum eſt*) non manducabatur niſi ſemel in anno. Semel etiam in anno Eccleſia celebrat Chriſti paſſionem, cuius hoc ſacramentum eſt memoriale. Ergo videtur quod non liceat quotidie ſumere hoc ſacramentum, ſed ſolum ſemel in anno.

Q. 73. ar. 6.

¶3. Præterea, Huic ſacramento, in quo totus Chriſtus continetur, maxima reuerentia debetur. Ad reuerẽtiam autem pertinet, quod aliquis ab hoc ſacramento abſtineat. Vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matth. 8. Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: & Petrus, qui dixit Luc. 5. Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine. Ergo nõ eſt laudabile, quod homo quotidie hoc ſacramentum ſuſcipiat.

¶4. Præterea, Si eſſet laudabile, frequenter hoc ſacramentum accipere, quantò frequentius ſumeretur, tanto eſſet laudabilius. Sed maior eſſet frequentia, ſi homo pluries in die ſumeret hoc ſacramentum. Ergo eſſet laudabile, quod homo pluries in die communicaret. Quod tamen non habet Eccleſiæ conſuetudo. Nõ ergo videtur eſſe laudabile, quod aliquis quotidie hoc ſacramentum accipiat.

¶5. Præterea, Eccleſia intendit ſuis ſtatutis fidelium vtilitati prouidere. Sed ex ſtatuto Eccleſiæ fideles tenentur ſolum ſemel communicare in anno, vnde dicitur * extra de pœnit. & remiſ. Omnis vtriuſq; ſexus fidelis ſuſcipiat reuerenter, ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi fortè de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tẽpus ab eius perceptione duxerit abſtinendum. Non ergo eſt laudabile, quòd quotidie hoc ſacramentum ſumatur.

In decre. lib. 5. di. 38. c. Omnis vtriuſque ſexus.

SED CONTRA eſt, quod Aug. *dicit in lib. de verbis Domini: Iſte panis quotidianus eſt, accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit.

In ſerm. 28. parum ante med. tom. 10.

RESPONDEO dicẽdum, quod circa vſum huius ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem ex parte ipſius ſacramẽti, cuius virtus eſt hominibus ſalutaris. Et ideo vtile eſt quotidie ipſum ſumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde Ambroſ.* dixit in lib. de Sacramentis, Si quotieſcunque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere, qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam. Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc ſacramentum accedat. Et ideo ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile eſt quod quotidie ſumat. Vnde Auguſt. * cum dixiſſet, Accipe

Lib. 4. c. 6. a med. to. 4. de conſ. di. 2. c. 49.

In ſerm. 28. de ver. dom. parũ ante me. to. 10.

cipe quotidie vt quotidie tibi proſit, ſubiungit, ſic viue, vt quotidie merearis accipere. Sed quia multocies in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indiſpoſitionem vel animę non eſt vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc ſacramentum accedere, ſed quotieſcunque ſe ad illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib. de Eccleſiaſt. dogmatibus † dicitur, Quotidie Euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

Ca. 53. in prin. habetur liber hic inter opera Aug. tom. 3. habetur de conſec. diſt. 2. cap. 13.

Ad primum ergo dicendum, quod per ſacramentum baptiſmi configuratur homo morti Chriſti, in ſe ſuſcipiens eius characterem. & ideo ſicut Chriſtus ſemel mortuus eſt, ita ſolum ſemel debet homo baptizari. Sed per hoc ſacramentū non recipit homo Chriſti characterē, ſed ipſum Chriſtū, cuius virtus manet in æternum. Vnde Heb. 10. dicitur, Vna oblatione cōſumauit in ſempiternū ſanctificatos, & ideo quia quotidie homo indiget ſalutifera Chriſti virtute, quotidie poteſt laudabiliter hoc ſacramentū ſuſcipere. Et quia præcipuè baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ideo ſicut homo ſemel carnaliter naſcitur, ita debet ſemel ſpiritualiter renaſci per baptiſmum, vt Aug. † dicit ſuper illud Ioā. 3. Quo modo poteſt homo naſci, cū ſit ſenex. Sed hoc ſacramentum eſt cibus ſpiritualis, vnde ſicut cibus corporalis quotidie ſumitur, ita & hoc ſacramentum quotidie ſumere laudabile eſt. Vnde Dñs Luc. 11. docet petere, Panem noſtrū quotidianū da nobis hodie. In cuius expoſitione Aug. * dicit in lib. de verbis Domini, Si quotidie accipis, ſcilicet hoc ſacramentum, quotidie tibi eſt hodie, tibi quotidie Chriſtus reſurgit, hodie enim reſt, quando Chriſtus reſurgit.

Tract. 9. in Euāg. Ioann. non multum ante med. to. 9.

In ſerm. 28. de verb. do. à me. tom. 10.

Ad secvndvm dicendum, quod agnus Paſchalis præcipuè fuit figura huius ſacramenti, quantū ad paſſionē Chriſti, quæ repræſentatur per hoc ſacramentū. Et ideo ſemel tantū in anno ſumebatur, quia Chriſtus ſemel mortuus eſt, & propter hoc etiā Eccleſia celebrat ſemel in anno memoriam paſſionis Chriſti. Sed in hoc ſacramento tradi tur nobis memoriale paſſionis Chriſti per modum cibi, qui quotidie ſumitur. Et ideo quantū ad hoc ſignificatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deſerto.

Ad tertivm dicendū, quòd reuerentia huius ſacramenti habet timorē amori coniunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deum, dicitur timor filialis, vt in ſecunda parte * dictū eſt) ex amore enim prouocatur deſideriū ſumēdi, ex timore autem conſurgit humilitas reuerēdi: Et ideo vtrūq; pertinet ad reuerentiā huius ſacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando abſtineatur. Vnde Aug. * dicit: Si dixerit quiſpiā non quotidie accipiendā Euchariſtiā, alius cōtra, faciat vnuſquiſq; quod ſecundū fidem ſuā piè credit eſſe faciendū. Neq; enim litigauerunt inter ſe Zacchęus, & ille Centurio: cū alter eorū gaudēs ſuſcepit Dominum, alter dixit, Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ambo Saluatorem honoricantes, quamuis non vno modo. amor tamen & ſpes, ad quę ſemper Scriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde & cum Petrus dixiſſet, Exi à me Dñe, quia

1. 2. q. 67. ar. 4. ad 2. & 2. 2. q. 19. ar. 9. & alibi.

Ep. 118. ad Ian.

homo peccator ſum, reſpondit Iesvs. Noli timere.

Ad qvartvm dicendũ, quod quia Dominus dicit, Panem noſtrũ quotidianum da nobis hodie, non eſt pluries in die communicandũ, vt ſaltem per hoc quod aliquis ſemel in die communicat, repræſentetur vnitas paſſionis Chriſti.

Ad qvintvm dicendũ, quòd ſecundum diuerſum ſtatum Eccleſiæ, diuerſa circa hoc ſtatuta emanauerunt. Nam in primitiua Eccleſia, quando magna vigebat deuotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit, vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus Papa *dicit, Peracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt & ſancta Romana tenet Eccleſia. Poſtmodum verò diminuto fidei feruore, Fabianus Papa* indulſit, vt ſi non frequentius, ſaltem ter in anno, omnes cõmunicent, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini. Soter *etiam Papa in cœna Domini dicit eſſe communicandum, vt habetur in Decret. de conſecra. diſt. 2. Poſtmodum propter iniquitatis abundantiam refrigeſcente charitate multorum, ſtatuit Innocentius III. * vt ſaltẽ ſemel in anno, in Paſcha fideles communicent. Conſulitur tamen in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, *omnibus diebus Dominicis eſſe communicandum.

In ep. ſua 1. in med. illius, & habetur de cõſ. d. 2. c. Epiſcopus.

De cõſ d. 2. c. Etſi non frequẽtius.

In ep. ad Epiſc. Italiæ, de cõſ. d. 2 c. In cœna

Inn. III. in cõcil. Late. c. 2.

Cap. 53. circa princ. habetur lib. hic inter opera Aug. to. 3.

ARTICVLVS XI.

Vtrum liceat omnino à communione ceſſare.

4 d. 12. q. 3. art. 2.

Ad vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat ceſſare omnino à communione. Laudatur enim Centurio de hoc quod dicit Matthæi, 8. Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meũ. Cui comparatur ille, qui reputat à communione ſibi eſſe abſtinendũ, vt dictum eſt.* Cum ergo nunquã legatur Chriſtum in eius domum veniſſe, videtur quod liceat alicui toto tẽpore vitæ ſuæ à communione abſtinere.

Ar. præ. in arg. 3.

¶ 2. Præterea, Cuilibet licet abſtinere ab his, quæ nõ ſunt de neceſſitate ſalutis. Sed hoc ſacramentũ non eſt de neceſſitate ſalutis, vt ſupra dictũ eſt.* Ergo licet à ſuſceptione huius ſacramẽti omnino ceſſare.

Q. 73. ar. 3.

¶ 3. Præterea, Peccatores nõ tenẽtur cõmunicare. Vnde Fabianus Papa* cũ dixiſſet, Ter in anno omnes cõmunicent, adiunxit, niſi forte quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non ſunt in peccato, tenentur cõmmunicare, videtur quod melioris conditionis ſint peccatores, quã iuſti, quod eſt inconueniens. Ergo videtur, quod etiã iuſtis liceat à cõmunione ceſſare.

Habetur de cõſe. d. 2. c. Etſi non. frequẽtius

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Respondeo dicendum, quod (ſicut ſupra † dictum eſt) duplex eſt modus percipiẽdi hoc ſacramẽtum, ſcilicet ſpiritualis & ſacramẽtalis. Manifeſtum eſt autem, quod omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare, quia hoc eſt Chriſto incorporari, vt ſupra † dictum eſt. Spiritualis autẽ manducatio includit votũ ſeu deſideriũ percipiẽdi hoc ſacramentũ, vt ſupra † dictũ eſt. Et ideo ſine voto percipiendi hoc ſacramentũ, nõ poteſt homini eſſe ſalus. Fruſtra autem eſſet votum,

Ar. 1. huius q. & q. 73. ar. 3 ad 1.

Q. 73. ar. 1.

Ibidem.

tum,niſi impleretur,quando opportunitas adeſſet. Et ideo manifeſtũ eſt,quod homo tenetur hoc ſacramentum ſumere,non ſolum ex ſtatuto Eccleſiæ,ſed ex mandato Domini dicentis.Luc.22. Hoc facite in meam commemorationem. Ex ſtatuto autem Eccleſiæ* ſunt determinata tempora exequendi Chriſti præceptum.

Ca. Omnis utriſque ſexus.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Gregor.* dicit in paſtorali,Illa eſt vera humilitas,cum ad reſpuendum quod vtiliter præcipitur,pertinax non eſt. Et ideo non poteſt eſſe laudabilis humilitas,ſi cõtra præceptum Chriſti & Eccleſię aliquis omnino à communione abſtineat,neque enim Cẽturioni pręceptum fuit,vt Chriſtum in ſua domo reciperet.

In 1 p.c.6. circa princ.

Ad secundum dicendum, quod hoc ſacramentum dicitur nõ eſſe neceſſitatis ſicut baptiſmus, quantum ad pueros, quibus poteſt eſſe ſalus ſine hoc ſacramento,non autem ſine ſacramento baptiſmi: quantum verò ad adultos, vtrunq; eſt neceſſitatis.

Ad tertium dicẽdum, quod peccatores magnum detrimẽtum patiuntur, ex hoc quod repelluntur à perceptione huius ſacramenti, vnde per hoc non ſunt melioris cõditionis. Et licet in peccatis permanentes non excuſentur propter hoc à tranſgreſſione præcepti, pœnitentes tamen,qui,vt Innocen.† dicit, ſecundùm conſilium ſacerdotis abſtinent excuſantur.

Im in (ce. La tera can.21.et habetur lib.5. decret.tit.38. c.12.

ARTICVLVS XII.

Vtrum liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine.

Inf.q.82. art. 4 & 4.d.12. q.3.ar.1.q.2

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur quod non liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine. Dicit enim Gelaſius Papa, † & habetur de conſecrat. diſtinct. 2. Comperimus, quod quidam ſumpta tãtummodo corporis ſacri portione,à calice ſacrati cruoris abſtinent, qui proculdubio,quoniã neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi,aut integra ſacramẽta percipiant, aut ab integris arceantur. Non ergo licet ſumere corpus Chriſti ſine eius ſanguine.

De conſ.d.2.c. Comperimus.

¶2. Prætereà,Ad perfectionem huius ſacramenti concurrit & mãducatio corporis & potatio ſanguinis, vt ſupra habitum eſt.* Si ergo ſumatur corpus ſine ſanguine, erit ſacramentum perfectum, quod ad ſacrilegium pertinere videtur. Vnde ibidem Gelaſ.* ſubdit, Quia diuiſio vnius eiuſdemque myſterij ſine grandi ſacrilegio prouenire nõ poteſt.

Q.74.ar.1.& 76.ar.2.ad arg.1.

Loco cit. in arg.1.

¶3. Prætereà,Hoc ſacramentũ celebratur in memoriam Dominicæ paſſionis (vt ſupra dictum eſt*) & ſumitur pro animæ ſalute. Sed paſſio Chriſti magis exprimitur in ſanguine quam in corpore, ſanguis etiam pro ſalute animæ offertur,vt ſupra habitum eſt.* Potius ergo eſſet abſtinendum à ſumptione corporis, quam à ſumptione ſanguinis. Ergo accedentes ad hoc ſacramentum, non debent ſumere corpus Chriſti ſine eius ſanguine.

Q.74.ar.1.& 76 ar.2.ad 1

Q.76.ar.2 ad 1.

Sed contra eſt, multarũ Eccleſiarum vſus, in quibus populo cõmunicanti datur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.

Respondeo dicẽdum, quod circa vſum huius ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Vnum ex parte ipſius ſacramenti,aliud ex parte ſumẽtium. Ex parte quidem ipſius ſacra-

ſacramenti conuenit, quod vtrunq; ſumatur, ſcilicet & corp⁹ & ſãguis, quia in vtroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Et ideo, quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare, & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat quod vergat ad iniuriam tanti myſterij. Quod præcipuè poſſet accidere in ſanguinis ſumptione, qui quidem ſi incautè ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creuit multitudo populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes & iuuenes & paruuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, vt cautelam debitam circa vſum huius ſacramenti adhibeant, ideo prouidè in quibuſdam Eccleſiis obſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum à ſacerdote ſumatur.

Ad primvm ergo dicendum, quod Gelaſius loquitur quantum ad ſacerdotes, qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communicare debent. Vt enim legitur in Cõcilio Toletano, *Quale erit ſacrificiũ, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur.

Conc. Tolet. 12. c.5. de conſ. di. 2. c. Relatum.

Ad secvndvm dicendũ, quod perfectio huius ſacramenti non eſt in vſu fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni huius ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat vtrunque.

Ad tertivm dicẽdum, quòd repræſentatio Dominicæ paſſionis agitur in ipſa conſecratione huius ſacramenti, in qua non debet corpus ſine ſanguine cõſecrari. Poteſt autem à populo corpus ſine ſanguine ſumi. Nec exinde ſequitur aliquod detrimentum, quia ſacerdos in perſona omnium ſanguinem offert, & ſumit, & ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur, vt ſuprà habitum eſt.

Sententia & concluſiones quæſt.

Prima concluſio: *Si quis quotidie dignè accedere poſſit ad hoc ſacramentum, vtile eſſet quotidie communicare: eccleſia autem varia tempora definiuit communicandi, & tandem ſemel ſaltem quotannis in Paſchate. Nec enim ex præcepto Domini licet à communione omnino abſtinere, ſed Eccleſia tempus præſcripſit.* Q.76. ar. 2.

Secunda concluſio: *Sacerdotes non conſecrantes, & populus cõmunicare debent, ſub vna tantum ſpecie panis: conſecrantes verò ſub vtraque, panis ſcilicet & vini.*

COMMENTARIVS.

In his ſententiis tria contineri video de ſacra cómunione, ſpecies ſub qua communicandum ſit, tempus, præceptum. de primo primum, de reliquis poſtremo diſſeremus. Eſt auté duplex hæc ſacramentalis ſumptio, vt eſt duplex ſpecies ſub vna ſpecie panis, qua nunc laici vtũtur, & ſacerdotes non ſacrificãtes, altera ſub vtraque ſpecie panis & vini, ſacrificantium propria: cũ horũ interſit ſacramentum perficere & ſacrificare, ſacramenti auté perfectio & ſacrificij, ex vtroque neceſſario cõſtat: quia vna ſine altera conſecrari non poteſt: illis auté ſatis eſt totum Chriſtum ſumere ad refectionem ſpiritualé, totus autem Chriſtus, ſub alterutra continetur ſpecie. 3.p.q.80. ar. 12.

Quæſtio Prima, An ſit neceſſaria & in præcepto diuino toti populo communio ſub vtraque ſpecie.

1 Sed quia aduerſarij hoc tempore, vtriuſque ſpeciei ſumptionem, omnibus etiã laicis contendũt ad ſaluté neceſſariã eſſe, quòd ſit omnibus à Dño præcepta, de hac re productis etiã illorũ argumétis, vberius & exactius hoc loco differendũ eſt.

eſt. Argumenta igitur illorũ, ad confirman
dam ſumptionem vtriuſque ſpeciei omni-
bus eſſe neceſſariam ad ſalutem, hęc ſunt.
1 Primum ex verbis inſtitutionis huius ſacra
mẽti colligunt. Chriſtus enim inſtituta Eu
chariſtia, pręcepit, accipite, manducate, bi-
bite ex eo omnes, item hoc facite in meã
commemorationem; quod non tantum
conuenire vni, ſed vtrique etiã ſpeciei, colli
gitur ex D. Paulo, 1. Cor. 11. cum ait, quo-
tieſcumque enim manducabitis panem
hunc, & calicem Domini bibetis, mortem
Domini annuntiabitis, donec veniat. Adiũ
2 gunt etiã illa ex Ioan. 6. niſi manducaueri-
tis, niſi biberitis, non habebitis vitam in vo
bis: quia in his exprimi videtur neceſſitas
vtriuſque ſpeciei. Non obſcurè etiam Pau-
lũ ſignificare vſum vtriuſq; ſpeciei apud
Corinthios, & illum ſemper à veteri Eccle
ſia retẽtum: & ſi quando vnius tantũ, vt pa-
nis fiat mentio, per ſynedochẽ vtramque
intelligi: cũ aliter propriè non intelligatur
Euchariſtia, quę vtraque ſpecie conſtat. ad
hæc ferè reuocantur alia argumenta, quę à
Roffen c. 3. cõtra capt. Babil. Toletan in Trident. ſeſſ. 21. pleriſque congeruntur. Deinde oſtendunt
ex alterius ſpeciei ſumptione, nõ parẽ neq;
æqualem fructũ prouenire, & ideo vtram-
que populo adminiſtrandã eſſe, ne defrau-
3 detur fructu integro Euchariſtię. Efficit
enim in animã Euchariſtia, quod cibus cor
poralis in corpus, potus etiã aliud efficit, vt
hic ſitim, ille famẽ ſedat. Prętereà, non mi-
4 nus eſt efficax Chriſtus in ſanguine ſuo ſub
vini forma, quã in corpore ſub panis ſpe-
cie: & cũ ſacramentũ gratiam conferat ex
opere operato, erit ſuus effectus calicis, &
augebit gratiã acceptam ex corpore in for
ma panis. quamuis enim ſub quauis ſpecie
ſit totus Chriſtus, operatur tamen in vna-
quaque ſecundum propriam eius ſignifica
tionẽ: quia ſacramentũ nouę legis confert
gratiã, quã ſignificat; quare vbi maior eſt &
plenior ſignificatio, neceſſe eſt pleniorem
eſſe & maiorẽ effectum, alioquin inutiliter
eſſet inſtitutus ſanguinis potus, ſub vini ſpe
cie. Hęc ſunt aduerſariorũ argumenta, con
tra receptam Eccleſiæ catholicæ conſuetu
dinem, de adminiſtranda populo Euchari-
ſtia ſub panis tantum figura.

2 Sed vt omnis hęc cõtrouerſia apertius
explicetur, ponẽda ſunt duo, vnũ de Eccle-
ſię poteſtate in ſacramẽtorũ adminiſtratio
ne, ſalua eorũ ſubſtãtia: alterũ eſt de vſu ve
teris Eccleſię in ſumptione Euchariſtię, ſub
altera vel vtraque ſpecie. De primo eſt hęc
ſententia Concilij Trident. ſeſſ. 21. c. 2. in *Poteſtas Eccleſiæ in ſacramẽtorum diſpenſatione, ſalua eorum ſubſtantia.*
Eccleſia ſemper fuit poteſtas, vt in ſacra-
mentorum diſpẽſatione, ſalua eorum ſub-
ſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quę ſuſci-
pientiũ vtilitati, ſeu ipſorum ſacramentorũ
venerationi, pro rerũ, temporũ & locorum
varietate, magis expedire iudicaret. quæ
ſentẽtia colligitur à Patribus ex illo 1. Cor.
4. ſic nos exiſtimet homo, vt miniſtros
Chriſti, & diſpẽſatores myſteriorũ Dei, id
eſt œconomos adminiſtrationis ſacramen-
torum. qua poteſtate Apoſtolus in multis
aliis, & in hoc ſacramẽto, ordinatis nonnul
lis circa illius vſum, cętera inquit, 1. Cor. 11.
cũ venero diſponam. Cauſas verò, quibus
adducitur Eccleſia ad vſum huius poteſta-
tis, expẽdamus. Prima eſt neceſſitas, cui om
nia iura cedunt. ex ea Chriſtus in Sabbato
curauit ęgrotos, Apoſtoli vellebant ſpicas,
Dauid panes propoſitionis mãducauit, cũ
eorũ eſus laicis eſſet interdictus. Sic olim
ſancitũ fuit Can. 50. Apoſt. vt trina merſio-
ne omnes baptizarẽtur: & deponitur Epiſ-
copus aut pręsbyter aliter baptizãs, vt pro-
feſſioni trium perſonarum diuinitatis, tri-
na merſio reſponderet. Vnde etiã Pelagius
de conſ. d. 4. c. multi ſunt, ait eſſe Euangeli-
cũ præceptum. & tamen D. Cypr. lib. 4. ep.
7. baptiſmum ſolà aſperſione aquæ admi-
niſtratũ, ratũ habet, & id frequenti vſu Ec
cleſiæ probatũ & receptũ eſt, propter eos,
qui vt perſonas, ſic diuinitatẽ diuidebant.
Toletan. 4. Can. 5. Gregor. lib. 1. epiſt. 41.
ad Leandrum.

3 Altera cauſa eſt hęreſis, cũ enim rectã
fidẽ profiteri oporteat, nõ ſolum verbis ad
Eccleſię catholicę ſenſum cõceptis, ſed etiã
factis, ne videretur Eccleſia factis exter-
nis cõuenire cũ hęreticis, receptos ritus ex-
ternos plerũque mutauit: ne ſit Chriſti cõ-
uentio cum Belial, aut lucis cũ tenebris, aut
eſſe videatur. Sic Chriſtus neglexit manuũ
lotionẽ ante prandium, & congreſſum pec
catorũ non vitauit, vt factis duos phariſęo
rũ errores redargueret, quia exiſtimabant
ſe peccatorum conſortio contaminari, &
manuũ lotione expiari. Paulus Galat. 2. ar-
guit Petrum, quòd eo tempore, quo Iu-
dæi vrgebant legis obſeruantiam, vita-
ret ipſe cibum & conſortium Gentilium,
& circunciſionem defenderet. propter
tamen falſos fratres & hæreticos noluit Ti
tum circũcidere, cũ alioqui Timotheũ cir-
cuncidi

cidi voluiſſet. Similiter, quoniam Tatiani Manichęi & Priſcilliani omnino à carnibus abſtinebant, & die Dominico ieiunabant: & in Domini natiuitate Eccleſia prohibuit, ne quiſquam his diebus ieiunaret: cū tamen prius plerique Chriſtiani totam vitam à carnibus abſtinerent, & ſemper ieiunarent, vt colliges ex D. Auguſt. Epiſt. 86. ad Caſulanum. Tertia cauſa eſt periculum & ſcandalum. ſic Apoſtoli principio naſcentis Eccleſiæ Chriſtianæ, à ſanguine ſuffocato & idolothytis abſtinebāt. Moyſes conceſſit Libellum repudij: Ezechias ſerpentem Aeneum, iuſſu prius Domini conflatum, comminuit: Paulus iuniores viduas nubere vult, quamuis dicat melius eſſe continere. Infinita ſunt huius generis ab Eccleſia ſancita & ſtatuta. quare conſtat ſemper fuiſſe in Eccleſia poteſtatem ad diſponendum externam ſacramentorum adminiſtrationem, ſalua eorum ſubſtantia, vt eſt in omni repub. bene inſtituta poteſtas diſponendi omnia, quæ pro ratione circunſtantiarum magis expedire videntur.

De conſuetudine veteris Eccleſiæ in communione alterius vel vtriuſque ſpeciei.

4 Deinde accipiendum eſt, quæ nam fuerit conſuetudo veteris Eccleſiæ de cōmunione ſub altera vel vtraque ſpecie, ea vero colligenda eſt ex ſacra ſcriptura, & probatis hiſtorijs. colligetur autē hęc ſententia: vetus Eccleſia ſenſit ſemper, indifferentem eſſe alterius vel vtriuſque ſpeciei ſumptionem, & neutrā eſſe à Domino omnibus fidelibus præceptam cum excluſione alterius: & ideo interdum altera ſpecies, interdum vtraque fuit in vſu. primum ex his definitum eſt in Conc. Trident. ſeſſ. 21. cap. 1. cum aſſerit, ex nullis verbis Domini concludi poſſe, omnes fideles adſtringi ad communionem ſub vtraque ſpecie: quia neque ex illis, hoc facite, neq; ex illis Ioā. 6. niſi manducaueritis, niſi biberitis, non habebitis vitam in vobis: quamuis ex primo illud Lutherani concludant, ex ſecundo Calixtini: quæ omnia erunt manifeſta in futura diſputatione. nunc oſtendamus alterum, quod propoſuimus, de more & conſuetudine veteris Eccleſiæ, quod erit ſequentis doctrinæ accommodatum principium. aſſeritur autem eadem ſeſſ. 21. cap. 2. olim non infrequentem fuiſſe vtriuſque ſpeciei ſumptionem & alterius tantum.

5 Primò igitur legimus, Chriſtum, Luc. vltimo, fregiſſe panem Cleophæ & ſocio, paulò poſt reſurrectionem, in Emaunte, & ex ea fractione agnitum Dominum à diſcipulis, quibus verbis ſignificatur diſpenſatam à Domino Euchariſtiam, in vna tantum panis ſpecie, vt colligitur ex verbis contextus, & veterum Theologorum explicatione. ex verbis quidem Euangelij conſtat, omnem illam actionem Chriſti Euchariſticæ conſecrationi ſimillimā fuiſſe. inquit enim Euangeliſta, accepit panē, benedixit, fregit, porrexit illis, in his autem verbis non fuiſſe vulgarem menſæ benedictionē, ex his colligitur. Primùm, quia nuſquam hunc morem benedicendi mēſam à Chriſto Domino ſeruatū conſtat: cum tamen [illegible]tiſſimè & inimicorū Iudęorum, [illegible]eliū amicorum, ſanctarūque fœminarum & diſcipulorū conuiuiis intereſſet, Luc. 5. 7. 10. 14. 19. Ioann. 2. 12. 21. Marc. vltimo. apud Ioannem quidem & Marcum, cap. 6. vtriuſque Euangelij in miraculum panum & piſcium multiplicatorum, ſimili fere benedictione vſus eſt: ſed in cōmuni menſæ benedictione nihil tale reperitur. Pręterea, ſi benedictio menſæ eſſet, cùm primum accumberēt, fieri debuit indifferenter ſuper omni cibo & potu propoſito, idq; more Iudaico à Patrefamilias, non à peregrino. itē non fuiſſet tam memorabile, vt ab Euangeliſta tam ſeriò narratum eſſet. Inſueta eſt etiam in medio cœnæ talis benedictio, & ſuper panem tantū inquit enim Lucas, factum eſt, dum recūberent, accepit in manus panem, & cum benedixiſſet, fregit ſolenniter, quod adeo proprium eſt actionis ſacramentalis, præſertim apud Lucam, vt is non ſolum hoc loco, ſed etiam in Actis Apoſto. diſpenſationem huius ſacramenti fractionē vocet. & Paulus 1. Cor. 11. panis quem frangimus, dixit. Accedit his, quod Dominus ſua manu fractum panē pręſentibus diſtribuebat; quæ ſolet eſſe prærogatiua panis ſacramentalis, cū cætera cibaria de menſa ſumantur, vt obſeruauit autor operis imperf. in Matt. hom. 17. inter opera Chryſoſt.

Chriſtus diſpēſat Euchariſtiā ſub ſpecie panis tantum.

6 Denique veteres benedictionē intelligunt ſacramentalem conſecrationē. Augu, lib. 3. de conſenſ. Euang. c. 25. & in ſermon. ſer. 2. & 3. feſti Paſchalis, Epiſt. 59. ad Paulinum, & ipſe Paulinus Epiſt. præcedenti. Beda ad eundem locum Lucæ: autor imperfecti, homil. citata, Theophil. vnde

Beda

Beda colligit, neminem poſſe cognitionẽ Chriſti habere, niſi in corporis ſui, hoc eſt Eccleſiæ vnitate, cuius hoc eſt ſacramentum. & ideo mirum non eſt, tam multas ſectas hodie ſumma cæcitate laborare, cùm omnes hoc ſacramentum repudient, in quo totius religionis lux & ſenſus continetur. faxit Deus. vt omnes rectè ſentiamus, ne tandem pluribus reddatur Chriſtus ignotus. Aduerſariorum autem expoſitiones de fractione panis, neque cũ phraſi ſcripturæ, neque ſecum conſentiunt. quidam accipiunt pro conuiuio, quidam pro tenui victu, quidam pro vulgari refectione, quidam pro ſingulari Chriſti modo, quo nemo alius vteretur, in frangendo pane, & aliis diſtribuendo. Denique quidam volunt, fractionem panis eſſe eleemoſynam, & ideo diſcipulos ex fractione panis agnouiſſe Chriſtum, quod propter miſericordiam, quam in peregrinum conuiuio exceptum effecerant, ab ipſo viciſſim oculorum apertione compenſati ſunt. quaſi verò dubium eſſe poſſit, fractionem iſtam non fuiſſe actionem Cleophæ, aut ſocij recipientis Dominum, ſed ipſius Domini inuitati. videntur captaſſe occaſionem huius fraudulentæ expoſitionis ex eo, quod Beda & alij laudent in his diſcipulis charitatem & hoſpitalitatem, cuius merito factum ſit, vt Dominus ſe illis manifeſtauerit. quod fecit quidem, ſed per corpus ſuum in ſacramento exhibitũ, vt iidem autores affirmant. Quod ſi dicat aduerſarius, ex his non poſſe conſtanter concludi, Dominum ſub vna tantùm ſpecie panis Euchariſtiam diſpẽſaſſe, quia in eadem menſa vinum conſecrare potuit, licet id non legatur: ex teſtimonio enim negatè nihil efficitur: certè vinum non fuiſſe conſecratum ex Euangelio conſtat, quia cumprimùm fractione panis cognitus eſt, ſtatim euanuit: & vbi ſenſus eſt adeò planus, figuræ & tropi admittendi non ſunt, quaſi nomine panis, per ſynedochem intelligatur vtriuſque ſpeciei ſacramentum.

Fractio panis quid ſit aduerſarus. Claud. Sanct. repet. 10. c. 1.

5 Idem etiam vſus Euchariſtiæ ſub vna panis ſpecie colligitur ex Actis Apoſtolicis, cap. 2. 20. 27. inquit enim ſcriptura, primos illos Chriſtianos perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, communicaſſe in fractione panis & orationibus: idque potiſſimum vna Sabbathi, ideſt die Dominico, & noctu ſiue tempore antelucano, & per domos. communicatio enim illa, vel eſt eadem cum fractione panis, vel eſt bonorum oblatio ad indigentium alimenta, olim fieri ſolita: vnde tractum eſt nomen & conſuetudo offertorij. Fractionem verò panis fuiſſe Euchariſtiæ diſpenſationem ſub ſpecie panis, multa oſtendunt. primum, dies Dominicus, quo offerebatur ſacrificium, & quo fiebat cœtus Chriſtianorum ad frangendum panem. ſi enim cõmunis panis eſſet fractio illa panis, quid oporteret narraſſe Lucam, primos Chriſtianos ſolitos fuiſſe die Dominico veſci pane communi in priuatis domibus? idẽ amplius confirmant adiunctæ orationes, hoc eſt proſeuxæ, quas Aug. ep. ad Paulinum, 59. vult ex vſu Eccleſiaſtico propriè pertinere ad illud genus precum & votorum, quo Eccleſia in conſecratione huius ſacramenti vti ſolet. Deinde, ſi vſum D. Pauli in deſcribenda Euchariſtia conſulamus, illa certè communicatio non poteſt, niſi de hoc ſacramento intelligi: cum dicat D. Paulus, 1. Corint. 11. panis quem frangimus, nonne communicatio eſt corporis Chriſti? ſolitos autem fideles congregari die Dominico, teſtis eſt Iuſtinus Apol. 2. & Act. 21. legitur Paulũ manſiſſe Troade ſeptem diebus, expectantem vnam Sabbathi, vt in ea multò ante lucem, fideles conuenirent in magno cœnaculo lampadibus copioſiſsimè illuſtrato, ad frangendum panem, & inſtitutionem myſteriorum fidei noſtræ. Vnde D. Auguſt. Epiſto. 86. ad Caſulanum, Paulus, inquit, hic frangebat panem in Dominica, ſicut frangitur in ſacramento corporis Chriſti: habuitque, & ante & poſt celebrata ſacramenta, ſermonem ad populum.

Fractio panis in Act. Apoſt.

Cõuentus antiqui Chriſtianorum antelucani, ad frangendum panẽ, & inſtitutionem religionis.

6 Eiuſdem conſuetudinis teſtes ſunt Tertul. in Apolog. c. 39. & lib. ad vxorem: minutius Felix in Octauio, Athenag. in legat. ad Antoninum. ſolebant etiam in eiſdẽ antelucanis cœtibus, poſt Euchariſtiæ ſumptionem, commune cõuiuium inſtruere, quod deinceps agapis & charitatis nomen retinuit: quòd ad charitatem retinẽdam & agendam, plurimum valeret. id videtur ſignificari Acto. 2. illis verbis, frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis. quamuis autẽ aliquãdo nomine panis frugalitas notetur, cum tamen addũtur illę circũſtantię diei Dñici, precum, cõuentus fidelium,

fidelium, certè non poteſt niſi ad Euchariſtiæ diſpenſationem, ſub ſpecie panis referri. fractio igitur panis, erit Euchariſtiæ in figura panis communicatio, cibus autẽ eſt communis. quamuis enim fractio panis ad totam actionem ſacramẽtalem, quæ conſecrationem & diſtributionem complectitur, referri videatur: propriè tamen diſtributionem, non confectionem ſignificat. nec eſt, quòd ex hac diſpẽſatione ſub vnica tantum ſpecie, concludat aliquis, & tunc ſacrificium ſub vna tantum ſpecie perficere, moris fuiſſe recepti: quoniam licet vtraque ſpecie conficeretur, populo tamen ſub vnica diſtributum ſignificatur. Videtur etiam antiqui Patres ſæpius pluribuſque in locis, hoc ſacramentum diſpenſaſſe, quàm confeciſſe: in tanto præſertim communicantium numero, & miniſtrorũ paucitate, cum pręter Apoſtolos nulli ferè ſacerdotes eſſent, atque ideo in ſpecie panis reſeruatum fuiſſe, & fractionem panis fuiſſe vel ſacramenti tun confecti, vel ante conſecrati. vnde dimanaſſe videtur conſuetudo Græcorũ vtentium pręſanctificatis, tẽpore præſertim quadrageſſimæ. Ab antiquis autem, cùm dicitur fractio panis, intelligitur corpus Chriſti ſub vna tantum ſpecie quia ſacramentum retinet nomen rei conſecratæ.

Alteri⁹ ſpeciei ſumptio indifferens fuit antiquis.

7 Eiuſdem ſumptionis ſub vna tantum ſpecie, & ſub vtraque indifferentis, pluri͏ma reperiemus exempla in reliquis Eccleſiæ ætatibus, poſt Apoſtolorum tempora, vt conſtet falſiſſimum eſſe, quod aduerſarij fingũt, cõmunionis ſub altera tãtum ſpecie mille primis Eccleſię annis, nullum monumentum extitiſſe: imò verò conſtabit, nuſquam eſſe memoriæ proditum vbi hoc genus cõmunionis ab aliquo Eccleſiaſtico fuerit reprehenſum, eo tantum nomine quod vnius ſpeciei eſſet. Pro vnius cuiuſq; igitur Eccleſiæ, in qua aliquis verſaretur, more, pro perſonarum ac temporũ ratione, vel altera, vel vtraque ſpecies commendatur: & idcirco harum variarum conſuetudinum origines ſemper ignotę fuerunt, nec ad certum aliquẽ autorem referri poſſunt. quod firmiſſimum argumentum eſt liberæ traditionis Apoſtolicę, circa rem indifferentem, pro ſapientia Eccleſiæ alterutro modo conſtituendam. Antiquorum igitur hæc indifferentia hoc primùm modo colligatur. In omnibus penè Eccleſiis veterum reſeruatum fuiſſe ſacramentum, vel quia ſupereſſet aliquid extra ſacrificiũ ad fidelium communionem, obſeruamus Can. 14. Concil. Nic. vel ad ægrotantium & morientium viaticum: 13. Can. eiuſdem, vel ad priuatam & domeſticam communionem, cum plerique fideles ſacramenti partem domi reſeruarent, præſertim tẽpore perſecutionis, cum Eccleſias tutò adire non poterant, vt autor eſt Tertul. lib. de orat. & lib. 2. ad vxorem: Cypriã. ſerm. 5. de lapſ. Hieron. in Apol. pro libris ſuis contra Iouinianum, & permanſit hic mos ad Bedæ tempora, vt conſtat ex eius lib. 4. hiſtor. Anglorum, c. 24. reſeruatam etiam legimus Euchariſtiam ab his qui ſolitariam vitã ab Eccleſiis & vrbibus remotiſſimam degebant, vt quando vellent, ſumerent: vt inquit Baſil. in Epiſto. ad Cæſaream Patritiam, multos in Egypto ſacramenti plurimum ſemper domi habuiſſe. Seruabatur etiam ad deferendum vt tutamen in periculis itinerum, terra marique faciẽdorum, vt colligitur ex hiſtoria Satyri fratris Ambroſij ab ipſo Ambroſio deſcripta, & Tharſitij Martyris à Beda in Martyrologio ad 15. Auguſt. legimus etiam reſeruatam ad communionem publicam ſiue ſacerdotũ, ſiue laicorum. certis quibuſdam ieiuniorũ diebus, quibus ex more Eccleſiaſtico ſacrificium peragi non ſolebat, & ideo neque conſecrari: quia ſacrificium eſt actus lætitiæ, & idcircò temporibus publici luctus non fiebat. Præterea de aſſeruatis Euchariſtiæ particulis Matiſcon. 2. Can. 6. & Euag. lib. 4. cap. 35. Niceph. lib. 17. cap. 25. Euſeb. lib. 6. cap. 35. in quibus nulla eſt calicis mentio.

Euchariſtia reſeruata ad varios fidelium vſus.

8 Vnde Græci in Quadrageſſima nõ cõſecrabant, niſi duobus ſeptimanæ diebus, Dominica & Sabbatho, reliquis diebus ſumebant de præſanctificatis, & appellabatur liturgia proigiaſmenon, pręſanctificatorũ, vt colligitur ex Can. 52. Conſtãt. Conc.. Hieroſolymitani etiam, teſte Leone IX ad Michaelẽ Imper. Conſtantinop. ſi quid Euchariſtiæ ſuperfuerat, reſeruabant in pixide ad proximæ diei communionem. Latinæ inſuper Eccleſiæ omnes, teſte Innocẽtio I. Epiſto. ad Eugub. Epiſcopum, id ex apoſtolica traditione obſeruant, ne illo biduo paraſceues & Sabbathi Sancti, cùm Apoſtoli in mœrore fuerunt, ſacramenta celebrent: ſed ex præſanctificatis communicent,

nicent, quod in hunc vſq; diem ſeruari videmus. Aſſeruabatur etiam olim in Rom. Eccleſ. te ſte Euſeb. lib. 5. hiſt. cap. 24. vt in ſymbolum pacis & communionis eccleſiaſticæ, ſolemniter tranſmitteretur externis Epiſcopis, & presbyteris catholicis, ad vrbem religionis iuuandæ cauſa venientibus. Deniq; ad cultum, ad ſolemnes ſupplicationes, ad miraculorum & ſanitatũ operationes, ad abigẽdos dæmones, aliiſq; plurimis de cauſis, aliquot ſæculis aſſeruatam Euchariſtiam, omnium eccleſiarum monimenta teſtantur.

Laica communio & peregrina, olim ſub ſpecie tantum panis, Agathen. can. 1. & 5.

Reſeruatio Euchariſtiæ vnaqua ſpecie.

9 Perſe etiam indifferens eſt, nec quicquam intereſt, in qua ſpecie aſſeruetur. apud Chryſoſt. in epiſt. priori ad Innocentium legimus aſſeruatam in Eccleſia Conſtantinop. in ſpecie ſanguinis. apud Hieronymum in epiſt. ad Ruſticum, ſeruatam & geſtatam in vtraq; ſpecie, cum ait, nihil illo ditius, qui corpus Domini in caniſtro vimineo, ſanguinem portabat in vitro. narrat etiam Iuſtinus apol. 2. aliquid de pane & calice abſentibus delatum. Frangebantur etiam olim particulæ ſacramenti ad communicandum, vt de Serapione apud Euſeb. lib. 6. c. 36. quod niſi de ſpecie panis intelligi non poteſt. Sed aſſeruatio in vnica ſpecie panis multo communior inuenitur, quæ ad ſacramenti reuerentiam ſemper commodior viſa eſt. ſiue enim domi diutius ſeruabatur, ſicut in perſecutione, ſiue ad longa itinera, ſiue ad vſum eremitarum, ſiue ad communionem Græcã quadrageſimalem, quæ quinq; continuis diebus ex præſanctificatis fiebat, non niſi in panis ſpecie eſſe potuit: cum vinũ modicum conſecratum facillimè, vel æſtu, vel frigore, vel motione corrumpi, & variis ex cauſis effundi poſſit, nedũ ad multos menſes, quod eremitæ faciebãt, vel aliquot dies aſſeruari poſſit.

10 Deniq; mos ille Græcorum in quadrageſima vtentium præſanctificatis in vna tantum ſpecie panis, aliis autem diebus in vtraque, apertè conuincit indifferentiam communionis ſub altera, vel vtraque ſpecie. Mos etiam Latinorum biduo illo hebdomadæ ſanctæ vtentium præſanctificatis euincit, reſeruatam ab illis eſſe vnam tantum panis ſpeciem, licet ad ſacrificandum adiungant alteram. Idem confirmant Patrum teſtimonia citata, quæ vel exprimunt ſolum corpus reſeruatum, vel neceſſariò de eo tantum intelligi poſſunt, vt oſtendi. ſic à D. Hieron. quod aſſeruaretur à fidelibus domi, dicitur corpus Chriſti: à Cypriano, dicitur ſanctum Domini in arca: ab Ambroſio, quod circunferebatur à Satyro fratre, dicitur inuolui in orario, & ad collum alligari: à Beda, quod portabatur à Tharſytio martyre, ſic dicitur componi in eius veſte, vt reperiri ab ethnicis non potuerit, quæ omnia & alia pleraq; intelligi non poſſunt, niſi de ſpecie panis.

De Euchariſtia madefacta.

Obſeruamus etiam in primitiua Eccleſia tantam fuiſſe libertatem & indifferentiam in vſu ſpecierum, vt cum propter ariditatẽ oris, aut imbecillitatem, ab his, qui in extremis erant, Euchariſtia ſicca percipi, aut deglutiri non potuerit, tum madefacta, vel communi vino, vel conſecrato, ori infunderetur, vel admodũ offulæ perciperetur. ſic enim concil. Carthaginẽ. 4. c. 76. præcipit ori ægrotantis infundi Euchariſtiam, Tolet. 11. c. 11. talibus hauſtum ſacri calicis ad ſalutem ſufficere definit. Difficilè autẽ eſt diiudicare in antiquitate, an hæc infuſa, quæ legitur Euchariſtia, ſit ſpecies ſanguinis, vel panis potius infuſa aliquo externo liquore, vel vino conſecrato, vt cõmodius perciperetur. ſed quicquid ſit, ſatis eſt non fuiſſe vtranque ſpeciem ſub ſpecie cibi & potus: quam vrgent aduerſarij, vt neceſſariam ex diuino Domini præcepto: præſertim, cùm madefieret non propter alterius ſpeciei neceſſitatem, ſed propter deglutiẽdi commoditatem. ſic accipiendum eſt, quod legimus apud Euſeb. lib. 6. c. 44. Serapioni ſeni partem Euchariſtiæ tantillam, vel infuſam, pueri, qui detulit, præbere, vt ori eius inſtillaret: quibuſdã enim ſpecies panis madefacta cõcedebatur, aliis ſanguis reſeruatus eſt propter huiuſmodi degluttiendi difficultatem. ſic etiam intelligimus, quod narrat Proſper. lib. 4. prædict. dimid. temp. c. 6. Euchariſtiam tinctam in eccleſia Carthaginẽ. datam puellæ dæmoniacæ, cuius guttur ita obſederat Satan, vt 8 dies corpore ſano & valido, nihil omninò deglutire potuerit. vbi etiam appellatur eadem Euchariſtia tincta, pars ſacrificij, & ſalutari calice admoto per pontificẽ, puella transglutiuit ſacramentum, quod adhuc ore geſtabat.

11 Ex quibus omnibus conſtat, in antiquitate indifferens & liberum fuiſſe, magnam vel paruam ſacramenti partem, vel

In ſumptione Euchariſtiæ, quædam vetera abrogata.

 vel

vel alteram, ſimul vel ſeorſum, mixtim vel ſeparatim ſpecies ſacramentales ſumere, in orientali, vel occidentali Eccleſia, cũ ex vtraq; exempla produxerimus, ſiue cõferret Euchariſtiam & adminiſtraret preſbyter, diaconus, laicus, aut fœmina ſibi, aut aliis, vel etiam puer deferens. quod tamen poſteà abrogatum eſt, vt conſtat ex Remenſi conc. de conſ. d. 2. c. peruenit. in Cæſarauguſtano etiam decretum eſt, ne aliquis extra eccleſiam à ſeipſo ſumendã deferat Euchariſtiam, vt prius in vſu fuerat. ſimiliter hodie non valentibus ſiccam Euchariſtiam deglutire, non madefit à miniſtrante, ſed infuſa ori aqua, aut vino, ſiccam Euchariſtiam prius ſumptam madefacit, vt commodius deglutiri poſſit.

Publica antiquitatis cõmunio ſub vna tãtum ſpecie.

12 Leuia ſunt, quæ aduerſarij ad hæc antiquitatis teſtimonia reſpondent, ſe non poſſe diffiteri, quin aliquando communio ſacra peracta ſit vnica tantum ſpecie, ſed in extraordinariis cõmunionibus, vt in priuatis ędibus, in mari, in cryptis, in ſiluis: at publicè in eccleſiis, id vnquam factũ fuiſſe pernegãt: & ideò hoc ſacramentũ à Græcis myſteria pluraliter dici, quòd duplici tãtum ſpecie eius vſus ordinarius cõſtare debeat. Sed certè his reſpõderi poteſt verbis D. Hieron. in apolog. contra Iouinianum, an alius in publico, alius in domo Chriſtus eſt? quod in eccleſia non licet, nec domi licebit. ſacramenta enim; quæ olim Apoſtoli per domos adminiſtrabant, non fuerunt alia, quàm quæ poſtea in eccleſiis publicè diſpenſata ſunt. diuini etiam præcepti obligatio eadem manet priuatim & publicè: aut oportet ſaltem huius diſcriminis expreſſionem factam eſſe ab ipſomet præcepti autore Deo, vel ſcripto, vel traditione. ſic videmus iuris diuini eſſe materiam & formam ſacramẽti, & proinde nihil de his publicè, aut priuatim mutare licet. quare cũ Chriſtus non deſtinauerit aliud ſacramentũ priuato, aliud publico vſu, conſtat hanc reſponſionem aduerſariorũ fingi, ſine vlla probabili ratione, ſi ſibi ipſis velint conſtare, aſſerentes diuino præcepto omnes fideles teneri ad ſumptionem vtriuſq; ſpeciei. hoc autem ſacramentum pluraliter dicitur myſteria, etiam de altera ſpecie, quia continet Chriſtum, in quo eſt omnis theſaurus ſcientiæ & myſteriorum Dei. & in hoc ſacramento conficiendo, plura miracula ſiunt, vt tranſubſtantiatio, exiſtentia Chriſti ſub accidentibus ſacramentalibus, Chriſtus vt cibus & potus, & alia his coniuncta. Præterea, antiquitatis plurima ſunt exẽpla de communione ordinaria & publica ſub altera ſpecie. Vnum eſt quod ex Proſpero retulimus. id enim factum dicit in eccleſia Carthaginen. in publico conuentu, in eccleſia S. Stephani in matutino & ſummo ſacrificio: in eo tamen exemplo primùm communi more puellæ data eſt Euchariſtia in ſpecie panis: ſed poſteà propter imminentem neceſſitatem tranſgluriendi, pontifex dicitur admouiſſe calicem ſalutarem. Alterum exemplum eſt Cypriani, ſerm. de lapſis, vbi refert, in ſuę vrbis publica eccleſia ſolum ſanguinem adminiſtratum, ſeipſo præſente. ex eodem loco, & aliorum monimentis conſtat, in eccleſiis per Africam diutiſſimè infantibus adminiſtratam Euchariſtiam: & manifeſtum videtur eſſe, non alia quàm ſanguinis ſpecie adminiſtrari potuiſſe.

13 Hic rurſus hæretici tergiuerſantur, id infantibus conceſſum fuiſſe, non autem toti populo: quaſi verò ex hoc publico vſu non concludatur, quid licitum fuerit in huius ſacramenti adminiſtratione. videtur etiam manifeſtum plures eccleſias vna tãtum ſpecie olim publicè communicaſſe, & ea panis, vt colligitur de Anglicana ex Beda lib. 2. hiſtor. Angl. c. 5. de Conſtantinopolitana ex Sozomeno lib. 8. c. 5. & Niceph. lib. 13. c. 7. hiſt. eccleſiaſt. in communione mulieris ſectæ Macedonianæ. Guilielmus Abbas idem factum eſſe inſinuat lib. 1. de vita Bernardi in monaſterio Clarauallenſi. Quod etiam ratione colligere licet manifeſto: qui enim fieri potuit, vt omnes commodè ſub ſpecie vini communicarent in vna vrbe ampliſſima? cùm ferè non eſſet, niſi vna eccleſia, & in ea penè non niſi vnum ſacrum, vt placet etiam aduerſariis qui priuatas, ſeu minores miſſas, in primitiua Eccleſia non agnoſcunt: præſertim cùm fuerit ingens communicantiũ numerus, & communicationis ad ſingula ſacra quotidianus ferè & frequentiſſimus vſus. quo modo igitur vna conſecratione tanta ſanguinis copia efficeretur, quæ poſſet numeroſæ plebi ſufficere? & quo vaſe debuit conſecrari? certè in omni hiſtoria eccleſiaſtica, non niſi ex calice manibus tractabili, vnde & bibi honeſte poſſet, vnquam conſecratum ſanguinem legimus.

neque

neque enim decuit, neque licuit, neque inſtitutioni Chriſti, aut mori eccleſiaſtico congruebat, vt ex doliis, aut aliis ſimilibus vaſis vinariis conficeretur.

Calices antiqui 14 Superſunt adhuc in quibuſdam Germaniæ monaſteriis, primorum eius gentis Apoſtolorum calices valde parui, ex quibus aliquot millia hominum, vel tantillum degustare non poterant. Calices etiam aurei & argẽtei à Conſtãtino eccleſiæ donati, pendebant ſinguli libram vnam, vt ex vita S. Syluestri apud Damaſum conſtat, pocula certè valdè minuta, & ad ingentem multitudinem communicandam, omninò inepta. neque ſolebant duo, aut plura pocula conſecranda in vno altari collocari, quod accepimus, cùm id Chriſti inſtitutioni & verbis non conueniat. Et cùm id primùm alicubi fieri, cœptum eſt, à Gregorio III. epiſtola ad Bonifacium, vt Chriſti exemplo repugnans, qui vnum tantum calicem accepit, caſtigatum & reprehenſum eſt. multo minus licuit bis in vno ſacro conſecrare, vt ita priori calice exhauſto, nouus propinaretur. Denique nos non aſſequimur, neque hæretici oſtendere poſſunt, quo modo religione noſtra amplificata, in maximis parochiis, populus vniuerſus, feſtis præſertim ſolemnibus, vt Paſchatis, in quibus ex præcepto maiores ad communicandum conuentus fiebant, potuerit commodè ex ſanguine communicare: cum præſertim Innocent. IIII. cap. ex parte, de celebrat. miſſ. dicat, decens non eſſe, tantum ſanguinem conficere, vt vel in vno amplo monaſterio, quilibet religioſus de mero calice bibat. Adhuc tamen, quid aduerſarii pondere teſtimoniorum & rationum victi, liberè comminiſcantur, dicam. calices, inquiunt, licet tam parui eſſent, & in ſingulis altaribus ſinguli, nec repeti conſecratio in eodem ſacro poſſet, hac ratione omnibus ſatis eſſe potuerunt, ſi ſemel euacuatum poculum, iterum, & tertiò, & ita deinceps impleretur. nec opus eſſe vt vinum ſecundò infuſum conſecretur, quia omne vinum eo ipſo, quod in cœna dominica ſumitur, verbo Domini in eius ſanguinem conſecratum ſit. ſic illi. Sed hæc reſponſio ipſa ſui abſurditate refellitur: & ex præcedenti doctrina de conſecratione & tranſubſtantiatione exactè reiicitur, cùm oſtenſum ſit ex verbo Domini hoc ſacramentum conſecratione perfici, ideſt, dominicorum verborum ad ipſa elementa applicatione, vſum autem & ſumptionem ſacramento ſic confecto extrinſecus omnino accidere.

Aduerſarij nõ conſecrant, ſed ipſo vſu volunt perfici conſecrationem.

15 Obiiciunt tandem decretum Gelaſii, ex epiſtola ad Maioricum & Ioannem Epiſcopos, relatum de conſecratione d. 2. his verbis: comperimus quoſdam, ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, à calice ſacrati cruoris abſtinere, qui proculdubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi, aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdemque myſterii, ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire. hactenus decretum. D. Thomas reſpondet intelligi hoc de ſolis ſacerdotibus conficientibus, iuxta illud concilii Tolet. 12. quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur? putatque ſacerdotem teneri ad ſumptionem ſacramenti ſub vtraque ſpecie, non autem alium, quo etiam ſenſu Gratianus idem decretum cum hac inſcriptione propoſuit: corpus Chriſti ſine ſanguine ſacerdos non debet accipere. Sed recentiores, cauſas huius decreti, ex antiquitate inueſtigãtes, ſic reſpondent, decretum factum eſſe contra ſectatores Manichæorum Priſcillianiſtas, qui tunc peſſim vigebant per Africam, Hiſpaniam, & reliquas vicinas prouincias. hi autem, autore D. Auguſtino hæreſi 46. cùm execrarentur vinum, & ab eo in vniuerſum abſtinerent, tanquam à felle principis tenebrarum, nec dum in vſum religionis & ſacramenti adhiberent, & ideo à paſtoribus & populo notati eſſent, quod poculum dominicum recuſarent, non ſolum in perceptione, ſed etiam in ſacrificio, ſi qui ſacerdotes eſſent, cùm adhuc frequens eſſet & libera populo ſanguinis perceptio, iubentur à pontifice, aut integra ſacramenta ſumere, aut nullam eorum partem attingere. Vt intelligatur, hic eos tantum damnari, qui ex hac hæreſi & ſuperſtitione calice abſtinuerunt; non autem eos, qui nulla falſa perſuaſione imbuti, ad maiorem ſacramenti honorem ab eodem abſtinebant. illi in vniuerſum calicem in hoc myſterio damnabant, quem tamen Chriſtus inſtituiſſet; catholici vtramque ſpeciem agnoſcunt, & in vtraque Chriſtum adorant: ſed pro

Gelaſij decretũ ... ſumptionem ... ponitur.

D. Tho. 3. p. q. 80. art. 12. ad. 2. Can. 5. Tolet.

temporum ratione,& eccleſię præſcriptione;vel alterã,vel vtramq; religioſè & pacificè ſumunt. Voluit itaq; Gelaſius omnem populum Chriſtianum vtramq; ſpeciem ſumere,vt ea ratione impij illi & ſuperſtitioſi Abſtemij diſcernerentur,&pro Manichæis damnarentur. hæc etiam eſt expreſſa Leonis I.contra eoſdem ſententia ſerm. 4.de quadrageſſima. eſt etiam in eos adhuc in Hiſpania perſeuerantes canon.1.cõcilij III.Braccareñ.

Manichæi & Priſcillianiſtæ ſuperſtitioſi Abſtemij.

16 Neque verò hoc nouum eſt in Eccleſia catholica, ſed in multis alijs receptum, vt quæ per ſe licita ſunt, fiant ex prohibitione propter coniunctum aliquando errorem illicita:& ideò damnantur multa à Patribus, non quòd fiant, ſed quia ex ſuperſtitione, aut hæreſi fiant.ſic olim licebat,vt oſtendimus, intinctam Euchariſtiã ſumere, poſtea prohibitam legimus eod. can.1.propter Priſcillianiſtas, qui vt vitarẽt ex ſua hæreſi vinum, intinctam Euchariſtiam ſumebant.& rectè quidem,ne ſacramentum, quod vnitatis & pacis ſymbolum eſt,diſſidij & perturbationis, propter quorundam ſuperſtitionem, occaſio ſit. Oſtendimus apud antiquos indifferẽtem, & liberam fuiſſe alterius,vel vtriuſque ſpeciei ſumptionem,pro conſuetudine cuiuſque eccleſiæ: tempore etiam D.Thomæ in multis eccleſiis vna, in aliis vtraq; communicatum eſſe ipſe teſtis eſt 3.p.q.80.ar.12.his verbis,prouidè in quibuſdam eccleſiis obſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolùm à ſacerdote ſumatur. perfectio enim huius ſacramenti, vt inquit,eod.art.ad 2.non eſt in vſu fidelium,ſed in conſecratione materiæ:& ideò nihil derogat perfectioni huius ſacramenti,ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat vtrumq;:& quia in ipſa conſecratione eſt repræſentatio dominicæ paſſionis; ideò non debet corpus ſine ſanguine conſecrari:& quia hunc ſacerdos ſumit & offert in perſona omnium, non ſequitur aliquod detrimentum, præſertim cum ſub quauis ſpecie totus Chriſtus contineatur. deinde poſt tempora D.Thomæ, conſuetudine immemorabili, cuius nullus autor extat, confirmatus eſt alterius ſpeciei tantũ vſus, longè ante Baſilienſe & Conſtantieñ.Concilia,vt ex decretis latinorum conſtat.

Licita propter errorem adiunctum fiunt illicita.

17 Tempore autem horum Conciliorũ, vnius ſpeciei ſumptio cœpta eſt repræhendi à Vvicleffo, Hieronymo Pragenſi, & Huſſo, vel à Petro Dreſenſi, & Iacobello, vt ſcribit Æneas Siluius de Origine Bohemorum.ſed hi omnes damnati ſunt in Baſilien.ſeſſ.30.in Conſtantien.ſeſſ.13.& propter eundem errorem renouatum Lutherus,Caluinus,& cæteri ſimiles,in conc.Trident.ſeſſ.13.c.2.Confirmauimus hactenus duo illa,quæ in explicatione huius controuerſiæ poſuimus firma eſſe oportere.Eccleſiæ poteſtatem in diſpenſatione ſacramentorum ſalua eorum ſubſtãtia:& vſum vnius,vel duplicis ſpeciei indifferentem & liberum fuiſſe in tota antiquitate, vt nunquam eccleſia ſenſerit, alterutrã eſſe à Domino præceptam.Oportebit etiam hic meminiſſe expoſitionis ſupra à nobis propoſitæ in 6.c.Ioannis,cùm reſponderemus ad obiectiones contra realem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento. Ad explicationẽ propoſitæ controuerſiæ,his ſtatutis,ponamus, more noſtro,quaſdam concluſiones.

Hæretici contra ſumptionem vnius ſpeciei.

Prima ſit,ſacerdos ſacrificans,& conficiens hoc ſacramentum, iure diuino tenetur vtramq; ſpeciem panis & vini conſecrare & ſumere:non ſacrificans autem ſacerdos, alij clerici & laici non tenentur eodem iure diuino ſumere vnquam vtramque ſpeciem: ſed poſitiuo & eccleſiaſtico tenentur ſeruare ritum ſuæ eccleſiæ, nempè,vt in Eccleſia catholica receptum eſt,ſub vna tantum ſpecie panis Euchariſtiam ſumere.Prior pars huius ſententiæ, de communione ſacerdotis ſacrificantis confirmatur ex verbis Domini inſtituentis hoc ſacramẽtum:inquit enim, hoc facite in meã commemorationem:quibus verbis ex recepta patrum interpretatione dedit ipſis Apoſtolis poteſtatem ſimiliter offerendi & conſecrandi, atque ipſe obtulit & conſecrauit. referunt autem Euangeliſtæ & D.Paulus; ſeipſum ſub vtraq; ſpecie panis & vini obtuliſſe & conſecraſſe: & ipſis conſecratum manducandum & bibendũ dediſſe:& quia omnibus ſacerdotibus eadem datur offerendi & conſecrandi poteſtas, omnes ſanè eodem diuino præcepto ſub vtraq; ſpecie offerre & conſecrare tenentur.Sic can.9.Apoſt.pręceptum eſt, vt facta oblatione,presbyter communicet:ſimiliter Tole.12.cã.5.iuxta illud.1.Cor. 10. nōne qui edũt hoſtias,participes ſunt altaris.idem poteſt etiam confirmari ex Baſilien,

Prima concluſio

Sacerdos conficiens hoc ſacramẽtum vtramque ſpeciem ſumere tenetur.

lien,

lien.ſeſſ.30.Cóſtantieñ.ſeſſ.13.Trid.ſeſſ.21.
c.1.vbi definitur laicos & clericos non con
ficientes,non adſtringi iure diuino ad ſum
ptionem vtriuſque ſpeciei. Videtur enim
innuere,clericos conficientes eodem iure
teneri ad vtramq; ſpeciem ſumendam.
18 Accedit his ratio D.Thomæ theolo-
gica,quæ ſic concludi poteſt:perfectio hu
ius ſacramenti conſiſtit in vtraque ſpeciet
quia ſic eſt inſtitutum, & tunc perficitur,
cum ſuæ inſtitutioni conſentit, cùm inde
habeat vim ſuam & ſubſtantiam:ſed ſacer
dotibus conuenit ſacramenti perfectió:
quia debent eſſe inſtitutioni conformes:
ſacerdotum igitur eſt propria vtraque ſpe
cies,non tantum,vt offerant in memoriam
paſſionis Chriſti, ſed vt oblata percipiant,
cùm oporteat eos eſſe altaris participes.
Tota hæc argumentatió inſtitutione Chri
ſti nititur,quare & iure diuino,ad quod in-
ſtitutio pertinet. Scio quibuſdam theolo-
gis olim viſum eſſe,non eſſe iuris diuini có
ſecrationem & ſumptionem calicis, etiam
ſacerdoti offerenti,vt Alexand.Aleñ,in có
pendio theologiæ, quem ſequitur Biel in
canon.lect.53.& Alberto Magno,quem ſe
quitur Adrianus q.6.de Euchariſtia: quia
altera tantum ſpecie panis recolitur & ſi-
gnificatur paſſio Domini, & ad id tantum
teneri ſacerdotes conficientes hoc ſacra-
mentum.eoſdem ſequuntur alij recentio-
res. Oſius & Heſſels de communione ſub
altera ſpecie meminerunt ſententiæ Albi
nec improbât.Claud.ſanct.de Euch.rept t.
10.c.3.Guilel.Alan. de Euchar. ſacramen-
to c.45.licet non audeat aſſeuerare. Addé
tes ſe moueri exemplis Chriſti & Apoſto-
lorum,quos conſecraſſe vnam tantum ſpe
ciem,& Luc.24.& in Actis, nihil vetat, &
facto Innocentij IIII.quem Raph.Volá
terr.refert diſpenſaſſe cum Noruegis,vt pa
nem tantum conſecrarent, quia ob nimiū
frigus,vinum neq; apud ſe natum habent,
neque aliunde allatum ab accedine libera
re poſſunt. Confirmant etiam ex eo,quòd
apud nos ſine vini ſpecie verè fit,licet non
ritè ſacramentum: vt ſi ſacerdos ex inad-
uertentia aquam in calice pro vino po-
ſuerit,aut ſi graui errore putet ſe calicem
conſecraſſe,quem non conſecrarit: aut ſi
repererit aquam pro vino in calice,cùm vi
num ad complendum calicem & ſacrifi-
ciū nullo modo haberi poſſit, quæ omnia
ſæpè accidere poſſunt. Hæc tamen ſenten
tia nobis non probatur,neque diſpenſatio
nis hæc hiſtoria certa videtur:neque Chri
ſti & Apoſtolorum exemplum conuincit:
quia Chriſtus legibus ordinariis de admini
ſtratione ſacramentorum,non obligauit ſe
ipſum:& Appoſtoli,ſuggerente Spiritu ſan-
cto,potuerunt efficere,quod nobis non li-
cet,contra legem communem, & præce-
ptum, eccleſiaſtica cóſuetudine receptum
de conſecranda ſimul vtraque ſpecie. ſic
enim pleriſq; etiam videtur,Apoſtolos ex
quadam diſpenſatione, in nomine tantum
Chriſti baptizaſſe, ſine aliarum perſonarū
expreſſione,quòd tamen nobis nullo mo-
do licet. ſic apud Indos occidentales, nun-
quam permiſum eſt,ſacrificium confici ſi-
ne calicis conſecratione,licet in ea regione
nullum eſſet vinum. ex his autem,quæ non
rectè fiunt,non licet argumentum firmum
ducere: eſſet enim tunc imperfectum ſa-
crificium quantum ad modum inſtitutum
à Chriſto,licet res oblata Chriſtus eſſet ea
dem ſub altera tantum ſpecie, cùm vnius
ſpeciei conſecratio,nó pendeat ab alterius
conſecratione.
19 Altera p. concluſionis de laicorum
& clericorum non conficientium commu
nione ſub altera tantum ſpecie, expreſſè
definita eſt eiſdem conciliis, & à nobis ſu-
pra praxi & vſu Eccleſiæ omninò confir-
mata. Teneri autem vnumquemq; ſuæ ec-
cleſiæ ritum ſeruare in ſacramenti admini-
ſtratione,& receptione conſtat, quia aliter
pax Eccleſiæ perturbaretur. ſi quis auté vo
luerit contentioſus eſſe,nos talem conſue-
tudinem non habemus,neq; Eccleſia Dei,
vt inquit D. Paulus. ſic de fermentato &
azimo vltima ſeſſ.cócilij Florentini, vt ec-
cleſia vnaquęq; ſuam conſuetudinem reti
neat. Eccleſiam autem ex iuſtiſſimis cau-
ſis ſuſtuliſſe illam veterum indifferentiam
in communione vnius,vel duplicis ſpeciei,
confirmata ſecunda concluſione,commo-
diùs explicabitur, quoniam ex vtraq;, de-
ducendæ ſunt illæ cauſæ.
20 Sit ergo ſecunda concluſio. ſacramen
ti æqualis eſt gratia perſe in ſumptione alte
rius,atque vtriuſque ſpeciei. Perſe intelli-
go ex opere operato ſacramenti, poſita
æquali & ſufficienti diſpoſitione ſubiecti:
quæ autem gratia prouenit ex maióri ſub-
iecti diſpoſitione, ea non eſt ſacramenti
perſe, quia neque ex opere operato, ſed
ex opere operantis. Quamuis autem plus

gratiæ conſequeretur ab vtraq;, quàm ab
altera ſpecie, nó tamé eſſet iuſta querimo-
nia plebis de alterra ſpecie denegata: quia
Ex ſumptione vnius tantum ſpeciei populus non priuatur gratia ad ſalutem neceſſaria.
ex illa vnica ſpecie non defraudatur gratia
ſufficiéti & neceſſaria ad ſalutě, præſertim
cum hoc quicquid eſſet abundantioris gra
tię, cópenſaretur reuerentia quadam Chri
ſto & ſacramento inde exhibita : quia id
quod fit in bonů ſuperioris, nůquam cedit
in iniuriam inferioris. vt Eccleſia non ſinit
hoc ſacramentum conferri homini patiéti
vomitů, vnde ſit vt hac ſacramenti gratia
ſępè priuetur: id tamé non eſt vnquam ab
aliquo Chriſtiano reprehéſum, quia cedit
in honorem ſacraméti & Chriſti, quòd ho
mini Chriſtiano defuit. Quare ſapientiſſi-
mè Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 1. definiuit, dubi
tari non poſſe ſalua fide, quin alterius ſpe-
ciei communio ad ſalutě ſufficiat, & aper-
tius c. 3. nulla gratia neceſſaria ad ſalutem
eos deſraudari, qui vnam ſpecié ſolá acci-
piunt. idq; confirmauit ex verbis Domini,
qui Ioan. 6. vt dixit de vtraque ſpecie, niſi
manducaueritis carně & biberitis ſangui-
nem, nó habebitis vitam, (hoc eſt gratiam,
per quá anima viuit Deo): ita dixit de alte
ra ſpecie, ſi quis manducauerit ex hoc pa-
ne, viuet in æternů. rurſus, qui dixit, qui má
ducat meam carně, & bibit meum ſangui-
ně, habet vitam æternam, dixit etiam de ſo
lo pane, panis qué ego dabo, caro mea eſt
pro mundi vita. deniq;, qui dixit, qui man-
ducat meam carnem, & bibit meum ſan-
guinem, in me manet & ego in eo, dixit ni
hilominus de vno, qui manducat hunc pa-
dem viuet in æternum.

21 Hæc autě verba huius capitis de hoc
ſacramento intelligenda eſſe, ſupra oſten-
di, cum reſponderem ad obiectiones con-
tra realem Chriſti præſentiam in hoc ſa-
cramento, & apud adnerſarios plurimum
vrgentes communionem ſub vtraque ſpe
cie ex codé c. 6. magnam vim habere de-
bent, ſi ſibi conſtare velint. Sed nunc illud
alterum, quòd ſancta ſynodus tacuit, &
nos tamen hac ſecunda concluſione com-
prehendimus, confirmandum eſt, æqua-
lem nempè gratiam conferri vna atque
vtraque ſpecie, ne plebs, aduerſariorum
ſuaſu, male ſecum agi putet, ſi vlla commo
Aequalis gratia ex ſumptione alterius, atque vtriuſque ſpeciei.
ditate ſpirituali ex diuiſo ſacramento pri-
uetur. Argumentum eſt huiuſmodi, ſa-
cramenta nouæ legis ſemper ſignificando
efficiunt, tantumq; efficiunt quantum ſi-
gnificant: ſed idem & totum, panis ſpecie,
atque vini ſignificatur, & in quauis, quod
in vtraq;, licet expreſſius in vtraque, quàm
in vna : idem eſt ergo vtriuſque effectus,
æqualis gratia. Tota enim refectio ſpiritua
lis, vel cibo, vel potu diſtinctè repreſenta-
tur, licet expreſſius in vtraq; ſpecie expri-
matur: neque eo maior eſt gratia, quo eſt
ſignificatio expreſſior: quia ſacramenta có
ferunt gratiam, quam ſignificant ex inſtitu
tione Chriſti, & non maiorem ex ſignifi-
catione manifeſtiori : vt conſtat ex baptiſ- 1.
Sacramenti maior & apertior ſignificatio non confert maiorē ſacramenti effectum.
mo, cuius ęqualis eſt gratia per ſe, ſiue fiat
trina, ſiue ſimplici merſione, fluminis, fon-
tis, aut aquę perfuſione, & tamé expreſſior
eſt ſignificatio in trina quá in ſimplici, flu-
minis quá aquæ perfuſione. alioquin quo
aliquis eſſet acutior & doctior ad rerů ſimi
litudines percipiendas, eo maiorem gratiá
ſignis ſacraměntalibus perciperet. ſed in Eu
chariſtia idem apertè ſic oſtendetur. Tria 2.
præcipuè præter corpus Chriſti & ſangui-
ně in hoc ſacramento repreſentantur, com
memoratio mortis Dominicę, vnio fideliů
inter ſe & ců Chriſto, animarum refectio,
atq; nutritio: hęc autě omnia vna tantů ſpe
cie repreſentari ex Euangelio deducitur.
Lucas enim Euágeliſta ad primá ſolam ſpe
cié mortis ſuæ memoriá inſtituiſſe narrat,
hoc eſt, inqnit, corpus meů, quod pro vo-
bis datur, hoc facite in meam cômemora-
tioné. & Paul. 1. Cor. 10. vtriq; parti ſepara-
tim paſſionis ſignificationé adiůgit: & c. 10
ex vnius panis participatione, fideles vnů
corpus fieri ců Chriſto docet, quę erat ſe-
cůda ſignificatio : calicis ad eá rem, nec in
noſtra vulgata editione, nec in pleriſque
aliis, vlla mětione habita. Ná illud c. 10. mor
tem Dñi annuntiare, debet ſeparatim re-
ferri ad manducationé panis, & potú cali-
cis Domini. Et in dominica oratione, con-
ſtat pane omne alimentů & totam corpo-
ris refectioné ſignificari: quod in hoc ſacra
měto ad tertiam illam ſignificationé perti
net. & vnaquęq; ſpecies quaten⁹ effecta ex
diuerſis cóiunctis, panis ex granis, & vinum
ex vuis, vnioné populi fidelis cùm Chriſto
ſignificat. In vet. etiá teſt. totum hoc ſacra 3.
mentum ſæpiſſimè vna tantum ſimilitudi-
ne adumbratum eſt, vt mannę, panum pro
poſitionis, agni Paſchalis, panis Eliæ, dupli
ci autě panis & vini oblati à Melchiſedech.
Vt igitur particula quauis ſacrificij olim
oblati, reddebatur quiſque totius ſacrificij

etiam

etiam ex variis rebus conſtantis particeps: vt inquit Paulus eod. c. 10. ſic noſtræ Euchariſtiæ & perfectiſsimi ſacrificij, qui alteram tantum illius ſpeciem ſumit, ſicuti de manna dictum eſt Exod. 16. qui plus parauerat, non habuit amplius, neque qui minus, plus reperit. idem videtur ſignificare Cyprianus lib. de cœna his verbis, potus & eſus ad eandem rationem pertinent, quibus ſicut corporea nutritur ſubſtãtia & viuit, ita vita ſpiritus hoc proprio alimento nutritur. Denique ſi Chriſtus idem in vna atque in duplici ſpecie offertur, licet expreſſius in duplici, modus oblationis in cruce repræſentetur; erit ſane idem effectus ſumentis vnam ſpeciem, atq; duas: quia eundem recipit oblatione vnica repræſentatũ.

22 Hæc dicta ſunt, ſi ſigna ſolùm in hoc ſacramento conſiderentur: eadẽ vero apertius confirmantur, ſi res ipſa contenta conſideretur, hoc eſt Chriſtus Dominus, diuinitate, anima, corpore, & ſanguine, ac cæteris partibus integer & viuus, ſub quauis ſpecie exiſtens, vt ſupra oſtenſum eſt: quare ſi hæc omnia, neque re, neque operatione à quauis ſpecie ſeparantur, ſequitur planè eundem eſſe effectum ſumptionis Chriſti in vna, atque in vtraq; ſpecie. Neque verò ſi vt ſacramẽto, ita re vera ſeparata eſſent, vel ſic variam gratiam producerent: ſiquidem, nec in cruce aliã vim habuit meriti, aut ſatiſfactionis, aut efficiẽtiæ corpus mortuum, aliam ſanguis effuſus, cùm vtrumq; eſſet diuinitati hypoſtaticè coniunctum. Neque enim, vt aduerſarij fingunt, ea ſola in hoc ſacramento operantur, quæ adſunt ex vi ſacramenti & virtute verborum directò, & nihil efficiunt, quæ adſunt per concomitantiam: quia Dominus contrarium affirmat Ioan. 6. tribuens plus ſpiritui, quẽ dicit viuificare in hoc ſacramento, quàm carni, cùm ait, ſpiritus eſt, qui viuificat, caro non prodeſt quicquam: cùm tamen ſpiritus adſit per concomitantiam, ſiue diuinitatem, ſiue animam ſignificet: caro verò ex vi ſacramenti, quam ſine ſpiritu ad gratiam ſacramenti nihil conferre denuntiet. Idem etiam conſtat ex decretali epiſtola Epheſini Concilij contra Neſtorium, quæ docent plurimum intereſſe ad vim ſacramenti, vt fideles confiteantur, corpus exiſtens in ſacramento eſſe vnitum verbo, & non eſſe meri hominis carnem; at ſi ea, quæ per concomitantiam adſunt, nihil efficerent, cuius hominis corpus, aut ſanguis eſſet nihil referret. Denique omnes veteres Theologi metiũtur effectus & fructus huius ſacramenti potius ex cõcomitantibus, quàm ex ipſo corpore & ſanguine, in quibus ratio ſacramenti propriè exiſtit. Cyril. lib. 4. in Ioan. c. 23. corpus hoc, inquit, non eſt Petri, aut Pauli, aut cæterorum, ſed ipſius vitæ, Saluatoris noſtri IESV: & hoc corpus viuificat, quia in ipſo plenitudo diuinitatis inhabitat. quamuis enim corpus & ſanguis immediatè & directò hîc exiſtant ſacramentaliter: tamen actus, operationes & effectus ſunt perſonæ diuinæ, quæ corpore vt inſtrumento coniuncto, & ſpecie ſacramenti vt ſeparato, ad effectum ſacramenti vtitur.

23 Vnde ſi aliquis obiiciat, operari quidem perſonam verbi per ſpecies ſacramentales inſtrumentaliter, & cum vnaquęque propriè habeat rationem ſacramenti, erit etiã cuiuſq; proprius effectus, & ideò maior vtriuſq; quã vnius tantum ſpeciei: alioquin inaniter ſacerdotes poſteriorẽ ſpeciẽ ſumerent, cùm ex priori totum effectum conſequuntur: reſpõdẽdum erit, illas quidem eſſe ſacramentum, ſed vnà cùm re cõtenta gratiam conferre, & cùm hæc deriuetur ex Chriſto contento, repetitione ſigni & ſpeciei, non datur noua gratia: quia in duabus ſpeciebus non ſunt duo ſacramẽta, ſed in vtraque vnũ integrum & completũ. Quum autem à ſacerdote nõ compleatur actio ſacramentalis & ſumptio, niſi in poſteriori ſpecie percepta, tunc videtur conferri effectus ſacramenti, licet quidam affirment in priori, & poſſit contingere in poſteriori, ſi in priori fortaſſis non erat ſuſcipientis accommodata præparatio: ſed hoc ex accidenti euenire poteſt, per ſe vero effectus ſacramenti eſt in completa actione ſacramentali, ſicuti cùm vnius ſpeciei ſumptione compleatur, ſtatim ſacramenti effectus conſequitur. ſimile eſt, cùm trina merſione, vel vnica tantùm, ſacramentum baptiſmi perficitur. Quin etiã Chriſtus in plurimis operibus nunc vno tantũ, nunc pluribus inſtrumẽtis vſus eſt: Lazarũ voce tantũ excitauit à mortuis Ioan. 11. verbo & tactu filiam Iairi Marc. 5. & Lucæ. 8. cæco reſtituit viſum ſputo & luto Ioan. 9. aliis alio modo. ſic igitur eadem actione ſacramentali, licet duobus ſignis completa, idem eſt gratiæ effectus, atque vno tantum: ſa-

Sacerdos ex duplici ſpecie æqualem gratiam quando percipiat.

cramenta verò integra repetita augent, aut renouant gratiam.

24 Quare concludamus in diuerſis ſacramentis eſſe diuerſa ſigna formaliter & materialiter: quia & res & ſignificatio diuerſa ſunt, & ideò repreſentantur & efficiuntur diuerſi gratiæ effectus. in Euchariſtia autem ſunt diuerſa ſigna materialiter non formaliter, quia vnumquodque repreſentat Chriſtum pro nobis oblatum, & perfectam refectionem noſtri. Quin etiã ſancta ſcriptura eadem effecta tribuit corpori & ſanguini Chriſti. dicitur enim Chriſtus peccata noſtra tuliſſe ſuper lignum in corpore ſuo: dicimur ſanati liuore corporis eius: dicitur vulneratus in corpore propter iniquitates noſtras: attritus propter ſcelera noſtra: dicitur etiam lauiſſe nos in ſanguine ſuo à peccatis: dicitur ſanguis eius emundare conſcientiam noſtram: erit igitur idem effectus corporis ſub vna ſpecie panis, & ſanguinis ſub ſpecie vini, ſiquidem idem tribuitur vnicuiq; per ſe. Præterea, in effectu ſpirituali, nõ differunt cibus & potus, odoratus, tactus, vt Euangelij prædicatio dicitur à D. Paulo potus, odor, fulgor, lumen: & ſapiens nunc vocat ſapientiã panem, cum ait, cibauit illum pane vitæ & intellectus: nunc præterea aquam, ſubiungens, & aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum: vt obſeruauit D. Aug. tract. 99. in Ioãnem. rectè igitur externa ſigna cibi & potus in hoc ſacramento ad eundem effectũ ſpiritualem ſignificandum accommodantur. Denique vt in vet. lege pluribus ſignis eadem populi ex Ægypto liberatio repręſentata eſt, vt phaſe, oblatione primitiarũ & eſu: ſic etiam Chriſtus Dominus, duo ſigna eiuſdem redemptionis factæ in cruce, in hoc ſacramento inſtituit, ad eundẽ omninò & æqualem effectum, ſumptione alterius participandum. ſic D. Aug. lib. 20. contra Fauſt. c. 18. inquit, Chriſtianos ſacrificij, quod in cruce Chriſtus obtulit, memoriã celebrare ſacroſancta oblatione, & participatione corporis & ſanguinis Chriſti. & Concil. Epheſ. in ep. ad Neſtor. annuntiantes mortem vnigeniti filij Dei incruentam celebramus in eccleſiis ſacrificij ſeruitutẽ, & ſic ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes effecti pretioſi corporis & ſanguinis Chriſti.

25 Hęc igitur omnia quę diximus, & adhuc multò plura atque grauiora Eccleſia Dei animaduertens: ſciens verũ ſacramentũ alterutra ſpecie percipi, & integrũ Chriſtũ ſub quauis particula exiſtere, idẽ vtroq; ſigno ſignificari, nõ maiorem gratiam ex vtraq;, quã ex altera dari, vtrumq; cõmunicandi ritũ, & ſacramẽti inſtitutioni, Chriſti, Apoſtolorum ac Patrũ exemplis eccleſiarumq; omniũ vſui conſentire: videns rẽ eſſe per ſe liberã, & proinde ad ſubſtãtiam ſacramenti non pertinere: memoria tenens ſe eſſe diſpenſatricẽ myſteriorũ Dei, & in hoc in primis ſacramento, autore D. Aug. ad Ianuar. quo deinceps ordine ſumeretur moderatricẽ conſtitutã, ſuggeſtione Spiritus ſancti, & longo rerum vſu animaduertens, quanta pericula, ſcãdala, errores, contẽptus, prophanationeſq; rei omnium ſacratiſſimæ ex calice promiſcuè conceſſo oriri queant: videns in populo numeroſiſſimo, & magis ac magis fide labaſcente, indeuoto, grauiſſimos caſus in dies neceſſariò accidere, vſque etiam ad effuſionem, dum trãſfunditur, aut bibitur, ſępiſſimeq;, aut humi, aut veſtibus, aut barbis, aut mappis aſpergi, vel neceſſariò accipi, cùm vix ac ne vix quidem in ſumma, præ reliqua multitudine, celebrantium ſacerdotum paucitate, ſeuerisſimis legibus ſummaq; obſeruantia ſatis caueri poſſint huiuſmodi: videns pręterea plurimos non niſi magno nauſeæ periculo vnquam bibere vinum: videns aliquot gentes, & maxima regna vinum non habere, & vix importatum poſſe ſeruari: reliquaq;, quæ infinita ſunt, ſapientiſſimè obſeruans, tandem poſteriorum conciliorum decretis ſtatuit, vt cum alterius, vel vtriuſque ſpeciei ſumptio libera eſſet, in poſterum plebi, atque etiam clero non celebranti, in vna tantum panis ſpecie diſpenſaretur, quod & ęternum eſſe voluit, niſi illud rurſus eadem eccleſiaſtica autoritas, probabili ratione rerum ac temporum, quibuſdam remitteret.

Cur Eccleſia catholica ſuſtulerit indifferentiam vtriuſque ſpeciei, & populo vnam tantũ, ſacerdoti ſacrificanti duas concesserit.

26 Scimus hæc omnia aduerſariis ridicula videri, qui vtcumq; aliquid rei conſecratæ dilabatur, aſpergatur humi, aut euomatur, conculcetur, aut à canibus lingatur, nihil tamen in corpus, aut ſanguinem Domini committi dicunt. ſed hoc illi ſuo errori congruenter faciunt. Lutherani quidem, quia Chriſtum tantùm volunt eſſe pręſentem, cùm ſumitur, Sacramentarij autem nunquam. Eccleſia verò ex vera & in-

dubitata

dubitata Chriſti præſentia in hoc ſacramento ſtatim poſt conſecrationem, cuncta moderatur, & ideò ſemper exquiſitiſſimam curam adhiberi voluit in huius ſacramenti adminiſtratione. Scimus etiam olim his locis, vbi ſanguis diſtribuebatur plebi & non conficientibus, quibuſdam rationibus & modis, his periculis effuſionis & irreuerentiæ occurſum eſſe: vt fiſtulis argenteis & aureis, quibus hauriri poſſet ſanguis è calice ſine effuſione, quibus etiam ſum. Pontif. in miſſa ſolemni vtitur, vbi miniſtri cardinales, aut illuſtriores perſonæ communicant ſub vtraque ſpecie. Sed ad totam plebem impedita valdè & minimè accommodata videntur hæc inſtrumenta: & ideò neque videntur fuiſſe in vſu, niſi in ſacris Cardinalium, canonicorum, monachorumq; conuentibus, cum hodie etiam in antiquioribus monaſteriis Præmonſtratenſis ordinis reperiantur: & veriſimile eſt conſuetudinem communicandi ſub vtraque ſpecie, magis inter religioſos & illuſtres clericos, quàm cæteros laicos extitiſſe. Longo igitur rerum vſu & animaduerſione Eccleſia iudicauit, propter populi Chriſtiani multitudinem, & irreligioſitatem multo procliuiorem ad hæc pericula gignenda; his ſcandalis hac vnius ſpeciei ſumptione occurrendum eſſe. olim in vitro & ligno conſecratum eſt, nunc nullo modo licet. olim infantibus hoc ſacramentum diſpenſatum eſt, ſed notata tandem ex effuſione & vomitu, qui frequens & facilis in illa ætate eſt, magna irreuerentia, & opinione neceſſitatis penitus ſublata, illa omnis conſuetudo ſanctiſſimè in poſteriori eccleſia ceſſauit. hactenus de ſecunda concluſione.

De concessione calicis.

27 Tertia concluſio. expedire poteſt, vt alicui populo, aut nationi, vſus calicis concedatur. conſtat enim ex præcedentibus, indifferentem eſſe alterius, vel vtriuſque ſpeciei ſumptionem, & in Eccleſia eſſe poteſtatem ad inſtituendum, quod magis expedire iudicauerit, cùm neutra ſumptio vnius, vel duplicis ſpeciei, ſit à Domino præcepta. ſic ſanè ſignificat Concilia ſupra citata Conſtantien. & Baſilien. & apertius Trident. in fine ſeſſ. 22. hoc refert ad prudentiam ſummi Pontif. Admonent autem Theologi prudentiores à petentibus calicem illa ſex fideliter credenda & ſeruanda eſſe. Primò, communionem ſub vtraque ſpecie non eſſe omnibus præceptam à Domino: ſecundò, laicos communicantes ſub vna tantum ſpecie, non peccare: tertiò, nihil amplius ſub duplici, quàm ſub vna tantum ſpecie ſumi: quartò, ſub vna tantum ſpecie Chriſtum totum contineri & ſumi: quintò, laico petenti vnam tantum ſpeciem, negandam non eſſe, ne ſcilicet videantur miniſtri ipſa negatione profiteri vtriuſque ſpeciei ſumptionem ad ſalutem neceſſariam eſſe: ſextò, vt maxima cura adhibeatur per vtramq; poteſtatem eccleſiaſticam & ſecularem, nequa ſacramento irreuerentia fiat: quæ omnia eò ſpectant, ne vſus calicis, erroris fomentum & cauſa ſit, his præſertim, qui huiuſmodi erroribus prius infecti fuerat, vt Calixtini, his cautionibus Pius IIII. calicis vſum illis conceſſit: ſed plerique ex illis maluit in veteri errore perſeuerare, quàm calicis vſum cum erroris deteſtatione admittere. Reliquum eſt, vt argumenta aduerſariorum principiò huius controuerſiæ propoſita, quibus videntur ſibi efficere communionem vtriuſque ſpeciei, omnibus eſſe ad ſalutem neceſſariam, paucis diſſoluamus, ne aliquid ſit, quòd veritati catholicæ repugnare videatur.

Plura prudenter Claud. ſanct. repet. 10 c. 6.

Ad primum ergo deſumptum ex inſtitutione Chriſti in vtraq; ſpecie, vt ex inſtitutione, vtriuſq; vſus ſimiliter concludatur, reſpondemus longe illa eſſe diuerſa, neq; vſum ex inſtitutione conſtanter concludi ſecundum vſum ſanctæ ſcripturæ: res omnes primo Deus condidit, ſed non præſcripſit omnibus earum vſum: vinum efficiendum curauit, vini vſum non omnibus mandauit. in lege etiam plurimis ſacrificiis vinum adiungitur, ſed eius vſus non præcipitur: matrimonium inſtituit, ſed noluit omnes matrimonio copulari, imò verò ipſis etiam coniugatis licet de communi conſenſu continere. Deinde, licet vſus vtriuſque ſpeciei præceptus eſſet, non tamen omnibus iuxta regulam D. Auguſtini lib. 3. de doctrina chriſtiana cap. 17. alia communiter in ſancta ſcriptura omnibus præcipi, alia ſingulis quibuſq; generibus perſonarum. quare licet eſſet præceptus vtriuſque ſpeciei vſus, ſatis eſſet à quibuſdam præſtari, vt ſacerdotibus ſacrificantibus: & idcircò, licet Chriſtus promiſerit ſe cum fidelibus bibiturum in regno Patris & Eccleſia genimen vitis, id eſt, vinum conſecratum

Ad primum ob iectionẽ aduerſariorum principio huius controuerſia propoſitam.

Inſtitutio & vſus facti ſunt longè diuerſa, præſertim cum Euchariſtia nõ ſit ſacramentũ ex vſu, ſed ex conſecratione.

Ruard. ar. 15.

 ſecratum

ſecratum Luc. 22. ſatis eſt à quibuſdam in cœtu Chriſtianorum id fieri, vt promiſſio impleatur.

28 Sed vrgent præterea aduerſarij eandem rem illis verbis, manducate & bibite ex eo omnes; quæ vim præcepti habent. fateor, ſed hic iuſſus ad præſentes tantũ Apoſtolos pertinuit, & nõ ad alios Chriſtianos, neq; præſentes, neq; futuros. Lucas enim expoſuit, quod alij Euangeliſtæ dixerunt; bibite, illis verbis, diuidite inter vos: & Marcus, inquit, biberunt ex eo omnes, nempè, quos bibere præceperat. Confirmatur neceſſariò hæc explicatio, quia illa verba [bibite omnes] præcedunt inſtitutionem cœnæ & Euchariſtiæ permanſuræ in tota eccleſiæ Chriſtianæ poſteritate: nõ igitur potuit præcepiſſe prius poſteris calicis vſum, cuius conſecrandi poteſtatem nondũ conceſſerat, donec ſubiungeret [hoc facite.] quod ſi non eſſet additum, tantum conſtaret in præcedentibus priuatum quoddam factum & colloquium cum Apoſtolis habitum, qualia multa leguntur familiariter cum Apoſtolis trãſacta. Sed inſtant adhuc aduerſarij ex eiſdem verbis [hoc facite:] quia debent apponi vtrique ſpeciei, vt apponuntur 1. Corint. 11: & ideò eiſdem præcipi vtriuſque ſpeciei vſum: inquit enim Paulus de corpore primùm, hoc facite in meam commemorationem: deinde de calice, hoc facite, quotieſcũq; bibetis in meã commemorationem.

Manducate, bibite.

29 Sed reſpondetur, non ſemper in ſancta ſcriptura verbis imperantibus contineri præcepta omnibus impoſita, ſed aliquãdo poteſtatem, vt in illis, creſcite & multiplicamini: aliquando collationem doni, vt in illis, accipite Spiritum ſanctum: aliquando permiſſionem, aut exhortationẽ, vt in illis, vade, vende omnia quæ habes, voſſete, & reddite. ſic ergo verbũ [facite] continet poteſtatem datam Apoſtolis, & eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus ad conſecrandum; & adminiſtrandum populo Euchariſtiam, ſed nihil de vſu populi præceptũ eſt. hæc eſt ſententia Conc. Tridẽt. ſeſſ. 22. c. 1. vbi loquẽs de verbis Domini ad Apoſtolos in vltima cœna inquit: quos tũc nou. teſt. ſacerdotes inſtituebat, & eiſdem eorũq; in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba, hoc facite in meam commemorationem, vti ſemper catholica Eccleſia intellexit & docuit. id verò ſic apertius conſtabit. in illis verbis, hoc facite, continetur & factum Chriſti & Apoſtolorum, quaſi dicat Dominus, facite vos deinceps, quod ego & vos ipſi feciſtis; Chriſtus autem conſecrauerat panem, & vinum in corpus & ſanguinem ſuum, Deo Patri obtulerat gratias agens, ſumpſerat & Apoſtolis diſtribuerat; Apoſtoli verò manducauerant & biberant diſtributa à Domino. ſicut in phaſe veteris immolatione, erat oblatio & manducatio agni, ratione primi quod Chriſtus geſſit, verbum, facite, tantum pertinet ad Apoſtolos & futuros ſacerdotes: ratione ſecũdi, quòd Apoſtoli geſſerũt, pertinet ad omnes Chriſtianos. in illo primo, verbum, facite, pro offerre intelligunt Dyoniſ. c. 3. eccleſiaſt. hierar. Cyprian. lib. 2. epiſt. 3. Ambr. lib. 4. de ſacramentis. Chryſoſt. hom. de proditione Iudæ, Damaſcen. lib. 4. de fid. c. 14. ad ſecundum alludunt Baſil. in regul. moral. c. 3. Cyril. lib. 12. in Ioan. c. 58.

Verba imperãtia in ſacra ſcriptura.

Facere in commemorationem

30 Quod ſi aſſumas, in illo primo non præcipit omnibus, eſſent enim omnes ſimiliter ſacerdotes ad conſecrandum inſtituti, vt impiè Lutherus fingit, & iis, qui verè ſunt ſacerdotes, ſolet Eccleſia poteſtatis ad conſecrandum vſum inhibere & ſuſpẽdere: poteris ſanè de ſecundo concludere: ergo ſimiliter poterit Eccleſia poteſtatem datam ſumendi corpus & ſanguinem ſub vtraque ſpecie moderari, & aliquando vnius, aliquando vtriuſq; ſpeciei ſumptionem concedere, vt pro ratione temporum & perſonarum viderit expedire. ſimiliter 1. Corinth. 11. cùm inquit, hoc facite, quotieſcunque bibetis, intelligitur conceſſa poteſtas ad ſumendum: at non præcipitur vſus, ſed modus, vt fiat in commemorationem Domini. Quod verò quidam aſſerunt de panis ſpecie abſolutè dictum eſſe, hoc facite, quaſi ad omnes pertineret ſub ea ſpecie manducare corpus Domini: de vini autem ſpecie non abſolutè, ſed ſub illa reſtrictione, quotieſcumque bibetis, quaſi non ſit præcepta omnibus, ſed bibentibus, vt bibant in commemorationem Domini, nobis non probatur: ſimilis enim determinatio vtrique ſpeciei apponi poteſt, & non eſt magis præceptũ de ſumẽda panis ſpecie, ſed tantũ vt in memoriã fiat, quãdo ſumitur. Illud etiã quod ſubiungitur eod. c. 11. quotieſcunq; mãducabitis & bibetis, &c. probet ſeipſum homo, & ſic de pane

Manducare & bibere in cõmemorationem.

illo

illo edat, & de calice bibat, quamuis co-
pulatè dicatur, diſiunctè tamen intelligi
oportere ipſemet Paulus ſignificat, cum
ſubiungit, qui enim manducauerit pa-
nem hunc, vel biberit calicem Domini
indignè, reus erit corporis & ſanguinis Do
mini, quia ratio hæc præcedentis ſenten-
tiæ, in eodem ſenſu, atque ipſa ſententia
accipienda eſt: quem ſenſum diſiunctum
Eccleſia catholica probauit, vſum indif-
ferentem alterius, vel vtriuſque ſpeciei
admittens olim, vt ſupra oſtenſum eſt.
vel certè loquitur D. Paulus de vſu vtriuſ-
que ſpeciei apud Corinthios recepto, ſed
non omnibus præcepto, vt oſtendimus.

Ad ſecundam obiectionem.

31 Ad alteram obiectionem deſumptã
ex illo Ioan. 6. niſi manducaueritis, & bi-
beritis, reſpondeo aduerſarios nihil pla-
nè efficere, cùm nolint eodem 6. cap. ſer-
monem haberi de ſacramentali mandu-
catione, vt dictum eſt, cum illud cap. ex-
plicaremus, reſpondentes ad obiectiones
contra realem Chriſti præſentiam in hoc
ſacramento. neque etiam apud catholi-
cos eadem obiectio quicquam efficit, cùm
aſſeramus in qualibet ſpecie corpus & ſan
1. guinem ſumi. hîc autem non agitur de ſi-
gnis & formis continentibus Chriſtum ſa-
cramentaliter, ſed de rebus contentis: &
non ſemper cum de ſacramento, aut re ſa-
cramenti ſumenda, ſermo eſt, ſtatim de ſa
cramentali modo, ſeu in vna, ſeu in vtraq;
ſpecie fiat, cogitandum eſt. Alioquin in-
fantes baptizati, non haberent vitam, niſi
bibendo & comedendo in ſuis ſpeciebus.

Ioã. 6. niſi mãducaueritis, niſi biberitis.

iſta verò perceptio coniuncta commina-
tioni, cùm ſit generalis, implenda eſt: quod
ſæpè docet D. Auguſt. in infantibus, qui ta
men neutram ſpeciem ſumunt: impletur
autem per baptiſmum, quatenus eius per-
ceptio, eſt votum implicitum Euchariſtiæ
recipiendæ, & hoc eſt illis manducare car-
nem & bibere ſanguinem Chriſti, quod
myſticè Chriſto incorporari, qui eſt huius
2. manducationis effectus. Quod ſi de ſacra-
mentali manducatione illa ſententia intel
ligatur, deſignatur res contenta caro & ſan
guis Chriſti, ideſt, Chriſtus in cruce immo
latus, ſumi ad vitam & refectionem ſpiri-
ritualem: modus autem ſumendi ſub alte-
ra vel vtraq; ſpecie nõ deſignatur. ſub qua
uis autem ſpecie carnem & ſanguinẽ, ideſt
Chriſtum immolatum ſumimus, vſque ad
participationem, & refectionem ſpiritus

quæ nomine manducationis & potus ideò
exprimitur, quia ex vtroq; corporalis refe-
ctio perficitur, & ideò deſignat perfectam
ſpiritus refectionẽ. ſic D. Aug. tract. 27. in
Ioan. edere etiam tribuit ſanguini, cũ ait,
hoc totum ad hoc nobis valeat dilectiſſi-
mi, vt carnem & ſanguinẽ Chriſti, nõ eda-
mus tantũ in ſacramẽto, quod & multi ma
li faciũt, ſed vſq; ad ſpiritus participationẽ
manducemus & bibamus. Hinc eſt quod
Dominus manducare carnẽ & bibere ſan-
guinem, conuertit in manducare tantum:
ſicut enim dixerat, niſi manducaueritis, ni
ſi biberitis, ſic poſtea addit, qui manducat
me, ipſe viuet propter me. deniq; cibus iſte
hac ratione eſt potus, & potus eſt cibalis, vt
de lacte inquit Paul. 1. Cor. 3. quòd datur in
potũ, & c. 9. in cibũ, cũ ait, qui paſcit gregẽ,
de lacte gregis manducat. Quamuis etiam 3.
eiiſdem verbis, mãducandi ſub vtraq; ſpe
cie, obligatio impoſita eſſet, non tamen eſ-
ſet omnibus, vt ſupra oſtẽdimus ex D. Au
guſtino, lib. 3. de doct. Chriſt. c. 17.
32 Ad tertium, de vſu veteris eccleſiæ &
Corinthiorum, & quòd non ſemper locũ
habeat ſynecdoche, vt ex vna panis ſpecie
vtraque intelligatur, ſed ſemper fuerit va-
rius & indifferens vſus ſatis ſuprà dictũ eſt.
Ad quartum & quintum de efficacia alte-
rius & vtriuſq; ſpeciei, dictum eſt ad con-
firmationem ſecundæ concluſionis. Vnde
conficitur, non omnia ſeruanda eſſe in legi
tima huius ſacramẽti adminiſtratione, quę
in eius inſtitutione & vſu Dominus in vlti
ma cœna fecit. Dominus enim miniſtrauit
hoc ſacramentum non ieiunis, quod nobis
non licet, nedum neceſſarium ſit. Chriſtus
conſecrauit in pane azimo, vt ſupra proba
uimus, poſtea Eccleſia vniuerſa aliquãdiu
conſecit in fermentato, ad Iudaicę ſuperſti
tionis condemnationẽ. Chriſtus etiam in
communibus ædibus, in vulgaribus veſti-
bus, in prophana aliorum ciborum menſa,
ad veſperum diei, poſt pocula & epulas, in
vno pane, poſteà in particulas frangendo,
cũ numero diſcipulorum certo, ideſt, duo
denario, excluſis aliis familiaribus, mulieri
bus atq; etiã matre, conſecrauit. Chriſtus
præterea inter panis & calicis conſecratio-
nem, aliquam partem cœnæ, & iuſtum tẽ-
poris interuallum, gratiarumq; actionem,
vt videtur, aut ſermonem interpoſuit. Chri
ſtus diſtribuit priorem ſpeciem, antequam
alteram cõſecraret: Chriſtus cõmunicauit,
cum

Nõ omnia, quæ Chriſtus in vltima cœna fecit, nobis in exemplum propoſita ſunt.

cum conſecrauit ſimul omnes præſentes. quæ omnia nunc nobis non licent, qui actione continua vtramque ſpeciem conſecramus, & peracto ſacrificio aliis quibuſdam, non omnibus, aut nulli omninò diſpenſamus.

33 Cur autẽ, quę Chriſtus geſſit, nobis nõ liceãt, ex perſona Chrſti, loco & aliis adiũctis, colligi poteſt. res tum poſtulauit, vt ad legis impletionem & immutationẽ, ſacramentum corporis ſui continuò poſt eſum agni Paſchalis inſtitueretur & diſtribueretur; id verò in Eccleſia locum non habet. Apoſtolis, qui de ſacrificio & vſu inſtituebantur, vtramq; ſpeciem dari oportebat, ne iudicarent illum calicem ad potum nõ parari, aut ſacrificium ritè peragi, ſine communione rerum oblatarum. Prætereà, nos tantum conficimus & percipimus hoc ſacramentum, Chriſtus autem inſtituit & ſacramẽtum, dedicauit etiam atque inſtituit ſacerdotum noui teſtamenti, & ipſo opere fecit communicãtes ſacerdotes. quare vbi diuerſitat.s tam multiplices rationes extãt, non eſt exemplis ſolis nitendum. Imò verò de omnibus ſacramentis adminiſtrandis non eadem ratio, aut idem modus teneri poteſt, neque conſtat qualis fuerit inſtitutionis: quia origines ſacramentorum adminiſtrationis ex ſcriptura non omninò conſtant, ſed in vſu Eccleſiæ catholicę vera adminiſtratio poſita eſt. Quis enim demonſtrauerit, quomodo Apoſtoli & reliqui diſcipuli confirmati ſint? quomodo ipſi alios cõfirmarint? quo modo Chriſtum Ioannes, quo modo, & quibus verbis baptizarint diſcipuli Chriſti, cùm plures baptizarunt, quàm Ioãnes? quo modo Philippus Eunuchum, Petrus Cornelium? tincti ne fuerint, an aſperſi tantum, ſicut nunc paſſim, an etiam planè immerſi ac loti? nam Ioannes nõ baptizabat, niſi vbi erat copioſa aqua, nec iſti baptizabantur, niſi cũ deſcenderant in aquas.

Origo adminiſtrationis ſacramentorum & modus, ex ſacra ſcriptura non conſtat.

34 De confectione chriſmatis materięq; multiplicis vnctionis variorum ſacramentorum nihil dico. nihil de illo, quòd incertum ſit, an ipſi Apoſtoli poſt præſcriptam iam baptiſmi formam ab ipſo Chriſto, illã tamen ad tẽpus opportunè mutarint. Sunt alia innumera, quæ in ſacramentorum adminiſtratione ad rei ſubſtantiam non pertinent, ſed accidentaria ſunt, & propterea à Chriſto, vel Apoſtolis vſitata, poſteris exempli, aut præcepti neceſſitatem non inducunt. Vnde de his, quę ad Euchariſtiam pertinent, Paulus apud Corinthios multa abrogauit, & Eccleſia catholica multa, vt nunc ſunt mores, mutauit, vt ſæpè in præcedentibus obſeruauimus. quęcunque igitur fuerit Eccleſię circa vſum varietas, non attingit ſubſtantiam ſacramenti, & idcircò facta veterum in exemplum proponere non licet in adminiſtratione ſacramentorum, & ritibus, quæ temporibus, locis & perſonis variè accommodata eſſe ab eodem Spiritu ſancto Eccleſiam catholicam gubernante, animaduertimus. Hactenus de ſumptione huius ſacramenti ſub altera vel vtraq; ſpecie dictum ſit.

35 De adiuncto tempore ſtatim dicendum eſt, vt conſtet, quo tempore teneantur fideles ad huius ſacramenti perceptionem. eſt autem duplex conſideratio: vna communis omnium fidelium, alia ſacerdotum propria: de priori conſtat, præcepto diuino omnes fideles ad huius ſacramenti ſumptionem teneri: tum quia verbum illud Domini, hoc facite, vt paulò ante oſtẽdimus, & pertinet ad ſacerdotes conficientes, vt ipſi ſumant, & aliis diſtribuant, quare ſimul alij obligantur ad recipiendum: tum etiam, quia Eccleſia catholica ſemper definiuit tempora huius ſumptionis, ſentiens diuini præcepti executionem aliquo tempore præſcribendam eſſe, vt de aliis ſacramentis ſtatuiſſe conſtat, nempè baptiſmo, pœnitentia. Deinde, hoc ſacramentum ex Domini inſtitutione eſt cibus animæ, vt oſtendimus in explicatione 6. cap. Ioannis ſupra poſita: tenemur igitur diuino præcepto ſumere, vt cibi ad vitam corporalem ſumptio neceſſaria eſt. Vnde præceptum diuinum de communione huius ſacramenti colligunt Patres, ex illo Ioan. 6. niſi manducaueritis, niſi biberitis, & ex illis Matth. 26. hoc facite in meam commemorationem: quia licet pertineant maximè ad poteſtatem ſacerdotalem ad conſecrandũ & ſacrificandum: tamen 1. Cor. 11. refertur ad ſumptionem, ſiue laicorum, ſiue ſacerdotum, vt refert Cyril. in Ioan. lib. 12. cap. 58. & Baſil. in regul. moral. Reg. 21. cap. 3. ſimile mandatum eſt, de faciendo Phaſe Num. 9. Exod. 12. pertinens ad oblationem & eſum agni Paſchalis, & in vtroque eſt ſignum Euchariſtiæ. Præterea, ſi in huius ſacramenti digna per-

3 p. q. 80. ar. 11

ceptione,

ceptione; propter effectum ex ea conſequentem vnionis perfectæ cum Chriſto Domino, religionis Chriſtianæ perfectio poſita eſt: & ideò in baptiſmi ſuſceptione eſt eius votum implicitum, vt D. Auguſtinum aſſeruiſſe paulò ante admonuimus: certè negari nõ poteſt de eo eſſe diuinum Chriſti præceptũ, quo omnes fideles obligãtur: alioquin liceret homini, quod implicitè vouet, explicitè, & nunquã adimplere. Idem confirmat Eccleſiæ cõſuetudo, quæ ſemper ab aduentu Spiritus ſancti in Apoſtolos frequentes ad ſumptionem huius ſacramenti, & ſacrificium peragendum, conuentus habuit, etiam ante lucanos, cùm ab infidelibus crudeliter vexarentur. Sic etiã meliores theologi cenſent, vt D. Tho. 3. p. q. 80. artic. 11. ſi enim ſpiritualis manducatio, qua Chriſto incorporamur, eſt homini ad ſalutem neceſſaria, & ea includit votum ſacramentalis manducationis, certè ſine huiuſmodi voto homo ſaluus eſſe non poteſt: votum autẽ cõſtat ſuperuacaneum eſſe, niſi tempore aliquo opportuno impleretur.

Viaticũ ex præcepto Domini.

36 Conſtet ergo de ſumptione huius ſacramenti eſſe diuinum præceptum. Sed de tempore exequendi diuinum præceptum, niſi imminente periculo mortis, nullum Domini præceptũ Eccleſia habet. de hoc autem habere, traditio Eccleſię confirmat, quæ hoc ſacramentum viaticum neceſſarium ſemper ſenſit eſſe diſceſſuris ex hac vita, vt appellat Concilium Nicęnum c. de iis 26. q. 6. & ita receptum eſt in vſu Eccleſiæ. quæ ideò neque exiſtentibus in publica pœnitentia, in articulo mortis hoc ſacramentum negat c. quod in te, de pœnit. & rem. Improbè igitur aduerſarij fidelibus infirmis negant Euchariſtiam, niſi commoditas celebrandi ſacrum in ipſorum ędibus exiſtat, iubentes eos eſſe contentos ſola memoria communionis publicæ: quaſi in eorum poteſtate ſit firmam Eccleſiæ conſuetudinem ad ſalutem fidelium conuellere, vt ſuum errorem, de non deferenda Euchariſtia ſolemniter, confirmẽt, & in aliorum perniciem defendant. idem ſentit Innocent. III. lib. 4. de myſter. miſſæ c. 42. neceſſariò, inquit, ſumendus eſt agnus, vt à vaſtante angelo protegamur: neque exire poſſumus de Ægypto, niſi celebrando Phaſe, Paſchalem agnum edamus. quod etiam confirmat hiſtoria Serapionis apud Euſeb. lib. 6. hiſtor. c. 34. cùm ſenſit ſe detineri, ne mori poſſet; quòd ſacrum viaticum non ſumpſiſſet. effectus etiam huius ſumptionis ad dęmonis impugnationes repellendas, admirabilis eſt, & plerunque hominem in gratiam primam reſtituit, vt cõſtabit in doctrina de effectibus illius. quare probari non poteſt ea conſuetudo, quæ damnatis ad mortẽ ſacrum viaticum denegat, cùm nulla fiat irreuerentia ſacramẽto, ſi à dignis ſuo tempore & loco, quales hi poſſunt eſſe, Euchariſtia ſumatur. intelligimus autem obligari ad hoc ſacramẽtum in articulo mortis ſuſcipiendum, omnes adultos rationis compotes: vel qui paulò ante fuerint, etiamſi poſteà in amentiã, vel phrenesim inciderint, modò nullum adſit periculum vomitus, aut expuitionis, vt ſuprà admonuimus. ij verò, qui pro ætate imbecilla, aut perpetua amẽtia, hunc ſacrum cibum à prophanis diſcernere non poſſunt, neque diuino præcepto ad ſumendũ obligantur.

37 Extra periculum probabile mortis, tempus exequendi diuinum præceptum de ſumptione huius ſacramenti, variis modis definiuit Eccleſia catholica, vtens ſua illa poteſtate circa diſpenſationem ſacramentorum ſalua illorum ſubſtantia, ad ędificationẽ fidelium. Primis Eccleſiæ temporibus omnes etiã laici quicunq; præſentes aderant ſacrificio, communicabant, idque quotidie: ſæpè etiam ad abſentes, tempore præſertim perſecutionis, diaconi, poſtquã præſentes percepiſſent, ſacramentum deferebant, vt D. Iuſtin. apol. 2. commemorat. idem ſignificatur illis verbis Act. 2. perſeuerantes quotidie in communione fractionis panis, & tẽporibus Dionyſij Areopagitæ, vt conſtat c. 3. eccleſiaſt. hierar. ad ſingula ſacra omnes his verbis inuitabantur, [venite fratres ad cõmunionem:] & in epi. Ignatij ad Epheſ. [feſtinate fratres ad communionem:] deinde, fidelibus nõ ita feruentibus, aut temporum neceſſitate, & morum ratione, non aliud poſtulante, variis decretis Eccleſia catholica ad frequentem vſum communionis fideles excitauit. etenim can. 10. Apoſt. omnes fideles conuenientes in ſolemnibus ſacris, ſi non cõmunicauerint, & vſq; ad miſſam peractã in oratione perſeuerauerint, communione priuantur: idem ſtatuit de iis, qui Epiſcopo ſacrificanti miniſtrant, Anaclet. epiſt. 1.

Tempora deſinita ab Eccleſia ad ſacram communionem [illegible]

ſed

ſed Fabianus epiſt. 3. ad Hilarium illa ſolemnia ſacra contrahit ad Paſcha, Pentecoſtem, natalem Domini. idem repetitum eſt in concil. Eliber. ad finem, & refertur de conſecrat. diſt. 2. cap. omnis homo. in concilio Antiocheno can. 2. omnis, qui ingreditur Eccleſiam, & audit ſacram hiſtoriam præcipitur communicare: hinc eſt, quod diaconi iubentur ad altare ieiuni ſemper accedere cap. 19. Altiſiodoren. concil. vnde profectum eſt, quod hodie Romæ, vbi veſtigia plurima antiquitatis ſanctæ ſeruantur, Papa ſolemniter celebrante, Cardinales etiam aſſiſtentes & miniſtri communicent. hinc etiã ſocordiores factos pleroſq; omnes ſic. Chryſoſt. arguit hom. 61. ad popul. Antioch. homil. 3. ad Epheſ. & oratione in martyrem Philogonium, quotidianum ſacrificium in caſſum fit; nemo accedit, & quæ ſequuntur. Vnde tandem ab Innocent. III. in concilio generali tempus ſacræ cõmunionis ad tempus Paſchatis contrahitur.

S. Thom. 3. p. q. 80. art. 10. *Frequens cõmunio an laicis expediat.*

38 An verò expediat ſæpius laicos communicare, ex parte quidem ſacramenti, ſemper promouentis refectionem ſpiritualem dubium non eſt, ex parte ſumentium ſi digni ſint, & impedimenta deuotionis retinendæ ad hoc ſacramentum, nõ vrgeant, etiam vtile eſſe nemo dubitat. ſed quia de his, vt nunc ſunt mores, certa regula præſcribi non poteſt, ideò neque de frequentiori communione, vnum & commune conſilium retineri poteſt. veteres quidem frequenter admonent, quotidianum eſſe panem, & ideò non eſſe, nec poſt menſes accipiendum. Ambroſ. lib. 4. de ſacramentis cap. 4. accipe, inquit, quotidie, quod quotidie proſit. Auguſt. ſerm. 28. de verbis Domini, quotidie peccas? quotidie ſume, & rurſum, ſic viue, vt quotidie poſſis ſumere. Tertullianus lib. de oratione, Cyprian. ſerm. 6. de oratione, & epiſt. 6. lib. 4. Hieron. contra Pelagianos ex verbo, quotidianum, in oratione Dominica communionem frequentem plebi commendarunt. Nõ quòd iudicatum ſit vnquam neceſſarium, quotidie percipere, ſed quòd natura huius ſacramenti in alimento animorum poſiti, ita videatur exigere quotidianam ſumptionem ad cibum ſpiritus, ſicut corporale nutrimentum, ad corporis neceſſariam refectionem frequentiſſimè expeti videmus. licet ſimilitudo vndiquaque non quadret, quia non ſic animus hoc vno viuit ſacramento, ſicut ordinariè corpus ſolo alimento. Cauendum eſt etiam ab alia extrema illorum ſententia, qui vnica ſumptione in tota vita illi præcepto ſatiſfieri putant, niſi manducaueritis, &c. ſicut præcepto ſimili de baptiſmo Ioan. 3. vnico baptiſmo ſatiſfacimus: quoniam verborum vtriuſque præcepti eadem eſt forma, ſed rerum, de quibus agitur natura, magnum diſcrimen inducit: cum ſemel naſci, vt ſimus, ſatis ſit, ſæpius autem comedere, vt viuàmus, neceſſariũ ſit. Vt autẽ nunc ſunt res, fortaſſis generaliter non eſſet conſentaneum quotidie communicare, cum temporibus ſuis Auguſt. multo melioribus illud in totum, nec laudet, nec reprehendat, vt refertur de conſ. d. 2. c. quotidie.

39 Sed certum eſt, conſultius multò eſſe ſæpius communicare, quàm ex lege illa eccleſiaſtica tenearis, licet eius obſeruatio populum laicũ ab omni peccato mortali liberet, non imminente probabili mortis periculo. vtrum autem ſingulis menſibus, hebdomadibus, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula præſcribi non poteſt. Fortè religioſi & ſacerdotes minime implicati negotiis ſæcularibus, quotidie commodiſſimè poſſent: ſtudioſi & benè informati omnes, qui in liberalibus ſcientiis educãtur, & in ocio honeſto in vrbibus cœlibes viuunt, ſingulis feſtis poſſent: homines negotioſi, vt mercatores, coniugati, & id genus alij, ſingulis opinor menſibus: ſtupidiores, vt ruſtici, qui hæc myſteria perfectè capere nõ poſſunt, deberent diutius abſtinere. de coniugatis autem præceptum eſt ad finem concilij Elibertini, tres dies ante ſacram communionem minimùm à ſuis vxoribus abſtinere, cùm huiuſmodi etiam licita coniunctio, à rebus ſpiritualibus maximè hominem auocet, ſicut etiam ſæcularium negociorum occupatio. Qui verò cum concupiſcentia & peccatis adhuc colluctãtur, & interdũ ſuperantur, interdum ſuperãt, & vincũt, quos Philoſophi morales incõtinentes vocãt, viri pij & prudentis cõſilio renouantes continendi propoſitũ, ſæpè accedere ad ſacram cõmunionem oporteret, diligentius ſeipſos probãtes & examinãtes, vt ex animo peccatis abſtinere velint. eſt etiã

hic ſacer cibus ſæpiſſimè ſumendus, etiam tum, cùm te, vel tepiditate, vel ſpiritus torpore laborare ſenſeris: etiam tum, quando non tantopere expetis, quantum expetere deberes: etiam nonnunquam, cùm vel timiditate tua, vel dæmonis arte aduerſi ſcrupuli iniecti videntur: quoniam hoc alimentum neque habet ex nimio vſu faſtidium, ſicut corporalis cibus, ſed quò frequentius & attentius ſumis, eò ardentius expetis: vitaq; erit tibi magis vitalis, & guſtus Domini in dies magis ac magis ſuauis, & conſcientia multò pacatior. hæc de laicorum frequenti communione.

Laica & peregrina cōmunio. 40 Cleri autem & populi cómunionis, ab ipſis Apoſtolorum temporibus, quædā diſtinctio cœpit eſſe. populi enim communionem, laicam appellarunt, non quòd fuerit ſemper vnius ſpeciei, vt modò eſt, ſed quod populus extra locum ſacratiorem ſacrificij, vbi ſolus ſacerdos cum miniſtris conficiens, vel clero communicabat, ſeparatim percipiebat. quæ loci in communione diſtinctio adeò tum pertinebat ad clericorum dignitatem, vt in grauibus pœnis cenſeretur, expelli ab illo loco ſacratiori, ad eum, in quo plebs communicabat: & ideò laica communio dicta eſt. de qua Euſeb. lib. 6. hiſto. c. 34. Cócilia, Ancyranum, Elibertinum, Sardicéſe & Toletan. 4. Eadem videtur dici aliquando peregrina, cū ad eam aliquādo præsbyteri relegati ſint, vt cōſtat ex c. 2. conc. Agatheñ. Sed vtraq; ſiue populi, ſiue cleri communio, ſemper potuit eſſe loco & tempore ſeparata à ſacrificio, vt conſtat ex communione præſanctificatorum in quadrageſſima apud Græcos, ex continua reſeruatione, ex delatione ad abſentes, ad ægrotos, ad morientium viaticum. ſed de clero in vniuerſum ſatis.

3. p. q. 8 9. art. 10. *Sacerdotū communio.* 41. Sacerdotum autem conficientiū hoc ſacramentum, non eſt ſimplex perceptio: quidam enim ſunt parochi, quibus animarum cura commiſſa eſt: alij verò ſunt ſacerdotes, quibus nulla huiuſmodi paſcendi gregem cura committitur. illos verò cōſtat teneri ad ſacrificādum pro populo, & ſacramenta miniſtrandum: quare quibus diebus populus ſacris intereſſe, vel cōmunicare tenetur, eiſdem parochi Euchariſtiam conficere, & vtranq; ſpeciem ſumere tenentur. omnes enim ſacerdotes conficientes, iure diuino quoties conſecrant cómunicare tenentur; vt oſtenſum eſt in diſputatione de communione ſub altera ſpecie. ſed etiam ſacerdotes, qui paſtores non ſunt, ex poteſtate conſecrandi & ſacrificādi, tenentur ſæpius quàm laici communicare: quia acceperunt poteſtatem, quam non exercere, eſt in vacuum recepiſſe, cōtra illud D. Pauli 2. Cor. 6. hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. præterea, ſacerdotis eſt ſacrificium offerre, & ſacrificio communicare: tenetur igitur ſæpius communicare, quàm populus. hoc autem [ſæpius] quidam contrahunt ad feſta præcipua, quibus populus olim communicare ſolebat, alij ad plura: ſed in his certa ratio teneri & præſcribi non poteſt. illud vehementius eſt, conſuetudinis eccleſiaſticæ, quæ eſt optima legum interpres, ſemper fuiſſe, vt ſacerdotes ab altaris ſacrificio paucis diebus abſtinerent: & aliter ſuo munere non rectè fungi cenſentur. ſi enim in vet. lege reprehenduntur ſacerdotes, qui ſacrificia contemnunt, vt conſtat 2. Machab. 4. quid cenſendum eſt de ſacerdotibus noui teſt. quos conſtat veteribus perfectiores eſſe oportere? Vnde ſacerdotum peccata eò ipſo grauiora redduntur, quòd ad ſacrificandū apti nō ſunt. *Sacerdotis impedimenta ad ſacrificandum.* quod ſi ob crimen aliquod, abſolutè, vel ad tempus per ſententiam Eccleſiæ, ſacerdos executione ordinis priuetur, ſacrificandi obligatio tollitur. eandem executionem ægritudo, aut debilitas ſuperueniés aufert: vel omninò, vt ſi priuetur oculis, digitis, aut vſu linguæ: vel ſaltem propter imminens periculum, vt ſi patiatur morbum caducum, vel quancunq; aliam mētis alienationem: vel denique propter fœditatem, vel turpitudinē, vt ſi lepra inficiatur: is enim publicè ſaltem celebrare non debet, occultè poterit: niſi fortè exeſis membris impotens ad ſacrificandum reddatur. c. dolentes de celebrat. miſſ. ſacerdotibus, qui miſſam quater in anno vix celebrant, ſuſpenſionis pœna imponitur, quod eſt ſignum peccati mortalis. Cùm autem conſtet, Epiſcopum & paſtorem eſſe gregis ſibi commiſſi, & in ſtatu ſacerdotum perfectiori, vt doctrina & moribus cæteris prælucere poſſit, erit certè maior eius, ratione vtriuſque, ad ſæpius cōmunicādum & ſacrificandum obligatio. vnde c. vltimo de priuileg. lib. 6. dicitur de miſſa celebranda, vel audienda ab Epiſcopis, ſine qua eos tranſire non decet abſque cauſa rationabili vllam diem.

42 Sumptio-

Effecta ſacræ communionis.

42 Sumptionẽ huius ſacramenti, de qua hactenus dictum eſt, ſumptionis effecta tãdem conſequuntur, quę hac ſententia continentur. Euchariſtia in ſumentibus perſe efficit vnionis gratiam, & gloriæ æternæ adeptionem: venialia peccata, & pœnam temporalem peccatis reſpondentem remittit: præſeruat à futuris peccatis: ex accidenti aliquando primam gratiam infundit & iuſtificat. Prima p. ſententiæ de effectibus perſe, ex vi ſacramenti, & ſecundum eius inſtitutionem. primum effectum recenſet gratiam vnionis, ideſt, qua intimè Chriſto capiti cõiungimur: & quia hęc gratia eſt vita, quæ cibo reficitur, conſeruatur & augetur, Dominus ſæpè huic ſacramento vitam, vt proprium effectum attribuit Ioã. 6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: & rurſum, qui manducat me, viuet propter me. Si enim omnia ſacramenta nouę legis, vtcũq; in viliſſimis ac infirmiſſimis per ſe elementis conſtituta, vel eo ſolo nomine, quòd facta ſint, ſingulari quadam ratione, paſſionis Dominicæ inſtrumenta, gratiã conferunt rectè accipientibus, quantò magis hoc diuiniſſimum ſacramentum ipſum Chriſtum omnis gratię fontem continens, omni benedictione cœleſti & gratia participãtes imbuet ac replebit? aduentus namq; Chriſti in mundum per incarnationem effectus, eſt gratia & veritas, vt ait Ioannes c. 1. & ex vnione verbi facta eſt eius caro viuificatiua: ea igitur in hoc ſacramento ſumpta gratiam communicando viuificabit, vt inquit Conc. Epheſin. in ep. ad Neſtorium. Deinde, ſi paſſio Chriſti dedit mundo vitam, & huius paſſionis vera repreſentatio eſt hoc ſacramẽtum, cõtinens ipſummet Chriſtum immolatum, illud certè nobis ad participationẽ eiuſdem vitæ & gratiæ confertur. Sed hactenus gratiam conferri hoc ſacramento, ex ſpeciali & propria ratione oſtendimus. eam verò gratiam eſſe vnionis, qua mirabiliter nos Chriſto coniungit, ex ſignis ſacramentalibus & modo ſumptionis apertè colligitur. Hæc enim ſigna vnũ aliquid repręſentant, quod ex multis conſtat, vt panem ex multis granis, vinum ex multis vuis: quare cum ſacramenta efficiãt, quod ſignificant, efficient proculdubio in nobis eximiam quandam cum Chriſto capite, & aliis membris vnionem: de qua diximus in diſputatione de reali præſentia Chriſti in hoc ſacramento. Modus autem ſumptionis eſt cibi & potus: quod enim facit in corporali vita alimentum, quod fecit in deſerto, deficienti populo, manna, quod mel de petra, quod ſubcineritius panis Eliæ, quod lignũ vitę in paradiſo, quod aqua vitæ Samaritanæ indicata, quod panes propoſitionis eſurienti Dauidi: quicquid illa omnia pręſtabant in corpore roborando, viuificãdo, ſuſtentando, reparando, confirmando, augendo, recreando, exhilarando, hoc totum & incomparabiliter maius quiddam, & excellentius operatur hic cibus in ſpiritali vita ac gratia procuranda, atq; amplificanda. imò cogitet quiſque ſecum, quid & quantum capiant animæ & angeli in cælo beati ex præſentia ac fruitione verbi diuini, & humanitatis vnitæ perſonaliter: quantum Eccleſia ex paſſione Chriſti, reſurrectione, aſcenſione, tantum profectò pro ratione huius ſtatus, in quo adhuc permanemus, à ſanctiſſimo hoc ſacramento percipimus. vt ſit plane cælum vtriuſq; Eccleſiæ, ſit cuiq; paſſio dominica applicata & attẽperata, ſit reſurrectionis noſtræ ſemen, ſit manna abſcõditum, ſit certiſſimum pacis, atq; reconciliationis noſtræ ſignum & pignus, ſit vita, vt loquitur D. Auguſt. ſit omne bonum, vt Chryſoſt. ſit deniq; planè nobiſcum Deus. Concil. Trident. ſeſ. 13.
c. 2. de effectibus ſacræ communionis, in-
quit, in illius ſumptione colere nos ſui me- 1.
moriam, pręcepit, ſuamq; annunciare mor-
tem, donec ipſe ad iudicandum mundum
veniat. Sumi autem voluit ſacramentum 2.
hoc tãquam ſpiritualem animarum cibũ,
quo alantur & confortentur viuentes vita
illius, qui dixit, qui manducat me, & ipſe vi-
uet propter me: & tanquam antidotũ quo 3.
liberemur à culpis quotidianis, & à pecca-
tis mortalibus pręſeruemur: pignus præte- 4.
reà id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ, &
perpetuæ fœlicitatis: adeoq; ſymbolum
vnius illius corporis, cuius ipſe caput exi-
ſtit, cuiq; nos tãquam membra, arctiſſima
fidei, ſpei & charitatis cõnexione aſtrictos
eſſe voluit, vt idipſum omnes diceremus,
nec eſſent in nobis ſchiſmata. Floret. etiam
concil. ſeſſ. vlt. in doctrina de ſacramentis,
effecta huius ſacramenti in dignè ſumẽte,
inquit eſſe, adunationem hominis ad Chri-
ſtũ, & membra eius per gratiã; eiuſdẽ gra-
tiæ augmentũ: & omne illud ſpiritualiter,
quod corporalis cibus in corpore efficit.

3. p. q. 79. ar. 1 & ſequentibus.

Gratia vnionis.

43 Sed

43 Sed quia hanc vnionis gratiam, effectum per ſe huius ſacramẽti diximus, intelligendum eſt, hoc ſacramentum viuentiũ per ſe ſacramentum eſſe ex vi ſuę institutionis, cũ ſit cibus & potus, quæ niſi viuẽtibus prodeſſe non poſſunt: & ideo de præparatione, vt dignè & ſine conſcientia peccati mortalis ſumatur, plura dicta ſunt ex ſententia D. Pauli. illa verò gratia vnionis per ſe effecta ab hoc ſacramẽto, eſt gratię augmentum ; cum hoc ſpeciali effectu admirabiliter nos vniendi Chriſto: quia gratia cuiuſque ſacramenti propria habet ſpecialem quendam effectum in vita ſpirituali, vt explicatum eſt in doctrina generali de effectu ſpeciali ſacramentorum nouæ legis, & ſpecialis effectus huius ſacramenti eſt hęc admirabilis vnio & coniunctio, de qua diximus probantes realem Christi pręſentiã in hoc ſacramento. Vnde colligitur excellentia huius ſacramenti ſupra alia omnia. res enim contenta, id eſt Chriſtus, ex ſe vim habet gratiæ collatiuam, cuius proinde inſtrumẽta gratiæ ſunt reliqua ſacramẽta, & ea ratione fons eſt & origo omnis gratiæ ſacramentalis; & quicunque aliud ſacramentũ ſuſcipit, hoc ipſum ſaltem voto implicito ſuſcipere conuincitur; ſicuti appetẽs riuulum aquæ, multò magis appetere conuincitur fontem vnde riuulus manat & deriuatur.

Effectum per ſe huius ſacramenti & ex accidenti, in augmento gratiæ.

44 Hanc autẽ gratiã vnionis per ſe efficit hoc ſacramentum ipſa ſumptione: quia huic à Domino tribuitur effectus, cum ait Ioan. 6. niſi manducaueritis, non habebitis vitã in vobis: &, qui manducat me, viuet in æternum: itaque ſumptionis, quæ manducatione & potu exprimitur, proprius eſt hic effectus per ſe. ex accidenti autẽ, nempè propter maiorem recipientis diſpoſitionem fieri poſſe multi exiſtimãt, vt ſumptũ hoc ſacramentum, vberiorem adhuc gratiam producat: quia Chriſtus manẽs ſacramentaliter ſemper operabitur pro ſubiecti diſpoſitione, & ipſum excitabit; vt maiori affectu Chriſto coniungatur, vt ſi ſumpto ſacramento, ſancta meditatione, fide & amore circa Chriſti Domini mortẽ, eiuſque erga nos charitatẽ occuperis, & ex eo accendaris deſiderio iuſtitiæ Dei plenius participandæ. quod autẽ quidam affirmãt, ſacramentũ, quod ipſa ſumptione ex indiſpoſitione ſubiecti non confert gratiã, conſequenti tempore, quo manẽt ſumptę ſpecies ſacramentales, gratiã per ſe conferre, ſi illis manentibus, ſubiectũ perfectè diſponatur, & exiſtimata ante cõtritio fiat vera cõtritio, quia ſumptio Euchariſtiæ nõ ſolũ ſit ipſa mãducatio aut potus, ſed ipſa ſacramẽti perſeuerãtia, manẽtibus ſignis ſacramẽtalibus. hęc inquã ſentẽtia nulla probabili ratione niti videtur, cũ ſancta ſcriptura manducationi tantũ & potui huius ſacramenti effectũ tribuat, & inauditum eſt manducationem vocare permanentiam ſacramenti, poſtquàm manducatum eſt.

Ruar. in ar. 15 Louan.

45 Alterum effectum per ſe huius ſacramenti, eſt adeptio vitæ æternæ, id verò cõſtat, quia Chriſtus immolatus, qui ſacramẽtaliter ſumitur, aperuit nobis & aperit aditũ vitæ æternæ, ſicut ſcriptum eſt, Heb. 9. & ideo noui teſtamenti mediator eſt; vt morte intercedente, qui vocati ſunt, accipiant repromiſſionẽ æternę hæreditatis: & ideo dicitur calix noui & æterni teſtamenti. ipſa etiam refectio & vnio effecta ab hoc ſacramento imperfecta quædam eſt participatio æternæ vitæ, quam perfici poſt mortem ſperamus. Idem etiam confirmat quod oſtendimus de vnione effecta per hoc ſacramentum, confirmantes realem Chriſti præſentiam in hoc ſacramento, nẽpe eſſe in nobis ſemen & vim quandam ad reſurgendum in vitã immortalem. vnde & viaticum dicitur, quia confert virtutem perueniẽdi ad vitam, ſicut Elias. 3 Reg. 19. comedit & bibit & ambulauit in fortitudine cibi illius, vſque ad montẽ Dei Oreb. Dicitur tert. ò, hoc ſacramentum remittere peccatum veniale, & pœnas temporales peccatis reſpondentes: quia illud peccatũ feruorem charitatis minuit, quem ſacramẽtũ accendit, & auget non ſolũ habitum, ſed etiam actum charitatis, vt ſicut cibo corporali reficimus, quod continua caloris naturalis actione amiſſum fuerat, ſic hoc ſacramento accẽditur feruor charitatis, quẽ peccata venialia imminuerant. ideo Patres vocãt hoc ſacramentũ panẽ quotidianum, quia quotidianæ infirmitatis, quam inducunt peccata venialia, medicamentum eſt. Ex eodẽ effectu accendendi charitatem, remittit etiam pœnas peccatorũ; quia feruor charitatis nõ ſolũ remittit culpã ſed etiam pœnam, non quidem totam, ſed deuotioni & feruori charitatis proportionalem. De remiſſione autem, quam efficit vt ſacrificium eſt, ratione ſatiſfa-

Euchariſtia remittit venialia & pœnas peccatorum temporales per ſe.

ctionis, in doctrina de ſacrificio commodius differetur.

Præſeruat à peccatis.

46 Dicitur quarto hoc ſacramentũ præſeruare à peccatis, quia cibus eſt & refectio ſpiritualis, cibus autem præſeruat corpus à cõtrariis lædentibus. itaque hoc ſacramento fortiores amplificata gratia effecti, facilius cupiditati, & externis impugnationibus reſiſtimus, ipſa etiam innata carni cupiditas noxia, comprimitur cõtactu ſacramẽtali carnis Chriſti, & ea ratione neceſſe eſt nos præſeruari à peccatis. vnde D. Chryſo. ſuper Ioan. vt leones, inquit, flammam ſpirantes, ab illa menſa diſcedamus, terribiles effecti diabolo. Concludamus igitur, hoc ſacramento conferri gratiam vnionis, peccata venialia remitti, fomitem & cupiditatẽ imminui, pœnas etiam debitas vel ex ſe, vt eſt ſatisfactorium ſacrificium, vel ex adiuncto deuotionis feruore, exoluere.

Quæſtio ſecunda, An ſacra communio primam gratiam conferat?

47 AN verò ſancta etiam communione prima gratia tribuatur, obicem non apponenti, & remittãtur peccata mortalia, ſi quæ fortè oblita, vel ex præcedente confeſſione propter inſufficientem diſpoſitionem non remiſſa extiterint, vel ex attritione, quæ probabiliter ſit exiſtimata contritio, etiam in eo, qui debet ſacrum facere, cum non eſt copia confeſſoris, non eſt certum ex verbo Domini, vel ex huius ſacramenti inſtitutione, cum per ſe ſit viuentium vitam charitatis: meliores tamen Theologi non dubitauerunt aſſerere, in his caſibus, hoc ſacramento & omnibus aliis ex accidenti, cõferri primam gratiam. Quare affirmandum eſt, conferre ex accedenti primam gratiam, vt Eccleſia in quadam prece Eccleſiaſtica poſt communionem, his verbis innuit, ſit ablutio ſcelerum, ſit fortitudo fragilium, &c. Itaque omnia ſacramenta nouæ legis per ſe conferant gratiam præparatis accommodate, ſed quædam per ſe primam & iuſtificantem, quòd ſint mortuorum ſacramenta, vt ad vitam, quam gratia confert, adducantur: quædam per ſe præexiſtentem gratiam augeant, illa ſunt Baptiſmus, Pœnitentia: hæc autem ſunt reliqua: omnia tamen ex accidenti aliquando conferre primam gratiam Theologis valde probabile eſt: quia fieri poteſt vt aliquis accedat ad ſacramẽtum cum affectu peccati mortalis, & aliquando ſine affectu, ſed ſine ſufficienti cõtritione, quam tamen probabiliter exiſtimat ſufficientem eſſe. Primo modo nouũ peccatum ſacrilegij committit, qui ad hoc ſacramentum accedit, quia indignè rem ſacratiſſimam contingit, & iudicium ſibi manducat, vt inquit D. Paulus: altero modo ex efficacia ſacramenti perfectam contritionem aſſequetur, & infuſa gratia iuſtificabitur. idem dicendum eſt de confirmatione, Ordine, Extrema vnctione, & Matrimonio.

Præparatio ſufficiẽs ad ſacramenta dignè percipienda.

3. p. q. 72. art. 3.

48 Ad Baptiſmum & Pœnitentiam, alia diſtinctio præterea adhibenda eſt. quamuis enim ad Baptiſmum ſatis ſit non eſſe in affectu peccati, vt quis per eum iuſtificetur, etiamſi paruum dolorem de peccatis cognoſcat ſe concepiſſe: ad pœnitentiam tamen maior dolor requiritur, & diſcuſſio conſcientiæ, vt vel exiſtimet pœnitens ſe contritum, vel ſaltem tantum dolorem de peccatis concepiſſe, vt proximè ad cõtritionem accedat, vt per ſacramentum perfici & iuſtificari poſſit. itaque nullum ſacramentum confert gratiam apponenti obicem inſufficientis præparationis: ſed affectus peccati mortalis eſt obex in omnibus ſacramentis: in baptiſmo ſatis eſt exuere ex animo hunc affectum, in pœnitentia oportet præterea perfectè conteri, vel proximè ad contritionem accedere, in Euchariſtia & aliis requiritur per ſe quidem contritio, & ex accidenti attritio quæ probabiliter exiſtimetur vera contritio: denique in Euchariſtia debet præcedere confeſſio ſacramentalis, ſi adſit copia confeſſarij vt ſupra de præparatione diximus: & idcircò obex gratiæ in cæteris ſacramentis præter baptiſmum, eſt non ſolũ affectus peccati mortalis, ſed etiã defectus attritionis vel exiſtimatæ veræ cõtritionis poſt diſcuſſionem conſcientiæ, vt in Euchariſtia, Ordine, Matrimonio, Confirmatione, vel non exiſtimatæ, proximè tamen accedentis ad contritionem, vt in Pœnitentia. quicumque autem nullum huiuſmodi obicem apponit ſacramentis nouæ legis vel per ſe, vel ex accidenti, recipit gratiam & iuſtificatur, vt explicatum eſt: & idcirco anathema indicitur in Concil. Trident. Seſſion. 7. Can. 6. aſſerentibus

bus ſacramenta nouæ legis; non conferre gratiam non ponentibus obicem.

Quæſtio tertia, An poſſit aliquis Euchariſtiam ſine peccato, & ſine vllo gratiæ effectu recipere.

49 C.q Bonavl. SEd quæſtio ſtatim exiſtit, fieri ne poſſit, vt aliquis accedat ad ſacram Euchariſtiam ea præparatione, vt nec conſequatur gratiam, nec nouum peccatum in accedendo propter inſufficiẽtem præparationem committat? Quidam exiſtimant hoc medium plerumque contingere poſſe, quia magna eſt in diſcutienda conſcientia latitudo, & de diuina liberalitate & miſericordia ſperandum eſt, illa media diſpoſitione poſita, non peccati mortalis reatum nõ induci; ſed potius per eam paulatim deduci hominem ad veram contritionem, & verum diuinę iuſtitiæ deſiderium, vt tandem alia deinceps conſequenti communione, gratiam iuſtificantem cõſequatur. pia quidem ſententia, ſed nulla ratione, vel in ſpeciem probabili, cõfirmata. Eſt enim expreſſum Domini illud præceptum, probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat: ſubiungit autem, qui accedit indignè, iudicium ſibi manducat: vt intelligatur, eam probationem eo pertinere, vt dignè accedat: qui autem accedẽdo ad tantum ſacramentum, neque ex accidenti iuſtificatus eſt, non videtur ſeipſum iuxta præceptum Domini probaſſe: & ideo, ſi neque virtute ſacramenti perfectè cõtritus eſt, fictè videtur accedere, quare indignè accedendo, nouum peccatum committere. itaque licet media illa diſpoſitio ex parte hominis diſtingui & contingere poſſit, non tamen videtur ex parte ſacramenti admittenda: cum illud vel per ſe augeat gratiam præexiſtentem, vel ex accidenti primam infundat. tertium illud, in quo neutrum fiat, & nullum accedentis ſit peccatum, Patribus & Theologis pluribus inauditum eſt, & ſua nouitate ſuſpectum. Prętere a, ſi ex diuino iure tenetur accedẽs ad hoc ſacramentũ ſeipſum accuratè examinare, ne accedat indignè, vel vincibili ignorantia, vel inuincibili non diſcutit ſeipſum: ſi primo modo, conſtat accedẽdo peccare, cũ ſit ipſa ignorantia culpabilis: ſi altero modo, conſtat ſufficientẽ eſſe diſcuſſionẽ, & ex conſequenti recepta prima gratia iuſtificabitur: vt igitur non eſt mediũ inter ignorantiã vincibilẽ & inuincibilẽ; ſic neq; mediũ eſſe poteſt inter eũ, qui accedendo ad hoc ſacramentũ, vel recipit augmentũ gratię per ſe, vel ex accidẽti, recepta prima gratia iuſtificatur. Recipiet ne tãdẽ omnes huiuſmodi effectus per ſe, reliquos nempè, excepta prima gratia, quæ ex accidenti quibuſdã confertur; is qui verè contritus eſt, etiamſi in ipſa ſacramenti perceptione mente diſtrahatur, veniali diſtractione & euagatione: an præter illam contritionem veram requiratur actualis quædam deuotio & feruor charitatis? quidam affirmant ſine hac deuotione actuali nullum eſſe effectum, cum ſumitur hoc ſacramẽtum, poſteà verò accedente deuotione redire omnes effectus: & idem eſſe de attrito recipiẽte ſacram communionem, quam probabiliter exiſtimauit contritionem eſſe, redire ſcilicet omnes effectus accedẽte contritione. Sicut affirmant omnes Theologi, recedente fictione eius, qui fictus baptizatur, redire omnes baptiſmi effectus. Confirmãt hanc ſententiam primò, quia adulti nõ ſanctificantur niſi per proprium actum liberi arbitrij, ex D. Tho. 3. p. q. 34. ar. 3. qualis actus in hoc ſacramento erit illa deuotio actualis, dilectio & amor erga Chriſtum ſibi ad ſalutem & refectionem animæ conceſſum. Secundò, quia hoc ſacramentum eſt cibus & potus animæ: actione igitur vitali, hoc eſt actuali deuotione tantùm prodeſſe poterit, vt aſſeruit D. Tho. 4. d. 12. q. 2. art. 1. Tertiò, quia ſacerdotum quotidie ferè communicantium magnum eſſet gratiæ incrementum, quod non deprehendimus in eorum actionibus: cùm tamen charitas Dei, quæ ſimul cum gratia augetur, ocioſa eſſe non poſſit, ſed ſi magna eſt, operatur etiam magna. De phreneticis autem, quibus hoc ſacramentum conferri debere ſupra oſtendimus, aliam rationem eſſe aſſerunt. ideoque in illis actualem deuotionem exigendam non eſſe: nempè quia datur illis vt viaticum ad repellẽdam vim dæmonis, qui poſitos in diſcrimine vitę vehementiùs impugnare ſolet, nõ autem ad refectionem ſpiritualem, vt cæteris.

An ſit neceſſaria actualis deuotio ad conſequendũ effectũ huius ſacramẽti.

50 Cum verò D. Th. 3. p. q. 79. art. vltim. aſſerit veniali peccato, qualis eſſet indeuotio actualis, non impedire augmentũ gratiæ ſecundum habitum, ſed ſecundũ actũ:

vel ſignificat, dicunt iidē autores, non quidem augeri habitum gratiæ & charitatis, ſed potius eſſe in huiuſmodi ſuſcipiente habitum conſequendi effectum ſacramenti, eo tamen tempore, quo per actualem deuotionem accommodate diſponatur. Vel ſignificat eum, qui ad hoc ſacramētum accedit, deuotè erga quædā, & erga alia mente diſtractus per peccatum veniale, & ideo partim deuotè, partim indeuote, ſēper quidē recipere augmentū gratiæ habitualis, nō tamē ſemper refectionē ſpiritualis dulcedinis ſicut in Chriſto ſumēte hoc ſacramentum in vltima cœna fuit refectio ſpiritualis ſine gratiæ augmento. Sed hæc ſentētia ab aliis Theologis refellitur: quia ſacramentū nouæ legis confert gratiam omnibus non apponentibus obicem: peccatū autem veniale non eſt obex gratiæ, cum illi non repugnet contrarie: alioquin, qui recipit ſacramentū cum peccato veniali, peccaret mortaliter, quia teneretur non apponere huiuſmodi obicem gratiæ ſacramentali. Et certè D. Tho. illo articulo vltimo, ſententiam priorem quarti ſententiarū decantauit, planè aſſerens, vt explicauimus ſuprà de præparatione ad hoc ſacramentum differētes, in ſumentibus hoc ſacramentū cum peccato veniali, augeri quidem habitum gratiæ & charitatis, non autem actum. & de phreneticis certum eſt, illis conferri hoc ſacramentum ad eadem effecta, quibus cæteris confertur: neque ratio viatici arguit in illis ſpecialem effectum, ſed tantū eſſe ſubſidium diſceſſuris ex hac vita, vt refecti ſpiritualiter, conſtantiores ſint in dilectione Dei & fide. Illud verò accuratè conſiderandum eſt, quod D. Baſilius ſcribit de ſumentibus hoc ſacramentum ſine actuali recordatione paſſionis Chriſti. Nō ſolùm, inquit, horrendam conditionem habet is, qui inquinamēto carnis & ſpiritus indignè accedit; accedens autem fit reus corporis & ſanguinis Domini: ſed etiam qui otiosè & inutiliter manducat, & bibit, propterea quod non per memoriam Domini noſtri Iesv Chriſti, qui pro nobis mortuus eſt, & reſurrexit, manducat & bibit. Videtur autem hæc ſententia colligi ex illis verbis Domini, hoc facite in meam commemorationem, vt cum precepto faciendi & ſacrificandi, voluerit Dominus coniunctam paſſionis eius commemorationem, non tantum ipſa ſacrificali actione, ſed ipſa etiam actione interna ſacrificantis.

51 Argumenta alterius ſententiæ facilè reſutantur: Primum quidem quia D. Tho. loquitur de ſanctificatione & iuſtificatione adulti ſine ſacramēto. cōſtat enim, adultū hominē ſine affectu peccati mortalis, etiāſi actu veniali peccato implicatū, baptiſmo iuſtificari, & tamē cū baptizatur nullū actum habet, quo iuſtificaretur ſine ſacramento, ſed ſatis eſt prius exuiſſe affectum peccati mortalis, cum propoſito ſuſcipiendi ſacramentum religionis Chriſtianæ. Secundum etiam argumentum refellitur, quia nutritio animæ ſpiritualis, quam efficit ſacra communio, duplex eſt; habitualis & actualis, & alterutram ſemper recipit, vel vtramque, qui digne accedit ad hoc ſacramentum. Tertium denique, quia ſi illi ſacerdotes dignè ſumunt hoc ſacramentū & ſæpè, magnum procul dubio gratiæ augmentū conſequentur, & apparebit in officiis, quæ exercent, effecturi maiora ſi occaſio daretur: ſed in accedentibus indeuotè minus eſt gratiæ incrementum: & quotidianis venialibus conſtat in his feruorem charitatis imminui, & ideo non apparet in illis tanta charitatis amplificatio. Hactenus de communione huius ſacramenti & eius effectibus, tam per ſe, quàm ex accidenti.

QVÆSTIO LXXXI.

De modo quo Chriſtus vſus eſt hoc ſacramento, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de vſu huius ſacramenti, quo Chriſtus vſus eſt in prima ſui inſtitutione.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primò, vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem.

Secundò, vtrum Iudæ dederit.

Tertiò, quale corpus ſumpſerit aut dederit, vtrum ſcilicet paſſibile vel impaſſibile.

Quartò, quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatum, aut conſecratum.

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem.

Inf.q.84.ar.7.ad 4. & 4. ii.q.3.ar.1.

AD primum ſic proceditur. Videtur quod Chriſtus nõ ſumpſerit corpus ſuum & ſanguinem. Non enim de factis Chriſti & dictis aſſeri debet, quod autoritate ſacræ Scripturæ non traditur. Sed in Euangeliis non habetur, quod Chriſtus corpus ſuum manducauerit, aut ſanguinem ſuum biberit. Non ergo eſt hoc aſſerendum.

Lib.4 tex.34 tom.2.

¶2. Prætereà, Nihil poteſt eſſe in ſeipſo, niſi fortè ratione partium: prout ſcilicet vna pars eius eſt in alia, vt habetur.*4.Phyſ. Sed illud quod manducatur & bibitur, eſt in manducante & bibente. Cum igitur totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ſacramenti, videtur impoſſibile fuiſſe, quod ipſe ſumpſerit hoc ſacramentum.

¶3. Prætereà, Duplex eſt ſumptio huius ſacramenti, ſcilicet ſpiritualis & ſacramentalis. Sed ſpiritualis non competebat Chriſto (quia nihil à ſacramento accepit:) & perconſequens nec ſacramentalis, quæ ſine ſpirituali eſt imperfecta, vt ſupra † habitum eſt. Ergo Chriſtus nullo modo hoc ſacramẽtum ſumpſit.

Q.pra.ar.11.

SED CONTRA eſt, quod Hier. *dicit ad Lesbiam, Dominus IESVS Chriſtus ipſe conuiua & conuiuium, ipſe comedens, & qui comeditur.

Q.2 ad Hedibiã.to.4.refertur de conſ d.2.c. Nemo.

RESPONDEO dicẽdum, quod quidam dixerunt, quòd Chriſtus in cœna corpus & ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis tradidit, non tamen ipſe ſumpſit. Sed hoc non videtur conuenienter dici, quia Chriſtus ea, quæ ab aliis obſeruãda inſtituit, ipſe primitus obſeruauit. Vnde & ipſe prius baptizari voluit, quàm aliis baptiſmũ imponeret, ſecundũ illud Actuum 1. Cœpit IESVS facere, & docere. Vnde & primo ipſe corpus ſuũ & ſanguinem ſumpſit, & poſtea diſcipulis ſumendum tradidit. Et hoc eſt quod Ruth. 3. ſuper illud, Cumq; comediſſet & bibiſſet, &c. dicit gl.* quod Chriſtus comedit & bibit in cœna, cùm corporis & ſanguinis ſui ſacramentũ diſcipulis tradidit. Vnde quia pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe participauit eiſdem. Glo.ord ibid.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in Euangeliis legitur, quod Chriſtus accepit panem & calicẽ, non eſt autem intelligendum quòd accepit ſolum in manibus, vt quidã dicunt, ſed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Vnde cùm diſcipulis dixerit, Accipite, & comedite, & iterum, Accipite & bibite, intelligendum eſt, quod ipſe accipiẽs comederit & biberit. Vnde & quidam metricè dixerũt, Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena, Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

AD SECVNDVM dicendũ, quod (ſicut ſupra* dictum eſt) Chriſtus, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, comparatur ad locum, non ſecundum proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſpecierum ſacramentalium, ita quod in quocunque loco, vbi ſunt illæ ſpecies, eſt ipſe Chriſtus. Et quia ſpecies illę potuerũt eſſe in manibus, & in ore Chriſti, ipſe totus Chriſtus potuit eſſe in ſuis manibus, & in ſuo ore. Nõ autem hoc potuiſſet eſſe, ſecundum quod cõparatur ad locum per proprias dimenſiones. Q.76.ar.5.

Q. 79. ar. 1.

Ad tertium dicēdum, quod (ſicut ſupra * dictum eſt) effectus huius ſacramenti eſt nō ſolum augmentum habitualis gratiæ, ſed etiam quædam actualis delectatio ſpiritualis dulcedinis. Quãuis autē Chriſto gratia non fuerit augmentata ex ſuſceptione huius ſacramēti, habuit tamen quandam ſpiritualem delectationem in noua inſtitutione huius ſacramenti. Vnde ipſe dicebat Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum, quod Euſebius exponit de nouo myſterio noui Teſtamēti, quod tradebat diſcipulis. Et ideo ſpiritualiter manducauit, & ſimiliter ſacramentaliter, inquantum corpus ſuum ſub ſacramēto ſumpſit, quod ſacramentum ſui corporis intellexit & diſpoſuit. Aliter tamen quam cæteri ſacramentaliter & ſpiritualiter ſumant, * qui augmentum gratię ſuſcipiunt ſub ſacramentalibus ſignis, quibus indigent ad veritatis perceptionem.

Alias, qui augmentum gratiæ ſuſcipiunt, & ſacramentalibus ſignis indigent, &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus dederit Iudæ corpus ſuum.

4. d. 11. q. 3. ar. 2. q. 1. & 2. Et 1o. 13. le. 3. co. 4. 5. & le. 4 co. 5. 6.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quod Chriſtus Iudę non dederit corpus ſuum. Vt enim legitur Matth. 26. Poſtquam dedit Dominus corpus ſuum, & ſanguinem diſcipulis, dixit eis, Non bibã amodo de hoc genimine vitis, vſq; in diem illum, cum illud bibam vobiſcum nouū in regno Patris mei. Ex quo videtur, quod illi quibus corpus ſuum & ſanguinem dederat, cum eo eſſent iterum bibituri. Sed Iudas poſtea cum ipſo non bibit. Ergo non accepit cum aliis diſcipulis corpus Chriſti, & ſanguinē

¶ 2. Prætereà, Dñs impleuit quod præcepit, ſecundũ illud Act. 1. cœpit I e s v s facere & docere. Sed ipſe præcepit Matt. 7. Nolite ſanctū dare canibus. Cũ ergo ipſe cognoſceret Iudam eſſe peccatorem, videtur quod eī corpus ſuũ & ſanguinē non dederit.

¶ 3. Præterea, Chriſtus ſpecialiter legitur Iudæ panem intinctum porrexiſſe, Ioan. 13. Si ergo corpus ſuum ei dedit, videtur quod ſub buccella ei dederit, pręcipue cū legatur ibidē, quod poſt buccellam introiuit in eum Satanas. Vbi Augu. *dicit, Hinc nos docemur, quam ſit cauēdum malè accipere bonum: ſi enim corripitur qui non diiudicat, ideſt nō diſcernit corpus Domini à cæteris cibis, quomodo non damnabitur, qui ad eius menſam fingēs ſe amicum, accedit inimicus? Sed cum buccella intincta non accepit corpus Chriſti, vt enim Auguſt. *dicit ſuper illud Ioan. 13. Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ: non vt putant quidam negligenter legentes. Tunc Iudas corpus Chriſti accepit.

Tract. 62. in Io. circa prin.

Tract. 62. in Io. in med.

Sed contra eſt, quod Chry. *dicit, Iudas particeps exiſtens myſteriorum, conuerſus non eſt. Vnde fit ſcelus eius vtrinq; immanius, tum quia tali propoſito imbutus adiit myſteria, tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore.

Homil. 46. in Ioa. non remotè à princ.

Respondeo dicēdum, quod Hilarius * poſuit ſuper Matthæum, quod Chriſtus Iudæ corpus ſuum & ſanguinē non dedit. Et hoc quidem conueniens fuiſſet, cōſiderata malitia Iudæ. Sed quia Chriſtus nobis debuit eſſe exemplum iuſtitiæ, non conueniebat eius magiſterio, vt Iudam occultū peccatorē, ſiue accu-

Canone 30. in Matth. circa med.

accuſatore & euidenti probatione ab aliorũ communione ſeparaterat, ne per hoc daretur exẽplum Prę latis Eccleſiæ, ſimilia faciendi, & ipſe Iudas exaſperatus, inde ſumeret occaſionem peccandi. Et ideo dicendum eſt, quòd Iudas cum aliis diſcipulis corpus Domini & ſanguinem ſuſcepit, vt dicit Dionyſ. * in lib. Eccleſ. Hier. & Aug. ſuper † Ioann.

Dion. c. 3. Ec. de hier. par. 3 non longè à princ.
Aug tract. 62 in Euang. Io. to. 9.
Loco citato in cor. ar.

Ad primvm ergo dicendum, quod illa eſt ratio Hilar. * ad oſtendendum quod Iudas corpus Chriſti non ſumpſit. Non tamẽ cogit, quia Chriſtus loquitur diſcipulis, à quorũ collegio Iudas ſe ſeparauit, non autem Chriſtus eum excluſit. Et ideo Chriſtus, quãtum eſt in ſe, etiã cum Iuda vinum in regno Dei bibit, ſed hoc conuiuium ipſe Iudas repudiauit.

Ad secvndvm dicendũ, quod Chriſto nota erat Iudæ iniquitas, ſicut Deo, non autem erat ſibi nota per modum, quo hominibus innoteſcit. Et ideo Chriſtus Iudam nõ repulit à cõmunione, vt daret exemplum, tales peccatores occultos non eſſe ab aliis ſacerdotibus expellendos.

Ad tertivm dicendum, quod ſine dubio Iudas ſub pane intincto corpus Chriſti nõ ſumpſit, ſed ſimplicem panem. Significatur autem fortaſſis (vt Aug. * ibidẽ dicit) per panis intinctionem fictio Iudæ: vt enim inficiantur nonnulla intinguntur. Si autem bonum aliquid hic ſignificat tinctio (ſcilicet dulcedinẽ bonitatis diuinæ, quia panis ex intinctione ſapidior redditur) idem bonum ingratũ non immerito eſt ſecuta damnatio. Et propter hanc ingratitudinẽ id quod eſt bonum, factum eſt ei malum, ſicut accidit circa ſumentes corpus Chriſti indignè. Et ſicut Aug. * ibidem dicit, intelligendum eſt, quod Dominus iã antea diſtribuerat omnibus diſcipulis ſuis ſacramentum corporis & ſanguinis ſui, vbi & ipſe Iudas, erat, ſicut Lucas narrat. Ac deinde ad hoc ventum eſt, vbi ſecundũ narrationẽ Ioannis Dominus per buccellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit proditorem.

Tracta. 62. in Io. circa me. to. 9.
Ibid.

ARTICVLVS III.

Vtrum Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile.

4. d. 11. q. 3. art. 3 & di. 12. q. 1. ar. 3. q. 1. cor.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus ſumpſerit, & diſcipulis dederit corpus ſuũ impaſsibile. Quia ſuper illud Matt. 17. Trãsfiguratus eſt ante eos, dicit quædam gloſ. * Illud corpus quod habuit per naturam, dedit diſcipulis in cœna non mortale & paſſibile. Et Leuit. 2. ſuper illud, Si oblatio tua fuerit de ſartagine, dicit gloſ. * Crux ſuper omnia fortis, carnem Chriſti, quæ ante paſſionem non videbatur eſui apta, pòſt aptã fecit. Sed Chriſtus dedit corpus ſuum vt aptum ad manducandum. Ergo dedit tale quale habuit poſt paſſionem, ſcilicet impaſſibile, & immortale.

Glo. ordi. ibid.
Ibidem.

¶ 2. Prætereà, Omne corpus paſſibile, per contactum & manducationẽ patitur. Si ergo corpus Chriſti erat paſsibile, per contactum & commeſtionem diſcipulorum paſſum fuiſſet.

¶ 3. Prætereà, Verba ſacramentalia non ſunt modò maioris virtutis, quando proferuntur à ſacerdote in perſona Chriſti, quàm tunc quando fuerũt prolata ab ipſo Chriſto.

ſto. Sed nunc virtute verborum ſacramentalium, in altari conſecratur corpus Chriſti impaſſibile & immortale. ergo multo magis tũc.

Sed contra eſt, quod ſicut Innoc. III.* dicit, tale corpus tunc dedit diſcipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus paſſibile & mortale. Ergo corpus paſſibile & mortale diſcipulis dedit. [In lib. 4. de ſacro myſte. altaris c. 12. poſt med.]

Respondeo dicendum, quod Hugo de ſancto Vict. poſuit, quod Chriſtus ante paſſionem diuerſis tẽporibus quatuor dotes corporis glorificati aſſumpſerit ſcilicet ſubtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauſo vtero Virginis, agilitatem, quando ambulauit ſiccis pedibus ſuper mare, claritatem in tranſfiguratione, impaſſibilitatẽ in cœna, quando corpus ſuum diſcipulis tradidit manducandum, & ſecundum hoc dedit diſcipulis ſuis corpus ſuum impaſſibile & immortale. Sed quicquid ſit de aliis (de quibus ſupra dictum eſt,* quid ſentiri debeat) circa impaſſibilitatem tamen impoſſibile eſt eſſe quod dicitur. [Q. 28. ar. 2. ad 3. & q. 54. ar. 1. ad 1.] Manifeſtum eſt enim, quod idẽ verum corpus Chriſti erat quod à diſcipulis tunc in propria ſpecie videbatur, & in ſpecie ſacramenti in ſumebatur. Non autem erat impaſſibile, ſecundum quod in propria ſpecie videbatur, quinimo erat paſſioni paratum. Vnde nec ipſum corpus Chriſti, quod in ſpecie ſacramenti dabatur impaſſibile erat. Impaſſibili tamen modo erat ſub ſpecie ſacramenti, quod in ſe erat paſſibile, ſicut inuiſibiliter quod in ſe erat viſibile. Sicut enim viſio requirit contactum corporis, quod videtur, ad circunſtans medium viſionis, ita paſſio requirit contactum corporis, quod patitur, ad ea quæ agunt. Corpus autem Chriſti ſecũdũ quod eſt ſub ſacramento (vt ſupra dictum eſt*) non comparatur ad ea quæ circunſtant, mediãtibus propriis dimẽſionibus, quibus corpora ſe tangunt, ſed mediantibus dimenſionibus ſpecierum panis & vini. Et ideo ſpecies illæ ſunt quæ patiuntur & videntur, non autem ipſum corpus Chriſti. [Q. 76. ar. 4. 5. & 6.]

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus dicitur in cœna non dediſſe corpus ſuum mortale & paſſibile, quia non dedit mortali & paſſibili modo. Crux autem fecit carnem Chriſti aptam manducationi, inquantum hoc ſacramentum repræſentat paſſionem Chriſti.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procederet, ſi corpus Chriſti ſicut erat paſſibile, ita ſibili modo fuiſſet ſub ſacramẽto.

Ad tertium dicendũ (quod ſicut ſupra dictum eſt*) accidentia corporis Chriſti ſunt in ſacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi ſacramenti, ex qua eſt ibi ſubſtãtia corporis Chriſti. Et ideo virtus verborum ſacramentalium ad hoc ſe extendit, vt ſit ſub ſacramento corpus Chriſti, ſcilicet quibuſcunque accidentibus realiter in eo exiſtentibus. [Q. 78. ar. 4.]

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſi hoc ſacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatum vel conſecratum, ibi moreretur.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſi hoc ſacramẽtum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatũ in pixide, vel ab aliquo Apoſtolorum conſecratum, nõ ibi moreretur. Mors enim Chriſti accidit [4. d. 10. ar. 2. q. 1. co. & d. 11. q. 3. contra c. 64. Et quol. 5. an. 11. ad 1. & 10. 6. lec. 6. f. & 1. Cor. 11 lec. 6. co. 1. fine]

dit per eius paſſionem. Sed Chriſtus impaſſibili modo etiam tunc erat in hoc ſacramēto. Ergo nō poterat mori in hoc ſacramento.

¶ 2. Præterea, In morte Chriſti ſeparatus fuit ſanguis eius à corpore. Sed in hoc ſacramēto ſimul eſt corpus Chriſti & ſanguis. Ergo Chriſtus in hoc ſacramento non moreretur.

¶ 3. Prætereà, Mors accidit per ſeparationē animæ à corpore. Sed in hoc ſacramento continetur tā corpus quā anima Chriſti. Ergo in hoc ſacramento non poterat Chriſtus mori.

Sed contra eſt, quod idem Chriſtus, qui erat in cruce, & fuiſſet in ſacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in ſacramento cō ſeruato moreretur.

Respondeo dicendum, quod corpus Chriſti idem in ſubſtantia eſt in hoc ſacramento & in propria ſpecie, ſed non eodem modo. Nam in propria ſpecie, contingit circumſtantia corpora per proprias dimenſiones, non autē prout eſt in hoc ſacramento, vt ſupra dictum eſt.* Et ideo quicquid pertinet ad Chriſtū ſecundum quod in ſe eſt, poteſt attribui ei & in propria ſpecie & in ſacramento exiſtenti, ſicut viuere, mori, dolere, animarum vel inanimatum eſſe, & cætera huiuſmodi. Quæcunque verò conueniūt ei per comparationem ad corpora extrinſeca, poſſunt ei attribui in propria ſpecie exiſtenti, non autem prout eſt in ſacramento, ſic irrideri, conſpui, crucifigi, flagellari, & cætera huiuſmodi. Vnde & quidam metricè dixerūt, ſixide ſeruato poteris ſociare dolorē, Innatum, ſed non illatus conuenit illi.

Art. præce. & q. 76. ar. 4. 5. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) paſſio conuenit corpori paſſo per cōparationem ad agēs extrinſecum. Et ideo Chriſtus, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, pati nō poteſt, poteſt tamen mori.

In cor. art.

Ad secundum dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) ſub ſpecie panis eſt corpus Chriſti ex vi conſecrationis, ſanguis autē ſub ſpecie vini. Sed nunc quidem, quando realiter ſanguis Chriſti non eſt ſeparatus ab eius corpore, ex reali concomitantia & ſanguis Chriſti eſt ſub ſpecie panis ſimul cum corpore, & corpus ſub ſpecie vini ſimul cū ſanguine. Sed ſi tēpore paſſionis Chriſti, quādo realiter ſanguis fuit ſeparatus à corpore Chriſti, fuiſſet hoc ſacramentum conſecratū, ſub ſpecie panis fuiſſet ſolū corpus, & ſub ſpecie vini fuiſſet ſolum ſanguis.

Q. 76. ar. 1. ad 1.

Ad tertium dicēdum, quòd (ſicut ſupra dictū eſt*) anima Chriſti eſt in hoc ſacramēto ex reali cōcomitātia, quia nō eſt ſine corpore, non autem ex vi conſecrationis. Et ideo ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentū conſecratum vel peractum, quando anima erat à corpore realiter ſeparata, non fuiſſet anima Chriſti ſub hoc ſacramento, non propter defectum virtutis verborum, ſed propter aliam diſpoſitionem rei.

In ſolu. præce. & loco ibi citato.

Concluſio quæſtionis.

Chriſtus ſuū corpus & ſanguinem in cœna ſumpſit ſacramentaliter: Apoſtolis & Iudæ diſtribuit paſſibile quidē in ſe, ſed modo impaſſibili & inuiſibili: & ideo ſi conſeruaretur conſecratum, ad triduū vſque mortis, in ſacramento ſimiliter atque in cruce moreretur.

Ratio primi: *Quia Chriſtus actione prius expreſſit, quod aliis faciendũ præcepit: & percepto ſacramento ſpiritualẽ delectationẽ admiſit, non gratiæ augmentũ.*

Ratio ſecundi: *quia corpus quod videbatur exterius, illud idem percipiendũ Apoſtolis dedit, vt omnino daret corpus ſuum, quod erat paſſibile: & Iudas peccator occultus repelli non debuit à communione publica.*

Ratio tertij: *Quia cum dederit Chriſtus ſuum corpus, quæcumq; eidem vt eſt in ſe conueniunt, eadem conueniunt exiſtenti in hoc ſacramento, non verò quæ conueniunt ratione corporum extrinſecus adiacentium, cum hic cõtineatur modo ſacramentali, & ideo impaſſibile & inſenſibili ab externis. illius exẽpla ſunt, mori, dolere, animatum eſſe aut inanimatum, huius irrideri, conſpui, flagellari, crucifigi.*

COMMENTARIVS.

Quomodo Chriſtus hoc ſacramento ſit vſus.

1 EX his autem omnibus colligitur, Chriſtum Dominũ in vltima cœna, ſeipſum ſacramentaliter ſumpſiſſe, mortalem & paſſibilem ſub vtraq; ſpecie; & ſimiliter dediſſe Apoſtolis, quos inſtituit noui teſtamenti ſacerdotes, vt deinde ſimiliter conficerent, & diſtribuerent hoc ſacramentũ. Prior pars huius cõſectarij conſtat, quia huiuſmodi exemplo Chriſti ſæpè vſi ſumus in præcedentibus, ad confirmanda multa de communione huius ſacramenti præſertim in ſacerdotibus: & eãdem partẽ colligunt Patres ex illis verbis, Luc. 22. deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum antequam patiar. loquebatur enim de ſuo Paſchate & ſacramento ſui corporis, cùm legalia non eſſet cur tã vehementer expeteret. & ſupra ex illis verbis Marc. 14. iam non bibam de hoc genimine vitis vſque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei: manducauerat igitur & biberat Chriſtus ſeipſum ſacramentaliter, cum de vtraque ſacramẽti ſpecie realiter ipſum continente, loqueretur. Quamuis autem modus exiſtendi ſacramentaliter ſit impaſſibilis reſpectu rei contentæ, vt oſtendimus differentes de corpore Chriſti in propria, & in aliena ſacramenti ſpecie, Chriſtus tamen exiſtens in hac aliena ſpecie, cum ſit idem atque exiſtens in propria, eadem vtrobique agat & patiatur neceſſe eſt: quare cum in vltima cœna fuerit mortalis, & ſeipſum ad mortem obtulerit, neceſſe eſt etiam in ſacramento extitiſſe mortalem & paſſibilẽ, & nunc impaſſibilis exiſtat, vt in cælo, vt oſtendimus in conſect. deductis ex doctrina tranſubſtantiationis. Confirmatur eadem Chriſti cõmunio: quia niſi ipſe prius ſumeret non allicerentur Apoſtoli ad potum ſanguinis lege prohibitum, & multò minus ad manducationem carnis humanæ, etiam ſub aliena ſpecie: neque eſſet verum quod ſæpe Patres & Eccleſia vſurpãt, in illa Chriſti cœna, eundem fuiſſe conuiuam & conuiuium, vt inquit Hier. ad Hedibiam, q. 2 Chryſoſt. Hom. 83. in Matth. Iſichius, lib. 2. in Leuit. cap. 8. appellans ſanguinem intelligibilem, ratione modi ſacramentalis, i. eſt myſticum ſub figura & ſpecie vini. Solemne etiam erat ſacrificanti ſacerdoti hoſtia oblata participare: Chriſtum autem in vltima cœna verè ſeipſum ſacrificaſſe recta fides docet, vt ſtatim conſtabit. Conſueuit etiam Chriſtus ſemper non ſolùm doctrina, ſed etiam exemplis & factis alios inſtituere, ſicut ſcriptum eſt, Act. 1. cœpit IESVS facere & docere: ſic prius voluit baptizari, quam baptiſmi præceptum imponeret, & prius ſacramentum à ſe inſtitutum ſumpſit, quam aliis diſtribueret, ſigna quidem ſacramentalia ipſi ſumenti ſigna fuerunt, ſed non tecta & velata, vt nobis, cum apertè videret modum exiſtendi in ſacramento, de quo ſupra diſſeruimus.

Theologi omnes 4. Sent. d. 9. 11. & 12. Alex. 4. p. q. 44. memb. 1. & 2.

2 Apoſtolos verò à Chriſto accepiſſe hoc ſacramentum, adeò ab Euangeliſtis expreſſum eſt, vt nullo modo dubitare liceat. referunt enim omnes excepto Ioanne, tradidiſſe Dominum poſt prolata verba conſecrationis, corpus ſuum & ſanguinem, vel ipſa ſimul proferendo, & præcipiendo dixiſſe, manducate & bibite: Marcus autẽ ait, & biberunt ex illo omnes: & idem ſemper ſenſit Eccleſia catholica, vt Patrum teſtimoniis cõſentientibus conſtat. ipſos autẽ Apoſtolos cõſecrandi poteſtatẽ à Dño accepiſſe illis verbis, hoc facite in meã cõmemorationẽ, omnes etiã affirmãt, & concilia

definiunt,

deſiniunt,& idcircò noui teſtamenti ſacerdotes conſtitutos eſſe. Trident. ſeſſ. 22. cap.1.inquit, Chriſtum Dominum corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe, ac ſub earundem rerum ſymbolis, Apoſtolis, quos tũc noui teſtamenti ſacerdotes conſtituebat, vt ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba, hoc facite in meam commemorationem, vti ſemper catholica Eccleſia intellexit & docuit. Sed quia Iudam proditorem plerique aſſerunt, non accepiſſe à Domino ſacram communionem, de hoc exactius diſſerendum eſt. certè Clemens Papa, lib.5. conſtit. Apoſt. cap.15. nomine Apoſtolorum ſcribit: cum autem tradidiſſet nobis antitypa myſteria pretioſi corporis & ſanguinis ſui abſente Iuda, egreſſus eſt in montem Oliueti: & ideò apertè inquit Iudam non participaſſe ſacris myſteriis. eiuſdem ſententiæ eſt Hilar. Can.30. in Matth. cùm ait, poſtquam Iudas proditor indicatur, ſine quo Paſcha, accepto calice & fracto pane, conficitur: dignus enim æternorum ſacramentorum communione non fuerat. Sed Iudam cum cęteris Apoſtolis communicaſſe eiſdẽ myſteriis, autores ſunt Chryſoſt. & Auguſt.

An Iudas proditor ſacrã Eucharistiã à Domino, cum cęteris Apoſtolis ſumpſerit.

3 Cuius autẽ ſententiæ fuerit Dionyſius non eſt omnibus ſimiliter receptum, quia verba illius cap. de communione non vnõ modo exponũt: inquit enim, & ipſe autor ſymbolorum iuſtiſsime ſubtrahit eum, qui non ſanctè, neque pari morum ſimilitudine ſacra concœnauerat, docens ſanctè & vt Deum decebat, quod verus ſecundum virtutem ad diuina acceſſus præſtat accedentibus communionem cũ ſimili ipſis, is qui concœnauerat Iudas intelligitur: & ſacra illa his non ſunt myſteria corporis & ſanguinis Domini, ſed typica & legalia agni & azymorũ, quæ dicuntur ſacra, quia ſacrificia, vt loquitur ſcriptura Exod.12. & Num.9. alioquin ſubducendo Iudam, non doceret Dominus, quis dignus eſſet ſancta communione, ſed conſtabat Domino Iudam eſſe indignũ, & ideo eum repulit, dicunt autores huius ſententiæ. Idque confirmant, quia Matthæus & Marcus ante inſtitutionem Euchariſtiæ narrant dixiſſe Dominum, qui intingit mecũ manum in paropſide, vel in catino, quod non eſt aliud, quã quod Lucas poſt inſtitutionẽ ſcribit his verbis, verùm ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa: atque ideo volunt Lucã narraſſe poſt inſtitutionem, quod ipſam præceſſit, & quia Dñs dedit ad deſignandũ proditorẽ intinctũ panem ſiue buccellam, & ea accepta, vt ſcribit Ioannes, continuò Iudas exiuit, & illa buccella eſt idem atq; intingere manũ in catino, concludũt Iudam non interfuiſſe Euchariſtiæ inſtitutioni: licet interfuerit lotioni pedum, & idcircò neque ſacris myſteriis participaſſe.

4 Sed nobis probatur magis ſententia Chryſoſt & Auguſt. quam etiam exiſtimamus eſſe Dionyſij, vt illa ſacra, quę dicit cõcœnaſſe Iudam, ſint myſteria corporis & ſanguinis Domini. Primum quidem, quia cœna illa typica agni præceſſit lotionẽ pedum, cũ ab illa peracta ſurgens Dominus, pedes Apoſtolorum abluerit, deinde ſedẽs inſtituerit & diſtribuerit Apoſtolis Euchariſtiam, tandem cœnam communem perfecerit. quod ſi Iudas, vt omnes affirmant, ablutioni pedum interfuit, & buccella accepta, vt conſtat ex narratione Euangeliſtæ, non fuit Euchariſtia, vt etiam ſcribit Iulius Pontif. & Concil. III. Bracaren. c. 1. certè non accepit bucellam in cœna typica, ſed in ipſa Euchariſtiæ inſtitutione, vel paulo ante: & ideo cum aliis ſacram Euchariſtiam Apoſtolis ſumpſit, vt omnes Euangeliſtæ narrant excepto Ioanne, qui tantum meminit buccellæ. qua accepta continuò de cœna exiſſe, non eſt ante Euchariſtiam inſtitutam, ſed ante ſermonem: quoniam ſtatim exorſus eſt Dominus, & cui cæteri Apoſtoli interfuerunt.

5 Accedit teſtimonium Eugenij Pontif. in cap. Sacerdos, de offic. ordin. vbi præcipit ſacerdoti non remouere nominatim à ſacra communione, quem ſecretò ſcit reũ eſſe, quia non vt iudex ſcit, ſed vt Deus: quia, inquit, neque Chriſtus Iudam à communione remouit. quod verò alij dicunt, hoc non dixiſſe Pontificem vt iudicem, ſed vt interpretem, leuiſſima depulſio eſt grauiſſimi teſtimonij: cum totũ Pontificis decretũ huic interpretationi nitatur, quare ſi hæc firma non eſt, neque eſſet ipſum decretum: præſertim cùm decreta Pontificũ ex diuinæ ſcripturæ interpretationibus colligantur. Neque ſanè decebat occultũ pecca-

peccatorem, & paucis à Domino ſecretò detectum, ab aliorum communione ſeparare, vt concludunt omnes Theologi, quibus noſtra ſententia probatur: idem enim liceret cæteris huius ſacramenti diſpenſatoribus exemplo Chriſti, quod tamen non licet, vt ab Eugenio Pontif. diximus definitum eſſe.

3.p.q.81.ar.2 & 4 ſent.d.11 a.1.4.p.mēb. 4.q.44.

QVÆSTIO LXXXII.

De miniſtro huius ſacramēti, in decem articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de miniſtro huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

Primò, vtrum conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium ſacerdotis.

Secundò, vtrum plures ſacerdotes ſimul poſſint eandem hoſtiam conſecrare.

Tertiò, vtrum diſpenſatio huius ſacramēti pertineat ad ſolum ſacerdotem.

Quartò, vtrum liceat ſacerdoti conſecrāti à communione abſtinere.

Quintò, vtrum ſacerdos peccator poſſit cōficere hoc ſacramentum.

Sextò, vtrum Miſſa mali ſacerdotis minus valeat quàm boni.

Septimo, vtrum hæretici ſchiſmatici vel excommunicati poſſint conficere hoc ſacramentum.

Octauo, vtrum degradati.

Nono, vtrum peccent, à talibus communionem recipientes.

Decimo, vtrum liceat ſacerdoti omnino à celebratione abſtinere.

ARTICVLVS I.

Vtrum conſecratio huius ſacramenti ſit propria ſacerdotis.

4 d.13.2.q.1 ar.1.q.1. & d.17.q.3 ar.1 q.1 cor. & d. 24 q.1 ar.1. q.2 cor. co 2. & ar 3. ad 2. Q.78.ar.4.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod conſecratio huius ſacramenti non ſit propria ſacerdotis. Dictum eſt enim * ſupra quod ſacramentum cōſecratur virtute verborum, quæ ſunt forma huius ſacramenti. Sed illa verba non mutantur, ſiue dicantur à ſacerdote, ſiue à quocunque alio. Ergo videtur, quod non ſolus ſacerdos, ſed etiam quilibet alius poſſit hoc ſacramentum conſecrare.

¶ 2. Præterea, Sacerdos hoc ſacramentū conficit in perſona Chriſti. Sed laicus ſanctus eſt vnitus Chriſto per charitatem. Ergo videtur quòd etiam laicus poſſit hoc ſacramentum conficere. Vnde & Chryſoſt. * dicit ſuper Matt. quòd omnis ſanctus eſt ſacerdos.

Chryſ. ho. 43 in Matt. in opere imperf. non remote a prin. to.2.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus ordinatur ad hominū ſalutem, ita & hoc ſacramentum, ſicut ex ſupra dictis patet. * Sed etiam laicus poteſt baptizare, vt ſuprà dictum eſt. * Non ergo eſt proprium ſacerdotis conficere hoc ſacramentum.

Q.79. Q.67.ar.

¶ 4. Præterea, Hoc ſacramentū perficitur in conſecratione materiæ. Sed alias materias conſecrare, ſcilicet chriſma & oleum ſanctum, & oleum benedictum, pertinet ad ſolum Epiſcopum, quarū tamen conſecratio non eſt tantæ dignitatis, ſicut conſecratio Euchariſtiæ, in qua eſt totus Chriſtus. Ergo non eſt proprium ſacerdotis, ſed ſolius Epiſcopi, hoc ſacramentū conficere.

SED CONTRA eſt, quod Iſidor. * dicit in quadam Epiſtola, & habetur in Decret. diſt. 25. ad preſbyterum pertinet hoc ſacramentū corporis & ſanguinis Domini in altari Dei conficere.

In decret d.25 c. Perlectis & dicitur Iſidor. haberi in ep. ad Ludifredū.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupradictum eſt *) hoc ſacramentum eſt tantæ dignitatis, quod non conficitur niſi in perſona Chriſti. Quicunque autem aliquid agit

Q.78.ar.1.& 4.

agit in perſona alterius, oportet hoc fieri per poteſtatē ab illo conceſſam. Sicut autem baptizato cōceditur à Chriſto poteſtas ſumendi hoc ſacramentum, ita ſacerdoti, cùm ordinatur, confertur poteſtas hoc ſacramentum cōſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum eſt à Domino: hoc facite in meam commemorationē. Et ideo dicendum eſt, quòd proprium eſt ſacerdotum conficere hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ſacramentalis in pluribus conſiſtit, & non in vno tantum, ſicut virtus baptiſmi conſiſtit in ipſis verbis, & in aqua. Vnde & virtus conſecratiua non ſolùm conſiſtit in ipſis verbis, ſed etiam in poteſtate ſacerdoti tradita in ſua conſecratione & ordinatione, cùm ei dicitur ab Epiſcopo, accipe poteſtatem offerendi in Eccleſia ſacrificium, tam pro viuis quàm pro mortuis. Nam & illa virtus inſtrumētalis in pluribus inſtrumentis conſiſtit, per quæ agit principale agens.

Ad secundum dicendum, quod laicus iuſtus vnitus eſt Chriſto vnione ſpirituali per fidem & charitatem, nō autem per ſacramētalem poteſtatem. Et ideo habet ſpirituale ſacerdotium ad offerendū ſpirituales hoſtias, de quibus dicitur in Pſalm. 50. Sacrificiū Deo ſpiritus contribulatus & Rom. 12. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuētem. Vnde & 1. Petri. 2. dicitur: Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias.

Ad tertium dicendum, quod perceptio huius ſacramenti non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut perceptio baptiſmi, vt ex ſupradictis patet.* Et ideo licet in neceſſitatis articulo laicus poſſit baptizare, nō tamen poteſt hoc ſacramentum cōficere. S. præc art. 11 ad 2. & q. 73. ar. 3.

Ad quartum dicendū, quod Epiſcopus accipit poteſtatem vt agat in perſona Chriſti ſuper corpus eius myſticum, id eſt ſuper Eccleſiam. Quam quidem poteſtatem non accipit ſacerdos in ſua conſecratione, licet poſſit eam habere ex Epiſcopi commiſſione. Et ideo ea, quæ nō pertinent ad diſpoſitionem corporis myſtici, non reſeruantur Epiſcopo, ſicut conſecratio huius ſacramenti. Ad Epiſcopum verò pertinet tradere non ſolùm populo, ſed etiam ſacerdotibus ea, ex quibus poſſunt propriis officiis vti. Et quia benedictio chriſmatis & olei ſancti, & olei infirmorum, & aliorum, quæ conſecrātur (puta altaris, Eccleſiæ, veſtium, & vaſorum) præſtat quandam idoneitatē ad ſacramenta perficienda, quę pertinent ad officiū ſacerdotum, ideo tales conſecrationes Epiſcopo reſeruātur, tanquam principi totius Eccleſiaſtici ordinis.

ARTICVLVS II.

Vtrum plures ſacerdotes poſſint vnam & eandem hoſtiam conſecrare. 4. d. 13. q. 1. ar. 2. q. 1.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod plures ſacerdotes non poſſint vnam & eandem hoſtiam conſecrare. dictū eſt enim ſupra,* quod plures non poſſunt ſimul vnum baptizare. Sed non minor vis eſt ſacerdotis conſecrantis, quam hominis baptizantis. Ergo etiam non poſſunt ſimul plures vnā hoſtiam conſecrare. R. 67. ar. 6.

¶ 2. Præterea, Quod poteſt fieri per vnum, ſuperfluè fit per multos.

In

In ſacramentis autem nihil debet eſſe ſuperfluũ. Cũ ergo vnus ſufficiat ad conſecrandũ, videtur, quod plures non poſſint vnam hoſtiam conſecrare.

¶ 3. Prætereà, Sicut dicit Augu.* ſuper Ioann. hoc ſacramẽtum eſt ſacramentum vnitatis. Sed contrarium vnitati eſſe videtur, multitudo. Ergo non videtur conueniens eſſe huic ſacramento, quod plures ſacerdotes eandẽ hoſtiã conſecrẽt.

Tracta. 26 in Ioan. c. 9.

Sed contra eſt, quod ſecũdum conſuetudinẽ quarundam Eccleſiarum, ſacerdotes, cùm denouo ordinãtur, cõcelebrant Epiſcopo ordinanti.

Respondeo dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) ſacerdos cum ordinatur, conſtituitur in gradu eorum, qui à Domino acceperunt poteſtatem conſecrandi in cœna. Et ideo ſecundum conſuetudinẽ quarundam Eccleſiarum, ſicut Apoſtoli Chriſto cœnãti concœnauerũt; ita noui ordinati, Epiſcopo ordinãti cõcelebrãt. Nec propter hoc iteratur conſecratio ſuper eandẽ hoſtiam, quia ſicut Innocent. III.* dicit, omnium intentio debet ferri ad idem inſtans conſecrationis.

Ar. præc.

Lib. 4. de ſacro altaris myſterio. c. 25. circa med.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non legitur ſimul baptizaſſe cum Apoſtolis, quando iniunxit eis officium baptizandi. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad secundum dicendũ, quod ſi quilibet ſacerdotum operaretur in virtute propria, ſuperfluerẽt alij celebrantes, vno ſufficienter celebrante. Sed quia ſacerdos non conſecrat niſi in perſona Chriſti, multi autem ſunt vnum in Chriſto, ideò non refert vtrùm per vnum aut per multos hoc ſacramentũ conſecretur, niſi quod oportet ritum Eccleſiæ ſeruari.

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramẽtum vnitatis Eccleſiaſticæ, quæ attenditur ſecundum hoc, quod multi ſunt vnũ in Chriſto.

ARTICVLVS III.

Vtrum diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ſolùm ad ſacerdotem.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod non pertineat ſolum ad ſacerdotem diſpenſatio huius ſacramenti. Sãguis enim Chriſti non minus pertinet ad hoc ſacramentum quàm corpus. Sed ſanguis Chriſti diſpenſatur per diaconos, vnde & beatus Laurent.* dixit beato Sixto, Experire vtrùm idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationẽ. Ergo & pari ratione diſpẽſatio corporis Chriſti, non pertinet ad ſolos ſacerdotes.

4. d. 11. q. 2 ar. 1. q. 1. ad 3. & d. 13. q. 1 ar. 3. q. 1. & 2.

Vt habetur in eius legenda.

¶ 2. Prætereà, Sacerdotes conſtituũtur miniſtri ſacramentorũ. Sed hoc ſacramentũ perficitur in cõſecratione materię, nõ in vſu, ad quẽ pertinet diſpenſatio. Ergo videtur quod non pertineat ad ſacerdotem corpus Domini diſpenſare.

¶ 3. Prætereà, Dion.* dicit in lib. Eccleſ. hier. quod ſacramentũ habet perfectiuam virtutem, ſicut & chriſma. Sed ſignare chriſmate baptizatos, nõ pertinet ad ſacerdotẽ, ſed ad Epiſcopum. Ergo etiam diſpenſare hoc ſacramentum, pertinet ad Epiſcopum, non ad ſacerdotem.

C. 3. Eccl. hier. part. 1. & c. 4.

Sed contra eſt, quod dicitur* de cõſec. diſt. 2. Peruenit ad notitiam noſtram, quod quidã preſbyteri laico aut fœminæ corpus Dñi tradũt ad deferendũ infirmis:

De conſ. d. 2. c. Peruenit.

igitur

igitur interdicit ſynodus, ne talis præſumptio vlterius fiat: ſed presbyter perſemetipſum infirmos cõmunicet.

Respondeo dicẽdum, quod ad ſacerdotem pertinet diſpenſatio corporis Chriſti, propter tria. Primò quidem, quia (ſicut dictum eſt*) ipſe cõſecrat in perſona Chriſti. (Ar.1. huius q.) Ipſe autem Chriſtus ſicut conſecrauit corpus ſuum in cœna, ita & aliis ſumendum dedit. Vnde ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecratio corporis Chriſti, ita ad eum pertinet diſpenſatio. Secundo, quia ſacerdos conſtituitur medius inter Deum & populum. Vnde ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona ſanctificata diuinitus, populo tradere. Tertiò, quia in reuerentiam huius ſacramenti, à nulla re contingitur niſi conſecrata. Vnde & corporale & calix conſecrantur, & ſimiliter manus ſacerdotis, ad tangendum hoc ſacramentum. Vnde nulli alij tãgere licet, niſi in neceſſitate, puta ſi caderet in terram, vel in aliquo alio neceſſitatis caſu.

Ad primvm ergo dicendum, quòd diaconus quaſi propinquus ordini ſacerdotali, aliquid participat de eius officio, vt ſcilicet, diſpenſet ſanguinem, non autem corpus, niſi in neceſſitate iubẽte Epiſcopo, vel presbytero. Primo quidem, quia ſanguis Chriſti continetur in vaſe: vnde non oportet quod tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti. Secundò, quia ſanguis deſignat redemptionem à Chriſto in populum deriuatam: vnde & ſanguini admiſcetur aqua, quæ ſignificat populum. Et quia diaconi ſunt inter ſacerdotem & populum, magis conuenit diaconibus diſpẽſatio ſanguinis, quã diſpẽſatio corporis.

Ad secvndvm dicendum, quòd eiuſdem eſt, hoc ſacramentũ diſpenſare & conſecrare ratione iam dicta.* (In cor. ar.)

Ad tertivm dicẽdum, quod ſicut diaconus in aliquo participat illuminatiuã virtutem ſacerdotis, in quantum diſpenſat ſanguinem, ita ſacerdos participat perfectiuã diſpenſationem Epiſcopi, in quantum diſpenſat hoc ſacramentum quo perficitur homo ſecundum ſe per comparationem ad Chriſtum. Aliç autẽ perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, Epiſcopo reſeruantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc ſacramentum.

Ad quartum ſic proceditur. (Sup.q.30.ar. 12.&4.d.12 q.3.ar.2.q.2) Videtur, quod ſacerdos conſecrans non teneatur ſumere hoc ſacramentum. In aliis enim conſecrationibus, ille qui conſecrat materiam, non vtitur ea, ſicut Epiſcopus conſecrans chriſma, non linitur eodem. Sed hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiç. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum, non neceſſe habet vti eodẽ, ſed poteſt licitè à ſumptione eius abſtinere.

¶2. Prætereà, In aliis ſacramentis miniſter non præbet ſacramentum ſibiipſi, nullus enim baptizare poteſt ſeipſum vt ſuprà dictum eſt.* (Q.66.ar.5.ad 4.&7.) Sed ſicut baptiſmus ordinatè diſpenſatur, ita & hoc ſacramentum. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum, non debet ipſum ſumere à ſeipſo.

¶3. Pręterea, Cõtingit quãdoq; quod miraculosè corpus Chriſti in

in altari apparet ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, quę non ſunt apta cibo & potui: vnde (ſicut ſupra * dictum eſt) propter hoc ſub alia ſpecie traduntur, ne ſint horrori ſumētibus. Ergo ſacerdos conſecrans, non ſemper tenetur ſumere hoc ſacramentum.

Q. 75. ar. 5. & q. 76. ar. 8.

SED CONTRA eſt, quod in Concilio Toletano legitur, & habetur * de conſec. diſt. 2. c. Relatum. Modis omnibus tenēdū eſt, vt quotieſcunque ſacrificans corpus Chriſti & ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti in altari immolat, toriens perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti participem ſe prębeat.

In Conc. Tolet. 5. can. 5. de cōſec d. 2. c. Relatum.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra * dictum eſt) Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium. Quicunque autem ſacrificium offert, debet ſacrificij fieri particeps, quia exteri' ſacrificium quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificij, quo quis ſeipſum offert Deo: vt Auguſt. * dicit 10. de Ciuitat. Dei. Vnde per hoc quod participat ſacrificio, oſtendit ad ſe ſacrificiū interius pertinere. Similiter etiā per hoc quod ſacrificium populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem diuinorū, quorum ipſe primò debet eſſe particeps, ſicut Diony. * dicit in lib. Eccleſ. Hierar. Et ideo ipſe ante ſumere debet, quam populo diſpenſet. Vnde & in prædicto ca. * legitur, Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur? Per hoc autem fit particeps, quod de ſacrificio ſumit, ſecundum illud Apoſtoli, 1. Corinth. 10. Nōne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris? Et ideo neceſſe eſt quod ſacerdos quotieſcunque cōſecrat, ſumat integrè hoc ſacramentum.

Q. 79. ar. 5. & 7.

Lib. 10. c. 5. to. 5.

Ca. 3. Eccl. hierar. declinando ad fi.

Eod. can 5. 12. Conc. Tole.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod conſecratio chriſmatis vel cuiuſcunque alterius materię, non eſt ſacrificium ſicut conſecratio Euchariſtiæ. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

AD SECVNDVM dicendū, quod ſacramentum baptiſmi perficitur in ipſo vſu materiæ. Et ideo nullus poteſt baptizare ſeipſum, quia in ſacramento nō poteſt eſſe idem agēs & patiens. Vnde nec in hoc ſacramento ſacerdos cōſecrat ſeipſum, ſed panem & vinum. In qua conſecratione perficitur ſacramentum, vſus autem ſacramenti eſt conſequenter ſe habens ad hoc ſacramē tum. Et ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicēdum, quòd ſi miraculosè corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumēdum. Dicit enim Hier. * ſuper Leuit. De hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa vero, quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet. Nec propter hoc ſacerdos tranſgreſſor efficitur, quia ea quæ miraculoſè fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet ſacerdoti, quod iteratò corpus & ſanguinem Domini conſecraret & ſumeret.

Refertur de cōſec. d. 2. c De hac. Ex Orig. hom. 7. ſup. Leuit.

ARTICVLVS V.

Vtrum malus ſacerdos Euchariſtiam cōſecrare poſſit.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare non poſſit. Dicit enim Hiero. * ſuper Soph. ſacerdotes qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populis

4. d. 13. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 2

Super illud Soph 3. Sacerdotes polluerūt ſanctū. to. 6.

pulis diuidunt, impiè agunt in legē Chriſti putātes Euchariſtiam precantis facere verba nō vitam, & neceſſariam eſſe ſolennem orationē, & ſacerdotis merita: de quibus dicitur: Sacerdos in quacunq; fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino. Sed ſacerdos peccator cùm ſit maculoſus, nec vitam habet nec merita huic conuenientiā ſacramento. Ergo ſacerdos peccator non poteſt conſecrare Euchariſtiam.

Li. 4. orth. fid. c. 14. non longè à medio.

¶ 2. Præterea, Damaſ.* dicit in 4. lib. quod panis & vinum per aduentum ſancti Spiritus, ſupernaturaliter tranſit in corpus & ſanguinem Domini. Sed Gelaſius Papa dicit (ſicut habetur* in Decr. 1. q. 1. c. ſacroſancta) quomodo ad diuini myſterij conſecrationem, cæleſtis Spiritus inuocatus adueniet, ſi ſacerdos, qui eū adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus comprobetur? Ergo per malum ſacerdotem non poteſt Euchariſtia conſecrari.

In decr. 1. q. 1. c. Sacroſancta.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum ſacerdotis benedictione cōſecratur. Sed benedictio ſacerdotis peccatoris non eſt efficax ad conſecrationem huius ſacramenti, cùm ſcriptum ſit Malach. 2. Maledicam benedictionibus veſtris. & Dionyſ.* dicit in epiſtola ad Demophilum monachum: Perfectè cecidit à ſacerdotali ordine, qui non eſt illuminatus, & audax quidem nimium mihi videtur talis, ſacerdotalibus manum apponens, & audet immūdas infamias (non enim dicam orationes) ſuper diuina ſymbola Chriſti formiter enunciare.

Circa mediū illius.

Sed contra eſt, quod Aug.* dicit in lib. de corpore Domini: Intra Eccleſiam catholicā, in myſterio corporis & ſanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote; quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur creatoris, & virtute Spiritus ſancti.

Refertur. 1. q. 1. c. intra catholicā. Et de cōſe. d. 2. c. Vtrum ſub. ex lib. de corpo. domini.

Respondeo dicendum, quod (ſicut ſuprà dictum eſt*) ſacerdos conſecrat hoc ſacramentū non virtute propria; ſed ſicut miniſter Chriſti, in cuius perſona cōſecrat hoc ſacramentum. Non autem ex hoc ipſo deſinit aliquis miniſter eſſe Chriſti, quod eſt malus: habet enim Dominus bonos & malos miniſtros, ſeu ſeruos. Vnde Matt. 24. dicit: Quiſputas eſt fidelis ſeruus & prudens, &c. poſtea ſubdit: Si autē dixerit malus ille ſeruus in corde ſuo, &c. Et Apoſtolus dicit 1. Corint. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti; & tamen poſtea ſubdit: Nihil mihi conſcius ſum: ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. Erat ergo certus ſe eſſe miniſtrum Chriſti: tamen nō erat certus ſe eſſe iuſtum. Poteſt ergo aliquis eſſe miniſter Chriſti, etiam ſi iuſtus nō ſit. Et hoc ad excellentiam Chriſti pertinet, cui ſicut vero Deo ſeruiunt non ſolum bona, ſed etiā mala, quæ per ipſius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifeſtum eſt, quod ſacerdotes etiā ſi non ſint iuſti, ſed peccatores, poſſunt Euchariſtiam conſecrare.

Art. 1. & 2. huius quæſt.

Ad primum ergo dicendum, quod Hieronym.* per illa verba improbat errorem ſacerdotum, qui credebant ſe dignè poſſe Euchariſtiam conſecrare, ex hoc ſolo, quòd ſunt ſacerdotes, etiamſi ſint peccatores. Quòd improbat Hieronym. per hoc, quod maculoſi ad altare

Loco citato in arg.

accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin ſi acceſſerint, ſit verum ſacrificium quod offerunt.

Ad secundum dicendum, quod ante illa verba Gelaſius Papa * præmittit: Sacroſancta religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet (niſi pura conſcientia) nō audeat peruenire. Ex quo manifeſtè apparet eius intētionem eſſe, quod peccator ſacerdos non debet ad hoc ſacramētum accedere. Vnde per hoc quod ſubdit: Quo modo cæleſtis Spiritus inuocatus adueniet, intelligi oportet, quod non aduenit ex merito ſacerdotis, ſed ex virtute Chriſti, cuius verba profert ſacerdos.

In princ. c. cita to in ar.

Ad tertium dicendum, quod ſicut eadem actio, in quātum fit ex praua intētione miniſtri, poteſt eſſe mala, bona autem, inquantum fit ex bona intentione Domini, ita benedictio ſacerdotis peccatoris, inquantum ab ipſo indignè fit, eſt maledictione digna & quaſi infamia, ſiue blaſphemia, & non oratio reputatur: inquantum autem profertur ex perſona Chriſti, eſt ſancta & efficax ad ſanctificandum. Vnde ſignāter dicitur: Maledicam benedictionibus veſtris.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quàm miſſa ſacerdotis boni.

4. diſt. 13. q. 1. ar. 1. q. 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod miſſa ſacerdotis mali non minus valeat, quam miſſa ſacerdotis boni. Dicit enim Greg. * in Regiſtro: Heu in quam magnū laqueum incidunt, qui diuina & occulta myſteria, plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credunt: cum vnus, idemq; Spiritus ſanctus ea myſteria occultè, atq; inuiſibiliter operādo ſanctificet. Sed hæc occulta myſteria celebrantur in miſſa. Ergo miſſa mali ſacerdotis nō minus valet, quàm miſſa boni.

Refertur hoc in decre. 1. q. 1. c. Multi ante me dum.

¶ 2. Præterea, Sicut baptiſmus traditur à miniſtro in virtute Chriſti, qui baptizat, ita & hoc ſacramētum in perſona Chriſti conſecratur. Sed non melior baptiſmus datur à meliori miniſtro, vt ſuprà dictum eſt. * Ergo etiam neque melior miſſa eſt, quæ celebratur à meliori ſacerdote.

q. 64. ar. 5. & q. 67. ar. 5. & aliis.

¶ 3. Præterea, Sicut merita ſacerdotum differunt per bonum & melius, ita etiam differunt per bonum & malū. Si ergo miſſa melioris ſacerdotis eſt melior, ſequitur, quod miſſa mali ſacerdotis ſit mala. Quod eſt incōueniens, quia malitia miniſtrorum non poteſt redundare in Chriſti myſteria, ſicut Auguſt. * dicit in lib. de Baptiſmo. Ergo neq; miſſa melioris ſacerdotis eſt melior.

Li. 2. contra literas Petiliani c. 47. circa fin. aliis verbis, c. 7.

Sed contra eſt, quod habetur in Decretis 1. quæſt. 1. * Quanto ſacerdotes fuerint digniores, tāto facilius in neceſſitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur.

In decre. 1. q. 1. c. 92. Ipſi ſacerdotes.

Respondeo dicendum, quod in miſſa duo eſt cōſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum, quod eſt principale, & orationes, quæ in miſſa fiunt pro viuis & mortuis. Quantū ergo ad ſacramentū, non minus valet miſſa ſacerdotis mali, quam boni, quia vtrobique idem conficitur ſacramentum. Oratio etiam, quę fit in miſſa, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo inquantum habet efficaciā ex deuotione ſacerdotis orantis,

orantis. Et ſic non eſt dubiũ, quod miſſa melioris ſacerdotis magis eſt fructuoſa. Alio modo inquantum oratio in miſſa profertur à ſacerdote in perſona totius Eccleſię, cuius ſacerdos eſt miniſter. Quod quidẽ miniſterium etiã in peccatoribus manet, ſicut ſuprà dictũ eſt* de miniſterio Chriſti. Vnde etiam quantum ad hoc eſt fructuoſa non ſolũ oratio ſacerdotis peccatoris in miſſa, ſed etiam omnes eius orationes, quas facit in Eccleſiaſticis officiis, in quibus gerit perſonã Eccleſię, licet orationes eius priuatæ nõ ſint fructuoſæ ſecundũ illud Prou. 28. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem; oratio eius erit execrabilis.

Art. præc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Greg.* loquitur ibi quantum ad ſanctitatem diuini ſacramenti.

Loco citato in arg.

AD SECVNDVM dicendũ, quod in ſacramento baptiſmi non fiunt ſolennes orationes pro omnibus fidelibus ſicut in miſſa. Et ideo quantum ad hoc non eſt ſimile. Eſt autẽ ſimile quantum ad effectum ſacramenti.

AD TERTIVM dicendũ, quod per virtutẽ Spiritus ſancti (qui per vnitatẽ charitatis communicat inuicem bona membrorum Chriſti) fit quod bonum priuatum, quod eſt in miſſa ſacerdotis boni, eſt fructuoſum aliis. Malũ autẽ priuatũ vnius hominis non poteſt alteri nocere, niſi per aliquẽ conſenſum, vt Aug. †dicit In lib. contra Parmenianum.

Li. 2. cõ e. 13. tom. 7. & ex vult. 32. ibi. tom 9.

4. diſt. 13. q. 1. ar. 1. q. 3. & in expo. in princ. & d. 18. q. 1. artic. 2. q. 3. ad 2. & d. 19. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 1. Et quo. 12. artic. 16.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hæretici, ſchiſmatici, & excõmunicati poſſint conſecrare.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, Euchariſtiam cõſecrare nõ poſſint. Dicit enim Aug.† quod extra Eccleſiam catholicam non eſt locus veri ſacrificij. Et Leo Papa dicit,† & habetur in Decretis 1. q. Aliter, ſcilicet quàm in Eccleſia, quæ corpus Chriſti eſt, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia. Sed hæretici, ſchiſmatici & excommunicati ſunt ab Eccleſia ſeparati. Ergo nõ poſſunt verum ſacrificium conficere.

In lib. ſent. ex Aug collectarum. c. 15. to. 3

Leo in epi. 58. habetur 1. q. 1. cap. In Eccleſia Dei.

¶ 2. Præterea, Sicut ibidem legitur. Innoc.† Papa dicit Arrianos cæteraſq; eiuſmodi peſtes, quia laicos eorum ſub imagine pœnitentię ſuſcipimus, non videtur clericos eorum cum ſacerdotij, aut cuiuſpiã myſterij ſuſcipiendi dignitate eſſe; quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittimus. Sed nõ poteſt aliquis conſecrare Euchariſtiam, niſi ſit cum ſacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiuſmodi, nõ poſſunt Euchariſtiam conſecrare.

1. q. 1. cap 74. Arrianos.

¶ 3. Præterea, Ille qui eſt extra Eccleſiam, nõ videtur aliquid poſſe agere in perſonã totius Eccleſię; ſed ſacerdos conſecrans Euchariſtiã, hoc agit in perſona totius Eccleſię: quod patet ex hoc, quod omnes orationes proponit in perſona Eccleſiæ. Ergo videtur, quod illi qui ſunt extra Eccleſiam, ſcilicet hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, non poſſint conſecrare Euchariſtiam.

Lib. 2. contra Parmenianum c. 13. to. 7.

SED CONTRA eſt, quod Aug.* dicit in 2. contra Parmenianum. Sicut baptiſmus in eis, ſcilicet hæreticis, ſchiſmaticis & excõmunicatis, ita ordinatio manſit integra. Sed ex vi ordinationis ſacerdos poteſt conſecrare Euchariſtiã. Ergo hæretici, ſchiſmatici & excommu-

Li. 2. c. 13. t. 7.

nicati, cùm in eis maneat ordinatio integra, videtur quod poſſint cōſecrare Euchariſtiam.

Respondeo dicēdum, quòd quidam dixerunt, quod hæretici, ſchiſmatici & excōmunicati, quia ſunt extra Eccleſiam, non poſſunt conficere hoc ſacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia ſicut Auguſtinus † dicit in 2. contra Parmenianum, aliud eſt aliquid omninò non habere, aliud autem non rectè habere, & ſimiliter etiam eſt aliud non dare, & aliud non rectè dare. *(Lib. 2. c. 13. ante med. tom. 7.)* Illi igitur, qui intra Eccleſiam conſtituti, receperunt poteſtatem conſecrādi Euchariſtiam in ordinatione ſacerdotij, rectè quidem habēt poteſtatem, ſed non rectè ea vtuntur, ſi poſtmodum per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem, ab Eccleſia ſeparentur. Qui autē ſic ſeparati ordinantur, nec rectè habent poteſtatem, nec rectè vtuntur. Quod tamen vtrique poteſtatem habeant, patet per hoc quod (ſicut Auguſtinus † ibidem dicit) cùm redeunt ad vnitatem Eccleſiæ, non reordinantur, ſed recipiuntur in ſuis ordinibus. *(Lib. 2. contra Parmenianum c. 13. to. 7.)* Et quia conſecratio Euchariſtiæ eſt actus conſequens ordinis poteſtatem, illi qui ſunt ab Eccleſia ſeparati per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem, poſſunt quidem conſecrare Euchariſtiam, quæ ab eis cōſecrata verum corpus & ſanguinem Chriſti continet, non tamen hoc rectè faciunt, ſed peccant facientes. Et ideo fructum ſacrificij non percipiunt: quod eſt ſacrificiū ſpirituale.

Ad primum ergo dicendū, quod autoritates illæ & ſimiles intelligendæ ſunt quantum ad hoc, quod non rectè extra Eccleſiam ſacrificium offertur. Vnde extra Eccleſiam non poteſt eſſe ſpirituale ſacrificium, quod eſt verum veritate fructus, licet ſit verum veritate ſacramenti: ſicut etiam ſuprà dictum eſt, † quòd peccator ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter, ſed nō ſpiritualiter. *(q. 80. ar. 3.)*

Ad secundum dicendum, quod ſolus baptiſmus permittitur eſſe ratus hęreticis & chiſmaticis, quia poſſunt licitè baptizare in articulo neceſſitatis. In nullo autem caſu licitè poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta cōferre.

Ad tertium dicendū, quod ſacerdos in miſſa in orationibus quidem loquitur in perſona Eccleſiæ, in cuius vnitate conſiſtit. Sed in conſecratione ſacramenti loquitur in perſona Chriſti, cuius vicem in hoc gerit per ordinis poteſtatem. Et ideo ſi ſacerdos ab vnitate Eccleſiæ præciſus, miſſam celebret, quia poteſtatem ordinis non amittit, conſecrat verum corpus & ſanguinem Chriſti, ſed quia eſt ab Eccleſiæ vnitate ſeparatus, orationes eius efficaciam non habent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm ſacerdos degradatus poſsit hoc ſacramentum conficere.

(4 diſt. 13. q. 1. artic. 1. q. 4. & quæ. 22. ar. 16.)

Ad octauum ſic proceditur. Videtur, quod ſacerdos degradatus non poſſit hoc ſacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc ſacramentum, niſi per poteſtatem conſecrandi, quam habet. Sed degradatus non habet poteſtatem conſecrandi, licet habeat poteſta-

Habetur in decretis 1.q.1.c. Quod quidam, ver. medium.

teſtatem baptizandi, vt dicit Canõ 1.quęſt.1.cap.quidam.* Ergo videtur, quod presbyter degradatus nõ poſſit Euchariſtiam conſecrare.

¶ 2. Præterea, Ille qui aliquid dat, poteſt etiam auferre. Sed Epiſcopus dat presbytero poteſtatem conſecrandi, ordinando ipſum. Ergo etiam poteſt ei auferre, degradando eum.

¶ 3. Præterea, Sacerdos per degradationem, aut amittit poteſtatem conſecrandi, aut ſolam executionem. Sed non ſolam executionem, quia ſic non plus amitteret degradatus, quàm excommunicatus; qui etiam executione caret. Ergo videtur, quod amittat poteſtatem conſecrãdi. Et ita videtur, quod nõ poſſit conficere hoc ſacramentum.

Li.2.c.13.t.7. Sed contra eſt, quod † Auguſtinus in 2. contra Parmenianũ probat, quod apoſtatæ à fide non carent baptiſmate, per hoc, quod per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe iudicatur. Sed ſimiliter degradatus, ſi reconcilietur, non eſt iterum ordinandus. Ergo non amiſit poteſtatem cõſecrandi. Et ita ſacerdos degradatus poteſt cõficere hoc ſacramentum.

Respondeo dicendum, quod poteſtas conſecrandi Euchariſtiã pertinet ad characterem ſacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cum quadam conſecratione datur, indelebilis eſt, vt ſuprà dictum eſt, † ſicut & quarumcunque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reiterari poſſunt. *q.63.ar.5.* Vnde manifeſtũ eſt, quod poteſtas conſecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim *Lib.2.c.13.& med.to.7.* Auguſt. in 2. cõtra Parmenianum. Vtrumq; ſcilicet baptiſmus & ordo, ſacramentum eſt, & quadam cõſecratione vtrunq; homini datur, illud, cùm baptizatur, iſtud, cùm ordinatur, ideoq; non licet à catholicis vtrunque iterari. Et ſic patet, quod ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod Canon ille non loquitur aſſertiuè, ſed inquiſitiuè, ſicut ex circunſtantia literæ haberi poteſt.

Ad secundum dicendum, quod Epiſcopus non dat poteſtatem ſacerdotalis ordinis propria virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut miniſter Dei, cuius effectus per hominem tolli non poteſt, ſecundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Et ideo epiſcopus non poteſt hanc poteſtatem auferre, ſicut nec ille qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.

Ad tertium dicendũ, quod excommunicatio eſt medicinalis: Et ideo excommunicatis non aufertur executio ſacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem vſq; ad tempus. Degradatis autem aufertur executio quaſi in perpetuum condemnatis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, ſeu peccatoribus, communionem recipere, & eorum miſſam audire.

Suprà q.64. ar.9. ad ſecundum & tertiũ. Et 4.d.13.q.1. a.ar.3.q.3.

AD nonum ſic proceditur. Videtur quod aliquis licitè poſſit communionem recipere à ſacerdotibus hæreticis, vel excommunicatis, vel etiã peccatoribus & ab eis miſſam audire. Sicut enim * Auguſt. contra Petilianum dicit:

Refertur hoc in decre.1.q.1.c. Neque in print.

Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat ſacramenta. Sed ſacerdotes quãmuis ſint peccatores & hæretici, vel excommunicati, verum conficiunt ſacramentum. Ergo videtur, quod non ſit vitandũ ab eis communionẽ accipere, vel eorũ miſsã audire.

¶ 2. Præterea, Corpus Chriſti verũ, figuratiuum eſt corporis myſtici, ſicut ſupra dictum eſt.* (q. 80. ar. 4.) Sed à prædictis ſacerdotibus verum corpus Chriſti conſecratur. Ergo videtur, quod illi, qui ſunt de corpore myſtico, poſſint eorum ſacrificiis communicare.

¶ 3. Præterea, Multa peccata ſunt grauiora, quã fornicatio. Sed non eſt prohibitum audire miſſas ſacerdotũ aliter peccantiũ. Ergo etiam nõ debet eſſe prohibitũ audire miſſas ſacerdotũ fornicariorũ.

Sed contra eſt, quod Canon dicit 32.* (d. 32. c. Nullus) diſtinct. Nullus miſſam audiat ſacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere. Ex † (Gregor. lib. 3. Dial. c. 31. parum à princip.) Gregor. dicit in 3. dial. quod pater perfidus Arrianum epiſcopum miſit ad filium, vt de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionẽ perciperet, ſed vir Deo deditus Arriano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit.

Respondeo dicendum, quod (ſicut ſupra dictũ eſt*) (arti. 5. 6. 7. & 8. huius q.) ſacerdotes ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeãt poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam, non tamen ea rectè vtuntur, ſed peccant vtentes. Quicunq; autem communicat alicui in peccato, ipſe particeps peccati efficitur. Vnde & in 2. Canon.* (Circa finem illius.) Ioã. dicitur, quod qui dixerit ei, aue (ſcilicet hæretico) cõmunicat operibus illius malignis. Et ideo non licet à prædictis cõmunionẽ accipere, aut eorum miſſam audire. Differt tamen inter prædictas ſectas. Nam hæretici & ſchiſmatici & excommunicati, ſunt per ſententiam Eccleſiæ, executione conſecrandi priuati, & ideo peccat quicunq; eorum miſſam audit, vel ab eis accipit ſacramenta. Sed non omnes peccatores ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione huius poteſtatis priuati. Et ſic quamuis ſint ſuſpenſi quantum ad ſe ex ſentẽtia diuina, non autem quantũ ad alios ex ſententia Eccleſiæ. Et ideo vſq; ad ſententiam Eccleſię licet ab eis communionem accipere, & eorũ miſſam audire. Vnde ſuper illud 1. Cor. 5. Cùm huiuſmodi nec cibũ ſumere, dicit gloſ.† Aug. (Eſt Aug. in li. de vtilitate pœni. à med. to. 9. habetur etiam hic lib. tom. 10. inter 50. hom. & eſt vltima.) Hoc dicẽdo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpitionis, vel etiã extraordinario vſurpato iudicio, ſed potius ex lege Dei ſecundũ ordinẽ Eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue accuſatum & conuictum.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc, quod refugimus audire miſſas talium ſacerdotium, aut ab eis communionem recipere, nõ refugimus Dei ſacramenta, ſed potius ea veneramur. Vnde hoſtia à talibus ſacerdotibus conſecrata eſt adoranda, & ſi referuetur, licitè poteſt ſumi à ſacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indignè miniſtrantium.

Ad secundum dicendũ, quod vnitas corporis myſtici eſt fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indignè percipiunt, vel miniſtrãt priuãtur fructu, vt ſuprà dictũ eſt.† (q. 80. ar. 4. & art. 7. huius q.) Et ideo non eſt ſumendũ ex eorũ diſpenſatione ſacramentum, ab eis

eis qui non ſunt in vnitate Ec-
cleſiæ.

Ad tertium dicendum, quod
licet fornicatio nõ ſit grauior cæte
ris peccatis, tamẽ ad eã proniores
ſunt homines propter carnis concu
piſcentiam. Et ideo ſpecialiter hoc
peccatũ ſacerdotibus prohibitum
eſt ab Eccleſia, & ne aliquis audiat
miſſam concubinarij ſacerdotis.
Sed hoc intelligendum eſt de noto
rio, vel per ſententiã, quæ fertur in
conuictum, vel per cõfeſſionem in
iure factam, vel per euidentiam fa-
cti, quando non poteſt peccatũ ali-
qua tergiuerſatione celari.

COMMENTARIVS.

De miniſtro Eucharistiæ conficiendæ, & diſtribuendæ.

1 DE vſu & communione Euchari-
ſtiæ tam noſtra, quàm Chriſti &
Apoſtolorũ dictum eſt, nunc de miniſtro
communionis & ſacramenti dicendũ eſt.
eſt autem de miniſtris hęc ſententia catho
lica. Solus ſacerdos ritè & canonicè inſtitu-
tus, hoc ſacramentum, conſecrando panẽ
& vinũ, conficere poteſt: etiãſi multis pec-
catis contaminatus, hęreticus, excómunica
tus & degradatus ſit: ſed peccat, qui ab hu
iuſmodi ſacramentum ſumit, niſi aliqua ra
tione probabili excuſetur: poſſunt etiã plu
res ſacerdotes ſimul eandem materiã con
ſecrare, & idem conficere ſacramentum.
3.p.q.82.ar.1 Prima p. huius ſententię ſolis ſacerdotibus
ritè ordinatis, poteſtatẽ conſecrandi conce
dit: quia cõficiunt in perſona Chriſti dicen
tes ſuper panẽ, hoc eſt corpus meum, & ſu
per vinũ, hic eſt calix ſanguinis mei: qui au
tẽ aliquid in perſona alterius efficit, ab eo
debet accipere poteſtatẽ: ſed eã tantũ ac-
cipiunt ſacerdotes in ſua ordinatione, vt ſi-
cut Apoſtolos Dñs inſtituit ſacerdotes di-
cens, hoc facite in meã cómemorationem,
ſic Eps̃ presbyteros dicens, accipite pote-
ſtatem offerendi: & ſicut Chriſtus miſſit
Apoſtolos, ſic Epĩs dicitur in ſua ordinatio
ne, vade & prędica populo tibi cõmiſſo: ſo
li igitur ſacerdotes poteſtatem habent con
ſecrandi, ideſt conficiẽdi hoc ſacramentũ.
Art.3. 1. Inde etiã conſtat, ſolius ſacerdotis eſſe, hoc
ſacramentũ aliis diſpẽſare: tum quia Chri-
ſtus cuius ſacerdotes miniſtri ſunt, prius cõ
ſecrauit, deinde Apoſtolis diſtribuit: ſigni-
ficãs proculdubio eius eſſe diſtribuere, cu-
ius eſt cõſecrare: tũ etiã quia ſacerdos cõſti 2.
tuitur in his quę ad Deũ ſunt, vt offerat do
na & ſacrificia. Heb. 5. quare ad eundẽ etiã
debet pertinere, dona diuinitus ſanctifica-
ta diſpẽſare. cui etiã muneri congruit cõſe- 3.
cratio ſacerdotis, cũ nihil hoc ſacramentũ *Solus ſacerdos diſpenſare poteſt hoc ſacramentum.*
contingere poſſit, niſi conſecratũ, vt altare,
corporale, calix & patena, & eadẽ ratione
ſacerdotis manus olei ſancti vnctione con
ſecrantur. vnde nullus, niſi vrgẽte neceſſi-
tate, Euchariſtiã contingere poteſt, vt ſi ab
ſente ſacerdote cõtingat in terrã decidere.
Prętereà, ſi iure diuino ad ſacerdotẽ perti- 4.
net examinare, an digni ſint, qui ad hoc ſa-
cramentũ accedunt, ad eundẽ etiam perti-
nebit legitima eiuſdẽ ſacramenti diſtribu-
tio, cũ debeat tantũ dignis diſtribuere. Vn
de, diaconũ diſpenſare ſanguinem, vt olim
fuit in vſu, vel laicũ ex neceſſitate aliis, vel
ſibi alio tẽpore ſumendum deferre, quod
olim aliquando factum legimus, vt narra-
uimus ex probatis hiſtoriis ſupra in doctri-
na de communione ſub altera ſpecie, non
eſt propriè diſpenſare hoc ſacramentũ: cũ
nullus præter ſacerdotem poſſit accedẽtes
ad hoc ſacramentum diſcernere, quod eſt
proprium ordinarij diſpenſatoris, ſed illud
erat diſpenſanti ſacerdoti miniſtrare. Ita *Diaconis quid olim cõceſſum.*
conſtat ex Cypriano ſer. de lapſis, ſacerdo
tes vſos eſſe diaconis vt miniſtris, quod ip-
ſorum nomini & muneri congruit, ad di-
ſtribuendum ſanguinem, cùm aliqui ex po
pulo vtraq; ſpecie communicarent. cõſtat
etiam ex D. Ambroſ. lib. 1. de offic. cap. 41.
& diaconos detuliſſe abſentibus ſacram
Euchariſtiam, autor eſt Iuſtinus in fine
apol. 2.
2 Vnde cùm tempore Concilij Nicæni,
quidã diaconi auſi eſſent presbyteris hoc
ſacramentum diſpenſare, & ante ipſos cõ-
municare, can. 14. eiuſdem Concilij repra-
henduntur, & definitur, diaconos ſuo loco
poſt Epiſcopos & presbyteros communi-
care, & non niſi abſentibus presbyteris, ſe-
ipſis, vel aliis diſtribuere: & ideò, quia in ſo
lemnibus ſacris primitiuæ Eccleſiæ, poſte
riorem partem ſacramenti diſpenſabant,
dicebantur conſummatores, confirmato-
res, ac ſemel apud Ambroſ. conſecratores
ſacramenti; ſi non eſt vitium in lectione
eiuſdẽ c. 41. ſimiliter in Arelatẽ. 2. can. 15.

diacono nõ licet, præſente presbytero, aut ſedere, aut corpus Dñi diſtribuere. & Carthagin. 4. c. 38. diaconus, pręſente presbytero, Euchariſtiam corporis Chriſti, ſi neceſſitas cogat, iuſſus populo eroget: quæ decreta referuntur 93. d. c. non oportet, & c. præſente presbytero.

Non omnes fideles ex baptiſmo factos eſſe ſacerdotes.

3 Ex his deprehenditur error Vvicleffi & Lutheri, totam hierarchiam eccleſiaſticam perturbantium: cùm munus conſecrandi & diſpenſandi hoc ſacramentum, omnibus fidelibus promiſcuè concedunt, aſſerentes quemcunque fidelem, ex ipſo baptiſmo, inſtitutum & factum eſſe ſacerdotem: & præter eam baptiſmi inſtitutionem, ſolam plebis, aut magiſtratus ciuilis nominationem, aut electionem neceſſariam eſſe, vt pro ordinatione Eccleſiaſtica & catholica, ſit huiuſmodi electio. Confirmant autem hanc impiam ſententiam 1. Petr. 2. cum ait, vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis: quæ cùm omnibus fidelibus dicantur, videntur omnes in ſacerdotibus numerari. Addunt illud Hebr. 9. Neque per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. & paulo poſt, non enim in manu facta ſancta IESVS introiuit exemplaria verorum, ſed in ipſum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis: neque vt ſæpè offerat ſemetipſum, quemadmodum pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno: alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit. quibus verbis contendunt, nulla alia eſſe ſacrificia in nouo teſtamento, ſed vnum illud Chriſti in cruce ſemel oblatum fuiſſe, nec amplius iterandum. Vnde concludunt, cùm nullum ſit externum & viſibile ſacrificium, vt ipſi affirmant in Euangelio, neque eſſe externos & viſibiles ſacerdotes à cæteris fidelibus diſtinctos: ſed omnes eſſe ſacerdotes ad offerendum ſpirituales hoſtias, quæ ſolæ ſuperſunt in nouo teſtamento.

Sunt in nouo teſtamento ſacerdotes ex ſua ordinatione, à cæteris fidelibus diuino iure diſtincti.

4 Eccleſia autem catholica ſemper ſenſit & docuit, eſſe externum & viſibile ſacrificium, cui conficiendo, deſtinati ſunt ſpirituali ordinatione & inſtitutione Chriſti, ſacerdotes à reliquo populo ſegregati, quorum ſit legitima poteſtas conficiendi hoc ſacramentum: quod idem ſacrificium eſſe, magnis teſtimoniis euincemus deinceps: nunc quod eſt huius loci, eſſe ſacerdotes proprios miniſtros huius ſacramenti concludamus. Primò quidem ex ordine hierarchico Eccleſiæ, in quo ex ſententia ſæpè repetita à D. Paulo, ſunt miniſtri diſtinctis muneribus accommodati, vt membra in corpore, ſunt paſtores & doctores, ſacerdotes etiam preſbyteri, quorum inſtitutio & ſacra ordinatio propria eſt Epiſcoporum. ſic ad Titum cap. 1. huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi. & de poteſtate accepta per impoſitionem manuum in ordinatione eſt illud. 1. Timot. 4. Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſit[illegible] manuum preſbyterij. Secundò idem confirmat praxis, & vſus Eccleſiæ catholicæ, quæ ab ipſis Apoſtolis deriuata, ſemper habuit in hierarchia eccleſiaſtica ſacerdotes & Epiſcopos ad diſpenſandum populo ſacramenta & verbum Dei. Sic etiam Dominus Ioan. 20. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. miſſus eſt autem Dominus, vt diſſolueret opera diaboli 1. Ioan. 3. & nos Deo reconciliaret, ſicut ſcriptum eſt Eſai. 61 Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit Dñs me: ad annũtiandum manſuetis miſit me, vt mederer cõtritus corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem. ideo eodem ca. 20. dedit etiam Apoſtolis poteſtatem hierarchicam iudicandi dicens, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & ad eam exercendam confert ſpiritum ſanctũ, Teleſtarxicon, præſidẽ ſacramentorum. vnde, qui miſſos cum huiuſmodi poteſtate non audit, mittentem non audit. iuxta illud, qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit.

5 Cùm autem Pater miſerit filium ſuũ, vt maneret nobiſcum vſque ad conſummationem ſæculi, ſimiliter miſſi à Chriſto ſemper manere debent in Eccleſia, cùm ſint miniſtri myſteriorum Chriſti. ipſi verò, cùm morte prohiberentur, permanere non poterant: neceſſariò igitur acceperunt poteſtatem mittendi alios pro ſeipſis. quare cum Dominus miſerit tantũ Apo-

ſtolos,

ſtolos,& ipſis poteſtatem conceſſerit mittendi alios,vt eccleſiaſtica hierarchia permaneret:illis ſanè dedit poteſtatem ordinandi miniſtros ſacramentorum Epiſcopos & presbyteros,nō autem politicis magiſtratibus: qui tantum mittuntur ad vindictā̃ malorum, laudem verò bonorum 1.Pet.2.& idcircò poteſtati ſæculari,qui cō cedunt poteſtatem mittēdi ſacerdotes, vt Proteſtantes & Caluiniani,ex caudis volūt capita oriri & naſci. Sic Eccleſia catholica in ordinatione Epiſcopi ait, vade & prædica populo tibi commiſſo, vt dictum eſt à Domino Apoſtolis, ite docete omnes gentes:& presbytero,accipe poteſtatem offerendi,vt dixit Dominus Apoſtolis,hoc facite in meam commemorationem.

6 Ad argumenta vero hęc,quæ aduerſarij deſumpſerunt ex D.Petro & Paulo,facilis eſt reſponſio.Fatemur enim commune eſſe omnium chriſtianorum ſacerdotium illud ſpirituale tantum, ad offerendum, vt idem Petrus inquit,ſpirituales hoſtias: ſed aſſerimus præterea ex diuina Chriſti inſtitutione eſſe in Eccleſia aliud ſacerdotium Liturgicū,ideſt miniſteriale,ad offerendū viſibile & externum nou.teſt.ſacrificiū, & ſupplicandum pro populo, ſicut etiam in veteri lege fuit vtrumque ſacerdotium.de ſpirituali eſt illud Exod. 19. dictum veteri populo, vt dicitur poſteà perfectiori modo de nouo,eritis mihi populus acquiſitionis, regale ſacerdotium, gens ſancta : cùm voluerit Dominus, vt eſſent omnes populus electus,qui corpora ſua exhiberēt Deo hoſtiam viuentē,& ſeruirēt iuſtitiæ in ſanctificationem:licet per circuncifionem ſpiritualem & baptiſmi regeneratione, hoc ſit in nou.teſt.perfectius.

In veteri & nouo teſtamento eſt duplex ſacerdotium,vnū ſpirituale,alterum miniſteriale & publicum in electis à Deo miniſtris.

Clem.lib.3: conſtit.c.15.in fine

7 De altero ſacerdotio miniſteriali, eſt omnium ſacerdotum in veteri lege inſtitutio in tribu Leuitica. quod ſi, vt inquit D. Paulus Hebr.9.ſacerdotes veteres ſunt vmbræ cæleſtium , quæ noui teſtamenti propria ſunt, & vetera tranſierunt,& facta ſunt omnia noua 2.Corinth.5.& in veteri lege præter ſacerdotium illud ſpirituale totius populi,fuit aliud publicum & miniſteriale in electis à Domino miniſtris, oportet etiam, vt vmbræ veteri veritas noua reſpondeat,eſſe in Euangelio miniſteriales ſacerdotes ad publica ſacrificia offerenda:ſicut prædictum fuerat Eſai.61. vos autem ſacerdotes Domini vocabimini, & Liturgi,ideſt miniſtri Dei noſtri.quos inſtitutos eſſe ad offerendum & ſupplicandum pro populo,ipſa verbi vis oſtendit:cùm nihil aliud ſit Liturgin, quā offerre & ſupplicare pro populo.ſunt in vtroque teſtamento externa quædam, vt ſacramenta,& eorum miniſtri, & ideò non poſſunt omnia noui teſtamenti interna eſſe : quæ tamen ſunt externa in Euangelio,interiorem ſanctificationem per ſe efficiunt:quę fuerunt in veteri lege, efficere non poterant, cum eſſent infirma & egena elementa:& idcircò nouum teſtamentum id habet propriū, vt ſanet à vitio vetuſtatis:vetus autem nos huiuſmodi ſanitate indigere oſtendit,eam verò præſtare non poterat. ſimiliter vetus præcepit,quid fieri & cauere oporteat, vim faciendi & cauendi conferre non poterat,vt nouum confert, quia gratia & veritas per IESVM Chriſtum facta eſt, Ioan.1.

8 In electione autem miniſtrorum Eccleſiæ, vt ſacerdotum , eſt duplex ſuffragium , vnum autoritatis, quo chariſma & poteſtas ſpiritualis datur,& eſt alterum petitionis:illud tantum eſt Epiſcopi, qui ordinando confert characterem &poteſtatem miniſterij per manus impoſitionem , hoc autem populo cōceſſum eſt.itaq; populus & ciuilis magiſtratus ad eligendum ſacerdotem,nihil aliud afferre poſſunt,niſi deſiderium,petitionem,conſenſum & teſtimonium:ordinationem &inſtitutionem ſolus habet Epiſcopus. Sic legimus in Actis populum conſideraſſe ſeptem viros boni teſtimonij,ſicut iuſſum ei fuerat: deinde ſtatuerunt eos ante conſpectum Apoſtolorum,vt ipſi per manus impoſitionem eos in miniſterio diaconorum conſtituerent. ſic etiam Cypr.lib.1.epiſt.3.inquit,vt ſacerdos ſub omnium oculis deligatur, hoc eſt plebe præſente , non tamen eligente, aut ordinante. ſic Anaclet. epiſt.2.de electione Epiſcopi,& Synodus Nicæna can.4.& Nicæna 2.can. 3. & Leo magnus epiſt.84. cap.6. Hæc ad prius teſtimonium ex D. Petro.

In electione miniſtrorū Eccleſiæ,quid populo & laicis concedatur, & quid ſit Epiſcopi proprium.

9 Ad alterum ex D. Paulo Hebr.9.reſpondetur, aduerſarios non conſiderantes propoſitum & vim ſententiæ D.Pauli,maximè deceptos eſſe , pro eodē accipientes vnitatem rei oblatæ, ſiue victimæ, & vnitatem oblationis & modum offerendi.fatemur enim in ſacrificio noui teſtamenti

vnam tantùm rem, & vnum corpus offerri, quod & in cruce primum oblatum eſt, & quotidie in Eccleſia offertur, & in cęlo à Chriſto pro nobis Patrem interpellante: & hanc victimæ vnitatem Paulus ſacrificiis veteribus opponit in epiſt. Hebr. Ex qua non licet, vel vnitatem oblationis, vel modi offerendi concludere: cùm eadem victima & olim in mortem & ſatiſfactionem pro peccatis, & reconciliatione generis humani oblata ſit: & in cælo reuelata facie, & in propria ſpecie glorioſa, vt prius in propria paſſibili & mortali, & in Eccleſia in aliena panis & vini ſpecie offeratur. ſic dicitur Hebr. 7. Chriſtus apparere nunc vultui Dei pro vobis, & ſempiternũ habere ſacerdotiũ ad interpellandũ pro nobis, & c. 8. talẽ habemus pontificẽ, qui conſedit in cælo, ſanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit Deus & non homo, hoc eſt conſedit, vt miniſterio offerendi ſanctum tabernaculum corporis ſui fungeretur. De modo autem offerendi eandem victimam in aliena ſpecie, & in myſterio eſt illud Pauli eodem capit. 9. neceſſe eſt ipſa cæleſtia melioribus hoſtiis mundari. Cæleſtia enim dicit noſtram Eccleſiam, quæ eſt eadem cùm Hieruſalem cæleſti, vt inquit Auguſtinus lib. 3. contra Donatiſtas: ſed aliter nunc, aliter poſteà futura. conſtat autem in cælo nihil indigere expiatione & mundatione. quare ſunt in noſtra Eccleſia meliores hoſtiæ, quibus mundemur à peccatis, applicando ſatiſfactionem Chriſti in cruce perfectam, non quidem hoſtiæ ſpiritualis, quia loquebatur de ſacrificio externo perfectiori, quàm fuerit illud veteris legis. de qua tota ratione ſacrificij & ſententia D. Pauli in epiſtola ad Hebr. paulo poſt exactius diſſeremus, nũc ſatis ſit breuiter argumentationem aduerſariorum refutauiſſe. ibidem etiam explicabitur hoc ſacrificium Eccleſiæ ipſa conſecratione huius ſacramenti perfici.

D. Paulus in ep. ad He. cõtēdit rei oblatæ, & victimæ vnitatem, non autem oblationis, aut modi offerēdi.

10 Sequitur in eadem ſententia, malitiam miniſtri, excommunicationem, & aliud quodcunque impedimentum, ſacrificij & veritatem ſacramenti non tollere, aut imminuere: quod licet generaliter de omnibus ſacramentis ſuo loco dictum ſit, nunc tamen de ſacerdotis munere ſpecialiter probandum eſt. Omnium autem miniſtrorum, ſiue in peccato mortali tantum exiſtant, ſiue præterea excommunicati ſint, degradati, aut ſuſpenſi, communis hæc ratio eſt. manente charactere, manet poteſtas conſecrandi, per quam vera fit conſecratio, cùm hæc poteſtas ad characterem pertineat: ſed character ſemper manet, neque peccato mortali, aut aliqua pœna, vel cenſura Eccleſiaſtica aboleri poteſt: vt in doctrina de charactere oſtendimus: ergo ſemper erit vera conſecratio quocunque peccato & cenſura exiſtente. Fatemur quidem in peccatoribus malum eſſe huius poteſtatis vſum: ſed aliud eſt nõ habere poteſtatem, aliud non rectè illa vti. hinc eſt quod baptizati, vel ſacerdotes redeuntes ab hæreſi non rebaptizantur, nec iterum ordinantur, ſed per pœnitentiam & manus impoſitionem recipiuntur. hoc etiam ratio miniſtri confirmat: conſecrat enim ſacerdos, vt miniſter Chriſti, habet autem Chriſtus bonos & malos miniſtros, vt conſtat Matth. 24. & 1. Corinth. 4. quare ſemper conficiet, vt miniſter verum ſacramentum, quod eſt Dei proprium, qui mala conuertit in bonum, & gloriam ſui, vt explicatum eſt 1. p. in doctrina de prouidentia. Excommunicatio itaque, ſuſpenſio & degradatio, executionem poteſtatis auferunt, non autem poteſtatem: excommunicatio & ſuſpenſio ad tempus, degradatio & aliquando ſuſpēſio in perpetuum.

3. p. q. 82. ar. 5 7. & 8.

Malitia, vel cēſura miniſtri, non tollit veritatem ſacramēti, vel ſacrificij.

11 Vnde colliguntur duo: Primùm, quòd miſſa mali ſacerdotis, tum ratione ſacramenti, tum ratione ſacrificij, vt eſt in perſona Eccleſiæ, æqualem valorem habet, & efficaciam, atque boni ſacerdotis: quoniam ab vtroque idem conficitur ſacramentum, & idem ſacrificium: & idem eſt de omnibus orationibus, quas perficit malus ſacerdos, vt miniſter gerens perſonam Eccleſiæ. priuatæ autem eius orationes fructuoſæ non ſunt aliis, ipſi quatenus ex auxilio Dei per eas præparari poteſt ad iuſtificationem, fructuoſæ & vtiles eſſe poſſunt. Alterum conſectarium eſt: à præciſis per ſententiam Eccleſiæ, nempè hæreticis, ſchiſmaticis, & excommunicatis, vel ſuſpenſis, ſacramentum recipere, vel eorum miſſam audire non licet, ſed peccat mortaliter, qui recipit, vel audit: ab aliis peccatoribus, non tamen ſic præciſis, licet. Ratio prioris p. eſt, quia communicans peccato alterius, eiuſdem peccati fit particeps, ſicut ſcriptũ eſt 2. can. Ioannis

Valor miſſæ mali ſacerdotis. art. 6. eiuſd. q.

art. 9. eiuſd. q. A præciſis non licet ſacramenta recipere, vel eorum ſacris intereſſe. ab aliis peccatoribus licet.

nis de hæretico, qui dixerit ei aue, communicat operibus eius malignis: ſed accipiens ſacramenta, vel audiens miſſam præciſi, cõmunicat peccato illius: cùm ſit ipſa ſacramenti adminiſtratio in præciſis peccatum mortale: non licet igitur ab eis ſacramentum recipere, vel ſacris illorum intereſſe. Itaq; non ſolum vitare tenemur horũ peccatorum conſortia ex præcepto iuris poſitiui, quo excommunicatis interdicitur aliorum fidelium communio: ſed ex iuris naturalis obligatione: quatenus prohibet alienis peccatis conſentire, iuxta illud Rom. 1. Digni ſunt morte, non ſolùm, qui ea faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus, vitare ſcandala, & bono nomini conſulere, atque ideò peccatorum conſuetudinem declinare, & illos corrigere fraterno animo: quibus modis fit, vt à peccatis auocemur.

12 Sed ex indulgentia Concilij Conſtantieñ. eos tantum excommunicatos vitare tenemur, qui vel ſint manifeſti clericorum percuſſores, vel nominatim excommunicati ob alia crimina, aut proprio nomine expreſſo, aut dignitatis, quæ vnius propria ſit, vt prætor vrbis, eccleſiæ decanus. Cautum etiam fuit olim, ne quis audiret miſſam ſacerdotis publicè concubinarij d. 32. cap. nullus, quòd is eſſet excommunicatus. eſt autem publicus concubinarius, vel ſententia publica huius criminis damnatus, vel conuictus, vel vltrò confeſſus, vel denique, qui nulla tergiuerſatione celari poſſit. Sed hic canon abijt in deſuetudinẽ, quòd videretur occaſionem delinquendi præbere multis: & peccatoribus corrigendis non eſſet hac ratione, vt nunc ſunt mores, benè conſultum. Quando verò liceat, & quæ ſacramenta ab excommunicatis & præciſis ſumere, explicatum eſt à nobis in doctrina generali de miniſtris ſacramentorum.

De pluribus eandem materiam ſimul conſecrantibus. 3.p.q.82.ar.2.

13 Supereſt de propoſita ſententia, illa tantùm pars explicanda, & confirmanda, quòd poſſint plures ſacerdotes eandem materiam conſecrare, vt Hiſpanis Epiſcopis plures presbyteros ordinantibus, moris eſt, cum omnes ſuper eandem materiam eandem verborum formã proferunt. conſtabit verò ex hac diſtinctione: aut omnes illi ſacerdotes intendunt eandem partem, vel diuerſas conſecrare, eaſq; diſtinctas & deſignatas, vt cuiuſq; intẽtio ad ſuam partem determinatè feratur: vel intendunt conſecrare eandem materiam totam complexè, hoc eſt coniunctè, vt intentio vnius pendeat ab altero: vel abſolutè quiſque per ſe totam, licet eodem tempore. Si intendunt conſecrare diuerſas & deſignatas partes, dubium non eſt ratam cuiuſque per ſe conſecrationem eſſe: quia nihil deeſt ad ſubſtantiam ſacramenti, cũ adſint materia, forma & miniſter cum intentione faciendi, quod Eccleſia fieri vult, id eſt conficiendi ſacramentum: ſi autem intendunt diuerſas partes conſecrare indeterminatè, nullius fit conſecratio: quia formarũ illa pronomina demõſtratiua [hoc] & [hic] nõ poſſunt, niſi determinatæ materiæ conuenire. Si denique intendunt vnam & eandem partem conſecrare eadem ratio eſt, atque ſi intenderent totam ſimul: tunc autem, ſi alterius intentio conditionalis ſit, vt niſi intendente altero, nolit conſecrare, nihil omninò conficitur: quia in ſacramentorum collatione requiritur abſoluta intentio, ſicuti eſt materia & forma: quare ſi abſoluta ſit, ex duobus ſimul eandem materiam conſecrantibus, ſi alter præueniat alterum prolatione formæ, is ſolus conſecrabit, quia nihil deeſt ad eſſentiam ſacramenti: poſterior vero nihil efficiet, quia deeſt materia, cùm tota ſit ab altero prius conſecrata. quod ſi omnes eodem tempore abſoluant formæ prolationem, quod eſt valdè difficile, omnes ſimul eandem materiam conſecrabunt, cùm nihil deſit ad eſſentiam ſacramenti. Non probatur autem pleriſque theologis hæc conſuetudo multorum ſimul conſecrantium eandem materiam in ordinatione presbyterorum: quia difficilè eſt, omnes conſentire in eodem tempore terminante prolationem formæ, vt omnes verè dicantur conſecrare, & non ſit, qui proferat formã fruſtrà, nulla exiſtente materia ad excipiẽdam illius efficaciam, cùm poſſit ab alijs prius eſſe conſecrata: niſi omnium intentio ad eundem terminum prolationis omnium, referatur.

Duran. & C.

ARTI.

ARTICVLVS X.

Vtrùm liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere.

4. d. 12. q. 3. art. 2. q. 3. & d. 13. q. 1. art. 3. q. 1.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere. Sicut enim ad officium ſacerdotis pertinet Euchariſtiam conſecrare, ita etiam baptizare, & in aliis ſacramẽtis miniſtrare. Sed ſacerdos non tenetur miniſtrare in aliis ſacramentis, niſi propter curam animarum ſuſceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur Euchariſtiam conſecrare, ſi curam non habeat animarum.

¶ 2. Præterea, Nullus tenetur facere, quod ſibi non licet, alioquin eſſet perplexus. Sed ſacerdoti peccatori, vel etiam excommunicato, non licet Euchariſtiam conſecrare, vt ſuprà dictum eſt. * Ergo videtur, quod tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij, alioquin ex ſua culpa commodum reportarent.

ar. 7. huius q.

¶ 3. Præterea, Dignitas ſacerdotalis non perditur per ſubſequẽtem infirmitatem, dicit enim †Gelaſius Papa, & habetur in decretis diſt. 55. Præcepta canonica, ſicut non patiuntur venire ad ſacerdotium debiles corpore, ita ſi quis in eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere nõ poteſt, quod tempore ſuæ ſynceritatis accepit. Contingit autem quandoq;, quod ordinati in ſacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, ſicut eſt lepra, vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiuſmodi. Nõ ergo videtur, quod ſacerdotes ad celebrãdum teneantur.

Gelaſ. Palladio Epiſcopo ſcribens. Habetur in decretis d. 55. c. Præcepta canonica. in princ.

SED CONTRA eſt, quod Ambr. dicit in quadam oratione: Graue eſt, quod ad menſam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus, ſed grauius eſt, ſi dum peccata metuimus, etiã ſacrificiũ non reddamus.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerũt, quod ſacerdos poteſt omnino à conſecratione licitè abſtinere, niſi teneatur ex cura ſibi commiſſa celebrare populo, & ſacramẽta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur, quia vnuſquiſq; tenetur vti gratia ſibi data, cùm fuerit opportunum, ſecundùm illud 2. ad Corinth. 6. Exhortamur ne in vacuum gratiã Dei recipiatis. Opportunitas autem ſacrificium offerendi, non ſolum attenditur per cõparationem ad fideles Chriſti, quibus oportet ſacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione huius ſacramẽti ſacrificium offertur. Vnde ſacerdoti, etiam ſi non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione ceſſare, ſed ſaltẽ videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare conſueuerunt. Et hinc eſt quod 2. Mach. 4. contra quoſdam ſacerdotes dicitur, quòd iam non circa altaris officia dediti erant contempto templo, & ſacrificiis neglectis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod alia ſacramenta perficiuntur in vſu fidelium. Et ideo in aliis miniſtrare non tenetur, niſi ille, qui ſuper fideles ſuſcipit curam. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſe-

cratione Euchariſtiæ, in qua ſacrificium Deo offertur, ad quod ſacerdos obligatur Deo ex ordine iam ſuſcepto.

AD SECVNDVM dicendum, quod ſacerdos peccator, ſi per ſententiam Eccleſiæ ſit executione ordinis priuatus, vel ſimpliciter, vel ad tempus, redditus eſt impotens ad ſacrificium offerendum, & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit ſibi in detrimentum ſpiritualis fructus, magis quàm in emolumentum.

Si verò non ſit priuatus poteſtate celebrandi, non ſoluitur obligatio: nec tamen perplexus eſt, quia poteſt de peccato pœnitere, & celebrare.

AD TERTIVM dicendum, quod debilitas, vel ægritudo ſuperueniens ordini ſacerdotali, ordinẽ non tollit, executionem tamen ordinis tollit quantum ad conſecrationem Euchariſtiæ. Quandoque quidem propter impoſſibilitatem executionis, ſicut ſi priuetur oculis, aut digitis, aut vſu linguę. Quandoque autem propter periculum, ſicut patet de eo, qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis. Quandoq; propter abominationem, ſicut patet de leproſo, qui non debet publicè celebrare. Poteſt tamen miſſam dicere occultè, niſi lepra adeò inualuerit, quod per corroſionem membrorum eum ad hoc reddiderit impotentem.

Sententia & concluſio quæſt.

Concluſio eſt, ſacerdoti non licet omnino à conſecratione ceſſare: ſed tenetur ſacrificare præcipuis feſtis, & iis diebus, quibus fideles communicare conſueuerunt: quia non licet in vacuum recipere gratiam ſacerdoti collatam, ad dignè ſacrificandum.

COMMENTARIVS.

De ritibus & cæremoniis ſacræ communionis.

1 DIximus de vſu Euchariſtiæ in ſacra communione, & de miniſtro eiuſdem, dicendum ſtatim eſt de ritibus & cæremoniis Eccleſiaſticis eiuſdem ſacræ communionis. In ea certè antiquitus & nunc, illud ſeruatum eſt, vt primùm ſacerdos ſe communicaret ipſe: quam rationẽ, cùm nonnulli improbarent, eam confirmauit Concil. Trident. ſeſſ.13.can.10. his verbis, ſi quis dixerit non licere ſacerdoti celebranti ſeipſum communicare, anathema ſit. idq; iuſtiſſimè, cùm ſupra oſtenderimus Chriſtum ſeipſum communicaſſe, licet à ſe baptizatus non fuerit: neque rationi ſacramenti repugnat, vt idem ſit miniſter & percipiens, vt in matrimonio. quamquam & hoc ſingulare eſt huius ſacramenti, quod alium poſſit habere miniſtrum conſecrationis, alium diſpenſationis, cùm diſtributor poſſit eſſe alius à conſecrante. & olim etiam celebrior ritus diſpenſationis fuit, vt ſacerdos daret corpus, diaconus verò ſanguinem, vt ſupra ex antiquis Patribus oſtendimus. Iam verò paulò ante diſpenſationem clamatum eſt, ſancta ſanctis. dum autem porrigebatur, ſacerdos ad primam ſpeciem dicere ſolebat, corpus Chriſti, & diaconus ad poſteriorem, ſanguis Chriſti, calix vitæ: vtrobique autem à percipientibus reſpondebatur, Amen. interim recitabatur Pſalm.33. dum cæteri omnes communicarent, inquit Clemens lib.8.conſtitut. Apoſt.ca.13. Ambroſ.lib.4.de ſacrament. Cyrill. Hieroſol. Myſtag.5. Ordo autem communicantium hic erat, inquit, eodem cap. Clemens, primum Epiſcopus, deinde presbyteri, diaconi, hypodiaconi lectores, cantores, aſcetici: ex fœminis diaconiſſæ, virgines, viduæ, poſtea pueri, tandem cunctus populus ordine cum pudore & reuerentia, ſine tumultu & ſtrepitu. vide Auguſt. ſerm.244. de tempore, reprehendit inſolentiam multorũ, quòd immodeſtè, ſordida conſcientia & pollutis manibus tractarint, & quaſi

& quaſi inuolarint in corpus Domini. alia vero de ſacerdotum frequentiori communione ſupra explicauimus, differentes de tempore ſacræ communionis. Reliquiæ poſt communionem nonnunquam dabantur innocentibus infantibus conſummendæ, nonnunquam cremabantur igne, ſępiſſimè deferebantur in paſtophorium, vel tabernaculum, vt colligitur ex c. citato Clementis, & Heſychio lib. 2. in Leuit. c. 8. Nunc autem poſt longam rerum & periculorum omnium obſeruationem, & Spiritus ſancti ſuggeſtionem, ſapientiſſima mater communis Eccleſia, optimam & diuiniſſimam rationem reſeruandi & communicandi plebem tenet, quæ omnibus notiſſima eſt.

QVÆSTIO LXXXIII.

De ritu huius ſacramenti, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ritu huius ſacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur ſex.

Primò; Vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur.

Secundò, de tempore celebrationis.

*Tertiò, de loco & aliis, quæ pertinent ad * apparatum huius celebrationis.* *Alias aptitudinem.

Quartò, de his quæ in celebratione huius myſterij dicuntur.

Quintò, de his quæ circa celebrationē huius myſterij fiunt.

Sextò, de defectibus, qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in hoc ſacramento Chriſtus immoletur.

Inf. ar. 2. corp. & ad 1. & 2.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod in celebratione huius ſacramenti. Chriſtus non immoletur. Dicit enim Hebr. 10. Quòd Chriſtus vna oblatione conſumauit in ſempiternum ſanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Chriſtus ergo non immolatur in celebratione huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Immolatio Chriſti facta eſt in cruce, in qua tradidit ſemetipſum oblationem & hoſtiā Deo in odorē ſuauitatis; vt dicitur Epheſ. 5. Sed in celebratione huius myſterij Chriſtus nō crucifigitur. Ergo nec immolatur.

¶ 3. Præterea, Sicut * Auguſt. dicit in 4. lib. de Trinit. in immolatione Chriſti idem eſt ſacerdos & hoſtia. Sed in celebratione huius ſacramenti non eſt idem ſacerdos & hoſtia. Ergo celebratio huius ſacramenti non eſt Chriſti immolatio. *Lib. 4. c. 14. in fi. & cap. 7. in prin. to. 3.*

SED CONTRA eſt, quod * Aug. dicit in lib. ſent. Proſperi, Semel immolatus eſt in ſemetipſo Chriſtus, & tamen quotidie immolatur in ſacramento. *Habetur de cōſ. d. 2. cap. Semel immolatus.*

RESPONDEO dicendum, quod duplici ratione celebratio huius ſacramenti dicitur immolatio Chriſti. Primò quidem, quia ſicut dicit † Auguſtinus ad Simplicium, ſolent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines ſunt, ſicut cùm intuentes tabulam, aut parietem pictum, dicimus, ille Cicero eſt, & ille Saluſtius. Celebratio autem huius ſacramenti (ſicut ſuprà dictum eſt *) imago quædam eſt repræſentatiua paſſionis Chriſti, quæ eſt vera eius immolatio. Et ideò celebratio huius ſacramenti dicitur Chriſti immolatio. Vnde ‡ Ambroſ. dicit ſuper epiſtolam ad Hebræo. In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia, ad ſalutē ſempiternā potēs, quid ergo nos, nonne per ſingulos dies offerimus, *In lib. quæſ. ad Simplicium, q. 3. parum ante medium, to. 4.* *q. 79. art. 1. & 1. & 73. ar. 6.* *In c. 10. ad Hebræ. non procul à prin. to. 5.*

mus: ſed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effe-ctũ paſſionis Chriſti, quia ſcilicet, per hoc ſacramentũ participes effi-cimur fructus Dominicę paſſionis. Vnde in quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur: Quoties huius hoſtiæ commemoratio celebratur, opus noſtrę redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Chriſtus immolari etiam in figuris veteris teſtamenti. Vnde & Apocal. 13. dicitur, quorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ agni, qui occiſus eſt ab origine mundi. Sed quantum ad ſecũdum modum, proprium eſt huic ſacramento, quod in eius celebratione Chriſtus immoletur.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut * Ambr. ibidem dicit: Vna eſt hoſtia (quam, ſcilicet, Chriſtus obtulit, & nos offerimus) & nõ multæ, quia ſemel oblatus eſt Chriſtus: Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius. Sicut enim quod vbiq; offertur, vnũ eſt corpus & nõ multa corpora, ita & vnum ſacrificium.

In cap. 10. ad Heb. non procul à princ. to. 5.

Ad secundum dicendũ, quod ſicut celebratio huius ſacramenti eſt imago repræſentatiua paſſionis Chriſti, ita altare eſt repræſentatiuum crucis ipſius; in qua Chriſtus in propria ſpecie immolatus eſt.

Ad tertium dicendũ, quod per eandem rationem etiam ſacerdos gerit imaginem Chriſti, in cuius perſona & virtute verba pronũciat ad conſecrãdum, vt ex ſupradictis patet.* Et ita quodãmodo idẽ eſt ſacerdos & hoſtia.

q. 82. ar. 1. & 3.

ARTICVLVS II.

Vtrùm conuenienter ſit determinatum tempus celebrationis.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ſit determinatum tempus celebrationis huius myſterij. Hoc enim ſacramẽtum eſt repræſentatiuum Dñicæ paſſionis, vt dictũ eſt.† Sed cõmemoratio Dominicę paſſionis fit in Eccleſia ſemel in anno. Dicit enim † Aug. ſuper Pſa. 21. Quotieſcunq; Paſcha celebratur, nunquid toties Chriſtus occiditur? ſed tamen anniuerſaria recordatio reprę-ſentat quod olim factum eſt, & ſic nos facit moueri, tanquã videamus in cruce pendẽtem Dominum. Ergo hoc ſacramentum non debet celebrari, niſi ſemel in anno.

4. diſt. 13. q. 1. ar. 2. q. 4.

Ar. prec.

In præfa. a.c. Pſal. 21. procul à princip. to. 8.

¶ 2. Præterea, Paſſio Chriſti commemoratur in Eccleſia ſexta feria ante Paſcha, non autem in feſto Natalis. Cùm ergo hoc ſacramentum ſit commemoratiuũ Dominicæ paſſionis, videtur inconueniens eſſe, quòd in die Natalis ter celebretur hoc ſacramẽtum, in paraſceue aũt totaliter intermittitur.

¶ 3. Præterea, in celebratione huius ſacramenti Eccleſia debet imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus conſecrauit hoc ſacramẽtum hora ſerotina. Ergo videtur, quod hora tali debeat hoc ſacramẽtum celebrari.

¶ 4. Præterea, Sicut habetur de cõſ. d. 1.* Leo Papa ſcribit Dioſcoro Alexandrino Epiſcopo, quod in prima parte diei miſſas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte, vt ſupra dictum eſt. Ergo videtur, quod etiam poſt mediam noctẽ licet celebrare.

Leo in ep. 81. c. 2. circa principium. Et habetur de conſe. d. 1. ca. Neceſſe eſt.

¶ 5. Præ-

5. Præterea, In quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur: Concede nobis Domine quęſumus hęc frequentare myſteria. Sed maior erit frequẽtia, ſi etiam pluribus horis in die ſacerdos celebret. Ergo videtur, quòd nòn debeat prohiberi ſacerdos plures celebrare in die.

Sed in contrarium eſt cõſuetudo, quã ſeruat Eccleſia ſecundum Canonum ſtatuta.

Respondeo dicendum, quod (ſicut dictum eſt†) in celebratione huius myſterij attẽditur repręſentatio Dominicæ paſſionis, & participatio fructus eius. Et ſecundum vtrunq; oportuit determinare tempus aptũ celebrationi huius ſacramenti. Quia enim fructu Dominicæ paſſionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Eccleſia regulariter hoc ſacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, quod exponens Auguſt.† lib. de verbis Domini dicit: Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis, quẽ iam modũ Græci in oriẽte facere conſueuerũt? accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit. Quia verò Dñica paſſio celebrata eſt à tertia hora vſq; ad nonã, ideo regulariter in illa partẽ diei, ſolenniter hoc ſacramẽtum in Eccleſia celebratur.

Ar. præced. & q. 79. ar. 1.

In ſerm. 28. parũ à med. to. 10

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc ſacramento recollitur paſſio Chriſti, ſecundum quod eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore paſſionis recollitur paſſio Chriſti ſolùm ſecundum hoc, quòd in ipſo capite noſtro fuit perfecta. Quod quidem factum eſt ſemel, quotidie autem fructum Dominicæ paſſionis fideles percipiũt. Et ideo illa commemoratio fit ſemel in anno, hoc autem quotidie & propter fructum & propter iugẽ memoriam.

Ad secundum dicendum, quod veniente veritate, ceſſat figura. Hoc autem ſacramentum eſt figura quædam & exemplum Dominicæ paſſionis, ſicut dictum eſt.† Et ideo in die, quo ipſa paſſio Domini recollitur, prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio huius ſacramenti, ne tamen Eccleſia ea etiã die ſit ſine fructu paſſionis per hoc ſacramentum nobis exhibito, corpus Chriſti conſecratum in die præcedenti reſeruatur ſumendum in illo die. non autem ſanguis, propter periculum, & quia ſanguis ſpecialius eſt imago Dominica paſſionis, vt ſuprà dictum eſt.† Nec verũ eſt quod quidam dicunt, quod per immiſſionem particulæ corporis Chriſti in vinum, conuertatur vinũ in ſanguinem: hoc enim aliter fieri non poteſt, quàm per conſecrationem factam ſub debita forma verborum. In die autẽ Natiuitatis plures miſſæ celebrantur propter triplicem Chriſti natiuitatem. Quarum vna eſt æterna, quæ quantũ ad nos eſt occulta. Et ideo vna miſſa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem eſt temporalis, ſed ſpiritualis, qua ſcilicet Chriſtus oritur tanquam lucifer in cordibus noſtris, vt dicitur 2. Petri 1. Et propter hoc cantatur miſſa in aurora, in cuius introitu dicitur: Lux fulgebit hodie ſuper nos. Tertia eſt Chriſti natiuitas temporalis & corporalis, ſecundum quam viſibilis nobis pro-

In corp. & locis ibidem citatis.

q. 78 ar. 3. ad 2. & q. 76. ar. 2. ad 2.

De conſ. d. 1. c. Nocte.

proceſſit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia miſſa in clara luce, in cuius introitum dicitur, Puer natus eſt nobis. Licet econuerſo poſſit dici, quod natiuitas æterna ſecundum ſe eſt in plena luce, & ob hoc in Euangelio tertiæ Miſſæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus eſt de nocte, in ſignum, quòd veniebat ad tenebras infirmitatis noſtrę. Vnde & in Miſſa nocturna dicitur Euãgelium de corporali Chriſti natiuitate. Sicut etiam & in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolẽda, vel expetenda, plures Miſſæ celebrantur in die: puta, vna pro feſto, & alia pro ieiunio, vel pro mortuis.

Ad tertium dicendum, quòd (ſicut dictum eſt ſuperius*) Chriſtus voluit vltimo hoc ſacramentũ diſcipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo poſt cœnam in fine diei hoc ſacramentum conſecrauit, & diſcipulis ſuis tradidit. A nobis tamẽ celebratur hora Dominicę paſſionis, ſcilicet diebus feſtis in tertia, quando crucifixus ex linguis Iudęorum, vt dicitur Mar. 15. & quando Spiritus ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos: vel diebus pro feſtis in ſexta, quando crucifixus eſt in manibus militum, vt habetur Ioan. 19. vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emiſit ſpiritum, vt dicitur Matth. 27.

Q.73. ar.5.

Poteſt tamen tardari, maximè quando ſunt ordines faciẽdi, & pręcipuè in ſabbatho ſancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam, vt habetur in Decre. d. 75. cap. * quod à Patribus. Poſſunt tamẽ Miſſę celebrari in prima parte diei propter aliquã neceſſitatẽ, vt dicitur de conſec.* diſt. 1. cap. Neceſſe eſt, &c.

Decre. di. 75. c. Quod à Patribus.

De conſ. di. 1. c. Neceſſe eſt.

Ad quartum dicendũ, quod regulariter Miſſa debet celebrari in die, & nõ in nocte: quia ipſe Chriſtus eſt præſens in hoc ſacramento: qui dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox quando nemo põteſt operari: quãdiu in mundo ſum, lux ſum mundi. Ita tamẽ, quod principium diei accipiatur nõ à media nocte: nec etiã ab ortu ſolis, id eſt, quando ſubſtantia ſolis apparet ſuper terrã, ſed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodãmodo dicitur ſol ortus, inquantũ claritas radiorũ eius apparet. Vnde & Mar. 16. dicitur, quod mulieres venerũt ad monumentũ orto iam ſole: cũ tamẽ venerint, cùm adhuc tenebrę eſſent ad monumentum: vt dicitur Ioann. 20. Sic enim hanc contrarietatem ſoluit * Auguſtinus, in lib. de conſen. Euang. Specialiter tamen in nocte natalis Domini Miſſa celebratur, propter hoc, quod Dñs in nocte natus eſt: vt dicitur de cõſec. *d. 1. c. Nocte, &c. Et ſimiliter etiã in Sabbatho ſãcto circa noctis principiũ, propter hoc, quod Dñs nocte ſurrexit, id eſt, cum adhuc tenebrę eſsẽt ante manifeſtũ ſolis ortũ.

Lib. 3. c. 24. aliquãtulum à prin. to. 4.

De conſ. d. 1. c. Nocte.

Ad quintum dicendũ, quòd ſicut habetur De cõſec. d. 1. ex Decreto * Alex. Papæ, ſufficit ſacerdoti vnã Miſſam in die vna celebrare: quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totũ mundũ redemit, & valde felix eſt, qui vnam dignè celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis vnã faciunt, alterã de die, ſi neceſſe

De conſ. d. 1. c. Sufficit.

 ſit.

ſit. Qui vero pro pecunia aut adulationibus ſeculariũ, vna die præſumũtur plures celebrare Miſſas, nõ æſtimo euadere dãnationem. Et extra de celeb. Miſſ.† dicit Innocent. III. quod excepto die natiuitatis Dominicæ, (niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat) ſufficit ſacerdoti ſemel in die vnam Miſſam ſolummodo cebrare.

In decr. li 3. ti. a.c. Conſuluiſti

ARTICVLVS III.

Vtrum oporteat hoc ſacramentũ celebrari in domo & vaſis ſacris.

4. di. 13. q. 1. ar. 2. q. 5. & d. 24 q. 2. ar. 2. ad nonum.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod nõ oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo & vaſis ſacris. Hoc enim ſacramentũ eſt repræſentatiuũ Dominicæ paſſionis. Sed Chriſtus non eſt paſſus in domo, ſed extra portã ciuitatis, ſecundum illud Hebr. vlt. IESVS, vt ſanctificaret per ſuũ ſanguinem populũ, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quod hoc ſacramentum non debeat celebrari in domo, ſed magis ſub dio.

¶2. Præterea, In celebratione huius ſacramenti debet Eccleſia imitari morẽ Chriſti & Apoſtolorum. Sed domus in qua primo Chriſtus hoc ſacramentum confecit, nõ fuit conſecrata, ſed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patre familias præparatum, vt habetur Lucæ 22. Legitur etiam Act. 2. quod Apoſtoli erant perdurantes vnanimiter in templo, & frãgentes circa domos panẽ, & ſumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modo oportet domos eſſe conſecratas, in quibus hoc ſacramentum celebratur.

¶3. Præterea, Nihil fruſtra in Eccleſia fieri debet, quæ Spiritu ſancto gubernatur. Sed fruſtrà videtur adhiberi cõſecratio Eccleſiæ, vel altari, & huiuſmodi rebus inanimatis, quæ non ſunt ſuſceptiuæ gratiæ vel ſpiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiuſmodi conſecrationes in Eccleſia fiunt.

¶4. Præterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadã ſolennitate, ſecundũ illud Pſa. 91. In operibus manuũ tuarum exultabo. Sed Eccleſia vel altare opere humano conſecratur, ſicut & calix & miniſtri & alia huiuſmodi. Sed horum conſecrationes non recoluntur celebriter in Eccleſia. Ergo neque cõſecratio Eccleſiæ vel altaris, cum ſolennitate recoli debet.

¶5. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ: ſed in veteri teſtamento, quod gerebat figuram noui, nõ fiebat altare de lapidibus ſectis. Dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi: quod ſi altare lapideũ feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus. Exod. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim veſtitis ære, vel etiã auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obſeruari in Eccleſia, quòd altare fiat ſolùm de lapide.

6. Præterea, Calix cũ patina repræſentat ſepulchrũ Chriſti, quod fuit excilum in petra, vt in Euangeliis habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non ſolum de argento vel auro vel ſtanno.

¶7. Præterea, Sicut aurum pretioſius eſt inter materias vaſorum, ita panni ſerici pretioſiores ſunt inter alios pannos. Ergo ſicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de ſerico fieri, & non ſolum de panno lineo.

¶8. Præterea, Diſpenſatio ſacramen-

cramenrorum,& ordinatio eorundẽ ad miniſtros Eccleſiæ pertinet, ſicut diſpenſatio rerum temporalium ſubiacet ordinationi principum ſecularium,vnde& Apoſtolus dicit,1.Corin.4. Sic nos exiſtimet homo,vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed ſi circa diſpenſationem rerum tẽporalium aliquid fiat contra ſtatuta principum, haberur irritum. Ergo ſi hęc quæ dicta* ſunt, conueniẽ rer ſunt ſtatuta per prælatos Eccleſiæ, videtur, quod ſine his corpus Chriſti confici non poſſit. Et ſic videtur ſequi, quod verba Chriſti nõ ſint ſufficientia ad hoc ſacramentũ cõficiẽdum, quod eſt inconueniẽs. Non ergo videtur conueniens fuiſſe,quod hæc circa celebrationẽ huius ſacramenti ſtaruerentur.

Dicta in titu. & in argu.

Sed contra eſt,quod ea quæ per Eccleſiam ſtatuuntur ab ipſo Chriſto ordinanrur,qui dicit Matt. 18.Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo,ibi ſum in medio eorum.

Respondeo dicẽdum, quòd in his quæ circunſtant hoc ſacramẽtum,duo conſiderantur. Quorum vnum pertinet ad repræſentationẽ eorum, quæ circa Dominicam paſſionem ſunt acta. Aliud aut pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, in quo Chriſtus ſecundum veritatem continetur, & non ſolũ in figura. Vnde & conſecrationes adhibentur his rebus, quæ veniũt in vſum huius ſacramenti,tum propter ſacramenti reuerentiam,tum ad repræſentandum effectum* ſacramenti, qui ex paſſione Chriſti prouenit ſecundum illud Hebræ. vlt. Iesvs vt ſanctificaret per ſuũ ſanguinem populum,&c.

Al. ſanctitatis.

Ad primvm ergo dicendum, quod regulariter hoc ſacramentũ celebrari debet in domo,per quam ſignificatur Eccleſia,ſecundum illud 1.Timoth.3. Vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari,quæ eſt Eccleſia Dei viui. Extra Eccleſiam enim non eſt locus veri ſacrificij,vt * Auguſtinus dicit. Et quia Eccleſia non erat concludenda ſub finibus gentis Iudaicæ,ſed erat in vniuerſo mundo fundanda,ideo paſſio Chriſti non eſt celebrata intra ciuitatem Iudæorum,ſed ſub dio, vt ſic totus mundus ſe haberet ad paſſionem Chriſti,vt domus. Et tamen, vt dicitur de conſecratione, * diſt.1.cap.Cõcedimus,in itinere poſitis,ſi Eccleſia defuerit,ſub dio,ſeu intentorio, ſi tabula altaris conſecrata,cæteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia,ibi affuerint, Miſſarum ſolennia celebrari concedimus.

In li. Sen. quæ ex Aug decerpta ſunt,c 15, to.3.in fine.

De conſe. diſt. 1.c.Concedim in medio illius.*

Ad secvndvm dicendũ,quod domus,in qua hoc ſacramentum celebratur, Eccleſiam ſignificat: & Eccleſia nominatur. conuenienter tamen conſecratur: tum ad repręſentandam ſanctificationem,quam Eccleſia conſecuta eſt per paſſionẽ Chriſti,tum etiam ad ſignificandã ſanctitatem,quę requiritur in his, qui hoc ſacramentum ſuſcipere debent. Per altare autem ſignificatur ipſe Chriſtus:de quo dicit Apoſto. Heb. vlt. Per ipſum offerimus hoſtiam laudis Deo. Vnde & cõſecratio altaris ſignificat ſanctitatem Chriſti: de qua dicitur Lucæ 1. Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei. Vnde de conſecratione diſtin. 1.dicitur:* Altaria placuit non ſolum vnctione chriſmatis,ſed & ſacerdotali benedictione

De cõſ.d. 1.c. altaria in 2.

 ſacrari.

ſacrari. Et ideo regulariter non licet celebrare hoc ſacramentum niſi in domibus conſecratis. Vnde ſicut habetur de conſecratione, * diſtinct.1. Nullus presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in conſecratis ab Epiſcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non ſunt de Eccleſia, nec alij infideles, ideo eadẽ diſtinctione legitur, *Eccleſiam, in qua mortuorum cadauera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet: ſed ſi apta videtur, ad conſecrandum, inde euulſis corporibus & raſis parietibus vel tignis eius loci, reędificetur: ſed ſi hęc conſecrata prius fuerit, Miſſas in ea celebrare licet, tamẽ ſi fideles fuerunt qui in ea ſepulti ſunt. Propter neceſſitatem tamen poteſt hoc ſacramentum peragi in domibus nõ conſecratis, vel violatis, ſed tamen de conſenſu Epiſcopi. Vnde in eadem diſtinctione legitur: † Miſſarum ſolennia non vbique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit celebranda eſſe cenſemus. Non tamen ſine altari portatili per Epiſcopum cõſecrato. Vnde in eadem diſtinct. legitur. * Concedimus ſi Eccleſiæ fuerint incenſæ vel combuſtæ in Capellis cum tabula conſecrata, Miſſas iterum celebrari. Quia enim ſanctitas Chriſti fons eſt toti⁹ Eccleſiaſticę ſanctitatis, ideo in neceſſitate ſufficit ad peragendum hoc ſacramentum, altare ſanctificatum. Propter quod etiam nunquam Eccleſia ſine altari conſecratur. tamen ſine Eccleſia quandoque conſecratur altare cum reliquiis Sanctorum, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Vnde in eadem diſtinctione legitur. * Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiæ Martyris conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui eiſdem locis pręſunt, ſi fieri poteſt, euertantur.

De conſ. di. 1. c. Nullus presbyter.

De conſ. d. 1. c. Eccleſiam.

De conſ. d. 1. c. Miſſarum.

Ead. d. 1. de cõſec. c. 28. Concedimus. ex Cõcilio Triburienſi.

De conſ. d. 1. c. Placuit.

Ad tertium dicendũ, quod Eccleſia, & altare, & alia huiuſmodi inanimata, conſecrantur, nõ quia ſint gratiæ ſuſceptiua, ſed quia ex conſecratione adipiſcuntur quandam ſpiritualem virtutẽ, per quam apta redduntur diuino cultui, vt ſcilicet homines deuotionem quandã exinde percipiant, vt ſin paratiores ad diuina, niſi hoc propter reuerentiam impediatur. Vnde & 2. Machabæorum 3. dicitur. Verè Dei virtus quædam eſt in loco, nã ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius. Et inde eſt, quod huiuſmodi ante conſecrationem emundantur & exorcizãtur, vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Eccleſiæ, quæ ſanguinis effuſione, aut cuiuſcunque ſemine pollutæ fuerint, reconciliãtur, quia per peccatum ibi commiſſum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiã in eadem diſtinctione legitur. †Eccleſias Arrianorum vbicunque inueneritis Catholicas, eas diuinis precibus & operibus abſq; vlla mora cõſecrate. Vnde & quidã probabiliter dicunt, quod per ingreſſum Eccleſię conſecratę, homo cõſequitur remiſſionẽ peccatorũ veniali ũ, ſicut & per aſperſionẽ aquę benedictę, inducentes quod in Pſalm. 84. dicitur: Benedixiſti Dñe terrã tuam, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutẽ, quę ex conſecratione Eccleſię acquiritur, cõſecratio Eccleſię non iteratur. Vnde in eadẽ diſtinctione ex Cõcilio Niceno legitur: * Eccleſiis ſemel Deo

De conſ. d. 1. c. Eccleſias Arrianorum.

De conſ. d. 1. c. 18. Eccleſiis ſemel, ex Conc. Niceno, 2.

Deo conſecratis, non debet iterũ cõſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtę, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſq; ſemine pollutę fuerint: quia ſicut infans à qualicunq; ſacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti ſemel baptizatus, nõ debet iterũ baptizari: ita nec locus Deo dicatus, eſt iterum conſecrãdus, niſi ꝓpter eas cauſas, quas ſuperius nominauimus, ſi tamen fidẽ ſanctę Trinitatis tenuerint, qui conſecrauerunt, alioquin, qui ſunt extra Eccleſiã, conſecrare non poſſunt. Sed ſicut in eadem diſtin. legitur.* Eccleſiæ vel altaria quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur. Propter hoc etiam, quod aliquã ſpiritualem virtutẽ adipiſcũtur per conſecrationem in eadẽ diſtinctione ſtatutum legitur: * Ligna Eccleſię dedicata non debent ad aliud opus iungi, niſi ad aliã Eccleſiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in Monaſterio fratribus, in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur: *Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: cineres quoque eorum in baptiſterio inferantur, aut in pariete, aut in foſſis pauimentorũ iactentur, ne introeũtium pedibus inquinentur.

De conſ. d. 1. c. Eccleſiæ vel alt. c. 36. Ligna Eccl.

De conſ. d. 1. 30. c. Altaris palla.

Ad qvartvm dicendũ, quod quia conſecratio altaris repræſentat ſanctitatem Chriſti, conſecratio verò domus ſanctitatem totius Eccleſiæ, ideo conuenientius recolitur cum ſanctitate & ſolennitate conſecratio Eccleſiæ vel altaris, quàm aliorũ quę conſecrãtur. Propter quod etiam octo diebus ſolennitas dedicationis agitur ad ſignificandã beatam reſurrectionẽ Chriſti & membrorũ Eccleſiæ. Nec eſt opus ſolius hominis cõſecratio Eccleſię & altaris, cũ habeat ſpiritualẽ virtutẽ. Vnde de cõſecratione d. eadẽ dicitur.* Solennitates dedicationum Eccleſiarum per ſingulos annos ſolenniter ſunt celebrandæ. Quòd autem octo diebus encænia ſint celebranda, in lib. Reg. perfecta dedicatione templi, reperies, ſcilicet, 3. Reg. 8.

De conſ. d. 1. c. Solennitates.

Ad qvintvm dicendũ, quòd ſicut legitur de conſecratione,* diſtinct. prima, altaria, ſi non fuerint lapidea Chriſmatis vnctione non conſecrentur. Quod quidem competit & ſignificationi huius ſacramẽti, tũ quia altare ſignificat Chriſtũ. Dicitur autẽ 1. Corint. 10. Petra autẽ erat Chriſtus: tum etiam quia corpus Chriſti in ſepulcro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quoad vſum ſacramenti. Lapis enim & ſolidus eſt, & de facili poteſt inueniri vbiq;, quod nõ erat neceſſarium in veteri Lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quod autẽ mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus inſectis, fuit ad idololatriam remouendam.

De conſ. d. 1 c. 29. Altaria.

Ad sextvm dicendũ eſt, quod ſicut in diſt. eadẽ dicitur ca. Vaſa. * quondã ſacerdotes nõ aureis, ſed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autem XIIII. Papa, patinis vitreis Miſſam celebrari conſtituit, deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Poſtmodum autem ſtatutum eſt, vt calix Domini cum patina, ſiue ex auro omnino ſiue ex argento fiat, vel ſaltem ſtãneus calix habeatur. De ære autem aut ex aurichalco nõ fiat, quia hoc vini virtute ęruginem parit, pariterque vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo ſeu

De conſ. d. 1. c. Vaſa, in quib. habetur hoc totum.

ſeu vitreo calice prę́ſumat Miſſam cantare, quia ſcilicet, lignum poroſum eſt, & ſanguis cōſecratus in eo remaneret, vitrū autem fragile eſt, & poſſet fractionis periculū immineret: & eadē ratio eſt de lapide. Et ideo propter reuerentiā ſacramenti ſtatutum eſt, vt ex prædictis materis calix fiat.

Ad septimvm dicendū, quod vbi potuit ſine periculo fieri, Eccleſia ſtatuit circa hoc ſacramentum, id quod expreſſius repręſentat paſſionem Chriſti. Non erat autem tātum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, ſicut circa ſanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix nō fiat de petra, corporale tamē fit de panno lineo, quo corpus Chriſti fuit inuolutum. Vnde in epiſtola Silueſtri Papę in eadem diſtinctione legitur, * Conſulto omnium ſtatuimus, vt ſacrificium altaris nō in ſerico panno aut intincto, quiſquam celebrare Miſſam præſumat, ſed in panno lineo ab Epiſcopo conſecrato, ſicut corpus Chriſti in ſindone linea & munda ſepultum fuit. Competit etiam pānus lineus propter ſui munditiā, ad ſignificandam conſcientię puritatem, & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad ſignificandum Chriſti paſſionem.

De conſ. d. 1. c. 44. Conſulto

Ad octavvm dicēdum, quod diſpenſatio ſacramentorum pertinet ad miniſtros Eccleſiæ, ſed conſecratio eorum eſt ab ipſo Deo. Et ideo miniſtri Eccleſiæ non habent aliquid ſtatuere circa formam conſecrationis, ſed circa vſum Sacramenti, & modū celebrādi. Et ideo ſi ſacerdos verba cōſecrationis proferat ſuper materia, debita cum intentione cōſecrādi, abſq; omnibus prędictis, ſcilicet domo & altari, calice & corporali cōſecratis, & cæteris huiuſmodi per Eccleſiā inſtitutis, conſecrat quidē in rei veritate corpus Chriſti, peccat tamē grauiter, ritum Eccleſiæ non ſeruans.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuenienter ordinentur ea, quæ circa hoc ſacramentum dicuntur.

AD quartū ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc Sacramentū dicūtur. Hoc enim ſacramētum verbis Chriſti conſecratur, vt Ambroſ. dicit in lib. de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc ſacramento dici, quam verba Chriſti.

4 d. 1. q. 1. ar. 5. q. 1. ad ſecundum. Et d. 8. in expo. lit. & diſt. 13. in expoſi. lit. principio. & d. 15. q. 4. ar. 3. q. 1. cor. Et 1. Tim. 2. lec. 1. col. 26 in princ.

¶ 2. Prætereà, Verba & facta Chriſti nobis per Euangeliū innoteſcunt. Sed quædam dicuntur circa conſecrationem huius ſacramēti, quæ in Euangeliis non ponunrur, nō enim legitur in Euāgelio, quòd Chriſtus in conſecratione huius ſacramenti oculos ad cælum leuauerit, ſimiliter etiā in Euangeliis dicitur, Accipite, & comedite, nec ponitur, omnes, cum in celebrarione huius ſacramenti dicatur: Eleuatis oculis in cælum, & iterum, Accipite & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiuſmodi verba dicuntur in celebratione huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Omnia ſacramenta ordinantur ad ſalutem omnium fidelium. Sed in celebratione, aliorum ſacramentorum non fit communis oratio pro ſalute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc ſacramento.

¶ 4. Præ-

¶4.Prętereà,Baptiſmus dicitur ſpecialiter fidei ſacramentū. Ea er go,quæ pertinent ad inſtructionem fidei,magis debent circa baptiſmū tradi,quã circa hoc ſacramentum, ſicut doctrina Apoſtolica & Euan gelica.

¶5.Prætereà, In omni ſacramẽ to exigitur deuotio fidelium: Non ergo magis in hoc ſacramẽto, quã in aliis deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas, & per admonitiones, puta, cùm dicitur: Surſum corda.

¶6.Prætereà,Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos,vt dictũ eſt. *Omnia ergo quæ in hoc ſacramẽto dicuntur, à ſacerdote dici deberent, & non quædam à miniſtris, quædam à choro.

Q.82.ar.1.

¶7.Prætereà, Hoc ſacramentũ per certitudinẽ operatur virtus diuina.Superfluè ergo ſacerdos perit huius ſacramẽti perfectionem: cũ dicit: Quam oblationem tu Deus in omnibus,&c.

¶8.Prætereà,Sacrificium nouę legis multo eſt excellentius, quàm ſacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo ſacerdos petit,quòd hoc ſacrificiũ habeatur ſicut ſacrificiũ Abel,Abrahę,&Mel chiſedec.

¶9.Prætereà, Corpus Chriſti, ſicut non incipit eſſe in hoc ſacramento per loci mutationem(vt ſupra dictum eſt*)ita etiã nec eſſe deſinit. Incõuenienter ergo ſacerdos petit,Iube hæc perferri per manus ſancti angeli tui in ſublime altare tuum.

Q.75.ar.2.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt, quod dicitur de Cõſec.di.1.Iacobus frater Dñi ſecundũ carnem, cui primũ credita eſt Hieroſolymitana Eccleſia,& Baſilius Cęſarienſis Epiſcopus, addiderunt Miſſæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet conuenienter ſingula circa hoc dici.

De conſec d.1 c.Iacobus frater Domini.

Rᴇꜱᴘᴏɴᴅᴇᴏ dicẽdum, quòd quia in hoc ſacramento totũ myſterium noſtrę ſalutis cõpręhenditur, ideo prę cæteris ſacramentis cum maiori ſolennitate agitur. Et quia ſcriptum eſt.Eccleſiaſt.4. Cuſtodi pedem tuũ ingrediens domũ Dñi. & Eccleſiaſt.18.Ante orationẽ prępara animam tuã, ideo ante celebrationem huius myſterij, primo quidẽ præmittitur præparatio quędam ad dignè agenda ea, quæ ſequuntur. Cuius præparationis prima pars eſt laus diuina,quæ fit in introitu,ſecũdum illud Pſal.49. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.Et ſumitur hoc vt pluries de Pſalmis vel ſaltem cũ Pſalmis cantatur,quia vt * Dionyſius dicit in 3.cap. Eccleſ. hierarch. Pſalmi comprehendunt per modum laudis,quicquid in ſacra Scriptura cõtinetur.Secunda pars continet com memorationẽ præſentis miſeriæ, dum miſericordia petitur, dicẽdo, Kyrie eleiſon,ter quidem pro perſona Patris, ter autem pro perſona Filij, cum dicitur, Chriſte eleiſon, & ter pro perſona Spiritus ſancti, cum ſubditur Kyrie eleiſon, contra triplicem miſeriam, ignorantiæ,culpæ & pœnę:vel ad ſignificãdum, quod omnes perſonæ ſunt, in ſe inuicem. Tertia autem pars commemorat cæleſtem gloriam, ad quam tendimus poſt præſentem vitam & miſeriam,dicendo Gloria in Excelſis Deo, quæ cantatur in feſtis,in quibus commemoratur cæleſtis gloria:intermittitur autem in officiis

Ca. 3. Eccleſ. hier. inter principiũ & mediũ.

officiis luctuoſis, quæ ad cõmemorationem miſeriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam ſacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis myſteriis. Secundò autem præmittitur inſtructio fidelis populi, quia hoc ſacramentum eſt myſterium fidei, vt ſuprà habitum eſt.* Quæ quidem inſtructio diſpoſitiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apoſtolorum, quæ in Eccleſia legitur per Lectores & Subdiaconos. Poſt quam lectionem cantatur à choro graduale, quod ſignificat profectũ vitæ, & alleluia, quod ſignificat ſpiritualem exultationem, vel tractus in officiis luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualẽ gemitum: hæc enim conſequi debent in populo ex prędicta doctrina. Perfectè autẽ populus inſtruitur per doctrinam Chriſti in Euangelio contentã, quę à ſummis miniſtris legitur, ſcilicet à Diaconibus. Et quia Chriſto credimus tanquam diuinæ veritati (ſecundũ illud Ioan.8. Si veritatem dico vobis quare non creditis mihi?) lecto Euangelio, Symbolum fidei cantatur, in quo populus oſtendit, ſe per fidem Chriſti doctrinæ aſſentire. Cantatur autem hoc ſymbolum in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in ſymbolo, ſicut in feſtis Chriſti & beatæ Virginis & Apoſtolorũ (qui hanc fidẽ fundauerunt) & aliis huiuſmodi. Sic igitur populo præparato & inſtructo, conſequenter acceditur ad celebrationem myſterij, quod quidem & offertur vt ſacrificium, & conſecratur, & ſumitur vt ſacramentũ. Vnde primò peragitur oblatio, ſecundò conſecratio materiæ oblatæ. Tertio eiuſdem perceptio.

q.78.art.3.

Circa oblationem verò duo agũtur, ſcilicet laus populi in cantu offertorij (per quod ſignificatur lætitia offerentium) & oratio ſacerdotis, petitur oblatio populi ſit Deo accepta: vnde & 1.Paralipome.29. qui dixit Dauid. Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc, & populum tuũ, qui hic repertus eſt, vidi cum ingẽti gaudio tibi offerre donaria, & poſtea orat dicens. Domine Deus cuſtodi hanc voluntatẽ. Deinde circa conſecrationem, quæ ſupernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & monetur ſurſum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione, populus deuotè laudat diuinitatem Chriſti, cum Angelis dicens. Sãctus, Sanctus, Sanctus: & humanitatem cũ pueris dicens, Benedictus qui venit. Deinde ſacerdos ſecretò commemorat, primò quidẽ pro quibus hoc ſacrificium offertur, ſcilicet pro vniuerſali Eccleſia, & pro his qui in ſublimitate ſũt conſtituti, 1.Timoth.2. & ſpecialiter quoſdam, qui offerunt, vel pro quibus offertur. Secundò commemorat ſanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cùm dicit, communicantes & memoriam venerantes, &c. Tertiò, petitionem concludit, cum dicit, vt hęc oblatio ſit illis, pro quibus offertur ſalutaris. Deinde accedit ad ipſam cõſecrationem, in qua primò petit conſecrationis effectum, cum dicit, quam oblationem tu Deus, &c. Secundò, cõſecrationem peragit per verba Saluatoris, cum dicit. Qui pridie, &c. Tertiò, excitat præſumtionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit. Vnde & memo-

memores. Quartò petit hoc ſacrificium peractum, eſſe Deo acceptũ, cum dicit. Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius ſacrificij & ſacramẽti effectum. Primò quidem, quantum ad ipſos, ſumẽtes, cùm dicit. Supplices te rogamus. Secundò quantum ad mortuos, qui iam ſumere non poſſunt, cum dicit, memento etiam Domine, &c. Tertiò, ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes offerentes cum dicit. Nobis quoque peccatoribus. Deinde agitur de perceptione ſacramenti, & primò præparatur populus ad percipiendum. Primò quidem, per orationem communem totius populi, (quæ eſt oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianũ nobis dari) & etiam priuatã, quam ſpecialiter ſacerdos pro populo offert, cũ dicit. Libera nos quæſumus Domine, &c. Secundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo: Agnus Dei. Eſt enim hoc ſacramẽtum vnitatis & pacis, vt ſupradictũ eſt.* In Miſſis tamen defunctorũ, in quibus ſacrificium offertur, non pro pace præſenti, ſed pro requie mortuorũ pax intermittitur. Deinde ſequitur perceptio ſacramenti, primò percipiente ſacerdote, & poſtmodũ aliis dante, quia vt Dionyſius † dicit 3. cap. Eccleſ. Hierar. ille qui aliis diuina tradit, primò debet ipſe particeps eſſe: vltimo autem tota Miſſæ cælebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro ſumptione myſterij (quod ſignificat cantus poſt communionem) & ſacerdote per orationem gratias offerente, ſicut & Chriſtus celebrata cœna cum diſcipulis, hymnum dixit, vt dicitur Matthæi. 26.

Q. 79. ar. 1 & q. 73. ar. 4.

Ca. 3. Eccl hier. non multũ procul à fine.

Ad primum ergo dicendum, quod cõſecratio ſolis verbis Chriſti conficitur. Alia vero neceſſe eſt addere ad præparationem populi ſumentis, ſicut dictum eſt.* *In eor initio.*

Ad secundum dicendũ, quod ſicut dicitur Ioan. vlt. Multa ſunt à Dño facta vel dicta, quæ Euangeliſtæ nõ ſcripſerunt. Inter quæ fuit hoc quod Dñs in cœna oculos leuauit in cælũ, quod tamẽ Eccleſia ex traditione Apoſtolorũ habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in ſuſcitatione Lazari (vt habetur Ioan. 11.) & in oratione, quã pro diſcipulis fecit, Ioan. 7. oculos leuauit ad Patrẽ, in huius ſacramenti inſtitutione multo magis hoc fecerint, tã quã in re potiori. Quod autem dicitur, Manducate & comedite, nõ differt quantũ ad ſenſum, nec multũ refert quod dicatur, præſenti, cũ verba illa nõ ſint de forma, vt ſupra dictũ eſt.* Quod autẽ additur omnes intelligitur in verbis Euãgelij, licet non exprimatur: quia ipſe dixerat Ioan. 6. Niſi mãducaueritis carnem Filij hominis, nõ habebitis vitam in vobis.

Q. 78. ar. 3. & ar. 1. ad 2. argum.

Ad tertium dicendũ, quod Euchariſtia eſt ſacramentũ totius Eccleſiaſticæ vnitatis. Et ideo ſpecialiter in hoc ſacramento magis, quã in aliis debent fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad ſalutem totius Eccleſiæ.

Ad quartum dicendum, quod inſtructio fidei eſt duplex. Vna quę fit nouiter imbuẽdis, ſ. catechumenis: & talis inſtructio fit* per baptiſmũ. Alia autem eſt inſtructio, qua inſtruitur fidelis populus, qui communicat huic myſterio, & talis inſtructio fit in hoc ſacramento. Et tamen ab hac inſtructione non re- *Alias circa*

pelluntur etiam catechumeni & infideles. Vnde dicitur de conſec. * diſtin. 1. Epiſcopus nullũ prohibeat ingredi in Eccleſiã, & audire verbum Dei, ſiue Gentilẽ, ſiue hæreticũ, ſiue Iudęum, vſq; ad Miſſam catechumenorũ, in qua ſcilicet cõtinetur inſtructio fidei.

De conſec d. 1. c. 64. Epiſcopus.

Ad qvintvm dicendũ, quod in hoc ſacramento & maior deuotio requiritur, quam in aliis ſacramentis (propter hoc quod in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur) & etiã communior: quia in hoc ſacramẽto requiritur deuotio totius populi Chriſti, pro quo ſacrificium offertur, & non ſolũ percipientium ſacramentũ, ſicut in aliis ſacramentis. Et ideo, vt * Cyprianus dicit, Sacerdos præfatione pręmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, ſurſum corda, vt dum reſpõdet plebs, habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quã Deũ cogitare debere.

In lib. de oratione dom. non mul tum remotè ante finem.

Ad sextvm dicendum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt*) tanguntur ea, quę pertinent ad totã Eccleſiam. Et ideo quædam dicuntur à choro, quæ pertinẽt ad populum. Quorum quædam chorus totaliter proſequitur, quæ ſcilicet toti populo inſpirantur. Quædam verò populus proſequitur, ſacerdote incboante, qui perſonam Dei gerit, in ſignum, quod talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina, ſicut fides & gloria cæleſtis. Et ideo ſacerdos inchoat Symbolũ fidei, & Gloria in excelſis Deo. Quædam verò dicuntur per miniſtros, ſicut doctrina veteris & noui teſtamenti, in ſignum, quod per miniſtros à Deo miſſos, eſt doctrina hæc populis annuntiata.

In ſolu. ad 3. argu. in iſto art.

Quędã verò ſacerdos ſolus proſequitur, quæ ſcilicet ad proprium officiũ ſacerdotis pertinẽt, vt ſcilicet dona & preces offerat pro populo, ſicut dicitur Hebr. 5. In his tamen quędam dicit publicè, ſcilicet quæ pertinent & ad ſacerdotem, & ad populum, ſicut ſunt orationes cõmunes. Quædam verò pertinent ad ſolum ſacerdotem, ſicut oblatio & cõſecratio, & ideo, quę circa hæc ſunt dicenda, occultè à ſacerdote dicuntur: In vtriſq; tamẽ excitat attentionem populi dicendo, Dñs vobiſcũ, & expectat aſſenſum dicentiũ. Amen. Et ideo etiã in his, quæ ſecretè dicuntur, publicè pręmittit. Dominus vobiſcũ, & ſubiungit, Per omnia ſæcula ſęculorum. Vel ſecretè aliqua ſacerdos dicit, in ſignum, quod circa Chriſti paſſionẽ diſcipuli non niſi occultè confitebantur Chriſtum.

Ad septimvm dicendũ, quod efficacia verborum ſacramentaliũ impediri poteſt per intentionẽ ſacerdotis. Nec tamen eſt inconueniẽs, quòd à Deo petamus id quod certiſsimè ſcimus ipſum facturũ, ſicut Chriſtus Ioannis, 17. petiit ſuam clarificationem. Non tamen videtur ibi ſacerdos orare, vt conſecratio impleatur, ſed vt nobis fiat fructuoſa. Vnde ſignanter dicit. Vt nobis corpus & ſanguis fiat. Et hoc ſignificant verba, quæ præmittit dicens. Hanc oblationem facere digneris benedictam ſecundum *Auguſt. eſt per quã benedicamur, ſcilicet per gratiã adſcriptã, id eſt, per quam in cælo aſcribamur: ratã, id eſt, per quam viſceribus Chriſti traiiciamur: rationabilẽ, id eſt, per quàm à beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilẽ, vt qui nobiſipſis diſplicemus,

De conſ. di. 2. c. 72. Firma ſub à medio.

cemus,per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus.

Ad octavvm dicẽdum,quòd licet hoc ſacramentũ ex ſeipſo prę feratur omnibus antiquis ſacrificiis, tamen ſacrificia antiquorum fuerunt Deo accepriſſima ex eorũ deuotione. Petit ergo ſacerdos, vt ſic hoc ſacrificium acceptetur à Deo ex deuotione offerentium, ſicut illa accepta fuerunt Deo.

Ad nonvm dicendũ, quod ſacerdos nõ petit neq; quod ſpecies ſacramẽtales deferantur in cęlum, neque corpus Chriſti verum,quod ibi eſſe nõ deſinit,ſed petit hoc pro corpore myſtico (quod ſcilicet in hoc ſacramento ſignificatur) vt ſcilicet orationes ſacerdotis & populi, Augelus aſſiſtens diuinis myſteriis, Deo repræſentet, ſecũdum illud Apocalyp.8. Aſcẽdit fumus incenſorum de oblationibus ſanctorũ de manu Angeli. Sublime autẽ altare Dei dicitur vel ipſa Eccleſia triũphans,in quã transferri petimus,vel ipſe Deus,cuius participationẽ pætimus, de hoc enim altari dicitur, Exod.20. Non aſcẽdes ad altare meum per gradus, id eſt, in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelũ intelligitur ipſe Chriſtus, qui eſt magni conſilij Angelus, qui corpus ſuũ myſticum Deo patri coniungit, & Eccleſiæ triumphanti. Et propter hoc etiam Miſſa nominatur, quia per Angelum, ſacerdos preces ad Deum mittit, ſicut populus per ſacerdotẽ, vel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis Miſſa à Deo. Vnde & in fine Miſſæ Diaconus in feſtiuis diebus, populũ licẽtiat, dicẽs: Ite Miſſa eſt, ſcilicet hoſtia ad Deum per Angelum, vt ſcilicet ſit Deo accepta.

ARTICVLVS V.

Vtrum ea, quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur, ſint conuenientia.

AD quintum ſic proceditur. Videtur,quod ea quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur non ſint conueniẽtia. Hoc enim ſacramentum ad nouum teſtamentum pertinet, vt ex forma ipſius apparet. In nouo autem teſtamento non ſunt obſeruandæ cæremoniæ veteris teſtamenti, ad quas pertinebat, quod ſacerdos & miniſtri aqua lauabantur, quando accedebant ad offerendum: legitur enim Exod.30 Lauabunt Aarõ & filij eius manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare. Non eſt ergo conueniens, quòd ſacerdos lauet manus ſuas inter Miſſarum ſolennia.

4. ſen d.12. in expo. lit. & opu 65. c 5 & opuſ. 66 per totum.

¶2. Prætereà, Ibidẽ Dominus mandauit, quod Aaron adoleret incenſum ſuaue fragrans ſuper altare, quod erat ante Propitiatorium. Quod etiã pertinebat ad cæremonias veteris teſtamenti. Inconuenienter ergo in Miſſa ſacerdos thurificatione vtitur.

¶3. Prætereà, Ea quæ in ſacramentis Eccleſiæ aguntur, non ſunt iterãda. Inconuenienter igitur Sacerdos multoties iterat cruceſignationes ſuper hoc ſacramentum.

¶4. Prætereà, Apoſt. dicit, Heb.7 Sine vlla contradictione, quod minus eſt, à maiori benedicitur. Sed Chriſtus, qui eſt in hoc ſacramẽto, poſt conſecrationẽ eſt multo maior ſacerdote. Inconuenienter igitur ſacerdos poſt conſecrationem benedicit hoc ſacramentum cruce ſignando.

¶5. Præ-

¶5. Præterea, In ſacramēto Eccleſiæ nihil debet fieri quod ridiculoſum videatur. Videtur autem ridiculoſum geſticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod ſacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos complicat, & ſeipſum * inclinat. Ergo hæc non debent fieri in hoc ſacramēto.

Alias incurvat.

¶6. Præterea. Ridiculoſum etiā videtur, quòd ſacerdos multoties ſe ad populum vertit, & multoties populum ſalutet. Non ergo debēt hæc fieri in celebratione huius ſacramenti.

¶7. Præterea, Apoſt. 1. Corint. 1. pro incōuenienti habet, quod Chriſtus diuiſus ſit. Sed poſt cōſecrationē Chriſtus eſt in hoc ſacramēto, inconuenienter ergo hoſtia frangitur à ſacerdote.

¶8. Prçtereà, Ea quæ in hoc ſacramento aguntur, paſſionem Chriſti repræſentant. Sed in paſſione Chriſti corpus fuit diuiſum in locis quinque vulnerū. Ergo corpus Chriſti in quinque partes frangi deberet magis, quam in tres.

¶9. Præterea, Totum corpus Chriſti in hoc ſacramēto ſeorſum conſecratur à ſanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius ſanguini miſcetur.

¶10. Prçtereà, Sicut corpus Chriſti proponitur in hoc ſacramento vt cibus, ita & ſanguis Chriſti vt potus. Sed ſumptioni corporis Chriſti non adiungitur in celebratione Miſſæ alius corporalis cibus. Inconuenienter igitur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis Chriſti vinum non conſecratum ſumit.

¶11. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed de agno Paſchali, qui fuit figura huius ſacramēti, mandatur quòd nō remaneret ex eo quicquā vſque mane. Inconuenienter igitur hoſtię conſecratę reſeruantur, & non ſtatim ſumuntur.

¶12. Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audiētibus, cum dicit: Dominus vobiſcū, & Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni ſoli & maximè minori. Ergo inconueniens videtur quòd ſacerdos vno tantū miniſtro præſente, celebret Miſſam. Sic igitur videtur, quòd inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius ſacramenti.

Sed in contrarium eſt, Eccleſiæ conſuetudo, quæ errare non poteſt, vtpote Spiritu ſancto inſtructa.

Respondeo dicendum, quod (ſicut ſupra dictū eſt*) in ſacramentis dupliciter aliquid ſignificatur, ſ. verbis & factis, ad hoc quod ſit perfectior ſignificatio. Significantur autē verbis in celebratione huius ſacramenti, quædā pertinentia ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento, vel etiā ad corpus myſticū, quod ſignificatur in hoc ſacramento, & quædam pertinentia ad vſum huius Sacramenti, qui debet eſſe cum deuotione & reuerentia. Et ideo in celebratione huius myſterij quçdam aguntur ad repræſentandam paſſionem Chriſti, vel etiam diſpoſitionē corporis myſtici, & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem & reuerentiam huius ſacramenti.

Q. 60. ar. 5. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod ablutio manuum fit in celebratione Miſſç propter reuerentiam huius ſacramenti. Et hoc dupliciter. Primò quidem, quia aliqua pretioſa tractare non conſue-

ſueuimus, niſi in manibus ablutis. vnde indecens videtur, quod ad tantum ſacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundo propter ſignificationē, quia vt Dion.* dicit 3. eccleſ.hier. extremitatū ablutio ſignificat emūdationē etiam à minimis peccatis, ſecundū illud Ioā.3. Qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet. Et talis emūdatio requiritur ab eo, qui accedit ad hoc ſacramentum. Quod etiā ſignificatur per cōfeſſionem, quæ fit ante introitum Miſſæ. Et hoc quidem ſignificabat ablutio ſacerdotum in veteri lege, vt ibidem Dion.* dicit. Nec tamē Eccleſia hoc ſeruat tanquam cæremoniale veteris legis præceptum, ſed quaſi ab Eccleſia inſtitutum, ſicut quiddam ſecundum ſe conueniens. Et ideo nō eodem modo obſeruatur, ſicut tunc, prætermittitur enim pedum ablutio & ſeruatur ablutio manuum, quæ poteſt fieri magis in promptu, & quæ ſufficit ad ſignificandam perfectam mundationem. Cum enim manus ſit organum organorum (vt dicitur tertio de anima*) omnia opera attribuuntur manibus, vnde in Pſal.23. dicitur, Lauabo inter innocentes manus meas.

C.3. Eccle. hie. à medio illius.

Eodem loco nunc dicto.

Lib.3. tex. 38 to.2.

De thurificatione.

Ad secundum dicendum, quod etiam thurificatione non vtimur quaſi cæremoniali præcepto legis, ſed ſicut Eccleſiæ ſtatuto. Vnde non eodem modo vtimur, ſicut in lege veteri erat ſtatutum: Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reuerentiam huius ſacramenti, vt ſcilicet per bonum odorem depellatur, ſi quid corporaliter praui odoris in loco fuerit, quod poſſet prouocare horrorē. Secundò, pertinet ad repræſentandū effectū gratiæ, qua ſicut bono odore Chriſtus plenus fuit (ſecundū illud Geneſ. 27. Ecce odor Filij mei, ſicut odor agri pleni) & à Chriſto deriuatur ad fideles officio miniſtrorum, ſecundum illud, 2. Corint.2. Odorē notitiæ ſuæ ſpargit per nos in omni loco. Et ideo vndique thurificato altari, per quod Chriſtus deſignatur, thurificantur omnes per ordinem.

Ad tertium dicēdum, quòd ſacerdos in celebratione Miſſæ vtitur crueeſignatione, ad exprimendam paſſionem Chriſti, quæ ad crucem eſt terminata. Eſt autem paſſio Chriſti quibuſdam quaſi gradibus peracta. Nā primò ſicut Chriſti traditio, quæ facta eſt à Deo, Iuda, & Iudæis, quod ſignificat trina cruceſignatio, ſuper illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata. Secundo, fuit Chriſti vēditio, eſt autē vēditus Sacerdotibus, Scribis & Phariſæis. Ad quod ſignificandū fit iterum trina cruceſignatio ſuper illa verba, Benedictam, aſcriptā, ratam. Vel ad oſtendendū pretium vēditionis, ſcilicet, triginta denarios. Additur autē & duplex crux ſuper illa verba, Vt nobis corpus & ſanguis, &c. ad deſignandam perſonam Iudę vēditoris & Chriſti venditi. Tertiò autem, fuit præſignatio paſſionis Chriſti facta in cœna. Ad quod deſignandum fiunt tertiò duæ cruces, vna in conſecratione corporis, alia in cōſecratione ſanguinis. Vbi vtrobique dicitur, Benedixit. Quartò autem fuit ipſa paſſio Chriſti. Vnde ad reprǽſentandum quinque plagas Chriſti, fit quartò quintuplex cruceſignatio ſuper illa verba,

De crucis varia in Miſſa ſignificatione.

Hoſtiam

Hoſtiam puram,hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam,panem ſanctū vitę ęternę,&calicē ſalutis perpetuæ.Quintò repræſentarur extēſio corporis & effuſio ſanguinis, & fructus paſſionis per trinam cruce ſignationem,quæ fit ſuper illis verbis,Corpus & ſanguinem ſumpſerimus,omni benedictione,&c. Sextò,repræſētatur triplex oratio,quā fecit in cruce. Vnam pro perſecutoribus cū dixit, Pater ignoſce illis. Secundam pro liberatione à morte,cū dixit,Deus meus,Deus meꝰ, vt quid dereliquiſti me? Tertia pertinet ad adeptionem glorię,cum dixit, Pater in manus tuas cōmendo Spiritum meum. Et ad hoc ſignificandum fit trina cruce ſignatio ſuper illa verba,ſanctificas,viuificas, benedicis,&c.Septimo, repręſentantur tres horę,quibus pepēdit in cruce,ſcilicet à ſexta vſque ad horā nonam.Et ad hoc ſignificandum fit iterū ttina cruceſignatio ad illa verba, Per ipſum & cum ipſo, & in ipſo.Octauo autē, repręſenratur ſeparatio animæ à corpore per duas ctuces ſubſequenter exrta calicem factas.Nono autem,repræſentatur reſurrectio tertia die facta,per tres cruces,quæ fiunt ad illa verba,Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Poteſt autem breuius dici, quòd conſecratio huius ſacramenti,& acceptatio huius ſacrificij , & fructus ipſius procedit ex virtute crucis Chtiſti.Et ideo vbicunque fit mentio de aliquo horum, ſacerdos cruceſignatione vtitur.

Ad qvartvm dicendū,quod ſacerdos poſt conſecrationem non vtitur cruceſignatione ad benedicendum & conſecrandum, ſed ſolum ad commemorandam virtutem crucis & modum paſſionis Chriſti,vt ex dictis patet.* In ſo'nt prae.

Ad qvintvm dicēdum,quod ea quæ ſacerdos in Miſſa facit, non ſunt ridiculoſæ geſticulationes, fiunt enim ad aliquid repræſentandum.Quod enim ſacerdos brachia extēdit poſt conſecrationem, ſignificat extenſionē brachiorū Chriſti in cruce.Leuat etiam manus orando,ad deſignandū quod oratio eius dirigitur pro populo ad Deum, ſecundum illud Thren.3. Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos.& Exo.17.dicitur quod cum leuaret Moyſes manus vincebat Iſrael. Quod autē manus interdum iungit,& ſe inclinat, eſt ſuppliciter & humiliter orantis,& deſignat humilitatem & obedientiam Chriſti,ex qua paſſus eſt.Digitos autē iungit poſt conſecrationē ſcilicet pollicem cū indidice,quibus corpus Chriſti conſecratum tetigerat,vt ſi qua particnla digitis adhæſerit,non diſpergatur,quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti.

Ad ſextvm dicendum,quod quinquies ſe ſacerdos verrit ad populum,ad ſignificandū quod Dñs die reſurrectionis quinquies ſe manifeſtauit,vt ſupra dictū eſt* in tractatu de reſurrectione Chriſti. Salutat autem ſepties populū ſcilicet quinq; vicibꝰ,quibus ſe cōuertit ad populum,& bis quando ſe non conuertit(ſcilicet,cum ante præfationem dicit,Dominus vobiſcum, & cum dicit, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum) ad deſignandā ſeptiformē gratiā Spiritus ſancti. Epiſcopus autē celebrans in feſtis in prima ſalutatione dicit, Pax vobis, quod poſt reſurrectionem diſcipulis dixit Dominus: cuius perſonam repræ-

Q.55.ar.3.& 4.

repræ-

repræſentat præcipuè Epiſcopus.

Ad septimvm dicendũ,quod fractio hoſtiæ tria ſignificat. Primò quidem ipſam diuiſionẽ corporis Chriſti,quę facta eſt in paſſione. Secundo diſtinctionẽ corporis myſtici ſecundum diuerſos ſtatus. Tertio diſtributionem gratiarum procedentium ex paſſione Chriſti. vt Dion.* dicit 3.c.eccle.hier. Vnde de talis fractio non inducit diuiſionem Chriſti.

Cap. 3. Eccleſ. hier. à med.

Ad octavvm dicẽdum,quod ſicut Sergius Papa dicit (& habetur de conſecratio diſt.2.) triforme eſt corpus Domini. Pars oblata in calicẽ Miſſa, corpus Chriſti,quod iam reſurrexit, monſtrat, ſcilicet ipſum Chriſtum & beatam Virginem,vel ſiqui alij ſancti cum corporibus,iam ſunt in gloria. Pars comeſta,ambulãs adhuc ſuper terrã, quia ſcilicet viuentes in terra,ſacramento* vtuntur,& paſſionibus conterũtur,ſicut & panis comeſtus cõteritur dentibus. Pars in altari vſq; ad finẽ Miſſæ remanens eſt corpus in ſepulchro, quia vſq; in finẽ ſeculi corpora ſanctorum in ſepulchris erunt,quorũ tamen animę ſunt vel in purgatorio vel in cęlo. Hic tamẽ ritus non ſeruatur modo, vt ſcilicet vna pars ſeruetur vſque in finẽ Miſſæ propter periculum. Manet tamen eadem ſignificatio partium. Quam quidam metricè expreſſerunt dicentes.

De conſec. d. 2 c. Triforme.

Alias vnionitur.

Hoſtia diuiditur in partes tincta beatos.
Plenè,ſicca notat viuos,ſeruata ſepultos.

Quidam tamẽ dicunt, quod pars in calicem Miſſa, ſignificat eos, qui viuunt in hoc mundo, pars autẽ extra calicem ſeruata ſignificat plenè beatos,ſcilicet quantum ad animam & corpus:pars autem comeſta ſignificat cæteros.

Ad nonvm dicendũ,quod per calicẽ duo poſſunt ſignificari. Vno modo ipſa paſſio Chriſti,quę repręſentatur in hoc ſacramẽto. Et ſecũdum hoc per partẽ in calicem Miſſam,ſignificãtur illi,qui adhuc ſunt participes paſſionũ Chriſti. Alio modo poteſt ſignificari fruitio beata,quę etiã in hoc ſacramento pręfigutatur. Et ideo illi quorũ corpora iam ſunt in plena beatitudine,ſignificantur per partẽ in calicem Miſſam. Et eſt notandũ,quod pars in calicẽ Miſſa,nõ debet populo dari in ſupplementũ communionis, quia panem intinctũ non porrexit Chriſtus niſi Iudæ proditori.

Ad decimvm dicendũ,quod vinum ratione ſuæ humiditatis eſt ablutiuũ. Et ideo ſumitur poſt ſuſceptionem huius ſacramenti, ad abluendũ os,ne aliquæ reliquiæ remaneant,quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti. Vnde extra de celebratione Miſſarum,ca.* ex parte. Semper ſacerdos vino os perfundere debet, poſtquã totum percepit Euchariſtiæ ſacramentũ, niſi cum eodem die aliã Miſſam debuerit celebrare,ne ſi forte vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliã impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos,quibus corpus Chriſti tetigerat.

In decr.l.3.ti. 41.c.ex parte, & eſt.c.5.

Ad vndecimvm dicendũ eſt, quod veritas quantũ ad aliquid debet reſpondere figurę,quia ſcilicet non debet pars hoſtię conſecratæ, de qua ſacerdos & miniſtri vel etiã populus communicat in craſtino reſeruari. Vnde,vt habetur de conſec.diſt. 2.* Clemens Papa ſtatuit quod tanta holocauſta in altari offerantur, quanta populo ſufficere debeant,

De conſec d. 2 c. Tribus gradibus.

debeant, quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruētur, ſed cum timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Quia tamen hoc ſacramentum quotidie ſumendum eſt (non autem agnus Paſchalis quotidie ſumebatur) ideo oportet alias hoſtias cōſecratas pro infirmis conſeruare. Vnde in eadem diſtin. legitur,* Presbyter Euchariſtiam ſemper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

De conſec. d. 2 c. presbyter.

AD DVODECIMVM dicendū, quod in ſolenni celebratione Miſſæ plures debent adeſſe. Vnde Soter Papa * dicit vt habetur de conſecratio diſti. 2. Hoc quoq; ſtatutū eſt, vt nullus presbyterorum Miſſarū ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus prǽſentibus, ſibiq; reſpondentibus, ipſe tertiꝰ habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcū, & illud in ſecretis, orate pro me, apertiſſimè conuenit, vt ipſius reſpondeatur ſalutationi. Vnde & ad maiorem ſolennitatem, ibidem ſtatutū legitur, quod Epiſcopus cum pluribus Miſſarum ſolennia peragat. In Miſſis tamen priuatis ſufficit, vnum habere miniſtrum, qui gerit perſonā totius populi catholici, ex cuius perſona ſacerdoti pluraliter reſpondet.

De conſec. d. 2 cap. Hoc quoque ſtatutum eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit ſufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius ſacramenti occurrentibus ſtatuta Eccleſiæ obſeruando.

4 d 13. in exposi. lit.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod non poſſit ſufficiēter occurri defectibus, qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt, ſtatuta Eccleſiæ obſeruando. Contingit enim quandoque, quod ſacerdos ante conſecrationem, vel poſt moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne ſacramentū ſumere poſſit, & Miſſam perficere. Ergo videtur quòd non poſſit impleri ſtatutū Eccleſiæ, quo præcipitur quòd ſacerdos conſecrans, ſuo ſacrificio communicet.

¶ 2. Prætereà, Contingit quandoque, quod ſacerdos ante conſecrationem vel poſt recolit ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, vel etiam alicui peccato mortali ſubiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat, neceſſe eſt ergo, quod ille qui eſt in tali articulo conſtitutus, peccet mortaliter, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens, ſiue ſumat, ſiue non ſumat.

¶ 3. Prǽtereà, Contingit quandoque quod in calicem muſca vel aranea, vel aliquod animal venenoſum cadit poſt conſecrationem, vel etiā cognoſcit ſacerdos calici venenū eſſe immiſſum ab aliquo maleuolo cauſa occidendi ipſum. In quo caſu, ſi ſumat videtur mortaliter peccare, ſe occidendo vel Deum tentādo: ſimiliter ſi non ſumat, peccat cōtra ſtatutum Eccleſiæ faciens. Ergo videtur eſſe perplexus, & ſubiectus neceſſitati peccandi, quod eſt inconueniens.

¶ 4. Præterea, Cōtingit quandoque quod per negligentiā miniſtri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum, & hoc ſacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam caſu videtur eſſe perplexus, ſiue ſumat corpus ſine ſāguine (quaſi imperfectū faciēs* ſacramentū) ſiue nō ſumat nec corpus nec ſanguinem.

Alias ſacrificium.

¶ 5. Præ-

¶ 5.Præterea, Contingit quandoq; quod ſacerdos non recolit ſe dixiſſe verba conſecrationis, vel etiam alia,quæ in celebratione huius ſacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc caſu,ſiue reiteret verba ſuper eandem materiam, quæ forte iam dixerat, ſiue vtatur pane & vino non conſecratis, quaſi conſecratis.

¶ 6.Præterea, Contingit quandoq; propter frigus, quod ſacerdoti dilabitur hoſtia in calicem, ſiue ante fractionem,ſiue poſt.In hoc ergo caſu non poterit ſacerdos ritum Eccleſiæ implere, vel de ipſa fractione,vel etiam de hoc quòd ſola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7.Præterea,Contingit quandoq;,quòd per negligentiam ſacerdotis ſanguis Chriſti effunditur, vel etiam quòd ſacerdos ſacramentum ſumptum vomit,aut etiã quod hoſtiæ conſecratę tandiu conſeruãtur,vt putrefiant,vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercunq; perdantur. In quibus caſibus nõ videtur poſſe huic ſacramẽto debita reuerentia exhiberi ſecũdum Eccleſiæ ſtatuta. Non videtur ergo,quod his defectibus,ſeu periculis occurri poſſit, ſaluis Eccleſiæ ſtatutis.

SED CONTRA eſt, quod ſicut Deus,ita Eccleſia non præcipit aliquid impoſſibile.

RESPONDEO dicendum,quod periculis,ſeu defectibus circa hoc ſacramentum contingentibus dupliciter poteſt occurri. Vno modo præueniẽdo,ne ſcilicet periculum accidat. Alio modo ſubſequendo, vt ſcilicet,id quod accidit emẽdetur,vel adhibendo remedium, vel ſaltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc ſacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſi ſacerdos morte, aut infirmitate graui occupetur ante cõſecrationẽ corporis & ſanguinis Dñi,nõ oportet,vt per alium ſuppleatur. Si verò incepta conſecratione hoc acciderit(puta conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiã conſecrato vtroq;) debet miſſæ celebritas per alium expleri. Vnde,vt habetur in Decretis 7.q.1.c.nihil, in Toletano* concilio legitur: Cenſuimus conuenire,vt cùm ſacerdotibus miſſarum tempore myſteria ſacra conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cuiuſlibet euentus,quo cœptum nequeat expleri myſterium, ſit liberum Epiſcopo,vel presbytero alteri,cõſecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad ſupplementũ initiatis myſteriis,quàm vt aut incipientis, aut ſubſequentis benedictione ſint cõpleta ſacerdotis,quia nec perfecta videri poſſunt,niſi perfecto ordine compleantur. Cùm enim ſimus omnes vnum in Chriſto,nihil cõtrarium diuerſitas perſonarũ format, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Ne tñ quod natuſę lãguoris cauſa cõſulitur,in præſumptionis perniciem cõuertatur, nullus abſq; prouento patentis moleſtæ,miniſter,vel ſacerdos, cũ cœperit imperfecta officia,præſumat omnino relinquere: ſi quis hoc temeriè præſumpſerit,excommunicationis ſententiam ſubſtinebit.

Concil. 7. Tolet. can. 1. vel. 2. diuerſos codices. Et habetur 7. q. 1. c. Nihil.

AD SECVNDVM dicendũ,quod vbi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud,quod habet minus de periculo. Maximè autem periculoſum circa hoc ſacramen-

tum eſt, quod eſt contra perfectionem huius ſacramenti, quia hoc eſt immane ſacrilegium. Minus autẽ eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam, recordetur ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramẽtum. Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi, & ſatiſfaciendi, & ſic non indignè, ſed fructuoſè ſumet ſacramentum. Et eadem ratio eſt ſi meminerit ſe excommunicationi cuicunq; ſubiacere. debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionẽ petendi, & ſic per inuiſibilem pontificem Iesvm Chriſtum abſolutionem conſequetur quantum ad hunc actum, quod peragat diuina myſteria. Si verò ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius reputarem maximè in caſu manducationis & excommunicationis, quòd miſſam inceptam desereret, niſi graue ſcandalum timeretur.

Ad tertivm dicendũ, quod ſi muſca, vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehẽderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni cõſecrandum. Si verò aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligẽter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si verò venenum ibi eſſe deprẹhenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere nec alij dare, ne calix vitę vertatur in mortem: ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſeruari. Et ne ſacramentum remaneat imperfectũ, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.

Ad qvartvm dicẽdum, quod ſi ſacerdos ante conſecrationẽ ſanguinis & poſt conſecrationem corporis percipiat, aut vinũ, aut aquã nõ eſſe in calice debet ſtatim apponere, & conſecrare. Si vero poſt cõſecrationis verba perceperit, quod aqua deſit: debet nihilominus procedere, quia impoſitio aquæ (vt ſuprà dictum eſt*) non eſt de neceſſitate ſacramenti. q. 74 ar. 7. Debet tamen puniri ille ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam conſecrato miſceri, quia ſequeretur corruptio ſacramenti pro aliqua parte, vt ſuprà dictum eſt.* q. 77. ar. 8. Si verò percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitũ in calicem, ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionẽ corporis, debet depoſita aqua, ſi ibi fuerit imponere vinum cum aqua, & reſumere à verbis conſecrationis ſanguinis. Si verò hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliã hoſtiam apponere debet, iterũ conſecrandã ſimul cũ ſanguine. Quod ideo dico, quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, nõ ſeruaretur debitus ordo conſecrandi, & ſicut dicitur† in prædicto ca. Toletani concilij, perfecta videri non poſſunt ſacrificia, niſi perfecto ordine compleantur. In cõc. Tolet. 7. can. 1. vel 2. ſecũdum aliquos codices. Si verò inciperet à conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba cõſequentia, non competeret, niſi adeſſet hoſtia cõſecrata: cũ in illis verbis occurrant quædam dicenda & fienda nõ ſolum

ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus. Et debet in fine iterũ ſumere hoſtiam conſecratã & ſanguinem, non obſtãte etiamſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione, vel de præceptione huius ſacramẽti maioris eſt ponderis, quàm præceptum, quod hoc ſacramentum à ieiunis ſumatur, vt ſuprà dictum eſt.[†]

q.80.ar.8.& q.82.ar.4.

Ad quintum dicẽdum, quod licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorũ, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnium, quæ dixit: niſi fortè aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione iam dicti, ſic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde, ſi aliquis attentè cogitet illud, quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, inquantum accipitur ſub ratione præteriti ſicut dicitur[†] in lib de memoria. Si tamen ſacerdoti probabiliter cõſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non exiſtimo quod propter hoc debeat reſumere immutando ordinem ſacrificij: ſed debet vlterius procedere. Si verò certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſcilicet formas conſecrationis, cùm forma conſecrationis ſit de neceſſitate ſacramẽti, ſicut & materia, idem videtur faciẽdum, quod dictum eſt * in defectu materię, vt ſcilicet reſumatur à forma cõſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo ſacrificij.

In lib de memoria c 2 to.2. inter opera Ariſt.

In ſo. ad 4. argum. huius art.

Ad sextum dicendum, quod fractio hoſtiæ conſecratę, & quòd vna ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquę ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſſio non facit imperfectionem ſacrificij, vt propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationẽ huius ſacramenti.

Ad septimvm dicendum, quod (ſicut legitur de conſe. d.2. ex decreto Pij Papæ[†]) ſi per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur. Si verò non fuerit tabula, terra radetur, & igni conſumetur, & cinis intra altare condetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autẽ ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit quatuor diebus pœniteat. Si vſque ad tertium, nouẽ diebus pœniteat. Si vſque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & lintheamina quę, ſtilla tetigerit, tribus vicibus lauet miniſter calice ſubtus poſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recõdatur: poſſet etiam ſumi in potum à miniſtro, niſi propter abominationem dimitteretur. Quidã autem vlterius partem illam lintheaminum incidunt, & comburunt, & cinerem in altari, vel ſacrario reponunt. Subditur autem ibidẽ ex pœnitentiali Bedæ[†] presbyteri, Si quis per[†] ebrietatem, vel voracitatẽ Euchariſtiam euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, ſi laicus eſt. clerici, vel monachi, ſeu diaconi & presbyteri, ſeptuaginta diebus pœniteãt: Epiſcopus, nonaginta. Si autẽ infirmitatis cauſa euomuerint, ſeptem diebus pœniteant. Et eadẽ

De conſe. d. 2. Si per negligentiam.

Ead. d. 2. ca. Si quis per ebrietatem.

Ead. diſt. 2. c. Qui bene non cuſtodierit.
**Alias ſacrificium.*

diſtinct. legitur ex conc. Arelatēſi: *Qui non bene cuſtodierit * ſacramentum, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pœniteat. Et eadem pœnitentia videtur dignus ſacerdos, per cuius negligentiam hoſtiæ conſecratæ putreſiunt. Prædictis autem diebus debet pœnitens ieiunare, & à communione ceſſare. Penſatis tamen conditionibus negotij & perſonæ poteſt minui, vel addi ad pœnitentiam prædictam. Hoc tamen obſeruandum eſt, quod vbicunq; ſpecies integræ inueniuntur, ſunt reuerenter conſeruandæ, vel etiam ſumendæ, quia manentibus ſpeciebus manet ibi corpus Chriſti, vt ſuprà dictum eſt †. Ea verò, in quibus inueniuntur, ſi cōmodè fieri poteſt, ſunt comburenda, cinere in ſacrario recondito, ſicut de raſura tabulæ dictum eſt.*

Quæſt. 77. art. 5. & locis ibi citatis.

**In iſtius ſolutionis prin.*

¶ *Sententiæ & concluſiones quæſt.*

PRima concluſio, *Chriſtus in hoc ſacramēto ſemper cū perficitur, immolatur. quia vt Chriſti in cruce immolatio potens fuit & ſufficiens ad ſalutem omnium ſempiternam: ſic in hoc ſacramento quotidie immolatur, tum vt participes efficiamur fructus dominicæ paſsionis: tum vt memores ſimus mortis Dñi.*

Secunda concluſio, *rectè Eccleſia catholica, ad dignam huius ſacramenti celebrationem, præſcripſit tempus, locū, ſacra vaſa, ornatum altaris, veſtes ſacerdotis, ritus & cæremonias, & defectibus eorum congruentia remedia.*

De priori concluſione tum ob argumēti præſtantiam, tū ob hæreſes de eo exortas noſtra tempeſtate, latius primò diſſeremus: deinde de poſteriori contractiùs, quòd cum catholicis tantum agēdum ſit.

D E

DOCTRINA DE SACRIficio noui teſt. *Autore Sebaſtiano Epiſcopo Oxomen.*

¶ *CAP. I. Definitio & notatio ſacrificij.*

In Euchariſtia ratio ſacramenti & ſacrificij propriſſimè reperitur,

ALTER vſus ſacrę Euchariſtię, iſq; maximus, quo religio Chriſtiana cõtinetur, eſt ſacrificiũ: quod licet tractatione ſacramento poſterius ſit, cũ non poſſit exiſtere ſine materia & forma ſacramẽti, dignitate tamẽ & natura prius eſt, cũ niſi prius ſacrificatũ ſit, ſacramentum cõfici non poſſit. præſtantia verò & dignitas Euchariſtiæ, nõ ſolũ in eo cernitur, quòd ad mirabilẽ prę cęteris ſacramẽtis ſanctificationem in nobis efficiat, ſed etiã quòd in ea ſit, proprij ſacrificij & externi, cultus: in alijs vero ſacramentis ſit quidã cultus Dei, ſed non propriè ſacrificiũ noui teſt. cũ illud vnicum tantũ ſit Euchariſtia. neq; verò repugnãt in eodẽ ſacrificium & ſacramentũ, vt aduerſarij cõtendunt, cùm eidẽ Euchariſtię vtriuſq; ratio propriſſimè cõpetat: & in veteri lege, licet nõ omnia, quædã tamen fuerint ſimul ſacramenta & ſacrificia, vt agnus Paſchalis.

Hoc cõſtabit. c. 11.

Sed ad rationẽ ſacrificij exactè explicandã, quod erit huius diſputationis exordiũ, verbi homonymia, ne decipiamur, primũ diſtinguẽda eſt. Sacrificiũ igitur generaliter eſt omnis actio ſtudioſa, quatenus in Dei cultum & reuerentiã refertur: & ideò actio imperata à virtute religionis, quæ refert omnia in Dei cultũ. ita Dei laus Pſal. 49. ſacrificiũ laudis honorificabit me. ita cõtritio Pſal. 50. Sacrificiũ Deo ſpiritus contribulatus. ſic eleemoſynę dicuntur hoſtię Heb. 13. & corporis caſtigatio dicitur ſacrificiũ Rom. 10, martyriũ Sap. 3. ſic vocat Aug. ſacrificiũ omne op[9], quod agitur, vt ſancta ſocietate Deo adhæreamus. & 10. lib. de ciuit. c. 6. eodẽ ſenſu inquit, quod Chriſtus ſacrificat Eccleſiam, & Eccleſia ſacrificat ſeipſam, & quiſq; noſtrũ ſacrificat animã ſuam. Sic etiam multa, quæ propriè de aliquo dicũtur, ad alia in ſcriptura, ex analogia & ſimilitudine aliqua transferuntur, vt circuncisio ad mundiciẽ cordis & auriũ: ieiuniũ ad ceſſationẽ à peccatis: Chriſtus nomẽ matris, fratris, ſororis, ad eos, qui volũtati patris obtẽperant: corda etiã, & corpora noſtra dicũtur tẽplum Spiritus ſancti: & nos noſtrarũ actionum in Deũ relatarum ſacerdotes, & ideò ipſę actiones, hac ratione generali, ſacrificia. Cùm autẽ interiori mẽtis actione, fiat hęc in Dei cultũ & reuerẽtiam relatio, appellatur hoc ſacrificiũ à D. Aug. & Theologis, internũ & inuiſibile. Dicitur verò generaliter hoc modo ſacrificiũ, quia omnes actiones cõprehendit, quatenus in Deum referuntur: ſed non eſt hæc ſpecialis notio ſacrificij, quę proprio ſacrificio conuenire poſſit: cũ illud ſit actus religionis imperatus, hoc verò ſit elicitus.

Sacrificium generaliter & impropriè.

3. p. q. 22. ar. 2.

Propriũ ſacrificiũ rectè definiri poteſt, oblatio rei ſenſibilis immutatę in honorem, cultum & reuerentiam Dei. nõ definitur res ſacrificata, ſed ipſa ſacrificalis actio, quãuis de vtroq; dicatur ſacrificiũ Latinis, vt Gręcis thyſia. propriũ autem dico, cui propriè & ſine trãſlatione ratio ſacrificij accommodatur, licet aliud interius & inuiſibile perfecti[9] ſit in nobis, vt finis alterius viſibilis: ſicut ſcriptũ eſt de veteribus ſacrificiis, miſericordiã volo & nõ ſacrificiũ: & illud quòd laudatur à Dño Mar. 12. diligere Deum ex toto corde, maius eſt omnibus holocautomatibus & ſacrificiis. Huius ratio eſt, quia illæ actiones ſtudioſæ, quæ generaliter dictæ ſunt ſacrificia, ex ſeipſis & proprio obiecto bonitatẽ habent & laudẽ: ſacrificationes autem, quæ propriè dicũtur ſacrificia, ex prę cepto, fine & relatione tantũ, bonę cenſentur: & idcircò perfectiores ſunt illę, licet impropriè ſint ſacrificia. Sic D. Tho. 2. 2. q. 85. ar. 3. ſunt quidã actus, qui non habẽt ex alio laudẽ, niſi quia fiunt propter reuerentiã diuinam, & propriè dicuntur ſacrificia, & pertinent ad virtutẽ religionis, nẽpè vt actus eliciti. Actus verò aliarũ virtutũ, qui in diuinã reuerentiam ordinãtur, vt contritio, eleemoſyna, carnis caſtigatio, ſacrificia dici poſſunt: quia imperãtur à religione. eadem ratione in noſtro ſacrificio, licet corpus Chriſti ſecundũ ſubſtantiam præſtet omnibus virtutũ officiis, vndecunq; ſint per ſe expetibilia, ipſę tamẽ actiones, quibus fit vt ſacrificetur, nẽpè quibus ad ſpecies panis & vini coniũgitur, mãducationi exponitur, frangitur, ſanctę & legitimę iudicãtur ex prę cepto, fine & inſtituto Chriſti Dñi: à quo eximiam

Sacrificiũ propriè, & definitio.

Cuius virtutis actus elicitus.

Tt 3

miam habẽt ſupra omnia alia dignitatẽ, laudem, & efficaciã eorum, quę ad noſtrã ſalutem pertinẽt. Hinc intelligitur, quare Patres illa interiora, dicãt vera ſacrificia, nẽpè, quia vera vocãt, quę maiorẽ perfectionem ex ſeipſis habent, vt verã fidem, quę perfecta ſit. ſic Dñs Ioã.15. ſe verã vitem vocat, quod ex ſimilitudine res ſignificata metaphoricè perfectius Chriſto conuenit, quã viti naturalit. hoc igitur propriũ ſacrificium, ideſt actionẽ externã ſacrificandi, vt ſpecialẽ & elicitam religionis actionẽ, de qua doctrinã inſtituimus, ex proprio genere & differentia definĩmus.

Eſſentia proprii ſacrificij.

Genus eſt oblatio, ſiue exhibitio rei ſenſibilis: latius enim patet oblatio, quã ſacriciũ: primitiæ oblationes ſunt, quia Deo offerũtur immediatè Deut.29. & quodcunq; aliud donũ Deo ſactum, oblatio eſt: ſed non ſunt ſacrificia, quia nihil ſacrũ in eis fit, quo immutetur in Dei cultũ, vt in ſacrificio: decimę, neq; ſacrificia, neq; oblationes propriè ſunt, quia nõ immediatè Deo, ſed miniſtris diuini cultus exhibẽtur. ſacramenta etiã, vel ſacramẽtalia omnia, excepta Euchariſtia, licet in quibuſdam operationibus ſacris circa res ſenſibiles cõſiſtant, tamen, quia neq; offeruntur, neq; immediatè in Dei honorẽ exhibentur, ſed ad noſtrã potius ſalutẽ procurandam perſe primò inſtituta ſunt, ſacrificia propriè nõ dicuntur, neq; certè ſunt. ſit igitur genus ſacrificij, oblatio in Dei honorem immediatè facta in aliqua re ſenſibili: vt licet ſacrificiũ primò conſiſtat in actu interioris oblationis, cùm ſit actus religionis, vt tamen ſit propriũ ſacrificium, oportet eſſe in re ſenſibili, aſpectabili & manifeſta: quòd ſit actus religionis, quo homines in eandem ſocietatẽ & rempub. copulantur. homines autẽ niſi externis & ſenſibilibus ſignis cõiungi in eandẽ religionem nõ poſſunt. ſed illa immutatio maximè diſcernit proprium ſacrificium, ab aliis oblationibus Deo immediatè factis: primitiæ enim, primogenita, religioſę perſonæ, & alia innumera Deo in lege offerebantur, quæ tamen ſacrificia non ſunt: ſicut neq; donaria templorum & altarium in veteri, aut noua Eccleſia, quòd in illis nulla intercedat mutatio, ſed integra in ſua ſpecie maneant, quæ autẽ ſacrificantur, in alias ſpecies trãſeant, cùm vel mactata, vel toſta, vel contuſa, vel frixa, vel aliqua alia actione ſacerdotis prorſus cõfecta ſunt, vt præcipitur Leuit.2. & 6. In lege etiam naturę eadẽ erat in ſacrificiis mutatio, vel per gladiũ, vel per ignem, vel vtroq; modo, vt conſtat in ſacrificiis Abrahami, Noei, & Abelis, quod diuinitus inflammatum ex interpretatione Theodotionis putat D.Hier. in lib. qq. ſuper Geneſim: quaſi Deo probante immutationem, quæ fit in ſacrificio. idem etiam conſtat in Patrum ſacrificiis, vt Gedeonis, Heliæ, Salomonis in dedicatione templi. Ratio eſt, quia ſacrificare nihil aliud eſt, quàm ſacrum facere: fit autem ſacrum, cùm per huiuſmodi immutationem, res ipſa oblata, humanis vſibus inepta redditur, vt ita offerẽs rei poſſeſſione ſe exuens, in vſum diuinũ reipſa transferat, quod oblatum eſt: vt deprehenditur manifeſtò in holocauſto, cùm totum in Dei honorem combureretur: in reliquis autem, aliqua rei oblatæ pars cedebat ſacerdoti, aut populo, quaſi diuina quadam redonatione ſignificaretur diuinorum cum homine initum conſortium, iuxta illud 1.Corint.10. qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris, quod etiam in noſtro ſacrificio obſeruatur: vbi de re ſacrificata ſemper ſacerdos, ſæpè etiã populus in ratione ſacramenti cõmunicat. Eſt etiam illa cauſa omnium ſacrificiorum cõmunis, vt in eis poſt lapſum primi hominis fuerit hæc immutatio neceſſaria, repræſentatio nimirũ mortis Dominicæ, quam oportebat in omnibus ſacrificiis repræſentari: cũ aliter Deo placere non poſſent, qui reconciliationem generis humani in morte Chriſti conſtituit, quæ fuit omnium ſacrificiorum finis & conſummatio: vt ſicut Deo Patri vitam & ſpiritũ voluntarius obtulit Chriſtus, & ſe ex viuo mortuum reddidit, vt eſſe humanum filij Dei, Patri Deo pro nobis donaret, ita in omni ſacrificio hæc immutatio repræſentata, ipſum Deo gratum & acceptum redderet: cùm non ſit aliud nomen in quo oporteat nos ſaluos fieri Act. 4. quamuis eam repræſentationem, alij expræſsè & explicitè profiterentur: alij verò implicitè tantùm, vt D.Auguſt. epiſt.120. ſignificat.

2.2.q.85.ar.3.ad 3.

Oblatio rei ſenſibilis immediatè Deo facta.

Immutatio.

Etymologia ſacrificii, & reſpondis definit.

Conſentit etiam nomen ſacrificij cum hac eius eſſentia, cum ſit idẽ, quod factio ſacri, quæ Græco nomine thyſia apertius exprimitur. dicitur enim propriè de his, quæ mactatione & iugulatione conficiuntur: licet Theophilactus ad ea propriè referat, quæ igne ſacrificantur, athicſtæ, quòd eſt thymiaſthæ ardere, vel ſuffitum edere, in comm. ad c.8. epiſt. ad Hebr. Euſeb. etiam lib.1. de præparat. Euangelica cap.6. refert Porphyrium in lib. de eſu carnium, diſſerentem contra ſacri-

ficia

ſicia Iudæorum,& contendentem antiquitus non aliter ſacrificatum eſſe, quàm per reſolutionem & exhalationem florum & herbarum in fumum,eumq; ſuffitum Grecè vocari thymiain, vnde dicta ſit thyſia. ſed certè nomen ſacrificij in omnem rem, quæ aliqua actione, vt mactatione, cõflagratione, in cultum Dei immutatur, omninò conuenit: licet deducatur à ſuffitu,fortaſsè,quia in ſcriptura dicitur Dominus odorari ſacrificij odorem: & conſtat antiquiora illa ſacrificia non fuiſſe exhalatione,ſed mactatione immutata,vt ſacrificium Abrahami,& Abelis conflagratione. aliud autem ſæpè eſt à quo imponitur nomẽ,aliud quod ex vſu ſignificat.vt immolare latinis dictum eſt à mola, & tamen transfertur ad ea,quæ gladio ſacrificantur, vt in illo,Pallas te hoc vulnere, Pallas immolat,& Geneſ.22.arripuit gladiũ, vt immolaret filium.vnde, quia ſacrificium habet cõiunctam multiplicem & operoſam actionem facere, plerumq; eſt idẽ,quod ſacrificare. ſic Euangeliſtæ dixerunt facere Paſcha, occidere Paſcha, immolare Paſcha.

Matth. 26. Mar.14. Luc.22.

CAPVT II.

¶ *Sacrificij diſtinctio,& ſpecies.*

EXplicauimus generalem & propriam ſacrificij rationem,deinde formę & ſpecies diſtinguendæ ſunt, vt ad noſtrum ſacrificium ordine perueniamus.in ſacrificio igitur generali,vt admonui, continentur omnia officia virtutum & actiones: cùm omnes ab vna religionis virtute,in Dei honorem,cultum,& reuerẽtiam referri poſſint,vt prius admonui.in ſacrificio autem ſpeciali & proprio,quæ fuerint formæ in lege naturæ nõ conſtat, niſi de expreſſis in ſancta ſcriptura, vt Abelis, Noei, Abrahami, Iacob,& aliorum quorundam: in lege autem veteri tribus modis diſtingui poſſunt,ex materia, forma & fine.Ex materia viuenti,& animata,dicebatur victima,nõ tamen ab ea, ſed à deuictis hoſtibus,cùm ea de cauſa offerretur,nomẽ habens.ex materia autẽ inanimi erat multiplex, vt materia ſolida & ſicca, ex farre, ſale, ſimila, & huiuſmodi: & quę immolatio à mola latinis dicitur:& ex materia liquida,vt vino,vnde libamen dictũ eſt.Ex forma autem faciendi,cruenta ſacrificia diſtinguebãtur,vt aliud eſſet holocauſtũ,quòd tota hoſtia cremaretur, ex bobus,ouibus,capris,auibus:aliud eſſet pacificũ,cujus vna pars Deo cedebat cremata in altari,altera ſacerdoti, tertia offerẽti, vt ab illis comederetur.tertiũ erat pro delicto per ignorantiã commiſſo, cuius vna Deo cedebat cremata in altari,altera ſacerdoti.niſi pro ſeipſo offerret: tunc enim totum cremabatur:quartum pro peccato ex paſſione,aut ſcienter commiſſo. Ex adiuncto etiam diſtingui poteſt ſacrificium, vt aliud ſit abſolutum,independens, & nõ relatum ad aliud, nec in commemoratione alterius poſitum:alterum ſit dependens & ad aliud relatum,cuius eſt ſignificatiuum & commemoratiuum. primi generis tantùm eſt ſacrificium crucis: alterius generis ſunt cætera omnia ſacrificia,quæ vel præceſſerunt in lege naturæ, vel quæ in veteri lege ſecuta ſunt,vel ipſum nouæ legis ſacrificium,quod in figura panis & vini offertur:cùm hæc omnia ad ſacrificium crucis tanquam ad finem,& primariam aliorum cauſam referantur,& ex illius commemoratione efficaciam,& vim deſumãt.Vnde qui in definitione proprij ſacrificij,cõmemorationẽ collocaret, vitioſam definitionẽ redderet,quia perfectiſſimũ crucis ſacrificiũ excluderet:qui autẽ poneret ſignum, nullum excluderet ſacrificium,quod fecit D.Aug.cùm ait,viſibile ſacrificium eſt,inuiſibilis ſacrificij ſacramentũ,hoc eſt ſacrũ ſignum.ipſa enim oblatio Chriſti in cruce Auguſtiniano more, ſignum fuit ſui interni ſacrificij.His diuiſionibus breuiter omnia veterũ ſacrificiorum,& noſtrorũ genera & ſpecies cõprehendimus.eſt autem,vt eorũ omnium cõmunis illa definitio proprij ſacrificij,paulò ante explicata: ſic etiã finis,vt fiant in honorẽ & cultum Dei, quẽ propriè latriam dicimus; cuius rationes ex naturę inſtinctu,ſcriptura,& Patribus colliguntur. Ex natura quidẽ,quia ex inſita & naturali propẽſione ducimur, ad publicè coram omnibus agnoſcendũ ſupremum Dei dominium,idq; fit viſibilibus ſacrificijs,vt

Leuit 2. Sacrificiorũ diuiſio 1. 2. q. 102. art. 3. ad 8.

Leuit.1.3.4.5 & 6.

Lib.10.de ciu. c.5.

Sacrificiorum idem finis eſt, cultus Dei externus & ſenſibilis, quo interiorem ſignificaret.

ex omniũ gentium moribus colligitur: cũ nulla vnquã fuerit tam barbara gens, quæ ſacrificia nõ fecerit, vt inquit D. Aug. li. 10. de ciuit. c. 4. iis quos, aut putauit, aut credidit, aut finxit eſſe deos. ſed hoc manifeſtiùs deprehenditur in populo Dei: & priuſquã in Gẽtilitate, vt in duobus primis fratribus Gen. 4. in altari & ſacrificio Noei egredientis de arca Gene. 8. in Abrahamo cumprimum benedictionis omniũ gentium promiſſionẽ accepit: in Melchiſedech, in Iob, in reliquis ſanctiſſimis Patribus: qui omnes, aut libera animi inductione, aut diuina reuelatione, pro illorũ temporũ conditione ſacrificauerunt.

2. Quòd vero in rebus ſenſibilibus ſacrificia perficiẽda ſint, cauſa eſt ipſa natura hominis, quę cũ corpore & anima conſtet, quæ rerũ intelligentiam ex ſimulachris rerum ſenſibilium deducit, rebus ſenſibilibus maximè permouetur: & quia homo non modò animum, ſed ſeipſum totum, ipſumq; vniuerſum ſua cauſa conditum, ipſumq; Chriſtum propter nos natum & ſacrificatũ, Deo debet: ideò oportet externo aliquo ſacrificio profiteri hoc ſupremum Dei dominium, & maxima erga nos beneficia.

De ſacrificio carnis humanæ.

Niſi enim Deus nobiſcũ indulgenter ageret, & prouideret, ne graues abuſus ex mutua cæde ac ſanguine cõtingerent, iuſtè exigeret à nobis, vt nos ipſos, aut chariſſimos liberos, aut de humano genere ac ſanguine aliquid, in naturæ tributum Deo penderemus: ſed hoc voluit aliis rebus cõmutarį, vt in primogenitis, qui Dei erant, in lege commutationẽ admiſit Exod. 34. & cũ iuſtè Abrahæ præcepiſſet vnigeniti filij oblationem, tamen obedientia & ariete contentus, non acceptauit. nec vnquam voluit hoc genus hoſtiæ per ſe licitum eſſe: & ideò temerarium iudicatum eſt facius Iepthe Iud. 12. in filiæ immolatione, vt aſſerunt Nazianz. de Machabæis, Ambroſ. lib. 3. offic. c. 12. Hieron. Ierem. 7. Auguſt. li. 7. qq. in lib. Iudic. *Gen. 22.* In ſolo Domino IESV acceptum fuit humanæ carnis ſacrificium: quòd ea tantum placare poſſet Deum, vt 3. p. de ſatiſfactione Chriſti oſtenſum eſt. ſic impuri ſpiritus, quia ſciebant tale aliquid Deo deberi, fecerunt cultores ſuos ſacrificare filios ſuos & filias dæmonibus, & ſanguinem innocentem effundere. vnde eleganter Euſebius lib. 1. de pręparat. Euang. c. 10. in rebus viuis, inquit, fidelibus ſua ſacrificia præſcripta fuiſſe: quia vitam propriam Deo debemus: & ideò animam, ſeu ſanguinem beſtiæ, eſſe pro anima noſtra commutationem: & animal capite comprehenſum ſacerdoti in lege ſiſti, & ab eo manus capite imponi, quòd ſit hoſtia & precium pro capite offerentis.

Eſt etiam alia ratio externi ſacrificij in rebus ſenſibilibus politi: vt quoniam ad ſocietatem nati ſumus, & reſpublica ſine religione conſtitui non poteſt, hæc ſacrificia publicè & ſenſibiliter fierent, vt eorum commercio coaleſcerent in eandem religionem homines, & ea ratione, in eandem rempub. 3.

CAPVT III.

¶ *De miniſtro ſacrificij.*

Sacrificii miniſter ſacerdos, vt ſint hæc tria coniuncta, lex, ſacerdos, ſacrificium.

Explicauimus quid eſſet proprium ſacrificium, quæ eius diuiſiones, quis finis, & materia in qua fieri poſſet: de ipſius miniſtro ſtatim dicendum erit, vt tota generalis ſacrificiorum ratio perfecta ſit, antequam ad noſtrum ſpeciale & proprium nouæ legis ſacrificiũ deſcendamus. Sacerdos igitur eſt ſacrificij proprius & legitimus miniſter, vt hæc ſint neceſſario & indiſſolubili nexu coniuncta, lex, ſacerdos, ſacrificium. Sic D. Paulus Hebr. 5. omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quę ſunt ad Deũ, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis. & c. 7. ſub ſacerdotio, inquit, Leuitico, populus accepit legẽ, hoc eſt, factus eſt legalis nenomotheto, & mutatione legis, cõſtat mutari ſacerdotẽ, & ſacrificiũ. Ratio eſt, quia ſicut per religionis priuatos & internos actus, fit quędã cuiuſq; hominis cũ Deo ſocietas, ita per publica & externa ſacrificia à legitimis adminiſtrata ſacerdotibus, fiunt ſocietatis fœdera, cùm hominũ inter ſe, tum etiam inter rẽpub. & Deũ, de illi ſeruiendo, & ab illo viciſſim beneficia recipiẽdo, vt ſimus illi in populũ, & ille rurſus ſit nobis in Deũ. Tale fœdus fuit,

ædificata

Reſpub. conſtituitur ſacrificio externo, per legitimum ſacerdotem procurato.

Gen.28.

Gen.15.

ædificato altari, inter Iacobũ, eiuſq; familiam, & Dominũ tale pactum inierat prius Abraham pro ſe & ſemine ſuo per ſacrificium: ſimilibus etiam; quaſi ſacrificiorum pactis conuentis, dæmones ipſi non ſolùm certas perſonas, ſed hominum conuentus maximaſq; nationes ſibi ſociarunt. Neque alio fundamento reſpub. Gentilium conſtitui poterant, hoc tantùm à legitimis ſocietatibus differentes, quòd ea, quæ gentes immolant, vt inquit Paulus, 1.Cor.10. dæmoniis & non Deo immolant. Vnde Ariſtot. lib.12. metaph. ad populum continendum, ſacrificiorum religionem conſtitui oportere tradit: & Ethic.6. inter magiſtratus, ſine quibus reſpub. conſiſtere non poteſt, numerat ſacrificos, illiſq; in ciuitate principem locum tribuit lib.7. polit. c.8. & ſi memoria vetera repetamus, nullam vnquam videbimus, iuxta naturæ præſcriptum, inſtitutam rempub. ſine ſacrificio. Non ſolùm autem legitimus Dei populus diſcernitur ab aliis non rite conſtitutis, ſacrificiis legitimè procuratis: ſed etiã eiuſdem populi & Eccleſiæ Dei varij ſtatus, eiſdem diſtinguntur. ſic cap.7. epiſt. ad Hebr. concluditur veteris legis abrogatio, ex ſacerdotij Leuitici mutatione, vt lex vetus ſit abrogata, ſed per aliam legem, non quæ careat ſacerdote, ſed quæ ſummum habet ſacerdotem, eumq; iureiurando factum: quia mutatio ſacerdotij & ſacrificij, non autem ſublatio & abrogatio illius, quamcunque reipub. formam in populo fideli conſtituit. ſic Daniel cap.3. deſcribens rempub. in religione valdè perturbatam, & in atheiſmum inclinantem, inquit, eſſe populum ſine holocauſto, ſacrificio, oblatione, incenſo. Vnde obſeruandum eſt, omnem comparationem variorum ſtatuum, fidelium, aut infidelium, ſemper habere in ſcripturis coniunctam comparationem ſacrificiorum. Vna comparatio, & antitheſis Malach. cap. 1. proponitur, ad exprimendam tranſlationem veterum ſacrificiorum in noſtram oblationem. oppoſitio autem fit inter homogenea, vt eſſe debet in omni comparatione, vt opponatur ſacerdos ſacerdoti, ſacrificium ſacrificio, altare altari, locus loco, panis pollutus, animalia cæca & clauda, oblationi mundæ, contemptus nominis, gloriæ nominis apud gentes futuræ. vt autem intelligamus prophetam

Comparationes ſtatuum habet coniunctam ſacrificiorum cõparationem.

locutum de ſacrificiis propriis, ſic principiò ſacerdotes compellat. Ad vos, o ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & offertis ſuper altare meum panem pollutum, & cæcum, & claudum, & debile immolatis, non eſt voluntas mihi in vobis, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus. quibus verbis extremis, verum & proprium ſacrificium, ex eius effectu deſcribitur, nempè cultu Dei externo, vt colligitur ex illo Pſal.28. Afferte Domino patriæ gentium, afferte gloriam nomini eius, tollite hoſtias. Hanc autem oblationem mundam, eſſe ſacrificium noui teſtamenti proprium, externum & viſibile, non internum & ſpirituale, hæc argumenta oſtendunt. primùm, verbum, ſacrificare, & offerre, per ſe ſumptum ſine particula diminuente, de proprio ſacrificio & externo tantùm dicitur: cùm verò dicitur hoſtia laudis, hoſtia vociferationis, ſacrificium cordis tribulati, aut contriti, impropriè dicitur ſacrificium. Secundò, ſacrificium, de quo propheta loquitur, eſt vnum: ſpiritualia autem ſacrificia tot ſunt, quot Chriſtianitatis opera. Tertiò, ſacrificium nouæ legis & gentium, non ſunt Iudæorum: ſpiritualia verò precum & operum, Iudæis nobiſcum communia ſunt. Quartò, ſacrificium, de quo Malachias, Iudaicis ſuccedit, & eorum loco offertur: ſed oratio, ieiunium, cæteraq; charitatis opera, nullis ſacrificiis ſuccedunt, ſed cuilibet generi coniunguntur. Quintò, aduerſariorum maximè iudicio, opera noſtra ſunt inquinata, vt cumq; ſpecioſa videantur: ſed hæc prophetica oblatio per ſe munda eſt, & ita præ veteribus hoſtiis munda, vt à nobis, vel à peſſimis ſacerdotibus pollui omninò non poſſit, neque in aliam commutari, cùm vnica tantum ſit. Hoc argumentum aduerſariis debet eſſe firmiſſimum, vt confiteantur in Euangelio eſſe ſacrificium vnicum & perfectiſſimum. ſic etiam omnes Patres Eccleſiæ catholicæ de eodem ſacrificio prophetam intelligunt. Tertullianus lib. 3. contra Marcionem ad finem. Iuſtinus contra Tryph. Irenæus lib. 4. capit. 32. Hieron. Malach. 1. & Zachar. 8. Cyprian.

Malachiæ c.1. explicatio.

aduerſus Iud.lib.1.c.19. Euſe.lib.1.de dem. c.10. Cyril.lib.de adorat.in ſpiritu & verit. Chryſ.In Pſa.95. Aug.lib.1.cót.aduerſ.leg. c.8.& lib.18. de ciuit.c.35. Damaſ.lib.4.de fid.orthod.c.14. Theod.Malac.1. Quòd ſi aliquãdo ſacrificium noſtrũ,oblatio precũ à veteribus dicta eſt, nó eſt ad tollendam proprietatẽ externi ſacrificij, quã ſemper confirmãt,& ratam haberi volunt: ſed ad ſignificandũ,quod eulogia, benedictione & prece myſtica,hoc eſt certa verborum forma, noſtrũ ſacrificium perficitur: cùm nõ habeat craſſam & carnalẽ, cruentamq; conſecrationẽ,aut immolationem,ſicut victimę Iudaicę,ſed myſticã & in myſterio. de quã ratione dicendi, dictũ eſt à nobis, cùm de formis omniũ ſacramentorum generaliter diſputauimus. Comparationem eandem inter Iudęos & Chriſtianos,ſecundũ ſacrificij diuerſitatem propoſuit D.Paulus Heb.13.cũ altare noſtrum,thyſiaſteriõ ſacrificatoriũ, opponit Iudæorũ tabernaculo:habemus,inquit altare, de quo nõ habent poteſtatẽ edere,qui tabernaculo deſeruiunt. cũ autem liceret Iudæis credere in Chriſtũ, & interiora cordis ſacrificia colere:certè altare vocat in quo per cõſecrationem, corpus Chriſti offertur. Sed plenior eſt comparatio illa Pauli 1.Corint.10. inter ſtatus tres,duorũ fidelium, tertij prophani,in analogia ſacrificiorũ: vt conſtet noſtrum ſacrificiũ ſemper veris & proprijs ſacrificiis cõparari. Prima cõparatio eſt cũ hoſtiis Iudaicis,in effectu,cùm ait, videte Iſrael ſecundũ carnem: nonne, qui edunt hoſtias,participes ſunt altaris? ſic viciſſim de noſtro ſacrificio, panis quẽ frangimus, nonne participatio corporis Dñi eſt? altera cõparatio cum infidelibus, cùm inquit, fugite à cultura,hoc eſt ſacrificio idolorũ: & reddens eius rei rationẽ,calix,inquit,cui benedicimus,nonne eſt cõmunicatio ſanguinis Dñi? id eſt,habemus alterum ſacrificiũ,latrię dęmonum repugnans. cùm enim ſacrificiũ perceptum faciat hominẽ participem eius,cui ſacrificatur,abſurdũ eſt, vt idẽ diabolo & Deo ſociatus ſit ſacrificio. Tandẽ concludit exactiorem comparationẽ his verbis,[quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. nolo fieri vos participes dęmoniorũ. non poteſtis calicem Dñi bibere,& calicem dęmoniorũ. nõ poteſtis menſæ Dñi participes eſſe, & dęmoniorũ menſæ.] in quibus calicem cũ

Comparationes Apoſtoli de noſtro ſacrificio.

lici,menſam menſæ,participationẽ participationi, immolationẽ immolationi opponit:idq; tantũ in Euchariſtia,nó in alio religionis ſacramento,vel officio. Ex his igitur cõſtet, nullum eſſe ſtatũ populi Dei, in quo non ſit ſacerdos & ſacrificiũ,quod ex huiuſmodi cõparationibus ſanctę ſcripturę colligendũ erat:dico autẽ proprium ſacrificiũ,externum & viſibile. Idẽ confirmari poteſt ex D.Aug lib.10.de ciuit.c.21.niſi enim ſacrificiũ eſſet adeò proprium diuini cultus & religionis,ſancti homines & angeli nõ tantopere reſugerent ſibi exhiberi,vt cõſtat Act.14. Apoc.19. Neq; etiã ſuperbi ſpiritus id tãtopere expeterent,vt ſibi diuinum honorẽ vendicent. imò,quod eſt in hoc argumẽto valdè obſeruandũ, hæreticorũ & infidelium gentilium opera effecerunt aliquando, vt in ipſa Euchariſtia ſibi cultus exhiberetur ad modũ ſacrificij,ad vſurpationẽ ſcilicet eius cultus,quẽ in hoc ſacramẽto Chriſtiani Deo exhibent. ſic teſte Iuſtino apol.2.in Mithrę myſteriis,noſtri ſacramenti cultus mimicè demoni repreſentabatur. ſic Peputiani & Cataphrygæ apud Aug.hereſi 26.& 28.& Epiphaniũ hæreſi.49.cõficiunt Euchariſtiam ex ſanguine,quẽ minutis punctionibus de infantũ corporibus exprimunt:& hoc inquit Epiph.ad apparatũ ſacrificij. Artotyritę cũ pane dñico caſeum offerebãt, quaſi ad ſacrificium pertinentem. fœdiora ſunt,quæ Manichæi,& Ophytæ,ad eandem rẽ excogitauerunt,quę narrauimus differentes de materia Euchariſtię:vt cõſtet,dæmonem, diuinitatis opinionẽ aucupãtem,his ſuperſtitionibus ad ſe transferre voluiſſe cultum ſacrificij Eccleſiaſtici in Euchariſtia poſitũ:quòd religio etiam falſa ſine ſacrificio,neq; nomẽ ipſum retinere poſſet. Noſtra verò tẽpeſtate per hæreticos id potius vult dęmõ efficere, vt omnis hic cultus ſacrificij,omninò auferatur. cuius cauſam rectè expẽdit Petrus Cluniaceñ. equalis Bernardi, in tractatu contra Petrobuſſianos, huius ſacrificij primos ferè hoſtes: nempè vt Chriſtiani, qui pluribus à Deo beneficiis affecti, ad ſacrificij obſequium præ omnibus aliis maximè tenentur, ſacrificiũ tamẽ è religione explodãt,atq; ita nuſquam ſit hoc eximiũ ſeruitutis genus,ſi ab his contẽnatur:cùm apud Iudæos propter tẽplum deſtructũm,eſſe nõ poſſit,& apud Sarracenos non ſit; quia nulla ſacrificiorum

Exempla bonorum & malorum, hominũ, & angelorum.

Diaboli ſtudium in auferendo noſtro ſacrificio.

rũ præcepta à Mahometo acceperunt.neq; deniq; apud Paganos,apud quos ita naturæ lumen extinctũ eſt, vt vix Deum eſſe cognoſcant.Cóſtat igitur ex his, in omni populo Dei,eſſe neceſſariò coniuncta cũ lege,ſacerdotem,ſacrificiũ, altare,quod eſt ſacrificatorium:& quia pertinent ad cultum Dei, quẽ latriam dicimus,ad profeſſionem ſupremi dominij,creationis,conſeruationis,& redéptionis,iure ſoli Deo ſacrificari poſſe, & illi erigi altaria: licet aliquando adiungatur, martyrũ,& beatorum grata recordatio, in quibus gloria & triũphus ſupremi ſacrificij crucis maximè conſpicitur. vnde nec ſacerdos dicere ſolet, offero tibi ſacrificiũ Petre, vel Paule,ſed Deo de illorum victoriis gratias agens,eorũ patrocinia implorat, vt ipſi pro nobis intercedere dignẽtur in cęlis,quorũ memoriam facimus in terris:vt inquit cõcil.Trid.ſeſſ.22.c.3.& can.5.ſi quis,inquit, dixerit impoſturã eſſe celebrare miſſas in honorem ſanctorũ,& pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda,ſicut Eccleſia intendit,anathema ſit.

Sacerdos, ſacrificium, altare, ſolius Dei propria ſunt.

CAPVT IIII.

¶ In nouo teſtamento Chriſtus Dominus eſt principalis & primus ſacerdos, qui ſeipſum immolauit,& nouum teſtamentum condidit.

EX his quę poſita ſunt, deinceps eſſe in Eccleſia Chriſti verũ &proprium ſacrificiũ, externum & aſpectabile, & quodnã illud ſit, & quę effecta,oſtendendũ eſt.Sit igitur hęc prima noſtra ſentẽtia,neceſſe eſt ſacerdotẽ Chriſtum perfeciſſe propriũ noui teſt. ſacrificiũ, quo ſeipſum immolaret,& idẽ nouum teſtamentũ ſanciret.Chriſtum eſſe ſacerdotẽ præfinitum à Deo,& non tã in vita ſua factum,quã planè natũ,expreſſum eſt Pſal. 109. his verbis:Tu es ſacerdos in ęternũ, ſecundum ordinem Melchiſedech, hoc eſt, nõ in ordine Aaronico, qui in lege inſtitutus eſt, ſed in ęterno illo Melchiſedech,cui & ipſe ordo ſacerdotalis in tribu Leuitica inſtitutus, decimas in Abrahamo obtulit, ab eo,vt maiore benedictionẽ accipiens:vt expẽdit exactiſſimè D.Paul.Heb.7.Voluit autẽ Deus,Chriſtum ſacerdotẽ redimere genus humanum à peccato, nõ alio opere,cũ plurimis poſſet, quòd eſſent ſingula infiniti valoris & pręti j,quã ſacerdotali. Cùm autẽ plurima ſint ſacerdotalia munera,vt orare,docere, diuina,iudicare de pertinentibus ad ſalutẽ,ſacramẽta adminiſtrare,ſacrificare, vt conſtat ex Leuit.Agæi & Malach.2.Deuter.17.Heb.5. & hæc Chriſtus per ſe ipſum cumulatiſſimè pręſtiterit:ſolo tamẽ ſacrificio crucis redemptionem noſtrã perfecit.ſic, cùm cętera perfeciſſet,adhuc tamen coarctabatur Luc.12. donec perficeret illud aliud,in quo vno poſitũ erat munus propriũ ſacerdotis,& noſtra redẽptio.ſic etiam loquitur cũ Patre Pſa.39. veluti paciſcẽs de hac ſumma volũtate, per ſacrificiũ implenda.Oblationẽ,inquit, & holocauſtũ,& pro peccato nõ poſtulaſti, ecce venio,in capite libri ſcriptũ eſt de me,vt facerem voluntatẽ tuam, hoc eſt,vt meipſum ſacrificẽ.ſic enim ad ſacrificium nouũ accõmodat D.Paul.Heb.10.& Ideò propter hoc ſacrificiũ ſubiungit inenarrabili ratione, nõ hominis mortalis, ſed Spiritus ſancti inunctione,prę omnibus participibus ſuis,iuriſiurandi ſermone,ſecundũ ordinem Melchiſedech,ęternũ ſacerdotem à Deo inſtitutum. de quo certè eſt ille grandis ſermo D.Pauli, & ininterpretabilis ad dicendũ Heb.5. Deinde ex c 8.eiuſdẽ ep.neceſſarium fuit huic ſacerdoti habere aliquid,quod offerat: tali verò ac tanto ſacerdoti excelſiori,& ad maximũ religionis opus, quod vnquam extitit nato & vocato, nihil fuit in omnibus rebus creatis accõmodatum & conueniens preter corpus ipſius:& ideò cætera ſacrificia hoc vno corporis ſui & impleuiſſe & abrogaſſe, illis verbis eiuſdem Pſalm. 39. expreſſum eſt: hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi. De qua re elegantiſſimè diſſerens Euſebius lib.7. demonſtr. Euang. capit. vltimo oſtendit, qua ratione Deus Pater ſummo ſacerdoti Chriſto aptauerit corpus ſacrificabile, vt habeat Eccleſia rationalem hoſtiam pro brutis victimis: & quomodo hæc coaptatio humanitatis Chriſti ad ſacrificium in capite libri deſcripta fuerit, quaſi omnium myſteriorum maximum. Vnde Auguſt.lib.4.de Trinit.c.14.quis,inquit,tã iuſtus & ſanctus ſacerdos,quã vnicus filius Dei?quid tã congruenter offerretur pro hominibus,& ab hominibus,

D. Th. 3.p.q. 22.

Chriſtus in alio ordine quã Leuitico ſacerdos.

Sacerdotis varia munera.

Proprium munus,eſt ſacrificium.

Victima Chriſto ſacrificanti congruens, tantùm eſt corpus ipſius,vt ea iuſtiſſimè genus humanum redimi poſſet.

bus,quã humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quã caro mortalis? quid tam mundũ pro vitiis mortaliũ, quàm caro nata ex vtero virginali? & quid tã gratè offerri & ſuſcipi poteſt, quã caro ſacrificij noſtri,corpus effectũ ſacerdotis noſtri. Cogitemus igitur,quãta ſit hęc ſapientia Dei,qualẽ legem,quã excelſum ſacerdotẽ, quàm mundam,dignam,& in ſeipſa infinitè placentem Deo hoſtiam habeamus: cuius ſola ſigna in veteri & naturę lege ita Deo placuerunt,vt ex eis,odorem ſuauitatis odoratus eſſe dicatur,Gen.8.certè,qui reſpexit ad Abel & munera eius,quomodo non reſpiciet in faciem Chriſti ſui,cuius ipſa perſona per ſe in carne humana ſacrificata eſt,ſuprà quam dici poteſt grata,eadem hoſtia & ſacerdos exiſtẽs? Vnde ſunt illa Epheſ.5.Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis,oblationẽ & hoſtiã Deo in odorẽ ſuauitatis,& Heb.9. Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorũ bonorum per amplius & perfectius tabernaculum,non manu factum,ideſt,nõ huius creationis,ſed per proprium ſanguinem,introiuit ſemel in ſancta,ęterna redẽptione inuẽta.ſi enim ſanguis hircorũ & taurorũ & cinis vitulæ aſperſus,inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis:quãto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit,immaculatũ Deo,emũdabit cõſcientiam noſtrã ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti? Effectum eſt igitur,Chriſtum à Deo ſummum ſacerdotem inſtitutum,vt ſuo ſacrificio redimeret, & mundaret genus humanũ à peccatis iuſtiſſimè: & ideò huic muneri non potuiſſe aliam victimam congruẽtem accomodari, niſi corpus ipſius, quod cum eſſet Dei & hominis, & & mori potuit, & ea mors ſponte pro peccatis oblata, infinitè Deo placere, vt principio huius 3. p. Theologiæ oſtenſum eſt. quomodo autem in ſacrificio Chriſti,nouũ teſtamentum ſancitum ſit, ſecunda concluſione ſtatim conſtabit.

C A P V T V.

¶ *De ſacrificio crucis, & Eccleſiæ, atque eorum diſtinctione.*

Sacrificiũ Chriſti ad redẽptionem & ad cultũ Eccleſiæ Chriſtianæ perpetuum. & illius ſufficientis redemptionis efficacem applicationem.

ALtera ſententia de eodẽ ſacrificio ſit: hoc ſacrificium Chriſti nõ tantum debet redimere homines à ſeruitute peccati,ſed etiam permanere in religione Chriſtiana: illud in cruce,hoc in vltima cœna inſtitutum eſt, vt illud vnicũ ſit, hoc verò permaneat in æternum in Eccleſia,& ſæpiſſimè repetatur. Prior pars huius ſententię,de ſacrificio Chriſti in cruce vnico,perfectiſſimo & ſufficiẽtiſſimo, & ideò non amplius repetendo,adeò expreſſa eſt,& cõfirmata à D.Paulo in ep.ad Heb.c. 9.vt omninò extra cõtrouerſiã poſita ſit. Intelligo autẽ in ſacrificio crucis, non tantum rẽ oblatam Chriſtum,ſed etiã modum offerendi in propria ſpecie, per verã & propriã, mortẽ,qua anima à corpore ſeparatur. hoc igitur ſacrificiũ Chriſti per ſanguinem impleuiſſe omnia ſacrificia vetera, in qua nulla fuit ſine ſanguine mundatio, cũ oſtendiſſet D.Paul.eod.c.cõcludit, Chriſtũ per hoc ſacrificiũ non introiſſe in ſancta manuſacta, vt veteres ſacerdotes, ſed in ipſum cælum: neq; vt ſæpè offerat ſemetipſum, quemadmodũ Pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno: alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mũdi: nunc autẽ ſemel in conſummatione ſęculorũ,ad deſtructionẽ peccati per hoſtiam ſuã apparuit.& quemadmodũ ſtatutum eſt hominibus ſemel mori,poſt hoc autẽ iudiciũ: ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorũ exhaurienda peccata:ſecundò ſine peccato apparebit expectãtibus ſe in ſalutẽ. Et c.10. omnis, inquit, ſacerdos preſto eſt quotidie miniſtrãs,& eaſdẽ ſępè offerens hoſtias,quę nunquã poſſunt auferre peccata: hic autem vnã pro peccatis offerens hoſtiã in ſempiternũ ſedet in dextera Dei:de cętero expectãs, donec ponãtur inimici eius ſcabellũ pedum eius. vna enim oblatione conſummauit in ſempiternũ ſanctificatos.ſentire autẽ Paulũ de ſacrificio Chriſti in propria ſpecie per mortẽ,cõſtat apertiſſimè, cùm eum apellet ſacrificium in ſanguine,eiſdem capitibus 9. & 10. Eiuſdẽ rei eſt altera ex D.Paulo collecta demonſtratio:quia ſacrificium conſummatiuum nõ poteſt nec debet eodẽ modo repeti:cũ nõ ſit ad vllius alterius pręſtãtionis recordationẽ, ſed ipſo actionis genere in ſe abſolutũ & perfectum, redẽptionis opus pleniſſimè abſolués: at ſacrificiũ Chriſti in cruce conſummatiuũ fuit omnium aliorũ: non debet igitur eodem modo repeti.itaq; non ſolũ, quia Chriſtus reſurgens ex mor-

tuis iá nó moritur, ſacrificiũ crucis iterari & repeti nó debet: ſed etiã quòd ex propria ratione ſit cõſummatiuũ, perfectũ & abſolutũ, id ſignificauit D.Paul.Heb.7.ad finem, his verbis: lex enim homines cõſtituit ſacerdotes infirmitatẽ habentes, ſermo autẽ iuriſiurandi, qui poſt legẽ eſt, filium in ęternũ perfectum. ſic enim reddit rationẽ, cur ſemel tantũ ſeipſum obtulerit per mortẽ. Poſterior p. eiuſdem ſententię & cõcluſionis, quod in vltima cœna ſit noſtrę religionis propriũ ſacrificium inſtitutũ, quod ęternũ in Eccleſia Chriſti debeat permanere, nõ ſignificat eſſe duo ſacrificia diſtincta ratione rei oblatæ, vnũ in cruce, alterũ in cœna, cũ vtrobiq; eadẽ omnino res Chriſtus Dñs offeratur: ſed in modo offerẽdi eſſe diſtincta. ibi enim oblatus eſt in propria ſpecie & mortali, hic offertur in aliena immortalis, & impaſſibilis exiſtens: non ſolũ, vt in ſacramẽto, ſed vt eſt in ſe: ibi ad mortẽ, hic ad mortis gratiſſimã recordationẽ, ibi ad meritũ, ſatiſfactionem & redẽptionem ſufficientiſſimã: hîc ad efficaciã, participationem & applicationem eorundẽ. Itaq; hæc tria ſacrificia Chriſti, in cruce, in cœnaculo, in Eccleſia ſacerdotũ miniſterio, in re oblata, in principali offerẽte, in ordine offerẽtis Melchiſedeciano cõueniunt: in modo autẽ offerendi aliiſq; accidẽtibus differũt, & eſt aliquid ſingulorũ proprium. Cõſtat enim rẽ oblatam eſſe Chriſtũ, principalẽ offerentem eundẽ eſſe, per ſe quidẽ, & immediatè in cœna, & cruce, miniſterio autẽ ſacerdotum in Eccleſia: ſed in ea, impaſſibilis Chriſtus in ſe, & modo ſacramẽtali offertur, qui tamen in cœnaculo oblatus eſt paſſibilis & mortalis in ſe, licet modo ſacramẽtali impaſſibilis, vt ſupra cũ diſſererẽ de exiſtentia ſacramentali explicatũ eſt. quòd autẽ ſecundum eundẽ ordinem Melchiſedecianũ, ex hac diſtinctione conſtabit.

Sacrificium crucis, cœnaculi, & Eccleſiæ comparantur.

In ordine ſacerdotali eſt vocatio, inſtitutio, cõſecratio, & quaſi character & poteſtas, & eſt materia ad exercitationẽ eiuſdẽ poteſtatis. in ordine autẽ Melchiſedec eſt expreſſa vocatio & vnctio Chriſti, per quã accepit, vt homo, huius ſacerdotij poteſtatẽ, dicente Deo Patre, tu es ſacerdos in ęternũ ſecundum ordinẽ Melchiſedec: eſt materia in qua exercetur hic ordo, panis & vinũ, in quibus tantum legitur ſacrificaſſe Melchiſedec. Ex hac huius ordinis vocatione colligit D.Paul.Heb.7. huius ſacerdotij antiquitatẽ, perfectionem & cõſummationẽ, ſtabilitatem & immutabilitatem.

Omnia ſacrificia conſummauit Chriſtus in ordine Melchiſedec.

Antiquitatẽ quidem, quia Melchiſedec in ſancta ſcriptura deſcribitur ſine patre & ſine matre, neq; initiũ dierum, neq; finẽ vitę habẽs, manens ſacerdos in ęternum: perfectionẽ verò, quia benedixit Abrahę, in quo erat Leuiticus & Aaronicus ordo, & ab illo decimas accepit: ſine vlla autẽ contradictione, quod minus eſt à meliore benedicitur. Perfectionẽ etiam illa oſtendũt, quòd ſacerdotium Leuiticũ, vt infirmũ & imperfectũ cedit Melchiſedeciano, reprobatio, inquit, fit pręcedẽtis mandati propter infirmitatẽ eius & inutilitatẽ: nihil enim ad perfectũ adduxit lex, introductio verò melioris ſpei, per quã proximamus ad Deum. ſi enim cõſummatio per ſacerdotium Leuiticum erat, populus enim ſub ipſo legẽ accepit, quid adhuc neceſſariũ fuit ſecundũ ordinẽ Melchiſedec, aliũ ſurgere ſacerdotẽ, & non ſecundũ ordinẽ Aaron dici? eſt autem Dñs ortus ex tribu Iudæ, in qua nihil Moyſes de ſacerdotibus locutus eſt. Stabilitas deniq; & immutabilitas eiuſdẽ ſacerdotij colligitur, quia cũ ſacerdos Chriſtus maneat in ęternũ, ſempiternum, ſtabile & immutabile habeat ſacerdotiũ neceſſe eſt, ne ſacerdos ſine ſacerdotio eſſe dicatur.

Ordinis eiuſdẽ perfectio.

Aſſerimus igitur Chriſtũ ſacerdotẽ ſecundũ ordinem Melchiſedec, non ſolũ impleuiſſe huius ſui ordinis, ſed etiã ordinis Aaronici & cuiuſcunq; alterius ordinis omnia ſacrificia figuratiua, licet nõ ſemper ſacrificauerit in materia propria illius ordinis, nẽpè pane & vino. Sic Chriſtus in cruce impleuit omnia ſacrificia cruenta Aaronica, ſed non vocatione, aut deputatione Aaronis, verũ vocatione Patris ſecũdum ordinẽ Melchiſedec. Paulus enim apertè pronuntiat, conſummationẽ nõ eſſe per Leuiticũ, ſed per Melchiſedecianũ ordinem: cõſummauit autẽ & impleuit omnia ſacrificia vet. legis & naturę, ſiue eſſent cruẽta, ſiue nõ eſſent, cũ omnia eſſent vmbrę ſui ſacrificij abſoluti, quod in cruce perfecit: cõſummauit igitur ſecundũ ordinẽ Melchiſedec etiã in cruce, licet materia huius ordinis fuerit panis & vinũ. Sed in ordine, nõ ſolũ ipſa materia, quæ poſterior eſt, ſed multò magis & prius ipſa vocatio & poteſtas cõſideranda eſt: quare cũ in ſuo ordine debuerit omnia conſummare, & in cruce cõſummauerit, vt conſtat, in cruce etiam ſeipſum ſecundum

ordinem

ordinem Melchiſedec obtuliſſe fatendum eſt. Sed apertius concludamus: ſi Chriſtus in poteſtatẽ ordinis Melchiſedec vocatur, vt conſummet omnia ſacrificia, & vt ęternum permanens ſacrificiũ inſtituat, vtrũq; erit Chriſti in eodem ordine: ſed illud in cruce, hoc in cœna impleuit: in vtroq; eadem res oblata, ſed modus offerẽdi diuerſus: illud independens, conſummatiuum, & redemptiuum, hoc applicatiuum, & cõmemoratiuum alterius, & noui populi diſtinctiuum, vt ſtatim conſtabit. Aſſerimus etiam in propria materia eiuſdem ordinis Melchiſedeciani, impleuiſſe figuram Melchiſedec: indignum enim eſſet, vt qui exactè cõpleuit omnes figuras poſitas in alieno, hoc eſt naturali & Aaronico ordine, vnã illuſtriſſimam figuram, eamq; ſolam, in ſuo ordine, ſimili ſacrificio nõ impleret. Non potuit autem Melchiſedec omnẽ materiam ſacrificabilẽ à Chriſto vſurpatã imitari: quia non potuit nec debuit ſe neci ad ſacrificium tradere: & ideo illud tantũ præfigurauit ratione materiæ, quod in religione perpetuò futurum eſſet, & continenter repetendum. Sic, vt veritas figurę omninò reſpondeat, non dubitamus affirmare Melchiſedec, nõ ordine primogeniturę, aut carnalis ſucceſſionis, ſed ſpeciali mandato & vocatione ſacerdotẽ inſtitutum, vt colligitur ex Epiph. hereſi 55. eidẽ ſancta ſcriptura proprium ſacrificium tribuit in pane & vino ex inſtitutione Dei: cũ anteà hoc genus ſacrificij apud Patres non extiterit, & in lege naturæ cruenta ferè eſſent vniuerſa, ad imitationem Abelis, potius quã Caini. Eundem ſummum ſacerdotem, & eximiũ ſupra omnes alios, videtur ſancta ſcriptura innuere, vocans ſacerdotem Dei altiſſimi: cũ hoc genere dicendi, ſoleat exprimere excellẽs aliquod officiũ circa filium Dei, reſpectu æterni Patris, qui nomine altiſſimi plerumq; exprimitur, vt Luc. 1. virtus altiſſimi, & filius altiſſimi, & propheta altiſſimi: vt intelligatur Melchiſedecũ aliquod peculiare officiũ in myſterio geſiſſe, quod poſteà ab ipſo filio Dei conſummãdum ſit, erga æternum Patrem ſuum.

Melchiſedec, quare non vmbra Chriſti ſacerdotis.

CAPVT VI.

¶ *Sacrificium proprium & permanens religionis noſtræ, in vltima cœna inſtitutum eſt, non in cruce.*

EXplicauimus & oſtẽdimus Chriſtum Dominum, omnia vetera ſacrificia in eodem ordine Melchiſedec impleuiſſe: deinceps probanda eſt illa pars ſententiæ propoſitę, hactenus explicata, quod in vltima cœna ſit noſtræ religionis proprium ſacrificium inſtitutum, non autem in cruce. Primò quidem, quia cũ in omni religionis ſtatu oporteat eſſe cum ſacerdote coniunctum ſacrificium, vt ex D. Paulo & ratione naturali oſtenſum eſt: & ſacerdotes eſſe in religione Chriſtiana, cùm ſit omnium, quæ fuerunt, aut erunt perfectiſſima, neceſſarium ſit: & Chriſtum Apoſtolos inſtituiſſe in vltima cœna ſacerdotes noui teſtamenti, ſemper credidit Eccleſia catholica ex illis verbis Domini, hoc facite in meam cõmemorationem, neceſſariò concluditur, abrogatis veteribus ſacrificiis, & nõ exiſtente alia victima noui teſtamenti accommodata & congruẽti, niſi carne & corpore Chriſti, vt colligit D. Paul. Heb. 10. ex illo Pſal. 39. hoſtiã & oblationem noluiſti, corpus autẽ aptaſti mihi: vel eſſe ſacrificiũ noui teſtamẽti proprium, quod in cruce perfecit Chriſtus, vel quod in vltima cœna in figura panis & vini, quia vtrobiq; Chriſti caro realiter cõtinetur, vt ſuo loco oſtendimus: ſed nõ poteſt eſſe noſtræ religionis permanẽs & proprium crucis ſacrificiũ: erit igitur, quod in vltima cœna inſtitutũ eſt in pane & vino: cũ alibi non ſit vera Chriſti caro, quæ ſola in religione Chriſtiana ſacrificari poteſt & debet. huius argumentationis vis ex aſſumptione pendet: & in ea à nobis diſſident omnes aduerſarij, ſiue Lutherani, ſiue Sacramentarij, ſtatuentes ſacrificiũ crucis, noſtrę religionis propriũ & vnicũ, quòd amplius repetendum non ſit: quia cũ caro Chriſti tantùm ſit ſacrificabilis in nouo teſtamento, & eã in Euchariſtia per ſe exiſtere negent, licet Lutherani in ipſa ſumptione exiſtere concedãt, retinẽtes poſitionẽ hãc falſam, negant in Euchariſtia eſſe poſſe ſacrificium, quia neque volunt eſſe in ea veram & realem carnem Chriſti: nos autem

quod

quod ſemper docuit Eccleſia catholica, vt
carnẽ Chriſti in Euchariſtia retinemus, ſic
etiã ſacrificiũ, & hoc eſſe propriũ noſtræ re
ligionis, non autẽ illud crucis: hoc eſt, licet
illud crucis fuerit abſolutum & perfectiſſi-
mũ, in quod tanquã in veritatẽ vetera om
nia terminata ſint, & noſtrum in figura pa
nis & vini referatur: illud tamen nõ debet
permanere & repeti in religione noſtra,
quæ ſine ſacrificio exiſtere non poteſt, vt
oſtendimus: quia iterum Chriſtus poſt re-
ſurrectionem pati non poteſt Rom. 6. ſed
alterum in figura panis & vini, eandẽ car-
nem Chriſti continens impaſſibilem in ſe,
& in modo exiſtendi, vt ita ſit eadem res
oblata, caro Chriſti, ſed offerendi & ſacrifi
cãdi modus diuerſus ſit. quare ſi caro Chri
ſti paſſibiliter ſacrificari non poteſt, vt in
cruce, reſtat, vt ſacrificetur impaſſibiliter
in ſacramento Euchariſtiæ: & ideò hęc ve
rè ſit proprium noſtrę religionis ſacrificiũ,
in vltima cœna Domini inſtitutum, quę eſt
noſtræ aſſumptionis firmiſſima confirma-
2. tio. Secundò idem confirmatur, quia ſacri-
ficium, quod conſtituit & diſtinguit ſtatũ
Eccleſiæ, proprium'q; eſt noui teſtamenti,
eſt ritus à Deo pręceptus Eccleſię, alioquin
non poſſet ipſam extrinſecus diſtinguere,
quod eſt de ratione ritus & ſacrificij pro-
priè ſumpti: ſed ſacrificium crucis ſoli Chri
ſto, non autem Eccleſiæ præceptum eſt: le
gis ergo nouę cultus in eo non collocatur.
ſic D. Aug lib. 20. cõt. Fauſt. c. 21. ſacrificiũ
Eccleſię appellat ritum in manifeſtatione
noui teſtamenti præceptũ, pertinentem ad
illum cultum, qui latria dicitur, & vni Deo
3. debetur. Tertiò, immutabilitas & ęternitas
nouę legis, nõ ab alio quã à ſacerdotio ęter
no dependet: ſacerdotij verò ęternitas &
immutabilitas ne intelligi quidẽ poteſt ſine
proprio actu, hoc eſt ſacrificio, eoq; æter-
no ac non reprobabili mandato, ſicut man
datũ vetus Heb. 7. dicitur eſſe reprobatum
propter infirmitatem & imperfectionem:
actus verò ſacerdotij Chriſti in cruce non
fuit æternus: ergo æternitas noſtræ legis in
ipſo crucis ſacrificio conſtitui nõ poteſt, li-
cet ab eo efficiatur. Sacrificiũ enim Chriſti
in cruce, cauſa fuit inſtituendi nouũ cultũ,
quo lex à lege diſtingueretur, cũ omnia ve
tera ſacrificia impleuerit & antiquauerit:
ſed non fuit ipſa ratio & forma diſtinctio-
nis externę, vel conſtitutionis vllius peculia
ris teſtamenti, & noui ſtatus Eccleſiæ: cùm

Sacrificiũ crucis veteribus ſucceſſit, vt conſummatiuũ: ſacrificium miſſæ, vt noui populi & Eccleſia formaliter diſtinctiuum.

nõ poſſit ſenſibiliter in ipſa Eccleſia, vt for
male & externũ diſtinctiuum permanere.
qua ratione ſępè aſſerunt Patres, vetera ſa- 4.
crificia mutata eſſe, nõ in ſacrificiũ crucis,
quamuis illorũ veritas & complementum
ſit, ſed in ſacrificiũ Eccleſię, vt ſicut illa ve
terem populũ diſtinguebant, & in ſuo ſta-
tu conſtituebant ſenſibiliter, ſic nouum po
pulum diſtinguat & conſtituat, non ſacrifi-
cium crucis, ſed Eccleſiæ viſibile in figura
panis & vini. itaq; neq; ſacrificiũ crucis ve
teribus, vt formaliter diſtinctiuum religio-
nis ſucceſſit, neq; noſtrum Eccleſiæ ſacrifi
cio crucis ſuccedit, ſed ab illo & priora illa,
& hoc vnum poſterius dependent, & illius
virtutem & ſufficientiam applicant his, pro
quibus offeruntur. & idcirco D. Paulus cũ
ex tranſlatione ſacerdotij, mutationem le-
gis concludit, non tam peculiariter reſpicit
illũ vnicum actum ſacerdotalem Chriſti, in
cruce peractũ, quã totum officium noſtri
ſacerdotij & ipſius, incœpti in Chriſto, &
per eũ, nouum cultum & æternũ nou. legi
congruentẽ conſtituentis. ſic D. Aug. li. 17.
de ciu. c. 20. menſa, inquit, quam ſacerdos
nou. teſt. exhibet, de corpore ac ſanguine
ſuo eſt. id eſt enim ſacrificiũ, quod ſucceſ-
ſit omnibus ſacrificiis, quæ immolabantur
in vmbra futuri. propter quod etiam ag-
noſcimus vocem illam in Pſalm. 39. eiuſdẽ
mediatoris, corpus autẽ aptaſti mihi: quia
pro illis omnibus ſacrificiis & oblationibus
corpus eius offertur, & participantibus mi
niſtratur. non ſolùm igitur ad crucem, ſed
etiam ad menſam coaptatur corpus Chri
ſti pro reliquis ſacrificiis: vnde idem Aug.
lib. 1. contr. aduerſar. leg. cap. 18. vetera, in-
quit, ſacrificia erant vmbræ ſacrificij Eccle
ſiæ. de eadem re Damaſ. lib. 4. de fid. c. 14.
Iſidor. lib. 1. de offic. c. 17. Chryſoſt. hom.
83. in Matth. in illis verbis Domini ad Apo
ſtolos, [hoc facite] & nouum inſtitutum
ſacrificium, & vetus phaſe abrogatũ, quaſi
dicat, hoc quod ſacrificaui, vos deinceps ſa
crificate, & nihil præterea. Sed omniũ ma-
ximè D. Leo ſerm. 8. de paſſione, nunc, in-
quit, carnaliũ ſacrificiorum varietate ceſ-
ſante, omnes differentias hoſtiarum vna
corporis & ſanguinis tui implet oblatio: &
ſicut vnum eſt pro omni victima ſacrifi-
cium, ita nunc vnum de omni gente fit re-
gnum. idem confirmat Melchiſedec ſacrifi
cium, quod ratione materiæ magis adum-
brauit Eccleſiæ, quàm crucis ſacrificium.

Cyprianus etiam ſerm. de cœna Domini tradit, carnem dominicam, ita fuiſſe in ſacramentum & hoſtiam conficiendam, vt non ſectione, aut comeſtione, aut alia imminutione deficiat: quo modo Capharnaitę in manducando Domino conceperunt: ſed ſic præparandam, vt ſemper offeratur, & nunquam deficiat, ne non eſſet ſatis ad totum orbem Chriſtianum, pro victima religionis ſuæ: qua ſublata, aut conſumpta, nulla eſſet futura religio. quibus verbis efficitur, religionem Chriſtianorũ, eiuſq; æternitatem eſſe conſtitutam formaliter in victima eccleſię & altaris ſenſibili & manifeſta, in figura panis & vini, non ſic autem in cruce, ſed ſicut in cauſa & Origine. Chryſoſt. ad Hebr. 9. inquit, hoſtiam noſtram, quam Eccleſia offert, eſſe inconſumptibilem. & Emiſſ. hom. 5. de Paſcha, vocat perpetuò currentem redemptionem, perpetuam oblationem, & perennem victimã. omnes etiã Græci & Latini interpretantes illud, Tu es ſacerdos in æternum ſecundũ ordinem Melchiſedec, aſſerunt hanc æternitatem conſtitui, non ſolùm in æternitate perſonæ Chriſti, quòd ſemper viuat, & interpellet pro nobis, ſed quòd fungatur per miniſtros & vicarios ſuos quotidiano perpetuo ſacerdotio in ſacrificio Eccleſię, habeatq; in noua lege æterni ſacerdotij æternam victimam. vnde Lactant. lib. 4. inſtitut. c. 14. præclarè ſcripſit, IESVM ſacerdotem conſeciſſe ſibi templum magnum & æternum, hoc eſt Eccleſiam, in quo, inquit, templo ęternum ſacerdotium habeat neceſſe eſt ſecundum ordinem Melchiſedec. & Arnob. ad eundem locum Pſal. 109. per myſterium, inquit, panis & vini factus eſt ſacerdos in æternũ: & ad illud Pſal. 110. Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui: & ad proximum verſum, mandata eius confirmata in ſæculum ſæculi, dicit, hoc eſt teſtamentum æternum confirmatum, per quod dedit eſcam corporis timentibus ſe.

CAPVT VII.

¶ *Nouum teſtamentum in vltima cœna ſancitum.*

Ex his ſi rectè expendãtur, efficitur planè, in cœna Domini eſſe inſtitutum nouũ teſtamentum. eſt enim in ſancta ſcriptura teſtamentum Dei, pactum & fœdus cum hominibus ſancitum, de reddenda illis ſalute & vita æterna, ſi præceptis eius obtemperauerint. id autẽ olim factũ eſt ſanguine pecoris oblati, & ſuper populũ, & ſanctuariũ Dei aſperſo, vt inquit D. Paulus Hebr. 9. ſed in figuram ſanguinis Chriſti, cuius vi placuit Deo illud antiquum teſtamentum, de quo rũ diſtinctione alibi diſſeruimus. ſancitur autem ſanguine in populũ aſperſo, vt animorum paciſcentis populi cõcordia, & mutua cum Deo conſenſio ſignificetur: quatenus ex ſacrificij Deo à populo oblati, & ideò Dei proprij, ſpeciali quodammodo effecti, ſanguine, cõſperſio illa facta eſt, & in ſanguine eſt vita & anima, atque ideò in ſanguinis conſperſione, ideſt vitæ & animæ participatione, communicatio populi, & cũ Deo conſenſio ſignificatur. quæ conſuetudo ſanciendi fœdera etiam apud gentes inualuit: & hodie contractus confirmantur, cùm ipſi contrahentes communi cibo & potu reficiuntur. Chriſtus autem in vltima cœna corpore & ſanguine proprio Patri oblato pro noſtra ſalute, & in cibum & potum Apoſtolis pro tota Eccleſia exhibito, perfecit & conſummauit intimam illam animorum cũ ſeipſo vero Deo & homine coniunctionem: in qua poſita eſt noui teſtamenti eſſentia: & ideò in hac vltima cœna nouum teſtamentum ſancitum & inſtitutum eſt. Idem expreſsè confirmant illa verba Domini 1. Cor. 11. hic calix nouum teſtamẽtum eſt in meo ſanguine: quæ etiam referũtur Luc. 22. Matthæus autem c. 26. hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti: vnde Eccleſia, calix ſanguinis noui & æterni teſtamenti. his enim omnibus ſignificatur ſacrificium externum & proprium noui teſtamenti in ſanguine immolato myſticè, ideſt in figura vini, conſtitutũ eſſe à Domino: vt ſicut ſe habuit ſanguis taurorum & vitulorum ad vetus teſtamentum, & ſicut illud confirmatum eſt per ſanguinem ſacrificij, quem Moſes Exod. 24. accepit in craterem, vt eo conſpergeret populum: ita & nouum teſtamentum per

Regula ſecũda de ſenſibus ſacra ſcriptura.

hunc

hunc ſanguinem ſacrificij noſtri primum dedicatum fuiſſe, vt ſacramentaliter exiſtens poſſit totum populum fidelem aſpergere. Quæ omnia valde conſentiunt inter ſe: illud enim ſacrificium, cuius ſanguine aſpergebatur populus, fuit poſt datam legem primum ſacrificium, & ideo peractū, vt in illo fœdus illud & teſtamétum veteris legis inter Deum & populum conſtitueretur. ſimiliter per hoc ſacrificium in ipſo momento mutationis veteris fœderis, cū iam Chriſti paſſio currere incœpiſſet, ſed peracta nō eſſet, ſanguine immolato, Chriſtus aſperſit Apoſtolorum Eccleſiā, eamque in nouum populum Deo obſignauit. Congruunt etiam vtriuſque teſtamenti cōdendi ritus: ſicut enim vetus non eſt initū niſi ſolenni modo, adhibitis ſacerdotibus, conuocato populo, preſentibus ordinibus, euocatis inter Deū & hominem teſtibus, erecto altari, peracto ſacrificio, ſanguine in paterá ſumpto, cùm ſine ſanguine prius teſtamentum dedicatū non ſit, Heb. 9. ita & nouū multò præſtabiliori ſanguine, & non diſſimilibus ritibus dedicādum erat. Id verò alibi quá in cœna ſanciri non potuit. ibi enim cum legiſlator nouus adhuc liber eſſet, ſuiq; iuris, & haberet poteſtatem conuocandi ſuos, adhibendi teſtes, conſtituendi hæredes & vicarios, ſuamque voluntatē declarandi coram Eccleſia, quæ in Apoſtolorum perſonis in grandi cœnaculo conuenerat, tunc inſtituit teſtamentum legemq; æternam: non in cruce, vbi extrinſecus nō gerebat perſonam publicam, non ſacerdotis externi, non promulgātis legem, non patrisfamilias, non denique mandantis aut præcipientis, ſed nouiſſimi hominum, à Deo & ab hominibus, ſuis ipſiſque teſtamenti hęredibus quaſi deſerti ac derelicti, ad quem iam tum nemo ſuorum vel vocatus accedere auderet. quamobrem non docet D. Paulus nouum teſtamentum initum morte Chriſti, ſed confirmatum eſſe, roburque accepiſſe: vt ſicut homines prius faciunt teſtamentum, tum moriūtur, deinde poſt mortem incipit valere teſtamentum: ita in teſtamento Chriſti accidiſſe intelligendum eſt. congruunt etiam ipſæ verborum formulæ, vt ad vetera Moſis verba Dominum alluſiſſe, manifeſtum ſit. dixit ille referēte D. Paulo, hic eſt ſanguis teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus: inquit ſimiliter Dominus, hic eſt ſanguis noui teſtamenti, alludens ad ſolennem formā condendi teſtamenti per ſanguinē fuſum pecoris. Ratio in promptu eſt, quare nō dixerit ad priorem ſpeciem, hoc eſt corpus noui teſtamenti, ſicut ad calicem: quia pactum non eſt initum inter Deū & homines olim in dedicatione corporis victimæ, ſed in eiuſdem victimę exhauſto ſanguine: & ita repetitur ſimiliter in forma calicis, non vt aduerſarij fingunt, propter futuram ſanguinis effuſionem, ſed propter tunc in cœna peractum ſacrificiū & immolatum ſanguinem: ſicut Moſes dedicauit vetus teſtamentum in ſanguine fuſo victimæ prius immolatæ. idem confirmant Græca exemplaria, quæ in Euangeliſtis non habent de ſanguine, qui effundetur, ſed qui effunditur. Tunc igitur ſanguis ſacrificatus effuſus eſt, & Apoſtolis, cum biberent, magis intimè aſperſus, quàm olim ſanguis vituli in dedicatione veteris teſtamenti, in populū aſperſus eſt. Cætera omnia adhibita ad eādem dedicationem admirabiliter conſentiunt cum his, quę in cœna Domini geſta legimus. Videmus namque reſpondentem miniſtrum miniſtro, tabernaculum tabernaculo ſancta ſanctis, vmbram imagini, figuràm veritati, exemplaria cæleſtium ipſis cæleſtibus, inutiliores hoſtias melioribus hoſtiis, ſanguinem ſanguini, aſperſionem aſperſioni, mundiciem carnalem mundiciei conſcientiæ, veteres promiſſiones melioribus promiſſionibus, & alia ſimilia: quæ D. Paulus accuratè perſequitur, in illo annuo expiationis ſacrificio, quod in exemplum totius Chriſti propitiatoriæ actionis propoſuit Hebræo. 13. in illo enim ritu hæc omnia fuiſſe legimus: primùm, victima per conſecrationem Deo dicanda & morti addicta, adeò vt poſt illam dedicationem, non potuerit de mortis obligatione eximi, ſicut ſcriptum eſt, Leuit. 27. omnis conſecratio, quę offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur. Secūdò, victima offerebatur ad oſtium tabernaculi. Tertiò, ſanguis inferebatur à Pontifice intra velum tabernaculi ſecretioris. Quartò, intra & extra omnia vaſa ſacra, & ſacrificiorum inſtrumenta, populi immunditiis inquinata, ſanguis aſpergeretur. Quintò, vt reliquus ſanguis non acceptus in calicem effflueret ad cornu altaris: tandemque corpus victimæ extra caſtra deportaretur. Cū autem hoc vltimum Paulo autore Heb. 13.

Nouum teſtamentum Chriſti morte confirmatū, ſed in cœna initum, & dicatum.

Hebr. 9.

Leuit. 16.

Vv implę-

impletum ſit, dum Chriſtus extra caſtra patitur, & dũ ſanguis ex pũctura lateris effluxit in terrã ad cornu crucis, oportet reliqua omnia ante deportationem per aliquã functionem ſacerdotalem & propitiatoriã impleri, quę niſi in cœna eſſe non potuit.

CAPVT VIII.

¶ *Comparationes veteris & noui teſtamenti ad idem confirmandum.*

Comparatio vi[c]tima[r]um veteru[m] & noui teſtamenti cum primo ſanctaſunt.

CONſideremus igitur illa omnia partitè & diſtinctè. Primùm igitur, oſtium tabernaculi eſt illud grande cœnaculum vel Eccleſia, in qua ſe prius obtulit, & ſolenni cæremonia ſe primo in mortẽ conſecrauit. quo tẽpore videtur dictum illud fuiſſe Ioã. 17. Ego pro eis ſanctifico meipſum. conſentit & illud Prouerb. 9. ſapientia ædificauit ſibi domum in ſacrificium, & non ſub dio, vt in cruce, & in ea domo parauit ſibi menſam, immolauit victimas, & miſcuit vinum ſuum. Tabernaculum etiam, quod fixit Deus & non homo Exo. 15. eſt corpus Chriſti, & ſanctuariũ, quod firmauerunt manus eius, & habitaculum quod operatus eſt Dominus: & Sap. 9. tabernaculum præparatum ab initio, quod Pſalm. 131. dicitur arca ſanctificationis: & ab Apoſtolo videtur exprimi, vt multis placet, nomine cæli & cæleſtium, cum ait, Pontificem noſtrum per ſemetipſum ingreſſum eſſe ſemel in cælum, ſeu in ſancta non manufacta, æterna redemptione inuenta: ſicut alter Pontifex ſemel quotannis in ſancta ſanctorum, quæ erant exemplaria horum verorum, hoc eſt ipſius corporis Chriſti, & non vulgarium cælorum. quod proculdubio corporis Chriſti tabernaculum, oſtenſum eſt Moyſi in monte: cùm ad eius, & non communium cælorũ exemplar & ſimilitudinem, omnia facere iuberetur. Sit ergo ſecundò, interius tabernaculum, verum cælum ac cæleſtia continens, corpus Chriſti, quod intrauit noſter Pontifex in diebus carnis ſuæ cum pontificali interpellatione: in qua exauditus eſt pro ſua reuerentia, & cum ſeipſum comedendo & bibendo, in ſeipſum ingreſſus eſt, ineffabili opere ſacrificali ſanctificans & emundans corpus ſuũ, ideſt membra myſtica ſibi vnita vt verũ ſanctuariũ, & hoſtia noui teſtamenti, quatenus ſatisfactionẽ ſuſtinebat, nõ à ſuis, ſed ab immũditiis filiorum Iſrael. ſimul autem corpora & corda diſcipulorũ intelligibili ſanguine, id eſt, vero & ſuſtantiali, ſed myſtico ſub figura vini aſperſit, tanquam ſumma noui teſtamẽti ac ſacrificij organa futura. Si autẽ ingreſſum Chriſti in cælum, quem D. Paulus tam ſtudioſè comparat ingreſſui põtificis in interius tabernaculum, accipiamus pro Aſcẽſione Domini in cælum viſibile, certè nec tempus quadrabit, nec impletus videbitur vllo ritu ſacrificali, vt oportuit: cùm multò ante totũ redemptionis opus, eiuſque poſtremum actum, in eo quod extra portam, tanquã anathema eiectus eſt, conſummauerit. quicquid autem erat ſacerdotalis muneris, in introitu cum ſanguine in tabernaculum, ſi veritas figuræ reſpondere debet, implendum erat ante mortem ac ſacrificium peractum in cruce. quia neque in ſepultura, neque in inferno, neque in reſurrectione vel in aſcenſione, vel in ipſo etiam cælo aliquid propriè ſacerdotale effecit, niſi reſpectu noſtri ſacramenti, quod ipſe per noſtrum miniſterium continuò efficit & offert. Ex hac igitur comparatione veteris ſacrificij expiatorij & noſtri, cõſtat in cœna vltima nouum teſtamentum dicatum fuiſſe, & noui teſtamenti propriũ ſacrificium oblatum fuiſſe. idem etiam ex comparatione agni paſchalis & noſtri ſacrificij conſtabit, vt cõſtet omnia, quę in illo contigerunt, in ſacrificio cœnæ impleta fuiſſe. illud enim fecit Moſes vna nocte antequam exiret ex Ægypto, & populum è ſeruitute liberaret: hoc autẽ Chriſtus vna nocte antequam populum ſuum in libertatem per mortem aſſereret: illud in vna domo, hoc ſimiliter in domo: in vtroque aſperſio ſanguinis, in vtroque religio tranſitus: illud æternum memoriale, hoc etiam in memoriam Chriſti. Vnde ſic poteris cõcludere. Chriſtus fecit tranſitionem primam à veteri lege in nouam, per nouum Paſcha:

Iſich. ſapè lib. 5 in Leuit. Nyſſ. in vita Moyſis.

Eiſdem autoribus.

Cõparatio agni Paſchalis, & cœna Domini.

Nouũ Paſcha in cœna, & nõ tantum in cruce.

Paſcha: hoc autẽ prius fuit in cœna, quam in cruce: ergo ibi eſt conſtituta noua lex, nouus populus, nouum teſtamentum, nouum ſacrificium & noui ſacerdotes, cũ hęc omnia neceſſario ſint coniuncta, vt ſupra oſtẽdimus. quod autem Chriſtus verè fuit Paſcha in cœnaculo pridie quã pateretur, contra aduerſarios, qui illud tantum conſtituũt in cruce, omnis antiquitas docet. Tertul. lib. 4. contra Marc. illud Paſcha, quod
1 tantopere Dominus deſiderabat mãducare, antequã pateretur, ſuũ eſſe inquit, nõ Iudæorum, cũ pecudis carnes non tantopere expetiuerit. Origenes ad c. 26. Matt. in grãdi, inquit, cœnaculo corporis ſui fecit Paſcha nouũ cum ſuis diſcipulis. Iſich. lib. 2. in Leuit. prius figuratam ouem cum diſcipulis ſuis, poſtea ſuũ ſacrificium fecit: & ibidẽ Chriſtum arietem ſecundum appellat, vt D. Auguſt. ep. 86. contra Vrbicum pecus noui teſtamenti, & ouem. Beda in ſacramento vitulum ſaginatum lib. 4. ſuper Lucam, cap. vlti. Chryſoſt. ad illud Matth. 26. & accipiens calicẽ, ſi figura, inquit, in agno Paſchali liberauit populũ à ſeruitute Ægypti, multò magis hæc veritas liberauit orbem terrarum. quod igitur Paſcha fuerit impletum in ſacramento, & quod ibidem Paſcha noſtrũ immolatus ſit Chriſtus, eſt fundamentum totius doctrinæ Chriſtianę, Tridentini Concilij decreto comprobatũ,
2 Seſſ. 22. c. 1. his verbis, celebrato veteri Paſcha, quod in memoriã exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſrael immolabat, nouum Paſcha inſtituit ſeipſum ab Eccleſia per ſacerdotes ſub ſignis viſibilibus inmolandum, in memoriam tranſitus ſui de hoc mundo ad Patrem, quando per ſui ſanguinis effuſionem nos redemit, eripuitque de poteſtate tenebrarum, & in regnum ſuum tranſtulit. Vnde conſtat cõteſtatiſſima Eccleſiæ veritas, in illa vna menſa, vetera & noua ſibi mutuò occurriſſe, ibique nouum teſtamentum incœpiſſe, planeque veniſſe regnũ, quod intra nos eſt. quo modo multi rectè exponũt illud, Luc. 22. ex hoc, non mãducabo illud, donec impleatur in regno Dei, hoc eſt in Eccleſia: & de calice ſimiliter, donec illud bibã nouum in regno Dei, hoc eſt in ſacrificio noui teſtamenti: vt ſic & agnus & calix vetus ſignificentur impleri in ſacramento protinus inſtituto, vbi nouum Paſcha comeditur & bibitur in regno Dei, de quo Beda ad hunc Lucę locum c. 91. Ex quibus etiam eandem ſuperiorẽ
ſententiã ſic confirmare poſſumus: inſtitu- 3
to nouo ſacerdotio, per illud verbũ, hoc facite, vt ſupra oſtendimus, neceſſe eſt mutari teſtamentum, inſtitui ſacrificium, ſine quo ſacerdos eſſe non poteſt: ſed in cœna inſtituti, & creari ſunt noui ſacerdotes, vt ſemper docuit Eccleſia catholica, & in Trident. Seſſ. 22. c. 1. definiuit: factum eſt ergo nouum ſacrificium, quod Chriſtus primus immolauit & aliis ſacerdotibus inſtitutis, ſimiliter facere pręcepit, & nouum teſtamentum per aſperſionem ſanguinis Chriſti ſacramentalem dedicatum eſt. Idem, ordo Melchiſedecianus ſacrificij Chriſti ſic
cõcludit: oportebat Chriſtum inſtituere ſa- 4
crificium Eccleſiæ in illo genere rerum ſenſibilium, in quibus ille ſacrificauit, qui figurauit eius æternum ſacerdotium in nouo teſtamento, vt veritas figuræ reſpondeat: ſed Melchiſedec præfigurauit noſtrum ſacrificium in oblatione panis & vini: Chriſtus igitur in cœna in panis & vini ſpecie æternum noui teſtamenti ſacrificium fecit, & inſtituit: hoc enim erat proprium ſacrificium ſui ordinis. licet etiam ſacrificium crucis eiuſdem ordinis fuerit, vt ſupra oſtendimus, nec ſecundũ ordinẽ Aaron vnquam ſacrificauit: cuius ſacrificium in æternum permanere non poterat, vt Chriſti permanet, nec ad aliã tribũ, quã leuiticam pertinere: manifeſtum eſt autẽ Dominum ex tribu Iudæ ortum eſſe, vt cõcludit D. Paulus, Heb. 7.

CAPVT IX.

¶ *Miſſa noſtra eſt verè & propriè ſacrificium.*

EX his neceſſariò cõcluditur, Miſſam noſtram eſſe verè & propriè ſacrificium, non ſolùm ad gratiarum actionem, & nudam mortis Chriſti cõmemorationem, ſed verè propitiatorium. Sacrificium eſſe, illa omnia concludunt, quæ hactenus effecerunt Chriſtum in cœna illa conſecraſſe, & immolaſſe ſeipſum, quia ſacerdotes, accepta conſecrandi po-

1 teſtate à Domino illis verbis,hoc facite in meam commemorationem,ſimiliter conſecrant, & Chriſtum immolant: alioquin dicendum eſſet noui teſtamenti ſacerdotes proprio carere ſacrificio: aut legem nouam eſſe ſine proprio ſacrificio externo & publico,quod ſuprà fieri non poſſe oſtẽſum eſt. Et quamuis facere Latinis, ſit ſacrificare,& in ſcriptura ſic vſurpetur,cùm agitur de victimis & ſacrificiis, vt facere Paſcha,vitulum,hircum, Exod. 2. 12. Leuit.23.hic tamen non id vrgemus: ſed potius quod iubentur Apoſtoli facere corpus immolatum,quod ſine ſacrificio fieri non poteſt. Illa autem commemoratio mortis Chriſti, non conſiſtit in externa concionatoris prædicatione,vt volunt aduerſarij, ſed in ipſa operatione & confectione myſteriorum, per quam idem Chriſtus, qui

2 in cruce & cœna ſeipſum immolauit,à miniſtris ſacerdotibus verè immolatur.Deinde, ipſa hoſtiæ mactatione ſacrificium perficitur, vt ex præcedentibus conſtat: ſed in Miſſa Chriſtus, ex vi verborum ſacramentalium mactatur, cùm ex vi illorũ exiſtat corpus ſine ſanguine, & ratione tantùm concomitantiæ non ſeparentur: Miſſa igitur verè & propriè ſacrificiũ eſt. Res enim contenta & immolata idem Chriſtus eſt, modus immolandi diuerſus,qui à Patribus dicitur cruentus & incruentus:cùm vterque in Chriſtum vt hominem cadere poſſit, ille in propria ſpecie ante mortẽ: hic in aliena ſiue ſacramentali ante mortẽ: & poſt mortem & reſurrectionem.effecta etiam diuerſa, illa enim prior immolatio fuit ad mortẽ veram & nõ myſticam,& ad promerendam remiſſionem, & ſatiſfaciendum pro peccatis hominum,quorum ſpõte debitor fieri voluit Chriſtus:hęc autem poſterior immolatio eſt ad participationẽ & applicationẽ illius ſufficientiſsimæ redẽptionis & ſanctificationis ſecundum efficaciam:& ideo illa infinita eſt,hæc finita. itaque crucis ſacrificium præſtitit generalem redemptionem,deponens ſanguinem tanquam commune pretium,quod eſſet applicandum nobis per fidem,opera & ſacramẽta,ſine quorum aliquo mors ipſa Dñi nulli vnquam actu applicauit pretiũ, quod ſoluit.Sic ſacrificium cœnę nõ fuit ſuperfluũ, cũ applicauerit eandẽ mortem Apoſtolis, quod ipſa mors Chriſti non fecit,& noſtra ſacrificia ſimiliter applicãt. Et certè,ſi illud

Sacrificiũ crucis & cœnæ, qua ratione idem & diuerſum, modo & effectu, Tridẽt. ſeſſ.22.c.2.

cœnæ ſacrificium,ſolùm fuiſſet factum ad inſtitutionẽ ſacrificij Eccleſiaſtici, & vt exemplo nos Dominus illo ſacrificio præiret,quod in cruce ſecũdum legem ordinariã,nec potuit,nec debuit fieri, inutile aut incongruum non fuiſſet.Potuiſſet quidem Chriſtus redemiſſe omnes homines illo vno priori actu ſacrificali in cœna,ſiue per ſonam ſacrificantẽ,ſiue rem ſacrificatam conſideres:per varietatem tamen modi ſacrificandi,definiuit ac limitauit vim,vſum atq; valorem rei:cùm hæc Dei voluntate, non potentia cõſtituta & definita ſint. Vnde ſicut vnus actus meritorius Chriſti non repugnabat alteri,aut reſpectu alteri⁹ erat inſufficiens, vel ſuperuacaneus,licèt in ſingulis operibus infinitè meruerit,propter varios modos merendi: ſic multo minus iſta duo ſacrificia in Chriſto, vel plura alia per miniſtros ſeſe impedire poſſunt. Hinc eſt, 3

quod omnes ſancti Patres Chriſtum in Euchariſtia verè & propriè immolari, & immolatũ manducari affirmãt. D. Leo ſerm. 7.de paſſione oſtendit,qua ratione Dominus mortem ſuam præuenerit,per voluntariam oblationem in ſacramẽto.Iſich.lib. 2. in Leuit.c.8. mactationem in ſacramento adeò apertè conſtituit,vt non vereatur dicere Chriſtum ſeipſum occidiſſe,cũ cœnaret cum diſcipulis.ſed omnium elegantiſſimè Greg.Nyſſenus,oratione 1. de reſurrectio.his verbis,memento Dominici dicti, nullus tollit animam meam, ſed ego pono eam à meipſo.hoc mihi ſtet firmũ, & quęſtio de triduo mortis fuerit explicata. Nã qui omnia pro poteſtate atque autoritate adminiſtrat, non expectat ex proditione neceſſitatẽ,vel Iudæos graſſantes,vel Pilati iudicium iniquum,vt illorum hominum ſcelus ac malitia principium eſſet ſalutis noſtrę:ſed pro ineffabili arcanoque,& qui ab omnibus cerni nequit ſacrificij modo, ſua diſpoſitione præoccupat impetum violentum:& ſeſe oblationem offert pro nobis, ſimul ſacerdos & agnus,qui tollit peccata mundi.Sed dices mihi, quando hoc accidit?tum cum corpus ſuũ ad comedendũ, & ſanguinem familiaribus prębuit ad bibẽdum.Homo enim oue veſci nõ poteſt,niſi mactatio præceſſerit.qui igitur dedit diſcipulis ſuis corpus ad comedendum, apertè demonſtrat,iam perfectam eſſe & abſolutam agni immolationem.non enim ad edẽdum corpus animatum victimæ eſſet idoneum.

Patrum teſtimonia, quod Chriſtus immoletur, & mactetur in Miſſa, & immolatus manducetur & ſumatur.

neum. Iam ergo latenter pro poteſtate ſua inuiſibiliter & ineffabiliter corpus immolatũ erat,& anima illic erat,vbi eã poteſtas adminiſtrantis collocauerat. Sic inquit ille, non quòd planè exiſtimet Dominum tum fuiſſe verè inanimẽ & mortuũ,ſicut poſteà in cruce: ſed vt oſtendat hæc,quæ in myſterio fiunt,non tantum per aliquam externam repræſentationem,aut ludicram ſimilitudinem ac fictionem, vt fit in actionibus comicis,& inquibuſdam etiam Eccleſiæ cæremoniis,cum paſſio Chriſti ſacris quibuſdam ritibus ſpectanda proponitur: ſed alio altiori ac nobis inſcrutabili modo, verè quoque ac realiter geri,ita vt non ſit falſum dicere Chriſtum mori, occidi, immolari,animam deponere, frangi & pati multa, vt inquit Chryſoſto. homil. 24. 1. Corinth. 10. in ſacramento, quæ noluit pati in cruce.& D. Gregor. lib. 4. Dialogo. cap. 58. & homil. 37. in Euangel. inquit, Dominum ſemel mortuum, tamen iterũ pro nobis in hoc myſterio immolari & pati. Intelligamus igitur hanc mortem & immolationem Chriſti ſacramentalem,ex vi verborum ſacramentalium, per quam ſanguis à corpore ſeparatur, & vtrumque ab anima, vt niſi eſſet eorundem ratione cõcomitantiæ, neceſſaria coniunctio,de qua ſuo loco dictum eſt, veriſſima eſſet mors per ſeparationem animæ à corpore,& veriſſima ſanguinis effuſio: quæ omnia quia contingunt occultè ſub ſpecie panis & vini, dicitur hæc mors myſtica ſiue in myſterio aut ſacramento. Idem etiam confirmatur ex Patribus aſſerentibus idem eſſe hoc miſſæ ſacrificium, atque illud crucis, quia idem ſit corpus ſubſtantiale, & in cruce. & in omnibus Miſſis:& hoc modo præoccupauerunt omnes obiectiones ex epiſto. ad Hebræ. deſumptas, de vnico noui teſtamenti ſacrificio, contra numerum & repetitionem vnius vel plurium hoſtiarum. Sic Chryſoſto. homil. 17. in eandem epiſt. hoc ſacrificium, inquit, eſt exemplar illius. id ipſum enim ſemper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, cras alium,ſed eũdem ipſum. proinde vnum eſt hoc ſacrificium: alioquin quoniam in multis locis offertur, plures Chriſti eſſent. & inferius, non aliud ſacrificium ſicut Pontifex veteris legis, ſed ipſum ſemper facimus,magis recordationem ſacrificij operantes. ſic ferè eiſdem verbis, & eadem plane ſententia D. Ambroſ. ad cap. 10. Hebr. & Primaſius D. Auguſtini diſcipulus ad cap. 9. ſic ſcribit, Diuinitas verbi Dei, quæ vbiq; eſt, facit,vt non ſint plura ſacrificia,ſed vnum, licet à pluribus offeratur; ſitque vnum corpus,quod ſuſcepit in vtero virginali, & non multa corpora, ita etiam & vnum ſacrificium, non diuerſa,ſicut Iudæorum erant. D. Gregor. homil. 37. in Euang. quoties paſſionis hoſtiam offerimus,toties paſſionem illius reparamus,& pro nobis iterum in myſterio patitur. Præterea omnia verba Dominica demonſtrant Chriſti præſentiam in Euchariſtia modo immolatitio. Non enim dixit Dñs ſeipſum, aut Chriſtũ, aut IESVM,aut naturã, aut humanitatem integritate ſua perfectam, præſentem eſſe, vel exhiberi nobis in hoc ſacramento: ſed carnẽ,corpus & ſanguinem, vt ſignificaretur mactatũ hominem & in partes diuiſum ex vi verborum ſacramentaliũ nobis proponi. idem confirmat vſus & ſumptio huius ſacramenti, potus ſcilicet, & manducatio, quibus non eſſet homo ſubiectus,niſi prius ſuo quodã modo mactatus & immolatus exiſteret. quamobrem ad eum vſum rectè duę ſpecies panis & vini accõmodatę ſunt, vt illa eſſet propria corporis ex vi verborũ, hæc autẽ eſſet propria ſanguinis, ad perfectã mactationis & mortis repræſentationẽ. eandem immolationẽ oſtendũt illa verba Dñi,quod pro vobis datur,frangitur,quod pro vobis funditur in remiſſionem peccatorũ,hoc eſt datur vt victima pro peccatis. ineptum eſt autem quod aduerſarij aſſerũt his particulis certã Chriſti præſentiam exprimi:cum conſtet eandem ſimiliter exprimi potuiſſe vocibus integrã naturam ſignificãtibus:ſed voluit Dominus non tantum præſentem ſignificare, ſed præſentem modo immolatitio. Vnde Grecè in Paulo & Euãgeliſtis ſemper in tempore præſenti dicitur,frangitur,traditur, datur, funditur in remiſſionẽ peccatorũ:ſimiliter in Clemente lib. 8. conſtitut. Apo. c. 17. in liturgiis etiã Chryſoſt. Baſilij, Ambroſij. ineptum eſt etiam quod alij dicunt,dari & frangi, hoc loco pertinere ad diſtributionem factam Apoſtolis: cùm non dicat Dominus,quod vobis datur, aut frangitur, ſed pro vobis, & expreſſius de ſanguine, fundi in remiſſionem peccatorum. Cùm autem legitur in futuro,tradetur,fundetur,non ſignificatur exiſtentia tantum,ſed conditio exiſtentiæ,

Mors & immolatio Chriſti in Miſſa, vt ſit verum ſacrificium.

tiæ, nempè modo immolatitio, quo poſtri die morti tradendus erat. Poteſt etiam tempus ſiue præſens ſiue futurum indefinitè ſumi, & ita verè dictum ſit à Chriſto ante paſſionē, & verè dicatur ab Eccleſia poſt paſſionem, vt dicūt dialectici verba in propoſitionibus ſciētificis abſolui à tempore. Eccleſia in oratione ſecreta Vigiliæ Epiph. tribue inquit quæſumus, vt eum præſentibus immolemus ſacrificiis: & in ipſo die, Reſpice Domine dona hæc, in quibus immolatur & ſumitur Chriſtus IESVS Dominus noſter. Conſentienter his loquūtur Patres, vt prius diximus de Grego. Nyſſe. Chryſo. Gregorio Papa. & Paſchaſius, lib. de corp. & ſang. Domini, cap. 18. ad hoc Dominum mactatum, vt eum comedamus. Cyril. Hieroſol. myſtag. 5. Chriſtum, ait, pro peccatis in ſacramento mactatum exiſtere. Rabanus lib. 1. de inſtitut. cler. c. 31. carnem agni immaculati mactatum diſtribui communicantibus. Ex quibus concludamus hoc modo, corpus Chriſti immolatum & mactatum in victimam, eſt terminus actionis ſacrificalis: cum immolatū corpus niſi per immolationem fieri non poſſit, neque hoſtia niſi per ſacrificium præcedens: ſed in hoc ſacramento exiſtit corpus Chriſti immolatum: ergo actio Miſſæ, per quam ſic exiſtit, eſt verum ſacrificium. quæ nam autem ſit huiuſmodi actio, paulò poſt exactius. Nunc verò placet antiquitatis teſtimonia, quibus aſſerunt Miſſam eſſe verum & proprium ſacrificium indicare.

Teſtimonia antiquitatis de ſacrificio Eccleſiaſtico.

Concil. Nicen. Can. 14. Epheſinum in Epiſtola ſynodica Cyrilli ad Neſtorium Chalcedonen. act. 3. in epiſt. contra Dioſcorum. Conſtantinop. 6. Can. 28. & 32. ſynodus 7. act. 6. Concil. Lateranen. in c. firmiter de ſumm. Trinit. Conſtantien. vbi damnat hæreſim Vvicleffi contra hoc ſacrificium. Florentinum ſeſſ. vltima in decreto vnionis. Tridentinum, vbi tota hæc cauſa pleniſſimè definita eſt, Seſſ. 22. Can. 3. Apoſt. & Concilia Prouincialia, Neocęſſar. Can. 1. Laodicen. Can. 19. Carthaginem. 2. Can. 4. Carthag. 3. cap. 24. Carthag. 4. cap. 13. Toletan. 1. cap. 5. Bracaren. 3. cap. 1. Agathen. cap. 14. Dionyſ. cap. 3. Eccleſ. Hierar. preſbyteri Achaię in paſſione Andreę Apoſtoli. Ignat. ad Smyrnen. Martial. ad Burdegalen. Iuſtinus in Dialogo cū Tryphone circa medium. Iren. lib. 4. c. 32. & 34. Tert. de cultu fœminarum, & lib. 2. ad vxorē. Orig. hom. 13. in Leui. Cyprian. ep. ad Cæcilium, & de Cœna Dñi, Athanaſ. q. 34. ad Antiochum. Euſeb. lib. 1. demonſtrat. c. 10. Naziā ze. oratione contra Iulianum. Chryſ. hom. 26. in Matth. & lib. 6. de ſacerdot. omnes Græci, ad 9. c. epiſt. ad Heb. Primaſius & Ambro. & idem lib. 1. offi. cap. 48, & lib. 4. de ſacramentis. Hieron. in epiſtolis ad Hedibiam, & Euagrium. Auguſt. in Pſalm. 33. Conc. 1. & aliis locis in numeris. Leo Magnus Epiſt. 8. vt alios recentiores omittam, & Hebræorum Rabbinos quos refert Roffenſ. lib. de ſacerdotio. Loqui autē hos omnes de proprio ſacrificio, non de ſpirituali, quod oſtendimus ſuprà cōmune eſſe omnium Chriſtianorū, conſtat ex eo quod vocant vnicū, ſacrificium etiā proprium noui teſtam. oppoſitū & comparatū pluralitati veterū ſacrificiorū, cuius vnici ſacrificij ratione, dicantur altaria, ſacrificatoria, conſecrata templa, conſecrati & inſtituti ſpeciales ſacerdotes. addunt etiam alia epitheta, quæ non cadūt niſi in proprium ſacrificiū, nouæ ſcilicet oblationis, incruentæ, hoſtię, victimæ viuificæ, ſalutaris, tremendæ, propitiatoriæ. Denique nomen Miſſæ idem vi detur confirmare. quamuis enim quibuſdā idem eſſe videatur quod miſſio, & ita idē valere, ite, Miſſa eſt, atque ire licet, peracto ſcilicet ſacrificio, verius tamen videtur nomen eſſe Hebræū, idem ſignificans atq; ſacrificiū: ſic Deut. 16. vbi nos legimus oblationem ſpontaneā, Hebr. & in paraphraſi Chald. legitur Miſſah. Eſt autem nomen Miſſæ vſu Patrum & Conc. tritiſſimū. Sed ex illis epithetis, incruenti ſacrificij appellatio, videtur diminuere aduerſariis rationē proprij ſacrificij, vt ſignificet ſpiritualē quandam oblationem non vera mactatione perfectā: ſic autem dici etiam poſſe incruenta ſacrificia, orationem, ieiunium, & alia pietatis opera: ſed planè errant, etiā in ipſa propria vi verbi. incruentum enim anemacton priuatiuè dicitur, & ideo non quicquid ſanguine vacat, ſed quod preterea ex ſua natura habere poſſet, qua ratione priuatio à negatione diſtinguitur. ſic autē illud tantū dici poteſt incruētum, quod poſſet cruore perfundi, & ideo de corpore Chriſti, cum ſit ſanguineum, verè dicitur, cum tractatur & mactatur, ac ſi eſſet ſine ſanguine, quatenus ſenſibiliter non effunditur, etiamſi ſacramentaliter ex vi verborum ſacramentalium effundatur, vt ſupra

Miſſæ notatio.

Ruard ad ar. 16. Democh. li. 2. de Miſſ c. 1. Garetius de Euchar. Can. lib. 12. de locis, c. 13. Tuelet. ad Seſſ. 22. Conc. Trid.

Sacrificium incruētum quod propriè dicatur

Inconſideratè igitur quidam vocant incruenta ſacrificia quæ fiunt in rebus ſenſibilibus in vet. lege.

prà explicauimus. Quare epitheton incrue-ti, ſacrificio corporis Chriſti Eccleſiaſtico propriè tantum competit, vt diſtinguatur à ſacrificio crucis cruento. & ea voce ideo vtuntur Patres, vt ſignificent, in vtroque eandē eſſe victimam, ſed in modo ſacrificationis eſſe diuerſitatem, quia incruentū propriè dicatur de eo, quod cruore aliàs perfundi potuit, quod tantùm eſt idē corpus Chriſti. proprius autem dicitur incruentum, quàm exāgue, quia cruor propriè eſt ſanguis ex vulnere effuſus, vt intelligatur, ſacrificationem & mactationem hanc in Eccleſiſtico ſacrificio fieri ſine violēta ſanguinis effuſione, ſed ſola ſacramentali, vt dictum eſt. Oſtendimus Miſſam eſſe verū & proprium ſacrificium, ſed quia adiecimus, non ſolum eſſe Euchariſticum ad gratiarum actionem, ſed eſſe propitiatorium ad remiſſionem peccatorum, hæc ſingilatim explicanda & confirmanda ſunt. Laudis igitur & gratiarum actionis ſacrificium nō dicitur ea ratione tātum, quòd excitet nos in laudem & gratiarum actionem pro ſacrificio crucis, cuius in ipſo commemoratio exiſtit, & non quod ſit verum ſacrificium, vt volunt aduerſarij, vocantes hac tātum ratione Euchariſticum, quaſi ex particula diminuente proprietatem ſacrificij: nos autem idem nomen cum ſacrificij proprietate retinemus. cùm enim hoc ſacrificium perficiatur potiſſimum conſecratione, quæ quòd ſit in verbis poſita, dicitur à veteribus eulogia, benedictio, & Euchariſtizatio: hoc eſt, quæ immutat & afficit materiam panis & vini, ſuper quam Dominus gratias egit: vt illa benedictio ſit ſacrificalis gratiarum actio, in qua propriè Deus poſuit memoriam mirabilium ſuorum, & nominis ſui honorem, cultum & glorificationem, & ideo propriam

Hoc ſacrificiū quare dicatur laudis & gratiarum actionis.

& ſummam materiam laudis & gratiarum actionis. Dei enim proprius honor, ſupereminens laus, gratiarumque actio infinita, qualem ſingulariter requirit, in hoc ſummo ſacrificij cultu ſita eſt, nec in alio vllo opere noſtro plene ac dignè fieri potuit hoc tempore gratiæ. Quapropter Eccleſia Dei præit operationem ſacrificalem huiuſmodi voce ſolenni clamans, gratias agamus Domino Deo noſtro: & iterum atque iterum, dignum & iuſtum eſt, verè dignū & iuſtum eſt. deinceps eodem illa pertinent, per ipſum, cum ipſo, & in ipſo eſt tibi omnis honor & gloria. De qua re multa D. Auguſt. lib. 1. contra aduerſ. leg. cap. 18. de ſpiritu & lit. cap. 11. & eod. lib. 1. cap. 20. ea ratione ſacrificium laudis ſoli ſacrificio Eccleſiæ in Miſſa applicat. Oſtendimus etiā ſuprà, cum de tranſubſtantiatione diſſereremus, idem eſſe D. Paulo gratiarū actionē atque benedictionē & conſecrationē: nomini autē cauſam dediſſe, cōſtāt factū Dñi; quòd ſit à gratiarū actione benedictionē & conſecrationē huiuſmodi exorſus. Non igitur quodlibet ſacrificiū ſpirituale, laudis aut gratiarū actionis nomine Euchariſtiæ intelligi debet, ſed illud propriè, quod veteribus ſacrificiis in nouo teſtamento ſucceſſit, vt verum ſacrificiū benedictione quadā Euchariſtica perfectum, in quo ſit poſitus eximius & proprius cultus ſacrificalis, eximia & ſingularis materia diuinarū laudum & gratiarum actionis. Altaris etiam in noua lege inſtitutio, ſacrificium cōfirmat, cū dicatur thyſiaſterion à thyſia. i. ſacrificatorium à ſacrificio. de hoc altari, 1. Cor. 9. & 10. Can. Apoſt. 3. Laodicenum c. 19. Chalcedonen. Act. 1. Ilerden. c. 1. Clem. ep. 2. Fœlix ep. 4. Ignat. ep. ad Trallianos, Martialis ad Burdegal. Cyprian. ep. 9. lib. 4. Liturgię Græcæ, & omnes alij Patres.

CAPVT X.

¶ *Miſſa eſt ſacrificium propitiatorium ex opere operato.*

SVpereſt ex illa ſententia ſuprà à nobis propoſita, confirmanda vltima pars, nempè Miſſam eſſe propitiatoriū ſacrificium. quod vt exactius intelligatur, ponendum eſt, ſacrificij noſtri valorē & fructū vel ex opere operato, vel operantis conſiderari. Primo modo ipſum opus quod fit, ex Chriſti inſtitutione, non ex voluntate aut bonitate agentis, efficax eſt, quatenus inſtrumentum paſ-

ſionis Dominicæ applicandę: noſtrū autē
Miſſę ſacrificium eam potiſſimam ſuę inſti
tutionis cauſam habet, vt virtutē paſſionis
Chriſti nobis applicet, vt definitū eſt in Cō
cil. Trid. ſeſſ. 22, c. 1. & 2. tantum abeſt vt il-
li per hoc ſacrificium quouis modo dero-
getur. Quod etiam diximus generaliter de
ſacramentis nouę legis, vt quē fructū ad-
uerſarij conficta à ſe fide quodā ſpeciali,
ſe conſequi gloriantur, eum nos ſecundum
catholicæ Eccleſiæ legitimū ſenſum, per ſa
crificium, ſacramenta, & fidem operantē
ex charitate, apprehendi aſſeramus: & idcir
cò friuolum eſt, id non tribuere ſacrificio
& ſacramentis à Chriſto inſtitutis, quod fi-
dei vanæ & à ſeipſis confictæ aduerſarij tri
bui volunt: de qua commodius in doctri-
na de iuſtificatione. Altero modo conſide
ratur ad valorem & fructum, dignitas, gra-
tia & deuotio ſacrificantis, vt quò hæc ma
iora fuerint, eò fructus Miſſę maior cēſea-
tur: in his ſaltē, quę priuatis precibus à Deo
impetrantur: cū publicæ preces & oratio-
nes ſacerdotis, quibus perſoluendis gerit
miniſtri Eccleſiaſtici perſonā, non pendeāt
ex dignitate miniſtri: quia virtus principa-
lis agentis, ab his externis & adiunctis ſuo
miniſterio non vitiatur, & tantum requirit
ſuæ intentioni congruētem miniſtri actio-
nem legitimam, per quā proculdubio vir-
tus illius rectè diſpoſitis communicatur, vt
de ſacramentis generaliter dictum eſt, effi
caciā non impediri malitia miniſtri, ſi opus
miniſter legitimè exerceat. Sed in ſacrifi-
cio vtrunque conſiderandum eſſe, & quid
valeat ſacrificium ex ſe, ſiue ex opere ope-
rato, & quid ex opere operantis, conſtat
Geneſ. 4. vbi legitur Deum reſpexiſſe ad
Abelem & munera eius. conſiderari enim
debet donum. & animus, amor ac volūtas
donantis. quod ſi donum eſt paruum & in-
dignum illo, cui offertur, tunc præcipuè &
primò conſideratur animus offerentis, mu
nus autem ſecundariò. contrà autem fieri
debet, cùm donum eſt excellens & incōm
parabile, quia ſuperat offerentis voluntatē,
licet vtrumque placeat & coniunctim ſint
maioris valoris. cuius exemplū habemus
in Euangelio de oblatione viduæ. Sed in
ſacrificiis veteribus, quæ Chriſti mortem
præceſſerunt, cùm non eſſent in rebus per
ſe Deo gratis, primò erat affectus offeren-
tis conſiderādus, quia hic pręſertim ex cha
ritate, & commemoratione ſacrificij ab-
ſoluti & conſummatiui, ex ſe gratus erat
Deo, & ex illo res oblata: & ideo accepta-
tio veterum ſacrificiorum pendebat ex fi-
de & iuſtitia offerentium, neque vllum eſ-
ſe poterat, quod ex opere operato Deo
placere poſſet: cum nullum eſſet inſtrumē
tum efficax paſſionis, quæ nondum extite
rat: nunc verò in noſtro ſacrificio contrà
fit. Licet enim ſit magna gratia & charitas
offerentis, non tamen eſt comparabilis ipſi
ſacrificio conſiderato per ſe & in ſeipſo, cū
ſit Chriſti, vtentis ſacerdotum miniſterio
ad ſeipſum offerendum. Deinde, valor & *Ex opere opera-*
fructus eiuſdem ſacrificij ex opere opera- *to quot modis*
to vel operantis, triplex diſtinguitur, per *vtile noſtrum*
modū meriti, ſatisfactionis pro pœnis pec- *ſacrificium.*
catorum, & impetrationis. Primo modo ea
ratione valet, quia Chriſtus meruit de con
digno & de rigore exactiſſimæ iuſtitiæ, vt
per hoc ſacrificium remiſſionem peccato-
rum & gratiam conſequamur. altero mo-
do, quia applicatur ad pœnarum, quæ pec-
catis reſpondet, perſolutionem. Tertio de
nique modo, quia ſacrificatio eſt validiſſi-
mum genus precis, maxima quæque ad ſa
lutem conducibilia procurans. Ex his con
ſtat ſacrificium propitiatorium illud eſſe,
quod à Deo, ex iuſtitia & ex opere opera-
to, gratiam & remiſſionem peccatorum
obtinet, quatenus Deus illo ſacrificio ſic
placatur, & peccatoribus fit propitius, vt
donum pœnitentiæ concedat, & peccata
remittat. itaque mediante dono pœniten-
tiæ, quod virtute huius ſacrificij Deus con *Infra de valo-*
cedit, remittit peccata, & ita eſt propitiato *re Miſſæ oſten-*
rium pro peccatis, non tantum leuibus & *detur, eſſe ſacri-*
venialibus, ſed etiam grauibus & mortali- *ficium pro cul-*
bus. Ratio Theologica ex precedentibus *pis mediatè, ſed*
hoc modo deduci poteſt: Miſſa eſt ſacrifi- *ſatisfactorium*
cium, à Deo inſtitutum vt inſtrumentum, *pro pœnis im-*
ad applicandam ſufficientiam ſuæ paſſio- *mediatè.*
nis ſecundum efficaciam, his pro quibus of
fertur, vt ſupra oſtendimus: ſed ſufficientia
redemptionis factæ per paſſionem Chri-
ſti, eſt maxima & infinita pro omnibus pec
catis, grauibus & leuibus: ergo ſacrificium
Miſſæ eſt propitiatorium ſecundum effica
ciam pro eiſdem omnibus peccatis. atque
etiam pro pœnis peccatorum nōdum per-
ſolutis, cum & pœna ęterna virtute paſſio-
nis Chriſti cū eiſdē peccatis & culpis ſimul
remittatur, & pœnę tēporales ſufficientiſſi
mè compenſentur eiuſdem paſſionis acer- *Eſt etiam ſatiſ-*
biſſimis pœnis. Nihil autē aliud eſt offerre *factorium.*

ſacrificium

ſacrificiũ pro ſatisfactione pœnarum, quæ à nobis perſoluendæ ſunt, quàm ad eaſdẽ imminuendas, vel omnino auferendas, ſiſtere & repręſentare Deo ſolutionem paſſionis, vt quod eſt in ea ſufficientiæ, id ſecũdũ efficaciam applicetur. Hic eſt effectus, propter quem antiqua Eccleſia tanto ſtudio pro defunctis ſacrificium obtulit, quãuis etiam illis proſit ad leuium culparum remiſſionem, quibus non ſemper carent, ſed ſæpius & diutius reatu, non culparum ſed pœnarum, in purgatorio detinentur, vt in doctrina de pœnitentia conſtabit. Quare inconſideratè faciunt, qui propitiatoriũ aut expiatorium ſacrificium, cũ ſatisfactorio confundunt, vt illud tantum pertineat ad pœnarum perſolutioné. ſed certè aliud eſt valere ad culparum remiſſionem aliud autem eſt valere ad pœnarum ſolutionem, illud eſt propitiatorij, hoc eſt ſatisfactorij

Heb. 5. proprium. Deinde, omnis ſacerdos debet
2 offerre dona ac ſacrificia pro peccatis, & multo perfectius in nouo teſtam. cum eius ſacerdotium & ſacrificium ſint cæteris omnibus perfectiora, vt conſtat: ergo Miſſa proprium noui teſtamenti ſacrificium, debet eſſe propitiatorium pro peccatis. Vn-
3 de omnes veteres Patres ad 7. & 9. cap. epiſt. ad Hebr. neceſſitatem quotidiani ſacrificij oſtendunt, ex eo quod quotidie peccamus, & indigemus remedio ſacrificali: quod vanum eſſet, ſi ad peccatorum remiſſionem applicari non poſſet. ſic Chryſoſt. homil. 17. in eandem epiſto. Theophilactus & reliqui. D. Martialis epiſt. ad Burdegalenſes inquit, hoc vnico remedio ex ara ſanctificata fugari mortem, & vitam præſtari. Origenes. homil. 13. in Leuit. aſſerit, hanc commemorationem mortis Dominicæ facere Deum hominibus propitium. Cypria. de cœna Domini, eſſe peccatorum expiationem, medicamentum & holocauſtum ad infirmitates ſanandas, & iniquitates purgandas. Similia reperies apud Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 58. & Bedam, lib. 4 hiſt. gentis ſuæ, cap. 22. quę omnia non ſunt intelligenda de venialibus tãtum, licet ea magis immediatè & directè tollat, & ea ſolùm ex peccatis, ſi defunctos reſpicias. Sic de omnibus peccatis indiſtinctè ſunt plurima in liturgiarum canone Græco & Latino, ad ſignificandum of-

Canonis Miſſæ autores. ferri & ſacrificari pro omnibus. Canon autem is conſtat ex Domini verbis, ex Apoſtolorum Traditionibus, & Pontificum piis inſtitutionibus, non autem à re-

centioribus Pontificibus Gelaſio, Grego- *Trid. Seſſ 22 c. 4.*

rio & aliis compoſitus, vt accuratè docet Vualdenſis, ex Iſidoro Tom. 3. cap. 36. licet nomina ſanctorum pro ratione temporis, quo hinc emigrarunt, addita ſint, nõ ſine exemplo aut mandato Apoſtolorum, ſicut & quædam clauſulæ ſanctiſſimæ. In hoc ergo Canone eſt noſtra ſententia expreſſa pro noſtro ſacrificio propitiatorio, vt cum ait, quam tibi offerunt hoſtiam pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ: & iterum, quam tibi offero pro innumerabilibus peccatis & offenſionibus & negligentiis meis. In ſecretis etiam orationibus eiuſdem rei plurima mentio eſt, vt feria quarta, hebdom. quartæ Quadrageſſimę, Te rogamus omnipotens Deus, vt his ſacrificiis peccata noſtra mundentur, quia tunc veram nobis tribuis mentis & corporis ſanitatem. Quæ omnia ex verbis Domini con

Alia oratio poſt communionem habet de hoc ſacrificio, quod ſit ablutio ſcelerum.

firmari poſſunt hoc modo: corpus Chriſti 4

in hoc ſacrificio Eccleſiaſtico pro nobis traditur, & ſanguis funditur in remiſſionem peccatorum: quod non tantum verum eſt de ſacrificio crucis, ſed etiam de Miſſa, quamuis illic ad meritum & redemptionem, hîc ad eorundem applicationé: & ſuprà oſtendimus in Miſſa ex vi verborum ſacramentalium, quandam eſſe ſanguinis effuſionem, & mortem, licet non in propria ſpecie, & ratione concomitantiæ, eſſe corpus cum ſanguine, & cum his animam & diuinitatem cõiunctam: eſt igitur Miſſa ſacrificium propitiatorium: cum ſanguis effuſus in remiſſionem peccatorũ, ſit idem atque propitiatio Dei pro eiſdem. Quare, vt effuſio ſanguinis Chriſti in cruce fuit propitiatio pro peccatis, ſic etiã eſt in Miſſa, & vt ibi pro grauibus & leuibus ad ſufficiẽtiam, ſic & hic pro eiſdem ad efficaciam. Vnde Alexan. I. epiſto. ad omnes orthodoxos aſſerit crimina & peccata his ſacrificiis deleri, talibuſque hoſtiis placari Deum, & crimina ingentia dimitti. & Iulius de conſecrat. diſtinct. 2. omne, inquit, crimen & peccatũ ſacrificiis Deo oblatis deletur. Horum Patrum veſtigiis inhærens Concilium Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. de leuium peccatorum remiſſione per hoc ſacrificium inquit, incruento ſacrificio virtus paſſionis applicatur in remiſſionem

peccatorum, quæ quotidie committuntur. de grauibus autem delendis eodem ſacrificio inquit, cap. 2. hac oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingẽtia dimittit. & Can. 3. qui negat hoc ſacrificium eſſe propitiatorium, aut pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus offerri, anathema ſit. quod ſi hoc ſacrificio mundantur & remittuntur ingentia & grauia peccata, & ſine gratia non fit eorum remiſſio, efficitur certè hoc ſacrificio primam gratiam tribui & procurari, mediante dono pœnitentiæ ex opere operato, vt ſuprà explicauimus. Concludamus igitur, ex inſtitutione Chriſti, Patrum, Cõciliorumque decretis, vſu & praxi Eccleſiæ, Miſſæ ſacrificium non tantùm eſſe nobis ſatisfactorium pro pœnis etiam exiſtentiũ in purgatorio, ſed etiam propitiatorium pro remiſſione peccatorum leuium in viuentibus & defunctis, atque etiam grauiũ & mortalium in viuentibus, quod erat à nobis demonſtrandum. Poſteà vero copioſius de valore Miſſæ differendum erit, cũ hoc loco tantum oſtendendum eſſet, Miſſam eſſe ſacrificium, non tantùm Euchariſticum ad gratiarum actionem, ſed etiam propitiatorium ad remiſſionem peccatorum, vt in propria ſpecie ſacrificij collocaretur. Quapropter admonendi ſunt peccatores omnes, etiam cùm adhuc peccati affectum nondum exuerint, vel ex infirmitate continuò offendunt mortaliter, vt altare non deſerant, ſed frequentiſſimè ſacrificium pro remiſſione & conuerſione procurent. ſic enim ſancta Eccleſia pro his Miſſas inſtituit; non quod ipſis adhuc in peccatis huiuſmodi exiſtentibus, ſacrificiũ immediatè applicetur: ſed quod per illud placatus Dominus gratiſſima ſibi oblatione, pœnitentiam concedit, & ita, mediante illa, ſacrificium valet ad remiſſionem omnium peccatorum, ſecundum efficaciam: vt valuit idem ſacrificium Chriſti in cruce pro omnibus peccatis, & donis, quæ nobis largitur Deus ad conuerſionẽ & pœnitentiam ſecundum ſufficientiam. hoc etiam maximè ſacrificantibus ſacerdotibus curæ eſſe debet, vt pro peccatoribus, grauiſſimis etiam peccatis contaminatis, offerant hoc modo, vt reipſa congruentes ſuæ inſtitutioni, ſciant ſe eſſe conſtitutos in his, quæ ſunt erga Deum pro cæteris hominibus, vt legitimos Chriſti miniſtros, & myſteriorum diſpenſatores: quia ſacrificium Eccleſiaſticũ melius eſt omnibus alijs officiis humanis, & proculdubio habet clamorem validiſſimum, tanquã ipſius Chriſti, cuius ſacrificium peragitur, & cõuertit plures, quàm vel ieiunium, vel oratio, vel eleemoſyna, aut quiduis aliud.

Hoc ſacrificiũ quomodo primam gratiam conferat.

Sacrificiũ qua ratione pro peccatis offerendũ ſit.

Heb. 5.

CAPVT XI.

¶ *Sacrificium in qua Miſſæ actione poſitum ſit.*

SEd quoniam in Miſſa variæ ſunt ſacerdotis operationes, in qua vna ex illis primo & per ſe ſacrificiũ poſitum ſit, oſtendendũ eſt. ſunt autem plures illæ actiones, partim iure diuino, vt conſecratio, mãducatio, fractio: partim traditione Apoſtolica, & more Eccleſiaſtico inductæ, vt præcedentes conſecrationẽ variæ oblationes, cruces, manuum impoſitiones, & poſt conſecrationẽ eleuationes, vocales oblationes, fractio, permiſtio, & aliæ plures ſpecierum inter ſe per crucis ſigna accommodationes. In hoc ergo argumento non habemus aduerſarios repugnãtes, quòd ipſi in nullo horũ velint eſſe propriã rationẽ ſacrificij & immolationis: habemus tamẽ diſſidentes inter ſe catholicos ſcriptores. Ex his quidã, ſacrificiũ partim in conſecratione, partim, idq; magis, in oblatione vocali ſubſequente, cùm dicitur, offerimus præclaræ maieſtati tuæ hoſtiam puram, ſanctam: alij volunt non tantum in his, ſed prætereà in communione & conſumptione rerum oblatarum conſiſtere. Tertia ſententia eſt eorum, qui putant fractionem atque etiam tinctionem hoſtiæ ad ſacrificium requiri, vt ita quatuor aut quinque partibus abſoluatur. Quarta denique ſententia ſtatuit ſacrificium propriè & ſolùm conſecratione perfici. Nos verò ad rectè de hac ſententiarum diuerſitate iudicandum, hanc ſententiam & concluſionẽ ratã & firmã haberi volumus. Sacrificiũ Miſſæ in ſola conſecratione, quatenus eſt myſtica quædam mactatio ex vi verborũ

ſacra-

Prima ſententia eſt Roffen. in defenſ regis Ekij lib. 3. de ſacrif. Miſſa. c. 9. Secūda eſt Domin Sot. 4 d. 13. q. 2. Tertia eſt Cano. lib. 12. de loc. c. 13. Quarta eſt D. Tho. q. 83. ar. 4. ſed conſumptionē addit ſacrificio: & Ruardi ar. 16.

ſacramentalium, conſiſtit: non autem in aliqua alia operatione, vel conſecrationem antecedenti, vel conſequenti, ſiue vt parte eſſentiali, ſiue integrali: quāuis omnes illæ habeant ſuam neceſſitatem, vtilitatem & congruentiam cum ſacrificio. Prima pars huius ſententiæ, ex diſtinctione eorū quæ ſunt in conſecratione, ſic explicanda eſt. in conſecratione tria potiſſimum reperiuntur, vnde aliqua immolationis ratio accipi poſſit. Primum materiæ mutatio per tranſubſtantiationem. Secundum, eſſe Chriſti ſacramentale, vel continentia Chriſti ſacramentalis, ſub ſpecie panis & vini. Tertium, ipſa myſtica, hoc eſt ſub figura panis & vini, virtute verborum ſacramentalium mactatio: quatenus corpus exiſteret per ſe, & ſimiliter ſanguis, & vtrumque ſine anima, niſi ratione concomitantiæ hęc omnia neceſſariò coniūgerētur. Aſſerimus igitur, ſacrificium noui teſtamēti in ipſa tantū conſecratione, vt eſt huiuſmodi mactatio myſtica, conſiſtere. Illud autem primum non intenditur primario à ſacrificante: quia in eo non eſt poſita aliqua religionis actio ſecundum ſe, nempè in dedicatione panis & vini: cum hæc non poſſint in nouo teſtamento Deo dicari modo ſacrificali, vt eorum mutatione Deus placetur, quia ſolū placari poteſt reſpiciendo in faciem Chriſti ſui ſacrificati: mutatio igitur illa creaturarum eſt commoda ratio, quam diuina ſapientia inuenit, vt ea intercedente & media, ſacrificium noſtrum perficeretur tanquam medio quodam inſtrumento, per quod vnico momento temporis, illæ ſubſtantiæ tolluntur, & fit præſens Chriſtus, & myſticè mactatur. itaque hęc mutatio non fit, vt in honorē Dei deſtruatur panis, ſed vt per eius tranſubſtantiationem, fiat corpus ex vi verborum ſine ſanguine & anima, & ita mactetur in ſacramento, quāuis ratione concomitantiæ omnia ſint coniuncta neceſſariò poſt reſurrectionem. Illud autem ſecundum, ideſt Chriſti continentia ſacramentalis, pertinet ad rationem ſacramenti: vt mutatio eſt de pane & vino in corpus & ſanguinem Chriſti ſacramentaliter exiſtentis, vt ſupra de termino tranſubſtantiationis explicauimus, in eo cōprehendentes hanc ſacramentalem continentiam. Tertiū verò eſt ipſa eſſentialis actio ſacrificij: atque ita per ſpecies ſacramentales continentes Chriſtum ſubſtantialiter, habet Eccleſia ſacrificium viuiſibile, vnicum ratione rei oblatæ, iterabile per actionem ſacramentalem, qua Chriſtus, qui in ſe mori non poteſt, myſticè mactetur & immoletur. Ratione huius materiæ panis & vini, quorum tranſubſtantiatio eſt via ad noſtrum ſacrificiū, dicitur à veteribus hoc ſacrificium, panis & vini ſacrificium, vt ab Irenęo. lib. 4. cap. 32. & ab autore lib de fide ad Petrū, c. 19 cum tamen omnes affirment nos tantum immolare corpus & ſanguinem Domini, vnde Cypria. lib. 2. epiſt. 3. obtulit, inquit, Chriſtus idem quod Melchiſedec obtulerat, id eſt panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem: quoniam vt D. Auguſt. lib. 17. de Ciuit. cap. 6. rectè expoſuit ex verbis Domini, panis inquit, quem ego dedero caro mea eſt pro ſæculi vita, & ipſum eſt ſacrificium, non ſecundum ordinem Aaron, ſed ſecundum ordinem Melchiſedec; qui legit intelligat. Sic etiam intellige illud ab Eccleſia vſurpatum: ſacerdos in æternum Chriſtus Dominus, ſecundum ordinem Melchiſedec panem & vinum obtulit. Sæpius tamē à termino ad quem, Patres hoc ſacrificium vocauerunt corporis & ſanguinis Domini, vt ex teſtimoniis commemoratis & cōmemorandis conſtabit. Probatur igitur prima part. ſententiæ propoſitæ, in conſecratione ſcilicet conſiſtere rationem huius ſacrificij: in hoſtiæ noui teſtamēti immutatione, qua per mactationem de prophana efficitur ſacra, & diuino cultui dicata, ſacrificiū noui teſt. cōſiſtit, vt principio hui⁹ de ſacrificio diſputationis poſitū eſt: ſed ſola cōſecratione hoſtia nou. teſta. propria immutatur & mactatur in cultum Deo gratiſſimū: (cū hęc hoſtia, vt oſtēſum eſt, tantū ſit Chriſti corp⁹, quod in cōſecratione ex vi verborū immutatur & mactatur, quatenus ſeparatur à ſanguine & anima, in qua ſeparatione conſiſtit mors & mactatio, licet ratione concomitantiæ, nulla poſt reſurrectionem fit ſeparatio, ſemper tamen intelligitur facta ex vi verborū, & voluntate Chriſti fit, & voluntas offerentis ſe per miniſtros infinitè Deo grata eſt, neque aliter commodius potuit mactatio eiuſdem corporis perpetua inſtitui in Eccleſia Chriſti, vt eſſet in ea verū ſacrificiū, (vt in omni religione eſſe oportet.) in ſola igitur cōſecratione ſacrificium noui teſtam. conſiſtit. Eccleſiarum Orientis teſtimonium profert

In ſola cōſecratione noſtrum ſacrificium conſiſtat.

fert de hac re liber Simeonis Archiepiſcopi Theſſalonicenſis de myſteriis Eccleſię, cap. 23. quærit enim, quando hæc dona ſacrificantur, ante conſecrationem, vel poſt conſecrationem? & reſpődet, nec ante nec poſt conſecrationem, ſed in ipſa conſecratione. tunc enim fit mutatio ex pane non mactato in corpus Domini verè mactatũ. ſicut ſacrificium ouis tunc fit, cum in ea fit mutatio ex non mactata in mactatam. hęc ille. cui in Occidentali Eccleſia Diuus Tho. omnino conſentit. Nam. 2. 2. q. 85. artic. 3. ad 3. inquit, tunc eſſe propriè ſacrificium, cum in rebus oblatis id fit, quo de profanis reddantur ſacræ, vt cum animal occiditur, comburitur, panis frangitur, comeditur & benedicitur. Sed hîc non exprimit, quæ mutatio ex his tribus, rationem ſacrificij conſtituat in pane, quod eius loci non eſſet proprium: expreſſit ſuo loco, 3. par. quæſt. 83. art. 4. vbi primo inquit, hoc myſterium offerri & conſecrari, vt ſacrificium, & ſumi vt ſacramentum: deinde verò, cum acceſiſſet ad ipſam conſecrationem, ſubiungit ea propoſita, petit ſacerdos hoc ſacrificium peractum, eſſe Deo acceptum, cũ dicit, ſupra quę propitio, &c. hæc D. Thomas planè ſignificans in ipſa conſecratione eſſe ſacrificium: ſiquidem peracta conſecratione, peractum eſſe ſacrificium affirmat. & meritò, quia conſecratione, panis & vinum mutantur in corpus & ſanguinem Chriſti, & mutatione rei profanæ in ſacram, & diuino cultui dicatam fit ſacrificium, vt quęſt. 85. 2. 2. concludendum eſt, ſi hæc cum illis antè propoſitis coniungamus. ſed apertè 3. p. q. 82. artic. 4. ad primũ, inquit, conſecratio chriſmatis vel cuiuſcunque alterius materiæ non eſt ſacrificium, ſicut conſecratio Euchariſtię. Huius verò argumentationis vim continent omnia Patrum ſupra adducta teſtimonia, quæ Chriſtum affirmant in hoc ſacramento mactatum exiſtere, & ideo eſſe verum ſacrificium: quorum ſententiam Simeon Theſſalonicenſis ex omnibus apertiſſimè colligit. Sic igitur ex illis concludamus: corpus Chriſti immolatum & mactatum in victimam eſt terminus actionis ſacrificalis, quam nunc vocamus ſacrificiũ: cum immolatum corpus niſi per immolationem fieri non poſſit, nec hoſtia niſi per ſacrificium præcedens: ſed ſola conſecratione fit immolatum & mactatum ex vi verborum, vt ſæpè explicatum eſt: ergo ſola conſecratio eſt ſacrificium. Prætereà Chriſtus conſecrando, fecit ſuum corpus immolatum & mactatum, cum verè ſeipſum immolauerit, vt ſupra oſtendimus: ergo ſacerdotes noui teſtamenti ſola conſecratione ſacrificant: quia Chriſtus illis verbis, hoc facite, præcepit ſacerdotibus, poteſtatem conſecrandi tribuens, vt ſimiliter facerent corpus mactatum & immolatum. Sic verò ſignificat, iam ſactum & ſacrificatum fuiſſe, & ideo ſacerdos ſtatim vocat hoſtiam ſanctam, puram, & immaculatam. Vnde intolerabile eſt, quod quidam aſſerunt, mortem Chriſti conſecratione non annuntiari, ſed ipſa ſumptione, cũ tamen ſumatur ex ſententia totius antiquitatis, quod prius immolatum eſt, vt poſteà differetur, & contra D. Tho. quem explicant. 3. p. q. 80. art. 12. ad 3. vbi inquit, repręſentatio Dominicæ paſſionis agitur in ipſa conſecratione huius ſacramenti. Vnde Niſſenus in oratione de reſurrectione, qui, inquit, dedit diſcipulis ſuis corpus ſuum ad comedendum, apertè demőſtrat, iam perfectam eſſe immolationem, vt oue homo veſci non poteſt, niſi mactatio præceſſerit. Denique, quicquid vel conſecrationẽ antecedit, vel conſequitur, vt oblationem, repręſentationem mortis Dominicæ, gratiarum actionem, myſticam mactationem, confectionẽ, vna conſecratio, reipſa & ſecundum actum exercitum continet, cuius inconſideratio diſſidentes de hac re catholicorum ſententias fecit: ergo in conſecratione reipſa ſacrificium noſtrum conſiſtit. re enim ipſa offertur victima, cum de prophana fit ſacra per mactationem & immutationem: quomodo Chriſtus ſeipſum obtulit, cum totum ſe per mortem Deo conſecrauit, etiamſi ratione diuinitatis totus eſſet ſacer, ſed vt homo, per mortem totus diuino cultui pro hominũ redemptione dicatus eſt. Similiter repręſentatio mortis Chriſti, ipſa conſecratione efficitur, cũ virtute verborũ conſecrationis, ſeparetur ſanguis à corpore, & ab vtroque anima, licet ratione concomitantię neceſſariò coniuncta ſint: vt quod multis verbis & ſignis crucis, & fractionis ſignificatur, id nobis ipſa conſecratio exhibeat: ea verò dicitur cőfectio ſacraměti, quatenus per eã manet Chriſtus ſacramentaliter exiſtens. Hinc eſt, quod ipſa collatio panis & vini ad vſum conſecrationis,

Cæremoniarũ antecedentium & conſequentium conſecrationem explicatio.

per

per anticipationem dicitur oblatio, quaſi oblationis per conſecrationem efficiendę materia. Vnde nomen offertorij deriuatū eſt,& illæ orationes conceptæ, ſuſcipe ſancte Pater hanc immaculatam hoſtiam, offerimus tibi Domine calicē ſalutaris: & illę rationes dicendi vſurpatæ, dona, munera, ſancta ſacrificia, oblatio ſeruitutis, ſiue cultus latriæ. & in Græco ritu additur, cùm panis ad altare affertur, tanquam agnus ad occiſionem ductus eſt: & ſuper eum crucem deſcribentes dicūt, ſacrificatur agnus Dei: lanceolis etiam minutis pungunt panem conſecrandum in dextero latere, addentes illud, & vnus militum latus eius lancea aperuit. Sic ſenſibus exprimitur diſtinctè & partitè, quod vnica conſecratione peragitur ſacrificium, antequam perficiatur reipſa: vt animi fidelium his admonitionibus præparentur ad ſacrificij meditationē. Poſt conſecrationē illuſtriſſimæ ſunt actiones, eiuſdem ſacrificij veram naturam exprimentes. Ex his prima eſt exaltatio vel eleuatio hoſtiæ ſub vtraque ſpecie, non tātum vt adoretur, ſed vt denotetur victimā noſtram in cælum aſcendiſſe, ibique in propria ſpecie exiſtere: vt exprimatur etiā
[Leuit. 8.] illud liturgicum, quo ſolebant Aaron & filij eius leuare panes cum collyrida, armum & pectuſculum coram Domino: non quidem vt immolarentur, ſed vt ante iam immolata. Deinde oratione vocali offertur, quod reipſa per conſecrationem effectum eſt. Tertiò frangitur in tres particulas, ad ſignificandum quod per conſecrationē verè frangitur, ideſt diuiditur virtute verborum ſacramentalium & ſanguis à corpore, & anima ab vtroque, quibus tres fractionis particulæ reſpondent. Non enim fractio Chriſti repræſentata in hoc ſacrificio, eſt carnis in varias particulas
[Paſchaſ. lib. de corp. & ſang. c.18.] ſectio, ſed carnis à ſanguine, & vtriuſque ab anima ex vi conſecrationis, vt dictum eſt, ſeparatio. quarto loco, commiſtio vtriuſque ſpeciei, eſt ſignum earundem partium coniunctarum per concomitantiam. Ad eaſdem ſignificationes referendæ ſunt multiplices cruces, vocales oblationes, preces & vota, quibus Deum obſecramus, vt velit accepta habere iſta, ſicuti accepta habuit ſacrificium Abrahæ, & oblationem Melchiſedec. quare, licet omnes cæremoniæ & ſacrificales operationes non pertineant ad eſſentiam, & neceſſitatem ſacrificij, vt ſacramentalia non pertinent ad eſſentiam ſacramenti: omnes tamen ad externam eiuſdem ſacrificij & luculentiorem repręſentationem, vel ab ipſo Chriſto, vel ab Apoſtolis & Pontificibus adiectæ ſunt: vt verbo vel opere deſignent, quid in ipſa conſecratione occultiori, & magis ſymbolico opere perficiatur. Vnica autem ſententiolà conſecrationis, cuius dignitatē & vim nullus hominum pro dignitate explicare poterit, omnia poſtulamus, omnia accipimus, præſtantiſſimum quod in cælo vel in terra exiſtit: ſacrificaliter omnia damus, & pręſtantiſſimum quod eſt in nobis, Deo retribuimus, maximas, quas concipere poſſumus, gratias agimus: omnia repręſētamus, quę propter nos & noſtram ſalutē in cruce peracta ſunt. fit etiam memoria viuorū & mortuorū in Chriſto, vt ita Chriſtus ſacerdos noſter, verus Aarō, cū thuribulo ſui ſa [Numer. 16.]
crificati corporis medius inter viuos & mortuos collocetur: & omnibus ad ſalutē & ſatisfactionē pro peccatis prodeſſe intelligatur. Cū nihil igitur in definitione ſacrificij, principiò huius diſputationis à nobis poſita, reperiatur, quod non exactè quadret in ipſam conſecrationis actionem, cum ibi cōmutetur, conficiatur, & offeratur Deo victima propria noui teſtamenti: neceſſariò ſtatuendum eſt, in ipſa cōſecratione ſacrificium noſtrum conſiſtere.

CAPVT XII.

¶ *Sumptio Euchariſtiæ non pertinet ad eſſentiam ſacrificij.*

SEd quoniam plerique ſunt, quibus videtur in alia actione conſiſtere, præſertim vel communione, vel oblatione, quę conſecrationē cōſequitur, vel tamquam in eſſentiali actione, vel ſaltem tamquam in integrali ſacrificij parte, vt dicimus animā pertinere ad eſſentiam hominis, manū verò tanquā integralē partem: hæc omnia, quę continentur

altera

Sumptio in quibuſdam veteribus ſacrificiis videtur ad eſſentiam, vel integritatem eorum pertinuiſſe.

altera parte noſtræ ſententiæ propoſitę, ſingilatim refutanda ſunt. Fatemur quidem in aliquo genere ſacrificij, plures eſſe poſſe mutationes, quæ videtur vel ad eſſentiã, vel ad integritatem ſacrificij pertinere: vt in holocauſto non tantum occiſio & pręcedens oblatio requirebatur, ſed prætereà etiam ex combuſtione plena tranſmutatio & conſumptio: in aliis etiam ſacrificiis veteribus ad integritatem pertinebat, vt vna particula de reliqua oblatione decerperetur per ſacerdotes, & in memoriale peracti ſacrificij ſuper altare cremaretur, vt Leuit. 2. 5. & 10. conſtat. comeſtio etiam videtur pertinuiſſe ad aliquorum ſacrificiorum conſummationem, vt in ſacrificio Melchiſedec, fortaſſe non interuenit alia actio ad rei offerendæ mutationem, præter manducationem: & Exod. 29. de panum ſacrificio inquit Dominus ad Moyſen. panes, qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernaculi comedent, vt ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur manus offerentium. alibi iubentur ſacerdotes comedere ſacrificia iam facta, non autem, vt fiant, manducare: & ideo Leuit. 10. Eleazar & Ithamar filij Aaronis grauiter reprehenduntur à Moyſe, quòd hoſtiam pro peccato feciſſent, & tamen ex hoſtia nihil manducaſſent. Sed in noſtro ſacrificio, ipſa cómunío vel manducatio, ad eſſentiam vel integritatem ſacrificij nullo modo pertinet, licet ſit à Chriſto Domino præcepta, & ideo iure diuino ſacrificio coniuncta. qua ratione reprehenditur ſacrificiũ, in quo ſacerdos non communicat, in Tolet. 12. cap. 5. quia contra præceptum Chriſti, licet non ſit contra eſſentiam vel integritatem. cæteras verò actiones, quas vel certò conſtat poſteà acceſiſſe, vel probabiliter exiſtimamus non fuiſſe vſurpatas à Chriſto, in diuina actione huius myſtici ſacrificij in cœna, vt oblatio vocalis, eleuatio, fractio ſignificatiua, permiſtio ſpecierum: quas omnes Apoſtolica Traditione receptas non dubitamus, non eſt vlla ratio, vel in ſpeciem probabilis, quæ efficere videatur ipſas, vel earum aliquam, ad eſſentiam vel integritatem ſacrificij pertinere. Cùm autem communio multis ad integritatem, vel eſſentiam pertinere videatur, ex ſimilitudine veterum illorum ſacrificiorum, quæ commemorauimus, ea ſententia his argumentis confutatur.

Sumptio vel cõmunio non poteſt ad eſſentiã, vel integritatẽ noſtri ſacrificij pertinere.

Primùm, quia ipſa communio eſt immolati Chriſti participatio: ergo præceſſit immolatio.
ſic D. Paulus 1. Corrin. 10. qui edunt, inquit,
hoſtias, participes ſunt altaris, hoc eſt ſacrificij, quod in altari immolatur, & ex con
ſequenti prius ſacrificium peractum fuiſ- 1
ſe neceſſe eſt. cuius argumẽtum eſt, quod
communio plebi cum ſacerdote commu- 2
nis eſt, actio verò ſacrificij vel eſſentialis,
vel integralis, ſacerdotis propria eſt: cum
ad ſacrificandum inſtituatur. Vnde ipſa cõ
munio, ad vſum ſacramenti, in qua datur
Chriſtus immolatus, omnino pertinet, ad
ſacrificium verò non pertinet. Idem pla- 3
nè ſignificant teſtimonia Patrum ſuprà ad
ducta, ad confirmandum ſacrificium no-
ui teſtamenti, cum aſſerunt nos immo-
latum prius Chriſtum ſumere. Prætereà, 4
diuerſa ſunt effecta ſacrificij & commu-
nionis, diuerſæ gratiæ, vt conſtat: ſacrificiũ
igitur & ſumptio diuerſæ ſunt actiones,
& licet coniunctæ, neutra tamen de eſ-
ſentia vel integritate alterius. Videtur etiã,
ſi ſumptio ſit de ratione ſacrificij, illas tan- 5
tum hoſtias plenè & integre immolari,
quas ſacerdotem percipere contingat:
reſeruatas autem, tum demum perfectè
ſacrificari, cum à populo ſumuntur: cum
nulla ratione poſſit intelligi, cur vnius
ſumptio, ſacrificatas reddat reliquas, ſi
ſumptio eſt de eſſentia vel integritate ſacrificij.

CAPVT XIIII.

¶ *Oblatio, quæ antecedit & ſequitur conſecrationem, non eſt de eſſentia vel integritate noſtri ſacrificij: licet aliqua oblatio ſit de illius eſſentia, vt genus, ſed ea eſt reipſa coniuncta conſecrationi.*

SEd de ſumptione ſatis: oblationem vocalem, quæ antecedit vel ſequitur conſecrationẽ, nõ eſſe de eſſentia aut integritate ſacrificij deinceps oſtendamus. quãuis enim

enim omne ſacrificiũ ſit oblatio,& ideo ſit interna ſacrificio,non tamẽ omnis oblatio ſacrificium eſt,ſiue in veteri ſiue in noua lege in veteri quidẽ erat oblatio primogenitorũ,decimarum & aliorum ſimilium,quę tamen non ſacrificabantur. in noua etiam populus panem & vinum offert antequam conſecrentur:& in primitiua Eccleſia eleemoſynæ ipſæ, quas largiſſimas Chriſtiani faciebant,non prius ferè pauperibus diſtribuebantur,quàm ad altare offerrentur,vel ſacerdotibus.quod ex veteri lege deſumptum videtur,vbi decimæ dandæ pauperibus aut leuitis, ſicut primitiæ, Deo offerebantur,vt patet Deuter.12.14.16.Vnde D. Auguſt.epiſt. 59. vouentur,inquit,omnia quæ offeruntur Deo, maximè autem ſacri altaris oblatio. Eſt enim oblatio alicuius rei,ad aliquod religionis officium dedicatio:& ita quæ ad futurum ſacrificium proponuntur,offeruntur & à populo & ab ipſis ſacerdotibus, in quantum vouentur & dedicantur Deo. Atque ipſa etiam res ſacrificata & facta victima poteſt offerri, hoc eſt repræſentari, ſiſti, & proponi coram Deo per veram oblationem ſine nouo ſacrificio.Sic Germanus lib. de myſtica theoria ait: primitias vocari oblationem panis & vini ad futurum ſacrificium,& Irenę.lib.4. c.32. & 34. inquit,Chriſtianos offerre Deo primitias creaturarum panem & vinum : vel intelligit ſacrificium corporis & ſanguinis Domini nomine materiæ, ex qua fit, vt ſupra ex Cypriano explicauimus. Sic in veteri lege ſuper ſacrificia iã facta, populus & ſacerdotes inuocabant Dominum:& in noua, Chriſtus hoſtia noſtra,ſiſtitur ab omnibus coram Deo, pro omnium ſuffragiorum validiſſimo & efficaciſſimo genere , reſpondente eiuſdem Chriſti interpellationi,quam nunc pro nobis facit ſedens ad dexteram Dei, per ſacrificati corporis continuam oblationem ac repræſentationem in cælo. Sic enim Pontifex noſter apparet vultui Dei pro nobis per hoſtiam ſuam, teſte D.Paulo Hebr.9. ſic eius ſanguis meliùs,quàm ſanguis Abel clamat iam fuſus de altari, vt mirum non ſit ſi ad ſingula momenta , dum in conſpectu noſtro iacet ſacrificatus, per ipſum ac ſuper ipſum vota Deo faciamus. Vnde ſacerdos iã factam hoſtiam proponit, eleuat, offert ſacrificia ſancta,immaculatam hoſtiam : & addit , ſuper quæ propitio

Oblatio latius patet ſacrificio.

ac ſereno vultu reſpicere digneris: & rurſus,iube hæc perferri in conſpectu diuinæ maieſtatis tuæ.compellat denique Chriſtum præſentem per modum hoſtiæ pro viuis& defunctis illa prece ſacrificali, agnus Dei miſerere, dona pacem , dona requiem.&huiuſmodi oblationem à populo fieri debere, principiò ſacerdos admonet dicens,pro quibus tibi offerimus , vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus,pro redemptione animarum ſuarum , pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ,tibique reddunt vota ſua ęterno Deo viuo & vero. Concludamus igitur:oblatio,quæ conſecrationem vel antecedit, vel ſequitur, populo cum ſacerdote cõmunis eſt:non pertinet igitur talis oblatio ad eſſentiam vel integritatem ſacrificij: alioquin populus ſacrificaret , & idcircò verè ſacerdos eſſet omnis homo de plebe: quod fidei catholicæ repugnat,vt oſtẽſum eſt. Deinde , ſacrificium noui teſtam. eſt tantum corporis Chriſti,vt poſitũ eſt,quãdo immutatur per mactationem , cum de ratione ſacrificij ſit talis immutatio , vt ſupra oſtẽdimus:ſed ante cõſecrationem nõ eſt corpus Chriſti, poſt conſecrationẽ nõ immutatur per mactationem , cùm hoc tantum fiat virtute verborum ſacramentalium in ipſa conſecratione , vt ſæpè explicatum eſt: ergo oblatio præcedens vel cõſequens conſecrationem,non eſt de eſſentia vel integritate noſtri ſacrificij , cũ prius factum ſit & integrum per conſecrationem. Illa verò oblatio quæ eſt ſacrificij genus, & ideo eſſentiæ illius interna , in ipſamet conſecratione reipſa continetur, quatenus per illam mactationem virtute verborum ſacramẽtalium peractam, Chriſtus verè ſiſtitur coram Deo,& ideo dedicatur & offertur ad noſtram ſalutem. Quapropter vt oblatio Chriſti iam ſacrificati, poſt conſecrationem , non eſt de eſſentia aut integritate ſacrificij noſtri:ſic neque Chriſti in cælo ſedentis ad dexteram Patris interpellatio pro nobis, propriè ſacrificium dicitur : ſed vtraque eſt oblatio victimæ iam factæ tantum , & dedicatio quædam , vt dignetur Pater æternus eam ad noſtram ſalutem ſecũdum efficaciam applicare : preſertim cum Chriſtus in propria ſpecie ſemel tantũ ſeipſum in cruce ſacrificauer it,vt probat D. Paulus Heb.7.9.&10.Quod verò quidã cõtendũt, in quibus

Oblatio eſt de eſſentia ſacrificij, ſed non differentia, vt ſignificant Croquetius Catecheſ. 136 cum hac ſit immutatio res oblatæ, quæ immutatio in noſtro ſacrificio eſt myſtica ex vi verborum, & ideo differentia illius propria.

Interpellatio Chriſti in cælo non eſt propriè ſacrificium.

in quib⁹ eſt Archingius in diſputatione de ſacrificio Miſſæ, c.110.& 111.nõ eſſe rationẽ ſacrificij in conſecratione, vt eſt myſtica quędam mactatio quòd in ſacrificio reipſa mutationem eſſe oporteat, quæ hic nõ ſit, ſupplente nimirum vi concomitantiæ integritatem: eſſe autem rationem ſacrificij in conſecratione, vt eſt confectio corporis Chriſti ſub eſſe ſacramentali: quòd hoc ſit reipſa nouũ & ad ſumptionem accommodatum, & ideo noſtri ſacrificij propriũ. hoc inquam ab his aſſertum, nulla probabilitate nititur, cum ſit etiam ipſis aſſerentibus totum ad rationem ſacramenti pertinens: & myſticam eſſe immutationem in noſtro ſacrificio, non realem, tota antiquitas confitetur. & ſi res oblata in nouo teſt. Chriſtus tantum eſt, & reſurgens iam non moritur, Roman. 6. certè vt conſtet ratio ſacrificij, immutari debet ex vi verborum & myſticè: quare in conſecratione erit ratio noſtri ſacrificij, vt eſt myſtica quę dã ex vi verborum Chriſti mactatio. Reliqua eſt ad cõfirmandũ tertia pars propoſitę ſententię de noſtro ſacrificio: nempe actiones alias ſacerdotis antecedentes & conſequentes conſecrationem, habere ſuã vtilitatem & congruentiam cum ſacrificali actione: ſed hæc pars abundè eſt à nobis confirmata, cùm primam partem confirmaui, oſtendens quid ſignificarent omnes illæ actiones ad ſacrificium pertinens, & in ipſa conſecratione virtute comprehenſum.

CAPVT XIIII.

¶ Panis & vini tranſubſtantiatio non eſt ſacrificium.

Primum conſectarium.

EX his apertè efficitur, valde inconſideratè quoſdã in ipſa panis & vini tranſubſtantiatione ſacrificium noſtrũ conſtituere, quatenus per eam mutationem de non ſacris fiunt ſacra, vt animalia in vet. lege per mactationem & mortem. in quo magis erratum eſt ab iis, qui duo ſacrificia in religione noſtra diſtinguunt circa actionem conſecrationis: vnum panis & vini, alterũ corporis Chriſti: ad hęc enim abſurda neceſſariò deducuntur. Primum, in nouo teſt. aliquid ſacrificari poſſe pręter corpus Chriſti, nempè panẽ: & tamẽ certiſſimum eſt tantũ ſacrificari poſſe corpus Chriſti, quod illi in hunc finem Deus aptauit, vt illud pro omnibus aliis immolaret, vt ſuprà oſtendimus ex ſacra ſcriptura, & conſtat ex Pſalm. 39. vbi dicitur de Chriſto, expoſitore D. Paulo, Heb. 10. hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi. Secũdò ſequeretur, ſacrificiũ noſtrum non eſſe idem omnino ratione rei immolatæ, cum ſacrificio crucis, modo tantũ diuerſum, vt ſupra ex tota antiquitate, ſcriptura, & Conciliis oſtendimus: & ideo vetuſtiſſimi Theologi victimã noui teſtamenti, intelligibilem ac rationabilem appellauerunt, quòd ſit veri hominis & Dei. Tertiò ſequeretur, actionem ipſam ſacrificationis, qua Deus maximè colitur & placatur, tanquam ſumma latria, non geri circa Chriſtum, ſed circa panem, & vinum: & ex conſequenti Chriſtus à nobis non ſacrificaretur, & extra Chriſtum eſſet aliquid ſummè gratum Deo, vt conſtat eſſe noſtrum ſacrificium: cum ſacrificalis actio debeat eſſe immutatio rei, quæ ſacrificatur: quare ſi mutatio panis & vini eſſet ſacrificium, vt eſt talis immutatio, certè panis & vinum eſſet propria victima noui teſtamẽti, non autem corpus Chriſti. Cõſtituamus igitur in conſecratione panis & vini noſtrũ ſacrificium, non vt tranſubſtantiatio, ſed vt eſt virtute verborum ſacramentaliũ mactatio corporis Chriſti, hoc eſt ſeparatio ab anima & ſanguine: licet ratione concomitantiæ neceſſariò ſint ſemper poſt reſurrectionem coniuncta. Cum autem dicimus in conſecratione panis & vini noſtrum ſacrificium conſiſtere, non intelligimus eſſe in nouo teſta. plura ſacrificia, licet ratione duplicis materiæ ſæpè ita à Patribus & Eccleſia vocentur: ſed integritatem & inſtitutionem Chriſti exprimimus: vt quamuis deeſſet altera pars materiæ, vt vinum, maneret in ſola ſpecie panis verum ſacrificiũ, non tamen integrum, neque congruens Chriſti inſtitutioni. Oſtẽdimus enim, cùm de materia & communione huius ſacramẽti diſſereremus, præceptũ diuinum Chriſti eſſe, vt ſub vtraque ſpecie cõficeretur hoc ſacramentum, licet conſecratio vnius partis materię à conſecratione alterius non penderet,

Gaſpar Caſſa. lius, Ruar in art 17. Cro. quatiõe Cath. 131.

Infr. c. 10. in expoſitione Canonis.

An ſint de neceſſitate ſacrificii, duæ ſpecies panis & vini.

deret,& eodem Chriſti præcepto cõſtringi ſacerdotes ſacrificantes ad ſumptionem vtriuſq; ſpeciei. Conſtat autem ex præcedentibus prius ſaltem natura ſacrificium conſtitui, quàm ſacramentum, cùm prius ſit corpus Chriſti virtute verborum ſine ſanguine, vt explicatum eſt, quàm continẽtia ſacramentalis: ſacerdotes autem prius & multò magis, ad ſacrificandũ inſtituuntur, quàm ad ſacramentum cõficiendum, ſed vtrumq; eadem conſecratione præſtant, licet illud prius natura, vt omnes ſumãt Chriſtum immolatum, quod ſupra ex omni antiquitate docuimus.

Cont. Ruard. art. 17.

Secundum conpilartum. Sacrificiũ Eccleſiæ, qua ratione cum omnibus alius conueniat.

Colligamus præterea, Eccleſiæ Chriſtianæ ſacrificium, vt omnium aliorum cõſummatiuum, cum omnibus alis ſacrificiis aliquo modo cõuenire. cum ſacrificiis quidem legis naturæ, quòd in omni loco poſſit etiam inter gentes offerri, obſeruatis Eccleſiæ præceptis, & irreuerentiæ periculo vitato. cum ſacrificiis vet. leg. quòd à ſolis ſacerdotibus à Deo vocatis, vt Aaron olim vocatus eſt: cum victima Paſchatis, vt per veri agni ſanguinem liberetur populus à ſeruitute peccati: cum ſacrificiis pacificis, quòd à ſacerdotibus & offerentibus läicis manducari poſſit: cum ſacrificio Melchiſedec, quòd fiat ex pane & vino: cum holocauſtis & aliis ſacrificiis vet. leg. quòd in eo fiat rei oblatæ vera immutatio virtute verborum ſacramentalium: cum crucis ſacrificio, quòd res oblata ſit eadẽ, quòd fiat ſeparatio corporis à ſanguine, & animæ ab vtroq;, licet ratione concomitãtię omnia ſint poſt reſurrectionem neceſſariò coniuncta: quòd vtrumq; eſt ſacrificium propitiatorium, ſed vnum ad ſufficiẽtiam, alterũ ad efficaciam: quòd vtrũq; nos Deo coniungit. Deniq; cum omnibus naturæ & legis ſacrificiis ea ratione conuenit: quòd ſit crucis Chriſti commemoratio, ſed magis expreſſa, vt ſtatim conſtabit.

Malac. 1. Heb. 5. Luc. 22. 1. Corin. 10. & 11.

CAPVT XV.

¶ *Aduerſariorum obiectiones contra noſtrum ſacrificium.*

HActenus rationem & eſſentiam ſacrificij eccleſiaſtici conſtituimus, nunc obiectionibus aduerſariorum, quibus contendunt ſacrificium non eſſe, reſpondendum eſt: argumenta verò, quibus conantur efficere propitiatorium non eſſe, vel non eſſe offerendum pro viuis & defunctis, cæteriſq; hominum neceſſitatibus, tũ diſſoluemus, cùm de efficacia & valore eiuſdem ſacrificij diſſeruerimus: & ex obiectionũ, quæ nunc proponẽtur, refutatione, alia omnia diſſolui poſſe conſtabit. Cenſent igitur aduerſarij totam epiſtolam ad Hebr. ex vnitate ſacrificij crucis, apertè & potẽter euertere noſtrum ſacrificium. ſed hanc vnitatẽ ad tria capita reuocant, ſacerdotis, hoſtiæ, oblationis: vt quoniam in nouo teſtamẽto hæc omnia vnica ſint, ſacrificium Eccleſiaſticum nullum ſit, cùm repugnet huic triplici vnitati. requirit enim plures numero ſacerdotes, plures numero hoſtias, plures frequentes & ſæpiſſimè repetitas oblatio-
1. nes ſacrificantium. Deinde, his vnitatibus talis conditio perfectionis additur, quę nõ poſſit cum Eccleſiaſtico ſacrificio conſiſtere, nempè vt ſacerdos non tantùm ſit vnus, ſed etiam talis, qui non habeat neceſſitatẽ pro ſe offerendi: talis hoſtia, quæ per ſe ſit efficax ad omnia peccata exhaurienda: oblatio deniq; eius generis, vt ea ſemel interpoſita, populus non amplius habeat conſcientiam peccati, & ita deinceps omnis vſus ſacrificij abrogetur. omnes verò huius argumentationis partes, variis ſentẽtiis eiuſdem epiſt. ſic confirmantur. Pro vnitate ſacerdotis, & contra noſtram pluralitatem eſt illud Hebr. 7. & alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes, quòd morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium. & inferius, talis enim decebat, vt nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, qui non habet neceſſitatem quotidie, quemadmodũ ſacerdotes prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi. his addunt, proprium eſſe ordinis Melchiſedec, vt vnus tantũ in eo exiſtat ſacerdos, qui neq; ſocium, neq; ſucceſſorem habeat. Deinde ad hoſtiæ & oblationis illius vnitatem comprobandam adferunt illud c. 10. hic vnam offerens pro peccatis hoſtiam, in ſempiternum ſedet ad dexte-

ram Dei. item, lex per ſingulos annos iiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, nunquã poteſt accedẽtes perfectos facere, alioquin ceſſaſſent offerri. & paulo poſt, ſanctificati ſumus per oblationẽ corporis Chriſti ſemel. & c. 9. nec vt ſæpè offerat ſe metipſum, alioquin frequenter oporteret eum pati. c. 7. hoc enim fecit ſemel ſe offerendo. rurſus, vnica oblatione conſummauit in æternum ſanctificatos. & iterum, in conſummationem ſæculorum ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit. Contra quæ omnia aduerſariorum iudicio multipliciter in miſſa & ſacrificio noſtro peccamus. Primùm, quòd noſtra ſacrificia interſe comparata diuerſa ſint: deinde, quòd ab ipſo ſacrificio crucis, quod in nouo teſtamento vnicum eſſe debet, ſi non victima, certè actione ſacrificationis & oblatione differat. Tum, quòd faciamus diuerſitatem inter ſacerdotem & rem oblatam, vbi offerens non deberet habere aliã hoſtiam, quàm ſuam, hoc eſt propriũ corpus. Denique, quòd non ſine ſcelere Chriſtum neci per ſingula miſſarum momenta adiudicemus, eiuſq; hoſtiam ſæpè repetendo inualidam eſſe oſtendamus, Apoſtolo contrarium ſic acclamante, vbi eſt peccatorum remiſſio, iam non eſt oblatio pro peccatis.

3. Prĕtereà, ex verbis Domini prĕcipientis, vt ſacra cœna fiat in commemorationem mortis Domini, cùm ait, hoc facite in meã commemorationem: & Paulo ſic exponẽte, quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis: & Patribus appellãtibus noſtrum ſacrificium commemoratiuum, imaginem, aut exemplum ſacrificij crucis: deniq; Theologis cũ magiſtro 4. ſent. d. 12. aſſerentibus ex D. Aug. ideò vocari ſacrificium, quòd ſit repreſentatio veri ſacrificij, vt nomina rerum, ſimilitudinibus earum attribuuntur, conficere volunt aduerſarij, nõ eſſe in nouo teſtamento verum ſacrificium, prætterquam illud vnicũ crucis, quaſi commemoratiuum, aut reprĕſentatiuum ſacrificium dicatur, ex particula diminuente veri ſacrificij rationem & naturam, vt cũ ſculptum hominem & pictũ dicimus.

Sic Cal ca 18. inſtitutionum.

Ep. 23. ad Bonif.

Tandem adiiciunt illud, vmbram Melchiſedec nõ efficere, vt in pane & vino ſit in nouo teſtamento, vel in ſpecie vtriuſq; verum & proprium ſacrificiũ: quia Melchiſedec nunquam obtulit, aut ſacrificauit panẽ & vinum, ſed tantum ad commeatum Abrahæ & ſociis protulit. quin etiam aduerſarij, ne ſacerdotem quidem fuiſſe affirmare audent, propter verbi Hebraici indifferentiam, quo & ſacerdotẽ & ſatrapam ſignificari poſſe contendunt. 4.

Gen. 14.

CAPVT XVI.

¶ *Reſponſio ad obiectiones.*

Prima reſponſio earundem obiectionum.

AD priores duas obiectiones ex ep. ad Heb. petitas, duplex eſt reſpõſio, vna veterũ omniũ Patrũ Græcorũ & Latinorũ, qui videntes illam ſpeciẽ repugnãtiĕ in D. Paulo, cũ noſtro ſacrificio Eccleſiaſtico, præoccupauerunt illius refutationẽ, immoti à fidei decreto, aſſerente eſſe in Eccleſia verũ ſacrificiũ, non autem illud contẽnentes, vt noſtri aduerſarij. hi igitur omnes ſacrificiũ Eccleſiĕ cũ ſacrificio crucis, omninò conſentire ideò affirmãt, quòd illa triplex vnitas, hoſtiĕ, oblationis, ſacerdotis, noſtro ſacerdotio nõ tollitur, ſed potius cõfirmatur. Hoſtia enim eadẽ numero, Chriſtus, in omnibus ſacrificiis noſtris offertur, quĕ in cruce oblata eſt, licet modus offerendi ſit diuerſus: illic incruẽtĕ, hic cruente. actio etiã ſacrificalis, vel oblatio eadẽ eſt, quatenus noſtra miſſa, nihil eſt aliud quã repetita paſſio, vel perpetua redẽptionis oblatio, vel paſſionis celebratio, vt veteres illi loquuntur. Vnde Naziãz. oratione poſt morbum ait, ſacerdotẽ his ſacrificiis ſe planè immiſcere magnis Chriſti paſſionibus. Alexãd. I. ep. ad omnes orthodoxos, in ſacramentorũ, inquit, oblationibus, quæ inter miſſarũ ſolẽnia offeruntur, paſſio Dñi miſcẽda eſt, vt eius, cuius corpus cõficitur, paſſio etiam celebretur. Cyprian⁹ ep. ad Cĕciliũ paſſio Dñi eſt ſacrificiũ, quod offerimus. & Ambroſ. lib. 1. de offic. c. 48. offertur hîc Chriſtus in imagine, quaſi recipiẽs paſſionem. Quia igitur ſacrificiũ Eccleſiaſticũ eſt expreſſa imago, vnicũ exemplum, ineffabilis recordatio Chriſti patiẽtis in cruce, adeò exacta, vt identitatẽ neq; in re oblata, neq;

Chryſ. Ambr. Oecum. Theophyla. Haym. Paſchaſ. Remig. Primaſ. omnes recentiores.

In noſtro ſacrificio retinetur vnitas hoſtiæ, oblationis et ſacerdotis, quam vnitatem vult D. Paulus eſſe in nouo teſtamento.

in

in actione excludat, contrà ac veteres animaliũ mactationes, quæ erãt prorſus diuerſæ inter ſe, tenuiſſimamq́; vmbram futuræ oblationis in cruce continentes, neque ipſa erat de ſubſtantia eorũ, vt eſt in noſtro ſacrificio per myſticam mactationẽ: ideò Patres omnes veteres ſentiunt, non tollere vnitatẽ ſacrificij & oblationis proprię noui teſtamenti, nec noſtra ſacrificia magis dici poſſe plura, aut diuerſa, quã plura ſunt corpora, aut plures ac diuerſi Chriſti. Tertiam verò vnitatem ſacerdotis, quem D. Paulus vult vnicum eſſe, æternũ, impeccabilẽ, non aliam hoſtiã, quàm ſuum corpus, nec alienũ, ſed proprium ſanguinem offerentẽ, eatenus in ſacrificio noſtro retineri tradunt, quatenus ſacerdotes noui teſt. ſunt miniſtri & diſpenſatores myſteriorũ Dei, iuſſu, autoritate, aſſiſtentia, virtute Chriſti, & in ipſius perſona ſacrificantes, vt ea ratione omnium ſit vnicum in Chriſto ſacerdotium: cùm tamen in vet. lege nullus ſacerdos ab altero penderet, vel alterius perſonam gereret. vnde, licet noſtri ſacerdotes non minus ſinguli concurrant ad ſua officia præſtanda, quàm legales ſacerdotes, cũ ſacramenta adminiſtrant: ſemper tamen principaliter & verè Chriſtus eadem ipſa per ipſos facere dicitur: vt non ſolùm autoritate Chriſti faciat ſacerdos, ſed etiam in perſona ipſius, vt verba ipſa cõſecrantis ſacerdotis euincũt: cũ non poſſint eſſe vera, nec efficere, quod ſignificãt, niſi in perſona Chriſti accipiãtur, quaſi Chriſto ore ſacerdotis proferente, hoc eſt corpus meũ, hic eſt calix ſanguinis mei. his autem verbis & hac tantùm conſecrationis actione, ſacrificium Eccleſiæ perfici ſupra oſtenſum eſt. Hinc Chryſ. ho. 2. in ep. 2. ad Tim. inquit, nõ hanc ſanctificãt homines, ſed Chriſtus, qui eam ante ſacrificauerat, & ſicut verba ſunt eadẽ, ita & oblatio eadẽ eſt. & Amb. c. citato ex li. 1. offic. antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nũc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, vt peccata noſtra dimittat. deniq; Aug. de ciuit. Dei lib. 10. c. 4. cũ ad illũ ſurſum eſt altare cor noſtrũ, eius vnigeto ſacerdote eũ placamus, vt legit Thom. Vvaldeñ. & c. 20. eiuſdẽ lib. in forma ſerui mediator noſter maluit eſſe ſacrificiũ, quã ſumere: per hoc ſacerdos eſt, ipſe offerens, ipſe & oblatio. cuius rei ſacramentũ, quotidianũ eſſe voluit ſacrificiũ, cùm ipſius corporis ipſe ſit caput, & ipſius capitis ipſa ſit corpus, tã ipſa per ipſum, quã ipſe per ipſam ſuetus offerri. huic ſummo veroq́; ſacrificio cuncta falſa ſacrificia ceſſerũt. Hęc eſt Patrũ reſponſio, eaq; vera, etiãſi in partem cõparationis Paulinę, quã inter ſacrificium Chriſti & Leuiticum inſtituit, ſacrificium Eccleſiaſticum, quod Dñs per miniſtros ſuos peragit, accipiamus. Sed eſt altera recentiorum reſponſio, directę & primarię intentioni D. Pauli valdè conſentanea. eſt enim hic ſtatus controuerſiæ inter Iudęos & D. Paulũ, ſit ne illud abſolutũ, independens & capitale ſacrificiũ, à quo cętera religionis obſequia pendebant, in ſacerdotio Aaronico & legali, an in ſacerdotio Melchiſedeciano. hoc eſt, vt loquitur D. Paul. Heb. 7. fuerit ne cõſummatio per ſacerdotium & ſacrificiũ Leuiticum, an potius Melchiſedecianũ: vt hoc ſacrificiũ eſſet conſummatiuũ, & redemptiuũ, potens ſua vi ad remittendũ & exhauriendũ omne peccatũ, deſtruendũ & abolendum: cuius proinde vis eſſet infinita: cuius pretium & valor apud Deũ exactè ſummoq; iure libratus, incomparabiliter ſuperaret omne omniũ peccatorum debitum, quoad culpã & pœnam. rurſum, an illi vnam aliquam hoſtiã in illa infinita victimarũ varietate haberent, quæ tantæ dignitatis eſſet, vt per ſe peccata purgaret. deniq;, an aliquẽ ſacerdotem ex ſuis in lege & ordine Leuitico Iudæi cognouerint, qui ſibi meritò vendicaret generale officiũ redemptionis, in cuius perſonę dignitate tanti officij æternitas & immutabilitas fundaretur: qui vlla ſua actione, vel ſacrificio ęternam redemptionem inuenire poſſet: cæli ianuã Patribus & futuris fidelibus omnibus aperiret: ſibiq́; à dextris Dei ſedem conſtitueret, mortem deſtrueret: qui demũ ſuo ſacrificio, omnibus ſacramẽtis, ſacrificiis, ſanctis operibus, ab initio orbis vſq; ad finem vim omnem, & dignitatẽ conferret. Hęc enim omnia & ſimilia, propria ſacrificij abſoluti, perfecti, conſummatiui, ſacerdotis & hoſtiæ redimentis, & vniuerſum orbem reconciliãtis Hebræi tempore Apoſtolorum Iudaizantes, ſi ſuæ ſectæ conſentanea dicerent, confiteri deberent in ſua ſacrificia conuenire: alioquin non eſſet conſummatio per ordinem Leuiticum, vt illi volebant, niſi haberet illa lex tale ſacrificium, talem hoſtiam, talem ſacerdotem, qualem deſcripſimus.

1. Cor. 4.

Altera reſponſio.

Status controuerſia inter Iudæos & Paulum ep. ad Hebr.

An conſummatio in ordine Leuitico, vel Melchiſedeciano.

Eſt verò ad hanc controuerſiā hæc D.Pauli reſponſio & propoſitio:conſummationē nō eſſe in ordine Leuitico & legali, ſed potius in Melchiſedeciano:quia vnus & ſolus Chriſtus in hoc ordine vocatus à Deo ſacerdos,vna & ſola hoſtia ſui corporis,vnica & ſola actione ſacrificali, ideſt morte ſua aſſecutus eſt illud, quod innumeri ſacerdotes Leuitici, infinitis pecoribus, ſine intermiſſione, repetitis oblationibus,nunquam ſint aſſecuti. Hanc ſententiam cōfirmat ex congruentia & conſenſione legis, ſacerdotis & ſacrificij,quæ ſunt neceſſariò coniuncta, & cum fuerint inualida ad illā potentem,abſolutā & generalem remiſſionem & perſolutionem, quā requirimus,neceſſe eſt in ordine Leuitico & legali non fuiſſe conſummationem.infirmitas autem illorum trium deducitur ex antitheſi ſacerdotum,hoſtiarū,& oblationū veteris & nouę legis. In prima igitur antitheſi docet Chriſtum ſolū ad tā eminens munus fuiſſe idoneū,ſiue eius typum in Melchiſedec reſpicias,qui longe omnibus naturę ſacerdotibus antecelluit,& Aaronem anteuertit,omnemq; eius ſucceſſionē,tempore,dignitate,benedictione data, oblatione accepta,vocatione per iuramentū confirmata, ſingulari prę omnibus aliis ſacerdotibus in vnctione, qua ſic eſt ſpiritu ſancto perfuſus,vt nullus vnquā Leuiticus ſacerdos tā copioſè fuerit oleo corporali delinitus.cuius functionis firmitas,durabilitas,immutabilitas,tā in ſeipſo,quā in ſua Eccleſia tanta fuiſſe perſpicitur, vt ſuper eū ſolum pater iurauerit ſine pœnitentia,quod eſſet ſacerdos in æternum.vnde Hier.ad euag.inquit, Chriſti & Eccleſię ſacerdotiū in præteritū & in futurum æternū fore. Quòd verò ad cęteras conditiones perſonæ attinet, quæ ſuo opere & merito deberet genus humanū reconciliare,totius peccati imperiū, ac dānationis generale vinculum, ſua potētia delere,admirabili ſapiētia diſſerit D. Paul. iſta non poſſe præſtari à turba ſacerdotum communiū,in quibus nullus eſt, qui nō ſit ipſe peccator, habeatq; quod pro ſe agat: tantū abeſt,vt pro vniuerſo orbe,ſacrificio ſuo faciat ſatis. At ex altera parte Chriſtū Dñm ſacerdotem noſtrū innocentem,impollutū,ſegregatum à peccatoribus,nō habentem neceſſitatem pro ſe primū offerēdi, deinde pro populo.imò, quia is,qui ſacrificiū conſummatiuum facere debet, ſit neceſſariò cōſtituendus medius inter Deū & hominē,hunc redimentē ac conſumantem ſacerdotē,nō eſſe merum hominem, ſed mortalibus omnibus,angelis,ipſiſq; cęleſtibus celſiorē, qui in ipſum cęlum & infernū habeat imperiū:nec ſua ipſius morte à redēptionis æterno munere excludatur; quia per reſurrectionē viuens in æternum, ſempiternum habeat ſacerdotium.

Prima antitheſis inter ſacerdotes Leuiticos & Chriſtum.

Mediatoris neceſſitas ad opus redemptionis.

Altera antitheſis eſt inter ipſas hoſtias legales,& vnicam corporis Chriſti:in qua oſtēditur,illas fuiſſe brutas,contēptibiles & abiectas,taurorum,hircorum & aliorum animalium,quibus per ſe impoſſibile eſt peccata remitti,aut pro pretio humanę animę iuſtam fieri commutationem. noſtri autē ſacerdotis victima,cùm eſſet propriū corpus Deo coniunctum, depoſita anima,orbis terrarum peccata potenter expiauit & iuſtiſſimè per eam tranſactio generalis ſuper peccatis totius mundi facta eſt.

Altera antitheſis inter victimas.

Tertia antitheſis inter actiones & oblationes oſtēdit,illam Chriſti Dñi per propriā mortem ſponte pro redemptione hominum effectam,tam immenſæ charitatis fuiſſe,tā excelſi meriti tam potētis ſatiſfactionis,tam ſufficientis & cumulatiſſimæ redemptionis,vt fruſtrà eiuſdem operis repetitionem deſideres.ac proinde Chriſtum ſemel mortuum,ſemel ingreſſum in ſancta, ſua vnica nece,æternū ſanctificatos conſummaſſe.Contra autem,Leuiticos ſacerdotes infinities acta agere, eaſdem ſpecie hoſtias conſimili ſemper actione indeſinenter offerre,& ipſa cōtinua repetitione conuinci ſingulas eſſe inualidas,cū nec vniuerſis id vnquā ſint aſſecuti,vt cultores à peccato prorſus immunes eſſent,aut à ſacrificādo quieſcerent. ſic enim cōcludit c.10.eiuſd.ep.ad Heb.alioquin ceſſaſſent offerri, quia nullā haberent vltra conſcientiam peccati,cultores ſemel mundati.

Tertia antitheſis inter oblationes.

CAPVT XVII.

¶ *Ad alias obiectiones reſponſio.*

SEd hic continuò exiſtit non leuis obiectio,idē enim cōcludi poteſt contra ſacrificiū crucis & noſtrū Eccleſiaſticum.his enim peractis adhuc nō eſt abſorptū omne peccatum,

peccatum, imò quotidie ſacrificio noſtro indigemus ad expianda peccata. Reſpõdetur, Apoſtolum planè concludere de ſacrificio cõſummatiuo & redẽptiuo ſecundũ ſufficientiam: ſimili autẽ ſacrificio nõ amplius indigemus, alioquin non eſſet perſe ſufficiens: indigemus autẽ noſtro ſacrificio ſecundũ efficaciam ad applicandam nobis illam infinitã ſufficientiam ſacrificij crucis. fuit enim crucis ſacrificium generale poculũ, aut medicamentum vniuerſale in cõmuni propoſitum, vt inquit D. Aug. lib. artic. falsò impoſ. art. 1. non retinens in ſe actualem applicationẽ ad particulares vſus, ſed eam per varia ſacramenta, ſacrificia, & opera noſtra diſtribuens. Quod ſi crucis ſacrificium omninò eſſet conſummatiuum, non ſolùm ſufficiẽtia, ſed etiam efficacia, ſacramentis, ſacrificio noſtro non indigeremus. quia vero Hebræi Iudaizãtes, contra quos D. Paulus in ep. ad Heb. diſputat, ſua illa ſacrificia vetera, exiſtimabãt abſoluta & perfecta, vtraq; perfectione ſufficientiæ & efficaciæ, deberent neceſſariò, ſi ſibi conſtarent, aſſerere, illis peractis, nullum alterũ ſacrificiũ ordinis Melchiſedec inſtituendũ eſſe, quod tamen inſtitutum docet ſancta ſcriptura Pſal. 109. Similiter ſi ſacrificiũ noſtrum Eccleſiaſticum eſſet abſolutũ & independens, non fuiſſet opus altero ſacrificio crucis, vel eiuſdem repetitione. nũc verò, cùm illud crucis ſit abſolutũ ſecundum ſufficientiam, indigemus altero, quod ſecundũ efficaciam illius virtutẽ applicet: & idcircò hoc ab illo neceſſariò pendet, neq; vllus mortaliũ vnquam contrariũ aſſeruit: præſertim cum eadem ſit vtriuſque hoſtia, vt ſuprà explicauimus, per miniſtros repetita oblatio, modo offerendi cruento, vel incruento, ad ſufficientiam, vel efficaciam diuerſa. Vnde quod in hoc etiam argumẽto, vt in multis aliis, aduerſarij clamitant, ſi ſacrificiũ noſtrum ſit neceſſarium ad participãdam Chriſti redemptionem, paſſionẽ Chriſti non fuiſſe copioſam, & perſe ſufficientẽ noſtre ſalutis cauſam, & ideò poſito noſtro ſacrificio multũ detrahi de valore ſacrificij crucis, friuolũ eſt, & cõmune: quòd non minus valeat contra omnia ſacramenta, & omnia opera, ipſamq; fidem Chriſtianam, quibus ad nos deducimus & applicamus theſaurum illũ immenſum redẽptionis noſtræ. Si enim interpellatio Chriſti pro nobis ad Patrem Heb. 7. ex qua dicitur aduocatus noſter apud Patrẽ 1. Ioan. 2. nihil ſufficiẽtię ſacrificij crucis detrahit, imò eãdem nobis applicat ex inſtituto Chriſti, ſicut ſacramenta, & ſacrificiũ noſtrum, vt in paſſione ſit vniuerſalis cauſa ſufficientiſſima, in aliis ſit efficax ſecundũ ſpecialẽ effectũ cuiuſq;, ſinant nos aduerſarij apprehẽdere per ſacrificiũ diuiniſſimũ à Chriſto inſtitutũ, paſſionis effecta, cuius beneficium omne falſa illa ſua fide ſpeciali cõficta, apprehẽdi à ſe gloriãtur. Nihil autẽ eſt in omni hæreſi ſtultius, nihil in atheiſmo horribilius, nihil ad omnẽ impietatem potentius, quàm per ipſam paſſionẽ Dñi, qua ſola omnis religio & rectus Dei cultus continetur, & ſtabilitur, ſummum & vnicum, ſoliq; Deo & ſemper ex ipſa naturę lege propriũ, ac debitũ cultum ſublatum eſſe, impiè velle prætexere.

Sacrificiũ Eccleſiaſticum applicat ſecundũ efficaciam, ſufficiẽtiam ſacrificij crucis.

Sacrificium noſtrum nihil detrahit de valore ſacrificij crucis.

CAPVT XVIII.

¶ *Sufficientia ſacrificij crucis, & eius in miſſa commemoratio.*

Ex his cõſtat, in Paulina cõparatione inter vetera ſacrificia, & ſacrificium crucis, non concludi alterutrius exiſtentiam, vel non exiſtentiam, vt ſcilicet, altera pars cõparationis probetur exiſtere, vel non exiſtere, vel non eſſe, quod propriè dicitur ſacrificium: ſed potius concludi vim, ſufficientiam & excellentiam ſacrificij crucis præ omnibus aliis. Non enim vetera, quia ſacrificia erãt, ceſſarunt: ſed propter infirmitatem, melio ri ſacrificio ceſſerũt, præſertim cum illud futurum ſignificarẽt, & ideò vbi illud trãſactum eſt, ſignificatio non cõgruebat. quare ſi cõparatio inſtituatur inter ſacrificium crucis, & noſtrum Eccleſiaſticum, nõ erit queſtio de exiſtẽtia alterius, vtrum. ſ. alterũ cũ altero poſſit conſiſtere, ſed de vi & dependentia, nẽpè, vtrum noſtrum ſacrificiũ vim omnẽ accipiat à ſacrificio crucis. quã diſtinctionẽ aduerſarij non expendentes, inconſideratẽ concludunt, alterũ cum altero nõ exiſtere: cũ potius concludendũ eſ-

Paulina comparatio non eſt de exiſtentia, ſed de vi, & ſufficiẽtia ſacrificij.

ſet, alterum crucis, abſolutum eſſe & ſufficiencia perfectiſſimũ, alterum Eccleſiaſticum ab altero pendere, & illius ſufficientiã nobis applicare, vt definitum eſt in cõcilio Trid. ſeſſ. 22. c. 1. & 2. Cùm autẽ totum illud ſufficiens pretiũ generalis redẽptionis, vel ſaltẽ, quod ex toto illo fuerit neceſſarium, ſiquidem abundantius adhuc eſt, particulariter fuerit inſumptũ, atq; ad omnes per mortem Chriſti ſanctificandos applicatũ, tunc perfecta erit remiſſio, nullum amplius extabit ſacrificiũ externum, nullũ deniq; peccatum: ſed erit fœliciſſimus ſtatus beatitudiudinis omniũ. quo ſenſu poteſt accipi illud Heb. 10. vbi autẽ horum remiſſio, iam non eſt oblatio pro peccatis: licet in generali & ſufficiẽti cauſa id totum in paſſione peractum ſit. ſic autẽ perfecta etiam ſecundum efficaciam redemptione, erit plena remiſſio, hominẽ totum animo & corpore à plaga peccati vindicãs, ac perfectũ reddens, quando tradiderit filius regnum Deo Patri, & poſuerit omnes inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorũ: qui ſanè erit ſtatus perfectiſſimus noui teſt. vacabitq; oblatione pro peccatis, carebit ſacramẽtis & doctrina externa, & reliquis huius vitæ, quibus colitur Deus mortalibus officiis. ad quem ſenſum poteſt etiã referri illud Heb. 10. de cętero expectans donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum eius: vna enim oblatione conſummauit in ſempiternũ ſanctificatos. Hactenus duas priores aduerſariorũ obiectiones diſſoluimus: ad tertiam autem reſellendã, fatẽdum eſt primò, in noſtro ſacrificio ex mandato Domini cõmemorationem fieri mortis dominicæ: ea verò cõmemoratio non conſiſtit in prædicatione, aut liberis verbis concionatoris, vt aduerſarij imperitè obſtrepunt, ſed in ipſa operatione & confectione myſteriorum, cũ per eam ſit præſens Chriſtus modo immolatitio, licet myſtico in ſpecie panis & vini, vt ſæpè explicatum eſt. ſic Dominus Luc. 22. dixit, hoc facite in meam commemorationem, & hoc quotieſcunq; feceritis, non autẽ dixit, hoc annũtiate, hoc prędicate. ipſum itaq; opus Liturgicum, eſt cõmemoratiuum paſſionis dominicæ, magis expreſſum, quàm quęcunq; alia, vel vetera ſacrificia, vel ritus & ceremoniæ Eccleſiaſticę: quia continet eundẽ numero Chriſtum immolatum pro nobis effuſo ſanguine, virtute verborũ ſacramentalium, vt ſæpè explicatũ eſt. Voluit enim Deus in nouo teſt. nõ ſic alio officio externo ſummè coli & adorari, quã illius ineffabilis meriti recordatione, quod ſuperat omnia alia bona in nos collata. pro ſua enim miſericordia omnia ſibi à nobis ſummè tribui iudicat, ſi repręſentemus illi per hoc myſteriũ verè Euchariſticũ ſuum donum datum hominibus per paſſionẽ filij ſui. eſt enim omniũ diuinorũ meritorum cõpendium, epitome vniuerſorũ, quæ ille nobis, vel perſe in creatione, vel per humanitatem Dñi noſtri in redẽptione pręſtitit. hęc autẽ omnia cõtineri in cõmemoratione, quę hoc ſacrificio peragitur, illa verba Dñi apertè euincũt, hoc facite in mei cõmemorationem. quibus autẽ maximè partibus hęc commemoratio celebretur, tremẽda actio canonis his verbis expreſſit: vnde & memores nos ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta eiuſdem Chriſti filij tui, tã beatę paſſionis, quã & ab inferis reſurrectionis, & in cælos glorioſæ aſcẽſionis, offerimus pręclarę maieſtati tuę de tuis donis ac datis hoſtiã puram: & quæ ſequuntur. fit etiã in eodem ſacrificio ſemper, vt inquit Aug. 22. li. de ciu. c. 10. ſanctorum cõmemoratio, vt ex ipſorum gloria, glorificetur Deus in ſanctis ſuis per filium ſuũ, per cuius mortem ita exaltati ac beati ſunt. ſic autẽ cultus hic ſacrificalis in maiorem gloriã Dei cedit, cũ totum corpus, cũ Chriſto capite, quaſi in quoddã triumpho ipſi Deo repręſentatur, vt obſeruauit D. Aug. lib. 10. de ciu. c. 6. & Chryſ. hom. 21. in Acta. hom. 25. in Matth. hom. 2. in ep. 2. ad Corin. Hinc Eccleſia antiqua ſemper in ſacrificio retulit nomina Epiſcoporũ defunctorum, & aliorũ virorum, qui Deo grati cenſerentur, & ideò nomina eorũ in ſacris diptychis deſcripta erant. vocãt autẽ diptycha publicas tabulas, in quibus illa nomina deſcripta fuere. hinc etiã inualuit mos, præſertim apud Græcos, non faciendi ſacrificium in quibuſdam ſolemnioribus ieiuniis ac pœnitẽtiæ & luctus tẽporibus, vt in quadrageſſima: quòd ſacrificium ſit actus ſolẽnis, feſtiuus, lætus, triumphum, & gloriam Chriſti, omniumq; ſuorum ſanctorũ, atq; redemptionis noſtræ lætiſſima beneficia complectens. Vnde quamuis in honorem ſanctorum miſſæ inſtitutæ ſint, non tamen illis ſacrificium offertur, ſed Deo ſoli, qui illos coronauit: & ideò neque ſacerdos dicere ſolet, offero tibi ſacrificium Petre, vel

Noui teſtamenti ſtatus perfectiſſimus & beatus.

1. Cor. 15.

Sacrificium noſtrum, qua ratione commemoratiuum ſit.

Beneficiorum Dei ſumma recolitur in noſtro Eccleſiæ ſacrificio.

Sanctorum in miſſa commemoratio.

Diptycha.

Miſſa in honorem ſanctorum.

vel Paule, ſed Deo de eorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, vt ipſi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris, vt definitum eſt, in concil Trident. ſeſſ. 22. c. 3. & docuit D. Aug. lib. 8. de ciuit. c. 27. Sic igitur fatendum eſt in miſſa fieri ex inſtitutione Domini, mortis Dominicæ, & aliorum beneficiorum Dei gratiſſimam recordationem: dum Chriſtum nobis datum, Patri offerimus, vt ſummam continẽtem beneficiorum eorundem, eidem maximè pro noſtra ſalute acceptam. Præterea accipiendum eſt, id quod eſt repręſentatiuum, rememoratiuum, aut commemoratiuum, nihil omninò de vera ratione ſacrificij detrahere, ſed vera victima, vera immolatio, etiam propitiatoria ſecundũ efficaciam, vt oſtendimus, concludit eſſe verum ſacrificium: quia non eſt nuda commemoratio, ſed commemoratio reipſa cõtinens, id cuius ſimilitudo & repręſentatio eſt. Illuſtriſſimum exemplum eſt in filio Dei, qui per modum ſimilitudinis procedens, imago dicitur & character ſubſtantiæ Patris, cùm tamen illi, appellatio & natura Dei æquè ac Patri conueniat. ſic corpus Chriſti, vt in Euchariſtia exiſtens, ſacramẽtum eſt, & ſimilitudo corporis Chriſti, vt exiſtentis in propria ſpecie, & tamen vtrobiq; eſt idem numero corpus: ſed vt in alia ſpecie, ſignificat & repręſentat ſeipſum, vt in propria. ſimiliter in eadem confectione Euchariſtiæ, eſt mactatio & immolatio virtute verborum ſacramentalium, vt ſæpè explicatum eſt: eſt tamẽ imago & repręſentatio mactationis in propria ſpecię factæ in cruce: vel, vt loquitur D. Auguſt. immolationis in ſeipſo, hoc eſt in forma natiua & propria. Deniq;, vt vetera ſacrificia, vera fuerunt ſacrificia, quamuis dependẽtia & ſacrificij crucis commemoratiua, ſic etiam & multò perfectiùs, ſacrificium noſtrum eſt commemoratiuum, verum tamen ſacrificium: neque commemoratio ab vllo alio ſacrificio, niſi crucis excludi poteſt: cùm ipſum tantùm ſit abſolutum & independens, cætera verò ad illud referantur, & ideò illius commemoratiua ſunt, à quo vim omnem & efficaciam deſumunt. hæc alterius repræſentatio, quæ tamen veritatem rei continet, dicitur in nouo teſtamento imago Hebr. 10. & antitypia, hoc eſt eiuſdem, vel ſimilis formæ

Commemoratiuum nõ minuit veram rationẽ ſacrificij, quamuis non ſit abſolutum & independens.

reſpondentia, 1. Pet. 3. deinde, vt commemoratiuum vim habet docendi, quæ ſcilicet pro nobis Chriſtus paſſus ſit, vt ſacrificium vim habet ſaluandi & reconciliandi, vt colliges ex Chryſ. hom. 83. in Matt. Quarẽ, in hac re duo aduerſariorũ errores cauẽdi ſunt, vnus circa ſubſtantiã ſacrificij, quatenus non ob aliã cauſam ſacrificiũ dici velint, quã quòd ſit nuda imago & exemplar eius rei, quę fuit verum ſacrificiũ: alter circa effectum & vſum eiuſdẽ ſacrificij, quatenus affirmant non eſſe alium eius vſum, quã vt nos memores reddat paſſionis Dominicæ. vterq; error dãnatur in conc. Trid. ſeſſ. 22. can. 4. his verbis: ſi quis dixerit, miſſę ſacrificiũ tantùm eſſe laudis & gratiarũ actionis, aut nudam cõmemorationem ſacrificij in cruce peracti, non autẽ propitiatoriũ, vel ſoli prodeſſe ſumenti, neq; pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis & ſatiſfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit. Hoc ſenſu accipienda eſt ratio theologorũ, qua efficiunt miſſam eſſe ſacrificiũ, quòd ſit ſacrificium cõmemoratiuum ſacrificij crucis, & illius efficaciã nobis applicans: non enim nudam intelligunt cõmemorationem, ſed quæ contineat rei veritatẽ, & in eũ vſum offeratur, vt illam crucis ſufficientiã nobis efficaciter accommodet. D. autem Aug. ep. 23 ad Boniſ. aſſerens, imaginibus ſæpè attribui nomina rerum, quarum ſunt imagines, vt Paſcha dicitur annua ceremonia, qua veri Paſchatis memoria celebratur, & dies dominicus dicitur, repreſentatio reſurrectionis Domini, vt ſcripſit etiam ep. 119. ad Ianuarium: ſimiliter hoc ſacrificium dicitur immolatio, ex ſimilitudine alterius immolationis in cruce: & dicitur corpus Chriſti, vt repręſentat corpus Chriſti, vt exiſtens in ſua ſpecie natiua: hac inquam ſententia & his exemplis inquit D. Aug. hanc immolationem eſſe commemoratiuam, non quòd veri corporis Chriſti nõ ſit immolatio, ſed quòd reſpondeat alteri immolationi, quæ facta eſt in propria & natiua ſpecię corporis Chriſti. Itaq; non vult D. Aug. eandem rationem ſimilitudinis in omnibus rebus intercedere, quæ appellationes ſumunt rerum, quarum ſunt appellationes, vt ſacramentum fidei aliter eſt ſimile ipſi fidei, aliter ſacramentũ corporis ipſi corpori Chriſti, aliter dominicus dies reſurrectioni, aliter ſepultura in baptiſmo eſt ſimilis ſepul-

Explicatio theologorum, & D. Auguſtini.

turæ veræ: denique immolatio Chriſti in hoc ſacramento, aliter ſimilis eſt immolationi Chriſti in cruce. commune quidem eſt his omnibus, vt propter ſimilitudinem quocunq; modo interuenientem inter ré repræſentatam & repræſentantem, nominũ communio fiat: pro differentia tamen ſimilitudinis fit, vt nomen ab altero ſumptum propriè conueniat, aut impropriè: in hoc autem ſacrificio eſt ſimilitudo & repræſentatio, ſed ea non excludit rei veritatem, & exiſtentiã, ſed tantùm diuerſum modũ exiſtẽdi: vt in noſtro ſacrificio ſit idẽ Chriſtus immolatus, qui in cruce ſeipſum immolauit: ſed ibi ſeparatione animę & ſanguinis in propria ſpecie ſine coniunctione per cõcomitantiam, ad ſufficienter promerendã redemptionem: hic autem ſeparatione animæ & ſanguinis virtute verborũ ſacramentalium, quæ tamen neceſſariò ratione concomitantiæ coniuncta ſint, ad redẽptionis effectæ ſufficientiã, nobis efficaciter applicandã. Quare quotieſcunq; noſtrũ ſacrificiũ dicitur commemoratiuũ, & ex ſacrificio crucis, quod repræſentat, appellationẽ ſacrificij deſumere, nõ ſignificatur nõ eſſe propriũ ſacrificium, quaſi ex particula diminuente, vt cùm hominem pictum, hominem dicimus: ſed potius ſignificatur illud crucis eſſe abſolutum & independens, hoc noſtrum Eccleſiaſticum dependere ab illo, vt imaginem, ſed quæ rei & ſacrificij proprietatem retineat, vt abũdè explicatum eſt.

CAPVT XIX.

¶ *De Melchiſedec ſacerdotio, & ſacrificio.*

Reſtat quarta & vltima obiectio refutanda, quæ ex figura efficere cõtendit, miſſam nõ eſſe ſacrificiũ, quòd Melchiſedec in pane & vino non ſacrificauerit, neq; fuerit ſacerdos. Sed iſti obiectioni opponimus Paulum & Spiritum ſanctũ, qui per os Dauid ex Gen. 14. ſtatuũt Pſal. 109. & Heb. 7. Melchiſedec fuiſſe certi ordinis ſacerdotẽ: vt non aliter ambiguitas verbi Hebraici, quo ſacerdos & ſatrapa ſignificatur, aptius tolli poſſit, & pro ſacerdote accipiatur, vt habet noſtra vulgata interpretatio, quàm ex huiuſmodi Spiritus ſancti expoſitione. Opponimus etiã ipſam verborũ ſcripturę propriã interpretationẽ, quum reddit cauſam prolati panis & vini à Melchiſedec, erat enim ſacerdos Dei ſũmi, vt ſignificaret, illã prolationẽ fuiſſe ſacerdotis ſacrificãtis propriã, vt confirmat omniũ Patrum expoſitio. Cyp. ep. 3. lib. 2. accuratè docet Melchiſedec obtuliſſe ſacrificiũ Deo, quod fuerit illius ordinis propriũ, & typus ſacrificij Chriſti in altari, vt vtroq; verbo offerẽdi & proferendi, ſignificetur idẽ, quod in ſacrificium proponere. ſimiliter Euſeb. lib. 5. demõſt. euang. Arnobius, Caſſiodorus, & omnes veteres in Pſal. 109. Ambr. lib. 5. de ſacramẽt. c. 1. & de his, qui myſt. init. c. 8. Hieron. Matt. 26. & ep. ad Euagriũ. Chryſ. ho. 35. & 36. in Gen. & de proditione Iudę. Aug. in Pſal. 33. cõc. 1. & lib. 17. & 18. de ciuit. Dei. Damaſ. lib. 4. de fid. orthod. c. 14. Athanaſius & Oecum. in 5. c. ep. ad Hebr. Colligere etiam poſſumus ex veteribus, Melchiſedec primùm, facta circa rem oblatam immutatione, ſacrificaſſe, deinde in typum cœnæ Dominicæ immolatum panem & vinũ populo Abrahæ impertiuiſſe: neq; ad ſupplendam neceſſitatem commeatus id feciſſe, cùm eò Abrahã victor & ſpoliis onuſtus tunc abũdaret: quod obſeruauit Theodoretus ad Pſal. 109. & Clemens Alexand. lib. 4. ſtromatum docet Melchiſedec aliquo ritu illũ panem & vinum conſecrauiſſe, vt eſſet verum ſacrificium, licet eum ritum ſcriptura non commemoret: neque in comeſtione ſacrificatio illa poſita fuiſſe videtur, ſed aliis modis, mutationibus, vel fractionibus ante manducationem, res illæ immutari in ſacrificium potuerũt. Theodoret. q. 65. in Geneſ. panes cum vino in maſſam farinæ redactos Abrahæ veluti in communionem, & Deo in ſacrificium exhibitos fuiſſe ſcribit. ſimiliter Epiphan. hæreſi 79. apertè, inquit Melchiſedec ſacrificaſſe, & hæreſi 55. Abrahæ & ſociis dediſſe panem & vinum, vt myſteriorum ænigmata deſignaret, ſicuti Clemens libro allegato inquit, illum ſanctificatum nutrimentum dediſſe Melchiſedec Abrahæ in typum Euchariſtię. confirmatur etiam Melchiſedec ſacerdotium ex illa duplici benedictione; qua

Melchi-

Melchiſedec;& Deo, & Abrahæ benedi-
xit.non enim illa fuit vulgaris,aut ciuilis be
ne precandi, vel gratulandi formula,ſed ſa
cerdotalis vtraq;,& noſtræ ſacrificalis figu
ra.dum enim benedixit Deo,debitos hym
nos cecinit,inquit Ioſeph.lib.1. antiq.c.10.
omniũ auté rationé reddere poteſt illa clau
ſula [erat enim ſacerdos Dei ſummi,] licet
proximè referatur ad illud, [panem & vi-
num obtulit,] hoc eſt ſolemniter & more
ſacrificali protulit. Quod autem aduerſarij
negant Heb. reperiri particulam cauſalem.
[enim,] ſed ſic legi, [& erat ſacerdos.] ine
ptum eſt,cum illud [&] paſſim apud Heb.
vim habeat cauſalis, vt Pſal.59. & 127. da
nobis auxilium de tribulatione,& vana ſa-
lus hominis,pro [quia.] & Geneſ.22. nunc
cognoui,quia diligis Deum, & non peper-
ciſti vnigenito filio tuo. qui vſus particulæ
[&] in latinis etiam ſcriptoribus reperitur.
Præterea ſacerdotem fuiſſe Dei ſummi,exi
mij alicuius ſacerdotij munus ſignificat cir
ca filium Dei reſpectu æterni Patris, vt in
illo Luc.1. virtus altiſſimi,& , filius altiſſimi
vocabitur:& de Ioanne , tu puer propheta
altiſſimi vocaberis: vt illud quod gerebat
in vmbra Melchiſedec,poſtea ab ipſo filio
Dei obeũdum eſſet,erga æternum patrem
ſuum.

CAPVT XX.

¶ *De vſu & effectu noſtri ſacrificij.*

HActenus de noſtri ſacrifi-
cij ratione ac ſubſtantia,ſa-
tis diſputatum eſſe videtur:
ordinis ratio poſtulat,vt de
eius vſu,fructu, effectu, &
fine breuius ideò dicamus, quòd aduerſa-
rios in hac re, vel non repugnantes habe-
mus,aut ſi quid repugnent, ex præcedenti
bus facilè reprimi poſſunt. vſus autem in
hac re ab effectu & fine non diſtinguitur,
quòd ſacrificiũ in actione conſiſtat, & ea-
dem applicatur ad omnes effectus, & ad
omnes inſtitutionis fines & vſus:in aliis re-
bus conſiſtentibus & non tranſeuntibus,
vſus rebus conſtitutis poſterior eſt , vt in
hoc ipſo myſterio,vſus vt ſacramẽti & ef-
fectus poſterior eſt,in ipſa cõmunione cõ
Prima ſententia ad plures vſus valet hoc ſacrificium. ſiſtens. Vſus igitur & effectus noſtri ſacrifi-
cij,vel reſpectu Dei,vel reſpectu noſtri cõ
ſideratur,& ad omnes vtriuſq; generis effe
ctus neceſſariò valere debet. Primò quidé,
1. quia ſuccedit omnibus veteribus ſacrifi-
ciis,&ideò valere debet ad omnes effectus,
ad quos illorũ quodlibet valuit,& cumula
tius,atq; perfectiùs ratione rei oblatæ. ſic
Domin.7. poſt Pentec. D.Aug.lib.17.de ciuit.c.20. & Leo ſerm.8.
de paſſ.carnaliũ,inquit, ſacrificiorũ varie-
tate ceſſante,omnes differentias hoſtiarũ,
vna corporis & ſanguinis ſui implet obla-
tio.& Eccleſia in quadã oratione Liturgi-
ca,Deus qui legaliũ hoſtiarum differẽtias,
vnius ſacrificij perfectione ſanxiſti.deniq;
hoc eſt noſtrũ iuge ſacrificiũ,hoc eſt matu-
tinũ & veſpertinũ,hoc immaculatum, hoc
libamé,hoc victima,hoc holocauſtũ, hoc
pacificum,hoc Paſcha, hoc pro peccato:&
ideò inſtar & loco omnium. Secũdò, quia 2.
hoc ſacrificiũ applicat nobis ſecundũ effi-
caciam,paſſionis Chriſti ſufficientiam:ſed
hæc pro multis valuit : ergo ſimiliter valet
ad efficaciã noſtrum ſacrificium. ſic etiam
eſt in vſu Eccleſiæ,vt pro omnibus huma- 3.
nis neceſſitatibus applicetur.ſed cũ hæc ge
neraliter oſtendiſſe ad exactã doctrinam
non ſatis ſit,partitè & diſtinctè vſus noſtri
ſacrificij proponendi ſunt. Primus & pro- *Primus vſus noſtri ſacrificij.*
prius,eſt externus latriæ cultus,interioris ſi
gnũ,quo agnoſcimus & proteſtamur ſupre
mũ Dei in nos dominiũ, quaſi quotidianũ
tributum & penſioné perſoluentes pro na
tura & beneficiis ab eo acceptis. vt quoniã
Chriſtus datus eſt nobis,& per eum omnia
alia beneficia collata ſunt, neq; quicquam
Deo reddere poſſumus, niſi ab illo acce-
ptum,cum nihil habeamus, quod nõ acce
perimus,per hoc ſacrificium Deo viciſſim
Chriſtũ reddentes & offerẽtes, planè fate-
mur eũ Dñm noſtrum eſſe,& omniũ bene
ficiorũ autorem & conſummatoré. hac ra
tione in ſacrificio eſt eximia gratiarũ actio,
& beneficiorũ gratiſſima Deo recordatio,
honoris & gloriæ Dei teſtificatio. ſic de ſa-
crificio Pſal.28. afferte Dño gloriã & hono
rem,afferte Domino gloriam nomini eius,
tollite hoſtias, adorate Deum in aula ſan-
cta eius. Pſalm.115. Quid retribuam Domi-
no pro omnibus,quæ retribuit mihi, cali-
cem ſalutaris accipiam & nomen Domini

inuocabo.Pſalm.49.ſacrificium laudis honorificabit me.& Malachias c.1.magnum fore nomẽ Domini ex ſacrificio gentium prædixit. hunc primarium vſum ſacrificiorum,&noſtri ſacrificij præſtantiſſimum variè & eleganter tractat multis in locis D.Auguſt. Dæmones ideò affectantes diuinum honorem, ſacrificia ſibi fieri ſæpè procuraſſe,& expetiſſe: ſed noſtrum ſacrificium, cùm ſit latriæ cultus,qui ſoli Deo debetur,nunquam homini, aut angelo oblatum eſſe, quantumuis eximiæ ſanctitatis:& idcirco,neque illis erecta altaria, aut inſtituti ſacerdotes,quæ ad ſacrificium per ſe pertinent:licet in ſacrificiis memoria illorum celebretur, vt ſint noſtri interceſſores, ad fructum miſſæ nobis applicãdum. hinc effectum eſt, vt ſemper aduerſariorum Eccleſiæ catholicæ eximium fuerit ſtudium in auferendo ſacrificio Eccleſiaſtico, vt in quo maximus Deo & gratiſſimus cultus exhibetur,quaſi Deo viſibile ſacrificium non cõgrueret,qui à D. Auguſt. refelluntur,lib.10.de ciuit.capit.19. Lucianus blaſphemat Chriſtum meritò cruci damnatum, quòd nouam teletin in Paleſtinam inuexerit, & veterem cultum immutarit.Iulianus apoſtata vehementer laborauit,ne ſacrificium noſtrum quouis loco extaret,vt inquit Chryſoſt.in vita martyrum Iuuenci & Maximi. Antechriſtum etiam ad atheiſmum conſtituendum, quidam intelligunt Dan. 9. ſublaturum eſſe omninò ſacrificium noſtrum: ſed omninò ſublatum iri non credimus,permanente Eccleſia,in qua erit Chriſtus, vſque ad cõſummationem ſæculi; licet publica adminiſtratio eius impediatur.Quem conatum obſcurandi & abrogandi externum hoc ſacrificium, iniquiſſimo animo ferunt prophetæ & miniſtri Dei.Elias 3.Reg.cap.19. conqueritur ſuffoſſa altaria. Baſilius eccleſias per Arrianos vacare cultu ſacrificali, quem vocat,ex effectu & principali ratione, ſpiritualem luget. epiſt.70.& 72.Gregorius Nazianz. oratione de laudibus Heronis, flebiliter narrat, quomodo pudendis & obſcænis motibus, & membris, cantibusq́;, inimici Domini ſuo tempore omnia Liturgica vaſa, & ipſa altaria contaminauerint. & quod omnem impietatem ſuperat, noſtris calamitoſis temporibus, vidimus ipſa ſacra myſteria, in comœdias ad irriſionem conuerſa. Alter vſus noſtri ſacrificij, eſt conuentus fidelium ad adorandum Dominum: cùm non tantùm conueniant ratione ſacramenti, ſed per ſe & primariò ratione ſacrificij: vt olim veteres Iudæi ad ſtata quædam & ſolemnia ſacrificia, etiam à ciuitate ſancta remotiores, in eadem conueniebant. hinc videmus ſtatim ab exordio Eccleſiæ Chriſtianæ, deſtinata fuiſſe publica loca 1.Corinth. 11. ad ſacrificium hoc celebrandum, vt in eiſdem conuenire poſſent fideles. idem factitatum narrat Iuſtin. in fine apol.2. cùm ait, die ſolis cœtus vrbanorum & ruſticorum omnium Chriſtianorum fieri ad preces, & ſacra myſteria. & Cyril. lib. 11. in Ioan. cap.58. eadem de cauſa fieri congregationes die octauo commemorat. quod adeò inualuit, vt propter paucitatem ſacerdotum, numerus ſacrificiorum numero conuentuum definiretur, vt noua myſteria toties fierent, quoties recens fidelium conuentus ſuperueniſſe conſpiceretur: vt declarant ſolemnes illæ & Liturgicæ voces,quę populum præſentem nunc ſalutant, nunc benedicunt, nunc ad laudandum,nunc ad eleuandum corda, nunc ad comprecandum, nunc ad ſimul offerendum, nunc ad diſcedendum admonent.Quamuis autem in his conuentibus olim primi Chriſtiani communicarent omnes,cum religio & vitæ puritas deuotioni eſſent coniunctæ: non tamen propter ſolam communionem conuentus fiebant, cùm labaſcente deuotione,permanſerint conuentus ad ſacrificia, Eccleſiæ etiam præceptione confirmati: præſertim cùm ſemper crediderint fideles,ſe in ſacra communione immolatum prius Chriſtum ſumere,cuius immolationis ratione vberior etiam ad eos dignè præparatos gratia proueniret. quin etiã fuit in conſuetudine fidelium,vt omnium rerum gerendarum exordium ab huius ſacrificij celebratione ſumeretur, vt in ipſa lege naturæ, humanorũ operum auſpicia, in ſacrificiis non in ſacramẽtis poſita fuere. inde videmus nullum ferè ſacramentum ſine hoc ſacrificio perfici.hoc olim baptiſmus terminabatur,confirmatio perficiebatur,ordinabãtur ſacerdotes & ſacri omnes miniſtri,cõſecrantur monachi & virgines, & omne opus hierarchicũ conſummatur, inquit D.Dyo.de eccl.hie.c.de ſynaxi.deniq; ad omnes publicas congregationes ſacras, cum

Epiſt.49 q.3.

Studiũ inquorum in obſcurãdo & abrogando noſtro ſacrificio.

Lib.8.de ciuit. c. vlt.

De his Claud. ſanct. præfatione ad Liturgica Græca.

Secundus vſus.

Omnia fideliũ opera noſtro ſacrificio perficiũtur.

cũ aliquid ordimur, cùm nouum vitæ ſtatum ingredimur,vel de eo cogitamus,cum magiſtratum inimus, cùm matrimonium contrahimus:ad itinera, ad pacta conuēta, ad dedicationes,ad anniuerſaria,ad natalitia & noſtra,&aliorum, ad omnia læta & triſtia,ſemper hoc ſacrificium adhibendũ eſſe,ex antiquiſſimis Tertulliano & Origine variis locis colligere licet. Cuius ſanè ratio eſt,quia hoc ſacrificium eſt applicabile ad omne illud propter quod honoratur,inuocatur,& laudatur Deus, quaſi omnium operum ſanctificatiuum.ſic Eccleſia tempore quadrageſimæ precatur, ieiunia noſtra,quęſumus Domine,hoc ſacrificio ſanctifica:& ſæpè pro eleemoſynis, quæ tempore offertorij olim Deo donabātur,vt ſacrificio prius ſanctificatæ, pauperibus poſtea,aut miniſtris diſtribuerentur. Vnde certum eſt,preces noſtras tam Liturgicas, quàm alias quaſcunq;, ſiue pro temporalibus , ſiue pro æternis, ſiue pro nobis,ſiue pro aliis,ſiue pro viuis, ſiue pro defunctis, per hoc ſacrificium ſanctificari, & exauditione dignas fieri : & hoc genus precum, quod ſacrificio iungimus eſſe incomparabiliter præſtantius quibuſcunq; aliis priuatis,aut etiam publicis orationibus, ſi cætera paria ſint:& ideò Chryſoſt.hom.3.in ep. ad Philip.hoc ſacrificio quiduis nos impetraturos pro defunctorum liberatione aſſirmat.quare Eccleſia hoc edocta ab Spiritu ſancto,omne genus petitionis intra miſſæ fines complectitur.vt D.Auguſt.epiſt.59. ad Paulinum obſeruauit. in antiquiſſimis etiam Eccleſiis ſacrum prædicationis munus inter ipſa miſſarum ſolemnia factum eſt,quòd fides & probitas,concionum ſacrarum,fines, potius & ſæpius ipſo ſacrificio,quàm ſermone animis hominum ingenerentur:& verbum cócionantis ſacrificio ſanctificatum,gratiam & efficaciam acquirat.Hinc eſt,quod pij Chriſtiani maximopere contendunt, vt ſummo mane antequam quicquam operis aggreddiantur,ſacramentum hoc & ſacriſicium , vel faciāt, vel procurent,vel adeant & deuotè audiāt, quòd in eo omnis cultus Dei vitæq; noſtræ ſanctificatio conſtituatur. quare plurimas cauſas oſtendimus,ob quas conuētus fidelium fierent ad celebrandum hoc ſacricium:& non tantũ propter communionē, vt imperitè aduerſarij clamitant,vt ingentes fructus huius ſacrificij negent,& à vero Dei cultu & adoratione, populum auocent. Hactenus duos vſus huius ſacrificij explicauimus,omnium ſacrificiorum etiā in ſtatu innocentiæ cõmunes:nunc alij explicandi ſunt,qui ſacrificio poſt lapſum hominis acceſſerunt.

Eſt igitur tertius vſus noſtri ſacrificij, paſſionis & beneficiorum Chriſti recordatio:quæ licet fuerit omnium ſacrificiorum in natura & in lege communis, ideò tamē noſtri ſacrificij propria eſt eximio & ſtupēdo quodāmodo,quòd in ea idemChriſtus cõtineatur,qui in cruce olim in propria & natiua ſpecie immolatus eſt, quamuis ſub aliena nunc verè immoletur. ſed de tota hac ratione cómemorationis ſuprà ſufficiēter dictũ eſt,cum oſtendimus nihil detrahere de ratione ſacrificij cómemoratiuum eſſe. hæc dicta ſint de fructu huius ſacrificij,vt nos debitum Deo officium perſoluamus:ſed quia Deus hoc ſacrificiũ ſibi fieri præcepit,nó quòd eo opus habeat, ſed vt quicquid inde cõmodi & lucri eſt , iterum ad nos cumulatiùs & perſectiùs redeat, de huiuſmodi bonis,quibus viciſſim à Deo eodem ſacriſicio nos afficimur,deinceps dicēdum eſt.ad quem locum pertinet, vt pro quibus rebus & perſonis ſacrificādum ſit, & quid ex eo fructus fidelibus obueniat, explicemus.

CAPVT XXI.

¶ *Fructus & valor miſſæ.*

Sententia generalis de valore miſſæ.

SIt igitur hæc generalis ſententia,deinceps à nobis partitè & diſtinctè explicanda & confirmanda.Sacrificiũ miſſæ valet pro rebus omnibus, humanis,ſpiritualibus & corporalibus , pro peccatis,pœnis peccatorum : & ideò nó ſolùm fidelium viuorum pro peccatis , pœnis , ſatiſſactionibus , & aliis neceſſitatibus , & noſtris , & aliorum , ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum plenè purgatis , ritè iuxta Apoſtolorum traditionem offertur , vt inquit Concilium Trident.ſeſſ.22.c.2.ſolis excommunicatis,

& æternum

& ęternum damnatis, exceptis. Ad explicationē ſententiæ repetendū eſt ex præcedētibus, vbi probauimus miſſam eſſe ſacrificium propitiatoriū, eius valorem & fructū vel ex opere operato, vel operantis conſiderari: idq; tribus modis, propitiationis, ſatiſfactionis, & impetrationis, quæ ſingula ibidē explicauimus: nūc autem eiſdem explicatis ſuo loco vtemur.

Fructus & valor generalis, ex miſſa nobis proueniens.

Primò igitur probandū eſt, valere hoc ſacrificium pro omnibus rebus humanis ſpiritualibus & corporalibus, ſed diuerſo modo, pro ſpiritualibus directò pertinentibus ad noſtram ſalutem, vt pro gratia, deuotione, feruore charitatis, & aliis donis, valet ex opere operato & de cōdigno: pro aliis bonis corporalibus, de quibus & Deo cura minor eſt, & noſtra ſolicitudo debet eſſe poſterior, valet de cōgruo, & ex conditione cōformitatis noſtrę ad diuinam voluntatē: & ideò neq; certò, neq; infallibiliter hoc ſacrificio acquiruntur, ſed ea à Deo nobis conceduntur, quæ ad noſtram ſalutem conducere, & eo modo, quo ipſe melius eſſe iudicauerit. Ratio, quæ generaliter huiuſmodi valorem concludit, ex pręcedētibus ſic deducitur: ſacrificiū crucis valuit ſufficientiſſimè pro omnibus bonis ſpiritualibus & corporalibus, cū datus ſit ibi Chriſtus pro nobis & propter noſtrā ſalutem, vt in ſymbolo Nicęno confitemur: & omnis noui teſt. ſcriptura prædicat: ſed miſſa applicat ſecūndū efficaciam valorē ſacrificij crucis generaliter: valet igitur miſſa pro omnibus eiſdem bonis. Idem etiam confirmatur, quia noſtrū ſacrificiū, vt ſupra oſtendimus, ſucceſſit omnibus veteribus naturæ & legis, & vnum cumulatius præſtat omnia, pro quibus vetera oblata ſunt: ſed vetera oblata ſunt pro omnibus illis bonis: noſtrū igitur pro omnibus illis valere debet. pro itineris proſperitate, & negotiorū ſucceſſu, Iacob ſacrificia obtulit, Geneſ.28. pro parta victoria ſacrificauit Melchiſedec, Geneſ.14. liberatus à periculo fecit ſacrificiū Noe Gen.8. pro fœlici ſtatu, & præſeruatione filiorū in gratia obtulit Iob c.1. Salomon pro conſecratione & dedicatione templi ſacrificium offert. 3. reg.8. lex varia ſacrificia pręſcribit, pro purgatione mulierū, pro partu, pro indulgētia & remiſſione variorū peccatorum & pœnarū, pro mundatione à lepra & ſanitate corporū, variiſq; immundiciarum purificationibus. Tertul. lib. de corona militis meminit oblationis pro natalitiis. Chryſ. pro frugibus, pro vbertate ac plenitudine agrorū aeriſq; tēperie hom.21. in acta. Aug. de ciuit. Dei lib 22. c.8. & D. Proſper. c.6. prędictionum dimidij tēporis pro hominibus, & domibus infeſtatis à malignis ſpiritibus. Eccleſia deniq; miſſas inſtituit contra hoſtes, bella, terrores, ſeditiones, ſchiſmata, hęreſes, paganiſmum, perſecutiones, tentationes, pro pace, pro ſoſpitate ęgrorum, pro incolumitate omniū, pro imperiis firmandis, pro ſiſtenda peſte, aut contagione, ſiue hominum, ſiue animaliū, iuxta illud Pſal. 115. pro omnibus, quę retribuiſti, calicē ſalutaris accipiā, & nomē Dñi inuocabo: & ideò nō minus Deo acceptū eſt, quòd paupercula pro re minima procuret ſacrificiū, quā rex pro imperio: cùm nullū ſit beneficium tam minutū, quod ex omnibus Dei creaturis accepimus, pro quo nō teneamur Deū latria colere, quod fit in miſſa. Deinde valere hoc ſacrificiū pro gratia & bonis ſpiritualibus ad noſtram ſalutem pertinētibus, diſtinguendū & explicādum eſt: valet quidem pro his omnibus directò, ex opere operato, certò & infallibiliter, & ideò habet certū effectum, cùm ad hoc primariò ſit inſtitutum, niſi contraria eius, cui applicatur diſpoſitio, effectū huiuſmodi, vt plerumq; contingit, excludat. omnia enim inſtrumenta gratiæ Chriſti, etiamſi ex opere operato efficiant, exigunt tamen in ſuſcipiente affectum, accommodatam præparationem, vt in doctrina generali de efficacia ſacramentorum dictum eſt. gratia autē, quæ eſt effectus huius ſacrificij, vel eſt prima & iuſtificans, vel eſt pręexiſtentis augmentum: primam hoc ſacrificio nobis procurari oſtendemus, cùm pro peccatoribus offerendum eſſe, & eiſdē valere ad remiſſionem peccatorum, & gratiam obtinendā oſtēderimus.

Valet hoc ſacrificium ad augmētum gratiæ, & dona ſpiritualia obtinenda.

Valere igitur hoc ſacrificium ad augmentum gratię, & alia dona Spiritus ſancti conſtat: quia huiuſmodi effecta concedit Eccleſia catholica omnibus ſacramētis, & omnibus humanis operibus charitate informatis: cur igitur nō concedentur ſacrificio, ad omnes paſſionis Chriſti effectus peculiariter accommodandos, per ſe inſtituto? præterea, Miſſa pro his debet valere, pro quibus impetrādis orationes Liturgicę inſtitutę ſunt, alioquin inanes eſſēt, & ſuperuacaneę: cū omne quod precibus voce exprimitur, id ipſo ſacrificij opere perficiatur.

Tertiò

Valet ad remiſſionem peccatorum venia tam & mortalium. Tertiò probandũ eſt, hoc ſacrificio remitti
peccata, nõ tantũ venialia, ſed etiã mortalia
ex opere operato & de cõdigno: ſed nõ im
mediatè ſed mediãte pœnitẽtia, quę virtu-
te illius cõceditur, & ex opere operato quia
vt inſtrumẽto, applicante virtutẽ paſſionis
Chriſti, quã conſtat valuiſſe de condigno
ad remiſſionẽ omnium peccatorũ etiam
1. grauiſſimorũ. Generaliter ergo valere hoc
ſacrificium pro remiſſione omniũ peccato
rũ colligitur primò ex verbis Dñi inſtituẽ-
tis hoc ſacramentũ, cùm ait, hoc eſt corpus
meũ, quod pro vobis traditur, hic eſt ſan-
guis, qui pro vobis funditur in remiſſionẽ
peccatorũ. hęc enim clauſula non tantũ ad
hibetur ad exprimendã virtutem ſacrificij
crucis, ſed eius ſacrificij, quod in cœna tũc
gerebatur, & quotidie per miniſtros Chri-
ſti perficitur: cũ in ea virtute verborum ſa-
cramentalium ſit vera mors & verũ ſacrifi
ciũ, vt ſupra oſtendimus, vera igitur appli-
2. catio in remiſſionẽ peccatorũ. Confirma-
tur quia ex D. Paul. Heb. 5. omnis pontifex
& ſacerdos conſtituitur in his, quæ ſunt ad
Deũ, vt offerat dona & ſacrificia pro pec-
catis: cõſtat autẽ in nouo teſt. nõ eſſe alios
ſacerdotes, quã offerentes hoc ſacrificium.
3. Sunt etiã plurima Patrum teſtimonia, quæ
hoc ſacrificiũ omnibus peccatis etiã mor-
talibus expiandis accõmodant. de peccatis
mortalibus ſunt hæc. D. Martialis epiſt. ad
Bardegalẽ. cũ inquit, hoc vnico remedio
ex ara ſanctificata fugari mortẽ, & vitam
pręſtari. Orig. hom. 13. in Leuit. aſſerit hanc
commemorationem mortis Dominicæ in
hoc ſacrificio facere Deũ hominibus pro-
pitium. D. Cypr. de cœna Dñi apertè dicit
eſſe expiationẽ peccatorum, medicamen-
tum & holocauſtũ, ad infirmitates ſanan-
das, & iniquitates purgandas. D. Greg. li. 4.
dial. c. 58. hęc inquit, ſalutaris hoſtia ſingula
riter ab æterno interitu animã ſaluat, quia
mortẽ vnigeniti in nobis quotidie reparat,
& pro abſolutione noſtra paſſionem eius
ſemper imitatur. itaq; videtur ſignificare
hæc ratio, eũ qui neget miſſam offerri pro
peccatis mortalibus, quorum remiſſio ani-
mam ab æterno interitu liberat, eundem
negare Chriſtũ mortuum eſſe pro pecca-
tis. vnde venerabilis Beda lib. 4. hiſtor. gen
tis ſuæ c. 22. aſſerit miraculis comprobatũ
eſſe, quòd hoc ſacrificiũ ſalutare valeat ad
redemptionẽ animæ & corporis ſempiter
nã. Alexand. I. ep. ad omnes orthodoxos
aſſerit, crimina & peccata his ſacrificiis de
leri, talibuſq; hoſtiis placari Deum, & cri-
mina dimitti ingentia. & Iulius I. vt refer-
tur de conſecr. d. 2. c. omne, ait, omne cri-
men & peccatũ ſacrificiis Deo oblatis de-
leri. Conſentit canon Eccleſiaſticus ex tra- 4.
ditionibus Apoſtolorum, & quibuſdã Pon
tificum conſtitutionibus proculdubio con
ſtans, additis nominibus ſanctorum pro ra
tione tẽporis, quo hinc emigrarunt ad Do
minum. in eo enim dicimur offerre hoſtiã
pro redemptione animarum, pro ſpe ſalu-
tis & incolumitatis. conſtat autem redem-
ptionem animę eſſe à peccatis mortalibus.
Eccleſia etiam præcipit nos offerre pro in-
numerabilibus peccatis & offenſionibus,
& negligentiis. De remiſſione peccatorũ 5.
venialium per hoc ſacrificium, ſunt multa
Patrum teſtimonia in commẽt. ad 7. & 9.
c. ep. ad Heb. quibus oſtendunt huius ſacri
ficij neceſſitatẽ, ex eo quod quotidie pec-
camus, & indigemus remedio ſacrificali.
D. etiã Aug. inquit lib. 20 de ciuit. c. 25. &
26. omnem ſacerdotem, licet iuſtiorem cę
teris, tamen offerre in hac vita in peccatis,
pro peccatis: in Enchirid. c. 110. inquit, hãc
hoſtiam pro non valde malis propitiatio-
nem eſſe. Ex quibus concludamus hanc ra
tionem theologicam: hoc ſacrificium Ec-
cleſiæ ſecundum rectã fidem, vt ſuprà oſtẽ
dimus, eſt verè & propriè propitiatorium:
valet igitur pro omnibus culpis & pecca-
tis. Hac enim ratione propitiatorium & ſa *Propitiatorium & ſatiſfact. eſt noſtrum ſacrificium, ſed ratio vtriuſq; diuerſa eſt.*
tiſfactorium ſacrificium diſtingũtur, quòd
illud per ſe & ſua dignitate propitium &
placatum nobis reddit Deum, vt per pœni
tentiam nobis ex ſua miſericordia conceſ-
ſam, peccata remittat, & ideò mediatè va-
let pro culpis & peccatis: quatenus vero ſa
tiſfactio Chriſti applicatur hoc ſacrificio
ad exolutionem pœnarum, quarũ ipſi de-
bitores ſumus, eſt idem ſacrificium ſatiſfa-
ctorium: & idcircò inconſideratè quoſdã
propitiatorium cum ſatiſfactorio confun-
dere ſupra admonuimus. Vt igitur oblatio
crucis valuit in totum peccati dominium,
eiuſq; omnes effectus, tam quoad culpam,
quàm quoad pœnam ſufficientiſſimè: ſic
neceſſario valere debet noſtrum ſacrificiũ,
ſiquidẽ ex Chriſti inſtitutione applicat ſe-
cundum efficaciã illius pleniſſimam ſuffi-
cientiã. quę veritas tã erat olim Patribus re
cepta & perſpicua, vt Aug. lib. 4. de Trinit.
cap. 14. ſcripſerit, omnes qui pro ſe cupiunt
offerri

offerri ſacrificium, id facere, vt à peccatis mundentur. & ſynodus Epheſina hoc ſenſu negat Chriſtũ pro ſe obtuliſſe, quia peccatum nõ habebat, cui expiando ſacrificiũ accommodatur. Sed totam hanc cauſam accuratè difiniuit conc. Tridẽt. ſeſſ. 22. c. 1. vbi de venialium remiſſione, inquit, ſacrificio virtus paſſionis applicatur in remiſſionẽ peccatorum, quę quotidie à nobis committuntur. quomodo autem mediatè operetur in mortaliũ remiſſione expreſſit c. 2. his verbis, hac oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentię concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Vnde conſtat virtute huius ſacrificij eodem ſenſu tribui & procurari primã gratiam, ſine qua nemini contingit horum peccatorũ remiſſio. ſubũigit conciliũ can. 3. qui negat hoc ſacrificium eſſe propitiatorium, aut pro peccatis, pœnis, ſatiſfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri, anathema ſit. vbi diſtinctè prius ponit peccata, deinde pœnas, vt pro vtriſque hanc hoſtiam applicandam eſſe intelligatur.

Hoc ſacrificiũ, qua ratione valet ad obtinendam primam gratiam.

CAPVT XXII.

¶ *An proſit infidelibus & excommunicatis.*

SEd quia ſunt multa genera peccatorum, & quibuſdam eſt annexa excommunicatio, quæ fideles à participatione ſacrificiorum & ſuffragiorum Eccleſiæ excludit, eſt etiam peccatum infidelitatis, quod ſeparat hominem à membris Eccleſiæ, cui datũ eſt hoc ſacrificiũ, neceſſariò videndum eſt, an his etiam prodeſſe poſſit hoc ſacrificium. Certè Theologi ſcholaſtici omnes poſt Aug. lib. 1. de origine animæ, affirmant non eſſe offerendũ, niſi pro membris Chriſti, capiti ſuo ſaltẽ fide coniunctis. eadẽ ſententia videtur canone miſſæ cõfirmari, cùm ait, offerri pro omnibus orthodoxis, atq; catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus. eſt etiã præceptum Eccleſię, ne quis in miſſę ſacra memoria pro homine excõmunicato peculiariter precetur: quod etiãſi faceret, nihil illi prodeſſet: cùm ſit Eccleſię ſententia, à ſpiritualiũ bonorum Eccleſiæ participatione ſeparatus: ſicut infideles omnes, qui influxus alimenti & vitę ſpiritualis, ſeparati à capite Chriſto, capaces non exiſtunt. Videtur etiam his ſententiis conſentire diuiniſſima Domini oratio habita in ſermone ſanctę cœnę Ioan. 17. vbi poſtquã rogauit pro Petro, tanquã capite noſtro, & ſuo vicario, ſicut nos modò pro pontifice, ſtatim ſummo affectu pro ſuis diſcipulis precatur, vt ſeruet eos Pater, vt ſanctificet eos, vt vnum faciat, vt à mundo & à malo liberet: ſicut nunc in canone, vt Eccleſiam regere, ſanctificare, adunare velit, per ſacrificium propoſitum petimus: addit Dñs, non pro eis rogo tantũ, ſed pro iis, qui credituri ſunt, per verbũ eorum, in me. vnde videtur Dñs à ſua oratione omnes infideles, & non prędeſtinatos excepiſſe. extat etiã decretũ Leonis Magni ad Anatholium de nominibus Dioſcori, & aliorũ hęreticorum ad altare nõ recitandis. hęc autem omnia videntur efficere hoc ſacrificiũ omnibus applicari non poſſe.

Gabr. in can. lect. 24.

CAPVT XXIII.

Hominum varij gradus, quibus noſtrum ſacrificiũ applicatur varia ratione.

HÆc dubitatio pertinet ad intelligendum, quibus perſonis fructus noſtri ſacrificij, de quibus dictum eſt, applicari poſſint: ad cuius proinde explicationem animaduertendũ eſt, miſſam non prodeſſe omnibus eodem modo, nec æqualiter, nec eadem ratione. Poſſunt autem omnes homines quatuor gradibus ad hoc propoſitum diſtingui. Quidam ſunt deuoti, & Deo grati Chriſtiani, miſſam vel facientes, vel procurantes, vel adſtantes, vel coadiutores: de quibus in canone Eccleſiæ peculiariter dicitur, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. his autem prodeſt virtus ſacrificij ad omnia illa bona, de quibus diximus obtinenda: quia ſunt

accommodatè

accommodatè diſpoſiti & pręparati ad illa excipienda, & condignè merentur, vt pro eis offeratur, & vt ex oblatione fructū percipiant: de his dicitur in Liturgiis Græcorum patrum, ſancta ſanctis. denique illi ſunt digni hac oblatione & maximè idonei ad fructus illius percipiendos, qui ſunt ad communionem myſteriorum conuenienter diſpoſiti: licet mali Chriſtiani propter participium ſacrificij, non ſic peccēt, ſicut propter ſacramenti perceptionem.
2. In altero gradu ſunt fideles peccatores, qui licet idonei & planè digni non exiſtāt, & ideò ſacrificium immediatè & directò in eos non agat, eis tamen valdè prodeſt, quatenus mediante pœnitentia & aliis mediis conuerſionis, oſtendimus hoc ſacrificium eſſe propitiatorium pro peccatis. Vnde pro his offerre, vt conuertantur charitate impellente, compellimur, & iubemur. & proinde admonendi ſunt peccatores omnes, etiam cùm in affectu peccati exiſtunt, vel qui ex infirmitate ſępè in peccata mortalia relabuntur, vt procurent pro remiſſione & cōuerſione ſacrificia: & hortandi ſunt pij ſacerdotes, vt pro his offerant: quia ſacrificium habet clamorem validiſſimum tanquam ipſius Chriſti, & plures conuertit, quàm ieiunium, oratio, eleemoſyna, & quiduis aliud. Itaque, væ nobis ſacerdotibus, ſi pro eo quod peccata populi comedere, & ſacrificiis digerere deberemus, vt ſcriptum eſt Oſee. 4. ad eorū iniquitates, etiam nos ipſi animas noſtras, eadem perpetrando accomodemus.
3. In tertio gradu ſunt etiam fideles peccatores, ſed excommunicati, qui Eccleſiaſtica diſciplina in penam peccati à ſpiritualibus bonis arcentur, & ideò per excommunicationem inhabiles & incapaces redduntur fructuum ſacrificij. aliquando etiam idem fieri vetat Eccleſia pro aliquo peccato publico, & aliquando etiamſi remiſſum ſit, quòd etiam obſeruat in defunctis, quibus aliàs ſacrificia prodeſſent, ſi per Eccleſiæ diſciplinam pro eis offerre liceret, vt conſtat ex Cypriano lib. 1. epiſt. 9. vbi præcipit de ſententia Cōcilij, vt ne quis pro dormitione Gemini & Fauſti ſacrificium offerat. ſimile eſt apud Gregor. lib. 4. dialog. c. 55. de quodam monacho defuncto, qui cōtra regulam, aliquot nummos ſibi proprios, pręlato neſcio, detinuerat. ſimile de duabus monialibus apud eundē lib. 2. c. 23. quæ propter ſententiam excommuicationis non latam, ſed comminatam, cū adhuc viuerent, cum pro defunctis oblationes fiebant, viſæ ſunt ſemper ad illam ſolemnem vocem, ſi quis non communicat, det locum, prodire de ſepulchris & foras exire: eo miraculo oſtendentes, ſe propter publicam loquacitatem, & comminatam excōmunicationem redditas fuiſſe ineptas ad ſacrificia, licet in charitate & gratia deceſiſſe videantur. Quo modo etiam multi excommunicati, antequam abſoluantur verè contriti, & ideò ex ſe ad percipiendum fructum ſacrificij apti, propter diſciplinam tamen & præceptū Eccleſiæ, permiſſum nō eſt, vt pro talibus ſpecialiter offeratur; quāuis generalis fructus ſacrificij participes eſſe videantur, vt etiam catechumeni fideles antequam baptizentur: & ideò in miſſa Chryſoſtomi eorum memoria olim habebatur.

Excommunicatos, & præceptū Eccleſia arcet fideles etiam defunctos à participatione ſacrificij.

4. In quarto gradu viuentium ſunt infideles, qui vel nunquam fuerunt Chriſto capiti coniuncti, vel ab illo ſeipſos præciderunt, vt apoſtatæ & hæretici: qui omnes prorſus directò & immediatè ſunt inepti, & incapaces ſacrificij: vt omnes peccatores peccato mortali implicati: & prætereà 1. per diſciplinam Eccleſiaſticam, vt excommunicati, à ſacrificij participatione ſeparātur: cum præceptum Eccleſiaſticum modum impoſuerit intentionibus offerentiū, 2. vt non liceat nominatim pro eis ſacrificare: præſertim cum neque ipſi cūm ſacerdotibus velint offerre, vt comparticipes eſſe 3. poſſent, ſed renitantur maximè: & hæretici magis quā pagani & Iudæi, ipſum ſacrificium execrabili odio proſequantur. His igitur ſacrificium directò & immediatè, vel ex ſpeciali intentione offerentium prodeſſe non poteſt, tum quia ſunt præcepto Eccleſiæ incapaces redditi, tum quia ipſi per contrariam diſpoſitionem repugnant. Sed adhuc generaliter & in virtute Eccleſia pro illis offert mediatè, quatenus & olim & modò petit eos etiā, quos in quarto gradu collocauimus, conuerti & adunari in Eccleſia. Sic ait Chryſoſt. hom. 77. in Ioan. hoc ſacrificio tanquam vniuerſali cauſa procurari omne bonum generaliter omnibus hominibus in orbe terrarum. & in hom. de Adā & Eua, inquit, ſacerdotes poſtulare, vt infidelibus donetur fides, vt ab idololatria & erroribus liberētur, vt Iudæis cordis velamen auferatur, vt hæretici reſipiſcant,

Infidelibus, ſchiſmaticis & excommunicatis, an aliqua ratione proſit hoc ſacrificiū, primò ad ea, quæ ad ſalutē conducant.

reſipiſcant, ſchiſmatici ſpiritum charitatis accipiãt. Sic quidem olim Eccleſia pro in-
1. fidelibus in miſſa precabatur nominatim, & peculiariter, nunc autem ſemel tantum in feria ſexta paſſionis Dominicæ: ſemper autem indirectò & in virtute, vt cum oramus in canone Eccleſiaſtico pro pacificanda & adunanda Eccleſia, cùm hoc fiat, conuerſis ad eam infidelibus paganis, Iudæis, ſchiſmaticis, & hæreticis. ſimiliter cùm oramus, vt calix ſalutaris in conſpectu diuinæ maieſtatis pro noſtra & totius mundi ſalute, cum odore ſuauitatis aſcendat. In Iacobi Liturgia oratur pro extirpãda hæreſi: in miſſa Baſilij & Chryſoſtomi, cum dicitur: Amplius Domine memento orbis terrarum, omnium miſerere, malos fac bonos, errantes reuoca, diſperſos congrega, coaduna. & poſtea, offerimus hanc rationabilem hoſtiam pro toto orbe terrarũ. Hęc intentio Eccleſię confirmatur ma-
2. ximo argumento ex D. Paulo 1. Timot. 2. cum ait, obſecro igitur primùm omniũ fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus, in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum & acceptum eſt coram Saluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Cùm enim hæc omnia D. Auguſt. epiſt. 59. de ſuffragiis ſacrificalibus, & de ipſa oblatione exponat, neceſſario efficitur, poſſe offerri pro omnibus hominibus, cuiuſcunque conditionis exiſtant, ſaltem mediatè & indirectò, nempè, vt illis Deus media conuerſionis accommodet, vt tandem reipſa Chriſto inſerantur, & fructum ſacrificij ad ſe deriuent. Id autem D. Auguſt. epiſt. citata ex eo efficit, quia dedit ſe redemptionem pro omnibus: ne humanæ cogitationis infirmitas exiſtimaret, non eſſe iſta facienda pro iis, à quibus Eccleſia perſecutionem patiebatur, cùm mẽbra Chriſti ex talibus eſſent colligẽda. vbi apertè ſignificat, nõ tantùm pro membris Chriſti, ſed pro iis, ex quibus mẽbra Chriſti fieri poſſint, ſacrificandum eſſe: quòd in noſtro ſacrificio virtus paſſionis Chriſti hominibus, & pro eorũ ſalute applicetur, ille autem ſufficientiſſimè pro omnibus mortuus eſt. D. Proſper lib. 1. de vocatione gentium c. 4. hanc legem ſupplicationis ita omnium ſacerdotum, & fidelium deuotione teneri aſſerit, vt nulla pars mundi ſit, in qua hujuſmodi nõ celebrẽtur à populis Chriſtianis, pro omnibus hominum cõditionibus. Chryſoſtomus etiam hom. 6. in 1. ep. ad Timot. dicit hoc pręceptũ Apoſtoli ſeruari in obſequio quotidiano perpetuoq́; religionis ritu, vt norunt, inquit, fideles. & inferius, pro gentili rege ſacramentorum tempore oportet offerri. itaq; omnes hi Patres, quòd de oratione ſcripſit Paulus, id referũt ad ſacrificium, vt ſtet illa firma ſententia, pro quocunq; orare debeas, pro eodem & ſacrificare tenearis. Vnde catholici ſcriptores recentiores vſum vtriuſq; vocis, ſicut adorationis promiſcuũ eſſe ex ſancta ſcriptura valde probabiliter colligũt, vt Matth. 21. Domus mea domus orationis, & Ioã. 4. vos autem dicitis, quòd Hieroſolymis eſt locus, vbi adorari oportet. vtrobiq; orare pro ſacrificare dictum eſt: alioquin orare & adorare vbique licebat, ſacrificare verò non niſi in templo, & ex eo officio templum tantum domus Dei, & domus orationis dicebatur: & Apoſtolus ad Hebr. 5. cùm ait ſacerdotis eſſe offerre pro ſe, & pro populo exiſtimatur ex preſſiſſe locum illum Leuit. 16. ſacerdos orabit pro ſe, & pro domo ſua. quicquid ſit de hoc vſu, certe oratio & oblatio, vſu & effectu ſunt coniunctiſſima, vt nemo ſit omnium, pro quo orare poſſis, quin pro eodem offerre queas. & quia Paulus ad Heb. ſæpè admonet ſacerdotibus offerendum eſſe, tam pro ſe, quàm pro aliis; docemur, vſum ſacrificij latius patere, quàm ſacramentorum: cùm hæc, vt ſacramenta ſumẽtibus tantùm proſint, illud autem omnibus pro quibus offertur, & vt oſtenſum eſt, pro omnibus hominibus generaliter offertur.

Explicauimus qua ratione etiam infidelibus proſit noſtrum ſacrificium mediatè & indirectò, ad conſequendum ea, quę ad ſalutem pertinent, vnde videmus ſacrificij potẽtiſſimo ſuffragio, plurimos ex infidelitate ad fidem catholicam conuerſos: nũc oſtendendum eſt illis etiam valere hoc ſacrificium ad bona temporalia obtinenda: quia vetera ſacrificia pro eiſdem obtinẽdis efficacia fuiſſe legimus. conſtat autem, noſtrum ſacrificium, vt ſupra oſtendimus, illis omnibus ſucceſſiſſe; & illis multo eſſe potentius ad omnia bona obtinẽda, & pro omnibus

Locus Apoſtoli 1 Timot. 2. de ſacrificio miſſæ inf cap. 30 in principio.

Orare & ſacrificare pro eodẽ ſæpè vſurpantur.

Infidelibus hoc ſacrificium ſecundo prodeſt ad obtinenda bona temporalia.

omnibus rebus & neceſſitatibus humanis
offerendum eſſe, ex decreto Tridentino &
praxi Eccleſiæ oſtenſum eſt. Sic Onias ſa-
cerdos lib. 2. Machab. cap. 3. pro ſalute He-
liodori gentilis & ſacrilegi hoſtiam ſaluta-
rem obtulit, vitamque ipſi impetrauit. erãt
quoque Spartiatæ gentiles & infideles, li-
cet de genere Abrahæ oriundi, eorum ta-
men lib. 1. Machab. c. 12. Ionathas & Onias
ſacerdotes aſſirmant ſe ſingulis diebus me
moriam facere in ſacrificiis & obſecratio-
nibus ſanctis in templo Domini. Sic etiam
nos pro eiſdem generaliter offerre poſ-
ſumus, & in Miſſę generali oblatione non
excludi infideles, quamuis ſpecialiter no-
minari non poſſint ex præcepto Eccle-
ſiæ, niſi feria ſexta Dominicæ Paſſionis, ſu-
perius oſtenſum eſt.

CAPVT XXIIII.

¶ *Miſſa qua ratione defunctis, beatis, damnatis & præſcitis proſit.*

Defunctis prodeſt hoc ſacrificium ad ſatiſfactionem.

DE ſentẽtia illa generali, qua
ſuprà valorem Miſſæ com-
prehendimus, hoc eſt pro
quibus rebus offerri poſſit,
reliquæ ſunt duæ partes ad
confirmandum, vna de valore pro defun-
ctis nondum plenè purgatis, altera de non
offerenda Miſſa pro damnatis. prioris par-
tis definitæ in Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 2.
Prima confirmatio ſit, quia crucis oblatio
1 valuit pro eiſdem defunctis, qui purgãtur,
& virtute illius ſatisfaciunt, cum illis tantũ
debeat valere ad ſatisfactionem, qua tan-
tum indigent, vt vitam æternam conſequã
tur: noſtrum autem ſacrificium applicat ſe
cundum efficaciam crucis ſufficientiam.
2 Secunda ſit, quia ſuccedit ſacrificiis omni-
bus Iudaicis, quorum vnum genus erat pro
peccatis mortuorum, vt conſtat lib. 2. Ma-
chab. cap. 12. conſentiente, D. Auguſtino
lib. 1. de origine animę, cap. 11. & lib. de cu-
ra pro mortuis agenda ſæpe docet, præſer-
3 tim, cap. 1. & vltimo, non poſſe ocioſum eſ-
ſe, quod omnes fideles appetant memoriã
ſui fieri poſt mortem, & ipſum etiam cor-
pus deponi apud altare Dei: quodque Ec-
cleſia generaliſſima conſuetudine dederit
locum in ſacrificio defunctis. Chryſoſt. de
clarat hoc eſſe profectum ab Apoſtolis, ho
mil. 69. ad populum Antioch. & Damaſc.
ex Gregor. Nyſſe. ſermone pro defunctis.
4 Nec vnquã extitit aliquis ritus liturgicus
aut Apoſtolorum, aut Patrum, ſiue Syro-
rum, ſiue Græcorum, ſiue Latinorum, in
quo non ſit expreſſa commendatio defun
ctorũ, in ipſis mediis ſacrificiis. ex antiquio
ribus, Tertul. lib. de coron. militis, oblatio-
nes, inquit, pro defunctis annua die faci-
mus. Cyprianus lib. 1. epiſt. 9. in pœnã pec-
cati iubet, ne pro dormitione Gemini &
Fauſtini offeratur ſacrificium. Athanaſ. q.
34. variarum qq. pro defunctis incruentam
immolationem fieri demonſtrat. Nyſſenus
offert ſacrificium pro ſorore Macrina in
epiſto. ad Olympium. Ambroſius pro fra-
tre Satyro defuncto, teſtatur ſe fraternum
munus, ſacerdotale ſacrificium obtuliſſe.
idem epiſt. 8. admonet Fauſtinum, vt ſoro-
rem ſuam non lachrymis, ſed oblationibus
frequentet. moriens etiam mater D. Augu
ſtini petit ſui memoriam frequentem ha-
beri apud altare, cum pretium noſtrum diſ
pẽſatur, & pro eius voto factũ eſt lib. 9. cõ
feſſ. cap. 11. 12. & 13. doctiſſimo ſanctiſſimo-
que filio per Chriſtum ſolenni etiam ſcri-
pto petente ab omnibus legentibus &
pręſertim confratribus ſuis ſacerdotibus,
vt velint ad altare Dei meminiſſe vtriuſq;
parentis ſui, Patricij, & Monicæ. pro ipſo
etiam Auguſtino oblatum eſt ſacrificium
in die depoſitionis ſuæ, vt refert Poſſido-
nius in vita illius, qui & ipſe præſens fuit.
Denique (quia omnia perſequi longum eſ
ſet) clamat ſacerdos quotidie, inquit Chry-
ſoſt. homil. 41. in 1. ad Cor. inter horrenda
myſteria, pro omnibus in Chriſto dormiẽ-
tibus: & canon Latinus in ſecreto memo-
riali poſteriori pręcipit nos nominatim of-
ferre pro his, qui deceſſerũt cum ſigno fi-
dei, & dormiunt in ſomno pacis, & pro om
nibus in Chriſto quieſcentibus. ex quibus
efficitur ſacrificium noſtrum applicandũ
eſſe defunctis: & contrariam ſententiam iã
olim damnatam in Aerio hæretico apud
Epiph. lib. 3. hæreſi. 75. eſſe traditioni Eccle 5
ſiaſticæ & ſcripturis aduerſam. Quin etiam
ipſa charitatis communio, qua cum exiſten
tibus in purgatorio defunctis colligamur,

nos impellit & inuitat ad illis ſubueniendū noſtris ſuffragiis, vt eripiātur à pœnis, quas patiuntur. hæc enim omnia illis prodeſſe per modum ſuffragij conſtat: quia non ex debito iuſtitiæ, ſed ex beneplacito diuinæ miſericordiæ, licet ex opere operato, & nō operantis ſacerdotis, cum ſit applicatio ſacrificij crucis, cuius virtus eſt ex opere operato, ſed de his ſuffragiis latius in doctrina de pœnitentia dicendum erit. Sed ſi hoc ſacrificium offerri poteſt pro omnibus vinculo charitatis connexis, videbitur etiam beatis, in quibus eſt perfecta charitas, prodeſſe poſſe: cùm tamen conſtet exiſtentibus in termino vię, nihil amplius accreſcere poſſe, cùm plenam & cumulatam retributionem acceperint. Sed reſpondeo, gloriæ eſſentiali acceſsionē illis fieri non poſſe, accidentariæ tamen maximam hoc ſacrificio fieri, quia inenarrabilem lætitiā & maiorem, quàm ex aliis humanis bonis aut officiis accipiunt: cum ipſi vnà cum corporibus ſuis ſaltem ſub ſpe reſurrectionis, cū Chriſto capite per oblationem ſacrificij, Deo ſiſtuntur. Sicut etiam maximus eſt beatorum honor, quod præſente Dño in actione huius ſacrificij nominētur. Sic Cypria. lib. 4. epiſt. 5. dicit, nos offerre ſacrificium pro ſanctis martyribus, quoties eorū dies anniuerſaria commemoratione celebramus. Tertul. lib. de coron. milit.

Beatis qua ratione proſſit.

Reſtat vltima p. ſententiæ illius generalis, quæ pro damnatis aſſeruit, hoc ſacrificium offerendum non eſſe. intelligitur autē damnatis æterna morte, nec ad liberationem, nec ad refrigerium, nec ad vllum tēporis, aut miſeriarum leuamen, (in quibus alternationem quandam & viciſſitudinem quidam ex Origine impie finxerunt) quicquam, aut ſacrificium, aut quoduis aliud officium, ordinaria lege valere poſſe: quia nec ipſa paſſio Dominica, iam damnatis ad æterna & decreta à Deo ſupplicia prodeſſe poteſt: noſtrum autem ſacrificium applicat virtutem paſſionis, vt ſæpè admonuimus. Sunt quidem damnatis deſtinatæ pœnæ mitiores, quàm ratio peccatorum iuſtè exigat, cum Deus puniat citra condignum: ſed, quæ deſtinatæ & inflictæ ſunt, nullo noſtro officio mitigari poſſunt. Vnde hos miſeros vt omni prorſus ſolatio deſtitutos, in inferno exiſtens Dominus, ſpoliaturus inferos, pretermiſit, vt docet D. Aug. Epiſt. 99. idem etiam lib. 1. de orig. animæ, c. 9. ad Renatū, male illū affirmaſſe ſcribit, ſacrificia ſacerdotū offerenda eſſe pro defunctis paruulis non baptizatis: cū nemo, inquit, offerat corpus Chriſti, niſi pro eis, qui mēbra ſunt Chriſti. & 11. c. docet, Pelagianos male allegare ſactū Iudæ Machabæi procurantis oblationem pro defunctis peccatoribus, ad conuincendū, paruulos ſine baptiſmo decedentes eſſe ſacrificiorū participes, & oblationibus ſacerdotū ſaluari poſſe: cū tamen oſtendi non poſſit, Iudā pro illis peccatoribus defunctis procuraſſe ſacrificia, qui ante obitū non erāt circuncisi: nam ſi qui, inquit, circunciſi non fuerant, his ſacrificia non profuerunt. Quod verò idem Aug. aſſerit in Enchir. c. 109. quibuſdā defunctis ſacrificia prodeſſe, vt illorum tolerabilior fiat damnatio, vt aliis ſentētiis propoſitis conſentiat, ſic eſt accipiendum, vt dānationem vocet, cōdemnationem ad pœnam purgatorij temporalem, quemadmodum latinè dicimus damnari aliquem ad carcerem, & ad metalla: licet plerumq; damnationem ad æternam mortem intelligamus. Vnde eodem loco inquit, Eccleſiam offerre pro defunctis omnibus baptizatis: pro catechumenis non offert, inquit Chryſ. hom. 3. ad Philip.

Damnatis non prodeſt.

Vualden. vult ex ſententia D. Aug. prodeſſe ſacrificiū, æternum damnatis

Præſcitis autē ſic prodeſt hoc ſacrificiū; ſicut oblatio crucis, nō quidē ad vitam ęternam, ſed ad bona temporalia, & plurima ſpiritualia, quibus ſi vellent, ſalui eſſe poſſent, & ſæpè peccata minuit, vnde minus damnentur. Dominus enim abſoluta volūtate, nec precibus, nec morte, nec Miſſa, nec vllo alio ſuffragio vitam æternam dānatis petiit, cum omnis eius abſoluta actio fuerit diuinæ voluntati conformis: & ideo nec orauit, nec ſacrificauit pro omnibus crucifigentibus, nec pro omnibus credentibus, ſed pro prędeſtinatis tantum, ſi efficaciam ſalutis, tanquam finem principalē ſuàrum operationum conſideres: licet voluntate ſigni, per quam ſufficientia media ad ſalutem omnibus tribuit, & redemptionis merito ſufficientiſſimo. omnes ſine exceptione ſeruari poſſint. Nos autem, qui propoſitum beneplaciti aut iuſti iudicij nō diſcernimus, ſicut Chriſtus Dominus, externum eius præceptum ſequi tenemur, vt indifferenter pro præſcitis etiam oremus & ſacrificemus.

Præſcitis prodeſt.

3 p. q. 10.

CAP.

CAPVT XXV.

¶ *Fructus & valor Miſſæ finitus an infinitus.*

SEntentia generalis de fructu & valore Miſſe, hactenus explicata & confirmata eſt, & qui etiam eundem fructum cõſequi poſſint, dictum eſt: qualis autem & quantus fructus, & quomodo ſingulis applicari debeat, deinceps explicandum & confirmandum eſt. de quibus, quãuis nihil ſit expreſſe definitum à Patribus, inhærentes tamen ſanctę ſcripturę, diuinis traditionibus, & illorum veſtigiis, quid ſit eiſdem conſentaneum, conſtituemus. Hæc igitur de hac re prima ſententia ſtatuatur: fructus & valor Miſſæ, qui omnibus quibus valet, accõmodatur, finitus eſt, licet infinitis ex æquo prodeſſe poſſit: diuiditur autem rectè in generalem, ſpecialiſſimum, ſpecialem ſiue medium. Prima huius ſententiæ pars, quæ omnibus Theologis probatur. 4. diſt. 45. vno aut altero excepto, colligitur ex diſcrimine valoris ſacrificij crucis, & Miſſæ. illæ enim, vt cauſæ vniuerſalis fuit infinitus, ſecundum ſufficientiam: hic vt cauſæ particularis & inſtrumenti applicantis ſecundum efficientiam, finitus eſt ad applicandum fructum determinatum: cum omnia inſtrumenta habeant præſcriptum & definitum quendam effectum. Sed vtriuſque ſacrificij fructus, eſt ex opere operato, nempè vt oblationis Chriſti per ſacerdotem miniſtrum ſecluſa illius deuotione: ex qua aliquid etiã fructus accreſcere poteſt, qui dicitur ex opere operantis, vt de miniſtris & ſacramentorum efficacia generaliter oſtendimus: vbi etiam conſtitit, malitia miniſtri ſecundum rectam fidem, non impediri efficaciam inſtrumenti, quã habet per ſe, vt Chriſti paſſionis inſtrumentum, & ideò ex opere operato. Quod autem quidam aſſerunt, valorem Miſſæ infinitum eſſe, ſecundum ſe, ſed quod applicatur alicui finitum eſſe, eodem recidit, quamuis diuerſa ſententia ſit. Ratio primi eſt, quia vtriq; id quod ſingulis applicatur, finitum eſſe aſſerimus. Ratio ſecundi, quia illi ex ſe infinitum aſſerunt, extrinſecus tamen definiri, nempe à deuotione & præparatione eius cui applicatur, vt pro modo ſuæ diſpoſitionis, qui ſemper finitus eſt, vnuſquiſque finitũ fructum accipiat, vt finitam ſatisfactionem: ſicut infinitus eſt effectus Chriſti crucifixi ad ſalutem noſtram ſecundũ ſufficientiã, vt conſtat de ſatiſfactione & merito, non tamen ſecundũ efficientiam: ita ſacrificiũ Miſſę, dicit hęc ſententia, ex ſui ipſius natura eſt infinitæ ſufficientiæ & indeterminatæ efficacię: & ideo vt efficacia paſſionis Chriſti ſingulis ſacramentis determinatur, & eorũ eſt determinatus effectus: ita huius ſacrificij efficacia, finita deuotione eius, pro quo offertur, definitur & determinatur. Sed noſtra ſententia affirmat non eſſe finitã efficaciã ex deuotione huiuſmodi tantũ, ſed primo & per ſe ex ipſo valore ſacrificij, qui non debet ponderari ex re oblata, quę Chriſtus eſt, ſed ex intẽtione Chriſti inſtitutis. voluit enim hoc ſacrificio applicari vt inſtrumẽto quoddã, virtutẽ ſuę paſſionis. ratio verò inſtrumẽti finita eſt reſpectu cauſæ vniuerſalis, cuius inſtrumentũ eſt: & idcircò negari non poteſt finitũ eſſe effectum per ſe noſtri ſacrificij, & non extrinſecus definiri deuotione eius, cui applicatur, quãuis ea requiratur, vt diſpoſitio ad excipiendũ illum effectum. Deinde, Chriſt' exiſtit in hoc ſacrificio myſticè & ſacramẽtaliter & ſimiliter offertur: & non in ſpecie propria, nec iis conditionibus, quibus offerebatur in cruce, alioquin nõ ſatis eſſet vna illa hoſtia ad noſtrã redẽptionem ſufficienter efficiendam, vt ſupra oſtẽdimus ex D. Pau. ep. ad Heb. Sed omnis gratia ſacramentalis definita eſt à Chriſto: ergo ſicut ex cõmunione nõ datur omnis gratia, ad quã eſt ſufficiens paſſio Chriſti, neq; ex baptiſmo totus effectus, qui ex paſſione deriuari poſſet, ſed certus & definitus pro voluntate inſtituentis, ita ſacrificiũ habet ex ſe certum & circunſcriptum effectũ: aliàs enim ſuperaret ipſum ſacrificiũ crucis, quod licet ex ſe infiniti valoris ſit, non tamẽ omnem valorem applicauit: quod ſi hoc noſtrum infinitũ eſſet, cum factũ ſit ad applicandũ, infinitum quoq; applicaret, poſita ſufficienti præparatione, vt ſæpè conſtat adhiberi: quo vno ſemel facto, omnia alia ſuperflua eſſent, quibus virtus paſſionis Chriſti applicatur.

Miſſæ fructus & valor ſingulis accommodatus finitus eſt.

1 *C. in opuſ.*

Gab in Canon, lect. 27. & 17. eccleſ. 4. Scot. quodlib. 20. Sot. 4. d. 13. q. 2.

2 *Certus effectus ſacrif. & integer a multis rejpitur.*

Altera p. ſententię propoſitæ aſſerit, hũc definię

Hæc p intelligitur de valore Miſſæ generabiliter, & par. bus ſententia comparaui.

definitũ noſtri ſacrificij effectum integrũ, ex æquo multis eodem ſacrificio applicari & valere poſſe: vt definitus gradus gratiæ, & ſatisfactionis, quem noſtrũ ſacrificium his, pro quibus offertur, diſpenſat & decidit de paſſione Chriſti, poſita in multis ſufficiẽti diſpoſitione, ab omnibus æqualiter participetur: & hanc habeant infinitatis rationem, quòd non ſit definitus numerus eorum, quibus certus ille & determinatus ef-
1 fectus applicari poſſit. Ratio ſic concludi poteſt: ex inſtitutione Chriſti hoc ſacrificiũ pro multis offertur, iuxta illud dictũ in cœna à Dño, qui pro vobis & pro multis effunditur: & effectum omnẽ recipit ſubiectũ accommodatè præparatum: ergo omnes, pro quibus offertur, cõueniẽter diſpoſiti, integrũ illius effectum recipient: cum nullum ſit impedimentũ nec ex parte efficientis, nec ex parte patientis & recipientis ſubiecti, & actus omnis recipiatur in ſubiecto præparato. Præterea, ſi ſacrificiũ noſtrũ pro omnibus circunſtãtibus offertur, quorũ nota eſt fides & deuotio, vt in Canone dicitur, ſi certus ille effectus pro omnibus eſſet diſtribuendus, planè efficeretur, nõ expedire multos ſimul eidem Miſſæ intereſſe, quia minor eſſet cuiuſque ex Miſſa fructus: cum finitum, diſtributum pluribus, in minores partes neceſſariò diſtribuatur. hoc autem nulla ratione affirmari poteſt: quia ex antiqua conſuetudine Eccleſiæ, tunc tantum licebat ſacrificare, cùm multorũ conuẽtus in Eccleſia fieret.

CAPVT XXVI.

Fructus Miſſæ diſtinctio.

Reliqua eſt tertia pars eiuſdẽ ſententiæ, de diuiſione valoris & fructus Miſſæ, in generalem, ſpecialem ſiue ſpecialiſſimũ. generalis eſt, qui toti Eccleſiæ & illuſtrioribus perſonis in ea conſtitutis applicatur: ſpecialis eſt, qui ex
2 intentione ſacerdotis, certis quibuſdam accommodatur: ſpecialiſſimus eſt ſacerdotis proprius, vt ſacramenti quidẽ, refectio ſpiritualis & vita, iuxta verbum Dñi, qui manducat me, ipſe viuet propter me, pòderanda eſt, illa vox [ipſe enim] vt ſacrificij autẽ, quatenus pro ſeipſo offert, ad fructus illius ſibi applicandos. ceteris autem vt ſacrificiũ prodeſſe poteſt, quia cũ ſit oblatio ad noſtrã ſalutem inſtituta, pro multis poteſt offerri: ſed vt ſacramentum, ſumentibus tantum prodeſſe poteſt, vt cetera ſacramẽta, aliis non poteſt, niſi ipſa ſumptio, vt bonũ quoddã opus, ad ſuffragium alicuius ex intentione opperãtis accõmodetur. Hæc diſtinctio recepta ab omnibus Theologis, ex ſcriptura & traditione Eccleſiæ orta eſt. nã D. Pau. 1. Timo. 2. loquẽs de ſacrificalibus orationibus, vt ſupra ex Patribus expoſuimus, ita præſcribit vt fiant, cum pro omnibus, tum particulariter pro certis. & ad Hebr. 13. præter communes orationes pro Eccleſia, iubet particulariter præpoſitorũ meminiſſe. Epheſ. 6. orate inquit, pro omnibus ſanctis & pro me. Act. 12. tota Eccleſia applicauit orationem ſpecialiter pro Petro in vinculis detento. id autem eſt cõſentaneum charitati, quæ à communibus orationibus neminem excludens, ex iuſtis cauſis, aliquam orationem alicui accõmodat, vt ex charitate tenemur alicui, magis quam aliis benefacere. Vt autẽ charitatis connexio efficit in Eccleſia ſanctorum communionẽ ſic efficit ratam & firmam hanc orationis & ſacrificij diſtributionem: cum charitati ſit congruens & conſentanea. ſacrificium verò pro omnibus his poſſe offerri, pro quibus oratio, ſuperius oſtenſum eſt. Ex contraria denique ſententia, grauiſſimi in religione errores extiterunt. ex ea enim efficeretur, ne ſpecialis oratio vel ſacrificiũ vni applicata, plus profit eidẽ quam aliis, vel quam generalis. Deinde, ne quis pro ſeipſo ſpecialiter, vel pro altero aut ſacrificium aut eleemoſynam, aut ieiunium faciat, aut fieri procuret. tolleret etiam piũ fidelium ſtudium ſe nominatim conſtituẽdi in memoriali Miſſæ, euerteret Paulinã illam regulam de habẽdo in memoria prępoſitos noſtros & reges in ſacrificalibus orationibus: omnemque diſciplinam religioſarum ſocietatum, vbi ſemper antiquiſſimo more maiorũ, ſit applicatio officiorum omnis generis ad certas perſonas. Vnde Eccleſia hoc damnauit in Vuicleffo cõ-

Ea omnes vtũtur, ſed exprimitur ab Scot. quodlib. 20.

Plus prodeſt ſpecialis pro aliquo oratio vel ſacrificium quã generalis pro omnibus.

cluſione. 19. in ſynodo Cantuariẽ. vt conſtat ex Vvaldenſi de ſacramentalibus, cap. 105. eſt ergo noſtra ſententia dogma fidei, poſt prædictam hæretici damnationem, petulanter reprehendentis religioſos, quaſi contra charitatẽ pro lucro ſuo augendo, generales preces applicarent certis quibuſdã hominibus. ſemper autem fuit erronea in fide contraria ſententia: quia citra vllam charitatis offenſionem, ſacrificia & orationes tam in veteri, quam in nouo teſtamento ſeparatim certis quibuſdam perſonarũ neceſſitatibus applicata fuerunt: quod omnino inutile eſſet, ſi nihil magis vni, aut certis applicata prodeſſet quã omnibus. Idem etiã confirmat praxis & vſus Eccleſiæ, ex diuina & Apoſtolica traditione proculdubio dimanans, cùm ſit in omnibus liturgiis Græcorum & Latinorum Patrum expreſſus. offert enim in omnibus ſacerdos primũ generaliter, pro omnibus fidelibus, & pro eorum capitibus, ſummo Põtifice, antiſtite, rege aut Imp. deinde pro quibuſdã, quorum memoriã facit: ſpecialiter, deniq; pro ſeipſo. ne quis autem exiſtimet communẽ applicationem particulari, aut contrà, incommodare, obſeruandũ eſt, Eccleſiam in omnibus religionis officiis, & in ſacrificio vnà cum miniſtro & per ipſum offerre, & proinde in eo diſpenſando pro iure ſuo, valoris partem ſibi & toti fidelium ſocietati applicandam vendicare, atque præcipuis eius membris. Sacerdos verò, cum ſit miniſter, nõ poteſt pro libito ſuo in priuatos quoſq; conferre, ſed primum ex præcepto Eccleſiæ in communes cauſas, & illuſtriores perſonas, ex quibus ſalus totius reip. pendet. Sed hac parte excepta, reliqua illi pro iure ſui miniſterij committitur, vt eã certis perſonis accõmodet: ſicut in orationibus partim inſeruimus intentioni Eccleſiæ, quæ nos miniſtros conſtituit, precantes pro omnibus fidelibus, vel generalibus totius reip. neceſſitatibus: partim pro iure noſtro ſatisfacimus noſtræ intentioni, per quam huius aut illius recordamur, quatenus ſumus diſpenſatores & miniſtri myſteriorum Dei. Huic autem duplici intentioni Eccleſiæ, deſtinatur alia atque alia portio valoris diſtribuendi, & ideo valor vnius ordinis non minuitur, ex eo quod pro pluribus offeratur quod eſt alterius ordinis: ſed prior ille generalis eſt & communis omnium fidelium, etiam ſpecialiter nominatorum circunſtantium, & in tanto religionis munere ad promouendam charitatem per ſe inſtituto, exiſtimamus ex huiuſmodi valoris & fructus generalis, ſingulis accommodatè præparatis totam illam portionem prouenire, neque minus vni quam alteri, neque particulam aliquam illius portionis, ſed integram portionem: quia vt ſuprà oſtendimus, efficeretur ex contraria ſententia, quæ, quo plures ſunt, eò minores ſingulis particulas accommodat, vt conuentus Chriſtianorum ad audiendum ſacrum non valeret ad charitatis incrementum, ſed potius detraheret vnicuique aliquam partem fructus ſacrificij, quæ ipſi ſi pauciores eſſent, accommodaretur: quia finitum, quo pluribus diſtribuitur, in m[illegible]res partes diuiditur, quæ ſingulis app[illegible]antur. De ſacerdote verò, portionem valoris ſuæ diſpenſationi commiſſam, certis perſonis applicante, diuerſa ratio eſt, nempè quod integra illa portio non accommodetur omnibus etiam benè præparatis, ſed particula quædam: & ideo quo pluribus accommodat, eò minus ſingulis prouenire poteſt, quia finitam portionem diſpenſat, & ideo ſi pluribus, minorem partem ſingulis accõmodat: & ex generali portione accommodatur cuique, quicquid ſufficiens præparatio exigit. Vnde iniuſte feceris, ſi quod vni, vel alteri, vt parentibus, vel parochianis vel benefactoribus debes, illud accommodes peculariter aliis. id verò parochiani aut benefactores iure ſuo exigunt à ſacerdotibus, illorum in aliquo ſacrificio miniſtris, vt ſpecialem illam valoris Miſſæ portionem ſuæ diſpenſationi commiſſam, ſibi accommodent, non aliis. Itaque, licet vtraq; portio valoris, tã quæ generaliter omnibus, quàm, quę ſpecialiter ſingulis applicatur, finita ſit, vt ſupra oſtendimus, & ea ratione minor pars neceſſariò ſingulis contingat, ſi pluribus diſpenſetur: illam tamen generalem integram præparatis accedere, ſpecialem verò non integram ſed per partes diſtributam certis perſonis accommodari, ratione diuerſa generalitatis & ſpecialitatis aſſerimus: quia generalis oblatio fit pro omnibus indiſtinctè, & quia generalis eſt per charitatem, omnibus integra prouenire poteſt, ſpecialis, quia vel ex voluntate, liberalitatis aut iuſtitiæ ratione, certis perſonis accommodatur, per partes diſtribuenda videtur. his ad-

iungendæ ſunt rationes ſuperius concluſę ad confirmationem ſecundę partis noſtræ ſententiæ. Hîc à ſequentibus Caietani ſententiam obiici poteſt, nihil iniuſte fieri, quia ſingulis tota illa valoris portio, ſi prę-parentur, contingit, vel ea quæ ſuæ diſpoſitioni debetur: & ideo nihil referre pro pluribus aut paucioribus offerri: ſed ex præcedentibus deduci poteſt reſponſio.

CAPVT XXVII.

¶ *Conſectaria ex præcedebenti proximo capite.*

Bonc. de valore Miſſæ, art. 13.

EX his, vt ad ſpecialia, quorum conſideratio plurimũ valet in doctrina morali, deſcendamus, quædã efficiuntur cõſectaria. Primum ſit, Parochi non poſſunt neque debent pro pluribus, quàm ſibi ſubiectis Miſſam ſpecialiter offerre: quod ſi obtulerint, irrita erit illorum oblatio iis diebus quibus tenentur pro illis celebrare, vt Dominicis & feſtis. Accipiunt enim à parochianis temporalia, vt pro ipſis offerant, & miniſtrent ſpiritualia: & ideo contra iuſtitiam commutatiuam eſſet, illis non applicare quam poſſunt ſpecialem ſacrificij virtutem. Prætereà, ſacerdos offert in perſona Christi & Eccleſiæ: ergo non poteſt offerre niſi pro his, pro quibus offerendum eſſe præcepit: & ſi offerat, irrita erit illius oblatio. Idem dicendum eſt de his, qui prouiderunt miniſtris Eccleſiæ, collegiis, monaſteriis de reditibus neceſſariis ad vitæ commoditates, cũ pacto perſoluendi quædam ſpiritualia pro illis, & offerendi aliquot Miſſas. vnde æquum non eſſet, vt peruerſa ſacerdotis oblatio, & contra illius præcepta, quicquàm poſſet detrahere de virtute oblationis, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ debetur. vnde rectè quidam Theologus inquit de his, ſi contrariũ fiat, fortè nec ei cui applicatur valet, & applicanti nocet, quia peccat, & quia eſt contra inſtitiam, videtur eſſe peccatum mortale, niſi aliqua ratione probabili excuſari poſſit. Receptum eſt orationes plures adiicere Miſſæ, pro aliis ſpecialiter commendatis, neque vnquam ab vllo Epiſcopo reprehenſum etiã in Miſſis, quæ pro aliquo ſpeciali obligatione offeruntur. Non tamen excluduntur ab ſpeciali oblatione parentes & ij, quibus iure naturæ tenemur ſubſidia ſpiritualia conferre, quia ius Eccleſiaſticum,

Sot. quodlib. 10, ar. 2.

non tollit, ſed potius conſeruat iura naturalia. Alterum conſectarium ſit, ſacerdos qui ex aliquo pacto, promiſsione aut eleemoſyna ſibi collata, tenetur pro vno aut pluribus Miſſam offerre, non poteſt pluribus eadem Miſſa ſatisfacere: quia vt ſupra oſtendimus, quiſque petit ſibi ſpecialem illam oblationem integram, quæ intentioni ſacerdotis ſubiecta eſt: neque tantum prouenit ſingulis, ſi offeratur pro pluribus, quantum prouenit ſi pro paucis aut vno tantum, vt explicatum eſt: niſi fortè, vt quibuſdã videtur, mercede oblata pro oblatione vnius Miſſæ, ſacerdos neceſſaria ad tranſigendam vitam comparare nõ poſſit: tunc enim ſingulis Miſſis pluribus poteſt ſatisfacere, vt habeat vnde ad ſobrietatem viuere poſſit: quia non vendit pretium ſanguinis Chriſti, ſed operas ſuas & miniſterium locat. Omnes autem in eo conſentire debent, ſacerdotẽ ſiue pro vno, ſiue pro multis celebret, neceſſaria ad vitã iure ſuo expetere poſſe pro altaris miniſterio, cui ſeruit: & iniurius eſt, qui à ſacerdote ſacrificium petit, cui neceſſaria non ſuppeditat. Ego verò neque ratione huius indigentiæ, licere puto ſacerdoti pro pluribus quibus ſingulas debet Miſſas, vna & eadem ſatisfacere: tum quia vt ſupra oſtẽdi, hoc eſt contra iuſtitiam: tum etiam quia Eccleſia miniſtris ſibi neceſſaria abundanter ſuppeditat, & in veteribus decretis ſancitum eſt, vt ſacerdotes pauperes artificiolo ſibi victum quærant, non autem eadem Miſſa pluribus ſatisfaciendo: & prętereà, cautum eſt ne ordinẽtur ſacerdotes, niſi habeant vnde viuere decenter poſſint, alioquin teneantur Epiſcopi eis neceſſaria prouidere. Definita eſt etiam oblatio ſacerdoti pro ſingulis Miſſis offerenda, quaſi hæc ſatis ſit, vt ſobriè viuere poſſit. Tertiũ conſectarium ex præcedentibus ſit, varij ſunt gradus & ordines eorum, quibus Miſſæ fru-

Cano lib. 12. de locis c. 13, ad 10.

ſæ fru-

1 ſæ fructus explicatur. quidam ſunt pro quibus offertur, cum ipſi offerentes non ſint, vt exiſtentes in purgatorio, pueri, & adulti etiam viui neſciẽtes pro ſe offerri, pro quibus generali vel ſpeciali intentione ſacerdotis ſacrificiũ offertur. Alij ſunt pro quibus offertur, & ipſi offerentes ſunt, vt ipſe

Ordines diuerſi eorũ, quibus Miſſæ fructus applicatur ex opere operato prouenient.

2 ſacerdos offerens, deinde qui ſacrificanti miniſtrant, Diaconus, Subdiaconus, cæterique vel ex deuotione, vel ex officio, choro ac altari inſeruientes, vel miniſtrum ſuis bonis temporalibus ad hoc officium ſuſtentantes, aut illum peculiariter pro ſe ſacrificare curãtes: parochiani etiam, quibus ex officio paſtorali inſeruire tenetur, & reliqui omnes, qui ex ſingulari deuotione, vel ad præceptum Eccleſiæ implendum veniunt auditum ſacrum, vel alias ſpecialiter afficiuntur erga tale ſacrum, etiam cùm fortè per ægritudinem aut alias cauſas adeſſe non poſſunt. hos autem omnes eſſe offerentes, & pro quibus offertur Canon Eccleſiaſticus ſignificat his verbis: pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus. In tertio ordine eſt tota Eccleſia, vniuerſuſque populus Chriſtianus, qui in communi offert per ſacerdotem in ſingulis Miſſis, iuxta illud Exod. 5. Dimitte populum, id eſt Eccleſiam, vt ſacrificet mihi in deſerto, & ea eſt, pro qua in ſingulis ſacrificiis ſemper offerim'. Sed in his, pro quibus offertur, magnum diſcrimen conſtitui debet, ſunt enim, pro quibus, licet offertur nominatim, generaliter tamen, & non peculiari intentione ſacerdotis, ſpecialem illum fructum ſuæ diſpenſationi commiſſum applicantis, vt pro Eccleſia vniuerſali, pro Pont. Max. pro Epiſcopo, pro Rege. Sed alij ſunt, pro quibus ſpeciali intentione offertur, cùm ſpecialis ille fructus illis ex intentione ſacerdotis accommodatur. His autem omnibus non ex æquo fructus ex ſacrificio prouenit. Sacerdos vt offerens coniunctus Chriſto ſuo miniſterio, & pro quo offertur, potiores partes ſacrificij ſibi vendicat. Offerentibus & pro quibus offertur, maior accedit fructus, quam iis pro quibus offertur, & ipſi non offerunt, cæteris pro ſua dignitate & præparatione: & iis qui implicantur peccato mortali, & ideo indigni ſunt, quibus immediate ſacrificij fructus applicetur. prodeſt etiam mediate, ad pœnitentiam & conuerſionem, vt ſupra oſtendimus, etiam ignorantibus pro ſe offerri: & loquimur ſemper de fructu ſacrificij ex opere operato. Præterea magis prodeſt iis, pro quibus ſacerdos ſpecialiter offert, quàm pro quibus vniuerſaliter tantum: & ex circunſtãtibus, iis magis, qui magis ſuo gradu & ordine ſacerdotem ſacrificantem attingunt. Eſt enim duplex fructus eorum, qui ſpeciali intentione fructũ ſacrificij aſſequuntur, vnus ex vniuerſali applicatione pro tota Eccleſia, alter ex ſpeciali: & ideo Rex vel ſummus Pontif. maiorem fructum conſequeretur, ſi pro ipſis ſpecialiter fieret oblatio, & ſacerdos ſi pro ſeipſo ſpeciali intentione offerret. An verò gradus ſint conſtituendi in ipſamet cõmemoratione eorum, pro quibus offertur ſpecialiter, vt prius pro offerente, deinde pro parentibus, magiſtris, demum pro eo, qui procurauit Miſſam celebrari, dubitandum non eſt, vt ſicut illis debentur, ſit ex ordine potiores & priores partes ſacrificij quidam conſequantur: omnibus tamen commemoratis prudentiſſime adhibetur illa oratio: digneris Domine oblationem iſtam pro his aut aliis, quibus teneor acceptare, & eo gradu, quo noſti me teneri pro eis offerre, ſicut tibi placet. eſt etiam diuerſus fructus ex ſacrificio eorum, qui exiſtunt in purgatorio: non enim tantum valet iis, qui amicorum aut Eccleſiæ miſericordia tantum ipſis, dum viuerent peculiariter nõ petentibus, in memoria habentur, quantũ prodeſt iis, qui dum viuerent, hoc officium ſuis bonis compararunt, vel ſaltem ſpeciali intentione pro ſe fieri exoptarunt. Sed de fructu Miſſæ ex opere operantis, dubitandum non eſt, ſanctorum auxilium ſiue angelorum ſiue hominum ad eum augendum plurimum valere, vt Eccleſia innuit in orationibus ſacrificalibus, cùm ſæpe orat, vt hoſtias noſtras oratio ſanctorum, quos eo die colimus, proſequatur, vel vt interceſſione illorum nobis proſit oblatio: merita enim & preces illorum ſacrificio adiuncta plurimam vim habent. Itaque ad hunc fructum ex opere operantis tria ſunt, quæ maiorem efficiunt, & contrà minorem, offerentium charitas & deuotio, ſanctorum auxilium ſacræ actioni coniunctum, certæ denique formulæ actionis aut precum adiunctarum, ad vti-

Ordo ſpecialis cõmemorationis Miſſæ.

Scot. quodlib. 20.

Fructus Miſſæ ex opere operãtis, ex quibus cauſis.

litatem eorum, pro quibus ſacrificatur, valdè accommodatæ. Vt pro defunctis Miſſa illorum propria, ad auſpicia rerum gerendarum Miſſa de Spiritu ſancto, ad gratiarum actionem de Trinitate, pro peccatis hæc, pro beneficiis illa, pro iter agentibus iſta, pro pace alia, & huiuſmodi aliæ ſanctiſſimè ab Eccleſia inſtitutæ. Sed in his ſpecialibus Miſſarum formis non tantum momenti pono, cùm aliunde videtur compenſari, vel ex celebri alicuius ſancti memoria, vel ex Miſſa tempori ab Eccleſia dicata, cùm fortè alia, ex aliqua obligatione, dicenda eſſet: præſertim ſi orationes illius propriæ adiiciantur, ſi ex ritu Eccleſiaſtico adiici poſſint, vt in ſimplicibus feſtis orationes pro defunctis adduntur, in duplicibus feſtis addi non poſſunt. quare licet Miſſam certis diebus, aut in honorem alicuius ſancti, procuratione alicuius vel petitione vel teſtamento inſtitutam, non liceat priuata autoritate mutare: tamen ſi eiſdem diebus Eccleſia alias Miſſas deſignaret, adhibito præcepto rituali, de non dicenda alia Miſſa, vt diximus de feſtis duplicibus, non licet præceptum Eccleſiæ vniuerſalis propter priuatam alicuius inſtitutionem immutare, præſertim cum in Miſſa præter oblationem ſacrificij ſit doctrina & populi eruditio, tempori aut feſto accommodata: & ſi quid ſit peculiaris adiumenti ex hac potius, quam ex illa Miſſa, vt cæteris paribus Miſſa pro defunctis vtilior eſt ipſis, ratione precum adiunctarum, id tamen abunde compenſatur celebri alicuius feſti vel ſancti memoria, vel obedientia præcepti Eccleſiaſti, cum dicitur Miſſa de tempore ex illius præſcripto, cui oportet fideles procurantes pro aliquo Miſſam omnino conſentire. Idem affirmo ſi ſolo parocho exiſtente, eodem die, defunctus aliquis ſepeliendus ſit. Vnde ſi ſint plures Miſſæ anniuerſariæ, eodem die ex inſtitutione aliquorum in eadem Eccleſia celebrandæ, quæ tamen non conſueuerit eodē die, niſi vnam Miſſam pro defunctis offerre, cùm illis, vt ſupra oſtenſum eſt eadem Miſſa ſatiſfieri non poſſit, non videtur Eccleſiæ conſuetudo illa recepta immutanda, præcepta etiam à proprio Epiſcopo, præſertim ſi inſtitutoribus earum Miſſarum nota erat huiuſmodi conſuetudo, ſed alio die eiſdem inſtitutionibus, propriis Miſſis ſatisfaciendū eſt. Explicauimus omnia quę ad valorem explicandum, & eius applicationē pertinebant: deinceps de ritibus & cęremoniis pauca quędā admonere oportet.

CAPVT XXVIII.

¶ *De cæremoniis Miſſæ.*

c. 2. q. 81. ar. 2. & 3.

PRimùm autem generaliter accipiendum eſt, religionis qua Deum colimus, quoſdam eſſe actus internos, alios verò externos, ad quos cæremoniæ & ritus Eccleſiaſtici pertinent, vt iis mens noſtra, quæ per ſenſibilia ducitur, ad ſpiritualia congruenter ſuæ naturæ, ad interiores illos excitetur, qui per ſe primò ad religionem pertinent, alij verò externi ratione illorum. Vndè cum iſta conſenſio & relatio externorum ad interna non ſeruatur, hæc ipſa externa etiam à ſeipſo inſtituta reiicere ſolet Deus, non quia mala ſint, cum ſint nobis, vt dixi valde vtilia & accommodata, ſed quia fiunt & redduntur à nobis inania, cum non diriguntur in eum finem, ad quem inſtituta ſunt. hinc eſt veterum ſacrificiorum, incenſi, oblationis, in Prophetis reprehenſio, quòd non componerent ſacrificantes internas actiones illorum ſignificationi accommodatè, & quod non conſiderarent in eis profeſſionem Christi venturi. hoc igitur modo cæremoniæ Miſſæ accipiendæ ſunt, vt nos ad id, quod ſignificant, excitare poſſint, & animi internos motus congruentes Chriſto immolato cōponere.

Vtilitas earum generalis. Aug. Baſil. de vita ſolit. c. 5. lib. de Spiritu ſancto c. 27. Aug. ep. 120. c. 18. ep. 26. lib. 12. de Trinit. c. 14.

Miſſa igitur à veteribus in duas principales partes diſtinguitur priorem catechumenorum atque etiam ethnicorum, poſteriorem fidelium propriam: quod ad illam cathecumeni cum fidelibus admitterētur, ad hanc

De hac Miſſæ diſt: Laodicenum, c. 19. Carthag. 4. c. 84. Ilerdē. c. 4. Valent. c. 1.

ad hunc fideles tantum. Catechumeni dicebantur, qui fidei nomen dederant, & in eadem inſtruebantur, nondum baptiſmo percepto, poſt quē fideliū numero coniūgebantur. Catechumenorum Miſſa laudē Dei & adſtantium doctrinam continet. Cum enim Apoſtoli quotidie quidem ab initio, ſed præcipuè vna Sabbathi, hoc eſt die Dominico, ad myſteriorum perceptionem & ſacrificium noui teſtamenti fideles conuocarent, partim vt doctrina fidei imbuerent, partim vt fideles ad tantum ſacramentū præpararent, ante omnia pſalmi & laudes Deo canebantur, vt intelligerent ſe omnia in Dei laudem facere debere, loquentes ſibi metipſis in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus ſuis Domino, gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, Deo & Patri. nam quæ hodie precedunt magis ad ſacerdotis præparationem, quàm ad ipſum ſacrum munus pertinent. Abſolutis pſalmis & canticis proponebatur doctrina ſacra. Primùm quidem ex lege aut Prophetis, vt intelligeretur non eſſe noua, nec ab hominibus inuenta: poſtquam vero ſcripſerant Apoſtoli, ex Euangeliis & Epiſtolis eorū aliquid deſumebatur: ad quod officium lector ordinabatur. Sic de lectione ſanctæ ſcripturæ ab Apoſtolis conſtitutum eſſe, autor eſt Clemens lib. 2. Apoſto. conſtit. cap. 54. & lib. 8. cap. 5. ſed quoniam lectio ſacra Iudæis Hebræa lingua, quæ paucis erat nota, cum vulgus poſt captiuitatem Babylonicam Syriacè tantum intelligeret, gentibus vero Attica lingua, qua ſeptuaginta interpretes vſi ſunt; quæ vulgo Iudæorum, & multis Orientis partibus, & Occidenti ignota erat; ſequebatur lectionem ſacram, vulgari lingua, concio ad plebem, quod genus doni, prophetia aut interpretatio dicebatur. Sic D. Paulus, 1. Corinth. 14. his verbis hęc omnia proponit, cùm conuenitis, vnuſquiſq; veſtrum Pſalmum habet, doctrinam habet, Apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet. Iuſtinus Apolog. 2. die ſolis vrbanorum ac ruſticorum cœtus fiunt, vbi Apoſtolorum Prophetarumq; literæ, quoad fieri poteſt, prelegūtur: deinde ceſſante lectore, præpoſitus verba facit adhortatoria ad imitationem tam honeſtarū rerum inuitans. Dionyſ. cap. 3. de Eccleſ. hierarc. refert Pontificem vbi adoleuerit incenſum ac phani ambitum circuierit, redeuntem ad ſanctum altare pſalmorum melos incipere, concinentibus ſecum ſacra carmina omnibus Eccleſiaſtici ordinis gradibus: deinde miniſtrorum officio ſanctarum ſcripturarum lectionem recitari: poſthęc extra delubrum catechumenos fieri, & cum ipſis energumenos, & eōs quoque, qui in pœnitentia ſunt. His igitur, quæ diximus, peractis, Diaconus clamare ſolebat, exeant catechumeni. Cùm his omnibus per omnia conſentit ritus noſtræ Miſſæ in Eccleſia Græca & Romana. Laus enim Deo deſertur quinque modis: peccatorum confeſſione, quia iuſtus prior eſt accuſator ſui: deinde introitu ex pſalmis petito, quia pſalmi, vt inquit Dionyſius eodem cap. 3. comprehendunt per modum laudis, quicquid in ſacra ſcriptura continetur: mox Kirie eleyſon nouies canimus, ſignificantes diuinam Trinitatem in ſe reflecti, ſingulaſque perſonas in ſingulis, omneſque in omnibus eſſe: atque oramus, vt in omni tribulatione agentium Deus miſereatur; & beneficia, quæ Deus nobis largitur, non meritis noſtris acquiſita, verum illius gratia & miſericordia nobis indulta eſſe, profitemur. Denique exprimimus Patrum veteris teſtamenti petitiones, de Saluatore nobis mittendo. Deinceps propius ad Chriſti myſteria accedentes, hymno Angelico Gloria in excelſis Deo, incarnationem Chriſti grato cordis & oris concentu celebramus: quem hymnum conſequitur plebis illa ſalutatio, Dominus vobiſcum; qua ſignificatur, Deum in carne veniſſe, vnde Iſai. 7. nomen eius Emmanuel dicitur. Mox ſequitur oratio, quę quòd omnia ſupra dicta in vnum colligat, & ſuper collectum Dei populum funditur, collecta vocatur. Cæterum hanc inuocationem miſericordiæ diuinæ, Gregor. I. inſtituit. Gloria in excelſis, Symmachus anno 50. tractū Gelaſius anno 480. Symbolum Damaſus, anno 380. Genuflexionum autem, quæ diebus ieiuniorum orationem præcedunt, rationem reddit Baſil. de Spiritu ſancto, cap. 27. his verbis: quoties genuflectimus, & rurſus erigimur, reipſa oſtendimus, quod propter peccatū in terrā delapſi ſumus, & per benignitatē eius, qui condidit nos ad cælū reuocati ſumus,

Miſſæ duæ principales partes. *Act. 2. 20.* *1. Cor. 16.* *Pſalmi.* *1. Cor. 10.* *Epheſ. 6.* *Lectio ſacra.* *Conciol* *Hoc in Miſſis ſolemnibus obſeruatur.* *Clemens lib. 8. conſt. Apoſt. c. 4. & ſeq.* *Confeſſio peccatorum.* *Introitus.* *Kyrie eleyſon.* *Gloria in excelſis.* *Oratio vel collecta.* *Chryſ hom. 18. 2. Cor.* *Genuflexiones* *Niceph. lib. 9. c. 18.* *Epiſtola.* *Euangelium,*

eris in paradiſo,&, mulier ecce filius tuus: ſic etiam ſacerdos nunc ad Deum exclamat dicens, Pater noſter qui es in cælis, nūc verò adſtantes alloquitur dicens, Dominus vobiſcum, Surſum corda, &, Gratias agamus Domino Deo noſtro. Cuius præfationis vſum antiquiſſimum Cyprianus docet in lib. de cœna Domini, & in expoſitione orationis Dominicæ. Iuſtinus Apol. 2. Chryſoſt. homil. de encœn. & Euchar. tom. 3. Auguſt. epiſt. 57. ad Dardanum, de ſpir. & lit. c. 11. lib. 2. de bono perſeuer. c. 13. Hymnum vero triſagium etiam populus canit, exprimens angelorum voces Iſai. 6. & diſcipulorum, qui in occurſum Chriſto venientes clamabant Matt. 21. Benedictus qui venit in nomine Domini, oſanna in excelſis. Hunc hymnum inſtituit Syxtus I. anno poſt Chriſtū plus minus quingēteſimo, cuius apud veteres frequentiſſima eſt mētio occaſione hæreticorum, qui autore Petro Fullone Epiſcopo Antiocheno, huic hymno illam clauſulam adiecere, qui crucifixus eſt pro nobis. Totum autem Canonem, qui deinceps ſequitur, legimus in catecheſ. Cyrilli hieroſoly. & in Ambroſ. lib. 4. de ſacramen. cap. 5. fere ad verbū, quæcumque illa precatio fuerit, quam compoſuit Scholaſticus quidam Græcus, cuius meminit Gregorius, epiſto. lib. 7. epiſt. 63.

Ioan 19. — *Præfatio.* — *Sanctus, Sanctus, Sanctus.*

Nomina deinceps, quæ in ſecreta commemoratione recitantur, triplicis generis ſunt, alia ſunt viuentium, vt paſtorum Eccleſiæ, regum, amicorum, quæ commendātur Deo, vt tranquillam vitam agamus in omni caſtitate & pietate, vſque ad ſalutem vnà cum grege ſibi commiſſo perueniant. De hac precatione pro viuis, & aliis rebus neceſſariis, Tertul. in Apol. cap. 29. & lib. ad Scapulam. Orig. hom. 13. in Luit. Ignatius, epiſt. ad Smyrnenſ. Cyprian. ſermo. 5. de lap. Euſeb. lib. 1. demonſt. cap. 6. Chryſoſto. homil. 77. in Ioann. & homil. 18. in Act. Auguſt. ep. 107. ad Vitalem. de Martyrum verò commemoratione, Dionyſ. c. 3. Eccleſ. hierar. Tertul. de coron. mil. Cyprian. lib. 3. epiſt. 6. Chryſoſt. homil. 5. 1. ad Timoth. Auguſt. lib. 22. de Ciuitat. cap. 10. & lib. 2. contra Fauſt. cap. 21. de commemoratione defunctorum, ſuprà cap. 24. Alia ſunt nomina Deiparæ, Apoſtolorum & Martyrum, vt eorum exempla imitemur, gloriam prædicemus, ſuffragia conſequamur. Alia ſunt denique nomina fidelium iam cum Chriſto dormientium, quibus refrigerij, lucis & pacis locū indulgeri petimus, oblationem pro defunctis facientes, vt fuiſſe ſemper in more & vſu Eccleſiæ catholicæ oſtendimus. Caput autem omnium eſt ipſa conſecratio, quæ veterem legem finitam, & ſacrificium proprium nouæ conſtituit: ad quem finem conſecrationis, referri debet quicquid honoris erga panem & vinū exhibuimus: quòd huiuſmodi creaturæ, diuinæ operationis potentia, in illam hoſtiam trāſituræ erant. Tanden hæc Miſſæ fidelium ſecunda pars oratione Dominica concluditur, nec vnquam aliàs publicè in Eccleſia hæc oratio recitatur, quaſi ea ſit huius ſacrificij propria, teſtante Gregorio Magno, lib. 7. indictio. 2. epiſto. 63. moris fuiſſe Apoſtolorum, vt ad ipſam ſolùm, oblationis hoſtiam conſecrarent. Cæterum de ipſa conſecratione, ſacrificio & oblatione Chriſti & non alterius victimæ produximus ſacræ ſcripturæ & Patrum teſtimonia ſupra à cap. 9. ad 12.

Secreta commemoratio. — *Oratio Dominica.*

Tertia Miſſæ fidelium pars poſtulatio dicitur vel interpellatio, quæ ab oratione Dominica ad pacem Domini perdurat: cui rectè adiungitur hymnus ille, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, cum illa clauſula, dona nobis pacem: quia pax noſtra conſiſtit in remiſſione peccatorum, & interioris hominis innouatione, quam hoſtia oblata efficit. hoc loco interponi ſolet oſculum pacis, quo admonemur mutuæ charitatis inter nos, & erga Deum, vt eleganter explicant, Innocentius I. epiſto. ad decen. Eugubinum cap. 1. Tertullia. lib. de orat. cap. 14. Cyrill. lib. 12. in Ioann. cap. 54. Auguſt. ſermo. 166. de temp. & Chryſoſt. lib. 1. de compūct. cordis. 2. Cor. hom. 30. explicans exhortationem Apoſtoli ad omnes fideles, vt ſalutent ſe in oſculo ſancto: quod inde videtur dictum, quòd ore noſtro corpus Dominicum contingimus. Fit etiā ſæpe in Miſſa crucis ſignū, de quo Chryſoſt. hom. 55. in Matth. & in demonſtratione quod Chriſtus eſt Deus. Auguſt. ſerm. 181. de temp. ſit præterea myſteriorum oſtenſio & eleuatio in antiquis Patribus ſæpe repetita, vt conſtat ex Baſil. de Spir. ſancto c. 27. Diony. c. 3. de Eccle. hier. Chryſ. ho. 3. de incōpr. Dei natura. Deniq; ſit myſteriorū adoratio, teſtibus Auguſt. &

3. Poſtulatio. — *Agnus Dei.*

Ambroſ.

Ambroſ.in Pſalm.98.Nazianz.in epitaph. Gorgoniæ ſororis. Chryſoſt. hom. 61. ad pop.Antioch. Poſtremò ſequitur gratiarũ actio, in rebus & verbis poſita: in rebus quidem, quatenus qui digne ſumunt Chriſti corpus, cum ipſo vniuntur, & ita illi gratiã maximam referunt, quia ſe totos illi reddunt, & deinceps Deo & non ſibi viuunt: verbis autem, dum omni myſterio completo, populus à ſacerdote dimiſſus reſpondet, Deo gratias. Chryſoſt.hom. 18. 2. Corint. Augu.ep. 59. benedictionis autem in fine Miſſæ, mentio eſt in Concil.Agathen.can. 47.Aurelian.2.Can.28.

Gratiarum actio.

Aug.ep. 120.

C A P V T XXIX.

¶ *De adoratione, & circumgeſtatione Euchariſtiæ.*

SEd quia in catholica Eccleſia Euchariſtię ſacramentũ ſolenniter in proceſſionibus circungeſtari ſolet & adorari, & id etiã aduerſarij reprehendunt, de eo cultu paucis dicendum eſt. quod ſi ſuo loco accuratè oſtenſum eſt Chriſtum adorari debere latria, & recta fides Chriſtum in hoc ſacramento verè & ſubſtantialiter pręſentẽ conſtituit, aut huic ſacramento idem cultus exhibendus non ſit, plane intelligi nõ poteſt: obiectio enim aduerſariorum, vtcumq; ſcilicet, ſit abſens vel præſens nõ in hunc finem eſt præſens, vt colatur aut circũferatur, ſed vt comedatur, puerilis eſt. Chriſtus ſiquidem non eſt incarnatus in eum finem vt adoraretur: Pater tamen introducens eũ in orbem, dixit, expoſitore Paulo, Heb.1. adorent eum omnes angeli eius: & adorauerunt Paſtores, mater, Magi, Apoſtoli, impoſitum ſuper aſinum exceperunt in triumphũ, acclamationibus populi in vrbem deduxerunt, ſanctiſſimi viri eius nomine, veſtibus, virtute ad multa miracula vſi ſunt: quæ tamen omnia non ſunt primarius finis incarnationis Chriſti. Hæc autem officia debentur illius perſonæ, & præſentiæ, quibuſcumque ex cauſis introducatur in orbẽ terræ. ſic olim arca effecta eſt ad cultum Dei in certo loco templi, ſed poſtea ſacerdotes vſi ſunt ea ad multa miracula, videntes in ea maieſtatem Dei multa operari mirabilia: vt ea circumgeſtata Iordanem exiccauit Ioſ.3. muros Iericho euertit Ioſue, 6. temporibus Heli multa alia mirabilia legimus per arcã effecta à Domino. eam Dauid ſanctiſſima pompa, etiam irridente Michol, in Hieruſalem tranſtulit. ſi igitur in vmbra hęc recte geſta ſunt, cur non in veritate maiora fieri, erit religioni conſentaneum: quid eſt quod audeat Michol & procax hæreſis, obiicere, quod adoremus & circumgeſtemus caput religionis, myſteriorum ſanctiſſimum, ſanctum ſanctorũ, Dominum & Deum noſtrum? qui vbicumque per viſibiles ſpecies ſacramenti aut exiſtit aut circũfertur, aut adoratur, aut manducatur, omnes tanta gratia dignos, cæleſti benedictione ſanctificat.

De lingua celebrationis huius myſterij.

Quod ſi hoc ſacrificium, non ad inſtitutionem, quamuis maxima & plurima inde colligatur, ſed ad alios vſus & effectus ſuprà explicatos, inſtitutum eſt, ex ipſo opere & non ex ſermone, in quo celebratur, eius vtilitas expendi debet. Præſertim cum ex concione poſſit eſſe nota fidelibus ſacramenti doctrina: & ipſa actionis ſacrificalis repræſentatio, cui intẽtos fideles eſſe oportet, magis excitare poteſt fideles ad attẽtionem & deuotionẽ, quã lingua vulgaris quę plerũq; nequit aptè exprimere vim & proprietatem myſteriorum, quæ Latina aut Græca lingua continentur. Vnde ſemper his vſa eſt Eccleſia, etiamſi populo ignotis, adiuncta concione vulgari, ad omnium fidelium inſtructionem & doctrinam, atq; ita myſteriorum doctrina, ignotis populo linguis continetur, & populus accommodatè inſtruitur. Concludamus diuiniſſimi ſacramenti doctrinam, congruenti, & accõmodata oratione. Optime igitur & maxime Chriſte, conſerua in nobis hunc maximum, & tua liberalitate dignum cultum: vt eius participatione & vſu, in tuam viuificã carnem & corpus inſerti, in te viuamus, tua virtute muniti altaria contra te erecta demoliamur, per te ad immortalem vitam reſurgamus, & tuæ gloriæ participes læta & magnifica voce ſine fine dicamus, benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo noſtro, qui fecit nobiſcum miſericordiam ſuam, Amen.

CAPVT XXX.

Explicationis principia.

CVm Euchariſtiam conficere, nullus ſacerdos legitime poſſit niſi in Miſſa, & eius præcipua & propria pars ſit, quę canonis nomen Eccleſiaſtica cõſuetudine obtinuit viſum eſt nobis operepretium fore, ſubiũgere hoc loco eiuſdẽ canonis conſtantem & firmã explicationẽ.

1 Ad eã verò accipiendũ eſt primò, Miſſam ſiue latine accipiatur, quaſi miſio, vt ſupra dictũ eſt, ſiue Heb. quaſi ſacrificiũ, à Chriſto Dño fuiſſe inſtitutã in vltima cœna quo ad ſubſtantiã, ideſt rationẽ ſacrificij & ſacramẽti: quid ſit autẽ de ratione vtriuſq; ſupra explicatũ eſt. Sed hîc nõ erit alienũ repetere quę ſunt de ratione virtutis religionis, & quomodo actus illius elicitus ſit ſacrificiũ proprię, plurimi verò actus ſint ab ea imperati, ex 2.2.q.81.& proximè ſequẽtibus qq.

2 Deinde accipere oportet, omnia quę in miſſa adhibẽtur ſiue doctrinę, ſiue ritus vel generaliter vel ſpecialiter accipi poſſe, primo modo à Chriſto Dño ſunt inſtituta illa omnia, & ad nos traditione Apoſt. peruenerũt, vt cõſtat ex 1. Tim.2. Diony.c.2. Eccl.hier. Iuſtino, apol.2. quibus locis partium Miſſæ diſtinctio proponitur ea, quã nunc retinet catholica Eccleſia, & ſuprà eſt à nobis explicata. quę autẽ pars Miſſæ vno aut altero die hanc partẽ aut illã doctrinę continere debeat, à ſummis Pontif. & Cõcilijs, inſtitutũ eſt, vt conſtat ex liturgicis Pamelij, & breuiter adnotauit Turr. lib.8. conſtit. Apoſt. cap.5.& 12. Sed diſtinguamus hęc apertius, vt diuinã eſſe Miſſę inſtitutionẽ omnino cõſtet. Dico igitur Chriſtũ Dñm per inſuſum Apoſtolis Spiritũ ſanctum, licet non per ſeipſum immediatè partes ſacrificij incruenti, quã Miſſam Patres appellauerunt, diſtinxiſſe abſolutè & vniuerſaliter: deinde ſpecialiter & diſtinctè has partes, Apoſtolorũ ſucceſſores diſtribuiſſe, & eiſdẽ congruentẽ diſtributionem adhuc retinere Eccleſiã catholicã. de Apoſtolorũ inſtitutione per Spiritũ ſanctum, cũ ea ſit ſacris literis comprehẽſa, & Patrũ conſenſione de Miſſa explicata, omnino dubitari nõ poteſt: quia ſacras literas dictauit Spiritus ſanctus: & Patrũ conſenſio teſtis eſt diuinę & Apoſtolicę traditionis, pręſertim in ſac. ſcrip. explicatione De partibus ergo Miſſæ ſic ſcribit D.Paulus Philip.4. nihil ſoliciti ſitis, ſed in omni oratione & obſecratione, cũ gratiarũ actione petitiones veſtrę innoteſcãt apud Deũ, & 1. Timo.2. obſecro igitur primũ omniũ fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, &c. in his autẽ diſtinguit Apoſtolus quatuor partes, & eas in Miſſa intelligi oportere docẽt veteres Patres. in liturgiis enim Latinis & Gręcis, omnes huiuſmodi partes diſtinctas legimus, & preces fundimus pro his omnibus, quos nominatim Apoſtolus recenſet, vt autores etiã ſunt Tert. in apol. cap.34. Athenagoras in fine orationis pro Chriſtianis, Cyril. hier. catech. myſtag. 5. ſed põderemus Patrũ expoſitiones. Chry. hom.6.1. ad Timot. illa omnia ſacerdoti & ſacrificio ſic tribuit, quaſi cõmunis quidam totius orbis pater, ſacerdos eſt, dignũ igitur eſt, vt omniũ curã agat, omnibuſq; prouideat, ſicut & Deus, cuius miniſterio ſeruit, & fungitur vice. iccirco ait, obſecro igitur primũ omniũ fieri obſecrationes & orationes: & paulopoſt, quid autẽ eſt quod ait, primũ omnium? in obſequio ſcilicet quotidiano, perpetuoq; diuinę religionis ritu. & infrà, pro regibus & pro principibus ſacerdotẽ offerre preces hortatur. cõſentit Theop. adhuc apertius in cõmen. eiuſdem loci, eaſdẽ partes tribuens ſacerdoti tẽpore myſteriorũ, ideſt quãdo Euchariſtiã cõficit, & ſacrificat: ſimiliter Oecumen. D. etiã Ambro. in cõment. eandẽ ſententiã vocat regulam Eccleſiaſticã traditã à magiſtro gentiũ, qua ſacerdõtes noſtri vtũtur. & ordinẽ orationũ de inſtit. virg. c.2. & lib.4. de ſacrament. c.4. de partibus Miſſę inquit, per reliqua omnia, quæ dicũtur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cęteris: vbi venitur vt conficiatur venerabile ſacramentũ, iã nõ ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Apertius D. Aug. ep.59. ad Paulin. q.5. de eadẽ ſententia D. Pauli ad Timot. eligo, inquit, in his verbis hoc intelligere, quod omnis vel penè omnis frequentat Eccleſia, vt precationes, ſiue vt nos legimus, obſecrationes, accipiamus dictas, quas facimus in celebratione ſacramentorum, antequam illud quod eſt in menſa Dñi, incipiat benedici. orationes cum benedicitur & ſanctifica-

Miſſæ partes ex D. Paulo & Apoſtolica Traditione.

tur

commemorationem, ſumptionem deniq; eiuſdem ſacrificij vt ſacramenti.

Huius orationis connexio cũ oratione ſecreta.

Cum igitur ſacerdos in oratione ſecreta, congruenter myſterio, quod in Miſſa recolitur ſpeciali, preces ad Deũ emiſerit, vt fructũ futuri ſacrificij fidelis populus conſequatur, & eundẽ populum ad diuinorrm contemplationẽ, abiecta aliorum conſideratione, pręfatione fuerit exhortatus, propius ad ſacrificiũ accedẽs, & quaſi connectens cũ pręcedente oratione ſecreta, conſequentẽ oblationẽ, inquit, [Te igitur.]

Oratio cur ad Patrem.

oratio verò dirigitur ad Patrẽ inuocata illius clementia & miſericordia: quia vt miſit filiũ, nõ ex iuſtitię noſtrę debito, ſed ex miſericordia & liberalitate: ſic etiã ad eandem clementiam nobis confugiendũ eſt, vt ſacrificij, quo redempti ſumus, fructus nobis applicetur. ſic ſcriptũ eſt, 1. Ioan. 4. in hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniã filium ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc eſt charitas, nõ quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniã ipſe prior dilexit nos, & miſit filiũ ſuum propitiationẽ pro peccatis noſtris. Tit. 3. cũ autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitię, quæ fecimus nos, ſed ſecundũ ſuã miſericordiam ſaluos nos fecit. obtulit verò ſeipſum in cruce pro nobis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidẽ carne, viuificatos autem ſpiritu, 1. Pet. 3. idem igitur nunc petimus in nobis perfici per eiuſdẽ hoſtiæ oblationẽ. adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequamur, & gratiã inueniamus in auxilio opportuno Hebr. 4. Sed cùm ad Patrem orationem dirigimus, non excludimus Filium aut Spiritũ ſanctũ: cùm ad Deum tribus perſonis diſtinctum, vt vnum, bonorum omnium quę petimus, principiũ, omnis oratio dirigenda ſit. verũ hanc rationem principij in Patris perſona ideo intelligimus, quod Pater ſit principiũ ſine principio, Filius autem & Spiritus ſanctus ab hoc principio procedant: & iccirco licet tres perſonę ſint vnũ principiũ eorum omniũ, quæ in creaturis fiunt, ratio tamen principij Patri tribuitur, vt ſapientiæ Filio, amoris Spiritui ſancto, quia eorũ proprietatibus perſonalibus attributa ſunt & accommodata. Pretereà, cũ nõ liceat petere quicquam à Deo niſi per Filium Chriſtum, rectè oratio & congruẽter ad patrem dirigitur, à quo Filius procedit, & omnia quę habet, per generationẽ accipit, vt grata ſit & accepta oratio. quod ſi Patri per Filiũ accepta fuerit, non dubium eſt gratã eſſe & Filio & Spiritui ſancto, à quibus vt ſunt vnus Deus, & vnum principiũ omniũ, quæ in rebus fiunt, conſequemur quæcũq; petimus. Sed quia Filius, Deus & homo eſt, & quatenus homo mediator Dei & hominũ. 1. Timoth. 2. & mediatoris propriũ munus eſt, nos ad Deũ deducere, vt ei coniungamur, quod oſtenſum eſt, 3. p. q. 26. ar. 1. ideo Ecclesia ab Spiritu ſancto edocta, ſemper per Chriſtũ petit, & omnis orationis illa clauſula eſſe debet, per Chriſtũ Dominum noſtrũ. Sic D. Paulus, Rom. 5. de Chriſto, per quẽ acceſſum habemus per fidẽ in gratiã iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ Filiorum Dei. Ephe. 2. nunc autem in Chriſto IESV, vos qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti. ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnũ: & concludit de gẽtibus & Iudæis, per ipſum acceſſum habemus ambo in vno ſpiritu ad Patrem. Rectè igitur ſupplices, hoc eſt humiles ſpiritu, & nullã in nobis, ſed in Deo fiduciam collocantes, quod ad humilitatẽ pertinet, per Chriſtũ mediatorem rogamus ac petimus. Chriſti autem mediatoris duo ſunt munera, vt nos Deo cõiungat, orare & ſacrificare: & quia ſacerdotes noui teſta. ſunt miniſtri eiuſdem mediatoris, & ea ratione quodã modo mediatores, ideo & Chriſtus his orantibus & ſacrificãtibus, orat, & ſacrificat ſeipſum, & quod de nobis dicitur, plerũque Chriſtus ſibi tribuit, vt ſumus mẽbra eius. Vnde & ſacerdotiũ Chriſti æternum erit in Eccleſia, non ſolum ratione effectus & redemptionis æternæ, ſed etiã ratione ſacrificij, quod ſemper offeret in Eccleſia per miniſtros ſacerdotes.

3. p. q. 22. ar. 1. ad 1. Chriſtus mediator, & qua ratione in Miſſa.

Vnde & malitia miniſtri, miſſę fructũ proprium, ex inſtitutione Chriſti, impedire nõ poteſt. & ipſe miniſter in perſona Chriſti, & verbis cõſecrando ſacrificat. obſeruandum tamẽ eſt, ea quę ſignificant noſtram infirmitatẽ, miſeriam, peccata, ſic miniſtrorũ eſſe propria, vt Chriſto in ſe & reipſa nullo modo tribuãtur, ſed noſtra ſint & miniſtrorũ: quę tamẽ ſpiritu & auxilio Chriſti adiuti & excitati, à nobis amoueri petimus: & ideo Chriſtus dicetur petere, quia facit nos petere propter noſtram ſalutem, & ad gloriam ipſius. Ex his diſtinctionibus intelligi poteſt catholicè ſententia Simeonis Archiepiſ

copi

copi Theſſa.c.44.de myſteriis Eccleſiæ,citante Franc.Turr.inquit enim in Annotat. Clementis, lib. 8. conſtit. Apoſto. cap. 12. num. 5. de meditatione Chriſti in Miſſa. Mediator,inquit, factus eſt Dei & hominũ,nõ ſermone& precibus[tantũ]ſed ſeipſo.quia enim idẽ erat Deus & homo, Deũ cum hominibus copulauit, ſe communem terminum ambabus naturis immittens. exiſtimare autem Chriſtũ per preces, quæ in Miſſa fiunt,ſemper mediatorem agere, [nempè ſecundũ ſufficiẽtiam,] plenũ eſt blaſphemia & abſurditate:& ſi enim ipſe eſt,qui ſacrificiũ Miſſæ operatur, nõ tamẽ omnia,quæ illic fiunt &dicũtur,ipſi ſunt attribuenda:opus enim Miſſæ & finis, ſanctificari,inquam,munera,& ſanctificare fideles,ipſe ſolus eſt,qui hæc facit(vt principalis ſcilicet autor & cauſa)orationes verò & obſecrationes ac ſupplicationes,quæ in his fiunt, ſacerdotis ſunt, illa Domini, hæc miniſtri. miniſter orat,Dominus conſummat orationes,Saluator dat, ſacerdos gratias agit pro datis. Offert quidem ſacerdos, ſed Dominus ſuſcipit munera. offert quidem& Dominus,ſed ſeipſum patri of-offert.poſtquam fiuntipſe, ideſt poſtquã mutatata ſunt in corpus & ſanguinẽ eius. quia enim ſeipſum offert, idcircò dicitur eſſe idem offerens,& oblatus, & ſuſcipiẽs: offerens quidẽ & ſuſcipiens vt Deus,oblatus vero vt homo. munera verò cùm adhuc ſunt panis & vinum offert quidem ſacerdos,ſuſcipit verò Dominus. Sed quomodo ſuſcipit munera,qui ea facit?nempè ſanctificando illa,& in corpus ſuum mutãdo.hoc enim ſignificat ſuſcipere, facere ſua,ſecũdũ ea, quę anteà dicta ſũt.hęc illę. Ex his planè effectum eſt, ſupplicem ſacerdotem hac prima Canonis oratione orare Patrem per Chriſtum Dominum, & petere quæ ſequuntur.Quare impia eſt & impudens ſetentia Proteſtantium, ſacerdotẽ petere propter panem nondum ſanctificatum,vt Deus ſuæ Eccleſiæ propitius velit eſſe,quod erit apertius ex his, quæ ſtatim ſic petit:Vti accepta habeas, & benedicas hæc dona,hęc munera, hęc ſancta ſacrificia illibata.Dona Dei & munera vocat,quę ex liberalitate Dei à nobis poſſeſſa,iterum Deo offerimus:vt teipſa oſtẽdamus & profiteamur,Deũ autorẽ illorum eſſe, & ideo in honorem Dei,iterum coram illo ſiſti & proponi,quę eſt omnium ſacrificiorum cõmunis ratio,ſicut ſcriptũ eſt.1. Paralip.29. tua ſunt omnia,& quę de manu tua accepimus, dedimus tibi:& quia prius offeruntur & donantur à populo,vt ſint materia ſacrificij, ſupra cap. 29. hæc eſt ratio doni & muneris.hoc autem dicitur nunc ſacrificiũ per anticipationem,quòd ſit materia futuri ſacrificij per conſecrationem. nũc enim panis & vinum,quæ donum & munus vocantur,ſacrificia eſſe nõ poſſunt:quia ſolus Chriſtus in nouo teſtam. ſub ſpecie panis & vini ſacrificari poteſt,& ideo illibata, id eſt immaculata & pura dicuntur ſacrificia, quatenus ſub duplici ſpecie ſacrificandus eſt Chriſtus.itaque licet vnicum ſit ſacrificium,& vnica victima, ex duplici tamen ſpecie,& repręſentatione, ſacrificia dicuntur.ſic oſtenſum eſt ſupra cap.11. in conſecratione conſiſtere rationem noſtri ſacrificij,& cap.14.ex duplici ſpecie,ſacrificia vocari,cum tantum ſit vnum ſacrificium.Cui etiam ratio doni & muneris ideo conuenit,quia Chriſtum immolandum pro nobis Deus donauit, & noſtrum immolatione crucis effectum, iterũ Deo offerimus, vt per ſe patri acceptũ,quod illa oratio declarauit, [in quo mihi bene cõplacui,]& per eum,& in eo omnes homines Deo placere debent:& ideo is ſolus eſt ſacrificium & victima noui teſtamenti.

D.Th. 1. 2. q. 102. art. 3.

Hæc igitur dona,& propriã futuri ſacrificij materiã, petimus accepta & grata fieri Deo,&ab eo benedici & conſecrari:vt per illa ſic conſecrata,hoc eſt per Chriſtũ ipſa conſecratione ſacrificatum, Deus ſit ſuæ Eccleſiæ propitius. Eſt enim ex eodem c. 11.repetendum, ea quæ vnica conſecratio reipſa & ſecundum actum exercitum continet,etiamſi antecedant vel conſequantur ipſam conſecrationem,ad ipſam tamen referenda eſſe:vel quia ſunt materia illius, vt panis & vinum:vel quia explicant & exprimunt apertius,quæ breuiter cõſecratio cõprehendit,vt orationes,quæ ipſam ſtatim ſequuntur.accepta verò & grata ſacrificia petimus fieri, non ad redemptionem ſimpliciter & abſolutè, quæ iam in cruce perfecta eſt, ſed ad redemptionis efficacem applicationem,quæ aliquando dicitur redemptio noſtra, ideſt nobis accõmodata, qui eſt huius ſacrificij proprius effectus, quo diſtinguitur à ſacrificio crucis ſupra cap. 9.

Benedicere eſt conſecrare ſup. q. 75. nu. 2.

Sequitur

Sequitur in Canone.

¶ *Inprimis, quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta Catholica: quam pacificare, cuſtodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, vnà cum famulo tuo Papa noſtro N. & Antiſtite noſtro N. & Rege noſtro N. & omnibus orthodoxis, atque catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus.*

Oblatio generalis ſacrificij.

COmmemoratio viuẽtium pro quibus offertur ſacrificium, his verbis continetur, ex D. Paulo 1. Tim. 2. collecta. præcipit enim in ſacrificio commemorationem fieri & oblationẽ, pro regibus & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt ex Patrum conſentienti explicatione principio huius c. deduximus. ſed quia ſacrificium applicat fructum redemptionis, & ab ea neminẽ Chriſtus excepit, ideò primum vniuerſalis Eccleſia proponitur, deinde, qui in ſublimitate conſtituti ſunt nominatim recenſentur. Ratio hæc D. Pauli eſt eodem c. his verbis comprehenſa. hoc enim bonum eſt & acceptum coram Saluatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hoc eſt, vt Dominus omnes redemit, & ad ſe venire vult, ſic etiam oportet nos eidẽ conſentientes orare & offerre ſacrificium pro eiſdem omnibus. vnde perſimiles orationes ſunt in Miſſis antiquorũ Patrum, vt principio huius cap. ex D. Clemente & aliis obſeruauimus. quod ſi Paulus præcipit pro regibus orare & offerri ſacrificium, & pro omnibus, vt ad agnitionẽ veritatis adducantur, certè præcipit pro infidelibus etiam offerri: nam & reges tunc infideles erant, & ad agnitionem veritatis venire non intelliguntur, niſi infideles: cũ fidei propria ſit illa veritatis agnitio, & ideò ad eam veniunt, cumprimum fide imbuũtur. ſic ex eodem Apoſtoli teſtimonio, Patres omnes à nobis citati principio cap. huius collegerunt: & nos ſupra c. 23. explicauimus, qua ratione ſacrificium noſtrum pro infidelibus & ſeparatis ab Eccleſia, offerẽdum ſit, vt ad eam adducãtur. idem etiam ſignificat in hac oblatione verbum [adunãdi.] petimus enim adunari Eccleſiã, & offerimus ſacrificium pro ea adunanda, quod non eſt aliud, quàm offerre pro ſegregatis ab Eccleſia, vt in eam congregentur: adunantur enim propriè, quæ antè fuerant diſperſa & ſeparata, vt expreſſe continetur in miſſa D. Iacobi, cuius verba propoſuimus ſuprà eod. c. 23. Cæterùm, vt ad ſingula verba huius oblationis accedamus, quid ſit Eccleſia, quare ſancta, catholica, atque etiam Apoſtolica dicatur, in catechiſmo explicatum eſt. his autem perceptis, petimus nunc eidem Eccleſiæ quatuor hæc concedi, pacem, cuſtodiam & tutelam, adunationem, rectionem & gubernationem. pacem primò intelligimus, quæ exuperat omnẽ ſenſum, & effectus eſt iuſtificationis, ſicut ſcriptum eſt Rom. 5. iuſtificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum, per Dominum noſtrum IESVM Chriſtum. deinde pacẽ intelligimus reip. ſæcularis, in qua nobis viuendum eſt. ſic enim Apoſtolus 1. Tim. 2. præcipit orandum eſſe in miſſa, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. hæc itaq; pax reip. ſæcularis, non ſolum expellit omnem ſeditionem externam & perturbationem; ſed etiã tuetur & conſeruat internam pacem, ex infuſa à Deo charitate & iuſtitia Chriſtiana, prouenientem. ad eãdem pacem hortatur ſæpè Apoſtolus 1. Corinc. 1. & ad quietem 1. Theſſ. 4.

Secundò petimus Eccleſiam à Deo cuſtodiri, & defendi, tum ab hoſtibus internis, tum etiam externis, exemplo Domini, qui pro Apoſtolis & diſcipulis ſic Patrem orat Ioan. 17. Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint vnum, ſicut & nos. vnitas enim hæc, Eccleſiæ certa nota & ſignũ eſt. & certa eſt promiſſio Dei apud Apoſtolum, fidelis eſt Deus, qui non patietur vos tentari vltra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione prouentũ; & Domini, cũ ad Patrem aſcenderet, ecce ego vobiſcum ſum, vſq; ad conſummationem ſæculi, & Pſal. 90. cum ipſo ſum in tribulatione,

bulatione, eripiam eum, & glorificabo eũ. perſecutione etiam creuiſſe Eccleſiam notiſſimum eſt, cum ſanguis martyrum exẽplo amplificet, quod numero detrahit.

Tertiò petimus Eccleſiam adunari, vel in vnum ſpiritum fideles, qui eam conſtituunt, vel in vnum corpus ex multis etiam ab ea ſeparatis & disiunctis. oſtendimus enim paulò antè, etiam pro infidelibus nos orare & offerre quadã ratione, vt in Eccleſiæ filios cooptentur.

Quartò in verbo regendi petimus, officium paſtorum Eccleſię rectè adminiſtrari, quia integritas præſidentium, ſalus eſt ſubditorum, Trid. ſeſſ. 6. c. 1. de reform. & Dominus aſcenſurus ad Patrem, prius Petrum toti Eccleſiæ præfecit. paſcere autem & regere Eccleſiam paſtores tenẽtur, exẽplo, verbo & legitima ſacramentorum adminiſtratione, pro ſibi ſubiectis ſacrificiũ offerre, pauperũ, aliarumq; miſerabiliũ perſonarum curam paternam gerere, & in cętera munia paſtoralia incũbere, de quibus plediſſime Apoſtolus in epiſtolis ad Tim. & Titũ. vt autem generalem hanc petitionem intelligamus, addita ſunt illa, [toto orbe terrarũ;] hæc eſt enim catholicę & vniuerſalis Eccleſiæ nota, vt ad omnes locorũ & temporum diſtinctiones pertineat, eandem & conſentientem doctrinam retinẽs, ſub vno capite ſupremo Romano Põtif. vt in articulo de Eccleſia in Catechiſmo explicauimus. Poſtremò fit diſtincta & propria commemoratio Papę, Antiſtitis, & Regis, quia ſic præceptũ eſſe ab Apoſtolo 1. Tim. 2. ſuprà explicatum eſt, cum inquit, orandum eſſe in miſſa pro Regibus, & iis, qui in ſublimitate conſtituti ſunt. pręcedũt tamen Eccleſiæ præfecti, eos qui reip. ſeculari præſunt: quia ſpiritualia, quæ illi procurãt, ſecularibus & corporalibus, quę ab his gubernantur, potiora ſunt, & digniora. Papam autem, ideſt Patrem, vſus Eccleſiæ fecit ſucceſſoris Petri proprium nomen per antonomaſiam, cum olim omnium Epiſcoporum commune nomen fuerit. fides verò orthodoxa, ideſt rectè ſentiens, & catholica vel vniuerſalis eadem, quia non poteſt de Deo & diuinis rebus rectè ſentire & iudicare, niſi qui conſentientem cũ tota Eccleſia & ſuo capite doctrinam profitetur: & qui ab ea vnitate diſcedit, à recta etiã fide diſcedat neceſſe eſt, nec poteſt Deũ habere patrẽ, qui hanc Eccleſiam, continuata ſerie à Chriſto ad nos vſq; deductã, matrem non habet, & confitetur magiſtram.

Sequitur in Canone.

¶ *Memento Domine famulorum famularumq; tuarum N. & N. Et omniũ circunſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe, ſuiſq; omnibus: pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis, & incolumitatis ſuæ: tibiq; reddunt vota ſua æterno Deo viuo & vero.*

HActenus generalis facta eſt applicatio huius ſacrificij pro viuentibus, nũc verò fit ſpecialis, ex propoſito & intentione ſacrificantis ſacerdotis: de qua diſtinctione generalis & ſpecialis applicationis dictum eſt ſuprà c. 26. itaq; tantum eſt hîc admonẽdus ſacerdos, vt eorum pro quibus offerre propoſuit, ſpecialiter meminerit, iuxta præſcriptas eodem c. præceptiones. pro quibus autem rebus à Deo obtinendis offerendũ ſit, dictum eſt c. 21. & duobus proximè ſequẽtibus. vt autẽ proſit eiſdẽ, præparatio quædam neceſſaria eſt, vt eodẽ c. 21. explicatũ eſt: ſed ex quibus cõſtare debeat, hîc diſtinctè exprimitur. ſunt autem hęc, fides, deuotio Deo cognita & probata, vel quã Deus gratã & acceptam habet, vt hæc cognitio & notitia nõ ſit ſimplicis intelligentiæ, ſed approbationis. ſic Pſal. 1. dicitur Dñs cognoſcere viã iuſtorum, & iter impiorũ perire, vt cognoſcere & perire ſint oppoſita: quæ autẽ Deus probat, ea nullo modo perire poſſunt, cùm vel ipſa, vel eorum præmia ſint æterna in conſpectu Domini. fides intelligitur catholica, qua verbo Dei, per legitimos Eccleſiæ doctores propoſito, aſſentimur, ſiue ea ſit perfecta per adiunctam charitatem, ſiue imperfecta ſine charitate: vtramuis enim fidẽ habentibus, hoc ſacrificium prodeſſe poteſt, illis quidẽ

directè & immediatè, quòd ſint amici Dei,
& proinde omnium diuinorum munerũ
participes: his autẽ mediatè, quatenus virtu
te huius ſacrificij placatus Dñs, concedit il-
lis pœnitentiã, & peccata remittit, vt oſten
dimus c. 23. ex cõc. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. de ſacri-
ficio miſſæ. vnde quod ſtatim ſequitur,
[pro redemptione animarum ſuarum,] ad
vtroſq; ſic poteſt accõmodari: vt redẽptio
ſit, nõ quidem ſecundũ ſufficientiam, quę
eſt propria ſacrificij crucis; ſed ſecundũ ef-
ficaciam, quæ eſt huius ſacrificij miſſæ pro
pria: atq; ea redẽptio efficax, vel ſit à mor-
talibus peccatis, vel à venialibus, & pœnis
eorum, cùm pro culpis & pœnis hoc ſacrifi
cium offeratur, quia Chriſtus nos redemit
à ſeruitute culpę, & à pœnę obligatione, vt
oſtendit D. Th. 3. p. q. 48. ar. 4. & 5. cùm au
tẽ iuſti à venialibus peccatis liberi nõ ſint,
cũ ſit eorũ propria & vera oratio, [dimit-
te nobis debita noſtra,] & augmẽto gratię
perfectiùs iuſtificentur, efficitur, eis hoc ſa
crificiũ valde prodeſſe, vt amplius iuſtificẽ
tur, & à venialibus peccatis mũdentur: atq;
etiã vt pœnæ, pro quibus forte adhuc non
eſt perfecta ſatiſfactio, remittatur, aut om-
ninò, aut ex parte, pro modo præparationis
cuiuſq;. diximus de præparatione per fidẽ;
ſine qua impoſſibile eſt placere Deo abſo-
lutè & vniuerſaliter, ſed præterea ad perci
piendum fructum huius ſacrificij, plurimũ
valet fides expreſſa de fructu & valore il-
lius, & non tantum fides implicita & vni-
uerſalis: vt enim Eccleſia catholica ſolem-
nes quoſdam dies ſtatuit, ad recolenda fi-
dei myſteria, & fidem eorũ expreſſam ex-
citandam: ſic etiam frequentat hoc ſacrifi-
cium, vt excitet in nobis gratam paſſionis
Chriſti recordationem, ſicut ſcriptum eſt,
hoc facite in meam commemorationem:
atq; ideò fides de huiuſmodi myſterio, ſa-
crificio miſſæ in nobis excitata, expreſſa de
bet eſſe, vt inſtitutioni Chriſti conformes
ſimus. ſic etiam oſtendimus ad præparatio
nem ſacramenti ſuſcipiendi, fidem de illius
effectu & inſtitutione expreſſe habendam
eſſe: primò generaliter in omnibus ſacra-
mentis, q. 60. num. 12. & q. 61. num. 3. & q.
80. in principio. Deuotio, altera p. præpara
tionis offerentis, eſt voluntatis promptitu-
do ad cultum & miniſterium Dei D. Tho.
2. 2. q. 82. Offert autem quiſq; per ſacerdo-
tem pro ſe ſuiſq; omnibus, id eſt pro omni
indigẽtia ſpirituali & corporali ſupra c. 21. &

præterea, pro ſpe ſalutis, ſcilicet æternæ cõ
ſequendę, cùm eam propriè ſpes intueatur
& reſpiciat. incolumitas idem videtur eſſe,
quatenus erit libertas ab omni malo, cùm
tandem inimica mors deſtruetur. 1. Cor. 15.
vel incolumitate continentur etiam bona
præſentis vitæ ad ſalutem neceſſaria, &
malorum, quæ in eadem occurunt, de-
pulſio. quod verò additur, [tibiq; red-
dunt] ad conditionem offerentis & præ-
parationem referri debet hoc modo, vel
qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis,
tibiq; reddunt vota ſua Deo viuo & vero,
quaſi dicat, his fructũ huius ſacrificij ſpecia
lem accõmodamus, pro quibus illud nomi
natim offerimus, vel qui tibi illud offerunt,
recta fide & deuotione, & omnia ſua vota
& deſideria ea ſanctitate cõcipiunt, vt dig-
na ſint, quę ad te referantur, propter gloriã
nẽpè Dei & Chriſti Dñi. ſic enim hęc obla *De hac diſtinctione ſacrificij ex opere operato ſup. c. 10. & 27.*
tio ex fine & deuotione offerẽtis, erit Deo
accepta & grata, non ſolùm ex opere ope-
rato, ſed etiã operantis. ſed obſeruabis pri-
mò, ſacerdotis ſacrificãtis propriã eſſe obla
tionem externã, vt eſt proprium viſibile &
externum Eccleſię ſacerdotiũ: oblationem *De ſacerdotio ſpirituali. 1. Pet. 2.*
autem internã ad hunc, aut illum fructum
conſequendũ, communem eſſe eidẽ ſacer
doti cũ omnibus aliis fidelibus, quibus cõ-
petit ſacerdotium ſpirituale & internũ ad
offerẽdum ſpirituales hoſtias: & hanc etiã;
quæ exterius miniſterio ſacerdotum offer
tur, pro ſua & aliorũ ſalute interius, vt eius
fructus, vel ex oblatione ſacrificantis ſacer
dotis, vel ex propria cuiuſq;, ad omnes di-
manare poſſit. deinde, Miſſam eſſe ſacrifi-
cium laudis, ex ratione intelligendum eſt,
qua ſuprà explicauimus c. 9. ad finẽ. deniq;
accuratè conſiderandũ eſt, quãtus fructus,
iis, qui miſſę interſunt corpore & ſpiritu ac
creſcat, cùm & pro ipſis ſpecialiter offera-
tur, & ipſi offerre poſſint pro ſe ſuiſq; om-
nibus: vnde frequenter cõtinget, vberiorẽ
fructum ex miſſa prouenire, ad circunſtan
tẽ hoc modo, quã ad eum, qui Miſſam of-
ferri procurauit; vel offerentẽ ſacerdotem,
ſi circunſtantis perfectior ſit pręparatio ad
eundem fructũ percipiendum, etiamſi pro
omnibus ſpecialiter offeratur. loquor autẽ
de Miſſa, vt eſt ſacrificium, quod offertur:
vt enim eſt ſacramentum, dubium non eſt
prodeſſe magis dignè ſuſcipienti ſacerdoti,
quàm circunſtantibus non ſuſcipientibus.

Sequitur in Canone.

Infra actionem.

¶Communicantes, & memoriam venerantes in primis glorioſæ, ſemperque virginis Mariæ genitricis Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti: Sed & beatorum Apoſtolorum, ac martyrum tuorũ Petri, & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, & Thadæi, Lini, Cleti, Clementis, Xiſti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Chryſogoni, Ioãnis & Pauli, Coſmæ & Damiani, & omnium ſanctorum tuorum: quorum meritis precibuſq́. concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

ACtio ſacrificalis, qua petit ſacerdos dona propoſita in corpus & ſanguinem Chriſti commutari ad ſacrificãdum, quaſi interrupta eſt, ſecreta viuentium, pro quibus ſpecialiter offertur, commemoratione: nunc vero cõtinuatur, & ideò dicitur infra actionem, veluti illius actionis quædam continuatio: vt mos eccleſiaſticus obtinuit, dies octauæ ſolemnitatis alicuius, vocare infrà octauam, fit autem ſanctorũ cum Chriſto regnantiũ vniuerſalis & ſpecialis commemoratio, tũ quia cõmunicatio eorum in hoc ſacrificio quod offerimus, gratiæ & gloriæ illorum cauſa fuit, atq; ita eorũ cõmemoratio, eſt Chriſti immolati triumphus & victoria: tũ quia hac cõmemoratione in auxilium noſtrum eos inuocamus, vt eorũ protectione muniamur, & ad imitationem accendamur: vt ſicut illos huius ſacrificij participatio glorioſos effecit, ſic nos ad eãdem participationem excitemur. has duas cauſas comprehendit canon, primis & extremis verbis ſententiæ propoſitæ, conſultò vtens communicatione, memoria & protectione ſanctorum. & meritò, quia D. Paulus ad Hebr. 13. c. ſcribit, mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuerſationis imitamini fidem. loquitur enim de ſanctis mortuis, vt eorum gloriam celebrent, fidem & mores imitentur. ſic ſemper intellexit catholica Eccleſia, martyrũ & omnium ſanctorum cum Chriſto regnantium in hoc ſacrificio commemorationem fieri, propter eaſdem cauſas, nõ autem, quòd oremus, aut offeramus pro illis, ſicuti pro viuis, vt conſortio Chriſti digni habeantur. iniuriam enim facit martyri, qui orat, aut ſacrificat pro martyre, vt ex D. Auguſtino factum theologis eſt tritum ſermone prouerbium. etenim ſic ſcribit de verbis Apoſtoli ſerm: 17. habet Eccleſiaſtica diſciplina, quod fideles nouerunt, cũ martyres eo loco recitantur ad altare Dei, vbi nõ pro ipſis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. iniuria eſt enim pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari. eandem ſententiam de martyrum in miſſa commemoratione repetit tractat. 84. in Ioã. & lib. 22 de ciuit. c. 10. & de ſancta virgin. c. 45. id verò Tertul. ante eum lib. de corona milit. vt Chriſtianis conſuetum refert Cyprianus epiſt. 34. Epiph. lib. 3. contra Aëriũ. ſimiliter cum in honorem martyrum, aut ſanctorum miſſas celebramus, non eis ſacrificamus, ſed ad recolendam eorum memoriam, & perpeſſionis triumphum, in gloriam Dei & Chriſti, qui dedit & obtinuit ſua paſſione, vt martyres vincerent. hæc enim neceſſariò coniuncta ſunt, altare, ſacrificium, ſacerdos: atque ideò vt ſacerdos, Dei ſacerdos eſt, vt offerat dona & ſacrificia, ſic ſacrificium Deo tantùm offerri poteſt. vnde D. Auguſt. lib. 20. contra Fauſt. cap. 21. populus, inquit, Chriſtianus, memorias martyrum, religioſa ſolemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem,

Sanctorum in miſſa commemoratio, ex diuinis & Apoſtolicis traditione.

Soli Deo & non ſanctis ſacrificamus.

nem, & vt meritis eorum conſocietur, atque orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli martyrum, ſed ipſi Deo martyrum, quamuis in memorias martyrum conſtituamus altaria. quis enim antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari aliquando dixit, offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? ſed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, vt ex ipſorũ locorum admonitione maior affectus exurgat ad acuendam charitatem, & in illos, quos imitari poſſumus, & in illum; quo adiuuante, poſſumus. eadem eſt antiquitatis totius ſententia, & ideò eiſdem ferè verbis in decretum vniuerſalis Eccleſiæ redacta à Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 3. de ſacrificio miſſæ. ſed in martyrum commemoratione non tantum Apoſtolorum ſpecialis fit commemoratio, ſed aliorum etiã; quos præcipuos colit Eccleſia Romana, aliarum omnium mater & magiſtra: & in aliis ſanctorum Miſſis videmus alios commemorari, qui vel in eorum diœceſi paſſi ſunt, vel in eorum eccleſiis præcipuè venerantur, vt conſtat ex Canone Ambroſiano, & aliis Græcorum Patrum. itaque, licet omnium ſit idem Canon miſſæ, vel verbis & ſententia, vel ſententia ſaltem: ſanctorum tamen commemoratio varia eſt, pro gentis & loci ſpeciali deuotione. tandem concludit hæc commemoratio, nos adiuuari meritis & precibus eorundem ſanctorum: notum eſt enim Theologis, in Eccleſiæ catholicę theſauro, non ſolùm contineri merita Chriſti, quæ cæteris hominibus merendi vim contulerunt, ſed etiam merita ſanctorum; vnde poteſtas indulgentias concedendi orta eſt & recepta. precibus autem ſanctos & beatos efficere, vt hæc hoſtia ſit ſalutaris, & Deus ſit nobis propitius, catholicum dogma eſt, repetitũ in concilio Trident. ſeſſ. 25. in decreto de inuocatione ſanctorum. vnde D. Petr. 2. epiſt. cap. 1. dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, vt horum memoriam faciatis. an verò aliqua ratione ipſis beatis, hæc illorum in miſſa commemoratio proſit, oſtenſum eſt ſuprà c. 24.

Sequitur in Canone.

¶ *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus Domine, vt placatus accipias: dieſq. noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari, Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæſumus, benedictam, aſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemq. facere digneris: vt nobis corpus, & ſanguis fiat dilectiſsimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Tria petit hac oblatio.

OBlationem principio cœptam, propoſita ſententia ſacerdos concludit. petit enim placari Deum dignitate & excellentia ſacrificij, vt fiat nobis ſalutaris, ad vitæ æternæ participationẽ: atque vt ſacrificium perfici poſſit, petit deniq; oblationem, ideſt oblata munera, benedici & conſecrari: ſic enim pro nobis Chriſtus ſacrificabitur. dicitur autem oblatio, per anticipationem, ipſe Chriſtus poſteà per conſecrationem offerendus. ſeruitutis noſtræ, hoc eſt diuini cultus & latriæ proprium obiectum, & omnis familię, quæ eſt Eccleſia catholica, in qua Deus propriè & verè colitur & adoratur. ſic miſſam vocat Clemẽs li. 8. Apoſt. cõſti. c. 15. latriam myſticã, ideſt Dei occultum & ſecretũ cultum: quatenus adoratur in miſſa Chriſtus Deus & homo, ſed non in propria ſpecie, vel forma, ſed in figura panis & vini tectus & occultus. quamuis enim ſeruitus ex ſe intelligi poſſit, cultus non tantùm Dei, ſed etiam ſanctorum, hoc eſt non tantum latria, ſed etiam dulia, qui eſt proprius ſeruorum Dei cultus & reuerentia: tamen hoc loco non poteſt intelligi niſi latria proprius Dei cultus. primò quidẽ, quia ad Deũ dirigitur oratio, & Dei cultus latria eſt, non dulia. deinde, quia in miſſę oblatione ſolus

Seruitus latria in miſſa.

Sequitur in Canone.

¶ *Qui pridie, quàm pateretur, accepit panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas: & eleuatis oculis in cælum ad te Deum Patrem ſuum omnipotentem: tibi gratias agens: benedixit, fregit, deditq; diſcipulis ſuis dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes:* Hoc eſt enim corpus meum. *Similimodo poſt quam cœnatum eſt, accipiens & hunc præclarum calicem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas: item tibi gratias agens, Benedixit, deditq; diſcipulis ſuis dicens. Accipite & bibite ex eo omnes.* Hic eſt enim calix ſanguinis mei: noui & æterni teſtamenti: myſterium fidei: qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis.*

HÆC eſt altera pars canonis, & ea omnium partium Miſſæ potiſſima, nempè de conſecratione, in qua huius ſacrificij eſſentiam poſitam eſſe cap. 11. oſtendimus: & ideò reliquæ partes ad eam referuntur, vel vt præparationes, vel vt applicationes, & gratiarum actiones. quare cùm ad hanc part. ſacerdos accedit, ſumens panem & vinum conſecrandum, verba propoſita, attentè, grauiter, expreſſè atque diſtinctè & ſecreto proferet, vt explicauimus ad quæſt. 74. q. 1. de forma huius ſacramenti numer. 16. quamuis enim in omnibus partibus, miniſter ſit Chriſti ſummi & æterni ſacerdotis, in ipſa tamen conſecratione propius gerit perſonam illius: vt verè dicamus Chriſtum, & olim in vltima cœna, & nunc in Miſſa cuiuſuis ſacerdotis conſecrare: ſed olim immediatè & per ſeipſum, nunc autem mediatè per miniſtros ſacerdotes, & ideò eſt ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedec: & ſacerdotes miniſtri in perſona illius, verba conſecrationis proferunt, vt autoritas & vis prima ad conſecrandum ſit Chriſti, miniſterium & vocum prolatio ſit miniſtri ſacerdotis. primùm igitur habitus ſacerdotis ad conſecrationem accedentis deſcribitur, perſimilis Chriſto conſecranti in vltima cœna: deinde conſecratio, & cuius gratia ſit inſtituta, in recordationem, ſcilicet Chriſti paſſi pro nobis. in habitu ſacerdotis ſunt hæc, accipit panem, eleuat oculos in cælum, tum refert Chriſtum gratias egiſſe, benedixiſſe panem, fregiſſe, dediſſe diſcipulis, adiuncta illa oratione, accipite & manducate ex hoc omnes: quæ omnia Euangeliſtæ referunt in vltima cœna contigiſſe, excepta oculorum in cælum eleuatione. ſed hanc veriſſimè tribui Chriſto, ex traditione Apoſtolica docet Eccleſia catholica, vt nullo modo de eo dubitare liceat, ſicut neque de his, quæ Euangeliſtæ ſcripſerunt, alioquin error aliquis eſſet in canone Miſſæ, tribuente Chriſto actionem, quæ ipſius non eſſet: cùm tamen definitum ſit in Concilio Tridentino ſeſſ. 22. capit. 4. canonem Miſſæ ab omni errore purum eſſe. itaque, vt inquit Innocent. III. capit. cùm Marthæ de celebratione miſſ. formam horum verborum, item in forma calicis illa, æterni, myſterium fidei, quæ ab Euangeliſtis ſcripta non ſunt, Apoſtolos à Chriſto accepiſſe, & ab his eorum ſucceſſores, & ideò in Eccleſia catholica ſemper Chriſto tribuuntur. Græci ſimiliter dicunt in canone Miſſæ, Chriſtum gratias agentem aſpexiſſe, & ſimul panem eleuaſſe, & nomen & virtutem Dei ſuper eum inuocaſſe. videtur autem hæc eleuatio inuocationem, aut poſtulationem aliquam indicare, vt Ioan. 11. in reſuſcitatione Lazari, cælum prius aſpexit, & gratias egit Patri, vt accipiens ab eo poteſtatem efficiendi rem admirabilem

lem & ſtupendam. itaque erit hæc eleuatio, præparatio quædam ad effectum admirabilem conſecrationis. ſequetur gratiarum actio, qua Chriſtus Deum Patrem collaudaſſe, & pro eximio dono gratias egiſſe dicatur. ſed benedictio, quæ ſequitur, non ad Patrem, ſed ad materiam conſecrabilem referenda eſt, vt idē ſit benedicere, quòd prolata verborū forma, conſecraſſe ſubiectam materiam, vt latius oſtendimus ad q. 74. prima q. de forma Euchariſtiæ numero 4. & ſequentibus. quòd ſi benedicere eſt conſecrare, & fractio

Diſtributio ſequitur benedictionem.

eſt diſtributio rei conſecratæ, cùm diſtributio hæc fuerit corporis & ſanguinis Domini, certè vel conſecratio præceſſit diſtributionem, vel ſaltem dum verba Chriſtus proferebat, diſtributio facta eſt, vt eadem quæſt. numero 9. explicauimus. Sed accedamus ad explicationem prioris formæ. in ea atque in poſteriori, proprietatem verborum in partibus eſſentialibus retinendam eſſe dogma catholicum eſt, vnde neceſſariò pendet realis & ſubſtantialis

In formis proprietas.

Chriſti præſentia in hoc ſacramento. eſt quidem in verbo [calix] metonymia continentis pro contento, cùm calix ſanguinis, ſit ſanguis calice, aut poculo contentus, & vulgare & tritum eſt, calicem, aut poculum aquæ dicere, pro aquam è poculo: in cæteris autem verbis formarum proprietatem adiuncta ipſa confirmant. de corpore enim ſcribunt Euangeliſtæ, quod pro vobis tradetur, pro vobis datur: de ſanguine, qui pro vobis effundetur, quæ non poſſunt, niſi de proprio, vero & ſubſtantiali corpore & ſanguine Chriſti intelligi: de quibus cum hæreticis diſputauimus ad q. 74. q. 2. de forma Euchariſtiæ, defendentes Tridentinum de hac re decretum ſeſſ. 13. capit. 1. Retenta igitur verborum proprietate, veritas ipſa formarum ex his principiis colligenda eſt. Primum ſit, has formas trifariam proferri poſſe, materialiter, recitatiuè & ſignificatiuè: materialiter quidem accipi non poſſunt, vt exempla dialecticæ & aliarum artium: quia nihil ſignificarent, efficiunt autem, quod ſignificant ſecundum rectam fidem, vt ſtatim conſtabit. recitatiuè ſumuntur, quæ in aliena perſona dicuntur, vt in comœdiis & hiſtoricis narrationibus, & rei præſenti non accommodantur, ſed præteritæ & olim geſtæ: quo modo formæ huiuſmodi intelligi non poſſunt. conſtat enim his formis, ſubiectas materias immutari, & tranſubſtantiari in corpus & ſanguinem Domini: ſi autem recitatiuè tantùm intelligerentur, ad rem præteritam, non ad præſentem referendæ eſſent. denique ſignificatiuè ſumuntur, quorum ſignificatio ad rem præſentem accommodatur. vnde cùm huiuſmodi formæ à miniſtro ſacerdote in perſona

Formæ intelliguntur ſignificatiuè & recitatiuè.

Chriſti proferantur, & ad præſentem materiam panis & vini accommodentur, proculdubio ratione primi recitatiuè, ratione ſecundi ſignificatiuè intelliguntur. accommodatum exemplum eſt, hominis legem nomine regis promulgantis, aut bellum indicentis. recitantur enim à miniſtro regia verba: ſed eorum ſignificatio ſubiectos obligandi vim habet. ſic & ſacerdos miniſter recitat quidem verba Chriſti, ſed eorum ſignificationem ex præcepto illius, ſubiectæ materiæ accommodat, vt faciat eiſdem verbis, quòd Chriſtus prius fecit, ex vi illius ſententiæ, [hoc facite in meam commemorationē,] qua poteſtatem Apoſtoli & ſacerdotes acceperunt immutandi materias ſubiectas, panem in corpus Chriſti, vinum in ſanguinem. Alterum principium ſit, propoſitiones veras eſſe, vel quia ſignificant eſſe, quod eſt, vel non eſſe, quod non eſt, vel denique, quia ſignificant quod ſit, & ea intentione pro-

Forma efficiūt in termino prolationis.

feruntur, vt efficiant quod ſignificant: & quia in termino prolationis earum ſignificatio perfecta eſt, ideò tunc primò ſunt veræ, & quod ſignificant effectum eſt. vt ſi quis agro proprio demonſtrato, & intendens, vt alterius efficiatur, dicat, hic ager tuus eſt: quo modo transferri aliquando dominium Iureconſulti affirmant. ſed in factis & orationibus Domini, cùm verbo, quod vult, poſſit efficere, apertiora exempla ſunt, etiamſi in verbis non ſit imperium, ſed narratio tantùm, quia aſſumuntur, vt inſtrumenta efficiendi quod ſignificant. manifeſta ſunt illa, quæ imperium exprimunt, Lazare veni foras, puella ſurge: ſed alia ſine expreſſione imperij, quia inſtrumenta rei ſignificatæ efficiendæ, ſimilem vim habuerunt, fides tua te ſaluam fecit, & illa paralytico dicta, remittuntur tibi peccata tua, & illa regulo, vade filius tuus viuit, quibus Dominus abſentis filij ſanitatem effecit. vt autem hæc

ſub-

has vero promiſſiones & benedictionem eſſe de bonis ſpiritualibus, quæ ad internā innouationem pertinent conſtat ex c.1.ep. ad Epheſ. benedictus, inquit, Deus, & Pater Dñi noſtri IESV Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionē, vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate. quod ſi gratia & veritas per IESVM Chriſtum facta eſt Ioan.1. & veteres Patres defuncti ſunt nō acceptis repromiſſionibus Heb.11. & de Chriſti plenitudine omnes accepimus eaſdē repromiſſiones, & gratiam pro gratia, hoc eſt de Chriſti excellenti gratia, vnuſquiſq; ſuam: certè confiteri neceſſe eſt benedictionem Chriſti vt hominis, vnde noſtra benedictio dimanat, eſſe gratiæ illam plenitudinem, per quā & ipſe benedictus eſt, & nos omnes benedicere poteſt. [aſcriptam] dicit & petit fieri eandem oblationem, hoc eſt illam definitam & conſtitutam à Deo, vt in æternum in Eccleſia permaneat. hanc enim deſignauit Deus, & ideò adſcripſit, in qua propitius nobis fieret. ſic etiam filius ad Patrem loquitur Pſal.39. ſacrificium & oblationē noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, nempè cuius immolatio gratiſſima tibi eſſet, & maximè accepta, vt Apoſtolus explicat ad Heb.10. quamuis enim loquatur de ſacrificio Chriſti in cruce, eadem tamen eſt hoſtia & victima in Miſſa per tranſubſtantiationem materiæ oblatæ, & in cruce, modus offerendi diuerſus eſt: ibi quidem ad ſufficientiam & redemptionem in propria ſpecie: hic autem in aliena ad efficaciam & redemptionis applicationem, vt ſuprà oſtēdimus. ſunt tamen, qui exiſtiment, aſcriptā idem eſſe, quod non finitam, neq; circunſcriptam loco, quod quidem corpori Chriſti exiſtenti in Euchariſtia ideò conuenit, quia exiſtit ad modum ſubſtantiæ, totus in tota quantitate panis & vini, quę remanet poſt tranſubſtantiationem, & totus in quauis parte, & ideò loco non circunſcribitur perſe, vt explicatum eſt ſuprà q.76. ad art. 1. & ſequentes num.3. & ad art.5. & ſequentes num.1. id verò colligunt ex Miſſa Grçca D. Petri, quæ in vſu eſt, in magnæ Græciæ prouincia, quę Baſilicata dicitur. in eius enim canone, pro [aſcriptam] legitur aperigrapton, ideſt incircunſcriptam: videtur autem illis idē eſſe aſcriptam, quaſi dictione compoſita, ex prępoſitione priuatiua, a, & ſcripta, & maluiſſe interpretem ita dicere per cōpendium, quàm incircunſcriptā, ſed ſignificationem eandem eſſe, quaſi latinus canon ex illo Græco traſlatus ſit. pia quidem & acuta conſideratio, ſed non ſatis firma & conſtans. Nam licet Miſſæ Grçcæ & Latinæ, & earum canones maiori ex parte conſentiant, non tamē omninò; quia conſtat à poſterioribus pontificibus quædam fuiſſe addita, vt oſtendimus c.29. ex imitatione aliorum Patrum, & ſanctæ ſcripturæ. & quamuis Græcè ſcripſerit epiſtolas D. Petrus, non tamen inſtituiſſe primo Miſſam latinā latinis, apud quos degebat, ſed ex Græca tranſlatam eſſe, omninò certum eſt. additur tertio [ratam] hoc eſt conſtantem & firmam ad impetrandum quod petimus, nempè cuius vis & fructus, ex opere operato, non verò operantis, expendendus ſit, vt ſuprà explicauimus. Græcus ille canō, de quo paulò antè, vt iidem autores referunt, pro hac dictione habet, euapologiton, hoc eſt firmę & conſtantis defenſionis pro peccatis noſtris corā tribunali Dei. quæ explicatio eodem omninò pertinet, quòd verò addunt [rationabilem] idem eſſe, vt illa duo, [ratam, rationabilem] ſint idem atq; illud vnum Græcum, euapologiton, id non videtur consideratè dictū eſſe, vt ex ſequentibus conſtabit. petit enim ſacerdos oblata munera panis & vini, per cōſecrationem fieri hoſtiam rationabilem, ideſt intellectualem, non brutam & rationis expertem: quòd proprium eſt noſtri ſacrificij, quatenus immolamus & offerimus Deo, non brutas pecudes, vt in veteri teſtamento, quæ proinde per ſe Deum placare non poterant, neque offerentes ſanctificare, ſed Chriſtum Deum & hominem, & ideò intellectualem, & cuius preces & oblatio, vt intellectualis hominis, Deo acceptæ & gratiſſimæ fuerunt: quòd ea natura intellectualis eſſet Deo in perſona filij coniuncta, & ideò impolluta & innocēs, & idcircò Deo gratiſſima, vt Apoſtolus deducit c.7. ad Hebr. ad redemptionem quidē in cruce, ad redemptionis applicationem in Miſſa, vt prius obſeruauimus: vnde illa dicitur cruenta & in ſpecie propria, hęc autem incruenta & in aliena ſpecie panis & vini, & hac ratione myſtica, tecta & occulta, licet realiter & ſubſtantialiter eadem. ſic appellāt Græci Patres noſtram in miſſa

Oblatio aſcripta.

Frāc. Turrian. lib. 1. conſtit. Clement. c. 12. in ſcholio nu. 5.

Oblatio rata.

Hoſtia noſtra intellectualis et incruenta.

Clem. lib. 6. conſtit. c. 23.

plicauimus ad q.75.num.16. Deinceps precatur Deum, vt ſereno vultu, ideſt placabili & propitio erga nos, oblatam hoſtiam ad noſtram ſalutem ſuſcipiat. loquitur autem humano more: in hominibus enim imago animi vultus eſt, & ſerenus dicitur, qui iræ & indignationis index non eſt, ſed hilari & minimè perturbata frõte, ſupplices admittit. exemplis etiam excitat Deum ad miſerationem, vt inquit olim ſuſcepiſti Abelis, Abrahæ, & Melchiſedec ſacrificia. etenim in his ſunt magis expreſſa noſtri ſacrificij ſignificatio, vt enim Abel occiſus eſt à fratre, quòd eius ſacrificium Deo placuiſſet, idq; igne cæleſti ideo tactum fuiſſet, vt auctor eſt D. Hieron. in qq. Hebr. in Geneſ. ſic Dominus à fratribus & cognatis traditus eſt, quòd ſignis editis teſtaretur Deus, ipſius opera maximè ſibi placere. quid facimus, dicunt illi, quia hic homo multa ſigna facit. in Abrahamo vero filium immolãti, maxima eſt immolationis Chriſti ſimilitudo, & ideo inquit Apoſtolus ad Hebr. 11. accepit illum in parabolam. deniq; in Melchiſedec ſacrificio, fuit ſacrificij noſtri multis rationibus expreſſa dignitas, natura, æternitas & immutabilitas, quæ ſingilatim Paulus perſequitur in eadem ep. ad Hebr. c.7. concluditur tandem hæc oratio inuocato angelorum miniſterio, vt in cæleſti altari, vel, quod idem eſt, in conſpectu Dei noſtrum ſacrificium repræſentent, & Deo nobis propitio, ita participemus eodem, vt benedictionem olim Abrahæ promiſſam, & per Chriſtum exhibitam, conſequamur. in quibus manifeſta eſt à ſacrificio ad ſacramenti ſumptionem progreſſio, quia ſacramentum eſt idem ſacrificium, & Chriſtus in ſpecie panis & vini immolatus. ſic D. Paulus. 1. Corinth. 10. nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? vocat autem omnem benedictionem cæleſtem ex imitatione Apoſtoli Epheſ. 1. omnem Chriſti benedictionem ſpiritualem, benedictus, inquit, Deus & Pater Domini noſtri IESV Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto. dicuntur autem angeli, orationes & vota noſtra offerre Deo, non quia Deum doceant, qui omnia antequam fiãt, ſicut & poſtquam facta ſunt, nouit, ſed quia eius voluntatem ſuper his conſulunt, & quod Deo iubente completum eſſe cognouerint, hoc nobis euidenter, vel latenter reportent, vt inquit D. Auguſt. de diligendo Deo capit.3. ſic Tob. 12. inquit angelus, ego obtuli memoriam orationis veſtræ; vel ego obtuli orationem tuam Domino.

Deinceps ſequitur in Canone, defunctorum fidelium ſpecialis, & generalis commemoratio, quòd illis omnibus ad ſatiſfactionem pœnarum, quas nondum perſoluerunt, hæc oblatio valdè vtilis ſit, vt ſuprà explicauimus. fit etiam ſanctorum, qui iam optata beatitudine fruuntur, recordatio, ob eãdem omninò rationem, quam ad priorem illorum commemorationem propoſuimus. & in fine, inquit, per Chriſtum hæc dona, ideſt ſacrificium ſub duplici ſpecie panis & vini creari, hoc eſt fieri & produci, ſanctificari, viuificari, benedici & nobis concedi, non quod ipſa conſecratione non ſint ſanctificata, viuificata, & quæ ſequuntur: ſed vt nobis, ideſt ad noſtram ſalutem facta ſit per tranſubſtantiationem illa ex pane & vino viuificatio, ideſt conuerſio in Chriſtum viuum, qui poſt reſurrectionẽ non moritur, & mors illi vltra nõ dominabitur, Rom. 6. per ipſum, ſubiungit canon, [& cum ipſo, & in ipſo, eſt tibi Deo Patri omnipotenti in vnitate Spiritus ſancti omnis gloria & honor.] quorũ duplex poteſt eſſe ſenſus, prior, vt illa priora tria, per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo, ad Patrem & Chriſtum hoc modo referantur, per Chriſtum, inquit, meritoriè & efficienter eſt honor & gloria Deo Patri cum ipſo Chriſto, & in ipſo, ſimul cum ſancto Spiritu. ſic autem in merito & efficientia Chriſti, exprimitur natura humana, per quam, meritum, & illa efficientia inſtrumentaria eidem tribuuntur: in reliquis vero ſignificatur vnitas eſſentiæ cum Patre, per quam vna perſona eſt cum alia & in alia, vt licet ſint inter ſe diſtinctæ, omnes tamen ſunt vnus Deus, ſic autem vna perſona dicitur eſſe in alia, vt explicatũ eſt 1. p. q. 42. ar. 5. Poſterior ſenſus eſt, vt illa tria priora ad Chriſtum & nos referantur, quaſi dicat, per ipſum Chriſtũ, quatenus effecit noſtram redemptionem, & nos cũ eodẽ operãtes, & in ipſo permanentes, vt palmites in vite, eſt gloria Patri & Spiritui ſancto. conſtat enim, nos opera pietatis Deo grata exercere per gratiam, qua Chriſto coniungimur, adeò vt dicat Apoſtolus, non ego, ſed gratia Dei mecum: & Dominus de his operi-

operibus,vt videant opera veſtra bona,& glorificēt Patrem veſtrum,qui in cælis eſt. ſic ergo ex Chriſto & nobis. cum Chriſto coniunctis,Deo gloria & honor tribuitur.

Cætera quæ ſequuntur, orationes ſunt, quibus ſacerdos ad ſumptionem Euchariſtiæ pręparatur. eſt autem prima oratio dominica,vt aliorum forma & exemplar, & quia ea eſt à Domino præcepta & inſtituta,& huic ſumptioni maximè accómodata, quatenus in ea petimus panē ſuperſubſtantialem,ideſt ſacram Euchariſtiam. eius expoſitio in catechiſmo eſt à nobis propoſita:ſed malú, à quo liberari in ea petimus, hîc explicatur præteritum, præſens & futurum.præterita mala vocat peccata, pro quibus adhuc ſatiſfaciendum reſtat,& hóc ſacrificium applicat nobis Chriſti ſatiſfactionem,& minuit ſatiſfaciendi obligationem. præſentia verò & futura mala ſunt, vel peccata, vel impugnationes,quibus ad peccandum excitamur:vel deniq; ærúnæ, & vitæ huius calamitates, vt eas patienter ſuſtinere poſſimus.

Perfecta Euchariſtiæ ſumptione,ſequitur gratiarum actio ad finem miſſę,in quibus nihil eſt,quod attentum lectorem impedire poſſit. reliqua erat cæremoniarum huius Canonis explicatio, niſi de ea capit. 29. ſingilatim dictum eſſet:& à D.Thom. partitè & diſtinctè,& ad pietatem excitandam valdè accommodatè quæſt. 83. ſed illud tandem admonebo, hanc cæremoniarum diſtinctionem omninò conuenire cum teſtimonio D.Pauli de ſanctæ incarnationis ſacramento & myſterio 1.Timo. 3. manifeſtè, inquit magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. nam manifeſtationem in carne ſignificat illa ſalutatio plebis, Dominus vobiſcum, hymnus angelicus,lectio noui teſtamenti:iuſtificationem in ſpiritu, ideſt oſtēſionem Chriſti, ſpiritu interius iuſtificantis,per quam oſtendit ſe eſſe filium Dei,vt ſignificatur Rom. 1. ſignificauit ſæpè canon petens benedictionem Chriſti,quę in illa interna iuſtificatione poſita eſt,et ideò vocat hoſtiam puram, ſanctam, &c. apparuiſſe idem myſterium angelis, hymnus angelicus ſignificauit: prædicatum eſſe gētibus & creditum in mundo,Euangelium, & ſymbolum:aſſumptionem in gloria,eleuatio hoſtiæ in altum,ſignificans aſcenſionem Chriſti glorioſam. hæc ſatis ſunt de expoſitione canonis,his præſertim, qui in antecedenti doctrina de Euchariſtia ſacramento & ſacrificio,benè inſtituti ſunt.

CAPVT XXXI.

¶ *De templis & locis Deo dicatis, ornatu altaris, & veſtibus ſacerdotalibus.*

AD exactiùs explicandam priorē concluſionem, quā collegimus ex D. Thoma quæſt.83. de ſacrificio noui teſtamenti diſputatum eſt: de alus adiunctis eidem ſacrificio ad explicationem poſterioris concluſionis, nunc diſputandum eſt. ex adiunctis primum eſt locus & templum, & in eo altare,cuius gratia, & conuentus eccleſiaſtici, templa inſtituta ſunt, & altare propter ſacrificium, & huius gratia ſacerdos, vt ſuprà explicauimus,& confirmauimus. Templum igitur vocamus locum diuino cultui. ſacrificio, & conuentibus fidelium ad orationem dicatum,vt Dominus dixit,domus mea, domus orationis vocabitur, ſiue ea intelligatur ſacrificium, quòd non eſt ſine oratione: vel oratio, non excludens ſacrificium, præſertim publica, cùm ſacrificij cauſà templa ſint inſtituta, vt admonui, & ipſa Græcorum nominum etymologia oſtendit, ſacerdotis,ſacrificij,templi neceſſariam coniunctionē.atq; vt à primis exordiamur,in omni lege eo tantū loco ſacrificatū eſt, quem Deus ſuis cultoribus ſpeciali admonitione patefecit, & ſua reuelatione ſacrificio quaſi dicauit. teſtes huius rei ſunt Abel, Noe, Abraham, Iſaac, Iacob, qui in deſignatis tantum à Deo locis ſacrificauerunt. ſed primus Iacob externa etiam olei vnctione dicauit. in lege

ἱερεύω ſacrifico
ἱερεὺς ſacerdos
ἱερεῖον ſacrificium victima.
ἱερὸν templum.

Gen. 4. 8. 12. 13. 22. 26. 33. 35.

ſubiectis perſonis accommodata ſunt, ſic verba ſacramentalia materiæ ſacramenti accommodantur, quia ſacramētalia ſunt, vt ex forma & materia coniunctis, veritas ſacramenti conſtet. ſed quia ſacramentum noui teſtamenti eſt inſtrumentum, & eius potior pars forma, vera eſſe non poteſt, niſi efficiat cum ſubiecta materia quod ſignificat, cùm non ſit vera ſpeculatiuè, ſignificans quod eſt, aut fuit, ſed practicè, efficiens ſcilicet, quod ſignificat, neceſſariò aſſerendum eſt; momentò prolationem verborum terminante, ſignificatum fieri, & veram eſſe formam. vt enim cætera ſacramenta, in ſuſcipiente, inſtrumentariè efficiunt quod ſignificant, ſic forma huius ſacramenti in materia efficit: quia illa in vſu conſiſtunt, hoc autem in conſecratione materiæ, & conſecrationem forma ſignificat & efficit. ad hæc principia veriſſima, ſi forma prior expendatur, hunc habet ſenſum catholicum. hoc, ideſt præſens ſubſtantia accidentibus & figura panis tecta, eſt verè & ſubſtantialiter corpus meum, nempè cum primùm verba prolata ſunt: toto autem tempore terminum prolationis præcedente, erat ſubſtantia panis. ſed quia ſignificatio in termino illo completur, & non efficit forma, niſi quod ſignificat, non erit vera, niſi in eodem termino, & demonſtratio pronominis demonſtratiui [hoc,] erit ſubſtantiæ indefinitè, vt veritati in eodem termino accommodari poſſit. Sed ad formam poſteriorem accedamus. In ea non dicitur, hic eſt ſanguis meus, vt ſcribit Marcus, & in priori dictum eſt, hoc eſt corpus meum, ſed hic eſt calix, vel poculum ſanguinis mei, ad ſignificandam conuerſionem vini in ſanguinem potabilem. [Noui & æterni teſtamenti] ſignificat in ſanguine iſto ſancitum & initum fuiſſe teſtamentum, vel pactum & fœdus nouum & æternum. nouum quidem ſecundum reuelationem & effectum, quia poſt veterem legem à Chriſto inſtitutum, per huius ſanguinis effuſionem, nouitatem cordis internam efficit, quæ inſtitutio ſuprà explicata eſt cap. 7. æternum verò, & ratione inſtrumentis & cauſæ; hoc enim teſtamentum de ſalute obtinenda per Chriſtum, & ſanguinis eius effuſionem, ſtatim à peccato primi parentis homini promiſſum eſt, illis verbis Geneſ. 3. & ipſa conteret caput tuum: & æternam & immutabilem vim habet, ex ſacerdotio & victima Chriſti in cruce promanantem. hæc enim & vetera ſacrificia conſummauit, & vim tribuit noſtris ſacrificiis, applicantibus ſecundum efficaciam, quod illa ſecundum efficientiam obtinuit: atque idem ſacerdos Chriſtus, qui illam primo obtulit per ſeipſum, nunc eandem offert per miniſtros, quare æternam vim habet & effectum, cum per eam omnes Deo placeant, & ſine ea nullus placere poſſit, nec vnquam placuerit: & ideò dicitur agnus occiſus ab origine mundi. quibus conſentit, quod ſequitur in eadem forma, [qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.] ſignificat enim hîc exiſtere ſanguinem effuſum per modum hoſtiæ, quatenus ex vi verborum, ſanguis ſub ſpecie vini exiſteret ſine corpore & anima, niſi ex vi concomitantiæ eiſdem coniunctus eſſet: & ita fieri myſticam quandam ex vi verborum mactationem, vt ratio ſacrificij compleatur, oſtenſum eſt ſuprà cap. 11. multi vero dicuntur omnes, vt ad Rom. 5. per vnum hominem peccatores conſtituti ſunt multi, quia pro omnibus olim effuſus eſt hic ſanguis ſecundum ſufficientiam, licet non proſit omnibus ſecundum efficaciam. extrema verba canonis propoſita nos admonent, hoc ſacrificium, quod conſecratione perfectum eſt, non eſſe independens & abſolutum, ſed illius, quod in cruce perfecit Chriſtus, recordatiuum. id vero nihil detrahit de ratione & eſſentia ſacrificij, vt ſuprà c. 18. oſtendimus.

Forma panis & vini explicatio.

in lege deinceps de hac vnctione præceptum impoſitum eſt ſacerdotibus Exod. 30. & 40. & tandem tabernaculum elegit Dominus ad ſacrificandum ſibi Leuit. 17. & Deuteron. 12. & 16. interdicitur omnibus Iſraelitis ſacrificium, niſi in loco quem Dominus elegerit. itaque vbicunq; erat tabernaculum & arca Domini, ibi ſacrificatum eſt, & in templo tandem Hieroſolymitano. in nouo autem teſtamento, licet in omni loco ſacrificetur iuxta Malachiæ prædictionem cap. 1. ideſt in omni regione populo & vrbe, in loco tamen ſpecialiter dicato ſacrificiis & orationi. ſic enim Dominus domum elegit, in qua primum in vltima cœna ſacrificauit ſeipſum, & poteſtatem ſacrificandi conceſſit, Luc. 22. ſic Eccleſiarum & templorum, in quibus Apoſtoli ſacra myſteria celebrarent, mentio eſt. 1. Corinth. 11. canone Apoſt. 10. & aliis Pontificum & Conciliorum plurimis decretis, quæ referuntur de conſecratione diſt. 1. & in concilio Tridentino ſeſſ. 22. in decreto de celebratione miſſæ præcipitur Epiſcopis, ne patiantur priuatis in domibus, atque omninò extra Eccleſiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab eiſdem ordinariis deſignanda & viſitãda, ſanctum hoc ſacrificium à ſecularibus, aut regularibus quibuſcunque peragi, ac niſi prius qui interſint, decenter compoſito corporis habitu declarauerint, ſe mente etiam ac deuoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. in deſignandis autem huiuſmodi locis, & probandis hæc ſeruanda præſcribit Concilium Mediolaneñ. primũ, ne ſint in interiorum ædium partibus, in quibus Dominus, & familia frequentiùs verſentur, ſed commodo & honeſto loco, à cubiculis, tricliniis, & aula ſeparato, ad templi formam & regulam propiùs accedant. cui autem id permiſum fuerit, rarius eo vtatur, & quod ſemper in his rebus maximè ſpectandum eſt, non ſine graui neceſſitate. Denique miſſa fieri non debet, niſi in templo honorificè extructo, aut vbi neceſſitas, vel pietas, autoritate legitima id approbante, ſuadet, in oratorio ad hunc vſum ſacrato, & ab omni prophano vſu libero. Fatemur quidem olim, feruente perſecutione, vel in priuatis ædibus, vt in Actis legimus, vel in cryptis ſubterraneis, fideles conueniſſe ad ſacram communionem, vt referunt Iuſtinus in apolog. 2. Cypria. ſerm. de lapſis. cùm autem data eſt pax Eccleſiæ; extructa ſunt templa, quæ & Dominicæ & Baſilicæ, à Domino & rege Chriſto appellata ſunt, etiam ante Conſtantinum Imperatorem, qui non primùm ædificari, ſed reſtitui diruta, aut ablata decreuit, autore Euſebo lib. 10. hiſtor. cap. 5. ante Conſtantinum enim Fabianus Papa Philippum Imperatorem, & S. Babilas Antiochenus Decium Imperatorem, vel vt alij volunt, Numerianum, ab Eccleſiæ liminibus repulit, vt narrant Euſebius de priori lib. 6. hiſtor. capit. 27. de poſteriori D. Chryſoſtomus in oratione contra Gentiles tomo 5. de tẽplis vero ab Imperatoribus & aliis Regibus edificatis, de redditibus; domis, immunitate, plurima ſunt in hiſtoria Eccleſiaſticæ & prophanis, & in iure canon. tradita, quæ non eſt neceſſe longius perſequi. conſtat enim quod eſt huius loci & inſtituti, ſicut Dei proprium eſt ſacerdotium & ſacrificium, ſic etiam eſſe oportere loca ſacrificiis dedicata, vt ſacra à prophanis ſuaptè natura diſtincta, vſu etiam ſeparentur. Altare ad ſacrificandum, menſam vocat Apoſtolus 1. Corinth. 10. propter cæleſtis & diuini conuiuij myſterium, vt explicat Chryſoſtomus hom. 24. & Auguſt. contra aduerſ. leg. & prophet. cap. 19. ſed altaris nomen vſurpat idem Apoſtolus Hebr. 13. cùm ait, habemus altare, de quo edere non habent facultatem, qui tabernaculo deſeruiunt, vt exponit Chryſoſtomus hom. 33. in eandem epiſt. de forma etiam templi Chriſtiani extat D. Clementis conſtitutio lib. 2. conſtit. apoſt. c. 57. & in Liturgicis Græcis partitè & diſtinctè eadem forma deſcribitur, vnde multa deſumpta in libro inſtructionum fabricæ & ſopellectilis eccleſiaſticæ, in opere de actis Eccleſiæ Mediolanenſis. multa etiam in Liturgicis latinis Pamelij, per ſingulas Eccleſiæ Chriſtianæ ætates, ab exordio illius ad poſteriora vſque tempora, quibus toto orbe Chriſtiana religio colebatur, accuratè deducta ſunt, de ſacrificij inſtitutione, ritibus, templis, vaſis & ornamentis ſacris, quæ etiam infideles & pagani aliquando admirati ſunt & venerati. refert enim Theodoretus lib. 3. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capit. 11. quæſtorem à Iuliano apoſtata

miſſum

miſſum ad diripienda vaſa ſacra templi Antiochæni, admiratum eorum magnificentiam dixiſſe, ecce quàm ſumptuoſis vaſis filio Mariæ miniſtratur. & Oroſius lib. 7. c. 29. refert Alaricum in direptione vrbis edixiſſe, nequis loca ſancta, præſertim Baſilicas Apoſtolorum Petri & Pauli violaret, & eos, qui ad eas confugiſſent, inuiolatos & ſecuros eſſe ſinerent. cùm autem miles Chriſtianus, apud virginem Deo ſacrã, vaſa Eccleſiaſtica Petri Apoſtoli inueniſſet, ea contingere non eſt auſus dicente virgine, hæc Petri Apoſtoli ſacra miniſteria ſunt, præſume ſi audes, de facto tu videris, ego, quia defendere nequeo, contendere non audeo. tum miles hæc ad Alaricũ per nuntium retulit: Alaricus vero vaſa vniuerſa ad Baſilicam Petri Apoſtoli deferri præcepit, & quia longius aberat, elata ſuper capita geſtantium vaſa aurea & argentea, exertis gladiis ad defenſionem, pie concinentibus Barbaris & Romanis, ſolemni põpa ad ſuum locum deducuntur. barbaris crudeliores & ſceleratiores Proteſtantes, qui nõ ſolum templa, vaſa & veſtes ſacras diripiunt, lacerant & in prophanos vſus cõuertunt, ſed etiam ipſa ſacra myſteria, & paſtophoria, in quibus recondita ſeruãtur, conculcant, & comburunt. illuſtre eſt exẽplum Thymelici cuiuſdã ſaltatoris, qui forte ſacram veſtem in theatro geſtans, ſubitò expirauit, vt ſcriptum eſt hiſt. tripart. li. 5. c. 37. ſimilis vltionis diuinæ exempla ſunt apud Victorem de perſecutione Vandalica lib. 1. apud Bedam lib. 1. hiſtor. Anglicanę c. 29. cõqueritur etiam Optatus vtriſq; antiquior de ſpoliatis & prophanatis Eccleſiæ ornamentis per Donatiſtas, lib. 1. contra Parmenianum. neque verò eſt, quod miretur quiſpiam plurima & in vaſis, templis & veſtibus ſacris, ex veteri teſtamento in nouo retenta eſſe, cùm illa vetera abrogata ſint: quæ enim futurorum vmbræ fuerunt, ea omninò retineri non poſſunt: quæ verò ad mores, vel Dei ſimplicem cultum pertinent, ea non ex legis veteris vi & obligatione, quæ iam nulla eſt, ſed ex congruitate & pietate, ab Eccleſia recepta ſunt & probata. ſic D. Leo I. ſerm. 6. de ieiunio decimi menſis, quædam, inquit, de mandato veteri ad nouam obſeruantiam tranſferuntur: & ex ipſa Eccleſiaſtica deuotione demonſtratur, quod Dominus IESVS Chriſtus non venit legem ſoluere, ſed adimplere. ceſſantibus enim ſignificationibus, quibus Saluatoris noſtri nuntiabatur aduentus, & peractis figuris, quas abſtulit ipſa præſentia veritatis, ea quæ vel ad regulas morum, vel ad ſimplicem Dei cultum, ratio pietatis inſtituit, in eadem apud nos forma, qua ſunt condita, perſeuerant: & quæ vtrique teſtamento erant congrua, nulla ſunt commutatione variata. eadem repetit ſerm. 14. de paſſione Domini, & ſerm. 7. de ieiunio ſeptimi menſis. quin etiam aliqua ex moribus gentium in idolorum cultu, ad verum Dei cultum traducta ſunt, & quæ ſunt adiaphora, vel indifferentia, ſi ad cultum Dei deſtinentur, recipi debent & admitti, quia ad piam & religioſam exercitationem cum legitima autoritate tranſferuntur. D. Thom. q. 83. ar. 5. ad 1. explicat ſententiam D. Leonis & 1. 2. q. 103. ar. 3. & 4. De ritibus autem & cæremoniis cœnæ Dominicæ Proteſtantium, ſparſa ſunt à nobis multa in doctrina de ſumptione Euchariſtiæ: ſed plenè & cumulate de comparatione Liturgiæ catholicæ & Proteſtantium Alanus Anglus, doctiſſimus Theologus, oratione quodlibetica ſecunda. Altare prætereà, vel crucem, in qua Dominus cruentè ſeipſum obtulit, vel menſam in qua incruente & in figura panis & vini, vel ſepulchrum, in quo triduo corpus Domini ſepultum credimus, quia in noſtro ſacrificio eſt corpus ex vi verborũ mactatum & mortuum, myſticeq; immolatum, vt ſæpè dictum eſt, ſignificat. operitur mappis lineis & cãdidis ſuperiori parte & ad latera, vt menſam ad diuini conuiuij participationem, repræſentet. ſuperponitur corporale etiam lineum, cum calicis operimento ſimiliter lineo & mundo, vt accommodatè ſyndonem mundam, in qua inuolutum eſt corpus Domini in ſepulchro, ſignificet: de quibus plurima ſunt Pontificum decreta, & Beda lib. 6. in Lucam cap. 7. ſepulchrum, inquit, illud venerabile figuram Dominici habebat altaris, in quo carnis eius & ſanguinis ſolebant myſteria celebrari. vnde regula Eccleſiaſtica tenet eadem myſteria non in ſerico, non in panno tincto, ſed inſtar ſyndonis, qua Ioſeph eum inuoluit, in linteo puro debere conſecrari, vt ſicut ipſe veram terrenæ mortaliſque naturæ ſubſtantiam pro nobis morti obtulit: ita & nos in commemorationem eiuſdem tre-

Altaris ornatus ſuperior.

mendi

mendi ac venerabilis ſacramenti, purum de terra germen candidatum, & multimodo, quaſi mortificationum genere caſtigatum altari lumen imponamus. hactenus Beda. Candelabra cum cereis accenſis, lucem Chriſti & Euangelij accommodatè in altari Chriſti repræſentant, & crux media, quia eius virtus, noui teſtamenti & Euangelij origo & cauſa eſt.

Veſtium ſacerdotis origo & cauſa.

De veſtibus ſacerdotis breuis, ſed tanto myſterio accommodata conſideratio reſtat. decebat enim, vt ſacerdos à Deo vocatus ſpeciali & propria inſtitutione ad ſacrificandum, propriis etiam vteretur veſtibus, quæ in prophanum vſum nullo modo traduci poſſent, vt olim in veteri teſtamento à Domino præſcriptum legimus, & in nouo ex Apoſtolica traditione retinemus. licet enim à Pontificibus poſterioribus quædam ſint immutata & addita, congruentia eidem miniſterio & myſterio, veſtes tamen diuinis myſteriis accommodatas, & à vulgaribus diſtinctas ſemper Eccleſia catholica retinuit, iam inde ab Apoſtolicis temporibus. in his autem veſtibus manifeſta eſt imitatio veſtium legalis ſacerdotis, ſignificatio eorum, quæ in paſſione Domini contigerunt, & virtutum ſacerdotis admonitio, quas ipſæ orationes ex præcepto Eccleſię adiunctæ aptè & piè exprimunt. atq; vt à primis exordiamur. Amictus, quo primum caput operit ſacerdos, deinde collum præcingit, ſpem & fiduciā ſignificat, quā concepta de diuina miſericordia, audet tanti operis & ſacrificij confectionem aggredi. oratio enim Eccleſiaſtica galeā ſalutis vocat ex D. Paulo Ephe. 6. quæ non eſt aliud, quàm illa ſpes, & bene in Deum collocata fiducia. caſtigationem etiam vocis amictus deſignat, vt eſt in oratione Eccleſiaſtica de ordinatione ſubdiaconi, quia linguæ moderationem collo, cui lingua inſeritur, maximè exigit Eccleſiæ miniſterium, Iacob. 1. ſymbolum etiam eſſe videtur amictus operimenti, quo Iudæi velabant faciem Domini, dicentes Matth. 26. prophetiza nobis Chriſte, quis eſt, qui te percuſſit.

Amictus.

Alba tunica.

Alba ſiue tunica linea; quæ totum ſacerdotis corpus tegit; vt oratio adiuncta exprimit, integram & perfectam quoad fieri diuino munere poſſit, animi puritatem & ſanctitatē ſignificat, ſanguine Chriſti & merito nobis conceſſam: ſic in Apocalypſi dicuntur ſancti dealbare ſtolas & veſtimenta ſua in ſanguine agni. ſignum eſt etiam veſtis albæ, in qua Chriſtus ab Herode illuſus eſt Luc. 23. perſimilis fuit tunica legalis ſacerdotis, quam noſter interpres lineam ſtrictam, & byſſinam tunicam vocat.

Cingulum.

Cingulum, cui in legali ſacerdote baltheus reſpondet, quo tunicam albam corpori aptantes, lūbos & renes præcingimus, iuxta verbum Domini, ſint lumbi veſtri præcincti, caſtigationem & mortificationem carnis denotat, quæ maximè decet ſacerdotem Domini, vt carnis voluptas & indulgentia à diuinis myſteriis maximè auocet. ſic enim Apoſtolus, ſi ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: & iuſtitia Chriſtiana ex hac vna mortificatione potiſſimum pendet, & ideò prædictum eſt de Chriſto ab Eſa. erit iuſtitia cingulū lumborum eius: & de iuſtificatis per Chriſtum c. 61. exultabit anima mea in Deo meo; quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circundedit me, quaſi ſponſum decorauit corona. & quaſi ſponſam ornatā monilibus ſuis. eſt etiā cingulū ſignū flagelli, quo Pilatus cæcidit IESVM. duo verò breuiores funiculi, qui ex vtroq; latere cinguli aliquando dependent, & pendētem ab humeris ſtolam conſtringunt, prudentiæ & temperantiæ indices ſunt, quę in carnis mortificatione maximè elucent, & ipſa ſtolę coniunctio, virtutum neceſſariam connexionem denotat.

Manipulus.

Manipulus in ſiniſtro latere & brachio, pœnitētiæ ex animo ſuſceptæ nota eſt: eſt enim veluti ſudariū ad lachrymas ex dolore interno exortas, vel ſudorem labore expreſſum, extergendum, & ideò manipulus fletus & doloris in oratione Eccleſiaſtica vocatur, & fructus bonorum operum in ſubdiaconi ordinatione, hoc eſt fructus pœnitentiæ dignū. eſt etiā ſymbolum & nota funiculorū, quibus Dominus ligatus eſt manibus & ad columnā, vt flagellaretur.

Stola.

Stolla, vel orarium, ex collo & humeris ſacerdotis dependens, iugum Domini ſuaue repreſentat, vt oratio Eccleſiaſtica, cùm diacono in ordinatione imponitur, apertè nobis exprimit; vt memor ſit ſacerdos verbi Domini, cuius perſonā gerit, diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiē animabus veſtris. iugum enim meū ſuaue eſt, & onus meū leue. [illegible] ducta in pectore cruce [illegible] intercectam ſtolam [illegible] recta in pectore

ctore ductis, geſtare ſolet, & videtur reſpōdere Rationali, quòd in medio pectore duodecim gemmis eidem inſertis, legalis ſacerdos geſtabat. vt enim Rationale Hebræo nomine idem videtur eſſe, atque veritatis contemplatio, vel iudicij obſeruatio: ſic ſane in Chriſti cruce fuit veritas & complementum veterum promiſſionum & ſacrificiorum, dicente Domino in eadem cruce, conſummatum eſt. congruit autem omninò ſacerdoti ſacrificanti, cùm offerat eundem Chriſtum in cruce olim immolatum, tum ad propitiationem, tum ad gratam recordationem cruentæ illius immolationis. hinc etiam in oratione Eccleſiaſtica dicitur, ſtola immortalitatis, quā peccato primi parētis amiſſam, mors Chriſti reſtituit: mortuus eſt enim propter delicta noſtra, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem ſpiritu, vt Petrus inquit: & mors Chriſti effecit, vt liberarentur ǹ more mortis, qui per totam vitam obnoxij erant ſeruituti, vt ſcribit Paulus ad Hebr. *Caſula.* Caſula vltimum ſacerdotis indumentum, Græcis planeta dictum, quia non adſtrictum cingulo, quaſi errare videtur, cum minime erret, vt cæleſtes planetæ, charitatem, quæ delet & operit multitudinem peccatorum, deſignat, vt in oratione Eccleſiaſtica ad ſacerdotis ordinationem expreſſum eſt. vt enim charitas eſt virtutum omniū forma & conſummatio, ſic veſtibus ſacerdotalibus planeta finem & perfectionem imponit. Rabano videtur à caſa per diminutionem dicta caſula, quod totū hominem tegat. his igitur veſtibus ornatus ſacerdos ad ſacrificandū procedit, deferente miniſtro coram ipſo, quæ ad materiam ſacrificij, & miniſterium neceſſaria ſunt: vt olim Iſaac Abrahamum ſacrificaturum in monte, ligna ad holocauſtum deferens præibat. quare, vt omnes fideles hortatur Apoſtolus Epheſ. 6. dicens, induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli, ſic & nos hortemur omnes ſacerdotes, vt non tantùm veſtibus his ſacris induti, ſed etiam earum ſignificationibus interius muniti & confirmati, ad ſacrificium peragendum grauiter & attentè procedant, orantes pro omnibus, vt Chriſtus nobis propitius glorificetur.

Sed ſunt etiam aliæ veſtes Epiſcopi ſolēniter ſacrificantis propriæ, de quibus, quòd ſint etiam communes cum ſubdiaconis & diaconis, hoc loco paucis dicendū: hæ ſunt tunica & dalmatica, quibus ſeparatim ad miniſtrandū diaconus & ſubdiaconus vtūtur. ſed Epiſcopus eas veſti albæ ſuperinducit, vt in eo tāquam in hierarcha, omnium miniſtrorum curam & ſolicitudinem repoſitā eſſe intelligamus, & vnus in omnibus laboret, & pro omnibus vigilet. *Tunica.* Tunicam ergo illam ſubdiaconi breuiorem dalmatica, ſalutis indumentum, & iuſtitiæ tunicam vocat oratio Eccleſiaſtica in ordinatione eiuſdem ſubdiaconi, quòd eius nota ſit & ſymbolum. videtur Eccleſia in hac oratione cōſideraſſe illud Apoſtoli, exuentes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, qui ſecūdum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. videtur etiā hęc noſtra tunica, pręſertim ſi in Epiſcopo conſideretur, referre Ephod ſacerdotis legalis, quod ſuperhumerale dicitur in noſtra trāſlatione, licet hoc eſſet baltheo conſtrictū, non ſic autem tunica apud nos. *Dalmatica.* Dalmatica, inquit Rabanus, in Dalmatia primum texta, eſt candida tunica cum clauis ex purpura, & videtur Vghoni Victorino 4. p. de ſacramentis colobium eſſe monachorum, & eo Apoſtolos vſos eſſe adiectis manicis: quod ſe legiſſe in geſtis Siluestri Papæ ſcribit Vvaldenſ. de ſacramentalibus c. 29. eſt autem colobium Græca vox, ſed à latinis etiam vſurpata, hoc eſt tunica, ſine manicis inquit D. Hieron. in q. Hebr. & Iſidorus lib. 19. etymolog. vocat Lebitonarium. apud Caſſianum lib. 1. cap. 5. manicis non omninò carebant, ſed eæ citra cubitum deſinebant, quæ forma ferè eſt noſtræ dalmaticæ. eius ſignificatio eſt vera mortificatio, nam abſciſſio manicarum ſignificat nos abſcidiſſe opera mundi huius, & mortificare mēbra, quæ ſunt ſuper terrā, vt viuat in nobis Chriſtus, ſicut ait Apoſtolus Gal. 2. De aliis Epiſcoporum veſtibus non eſt huius loci differere, in quo de communibus ſacerdotum diſſerimus, & ex orationibus Eccleſiaſticis, quę eiſdem veſtibus accōmodantur, manifeſta eſt eorum ſignificatio & inſtitutio: & de conſecratione altaris & vaſorū ad ſacrū myſterium pleniſſimè D. Tho. q. 83. art. 3. Cæterum eaſdem veſtes ſacras retinet Eccleſia Græca iam inde à priſtinis noſtræ Eccleſiæ temporibus, vt conſtat ex Liturgiis Baſilij & Chryſoſt. & omnium, in antiquis Patribus frequens mentio, non tantùm in

ſcriptori-

Veterũ de eiſdẽ ſacris veſtibus teſtimonia.

ſcriptoribus diuinorum officiorum. nutrã geſtaſſe Ioannem Euangeliſtam refert ex antiquioribus Euſeb.lib. 3. hiſtor.eccleſ.c. 25.ſtolę ſeu orarij Ambroſius in oratione de obitu fratris ſatyri.Braccareñ.conc.primum can.32.Tolet.4.can.39. pluuialis me mit Epiphan.hæreſi 15.& 16.albæ Carthagineñ.4.can.4.pallæ altaris, ſiue corporalis Theodorėtus lib.2.hiſt.c.31.linteaminũ, quibus altaria cooperiuntur Optatus lib.6. contra Parmenianum.veſtis talaris, quæ ſacra poderes dicitur Euſeb.lib.10.hiſt. c.4. colores earundem veſtium,temporibus & feſtis,quæ celebrat Eccleſia,accommodãtur:lætis candidus,triſtibus niger,his interiectus eſt violacęus,& viridis,vt etiam,quę celebrantur vtriſq; interiecta ſunt,martyribus cruore effuſo tinctis, rubeus congruit. Hęc dicta ſint de ſacris canone miſſę,altari & veſtibus ad excitandũ ſacerdotes Eccleſiæ catholicæ, vt quanta ſit dignitas & præſtantia ſacrificij,quod Deo offerunt ex pendẽtes,eidem vita & moribus congruẽtes,fidele & gratum præſtent obſequium Deo viuo & vero,qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum,Amen.

B V R G I S.
Apud Philippum Iuntam.
1588.

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA

- NOV. 1969